s discípulis f
dis Manifestâ
au

ctimæ Pasch
schæ. fol. 33
ti Euangélij f
Ioânnem.
ore: Manifestâ

discí
s, N

timæ I
chæ. fo
ti Euang
Ioànnem
ore: Mari

QVÆSTIONES REGVLARES, ET CANONICÆ, IN QVIBVS VTRIVSQVE IVRIS

& priuilegiorum Regularium & Apostolicarum constitutionum nouæ, & veteres difficultates disperſę, & cõfuſæ miro ordine ſcholaſtico per quæſtiones, & articulos elucidantur, prælatis Eccleſiaſticis, & Regularibus, necnon iudicibus cuiuſcunque tribunalis, & vtriuſque iuris peritis, & quibuſcunque Eccleſiaſticis & Regularibus maximè neceſſariæ:

AVTORE P. F. EMANVELE RODERICO Luſitano, ſacræ Theologiæ Lectore, Prouinciæ Sancti Iacobi Regularis Obſeruantiæ D. P. N. Franciſci Diffinitore,

TOMVS TERTIVS,

Reuerendiſsimo Patri noſtro P. Franciſco à Soſa totius Ordinis Minorum Miniſtro Generali dicatus.

His acceßerunt indices tres. Quorum primus decreta Concilij Tridentini declarata proponit. Secundus articulos & dubia Quæſtionum oſtendit. Tertius rerum notabilium ſententias inſinuat.

CVM PRIVILEGIO.

SALMANTICÆ.

Excudebat Didacus á Cuſsio.

Anno M. DC. II.

TASSA.

YO Christoual Nuñez de Leõ Escriuano de Camara del Rey nuestro señor, y vno de los q̃ residẽ en su Cõsejo, doy fee, que auiendose presentado ante los señores del, por fray Manuel Rodriguez de la Orden de Sant Francisco, vn libro intitulado Tercero Tomo de las Quæstiones Regulares, que con licencia fue impresso. Los dichos señores, tassaron cada pliego de los del dicho libro à tres marauedis, y mandaron, que esta tassa se ponga al principio de cada vno de los dichos libros. Y para que dello conste, de mandamiento de los dichos señores del Consejo de su Magestad, y de pedimiento del dicho fray Manuel Rodriguez, di esta fee en la ciudad de Valladolid à onze dias del mes de Mayo de mil y seyscientos y dos años,

Christoual Nuñez de Leon.

Este libro tiene ciento y treynta y ocho pliegos, conforme su tassa se montan doze reales y seys marauedis.

EL REY.

POR quanto, por parte de vos fray Manuel Rodriguez Lector de Theologia, de la Prouincia de Sanctiago, nos fue fecha relacion, que vos auiades compueſto el Segundo y Tercero Tomo de las *Queſtiones Canonicas y Regulares*, en lo qual auiades pueſto mucho eſtudio, y trabajo, y nos pediſtes y ſupplicaſtes, os mandaſſemos dar licẽcia, y priuilegio por quinze años, para poderlos hazer imprimir, ò como la nueſtra merced fueſſe. Lo qual viſto por los del nueſtro Conſejo, y como por ſu mandado ſe hizieron las diligencias, que la pragmatica por nos vltimamente fecha, ſobre la impreſsion de los libros, diſpone. Fue acordado, que deuiamos de mandar dar eſta nueſtra cedula para vos en la dicha razon. E nos tuuimos lo por bien, por la qual por os hazer biẽ y merced, os damos licencia y facultad, para que por tiempo de diez años primeros ſiguientes que corran, y ſe cuenten deſde el dia de la fecha della, vos, ò la perſona que vueſtro poder vuiere, y no otra alguna podays imprimir, y vender el dicho libro que de ſuſo ſe haze mẽcion por el original, que en el nueſtro Conſejo ſe viò, que và rubricado y firmado al fin del, de Chriſtoual Nuñez de Leon, nueſtro eſcriuano de Camara, de los que en el reſiden, con que antes q̃ ſe venda, lo traygays ante ellos juntamente con el dicho original, para que ſe vea, ſi la dicha impreſsion eſtâ conforme â el, ò traygays fee en publica forma, en como, por Corrector por nos nõbrado, ſe viò y corregiò la dicha impreſsiõ por ſu original. Y mãdamos al impreſſor q̃ imprimiere el dicho libro, no imprima el principio, y primer pliego, ni entregue más de vn ſolo libro cõ el original al Autor, ò perſona à cuya coſta ſe imprimiere y no à otro alguno, para effecto de la dicha correctiõ y taſſa, haſta q̃ primero el dicho libro eſtê corregido, y taſſado por los del nueſtro Cõſejo, y eſtando aſsi y no de otra manera podays imprimir el dicho libro, el principio, y primer pliego: en el qual ſeguidamẽte ſe ponga eſta nueſtra licencia, y priuilegio, y la aprobacion, taſſa, y erratas, ſopena de caer è incurrir en las penas contenidas en las pragmaticas y leyes de nueſtros Reynos que ſobre ello diſponen, y mandamos, que durante el dicho tiempo de los dichos diez años perſona alguna ſin vueſtra licencia, no le pueda imprimir ni vender, ſopena que el que lo imprimiere, aya perdido y pierda todos qualeſquier libros, moldes, y aparejos, que del dicho libro tuuiere, y mas incurra en pena de cinquenta mil marauedis, la qual dicha pena ſea la tercia parte para la nueſtra Camara, y la otra tercia parte para la perſona que lo denunciare, y la otra tercia para el juez que lo ſentenciare. Y mandamos à los del nueſtro Conſejo Preſidente, y Oydores de las nueſtras Audiencias, Alcaldes, Alguaziles de la caſa y Corte, y Chancillerias, y à todos los Corregidores, Aſsiſtente, Gouernadores, Alcaldes mayores, y Ordinarios, y otros juezes y juſticias qualeſquier de todas las ciudades, villas y lugares de los nueſtros Reynos y ſeñorios, aſsi à los que aora ſon, como à los que ſeran de aqui adelante, que vos guarden y cumplan eſta nueſtra cedula, y contra ſu tenor y forma, y de lo en ella contenido, no vays ni paſſeys, ni conſintays yr ni paſſar en manera alguna, ſopena de la nueſtra merced, y de diez mil marauedis para la nueſtra Camara. Dada en Villacaſtin, à diez y nueue dias del mes de Enero, de mil y ſeyſcientos y vn años.

YO EL REY.

Por mandado del Rey nueſtro ſeñor.

Don Luys de Salazar.

¶ 2 CEN-

CENSVRA.

VNC Tertium Canonicarum & Regularium Quæstionum Tomum Doctissimi P. F. Emanuelis Roderici ex commissione claustri Salmanticensis Academiæ, cui regius Senatus examinādum tradiderat, iam prius in lucem editum non inuitus euolui, diligenter perpendi, accurateque ponderaui. Absit in eo quidquam sinceritati fidei extraneum, morum probitati dissentaneum, aut rectæ rationi disparatum posse reperiri. Verum acutissimum prodit ingeniū. Pontificum priuilegia partim confusa atque dispersa, partim ætate, & temporum iniuria ferme dilapsa suis distincta locis curiose proponit, articulatim quæque redigit, & quæ in eis suboriūtur difficultates aperte, subtiliterque definit, sacræ paginæ & vtriusque iuris nō minimam eructans cognitionem. Vnde cum in eo non duntaxat vtilia, verum etiam ad regularem disciplinam & quorūcunque tribunalium regimen exacte subeundum præstet necessaria adeo vt nihil desiderari possit Typis censeo excudendum. Dat. Salmanticæ. Anno Domini 1602.

Doctor Ioannes Ybañez à Frechilla.

CENSVRA.

ERTIVM *hoc Canonicarum & Regularium Quæstionum volumen ab eruditissimo P. F. Emanuele Roderico editum, á multis desideratum huius almæ Salmanticensis Academiæ cui examinandum supremus commisit senatus lubens vidi, lubens legi, libentius accurate introspectū summa cum voluptate ac vtilitate iterum iterumque relegi. In quo reconditi indultorum Thesauri ponuntur in propatulo, Romanorum Pontificum speciales Regularibus concessæ gratiæ accurate restituuntur, necnon cuiuscunque ecclesiasticæ dignitatis munus & officium ponderatur. Qua propter cū nihil in eo à Sacræ Romanæ Ecclesiæ decretis aut vitæ probitate alienum reperio & variarum materiarum veluti florilegio vernet, sententijs scateat innumeris, omnibusque Canonicarum institutionum præceptis superabundet si prælo mandetur reipub. in vniuersum Christianæ plurimum emolumenti euenturum promitto. Dat. Salmanticæ, in Conuentu. D. Augustini. Anno. 1602.*

F. Franciscus à Cornejo.

TOMVM

OMVM Tertiũ *Quæstionũ Regularium* R.P.F. Emanuelis Roderici de Sacræ Theologiæ, & vtroque iure meritissimi, atque eruditissimi, de mandato Reuerendissimi P. N. F. Matthæi de Burgos nunc Episcopi Pampil. dignissimi, tunc vero nostri Seraphici ordinis Cõmissarij Generalis, euolui sedulo, accuratèque perlegi. In eo autem non solum nihil catholicæ veritati aduersum, aut dissentaneum cõperio: quin imo vberem eruditionem, præclaram doctrinam, atque perspicuam methodum intueor. Et vt plane quod sentio, proferam, præter paucas, quas alij vel summis labijs attigerunt, quæstiones, quas ipse exornat, & auget, plærasque ab alijs hucusque minime agitatas è latebris excitat, in artem redigit, luculenter amplificat, ac definit, merito & inuentoris & authoris laudis dignus. Quam obrem opus illud tanto ingenio, & industria elaboratum, numeris absolutum, si prodeat in publicum, cunctis qui vsi fuerint gratissimum atque vtilissimum fore. Datum in insigni hoc Salmanticensi S. F. conuentu Kalendis Maij 1602.

Frater Andræas de Auila.

Licentia Generalis.

RATER *Franciscus de Sosa totius ordinis Seraphici Patris nostri Francisci Generalis minister, ac seruus, Doctissimo Patri Fratri Emanueli Rodriguez sacræ Theologiæ Lectori, & nostræ Sancti Iacobi prouinciæ Definitori salutem in Domino sempiternam. Commodum & vtilitatem ex libris iampridem typis mandatis consecutam videntes, & consecuturā ex mandādis, præuidentes, Quæstionum Regularium, Tomum Tertium, quem tam doctè quam accuratè cernimus elaboratum, à doctissimis præsertim, censoria (vt aiunt) trutina pensitatum & examinatum, regalique præsentatum, & approbatum Consilio, typis excudi libenter concedimus, imo & mandamus, Christianæ Reipublicæ non mediocre emolumentum arbitrantes, vt quam citissime volumen hoc in lucem proferatur, ne deinceps lumen hoc tamdiu abscōditum quam desideratum (præsertim omni literatorū Concilio acclamante) lateat. Vale, datis in nostro Conuentu Salmanticensi kalendis Aprilis Anno 1602.*

Frater Franciscus à Sosa
Minister Generalis.

REVE-

REVERENDISSIMO

AC SAPIENTISSIMO PATRI FRATRI Francisco á Sosa totius ordinis Minorum regularis obseruantiæ Ministro Generali, Frater Emanuel Rodericus eiusdem ordinis alumnus Salutem dicit.

OS est etenim iam vsque ab heroicis ductus temporibus (Reuerendissime Pater, & familia nobilitate & virtutibus lucidissime) vt qui opus aliquod in manus hominum dare, & in medium quasi totius orbis theatrum ablegare architectantur, in quo diligentissime laborarint condendo Mecænatem, seu ad primum sibi adquirant, qui sit digestus gloriosus, meritis inclytus, apud principes validus, literis nitidus, sapientia fulgidus, cuius tutamine & ductu aduersus maleuolorum & obtrectantium morsus suæ existimationis, & authoritatis valeant opinatum protegere, ac præcipites furibundus deliros inimicorum impetus, & audaciam contundere. Nam cum nihil sit tam sanctum, nihil tam sincerum, aut omnibus vndique partibus absolutum, quod non mordaciũ hominum dentibus impetatur, & in quod non soleant maledici sacrilego & infecto ore debachari nisi se firmissimis excellentium virorum præsidijs solidassent omnis eorum dignitas turpissimis verbis contumelijs, probris passim deformaretur: hac ratione philosophorum princeps Aristoteles, scilicet, plus operum suorum potentissimo Alexandro direxit, Seneca autem Neroni, Titus vero Liuius Octauiano, Plutarchusque Traiano, & cæteri omnes veteres authores in principum, ac Regum manus suum opus fuerunt moliti transmittere. Si isti sapientissimi viri Historiographique præstantissimi à maioribus exoptarunt protegi, vt á minoribus fuissent suscepti? Quanto magis ego sum flagitando deuinctus fauorem, teque (sapientissime pater) contendendo fautorem, ac denique hunc libellum regularium canonicarumque quæstionum offerendo: vt præsens tractatus sub alarum tuarum opacitate sit omnibus acceptabilis; ad quod comparãdum nullus se se mihi dignior offerri potuit, cui hos ingenij nostri litterarios fœtus dedicandos putarem, quam tu ipse, qui tãtis nobilitatis insignibus, tot eruditionis

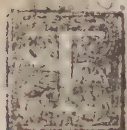
tionis ornamentis, tot excellentissimarum virtutum luminibus, tot postremo iustitię, ac prudentiæ virtutibus illustratus & non solum hoc fui coactus, verum etiam nimia nostra erga te charitate, quæ vllis verbis significari minime potest, quantaque erga nos dederis, quam rara quamque inusitata humanitatis, & clementiæ documenta, quanto nos affectu, studio beneuolentia charitate complexus fueris quantis postremo beneficijs, quanta præmiorum & mercedum amplitudine nostram diligentiam remuneraris, quibus nisi aliqua grati animi significatione responderemus, aut rustici, aut parum officiosi iudicaremur. Quod si hoc ad præsens opus præstandum intellectum nostrum non impulisset, illa tamen satis magna videretur esse causa, quod in te solo tot tantaque cælestia patriæ nationis originis stemmatis sobolis propaginis ornamēta nitescant, quod omnibus naturæ & fortunæ dotibus abundes, quod litterarum nitore & velocitate cæteris omnibus, qui vna tecum in eodem litterato puluere & sapientiæ curriculo desudarunt propudium & tenebras, ac crepusculum effunderis, quod tam sis morum dulcedine, vitæ religione, præclarissimarum virtutum elegantia & pulchritudine decoratus, vt dura etiā atq; elaborata ingenia ad tui ipsius dilectionē mirabile elicias & attrahas & eos, qui nec te vnquam conuixerunt, aut fuerunt allocuti, ac denique viderunt ad te diligendum colendum, suscipiendum inuitos etiā & calcitrantes pertraxeris. Quid referam de prudentia, sine qua nec vlla quidem virtus intelligi potest, quam tibi ipsi (dignissime pater) in negotijs omnibus decernendis copulasti? quæ tua omnium calculis consentientibus dicitur esse propria, qua sapientissime religionem istam magnificam moderaris & veluti validissimus ductor hoc fortissimum subsidium Christi ducem sectans Christianorum potentissimum ducemque fidei firmissimum, & præcipue tu inter seraphici huius ordinis fratres quasi pretiosissima gemma pręstantissimum lincurium pręclarissimaque cautes elucescis prouinciamque istam te filium habentem coruscare facis & nos denique, quod fratres, & socij tui simus in Christi militiæ exordio in studijs litterarum felicissimi putamur. Quid dicam de ciuitate, quæ tibi in Hispania contigit Toletana, tam rerum diuersitatum florentissima tam varia, ac multiplici laudationis materia celebris antiquitate, aeris salubritate soli feracitate agrorum fertilitate, siue religionis studio ciuium nobilissimorum frequentia Hispaniæque Ecclesia ad prima decorata? quid terram illam fertilem? neque aliunde tanta illi fœlicitas prouenire potuit, quod clarissimis Tagi muros alluentis irrigationibus fæcundior efficiatur? quid nobilissimarum hominum familias? inter quas semper tua fulgentissima in omnibus extitit, quid virtutem & religionem tuam? qua propter supremum, ac magnum gradum ascendisti (aio magnum) siquidem præter summum Portificem nullus te reperiri potest ductor maior, à quo in Ecclesia Dei ductus maior dicatur: siquidē præter Pontificē maximū & te nullus est, qui maiori subsidio, vel phalāgis, vel turma aduersus Christi

aduersarios signa conferat, aut congrediatur & hoc meritis profecto tuis. Qua vt laudibus afficerem & inaltum tollerem maximo opere gauderem, vt copiam haberem. Sed ea duplici prætermitto ratione. Prima ne alterum condam codicem. Secunda quia licet à te cognoscentibus tuique notionem habentibus non Rhetoristes, sed dialecticus, non palpo, sed curtus ac pusillanimis iudicabor tamen desidiorũ linguas exhorrescens, silesco, quia iuxta Apostolum sapientibus, & insipientibus debitores sumus.

Accipies inquam, fronte serena ac vultu suaui hoc munusculum minimum non ab exigua nostra erga te pietate ac beneuolentia profectum quod tua gratia ac patrocinio non indignum iudicabis.

Vale totius huius ordinis lumen & ornamentum, ac te Deus Optimus Maximus iuuandis bonis omnibus & literarum studijs prouehendis diu seruet incolumem.

AD LE-

LLE inquã doctissimus, ac perfectissimus vir Philosophiæ & Logicæ princeps pater & inuentor Aristoteles scilicet (non inuentor inquio, quia lux philosophiæ & Logicæ à primo parente, vsque nunc non est totaliter extincta ipse enim primus parens, vt perfectę gubernationis officium posset exercere, in quo fuit positus à Deo ab eo etiã fuit omni scientia præditus in cuius probationem omnibus statim rebus nomina imposuit & ipse parens suos filios docuit, & ita ad alios vsque nunc est deriuata) sed reformator, perfectam volens diffinitionem hominis designare quoniam eius Platonis magistri alumnitatus eius in oculis videbatur inualida videlicet, homo est animal bipes, sine pennis plurimum laboris & operę posuit omnesque ætatis ingenij, & industriæ neruos contẽdere & constituit in diffinitione homo est animal bipes pulchrũ, magni cerebri: quæ fuit bona & hominis recta diffinitio, quoniã ipsę particulæ per se sumptæ in quocumque reperiuntur animali, bipes est galina, aquila est pulchra, & magni cerebri equus, sed iũctæ in nullo istorũ reperiũtur, nec reperiuntur nisi in homine. Sed quoniam diffinitio debet esse breuis, & quo est breuior est aptior, & quia Aristotelici ingenij subtilitas erat maxima & adprima non requieuit, quo ad vsque ad exitum perfectissime exiuit, sed anteà diligentius, & multo accuratius laborauit, vt quod semel inciperet, semel & consummaret, qua propter profectissimam & immaculatam, quæ adhucusque manet eam adinuenit, scilicet, homo est animal rationale: profecto, & si gentilis & cęcus ariolari fuit visus illud, quod Christus per Lucam 14. cap. ait. Quis enim ex vobis volens turrim ædificare nonne sedens prius, computat sumptus, qui necessarij sunt, si habeat ad perficiendum, ne postquam posuerit fundamentum & non potuerit perficere omnes, qui viderint incipiant illudere ei dicentes: quia hic homo cępit ædificare, & non potuit consummare, quod omnes perpendentes, quod cæperunt ad extremũ perduxerunt, quos ego & si in ipsorum contentione minimus profecto sectans triplicem tomum, quem fui ad orsus volui perficere & ad extremum perducere: quocirca nihil se se mihi vtilius, atque commodius efferri potuit, quam iste regularium canonicarumque quæstionum tractatus, quo quidem perfectio & tomorum diffinitio est clarior, vt latius tomi clarescant, quem fui perpolire aggressus quoniam intellexi in omnium maximam vtilitatẽ hominum redundare posse, qui mihi sane vtilis, ac necessarius videtur ad quælibet canonica regulariaque discernenda & latius intelligenda, in quo condendo non oscitanter, sed diligentissime laboraui propter materię difficultatem, adminiculum parum nostri, & ingenij fragilitatem salutis inualiditatem, ac tempus denique minimum in cuius tantum acceptilatione flagitare cogitaui, vt eum veluti proprium habeas, à deliris malenolis defendas, ad quod si altera non esset causa illa tamen satis videretur magna, quod in eo sit plurimum laboris positum, quod non magis te decere posse non video, quam vt hominem tuum proximum ames eum & eius fiue opera tuearis. Accipe inquam hoc donum quamuis in tua præsentia tenue & indignum sentias, vt aperto propense voluntas excipiatur: tum quod sit vtile, tum quod abeo sit missum, qui se se iam pridem in tuam adduxit vtilitatem, in quo profecto veterum Atheniensium consuetudinem in sacrificijs, iam acceptam adimpleo, id erat vires & ingenium in proximi eruditionem propagare, apud quos gerebatur in mortem ignoranter eruire & latiorem viam facere nolentes carpere & detestari, quod naturæ maxime congruum erat, quod enim animo lustrantes & sequentes secundum suam scripserũt laborantes & auxerunt scientiam & hac ratione quotidie ad maiorem est perfectionem perducta, sed vt ad propositum redeam, quo finem imponam testor me nihil ardentius cupisse, quam tibi omnibusque in seruire, quod si vt speramus præstiteris: & expectationem, quam de tua probitate concitati sustinebis: & ad plura alia scripta, quæ in nostris scrinijs delitescunt maiores nobis animos & multo alacriores efficies.

ERRA:

ERRATAS.

PAg.2.co.2.li.10.nocere.le.docere.pa.9.co.1.li.14.definiunt.le.definiunt.pa.19.co.2.li.13.talis missa.le.tales missæ.pa.43.co.2.li.10.factis le.fractis.pa.66.co.1.li.14.delinquentes.le.relinquentes.li.23 filios.le.filijs.pa.74.co.1.li.2.regionem.le.religioné p.77.co.1.li.pe cediet.l.cedet.p.90.co.1.li.35.accepit.l accepi.p.92.co.1.li.2.dictiones.l.dictionis.p.97.co.1.li.39.dubitu.l dubitat.p.100.co.2.li.4.pluries.le.pluris pa.119.co.1.li.vlt.fra le.infra.pa.132.co.1.li.pen.secundæ speciei. Peculium.leg. Secundæ speciei peculium.pa.134.co.1 li.40.millesimo.le millesimo quingentesimo.pa.140.co.1.li.1.videndileg.viuendi.p.141 co.2.li.2.conueniatur.le.conuincatur.p.145.co.1.li.34.debet.le.dabat.pa.151.co.2.li.33 deferant.le.delerant.pa.163.co.1.li.35.scrupuloso.le.scrupulo.pa.165.co.2.li.43.democratiam.leg.democratia.pa.168.co.2 li 25.vitum.le.vinum.p.183.co.2.li.4.distat.le.dictat.pa.186.co.2.li.18. constituitur.p.188.co.1.li.48.quare le.qua.pa.193.co.2 li.3.siue.le.sibi.p.194.co.2.li.21. Guriæ.leg. Curiæ.pa.213.co.2.li.40.sic se.si.pa.220.co.1.li.36.in vere.le.innuere.p.225.co.2.li.3.patrochialis.leg parrochiales.p.227 co 2.li.14.pænis.le pænas li.49.reformationum.le.reformationem pa.229.co.2.lin.42.detrahant.le.detrahebant.pa.232.co.2.li.48.querulsi.le.queruli.pa.238.col.1 li.52.a.le.a.p 246 co 1.li.12.callant.le.callent.p.271.co.2.li.45.licentia.le.licentiã.p.295.co.1.li.21.fueri.le fieri.p 302.co.2.li.7.genitum le.genitum. p.311.co.1.li.40.contractum.l contractam.p.326.co.1.li.45.morasterio.scire le monasterio.sciens p.335.co.2.li.20.homicilium.le.domicilium.p.357.co.1.li.6.eleemosynas.le.eleemosynis.p.377.co.1.li.29 quinquagesimo.le.quingentesimo.p.41.co.1.li.45.obtinuerent.len.obtinuerunt.p.438.co.1.li.25.rmfiiter.le.firmiter.

Con estas erratas esta impresso conforme à su original este libro, Tercero Tomo de las Quæstiones Regulares. En testimonio de lo qual lo firme. En Salamanca oy 25.de Abril.1602.años.

El Corrector,&c. **Manuel Correa de Monte Negro,**

INDVLGENCIA CONCEDIDA EN FAVOR DE LAS animas de los frayles, de sus padres, y de los hermanos que los recogen en sus casas.

Clemens Papa.VIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

DE omnium salute paterna charitate soliciti, spiritualia de Thesauro Ecclesiæ, libenter erogamus, per quæ animæ fidelium defunctorum (præsertim religiosorum) Domini nostri IesuChristi, & gloriosissimæ eius Genitricis Mariæ, ac Sanctorum omnium suffragia meritorum consequi, & illis adiutæ, ex purgatorij pænis ad æternitatis gloriam fæliciter valeant peruenire. Supplicationibus igitur pro parte dilectorum filiorum ministri Prouincialis, & fratrum prouinciæ Sancti Gabrielis Hispaniarum, ordinis Sancti Francisci, discalciatorum nuncupatorum, nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, ac de omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius authoritate confisi, concedimus, vt decedente aliquo dicti ordinis religioso, vel alicuius religiosi parentibus, vel altero ipsorũ, aut persona, quã ipsi religiosi fratrem appellant, & in quolibet loco dictæ Prouinciæ ad eorum receptaculum & subuentionem paratam habent, ab aliquo seu aliquibus eius conuentus, in quo religiosi parentes, vel alter ipsorum decesserit, vel persona præfata in fratrem descripta fuerit, missam defunctorum pro anima ipsius defuncti, quæ Deo in charitate coniuncta, ab hac luce migrauerit, celebrante, seu celebrantibus anima ipsa de Thesauro Ecclesiæ indulgentiam consequatur, ita vt Domini nostri IesuChristi, ac Beatissimæ Virginis Mariæ, & Sanctorum omnium meritis sibi suffragantibus à purgatorij pœnis liberetur, in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo piscatoris, die xx. Iunij. M.D.XCVI. Pontificatus nostri anno quinto.

Mr. Vestrius Barbianus.

Notese, que qualquiera sacerdote religioso de las ordenes mẽdicantes del cõuento donde muriere algun frayle de las dichas ordenes, que dixere missa de diffunctos, por el anima del dicho frayle, gana indulgencia para la dicha anima, y per modum suffragij la saca de purgatorio, y la misma indulgencia se gana diziendo missa de diffunctos los dichos religiosos por la anima de qualquiera de los padres de los dichos frayles, y lo mismo es, diziendo vna missa de diffunctos por entrambos á dos, y la misma indulgencia se gana, diziendo los dichos frayles la dicha missa de diffunctos, por los hermanos y hermanas que los recogen en sus casas, y tienen carta de hermandad del prelado del conuento, en cuyo districto está, y donde moran los religiosos que han de dezir la missa. Y esto, attento vn priuilegio de Leon X. por virtud del qual lo concedido à vna casa particular ó à vna prouincia particular de las dichas ordenes mendicantes, se communica á todos los mendicanres, como lo prueuo en el Tercero Tomo de las Questiones Regulares, citando el breue de Leon X. Y aduiertase, que tambien gozan las otras Religiones no mendicantes deste indulto, si tienen de la Sede Apostolica concedida comunicacion de los priuilegios concedidos y por conceder à las ordenes mendicantes.

3. tom. quæstio. 10. art. 1. pag. 34.

QVAESTIONES CANONICAE ET REGULARES, authore F. Emanuele Roderico

Sacræ Theologiæ Lectore, & Prouinciæ Sancti Iacobi regularis obseruantiæ Patris Nostri Francisci Definitore.

TOMVS TERTIVS.

QVÆSTIO PRIMA.

De Matrimonio in octo articulos diuisa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *Vtrum religiosi possint ducere vxorē & qua pœna puniantur matrimonium contrahentes.*

2 *Vtrum matrimonium contractum cum aliquo religioso sit nullum.*

3 *Vtrum per ingressum religionis soluantur spōsalia de futuro & de præsenti.*

4 *Quo iure matrimonium ratum per ingressum religionis dissoluatur.*

5 *Vtrum Papa posit dispensare in voto solemni religionis & castitatis, ita quod monachus professus de licentia Summi Pontificis posit exire à monasterio vt vxorem ducat.*

6 *Vtrum religiosi societatis Iesu possint contrahere matrimonium.*

7 *Vtrum per professionem in religionibus militaribus emissam soluatur matrimonium ratum.*

8 *Vtrum oblati religionum possint contrahere matrimonium.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religiosi possint ducere vxorē, & qua pæna puniantur matrimonium contrahentes.

Espondeo dicendo, quod Græcis solis licuit vti cōiugio contracto ante sacrum susceptum ordinem non autem post sacrū Ordinem contrahere, vt ex sacris *a* Canonibus euidenter colligitur, & tradit Ioānes Maior, in sacri enim ordinis susceptione adest votum solenne implicitum castitatis, cui repugnat vxorum vsus, quod eleganter probat noster Michael à Medina in libro, quem edidit de sacrorum hominū continentia, & Petrus à Soto *b* multa circa hunc articulum adducentes. Neque hoc mirum est, cum apud barbaros, legibus, & moribus id ipsum sit receptum in regione quadam palmaria in nouo Orbe inuenta & detecta sacerdotes viuunt cælibes, & incorrupti, vt testatur Petrus *c* Martyr. & idem refert apud Essæos. Nec nubebant Vestales apud Æthnicos, nisi cum Religioni erant inutiles, sicut commemorat Prudentius. *d* Neque his mores, vel corruptelæ aliquarū natio-

a c. cū olim de cléric. cōiug. c Syrac. 18. dist. Maioriu 4 d 24 q. 2. & d 27. q. 1.

b Sot. de inst. sacer. de matrim. lect. 6.

c Pet. Mart. in lib. de noui. orbis insul. & li 8. de præparat. Euang. c. 4.

d Prud lib. 1 contra Sima.

nationum, vt Moscouitarum, & Græcorum refragatur, vt docet eleganter Sigismundus Varro. e

e Varro lib. commen. de reb. Moscou.

De Monachis vero illud prætereundum non est, quod in Concilio f Turonensi secundo sub Pelagio primo Pontifice Maximo eo tempore celebrato, quo licebat Clericis iuxta vsum Orientalis Ecclesiæ vxores habere, ita decretum est. Si qui in Monasterio conuersi sunt, nullatenus exinde habeant licentiã euagandi, neque (quod absit) nullus eorum cõiugem ducere, aut extranearum mulierum familiaritatem habere. Nã si vxorem duxerit, excommunicetur, & de vxore male sociata consortio etiam iudicis auxilio separetur, & infœlix monachus coniunctione fædatus ab Ecclesia segregetur, donec reuertatur ad septa Monasterij, & in dicta ab Abbate, quandiu præceptum fuerit, agat pænitẽtiam Hæc dictum Concilium. Et certe de monacho illo, qui post solennem religionis professionem cõtrahit matrimonium, hac distinctione iurisperiti communiter vti solent, si publice facinus hoc perpetrauit eo casu magis suspectus de hæresi est, & ipso facto malè sentiens de votis Monasticis reputatur, videtur enim asserere id sibi licere, quod palã committere non erubescit. Aliud esse aiunt cum occultè monachus duxit vxorem, quia tunc magis præsumitur dolo peccasse quam intellectus errore. Quamobrem priori casu procedere possunt contra eum Inquisitores, posteriori vero non, argumento cuius dam legis, g & eorum, quæ tradunt Iacobus Butrius, Baldus, Abbas, Felinus, Ioannes de Anania, Frãciscus de Squila, Matthæus de Afflictis & alij, quos refert Simãcas ab hac opinione merito discedens tenens indistincte, quod siue occulte, siue publice contrahat monachus matrimonium, possunt Domini Inquisitores contra eum procedere, cuius fundamẽtum est, nã & si impudicitius ille faciat, qui palam has nuptias celebrat, non tamen suspicione magna carebit, qui easdẽ occulte contraxerit, quinimo plerumque fit, vt vehementer suspicione laboret, qui clancu lum talia commisit, nam, qui malè agit, odit lucem, ne redarguantur opera eius, & (vt ait Aristoteles) h magis iniusti sunt hi, qui magis occulte procedunt, & sicut Socrates i inquit, ea, quæ occultè geruntur, improbitatis suspicione plenissima sunt. Quod multis exemplis k cõfirmare possem, quæ alij ante nos retulerunt, præcipuè doctissimus Tiraquelus. l Cũ igitur crimẽ in vtroque casu idẽ prorsus sit, nec differentia ponatur, nisi in qualitate ambigua, non video cur tã diuersa cognitionis causa constituenda sit & sic concludit Simancas m quod cognoscere quoque poterunt Inquisitores de crimine monachi occultè matrimoniũ contrahentis, præsertim in his temporibus, in quibus impijssimus Lutherus palã docere non erubuit licere monachis omnibus, etiã cum virginibus Deo dicatis libere matrimoniũ contrahere. Quæ hæresis iã olim condẽnata est. Vnde Inquisitores ieiunia, & orationes iniungere solent cũ detrusione perpetua in aliquod monasteriũ religiosis matrimoniũ occultè contrahentibus argumento eorũ, quæ ex varijs Concilijs n & sacris Canonibus colligunt Doctores, & tradit Nicephorus o & Simancas ait idem dicẽdum in matrimonijs factis à sacerdoribus diaconis, & subdiaconis de quo in secũdo tomo satis dictũ est.

f Cõc. Tur. c. 16.

g l 2. §. pen. ff de vi. bon. rap. Butr. & Bal in l. nemo C. de sũ. Trini. Abbas in c. de hom. de cele. m ff. & cons. 68. l. b. 1. Feli. in c cum quidã de iure. iur. & in c. ad abolẽdã de here. vbi Anan. Esq. de fide. Cath ca. 15. Affl. in consue. 5 1 col. titulo. 1. q. 7. Sim. de c t. inst tit. 4 de mat. n 8. & 9

h Aristo. 7. Ethi.

i Socrat. li. 5 hist. Eccles.

K Ioann. 3. Aris. 7. Ethi. c. 6. Socr historia trip. ar. li. 5. c. 34. l. vnica de ritu nupt. l. non existimo ff. de admi nist. c. cum ea instirut. de hæret.

l Tiraq. in præfat. de re tracta. Conuen. c. 13. & lib. de pænis c. 57.

m Simã. vbi sup. nu. 10.

n Concil. 2. Tur. Can. 11 c. impudicas c. siquis sacro. c. monacho & c. quia 27. q.

o Niceph. li. 2. c. 15. cum seq. & lib. 6. c. 30. Siman. vbi sup.

ARTICVLVS II.

Vtrum matrimonium contractum cũ aliquo religioso sit nullum.

RЕspondeo dicendo, quod priscis illis primitiuæ Ecclesiæ tẽporibus non tãta inerat Monasticis votis autoritas, ac hæc, quã nostri Theologi, & iurisperiti appellant, solennitas, imo etiã nec expresse vt verisimilius est, ac publicè vota religionis emittebantur, sed ea professio ex generali omniũ sensu, & cõsensu, ita erat religioso statui annexa, vt etiã si voce facta non esset promissio: tamen intelligeretur cũ statu suscepta eius professionis obligatio modo, quo nũc castitatis votũ in sacris Ordinibus accipiendis includitur, idque ex quodã loco Basilij a intelligi potest, vbi ait, eos, qui se ad monachorũ Ordinẽ addijcerent, cœlibatũ emittere censuisse. Itaq; hoc etiã tãdiu seruatũ est, quandiu prisca illa pietas, & verecundia satis fuit ad homines in officio cõtinendos, postea tamen commodius visum est, quod etiam Basilius ibidem decernit expressam castitatis promissionem adijcere. Et primum quidem adhuc eo modo, vt siquis rupto voto matrimonium iniret, peccaret quidem, sed tamen matrimonium ratum, validumque esset, declarant hoc veterum patrum sentẽtiæ Cyprianus, b in

a Bas. 5. Epist 2. ad Annil Cant. 14.

b Cypr. in epist. ad Põp. epist. 11.

in epistola ad Pomponium, & Hieronymus c ad Demetriadem, vbi ita de monialibus loquuntur, vt si se continere non possent, quod professæ erant, eas potius ad nubendū hortentur, quod iam nec peccatum quidem fecissent accedente legitima Episcopi dispensatione id quidem ab Epiphanio d quoque consuli videmus. Augustinus e etiam insuper quasdam apertè confutat, qui harū coniugium esse negabant. Quod si Innocētius f primus Pontifex, qui horum ætate vixit, & concilia etiā quædā huiusmodi cōiugia dirimi iubent, id pœnæ cuiusdā loco constituunt, quod sine dubio poterant, vt torus separetur: non quia ipsum cōnubij vinculū non valuisset, id enim nusquā dicit. Atque hanc ipsam pænam constat illo quidem tempore non ab Ecclesia generaliter receptam esse. Ita Leo Primus g qui post Innocentium fuit annis paulò plus, quam viginti etiam si peccatum id esse doceat, non tamē de nuptijs rescindendis mentionem vllā fecit, & Gelasius h qui anno quadringentesimo nonagesimo secundo, eandem sedem tenuit: has quidem Moniales ad propositum vnde exciderunt, adhortatur, non tamen cōpellit, neque matrimonium infirmat, quia Gregorius ipse, quo nullus ante Pontifex seuerior in hoc genere fuerat cum crebris i decretis, & epistolis eos, qui coniugium contraxissent seiungi, & in monasterium retrudi iubebat, nihil tamen dicit, quod coniugium non valuisse intelligatur, imo verò quod valuisse existimauerit, ex eo etiā intelligitur, quod in Homilia k quadam narrat de Guardiana amita, quæ se post quam vna cum duabus sororibus dedicasset, mortuis illis oblita pudoris, ac reuerentiæ, oblita consecrationis maritum accepetat, & cum eo deinceps vixerat. Quare primus omnium, quod literis extet, Innocentius secundus l cum Romana Synodo Generali anno nimirū humanæ salutis millesimo centesimo trigesimo nono hoc constituit, vt religiosis omnino matrimonium intercideret, idque ita vt si contraherent, nullam vim haberet, & Bonifacius m VIII. declarauit illud solum votum debere dici solenne quantum ad post contractum matrimonium dirimendum, quod solennizatum fuerit per susceptionē sacri Ordinis, aut per professionē expressam, vel tacitā factā alicui de religionibus per Sedem Apostolicā approbatis super cuius decretalem glossa

c Hierony. epist. 8.
d Epiph. hæresi. 61. contra Apol.
e Aug. de bono viduitatis
f Conc. Tol. 17. q. 1. c. viduas. c. de filia.
g Epist. 5. c. 14.
h 27. q. 1. c. de viduis.
i Referūtur 27. q. 1.
K Hom. 38 in Euangel.
m c. inimici de voto li. 6.

n ait, quod professio tacita potest contingere in eo, qui maior annis sponte & sciēs assumpsit habitum, qui solet dari professis, & perseuerauit in delatione habitus ipsius per triduum, vt dicitur in alia Decretali o quod ego intelligo, quando tales habitus assumpti essent ab habēte potestatem recipiēdi, & incorporandi religioni, vt asserunt Archidiaconus q Lappus, & Francus; nam licet alia vota, quibus quis solū Deo obligatur, & quæ pendent à sola voluntate vouentis non exigant personārecipientem; tamen in professione, vbi contrahitur reciproca obligatio, secundum quam conuersus obligatur monasterio, & monasterium conuerso ad eum alendū opus est, quod recipiatur professio ab Abbate, vel ab alio superiore loco Abbatis, vt Innocentius, r Panormitanus annotauerunt. Vnde si habitus religionis recipiatur, aut propria autoritate, aut ab alio non habente potestatē, valet interim matrimonium antequā talis professio ratificetur à potestatē habente, & ita tenet Ioannes Brunelus, s quod matrimoniū tale sic medio tēpore contractū, cum tenuerit, nō infirmabitur per ratificationē illam superuenientem. Vnde si quis profitetur religionem approbatā in manibus prælati qui non erat illius religionis, matrimonium per eum contractum non infirmabitur, prout tenet Imola. t

n. Gl. v. tacitam.
o c. constitutione de regul. lib. 6 Angelus. in d. c. cum specula to. eo. in ti. §. 1. v. placere p. c. 1. in fin. el reg. lib. 6. cl. eos eod. titulo.
q Archidia. Lappus Dom. & Francus in d. c. 1.
r Innocē. & Pan. in c. porrectum de regula.
s Brunel. de spōs. & mat. concil. 30. p. 6. n. 1.
t Imol. in d. c. Imola vnico.

ARTICVLVS III.

Vtrum per ingressum religionis soluantur sponsalia de futuro, & de præsenti.

Respondeo dicendo, quod per ingressum religionis non soluuntur sponsalia de futuro, nisi secuta professione, esset enim in potestate sic contrahentium ea pro arbitrio dissoluere ingrediendo, & sumendo habitum Nouitiorum, & postea relinquēdo illū habitū eludi ipsam spōsam, vt cōtra aliquos aduertit Ioannes Brulneus. a Quod insuper probatur, nam matrimonium ratum non soluitur per ingressum religionis, sed per ingressum cum effectu secuta professione, vt notat Glossa b quam ibi sequuntur communiter Doctores. Neque obstat, quod per expectationem professionis illi, qui remanet in sæculo, est

a Brunel. de spōs. & mat. cōcl. 8. in pr.
b Gl. in d. c. ex publico de conuers. con iug. vbi DD.

A 2 pericu-

periculũ de lapsu carnis: nam respondetur, quod in cõiugio multi casus occurrũt, in qui bus coniuges sine culpa, sed nõ sine causa cõ tinere cogũtur, prout ait Innocẽtius c. III. Papa, & sic videmus, quod plus est, quod maritum cruce signatum tenetur mulier ex pectare quantiscunque annis vt patet ex iu re, d ergo multo fortius tenetur expectare per annum ingredientem religionem, & ita hanc opinionem tenet etiam Couarru-uias, e qui addit, quod tutius erit prius contrahere adimplendo fidem, qua promisit se ducturum eam, verbi gratia in vxorem, præcipue si fidem iuramento firmauit, & ante consummationem matrimonij contra-cti religionem ingreditur, sic intelligens quandam Decretalem. f

c c. Quoniã frequẽter. §. sin autem in fi. vt lit. non contest.
d c. in præsentia de spõsa. c. ex multa de voto.
e Cou. de sp. p. 2. c. 5 n. 11.
f c. commissum de spõs.

ARTICVLVS IIII.

Quo iure matrimonium ratum per ingressum religionis dissoluitur.

RÉspondeo dicendo, certum esse in iu-re, a matrimonium ratum per pro-fessionem religionis in aliqua religio ne approbata dissolui, & licet aliqui dubi-tauerint, an quo ad vinculum dissoluatur, vt constat ex traditis à Michaele de Medina: b nunc vero iam huiusmodi dubitatio su-blata est à Concilio Tridentino c his ver-bis, si quis dixerit matrimonium ratum non consummatum per solennem professionem religionis alterius coniugis non dirimi, ana thema sit. Nunc verò quo iure, qua vè ratio ne dirimatur explorare oportet, in qua par te variæ sunt Scholasticorum autorum (quẽ admodum & in reliquis omnibus, quæ fides religioque non præscribit) sententiæ: & in-ter eas duas tantum referam, quæ communi ter circunferuntur. Prima est, quæ ipso iure naturali matrimonia rata non consummata aduentu religionis euanescere docet. Est au tem huius opinionis ratio, non imperfectio formalis, aut essentialis matrimonialis con tractus nondum consummati, vt Gratianus docebat, sed imperfectio obiectiua, quoniã scilicet religio sit multò excellentior, & su-blimior, à minus autem perfecto statu, ratio neque viuendi ad magis perfectum, præser tim vbi nulla intercedit coniugis alterius iniuria, licet ascẽdere, status autẽ religionis vt D. Paulus, d docet perfectior est statu

a c. ex publico de cõuer. coniug.
b Med. li. 5. de sac. hom. contin. c. 57.
c Trid. sess. 24. Can. 6.
d 1. Cor. 7.

cõiugali, id autẽ, quod perfectius est, nõ de bet impediri per minus perfectũ, ergo vtrũ-que coniugum, si citra alterius iniuriam fie ri potest, integrum est ad religionem se con ferre. Quod verò ante copulã relicto cõiuge non fiat tam atrox iniuria, quæ bono religio nis non cõpensetur, hac ratione persuadeo, nã aut illa iniuria irrogaretur fini matrimo-nij, qui est prolis procreatio, aut desertę spõ sæ, non proli, quia nulla adhuc est, cum non dum præcesserit coniugalis congressus ne-que vero sponsæ, quia cũ maneat integra, ni hil decoris, aut honoris amisit, quominus possit alteri nubere. Ita tenent aliqui e cum Durando, & docet Soto.

At contra hanc sententiã optimè insurgit Durandus, f quod scilicet prædicta ratio non minus matrimonia rata non consumma ta quàm ipsa consummata per coitum dis-soluenda suadeat. Quemadmodum enim matrimonium ratum tantummodo reli-gionis statu minus bonũ est: ita matrimoniũ consummatũ, & actionibus iã coniugalibus implicatũ perfectione Christianæ vitæ ab eodẽ exceditur: ratio verò illa, quæ ab alte rius partis iniuria desumitur, ex eo confun ditur, quod solet frequẽtissimè accidere os-cula, & tactus impudicos præcessisse inter sponsos per verba de præsenti, per quæ pro fecto nonnihil, imò multũ honoris nuptu-ris descendit: pręcipuè cum ex his fama coi tus licet falsa resultet, per quã ad aliud ma-trimonium ineundum inepta fiat sponsa.

Secunda opinio est Scoti g putantis ex sola diuina institutione per professionẽ re-ligionis matrimoniũ opere carnali non con summatum dissolui. Quã opinionẽ probat primò ex natura Christiani matrimonij, quæ est indissolubilitas ex instituto diuino iuxta illud, Quod Deus cõiunxit, homo nõ separet, nã in hoc casu cũ nõ dissoluatur per mortem naturalem alicuius ex contrahen-tibus necessum est, vt per eum, qui talem in stituit indissolubilitatem soluatur. Se-cunda ratio est à Sanctorum exemplis, nam, vt ferunt, Ioannes Euangelista à nu-ptijs à Christo ad Apostolatum vocatus est, & de Alexio Theone, quodam Macha-rio Romano, & alijs nonnullis Ecclesiasticę historiæ memorant relictis sponsis ad mo-nachatum se contulisse. Et hanc senten-tiam ante Scotum tenuit D. Bonauentura, h sed Michael de Medina ab ea recedit. Primò quia recurrere ad diuinũ ius in hoc casu

e Aliqui apud Durã. in 4. d. 27. Soto in 4. sent. d. 27. q. 1. ar. 3.
f Duran. vbi supra. q. 2.
g Scot. in 4 d. 32.
h Bonau. in 4. d. 27. ar. 2 q. 1.

casu est sine solido fundamento. Nam D. Paulus *i* cũ multa de coniugali tũ infideliũ, tum verò fidelium coniugũ diuortio partim propria, partim Domini autoritate tradiderit, nihil de diuortio religionis memorauit, sed post quam generali sententia ex diuino mandato decreuisset vxorem à viro non recedere, quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari, solũ Christianæ regionis gratia, non item instituti peculiaris à consorte recedendi facultatem indulget dicens. Quod si infidelis (inquit) discedit, discedat, non enim seruituti subiectus est frater, aut soror in eius modi, in pace autem vocauit nos Deus, atque id quidem quando alter coniugum infidelis non consentit habitare cum fideli, quanquam id secundum non ex diuina, sed ex propria duntaxat autoritate deriuatum ingenue fateatur, cæteris, (inquit,) id est, fidelibus, ego dico, non Dominus si quis frater habet vxorem infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat eam, &c. Argumentum verò, quod ab exemplis Sanctorum ducebatur, quantum ad eos attinet, qui post Christum ad monachatum, aut vitam eremiticam desertis sponsis diuerterunt, nihil persuadet, hoc enim Ecclesiasticorum Canonum authoritate sunt fecisse putandi. Quantum verò ad Ioannem Euangelistam pertinet, ait Michael de Medina, *k* quod nunquam ea historia sibi persuaderi potuit, quanquam illius assertor non semel Hieronymus videatur. Primo quidem quod inter Ecclesiasticos autores, qui vitas Apostolorum memoriæ prodiderunt, Eusebium dico, Abdiam, Nicephorum, Dorothæum Tyrum, &c. nihil de hoc coniugio legerat.

i 1. Cor. 7.

k Medi. de sacro. homin. contin. lib. 5 c. 90.

Secundò, quoniam nuptiæ illæ celebratæ sunt in Chana Galilææ, vt idem Ioannes inquit, Ioannes verò non ex Chana, vt aliqui affirmant, erat, illud autem est prorsus intolerabile, quod quidam scribunt, Magdalenam Lazari Sororem in illis nuptijs sponsam fuisse, cum hæc Hierosolymitana, ille Galilæus, hæc nobilissima, ac ditissima, ille contra ex mediocri plebe, ac demum piscator. Et certum argumentum, quod à Sanctorum gestis desumitur, non conuincit. Nam cùm hi non ad religionem ab Ecclesia Romana approbatam, cuius duntaxat professionem matrimonium ratũ dirimere canones docent, sed vel ad vitam eremiticam, & singularem, vel ad aliam similem diuerterint, quo pacto huic Ecclesiasticæ doctrinæ, quæ docet ingressu religionis coniugia rata duntaxat dissolui, suffragari poterunt? Enim vero nunc Alexij vita quantumcunque sanctissima matrimonium ratum non dirimeret: etsi horum sanctorum conuersiones aliquid suadent, suadent profecto coniugia per quamcunque rationem religionis dissolui, quod nunc Theologi non concedent, qui ad solas religiones ab Ecclesia Romana approbatas reduxerunt.

Quare concludit Michael de Medina, quod matrimonium ratum, & non consummatum, licet sit verum, & perfectum matrimonium, iure tantum Ecclesiastico per ingressum religionis dissoluitur, cum secundum ipsius, & doctissimorum sententiam Pontifex in matrimonio rato non consummato posit dispensare, nimirum si posit generalem condere legem, qua omnibus sponsis per verba etiam de præsenti diuertendi ad religionem facultatem tribuit, atque ea lex illa est, qua ante duos menses post celebratas per verba de præsenti nuptias, contractumque matrimonium sponsi, aut coniugis conuenire vetantur, daturque illis diuertendi ad religionem tempus.

ARTICVLVS V.

Vtrum Papa posit dispensare in voto solenni religionis, & castitatis, ita quod monacho professo de licentia Summi Pontificis liceat exire à monasterio, vt vxorem ducat.

Respondeo dicendo, quod de articuli huius quæstione agũt Couarruuias, *a* Nauarrus, Mandosius, Menochius, Corduba, Andræas, Gambarus, Stephanus de Caieta, & Soto. Et pro quæstionis principalis resolutione, si credimus veriori Doctorum opinioni dicendum videtur dispensatum fuisse cum Ramiro Rege Aragonum, vt relicta religione, & Episcopatu Regnum susciperet, & vxorem, vt post Raphael Volaterranum, *b* & alias supra citatos refert diligentissimus historicus Hieronymus Blanques in inscriptione Regum

a Cou. in c. 2. de testa. n. 11. Nau. in c. Non dicatis. n. 49. Mandos. de sign. grat. v. voti commutatio vers. an Papa posit. Menoch. lib. 2. præsum. 16. ex nu. 258. Cordo. lib. 1. qq. q. 24. Gãba. de off. & potest. leg. li. 2. ex n. 259. & lib 8. in rubrica de off. & potest. leg. in Regul. ex n. 84. Steph. de Caie. in c. ad limina 30 q 1. §. 4. nu. 353. Sot. lib. 7. de iust. q. 4 ar. 2. vers de capitali, & q. 5. ar. 3. versi. aut ergo & in 4. d. 38. q. 2. art. 2. versi. de his ergò.

b Vola. li. 2. de Geograp. c. vlt. Blanq. in inscript. Reg. Arago. fol 23. & in Arag. rerum comm. pag. 145.

gum Aragoniæ, & in Aragonensium cōmentarijs rerum. Et idem pariter obseruauit Celestinus III. Pontifex Maximus, qui dispensauit cum Constantia filia Rogerij Regis, vt Religione deserta nuberet Henrico VI. Federici Imperatoris filio, vt memoriæ proditum est à Platina *c* & à Guillermo Benedicto, & à Rodulpho Cupers, & à Ioāne Baptista à Sancto Seueriano. Scribit etiam Arnaldus *d* Albertinus Alexandrum VI. Summum Pontificem dispensasse cum Cæsare Diacono Cardinali, vt vxorem duceret cum filia Ducis Valentiniani Galli.

c Plati. in vita Celest. III. Benedict. in c. Raynū. in verb. qui cū alia matrimonium contrahens. nu. 28. Rodul. in c. oportebat. 29. d. 6. attētis n. 25. pag. 266. Seuer. de pensioni. q. c. 9. nu. 6. d Arnald. de agnoscendi assert. Cath. q. 27. nu. 24.

Sed videamus, quibus rationibus hęc opinio fulciatur, pro cuius resolutione certa ab incertis segregare operę preciū esse duxi. Et primo certum est quod si loquamur de voto solenni continentiæ sacerdotalis, constat secundum communiter Doctores, quod ex sola Ecclesiastica institutione consona iuri diuino, & naturali annexum est ordini sacerdotali, ac proinde per Papam potest dispensari, quod idē dicendum est de voto continentiæ ex institutione tantum Ecclesiæ alijs religionibus annexo, quales sunt Ordines militares, possunt per Papam dispensari. Hæc certa sunt. Quod autem in dubio versatur, est vtrū loquēdo de religione perfecta, & Euangelica, cuius essentia ex institutione diuina cōstat ex tribus votis essentialibus, quorū altero ablato aufertur & ipsius substātia religionis. Vtrū, scilicet, in hoc voto possit Papa dispensare, ita vt sic religiosus factus religione deserta possit ducere vxorem, duæ opiniones circunferuntur.

Prima opinio est D. Thomæ, quam sequitur Soto, *e* quod Papa non possit in hoc casu dispensare.

e Soto vbi supra.

Secunda opinio communis est, quam tenent Scotus, *f* & Richardus, quod Papa potest in voto solenni continentiæ monachali, vel religionis dispensare, quam opinionem tenent cōmuniter Doctores, & multi etiam Thomistæ, vt Caietanus *g* Ambrosius Catherinus, & Turrecremata, qui refert D. Thomā, & multos alios id tenuisse quod scilicet ex magna causa communi putà, pro Regni conuersione, vel pace, quæ non aliter speraretur tam cōmode fieri, licita esset Papæ dispensatio, vt religiosus exiens à religione vxorem duceret. Cuius grauissimæ opinionis fundamentum potissimū est, quia qua ratione potest Papa dispensare in voto simplici, potest etiam in solenni. Nam

f Scot. & Ricard. in 4. d. 38.

g Caieta. in quolib. Tur. in ca. de illo cleric. 32. d. 38. D. Th. in 4. d. 53.

in simplici tripliciter dispensat secundum modum triplicem loquendi Doctorum. Primo quia ex causa dispensat in iure diuino, vel naturali tollendo, vel relaxādo eius obligationem de implendo vota, vel promissa Deo, & hominibus, aut secundo quia vt tenet D. Thomas, remittit, vel tollit materiā id est votum, vel promissionē, & eius obligationē humanā iam Deo quæsitam, & hoc secundum est materia prioris obligationis diuinæ, & naturalis de adimplendo vota, atque promissa: aut tertio quia declarat tam hoc, quàm illud ius, aut votum ex causa legitima non tenere, neque obligare, sed quocumque modo istorum potest similiter Papa facere, aut dispensare in voto solenni, in quo est etiam ipsum votum, quod est materia prioris iuris diuini, & naturalis quia tandem habet potestatem dispensatiuā, relaxatiuam, & declaratiuam ad hoc, & ad illud ex causa legitima. Sed huic argumento respondent aduersarij negando minorem dicendo non esse simile, quia in voto solēni vltra promissionē, quæ sola est in voto simplici, est datio vel exhibitio actualis Deo, vel Ecclesiæ in nomine Dei, ratione cuius est iā ius Deo, & Ecclesię acquisitū super hominē ad tales actus, quod quidem ius sicut neque alienum tollere, neque contra ius diuinum agere Papa derogare non potest, vt ait Soto. *h*

h Soto lib. 8 de iust. 42. ar. 5. & q. 4. ar. 5. & q. 3. ar. 3.

At cōtra replicatur, quia qua ratione Papa potest ex causa reuocare, tollere, & inualidare voti simplicis obligationē humanā iā Deo acquisitā, vel ipsam promissionē, quæ est materia iuris diuini, & naturalis de implendo vota sua, eadem ratione potest iā datam Deo rem, vel obligationem hominis, & status religionis assumptionē, quæ fit in voto solenni reuocare, vel tollere, & ex consequēti materiā iuris diuini de implēdo votū solēne. Pręterea potest esse votū solēne, sine datione, vel sine status assumptione, vt si Ecclesia statuat, quod votū cōtinētiæ, vel religionis emissum corā tribus, vel quatuor testibus sit solēne dirimēs matrimoniū, iā in illo voto solēni potest Papa dispensare, sicut dispēsat in sacerdotali, ergo solēnitas nō stat in datione & status mutatione, & dato, quod solēnitas voti stet in datione, & status mutatione actuali, hoc tamē nō impedit, quin Papa possit dispēsare, quia sicut Papa potest dispēsare in paupertate, & obediētia relinquēdo monachum sub habitu suo, vel clericali,

vt sunt fratres sancti Spiritus, & sub obediẽtia Episcopi, vel alterius Prælati, vel ipsius Papæ immediate, & in concedendo licentiam vt faciat de rebus ad libitum disponendo in vita, & in morte, vt facit cum monachis Episcopis, vel cum alijs de monachatu ad clericatum transeuntibus. Ita ergo similiter in voto solenni continẽtiæ potest dispensare, & soluere hominem ab obligatione, qua se religioni obligauit per simplex, & solenne votum, & de religioso facere non religiosum quanuis non possit facere, quod maneat vera, & perfecta religio, & perfectus religiosus Euangelicus sine tribus votis, nec statum Euangelicæ religionis dissolue re possit, vt bene in iure, i habetur, nec illud faciendo dispensat in iure diuino de adimplendo votum, sed in materia eius, vt dictum est.

i c. cũ ad monasteriũ de reg. lib. 6.

Neque obstat, quod ex datione, & status assumptione consurgat etiam obligatio diuina, contra quã Papa nõ potest, in quo stat tota difficultas. Nam ad probandum id esse falsum nota, quod vltra communem obligationem iuris diuini, & naturalis de implendo votum, tam simplex, quàm solenne, in voto solenni religionis sunt quatuor. Primum est promissio actuum religionis. Secundum datio personæ Deo vel Ecclesiæ nomine Dei ad dictos actus implendos. Tertium assumptio status religionis, per quam sit illa traditio, & acceptio in professione. Quartum est, ipsa religio perfecta, & status Euangelicus constans ex tribus votis essentialibus religioni ipsi. Et hoc quartum est de iure diuino, ita quod ex institutione diuina de essentia religionis perfectæ Euangelicæ sunt illa tria vota, & de hoc hic non agimus, vtrum esse possit perfecta religio, perfectusque religiosus Euangelicus sine tribus illis votis essentialibus cum duobus tantummodo, vel non. De tribus autem prioribus, quæ constituunt votum solenne huius religionis, constat, quod sunt actiones humanæ, & illæ tres obligationes ex tribus illis actionibus consurgentes Deo acquisitæ constat etiã, quod sunt solum humanæ, scilicet obligatio ex promissione, ex datione, & ex professione, vel status illius assumptione suntque materia generalis obligationis, vel iuris diuini, & naturalis de adimplendo votum omne tam simplex, quam solenne, & ita patet, quod ipsum votum solenne, vt tale, nihil iuris diuini habet admixtum, sicut neque votum simplex religionis, aut continentiæ, alioquin eadem ratione votum simplex religionis haberet ius diuinum admixtum, & esset indispensabile, quia est de eadem religione, vel continentia, quæ secundum contrariam opinionem est de iure diuino sicut & adimpletio voti cuiuscunque de iure diuino est & naturali. Vnde cum Papa possit ex causa omnem obligationem humanam dissoluere & in ea dispensare consequitur quòd potest omnes tres illas priores obligationes dispensando dissoluere, & maximè illam tertiam, ne sit iam homo religiosus, nec obligatus alicui religioni aut voto, sed quòd sit vxoratus, quamuis non possit facere quòd manens religiosus perfectus sit vxoratus aut proprium habens, quia id euangelicæ religioni repugnat stante lege posita, ita doctè Corduba. k

k Cord. vbi sup. pa. 215. col. 2.

❧ Ad argumenta.

EX his quæ dicta sunt aliqua argumẽta quæ contra supra positam sententiã adducuntur soluta manẽt, nunc autem pro maiori claritate duo tãtum proponam.

Primũ argumẽtũ est, quia qui nõ potest in minus, nõ potest in maius ei subordinatum, vel eiusdẽ generis, aut rationis, sed Papa nõ potest dispẽsare in matrimonio tãtũ rato, & nõ cõsummato, quod est minus vinculũ, minusq; perfectus status, quã vinculũ, & status religionis, cũ per ingressum religionis vinculũ matrimonij rati dissoluatur, ergo à fortiori nõ poterit dispẽsare in vinculo voti solẽnis religionis. Respõdetur, quod Papa potest ex causa dispẽsare in matrimonio rato, & nõ cõsummato, vt cõtra Theologos defendit Caietan. l quẽ sequitur Nauarrus dicẽs, *quod hæc opinio adeò seruatur, quod etiam, ter, aut quater ad petitiones consilio suo ante quam in vrbem venisset, oblatas fælicis recordationis Paulus III. & Pius IIII. per suas dispensationes dissoluerunt quædam matrimonia omnino clãdestina, nondũ cõsummata in remediũ animarũ alio quin probabiliter periturarũ. Quod, (ait,) attestor, ne quis secutus Sot.* m *cõtra Caietanũ*

l Caiet. in opus. 1. tomo tract. 28. Nauar. in man. c. 22. n. 21.

m Soto lib. 7. de iustitia.

vllum scrupulum ingerat ijs, qui eiusmodi sanctissima gratia fruuntur, vel post hac fruentur, nam & post eum Michael à Medina, Franciscanus, vir eruditissimus, & alias purus Theologus libro quinto de sacrorum hominum continentia (aietanum, & communem est sequutus. Hæc Nauarrus.

Secundum argumentũ desumitur ex quadam decretali, *n* definiente, quod paupertas adeò est annexa Ordini Monachali, quod in ea, sicut in continentia nec summus Pontifex posit dispensare. Respõdetur, quod in hoc casu solum prætendit Papa, quod cũ Monacho Papa non posit dispensare, vt maneat Monachus perfectus in perfecta, & Euãgelica religione, quam professus est, & quod simul habeat proprium, aut vxorem, quia hæc omnia tria vota sunt de substantia religionis Euãgelicæ, adeò quod altero ablato iam ipsa religio dissoluitur, & ipse iam religiosus illius desinit esse, cum quo stat quod ex causa rationabili ille de religioso per dispensationem potest fieri non religiosus, aut in toto aut in parte ab obligatione illius religionis dissolui, & illa in voto solenni ex supradictis dispensare potest.

n c. cum ad monasteriũ de stat. regul. lib. 6.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum Religiosi societatis Iesu possint contrahere matrimonium.

RESpondeo dicendo, quod omnes, qui in societatem admisi biennio probationis à quolibet eorum peracto tria vota essentialia, tametsi simplicia, emiserint, emittent vè in futurum inhabiles esse, antequã à societate dimittantur, ad matrimoniũ contrahendum, contractusque huiusmodi nullos, & irritos decreuit Gregorius XIII. prout iam in primo tomo *a* est relatũ, in quo aliqua diximus de huius constitutionis intelligentia, nunc autem operæ pretium esse duxi aliqua vltra adijcere, vt huius rei definitio magis illucescat.

a 1. tom. q. 1.

Et prima facie videtur, quod Papa hoc determinare minimè potuit, cum hi fratres sint adhuc seculares, si quidem possunt habere propriũ, quod repugnat statui religioso iuxta superius dicta, & propterea videtur, quod nõ possunt simpliciter inhabilitari ad matrimoniũ, nã vt colligitur ex Syluestro *b* post Panormitanum, quanuis summus Pontifex posit inhabilitare sæculares, ne contrahant in tali gradu cõsanguinitatis non tamẽ potest inhabilitare simpliciter ad hoc vt nullibi possint contrahere, quia hoc est contra Euangeliũ concedens cuilibet sæculari Laico posse nubere. Hæc ratio, vt audiui, multorũ torsit ingenia, at meum ingeniolũ proculdubio nunquã torsit. Procedit enim ea in sæcularibus absolute, qui nullum votũ castitatis, & continentiæ emiserunt, in aliqua cõgregatione à Papa approbata, non autẽ in illis, qui dũ sunt sub obedientia Regulari promissa publicè in aliqua religione approbata, cuiusmodi est societas Iesu, hi enim licet postquã dimissi sunt à societate sunt verè sæculares, antequam tamen dimittantur, religiosi sunt, reuocabiliter tamẽ, & cum sint religiosi, inhabilitantur ad matrimonium contrahendum, & matrimonium ab his contractum ipso iure irritatur, cum status religionis, pœnitentiæ, cuiusmodi est religio societatis, repugnet cum statu hominis coniugati, de intrinseca enim veræ religionis monachalis, & pœnitentiæ est mors ciuilis & sic ipsius professores mortui Mundo iudicantur, & in eodem statu permanentes cum sint verè religiosi, proprium habere non possunt. Vnde iure optimo Summus Pontifex potuit definire, & de facto definiuit, ne ipsi in statu religionis perseuerantes contrahere possint, & eorum matrimonium iure optimo irritauit, non enim conueniunt, & in vna sede morantur, quem esse religiosum, & monachum, & priuilegijs religionis gaudere, & esse vxoratum, & rei vxoriæ indulgere: & ita Gregorius XIII. in eadem constitutione hos, qui peractis duobus annis probationis tria vota simplicia paupertatis, castitatis, & obedientiæ emiserunt, vocat, & definit esse verè religiosos. Quod certe ex opinione Scoti *c* maximè confirmatur, cum teneat per votum simplex religionis fieri traditionem respectu Dei, sicut fit per votũ solenne respectu Dei, & hominum, & à fortiori hoc erit asserẽdum in voto simplici publicè emisso in hac sacra religione approbata, in qua promittitur obedientia perpetua publicè, irreuocabiliter ex parte promittẽtis, licet sit reuocabilis ex parte admittẽtis ipsam

b Syl. v. obedientia. §. 5. Panor. in ca. olim de cleric. coniug.

c Scot. in 4. d. 31. q. vnic.

ipsam obedientiã, & sic potest dici, quod in his religiosis societatis, cum tria vota simplicia emittant, contingit inueniri quodammodo traditionem respectu Dei, & hominum, sicut inuenitur in voto solenni respectu Dei, quia ipsi se, & sua illi per votum tradiderunt respectu hominum, quia ipsis publicè obedientiam promiserũt: ita quod summi Pontifices definiunt eos in apostasię crimen, & excommunicationem ipso facto incurrere, si à societate decederent, additũque illis ad professionem in ordinibus etiã mendicantibus denegarunt, irritamque, & nullam esse, ita definiunt Gregorius. XIII. Kalendis Februarij anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo secundo. Motu Proprio, & ex certa sciencia, qui inter alia definiuit ipsos esse verè, & propriè religiosos, & octauo Kalendas Iunij anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quarto: id ipsum iterum definiuit, vt ex diplomatibus eadem die relatis, ac publicatis constat, & supra latè in primo tomo dictum est.

1. Tom. q. 1.

ARTICVLVS. VII.

Vtrùm per professionem in religionibus militaribus emissam soluatur matrimonium ratum.

Respondeo dicendo, quod loquendo de Clericis professis in religionibus, Militaribus non est dubitandum ipsos esse verè, & propriè professos, & ideò omnia iura, quæ loquuntur de Regularibus licet non comprehendant milites, siue Equites Commendatarios, comprehendunt tamen ipsos Clericos professos Crucem portantes, atque ideo quando Alexander. VI. in Bulla Confirmationis, quæ habetur in regula Sancti Iacobi decreuit, vt imponentes manus violentas in Fratres, & Sorores, ordinis Sancti Iacobi, incidunt in pænam Canonis, *Siquis suadente*. Aliqui viri docti intelligunt hoc procedere de ipsis Clericis, & monialibus, quia vtriq; sunt verè religiosi, & non de Commendatarijs, qui falluntur, vt constat ex Bulla Alexandri. III. Confirmatoria huius sacræ religionis, cuius tenorem refert Licentiatus Didacus *a* de la Mota religionis Sancti Iacobi alumnus, in libro, quem de hac religione nouissimè edidit. Vnde ad quæstionem propositam redeuntes dico, quod professio Clericorum huius ordinis dirimit sine dubio matrimonium ratũ & non consummatũ cum per professionem in religione approbata dirimatur. At vtrùm per professionem militum in religione Sancti Ioannis Baptistæ dirimatur matrimoniũ ratum inter Doctores, maximè ventilatur, adeo quod licet doctissimus Soto, olim dixerit esse verè religiosos, tamen idẽ auctor alibi *b* asseruit nõ esse inter veros religiosos connumerãdos, & propterea per ingressum, & professionem huius ordinis non dissolui matrimonium ratũ non consummatũ, quam opinionem, ego minimè tenere auderem, licet enim Papa cum ipsis possit dispẽsare, vt habeant vxores, sicut de facto dispẽsauit cum professoribus in alijs militijs, hactenus tamen cum his non dispensauit, & sic hi promittunt solenniter obedientiam, paupertatem, & absolutè castitatem, & non castitatem coniugalem, quam aliorum ordinum militarium Equites profitentur. Ita tenet Nauarrus, *c* & per consequẽs eorum professio dirimit matrimonium ratum, non consummatũ, vt tenet Corduba. *d* De cæteris autem militibus Ordinum D. Iacobi, Alcantaræ, & Calatrauæ, nullo modo potest dubitari eorum professionem non dirimere matrimonium ratum, cum non promittant castitatem absolutè, sed castitatem coniugalem, quod nihil aliud est, quàm quod non debent cognoscere alias fœminas præter suas proprias, & legitimas vxores. Et quod eorum professio non dirimat matrimonium ratum, tenent Aragon *e* Ouando, Petrus de Ledesma, & Henriquez.

a Did. de la Mota. li. 1. pa. 74. n. 47.

b So. in 4. d. 27. q. 1. ar. 4.

c Nau. de reddit. Eccle. in fin.

d Cord. de casib. consciẽt. q. 184.

e Ara. 2. 2. q. 88. art. 11. p. 1037. col. 1. Ouan. in 4. d. 78. propo. 30. in vlti. verb. Led. in addit. ad. 3. p. q. 61. ar. 2. & d. 4. pa. 593 Henr. de sacram. lib. 11. c. 8. §. 6.

ARTICVLVS. VIII.

Vtrùm oblati Religionum possint contrahere matrimonium.

Respondeo dicendo, quod oblati sunt hi, qui absq; religionis professione se ipsos perpetuo Monasterio obtulerũt sicut tradunt Cardinalis, *a* & Abbas & sentit Lappus, est enim necessaria perpetua oblatio, vt constat ex iure *b* & tradunt cõmuniter Doctores, qui vero mutato habitu non manent in sæculo, sunt propriè personę Ecclesiasticæ, qui autem in sæculo manent, non propriè, sed largè personæ Ecclesiasticæ nuncupantur, vt tradit quędam Glossa *c* vbi Cardinalis, Abbas, & Doctores, Capel-

a Car. in Cle. 1. de decim. col. pen. Abbas in c. non est de regul. Lappus alle. 129.

b c. per exẽptionem de priuil. li. 6. c. cum plantare. §. vlti. c. tuarũ & vbi Abbas de priuil.

c Glos. v. mutato habitu Car. Abb. & Docto. in c. vt priuileg. de priuil. li. 6. c. 1 cuplcti. de priui. Tolot. 8. vbi. Aufrer. Pan. & Soc. in c. 2. de for. Comp.

la Tolosana, vbi Aufrerius, & Panormitanus, & Soccinus tractant, an obligatus sit exemptus à iurisdictione Iudicis sæcularis, & quod oblatus, qui habitum non mutauerit, possit matrimonium contrahere, eadem Capella *d* Tolosana asserit, cui sententiæ libenter assentitur doctissimus Couarruuias *e* opinans id ipsum in quocumque oblato, qui votum castitatis non emiserit, tacitè vel, expressè, etiamsi habitum sæcularem mutauerit, nō enim est aliquid, quod in hac specie matrimonij vinculum impediat.

d Capell. Tolos. 8. n. 33.
e Cou. in ca. alma mater. 2. p. §. 2. n. 8

QVÆSTIO. II.
De matrimonio quo ad eius ministrum, & dispensationem in gradibus prohibitis in duos articulos diuisa

Circa quam quæruntur duo.

1. *Vtrum religiosi excommunicentur ministrantes Sacramentum matrimonij, sine licentia parrochi.*

2. *Vtrum prælati regulares possint dispensare in aliquibus impedimentis matrimonij dirimentibus*

ARTICVLVS. I.
Vtrum Religiosi excommunicentur ministrantes sacramentum matrimonij sine licentia Parrochi.

RESPONDEO dicendo, quod in quadam Clementina *a* definitur, quod religiosi, qui matrimonium solēnizare præsumpserunt non habita super his Parochi licentia speciali excommunicationis sententiā incurrunt ipso facto per sedem duntaxat Apostolicam absoluendi. Quod intelligitur quando solennizant matrimonia benedictione nuptiali. Aduertendum tamen, quod Glossa *b* ait, quod sufficit ad excusationē Religiosi, si alienus Parochianus dicat se habere licentiam à proprio sacerdote. Quod punctum satis disputat Glossa, & intendit distinguere inter forum contentiosum & forum Pænitentiale, vt in foro contentioso nō credatur dicenti se habere talem licentiam, in foro autem pænitētiali credatur, quia nō est præsumendus quis immemor suæ salutis. Et licet Ioannes de Lignano, pro vt refert Ioannes à Capistrano *c* dicat, quod Stephanus concordat cum dicta Glossa, Ioannes tamen de Imola *d* dicit se habere Epistolam Stephani tenentis contradictam Glossam, pro vt refert idem Capistranus, & respondet ad cōtraria, quod loquūtur de Sacramento Pœnitentiæ, & confessionis, quod datur in occulto, Sacramentum autem matrimonij datur in publico, & ideo probationes requiruntur, pro iustificatione autem huius differentiæ adducitur simile ex eo, quod habetur in quadam decretali *e* vbi Clericus peregrinus admittitur in occulto, sed non in publico sine literis dimissorijs celebrare. Et ideo Capistranus, ait quod in simili religiosus non debet esse nimis credulus argumento quarundā legum *f* & ait, quod semper consuluit religiosis, ne facile credant dicentibus se habere licentiam, nisi eis constet per legitima documenta, ne se illaqueent excommunicatione prædicta, nam si in criminalibus causis requiruntur probationes luce meridiana clariores iuxta quandam legem *g* multo magis debet requiri maior cautela ad euitandum hoc periculum maius: qui Capistranus ait contra Glossam, *h* quod licet, non sufficiat licentia generalis data parochiano, vt à quocunq; possit recipere sacramenta, sed est necessaria specialis, vt religiosus administret hoc Sacramentum matrimonij, sufficit tamen in licentia generali, vt fiat mentio huius sacramenti cōferendi, licet in ea non fiat mentio de religiosis.

a Clem. reli. de priuil.
b Gloss. in d. Clem.
c Capist. in tract. de excom. qui habetur tom. 14. tract
d Imol. ibid.
e c. tuæ de cleri. pereg.
f L. 1. ff. de fal tuto. iun. l. 1. ff. de eo quod factum erit. l. tutor. in prin ff de minoribus.
g L. fin. C de probat.
h. Gloss. in d. Clem. v. speciali.

ARTICVLVS. II.
Vtrùm possint Regulares Prælati dispensare in impedimentis matrimonij.

RESpondeo dicendo, quod Episcopi, & per consequens à fortiori Prælati Religionum prohibentur dispensare in gradibus prohibitis, tam consaguinitatis, quàm affinitatis vt notat Syluester *a* verum est tamen, quod refert Roffensis *b* in libello de causa matrimonij Regis Angliæ, quod Leo. X. fratribus Augustini Ordinis concessit per totum orbem Christianum, quemadmodum

a Syl. v. casus cas. 41. c. literas de resti. spolia. c. non debet de con sang. & affi.
b Roffen. in libel. in prin. in fin. pr mi fol. j.

modum in eius Bulla palam continetur, quod cum his, qui in primo gradu affinitatis scienter, aut ignoranter contraxerunt modo notorium id non fuerit, neque in iudiciū productum dispensare valeant, & de nouo contrahant, & in eodem item matrimonio contracto remaneant prole etiam legitima. Hæc Roffensis. Cuius testimonio certè credendum est propter eius maximam sanctitatem, siquidem pro fide Catholica gladijs impiorum occubuit: sed tale priuilegiū non video esse in vsu, imo doctissimus Pater Vega legens Sacram Theologiam in hoc Conuentu S.P.N. Francisci Salmanticensi asseruit se credere hoc priuilegium nō fuisse vniuersaliter concessum, sed pro aliquo casu particulari tantum indultum, quo casu cessante iam ipsummet cessauerat, non enim credendum est summum Pontificem Religiosis quoad sæculares concessisse, id quod Episcopis nunquam legitur fuisse generaliter elargitum.

QVAESTIO. III.
De Mendicitate in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum religiosi potētes labore manuū suarum victum quærere possint mendicando id ipsum quærere.*

2 *Vtrum mendicitas fratrum Minorum & Prædicatorum sit meritoria.*

3 *Vtrum fratres Minores ex vi suæ regulæ teneantur ad mendicitatem, seu ad viuendum de eleemosynis.*

ARTICVLVS. I.
Vtrum Religiosi potentes labore manuum suarum victum quærere, possint mendicando id ipsum quærere.

ESpondeo dicendo, quod D.Thom. *a* latissimè disputans cōcludit, non teneri laborare vltra statum Regulæ manibus: tū quia nullo præcepto naturali, neque diuino præcipitur laborare manibus qui alias honeste sine alterius iniuria potest sustentare se, & suos, quos de præcepto alere tenetur: tum quia dicta D.Pauli, *b* quæ contra hoc citari solent, & in effectu habent, Nō manducet, qui non laborat, non probant, quem absolutè teneri laborare manibus, sed ob causam vt tollat otium vitiosum, & sustētet se, & suos decenter secundum statum suum sine alterius iniuria, & ita cessant illius dicta: tum quia intentio S. Augustini, qui etiam contra hoc allegatur in libro de opere Monachorum, est improbare errorem dicentium non licere Monachis manibus laborare, non autem eos obligare ad sic laborandum, si alias sine otio vano, & alterius iniuria viuere possunt: tum quod Diuus Thomas *c* laudat paupertatem assumentes & ex humilitate mendicare volentes, licet manibus non laborent, nec bonis renunciēt nāsi bona renūciēt, id à fortiori est asserēdū, etiāsi nō fiāt Regulares, sed remaneāt homines sæculares ipsi renūciantes, quod exēplo Elisæi *d* à D.Ambros. *e* relato cōfirmatur.

Ex quibus infert Nauarrus *f* non peccare illum, qui ad se in humilitatis, & patientiæ virtute exercendum habitum pauperis suscipit, & mendicando aliquem pium locū lōginquum visitat, etiamsi nullum paupertatis votum emittat, nec sua bona pauperibus dispertiat, quod ait certe in hunc vsque diem non satis animaduertisse, imo consensisse multis reprehendentibus peregrinos alienis impensis, idest, eleemosynis mēdicando peregrinātes, quos per leges *g* Cæsareas, & decreta *h* Sanctorum concludit Calderinus *i* esse puniendos, præsertim si sacris sunt initiati. Quod tamen non procedit in his, qui propter prædictam causam mendicant, quia per talem mendicitatem eorum nihil honoris perit Clero.

a Thō. opus 19. ca. 5. &. 22. q. 187. art. 3

c Thom. vbi supra.

d 3. Reg. 19

e c. Domin. 86. dist.

f Nau. in c. non dicatis n. 37.

g L. 1. C. de mend. val. lib. 11.

h c. diacō. 5. 93. dist.

i Cal. cons. 1. de vit. & honest. Cler.

ARTICVLVS. II.
Vtrum mendicitas fratrum Minorum, & Prædicatorū sit meritoria.

REspondeo dicendo, quod Alexander Papa declarauit, quod mendicitas fratrum Minorum, & Prædicatorum est meritoria, & quod prædicti fratres tàm ab his, quibus prædicāt quàm ab alijs, possunt petere & recipere eleemosynas. Ac quod illi possunt huiusmodi eleemosynas eisdem fratribus salubriter elargiri. Ita habetur in libro, Monumenta *a* Ordinum. Sed oportet hoc breuitate probare, vt huius diffinitionis veritas clarior fiat. Nam super erogatoriè meritorium est de eleemosynis, & de men-

a In. 2. impressio fol 26. conc. 15

mendicitate respectu eorum, qui relictis omnibus efficiuntur mẽdici propter Christum cum apud Matthæum *b* legatur, Consuluisse Christum cuidam, *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus.* Supradicti autem fratres iam omnibus distributis nihil habent, & intendunt spirituale Ecclesiæ; supererogatorie enim se humiliant viuendo de humiliter mendicatis, & eleemosynaliter petitis, & habitis, cum possent sine tanta abiectione, humilique verecundia, etiam sine labore manuum sibi debitum stipendium aliter petere, & recipere & viuere, sicut alij Clerici Præbendati, si Ecclesiastici fierent, ergo ex prædicta humilitate, & contemptus amore propter Christum egere, & mendicare meritorium, & Euangelicum consilium est. Item secundo id patet, quia ex Euangelio tales mẽdicãtes laudãtur, nam vbi Latina versio habet apud Matt. *c* *Pauperes spiritu*, Litera Græca habet. *Beati mẽdici*, vt ait Chysos. Doctor Grecus. Itẽ tertio idẽ patet exẽplo Christi, nam Christus, fuit mẽdicus aliquando non viuẽs de labore manuũ suarũ corporali, vt patet in Psal. *d* Ego mendicus sum, & pauper, vt ait D. Chrys. super eum, & tradit D. Thomas *e* quod nõ in persona Dauid, qui, non fuit mendicus, sed in persona Christi hoc dicitur. Consonat Augustinus super illud Psalmi de Iuda Iscariote loquens, Persequutus est hominem inopem, & mendicum, id est, Christum. Et Hieronymus ad Nepotianum dicit, quod Christus, vt pauper cibo vescebatur alieno, quia scilicet de eleemosynaliter oblato licet non semper ostiatim mendicato ad humilitatis exemplum vixit, vt erat persona particularis, & sæpe id innuitur in Euangelio, *f* vbi mendicauit pullum, & asinam, & videtur mendicasse victum à mulieribus ministrantibus in via, & hospitium à Zachæo, vt exemplum cæteris daret.

b Matth. 19
c Matt. 5.
d Psalm. 39.
e Tho. 2. 2. q. 187. art. 4. & 5.
f. Lu. 22. ca. 8 & 8.

Verũ est, quod vt mendicitas horum fratrũ sit licita, & meritoria, oportet aliqua concurrere. Primum est, quod ipsi fratres paucis sint contenti, & velint aliquo carere, & pati penuriam, & nolint habere certum victum suum, & vestitum ordinarium, & indifferenter, & quod quando carent, non murmurent, si enim aliquid horum deficiat, mendicitas non erit meritoria, & dum eum statum aliqui sumpserunt, & resilire non possunt post professionem, illicitum est, & continuum peccatum permanere in tali voluntate culpabili, & cum tali proposito mendicare ad superfluitatem, sed tenentur deponere talem culpabilem voluntatem, & paucis, vt pauperes debent esse contenti, stultum est, & irrationabile sua dimittere, quibus licitè vti poterant, & aliena cum auiditate quærere, & cum scrupulo peccati manducare panẽ. Vnde Gregorius in pastoralibus dicit, quid eorum morte infœlicius, quibus de largitate nascitur auaritia, & peccatorum seges, quasi ex virtutum senio procreantur. Item quid risu dignius, quàm quærere cum auiditate maxima, labore, infœlicitate, & contemptu, & mala conscientia ea, quæ liberaliter dimissa sunt? Quid esset ridiculosius, quam sarcinam temporalium proprio rum reijcere, & alienorum tam auide quærere? Certe hi sunt, qui relinquunt sua vt stulte, & laboriosè contemptibiliter, & culpabiliter ad infernum capiant aliena, cum si, vt ait Gregorius *g* proprie, indiscrete distribuentes non solum ad impatientiæ murmur prorumpunt, sed cogente inopia vsque ad auaritiam deuoluantur, cum hypocrisi autem, & mendacio ostiatim mendicant, signum veræ mendacitatis præ se ferentes ad superfluitatem semper anhelantes, & dum paupertatem, quam non habent, ostendunt, quod ipsis datur pauperibus indigentibus vsurpatur. Secunda conditio, quæ requiritur ad licitè viuendum de mendicitate vel eleemosinis est, quod tales mendicantes recompensent aliquo modo in spiritualibus. Quod probatur, nam omnes Doctores super illud Apostoli, *i* Qui non laborat, non manducet, tenent illicitam esse mendicitatem existentibus corpore sanis potentibus laborare, nisi in spiritualibus recompensent, vt pote in sermonibus, in officio diuino, orationibus, & in vita religiosa, approbatur enim mendicitas, non vt mendicantes otio vacantes, sed vt melioribus exercitijs debite occupentur, vt optimè ait D. Thò. *k*

g Greg. in past. 3. adm. 22.
i 2. ad Thes. 3.
K Thõ. 2. 2. q. 187. ar. 3. & 4. & 5.

ARTICVLVS. III.

Vtrum fratres Minores ex vi Regulæ teneantur ad mendicitatem, seu ad viuendum de eleemosynis humiliter eas petendo, & acceptando, sine vllo iure ciuili ad eas petendo.

RESpondeo dicendo, quod fratres Minores, ex quo nullum ius ciuile, siuè actionem,

nem, nec redditus, nec prouisiones longas ex vi suæ Regulæ habere possunt, ex vi suæ Regulæ tenentur ad mendicitatem, seu ad viuendum de eleemosynis humiliter eas petendo. Et probatur insuper, nam tenentur ipsi fratres prouidere sibi ad vsum moderatum necessitatum suarum modo alias licito, & non restat vllus alius modus licitus illis, nisi per viam eleemosynæ petere, aut accipere oblata, seu necessaria ad victum, & vestitum, & executionem officiorum status Minorum, ergo tenentur viuere de eleemosynis, seu de mendicitate, nam mendicare est solo titulo necessitatis sine actione aliqua ciuili petere necessaria, ad quod tenentur dicti fratres ex vi suæ Regulæ, & sic tenent communiter omnes Scriptores super dictam regulam, & hoc constat ex declaratione Nicolai *a* III. & Clementis. V. Nã quantumcunque dictis fratribus iure naturali, vel diuino, vel alio quocumque modo aliquid debeatur pro Missis, Sermonibus, exequijs aut pro alijs exercitijs spiritualibus, aut corporalibus, aut pro quacumque alia causa, ipsi tamen fratres non possunt id recipere, aut petere, nisi purè eleemosynaliter, sine vllo titulo iuris ciuilis ex parte ipsorum prout resoluit doctissimus Corduba *b* super dictam Regulam. Vnde eorum fratrum mendicitas dicitur incerta, quia scilicet nõ habet certitudinem ciuilem, & nullum ius neque actionem, in re, quæ ipsis eleemosynaliter datur, quanuis habeant certitudinem probabilem, moralem, & sic possunt habere certas eleemosynas, quas solent aliqui domini, aut communitates ipsis facere, cum possint habere certas eleemosynas moraliter, non autem certas ciuiliter, prout idem Corduba *c* ait.

a c. exijt. qui seminat. de verb. sig. li. 6 Clemen. exiuit de paradiso eodé. tit.

b Cord. sup. regul. c. 5. q. 3. c. 6 & q. 1 & 5. & q. 10.

c Cord. ind. q. 10. in 4 tomo.

Ex his infertur, quod possunt dicti fratres recipere domus ab aliquibus dominis temporalibus præbentibus omnia necessaria ad victum, & vestitum sine eo, quod ostiatim hæc petantur, præcipuè in locis, vbi etiamsi ostiatim mendicentur, minimè suppeditabuntur, cum hæc omnia à dictis dominis nõ actione aliqua ciuili petantur, sed per viam eleemosynæ ab ipsis quotidie cum maxima ipsorum fratrum verecundia mendicentur, successores enim horum dominorum, & illi ad quos pertinet hæc dare, sæpe cõtingit, vt sint indeuoti, & omnia murmurando tribuant, sæpe etiam contingit, vt zelent magis reformationem fratrum, quam ipsorum moderatam refectionem fingentes suo zelo auaritiæ misto ipsos fratres debere esse sicut Angelos Dei, qui ijs necessarijs ad vitam minimè indigẽt, propterquod ego nunquam consulerem, vt in nostra religione Minorum sumantur Monasteria in locis, vbi quotidianis mendicationibus à vicinis ipsorum locorum non potest sperari posse transigere vitam, cum ea, quæ a dictis dominis, & eorum successoribus dantur, non valeant peti ciuiliter, sed tantum eleemosynaliter mendicando. Aliquando autem contingit, vt ipsi Domini fundent vincula, aut capellas cũ magnis redditibus, aut eos redditus relinquant alicui Confratriæ, aut Collegio Pio cum obligatione, vt ipsis fratribus omnia necessaria suppeditentur quia acceptantes dicta legata cum prædicto grauamine obligantur in conscientia ipsis fratribus prouidere, ipsi tamen fratres minimè id in iudicio petere possunt, cum sint incapaces cuiuscumque actionis ciuilis, possunt tamẽ implorare officium iudicis, qui iudex imploratus ex officio non ad petitionem iuridicã ipsorum fratrum potest compellere, & supra dicta administrare iuxta ea, quæ in superioribus dicta sunt. Et fratres ex dictis possunt recipere supradicta tantum per viam eleemosynæ, & licet sit certa, ipsa tamen certitudo est moralis, non tamen ciuilis, & ipsi non sunt incapaces eleemosynæ moraliter certæ. Vide alia circa hãc materiam in quæstione *a* de eleemosyna, in secundo tomo. a 2. tom.

QVÆSTIO. IIII.
Quantum ad Missam in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum clerici seculares possint contra voluntatem religiosorum Missas, & exequias in ipsorum monasterijs celebrare & è contra.*

2 *Vtrum religiosi poßint dicere vnam Missam pro alia commendata.*

3 *Vtrum sacerdos relinquens Missam inceptã sit excommunicatus.*

Multa circa celebrationem Missarum dicta sunt in primo tomo *a* nunc autem pauca remanent dicenda per articulos infra positos diuisa. a 1. tomo. q. 43.

AR-

ARTICVLVS. I.

Vtrum Clerici sæculares possint contra voluntatem religiosorum Missas & exequias in ipsorum monasterijs celebrare, & econtra.

Espondeo dicendo, *quod Clemens. V. prohibuit ne quis in Ecclesijs fratrum Minorum solennia, vel pro animabus eorum qui ad loca eorum tumulandi deferuntur ibidem exequias celebrare sine eorũ fratrum assensu, & voluntate præsumat.* Ita habetur in libro, *a* Monumenta Ordinum.

a In.1.impr. fol.58. & in 2 f.141. con cess. 336. & in.2.tr.&.li. ord.

At Leo X. in Concilio Lateranensi hoc reuocauit statuens, quod tam Prælati Ecclesiastici, quam Presbyteri sæculares, qui vinculo excommunicationis ligati non fuerint, Missas in Ecclesijs quorunlibet fratrum deuotionis causa celebrare volentes, celebrare possint, ipsique fratres tales celebrare volentes libenter recipere debeant. Ita habetur in supplemento. *b*

b Supp. f. 25 conc. 70.

Et aduertendum, quod *Bonif. IX. cõcessit patribus Prædicatoribus prohibẽdo, ne scilicet Prælati Ecclesiarũ, aut alij, qui cumque eos impediant quo minus Missas, & alia diuina officia in Ecclesijs suis quotidie celebrare, ac oblationes in ipsis Missis, & alias ad eorum altaria prouenientes libere, & integraliter recipere, & eorum vsus iuxta ordinis dicti morem conuertere possint sub excommunicatione ipso facto in contraria facientes.* Ita habetur in eodem Ordinis supplemento. c

c Sup. f. 118

ARTICVLVS. II.

Vtrum Religiosi possint dicere vnã Missam pro alia commendata.

Respondeo dicendo, *quod Leo. X. Concessit, vt quando fratribus Minoribus cõmendantur Missæ, quæ vulgo appellantur de reuelatione de sancto Amatore, & de consolatione cũ certis candelis, vel aliæ similes, vel quod non discontinuentur, satisfaciant fratres prædicti dicendo illas Missas, ad quas magis dispositi fuerint, maximè de officio, de quo illo die recitant, & ad prædictas tali modo recõmendatas nullatenus teneantur, præcipuè cum videatur hoc quandam superstitionem sonare.* Ita habetur in supplemento *a* Occasione huius Concessionis ait Collector *b* priuilegiorum Mendicantium, quod aliqui illam minus intelligentes arbitrati sunt prædictam facultatem extendi ad quascumque Missas eis recõmmendatas, vt de Epiphania, de Natiuitate, vel, plagis, seu de passione, &c. Quod tamẽ est omnino falsum propter multa. Primo, quia expressè litera concessionis loquitur de missis, quæ habent aliquam superstitionem annexam, pro vt ibi exemplificatur, neque obstat illud, quod additur (*vel aliæ consimiles*) Quia refertur ad superstitiosas immediate exemplificatas, nec adhuc ait idem Collector pro omnibus in concessione exemplificatis, videtur tuta dispensatio præfata, seu declaratio, quia inter illas sunt multæ nullam superstitionem habentes, vt Missæ Domini Nostri & Dominæ nostræ, seu aliæ, quæ in Missali continentur, vt de tali Dominica, de tali Apostolo, seu Apostolis, vel alijs Sanctis. Secundo etiam quia à promissione, & obligatione licita, cuiusmodi est de alijs Missis non superstitiosis, non potest quis, postquã obligatus est, liberari, seu dispensari absque consensu eius, cui se obligauit, aut sine alia legitima causa, & ideo indubitãter tenencũ videtur quod quandocumque aliqua Missa recommendatur sine admixtione alicuius super-

a Supp. f. 93. conce. 289.
b Collect. in com. v. Miss. 3. quo admo dum. f. 13.

superstitionis, debet dici, prout fuit recommendata, & acceptata, scilicet tam respectu officij, quam etiam loci, & temporis, & candelarum. Hæc collector, quæ certè iuridica sunt, nam hæc cõcessio debet explicari iuxta decreta in Concilio Tridentino *c* decernente, ne sacerdotes ritum, vel alias cæremonias, & preces in Missarum celebratione adhibeant præter eas quæ ab Ecclesia approbatæ, ac frequenti, aut laudabili vsu acceptæ sunt, ac quarundam Missarum, ac candelarũ certum numerum, qui magis à superstitioso cultu, quam à vera religione inuentus est, omnino ab Ecclesia remoueant.

c. Tri. ses. 22 de euitan. & obser. in celeb. Miss.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum sacerdos relinquens Missam inceptam sit excommunicatus.

RESpondeo dicendo, quod Nauarrus *a* ait hanc quæstionem fuisse agitatam in sacro Romæ prætorio, cui ipse respondet primo, quod tales non incurrunt excommunicationem maiorem, nullus enim, qui colligit casus, in quibus incurritur excommunicatio, vllam de hac fecit mentionem, & non est dicendum aliquam pænam ipso iure incurri, nisi cũ id exprimitur iure iuxta quandam Glossam *b* communiter receptam, & nullum videtur in toto corpore iuris communis tale ius inuenisi. Præterea Concilium Toletanum *c* quatenus habet quod huiusmodi desertor officij excommunicationis sententiam sustinebit, clarum est quod loquitur per verba futuri temporis, quæ non important pænam ipso iure impositam nihil facit contra hanc opinionem.

a Nau. misc. 86. de orat.

b Gloss. in c. fi. de iure pa.

c ca. nihil. 7. q. 1.

Neque etiam cõtra hoc obstat Decretum Macharij Papæ *d* quatenus statuit, vt huiusmodi Clericus à sacro corpore, & sanguine Domini sit suspensus, in hoc enim decreto nullã de excommunicatione mentionem facit, sed solum de suspensione, & non ab omnibus actibus spiritualibus, sed solum à corpore, & sanguine Domini quod non sufficit ad inducendam excommunicationem maiorem, imo neque ad excommunicationem minorem, quæ non solum priuat à communione sacramentorum, sed etiam ab omni participatione passiua omnium sacramentorum iuxta quandam Decretalẽ *e* cum eis notatis.

d c. nullus de consecrat. d. 1.

e c. si cele. de Cleri. excõ. minist.

Nec obstat, quod excommunicatio minor videtur incurri octo, vel nouem casibus, quos refert Innocentius, *f* quorum vnus est, quando sit peccatum mortale, per quod quis à Sacra communione corporis Domini excluditur iuxta doctrinam D. Pauli *g* nam respondetur, quod in illis, quæ numerat Innocentius excepto vno, vel altero, non incurritur vera excõmunicatio minor, prout tradit Nauarrus *h* vnde Prælati Regulares inuenientes aliquem religiosum in hoc defectu comprehensum & conuictum non debent illum corrigere vt excommunicatum, sed ipsum à celebratione Missæ per aliquod tempus iuxta mensuram delicti debent iudicare.

f Inno. in c. 1 de l. n. excõ.

g 1. Cor. 11. c. quid est de consec. dist.

h Nau. in manuali. ca. 27. n. 25.

QVÆSTIO. V.

De Monasterijs ædificandis, & destructis in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *VTrum fratres Minores possint habere Monasteria sumptuosè ædificata.*

2 *Vtrum in Monasterijs Sanctæ Claræ possint deputari fratres Minores pro temporalium administratione.*

3 *Vtrum Monasterium auctoritate episcopi dicatum possit pro aliqua causa destrui: itaq; non sit vltra ibi nec alibi.*

4 *Quibus bona Monasterij destructi debeant adiudicari.*

5 *An bona quæsita Monasterio primo à quo trãslatus fuit religiosus quærantur secundo Monasterio ad quod fuit translatus.*

6 *An Moniales monasterij destructi translatæ ad aliud eiusdem religionis recuperent bona quæ primo Monasterio obtulerunt.*

De ædificatione Monasteriorũ multa diximus in superioribus, *a* nunc autem quod ad materiam Monasteriorũ aliqua breuiter dicemus.

a Sup. 2. to. q. 49.

ARTICVLVS. I.

Vtrum fratres Minores possint habere monasteria sumptuose ædificata.

REspondeo dicendo, quod nõ, nisi adsit rationabilis & debita Papæ dispensatio, prout Clemens *a* V. in quadam Decretali determi-

a Clem. exiuit de parad. ar. 7. 9. hinc est etiam.

terminat. Dixi, nisi adsit rationabilis, & debita dispensatio. Vnde fratres Minores ad tollendum omne scrupulum eam à Leone X. obtinuerunt, qui ait.

Nos igitur attendentes, quod domorum, & aliarum rerum tam pro diuino cultu, quam pro communi vsu vestro vobis concessarum, solū ad vsū & non ad fructum, neque possessionem cedunt, neq; ea sine speciali Sedis Apostolicæ mandato alienare possitis, atq; ad eandē Sedē illa omnia, quæ de nouo nostri prædecessores fecerunt, in proprietatem dictæ sedis recipimus, pertineant & quod ex domorum amplitudine, aut paramentorum multiplicitate, nihil magis vestris commoditatibus corporalibus adijciatis vestris in hac parte supplicationibus inclinati authoritate Apostolica tenore præsentium declaramus, & decernimus. Vos illorum tantum esse custodes, non possessores, & propterea illis absque vestræ professionis macula, aut violatione, cum deceat iuxta solennitatum celebritatem, & solennioribus officijs, decentioribus paramentis diuinam honorare Maiestatem & ipsis cultum munificare, & alijs, quibus tam Ordo, quam fratres vtuntur communiter, vel diuisim vti, & potiri, liberè, & licitè posse, prout etiam fœlicis recordationis Iulius Papa II. prædecessor noster fratribus eiusdem Ordinis, & familiæ Regni Angliç ad instantiam Charissimæ in Christo filiæ nostræ modernæ Reginæ Angliæ illustris concessisse dicitur, & sic perpetuis futuris temporibus in ordine, & familiæ vestris ab omnibus illius fratribus teneri & obseruari debere volumus, & mandamus, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis ac ipsius Ordinis statutis, etiam iuramento, siue professione firmatis, & alijs in contrarium facientibus quibuscumque. Ita habetur in Ordinis supplemento. b

b Supp f. 15. concess. 54.

Circa quam Concessionem est notandū quod Leo. X. loquitur de domibus ædificijs & Ecclesijs Minorum sumptuosis, quæ in Ordine construūtur per alios, aut etiam per ipsos fratres, & in eis in foro conscientiæ possunt inhabitare, cum Clemens. V. decreuerit, & præceperit sub excommunicatione, ne talia loca relinquant sine licentia Sedis Apostolicæ, ergo licite possunt in eis inhabitare, vt etiam Sanctus Bernardinus d in sua epistola declarauit. Vtrum autem fratres possint procurare prædictas domus sumptuosas in quæstione e de ornamentis Ecclesiasticis dicetur.

c Clem. exp. de pænis.

d Ber. in epi. art. 4.

e In 3. t. m. q. 25.

ARTICVLVS II.
Vtrum in Monasterijs Sanctæ Claræ possint deputari fratres minores pro temporalium administratione.

RESpondeo dicendo, quod *Innocētius IIII statuit quod in Monasterijs Monialium, in quibus prędicti fratres Minores deputati fuerint, pro seruitio Monialium in spiritualibus duntaxat deseruiant, & Iurisdictioni, & Correctioni ministrorum suorum, sicut & alij pareant, & obediant.* Ita habetur in Monumentis a Ordinum.

a In. 1. imp. f. 2001. cōc. 495.

Circa quam concessionem sunt notanda illa verba (*in spiritualibus duntaxat*) per quæ satis clarè innuit Summus Pontifex quod non vult fratres pro temporalibus deputari, dictio enim (duntaxat) exponitur per affirmatiuam, cui adiungitur, & negatiuam aliorum, nam vt omnes Logici docent Hæc præpositio, Petrus tantū currit exponitur per has duas propositiones, Petrus currit & nullus alius à Petro currit, vt omnes etiā Do-

b Doct. in c. Eccles. Sutr. de caus. poss. & propri. & in l. Gallus §. & quid si tā tum ff. de liberi. & post.

Doctores b vtriusque iuris communiter affirmant. Vnde prædicta verba (in spiritualibus Duntaxat deseruiant) sic sunt explicanda, in spiritualibus deseruiant, & in nullis alijs ab spiritualibus deseruiāt. Vnde nō possunt Prælati superiores ipsos fratres Minores pro temporalibus Monialium Sanctæ Claræ constituere, & aduertant, quo rigore Summus Pontifex Innocentius. IIII. Hoc illis præcipiat addens prædictæ constitutioni verba sequentia. *Nulli ergo hominū liceat hāc paginā nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario cōtraire siquis autem hoc attentare præsumpserit, Indignationem Omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum*, Quæ verba peccatum mortale denotant in transgressione prædictæ concessionis, pro vt dicunt communiter Doctores.

c Glos. & Doctores vbi Rip. in l. in his solis C. de reuoc. dona. d Glos. & Doctor. in l. tale pactum §. 1. ff de pact. Tiraq. in l. si vnquam in pr. C. de reuo. dona. Alber. de præp. 2. p. n. c Orta. de nobil. 4. p. c. 5. nu. 14.

Et licet hæc dictio taxatiua, in materia non lata non excludat casum habentem eādem rationem, pro vt tradunt Glossa c vbi communiter Doctores, maximè Franciscus de Ripa, eo præsertim casu quo vero similiter princeps interrogatus idem respondisset, argumento eorum, quæ tradit quædam Glossa, d & latissimè Tiraquelus, & Albertus de Pergamo, & tradit etiam Otalora. In materia tamen, de qua agimus, quę nō est lata, sed stricta iuxta præcepta Apostolica, & regulam Patris nostri Francisci, & declarationes Pontificum prohibentia ipsis fratribus non solum ingressum, sed etiam accessum ad monasteria Monialium, dictio (duntaxat) ad casum similem minimè debet extendi, & casus, de quo agimus, dissimilis multo est, & a Summo Pontifice minimè intentus, & à Sacris Canonibus ipsis fratribus prohibitus. Si enim pro temporalibus Monialium possint deputari, necesse erit ipsis aliquem in iudicio conuenire, & ratiocinium ciuile, vt æconomi ipsarum Monialium, & suarum possessionum à debitoribus petere, quod sæpe sæpius, sine contractatione pecuniæ minimè fieri potest, quæ à fratribus Minoribus maximè sunt aliena, vltra quod necessario debet locare possessiones ipsarum Monialium vendere triticum, & alia, quæ ex dictis possessionibus colliguntur, quæ omnia nemo ignoratesse contra ipsorum fratrum statum, & abstractam à temporalibus professionem, vt in sacris Canonibus, e & Bullis Apostolicis expresse continetur. Et Bulla Syndicorum ipsorum fratrum hoc satis indicat. Cernentes enim Summi Pontifices fratres Minores incapaces esse ad alienandum, vendendum, & distrahendum, & commutandum ea, quæ ipsis in testamento relinquuntur, statuerunt, vt nomine Sedis Apostolicæ (cuius sunt omnia, quæ ipsis fratribus liberaliter dantur) Syndicus quidam, & procurator constituerentur, qui nomine eiusdē Sedis Apostolicæ prędicta munera advsum & vtilitatem fratrum exerceret adeo quod prælati fratrum Minorum non possunt petere rationem ciuilem villicationis suæ ab ipso Syndico.

e cap. exit de verb. sign. li. 6. d. Clem. exiuit.

Dices, quod ipsi fratres Minores quādo vt œconomi monasteriorum constituuntur, nullum habent dominium, neque proprietatem, ratione cuius possimus affirmare ipsos contra eorum arctissimam paupertatem aliquid moliri, & ideo nimirum si possint œconomi constitui.

Ad hoc respondeo cōcedendo ipsos non fieri dominos, aut proprietarios, at assumūt sibi officium suo statui repugnans, si enim non repugnaret, Summus Pontifex eos Syndicos nomine ipsius Sedis Apostolicæ cōstitueret cum Syndici ratione Syndicatus nullum ius habeant proprietatis, sed nomine Sedis Apostolicæ, vt negotiorum gestores se habeāt, & ideo debent maximè cauere Prælati Minorum, ne fratres suos pro temporalibus Monialium constituant, neque excusantur dicentes se habere curam ipsarū Monialiū, etiā pro tēporaliū administratione. Nā respōdeo, quod hoc debētfacere per personas ad id capaces, nō autē per suos fratres, cum sint incapaces talis administrationis.

ARTICVLVS III.

Vtrum monasterium authoritate Episcopi dicatum possit pro aliqua causa destrui, ita quod non sit vltra neque ibi, neque alibi.

Respondeo dicēdo, quod vt tradit Petrus de Perusio a solent Episcopi, quādoq; destruere statū monasterij Monialiū, vt ibi nō sit amplius Ecclesia neq; Monasterium, & transferunt Abatissam & Moniales ad aliud Monasterium ita, quod ibi amplius

a Perus. de mutat. stat. Eccles. in pr. n. 5.

plius non eligatur Abbatissa, neque Moniales recipiantur. Item quod ibi nunquam celebrentur diuina officia. Itē quod ibi nūquam amplius sepeliatur. Item quod ille locus desinat esse sacer, & religiosus: & illum locum ad vsum prophanum vendunt, vt prophanum, cum prius ante destructionem esset Ecclesia, & Monasteriū, in quo eligebatur Abbatissa, & recipiebātur Moniales, & celebrabantur diuina, per sacerdotem deputatum, & per superiorem, visitabantur. Quæritur igitur, vtrum posit talis locus destrui, & ad prophanos vsus conuerti, & videtur, quod non, argumento aliquorum Canonum *b* dicentium semel Deo dicata ad humanos vsus conuerti non posse.

b cap. quod semel dicatum de reg. iur. lib. 6. cū ibi notatis.

In contrarium tamen faciunt aliqui Canones *c* diffinientes aliquibus ex causis loca sanctorum esse mutanda quibus propositis, idem Petrus de Perusio distinguendo ad Quæstionem in articulo positam respondet quod aut Episcopus hoc vult facere ex voluntate, aut ex necessitate. Primo casu non potest destruere licet, vt melioretur, possit ad alium locum transferre, sed debet Ecclesia antiqua, si hoc fieri possit per Sacerdotem deseruiri, & sic ait, procedunt iura pro parte negatiua allegata. Si vero ex necessitate mutentur, aut possunt manere in eodem loco, & tunc id ipsum est dicendum, aut non possunt manere, & tunc destrui debent, hoc tamen semper fieri debet cum authoritate Diœcesani, vt ex sacris Canonibus *d* patet, & vt nulla remaneat ratio dubitandi, in contrarium allegata non obstant, loquuntur enim casu, quo Ecclesiæ, & res sacræ durante suo statu, & consecratione ad vsum prophanum reducuntur, non autem quando destruuntur, & totaliter reducuntur ad non esse Ecclesiam, vel rem sacram. Vnde illa regula vulgaris, Quod semel Deo dicata ad prophanos vsus conuerti non possunt, intelligitur durante ipso rerum statu, non autem destructo, & penitus illo sublato.

c c. vnio. 10. q. 4. cap. placuit, & c. tribus de consec. d. 1.

d c. placuit.

ARTICVLVS IIII.

Quibus bona Monasterij destructi debeant adiudicari.

RESpondeo dicendo, quod loquendo de Monasterijs quæ habent bona in communi, illa bona acquiruntur Monasterio, ad quod Monasterium illi Monachi sunt translati, & propter hoc dicit Ioānes Andreas *a* quod si religiosus transit ad secundum Monasterium, recuperet, quod primo dedit Monasterio, sed de bonis Monasterij nihil habebit, & subdit ibidem, quod si monasterium in totum destruatur, quod quilibet habet partem suam, de quo articulo sequenti dicetur. Dixi quæ habent bona in communi, nam de Monasterijs ordinis. B. P. N. Francisci Regularis obseruantiæ quorum monasteriorum bona sunt sedis Apostolicæ, Clemens. IIII. concessit quod liceat fratribus ordinis Minorum cū de Prioribus locis ad alia loca se transferunt, omnem ædificatorum locorum materiam posse secum asportare pro vt in secundo tomo *b* late diximus.

a Andræ. in c. recolen. de statu Mona.

b 2. tomo. q.

ARTICVLVS V.

Aliquis ingreditur monasterium, & offert se, & sua, & demum profitetur in illo Monasterio, & post professionem acquirit bona ex successione parentum, & demum iste professus legitime transit ad secundum Monasterium ex priuilegio Capituli licet de Regularibus. Quæritur ergo an bona quæsita primo Monasterio ex persona profitentis remaneant apud Monasterium primum, an vero acquirantur secundo Monasterio.

RESpondeo dicendo, quod circa hoc varias refert opiniones Petrus de Perusio *a* & tandem tenet, quod ea, quæ acquisiuit professus, dum erat in primo Monasterio remanent apud primum Monasterium, & non apud secundum argumento aliquorum iurium. *b* Quod autem postmodum quærit scilicet postquam transiuit ad secundum monasterium acquirantur secundo Monasterio argumento aliquorum iurium *c* si tamen ipse professus transeat ad secundum Monasterium ad pœnitentiam agendam propter excessus, quos commisit in primo Monasterio apud ipsum primum Monasterium remanebunt dicta bona quoad proprietatem, sed quo ad vsum fructum remanebunt apud secundum

a Perusio in tract. de mutat. statu. Eccles. c. 1. n. 2. & 3.

b 2. q. 7. c. siq. is Auth. de sanct. Epis. §. fin.

c ca. olim de priu. 23. q. 5. c. statu.

cundum, vel pertinebunt Monasterio, & illo monacho mortuo redibit vsusfructus ad primum Monasterium, vt dicitur in iure *d* Et nota quod quando professus vnius monasterij intrat in secundum monasterium ad pœnitentiam agendam, quicquid acquirit, post quam ibi est intrusus, acquirit secundo monasterio, vt in quadā Authētica *e* notatur & tenet, quædā Glossa cōmuniter recepta.

d c. de lapsis 27. q. 1. nota. in ca. si quis. 16. q. 1.

e Authé. de sanctis. Episc. §. si Monac. Gloss. ind. c. si quis.

ARTICVLVS. VI.

An monialis cuiusdam Monasterij destructi trāslata ad aliud eiusdem Religionis Monasteriū recuperet bona, quæ primo Monasterio obtulerat.

RESpondeo dicendo, quod sic secundum Hostiensem *a* & Ioannem Andræam Et ratio est, quia illa bona non possunt remanere in dominio primi Monasterij cū sit destructum argumento cuiusdam legis *b* & ne illę Moniales onerosæ sint secūdo Monasterio: quod adeo verum est, vt etiam hæreditatē recuperent quæ primo monasterio ratione Monialium professarū obuenerant, & si sit magna Monialium quātitas, & Episcopus vnā partem transferat ad aliud, & aliā partem ad aliud, vtrisq; Monasterijs dicta bona acquiruntur iuxta quantitatē Monialiū, quę ipsis obuenit, ne tales Moniales sint illis onerosæ, argumēto alterius legis. *c* Vnde infertur, quod si religio confirmata per Papam extinguatur bona ipsius ad aliam religionem, ad quam eius religiosi transferuntur, debent transportari, cum res, quæ succedit in locum alterius sapiat naturam eius, in cuius locum subrogatur, vt dicitur in iure *d* Præterea probatur, nam subrogati tenentur ad onera, vt ait Ius. *e* ergo ipsis debētur cōmoda iuxta regulam iuris dicentem, quod qui sentit cōmodum, debet sentire & dānū.

a Hostien. & And. in c. recolentes de stat. Monac. b L. vilissi. ff. quando dies leg. ced.

c L. maio ff de pactis.

d c. Eccle. vt lite penden. e c. 1. decess.

QVÆSTIO. VI.

De Monialibus in octo articulos diuisa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *VTrum licentia data mulieri vt cū tribus honestis fœminis possit ingredi Monasteriū Monialiū possit tunc ex his tribus cū alia speciali & distincta licentia iterum ingredi.*

2 *Vtrum licentia data alicui accedēdi, ad quodda Monasterium Monialiū intelligatur data socio ab eo adhunc accessum electo.*

3 *Vtrū tēpore pestis possit dare prælatus licētiā Monialibus, vt possint esse extra Monasteria.*

4 *Vtrū moniales S. Claræ secūdæ regulæ gaudeāt priuilegijs factis Monialibus primæ regulæ.*

5 *Vtrū Moniales S. Claræ teneantur certis diebus communicare.*

6 *Vtrum Moniales teneantur dicere officium diuinum in choro.*

7 *Vtrum Moniales teneantur facere celebrari Missam conuentualem.*

8 *Vtrum talis Missa conuentualis sint necessario applicandæ pro viuis & defunctis.*

Multa circa Monialium clausuram, & priuilegia diximus in primo tomo. Nunc autem in hac quæstione de Monialibus aliqua, quæ remanent discutienda, explicabimus. Pro quo aliquos constituam articulos.

ARTICVLVS I.

Non obstante Concilio Tridentino dedit Papa licentiam specialem cuidā fœminæ nobili, vt semel posset ingredi monasteriū quoddam Monialiū ante cuius vsum quædam nobilissima obtinuit licentiam, vt cum tribus honestis mulieribus ipsam clausuram ingredi posset, & elegit inter alias prædictam nobilem. Quæritur, vtrum post ingressum cum ea posit ingredi iterum cum licentia sibi specialiter concessa.

Espondeo dicendo, quod aut in prædictis concessionibus exprimitur causa ingressus, aut in altera tantum, & maximè in speciali, concessione facta prædictæ fœminæ nobili, si in vtraque, aut causa est eadem, aut omnino diuersa, si eadem, vt putà quia in vtraque continetur, quod ingredi posit ad visitandum reliquias talis sancti, vel quid simile, dico primo, quod tunc sufficit primus ingressus cum alia fœmina nobilissima. Et probatur, quia talis ingressus est odiosus contra clausuram Monialium tantopere commendatam, & sic restringendus, vt satisfactum intelligatur indulgentiæ primæ nobili concessæ ar-

a c.non potest de præ. li.6.c.ord.in fine de offic. ord.18. q.2. b L. alimen. §.basil.l. sticus.ff.de ali. legat.

gumēto aliquorum Decretalium, a & sacrorum Canonum, qui concedentes accessum ad dictas Moniales dicunt, quod sit rarus, & breuis omnino loquutio, hic enim intentio impletur concedentis, impetrantis & iura, b quæ probant semel esse consequutum effectum huic opinioni fauent. Pro quo facit, nā licentia, cum qua ingressa est cum nobilissima plus prodesse nō debet, quam si sibi cō cessa fuisset alia specialis. Nam plus consueuit valere, quod specialiter conceditur, quam quod generaliter, vt decernunt iura c Canonica, & Ciuilia. At specialis non cōtinet duplicem ingressum, ergo neque generalis debet illum virtualiter continere, quia in huiusmodi odiosis plures literæ ab eodem impetratæ de se mentionē nō facientes, aut sunt eiusdem tenoris & datæ, & tunc vnicum habent effectum, si vero diuersi sunt tenoris & datæ, valent primæ, & si vtrisque vti vellet, vtrisque carebit, prout dicitur in Iure. d Quod confirmatur, nam si religiosis, & Episcopis sit specialiter Indultum, quod interdicti tempore posśint diuina celebrare summissa voce & ianuis clausis, quod generaliter omnibus conceditur in festiuitatibus quatuor, de quibus in Capitulo, *Alma mater*, nunquid plus modo poterunt illi priuilegiati? Certè non, quia in hoc omnes sunt pares,

c.L.aduersus de hæret.ca. recipim. de priui.l. item apud Lab.§. hoc edict.ff. de iniurijs.

d c.ex tenore de resc. c. duobus de rescrip.li.6.

Secūdo dico, quod si causæ concesśionū sint diuersę, sed tales ꝙ in eodē ingressu possunt cōmode expediri, vt quia in vna dicitur pro consecratione Abbatissæ in alia pro visitatione Sancti, vel vt visitet sororem, aut consanguineam, quæ visitatio debet esse breuis in locutione, ita quod ambæ possunt commodè expediri in eodem ingressu, tunc sufficit vnicus ingressus, & non potest iterū ingredi virtute alterius licentiæ,

Tertio dico, ꝙ si causæ essent omnino diuersæ & quæ in eodē ingressu verisimiliter expediri nō posśint vel ratione tēporis, vel ratione facti, tūc posset bis ingredi cū effectus ipsarū causarū non posśint eodē ingressu cō modè concurrere propter concomitantiam prædictæ nobilisśimæ fœminæ, & pro hoc faciunt plura iura e quæ dicunt effectum vnius actionis non euacuari per alium, facit etiam quædam Lex f vbi legatum generale, & speciale factum non ob eandem causam vnum alterum non tollit.

e L.vni. quādo ciuilis actio.præiud. crimi.

f L. alio. §. cum ergo ff. de de alim. legat.

Quarto dico, quod potest bis ingredi si in speciali licentia limitatur certa dies diuersa à die in generali licentia cōcessa, quia quod facit ratio diuersitatis, hic operatur variatio temporis argumento cuiusdam Decretalis. g

g.c.1.de constitutio.li.6.

Quinto dico, quod si in speciali tantum licentia exprimatur causa, tunc si in eodem ingressu potest expediri id, ad quod fuit data licentia, vnico tantum ingressu gaudebit licentiata, si vero commodè non potest expediri, ab alio ingressu minime priuabitur.

Dico sexto, quod si in nulla, vel saltem in non speciali expressa est causa, vel tempus, sed simpliciter data est licentia ingrediendi cum hæc sit materia odiosa, & restringibilis, præsumitur in tertio concedentis, vt ad primam tantum vicem referatur, argumento aliquorum iurium h & hoc propter publicam vtilitatem, & honestatem Monialium, quam præsumitur concedens, quantū potest velle seruare, vt nobis sacri Canones i prædicant. Ex his, & alijs prædicta esse vera affirmat Albericus à Rosate k nisi de intentione concedentis aliud appareret, quia tunc ei standum erit, & allegat in suam opinionem quendam doctum fratrem Robertum Canonicum Sanctę Mariæ in porta Rauensis, qui hanc quæstionem in simili casu disputauit.

h.c.non potest de priu. li.6.c.1.de filijs presby. l. fidei cōm. §. si quis decem ff. de legat.3. i cap.diffinimus.19.q.2. c.luminoso. c.obitum de stat.Regul. K Rosa. de statu.2.p.q. 191.

ARTICVLVS. II.

Quidam Abbas Episcopo subiectus ab eodem impetrauit licentiam simpliciter accedendi ad Monasteria Monialium, quod per quoddā Episcopi statutum erat prohibitum sub pęna excommunicationis ipso facto, & quidam Monachus ex præcepto Abbatis ipsum aśociauit pro authoritate Monasterij eiusdem Abbatis procuranda sine alia Episcopi licentia obtenta certificatus de dicta constitutione, & licentia data Abbati. Quęritur, an dictus Monachus per constitutionem sit excommunicatus.

RESpondeo dicendo, hanc quæstionem disputasse quēdam Pynum de Athuncinis de Bononia Doctorem Decretorum,

a Rosate de statut.2.p.q.192.

b c. licet de priu.li 6.ca. authorit. de priuil.lib. 6. c.iudicatum 89.dist.

c c. monac. de statu. mona.c.diffi.18 q.vlt.l.1. de epis. & Cle.

d.L.2. ff. de. vsu.& habit.

rũ, ꝓ vt refert Albericus à Rosate *a* & multa doctè adducit, sed ego breuitate, & resolutione solita respõdeo, ꝙ nõ, cũ gratia Domini ad familiares extẽdatur, vt sacri Canones *b* nos docẽt, licẽtia ergo data Abbati extẽditur ad monachũ, maximè in actu, de quo quęritur, vt eũ associaret, indecens enim fuisset Abbatẽ ad Monasteriũ accedere sine Monacho vt esset testis suæ honestatis, Pro quo faciunt aliqua iura *c* & videmus in Iure *d* definitũ, ꝙ si maritus paciscatur, sibi de alimẽtis, etiã vxori debentur, licet de ea nõ sit expressum: idẽ ergo videtur dicẽdũ de licentia cõcessa Abbati, ꝙ ad monachũ sociũ prorogetur. Itẽ procuratio, quæ debetur Prælatis visitãtibus extenditur ad scutiferos, & seruiẽtes eos sociantes: ad ea autem, quæ in cõtrariũ adducũtur, vna, & generalis respõsio est ꝙ cõstitutio non est violata, nã rectè intuẽti mandata Episcopi, & Abbatis non fuerunt diuersa circa monachum, imo vnum & idem imo cohærentia gratiæ, & licentia Abbatis transit ad Monachum, vt probatum est: videtur enim Monachus sociasse Abbatem de licẽtia Episcopi in isto casu, cũ ipse Episc. honestatẽ ipsius ingressus velle intelligatur.

Et circa dictam constitutionem aduertẽdum est, quod non incurrunt pœnam ipsius, qui tantum progrediuntur ad dicta monasteria cũ in ea prohibeatur accessus, qui dicit actum perfectum termino à quo ad terminũ ad quem. Quod probatur ex quadam doctrina Baldi *e* dicentis, quod si statutum pœnale diceret, quod nemo distrahat frumentum extra districtum, non puniri pœna dicti statuti, qui progreditur ad distrahendum, cum delictum in via non dicatur consummatũ argumento cuiusdam legis. *f*

e Bald. in l. cum te de donat.

f L. Arboribus. §. de illo de vsufruct.

ARTICVLVS III.

In quodam regno inualuit quadã grauis infirmitas febriũ pestilẽtiũ & malignarũ cõtagiosa sine corruptione aeris à tota substãtia vt dicũt medici & huius infirmitatis multi præsertim ex pauperibus à vita decesserũt. Inedia sterilitatis oppressi, & aliqui ex diuitibus obierũt, verũ est tamẽ quod multi medicamẽtis adhibitis sanati sunt. Quæ infirmitas etiã ad monasteria religiosorũ & monialiũ apportauit, & eundẽ effectũ in fratribus & monialibus fuit operata. Quæritur modo vtrũ secũdũ Ius a Cõc. Trid. & constitutionũ Pontificaliũ Pij. V. & Greg. XIII. Prælatus cõuẽtus, monialiũ cũ Episcopo eiusdẽ diœcesis possint dare licẽtiã omnibus Monialibus sanis prædicti monasterij, vt ab ipsius clausura egrediãtur, an solũ sit dãda licẽtia infirmis, vt curẽtur extra monasteria in domibus parẽtũ fratrũ, aut cõsanguineorũ, aut in aliqua domo deceti adhũc effectũ præparata.

a Conci. Tri sess.25.de regul.c.5.

RESpõdeo dicendo, iuxta ea quæ latè dixi in primo tomo *b* Quæstionũ Regulariũ ꝙ possunt dare Prælati licentiã monialibus infirmitate epidemię laborãtibus, quo loco declaraui duplicẽ esse epidemiã quãdam quæ totã cõmunitatẽ inficit, & per eã grassatur & cõmuniter omnes interficit. Alia est quæ licet per totã grassatur cõmunitatẽ paucas tamẽ interimit. Et non solũ priori epidemiæ infirmas, sed etiã posteriori detentas licitum est exire & egredi à clausura prius habita licẽtia à superiori, & cõsẽsu ordinarij, ꝓut disponit Cõc. Tri. verũ est tamẽ ꝙ nõ potest dari prædicta licẽtia moniali laboranti infirmitate febris malignæ quæ cõmuniter vocatur Hispanicè; *Pintas aut Tauardillo.* Hæc enim infirmitas epidemia minimè nũcupatur, nec maiorẽ partem cõmunitatis inficit, sed vnã & alterã monialẽ. At in prædicto casu nõ erit licitũ cõcedere licẽtiã monialibus sanis ad egrediendũ. Cõstitutiones enim apostolicæ tãtũ monialibus epidemia laborãtibus, aut lepra detẽtis ad egrediendũ facultatẽ concedunt, & nullũ verbũ de sanis faciũt. Vnde quãdo tẽpore pestis cõceditur monialibus sanis extra claustra egredi: hoc debet intelligi quãdo est epidemia vera, quę non solum inficit cõmunitatẽ, sed inficiẽdo maiorẽ partẽ earũ quas tãgit interimit. Quod tũc conceditur ex mẽte ipsarũ cõstitutionũ, nã ipsæ concedũt, vt possint moniales exire quãdo adest incẽdiũ in Cõuẽtu & quãdo timetur præliũ, & aduẽtus hostiũ, aut aliud probabile periculũ totã cõmunitatẽ cõcernẽs vt est fluminis alicuius magnus impetus qui inũdabit cõuẽtũ. Et eodẽ modo cõcedũt egressũ à clausura dictis monialibus quando est pestilen-

b 1. tomo. q 49.ar.3. & 4

tilentia ex epidemia vera & corruptio aeris cum tota communitas sit tunc in probabilissimo periculo constituta.

Ex quibus infertur quod quãdo adest in cõuentibus Monialiũ aliqua infirmitas contagiosa his tantũ qui accedunt ad ipsas infirmitate laborãtes & nõ est aliqua corruptio in aere non potest monialibus licẽtia ad egrediendũ præberi, tunc enim non inest cõmunitati probabile periculũ, sed illis tantũ quæ ad infirmas curandas, aut familiariter, tractandũ accedunt, quę in accedẽdo possũt esse cautæ, ita charitatẽ exercendo vt remedij ad se præseruandum non obliuiscantur.

Aduertant tamẽ Prælati quod solẽt medici iurare moniales laborare infirmitate cõtagiosa, vt ipsis licentia ad egrediẽdum cõcedatur. Intelligentes intra se vt nimis monialibus indulgeãt de infirmitate cõtagiosa de membro ad membrũ, nõ autẽ de persona ad personã, & ita debẽt dicti prælati esse cauti in interrogando dictos medicos sumentes ab eis iuramentũ vtrum infirmitas monialiũ sit contagiosa de persona ad personã, ne sua cauilosa verborũ simulatione ipsis monialibus licentia in casu nõ permisso cõcedatur.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum moniales Sanctę Clarę secundæ regulę gaudeant priuilegijs factis Monialibus primę regulæ,

RESpondeo dicendo, quod moniales S. Claræ sunt in duplici differentia: quędam enim sunt primæ regulæ, quæ in aliquibus partibus Collectaneæ vocãtur, & antiquitus dominæ pauperes S. Damiani dicebantur, & hæ sunt Moniales à S. Clara, primo institutę, quarũ aliqua Monasteria in his Hispaniarum partibus nimis religiosa existunt. Aliæ sunt Moniales secundæ regulæ, non quidem à Sancta Clara ordinatæ, sed ab Vrbano Papa. IIII. quæ à plurimis Vrbanistæ appellantur, quas voluit idẽ Vrbanus Moniales S. Clarę appellari. Ad primas Moniales dirigũtur priuilegia, quæ ante Vrbanũ. IIII. reperiũtur concessa, nec non alia, quæ per Eugenium. IIII. postea fuerunt indulta. Inter quæ, *primo concessit Eugen.* IIII. *Dictis Monialibus primæ regulæ, vt nõ teneãtur incedere nudis pedibus discalciatæ, sed possint deferre illa, quæ nomine calceamẽtorũ non cẽsentur, vt puta soccos ligneos, seu calepodia; & sandalia, atq; etiam cũ opportunũ fuerit, calceamẽta,* vt in monumentis Ordinũ a continetur. *Et idẽ Eugenius cõcessit, quod Generales, & Prouinciales, fratrũ Minorũ obseruãtiæ habeant cũ discretorũ consilio facultatẽ dispensandi cũ præfatis Monialibus tã in cibis, quã in silẽtio, & quibuscũque alijs perpetuis quæ in eãrũ Regula cõtinentur, vt in eodẽ libro* b *habetur. Qui idem Sũmus Pontifex declarauit, ac voluit quod in nullius præceptorũ primæ regulæ S. Claræ trãsgressione, præter quã corũ quatuor, quæ concernũt principalia vota (scilicet obediẽtiæ, paupertatis, castitatis, & clausuræ, ac super electione Abbatissę, & eius depositione) peccatũ mortale prefatæ Moniales incurrant, vt in eodẽ libro habetur.* c *Et Sixtus IIII. concessit, quod dictæ Moniales Collectaneæ scilicet primæ regulæ Sanctę Clarę possint absolui á Ministris, seu Visitatoribus, & earum Confessoribus ab omnibus criminibus, pœnis, & censuris etiam Sedi Apostolicę reseruatis, quoties opus fuerit, & quod ipsę, & earum Nouitię possint promereri omnes indulgentias almę vrbis visitando suas Ecclesias.* Ita habetur in ordinum monumentis. d Quæritur ergo in hoc articulo, vtrum Moniales secundæ regulæ per communicationem habeant prædicta priuilegia & alia concessa ante Vrbanum IIII. & Respondetur, *Quod Sixtus IIII. Pontifex Maximus concessit vt sorores Sanctæ Claræ sub cura fratrum Minorum obseruantiæ viuen-*

a in. 1. imp. fo. 46. & in. 2 fo. 42. concess. 47.

b in. 1. imp. fol. 47. & in 1. f. 42. concess. 47.

c in monu. vbi supra.

d in. 2. impr. fo 261. concess. 678.

viuentes gaudeant omnibus priuilegijs, gratijs, exemptionibus in genere sororibus, Collectaneis factis. Ita habetur indicto libro, c & in supplemeto, & idem concesserunt alij Romani Pontifices, vsq; ad S. D. N. Clementem. VIII. inclusiuè. Ita vt etiã possint gaudere priuilegijs concedendis.

c in. 2. imp. f. 26. conc. 677. supp. f. 96. con. 338

ARTICVLVS V.

Vtrum Moniales Sanctę Claræ teneãtur certis diebus communicare.

Respondeo dicendo, quod quanta fuerit S. Claræ deuotio erga Sacrosanctũ Eucharistiæ Sacramentum eius legenda docet, & eius pictura prædicat cum custodia huius Sanctissimi Sacramenti in manibus habent, prudens, & sapiens Virgo depingatur. *Ideo Clemens. VII. huius Sãctissimæ Virginis filiabus concessit, vt existentes sub obedientia Ministri Generalis Ordinis Minorum possint in Ecclesia interiori in loco decẽti habere Eucharistiæ Sacramentũ, sicut habent in exteriori.* Ita refertur in compendio a Mẽdicantiũ. Vnde habẽt præceptum regulę vt certis diebus communicent, sed quia aliquando propter concurrentiam solennitatũ oportet, vt hi dies anteponantur, & post ponantur, *Ideo Leo. X. eis concessit, ac sororibus Conceptionis Beatæ Mariæ & tertij Ordinis Sancti Francisci, vt præcepto regulæ de percipiendo Sanctissimum Sacramentum satisfaciant per aliquot dies anteponendo, vel postponẽdo, dum tamen illud infraudem non faciant.* Ita habetur in supplemento. b

a comp. mẽ. tit. mon. §. 29.

b. Sup. fo. 61. conc. 161.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Moniales, & sorores teneantur officium diuinum dicere in choro.

Respondeo dicendo, magnam esse controuersiam, an Moniales ratione sui status teneantur dicere officium diuinum priuatim, sicut religiosi, de quo iã in primo tomo a disputauimus, & quod Moniales S. Claræ teneãtur ad id, præsupponit Clem. VII. dicens, *quia sunt nonnullæ ex sororibus prædictis sub cura fratrũ Minorum degentes, quæ propter imperitiam nesciunt recitare officium perfectè, concessit, quod tales iudicatæ à Prælatis, vel Confessoribus aurum, seu etiam earum Abbatissis recitando officium sororum Laicarũ, cẽseãtur satisfecisse obligationi de dicẽdo officiũ, quod dicere tenebãtur, & idẽ de fratribus imperitis cõcessit* Ita habetur in compendio b Mendicantiũ vt cumq; tamen sit de officio diuino priuatim dicendo, de officio autẽ diuino in choro recitando dico, quod iure communi c tenẽtur in communi in choro dicere officiũ diuinũ sicut alij Regulares, seu Religiosi, vt notant Angelus, & Syluester. d Ex regula autem Moniales S. Claræ non obligãtur specialiter, & idem dicendũ est de alijs, quibus id regula obligatoria non imponit, ex statuto autem, & consuetudine videat vnaquæq; religio, quid circa hoc habeat respectiuè.

a in. 1. tomo. q. 42.

b Comp. mẽ dic. ti. Mon. §. 30.

c Clem. 1. de re iu.

d Ang. ti. hora Can. §. 25. & 26. Syl eodem ti. §. 19.

Aduertendũ tamẽ quod Leo. X. quo ad obligationẽ persoluendi officiũ diuinũ in choro decreuit etiã sanas Moniales pręfatas non teneri semper officiũ huiusmodi in choro persoluere, ac exonerãdo conscientiã ipsarum Monialium discretioni Abbatissarum pro tẽpore existẽtiũ cõmisit, vt quando, & quomodo siue cum quibus sit hæc remissio, siue exẽptio tolerãda solerter inuigilent, & diligenter aduertant, & prudẽter cõcedant, ne sub colore pietatis ex nimia indulgentia permittant in aliqua sororũ, seu Monialiũ habitũ generari diuinæ offensionis. Ita habetur in supplemento. e

e Supp. f. 41. conc. 130.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum Moniales teneantur facere celebrari Missam conuentualem.

Respondeo dicendo, quod iure communi tenentur Moniales facere celebrare

Missam conuentualem in suis Ecclesijs, præcipitur enim in quadam Decretali *a* quod in Ecclesijs Collegiatis quotidie Conuentualiter Missa celebretur de festo, aut de feria secundum quod tempori conuenit, & in alia Decletali *b* mandatur in virtute obedientiæ Prælatis, & Clericis quod celebrent officium diurnum, & nocturnum, quæ Decretalis videtur, quod expressè loquatur tã de celebratione Missarum, quam de alijs horis, quia prius loquitur ibi de matutinis, & post de Missis, & post hæc omnia dicitur ibidem, Hæc igitur, & similia, &c. Vsque ad verbum celebrent virtute cuius Clementinæ hanc opinionẽ tenẽt Angelus, *c* & Syluc. Nũc autẽ Monasteria religiosorũ, & religiosarũ sunt Collegia, vt colligitur ex quadã Rubrica *d* seu sunt Cõuẽtus ex quo habent Prælatũ seu prælatã, vt etiã specialiter quoad Moniales habetur in hymno ad laudes festi Sanctæ Claræ, vbi habetur, *duces ad sponsum Dominum puellarum Collegia, &c.* Ergo tenẽtur conuentualiter Missam celebrare. Neq; obstat, si aliquis dicat iura loqui tantùm de Ecclesiasticis, & Clericis, non autem de Monasterijs Monachorũ, aut Monacharum: nã prædicta Clementina clarè loquitur de Regularibus, vt constat ex eius tenore & colligitur ex quadam Decretali *f* vbi Panormitanus & communiter Doctores, notant, quod quando aliqua constitutio Papalis fit respectu religionis quæ potest conuenire Monachis, & Canonicis Regularibus, & nõ signantur, nisi aliqui eorum, ligat vtrosque vtriusque sexus, etiamsi diuersa nomina habeant, quia vbi est eadem ratio, & idem ius debet adesse. Prædicta tamen de dicenda quotidie Missa Cõuentuali in dictis Monasterijs intelligẽda sunt ciuiliter, sicut in alijs Præceptis Iuris Canonici scilicet dum commodè fieri poterit, & dum non aderit impedimentum, seu dum alia causa rationabiliter non obstiterit, vbi credibile est legislatorẽ, si adesset consensurũ vt nõ diceretur, tũc & tali tempore prædicta Missa Conuentualis, puta si non esset, nisi vna Missa tantũ pro die festo, in quo occurreret defunctus, pro quo esset tunc *de Requiem* celebranda.

Ita colligitur ex his, quæ communiter notant Doctores. *g*

a c. eum creatura de cele. Missa. iunct. Rub.
b Clem. dol. de cele. Miss.
c Angel. tit. Missa. §. 33. Syl. v. Missa. 1. q. 4.
d Rub. ind. 1 c. cum crea.
f c. ex parte de postul.
g Doct. in d. c. cum crea.

ARTICVLVS. VIII.

Vtrum talis Missa Conuentualis Monialium sit necessario applicanda pro viuis, & defunctis, vt nos facimus fratres Minores.

RE spondeo dicendo, secundum Cordubam *a* quod non tenentur ad id, ratio est, quia nullo iure videntur ad id obligari, non iure diuino, vt patet, neque iure humano, cum nõ detur illud, constitutio enim fratrum Minorum, quod Missa Conuentualis celebretur pro viuis, & defunctis fundatur in eo, vt satisfiat benefactoribus ipsorũ fratrum viuentium de eleemosynis, cum iubeant celebrari pro viuis, qui recommendantur, hæc autem ratio cessat in Monialibus habentibus suos redditus, & bona sua, quæ secum afferunt ad Monasteria, de quibus viuunt, non autem viuunt de eleemosynis, vt nos fratres Minores, ergo non tenentur, vt nos, cũ cesset ratio legis argumento eorum quæ in iure *b* notantur. Verũ est tamẽ, quod ratione alicuius redditus, aut alterius oneris tenebuntur applicare Missam Conuentualem pro viuis, & defunctis, quo cessante poterunt eam applicare pro quo voluerint. Ita Corduba dicens, quod quidam Pater satis eruditus ita tenet, quod ego ex dictis limito, vt non procedat in Monialibus Sãctæ Claræ primæ regulæ, cum hæ de eleemosinis viuant, neque in alijs nostræ religionis Monialibus, quarum redditus ita sunt exigui, vt non possint non recurrere ad mẽdicitatem, in his enim cum non cesset ratio militans in fratribus videtur dicẽdum, quod Missa Conuentualis pro viuis, & defunctis debent facere applicari, quod arbitrio Prælatorum ipsarum Monialium arbitrandum relinquo.

a Cord in addit. ad com. tit. Monial.
b Cum ratio ff. de bon. dãnatorum.

QVÆSTIO. VII.
De mulieribus in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum mulieres, commorantes in domibus suis ad religionis habitum sint admittendæ.*

2 *Vtrum prædictæ mulieres gaudeant priuilegijs fratrum.*

AR-

ARTICVLVS I.

Vtrum mulieres commorantes in domibus suis ad religionis habitum sint admittendæ.

RESpondeo dicendo, *quod Eugenius Quartus, & Martinus V. confirmauerunt literas Bonifacij Octaui inserendo illas de verbo ad verbum, in quibus cōceditur, quod generali, & cuilibet Officiali, & Prioribus Ordinis Eremitarum D. Augustini in quibuscunque prouincijs licitum sit quascunque mulieres idoneas aliquod obstaculum non habentes, quæ habitum regularem dicti Ordinis (ad instar Mātelatarum seu Pinzocherarum Ordinum fratrum Minorum, & Prædicatorum) habere, ac gestare voluerint tam virgines, quā matronas, ac viduas in mantelatas recipere, & admittere, ac earum singulis habitum Regularem, & regulam eiusdem Ordinis Eremitarum exhibere ad instar huiusmodi mātelatarū seu Pinzocherarum Ordinum fratrū Minorum, & Prædicatorum prædictorum, prout secundum Deum saluti animarum earundem salubrius visum fuerit expedire.* Ita habetur in libro, Monumenta *a* Ordinis.

Circa quam concessionem notat Collector priuilegiorum, quod in monumentis ordinis non habetur quidquam concessum fratribus Minoribus, aut Predicatoribus in huiusmodi materia, & ideo vix poterit prodesse aliquid hæc concessio, cùm referatur ad priuilegia, quæ nō apparent, sed ego puto quod hæc concessio fuit impetrata ad instar, id, quod erat concessum Minoribus respectu Tertiariarum in suis domibus habitātium, pro quo facit, nam istæ Pinzocheræ, de quibus in dictis indultis, prout aduertit Corduba, *c* sunt velut Tertiariæ nostri ordinis Minorum viuentes in suis domibus particulariter, modo fecerint votum continentiæ, modo non, quæ quidem non sunt propriè, nec vere religiosæ secundum ius, & in Italia dicuntur Bizochæ, in Hispania Beatæ, vt ait Collector *d* priuilegiorum Mendicantium, & aliquando dicuntur Mātelatæ, quia mantelum coloris cinerei, sicut est noster habitus Minorum, portant, vt in prædicta concessione innuitur, & quando tales mulieres sunt sub ordine Eremitarum D. Augustini, dicuntur aliquando Corrigiatæ, quia corrigiam illius ordinis portant, quibus corrigiatis multa priuilegia conceduntur, & dato, quod talia priuilegia non reperiantur, hoc tamen concessum inuenio in Monumentis Ordinum *e* à Sixto IIII. fratribus Carmelitis absolutè: vnde dicta prædictorum Pontificum concessio per Cōmunicationem saltem potest Mendicantibus prodesse. Aduertendum tamen, quod in nostro sacro ordine Minorum de obseruantia vsus istarum concessionum est limitatus ita, vt sine licentia Patris Generalis, aut Cōmissarij Generalis prædictæ mulieres ad habitum Regularem minimè admitti possent, vt patet ex constitutione Generali Toletana, *f* nostræ sacræ religionis.

a In. 2. impr. fol. 177. concess. 414. & folio. 246. concess. 596. & concess. 597.
b Collect. ti. mulieres §. 1
c Cor. in addit. ad comp. tit. mulieres.
d Collect. ti. ingredi monasteria Mōnialiū in 2. not. b. & tit. oblati fratrū §. 2.
e In. 1. impr. fol. 96. & in 2. fo. 180. concess. 426.
f Constit tolet. c. 5. de modo exterius conuersandi fol. 38 ti. de tertiarijs.

ARTICVLVS II.

Vtrum Prædictæ mulieres gaudeant priuilegijs fratrum.

RESpondeo dicendo, quod dictis mulieribus indulta fratrum sunt concessa, vt constat ex priuilegijs allegatis in articulo primo, quorum tenorem in præsentiarum nolo referre, cum videam Leonē X. *In Concilio Lateranensi statuisse, quod præfatæ Mantelatæ, & Pinzocheræ, quorumlibet ordinum in proprijs domibus habitantes eligere valeant sepulturam, vbi voluerint, & quod die Paschatis tantum Eucharistiam, necnon Extremam vnctionem, cæteraque Ecclesiastica sacramenta pœnitentiæ sacramento duntaxat excepto à pro-*

prio Sacerdote recipere, & ad onera, quæ laicis incumbunt, perferenda teneantur, ac decreuit, quod in foro sæculari coram iudicibus sæcularibus conueniri possint. Ita habetur in supplemento a ac decreuit idem Leo. X. postea referendo præfatum statutum per eum in Cõcilio factũ, quia occasione illius aliquę dubitationes exortæ fuerũt ad tollẽdũ omne dubiũ. *Motu proprio, & ex certa sciẽtia, & de Apostolicæ potestatis plenitudine, decreuit (inquam) & declarauit, quod præfatum statutum minimè intelligi debeat de facientibus votum castitatis, ita vt mulieres virginalem vitam, ac cælibem solenniter vouentes etiam in consanguineorum, vel affinium suorum, vel in proprijs domibus, aut seorsum habitantes omnibus priuilegijs immunitatibus, fauoribus, gratijs, & indultis spiritualibus, & temporalibus Ordini, & fratribus Eremitis D. Augustini concessis, & concedendis, & quibus illi in genere quomodolibet potiuntur, & gaudent tam in vita quam in mortis articulo etiam circa peccatorum remissionem & iniunctarum pænitentiarum relaxationem vti, potiri & gaudere ac participes esse possint, ac debeãt. Et quod liceat eisdẽ Pinzocheris & mãteiatis per sonis in earum etiam domibus quoties opus fuerit eucharistiæ & extremæ vnctionis sacramentum administrare, ac illorum cadauera tumulanda deferre etiã parrochialiũ ecclesiasticarũ personarũ quarũdã rectorũ licentia desuper minimè requisita & contradictione qualibet non obstante*, ita habetur in supplemento b *iuncta concessione Sixti IIII. de qua in monumentis ordinis.* c sed hoc reuocatum à Pio. V. pro vt infra in quæstione de tertiarijs dicetur.

a Supp. folio 36. cõcef. 86

b Suppl. fol. 38. cõcef. 91

c In 2. imp. fol. 249. concef 622.

QVÆSTIO, VIII.

De Notarijs regularium in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum prouinciales possint in suis prouincijs notarios perpetuos constituere.*

2 *Vtrum prælati religionum possint in Inquisitione particulari & generali simul esse Inquisitores & notarij quoad processus fulminandos.*

3 *Vtrum notarius factus monachus si partes velint resumi facere instrumenta ex protocolis suis an cogantur illa edere.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prouinciales possint in suis prouincijs notarios perpetuos constituere.

Respondeo dicendo, quod creare tabelliones vel notarios soli imperatori, vel Regi conuenit, prout in iure a est definitum, quod tamẽ verum est quoties tabelliones in perpetuum creantur, secus verò quando ad tempus dumtaxat cõstituũtur, vt tabellionum vicem suppleant, hi enim ab inferioribus iudicibus creari possunt, vt colligitur ex iure b & tradunt Baldus Felinus & Decius cum cõmuni. Vnde id quod in religionibus practicatur iuridicum est: videmus enim in eis quod generales prouinciales & alij prælati regulares quibus cõuenit aliquos processus fulminare creãt ad talia negotia peragenda notarios ex sua religione quos secretarios vocant, notarios tamen perpetuos pręcipuè pro causis, quæ extra religionem deciduntur, & pertractantur constituere minime possunt nisi ad id auctoritate apostolica adiuuentur vnde religioni ordinis prædicatorũ Pius. V. concessit & indulsit super hoc quoddam Breue Ordini fratrum Prædicatorum vt scilicet superiores ipsius Ordinis in vnaquaque Prouincia possint constituere etiam plures sui Ordinis fratres ab eis approbatos in Notarios publicos pro intiman-

a Auth. de tabelion. §. siverò collat. 4. l. actuarijs C. de actua. & numera. lib. 12. l. 3. ti. 19. p. 3.

b c quoniam contra depro bat c. vt offi. § verum de hæretic. li. 6. Bald. nu. 38. Felin. nu. 41. Decius n. 9. ind. c. quoniam contra

timandis mandatis, & rescriptis Apostolicis publicam vel priuatam dicti Ordinis vtilitatem concernentibus tenor autem verborum hujus priuilegij, & Motus proprij est sequens.

Nos igitur cupientes quantum cum Deo possumus in præmissis Ordini, & fratribus præfatis, & etiam Monialibus ipsis de opportuno remedio prouidere, & dictis incommodis, & detrimentis, expensis, & damnis eorum obuiare; neque mãdata, priuilegia, gratias, concessiones, indulta, & rescripta Apostolica, in genere, vel in specie dicto Ordini, vel ipsius Ordinis magistro Generali Prouincialibus, alijsque superioribus, Prioribus, & fratribus, & eorum singulis dictisque Monialibus, siue earundem Abbatissis, Priorissis, & earundem etiam singulis eiusdem Ordinis, siue dictum Ordinem, & illius regulam profitentibus quomodolibet in genere, vel in specie concessa, aliaque mandata, & rescripta Apostolica, publicam, vel priuatam ipsius Ordinis vtilitatem quomodolibet concernentia, & emanata ob id debito careant effectu, & vacua remaneant prouidere volentes, &c. Motu Proprio non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa nostra, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine modernis, & pro tempore existentibus dicti Ordinis Magistro Generali, vicarijs, & Prouincialibus, tam citro, quam vltra, ac alias vbilibet constitutis: Quod in vna quaque eorum Prouincia; vnum, duos, tres, quatuor, vel quinque aut plures eis bene visos dicti Ordinis Religiosos, seu fratres probos tamen, ac fide, & doctrina idoneos, & ab ipsis approbatos, in Notarios creare, constituere, & deputare: Qui sic creati, constituti, ac deputati sine aliquo respectu, & omni cessante recusatione libere quoties requisiti fuerint omnia, & singula mandata, priuilegia, concessiones, gratias, & indulta Apostolica aliaque tam vniuersalia, quam particularia dicto Ordini, ac quibusuis illius, quæ de obseruantia sunt, tantum locis domibus, Conuentibus, Monasterijs, & Ecclesijs, tam virorum, quã mulierũ, seu eiusdem Ordinis Magistro Generali, Prouincialibus, Vicarijs Prioribus, & alijs Superioribus, fratribus, ac Abbatissis, Priorissis, Monialibus, & alijs personis sub regula dictorũ fratrũ degentibus, & quæ sunt obseruantiæ tantũ in genere vel in specie, & ad vniuersam, siue priuatam vtilitatem concessa, & emanata rescripta Apostolica ijsdem Regibus, Ducibus, Principibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, & Dominis, alijsque personis Ecclesiasticis, sæcularibus quibuscunque vbi & quoties opus fuerit ac ad id requisiti fuerint notificare, insinuare, & intimare.

Ac eosdem iuxta mandatorum, concessionum, indultorum, priuilegiorum, & rescriptorum huiusmodi formam continentium, & tenorem monere, & requirere aliaque omnia, & singula circa ea requisita, & opportuna facere, gerere, exe rcere, & exequi, ac de eisdem

eiſdem omnibus, & ſingulis, publicos, & publica actus, & instrumenta coram testibus ad hoc requiſitis conficere, & ſtipulari, ac in notam redigere & exinde ſemel, vel pluries, prout ad id requiſiti fuerint, vnum, vel plures; ac plura, publicos, & publica, actus, & instrumenta, quibus eadem prorſus fides, adhibeatur in iudicio & extra, ac vbique, ac ſi per alios quoſcunque publicos, & authenticos rogatos Notarios ſtipulata, confecta, & publicata, & authentica fuiſſent conficere, & debitis ſignis, & characteribus ſubſcribere, publicare, & authenticare, liberè, & licitè poſſint, & valeant Apoſtolica autoritate tenore præſentium licentiam, & facultatem impartimur, concedimus, & indulgemus iiſdemque actis, notis, inſtrumentis, & ſcripturis prædictos religioſos, vt præfertur Notarios deputatos ſtipulatis, confectis, & vt præfertur, authenticatis plenam, & indubitatam fidem, vbique tam in iudicio quam extra adhibere debere, ac eoſdem ſic intimatos, monitos, & requiſitos eis afficere, & dictari debere volumus, ſtatuimus, & ordinamus.

Mandantes propterea in virtute Sanctæ obedientiæ & indignationis noſtræ, ac ſuſpenſionis à diuinis quoad Archiepiſcopos, & Epiſcopos, quoad alios verò inferiores ſub maioris excommunicationis latæ ſententiæ pœnis, locorum Ordinarijs, & alijs quibuſuis perſonis cuiuſcunque ſtatus, gradus, Ordinis, & conditionis exiſtentibus, & quacunque, etiam dictæ ſedis autoritate, facultate, ſeu poteſtate, etiam legati de latere, ac Cardinalibus Cardinalatus honore fulgentibus, ne ipſos Notarios, vt præfertur deputatos, & electos, ſiue eorum aliquem in executione ſupra dictorum omnium quouis modo impediant ſeu impedire, aut perturbare audeant, vel præſumant. Hæc Pius V.

Cuius proprij Motus data fuit Romæ apud S. Petrum die vigeſima prima Martij, anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo Pōtificatus ſui anno ſexto.

In quo Motu Proprio ponuntur ſufficientiſsimè non obſtantiæ, vt videre eſt apud Paraſclum *a* in libro ſuo priuilegiorum. a Para in d. lib. pag. 124. cum ſeq.

Circa quam conceſsionem notandum eſt eam dari etiam pro reſcriptis particularibus aliquorum fratrum.

Notandum eſt etiam ea poſſe vti in alijs Ordinibus Mendicantibus, in quibus eſt priuilegiorum conceſſorum, & concedendorum mutua communicatio.

ARTICVLVS. II.

Vtrū Prælati Religionum poſsint in inquiſitione particulari, & generali ſimul eſſe Inquiſitores & Notarij quoad proceſſus fulminandos.

RESpondeo dicendo, quod non, iuxta ea, quæ latè diximus in ſecundo tomo. *a* a 2. Tom. q. 13. ar. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum Notarius factus Monachus ſi partes velint reſumi facere inſtrumenta ex Protocolis ſuis, an cogantur illa edere.

RESpondeo dicendo, quod ſi Notarius factus ſit Monachus, partes volentes reſumi facere inſtrumenta in ſuis Protocolis poſſunt cogere eum in Iudicio, vt illa edat iuxta notata in Iure *a* & poteſt compelli coram iudice ſæculari cuius erat Notarius ſecundum Angelum a l. præter. ff. de edendo vbi Angelus.

quia

quia iudex sæcularis est capax illius iurisdictionis argumento eorum, quæ in iure *b* notantur. Alij dicunt, quod conuenitur Monasterium ad hãc editionem coram proprio iudice ipsius Monasterij iuxta quandam legem *c* vbi Bartolus dicit, quod Notarius factus Monachus non potest cogi conficere instrumenta de nouo dicens, quod alias esset nullum, & ideo debet abstinere argumento aliquorum iurium, *d* vbi Bartolus, quem sequitur Paris de Puteo dicẽs, quod iste est vnus casus, in quo instrumenta Notarij viuĩ possunt reassumi per alterum mandato iudicis.

b l. 1. ff. de iudicijs l. si quis postea de iudicijs & in l. 1. de pænisc. si diligenti de foro cõp. c l. 1. §. si pœnæ de tabul. exhibendis vbi Bartol. d c. 1. ne clerici vel Monachi, Bart. in l. 1. de iust. & iure. ff. puteus in tract. de regist. instrumẽ. q. 24.

QVÆSTIO IX.

De nouitijs quoad potestatem eos recipiendi in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Qui possint recipere nouitios ad religionem.*

2 *Quis possit recipere nouitias ad religionem.*

ARTICVLVS I.

Qui possint recipere Nouitios ad religionem.

Respondeo dicendo, quod Nicolaus *a* IIII. in declaratione Regulæ fratrum Minorum concessit, & statuit, licere non solum Generali, sed etiam Prouincialibus Ministris personas fugientes à sæculo in fratres recipere; Quæ tamen Prouincialium Ministrorum licentia per Ministrum Generalem possit arctari sicut expedire videbitur, & declarauit prout habetur in Monumentis *b* Ordinum, quod Vicarij Ministrorum Prouincialium ex officio Vicariatus licentiam hanc sibi nouerint interdictã, nisi per Ministros eosdem hoc ipsis Vicarijs specialiter committatur quibus Ministris hoc posse committere Vicarijs, & alijs licentiam concessit: addit tamen idem Nicolaus dicẽs, *c* Caueant tamen ipsi Prouinciales, quod hoc non indiscrete, neque passim, sed cõsideratè committant, sed illis tantum, qui fidelibus consilijs fulciant vt omnia discretè procedant, & quod non indifferenter omnes admittantur ad Ordinẽ, sed illi tantum, qui suffraganobus eis literatura, & idoneitate, vel alijs circunstantijs possint esse vtiles Ordini, sibique per vitæ meritum, & alijs proficere per exemplum. Hæc Nicolaus quoad Minores. In alijs autem Religionibus secundum ius commune possunt recipi Nouitij à Generalibus in suis Ordinibus, & à Prouincialibus in suis Prouincijs, cum ipsi habeant authoritatem ad incorporandum eos in Religionibus, & Prouincijs sibi commissis, nisi habeant ipsæ religiones, & Prouinciæ statuta legitimè facta, quibus aliud ordinetur. Neque hæc facultas prædictis patribus videtur sublata per constitutionem Sixti V. de qua insequenti quæstione latè dicemus, ea enim cõstitutio non adimit prædictis Patribus hanc facultatem, sed tantum eam restringit, vt non possint recipere Nouitios, nisi seruata forma in ipsa constitutione præscripta, ne ad Religionem admittantur inhabiles, facinorosi, & discoli, & hi, qui sine peccato religionem ingredi minimè possunt.

a Nicol. c. exijt de Parad. de verbo. sig. lib. 6.

b In 1. imp. fol. 10. & in 2. fo. 12. tracta. 2. art. 7.

c In sup. §. 13.

ARTICVLVS II.

Quis possit recipere Nouitias ad Religionem.

Respondeo dicendo, quod Nicolaus V. *statuit ne Moniales Sãctæ Claræ, nisi de Prouincialis, seu visitatoris sui licentia recipere valeant aliquam ad religionem, vel professionem.* Ita habetur in libro Monumenta Ordinum. Quantum vero ad alias Religiones Monialium certum est receptionem Monialium Nouitiarum ad suos Superiores pertinere, cum habeant super ipsas iurisdictionem, & ipsis consentientibus debeant Nouitiæ eorum subijci iurisdictioni.

a In 1. impr. fo. 48. & in 2. fo. 43. con cess. 44.

QVÆS-

QVÆSTIO X.

De Nouitijs quoad informationem faciendam secundum constitutiones Sixti V. & Gregorij XIIII. & Clementis Octaui, in tredecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tredecim.

1 *Vtrum informationes pro nouitijs recipiendis sint faciendæ, examinandæ & approbandæ antequam ad habitum probationis admittantur.*
2 *A quibus examinandæ sunt nouitiorum informationes.*
3 *A quibus debent fieri dictæ informationes.*
4 *Vtrum illegitimi possint admitti ad religionem.*
5 *Vtrum sacrilegi, incestuosi & filij naturales quorum merita non supplent defectum natalium profitentes in aliqua religione sint verè professi.*
6 *Qui dicantur sacrilegi cum quibus in hac parte sit dispensandum.*
7 *Vtrum homicidæ & qui commiserunt aliquod delictum sint ad religionem admittendi.*
8 *An qui ante delictum fecit votum clericatus vel religionis possit admitti ad religionem.*
9 *Vtrum debitis onustus vltra vires suarum facultatum possit recipi & profiteri in religione.*
10 *Vtrum possint recipi ad religionem hi qui iurauerunt quod ibunt in partes infidelium & hæreticorum ad prædicandum.*
11 *Vtrum obligati ad ratiocinia danda possint ingredi religionem.*
12 *Vtrum sit professio nulla facta cum informatione falsa.*
13 *Vtrum de omnibus nouitijs sit facienda informatio.*

ARTICVLVS I.

Vtrum informationes pro recipiendis Nouitijs sint faciendæ, examinandæ, & approbandæ antequam ad habitum probationis admittantur.

Espondeo dicendo, quod vt constat ex Constitutione Sixti Quinti edita Romæ anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octuagesimo septimo sexto Kalendas Decembris Pontificatus sui anno tertio, videtur, quod informatio pro Nouitijs recipiendis debet fieri, examinari, & approbari, antequam sumat habitum probationis. At Gregorius Decimus tertius in Bula, quæ incipit, *Circunspecta Romani Pontificis prouidentia*, Data Romæ anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo nonagesimo Idus Martij Pontificatus sui anno primo ait, *Cæterum cum acceperimus nonnullarũ religionũ, & Ordinum præsertim Monachaliũ Monasteria ita instituta esse, vt in eis perpetua quidem filiatio constituatur, ideoque receptio Nouitiorum in vnoquoque Monasterio ad Superiorem, Prælatum, & Capitulum eiusdem Monasterij tãtum pertineat, quæ etiam Monasteria, vt plurimum inter se longè distant, nec generalia, Prouincialia, & intermedia Capitula, nisi perraro celebrari solent, ideo statuimus, vt Superiores ipsorum Monasteriorum de consensu sui Capituli præhabita simul cum his, de quibus in vnaquaque religione, aut Monasterio iuxta eius Constitutiones recipiendus interrogari solet aliqua informatione super ijs, quę in Constitutionibus Sixti Quinti bonæ memoriæ prædecessoris nostri continentur ad receptionem huiusmodi procedere valeant, dum tamen antequam ad professionem admittantur, plenaria, & commoda prout in dictis Constitutionibus habetur inquisi-*

quisitio fiat, vt postea ab ijs, à quibus examinari solent, diligenter examinetur, & approbetur, & demum in dicto Capitulo, Coram Superiori referatur volentes, quod superiores prædicti cum eorum Capitulo, aut vbi mos non fuerit celebrandi Capitula cum tribus, aut quatuor ad id in generali congregatione per vota secreta deputatis, seruatis eorum regularibus institutis, ac supra dictis omnibus eandem in recipiendis Nouitijs habeant autoritatem, quę per prędictas Constitutiones Prouincialibus Capitulis est attributa.

Circa quam constitutionem est aduertendum quod ipsa conceditur pro religionibus, in quibus sunt perpetuæ filiationes, vt sunt Monasteria Ordinum Monachalium, & sic videtur asserendum, quod non extendatur ad alia Monasteria aliarum Religionum, in quibus non est perpetua filiatio; & in quibus non militat ratio posita in dicta Constitutione, & per consequens sequitur, quod in eis debet fieri informatio antequam Nouitius ad habitum probationis recipiatur.

Secundò est notandum, quod illa informatio, quæ debet fieri virtute dictæ constitutionis ante susceptionem habitus est summaria ad differentiam plenariæ, quæ debet fieri ante professionem, & in hac summaria informatione vnus testis facit plenam probationem, si de facto plene disponat secundum Bartolum, a Hippolytum, Matesylanum, & Iasonem, sed videamus, vtrum sit aliquod Priuilegium per quod in alijs religionibus Mendicantibus, & non Mendicantibus possit Nouitius recipi ad habitum probationis sine aliqua informatione præuia? Pro quo est notanda quædam concessio Sanctissimi Domini nostri Clementis Octaui facta Religiosissimo Conuentui Sancti Stephani Salmanticensi Ordinis Prædicatorum, cuius tenor sequitur.

a Bar. in l. 2. §. si vero. n. 2. C. vbi in rem actio Hip. singulari. 433. Matis. nota 2. Iason. in l. ad monendi. n. 187. de iure iur.

Clemens Papa Octauus ad perpetuam rei memoriam. In his, quę ad Religionum propagationem spectant, auctoritatis nostræ partes libenter interponimus; prout in Domino salubriter conspicimus expedire. Alias siquidem fel. rec. Sixtus Papa Quintus, Prędecessor noster iustis tunc suadentibus rationibus ductus sua perpetuo valitura Constitutione, quæ incipit: Cum de omnibus Ecclesiasticis Ordinibus sub Dat. Sexto Kalend. Decembris Pontificatus sui anno tertio emanata inter alia statuit, & ordinauit; vt iuuenes decimum sextum ætatis suæ annum excedentes aliquam religionem ingredi volentes non prius ad habitum recipi, & ad professionem admitti possent, quam de eorum anteactæ vitę, ac morum honestate, ac de legitimis natalibus, alijsque eorum qualitatibus tunc expressis iuridice ita, vt instrumenta desuper formanda coram testibus, & Notario ad Capitula Generalia, vel Prouincialia; in quibus per Diffinitores Capituli approbarentur, deferri deberent, constitisset; prout in eadem Constitutione latius continetur. Quæ cum difficile adimpleri posse experientia post modum compertum extitisset, tandem Constitutionem Sixti Prædecessoris fælicis recordationis Gregorij Papæ Decimi quarti; & Prędecessor noster moderatus fuit vt huiusmodi receptiones

nes, & approbationes per Priores quatuor domorum fierent ita, vt qui ad Religionem admitti vellent, ad quatuor eiusdem Religionis, quam elegissent domos accederent, & ab earundem Prioribus approbationem deferrent, vt in aliqua ipsarum domorum recipi possent. Idemque Sixtus Quintus Ordini fratrum Minorum concessit, vt huiusmodi recipiendorum approbationes pro quatuor fratribus ex antiquioribus eiusdem domus, in qua habitum peterent à Diffinitoribus nominatis fieri possent, ipsique quatuor antiquiores nominati ad inquisitionem faciendam procedere, ac adhunc effectum testes vocare, & ab eis iuramentum recipere coram tabellione & alia requisita facere valerent, prout in diuersis eorundem prędecessorum literis plenius continetur, cum autem sicut pro parte dilectorum filiorum, Prioris & Conuentus domus Sancti Stephani Salmantini Ordinis fratrum Prædicatorum nobis expositum fuit eisdem Priori, & Conuentui per dictum Sixtum prędecessorem ad petitionem, & supplicationem bonę memoriæ Antonij tituli Sanctorum Ioannis, & Pauli Presbyteri Cardinalis Carrafę nuncupati viuæ vocis oraculo indultum fuerit, vt instrumenta per tabellionem coram testibus facta super qualitatibus iuuenum in dictum Conuentum ad habitum recipi petentium per Priorem, seu Pręsidentem, ac Suppriorem, Magistrum Nouitiorum, & Magistrum studentium eiusdem domus iuridicè approbari, vel reprobari deberent, cumque huiusmodi receptionis forma facilior, & commodior existat, quam alię supra dictæ, nihilominus hanc etiam multa incommoda pati compertum est, multosque à Religionis ingressu diuersis rationibus propterea arceri, atque à proposito abduci, & ea de causa religiosorum numerum in dies minui. Quod si eisdem Priori, & Conuentui licitum esset, iuuenes huiusmodi religionis habitum ibi suscipere volentes præuio tantum ipsorum iuramento se non esse criminosos, rationibus obligatos, à quibus non possent faciliter expediri, nec furto, latrocinio aut homicidio notatos, nec alijs impedimentis in dicta Bulla Sixti Quinti, contentis detineri, ad habitum admittere, postea intra tempus probationis de eisdem qualitatibus inquisitionem, & indagationem iuxta indultum Sixti Quinti prædictum viuæ vocis oraculo concessum facere, ex hoc profecto domus prędicta quę valde insignis extitit pristino splendori, cum religiosorum propagatione, & diuini cultus augmento restitueretur, ideo nobis dictorum Prioris, & Conuentus nomine fuit humiliter supplicatum, vt in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur qui religiosorum propagationem, & diuini cul-

tus augmentum, quantum cum Domino possumus, libenter procuramus, singularum literarum prædictarum tenores præsentibus pro expressis habentes, ac Priorem, ac Conuentum prædictum singulares personas, à quibusuis excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, alijsque Ecclesiasticis sententijs censuris, & pœnis, á iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, siquibus quomodolibet innodatæ existunt, ad effectum præsentium duntaxat consequendum harum serie absoluentes, & absolutos fore censentes huiusmodi supplicationibus inclinati de venerabilis fratris nostri Michaelis Episcopi Albaneri, Cardinalis, Alexandrini nuncupati, Ordinis Prædicatorum Protectoris consilio eisdem Priori, & Conuentui, nunc & pro tempore existentibus, vt quoscunque iuuenes, etiam decimum sextum ætatis suæ annum excedentes ad habitum in eodem Conuentu admitti petentes recepto ab eis iuramento, quod criminosi, rationibus, vt præfertur obligati furto, latrocinio, aut homicidio notati, aut alijs impedimentis in dicta Bulla Sixti Quinti contentis, detenti non sint, recipere, ac postea per aliquem eiusdem Conuentus religiosum ad hoc deputatum ad inuestigationem anteactæ illorum vitæ, ac morum, & reliquorum præmissorum absque strepitu iudiciario, sed per scrutinium secretum procedi facere, qui ad hoc deputatus processum, & informationem cōptam dictis Priori, seu Præsidenti, ac Suppriori, & Magistro Nouitiorum, & studentium, à quibus approbari, & reprobari poßit, referre fideliter debeat, libere, & licite poßint, & valeant auctoritate Apostolica, tenore præsentium concedimus, & indulgemus, decernentes præsentes literas de nullitatis vitio, aut intentionis nostræ, vel alias quopiam defectu notari, vel impugnari, aut quomodolibet infringi, suspendi, limitari, vel retractari, aut in ius, vel controuersiam reuocari nullatenus posse, sed semper validas, & efficaces existere, & fore ac ita perpetuo in eodem Conuentu obseruari debere, sicque per quoscunque iudices, Ordinarios, aut delegatos, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, & diffiniri debere, acirritum, & inane, quicquid secus super his à quo quàm quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus præmißis, ac Apostolicis constitutionibus, & ordinationibus ac eiusdem Conuentus, & iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia, roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegijs, indultis, & literis Apostolicis

nes in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & approbatis. Quibus omnibus, & singulis eorum tenores præsentibus, pro expressis habentes hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamos, cœterisque contrarijs quibuscunque. Datis Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo piscatoris die decima Septembris, millesimo quingentesimo nonagesimo septimo, Pontificatus nostri, anno sexto.

Magister Vestrius Barbanius.

Circa quam concessionem est notandum, *quod Iulius Secundus, anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo sexto quinto Kalendas Augusti, Pontificatus sui anno quarto in mari magno dato pro fratribus Minimis inter alia illis concedit, vt omnia, & singula priuilegia, indultą, gratię, facultates, ac indulgentiæ vni, aut pluribus domibus Ordinis Minorum in genere per Sixtum Quartum, Prædecessorem concessa, & in posterum concedenda omnibus, & singulis alijs domibus, & fratribus Ordinis Minorum huiusmodi essent, & intelligerentur esse concessa.* Ita refert Parassel us [a] adducens Bullam Maris magni.

a Paraſ. in li. 6. priu. fo. 27

Videamus, quid concedat Leo. X. pro Ordinibus Mendicantibus, *ipse enim die decimo Decembris anno Domini millesimo quingentesimo decimo nono Pontificatus sui anno quarto in hunc modum ait.* [b] *Dudum per nos accepto, quod Romani Pontifices prædecessores nostri aliqui ad Minorum, alij vero ad Eremitarum Sancti Augustini, alij ad Beatæ Mariæ de Monte Carmelo, reliqui ad Prędicatorum Ordinum fratres, & domos iuxta ipsorum vota, deuotionis affectum gerentes illorum singulis, nonnullas gratias, concessiones, indulgentias, peccatorum remissiones, prærogatiuas, fauores, immunitates, exemptiones, facultates, priuilegia indulta, ac dona tam spiritualia, quam temporalia per diuersas ipsorum literas respectiuę concesserunt. Nos ad singulos Ordines prędictos, singulasque ipsorum Ordinum domos, vbi religiose viuitur indifferenter absque acceptione personarum deuotionis affectum æqua lance gerentes omnes, & singulas gratias, concessiones, indulgentias, peccatorum remissiones, prerogatiuas, fauores, immunitates, exemptiones, facultates, priuilegia, indulta, tam spiritualia, quam temporalia, qualiacunque illa essent, quę Prædicatorum, Minorum, Eremitarum Sancti Augustini, Carmelitarum, Seruorum Beatæ Mariæ, ac Minimorum Fratrum in domibus, & illorum*

b Refert Paraſ. vbi ſu. n. 8.

& illorum Ecclesijs, Oratorijs, & Ecclesias ipsas, & Oratoria pro tempore visitantibus, cuiuscunque status, aut sexus existerent, seu pro eorum manutentione, & ornatu contribuentibus, nec non domibus, & Præsidentibus, non solum Generalibus, & Prouincialibus fratribusque, & sororibus, necnon Monialibus, & conuersis oblatis, atque vtriusque sexus personis de Pœnitentia seu tertij habitus nuncupatis à dictis prædecessoribus, aut à nobis, ipsisque successoribus, aut alias auctoritatem habentibus coniunctim, vel diuisim in genere, vel in specie concessa fuerint, aut in posterum concedentur illa, & omnia singula, ac si nominanter exprimerentur pro sufficienter expressis tunc habentes singulis Ordinibus prædictis, illorumque singulis Ecclesijs Oratorijs, & Ecclesias, ac Oratoria visitantibus cuiuscunque status, aut sexus existerent, seu pro eorum manutentione, & ornatu contribuentibus nec non domibus, & Conuentibus, fratribus etiam & sororibus, vel Monialibus, conuersis quoque & oblatis, ac vtriusque sexus personis de Pœnitentia nuncupatis, & alijs singulorum ordinum prædictorum Motu Proprio, & ex mera nostra scientia, & liberalitate de Apostolicæ auctoritatis plenitudine communicamus; illaque omnia & singula inter prædictorum Ordinum personas pariformiter communia esse, fuisse, & esse volumus; prout in singulis literis prædictis plenius continetur. Ex quibus duabus concessionibus colligitur concessa, & concedenda vni domui Ordinis Mendicantium censeri concessa omnibus domibus eorum Ordinum, & per consequens quod prædictum Indultum Sanctissimi Domini Nostri Clementis Octaui concessum Conuentui Sancti Stephani Ordinis Prædicatorum est concessum omnibus domibus Ordinum Mendicantium & aliorum Ordinum, qui fruuntur concessis, & concedendis Ordinibus Mendicantibus: Vnde sequitur, quod sicut Priori, & Conuentui Sancti Stephani nunc, & pro tempore existentibus concessum est, vt quoscunque Iuuenes etiam decimum sextum ætatis suæ annum excedentes ad habitum in eodem Conuentu admitti petentes recepto ab eis iuramento, quod criminosi rationibus, vt præfertur, obligati furto, latrocinio, aut homicidio notati, aut alijs impedimentis in dicta Bulla Sixti Quinti contentis detenti non sint recipere, ac postea per aliquem eiusdem Conuentus religiosum, ad hoc deputatum ad inuestigationem anteactæ illorum vitæ, ac morum, & reliquorum præmissorum absque strepitu iudiciario, sed per scrutinium secretum procedi facere, quia ad hoc deputatus processum, & informationem captam dictis Priori, seu Præsidenti, ac Supriori, & Magistro Nouitiorum, & studentium, à quibus approbari, & reprobari possit, referri fideliter debeat, liberè & licitè possint, & valeant. Ita etiam in Monasterijs aliarum Religionum possint procedere Prælati, eorum Monasteriorum ad receptionem Nouitiorum, cum in alijs Monasterijs militet ratio, quæ militat in Monasterio Sancti Stephani, omnia enim incommoda, quæ militant in dilatione recipiendi Nouitios relata in dicto priuilegio respectu Monasterij Sancti Stephani, militant etiam in alijs Monasterijs, imo in alijs multo maiora incommoda reperiuntur, si antequam fiat informatio Nouitij ad habitum probationis recipi non possent: principalis enim ratio, propter quam supradictum priuilegium fuit impetratum, est, quia si fieret informatio, antequam

tequam admitterentur multi ab ingressu religionis retraherentur, cum ad eorum parentes, amicos, & cognatos eorum ingressus notitia interim posset peruenire, qui non quærentes, quæ sursum sunt, sed quæ super terram feruorem iuuenum impediunt, quæ ratio magis militat extra Salmanticam, & alias Vniuersitates, quam in Salmantica Academia; in Salmantica enim potest fieri dicta informatio assumendo testes ab Scholasticis conterraneis, & per eam recipi Nouitij, antequàm ad aures parentum affinium, & consanguineorum huius facti fama euolet, cum sint multi à partibus remotis, at in alijs Prouincijs, in quibus parentes, affines, & cognati inhabitant, magis potest impediri desiderium iuuenum habitum recipere volentium, si in eis antequam ad habitum reciperentur, necessario deberet præcedere informatio. Debemus ergo concludere quod dictum priuilegium concessum Conuentui Sancti Stephani per viam communicationis est concessum omnibus Monasterijs religionum Mendicantium, & aliarum Religionum, quæ fruuntur priuilegijs concessis, & concedendis Ordinibus Mendicantibus, & per consequens, quod eo possunt vti Monasteria Ordinum Monachalium, in quibus est perpetua filiatio, & via huius priuilegij ad recipiendos Nouitios est facilior, quam alia à Gregorio Decimo quarto, concessa Ordinibus Monachalibus. Nam ex informatione semiplena, quam Gregorius Decimus quartus, præcipit fieri, antequam Nouitios ad habitum probationis admittant, possunt multi à Religionis ingressu amoueri, & à proposito abduci, & ea de causa Religiosorum numerum in dies minui, cum ratione ipsius informationis semiplenæ id quod debet esse occultum, ne talia incommoda sequantur, possit aliquando publicari, quod per iuramentum in occulto sumptum ab adolescente recipiendo minimè potest contingere.

(?)

ARTICULVS II.

A quibus examinandæ sunt Nouitiorum informationes.

Respondeo dicendo, quod iuxta primam Constitutionem talis informatio debeat præsentari in Generali, & Prouinciali Capitulo, cum in dicta constitutione dicatur, quod in Generali, & Prouinciali Capitulo plena, & indubitata fides facta tam Superioris Generalis, seu Prouincialis, quàm Diffinitorum consensu approbata sit, antequam ad habitum Regularem sint admissi. At in secunda ipsiusmet Pontificis constitutione data Romæ in Monte Quirinali anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octuagesimo octauo duodecimo Kalendas Nouēbris Pontificatus sui anno quinto hoc idem pontifex moderauit, decernens, *quod in qualibet Prouincia saltem duo, vel si fieri potuerit, tria, aut plura monasteria, seu domus Regulares deputentur, quarum, seu quorum superiores infra annum saltem ad Inquisitionem super Nouitijs faciendam, & ad ipsos religiosos iuxta formam præfatæ constitutionis recipiendos, & ad alia, quæ in ipsa Constitutione continentur peragenda in simul congregentur. Quod si paucitas, aut nimia distantia Monasteriorum ne id quidem patiatur, saltem tribus ex antiquioribus Patribus vnius Monasterij, aut domus eius Prouinciæ huiusmodi facultas, & auctoritas per Capitulum Generale Monachorum, vel Prouinciale Mendicantium, & reliquorum Regularium eius Ordinis demandetur. Verum in his Monasterijs, domibus, & locis Regularibus, quæ aut nondum in congregationes redacta, aut alias nulli*

nulli Prouinciæ subiecta sunt, statuimus; vt trina Capitula Conuentualia tribus distinctis cum interuallo saltem septem dierum vicibus celebrata eandem in recipiendis Nouitijs per trinas huiusmodi distinctas vices approbatis habeant auctoritatem; quæ per nostram Constitutionem Capitulis Prouincialibus est attributa.

Postea autem Sanctissimus Dominus noster Clemens Octauus Romæ apud Diuum Petrum die decima quarta Aprilis anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo secundo Pontificatus sui anno primo in Bulla, quæ incipit, altissimæ paupertati, data pro nostra religione Minorum obseruantiæ in his Hispaniarum partibus ordinauit dicens in hunc modum, *Cum autem, sicut accepimus prædicta Capitula, Non nisi sexenni, vel trienni, spacio celebrari soleant animaduertentes tanti temporis moram posse pias profiteri volentium mentes tepefieri, & à tanto proposito adimplendo forsan etiam abstrahi; nos ad ea remouenda, quæ religiosum eorum propositum impedire quoquomodo possunt intenti harum serie in Hispanijs tantum concedimus Ministro, & Commissario Generalibus, atque etiam Ministris Prouincialibus Ordinis fratrum Minorum de obseruantia nuncupatorum, quod extra Capitulum quocumque tempore posint, & valeant recipere iuuenes ad habitum de consensu quatuor Diffinitorum, vel de consensu quatuor fratrum ex antiquioribus illius domus, in qua iuuenes sunt recipiendi.*

Circa quam constitutionem est notandum illud aduerbium (*tantum*) quod est limitatiuum, & exclusiuum, sicut aduerbium, *duntaxat*, pro vt notatur in Iure, [a] & tradunt Bartolus, & Cardinalis, & sic ea non possunt vti familiæ extra Hispaniam constitutæ, prout fuit declaratum in Capitulo Generali Vallisoletano nostræ sacræ religionis, millesimo quingentesimo nonagesimotertio.

Neque supra dictis obstat Innocentium Octauum concessisse quod omnia Indulta, gratiæ, & priuilegia concessa, & concedenda fratribus familiæ Cismontanæ censeantur etiam concessa Vltramontanis, & è conuerso pro vt habetur in libro, Monumenta Ordinum, & in supplemento *b* Nam respondetur, quod communicatio priuilegiorum vtriusque familiæ intelligitur de priuilegijs concessis absolute ipsis familijs non tamen de priuilegijs concessis, & concedendis cum hac dictione restrictiua, *tantum*, Papa enim talem apponendo restrictionem clarè videtur significare se velle familiam, cui specialiter sunt concessa tantum posse his frui, non autem aliam, cui minimè facta est dicta concessio, & hoc videtur sensisse dictum Capitulum Generale diffiniens alias Prouincias existentes extra Hispaniam prædicto priuilegio vti minimè posse.

Secundo est notandum, quod alij Ordines Mendicantes in his Hispaniarum partibus possunt frui dicta forma recipiendi Nouitios, cum omnes ad inuicem habeant communicationem priuilegiorum concessorum, & concedendorum prout in superioribus c latè est probatum.

Tertio est notandum, quod dicti quatuor Patres, quibus est commissa receptio Nouitiorum, non possunt ipsi soli eos recipere, imo receptio est commissa Ministro, & Commissario Generalibus, ac etiam Ministris Prouincialibus nostri Ordinis Minorum in Capitulo vel extra Capitulum, sicut eis secundum eorum regulam erat iniunctum, neque hoc illis aufert prædicta Constitutio, tantum enim addit Sanctissimus Dominus noster Clemens Octauus, quod ipsi, & qui ab eis

a l. solutum §. si in sortem ff. de pigno. act. c. statutū §. in nullo de rescrip. li. 6. Barto. in l. 1. post prin. ver si. pro declar. ff. Siquis ius d cen. nō ob temp. Clem. 1. vers. nos igitur, & ibi Card. de sum. Trin. & fide Cath.

b In. 1. impr. fol. 64. & in. 2. fol. 68. cō cess. 135. sup ple. fo. 69. cō cess. 145.

c Sup. hac q. ar. 1.

adhoc habent potestatem, debent hoc facere de consensu quatuor Diffinitorum, vel de consensu quatuor fratrum ex antiquioribus illius domus, in qua iuuenes recipiendi sunt, Minister autem, & Commissarius Generalis possunt hanc facultatem Guardianis, & præsidentibus dictarum domorum committere cum ipsis ea competat ex iure communi Regulæ & ex priuilegio perpetuo, & per cõsequens sit delegabilis. Vnde aduertant Prælati obseruantes hunc modum recipiendi Nouitios debere congregari in vnum cum dictis fratribus ad informationes examinandas, qui fratres debent esse ex antiquioribus non ætate, & religione, sed dignitate, & præeminentia regulari.

Circa eandem concessionem, in quantum dicit, *Concedimus quoque quod ipsi coram Notario, vel fratres per eos ad hoc deputati possint ac debeant ad inquisitionem huiusmodi faciendam vocare testes, & ab eis recipere iuramentum.*

Notandum est, quod prælatus cum quatuor dictis fratribus possunt committere facultatem alicui fratri, vt possit vocare testes & ab eis recipere iuramentum, ad huiusmodi inquisitionem faciendam, cum hoc sit nudum ministerium delegabile examinare autem informationes factas non possunt dicti Prælati & fratres alijs committere argumento eorum, quæ in quadam Clementina *d* notantur.

d Clemẽ. vn. de off. deleg. iuncta glo. super inquisit.

Circa eandem concessionem ibi, *possint, ac debeant*, notandum est, quod per verbum, *possint*, denotatur quod non vult Papa stringere dictos fratres, vt hac tantum concessione vtantur in recipiendis Nouitijs, dat enim ipsis libertatem, vt possint vti forma recipiendi Nouitios, quæ ponitur in secunda constitutione Sixti V. Verbum autem *debeant*, inducit necessitatem, & obligationem, vt constat ex traditis in iure, & resolutis à Tiraquelo. Vnde volentes fratres vti ista concessione tenentur necessario vocare testes, & ab eis recipere iuramentum, & non seruando hanc formam incurrunt in pœnam huius constitutionis dicentis, *quod si á prædictis Superioribus dicti Ordinis, ac fratribus per Superiores, vt præfertur deputatis, in præmissis contra factum fuerit, voce actiua, & passiua, nec non officijs, gradibus, honoribus, & dignitatibus quibuscunque per eos obtentis eo ipso in perpetuum priuati, & tam ad illa, quam ad alia quæcunque in posterum obtinenda perpetuo inhabiles, & incapaces, ac excommunicationis sententia innodati ipsofacto existant.* Ex quibus censuris & pœnis clarè patet verbũ, *debeant*, necessitatem importare, cum non impleto eo, quod per verbum *debeant* præcipitur faciendum in tam graues pœnas incurratur.

e l. 1. §. 1. ff. quod quisq; iuris gl. in l. 3. §. 1. v. ostẽdere ff. ad exhiben. glo. in c. proposuit v. non debet & ibi Panor. ext. de appel. Tiraq. in tracta. Linag. §. 1. gl. 15. n. 1.

Circa eandem concessionem est notandum quod supradicti patres debent vocare testes coram Notario, qui Notarius sufficit, quod sit frater eiusdem ordinis ab ipsis pro hoc ministerio deputatus, hoc enim verbum (*Notarius*) absolute prolatum debet iuxta materiam, de qua agitur, interpretari iuxta ea, quæ in iure *f* notantur, & Notarij in religione deputantur à Prælatis pro causis Regularium fratres eiusdem Ordinis. Ita responsum est mihi à Doctissimo meo Magistro Doctore Solis Iuris Consultorum Primario in hac Salmanticensi Academia. Et confirmatur ex priuilegio Pij V. cuius tenorẽ supra *g* retulimus.

f l. plenũ æquisitibus. ff. §. de vsu & habita.

g Sup. q. de notarijs.

Secundum autem concessionem sanctissimi Domini nostri Clementis Octaui, factam Conuentui Sancti Stephani Salmanticensis debet religiosus ad hoc deputari ab habente potestatem recipiendi Nouitios, qui deputatus processum, & informationem captam Priori, seu Præsidenti, ac Suppriori, & Magistro Nouitiorum, & studentium, à quibus approbari, & reprobari possit, referre fideliter debeat, vt autem in alijs religionibus hoc indulto vtatur, non est necessarium, vt ista informatio coram dictis Patribus à dicto deputato præsentetur, sufficit, quod iuxta constitutionem Sixti Quinti à duobus superioribus in simul congregatis vel iuxta concessionem Sanctissimi Domini nostri Clementis Octaui, factam Minoribus, sufficit, quod præsentetur coram habente

habente autoritatem recipiendi Nouitios, & quatuor Diffinitoribus, vel quatuor ex senioribus fratribus domus in qua Nouitius est recipiendus, non enim Minoribus Monasterijs est Magister studentium, & sic necessarium est ne receptio recipiendorum dilatione refrigescat vt in dictis alijs Monasterijs partim vtatur concessione facta Conuentui Sancti Stephani, quoad sumendum iuramentum à iuuenibus recipiendis; & quo ad deputandum fratrem ad vocandum testes, & inquisitionem faciendam, & partim vtetur concessione Sixti Quinti quoad præsentandum dictam informationem coram duobus superioribus in simul congregatis, & concessione Sanctissimi Domini nostri Clementis Octaui facta Minoribus quoad præsentandum dictam informationem coram prælato, & quatuor Definitoribus, vel fratribus ex senioribus. Imo dico quod si ad petitionem iuuenum recipiendorum authoritate iudicis fiant informationes iuridicæ, sufficit ex mente Pontificum, quod apud dictos patres præsententur, & ab ipsis approbentur, vel reprobentur; prout in nostra summa confessorum satis dixi. *b*

b Summa cõfes. 2. to. cit. Nouitius.

ARTICVLVS III.

De quibus debeant fieri dictæ informationes.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus Quintus in sua prima constitutione, *statuit perpetuo; & ordinauit; iuuenes; aut viros adultos maiores sex decim annis non aliter in aliquam religionem recipi posse; neque debere; nisi prius de eorum parentibus; patria; deque eorum anteacta vita, & moribus diligenter inquiratur;* & *ex accurata informatione; & fide digna relatione compertum; & exploratum sit; eos neque aliquorum criminum; qualia sunt homicidia, furta, latrocinia, & alia similia; aut grauiora reos; vel suspectos existere; vt propterea damnati sint, aut damnarentur, formident, neque ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum grauatos; vel reddendis ratiocinijs ita obnoxios, vt ex huiusmodi causa, lis vel molestia eis sit illata iam, vel timendum sit, ne inferatur, nisi denique constet ipsos vel humana aliqua ratione; sed tantum deuotione; & pietatis feruore vitam religiosam sponte, & ex animo elegisse.* Hæc Sixtus Quintus in dicta constitutione. Ex qua constitutione colligitur, quæ in recipiendis Nouitijs debeant necessario inuestigari.

Primum est, quod debet inquiri de eorum parentibus, vtrum scilicet sint legitimi, an illegitimi, sacrilegi, & incestuosi.

Secundum, vtrum aliquod homicidium, furtum, latrocinium, & alia similia commiserint.

Tertium, vtrum sint grauati ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum.

Quartum, vtrum reddendis ratiocinijs sint obnoxij ita, vt ex huiusmodi causa lis, vel molestia eis iam sit illata, vel timendum sit, ne inferatur. Quæ omnia in articulis sequentibus sigillatim discutientur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum illegitimi possint admitti ad religionem.

RESpondeo dicendo, quod expulsis incestuosis sacrilegis illegitimi, tantum naturales possunt ad religionem admitti; prout in sua prima constitutione Sixtus Quintus ordinauerat, ait enim, *quoad iuuenes verò non ex incestu præfato, nec sacrilegio; sed ex quouis alio minus legitimo thoro natos, spurios, vel naturales etiam; vt præ-*

fertur, vel alios legitimatos, qui ob meliorem vitę frugem religionem ingredi cupiunt, statuimus, & ordinamus eos ad religionem admitti non posse, aut debere, nisi prius illorum vita, & moribus diligenter cognitis, & circunstantijs vniuersis, quę circa idoneitatem personę attendendę erunt consideratis, ac de religionis zelo pietatis integritate ac doctrina fidedignis testimonijs adeo commendati fuerint, adeo bonam indolem, & speciem virtutis præseferant, ac tot eis meritis suffragentur vt defectum natalium suppleant, eorumque receptio vniuersæ religioni commodo, & vtilitati profutura videatur, &c. siquis autem eorum alias, quam vt præfertur, recipiatur professio similiter nulla sit, atque ipsi habitu priuari, & á religione eijci debeant, eorumque receptores excommunicatione, vt supra ipso facto innodati existant. At Gregorius XIIII. voluit ijsdem constitutionibus non obstantibus eos, qui quouis modo illegitimè procreati fuerint, ad habitum, & professionem regularem admitti posse, quemadmodum admitti poterant, si supradicta constitutio edita non fuisset. De quo in articulo sequenti latius dicetur.

ARTICVLVS. V.

Vtrum sacrilegi, & incestuosi, & filij naturales illegitimi, quorum merita non supplent defectum natalium, profitentes in aliqua religione sint verè professi.

Respondeo dicendo, quod Sixtus Quintus in sua prima constitutione ordinauit, *quoad filios naturales non ex incestu, nec sacrilegio, sed ex quouis alio minus legitimo thoro natos, spurios, vel naturales, vel alios legitimatos, qui ob meliorem vitæ frugem religionem ingredi cupiunt, eos ad religionem admitti non posse, aut debere, nisi prius de illorum vita & moribus diligenter cognitis, & circunstantijs vniuersis, quæ circa idoneitatem personæ attendendæ erunt, consideratis, ac de religionis zelo pietate, integritate, ac doctrina fidedignis testimonijs adeo commendati fuerint, & adeo bonam indolem & specimen virtutis præseferant, ac tot merita eis suffragentur, vt defectum natalium suppleant, eorumque receptio vniuersæ religionis commodo, & vtilitati profutura videatur, &c. Siquis autem eorum alias quàm vt præfertur recipiatur professio similiter nulla sit, atque ipsi habitu priuari, & à religione eijci debeant, eorumque receptores excommunicatione vt supra, ipsofacto innodati existant.* Hæc Sixtus Quintus in sua prima constitutione, quam constitutionem moderatur Gregorius Decimus quartus, concedendo, *Vt ad habitum Regularem recipi possint incestuosi, & sacrilegi, & naturales. Ita tamen vt cum de recipiendis quomodocunque illegitimis ad habitum, & professionem Ordinum quorumcumque agatur, ij, ad quos huiusmodi receptio spectat, præter alia, ex quibus ex dictarum Constitutionum præcepto circa quoscumque etiã legitimos disquirere debent diligenter vitã eorũ & m-*

& mores inquirant, & ita demum recipiant, si tamen bonã indolem, & virtutis specimẽ pręseferãt, ac tot merita eis suffragẽtur, vt nataliũ suppleãt defectum, eorumq; receptio commodo, & vtilitati profutura videatur, & super hoc ipso ij, ad quos pertinet huiusmodi receptio matura deliberatione habita, ita censuerint, & iudicauerint. Ex quibus verbis videtur colligi quod non reuocauit Gregorius Decimusquartus, Sixti Quinti constitutiones quantum ad illegitimos, nisi sub certa conditione, & forma, scilicet quod ipsi illegitimi tot meritis abũdent, vt defectus natalium suppleatur, & quod merita ipsorum abundent magis, quã merita legitimorum, dicta enim verba, *Ita tamen*, inducunt conditionem, & formam præcisam iuxta quandam legem *a* vbi eius Glossa, & Bartolus, Iason, & Felinus, quæ verba sunt restrictiua, vt ait Parisius *b* adeo quod sunt annullatiua actus, cui apponuntur, vt tradunt Tiraquelus, *c* & Lucas de Penna, & per consequens videtur, quod si aliquis sacrilegus, & incestuosus ad habitũ Regularem recipiatur nullis meritis supplẽtibus defectũ suæ illigitimitatis, eius recep tio erit nulla sicut erat nulla professio filiorum naturalium nullis suffragantibus meritis iuxta constitutionem Sixti. V. superius appositam.

a L. fin. vbi Glos. & Bart. c de vind. re ru. ciui. li. 11 Bart. in l. de ijs vers. præterea, & ibi Iason Colũ. pen. n° 10. ff. c de transact. Feli. in c. dilecta n.° . versic. septimũ signum de rescrip.
b Parij li. 8. n. 6. & 7. colum. 1.
c Tiraq. de retra. lig. §. 8. vers. au trement. & retract. conuen. §. 4. Luc. de pen. in l. vnicisiq; co. §. C. & prox. sa ri. scrut. lib. 12.

At in re tam grauinolo præcipitanter me gerere intelligo enim Gregorium. XIIII. circa receptionem illegitimorum ad religionem tria statuisse moderando constitutionem Sixti. V. Primum, quod omnes illegitimi ex quocumque coitu prohibito nati possint admitti ad religiones, & in eis profiteri in quo corrigit constitutionem Sixti. V. qui sacrilegos, & incestuosos inhabiles ad habitum religiosorum omnino reddebat. Secundum, quod vt hoc fiat, debent eorum merita ipsorum natalium supplere defectum, in quo corrigit etiam aliquo modo supradictam constitutionem, quę cum dicta limitatione tantum naturales admittebat, & spurios, quã deficiente, & quibus meritis non stantibus eorum professionem irritabat. At Gregorius. XIIII. decernit, quod non solum naturales, sed etiam quicumque alij illegitimi recipiantur, si eorũ merita, & virtutes examinata suppleant defectum Natalium. At non irritat professionem eorum, si dictæ virtutes & merita non extent, neque excommunicat deputatos ad Nouitios recipiendos, si super hoc non habita matura deliberatione illegitimos ad religionem recipiant, quod ex sequentibus probabitur. Tertium statuit, quod filius illegitimus in religione, in qua pater, siue ante, siue post natiuitatem dicti filij professus fuerit, ipso patre viuente non admittatur, nam id expresse prohibet, quod intelligitur etiamsi in hoc filio illegitimo merita, & virtutes inueniantur, quæ eius natiuitatis suppleant defectum. Postquam enim Gregorius Decimusquartus, concessit, vt illegitimi recipiantur cum dictis meritis, statim addit, dummodo filius illegitimus in religione, in qua pater, &c. & quod Gregorius Decimusquartus, tantum voluerit obligare fieri meritorum & virtutum inquisitionem, & iudicium: & quod noluerit irritate professionem, patet, nam ordinans noue, quod nullo modo filius illegitimus in religione, in qua eius pater admittatur tantum dicit id se expresse prohibere, & non dicit professionem expresse irritare, si igitur valet professio huius filij, quem Gregorius Decimusquartus, etiamsi eius merita, & virtutes suffragentur, non vult admitti ad religionem, quomodo dicemus voluisse eundem met Gregoriũ Decimũquartum, irritam esse professionem aliorum illegitimorum, quos eorum suffragantibus meritis, & virtutibus vult quod ad religionem admitti possint, & in quibus non est tanta ratio, vt ad religionem admittantur.

ARTICVLVS VI.

Qui dicantur sacrilegi, cum quibus in hac parte sit dispensandum, vt ad religionem admitti possint.

RESpondeo dicendo, quod in dispensando cum illegitimis debet haberi ratio ipsius illegitimitatis, facilius enim cũ filijs naturalibus debet dispensari, quam cũ sacrilegis, & incestuosis, sacrilegi autem sunt vt supra *a* late probauimus filij religiosorum, & religiosarum, & Clericorum

a Sup. 2. tomo. q. 29. articu. 2.

ordine sacro insignitorum, qui castitatem absolute explicite, aut implicitè promiserunt voto solenni ad eam seruandam se obligando. Et licet pro vt in primo tomo *b* defendi, filij militum Sancti Iacobi sint sacrilegi, non tamen debent censeri sacrilegi quantum ad nostrum propositum. Nam Sixtus Quintus, in sua prima constitutione loquens de sacrilegis ait, *Vel quorũ alter parens castitatẽ Deo vouerit, etiã Apostolica imperiali, vel Regia aut quauis alia authoritate legitimati, aut natalibus restituti.* Notanda sunt enim illa verba, *Quorum alter parens castitatem Deo vouerit,* Loquitur enim, secundum ea, de filijs parentum, qui castitatem absolute Deo vouerint, non autem parentum, qui castitatem tantum coniugalem Deo promiserunt, castitas enim coniugalis non est castitas absolute, sed castitas secundum quid, cum solum per tale votum oblati teneantur abstrahi ab actibus venereis cum alienis, non autem cum suis proprijs vxoribus abstinere. Verum est tamen quod filij Cõmendatorum Diui Ioannis Baptistæ sacrilegi sunt dicendi cum hi castitatem absolutè promittant.

b 1. tomo. q. 34. art. 3.

ARTICVLVS VII. Utrũ homicidæ, & qui cõmiserũt aliquod delictũ sint ad religionẽ admittẽdi.

Respondeo dicendo, quod Sixtus. V. in sua prima constitutione hoc prohibuit, & professionem illorum irritauit, qui in secunda constitutione hoc declarauit dicens: *Cõtra criminosos verò, quorum professiò eadem constitutione nostra irrita declaratur, ac propterea iudicibus, ac curijs sæcularibus procedẽdi facultas conceditur, tunc demum locum id habere volumus, & non aliter cum actis publicis constiterit ipsos iudices, & Curiã sæcularẽ ante susceptionẽ habitus de ipso crimine aduersus eos accusationem suscepisse, vel inquisitionẽ instituisse.* Quæ declaratio est cõformis his quæ traduntur apud vtriusque Iuris Doctores, si Laicus enim post commissum à se delictum fiat Clericus, aut religionem intret, hoc facere præsumitur in fraudem declinãdi iurisdictionem Regalem, & in causa criminali puniri potest à iudice sæculari, pro vt tradt Couarruuias, *a* Antonius Gabriel, Auendañus, Antonius Gomez, & Bossius. Quod intelligit Syluester *b* cum multis, quod si ante quam fieret contra illum processus, aut lata sit sententia, fiat clericus remanet exemptus à iurisdictione iudicis sæcularis, secus si post præuentam causam à iudice laico, tunc enim ab eo debet necessario puniri: & similiter Sixtus Quintus in sua constitutione secunda declarauit, quod scilicet iuuenis, qui in seculo cõmisit delictum, si ante quam de eo cognoscat iudex sæcularis, ingrediatur religionem, non potest iudex sæcularis de eo cognoscere. Siuero cognouit ante de delicto, siue per viam accusationis, siue per viam inquisitionis de eo ipso necessario debeat cognoscere, cum apud ipsum cœptum fuerit iudicium. Aduertendum tamen quod si postquam fuerit ad Clericatus ordines promotus, eius delictum puniatur, prius degradandus est etiam à minoribus, si crimen sit mortale, aut mutilatione dignum, vt affirmant Couarruuias *c* Nauarrus, Didacus Perez, Syluester, Tabiẽ & Turrecremata.

a Cou. pract. qq. q. 32. n. 4 & q. 33. n. 2. tomo. 1. & Xuarez. v. Cler. in c. penul. n. 46. de foro comp. Auend. c. 13. n. 7. Anton. Gom. to. 3. var. c. 10. n. 5 Boss. de foro comp. n. 144 b Sylu. v. iudex. 1. § .2. vers. 6.

Aduertendum etiam, quod cum in Regno Aragoniæ Clericus solum conueniatur ob crimen circa temporalitates, pro vt tradit Molina, *d* si quis in eo Regno post commissum ab eo crimen, & per viam inquisitionis, aut accusationis cognitum à iudice sæculari ingrediatur religionem siquidem eius non valet pofesio, potest circa temporalitates puniri, quas si per professionem Religioni reliquit, aut aliquibus personis ab ipsis debent auferri iuxta decretum Concilij Tridentini irritantis earum renunciationem non secuta professione valida, & in rebus temporalibus ipsius debet puniri, si fuerit ad Clericatus ordinem promotus.

c Cou. d. ca. 32. Nau. in c. Non dicatis n. 91. Perez in l. 1. ti. 3. li. 1. ordi. p. 95. Sylu. vbi su. Tabi. v. iudi. n. 14. Turrecrem. in c. ne mo. 12. q. 1. d Molin. v. Cler. f. 82, colu. 4.

Aduertendum etiam, quod ille, qui commisit aliquod delictum, à quo iam per sententiã diffinitiuã est liberatus totaliter potest intrare religionẽ; & valet eius professio cũ hic solũ irritetur professio illius, cuius delictũ est apud iudicẽ, vel per viã inquisitionis, vel per viam accusationis, sicut etiam irritatur solũ professio illius, qui est debitis supra vires

facul-

facultatum suarum grauatus, non autē illius qui debita soluit, aut est paratus soluere, & habet, vnde soluat. Addendum est vltimo, quod non sufficit probare volentem intrare religionem esse bonæ indolis, bonæ famæ, quietum, mansuetum, humilem, & pudicū sed est necessarium, quod in speciali probetur, nullum commisisse delictum, quod in iudicium sit deductum, prout patet ex cōtextu constitutionis Sixti. V. & probatur deinde, potest enim cōtingere, vt habeat omnia supradicta, & probetur virtutibus pollere, & casu aliquo fortuito aliquod delictum cōmisisse, ratione cuius per viam inquisitionis aut accusationis aliquis processus coram iudice competenti sit contra ipsum fulminatus.

ARTICVLVS. VIII.

An qui ante delictū fecit votum clericatus, vel religionis possit modo ingredi religionem.

a Iason. in l. cum quadā puella. n. 11. ff. de iurisd. omni. iud. Cepol. caut. 9. Mars. singul. 134. Ar. singul. 29. Blan. in pra. crim. caut. 2. n. 3. circ. fin. Bald. in l. 1. C. an seruus ex suo facto.

RESpondeo dicendo, quod vbicumque quis fecit votum clericatus, aut introeundi religionē, ante patratum delictū nullomodo potest à iudice laico puniri cum votum hoc delicti comissi tempus præcesserit, vt cōcludunt Iason *a* Cepola Marsilius Ioannes de Arnino Marcus Antonius Bardus, & est opinio Baldi. asseruntque supradicti Doctores, hoc esse valde notabile pro euadendo aliquem à pœna mortis.

b Cass. in cō suet. Burg. Ru. 1. §5. Cl. in. l. 1. C. an seruus ex facto suo.

b Cassaneus tamen testatur, se non credere quod opinio ista communis in actu practico admittenda sit, & eandem sententiam reprobat quoque Claudius Seysel.

c Plaza in tract. de delict. li. 1. cap. 35. n. 3. & 5. Anan. in c. ad falsar. col. fi. ext. de crim. fals. Gerad. sing. 51. Bar. in tract. de temp. vtil. & cont. c. 11. n. 13. Ias. vbi su. d. Bap. tom. 1. commu. opin. loc. 1. tit. 15. de sacerdot. fol. 106. p. 2. co. 2.

Verum opinio Baldi & Iasonis & sequacium est magis communis attestāte Petro à Plaza, *c* & eam sequuntur omnes Criminalistæ varijs in locis & Ioannes de Anania & in practica obseruari dicit Gerardus quā uis Iulius Clarus dicat Gerardum, hoc nō dicere, qui certè decipitur, de practica enim Gerardus expresse testatur, vt meminit etiā Marcus Antonius Bard. & meminit etiā Iason. Et ait Baptista *d* in tract. communiū opinionum hunc casum euenire in facto tūc temporis & discuti, coram iudice seculari, & adhuc indecisum pendere, sed quod parum post præfati opusculi impressionem relati causa reuerendi Martini Pandulphi clerici Aquiliani, discussaque in contradictorio, cum iudice Aquilano coram illustrissimo gubernatore prouinciali, suisque auditoribus mediante eius patrocinio ob memoratam doctrinam Baldi & communem reportauit sententiam antedictus Martinus, in sui fauorem, & consequenter obtinuit remissoriam eius, ad iudicem Ecclesiasticum qui cōmiserit homicidium, & ob id formata aduersus eum Inquisitione, & posito in carceribus, ac illis factis per eum fugam arripuerat, & assumpto habitu clericali post hæc, atque accedente cum eo vigore prædicti homicidij inquisitionis, & fugæ iterum in eosdem carceres redūctus, & detrusus extitit: tamen allegato voto ante homicidium emisso de assumendo habitum clericalem, atque probato mediante iuramento dicti Martini, fuit remissus ad iudicem ecclesiasticum ordinarium.

Sed ait quod illustrisi. D. Pinarius Hispanus tunc auditor Regiæ Aputrinæ audiētiæ, & postea Consiliarius sacri Regij Concilij Neapolitani fundamentaliter penetrādo hanc materiam asserebat, ex sententia Baldi, quod si quis simpliciter fecerit votum ante commissum delictum, & ante capturā, non fuit adimpleturū, quia non potuit adimplere quià statim post commissum delictum fuerit captus tunc procederet opinio Baldi, & aliorum, si autem post cōmissum delictum potuerit votum adimplere, & non adimpleuit, non procedat præfata opinio, cum hoc videatur fieri in fraudem argumento eorum, quæ Bartolus *e* docet. Denique hæc opinio procedit quando ex varijs rationibus fraus præsumi non potest, & veritas cognoscitur.

e Bartō. in d. l. cum quæ puell.

At hæc communis Bald. in practica recepta limitatur, vt non procedat, vbicumq; reus efficeretur post crimen perpetratum, per eum de fratribus tertij ordinis, tūc enim non obstante huiusmodi habitu assumpto religionis tertij ordinis, & voto ante crimen cōmissum emisso minimè euitaret forum iudicis secularis, cæterum ab eo tamquā competente puniri potest, vt affirmant Federicus *f* de Senis Cardinalis, & alij Canonistæ communiter, & post Iason, & Marsilium resoluit Petrus à Plaza. Et affirmat Baptista *g* in facti contingentia, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo primo iudicatum vidisse in Regia Aprutina audiētia, quæ sententia ad senatum Regium per viam appellationis deducta, iterum fuit cōfirmata

f Senis cons. 97. n. 4. Plaz. vbi su. li. 1. c. 25. sub. n. 6. Canon. in. c. perpendim. de sent. exc. g Bap. vbi su.

firmata, quæ opinio loquitur non de religiosis tertij ordinis viuentibus in congregatione tria vota essentialia emittentibus.

Ad probandum autem præfatum votū iuramento ipsius, qui fecit illud, statur secundum præfatos auctores. In omnibus enim casibus iuramento asserentis standum est in his, quæ ab animo suo pendent, & in eius propria conscientia consistunt, vt affirmant Aciatus *b* & Horatius Mandosius alios plures allegantes.

b Ale. de presump. regul. 3. præsump. 16. n. 1. Man. in addit ad Roman. singul. 398. lit. F.

ARTICVLVS IX.

Vtrum debitis onustus vltra vires suarum facultatum possit recipi, & profiteri in religione.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus. V. in sua constitutione prohibuit, ne recipiantur ad religionem ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum grauati, & si recipiantur eorum receptio, & professio irrita declaratur. Ex qua determinatione cessat hodie illa magna difficultas, de qua agunt Iason, *a* & Nauarrus, an debitor, bene, vel male ingrediens religionem post ingressum, & professionem teneatur ad soluenda debita prius contracta. Nam cum professio eius nihil valeat, clarum est, quod potest ad solutionem debiti compelli. Notādum est primo, quod constitutio Sixti. V. habet locum etiam in eo, qui est condemnatus ad soluendam aliquam pænam pecuniariam, & eam non soluit, hæc enim pæna est debitum, pro vt aliqua allegando in simili tradit Henriquez. *b*

a Ias. 1. p. in tract. an liceat grauato debitis intrare religionē Nau. in c. statuimus n. 42

Notandum est secundo, quod debita incerta, quia eorum Dominus, cui facienda est restitutio, est incertus, non impediunt debitorem ab ingressu religionis. Cōstitutio enim Sixti V. debet interpretari de bonis, quorū Dominus facta diligenti inquisitione potest sciri iuxta antiqua Iura canonica, ad quorum tenorem est edita dicta cōstitutio. Imo hæc debita possunt conuerti in vsum Monasterij, in quod debitor ingreditur ipsi eorū æstimationem applicando. *Clemens enim IIII, concessit, vt cum aliqui assumētium habitum fratrum Minorum fuerint obligati ad restitutionem aliquorū bonorum diuersis personis, quæ sciri, & inueniri non possunt, Ministri, & custodes, & eorum Vicarij eorumque singuli in locis sibi commissis possint bona huiusmodi in pios vsus conuertere, pro vt secundū Deū viderint expedire.* Ita habetur in Monumentis Ordinum, & tradit Nauarrus.

b Henr. li. 7. de indulg. ca. 13. n. 6. c. 12 fin.

c. In 1. imp. fol. 58. & in. 2. fo. 141. cōces 334. Na. c. 17. n. 92.

Notandum est etiam, quod siquis promisit puellæ ducere eam in vxorem, vt cōsentiret in copulam carnalem, quod illico fecit, & manet ob id infamata, tenetur prius huic obligationi satisfacere, quam religionem ingrediatur, prius enim quam transeat ad religionem, debet soluere sua debita pro vt resoluit Nauarrus *d* & ideo professio istius erit nulla, si probetur tale debitum cōtraxisse supra vires suarum facultatum. Nā si ipsa puella est persona infimæ qualitatis, cui modicum quid ratione dictæ promissionis debetur ad eam dotandam, & ipse iuuenis habet bona ad dictam dotem constituendam, existimo professionem valere, nō enim omnem debitorem inhabilitat Sixtus. V. ad ingrediendam religionem, sed eum tantum, qui ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum est grauatus,

d Nau. in ca. cui portio. 12. q. 1. n 8. & lib. 4. cōsil. tit. de spons. consi. 21. pa. 377. col. 1.

Notandum est quartò, quod potest etiam ingredi debitor de consensu creditorum, & etiam eis inuitis cedendo bonis suis, & ea illis relinquendo secundum D. Thomam *e* quod etiā asseruit Innocentius, quem Antonius, & communis probat. Quæ opinio cum limitatione est intelligenda, non enim omnis cessio bonorum excusat cedentem à soluendo, non enim excusat illa, quæ fraudulēter fit, vt probat quædam lex *f* iuncto primo intellectu eius Glossæ, & latè post alios à se citatos tradit Iason, imo sola illa cessio, quam quis facit ob inopiam contingentem per infortunium, & ob veram impotentiam non soluendi debita iusta, vt egregie de more sentit Soto. *g* At qui pollet arte viribus, industria, vel aliquo munere, quo potest honestè lucrari ea, quæ debet, & non quærendo alijs laboret, & ferat molestias cedit bonis, non cedit vere bonis propter veram inopiam, & impotentiam soluendi, nisi creditores vrgerent eum ad statim soluendum per iniectionem in carcerem, ergo cessio, quàm debitor facit sponte creditoribus non vrgentibus ingrediendo Monasterium

e Tho. 2. 2. q fin. art. 6. ad. 3. Innoc. in Ru. de oblig. ad ratioc. Anto. & com. in c. 1. eiusd. tit.

f l. vlt. §. vlt. ff. quę in fra. credit. Iason. in § item si quis in fraud n. 92. inst. de actio. & in §. fin. n. 9. eod. tit.

g Sot lib. 4. de iusti. q. 7. art. vlt.

non

non excusat eum à peccato non soluendi debita sua, & per consequens non obstante dicta cessione si ingrediatur Monasterium, eius receptio, & professio erit nulla. Vnde D. Thomas non loquitur de omni debitore ingrediente, sed tantum de illo, qui cedit bonis, & facit, quod potest ad soluenda debita & non potest, nec poterit in futurum soluere. Qualem nos quoque concedimus iustè posse intrare religionem, & in ea profiteri, imo & quencumque alium, de quo est probabile non posse manendo in sæculo lucri facere soluenda, huiusmodi enim debitor, quoad forū animæ potest intrare religionē etiam nulla cessione bonorum præmissa modo bona fide iudicaret se non posse soluere in futurum, & relinqueret ea, quæ habet, creditoribus.

ARTICVLVS X.

Romæ, & in aliquibus Hispaniarum partibus sunt quædam Collegia Islandorum, in quibus est statutum, & constitutio Papalis, vt quicumque illa ingredi voluerit, teneatur iurare se post tot annos pro defensione fidei Catholicæ in Islandiā profecturum illamque ibi publicè, & priuatim prædicaturum. Quæritur, an qui huiusmodi iuramentum emiserit, ante quā illud adimpleat, possit religionem intrare.

Respondeo dicendo, quod pars affirmatiua contra Nauarrum *a* videtur tenenda per quandam Decretalem *b* dicentem, reus fracti voti aliquatenus nō habetur qui temporale obsequium in perpetuam noscitur, religionis obseruantiam commutare, cuius summa est, omne votum est mutabile in votum religionis etiam authoritate propria, vt ait Panormitanus *c* communiter receptus. At D. Thomas ait votum esse maius vinculum, quam iuramentum, ergo à fortiori omne iuramentum est mutabile in votum religionis, etiam authoritate propria huic argumento respondet Nauarrus, concedendo omne votum regulariter esse transmutabile in votum religionis, negat tamen idem esse de iuramento, quo quis obligatur proximo, ait enim quod quāuis votum aliquo respectu sit maius, & excelsius, quam iuramentum, hoc tamen respectu est firmius, & insolubilius: debita enim certa sunt soluēda ante ingressum religionis pro vt in superiori articulo diximus, à qua obligatione non videtur absoluere ingressus religionis, sicut etiam non absoluit à iuramento ducendi vxorem, vt traditur in Iure *d* & debitū eius, qui iurauit prædicto modo, est debitū certum, & debitum iure naturæ diuino, & humano contractum, ergo debet illud prius soluere, ante quam accipiat statum, per quē amittat potentiam soluendi, quod deinde probatur, nam licet votum inducat venerationem obligationem, quam iuramentum, eo respectu, quod obiectum principale illius est Deus ipse, alia tamen ratione iuramentū quod fit homini est fortius, & firmius, tum quia sicut votum obligat per illud diuinum *e* præceptum, *Redde Altissimo vota tua*, Sic iuramentum obligat per aliud diuinum, *Redde iuramenta tua Deo*, & per illud præceptum *g* *Non assumes nomen Dei in vanū.* Sed propter hoc quod obligat iuramentum nō solum Deo, sed etiam proximo, adeò, ꝙ licet Pontifices passim absoluant iusta de causa à voto, à iuramento tamen quo iurans obligatur proximo regulariter non absoluunt, nisi de consensu eius, & hanc propositionem, scilicet quod iuramentum promissorium inducat fortiorem, & firmiorem obligationem, quam votum, latissimè probat noster Medina, *h* Sed certe miror valde doctissimum, & pium Nauarrum hanc opinionem propter hoc argumentum, & alia similia tenere, qui deberet aduertere bifariam quempiam posse aliquam rem iurare. Vno modo quando illud pollicetur, quod est ei vtile, cui ideo iuramentum illud interest. Alio modo quando quis alteri id iure iurando promittit, quod ad diuinum attinet honorem, vt quando quis iurat religionem intrare, eleemosynam erogare, est enim diuisio hæc iuramentorum discrete obseruāda, vt intelligamus non omnē promissionem, quæ verbo fit homini, illi duntaxat fieri, regula enim hæc vniuersalis fallax est, quando enim quis amico pecuniam daturum se iurat, tunc iuramentum fit homini, quando vero id, quod promittitur, materia religionis est, aut pietatis materia ipsa sua natura osten-

a Nau. lib. 3. consi. tit. de regul. con. 1.
b c. scriptu. de vot.
c Pan. ind. c. scripturæ.
d ca. cōm. de sponf.
e Psal. 49.
f Matth. 5.
g Exod. 20.
h Med. li. 5. de sac. hom. conti. ca. 23.

ostendit speciem habere voti, quæ Deo fit, & sic videndum est, quo animo fiant ipsæ promissiones iuratæ, si enim fiunt homini, in gratiam ipsius hominis humano more iuramentum purum est, si vero promissio iurata sit intuitu pietatis, & religionis, naturam iam induit voti. Hæc doctrina est doctissimi Soti *i* Ex qua infertur, quod iuramentum factum â dictis Islandensibus non est iuramentum factum homini, sed est quoddã iuramentum factum Deo, materia enim ipsa iurata est materia religionis & pietatis, cum iuretur pro defensione fidei Catholicæ in Islandiam proficisci, & sic sua natura ostendit speciem veri voti, cum fiat Deo, & similia iuramenta, quæ vocantur iuramenta votiua, potest ex iusta causa Episcopus relaxare, & dispensare, pro vt tradit idem Soto, vnde videtur, quod allucinatus fuerit Nauarrus, nulla enim eius argumenta habent locũ in iuramento, quod fit Deo, cuiusmodi est iuramentum, de quo in præsentiarum, quod verè, & realiter induit rationem voti, & iuxta naturam voti debemus de illo iudicare. Vnde sicut omne votum est mutabile in votum religionis, ita etiam iuramentum, de quo in præsentiarum erit cõmutabile in votum religionis.

i Soto lib. 8. de iust. q. 1. art. 2.

Sed contra hoc arguitur, ratio, quare in votum religionis omnia alia vota sunt transmutabilia est, quia votum religionis executum excedit aliud quodcumq; votum, quia per illud transferuntur omnia & ipse homo in obsequium Dei, vt sacri Canones *K* fatentur, aut in martyrium est eo maius vt tradit D. Thomas *l* & iuramentum præfatũ videtur satis obligare ad martyrium, cum hi iurent pro defensione fidei Catholicæ in Islandiam profecturos. Respondetur, quod martyrium actu susceptum est maius bonũ, quam votum religionis solenne, at non est maius bonum iuramentum, quo quis iurat pro defensione fidei transactis certis annis in Angliam, & Islandiam profecturum, licet enim hoc iuramentum ordinetur ad martyrium, ordinatur tamen non proximè, & immediatè, tum quia non iuratur pro defensione fidei ire in Angliam, & Islandiam, martyrium subire, tum quia non iuratur statim in istas Prouincias ire, sed post tot annos ela psos, & posset contingere iurantes antea mori, vel à Collegijs regredi, nolendo alteri subdi, neque alimentis Collegiorum ali, & ita video in hac Salmanticensi Academia cum consilio sapientissimorum aliquos Islandenses spiritu feruentes ad religiones conuolare, & in eis recipi, & profiteri sine aliquo scrupulo, & si aliquis esset scrupulus, minimè reciperentur.

K c. fi. de statu. Mona.

l Thom. 2. 2 q. 24. ar. 3.

ARTICVLVS XI.

Vtrum obligatus ad ratiocinia danda possit ingredi religionem.

Respondeo dicendo, quod Sixtus. V. in dicta constitutione ait quod reddendis ratiocinijs ita obnoxius, vt ex huiusmodi causa, lis, vel molestia eis iam sit illata vel timendum sit, ne inferatur, non possit ingredi, neque profiteri in religione.

Pro cuius rei explicatione est notandum, quod ratiocinium est redditio rationis ex administratione Reipublicæ, vel priuatæ personæ, sunt enim quædam ratiocinia publica, quibus obligantur officiales Curiæ ex administratione rerum ad Rempublicã pertinentium, de quibus in quadam lege *a* & quædam priuata, quibus homines obligãtur ex administratione rerum priuatarum, vt tutores, curatores, actores, Procuratores, executores, de quibus omnibus agitur in quadam Decretali *b* & de ijs omnibus loquitur prædicta constitutio, cum omnes isti remaneant obligati ad dandum ratiocinium si ita sunt obnoxij, vt ex huiusmodi causa, lis vel molestia eis iam illata sit, vel timendum sit, ne inferatur, qui similiter prohibentur in iure, *c* & tradit Syluester, sacris ordinari, ne sit necessarium creditoribus ad Ecclesiastica tribunalia propetendis ratiocinijs confugere, quod in maximum eorum cederet preiudicium.

a L. offic. C. de episco. & cler.

b c. vni. de oblig. ad rat.

c c. præterea dist. 51. Sylu. tit. ratiocin.

ARTICVLVS. XII.

Vtrum facta informatione de omnibus supradictis inueniendo postea quod aliqua eorum falsa fuerunt probata sit professio nulla.

Respondeo dicendo, quod Sixtus. V. in dicta constitutione quoscumq; criminosos, aut de aliquo delicto accusatos, vel denuntiatos, aut ære alieno, vel ratiocinijs reddendis obligatos, secundum quod explica-

explicauimus in superioribus ad religionem perpetuo inhabiles declarauit, *& si quos eorum contra dictam constitutionem temere admiserint, tam susceptionem habitus, quam professionem, & inde secuta ex nunc pro ut ex tunc pari modo irritauit, & annullauit, viribusque, & effectu carere decreuit.* Ex quibus verbis colligitur, quod si falsè probatum fuerit eos in nullis supradictorum esse comprehensos professionem eorum inualidam esse, siquidem Summus Pontifex eos, non absolutè inhabilitauit ad profitendum sed tantum quando temere admittuntur, vt patet ex præfata constitutione ibi, *temere admittent*. Ex quibus verbis videtur colligi susceptionem habitus, & professionem illorum, qui temere tantum admittuntur, esse nullam, non autem quando bona fide, & simplicitate animi admittuntur à Prælatis fraudulentis informationibus deceptis. Prout infra hoc tomo quæstione quinquagesima quarta, in qua de professis post præfatam constitutionem latissimè agemus.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum de omnibus Nouitijs recipiendis debeat fieri informatio prædictorum.

Respondeo dicendo, quod non debet fieri informatio de minoribus sexdecim annis in aliqua religione receptis, vt patet ex verbis dictæ constitutionis Syxti Quinti, ibi, *Iuuenes aut viros, adultos, maiores sexdecim annorum.*

Præterea non debet fieri exacta inquisitio, quando recepiuntur ij, qui sunt de remotissimis Prouincijs, ait enim Syxtus Quintus, in secunda constitutione in hunc modum. *In his autem, qui in locis à sua patria longissimè remotis, degentes, vel quorum patria ab Hæreticis, vel infidelibus misere oppressa detinetur, voluerint se diuinis obsequijs, sub regulari habitu dicare, vt in hoc quoque Sedis Apostolicæ benignitas elucescat, quæ cunctos mortales præsertim vero exteros ex longinquis regionibus ad eam assiduè confluentes materno sinu libenter amplectitur, sancimus exteros huiusmodi & aduenas, quamuis non liquido constet de ijs omnibus, quæ in constitutione nostra requiruntur tametsi diligentia adhibita nihil appareat, quod eos impediat, habiles esse putandos,* Hæc Syxtus Quintus.

Circa verba dictæ constitutionis ibi, *Qui in locis à sua patria longissimè remotis degentes, &c.* Qui dicantur longissime remoti à sua patria, relinquitur arbitrio Prælatorum decidendum, cum non determinetur in ista constitutione, iuxta ea, quæ in iure notantur: *a* quantum autem ad nostrum propositum illam puto dici patriam longissimè remotam, ad quam saltem intra annum probationis Nouitij difficiliter potest recurri, & informatio apportari, vt ad professionem Nouitius admittatur, & hoc attenta modo constitutione, quæ permittit cum iuramento adolescentes recipi ad religionem dummodo ante annum probationis plenè de supra dictis fiat informatio, & hoc probatur, verba enim Illimitata, & generalia iuxta materiam, de qua agitur, debent explicari, vt in iure *b* notatur.

a L. 1. ff. de iure deliberandi.

b ca. intelligentia. de verb. sig.

Circa eandem Constitutionem, ibi, *Si diligentia adhibita*, vt autem adhibeatur diligentia necessarium est vt testes inquirendi de omnibus impedimentis sigillatim quærantur & non sufficit ipsos dicere nescire esse comprehensos in dicta constitutione, sed necessariū est dice

re non

re non esse comprehensos in hoc impedimẽto, neque in hoc, & hoc, sic de alijs.

Præterea non debet fieri informatio de his religiosis qui ex sua natiua religione ad alias se transferunt, vt in eis profiteantur, quod patet ex dicta constitutione, ibi, *sed ad euitandum legum, & iudiciorum seueritatem, quia tuto in sæculo viuere non possunt.* Ex quibus verbis clarè colligitur, quod vult Summus Pontifex vt tantum fiat informatio de his qui à sæculo ad religionem confugiunt non autem, de his qui ab vna religione ad aliã de uotionis causa auolant: denique non debet fieri informatio de Nouitijs monialium cũ Sixtus V. & Gregorius XIIII. & Clemẽs VIII. tantum de Nouitijs monasteriorum virorum loquantur, vt patet ex tenore bullarum. Hæc enim lex cum sit pœnalis, & exorbitans non debet intelligi nisi in casibus in ea expressis.

QVAESTIO XI.

De Nouitijs, quo ad qualitatem generis inquirendam in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum valeant statuta expellentia Christianos nouos à receptione habitus regularis.*

2 *Vtrum valeat statutum quod horum professio sit nulla si non est à sede Apostolica confirmatum.*

3 *Vtrum supradicti possint aliquo modo fieri professi.*

4 *Vtrum in ordine Minorum de obseruantia possint profiteri, qui descendunt ex Iudæis & Sarracenis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum valeant statuta expellentia Christianos nouos à receptione habitus Regularis.

Espõdeo dicendo, quod propriè loquendo Christiani noui, non sunt illi, qui descendũt à Iudæis aut Mauris ad fidem conuersis, sed sunt Neophyti, de quibus inquit Innocentius Papa. I. a miserum est enim fieri Magistrum qui necdum didiscit, esse discipulum, & hac authoritate, & alijs fundant Couarruuias, b & Simancas, & alij, quos refert Pelaez, hos dici proprie Christianos nouos, & probatur, nam hoc vocabulum deriuatur à, *neo*, quod est nouũ, *& phytos*, quod est fides, quasi nouus in fide secundum Albertinum c plura dicentem, qui ad officia publica potest stătui, quod non promoueantur, illi autẽ, qui descendunt ab antiquis Iudęis, qui fidem receperunt, ad officia publica admittuntur secundum Auendañum d Otaloram, Alphõsum de Heredia, & Olanum, vtrum autẽ sit statutum sanctum excludens descendentes à dicto genere à Collegijs, & confraternitatibus, & à religionibus, controuertitur, Otalora, & Simancas, affirmant esse iustum, Didacus autem Perez de validitate similium statutorum dubitat. Nauarrus f autem, ait dictum statutum esse nullum, nisi authoritate Apostolica fiat, nullum enim capitulum generale alicuius religionis authoritate ordinaria potest statuere ne recipiantur ad suũ ordinem, qui descendunt ex infidelibus, si fuerint ipsi fideles ita, quod eorũ professio non valeat. Nam nullus inferior à Papa potest contra ius Canonicum statuere, prout in iure ordinatur, & præfatum statutum videtur esse contra ius commune Canonicum cum iure communi Canonico omnes Christiani Regulariter sint apti ad intrandam, & profitendam religionem à Sede Apostolica approbatam, si eis non obest aliquod impedimentum canonicum, & descensus ab infidelibus non est impedimentum ad intrandam, & profitendam religionem, nullo enim iure cauetur id, imo iure ipso diuino vnde hauritur ius Canonicum expresse id videtur concedi, g cum secundum ipsum nulla sit distinctio Iudæi, & Græci. Et confirmatur, nam Alexander. III. h declarauit non debuisse quem à Canonicatu repelli eo quod fuisset Iudæus, cum sit iam Christianus, imo vt vbi ait Glossa, & Doctores, commendari potius debuit, & laudari. Verum est tamen quod propter aliquas rationes authoritate Papæ licitè potest fieri tale statutum, prout defendit Doctissimus Corduba. i Dixi in conclusione, ita quod earum professio sit nulla, nam statutum factum, per quod expellan-

a Inno. Epist. 12. ad Aurel.
b Couarr. in Clem. si furios. 1. p. §. 2. n. 7. Pelaez de Maiori. hispa. 1. p. q. 1. n° 13.
c Albert. de iure Patron. lib. 1. 2. p. q. 7. princi. art. 14. per totũ.
d Auenda. in dict. v. Iudio Otal. de nobilit. 2. p. 3. p. princip. ca. 7. nu. 77. heredia. in l b. dechado de juezes. in q. si el Iudio puede ser iuez Olã. in antinom. lit. a n. 73. & 74
e Ota'o. vbi supra. nu. 26. Sima de instit cath. tit. 47. n. 84 Perez. in l. 9. ti. 1 li. 1. ord n. co. 54. in me d. o, & in l. 1. ti. 1. li. 4. co. 1316.
f Nau. lib. 3. consil. tit de regul. consil. 26 n. 4 & 5.
g c. quo i super. tit. de maiori. & obedient.
h Ale. c. cum te de reiecta. vbi Gloss. & Doct.
i Cord. lib. 5 quæst.

pellantur à religione descendentes à Iudæis & Sarracenis iustis id causis suadentibus, & non odio generis, iustum à sapientissimis iudicatur etiamsi non fiat authoritate Apostolica, dummodo eorum professio valeat, si de facto fiat pro vt nos in primo *K* tomo allegando Caietanum latius diximus,

K 1. tom. q. 34.

ARTICVLVS II.

Vtrum prædictum statutum expellens à religione descendentes ab infidelibus, & eorum annullans professionem sufficit, quod fiat in Capitulo Generali habente licentiam à Sede Apostolica specialiter, vt in eo statuta edantur.

Respondeo dicendo, quod non: licentia enim papalis, ad efficienda statuta, & confirmatio ipsorum ab ipso Papa intelligitur, quatenus ipsa statuta sunt licita, & honesta & non sunt contra Ius commune, neque contra sacros Canones, huiusmodi autem statutum est contra Sacros Canones vt probatum est in articulo superiori, & confirmatur, nam sicut in concessione generali non veniunt ea, quæ si specialiter peterentur, non concederentur: ita in confirmatione generali non censentur concessa ea quæ si specialiter peterentur non confirmarentur. Ex his infertur primo, quod qui hactenus recepti sunt contra prædictum statutum, non sunt reijciendi post eorum professionem ob id solum, quod contra prædictum statutum fuerunt recepti, & professi quia ex nihilo nihil fit, vt ait Philosophus, & vt Perusinus adijcit, in nihilum nihil potest reuerti & vt Iurisconsulti aiunt, *a* quod nullum est rumpi non potest, neque desponsalia nulla possunt dissolui, priuatio enim præsupponit habitum, vt dicitur in iure, *b* & consequenter, quod nullum est, nullum effectum potest producere, cui consequens est quod cum dictum statutum sit nullum nullũ potest gignere fructum, & consequenter nec rescindere, neque annihilare potest professionem alioquin legitimam. Verũ tamẽ est, quod quamuis nulli possint eijci propterea solum quod sint professi contra prædictum statutũ possunt tamen eijci aliqui eorum propterea quod non interuenit consensus legitimus ex parte recipientium, quia scilicet professio facta fuit, sine consensu legitimo cum sit facta per consensum conditionalẽ, si non descendissent ex infidelibus, & despositio conditionalis non existente cõditione nihil operatur iuxta ea, quæ in iure notantur, *c* adeo hoc est verũ quod neque in foro consciẽtiæ dicti fratres sic professi possunt haberi, pro professis, cum consensus nõ fuerit legitimus ex parte recipientium, eo quod fuerit præstitus sub conditione falsa & ita licet eis quo ad forum conscientiæ tãtum exire ab ordine, sine dispensatione cũ quo ad illud forum non sint ligati ex notatis in quodam Canone. *d* Et pro securitate suarum conscientiarum tenentur supplicare prælato ordinis sui qui sit iudex competens eorum humiliter, vt declaret professionem eorum non valere. Et ita non debent manere in monasterio agendo actus professorum grauando monasterium alimentis. Aduertãt tamen quod debent requirere, vt id fiat vocatis prius ad hoc iudicibus & corã notario Monasterij, & toto conuentu, vel aliquibus testibus, & detur eis instrumentum in quo contineatur quod ipsi ob tales, vel tales causas non sunt vere professi, & sententia declaratoria id ipsum declaretur, quibus peractis debent exutis vestibus regularibus in nomine domini dimitti, istorũ enim professio neque vt tacita valeat, quia in contractibus par virtus est expressi, & taciti, vt in iure probatur, *e* & qua ratione consensus expressus annullat professionem expressam debet etiam annullare tacitam, imo à fortiori magis argumento cuiusdam legis *f* quia qui tacitè consentit potius fictè quam vere consentire censetur, vt rectè post alios docet Decius. *g*

Nec prædictis obstat quod prædicti male professi interuenerunt actibus professorum: nam durante impedimento, seu ignorantia tales actus non faciunt professum per singulare dictum Caietani *h* quod approbat Nauarrus.

Nec obstat quod acceperunt à prælatis literas dimissorias ad ordines recipiendos, nam ignorantes prælati inualiditatẽ talis professionis eas concesserunt pro vt idem Nauarrus *i* affirmat.

Nec supradicta professio talium est valida per gestationem habitus per annum & amplius factam. Cum idem defectus, con-

a in Rub. de iniust. rup. irritoq;. fact. test.,
b L. decem. ff. de verbor. oblig.
c ca. si pro te de rescip. lib. 6. & c. pręt. 1. de appel.
d c. humanæ au res. 22. q. 5.
e L. cũ quid ff. si cert. petat. Gloss. in l. expressa. ff. de regul. iur.
f L. 1. §. fin. iũcta l. ab eo ff. de pact.
g Decius, in d. l. cũ quid
h Caiet. 2. 2. q. 189. art. 5. Nau. c. 12. n. 31. & in ca. statui. nu. 71 & 72.
i Nau. lib. 3. consil. 5. nu. 15 tit. de regul. & ind. c. st: tu. nu. 15,

consensus interueniat post professionem factam, qui interueniebat, ante tempore scilicet quo ipsa facta sunt. Denique concludendo dico quod inter profitentem religionem, & inter professionem admittentem contrahitur obligatio reciproca qua profitens obligatur religioni ad præstanda, quæ promittit secundum regulam, & religio ad præstandum ei, quæ debet, & ita requiritur vtriusque partis consensus, & professio nulliter facta non censetur ratificari per consensum profitentis, neque per admisionem ad actus solis professis conuenientes, nisi approbent illam scientes non valere adhoc, vt de non valida faciant validam pro vt cum Cardinali resoluit idem Nauarrus. K.

K Nau. vbi s.

ARTICULUS III.

Vtrum supradicti possint aliquo modo fieri professi.

Respondeo dicendo, quod possunt tam tacitè, quam expressè profiteri si de nouo recipiantur, & integrum annum continuum probationis peragant cum non solum eorum professio fuerit nulla, sed etiam receptio ad habitum, vel possunt permanere in monasterio post annum de consensu recipientium, & receptorum aliquantulum ante quam profiteantur, quo casu erunt tacitè professi non quidem, vt censeantur professi à tempore, quo primam fecerunt professionem, sed à tempore quo fecerunt nouam professionem. Et posset sua sanctitas, si suæ benignitati placeret de consensu recipientium, & receptorum annum nouitiatus habere pro legitimè completo contra Concilium *a* Tridentinum, & etiam eorum professionem de vtriusque partis consensu habere pro rata adhoc vt ipsi posthac gaudeant honoribus, & præeminentijs, quibus gaudere debent à tempore quo fuerunt primo professi, & hoc ad tollendum scandalum & inquietudinem, quæ orirentur ex magna mutatione est remedium valde cōmodum, & amplectendum & à D. Papa supplicandum, ita Nauarrus. *b*

a Concil. ses. 25. de regul. c. 15.

b. Nau. lib. 5. consil. tit. de regul. consi. 5. n. 19. & 20

ARTICULUS IIII.

Vtrum in ordine Minorum de obseruantia possint profiteri qui descendunt, ex Iudæis aut Sarracenis.

Respondeo dicendo, quod in ordine Minorum de obseruantia non possunt recipi qui descendunt ex genere Iudæorum Sarracenorum, aut hæreticoum, quorum corpora, aut statuæ, siue ex parte patris, siue ex parte matris vsque ad quartam generationem inclusiuè concremata sunt, adeo quod eorum professio est inualida, & nulla: quod similiter iudicandum est de his qui fidem susceperunt nouiter pro, vt constat ex Bulla Pauli. IIII. relata in primo tomo *a* ex cuius loci resolutione constat eos, qui ex Iudæis Sarracenis aut hæreticis descendunt intra quartam generationē quorum corpora, siue statuæ non fuerunt igni tradita posse recipi, & profiteri in dicta religione cum eorum professio ex dicta Bulla non annulletur, nec eorum receptio prohibeatur, vt ego latius in nostra Summa *b* confessorum explicaui & in primo tomo satis dixi. Quod confirmatur ex Bulla Gregorij. XIII. pro Minimis data, cuius tenor sequitur.

a 1. tomo. q. 14. ar. 4. & 5.

b 1. tom. q. 14.

Gregorius Papa. XIII. Ad perpetuā rei memoriam muneris nostri esse putamus sedulo, ac diligenter omnia curare quæ Religionum conseruationi earūq; professorū quieti, ac tranquillitati cōferant illāq; in primis curā suscipere, vt ijs, quæ materiam scandali præbere possunt, quam primum via præcludatur. Cū itaque, sicut nuper accepimus, statutis in Capitulo Generali ordinis Minimorū Sancti Francisci de Paula editis caueatur, vt nullus de genere Iudæorū aut Mahumetanorū, in eum ordinē recipiatur, ac vt Nouitius tā ad habitū

quam

quàad professionem admittendus interrogetur à Prelato, an ex huiusmodi genere descendat qui si negatiue respõderit recipiatur premissa etiam prius protestatione, quod quotiescumq; postea inuentum fuerit eũ ex tali genere originẽ ducere professio ab eo facta erit nulla ex parte religionis, quod non mediocre dicti ordinis tranquillitati, & multis, qui ex huiusmodi genere originem ducũt perturbationem attulit. Nos qui desideranter in votis gerimus, vt præfatus Ordo nostris prosperetur temporibus & materia scandali penitus succisa radicitusque euulsa longius propellatur postquam præfatorum, qui ex genere Iudeorum, & Mahumetanorum originem trahunt, & scientes, vel ignorantes, se ex huiusmodi genere oriundos esse professionem in dicto Ordine emiserunt statui, & quieti, nuper cũ de eorum professionis validitate & statu consulti essemus viuæ vocis oraculo sufficienter satis superque prouidemus, attendẽtes leges & statuta, non ideo debere fieri, vt per ea scandala gignantur, & publica presertim animarum tranquillitas perturbetur, aut commoueatur sed potius ad ea tollenda & ipsam communem quietem augendam, ac propterea statuta prædicta, quo ad ea tantũ in quibus præsentibus nostris litteris aduersantur, Apostolica authoritate tenore presentium, abrogantes, & abolentes, & ex nunc in posterum nullius roboris, vel momenti fore decernẽtes, Motu proprio, & ex certa nostra scientia volumus statuimus, & ordinamus, vt de cætero in nouitijs recipiendis, ad ordinem prefatum Sancti Francisci de Paula, fiat inquisitio de moribus, & vita eorũ, & de progenitorũ suorum defectu, volentes, quod ijs qui ex Iudeorũ, vel Mahumetanorum genere descendũt, cũ post susceptum ab eis Baptisma Græci, & Iudei distinctio esse non debeat nullatenus defectus generis homini, quo minus in ordinẽ prædictum recipiatur, & ad consequendas in dicto ordine dignitates gradus, & officia religionis nocere possit, vel debeat. Quantũ vero attinet ad filios & descendẽtes hæreticorũ præcipimus, vt descẽdentes taliũ conuersorũ & Ecclesie vnitati restitutorũ pariter minime circa premissa quicquã obstet, quo vero ad illos, qui ex Iudæis ex eo, quod post baptisma ab eis susceptum iterum fide catholica recesserint, per sententiam in foro Ecclesiastico latam damnatis Mahometanis, item & hæreticis similiter dãnatis viuis, vel defunctis, vel quorum ossa, vel statuæ combustæ sunt originem ducunt per lineam Paternam, vel maternam, vsque ad quartam generationem inclusiue in ordinem ipsum recipi, & admitti non posse & idem in his professoribus eiusdem, ordinis qui ad sacros etiam presbyteratus ordines admittuntur, seruari decernimus, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac priuatis & quibusvis alijs dicti ordinis in Generalibus, vel Prouincialibus capitulis editis tam Generaliter de vniuerso ordine quam specialiter de singulis eiusdem ordinis domibus, vel conuentibus seu monasterijs disponentibus

tibus iuramento cōfirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus cæterisque contrarijs quibuscunque. Volumus autem, vt præsentium transumptis etiam impressis manu Alicuius Notarij publici subscriptis & sigillo, personæ indignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem fides vbique Adhibeatur, quæ ipsis originalibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datū Romæ Apud. S. Marcū Sub Annulo Piscatoris die primo Augusti. 1583 Pōt. nostri anno. 12.

a 1.p.pa.210 Hoc priuilegium desumpsi ex libro a quodam impresso Florentiæ authore Baptista Confetrio prothonotario Apostolico sacræ Theologiæ, & Iuris Canonici Doctore qui liber intitulatur collectio priuilegiorum sacrorum ordinum fratrum mendicantium & non mendicantium. In quo libro in secunda parte quædam eiusdem authoris scholia proponuntur, quæ tanti & tam docti viri à religiosis summopere sunt desideranda, & summa diligentia videnda, & aduertant quod omnia priuilegia ab ipso in eo libro collocata sub sigillo authentico sunt proposita.

Ex qua constitutione elicitur, quod ij qui ex Iudæorum & Mahumetanorum genere descendunt cum post susceptum ab eis baptismum Græci & Iudæi distinctio esse nō debeat nullatenus defectus generis huiusmodi quo minus in ordinem prædictum recipiantur, & ad consequendas indicto ordine dignitates gradus & officia religionis nocere posit, vel debeat.

Notandum est etiā quod quantum attinet ad filios & descendentes hæreticorum declaratur, vt filijs & descendentibus taliū cōuersorum, & Ecclesiæ vnitati restitutorū pariter minimè circa præmissa quidquam obstet. Notandū est etiam quod geniti ex Iudæis si post baptismum ab eis susceptum iterū à fide catholica recesserint, & de eo per sententiā latam in foro Ecclesiastico damnati fuerint, ac etiā illi qui ex Mahumetanis similiter damnatis viuis, vel defunctis, vel quorum ossa, vel statuę combustæ fuerint originem ducunt per lineam paternā, vel maternam vsq; ad quartam generationē inclusiuè in ordinem præfatum recipi, & admitti prohibentur. Et est aduertendum quod in hoc notabili loquitur Gregor. XIII. de descendētib' à prędictis damnatis ad ignē propter ipsorum in perfidia contumaciam, nam si huiusmodi vnitati Ecclesiæ restituerentur per eorum conuersionem vt patet ex supra proximo notabili descendentes ab eis minimè tali pæna plecterentur. Aduertendum denique quod descendentes ab ipsi damnatis, prohibentur recipi & admitti in præfata Minimorum religione, & eorum professio irritatur. Quod patet ex his, quæ statim adducuntur in dicta constitutione ibi. *Et idem in his professoribus ordinis qui ad sacros etiam presbyteratus ordines admissi sunt, seruari debet.* In quibus verbis vult dicere Summus Pontifex quod professi in ordine dicto si ex his damnatis conuincātur originem trahere intra quartam generationem expellantur, vt non professi à dicta religione etiamsi in eâ presbyteratus ordines fuerint, consecuti.

QVAESTIO XII.

De ætate recipiendorum ad religionem in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum pueri sint ad religionem recipiendi.*

2 *Vtrum prælati possint admittere ad religionem puellas Minores duodecim annorum.*

3 *Vtrum senes sint admittendi ad religionem.*

ARTICVLVS I.

Vtrum pueri sint ad religionem recipiendi.

Respondeo dicendo, quod apud nos fratres Minores, fuit dubitatum, nam cum in nostra regula a præcipiatur, quod

quod finito anno probationis statim admittantur ad professionem, aliqui eiusdẽ Regulæ expositores aiebant, quod ille qui non attingit decimum quintum annum minime in nostra religione potest admitti ad habitum Regularem, cum finito anno probationis non posit statim facere professionem, propterea, quod non habet decimum sextum annum ætatis completum requisitum â Iure ad profitendum, & quod non solum hæc est opinio Doctorum, sed determinatio Sedis Apostolicæ, nam constitutio Martini .V. Prohibet aliquem recipi, nisi decimum quartum annum compleuerit, quod tempus sufficiebat iure antiquo ad profitendum: imo ordinationes generales nostræ sacræ Religionis authoritate Apostolica Eugenij. IIII. editæ anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo, dicunt nullum in familia recipiendum, nisi decimum sextum annum attigerit; vt constat ex traditis à Serena Conscientia. *b*

Sed iam hoc non est in praxi, nullus enim est, canon receptus neque est aliquod præceptum Regulæ; quod determinet ætatem recipiendorum, ad religionem. Neque obstat argumentum in contrarium adductum. Respondetur enim quod secundum ius causis id iustis suadentibus potest differri Nouitiorum professio, provt infra *c* dicemus, & verba Regulæ fratrum Minorum dato, quod inuant statim finito anno probationis debere ad professionem admitti, debent intelligi nisi iusta, & rationabilis causa dilationem postulet: imo aliqui doctissimi viri ad bonum Religionum regimen spectare credunt dare pueris habitum probationis, ante quam in vitijs enutriantur, & in eis emittant radices si deuotione, & spiritu probati ipsum petant; & huius opinionis est Diuus Thomas, *d* qui cum esset puer quinque annorum, vt in lectionibus eius festi narratur, eius parentes monachis Diui Benedicti tradiderunt, & refert D. Gregorius Romanos Nobiles suos filios in infantia educandos tradere Religioni Sancti Benedicti, pro quo faciunt tradita à iuris Consulto Vlpiano *e* dicente, quod serui nouiores sunt maioris æstimationis, quam veterani: Cum nouiores facilius iuxta voluntatem Dominorum suorum conformentur, quam veterani, super quem locum notat Salicetus melius esse matrimonium, cum Virgine celebrare, quam cum vidua cum maritus adolescentulam facilius possit facere conformem suæ voluntati, quam viduam in Mundo enutritam, & iuxta voluntatem prioris mariti educatam, Nã semel imbuta recens seruabit odorem, testa diu. Ex quibus videtur dicendum, quod facilius debet dari habitus probationis iuuenilai to in Mundo enutrito, quam religioso documentis regularibus in alia religione educato; de quo infra *f* latius dicemus. Alij autem contrariæ sunt opinionis, inter quos est Nauarrus *g* doctissimus. Cuius verba hic referam, ait enim esse quidem bonum adolescentibus, & parum doctis, qui postea maiores, & doctiores effecti prodesse possunt, vt assumantur in Canonicos, vel Monachos iuxta illud Threnorum, *h* bonum est viro, cum portauerit iugum ab adolescentia sua, per quod & alia id concludit Diuus Thomas. *i* Sed melius est Ecclesiæ, vt assumantur viri maioribus probati, & prudentia, literisque ornati, tum quia ex illorum frequenti casu solent aliqui scandalizari, & horum bono exemplo ædificari: tum quia eorum industria, & doctrina statim incipit Ecclesia iuuari, cum tamen illorum imprudentia, & ignorantia sit ab Ecclesia iuuanda. Hæc Nauarrus, & his temporibus cum puerorum magis creuerit malitia, & loquacitas, quam in tempore Diui Thomæ, hæc opinio approbatis, & expertis in religione viris magis recepta est.

Et aduertendum, quod is, qui ingreditur religionem ante decimum quartum annum completum potest extrahi à parentibus, vel tutoribus, vt in iure *K* determinatur, & tradit Serena conscientia. In Concilio enim Triburiensi ordinatum fuit si puella ante duodecimum annum ætatis sponte sua sacrum sibi velamen assumpserit, possunt statim parentes eius, vel tutores id factum irritum facere, si voluerint: at si diem, & annum dissimulando consenserint, vlterius, neque ipsi, neque ipsa mutari poterunt, si vero in fortiori ætate adolescentula, vel adolescens seruire Deo elegerint, non est potestas parentibus prohibendi, & Glossa in verbo fortiori ex-

b Seren. cõc. q. 27.
c Infra hoc tomo. q. 19
d Thom. 2. 2 q. vlt. art. 5.
e Vlp. l. præcipiunt. ff. de ædili. edict.
f Infr. hoc. 3. tom.
g Nau. c. nullum n. 38.
h Thrẽ. 3. c.
i Thom. vbi supra.
K c. 1. de regul. c. si quia ante iunct. Gloss. verb. mon. 20. q. 2 c. puella. 20 q. 2.

plicat, id est, post annos pubertatis, quasi dicat, quod impuberes possunt à parentibus, vel tutoribus reuocari, & impubes masculus dicitur, qui non compleuerit decimum quartum annum, fœmina autem, quæ non compleuerit duodecimum, vt patet ex iure, *l* & hanc opinionem tenet Bartholomeus *m* de Pisa super Regulam fratrum Minorum dicens, quod non sufficit, vt sit pubes, quod attingat decimum quartum annum, sed oportet, quod compleuerit quod probat ex aliquibus Decretalibus. *n* Vnde in Concilio Tridentino *o* est diffinitum, quod puella, quæ habitum Regularem suscipere voluerit, maior duodecim annis sit, & non ante eum suscipiat, & hoc ideo quia parentes eius, vel curatores possunt eam à Monasterio extrahere, de quo statim dicemus.

l L. fi. C. quando tutor, vel curator. §. 1. instit. quib. mod. finiat. tutel.
m Pisa sup. reg c. 2.
n c. ad nost. iunct. Gloss. & in c. significatum de regula.
o Trid. sess. 25. de regu. c. 17.

ARTICVLVS II.

An possint Prælati puellas duodecim annis minores admittere ad religionem.

Respondeo dicendo, quod multis quidem viris doctis olim placuit non posse ad habitum Religionis assumi, puellam, quæ esset minor duodecim annis motis Decreto Concilij Tridentini, *a* in quo videtur interdici, ne huiusmodi puellæ ad habitum religionis recipiantur, imo huius sententiæ fuerunt omnes Patres Conciliarij, & viri docti, qui ad Concilium Toletanum conuenerunt celebratum sub Domino Gaspare à Chiroga presulæ Toletano, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali anno Domini millesimo, quingentesimo octuagesimo secundo die octauo Septembris, pro vt legi in doctissimo quodam Enchiridione manu scripto quod nobis reliquit doctissimus Pater Frater Franciscus de Bobadilla Prouinciæ Castellæ nostræ Sacræ Religionis olim Minister Prouincialis, qui vtinam à sæculo non discederet, ante quam illud typis mandaret.

a Trid. sess. 25. de reg. c. 17.

At oppositam sententiam defendit Noster Medina *b* eiusdem Prouinciæ Pater Doctissimus asserens in prædicto Decreto Concilij non prohiberi, ne puellæ duodecim annis minores possint ad habitum religionis assumi, & hæc sententia est verè tenenda, quippe quæ est iam in praxi in omnibus religionibus, nam vt ait idem Medina, re vera in eo Decreto nihil aliud disponitur, nisi quod puella minor duodecim annis non recipiat habitum religionis, ante quam Episcopus eius voluntatem explorauerit, quæ nimirum dispositio non est in vsu recepta. Nam puellæ, quæ suscipiunt religionis habitum, siue sint minores, siue maiores duodecim annis, semel tantum ante professionem examinantur ab Episcopis, & nunquam ante susceptum habitum, sed hæc explicatio mihi non placet: duo enim præcepta distincta ponit Concilium Tridentinum. Primum, quod puella non recipiat habitum regularem, nisi sit maior duodecim annorum, secundum quod ista maior duodecim annorum ante quam eum suscipiat, examinetur ab Episcopo. Vnde dicendum est Concilium Tridentinum nihil aliud disponere, quam id, quod iura antiqua relata in articulo superiori disponebant, scilicet, quod puellæ minores duodecim annis non recipiantur ad religionem, quia parentes, vel curatores earum possunt supradictam receptionem reuocare. Ex quibus infertur, quod consentientibus parentibus, aut curatoribus non fit contra Concilium, si ante dictam ætatem recipiantur, ad hunc modum debet intelligi ordinatio Toletana facta pro Monialibus subditis ordini Minorum in quantum prohibet dictas puellas minores duodecim annorum recipi posse, & aduerte, quod Concilium prohibet puellas istas minores recipi ad habitum Regularem, non autem ad habitum materialem, quem portant puellæ deuotionis causa in domibus parentum existentes, & sic non vt nouitiæ, sed educationis causa ingressæ possunt habitu vestiri.

b Med de sacro hom. contin. lib. 4. contro. 9. c. 4.

ARTICVLVS III

Vtrum senes sint ad religionem admittendi.

RESpondeo dicendo, quod senex præsumitur ægrotus, quia senectus ipsa morbus est, &, vt colligitur ex iure a vbi tradit Abbas inferens, quod statutum disponens aliquid in casu infirmitatis habet locum in casu senectutis, & facit quidam textus b in quo infirma ætas dicitur seniorum, velpuerorum, imo non solum senex censetur ægrotare, sed semper etiam esse in morte vt traditur in iure c & notant recentiores, & aduertunt Gomezius, & Cataldinus, & licet senectus proprie loquendo non sit morbus, at probata senectute resultat præsumptio iuris quod sit ægritudo, quod intelligo in his, qui prouectioris sunt ætatis, puta qui septuagesimum annum attigerint provt in simili tradit Abbas, d & explicat Alciatus.

Ex quibus infertur quod sicut ægrotus nō debet recipi à religione, cū asperitates eius minimè posit experiri, & subleuare: ita etiam senex minimè ad religionem est recipiendus, cum propter eius imbecillitatē, & continuam infirmitatem non posit ea, in quibus Nouitij sunt probandi opere complere. Quod confirmatur, nam admisi ad religionem debent Deo seruire in ea corpore, & spiritu, id est, actibus exterioribus monasticis, & interioribus intellectus, & voluntatis, vt verè sint membra corporis visibilis, cuiusmodi est religio: at senex licet intellectu, & voluntate posit Deo seruire, in actibus tamen exterioribus monasticis difficiliter potest se exercere, imo necesse est, vt ab alijs fratribus tanquam veteranus miles in religione seruiatur: & sicut absurdum est quem fieri magistrum ante quam sit discipulus: ita etiam videtur absurdum, quod prius quis in religione veterani militis habeat priuilegia, quam sit, vt ita dicam, in religione professus. Quod confirmatur ex multis priuilegijs senectutis congestis à Tiraquelo e & à Iacobo Portio, & à Cassaneo. Et non potest negari, quod recipientes ad religionem senes recipiunt quosdam homines priuilegiatos, qui sine priuilegijs vitam transigere minime valeant, nam cum eis dispensatur, antequam in religione profiteantur: adeo hoc est verum, vt etiamsi secundum suspicionem Iuris hi tantum dicantur senes, qui septuagesimum annūcō pleuerint, & hi tales priuilegientur quoad ieiunia, at respectu admissionis ad religionem eos etiam censeo esse senes, & infirmos qui quinquagesimū annum attigerint. Quod in hunc modum probo, nam si bene vestiti, & melius calceati in mollibus stratis & lectis dormiētes, delicijs affluentes, & quotidie splendide epulantes à iure, vt senes dispensantur, si septuagesimum annum attigerint, in religione, vbi pauper est vestitus, & pauperiora calceamenta, & camisis non vtuntur fratres, & in duris lectis dormiunt, & ad matutinum, & ad alias horas Canonicas noctu, diuque assurgunt, male epulantur, & nutrimentis paruæ substantiæ aluntur, senex certe erit iudicandus, etiam ille, qui quinquagesimum annum attigerit, vt eum exemptum a rigore Monastico iudicemus. Verum est tamen, quod dispensatiuè possunt aliqui senes ad religionem admitti ad ædificationem cleri, & populi, & vt adolescentes prouectæ ætatis confundantur fortitudinem suam ad Deum non custodientes, videntes senes suam imbecillitatem Deo consecrantes.

Aduertendum tamen est maximè ad id, quod scriptum nobis reliquit Diuus Banauentura f ait enim cum multitudo sit sæpe occasio confusionis, eo quod regi non posit, cur multiplicatis numerum in recipiendo inutiles, & oneratis vos ipsos, & alios? Respondeo, inutiles omnino scienter non recipimus, sed præter spem nostram aliquoties sic contingit, quatuor enim de causis solemus recipere superuenientes, vna est compassio perditionis eorum, qui vix extra ordinem in sæculo saluarentur, sicut qui de igne, vel aqua periclitātem rapit, vel de alio discrimine. Secunda propter profectum ordinis, quia ex scientia, & industria morum honestate, & reuerentia quorundam præsumitur. Tertia propter aliorum ædificationem, vt multi de talium conuersatione, qui aliquo modo sunt famosi in sæculo, emendentur & eorum incitentur exemplo. Quarta propter precum instantiam, quam ipsi faciunt pro se, & alij pro eis nimia importunitate obtinent aliquos recipi, quibus denegari non potest, sicut autem agricola sæpe seminat, & plantat, in spe, quod omnia conualescant, quod plerunque inali-

a ca. magnæ in fin. vbi. Abba. col. 1. de voto.

b de ciu in pr. ff. deleg. 1.

c L. is. qui ff. de fideicomis. liber recen. in l. sen. C. qui testā. facere poss. Gom. in regul. chancel. de infir. resi. q. 7. Catald. de transla. concil. Basil. col. 3.

d Abb. in ca. quoniam frequenter. §. 1. vt lite. nō contest. Alcia. de præsump. regul. 2. q. 53 n. 3

e Tiraq. de primogenijs in præfati. a n. 79. & a n. 12. Por. conc. 17. Cassa in catal. glor. mundi 11. par. consid. 17.

f Bonau. sup. reg. frat. Minorum. q. 15.

in aliquibus non eueniet: ita contingit in Religiosis ad ordinem receptis Lucæ. 8. capit. aliud cecidit secus viam, &c. seminat plures sulcos, vt si aliqua pereant, alia pro illis conualescant, si tamen omnes conualescerẽt seges copiosior proueniret. Hæc D. Bonauẽtura. Ex quibus excusantur Prælati aliquos senes prouectæ ætatis & aliquos pueros ad religionem recipientes.

QVÆSTIO, XIII.

De receptione Nouitiorum: qui vxoribus aut parentibus sunt obligati, in quinq; articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Vtrum vxoratus possit intrare religionem sine licentia vxoris.*

2 *Vtrum vxor dando licentiam marito intrandi religionem videatur vouere continentiam.*

3 *Vtrum maritus per vxorem reuocatus teneatur post mortem vxoris redire ad religionẽ.*

4 *Vtrum compellenda sit facere professionem intra duos menses sponsa, quæ ante consummationem matrimonij ingressa est religionem.*

5 *Vtrum relinquentes parentes in egestate constitutos sint ad religionem admittendi.*

ARTICVLVS. I.

Vtrum vxoratus possit intrare religionem sine licentia vxoris.

Respondeo dicendo, quod si maritus sine licentia vxoris religionẽ ingrediatur potest eum vxor reuocare, nisi vir objiciat & probet adulterium. Item potest reuocare, si vi, vel metu consentiat, & si sponte consentit, & sit anus vxor, non potest eum reuocare, etiam si ipsa non promittat castitatem, si vero vxor, quæ consentit sit iuuenis, neq; castitatem promittat, potest Episcopus illum cõpellere ad habitãdũ cũ ea, si tamẽ castitatẽ promisit potest ipse religionẽ intrare, quod ex varijs locis sacrorum Canonum *a* deprehenditur, huic tamen qui sine licentia vxoris, se & sua tradidit Monasterio si reuocetur sunt bona, quæ dedit restituẽda, ita quædam glossa quam probant Archidiaconus, *b* & Gregorius Lopez.

a c. cũ Agatosa. &c. si quis coniug. 27. q. 2. c. qui dam, &c. placet de conu. coniug. c. cõsuluit. eod. tit.

b Gloss. in c. fin. 17. q. 2. vbi. Archi. Grego. Lop. in l. 11. tit. 7. part. 1. v. torne a viuir cõ ella.

ARTICVLVS. II.

Vtrum vxor dando licentiam marito intrandi religionem videatur vouere continentiam.

Respondeo dicendo, quod mulier simpliciter dãdo licentiam marito intrãdi religionem non videtur ipsa tacite continentiam vouere. Ita probatur in Iure *a* Canonico, & Regio, Abbas *b* tamen hoc intelligit in muliere inscia, & non certificata, nam si fuisset de hoc cõscia, & certificata dando licentiam videtur vouere continentiam, vt ait quædam Glossa *c* cum alias nõ teneret irreuocabiliter ingressus mariti, & sic ait Gregorius Lopez, quod iste est specialis casus, in quo mulier excusatur ignorantia iuris, & si vxor vouisset, ait Hostiensis, *e* quod non posset repetere virum exeuntem intra annum probationis, quod tamen ait Gregorius Lopez *f* non videri posse procedere, quia licentia, & promissio continentiæ videtur facta ob causam religionis mariti, qua nũc sequuta cessat votum cõtinẽtiæ vxoris, tanquam causa non secuta, & quia videtur votum habere talem conditionem, si vir irreuocabiliter ingrediatur, & professionem faciat tacite, vel expresse: de tali enim ingressu irreuocabili iura de hoc verba facientia debent intelligi, & in lege Regni *g* hoc satis innuitur, quæ tantum facit mentionem de licentia, & non de voto continentiæ.

a c. 1. de conuers. coniug. l. 11. ti. 7. par. 1.

b Abb. in d. c.

c Gloss. in c. Agatth. 17. q. 2.

d Greg. in d. c. 11.

e Hosti. in sum. de conuer. coniu. §. qualiter ad fin.

f Greg. vbi s. v. saliesse de la orden.

g d. l. 11.

ARTICVLVS III.

Vtrum maritus per vxorem reuocatus teneatur post mortem vxoris redire ad religionem.

Respõdeo dicendo, quod maritus sine licentia vxoris religionẽ ingrediẽs, & ab ea

ab ea reuocatus post mortem naturalem ipsius debet redire ad religionem, neque debet iterum matrimonium contrahere, tenebit tamen matrimonium, si contrahat, licet contrahendo peccet, & tunc non compellitur ad regressum, at si non contraxit matrimonium peccat non redeundo. Item viro sine vxoris consensu religionem ingrediente potest ipsa ingredi etiam viro contradicente: si tamen ante ingressum vxoris ipse exiuit de monasterio & cohabitauit cum vxore, non potest ipsa religionem viro inuito ingredi, vt in Iure *a* est diffinitum. Quod autem valeat matrimonium, tenet Glossa, *b* quam sequuntur Hostiensis, & Abbas, & in lege partitarum approbatur.

a Placet de conuers. coniu. c. quidam eodem tit. l. 12. ti. 7. p. r.
b Gl. in d. c. quidam. Hostien. in sum. eodem ti. §. fin. col. pen. ver. sed quid si reuocatus. Abb. in d. c. quidam. d. l. 12. par.

Quid si vxor dedit licentiam ingrediendi viro, & vouit continentiam expressè, vel tacite, quia tamen ipsa erat iuuenis, & non intrauit religionem, vir de monasterio fuit deductus iuxta terminum iuris, *c* an tunc si vxore mortua vir cum alia contrahat, teneat matrimonium? dic, quod non, prout in Iure determinatur, & tradit Hostiēsis *d* ponens rationem diuersitatis inter vnum casum, & alterum, in primo enim non tenuit professio, quia defuit consensus vxoris, in hoc autem sic, sed propter suspicionem vxoris iuuenis de continentia suspectæ de monasterio educitur, & hanc rationem etiam approbat Gregorius Lopez. *e*

c c. 1. de conuer coniug. c. qui vxorē 33. q. 5.
d c. ex parte cl. 1. de conuer. coniug. Host. vbi su. vers. sed quid si quis.
e Lop. in d. l. 12.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum compellenda sit facere professionem intra duos menses sponsa, quæ ante consummationem matrimonij ingressa est religionem.

Respondeo dicēdo, quod si sponsa duodecim annis ætatis post matrimoniū ratum intret sponso inuito religionē, ait Menochius, *a* quod sit compellenda etiam nunc post Concilium Tridentinum, vt intra duos menses profiteatur, *b* & ita suo patrocinio defenderunt post Concilium Tridentinum quidam Salmanticensis Academiæ Primarij Doctores Magistri mei Doctor Vera, Moya, & Solis, & probabile sentit, non audens ab hoc recedere Nauarrus *b* Marcus Antonius Cuquus, & alij. Et confirmatur, nam Concilium Tridentinum, *c* in casu particulari admittit professionem post sex menses limitans generalem legem eiusdem Concilij diffinientis, *d* neminem ad admitti ad professionem nisi anno probationis completo, & sic dicunt in proposito ipsum Concilium Tridentinum esse limitandum per legem *e* specialem antiquiorem, vbi secundum quosdam Doctores videtur statui, vt ante impletum annum probationis professio fiat ob particularem rationem ne fiat præiudicium tertio, seu sponso, si cogatur diu expectare, vt post annum probationis, aut quadriennij, ita vt sponsa impleat ætatem sexdecim annorum, & profiteatur, & confirmatur, nam ratio, & Decretum Cōcilij Tridentini militat in Nouitijs, qui spōte profitentur, & non in his, qui iure compelluntur profiteri, quare correctio iurium nisi exprimatur, cum sit res odiosa, non est admittenda, cum iniuria tertij, & præiudicio sponsi. Ita dicunt prædicti patres. Cōtrarium nihilominus est dicēdum, nam ex plano sensu Decreti negatiui Concilij Tridentini, *f* & ex generali prohibitione constat non valere professionem supradictæ puellę ante impletum annum Nouitiatus, ætatēque annorum sexdecim, & ita in quadam lite fuit pronunciatum à Iudice Ecclesiastico, & in Cancellaria Regia comprobatum consultis super hoc plurimis Theologis, & Iurisperitis, prout refert Hēriquez *h* hanc tenens opinionem, quam etiam tenent Palacius.

a Meno. de arb. li. 4. cer. 2. casu. 333.
b Nau. li. 4. consi. tit. de spons. consi. 40. Cuq. in Mai. instit. libro. 2. c. 1. p. 52.
c Tri. ses. 25. de reg. c. 21.
d d. sess. 25. c. 15.
e c. ex publico de conuers. coniug.
f Tri. d. c. 15
h Hēr. 2. to. li. 12. de impedi. matr. c. 5. n. 8. l t. F. Palac. in 4. d. 27. q. 1. pag. 582. ad fine.

Neque per hoc fit iniuria sponso, qui tanto tempore cœlebs cogitur expectare, quia ipsa vtitur fauore iuris indulto non solum in bonum Nouitiorum, sed ipsius etiam Religionis, vt mature integro nouitiatus anno & continuo probetur constantia puellæ. Neque obstat Decretalis *h* pro contraria parte allegata, nam eius sensus est non compelli fœminam intra duos primos menses spōsalium ad consummandum matrimonium, quia potest tunc deliberare, an sibi expediat transire potius ad religionem, & quia quod quis non optat dilatatum, neque diligit, id facile contemnit, si tamen de vno monasterio, aut religione intra tempus Nouitiatus transeat in aliud, atque aliud, compelli debet ob suspicionem fraudis, vt intra annum, aut profiteatur in vno, aut redeat ad sponsum, & matrimonium cōsummet prout tenet Paludanus *i* vnde concludendo dico, quod vbi lex prohibitiua Concilij Triden-

h d. c. ex publico.
i Palud. in 4. d. 27. q. 3. ar. 2.

tini non distinguit, nec nos distinguere debemus, vt generaliter probat Dueñas k & sic quamuis dicta Decretalis indulgeret fieri professionem intra duos menses Nouitiatus, derogatur tamen per Decretum negatiuum Concilij Tridentini, lex enim Concilij, cum sit generalis prohibitiua, censetur includere clausulam derogatoriam, vt probat Dueñas, l & de facto includit, nam in eadem sessione m derogantur omnia priuilegia & Decreta Canonica obstantia diffinitis in dicta sessione.

k Dueñ. regul. 133.

l Duen. reg. 144. amplia. 4.

m d. sect. 25 c. 22.

ARTICVLVS V.

Vtrum delinquentes parentes in egestate constitutos sint ad religionem admittendi.

RESpondeo dicendo, quod vt fundamentaliter in resolutione huius difficultatis procedamus oportet videre qua obligatione filij suos parentes alere teneantur. Et Bartolus a tenet ad id obligatione iuris naturalis minime astringi, parentes tamen filios iure naturali suppeditare alimenta compelli: ex quo infert maiore obligatione quantum ad hoc teneri parentes erga filios, quam filij erga suos parentes. Hæc doctrina ita displicuit doctissimo Castro b vt esse grauem errorem ausus sit affirmare: at Bartolum defendit Sarmiento, c nam licet filius iure naturali teneatur parētes suos alere, hoc tamen procedit loquendo de iure naturali secundario, quod alio nomine, ius Gentium appellatur, quod natura humana docet omnes homines mediante discursu naturali, non tamen loquendo de iure naturali primario, quod natura omnia animalia docuit, vt creare filios, & ipsos educare, & alimenta præstare, hoc enim omnibus animalibus, etiam irrationalibus est cōmune, illud autem naturæ hominum peculiare, sicut naturæ hominum est peculiare cultus diuinus, & obedientia Superiori, vt ex quibusdam legibus d colligitur.

a Bart. in l. si quis à liberis §. parens. ff. de libe. agnos.

b Cast. de iusta hereti. puni. lib. 2. ca. 26.

c Sar. de redd. Eccles. 3 p. c. 4. n. 7.

d l. 1. in fi. cū l. sequen. & l. omnes populos. ff. de iust. & iur. l. 2. ti. 1. par. 1.

Ex quibus non potest negari imò omnes Theologi id expressè fatentur, vt ex D. Thoma e colligitur satis, quod minori obligatione tenētur filij alere parentes, quam e contra parentes filios, obligatio enim parentum communis est omnibus animalibus, obligatio autem filiorum communis est tantum hominibus, qui ductu ducuntur rationis, & sic ait D. Thomas f quod obligatio patris est perse, obligatio autem filiorum est per accidens, quod satis innuit Apostolus g dicens Neque debēt filij parentibus thesaurizare, sed parentes filijs, & in ordine successionum hoc maximè manifestatur, si enim filij moriuntur, parentibus superstitibus, & relinquunt filios, filij parentibus in successione præferuntur, cum pater sit principium filiorum, quos vt principium conseruare tenetur. Hoc fundamento præiacto ad resoluēdū id quod proponitur in titulo quæstionis notandum est D. Thomam h hanc proponere quæstionem, & duas, circa eam opiniones referre. Prima est, quod bene potest filius religionem introire relinquendo parentes maxima egestate oppressos, Deus enim Optimus Maximus, qui pluit super iustos, & peccatores eos sustentabit, at contrariam opinionem tenet D. Thomas i quem post alios sequuntur Angelus, & Syluester, scilicet quod ille, qui in sæculo habet parentes, qui sine eo non possunt sustentari, peccat contra quartum præceptum Decalogi religionem intrando, quæ doctrina confirmatur ex dictis à Christo Domino apud Matthæum, k vnde resoluendo dico primo, quod si parentes, non habent necessitatem maximam, potest filius ipse ingredi religionem, etiam ipsis parentibus contradicentibus, vt optimè probat D. Thomas. Secundo dico, quod si parentes habent maximam filij necessitatē, non potest filius intrare religionem, relinquendo ipsos in ea necessitate sine aliquo remedio, quod ex quodam Canone l probatur dicente. Si qui filij parentes maximè fideles deseruerint; occasione Dei cultus hoc iustum iudicantes, & non potius debitum honorem parentibus reddiderint, vt hoc ipsum in eis venerentur, quod fideles sunt, Anathema sint.

e Thom. 2. 2. q. 26. ar. 9.

f Tho. 2. 2. q. 189. ar. 6.

g 1. ad Cor. 12.

h Tho. 2. 2. q. 101. ar. 4. ad. 1.

i Th. vbi su. & q. 189. ar. 6. Ang. v. relig. n. 11. Sylue. v. relig. 2. q. 7.

K Matt. 15. c.

l l. Si qui filij d. 30.

Tertio dico, quod si filius existente magna parentum necessitate votum religionis emiserit, tale votum tali necessitate existente minimè obligabit, cum tale votum sit factum in præiudicium ipsorum parentum, & sic contra bonos mores, imo si post factum votum necessitas, & paupertas magna suorum parentum superuenerit, cessat obligatio adimplendi tale votum, cum obligatio filij ad patrem sit prima, & ipsi suo voto minimè possit præiudicare, & quia tale votum

sit

sit cum tali conditione implicita,& virtuali,scilicet nisi res venerit ad casum,à quo incipere non possit,vt autem necessitas parentum liberet filium à voto religionis,non est necessarium, vt sit extrema, neque sufficit, vt sit qualis qualis,sed debet esse vrgẽs, velut si ingresso filio religionem eius parentes ad eum statum necessario præuenire deberent,in quo ipsis,aut seruire,aut mendicare sit necessarium.

Quartò dico,quod si de facto filius ingrediatur religionem & in ea profiteatur relictis parentibus in maxima, & extrema necessitate, licet peccet mortaliter profitendo,professio tamen est valida, cum nullum sit ius, ipsam professionem impediens. Ita tenet Nauarrus. *m*

m Nau. lib. 3.cons.ti. de Reg.cõs.26.

Neque obstat constitutio Sixti V. irritans professionem illorum, qui obnoxij debitis super vires facultatum suarum professi sunt. Nam dicta constitutio non loquitur de grauatis hoc debito naturali erga parentes, sed de grauatis debito ciuili propter retẽtionem æris alieni supra vires facultatum suarum,vt clarè patet ex litera dictæ Constitutionis, & euidentius ex proœmio ibi, *Cæterum quoniã se vitia ingerũt, & sese virtutes mentiuntur; ac multi decoctores post lapidatam rem familiarem, contractam ingentem vim æris alieni; aut interuersam alienam pecuniam eorum fidei creditam, &c.* Ecce vides, quomodo Summus Pontifex loquitur de ijs, qui grauati sunt debitis Ciuilibus,filij igitur licet parentibus obligati sint subuenire, cum ipsi sese de facto per votum solenne religionis astrinxerint, hæc secunda obligatio primæ debet præferri,cum in hac secunda cum obligatione simul traditio interuenerit,argumento eorum, quæ in iure *n* notantur, ex quo sumat Baldus dicens quod ille est potior in dominio, cuius res prius traditur licet alius in titulo præuenerit,vtrum autem filius propter necessitatem parentum possit à monasterio egredi,latè in superioribus *o* dictum est.

n l. quoties C.rei. vindi. & ibi.Bald.

o Sup.i. tomo.q.

QVÆSTIO XIIII.

De libertate Nouitiorũ,ad ingrediendum religionem, & de eorum educatione in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *Vtrum Nouitij sint de spiritu probandi.*
2 *Vtrum sit laudabile inducere iuuenes ad vouendum religionis ingressum.*
3 *Vtrum cogens adolescentes ad ingrediendum religionem incidat in aliquam censuram.*
4 *Ad quid teneantur extrahentes aliquẽ à religione.*
5 *In quibus monasterijs & domibus sunt nouitij educandi.*
6 *Quo habitu nouitij sunt induendi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Nouitij admittendi sint de spiritu probandi.

Espondeo dicendo, Caietanum *a* affirmare nouitios esse examinãdos antequam ad habitum regularem admittantur. Et in Concilio Coloniensi *b* sub Hermanno. V. Archiepiscopo dicitur quod qui ingreditur monasteriũ alio affectu, quã simplici amore ductus,nõ Dei filius, & Monachus,sed plane mercenarius est, & Laurẽtius *c* Iustinianus nos sapienter erudit,qua methodo noui, & veteris testamenti admonitionibus doceãtur, qui sæculo renunciare volunt; vt prudenter præmeditentur status loci personarumque conditiones, cum quibus Deo commilitaturi sunt,ne à Dęmonijs circumueniantur, qui varijs, innumerisque artibus Christi seruos tentant, & oppugnant, qui enim hac præmeditatione prætermissa religionem sunt aggressi, grauiter, ignominioseque ceciderunt; quotidianis enim erudimur exemplis, vt quoties ardui quidpiam aggressuri sumus, diligenti prius examinatione perscrutemur, quid sit opportunum

a Ca. 2.2.q. 189.arti.10. ad.5.

b Conc.Colon.ti de vita & cõuer. Monast c.4.

c Laur.libr. de d.scipl. & perfect.Monast.cõu.c.3.

num ad id perficiendum; si quidem apud Exodum *d* diuinum oraculum legimus Dominum per Moysen Hebræis præcepisse, vt non solum ipsi cum vxoribus, & liberis ab Ægypto discederent, sed etiam secum deferrent oues, boues, & quidquid diuino cultui, aut proprio vsui necessarium esset. Dominus quoque in Euangelio *e* iussit vt siquis turrim ædificare decreuerit, prius apud se ædificiorum sumptus recogitet ne forte deficientibus pecunijs imperfectum relinquatur opus, fiatque ipse cunctis prætereuntibus ridiculus, eodem etiam Consilio ducuntur mercatores, qui maria transfretātes ad nundinas proficiscuntur, sic nimirum matura consideratione cuncta præuideant, qui religionem arripiant animi sui constantiam, fiduciam, corporis valetudinem, status congruentiam personarum qualitatem internam vocationem, & operis scopum exacte discutientes, ne his neglectis cum rubore ab incepto proposito aliquando resiliant, receptuique canant, non enim in hoc instictu bellum arripitur cum hominibus tantum, qui interdum prece placantur, vel pretio adiguntur, aut certe fuga declinantur, sed aduersus principatus, & potestates Rectoresque tenebrarum, qui quidem sunt malitia pleni nocendi auiditate accensi pugnandi assiduitate, & tentandi calliditate pollentes, insidiantur denique operibus nostris, vt eorum mercedem diripiant, quanuis verò tam in ipso vocationis initio, quam in progressu, & fine virtus præ necessaria sit, obid tamen seruus Dei religionem affectans perterrendus non est, Deus enim suis athletis præsto est, suamque opem confert, mulieres enim illæ sanctæ dixerūt, quis reuoluet nobis lapidē ab ostio monumēti, qua consideratione nō sunt perterritæ ad monumētū ire, ad quod accedētes inuenerunt ab Angelis Dei lapidem reuolutum, vt Lucas *f* refert: vide circa hoc, quid dicat Basilius *g* magnus.

d Exod. 12.
e Luc. c.
f Luc. c.
g Basil. interrog. 10.

ARTICVLVS II.
Vtrum sit laudabile inducere iuuenes ad vouendum religionis ingressum.

RESpondeo dicendo ex Domino Caietano, *a* asserente, quod quanuis sit laudabile inducere quenquam ad religionem reformatam, non laudo tamen inducentem ad vouendū religionis ingressum, quia quod inductione alterius fit votum, non omnino sponte fit, & sic non adeo liberè fieri videtur, testatur autem magistra rerum experientia, quod minus lætè tota vita agitur, cū recolit se quis non spōte non ex proprio affectu, sed aliena inductione maritum talem acceptasse quanto magis vitam in carne præter carnem agere in paupertate? oportet etiam vt ante ingressum ad hoc eueniat vt non coactè aut illectus, sed spontaneus, non respectu inducentis, sed ob Christi imitationem, & fugam sæculi intendat religionem ingredi, agitur enim de dispositione vitæ totius suæ, quam nisi sponte quis arripiat, periculum est, aut quod retrocedat, aut in malam vitam religiosus etiam declinet, quod ex dictis in sequenti articulo patebit.

a Caie. 2.2.q. 189.ar.2.

ARTICVLVS III.
Vtrum cogens adolescentes ad ingrediendam religionem incidit in aliquam censuram.

RESpondeo dicendo, quod licèt qui cogit fœminam ingredi religionem, etiam si sit pater, aut Magistratus, incidat excommunicationem, vt determinat Concilium Tridentinum, *a* & tradit Nauarrus, nō tamen qui cogit virum, quia lex ad frequentiora respicit iuxta quandam legem, *b* & vir non tam facile cogitur: quod intelligitur quando sine causa impedit fœminam à voto, aut religionis ingressu vt Concilium *c* Tridentinum ius antiquum innouans determinat, secus si ex causa pater indigens impediat aut quia defectu dotis, & salutis, aut qualitatis, videtur minus idonea, vt tenent Diuus Thomas, *d* Maiolus, & Nauarrus, peccant tamen cogentes adolescentes intrare religionem, cum maxima deliberatione sit hic status assumendus adeo quod pro foro exteriori quidam requirunt triduum deliberationis, vt votum validum censeatur, nec ligare si incontinenti, idest, intra triduum ipse corrigat suum votum, vt constat ex latè traditis à Panormitano *e* Dueñas, & Tiraquelo, & ad professionem implicitam cū gestatione habitus professorum, quidam vltra annum requirunt triduum, vt maior sit deliberatio: at reuera pro foro conscientiæ id triduum nō requiritur, vt tradit Nauarrus. *f* Vnde quia aliqui sæ

a Sess. 25. de regula. c. 18. Nauar. c. 14. n. 17.
b l. nam ad ea ff. de legib.
c Concil. vbi sup. c. puella. 20. q. 2. ca. si. 32. q. 1.
d Th. 2. 2. q. 101. art. 4. & q. 189. ar. 6. ad. 3.
e Panor. in c. literarum de voto, idē in c. ad nostram n. 4. de regu. Due. reg. 29. ampli. 2. Tiraquel. de pæn. cau. 1. a 24.
f Naua. in c. statuimus n. 73. & 74. ad finem.

persępius persuasionibus inducti ad religionem trahuntur magis coactè, quam voluntariè se sacrificantes, quando aliquis adolescens nobilis, & diues ingreditur religionē, & est suspicio de morali quadam violentia per importunas preces; aut de fraude sub specie pietatis datur prouisio in Senatu Regio, vt Nouitius in domo alicuius tutus aut in ipso tēplo constituatur per triduum, & exploretur eius voluntas, an libere, & sciēter velit in Monasterio perseuerare. Vnde. *Eugenius Quartus prohibuit, ne aliqui cuiuspiam status, gradus, vel conditionis existant, personas quæ de iure communi religionem ingredi non prohibentur ex sæculo fugientes, & ad conuersationem congregationis S. Benedicti venire cupientes verberibus, aut violentijs quibuscunque impedire, vel prohibere aut à monasterijs, & locis dictæ congregationis iniuriam aliquam ingredi volentibus, aut recipientibus irrogando seu eos molestādo, huiusmodi personas euellere, aut extrahere audeant, vel præsumant, contrarium vero facientes ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, dum tamen cum hoc præsens statutum fuerit eis ad notitiam deductum non destiterint á prædictis, á qua non possint, præterquam in mortis articulo nisi per Sedem Apostolicam beneficium absolutionis obtinere.* Ita refertur in compendio g Mendicantium. Quoad fœminas vero ex Decreto Concilij Tridentini h hi qui cogunt mulieres ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipiendum habitum, vel ad professionem emittendam quique Sanctā Virginem, & aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi quoquo modo sine iusta causa impedierint, Anathematizati sint. Verum est tamen quod licet cogant & consulant effectu non sequuto nō remanent excommunicati vt defendit Nauarrus. i

g Tit. Nouitius 9. 28. tradit Parasélus in suo libel. priuil. fo. 47. pag. 2.
h Sess. 25. de reg. c. 18.
i Naua. lib. 5. cons. titu. de sent. excom. consi. 55.

ARTICVLVS IIII.

Ad quid teneantur extrahentes aliquē à religione.

RESpondeo dicendo, quod secundum aliquos, qui reuocat professum à religione, tenetur illum reducere, & si non potest, tenetur alium æquè idoneum procurare, & si non potest, tenetur ipsemet intrare, si est persona idonea, & habilis, & si non putà quia vxoratus, aut senex, aut infirmus, tenetur pro posse alio modo satisfacere Religioni, & illi, quem reuocauit, putà orando pro eo, vt intret: at Soto a de hac questione agens dicit primo, quod si quis aliū vi, vel metu, vel fraude, retraxerit, seu extraxerit à vita Monastica vt potè dicendo non esse bonam illi, quia contra iustitiam fecit, inuoluntarium hominem peruertendo, tenetur detecta fraude veritatem docere, & vim amouere, vt libere possit redire, teneturque forsan propter iniuriam illatā procurare, vt iterū in Couētu recipiatur, si tamē nō redit, nullum superest restituendi ligamen, neque Conuentui tenetur satisfacere, etiam si iniquissimo animo professos persuaserit exire, neque argumentum, quod à serui similitudine deducitur prorsus in contrarium cogit, etenim quidquid de seruo sit, de quo idē iudicium erit in conscientia, quod secundum leges ciuiles fuerit, non tamen eadem apparet ratio de monacho, mancipium enim Dominus in suam propriam vtilitatem, vel vt equum suum possidet, de monacho autem non sic est sentiendum, nam qui se diuino obsequio manciparunt, & sunt astricti religionis voto, nō tamē possidētur, vt serui ob Prælatorum temporale commodum, sed ob suū ipsorum spirituale, quare seruitus monachorum libertate plena est, qua licet monachus abutatur, habitum relinquens tantum obligatur legi obedientiæ redire, vt dignus efficiatur Regno cœlorum, & ideo si sua sponte exierit nulla inde nascitur ciuilis obligatio ad restitutionem, adeo quod etiam si aliquis Conuentum aliquem, aut religionem persona aliqua expoliauit, quæ Religioni erat frugi, non audet Soto affirmare ad aliquā teneri restitutionem, de consilio tamē peregregiè faciet, sicut fecit Raymundus celeberrimus Generalis Ordinis Prædicatorum, qui per suum ingressum damnum com-

a Soto lib. 4. de iusti. q. 6. art. 3.

compensauit, quod Religioni dedit auertendo alium ab eius instituto. Neque enim ait Soto, qui iuuenem vel impedierit, vel abduxerit, vel vi à Monasterio expulerit, etiam illum, qui fuerat professus, tenetur de iustitia alium ipsius loco subrogare, neque ipse intrare, consilium enim religionis, nemo nisi cum omni libertate sequi tenetur, est enim religio, qua homo se abdicat propriè in libertatem, nullo ergo, aut metu, aut commissione delicti potest quis in religionem obtrudi, etiam si quis monachos plurimos, retraheret, peruerteret, si enim contrarium daremus, sequeretur, quod qui professum monasterio demit profiteri cogatur, quod esset contra Sacros Canones, patet, cum ipsi annum probationis concedant, quo quis experiatur, vtrum tale institutum sit accõmodum, & liberè permaneat, aut recedat. Ex quo patet, ad quid teneatur qui aliquem à religione intranda auocauit, & ad quid etiam teneatur extraliens Nouitium ante professionem à religione. Et per hoc respondetur proposito in titulo articuli, cum quibus concordat doctissimus Nauarrus. *b*

b Nau. c. 14. n. 32. in ma.

ARTICVLVS V.

In quibus monasterijs, & domibus sint Nouitij educandi.

a Caie. 2. 2. q. 189. ar. 5.

RESpondeo dicendo, secundum Caietanum *a* quod in illis locis expedit pueros nutriendos in religione dari, in quibus optandum est, vt similes fiant illis quorum consortio committuntur, idcirco statuendum esset, vt nullus puer, nullaque puella posit religioni tradi, nisi vbi vere viuitur regulariter: sic enim aut extinguerentur regulariter viuentes relaxatè, aut reformarētur vexatione dante intellectum. Duo enim incommoda ex nutritione, & educatione nouitiorum, in monasterijs relaxatis oriuntur. Primum quidem quod qui in prauis moribus cõsenuerunt iuniores sua vitiorum scabie corrumpent. Alterum est quod iuuenes postquam prauas corruptasque consuetudines semel imbiberint aduersus regularem, reformatamque obseruantiam acerrimos se præstabunt propugnatores, peruersi enim difficilè corriguntur. Vnde ait Caietanus. *b* Nemini licet absque peccati mortalis nota aliquem inducere ad religionem

b Caie. vbi supra art. 9. ad 2. arg.

in monasterijs vel conuentibus vitæ Communis: inducitur enim ad vitam reprehensibilem eo quod vita illa conuentualium à regulari exorbitet. Quod quidem eo fit manifestius quod continuus bonorum prælatorū conatus ad illorum reformationem contendit. Vnde vituperabile est non solū inducere, sed etiam ingredi: & recipere ad vitam irregularem personas vtriusque sexus quanuis ecclesia toleret hoc permissiuè, nam ecclesia non approbat huiusmodi regularem vitam, sed ad euitanda maiora mala permittit eam atque tolerat sicut & alia turpida mala. Quam rem ipsemet Diuus Thomas, *c* perspicuè explicuit dicens laudabile esse & admodum meritorium ad aliam religionem aliquos inducere in qua viuitur ita exemplariter vt habeat inductus occasionē proficiendi, nam si tepidè maiores viuunt, & inter minores multa est relaxatio non parum imminet inducto periculum scandali, cum ingressus inuenit intus tantam remissionem & imperfectionem & retrocedit, fiuntque nouissima illius hominis peiora prioribus, vt apud Lucam *d* dicit dominus. Quod quidem verum putat Nauarrus *e* quādo ipsa religio esset relaxata quoad essentialia vota, non autem quoad alias accidentarias obseruationes, quę sunt iam sublatę, vel mitigatæ apostolicis priuilegijs veris, vel tempore immemorali pręscriptis vel ex licentia tacita vel expressa proprij prælati ad hoc facultatem habentis, vel ex consuetudine quæ licet nō sit immemorialis, est tamen adeo rationabilis, & tot annorum adeo que vetus & antiqua quæ ad ita emolliendas prædictas obseruationes sufficeret. His sic prælibatis dico quod in his religionibus debent nouitij admitti in magis eiusdem ordinis reformatis monasterijs, & in quibus magis exemplariter viuitur vt ipsi nouitij semel imbuti reformatione & vita regulari odorem seruent tota die, nam ait Hugo, *f* multi ex modernis nouitijs si quid imperfectionis inueniunt id assumunt, idque alios cum propriorum defectuum adiectione mittunt, sic ordo indeclinātium declinatione remissione declinat nisi bonis sanctorum fratrum & maximè præsidentium exemplis doctrinis & correctionibus sustētetur. Hæc Hugo. Et Bernardus *g* in epistola quadam ait hos nouitios religionem ingredientes stultos fieri vt sint sapientes, quia nouitium prudentem incipientem sapientem in cella din

c Thom. in d. ar. 9.

d Luc. 11.

e Nauarr. in man. c. 12. n. 50.

f Hug. super reg. fratr. Mino. c. 6. iuxta finem.

g Bernar in epist. ad fratres de Monte col.

diu posse consistere in congregatione durare impossibile est. Debet secundum eum sua obedientia esse indiscretus. Id est quod non discernat quid vel quare præcipiatur, sed in hoc tantum niti vt fideliter & humiliter fiat quod à maiori præcipitur, qui autem sic se habere debēt ablactati â lacte auulsi ab vberibus mundi esse debent & nutriti inter sanctos & exēplares religiosos vt ipsos doceat dominus scientiam & intelligere faciat auditum. Hæc Bernardus.

ARTICVLVS VI.

Quo habitu nouitij sint induendi.

RESpondeo dicendo quod pro nostra religione ordinis Minorum, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo Pontificatus Pauli secundi anno septimo fuit celebratum Capitulum Generale in Conuentu Palençuelæ in prouincia Castellæ in quo sic fuit ordinatum.

Vlterius cū secūdum declarationem D. Clementis V. omnia spectantia ad formam habitus tam nouitiorum quam professorum æquipolleant præcepto, statuit & vult reuerendus Pater vicarius Generalis, cum Capitulo vniuerso vt de cætero in omnibus prouincijs habitus nouitiorum patenter sit distinctus ab habitu professorum ita vt dissutura Caputij non sufficiat, sed vel oportet Caparonem iuxta regulam, vel aliā peciam pāni ante pectus nisi quoad aliquas personas notabiles recipientibus aliud secundū Deū aliquādo videatur.

Ita refertur in monumentis a ordinum in alijs autem religionibus iuxta earum constitutiones & laudabiles consuetudines sunt nouitij induendi.

a Tract. fol. 241. pag. 2.

Circa illa verba nostræ constitutionis ibi ita quod dissutura Caputij non sufficiat est aduertendum, quod hæc verba à patribus illis antiquis fuerunt posita quia dissutura Capuccij non est habitus nouitiorum contra aliquos ignorantes asserentes esse habitum nouitiorum: inde inferentes, quod fratres Minores professi portantes habitum cum dissutura Capuccij peccant mortaliter cum portent habitum non professorum sed nouitiorum qui euidenter falluntur, cū totum Capitulum Generale in exordio obseruantiæ quo tempore maximè obseruantiæ eiusdem rigor vigebat iudicauerit hunc esse habitum professorum.

Secundo sunt notanda illa verba ibi, nisi quoad aliquas personas notabiles, quod personæ notabiles presbyteri communiter reputantur, extendere autem hoc ad nobiles nisi sint filij aliquorum illustrium titulum habentium existimo non conuenire cum vnusquisque nobilis reputetur, & si vni daretur omnes nobilitatem allegarent. Vtrum autem annus probationes possit computari sine eo quod nouitius habitu regulari probationis incedat in sequenti quæstione disputabitur.

QVÆSTIO XV.

De nouitijs quoad annum probationis in duodecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duodecim.

1 *VTrū requiratur in omnibus religionibus integer annus probationis.*

2 *Quare ius statuit vt esset integer annus probationis.*

3 *Vtrum valeat professio nouitij non habentis decimum sextum annum completum cuius malitia supplet ætatem.*

4 *Vtrum dies termini anni probationis debeat computari in termino, ita vt in ipso die termini possit fieri professio.*

5 *Vtrum in anno bissexto duo dies debeant computari in vno ad effectum implendi annum probationis.*

6 *Vtrum nouitij in aliquo casu possint facere professionem non finito anno probationis.*

7 *Vtrum possit nouitius renunciare anno probationis.*

8 *An annus probationis debeat esse continuus.*

9 *Vtrum sit de substātia anni probationis, quod nouitius deferat habitum regularem.*

10 *Vtrum sufficiat quod habitus regularis deferatur à nouitio partim in monasterio, partim extra monasterium.*

11 *Vtrum regularis transiens in aliam religionem*

nem teneatur habere annum probationis continuum.

12 *Vtrum prælati incidant in aliquam censuram recipientes nouitium ad probationem ante annum probationis elapsum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum requiratur in omnibus religionibus annus integer probationis.

Espondeo dicendo, quod secundum *a* iura antiqua masculus completo non autem incepto anno quartodecimo, mulier completo anno duodecimo ad professionem admittebãtur. *b* Et secũdũ iura antiqua *c* regulariter professio non poterat dari nisi completo anno integro probationis, attamen quia tempus dabatur in fauorem nouitij vt experiretur regulæ austeritatem & mores monasterij vt dicitur in iure *d* ideo conueniente prælato cum suo conuẽtu quoad nos mendicantes & interueniente voluntate nouitij poterat secundum idem ius *e* antiquum ante annum profiteri & tenebat professio, licèt male procederent prælati hoc sine causa rationabili facientes: imo decreuit Bonifacius. VIII. pro non mendicantibus, quod professio expressa vel tacita licitè poterat fieri intra annum, sed expressè emissa etiam seculari habitu non mutato illi religioni præcise se obligat profitens quam professus est, tacitè vero facta intra annum probationis per susceptionem habitus qui profitentibus datur non illi speciali tercuius habitus est susceptus, sed generaliter religioni alicui recipientem obligabat prout aliqui tenebant. At cum professio sicut votum solenne subijciatur ordinationi ecclesiæ ratione solennitatis prout ait Diuus Thomas, *f* ideo in Concilio *g* Tridentino nouissimè est ordinatum, vt in vnaquaque religione tam virorum quàm mulierum professio non fiat ante decimum sextũ annum expletum, nec qui minori tempore quam per annum post susceptum habitum in probatione steterit ad probationem admittatur, professio autem antea facta sit nulla, nullamque inducat obligationem ad alicuius regulæ, aut religionis vel ordinis obseruationem, aut ad alios quoscunque effectus. Hæc Concilium.

a c. 1. de reg. l. b. 6. gl. 20. q. 1. in ca. 1. C em. eos de regul.

b c. non solũ & c constitutionem de reg. l. b. 6.

c Cap. ad apostolicam de regul.

d c. ad apostolicam.

e d. c. constitutionem.

f D. Th. 2. 2. q. vlt.

g Sess. 25. de reg. c. 15.

ARTICVLVS II.

Quare ius statuit vt integer annus probationis, & nõ sex menses, aut quatuordecim assignarentur.

RESpondeo dicendo, quod similibus quęstionibus interrogari solitis possumus respondere cum doctrina cuiusdam *a* glossæ & omnium doctorum quos refert & sequitur Tiraquelus, quòd non omnium possumus dare rationem, & sic in proposito nõ obligamur dare rationem, quare hoc tempus fuerit assignatum, & non aliud maius aut minus, sicut non potest dari ratio quare magis præscriptioni fuit determinatum spatium decem annorum, quam duodecim. At licet ad id non astringamur, in nostro tamen casu ratio est in prõptu. Terminus enim anni est conuenientior & opportunior negotijs humanis quam alius, hic enim terminus cõprehẽdit omnes menses. & omnẽ tẽporis diuersitatem in quo potest nouitius frigus & calorem ęstatem & hyemem & omnes tẽporis mutationes experiri: cum in hoc temporis spatio omnes eueniant, qua ratione ius sæpè sæpius pro differentibus negotijs peragendis annum constituit integrum iuxta ea quæ latè congerit Tiraquelus. *b* Et sanctissimi patres prout refert Innocẽtius *c* vnius anni spatium pro probatione nouitiorum statuerũt, tum in fauorem nouitiorum, vt scilicet, probent & experiantur vtrum possint difficultates & asperitates religionis portare, tum in fauorem religionis vt per conuersationem annuam nouitiorum eorũ mores & inclinationes fratres cognoscant, & videant an ad religionem sint idonei.

Et aduertendum, quod *d* Concilii Tridẽtinũ ordinat vt non detur professio, nisi prædicto anno probationis completo. Nec obstat, quod nouitius habitum susceperit ante decimũ sextum annũ cõpletũ, ante quem vetat Concilium professionem fieri, nã respondetur, quod Concilium non vetat habitum suscipi ante illos completos annos, nec disponit annum probationis impleri non posse ante dictum spatium, & ita hodie annus probationis incipere potest imo, & perfici

a Gl. & DD. in l. non omnium ff. de leg. b. l. 1. §. per ritiam. ff. de positu. Tiraq. de præsc. §. gl. 4. in prin.

b Tiraq. de retract. lin. g. gl. 3. n. 6. & 7.

c Cap. ad apostol. de regu.

d Conc. Trid. sess. 25. de regul. c. 15.

fici ante decimum sextum annum completum, & virtute illius probationis fieri professio expleto sexto decimo anno. Ita Nauar. e

Aduertendū etiā, quod licentia, vt aliquis simul sumat habitum, & professionem emittat, vt in Abbatē eligi possit nō conceditur ante enim quā quis sit discipulus non potest esse Magister, vt dicit quædam decretalis, f & pro hoc est decisio Putei, & tradit Quintilianus Mandosius.

e Nau. lib. 3. cōsi. ti. de regu. consi. 30 f l. officij in fi. de elect. decis. putei. 262. Mando. de sign. grati. fo. 102. col. 1.

ARTICVLVS III.

Vtrum valeat professio nouitij nō habentis decimum sextum annum completum cuius malitia supplet ætatem.

RESpondeo dicendo; quod professio expressa, vel tacita ante hāc ætatē est nulla, & inualida, vt ex Cōcilio a Tridētino colligitur, cuius decretū non solū in expressa, sed etiā in tacita professione locū habet. Quod nō distinguit an ante illā ætatem quis sit doli capax, vel nō, licet alias doli capax obligetur, vt dicitur in iure, b vt ita etiā obligetur Deo iuxta notata per quādā glossam, c nā contrariū in nostro casu est dicendum, vt per Hostiensem, d & Geminianū dicentes, quod malitia nō supplet ætatē vbi à iure certus numerus, & determinatus annorum requiritur licèt alias regulare sit maliciam supplere ætatem, vt colligitur ex iure, e & tradit Mandosius.

a Conci Tri. sel. 25. de regu. c. 15.

b c. pueris de delict. puero

c Gl. fi. in fin. in c. postulasti de reg.

d Host. in d. c. postulasti, Gemin. in consil. 4. in causa enim.

e l. 2. & 3. C. similes se mar. diueri, c. de illis. 2. & c. fi. de despō. impub. Mandos. in regu. 17. Cancell. q. 2. n. 13. & 14. to. 1.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum dies termini anni probationis debeat computari in termino ita, vt in ipso die termini possit fieri professio.

RESpondeo dicendo, quod Quintilianus Mandosius, a disputat aliā similem quæstionē, quærit enim an dies qua fit resignatio beneficij vel præstatur consensus infirmi iuxta tenorem regulæ Cancellariæ debeat cōputari in termino viginti dierū, vt videlicet currat de momento in momētum, an vero eo non computato incipiat terminus viginti dierūā sequenti die numerari. Quam quæstionem ait in Rota fuisse propositam, & non decisam, & refert duas contrarias opiniones. Attamen concludit, quod quando resultant odium, & pœna computando diē termini in termino tunc non fiat talis computatio, at vero quando nō computando diem ipsam in termino odium seu pœna non resultaret tunc dies ille cōputabitur, & fiet cōputatio de momento in momentū. Hāc distinctionē ponit Archidiaconus quē refert Geminianus, b & post alios multos esse sequendam concludit Tiraquelus, & Mandosius affirmantes esse verissimam, & æquitatē summā continere quā Dñi de Rota sequi semper cōsueuerūt. Et quādo occurrit casus dies termini an, & quando computetur in termino videre poteris apud Ægydium Bossium, c Cassaneum, & Floreriū.

a Mandos. in reg. 19. Cancel. q. 18.

b Cemin. in c. statutum. 1. de præber li. 6. co. 3. vers. si vero nō pot. & apparere Tiraqu. de vtroque retract. §. 1. glos. 1 n. 46. Mandos. vbi su. iuxta fin.

c Bossius in pract. crimi. ti. quomodo procedend. per act. in de lict. nu. 26. vers. & quando sim liter datur dilatio. mesis Cassā in consuet. Burgū. Rub. 1. §. 8. n. 10. Florer. in pract. crim. 1. p. 2. p. v. accusās n. 5.

Sed videamus vtrū in casu proposito debeat fieri cōputatio de momento in momentū, an econtra. Pro quo videndū est an ex tali computatione fauor, aut odiū oriatur, & quod oriatur odiū videtur: nā sequitur ipsum nouitiū obligari religioni per professionē obligatio autē odiū præ se fert. Et sic dicitur in quadā lege, d qͥ obligās se in die Kalendarū de soluēdis &c. illa dies obligationis in qua Kalēdæ incidunt nō cōputatur. Pro cōtraria vero parte facit, quod in nostro casu agitur de fauore, quod probatur: nam licet obligatio absolute significet odium: at obligari religioni nō videtur nisi fauor propter maximas immunitates, & priuilegia quibus ipse nouitius eo ipso quod professus est fit particeps & posset accidere, quod si non fieret cōputatio de momento in momētum ipse nouitius in die illo termini posset mori ante professionē, & priuaretur suffragijs debitis professis, & monasteriū perderet hæreditatē quæ sibi si professus moreretur obueniret. Et pro hoc facit dictū Panormitani, e dicētis quod in fauorabilibus si cōtingat bissextus duo dies cōputantur pro vno, & omnes concedunt, quod anno probationis cadēte in bissexto duo dies reputātur pro vno prout inferius in sequenti dicetur. Et cōfirmatur nā in multis casibus ius f ciuile etiā facit computationem de momento in momentum in fauorabilibus licèt aliquibus odiosa sint, puberes enim possunt facere testamentum, & satis est, quod compleuerint annos quatuordecim licet non excesserint; adeo quod dies vltimus quatuor decim annorum inceptus habetur pro completo licèt ex tali factione testamenti aliquibus damnum inferatur, similiter in proposito licèt ex professione in vltimo die termini anni probationis aliquibus injuria irrogetur per hæreditatem Monasterio delatum debet in fauorem profitentis, &

d l. eum qui Kal. d. vers. plane. ff. de verb. obliga.

e Panor. in c. quærenti de verb. signif.

f l. qua ætate. ff. qui testamē. facere poss.

monasterij dies termini Cõputari in termino ita, vt fiat cõputatio de momẽto in momentũ. Quod maxime cõprobatur ex decisione iuris consulti Vlpiani, g qui ait in vsucapionibus non à momento ad momẽtũ, sed totũ ad postremũ diẽ cõputamus, ideoq; qui hora diei sexta diei Kalẽdarũ Ianuariarũ possidere cœpit hora sexta die pridie Kalẽdas Ianuarias implet vsucapionẽ. Ex quo loco sequẽs cõficio argumẽtũ, si in vsucapionibus quę sũt odiosæ nõ fit cõputatio de momẽto ad momẽtũ, vt tẽpus pręscriptionis finiri dicatur, sed sufficit, ꝙ dies sit cæptus, vt habeatur pro completo, vt ex dictis legibus summat Paulus de Castro, quomodo ad professionẽ faciendã, vt annus probationis finiri dicatur nõ debemus esse cõtenti, quod fiat cõputatio de momento in momentũ, sed debemus desiderare aliũ diẽ expectari, vt professio legitimè possit dari. Et hanc opinionẽ his non adductis tenet Henriquez *h* allegans Palatium.

g l. in vsucapionibus cũ l. seq. ff. de vsu cap.

h Henr. 2. tomo. li. 13. de excom c. 40 n. 2. Palac in 4. d. 38. q. 1. p. 323.

Nec cõtra hoc obstat quidã Canon *i* nam Respondetur, quod loquitur in casu dissimili in quo pater in fius puellæ minoris duodecim annorum potest reclamare ad quod ipsi patri datur annus, & dies. Et certè si Conciliũ vellet, vt vnus dies vltra expectaretur id vtiq; exprimeret sicut in dicto Canone est expressum loquente de patre volente filiũ impuberẽ à monasterio reuocare.

i Cap. puella 20. q. 2.

ARTICVLVS V.

Vtrũ in anno bissexto duo dies debeant computari pro vno ad effectum implendi annum probationis.

Respondeo dicẽdo, quod in anno bissexto secundũ ius duo dies debent pro vno reputari, & sic quoad annum probationis debent etiã computari pro vno. Et ratio est: nã cum hæc materia sit polytica, & ciuilis clarũ est, quod de ea polyticè, & ciuiliter loqui debemus. Ex quo sequitur, quod annus probationis non bebet esse annus solaris, & naturalis qui necessariò trecentos, & sexaginta, & quinque dies, & sex horas continet, sed debet esse annus à republica, vt talis declaratus. Pro cuius rei explicatione est notandũ, quod varia fuit apud plerasque gẽtes olim annorũ ratio, vt nobis scriptũ reliquerunt, Plinius, *b* Macrobius, Alexander ab Alexandro, & alij quos refert diligentissimus Tiraquelus. Annus verò Romanorũ quo modo vtimur dubio procul cõstat duodecim mensibus quo vsa est Respublica Romanorũ ab Imperio Iulij Cæsaris qui imitatus Ægyptios ad certũ dierum numerũ solis redegit annum intercalario anti quo mense sublato, vt vnos dies quarto quoque anno intercalaretur, qui & hodie quoque intercalatur propter vniuscuiusque anni quadrantẽ, qui ad perfectũ solis cursum post CCCLXV. dies deerat, auctoribus Macrobio, Plinio, & Plutarcho. Prius enim Romulus ex decẽ mensibus constituerat annũ solarem. Numa vero ex duodecim, sed ratione quadã adeo confusa, vt necesse fuerit eã à Iulio Cæsare immutari, itaque anno solari vsa est semper Romana Ecclesia. Apud Hebræos vero hic annus solaris erat in vsu diuersa tamen mensiũ obseruatione: siquidẽ duodecim lunationes apud eos simul additis vndecim dieb⁹ faciũt annũ solarẽ de quo late per Couarruuias, *c* & Petrũ Martinez.

a l. cũ bissextus ff. de ver. signif.

b Plin. lib. 7. c. 48 Macro. li. 1. c. 8. Alexan. li. 3. diei genial. c. 24. Tiraq. l. b. 1. de tract. §. 1. glo. 10.

c Cou. lib. 4. var. c. p. 18 Martin li. 9. hypot. reg. 36.

Secundo est notandũ, quod quantũ ad negotia, & Cõmercia humana ille annus debet iudicari qui à Republica à certo die vnius mensis vsque ad eundẽ diẽ sequentis anni siue annus sit bissext⁹ siue nõ, licet annus solaris semper sit vnus, & hic annus ciuilis, & polyticus sufficit ad hoc, vt sit perfectus annus probationis.

Ex qua resolutione colligitur resolutio ad quandã dubitationẽ quę exorta fuit ab anno Dñi millesimo quingẽtesimo octuagesimo secundo, cui Gregorij XIII. auctoritate dẽpti sunt decem dies à quinto enim die Octobris vsque ad decimũ sextũ diem eiusdẽ mẽsis sunt sublati, propter quod fuit dubitatum vtrũ in ordinibus sacris initiandis ille annus deberet, vt integer reputari, vt sacris initiandis reputarentur habere ætatẽ à sacris Canonibus requisitã an verò illi decẽ dies deberent superaddi. Ad quod respõdetur nullam esse necessitatẽ expectandi cõplementum illorũ decẽ dierũ, licèt enim ille annus millesimus quingentesimus octuagesimus secũdus nõ fuerit perfectus solaris, fuit tamẽ perfectus ciuiliter, & polyticè, & in omnibus cõmercijs, vt talis receptus, & de his annis loquũtur decreta Canonica certos annos ad negotia aliqua requirentia.

Eadẽ autẽ distinctio, quæ versatur inter annũ solarẽ, & polyticũ versatur etiã inter diẽ naturalem, & ciuilẽ, quidã enim est dies ciuilis, quidã verò naturalis. Dies naturalis est ille qui incipit à primo manè vsque ad noctem

noctē, hoc enim nomen fuit illi à Domino impositū, vt ex Genes. g patet, & de hoc die loquitur D. Gregorius dicens, vt cū dies abscesserit nocteque soi reduxerit, dies polyticus est dies viginti quatuor horarū quē aliqui ignorantes diē naturalem appellant, hunc autē diem polyticū instituit Respublica, & ecclesia ad suū regimen. Vnde in distinctis prouincijs incipit hic dies à distinctis horis, quidā enim ipsum à media nocte vsque ad aliā mediam noctē enumerant, Alij à meridie alij à primo mane alij ab occasu solis, qua vltima computatione vtuntur Athenienses prout refert Acursius, h nos cōsuetudinem antiquam Romanorū sectantes hunc diē à media nocte initiamus vsque ad aliā mediam noctē cōplendum, & sic i iuris consulti contractū noctu factum non improbant cū die polytico fiat, nec in religionibus professio noctu facta irrita iudicatur.

g Genes. 1.

h Acurs. in l. more Romano. ff. de ferijs.

i l. neminem C. de tr̃ãa c.

Ex quibus infertur, quod si prælati præcipiant religiosis, vt intra duos dies naturales aliquid faciant sub pœna excommunicationis ipso facto non incidunt in prædictā pœnā hoc non facientes intra quadraginta horas ab hora intimationis, cū in alijs quatuor horis possit ab eis fieri, prælati enim, & vulgus vocabula confundūt dies polyticos naturales appellando, verū est tamen, quod secundū subiectā materiam appellatione diei aliquando non veniet dies polyticus, sed tantum naturalis, qui incipit à primo mane vsque ad noctē, velut si prælati præcipiāt subditis vt intra vnū diem naturalē opus faciāt, quod de die, & nō de nocte fieri necesse est, vt erit opus extra monasteriū peragēdum, extra quod noctu non possunt regulares existere. Hoc enim præceptum ad diem tantū naturalē, & nō polyticum est restringendū.

ARTICVLVS VI.

Vtrum nouitij in aliquo casu possint facere professionem non finito anno probationis.

Respondeo dicendo, quod circa hoc habemus quoddam breue Pij V. cuius tenorem refert Parassellus, a & in præsentiarum refero.

Pius Quintus ad perpetuam rei memoriam. Summi Sacerdotij cura, meritis licet imparibus nobis ex alto cōmissa requirit, vt votis illis, per quæ animarum Christi fidelium præsertim Sanctimonialium, virtutum Domino sub suaui Religionis iugo, virgineaque perpetuæ castitatis laureola famulātium, saluti, spiritualique cōsolationi cōsulitur libenter annuamus, illaque fauoribus prosequamur opportunis. Sanè exhibita nobis nuper pro parte dilectarū in Christo filiarū Monialiū ordinis S. Dominici fratrū prædicatorum petitio cōtinebat. Quod quoniā aliquando accidit, vt illæ durante tēpore probationis illarū ad emittendā professionē regularē, & ante illius emissionē ab hac vita migrant, & in dicto tempore probationis obstātibus cōstitutionibus, siue statutis, & ordinationibus dicti ordinis nō valentes dictā professionem emittere carent cœlesti merito, quo ex dono, & benignitate Sedis Apostolicę cæteræ dicti ordinis Moniales professæ in dicta professione, & regula decedentes gaudent.

Quare nobis humiliter supplicari fecerunt, vt sibi in præmissis opportuné prouidere de benignitate Apostolica dignaremur.

Nos igitur (qui salutem animarum dictarum Monialium nouitiarum etiā ante professionis emissionem, & durāte tempore probationis earundem decedentium sincero desideramus affectu) ipsasq; Moniales nouitias, & earū singulas, á quibusvis excōmunicationis, suspensionis interdicti, alijsque ecclesiasticis sentētijs, cēsuris, & pœnis à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis siquibus quomodolibet innodata existāt, ad effectū præsentiū duntaxat consequendū, harū serie absoluentes, &

absolutas fore, censentes huiusmodi sup plicationibus inclinati, eisdem Monialibus nouitijs nũc, & *pro tẽpore existentibus,* & *earũ singulis, vt quando,* & *quoties aliqua ex eis nondũ professa de alicuius medici cõsilio ab hoc sæculo transitura cõspicitur, ipsa pro cõsolatione animæ suæ professionẽ prædictã ante tẽpus requisitũ (quatenus tamen in ætate legitima cõstituta sit) ad illã emittendã in manibus Abbatissę, seu Priorissæ vel, alterius superioris Nouitiarum ipsius Monasterij, seu domus, ita tamẽ, quod ipsæ Moniales nouitię sic decedentes indulgentiã, & alias gratias quas Moniales verè professas decedentes consequuntur cõsequi possint, emittere in articulo mortis libere, & licite valeant Apostolica authoritate tenore pręsentiũ perpetuo cõcedimus, & indulgemus. Necnon eisdem Monialibus Nouitijs ita tunc professis decedentibus plenariam peccatorum suorum indulgentiã, & remissionem in forma iubilei misericorditer in Domino eisdem authoritate, & tenore elargimur.*

Ac cõcessionem, indultũ, & elargitionẽ huius, ac pręsentes litteras sub quibusuis similiũ vel dissimiliũ indulgentiarũ, & gratiarũ suspensionibus reuocationibus, & limitationibus etiã in fauorẽ quorũcunq; factis, & faciẽdis nullatenus cõprehensas, sed semper ab illis exceptas, & quoties illæ emanabunt, toties in pristinũ, & validissimũ statũ restitutas, repositas, & denuo cõcessas existere ipsisq́ Monialibus, & professionẽ emittentibus suffragari posse: & sic per quoscunq́ iudices, & cõmissarios quauis author. fungentes etiã S. R. E. Cardinales, & sacri Palatij Apostolici causarũ auditores sublata earũ, & eorum cuilibet quauis aliter iudicãdi, & interpretãdi facultate, & authoritate iudicari, & diffiniri debere, ac quicquid secus super his, á quoquã quauis authoritate sciẽter, vel ignoranter attentari contigerit, irritũ, & inane decernimus.

Nõ obstantibus cõstitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac monasterij, seu domus, & ordinis huiusmodi etiam iuramento cõfirmatione apostolica vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & *cõsuetudinibus Priuilegijs quoque indultis, & literis Apostolicis, illis eorũque Superioribus,* & *personis, sub quibuscunque tenoribus,* & *formis, ac cũ quibusuis clausulis, & decretis in cõtrariũ quomodolibet cõcessis approbatis, & innouatis, quibus oĩbus,* & *singulis illorũ tenore, ac si de verbo ad verbũ nihil penitus omisso,* & *forma in illis tradita, obseruata, inserti forent præsentibus pro sufficienter expressis habentes illis alias in suo robore permãsuris hac vice dũtaxat specialiter derogamus, cæterisq́ contrarijs quibuscunq́. Datũ Romę apud Sãctum Petrum sub annulo Piscatoris Die. 23. Augusti. 1570. Pontificatus nostri anno quinto.*

Hoc priuilegium desumpsi ex libro a Reuerendissimi Parasseli, in quo aliqua priuilegia notabilia congessit. a Fol. 145. in noua impr.

Ex qua concessione colligitur, quod nouitię habentes legitimã ætatẽ ad profitendũ si cõtingat in articulo mortis cõstitui possunt profiteri etiam non finito adhuc anno probationis.

Pro explicatione autẽ huius concessionis est primo notandum, quod ipsa videtur reuocata per Gregorium XIII. in sua cõstitutione, quæ incipit, *In tanta negotiorum mole*, cuius tenorem refert Nauarrus, b in qua b Nau. in summa. manual.

in qua reuocauit quidquid cōcessit Pius V. super statu & regimine sanctimonialium contra ius, & decreta Concilij Tridentini, sed potest dici quod non est reuocata quoad forū cōsciētiæ: prout enim in primo tomo probauimus à Pio V. fuerūt reualidata in foro consciētiæ omnia priuilegia quæ erāt cōtra decreta Concilij Tridentini per prædecessores suos concessa, prout in primo tomo probauimus, & sic videtur, quod per se met ipsum concessa, & concedenda contra supradicta decreta voluerit semper in foro conscientiæ ad minus obseruari. Et Gregorius Decimustertius, vt dictum est in primo tomo d supra allegato in sua cōstitutione tātū reuocauit ea, quæ Pius cōcesserat cōtra supra dicta decreta nolens ea aliquam vim in foro exteriori habere. Potest etiam dici, quod Gregorius Decimustertius, tantum reuocauit ea quæ concesserat Pius Quintus super statu, & regimine monialium, non autem super professione in articulo mortis emittenda cum hoc neque ad statum nec ad regimē pertineat monialium, siquidem supponitur ipsam monialem statim ab statu huius seculi, & ab eius regimine decessuram.

c 1. to. q. 8. ar. 9.

d 1. To. q. 8. ar. 9.

Secundo notandum est, quod virtute huius breuis, & concessionis ipsi nouitiæ sic professæ non potest succedere monasterium in præiudicium venientium ab intestato cum tantum concedat hoc summus Pontifex propter cōsolationem spiritualem ipsarum Monialium, & nouitiarum, vt patet ex verbis huius concessionis ibi, *carent merito cælesti quo dicti ordinis professæ, &c.* & ibi, *pro consolatione animæ suæ,* & ibi, *sic descedētes indulgentiam & alias gratias quas Moniales veré professæ,* & ibi, *plenam suorum peccatorum indulgentiam in forma iubilei.* Et nunquā summus Pontifex suis priuilegijs intendit derogare iuri quæsito alterius prout nos in primo tomo e diximus, nisi hoc expresserit & in hac bulla nullū apponitur verbum ex quo colligatur velle summum Pōtificē iuri venientiū ab intestato præiudicare. Præterea si hoc priuilegiū tantū in foro cōscientiæ locū habet, quidquid virtute ipsius fit, tantū in foro conscientiæ valebit, & sic cum professio virtute eius tantum in foro conscientiæ valeat virtute ipsius nihil in iudicio exteriori peti potest. Verum est tamen, quod si nouitia ex ea infirmitate non decesserit si postea anno probationis completo professionem emittat primam ratificando succedet monasterium, secundum ea quę supra f latè diximus.

e 1 Tom. 6. ar. 8.

f Sup. 2. to. q. 77. ar. vlt.

ARTICVLVS VII.
Vtrum possit nouitius renuntiare anno probationis, & sine eo cōpleto profiteri.

Respondeo dicendo, quod licet forte disputando possit pars affirmatiua teneri, at pars negatiua in iudicando, & consulendo est amplectenda. Primo quia in Concilio a Tridentino parificantur professio ante decimum sextum annum facta, & facta ante diem anni probationis, at nemo audebit dicere professionem ante decimum sextum annum factam de consensu nouitij, & monasterij valere, ergo neque debemus dicere professionem factam ante finē anni probationis de consensu nouitij valere cū de parificatis idem secundum ius b debet iudicari. Secundo probatur nam mens, & ratio sunt anima legis vt dicitur in quadam regula c iuris, nec debemus putare ait Hieronymus, d euangelium esse in verbis scripturam, sed in sensu, quibus concordat imperator in quadam lege, e at mens & ratio qua moti sunt sacri Concilij patres ad constituendum dictum decretum videtur fuisse ne illo anno nouitij renunciare possent. Tertio quia verba legis ita interpretanda sunt, vt ipsa non frustrentur, & otiosa reddantur iuxta tradita in iure, f at interpretari prædictum decretum, vt limitetur per aliud decretum, g expresse habens annum probationis inductum esse in fauorem tam monasterij quam nouitij, & quod de consensu vtriusq; partis illi fauori renunciari possit, est illud frustrare, & nihil aut certè parum induceret noui, nam etiam ante illum professio facta sine vtriusque partis consensu, scilicet Monasterij, & nouitij erat nulla. Quarto nam prędictum decretum Concilij Tridentini exęquat in hoc religiones mēdicantes, & non mēdicantes, vt palam colligitur ex eius cōtextu, at professio facta apud mendicātes de cōsensu vtriusque partis ante finē anni probationis est nulla aut certè nō facit verū religiosum, sed tantū in genere obligat religioni, per quod non fit profitens

a l. Conc. ses. 25. de reg. c. 15.

b l. fi. ff. mandat. c. licet ex quadam de decim.

c Cap. fin. de reg. iur.

d Hieron. in epist. ad Galat. ca. 2. ca. Marchion. 1 q. 1.

e l. non dubium C. de legib.

f c. in his de priu. c. si ciuites de sent. excom.

g c. ad apostolicam de regul.

vere religiosus, sed obnoxius, vt fiat religiosus iuxta quandam decretalem *b* vbi communis omnium doctorum.

h d.e. ad apostolicam.

Denique probatur prædicta conclusio: nemo enim iuri publico potest renunciare, vt dicitur in iure, *i* & experiētia quæ est rerum magistra docuit Sanctos Patres præfati concilij, quod licet renunciatio prædicti anni tempore quo factum fuit dictum decretum capituli, ad apostolicam. solum videbatur præiudicare iuri priuato: tempore tamen dicti Concilij, & nostro clarè cœpit præiudicare tam iuri publico quam priuato, & ita in vtilitatem publicam vetuit Conciliū huiusmodi professiones ante annum fieri, nam iam passim in aliquibus religionibus intra vnam vel alteram hebdomadam cœperunt fieri professiones, vt ad dignitates, & beneficia promouerentur, & fierent prius magistri quam discipuli, cum in magistrum assumi non debeat qui non nouit esse discipulus cum magno damno, & dedecore publico ipsarum religionum quæ sunt magna pars Reipublicæ Christianæ, in qua ius publicum consistit argumento cuiusdam legis, *k* & consequenter nemo auctoritate propria potest tali iuri renunciare, & per hæc & alia hanc partem defendit Nauarrus. *m*

i e. diligenti de for. cōp.

Kl. i. §. huius studij. ff. de iusti. & iur.

m Nau li. 3. consi. tit. de reg. cōsi. 33.

ARTICVLVS VIII.

An annus probationis debeat esse continuus.

Respōdeo dicēdo, quod Panormitanus *a* tenuit disputatiuè sufficere, quod sit interpolatus, quod ante ipsum videtur tenuisse quādam glossam. *b* Sed oppositū est verius, & communiter tenetur, scilicet, quod oportet annum esse cōtinuum eo modo quo solent austeritates in religione continuari. Et hoc Panormitanus putat verius, cum hic annus sit statutus ad experiendum austeritates quæ maximè in continuatione consistunt, sicut patet in eo qui difficultatur ieiunare quadraginta dies facilè ieiunaret eos si inter diem, & diem alium diem refectionis interponeret. Tū quia decretalis c dicendo infinitè austeritates omnes vniuersaliter comprehēdit, in casu autem nostro possibiliter quis non experiretur omnes putâ quadragesimales si egrederetur tēpore quadragesimæ, & idem in aduentu, & hyeme vel æstate. Tū, quia cum iura loquuntur de annuali spatio vel de alio tempore de continuo sunt intelligenda, vt notat quædā glossa, *d* quia regulariter omne tempus debet esse continuum. Et hanc opinionem tenet Bartolus, *e* per textum ibi vbi seruus dicitur veteranus, qui anno continuo seruiuit, nouitius autem qui non seruiuit anno continuo, & ita tenet post Lappū, & Alexandrū Rebuffus, *f* & confirmatur; nam qui seruit duobus diebus non dicitur seruire vno die, vt dicitur in quadam lege, & plura coaceruata nō sunt propriè vnum, vt dicitur in alia lege, *h* vbi Bartolus, & communiter scribentes. Et ita hanc opinionem fuisse decisam in sacro pœnitentiario testatur Nauarrus. *i* Hæc sunt de iure communi videamus nunc vtrum secundum priuilegia religionibus concessa aliud sit dicendum.

a Panor. in e. ad apostolicā de regular.

b Glo. in reg. eū qui de regu. iur. lib. 6.

c d.e. ad apostolicam.

d Glos. super rub. ff. de vac. temp. præscr.

e Bart. in l. interdū § quoties. ff. de publ.

f Rebuf. cons. 68 p. 1 col. .

g l. 3. ff. de oper. libert.

h l. vbi ff de verbo. oblig.

i Naua. lib. 3. consi titu. de reg. cons. 31

Pro quo est aduertendum, quod Iulius II. statuit, quod cum aliqui fratres in ordine Minorum annum probationis inceperint, sed postea ad eundem ordinem redierint tempus prioris receptionis habitus cum tempore posterioris sibi computari vel non computari possit iuxta determinationem suorum superiorum: ita habetur in ordinum Monumentis. *k* Quod priuilegium non existimo esse reuocatum per Conciliū Tridentinū, *i* in eo enim tātū definitur, quod annus debeat esse integer, non autē ibi definitur, quod debeat esse cōtinuus, sed hoc relinquit sub opinione sicut antea erat: vnde illi q in nostra religione Minorū de obseruātia fecerunt professionē post annū integrū probationis discretum tamen, & non continuum ante constitutiones generales Toletanas apud viros graues nostræ sacræ religionis iudicati sunt professi, sicut præsente me in facti cōtingētia iudicatum fuit in illustri conuentu S.B.P.N. Francisci Salmanticensi, cum cōsilio P.F. Francisci de Alderete, & P.F. Ferdinandi de Campo, & P.F. Andreæ de Auila Prouinciæ S. Iacobi olim prouincialis, & cum consilio P. Fratris Ioānis de Rada Magistri mei, & P. Fratris Francisci de Herrera dictæ prouinciæ patris, cuius scripta, & libri satis clamant, hos esse in sacra Theologia patres peritissimos, & cum

K Ins. impr. fo. 117. conces. 283.

i Conc. Trid. ses. 25. de regul. c. 15.

cum consilio doctissimi doctoris Gabrielis Henriquez iuris consultorum primarij, quem ego super hoc casu consului & in dicta consultatione allegatum fuit post Concilium Tridentinum ita non solum consuluisse sed etiam in praxi admisisse Patres fratrem Ioannem Ramirez olim dictæ prouinciæ prouincialē qui ex parte Regis Philippi Secundi, fuit ad Concilium Tridentinum missus & Fratre Gasparem de Vzeda, qui in sacra Theologia speculatiua & morali viri satis consummati fuerunt. Dixi ante constitutiones generales Toletanas, l nam post eas dubium est vtrum professio post annum discretum probationis impletum valeat. Dicitur enim in eis quod ad maiorem Concilij obseruationem nouitij permaneant per annum continuum in probatione, & sic videtur Capitulum generale auferre à prælatis vsum prædicti priuilegij. Sed quidam in nostra religione Pater satis benemeritus & doctus dicebat, quod in eo Capitulo non fuit ablatus vsus prædicti Priuilegij, tum quia in dicta constitutione non fit vlla mentio de prædicta ademptione vsus, tum etiam quia quamuis apertè diceretur in ea vt prælati non vterentur prædicta gratia adhuc etiam iusta exsistente causa potuissent dispensare, quia in dictis constitutionibus dicitur quod cum causa vrgens euenerit prouinciales possint dispensare cum discretis Conuentus in quo morari contigerit, cum his Nouitijs in supra memoratis conditionibus à religione constitutis. Nec obstat quod conditio de continuitate anni non est de supra memoratis conditionibus, sed potius de sequentibus, vt patet ex contextu & serie dictarum constitutionum, quia respondetur, quod quamuis prædicta constitutio secundum ordinem literæ non est de supra memoratis secundum ordinem intentionis est de illis quia in quantum tollit vsum prædicti priuilegij est constitutio facta à nostra religione, & cum mens Capituli Generalis sit vt prouinciales possint dispensare in conditionibus factis à nostra religione circa ipsos nouitios, inde sequitur, quod licet expresse in dictis ordinationibus tolleretur vsus prædicti priuilegij, quod potuissent prouinciales dispensare iusta occurrente causa, tum etiam quia intentio dictæ constitutionis de anni continuitate non fuit tollere vsum prædicti priuilegij iusta causa occurrente, sed fuit statuere quod iura decernunt secundum mentem doctorum vt dictum est, & ideo constitutiones prædictæ Toletanæ expresse volunt vt prælati vtantur suis priuilegijs obtentis contra leges apostolicas ordinarias, vt expresse constat ex ipsis constitutionibus. m Ex quibus omnibus patet, quod professio facta ex dispensatione prouincialium contra constitutionem de anni continuitate in nostra sacra religione Minorum de obseruātia erit valida, & in tali casu factū tenebit. Consulerem tamen vt hæ dispensationes raro aut nunquam fierent nisi talis occurrat necessitas, quæ nulla possit tergiuersatione negari. Hæc prædictus vir. Quæ omnia mihi probatissima sunt, sed à tali vsu censeo abstinendum omnino, nec nisi vrgenti necessitate ego eum admitterem, cum postea professus per talem dispensationem possit reclamare in iudicio comparendo, vt eius professio irrita iudicetur sicut ego audiui apud Matritium quendam religiosum coram Vicario Generali reclamasse eo quod intra annum probationis extra monasterium in quadam infirmaria eius pro fratribus eiusdem monasterij curandis deputata per aliquot dies infirmus vt medicaretur steterit. Cum quo ego simul ægritudine oppressus curatus fui, dicebat enim eius annum non fuisse continuum prout Sacri Canones determinant. Et à fortiori dispensatus poterit reclamare allegando nullam ad dispensandum causam interuenisse. Nec patres religionis tales debent admittere professiones cum mutato spiritu professorum lites verisimiliter possint timeri.

l c. 1. de approbatio nouitio.

m c. 8. tit. de dispen. harū constit.

Aduertendum tamen, quod in alijs religionibus, in quibus non est facta similis constitutio possunt prælati admittere ad professionem eos, qui annum discretum probationis peregerunt cum priuilegium Iulij II. non sit, (vt probatum est,) à Concilio sublatum. Quod verum est si dictæ religiones priuilegijs mendicantium fruuntur prout quasi omnes fruuntur.

ARTI-

ARTICVLVS IX.

Vtrum sit de substantia anni probationis quod deferatur habitus regularis.

REspondeo dicendo, quod in quadam lege *a* partitarum hæc quæstio determinatur in hunc modum. Otro si el que entra en orden en algun monasterio deue vestir el habito de aquel orden, ca de otra manera no podria bien prouar la aspereza de la orden, porque vna gran parte de la graueza de la regla es en las vestiduras. Circa quam legem aduertit ibi Gregorius Lopez esse conformem cuidam decretali vbi Abbas dicit, quod est de substantia vt quis probet regulam in habitu regulari nouitiorum. Et quātum ad nostram religionem fratrum Minorum de substantia est vt nouitius probet regulam in habitu regulari, cum in ea præcipiatur vt certo habitu nouitij induantur.

a l. 3. titu. 7. part. 1. iuxta finem.

b c. super eo cum glo. ibi de regul.

ARTICVLVS X.

Vtrum in anno probationis ad profitēdum sufficiat, quod deferatur habitus religionis partim in monasterio partim extra.

REspondeo dicendo, partē affirmatiuam videri veriorem, tum quia supponitur, quod prædictus nouitius detulerit habitum susceptum per totum annum partim intra monasterium partim extra manēs semper sub obediētia sui superioris, & cum eius licentia iusta de causa data, & faciens eius præcepta & mandata, & videtur sufficiens adimplendum suum annum nouitiatus. Tū quia nullo iure cauetur, quod nouitius debeat manere semper & continuo toto anno intra monasterium, & quod patrum sanctionibus non est statutum superstitiosa inuentione non est præsumendum argumento cuiusdam *a* Canonis. *b* Tum quia Abbas antiquus quem refert Abbas iunior siue Panormitanus dixit, quod religiosus manens extra monasterium sub obedientia superioris, & cum eius licentia videtur residere intra illud, prout late tradit Nauarrus, *c* allegando Syluestrum, idem cum communi tenentē. Tum etiam quia etiam si prædictus Abbas nec aliquis alius id dixisset ita tamen dicendum erat alioquin sequeretur, quod omnes nouitij qui intra annum exeunt monasteria de licentia suorum superiorum in quibus ceperunt habitū vt peregrinarentur in stationes, vel alia loca pia, vel viserent suos parentes aut cognatos ægrotantes, vel vt medicarentur, vel vt testificarentur, vel recrearentur vel alia iusta de causa non cōplerent annos suorū nouitiatuū. Tū quia alias sequeretur, quod errant Reges & Principes omnes qui sunt generales religionum militarium, qui frequenter post datum habitū suarum religionū suis militibus nouitijs statim aut certè post duos mēses vel tres mittunt ad defendenda aliquot oppida munita, vel ad ipsamet bella, vt in eis compleant nouitiatuum annos.

a c. consuluisti. 2. q. 4.
b Abbas in c. illorū de sēt. exco. Panor. in c. ex rescripto co. 2. de iure iurand.
c Naua. in c. statuim 9. 19 q. 3. nu. 74. Syl. v. religio 3. q. 19. vers. 5.

Tum quia hoc videtur satis probari in quadam decretali *d* cum eis annotatis, quod scilicet annus nouitiatus extra monasterium de licentia superioris iusta de causa agi & compleri potest, tum etiam quia consuetudo optima legum interpres habet, quod prælati religionum etiam non militarium cum datur habitus suorum ordinum aliquibus viris insigniter eruditis, vel in exercēdis artibus mechanicis, aut alijs valde expertis mittunt eos intra annum nouitiatus ad disputationes, & ad alia negotia peragenda, & ad instruendos alios ignorantiores qui operantur in villis monasteriorum ad aliquot dies hebdomadas vel menses, neque propterea cogunt eos ad inchoandum nouos annos nouitiatuum, tum quia frequenter longè asperiorem & duriorem vitam ducunt extra monasterium quam ducerent intra illud, & probant magis duritiem obedientiæ in eundo & redeundo & laborando, & malè edendo quam hi qui intra monasterium sub vmbra obediunt bene edendo. Et confirmatur: non enim est necessarium vt nouitius probet & experiatur omnes austeritates Monasterij in indiuiduo, siue in specie, sed sufficit quod experiatur austeritatem in genere per totū vnum annum degendo sub obedientia prælati, si enim nouitius statim post susceptum habitum inciperet ægrotare, & maneret æger quatuor, aut sex vel decem menses intra monasterium sub obedientia posset in fine anni profiteri secundum mentem doctorum quorum nemo dicit nec vt puto auderet dicere contra-

d c. insinuante qui cleric. vel vouent.

contrarium, ergo non est absque vlla lege dicendum quod teneatur experiri omnes austeritates in specie, imo minime gētium possunt eas experiri nouitij nostræ sacræ religionis Minorum. Cuius præceptum est non posse fratres professos ipsa equitare, quod rigorosum præceptum non possunt nouitij in anno nouitiatus experiri, & multis allegatis hanc partem defendit doctissimus Nauarrus. *e*

e Naua. li. 3. consil. tit. de regul. consi. 41.

Aduertendum tamen quod semper dixi si, talis nouitius egrediatur, & sit extra monasterium cum licentia sui prælati, & cum habitu: nam si sine licentia, & sine habitu egrediatur, & postea reuertatur talis annus dicitur interpolatus, & est insufficiens secundū ius commune ad professionem, licet secūdū concessionem Iulij secundi supra in octauo articulo relatam sufficiens videatur. Nec supra dictis obstat ordinatio Toletana generalis pro ordine Minorum de obseruantia facta vbi dicitur, quod licet Nouitius exeat cum habitu minimè tempus nouitiatus ante exitum completum ipsi computetur. Nā respondetur quod dicta ordinatio intelligēda est quod exijt cum habitu, sine licentia prelati iuxta superius notata: non autem quā do exit cum habitu, & licentia prælati. Vel dic quod si de licētia prælati cū habitu egrediantur annus erit continuus, & non discretus, & facta professio valebit, non enim ordinatio generalis potest statuere, vt per acto anno continuo probationis professio facta sit nulla, hoc enim esset aliquod contra ius cōmune determinare ad quod potestas constituti onis generalis non se extendit iuxta tradita à Nauarro. *f* ex quo infertur quod ordinatio prædicta solum impedit fieri professionem quando cum habitu, & cum licentia & causa egreditur nouitius extra monasterium, non tamen irritat professionem si fiat: irritare enim hanc professionem solus Papa potest, & capitulum Generale minimè; neque obstat quod sit cōfirmatū à Papa, Papa enim cōfirmat statuta quatenus non sunt cōtra ius, & sacros Canones, pro vt notat Nauarrus *g* in simili casu.

f Nau. vbi supra. consil. 5 ...

g Nau. vbi s.

Aduertendum est etiam quod Prouinciales possunt dare huiusmodi licentiam ad exeundum, & etiam prælati monasteriorū in quibus sunt Nouitij cum Consilio discretorum ipsorum monasteriorum, quando ad Prouinciales non faciliter recurri potest, & necessitas vrget, cum Guardiani & prælati conuentuales pro similibus necessitatibus habeant ad dandas similes licentias facultatem. Quod secundum constitutiones generales, aut Prouinciales vniuscuiusque religionis est practicandum.

Aduertendum denique quod supradicta minimè consulerem practicanda in Nouitijs monialium licet enim propter aliquam infirmitatem cum licentia superiorū, & cum habitu egrediātur ad domos parentum, vt in ipsis medicentur non debet ipsis computari tēpus quod ante prædictū egressum in monasterio fuerunt. Et ratio horum est, nam ipsæ moniales aut ratione voti aut ratione præcepti ad seruandam perpetuam clausuram astringuntur, pro vt in primo tomo *g* latè diximus, & non propter quamcumque infirmitatem conceditur ipsis ad egrediendum licentia prout in eodem loco probauimus. Quem rigorem non experiuntur non potentes se continere, ita vt saltem intra annum probationis non egrediantur. Verum est tamen quod si peracto anno probationis aliqua cum licentia superioris egrediatur dum dos constituitur, & procuratur, vt grauis eius infirmitas curetur, si postea reuertatur potest statim ad professionem admitti cum per integrum annum continuum in probatione steterit.

g 1. tomo. q. 47.

Nec obstat Concilium Tridentinum *h* definiens finito anno probationis statim Nouitios ad professionem fore admittendos, aut expellendos, nam respondetur, quod Concilium loquitur de Nouitijs in monasterijs virorum educatis, non autem de Nouitijs monialiū vt ex eius litera satis patet ibi, *Nouitios quos habiles inuenerint*, & probatur ex verbis eiusdē decreti, ibi. *Nouitij, vel Nouitiæ*, in quibus facit Concilium differentiā inter Nouitios, & nouitias, nullam de fæminis Nouitijs in prioribus verbis mentionē faciendo.

h Ses. 25. de regul. c. 16.

ARTICVLVS XI.

Vtrum regulares ad aliam transiens religionem in ea teneatur habere annum probationis continuum.

RESpondeo dicendo, quod prima facie videtur non teneri profiteri cum in omni religione tria vota essentialia

 voucan-

voueantur scilicet castitatis paupertatis & obedientiæ, & ita qui profitetur vnam regionem approbatam videtur profiteri omnia essentialia cuiuscumque religionis, & cum nihil frustra sit faciendum iuxta quandam *a* decretalem non videtur reiterandus annus probationis, neque professio. At contrarium est dicendum, quia frequenter monasterium secundum est, arctioris obseruantiæ, ad quam professio prioris monasterij non extenditur, & nisi profiteretur nouè in secundo nullo iure ad illam obseruantiam obligaretur, & ita omnes religiosi eius non obligarentur omni disciplina quod abhorrent iura *b* perquæ ita tenet Nauarrus. *c* Et licet Leo Decimus *d* concesserit, vt translatus de vna religione ad alteram possit facere professionem ante annum probationis expletum de consilio discretorum monasterij in quo facit professionem, hoc tamen priuilegium non video in religionibus practicari, & ita per nō vsum ad minus est sublatum.

a ca. si. Papa de priu. li. 6.

b c. recol. de stat. mon. c. si nouæ. 16. q. 7.

c Nau. lib. 3. consi. tit. de regul. cons. 3

d Habetur in supple. fo. 40. conces. 195.

ARTICVLVS XII.

Vtrum prælati incidant in aliquam censuram recipientes Nouitium ad professionem ante annum probationis elapsum.

RESpondeo dicendo, *quod Innocentius IIII. hoc prohibuit, vt habetur in monumētis ordinū. Et Alexand. IIII fratribus minoribus, & prædicatoribus in virtute obedientiæ, & sub excommunicationis pœna districtè inhibuit, ne ante annum probationis elapsum quēquā ad professionem sui ordinis seu renuntiationem seculo faciendam recipere, neq; constitutū intra huiusmodi annum aliqua tenus impedire, quo minus infra ipsum ad aliam religionem, quam maluerit transeat, vel nisi maior quatuor decim annis existens professus sic tacite, vel expressè, aut euidenter constet illum vitam voluisse mutare, quod tamen, non præsumitur nisi clara probatione, & competentibus indicijs ostendatur omnino ad sæculum redeat, sicut de volūtate processerit prę sumāt. Et quod si forte contra huiusmodi prohibitionem quēquam recipere præsumpserint decreuit, eum qui taliter receptus fuerit nullatenus dicto ordini alligatū: ipsosq; fratres ad receptionem quorunlibet ad professionem eiusdem ordinis fore ipsos iure suspensos, & insuper pœnæ subijciendos, quę fratribus ipsius ordinis pro culpis infligi grauioribus cōsueuerunt.* Ita habetur in iure, *b* & refert Nauarrus.

a in. 2. impr. fo. 103. con. 238.

b c. non solū de regul. li. 6 Naua. ca. 27. n. 157. §. 12

c Sess. 25. de regul. c. 15.

Circa quam constitutionem ibi, nisi maior quatuor decim annis, aduerte quod hæc verba secundum Concilium Tridenrinum sunt mutanda, loco quorum dici debet, nisi maior sexto decimo anno existens.

Circa eandem constitutionem ibi, aut euidenter constet illum vitam voluisse mutare, Nota quod licet Nouitius intra annum probationis libere, & sine licentia petita ab aliquo possit à religione retrocedere, prout notat Panormitanus *d* per textum ibi, nec tenetur soluere expensas factas, sibi à monasterio, nec incurrat aliquam inhabilitationem ad ordines, vel beneficia Ecclesiastica, vel secularia pro vt allegaudo aliqua iura tradit Siluester *e* hoc tamen per multa iura limitatur, nisi appareat euidenter eum voluisse absolutè vitam mutare. Vnde volunt aliqui, quod is qui religionem intrauit animo perseuerandi teneatur religioni in genere, etiam alio voto non facto: quorum quidam dicūt, quod est vere religiosus, ita quod si cōtrahat matrimonium nullū est, quia illud votum dicunt esse solennizatū per habitus susceptionem, quam opinionem improbat Siluester *g* quia votum nō solennizatur, quo ad dirimendum matrimonium, nisi per susceptionem ordinis sacri, vel professionem tacitam, aut expressam, vt patet in iure. *h* At hic non suscipit ordinem sacrum, neq; est expresse, vel tacitè professus. Cum professio tacita, vel expressa non possit alicui dari sine consensu mona-

d Pan. in ca. statuimus de regul.

e Sylu. tit. religi. 5. n. 8.

f Innoc. in c. consulti de regul. Sylu. vbi sup.

g Sylu. vbi

h c. vnde de uoti li. 6.

sterij

sterij, quia est quasi quidā cōtractus, ex quo reciproca oritur obligatio, quæ ex parte vnius tantum nō potest proficisci, vt in quadā lege i satis innuitur; imo nec supradictus remanet obligatus religioni in genere cum non obligetur proprio voto; propositū enim nō est votum, nisi sequatur promissio: quod vbique innuit diuina scriptura K in qua dicitur. *Facies, sicut promisisti Domino, si quid vouisti domino non tardabis reddere: displicet enim ei infidelis, & stulta promissio.* Et id ipsum innuunt l Leges Ciuiles secundum quas votum ex pollicitatione causatur. Nec talis obligatur præcepto superioris, vt concludunt omnes Canonistæ, neque præcepto ecclesiæ, quia hoc nullibi reperitur.

i L. in omnibus. ff. de act. & oblig.

K Deuter. 23 & Eccl. 5.

l L. 2. ff. de pollic.

Sed restat respondere verbis supra positis ibi, *aut euidenter constet illum vitam voluisse mutare.* Respondetur enim, quod hic loquitur decretalis de proposito mutandi vitam vt erat oblatio professionis, quā in religionis ingressu multi petebant profiteri licet professio subito nō admitteretur, sicut olim poterant in omnibus religionibus non mendicantibus, & hi erant obligati religioni in genere, at non erāt verè professi. At modo post Concilium Tridentinū m, etiamsi petant statim profiteri, cum ante annum probationis expletum non possint professionem emittere etiam non remanent obligati religioni in genere; pro vt ego in nostra summa confessorum, cum Doctoribus communiter teneo.

m Conc. Trid. vbi sup.

Circa suspensionem in dicta constitutione propositam notandum, quod prouinciales in ea possunt dispensare, cum non sit Papæ, neque Sedi Apostolicæ reseruata eius dispensatio iuxta ea, quæ latè in primo tomo n probaui.

n. 1. tomo. q. 22.

QVÆSTIO. XVI.

De Nouitijs quo ad eorum bonorum dispositionem in sex articulos diuisa

Circa quam quæruntur sex.

1 *Vtrum ingrediens religionem possit testari.*

2 *An testamentum factum ante ingressum per professionem annulletur.*

3 *Vtrum testamentum factum ante professionem possit post ipsam mutari.*

4 *Vtrum vsusfructus bonorum filij profitentis in religione pertineat ad monasterium an ad patrem.*

5 *Vtrum legatum in singulos annos relictum alicui ingresso monasterium fratrum Minorum de obseruantia possit ante professionem alicui legari.*

6 *Vtrum qui vult ingredi religionem fratrum Minorum teneatur sua bona pauperibus distribuere.*

Multa iam in secundo Tomo, a circa Nouitiorum renunciationes dicta sunt nūc aliqua, pro complemēto materiæ, hic sunt proponenda, & discutienda.

a 2. tomo. q. 47.

ARTICVLVS I.

Vtrum ingrediens religionem possit testari.

Respondeo dicendo; quod ante ingressum religionis cuilibet est libera facultas testandi, vt ex multis iuribus a tenet Abbas communiter receptus. Et tradit Gutierrez nec Concilium Tridentinum, b hoc reuocat; non enim annullat renuntiationes ante ingressum religionis factas, & dato quod eas annullet, non annullat testamentum, neque donationes causa mortis factas, ante ingressum religionis, nec post ingressum, etiamsi fiant ante duos menses proximos professioni, pro vt nos iam in secundo tomo c explicauimus. Nec verba Concilij, ibi nulla quoque renunciatio, nec obligatio possunt adaptari ad testamentum: habetur enim in quadam d lege, quod verba, contraxerunt, gesserunt, non pertinent ad testamentum; nec ad testādi ius, & clarum est, quod ista nomina renunciatio, & obligatio includuntur sub illis verbis, contraxerunt, gesserunt; ipsa enim sonant contractum. Nec valet dicere quod de contractibus ad testamentum valet argumentum, vt ex aliquibus iuribus e colligitur, & tradit Euerardus in suis locis; nam respondetur dictum argumentum procedere, quando est in omnibus eadem ratio, vt videri potest in multis casibus, quos refert Alciatus; f at in nostro casu non est eadem ratio cum testamentum possit reuocari ante

a Auth. si qua mulier. C. de sacro sanct. Eccle. & in §. illud in Auth. de monach. co. 1. & in cap. quia ingred. 19. q. 3. Abb. in c. in præs. n. 49. de pro.

b Sess. 25. de regul. c. 16.

c 1. tomo q. 56.

d L. 20 ff. de verb. sign.

e L. fin C. de reb. Eccles. non alien. l. si quis priori. §. cæterum. C. de secun. nup. Gloss. in c. 1. §. item sacramenta. C. de paceiuram. firmata Euerard. loco. 17.

f Alciat. in l. 2 c ...

ante professionem, quia ante mortem naturalem, aut ciuilem, non confirmatur, At renuntiatio, aut obligatio inter viuos irreuocabilis est, ex qua irreuocabilitate potest inuitus, & coactus renũcians vidẽs se bonis irreuocabiliter destitutum profiteri, vt in secundo tomo g abundè probauimus. Nec appellatione contractus propriè venit testamentum, vt tradit Decius h. Et certè si Concilium vellet suum decretum in testamento locum habere id vtique patres Concilij minimè subticerent scientes inter testamentum, & renunciationem, aut obligationem magnam in iure versari differentiam.

g 2. tomo. q. 96.
h Decius cõsil. 660. n. 10

Nec supradictis obstat quædam lex i partitarum, ibi enim non disponitur, quod religionem ingrediens non possit testari, sed quod professus in monasterio id efficere minimè possit, pro vt ibi aduertit Gregorius Lopez.

i L. 17. tit. 1. par. 6. in princip.

ARTICVLVS II.

Dato quod testamentum potest fieri ante ingressum religionis quæritur, an per professionem annulletur.

Respondeo dicendo, quod circa hanc quæstionem videntur doctores variare, inter quos sunt Antonius de Butrio a & Abbas, qui omnino Antonio non adhæret. Et in hac controuersia verior, & cõmunior opinio est Bartoli b dicentis testamentum factum ab eo, qui religionis professionẽ, & ingressum mininimè cogitabat professione secuta rumpi solum, quo ad legitimam portionem Monasterio competentem. Hanc opinionem sequitur Couarruuias, c & dicit Communem Didacus Perez, quos sequitur Durante. Quod est intelligendum, quando monasterio non fuit relicta legitima portio, si vero relinquatur manebit testamentum firmum, eo quod cessat iusta causa, querelandi, & in hoc omnes concludunt, vt constat ex traditis à Nauarro d & Caldas.

Sed si de monasterio cogitauit, & nihil monasterio relinquit, non rumpitur ipsum testamentum. Ita tenet Bartolus, e quod dicit communiter approbatum Ripa, & vt verius amplectitur Iulius Clarus, qui addit quod casu, quo non cogitauit de monasterio ante ipsius religionis ingressum rumpitur testamentum, per professionem dummodo testator in ipso religionis ingressu non solum, se ipsum, sed etiam omnia sua expressè Monasterio dedicauit, non vero tacite dedicauit, nam per hanc tacitam dedicationẽ non videtur priorẽ, expressam voluntatem mutasse. Et addit Molina e quod Bartoli opinio indicaretur amplectenda, ex ipsius met religiosi confessione iuramento firmata, intenderit nè, an non reuocare antiquum testamentum, illique esse standum saltem in foro conscientiæ.

a Butriq. in c. in præsen. n. 30. de probat. & ibi. Abbas. n. 62.
b Bart. in Authen. si qua mulier n. 52 de sacro sanctis Eccles.
c Cou. in c. 2 de testam. n. 5. Perez in l. 8. tit. 2. li. 5. ord. pag 67. Durante de arte testandi tit. 3. c. 9.
d Nau. in ca. non dicatis n. 81. & 83. Caldas de nomina. emph. q. 6. n. 10. & 16.
e Bar. vb. su. n. 8. Ripa in l. si vnquã q. 35. n. 94. C. de reuo. dona. Clarus li. 3. recept. sen ten. §. testa. q. 28. n. 6.
e Molin. 1. 2 tract. 2. disp. 139. conclu. 753.

Et aduertendum, quod si ingressus monasterium habeat liberos legitimos legitima debita monasterio erit quintum, nam reliquum est filiorum, vt in legibus f regni probatur, vltra quam partem filij, per parentes grauari non possunt, neque etiam in tertio, & quamuis per aliam legem, g liceat meliorationem inter filios facere, & monasterium habeatur loco filij secundum quod videtur dicendum, quod ipsi potest fieri melioratio, contrarium tamen est asserẽdũ, nã dictæ leges locum habent in filijs veris, non autem in filijs fictis, vt satis abunde notauit Tiraquelus. i

f L. 12. t. 6. li. 5. nou. cop. l. 8. tit. 8. eod. lib.
g L. 2. tit 6. li. recop.
i Tiraq. in l. si vnquam C. de reuoc. do nat. f. 333. n. 43. & 44.

ARTICVLVS III.

Vtrum testamentum factum ante professionem possit post ipsam mutari.

Respondeo dicendo, quod testamentum factum à Nouitio ante professionem, post eã mutari, aut reuocari nõ potest, si quidẽ professus testare non potest etiãsi professus fuerit religionẽ, quæ cõmunia bona habere possit, ita probatur in iure, a & notãt Abbas, & alij relati à Couarruuias, qui multos allegat contra Bartolum, adeo, quod licet reuocatio testamenti fiat in fauorem Monasterij ea minime valebit, neque iure subsistet, vt ipsemet Couarruuias resoluit.

a l. 2. de test. Auth. de monachis. §. illud Abba. in c. in præs. n. 61. de prob. Cou. in d. c. 2. n. 9.

ARTICVLVS IIII.

Quidam habens aliquorum bonorum proprietatem quarum pater habet vsum fructum, quæritur vtrum per professionem remaneat apud patrem

trem vsus fructus, an transeat ad monasterium, & casu quo possit facere testamentum, vt potest, si ingrediatur religionem fratrum Minorũ de obseruantia, vtrum possit disponere non solum de proprietate prædictorum bonorum, sed etiam de vsu fructu, an vero solum possit disponere de proprietate, & nihil de vsu fructu agere competente parte pro tota vita sua.

RESpondeo dicendo quod si ingrediens religionem non faciat testamentum certum est, quod monasterio solum competit, quod erat dicti filij, & sic ipsum monasterium solum debet habere proprietatem, vsusfructus autem apud patrem remanebit, quia per professionem, non extinguitur vsus fructus vsufructuarij secũdum Nauarrũ, *a* & latius Antonium Gomez, & Couarruuias, post quandam Glossam communiter receptam. Si tamen ingrediens religionem testamentum facit videtur, quod possit disponere, non solum de proprietate, sed etiam de vsu fructu saltem de illo, quod remanet ablata legitima, quæ ipsi patri debetur, quæ est tertium. Lex enim Tauri concedit licentiam filio, vt possit facere testamẽtum, ac si non esset in potestate patris, ex quo consequi videtur, quod possit disponere de dicto vsu fructu, qui ipsi pertineret, si in potestate patris nõ esset per hanc, & alias rationes hanc partem defendit Antonius Gomez. *b* Cui opinioni ego nõ possum adhærere: licet enim prædicta Lex *c* Tauri concedat facultatem filio, vt possit testari, non tamen concedit ipsi facultatem, vt possit testari de rebus alienis, vsus autem fructus res est aliena. Cum sit patris pro vita ipsius, vt resoluit Molina, *d* & sic per prædictam licentiam, non potest filius in aliquo præiudicare paterno iuri quæsito vsus fructus retinendi: poterit tamen filius relinquẽdo patri proprietatem vltra legitimam ipsi debitam patri imponere grauamen, cum ei aliquod bonum proprium relinquat de quo libere poterat disponere ratione cuius ei grauamen aliquod imponere potest. Et hic est casus notabilis secundum quem potest filius non habens aliquid de præsenti, quo ad vsum fructum mandare, vt fiat aliqua eleemosyna de præsenti, aut facere aliquod legatum per viam fideicommissi.

a Nau. in ca. non dicatis n. 38. Anto. Gom. in l. 6. tau. c. 11. Couar. in ca. 2. n. 8. de test. Gloss. in l. 1. C. de bo. matern.

b Ant. Gom. vbi s. n. 13. & 14.

c L. taur.

d Molin. de primog. l. 9. nu. 22. cum seqq.

ARTICVLVS V.

Vtrum legatum in singulos annos relictum alicui ingresso in monasteriũ fratrum Minorum de obseruantia possit ante professionẽ alteri legari.

RESpondeo dicendo, quod resolutio huius quæstionis videtur pendere ex resolutione alterius, vtrum scilicet legatum in singulos annos expiret morte ciuili ipsius legatarij religionem profitentis, & videtur quod non: nam vsus fructus, non extinguitur professione vsufructuarij, etiamsi faciat eam in religione bonorum capaci: necessaria est enim mors naturalis, vt ait quædam Glossa *a* notabilis secuta à Doctoribus communiter quos refert, & sequitur Couarruuias, Antonius Gomez, Pinelus, & speculum testamentorum. Ex quo videtur quod sicut vsus fructus, non finitur professione etiam in religione bonorum in communi incapace, & potest alicui ante professionẽ legari pro tota vita ipsius profitẽtis, ita etiam legatum in singulos annos non finiatur professione, & per consequens possit alicui ante professionem legari. At contrarium existimo tenendum esse in legato in singulos annos pro alimentis relicto ipsi ingresso religionẽ, hic enim si profiteatur in religione fratrum Minorum de obseruantia nõ potest ante professionem de tali legato disponere nisi pro illo tantum anno in quo facit professionem, differentia maxima enim est inter vsum fructum, & legatum in singulos annos, vsus fructus enim cedit dies statim, quod alicui competit, & ideo ad eius hæredes transmittitur, est enim quoddam ius pure & absolutè ipsi vsufructuario competens, & iam quæsitum, at annua legata pro alimentis non est vnum purum legatum, sed est vnũ purum primi anni, & de hoc ante professionem potest Nouitius disponere, & reliquorum annorum sunt plura legata conditionalia. Quorum ante professionem nõ cedit dies, nec in ipsis absolutè, & purè habebat ingressus ius quæsitum, vt de eis possit dis-

a Gloss. magna ad fin. in Auth. ingre. C. de sacro sa. &. Eccle. Cou. in. c. 2. n. 8. de test. Gom. in l. 48 tau. n. 8. Pin. in l. 1. part. 2 C. de bon. matern. speculum test. Gloss. 14. n. 3.

b L. si in singulos. ff. de an. legat.

disponere, vide, quid dicat Paulus b Iurisconsultus. *Si in singulos annos alicui legatum sit Sabinus (cuius sententia vera est) plura legata esse ait, & primi anni purum sequentium conditionale, videri enim hanc inesse conditionem si viuat, & ideo mortuo eo ad hæredem legatum non transire.* Hæc Paulus, Et clarius hanc veritatem nobis proponit Caius c Iurisconsultus, *Dicens in singulos annos relictum legatū simile est vsui fructui cum morte finiatur, satis capitis diminutione nō finitur cū vsus fructus finiatur,* Super quam legem Glossa in verbo non finitur dicit, non finitur scilicet, in singulos annos relictum, quia legatum sequentis anni est, aliud legatum, & sic istud habebit legatarius, plura enim sunt legata, & sic in capite cuiuslibet anni inspicitur, an sit capax vel non, sed secus est in vsu fructu, cum legatum est simplex, & non in singulos annos. Deniq; nemo potest legare, nisi illud quod est suū, aut habet ad illud ius at legatarius in singulos annos nō habet ius purè, & absolutè nisi ad legatū sequētis anni, ergo legatū tātū sequentis anni poterit legari alteri ante quā ad professionem admittatur. Legata autem aliorum annorum, post primum annum, in quo professionem emittit minimè poterit alteri legare cum dies illorum legatorum nō cesserit, & quando cedunt ipse legatarius iam factus est in communi, & in particulari taliū legatorum incapax, & neque in communi, neque in particulari talia legata sunt sua, vt ea alijs possit dare, donare, aut relinquere.

c L. in sing. ff. de ann. legat.

Aduertendum tamen, quod amplius est in hoc legato, quam in vsu fructu, nam in ingressu cuiuslibet anni si decesserit legatarius eius anni legatum hæredi suo potest relinquere, at vsufructuarius, etiamsi maturis fructibus, non dum tamen perceptis decesserit hæredi suo eos non potest relinquere, ita Iurisconsultus Caius. d

d d. l. in annos singu.

Aduertendum etiam quod semper locutus sum de Nouitio volenti profiteri in ordine fratrum Minorum regularis obseruantiæ, nam si velit profiteri in alijs religionibus capacibus bonorum in communi, potest ipse ipsos annuos redditus legare, nam licet dies illorum nō cesserit, cedent tamē in posterū post professionem: licet enim ipse sit incapax talis legati monasterium tamen in quo professionem emisit est capax huiusmodi legati, & respectu monasterij potest cedere dies. Legatum enim alimenti annui relictum cuidā Catherinæ pro ipsa, & vna famula ait Marianus, e quod debetur monasterio durāte vita sua, quo ad partē suā licet non quo ad famulam, quia per ingressum perdit facultatem habendi eam cūqua opinione transit f Nauarrus, quæ opinio in eo quod pertinet ad famulam moderanda est, vt procedat, si dicta Catherina ingrediatur monasterium in quo non conceditur Monialibus habere famulas secus in monasterijs, in quibus ipsis facultas ad eas habendas indulgetur, nā si dictæ Catherinę hoc priuilegium concedatur, ego non video quare famula eius dicto legato annuo priuetur, & si quinq; monialibus vna famula datur, respectu Catherinæ dabitur famulæ, ex legato annuo porportionabiliter, sicut respectu aliarum quatuor ei salarium suppeditatur. Nec puto improbabile, quod ex dicto legato annuo debetur Monasterio aliquid, pro seruitricibus, quæ omnibus monialibus dicti monasterij inseruiunt, sine quibus ipsis monialibus, non cōmode prouidetur.

e Mar. in ... par. cons. 10. in 6. vers. verum

f Nau. in cōmen. de regul. n. 38.

Ex supradictis infertur, quod si ipsi annui redditus, non legentur pro alimentis in singulos annos, sed ideo in plures pensiones diuisit eos testator exonerandi hæredis gratia cum in hoc casu vnum sit legatū, & eius dies iam cedat bene poterit dictus Nouitius ante professionem de eo disponere, tamquā de re sibi debita, & relicta purè, quod expresse colligitur ex verbis Iurisconsulti Martiani: g Ait enim, *Si vero non pro alimentis legauit, sed in plures pensiones diuisit exonerandi hæredis gratia, hoc casu, ait omnium annorum vnum esse legatum, & intra decennium decedētem legatarium, etiam futurorum annorum legatum, ad hæredem suum transmittere, quę sententia vera est.* Hæc Martianus.

g Si cū pro ... ff. quādo dies leg. cedat.

ARTI-

ARTICVLVS VI.

Vtrum qui vult ingredi religionem fratrum Minorum teneatur sua bona pauperibus distribuere.

RESpondeo dicendo, quod aliqui regulã fratrũ Minorũ explicantes tenẽt quod obligantur nouitij volentes in sacra hac religione profiteri, ex vi regulæ distribuere sua bona pro operibus pijs, & non amore sanguinis, aut vano tantum moti, vt patet ex traditis à Corduba. *a* At ego in ea sum opinione, vt existimem nouitios, non arctiori vinculo teneri bona sua distribuere, & dare pauperibus, quam alij Christiani. Quod primo probo ex communi practica, & nullum video Apostolicum præceptum, quo ipsi adhoc specialiter obligentur, imo ait Iansenius *b* in concordia Euangelistarum, quod non legitur de Apostolis reliquisse bona sua pauperibus, sed tantum ea reliquisse, & dominum fuisse secutos. Quod patet considerando substantiam religionis solum consistere in non habendo aliquid proprium & Deo soli vacare, quod potest fieri siue bona relinquantur pauperibus siue non, licet relinquere pauperibus sit maximè meritorium. Et hoc confirmatur ex verbis *c* Euangelij ibi. *Vade vende omnia, quæ habes, & da pauperibus & sequere me*. Hæc enim verba Consilium tantum, non præceptum important, vt omnes communiter intelligunt. Et iuxta hoc sunt intelligenda, quę dicuntur in regula fratrũ Minorum, cũ enim verba ipsius sint verba euangelica superius allegata iuxta eorum tenorem debẽt ipsa interpretari.

a Cord. sup. reg. fra. Min. c. 2. q. 8.

b Ian.

c Matt. 21.

Nec prædictis obstant verba quædam D. Augustini dicentis, quod possunt religiosi petere eleemosynam, cum omnia propter Deum pauperibus reliquerint. Nam respõdetur, quod etiamsi sit sufficiẽs causa ad petẽdum eleemosynam, omnia propria in pauperes erogasse, non tamen sequitur, ex hoc omnes religionem profitentes ad omnia pauperibus dandum esse astrictos, neque quod non potest petere eleemosynam ille, qui omnia sua consanguineis donauit, alio enim titulo scilicet quia ministrat Deo, & altari potest ad mensam domini eleemosynaliter petendo recurrere, pro vt in quæstione de mendicitate *d* latè diximus.

d Supr. hoc tom. q. 3.

QVÆSTIO. XVII.

De Nouitijs quo ad eorum professionem in viginti articulos diuisa

Circa quam quæruntur viginti.

1 QVotuplex sit professio.

2 Vtrum sit tacite professus sacerdos cui ob honorem sacerdotij datur habitus professorum, si per annum, & tres dies videntibus prælatis illum deferat.

3 Vtrum ad tacitam professionem requiratur consensus profitentis, & monasterij an solũ sufficiat consensus profitentis, quando expressa à principio fuit nulla.

4 Vtrum sit tacitè professa Monialis, quæ ab Episcopo recepit velum virginitatis, & virginitatem expressè promisit.

5 Vtrum professio data ante annum probationis completum sit nulla.

6 Vtrum religionis professio emissa, cum tali conditione, vt sibi liceat bona retinere sit nulla.

7 Vtrum ad professionem possit quis recipi sine consensu conuentus.

8 Vtrum monachus professus in vna religione teneatur in alia ad quam trãsfertur profiteri.

9 Vtrum professio facta à laborante morbo gallico, vel alia infirmitate contagiosa sit nulla.

10. Vtrum finito anno probationis possit professio dilatari.

11 Vtrum professio regularis facta in manu Episcopi valeat.

12 Vtrum professio, quæ non fuit facta in manu superioris, sufficit vt à superiori ratificetur.

13 Vtrum professio possit fieri per procuratorem.

14 Vtrum professio facta ab excommunicato valeat.

15 Vtrum professio mente facta ratificetur, si per longum tempus faciat professus actus professorum.

16 Vtrum post quinquennium possit nulliter professus reclamare.

17 Vtrum professi nulliter possint post quinquenniũ, sine habitu reclamare.

18 Vtrum illa sit professa, quæ primò confessa est fecisse professionem, & postea id negauit.

19 *Vtrum cogens nouitium ad profitendum sit excommunicatus.*

20 *Vtrum in ordine Minorum valeat professio facta ante decimum octauum annum completum.*

ARTICVLVS I.

Quotuplex sit professio.

RESPONDEO dicẽdo, quod duplex est professio, quædam expressa alia vero tacita, expressa est, quæ post annum probationis fit in aliqua religione à sede Apostolica approbata secundum aliquam determinatam regulam in manu prelati promittendo tria vota essentialia, & viuere secundum regulam. Tacita est, quæ non verbo tenus, sed actibus fit, ad quam, vt resoluit Nauarrus *a* tria requiruntur. Primum est, quod Nouitius deferat in distinctum habitum, ab habitu professorum vt in iure *b* determinatur. Secundum quod deferat eum in monasterio, & in congregatione, vt tradit Glossa communiter recepta per Doctores, & Panormitanum Hostiensem, & Francum. Sed aduerte, quod ille, qui defert habitum extra monasterium de licentia obedientia, & mandato superioris censetur deferre illum intra monasterium, pro vt supra *d* iam late probauimus, nisi superior concederet licentiam deferendi habitum sui ordinis causa deuotionis, vel honoris, ea mente tantum quod gestatio illius, nõ prodesset ei ad professionem tacitam, vel expressam, tunc enim non censetur profiteri, neq; annum nouiciatus implere, quia actus agentium, non operatur vltra eorum intentionem, vt dicitur in iure, *e* & ita tenet Nauarrus.

Tertium, quod deferat illum in monasterio, per annum continuum, adeo, quod licet deferat per quatuor menses continuos si postea exiret, & iterum reuertatur, & deferret per octo, vel plures menses, & exiret iterũ ante annum continuum completum, non censetur professus, vt ex iure *f* colligitur.

Quartum est, quod Nouitius gestans præfatum habitum sciat per talem actum fieri professionem, pro vt ex multis determinat Nauarrus, *g* nam si gestat illum putans esse professum non est iudicandus professus, per gestationem habitus, & alios actus, nisi sciẽs & prudens, non esse professum, voluisset facere per tales actus, & alios similes tacitam professionem, pro vt determinat Caietanus. *h*

Quintum quod deferat habitum supradictum scientibus, & consentientibus his quorum est incorporare religioni, quia sicut expressa professio non inducitur, quocunque voto, vel causa, nisi fiat in manibus prælati potentis recipere, & incorporare religioni secundum Geminianum, vel in manibus alterius habentis mandatũ, vel recipientis nomine eius secuta ratihabitione, ita & tacita professio fieri non potest, sine eius scientia & assensu, pro vt post Hostiensem, & Panormitanum tenet Siluester. *k*

Nec hæc tacita professio per Conciliũ *l* est sublata, pro vt affirmat Nauarrus *m* Nec obstat, quod prædictum Concilium Tridentinum præcipiat, quod finito anno probationis statim admittatur ad professionem, aut expellatur. Ex quibus verbis videtur colligi Concilium tollere tacitam professionem, & ideo, ne ipsa allegetur præcipere vt statim expellatur. Nã respondetur, quod Concilium tantum præcepit quod hi expellantur, & non addit quod si permanserint nõ sint tacitè professi, & casus omissus remanet in dispositione Iuris communis, vt dicitur in iure. *n*

a Nau. lib. 3. consi. tit. de regul. consil. 41.
b c. 1. §. qui vero de reg. li. 6.
c Gloss. in Clem. eos v. aliqua de regul. Doct. & Panormitan. ibi. Hostien. in c. ad sic. de regul. Francus in c. 1. §. fin. de regul. li. 6.
d Sup. q. 17.
e c. vl. de præbend. l. non omnes. ff. de re. cred. Nauar. vbi sup.
f c. 1. de reg. li. 6.
g Nau. vbi s. consi. 34. n. 4
h Caiet. 2. 2. q. 189. ar. 1.
i Gemin. in c. constit. de reg. li. 6. & c. vn. de voto li. 6.
k Syl. v. religio 3.
l Conc. Trid. sess. 25. de regul. c. 15. & 16.
m Nau. li. 3. Consil. ti. de regu. consi. 35. n. 5.
n c. suscepti de rescri. li. 6.

ARTICVLVS II.

Vtrum sit tacite professus sacerdos cui ob honorem sacerdotij datur habitus professorum si per annum, & tres dies videntibus prælatis illum deferat.

RESPONDEO dicendo, quod in nostra sacra religione Minorum datur sacerdotibus, eam ingredientibus habitus, similis, & indistinctus ab habitu professorum. Et quæritur modo vtrum dictus sacerdos manens in religione per annum, & tres dies, sit tacitè professus. Et videtur quod sic, neque obstat si dicatur, quod huic sacerdoti nouitio datur habitus cum capillo insuto, ab ipso habitu, datur etiam habitus, non benedictus, at professo datur habitus benedictus, cum capello ipsi habitui suto, nam licet quælibet istarum differentiarum attento iure *a* antiquo sufficeret, ad non inducendam

a c. 1. §. distinctos de reg. li. 6.

dam tacitam professionem, at secundũ aliud *b* ius nouum, si differentia habitus non est patens, non impedit tacitam professionem, & videtur non esse dictam differentiam patentẽ, & per consequens, quod hi sint tacitè professi, si in religione per annum, & tres dies, cum habitu regulari vestiti permaneant iuxta ea quæ Doctores *c* communiter resoluunt. Quod procedit, si concurrũt conditiones ad tacitam professionem requisitę de quibus in articulo superiori diximus.

b Clem. eos de reg.

c Doct. in c. statuimus & in ca. statui. & in c. super eo de regul.

Nec his obstat Concilium Tridentinum *d* decernens, quod finito anno probationis statim expellantur, per quod videtur, quod contra sacros Canones retinent post annum prædictum habitum, & quod ex illegitima detentione habitus regularis non inducatur professio tacita, sicut non inducitur ex materiali receptione, & detentione ipsius. Nã respondetur, quod Concilium, id quidem præcipit, sed non prohibet, vt inducatur tacita professio ex ipsa habitus retentione, & præterea, non omnis detentio habitus prohibita â iure operatur, vt non inducatur tacita professio, sed illa tantum, quæ est nulla & irrita ab ipso iure. Prohibitum enim erat iure antiquo communi, recipi ad religionẽ illum, cuius delictũ per viam inquisitionis, aut denunciationis, aut accusationis, erat deductum in iudicium, & similiter illos, qui erant debitis grauati, supra vires facultatũ suarum, prout in superioribus *e* satis dictũ est, atsi profitebantur eorum professio valebat, quia receptio, & detentio habitus, licet esset prohibita, professio tamen, non irrita iudicabatur, & ideo Sixtus V. in sua constitutione, non solum istorum irritat professionem, sed etiam habitus susceptionem.

d Sess. 25. de reg. c. 16.

e Sup. q. 16.

ARTICVLVS III.

Vtrum ad tacitam professionem requiratur consensus profitentis, & monasterij an solum sufficiat consensus profitentis quãdo expressa professio à principio fuit nulla.

Respondeo dicẽdo, necessario videri tenẽdũ, quod requiritur cõsensus vtriusque partis, si enim noua est professio, nouũ vtriusq; partis, requirit consensum. Pro contraria tamẽ facit quod nemo vnquã sic dixit. Hoc dubiũ tangit Nauar. *a* & respõdet dicens, satis videri sufficere, vt ipsa met sã rati ficet, & monasteriũ permaneat in eo cõsensu, quo eius professioni nulli cõsensit argumẽto cuiusdã decretalis *b* in qua matrimoniũ metu contractũ fit validũ si cessante metu consensit ratũ habeat, illum saltẽ, at hæc decretalis, nihil ad propositũ, nã ibi, vtraq; pars verè, & sine dubitatione consensit cohabitãdo, nos verò, quærimus quid iuris, quãdo vna pars tãtũ tacitè cõsentit, alia vero nõ quia fortè ignorabat defectũ, & nullitatem, quã si sciret forte nõ consentiret de nouo, in hoc igitur graui dubio, tres casus sunt distinguendi, vt distinctione fiat patens resolutio.

a Nau. lib. 3. consi. tit. de reg. consi. 45

b cap. tua de spons.

Aut enim nullitas professionis oritur ex inutili cõsensu, vtriusq; partis, vel quia neutra pars cõsensit vt quãdo ante finitũ annũ probationis, quis professus est, vel si quis, nũquã professus est, & in hoc casu ad tacitã professionẽ requiritur, vtriusq; partis consensus saltẽ tacitus, tam conuẽtus, quam religiosi tacite profitentis, & ratio est plana, & necessaria quia scilicet, sine consensu, vtriusque partis nulla potest dari professio.

Aut nullitas professionis procedit ex inutili cõsensu profitentis, & tunc sufficit, quod ille de nouo consentiat tacite, vel expressè, neque requiritur nouus consensus conuentus, nam primus consensus censetur continuari, cum fuerit legitimè factus, & ideo accedente consensu legitimo profitentis fit legitima, & valida professio. Exemplo hoc illustratur, si quis in minori ætate admissus fuit ad professionem adueniente legitima ætate sufficit, quod ipse solum ratam habeat professionem tacitè, vel expressè, sine alia noua conuentus rati habitione. Et non est noua hæc doctrina, siquidem videmus, ad essentiam matrimonij, quod vtriusque contrahentium accedat legitimus consensus at non est necessarium, quod hi duo consensus simul concurrant, vt patet in matrimonio, facto per procuratorem, in quo consensus vnius partis, multis diebus ante sit præstitus, quam consensus alterius partis, & ille prior consensus semper perseuerat, nisi per contrariam voluntatem mutetur, vt constat ex traditis à Couarruuias, *c* & Nauarro.

Aut nullitas pofessionis oritur, ex inutili cõsensu conuentus, & in hoc casu accedente legitimo consensu conuentus, sine noua ratihabitione profitentis fit legitima professio. Exemplum est, in eo qui profitetur illegitime, qua scilicet, non consensit

c Cou. in 4. p. cap. 4. §. 7. Nau. in man. c. 8. n. 8.

F maius

maior pars, vt talis professio daretur, sufficit quod postea conuentus ratam habeat huiusmodi professionem, etiamsi nouus ipsius profitentis consensus non intercedat. c

Et notandum, quod professio nulla de nouo ratificata incipit esse valida, à tempore ratificationis, & non ante argumento cuiusdā decretalis *d* Verum est quod si bona fide quisse putauit esse professum, & superueniēte mala fide ratificauit suā professionem merito debet gaudere loco, quem ab initio consensu conuentus quis accepit, argumento multorum, quæ de effectibus bonæ fidei, & de euitatione scandali, & demodicitate rei adduci possunt, ita Nauarrus. *e*

d ca. veniens iunct. Glos. 2 de eo qui duxit in matr. quam pollu.

e Nau. lib. 3. consil. tit. de reg. cons. 46.

ARTICVLVS. IIII.

Quædam Monialis in quadam religione ante legitimam ætatem fecit professionem, & ætate legitima completa recepit ab Episcopo velum in manibus eius virginitatem expreßè promittens quæritur, vtrum sit tacitè professa.

Respondeo dicēdo, quod vt hæc quæstio pro vt decet explicetur, & veritas eius resolutionis patefiat oportet aliqua dicta proponere.

Primum dictum est, quod professio expressa huius monialis fuit nulla siquidem ante legitimam ætatem ad profitendum fuit emissa, cum, vt supponitur non habuerit tūc decimum sextum annum, completum à Cōcilio Tridentino *a* requisitum.

a Conc. Tri. sess. 25. de regul. c. 15.

Secundum dictum, quod actus quos postea fecit licet essent actus professorum, non inducebāt professionem tacitam, si ipsa post professionem inualidam nesciens illius nullitatē, in monasterio perseuerauit, hos actus peragendo, nam ignorando, talem nullitatē etiamsi plurimos faceret actus professarum non censetur ratificare professionem iuxta ea quæ in articulo primo huius quæstionis satis diximus.

Tertium dictum, per verba dicta ab Episcopo, velum dante scilicet, *vultis in sancta virginitate perseuerare*, Iunctis alijs ipsarum Moniliū scilicet *volumus*. Et per alia eiusdem Episcopi, velum dantis scilicet, *promittis, te virginitatem seruare*, Iunctis alijs dictæ Monialis, *promitto*, non est professa solenniter ipsa monialis, adhoc enim, vt fiat professio solennis debet fieri non solum voti virginitatis, sed etiā voti obedientiæ, & paupertatis, aut obedientiæ secundū aliquam regulam à sede Apostolica approbatam, vt tradunt communiter Doctores *b*, & in nostro casu, solum factū fuit votū virginitatis, preterea votum virginitatis, non est de essentia religionis, sed votum castitatis. Votū enim virginitatis præsupponit in emittente integritatem virginitatis, & multi religiosi, & religiosæ profitentur ista integritate carentes vt quando vidui, aut viduæ religionē ingrediūtur, & hi sunt essentialiter & verè religiosi, vnde viduis professis, non datur velum virginitatis consecrationis virginum, nec Episcopus in eo potest dispēsare, pro vt in iure *c* definitur, datur tamen eis velum viduarum, quod vocatur velū Continentiæ, & obseruationis, de quo in sacris Canonibus *d* habetur, vnde ordinauit Leo *e* Papa vt fæminis quæ non sunt virgines minimè velum virginum prebeatur, nec ipse ipsum recipere possunt. Et hec est sentētia D. Hieron. vt in alio Canone *f* refertur. Propter quod ordinatū fuit in pontificali, vt volentes recipere velū virginitatis interrogentur, si velint perseuerare in virginitatis pudore, & ordinatum est vt velum huiusmodi recipientes ipsam virginitatem expresse promittant. Ex quibus colligitur, quod per dicta verba solum fuit promissa virginitas cōcernēs velo suscipiēdo, & quod per talem promissionem noluit dicta monialis expressam emittere professionem, cum iam ab ea fuerit facta. Secūdo colligitur, quod si hoc votum est validum solum erit simplex votū virginitatis. Dixi si est validum de validitate enim eius insequēti dicto disputabitur.

b In c. vn. de vot.

c ca. deuotis 20. q. 1.

d c. vidua 27 q. 1.

e 32. q. 5. c. illas autē famulas.

f 15. q. 1. c si quis nō crea.

Quartū dictū attēto qꝫ dicta promissio virginitatis fuit facta in ordine ad velum recipiendum. & velū recipiebatur in ordine ad professionem iam factam existente professione nulla, etiam veli receptio erit nulla, & per consequens votum virginitatis in ordine ad ipsam veli receptionem. Quod probatur, nam votum virginitatis in ordine ad velum virgineum, non poterat emitti: non enim omnes virgines illud recipiunt, & recipere possunt, sed solum illæ, quæ sunt verè religiosæ professæ, supradicta autem monialis, non fuit verè professa.

Quod

Quod confirmatur, nam in votis quando nõ constat de actuali mente vouentis, quæ dat regulam, & vim voto intentio virtualis est attendenda argumento cuiusdam legis, g sed intentio vouentis fuit promittere virginitatem, in ordine ad velum, quod putabat iure posse suscipere, quæ non reciperet, neque emitteret votum virginitatis, si sciret se non posse tale velum iure recipere, neque eius professionem esse inualidam, & confirmatur, nam actus agentium, non operantur vltra eorum intentionem, pro vt dicitur in iure. h

g L. in conditionibus. ff. de condit. & demonst.

h L. non omnis ff. si cert. pater. cap. ad audientiā de decimis.

Nec obstat, quod ipsa actualiter, & absolutè promisit virginitatem, nam respondetur, quod vt ait Isidorus i Euangeliũ non tantum est, in verbis quantum in sensu, neque tantum in folijs quantum in radice rationis, & vt ait Hilarius k intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi, quia non res sermoni, sed sermo rei debet esse subiectus, & similiter in proposito, cum votum virginitatis in ordine ad velum suscipiendum fuerit emissum, recipiendo velum, contra ius, quia vere non erat professa videtur, quod promissio talis virginitatis nihil operatur, cum intentio recipientis velum fuerit promittere, cum conditione virtuali, videlicet, si verè erat professa. Confirmatur, hoc, non enim valet obligatio, cuius causa principalis non est vera, si ei qui promisit non erat animus, se obligandi, absque ea, vt tradit Nauar. l post Siluestrum, & certum est, vt supponitur, quod dicta monialis, non emitteret dictum votum virginitatis, si sciret eius professionem fuisse inualidam.

i Ilid in epi. ad Valer.

k Hilar. lib. 4. de Trin.

l Nauarr. in man. c. 18. n. 9. Sil. v. pact. q. 4.

Quintum dictum est, quod attento, quod professio est nulla, & non fuit aliquo actu ratificata, & reualidata, per quam secundum ius professio tacita inducitur ista monialis potest reclamare, si nondum fuit elapsum quinquennium, quod ad reclamandum Concilium Tridentinum m concedit.

m Cōc. Tri. sess. 25. de regul. c. 19.

Sextum dictum est, quod declarata professionis nullitate, hæc monialis, cum sententia declaratoria prædictæ nullitatis potest licitè nubere, quia sicut ex nihilo, nihil fit, ita nihil, nihil facit, vt dicitur in iure. n At cum secundum Apostolum multa liceāt quæ fieri, non expedit, cum professio fuerit publicè facta, & votum virginitatis, cũ prædicta solennitate fuerit publicè emissum, & aliqui possunt affirmare prædictum votum esse validum consulo, vt petatur à domino Papa prædicti voti dispẽsatio, qui pro sua benignitate causis id suadentibus dispensabit, o & secundum prædicta puto intelligenda tradita à Nauarro. p

n L. eius qui in prouin. ff. de reb. cred. l. si seruum. §. 1. ff. de act. emp.

o Nau lib. 3. consil. tit. de regu. consil. 25. n. 4.

ARTICVLVS V.

Vtrum professio data ante annum completum probationis sit nulla ipso iure.

RESpondeo dicendo, quod licet hæc quęstio sit satis disputabilis, si apices iuris considerentur, at attento Concilio Tridentino, a clarum est, quod professio ipso iure nulla sit, nec est necessarium, vt sentẽtia declaratoria, eius nullitas declaretur, verba enim Concilij, ibi, sit nulla, satis indicāt nullitatem ipso iure, vbicumque apponantur, vt aduertit Glossa b quædam & tradit latè Tiraquelus. Probatur deinde tempus enim ad aliquem actum pars formæ est, eiusdem actus, & deficiente forma actus nullus, ipso iure iudicatur, cum ipsa det esse, vt docent Philosophi, & tenet quædam Glossa c communiter recepta, & quod tempus signatum, ad actum sit pars formæ ipsiusmet actus tenet alia Glossa d vbi Bartolus, & Doctores, & tradit Tiraquelus.

a Sess. 25. de c. 15.

b Gloss. in c. innot. v. nullam esse de elect. Tiraq. v. reuer. nu. 243.

c Gloss. in c. cum dilect. v. irritũ. ex. de rescr.

d Gloss. in l. 1. C. de pred. imper. offer. vbi Bal. Tir. de retract. lig nag. §. 4. Gloss. 4. n. 39

ARTICVLVS VI.

Vtrum religionis professio emissa cum tali conditione, vt sibi liceat bona retinere sit nulla.

REspondeo dicendo, quod Panormitanus a ait quod licet in regula monachorũ, vel religiosorum ponatur certa forma, circa professionis actum valet tamen professio, per quæcumque verba facta, non seruata forma regulæ, cum enim obligatio dirigatur in Deum defectus formæ, non debet vitiare actum, sicut dicimus in absolutione ab excommunicatione, nec requiritur aliqua scriptura, sine scriptura enim potest fieri professio. At licet non requiratur certa forma, professio tamen videtur, quod non potest emitti sub conditione contraria ipsi religioni, & ita videtur, quod non possit fieri, sub conditione, vt ipsi professo liceat bona retinere. Quod dubium secutus Imolam, & alios resoluit Gregorius Lopez b di-

a Pano. in c. porrectũ de regul.

b Greg. in l. 1. ti. 7. part. 1. Glos. a. Imol. in c. cum M. Ferrarien. de const.

dicens quod licet talis conditio sit accepta à prælatis professio manet, & conditio contraria, tanquam impossibilis impossibilitate iuris reijcitur. At Couarruuias, c hanc disputans quæstionem distinctione vtitur. Ait enim, quod aut profitens hac conditione professionem emisit, vt sibi liceret bona liberè acquirere, & vt propria sibi retinere, etiam inuito prælato, tunc professio est irrita, quia est contra religionis substantiam, cum prædicta conditione apposita minimè paupertatē profiteatur, aut profitetur sub cōditione vt sibi liceat possidere quādā domū vti propriā cū bonis iam acquisitis, & tūc valet professio reiecta conditione argumento cuiusdam decretalis, d & ita Conciliat Couarruuias contrarietatem, quæ super hoc puncto à Doctoribus adducitur. Et hanc opinionem sequitur essentialiter Salzedo e dicens si religiosus in professione regulæ paciscatur, quod liceat sibi habere bona aliqua pro suis necessitatibus professio valet, quia in tali pacto intelligitur habere illa bona tamquā obedientiarius, secundum Abbatem, f & Iasonem. Quod videtur tenendū, quamuis Antonius Robertus g hanc conclusionem impugnet, cuius sententia tunc procedet quando profitens, sic ea bona retinet, & sibi reseruat, vt intendat ad nutum Abbatis, non posse amoueri, si vero profitēs in professione paciscatur expressè, quod sibi liceat retinere proprietatem aliquorum bonorum, & ea de nouo acquirere, tale pactum vitiat ingressum, vt tenet quædā Glossa, h quam dicit præter alios communiter receptam Alciatus, & dicit ab ea non recedendum Viues, & pro ea etiam concludit Ioannes Gracian.

c Coua. in 4. par. 2. c. 3. §. 1. n. 18.

d c. fi. ne Cle vel vouent.

e Salze. in addit. ad reg. 521 Bernar. Diez I. deug.

f Abba. in c. insinuat. qui Cle. vel vouent Iason in Auth. ingres. de sacr. san. Eccles. n. 32

g Robert. in l. non solum §. morte. ff. de nou. oper. enunc.

h Gloss. in c. 2. de stat. monach. & in c. cum ad monast. eod. tit. Alciat. in l. 1 §. sed si mihi n. 19. ff. de verb. obliga. Viues com. opin. 1. tom. fo. 165. n. 12 Grac. regul. 320. n. 2.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ad professionem possit quis recipi sine consensu conuentus.

RESpondeo dicendo, quod communis obseruantia omnium religionum habet vt prælati Immediati conuentuū particularium in quibus nouitij suum nouitiatus annum peragunt. Cum maioris partis ipsorum suorum subditorum consensu recipiant monachos nouitios ad professionem. Quod iuri conforme esse videtur iuxta Glossam a quandam communiter receptā super quam dicit Monachus, quod iure cōmuni, creatio monachorum pertinet ad Abbatem, & conuentum, quam sequuntur Philippus Probus, & Lapus dicēs, quod per hoc creatio monialium pertinet ad Abbatissam, & conuentum vbi nouitiæ creantur, adeo quod episcopus, etiamsi sit superior earum, non potest creare nec præcipere, Abbatissæ, & Conuentui, vt recipiant aliquam monialem in tantum, quod possunt appellare ab hoc mandato, & id ipsum tenet Calderinus, b allegando ad id prædictum Ioannem Monachum, & idem tenet Turrecremata. Et probatur, nam Panormitanus c tenet, quod hanc creationem debet facere superior, cum consilio conuentus, & quando datur alicui potest limitando eam à principio, exercere eam debet, cum limitatione, vt tenet ipsemet Panormitanus, d quem sequitur Felinus. Præterea Bartolus e communiter receptus tenet, quod nō solum est requirendum consilium, sed etiam sequēdum illud, quando est requirendum ab alio tamquam à collega, & participe officij, vt in casu posito lex dat potestatem creandi prælato, cum consensu. (Quod est amplius), conuentus tanquam, cum collega, & participe officij, qualis est, in expediendis omnibus præcipuis, secundum omnes. Ex his videtur necessario tenendum, quod creatio monachorum iure cōmuni, spectat ad prælatum, & conuentum & quòd non potest alter, sine alterius consensu monachum creare saltem ad obligandum monasterium ad illum retinendum, & alendum, ita Nauarrus f in quodam consilio, qui in alio consilio g tenet, quod generales ordinum non possunt recipere ad professionem nouitium, sine consensu maioris partis Conuentus, in quo ipse Nouitius est educatus, quibus addo, quod dicta professio, non erit nulla ipso iure, sed declarabitur, nulla si constiterit, iustè maiorem partem conuentus, tali professioni minimè consensisse. Cum professio in quacumque religione includat, quandam reciprocam obligationem, qua professus, & conuentus simul obligatur, & in hoc casu conuentus minime fuit obligatus, quod ex quadam decretali b iuncta sua Glossa manifestatur.

a Gloss. in c. fi. de reg. li. 6 vbi Monac. Prob. & Lappus alleg. 32

b Cald. cons. 16. t. de reg. Monac. cons. 3. de ieiu. & com. Turrec. in c. fi. 16. q. 7.

c Pano. in c. cum Eccl. vlter. de elect.

d Panorm. & Feli. in ca. ex parte de constit. n. 5.

e Bart. in l. ii §. plures ff. 7. de exerc. act.

f Nau. lib. 1 consil. tit. de const cons. 9

g Idem lib. 3 consil tit. de reg. con. 62

h c. vlt. iuncta Gloss. de regul.

ARTI-

ARTICVLVS VIII.

Vtrum monachus vnam religionem approbatam legitimè professus transiens legitimè ad aliam teneatur in ea de nouo profiteri.

RESpondeo dicendo, quod sic, quia frequenter monasterium secundum est arctioris obseruantiæ ad quam professio prioris monasterij non extenditur, & nisi profiteretur nouè in secunda nullo iure ad illius obseruantiam obligaretur, & per consequēs omnes religiosi eius, non obligarentur ad eandem disciplinam contra ea, quæ in iure *a* determinantur, & probatur noua, & efficaci ratione: nam ipse religiosus, iam erat sub iurisdictione prælatorum prædicti monasterij, quam iurisdictionem, & ius quæsitum non potest à dictis prælatis priuata authoritate auferri. Sed authoritate alterius superioris scilicet Papæ, & Summus Pontifex concedit religiosis, vt possint transire ad aliam religionem, & se submittere iurisdictioni, & potestati prælatorum eiusdem dum habitum suscipiunt, & in ea secundum sacros Canones profiteantur, & eiusdem religionis per nouam professionem monachi fiant.

a c.recol. de stat. monac. c.in nouā.16 q.7.

Nec obstat Consilium Federici, quatenus videtur affirmare, quod monachus vnius religionis electus in prælatum alterius non tenetur ad profitendum secundam, pro quo facit, quod in translatione ad Abbatiam alterius monasterij, & ordinis nulla fit mentio de repetitione professionis in secūdo monasterio, vt patet in iure. *b* Et in quadā decretali *c* in qua agitur de cōfirmandis omnibus electis non sit vlla mentio de huiusmodi professionis repetitione in promoto ad secūdā Ecclesiā: Nam respōdet Nauar. *d* magna est ratio diuersitatis, inter eum qui trāsfertur ad hoc vt sit Abbas, & eum, qui transfertur ad hoc, vt sit monachus, & nō persistens, in hac solutione, negat Consiliū Federici, dicēs quod siue transferatur, vt sit monachus, siue vt sit Abbas tenetur reiterare professionē, & non obstat, quod in dictis decretalibus nulla fiat mētio de professionis reiteratione, nā respōdetur, quod id vtique supponitur, cū sit dissorū diuersæ religionis viros in vnū congregari iuxta ea quæ latè dicta sunt in secundo tomo. *e*

b capit. sicut tuus de sim. c.cum vere rab. de conf. c ca. nihil de elect.
d Nau. lib. 3. cōsil. tit. de reg. cons. 34.
e 2. tomo. q. 12. ar. 7. 8. & 9.

ARTICVLVS IX.

Vtrum professio facta à laborante morbo gallico, vel alia infirmitate contagiosa sit nulla.

REspondeo dicendo professionem prædictam, non valere si religio habet statutum papale, vel suum à Papa confirmatum, quod annihilet professionē factā prædicto modo, si verò non habet tale statutū solo iure cōmuni attēto, nō videtur nulla, quia ægritudo, etiā mortifera non videtur annullare professionem, nam & collatio facta regulariter criminoso valet, prout dicitur in iure. *a*

a c. postu. de rescrip.

Neque obstat, quod professio facta, sine consensu conuentus nō valet, vt dicitur in iure, *b* & si conuentus sciuisset profitentē, illo morbo laborare, nō cōsensisset professioni, nā respōdetur, quod non consensisset professioni, at postquam cōsensit valet ipsa professio siquidem omnia requisita, ad validitatē professionis interuenerunt. Quod exemplo declaratur, & probatur; Petrus enim verbi gratia, si sciuisset Mariā esse pauperē, non sumeret eam, sibi in vxorem eā putans esse diuitē, se ductus cōsensum præstiterit & nihilominus, valet matrimoniū, si consensus alias legitimè fuit præstitus, vt definitur in quadā lege *c* partitarū, vbi Gregorius Lopez, & tenent Nauarrus, & Couarruuias.

b c. vlti. iuncta. Gloss. de regul.

Verū est tamen pro vt tenet Nauarrus *d* in quodā consilio, quod probabiliter dici potest, quod superior possit iudicialiter procedere cōtra professum ad castigādū eū ob peccatū mortale, quod cōmisit negādo defectū, quē sub pæna talis peccati tenebatur in ingressu confiteri, & in pænā peccati expellere eum à religione, & priuare habitu, sicut posset pro alio peccato mortali, talē culpā merēti. Sed hæc opinio mihi videtur nō tenenda, nō enim pro huiusmodi peccato conceditur iure, & constitutionibus apostolicis expellere aliquē a religione, & habitu spoliare, pro vt in primo tomo *e* diximus, & in secundo *f* etiam probauimus.

c L. 10. tit. 2. part. 4. vbi Greg. Naua. in. c. 22. n. 3. Ledes. in 24. q. 53. arti 1. Couar. despō sal. 2. par.
d Nau lib. 3. consil. ti. de reg. cons. 28 pa. 245.
e 1. tomo. q. 10.
f 2. to. q. 30.

Aduertendum tamen, quod Leo Decimus *Concessit generalibus, & prouincialibus ordinis fratrum Minorum, vt fratres eiusdem ordinis, etiam professos, qui grauissimis, & scandalosis delictis notati & diffamati fuerint, quæ frau-*

fraudulenter, & dolosè in eorum receptione, & professionis emissione (monitione super his per prædictos prælatos præmissa) tacuerunt non obstante, quod iam recepti sunt, & professionem emiserint) ne morbida, & infecta pecus ouile domini corrumpat, & vt alijs cedat in exemplum) á domibus, & conuentibus dicti ordinis expellere, & remouere liberè, & licite possint, & valeant, pro vt conscientijs prædictorum Minorum, (quas super hoc onerat) visum fuerit iustũ, & honestũ, ita habetur in ordinis supplemento. g

g fo.19. conces. 6.

Circa quam concessionem sunt notanda illa verba *, notati, & diffamati fuerint*. Nam etiamsi talia delicta non fuerint deducta in iudicium per viam accusationis denunciationis, aut inquisitionis possunt prælati probata prædicta infamia, & vehementi suspicione eos à religione expellere, namsi per viam accusationis denunciationis, aut accusationis delicta eorum erant deducta in iudicium clarum est, quod possunt ipsi prælati eos à religione expellere secũdũ constitutionem Sixti Quinti, de qua in superioribus h latè diximus. Imo & secundum ius commune, pro vt in dicto loco tetigimus.

h Supra. hoc tom. q. 10.

ARTICVLVS X.

An liceat superiori alicuius Monasterij, & suo conuentui & capitulo concedere dilationem ad profitendum Nouitio post annum probationis probato, & pro idoneo recepto.

Respondeo dicendo, quod sic si ad id iusta aliqua causa interueniat, tum quia à iure antiquo, non videtur recedendum nisi quatenus per nouum expressè reuocatur, vt in quadam lege a definitur, & ante Concilium Tridentinum, hoc licebat, & erat in vsu & consuetudine, ergo & nunc licet, quia per illud non videtur statutum cõtrarium. Tum quia Concilium Tridentinũ b non disponit, quod superiores statim finito anno nouitiatus cogant Nouitios habitos pro idoneis ad profitendum, sed solum quod admittant eos, aut reijciant, & cogere ad profitendum non est admittere ad professionẽ vel reijcere, & à diuersis non fit illatio, pro vt dicitur in iure. c Præterea annus nouitiatus, & admissio, & reiectio sunt in fauorem recipientium, & recepti statuta, & ideo non sunt contra consensum vtrumque retorquenda iuxta quandam iuris regulam. d Et pater Parassel. e ait quod relatione per sanctissimam congregationem Concilij Pio Quinto facta sanctitas sua dixit, *Decretum dicti Concilij procedere tantum in illis nouitijs, quos superiores lapso tempore nouitiatus habiles inuenerint, non in his, quos inhabiles inuenerint, vt sunt illi, qui non benè adhuc didicerunt, & ideo, quod attinet ad istos sanctitas sua concessit, quod superiores possunt prolongare illorum professionem dummodo habeãt spem probabilem, quod efficiantur habiles intra sex menses.* Ita ait Parasselus, quod ipsi cõsulẽti à Neapoli octauo die Nouẽbris anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo nono respõderũt illustrissimi Cardinales interpretes Concilij. Quæ responsio procedit in iuuenibus nouitijs secus in fœminis nouitijs, prout supra f probauimus, in his enim diutius propter alias causas potest expectari.

a L. prec. C. de appel.

b Conc. sess. 25. de regul. c. 16.

c L. Papin. ff. de min.

d Reg. quod ob gratiã de reg. iur. li. 6.

e Para. in l. 6 priuil. fo. 130. pag. 2.

f Sup. q. sup proxi. ar. 10.

ARTICVLVS XI.

Vtrum professio regularis facta in manibus alicuius episcopi valeat.

Respõdeo dicendo, quod nõ, nã professio valida nõ potest fieri, sine authoritate superioris potẽtis incorporare profitẽtẽ religioni, & Episcopus nullatenus potest incorporare quẽquã religioni à sua exẽptæ iurisdictione, vt palam est, quia extra territoriũ suũ ius diceret contra ea, quæ in iure a determinantur. Vnde non est audiẽdus Innocẽtius b tenẽs, quod potest quis fieri monachus faciẽdo professionẽ alicuius regulæ approbatæ in manibus Episcopi argumẽto cuiusdã Canonis c ab ipso male intellecti, qui loquitur in casu satis dissimili, non enim loquitur de professione, sed de separatione viri, & vxoris à iudice faciẽda, & dato quod de professione loquatur est intelligendus de Episcopo cui monasterium in quo talis nouitius profitetur est subiectũ, vt iure d cõmuni antiquo omnia episcopis subijciebãtur.

a L. fin. ff. de iurisd. omn. iudic. c. 2. de const. lib. 6.

b Innoc. in c. porrectã de reg.

c c. si vir 2. q. 1.

d ca. Abbates & c. Abbat. 18. q. 2.

ARTI-

ARTICVLVS XII.

Vtrum professio facta, non in manu superioris sufficit quod postea à superiori ratificetur.

RESpondeo dicendo, quod sic ex his, quæ de tacita professione supra hac quæstione *a* diximus, sed pro maiori explicatione respondeo quod si quis frater recepit aliquem ad professionem, non habens ad id mandatum à superiori sufficit ad validitatē ipsius rati habitio ipsius superioris, pro vt tenet Cardinalis, *b* quod ipsum tenet Astensis referens, pro eadem opinione Innocentium dicentem, quod de mandato Abbatis secularis Clericus, vel laicus sufficit, vt recipiat professionem, & idem est etiamsi, sine eius mandato, si tamen nomine eius facit, & postea ratum habeat, verum est tamen quod, ante quam ratificet, non erit votum solēne, neque matrimonium contractum dirimet. Et per prædicta soluitur quæstio de quodā religioso, qui induxit certos iuuenes ad religionem non habens licentiam recipiendi fratres ad ordinem, nunquid prædicti sint reijciendi à superiore, vel ab alio, qui eius habet auctoritatem, an vero sufficiat ratihabitio superioris, & dicendum videtur à simili quod sufficiat ratihabitio, at receptio habitus adhoc vt incipiat annus probationis debet currere à tempore ratihabitionis, non vero à tempore receptionis habitus, cum vt annus probationis sit legitimus, & Canonicus, debeat incipere à legitima habitus receptione: legitima autem habitus susceptio contingit, quando Nouitius à superiori eo induitur.

a Sup. hac q. art. 3.

b Card. in c. insinuāt qui Cler. vel monachi Ast. li. 2. tit. 20. Innoc. in c. porrectū ex. de regul.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum professio possit fieri per procuratorem.

RESpondeo dicēdo, quod professio potest fieri per procuratorem, nam quilibet actus potest per procuratorem peragi, nisi sit à iure expresse prohibitus, vt in quadam lege *a* definitur, sed hoc nullibet specialiter prohibetur Quod confirmatur ex quadam Glossa *b* multos casus excipiente, qui per procuratorem fieri non possunt, inter quos actus professionis minimè reperitur: confirmatur deinde, nam actus matrimonij de sui natura est indissolubilis, & etiam hodie post Concilium Tridentinū per procuratorem fieri potest, vt in nostra summa confessorum satis diximus. Notandum tamen quod sicut ad matrimonium, nō sufficit, quod quis habeat vniuersale mandatum, vt scilicet possit nomine alterius contrahere, sed est necessarium speciale mandatum ad contrahendum, pro vt in iure *c* definitur, ita ad professionem emittendam pro alio necessarium est, vt specialiter ad hoc procurator deputetur. Et sicut ad hoc, vt matrimonium per procuratorem factum sit validum necessario debet id fieri per procuratorem, ad hoc specialiter deputatum, qui ad id non potest alium substituere, vt in eodem iure *d* continetur, Ita ad profitendum non potest procurator alium substituere procuratorem. Et sicut si reuocetur procurator nō valet matrimonium, per eum contractum etiam si talis reuocationis fuerit ignarus, ita non valebit professio facta per procuratorē reuocatum, etiam talis reuocationis notitiam non habeat.

a L. 1. §. vsus ff. de curat.
b Gloss. in c. ad agendum de procur. lib. 6.

c. cap. fin. de procurat. lib. 6.
d D. c. fin.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum professio facta ab excommunicato valeat.

RESpondeo dicendo, quod professio facta ab excommunicato valet, ita Abbas *a* Innocentius, & Felinus tenent, & quā plurimos id sentientes citat Rebufus. *b* Nec peccabunt eum recipientes, si excommunicationis inscij eum receperunt, secus si scientes, vt post alios tenet Marianus Socinus *c* quamuis nonnulli contrarium sentiant, quorum sententia mihi non probatur. Excipitur tamen vbi per rescriptum Papæ ad professionem receptus est, tunc enim professio facta virtute prædicti rescripti est inualida, vt dixit Calderinus *d* quem sequuntur Geminianus Felinus, & Marianus Socinus. Ex quo enim secundū ius rescriptū nullū est receptio, atq; professio virtute eius dē rescripti erit nulla argumēto regulę accessoriū sequitur naturā principalis. Verū est tamen, quod si in rescripto, vt solet communiter fieri absoluatur impetrans, ab omni censura ad effectum recipiendi professionem, professio, sine dubio erit valida cum fuerit validum rescriptum.

a Abb. in ca. cum illorum de sent. excō munic. nu. 4. ver. quinto nota vbi Innoc. v. prælatis Felin. nu. 5. ver. Nota.
b Rebu. in c. postu. not. 5. n. 16. de Cle. excom. min.
c Soc. in c. sacris. n. 118. de sent. excom.
d Cald. & Gemin. in ca. 1. n. 18. de rescrip. li. 6. Felin. in d. c. cū illorum n. 5. Socin. in d. c. secus. n. 174.

ARTICVLVS XV.

An professione metu facta gestando habitũ longo tẽpore & fructus prioratus suæ religionis percipiendo trãsigendo vitam cum fratribus & se fratrem, vt professum nominando ratam habuerit ipse professus professionem.

REspõdeo dicẽdo, quod hęc quæstio difficultatem habet, nam dissensus in consensum transire potest, & quod displicuit postea potest placere iuxta quandam Decretalem, *a* At in nostro casu contrarium est dicendum, nam professio, vt dicitur in iure *b* rata duobus modis habetur primo expressè secundo tacite, expresse non habet ratum ille qui semper protestatus fuit se nolle esse monachum, & nec tacitè quidem illam ratificauit, siquidem contrarium expressè fuit protestatus in certis enim, non est opus coniecturis iuxta quandam legem *c* & à certis, pro incertis recedendum non est, vt in quodam Canone *d* habetur, vnde postquam expressa fuit protestatio, se nolle fieri monachum, non est recurrendum ad coniecturas, an habuerit professionem ratã tacitè si ipse profitens declarauit pluries, se nolle profiteri, & velle exire à religione.

a c. 1. de rescrip. li. 6.
b c. 1. de regul. li. 6.
c L. continuus. §. cum ita de verb. oblig.
d ca. iudi. 30 q. vlt.

Nec obstat, quod per duos & vltra annos gestauit habitum, & fructus beneficij regularis perceperit, & cum fratribus vitam transegerit, ac se fratrem nominauerit, nam respondetur, quod hæc signa forte professionis essent, si non assuisset aliqua, vel vna tantum protestatio, sed supponitur in casu, quod multæ interuenerunt protestationes, quæ tollunt hanc tacitam pofessionem, & dum quis protestatus est, tempore professionis, se nolle in religione remanere poterit etiam post annum exire, & si voluerit remanere adhuc annum habebit teste Vincentio, quem referunt Doctores Calderinus, & Barbatia. Præterea ad tacitam professionem inducendam pergestationem habitus requitur, quod voluntariè accipiatur, vt in Iure *e* definitur, quod in nostro casu nõ cõtingit. Vnde Decretalis, quæ præcipit, vt intra triduum egrediatur, si noluerit profiteri intelligitur de eo, qui voluntariè est ingressus. Nec obstat, quod citius debuit egredi, & non expectare duos annos, nã sicut confestim intelligit Vlpianus *g* Iuris consultus, vbi primum potest fieri, secũdum qualitatem negotij peragendi, ita hic tres dies debent explicari si ingressus posit egredi, at in nostro casu non potuit egredi propter vim quã semper minabatur. Per hæc, & alia hanc partem defendit Rebufus. *h*

d Docto. in c. ex parte de regul. Calde. consi. 1. quod metus. causa Barbat. consi. 40. vol. 1.
e c. 1. quod met. caus. f c. ad nostrã de regul.
g L. 2. §. confest. ad Trebelli. ff.

Verumtamen est, quod si metus fuit leuis non irritat professionem, modica enim coactio, non excludit actum, vt dicitur in quadã decretali *i*. Erit autem iustus metus irritans professionem, si pater professi iurauit filium suum debere esse monachum, siue velit, siue nolit alioquin ipsum in carcerẽ mitti faceret, & pater esset homo asperus filius vero tenellus, qui nondum compleuerit decimum septimum annum, & tunc leuior metus sufficiet argumento eorum, quæ in iure *k* notantur, & tradit Barbatia. Et erit etiã iustus metus, quando pater, & mater à pueritia suaserunt filio, vt monachus fieret, & mandauerunt famulis, & ancillis, vt eum verberarent, si monachum se esse nolle diceret.

h Rebuf. cõsil. 69. p. 115 colu. 1.
i c. si. qui Clerici. vel vou.
K L. vnius. §. ne teneræ ætatis. ff. de quæstio. Barbac. consil. 60. n. 8. vol. 1.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum post quinquennium possit nulliter professus reclamare.

REspondeo dicendo, quod Concilium Tridentinum quinquenium dat nulliter professo ad reclamandum, quo elapso nullatenus ad allegandam quamcumq; causam admittatur. Quod decretum primo est intelligendum, vt hic nulliter professus non posit admitti ad allegandum quancũque causam professionem annullantem non tamen est excludendus si allegauerit causas quare intra quinquennium, non potuit reclamare. Nec obstãt verba ipsius Concilij, ibi. *Quamcunque causam*, quibus videtur significari quod repellitur generaliter ab omnibus causis, quæ litem mouere possunt, nam respondetur, quod illa verba generalia restringuntur, per narrationem, & præfationem capituli ibi. *Quicunque regularis prętendat se per vim, & metum ingressum esse religionem, &c.* Et sic non obstante, quod elapsum sit quinquennium, non

a Conc. Trid. sess. 25. de regul. c. 19.

non est repellendus supradictus, vt non allleget causas quibus illo tempore non potuit reclamare, nam licèt dicat, quod intra quinquennium debet reclamare hoc intelligitur si commodè fieri potest iuxta superius notata.

Secundo est notandum, quod in hoc decreto elapso dicto quinquennio professio nulla à principio si voluntate non ratificatur non fiet rata, & valida, nam non potest Papa efficere, vt consensus coactus durante coactione sit liber, & spontaneus qualis requiritur ad professionem iuxta tradita in iure; b sed quod voluit dicere Conciliū est vt hic in foro exteriori pro professo habeatur, & in eodem foro si noluerit permanere in monasterio, & extra claustra egrediatur pro apostata habeatur. Quod patet ex verbis Concilij ibi, *nullatenus ad allegandum quamcunque causam admittatur*. Vnde in foro conscientiæ etiam elapso dicto quinquēnio ego non condemnarem vt apostatam eum qui nollet redire ad religionem si non cogeretur ad redeundum, pro quo facit id quod notat Nauarrus c dicens quod metus vel impotentia reclamādi plus quam quinquennio durauerit poterit post illud ipso iure, vel per viam restitutionis audiri, nec si suscipiat ordines sacros durante metu vel iusto impedimento reclamandi sufficit ad præsumēdum tacitè professum, tum quia nullo iure id cauetur, tum quia susceptio ordinis est res separata à professione, & à separatis non fit illatio, vt dicitur in iure, d tum quia solus actus professi proprius qualis est præstatio suffragij in capitulo, & gestatio habitus professorum non sufficit ad illud, qui tamen est propior, professioni quam ordinum susceptio, ergo neque hæc sufficit argumento eorum quæ in iure e notantur.

b c.1. de reg.

c Naua. in c. statuimus n. 71. & 72.

d l. Papin. ff. de minor.

e c. cū in cunctis de elect. Auth. multo magis de sacro. sanct. Eccles.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum professi nulliter post quinquennium possint sine habitu reclamare.

RESpōdeo dicendo, cum doctissimo Nauarro, a quod ex Concilio Tridentino aliqua colliguntur ob quorum ignorantiam multi alias docti malè consuluerunt multis regularibus, vt clam fugerent à monasterijs, & carceribus etiam habitu dimisso ne in via caperentur ad reclamandum de nullitate professionum suarum nulla alia facta diligentia in vrbem venirent. Conciliū enim statuit primo ne quis ante reclamationem habitum dimittat. Secundo ne sine licentia ob id à monasterio etiam cum habitu exeat. Tertio, quod causas nullitatis coram superiore, & ordinario ante deducat. Quarto, quod si antea dimiserit habitum nullatenus ad allegandum vllam causam admittatur. Quinto, quod ad monasterium redire cogatur. Sexto, quod tamquā apostata puniatur. Septimo, quod interim nullo priuilegio iuuetur.

a Nau. in ca. statuimus. n. 72.

Super quibus ait Nauarrus, b primo quidem ea non ligare, in foro conscientiæ saltem ad mortale, præter quartum & septimum, putat enim cessante scandalo, & præiudicio alterius coram Deo ei qui scit, vel iustè credit suam professionem coram sua diuina maiestate non valere posse ante reclamationem relinquere habitum, & fugere de carcere, & non deducere causas nullitatis coram ordinario, & superiore, & non redire ad monasterium, & non teneri ad pœnam apostatæ, secundo, quod etiam quoad forum conscientiæ limitanda sunt non procedere in eo qui iustam causam ea omittendi haberet, vt qui non posset habere licentiam eundi ad reclamandum nec ire nisi dimisso habitu, vel non permittitur causas vllas proponere coram prælato vel ordinario. Quartū enim ait Nauarrus ex bono, & æquo ita intelligo, vt significet neminem non portantem habitum religionis cum audiendus est audiri debere, sed eum qui temerè dimisit eo resumpto audiri posse, iniquum enim, & inhumanum videtur negare perpetuo audientiam ei qui iustam habet causam reclamandi eo solo, quod ad id faciēdum dimisisset etiam temere habitum, cum id esset cogere liberum hominem per totam vitā seruire religioni, cui nullatenus obligatur, nec fortè est capax illius propter defectum cuiuspiam in ea requisiti contra leges vetantes liberi hominis venditionem, & obligationem perpetuam ad manendum alicubi, vel ad subeundum onus nimis onerans libertatem, & rationem naturalem qua illę vtuntur, ita Nauarrus aliquibus iuribus, & auctoritatibus supra dicta confirmans.

b Nauar. vbi sup.

Ex quibus infertur, quod licèt Minori videtur istud quinquēnium non currere pro

quo facit conclusio quam in hac materia posuit Baldus, c dicens, quod Minori nõ currit hodie præscriptio decem vel viginti annorum, vel minoris temporis, at ex dictis currit præscriptio quinquennij cum spe restitutionis, eo quod læsus videatur in ipso lapsu temporis vim, aut metum patiens, & hanc opinionem tenet Menochius. d Quod confirmatur nam læsus in causis spiritualibus restituitur, vt tenẽt quædam glossæ, e communiter receptæ quas sequitur Petrus de Ancharrano, & Francus, & probat quædam decretalis vbi id notat Nauarrus, & tenet Couarruuias.

c Bal. de præscrip. n. 3. tracta. 1. pag. 6. p. princ. casu 23. n. 39. fol. 65.

d Meno. de te sta. 1. p. § 10 nu. 45. vers. tertio põdero

e Gl. in l. ait prætor. ff. de mino. in gl. 2. gl. in c. ex parte de rest. spoliat. Anchar. in ca. si annum n. 3. in fin. de iudic. li. 6. vbi Frãcus. n. 6.

f c. accepta de rest. spoli. vbi Nau. Couar. li. 1. var. c. 5. n. 5. cum sequen.

Aduertendum tamen, quod professi nulliter, quia non fuit in eorum informatione seruatã forma præscripta à Sixto V. possunt etiam post quinquennium reclamare, cum eorum professio annulletur propter bõ num commune religionis, & sic Sixtus V. in sua secunda constitutione moderatoria, & declaratoria primæ ait, *Sed cum eadẽ ratio vigeat in tacita professione emittenda quæ militat in expressa statuimus, quod in quibusuis ordinibus, & religionibus nec etiam tacita professio quorumcunque religiosorum induci possit, nec inducta intelligatur nisi in receptione forma constitutionis seruata fuerit,* & hæc Sixtus Quintus quibus verbis clarè definit, quod allegatio quinquennij non admittatur, siquidem talis allegatio saltem in foro exteriori inducit tacitam professionẽ, & ita in senatu regali fuisse iudicatum accepit à doctissimo preceptore meo Assensio Lopez.

ARTICVLVS XVIII.

Puella in monasterio educata animo, vt posset quandocũque vellet ab eo exire, & postea monialis persuasu Abbatissæ facta quę confessa fuit coram ordinario se esse professam, postea tamen à monasterio educta per commissarium ad id legitime deputatum respondet se nunquam posuisse fieri monialem. Quæritur an prima confessio præualeat posteriori confessioni.

Respondeo dicendo, quod præsupposito eo quod videtur verosimile, quod prædicta puella cum exijt reclamauit coram iudice, & cum iuramento vel saltem postea coram commissario id fecerit videtur standum esse posteriori confessioni, & non priori attento, quod prior sine iuramento fuit facta, & secunda cum eo, & iuramentum est tortura quædam spiritualis prout in hoc ipso proposito ait Panormitanus, a & confessioni posteriori factæ per torturam est standum, vt dicitur in iure, b attento item, quod prior confessio facta fuit timore reuerentiali Abbatissæ præsentis cupientis illam habere monialem, & succedere in bonis eius, quæ excusat in his quæ sunt libertati valde grauia adeo, quod glossa c quædam dixit, quod timor reuerentialis efficit ne valeat professio quo ad forum interius quam opinionem etiam sequitur Nauarrus. Attento etiam, quod confessio mulierum in his quæ pertineat ad matrimonium spirituale, vel carnale debet fieri in loco libero, & plenæ libertatis ad hoc, vt sibi præiudicet iuxta quandam glossam, d & confessio secunda fuit facta in loco libero, confessio autem prior non fuit facta in loco libero, & licèt ipsa ob prædictum timorem non fuerit protestata, pater tamen eius fuit protestatus quod multum ad hoc facit argumento eorum quæ in iure e notantur.

a Panor. in c. per tuas nu. 11. de proba.

b l. si postulauerit. §. sed & si negauerit ff. de adulterijs.

c Gl. in c. presens. 20. q. 1. Nau. in man. c. 22. n. 51.

d c. cum locũ. de spons.

e c. 1. de his quæ vi met. sess. 25. de regu. c. 17.

Nec his obstat, quod traditur in quadã lege, f transcripta in quadam decretali, ibi nimis indignum est, vt quisquis quod sua voce dilucidè protestatus est in eundem casum proprio valeat testimonio infirmare. Quod confirmatur ex quadam Bartoli, g doctrina quam multi cum Panormitano sequuntur qui tenet primum dictum etiam extraiudiciale testis præferendum esse dicto posteriori etiam iurato, nam huic argumento respõdet Nauarrus, h quod licèt regulariter confessio prima præualeat posteriori cæteris paribus fallit tamen quando posterior est per tormenta extorta, & cum prima est facta saltem metu reuerentiali, vel in loco non libero, & cum sunt aliquæ coniecturæ quę minuunt posteriorem contra priorem.

f l. generaliter. C. de nõ num. pecu. c. per tuas de probat.

g Bart. in l. eos. ff. ad leg. Cornel. de fals. Panor. consil. 52. 1. par.

h Naua. li. 5. consil. tit. de confessis cõsil. 1.

ARTI-

ARTICVLVS. XIX.

Vtrum cogens nouitium ad profitendū sit excommunicatus.

RESpondeo dicendo, quod Concilium *a* Tridentinum anathemati subijcit omnes, & singulas personas cuiuscunque qualitatis vel conditionis fuerint tam clericos quam laicos seculares vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fulgentes si quomodocunque coegerint aliquam virginem, vel viduam aut aliam quacunque mulierem præterquam in casibus à iure expressis ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipiendum habitum cuiuscunque religionis, vel ad emittendam professionem, quique consilium, auxilium, aut fauorem dederint, quique scientes eam non sponte ingredi monasterium, aut habitum suscipere, aut professionem emittere quoquomodo eidem actui, vel præsentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint. Circa cuius decreti verba ibi ad ingrediendum monasterium, vel ad habitum suscipiendum cuiuscunque religionis est notandum, quod repetitio dictionis in eadem dispositione facta significat id esse cum mysterio factum iuxta glossam, *b* memorabilem, & sic videtur, quod etiam sint excommunicati cogentes aliquam puellam minorem ingredi monasterium non causa accipiendi habitum, nec faciendi professionē, sed vt maneret ibi honestè vsque ad ætatem nubendi. Quod confirmat Nauarrus, *c* ex eo quod Concilium non abs re potuit considerare, quod qui cogit intrare aliquam in aliquod monasterium, vt ibi educetur indirectè videtur cogere, vt cum tempus fuerit accipiat habitum, & faciat professionem precibus aut blanditijs Monialium, aut minis eiusdem qui coegit intrare, aut verecundia, & timore maledicorum, & ideo voluerit hanc viam indirectam cogendi præcludere, & legislatorum est non solum vias directas, sed etiam indirectas prohibere, nam vt dicitur in iure, *d* cum quid vna via prohibetur non debet altera concedi & ita tenet Nauarrus, quod per hæc videtur hæc pars literæ, & menti illius capituli, & vsui intromittendi puellas ad educandum eas in monasterio germanior, & tutior atque adeo tenenda.

a Conc. Tri. ses. 25. de reg. c. 18.

b Gl. in clem. 2. de iure patron. v. diæcesanis.

c Nau. lib. 5. consil. tit. de sent. excom. consil. 56. n. 3.

d c. cum quid de reg. iur. li. 6.

Sed ego in summa, *e* confessorum de hac opinione Nauarri dubitaui, & modo etiam dubito. Durum enim videtur dictu, quod pater qui male sentit de libertate naturali puellæ filiæ suæ non possit mortua eius vxore matre dictæ puellæ cogere ipsam, vt educationis gratia monasterium ingrediatur, vt ibi taliter educetur, quod naturalis eius inclinatio gratia præueniente, & subsequente reformetur, & à timore nocturno, & ab incursu, & dæmonio meridiano, & à laqueis in sæculo venantium liberetur, non prætendens, vt ipsa ad suscipiendum habitum regularem, & ad emittendam professionem cogatur, præsertim si ipse longè proficiscatur, & illic aliquibus annis debet immorari, quibus ipsa puella destituta à patre & matre libertate maiori gaudebit, & eius honestas naufragium verisimiliter patietur.

e 2. tomo. c.

Ad argumenta autem Nauarri respondeo cum doctrina eiusdem *f* qui explicans extrauagantem Pij Quinti prohibentem fæminis ingredi in monasteria ad domos virorum, in hanc prorumpit sententiam dicens.

f Nau. com. 4. de reg. nu. 63.

Aduerte primo, quod coniunctiones istæ copulatiuæ (ac) *&* (&) *positæ inter verba monasteria, & domus non sumuntur in significatu proprio secūdum quem ponuntur inter verba diuersa significantia diuersa iuxta glossam memorabilem in Rubrica de iuris, & facti ignorantia, & glossam in capitulo querelam de symonia, sed accipiuntur impropriè pro* (seu) *vel* (siue) *quæ ponuntur inter diuersa verba idem significantia iuxta Panormitanum in repetitione capituli inter cætera de rescriptis.* Hæc Nauarrus, ex quibus concludo, quod repetitio dictionis, *vel*, positæ inter verba ingrediendum, & habitum suscipiendum, & professionem emittendam, non ponūtur inter verba diuersa significantia, licèt enim sint diuersa verba idem tamen significant, in proposito enim idem significant verbum, *ingrediendum*, & verbum, *habitū suscipiendum*, & verba, *professionē emittendum*. Debet enim intelligi verbum,

Ingre-

ingrediendum de ingressu ad suscipiendum habitum regularem, & ad professionē emittendum, & sic dictiones vel repetitio interdicta verba nihil aliud designant quam poni inter multa verba diuersa idem tamen significantia, sicut contingit in repetitione dictionis *seu*, vel *siue*.

ARTICVLVS XX.

In ordine Minimorum ordinatum est prout patet ex eorum regula confirmata per Sedem Apostolicam, quod qui decimum octauum annū non attigerit ad religionem minimè admittatur, quæritur vtrum in dicto ordine professi post Concilium Tridentinum cum decimo sexto tantum ętatis anno completo sint verè professi.

a Nau lib. 3. consi. consil. 41.

RESpondeo dicendo, quod Nauarrus, *a* circa hoc aliqua dubia proponit quorū principale est dubium tituli quæstionis, & ait quæstionem esse satis difficilem, sed quia dependet ex intellectu præfatæ legis in regula minimorum contentæ ait non videri satis tutè posse resolui nisi lecta illa, & rectè intellecta, quia inutile est nisi tota lege perspecta, aliqua eius parte proposita iudicare, vel respondere, fieri enim potest, vt fieri prohibeat professionem, tamen factam non irritet, & quod prohibeat, & irritet, quod etiā perspecta tota lege nō erit omnino facile iudicare ob multa quæ in vtranque partem afferri possunt. Hæc Nauarrus. Sed certè non adeo difficilem putaret Nauarrus hanc quæstionem, si legem præfatæ regulæ legeret & videret, lecta enim, & considerata constat noluisse B. Franciscum de Paula in sua regula irritare professionem fratrum ante decimum octauum annū emissam, sed tantū professionem fieri prohibuisse.

b c. 2. eiusdē. regul.

Hoc assertum primo probatur ex verbis eiusdē, *b* regulæ quę sic se habet. *Adhunc ordinem Minimorum quadragesimalis vitę zelo, & maioris pœnitentię intuitu migrare cupientes per eiusdem ordinis generalem correctorem, vel per vigiles, aut prouinciales, aut per aliquos idoneos fratres ab eis substitutos accipiantur in fratres requisitis conditionibus apti existant, & ad minus decimum octauum annum attingāt.* Hæc præfata regula, in qua solum video prohiberi, quod fratres non recipiantur, ad professionem nisi decimum octauum annum attingāt, & non irritatur taliū professio dummodo ætatem à iure requisitam habeant, quæ secundum ius, *c* antiquum erat ætas quatuordecim annorum, secundum verò ius nouū Cōcilij Tridētini requiritur decimus sextus annus cōpletus. Quod autē non irritetur probatur, quia legum correctio in dubio non est præsumenda, & non est credendum præfatam regulam ius voluisse reuocare in re tam graui, siquidem per verba expressa irritantia actum non eam cassauit.

c Cap. non solum c. ad apostolicam de reg. lib. 6. d Conc. Tri. ses. 25. de regul. c. 15.

Probatur secundo ex quodam capite correctorij, *e* eiusdem regulæ vbi dicitur. *Siquis offendens contra formam descriptam in secundo capite regulæ huius ordinis aliquem scienter adhunc ordinem acceperit absque sibi data super cōmissione, vel ante tempus pręfixum in eodem capite secundo tribus continuis diebus comedat panem, & aquam duntaxat.* In quibus verbis non dicit correctorium professionem esse nullam, si ante tempus præfatum decimi octaui anni fuerit emissa, imo ex eius contextu colligitur euidenter esse validam, si enim per præfatam regulam professio irritaretur, recipiens ad eam ante præfatum tempus alia maiori pœna puniretur, sicut semper contra transgressores legum irritantium actum in re graui grauiores pœnæ proponuntur.

e Cap. 1. correctorij. fol. 44. pag. 2.

Secundo probatur, ex eo quod dicitur infra in eodem capite ibi, *quicunque verò recepti fuerint contra supradictam formam approbandi reseruentur correctori generali, & ibi postmodum approbentur, & eorum receptio acceptetur*

tur, & confirmetur. Ex quibus verbis colligitur, quod generalis, & alij patres possunt approbare professionem fratrum qui ante decimum octauum inceptum fuerint professi. Quod minimè præfati patres efficere potuissent, si prædictorum receptio, & professio esset irrita, & nulla, & ad eam ratificandam esset tempus duodecim annorum expectandum.

Probatur deinde ex præfatis verbis ibi acceptetur & confirmetur, non enim ait corrrectorium, quod ratificetur: ratificare enim est inualidum, & irritum ratũ facere, acceptare autem, & confirmare est illius, quod de se valet confirmationem à superiore accipere.

Nec contra hoc obstat constitutio generalis (si qua facta fuit in pręfato ordine) quę declarauit huiusmodi professiones factas ante decimum octauum annũ esse nullas. Respondeo enim omnia capitula generalia esse inferiora Papa, & non posse aliquid statuere contra ius definiens antiquius quatuordecim annos tantum sufficere ad hoc vt viri ad religionem, & professionem admittantur, nec contra ius nouum Concilij Tridentini decimum sextum annum completum desiderans. Nec obstat præfatum statutũ esse auctoritate Papæ factum dando Papæ facultatem prælatis, vt faciant statuta. Papa enim confirmat præfata, & similia statuta quatenus sunt licita & honesta, & non sunt contra sacros Canones, & sic ad nulla capitula generalia etiam auctoritate Papæ facta pertinet potestas irritandi professionem alicuius alias habilis secundum ius ad profitendum prout doctissimè concludit Nauarrus, *f* Quod à fortiori procedit si prædictum capitulum generale fuit factum post Concilium Tridentinum definiens sufficere in quacunque religione annum decimum sextum completum ad profitendum, nam plenitudo potestatis quam habet Papa supra ius difficilius extenditur ad constitutiones Cõcilij quã ad alias prout dicitur in iure, *g* ibi, *durum nimis extiterit contra tam solenne Concilium, &c.* Vnde dixit Baldus, *h* quod etiam si Papa diceret, *non obstante quacunque lege*, non tollit legem Concilij, sed ad ipsius correctionem specialis requiritur derogatio quam doctrinam commendat Felinus. *i*

f Nau.li.3.cõsi.ti.de regu. consi. 5.n.8.

g c. post trãslationẽ infr. de renunt.

h Bald. in l. humanum 3 nor. C. de legib.

i Felin. in c. canonum statuta n. 28. de const.

Nec obstat, quod in præfato capitulo generali interfuerint viri doctissimi, & grauissimi, & non est credendum huiusmodi viros sine solido fundamento tale statutum edidisse. Respondetur enim potuisse dictos viros errare, vel maiorem partem eorum circa intellectum regulæ ipsorum etiam absque peccato, quia error circa iuris humani intellectum non est semper culpabilis iuxta quandam Glossam, *k* ab omnibus communiter receptam.

Nec obstat Concilium *l* Tridentinum quod innuit nolle pręfatã regulam in dicto capite secundo derogare prout à parte affirmatiua adducitur, vt patet ex eius verbis ibi, *si qui verò regulares tam viri quã mulieres sunt qui sub arctiori regula, &c.* In præfatis enim verbis concedo noluisse Conciliũ derogare præfatum statutũ regulæ Minimorum in dicto capite secundo, & sic vult Concilium, vt in præfato ordine non recipiantur ad professionem nisi decimum octauum annum attingentes sicut in præfato statuto cauetur. sed non vult, quod in decimo sexto anno ætatis completo professionem emittentes non sint professi siquidem prout explicatum est in superioribus præfatum statutum licet prohibeat nõ dari professionem huiusmodi non tamen eam irritat nec inualidat.

K Gl. in c. 1. v. de cætero de postulat. prælat.

l Conc. Tri. ses. 25. de regul. c. 23.

Ex quibus infertur, quod licèt Concilium *m* Tridentinum determinet, vt habentes decimum sextum ætatis annum completum finito anno probationis statim admittantur ad professionem, aut reijciantur ab ordine, hoc tamen fallit in præfato ordine Minimorum in quo habentes decimum sextum annum completũ, finito anno probationis non possunt statim ad professionem admitti, sed debet eorum professio dilatari vsquequo decimum octauum annum attingant prout in dicto capitulo secundo præcipitur, contrauenientes autem pęna apposita in correctorio afficientur, & hoc noluit præfatum Concilium Tridentinum in relatis verbis immutare.

m Ses. 25. de regul. c. 16.

QVÆ-

QVÆSTIO. XVIII.

De nouitijs quoad indulgentias, & absolutiones plenarias tempore nouitiatus, & tempore professionis lucrandas.

DE hac quæstione nihil in præsentiarum dicam, cum supra in secundo tomo in quæstionibus *a* de indulgentijs multa dixerim, & in primo tomo in quæstione *b* de Abbatibus quantum ad potestatem absoluendi aliqua adduxerim.

a In 2.to.q.

b 1.to.q. 20.

QVÆSTIO XVIII.

De obedientia in octo articulos diuisa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *QVid, & quotuplex sit obedientia.*
2 *Vtrum subditus teneatur in omnibus actibus interioribus superioribus obedire.*
3 *Vtrum in omnibus pertinentibus ad actus interiores teneatur subditus prælato suo obedire.*
4 *Vtrum prælato teneatur subditus obedire in re licita cum dubio an id prælatus præcipere posit.*
5 *Vtrum peccet mortaliter is qui ad præceptum superioris facit id quod dubitat esse mortale certus tamen, quod id non agendo non peccabit.*
6 *Vtrum quis teneatur obedire superiori quando dubitat se peccare obediendo, & se etiam peccare non obediendo.*
7 *Vtrum prælati regulares possint in Hispanijs præcipere subditis, vt ad Indos pro conuersione infidelium proficiscantur.*
8 *Vtrum religiosi præcepto obedientiæ teneantur acceptare Episcopatum.*

ARTICVLVS I.

Quid & quotuplex sit obedientia.

REspondeo dicendo, quod non in conuenit in vno materiali obiecto concurrere duas speciales rationes ad quas duæ speciales virtutes ordinantur sicut miles defendendo Castrum Regis implet opus fortitudinis non refugiens mortis periculum propter bonum & opus iustitiæ debitum seruitium domino suo reddens. Obedientia igitur est duplex. Primo enim sumitur largo modo pro executione cuiuscunque, quod potest cadere sub præcepto ex quacunque intentione, & sic est quædam virtus generalis, alio modo sumitur propriè secundum, quod respicit intentionem formalem rationemque præcepti, & sic est virtus specialis idest habens formale obiectum speciale, idest præceptum expressum vel tacitum cuiusmodi est voluntas superioris nota, & secundum Diuum Thomam, *a* communiter receptum potest sic definiri, obedientia est virtus moralis promptam reddens voluntatem ad implendum voluntatem præcipientis.

a D.Th.2.2. q.104.art 2.

ARTICVLVS II.

Vtrum subditus suis superioribus teneatur in omnibus actibus interioribus obedire.

REspondeo dicendo, quod secundum Diuum Thomam, *a* in pertinentibus ad interiorem motum voluntatis non tenetur homo homini obedire nisi per accidens quatenus, scilicet, interior motus colligitur ex exteriori, sicut enim ecclesia non potest iudicare de interioribus motibus voluntatis, ita non potest præcipere hos interiores motus. Ait enim Diuus Thomas, *b* de his potest homo legem facere de quibus potest iudicare, iudicium autem hominis non potest esse de interioribus motibus qui latent per se in conceptu animæ, sed solum de exterioribus actibus qui apparent: & tamē ad perfectionem virtutis requiritur, quod in vtrisque actibus homo rectus existat: & ideo lex humana non potuit cohibere, & ordinare sufficienter interiores actus, sed necessarium fuit, quod ad hoc superueniret lex diuina. Hæc Diuus Thomas, vnde secūdum Diuum Thomam bene possunt prælati regulares legem ponere actibus interioribus subditorum quatenus ipsi actus interiores subsunt actibus exterioribus: vnde in quadam Clementina *c* prohibetur monachis accessus ad curiam principis animo essen-

a D.Th.2.2. q.104.

b D.Th.2.2. q.91.ar.4.

c Clem.1.de stat. monach.

offendendi. In qua non prohibetur animus offendendi cum sit actus interior, sed prohibetur animus offendendi, vt colligatur tali accessui, itaquod talem accessum prohibet sub tali pæna non cuilibet, sed habenti animum nocendi, vnde rectè prælati regulares possunt subditis sub obediētia præcipere vt quas celebrant missas pro eorum offerant in tentione. In tali enim præcepto non imponitur subditis interior tantum animi motus, scilicet, applicatio medij valoris missæ, sed præcipitur ipse interior animi motus, vt colligatur actui exteriori missæ, & subditi in hoc prælatis non obedientes mortaliter peccabūt cum in re graui obedientia frāgatur.

ARTICVLVS III.

Vtrum in omnibus pertinentibus ad actus exteriores teneatur subditus prælato suo obedire.

RESpondeo dicendo, quod vt huic quæstioni plenè satisfiat notandum est duplicē esse superioritatē, prima est spiritualis, secunda temporalis, quæ temporalis diuiditur in politicam quæ versatur circa regimen Reipublicæ, alia vero est temporalis æconomica quæ ad regimen propriæ domus vel familiæ pertinet. Et obedientia limitatur secundum gradum superioritatis ita quod superiori obediendum est à subditis in his in quibus habet superioritatem. Igitur superioribus spiritualibus putà Papæ, Episcopo, & alijs prælatis ecclesiasticis & regularibus obediendum est in spiritualibus necessarijs vel pertinentibus ad salutem quæ spopondimus in baptismo secundum Diuum Thomam, *a* superioribus verò politicis idest principibus in temporalibus spectantibus ad Rempublicam, superiori verò æconomico idest patri in pertinentibus ad dispositionem rei familiaris. Hæc omnia colliguntur ex his quæ traduntur à Doctoribus, *b* communiter. Vnde cum prælati regulares habeant omnes supradictos superioritatis gradus tenentur subditi, & subditæ in omnibus his obedire, quibus si non obediant ex contemptu, & scienter, & sine causa rationabili in re alicuius importantiæ arbitrio boni viri est mortale peccatum, quia contra iustitiam cuius obedientia est pars, quod tamen secundum Diuum Thomam, *c* fallit si preciperetur aliquid contra præceptum Dei, siue in dispendium salutis, aut cōtra præceptum superioris id præcipientis, vel in his quę ad eorum superioritatem non pertinent, in quibus obedire non est necessarium nisi ratione scandali. Nec etiam tenetur subditus obedire prælato præcipienti aliquid quod ad regularem obseruantiam non pertinet, vt ait Diuus Thomas, *d* declaratur hoc exemplo. Corrigit subditus fraternaliter prælatum, quia contra eum aliqua digna correctione audiuit, pręcipit prelatus subdito, vt eum à quo hæc audiuit manifestet, non tenetur subditus ipsi prelato obedire. Hoc enim reuelari prelato non pertinet ad obseruantiam regularem. Imo contra legem diuinam hoc reuelando faciet, si ipsi tanquam secretum naturale fuit communicatum, aut si ex tali reuelatione aliquod præiudicium ipsi potest euenire. Et si ipse prelatus instando iterum atque iterum id preceperit, & alius eius subditus vocibus communitatem conturbans dixerit contra prelatum se non posse tale preceptum imponere, poterit pręlatus ipsi per obedientiam silentium imponere, quia ad obseruantiam regularem maxime spectat, ne communitas vocibus contra prælatum conturbetur, dixi vocibus communitatem conturbās nam si secreto humilitate debita prælatum correxerit, vt vexationem consubditi sui redimat, non peccabit mortaliter, licèt iterum atque iterum, vt sileat præcipiatur.

Pro explicatione autem prædictorum nota, quod inobedientia contraria obedientiæ duobus modis sumitur, primo formaliter quando verbi gratia, subditus non vult obedire suo prælato solum, quia vult illi subiectionem præstare. Et hoc est peccatū mortale tam in rebus leuibus, quam in arduis prout tenent Caietanus, *e* & Nauarrus cū communi, Hæc enim inobedientia includit quendam manifestum prælati præcipiētis contemptum quod semper peccatum est mortale iuxta illud, qui vos spernit me spernit. Alia est inobedientia materialis, quę cōtingit quando subditus obedientiæ præceptū nō exequitur ira, molestia, ignauia, tristitia, aut alia simili causa conturbatus non verò ex eo, quod nolit subijci prelato, aut eius iusto precepto, & tunc erit hęc inobedientia peccatum mortale, quando quod pręcipitur fuerit aliquid arduū, & graue, si enim fuerit

a D.Th.in.4 d.44.

b Doct. in c. cum quis de maior. & obedien. & in c. solet. & in 9. q.1. & in ca. si Dominus, 2.q.3.

c D.Th. vbi supra.

d D.Th.2.2. q.104.art.5.

e Cai.v.inobedien. Nau. c.23.nu.35.

fuerit leue tantum erit peccatum veniale, vt idemmet Caietanus, g affirmat. Vtrum autem prælati posśint præcipere subditis, vt in tempore pestis administrent infirmis epidemia laborantibus necessaria, eis seruiendo quæstio grauis est de qua in quæstione de peste infra latè dicemus.

g Cai. vbi su.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum Ecclesiæ siue prælato teneatur subditus obedire quando certum est esse licitum id quod præcipitur, dubium vero an prælatus ille vel Ecclesia id ipsi præcipere posśit.

RESpondeo dicendo primo, quod vtique tenemur tunc obedire, nisi inde nobis, vel alteri periculum, aut notabile præiudicium spirituale aut tẽporale in persona, rebus vel honore immineat. Exempli gratia prælatus mihi præcipit studere, aut comedere carnes die quo ex deuotione volebam ieiunare cum non sit alias dies ieiunij obligatorius, quod constat esse licitum, tamen ego dubito vtrum prælatus habeat ius ad id præcipiendum, & vtrum ego illi tenear obedire. In hoc qualicũque dubio illud sit practicum, aut speculatiuum rationabile aut irrationabile dico, quod tenemur obedire, nisi inde periculum, aut præiudicium immineat.

Prima pars propositionis probatur, nam propter dubium subditi superior non perdit ius suum, quod alias habet super ea re. Nunc autem si subditus non dubitaret teneretur obedire, ergo etiam si dubitet præsertim, quia cum obedientia sit perfectisśima virtus non tenetur prælatus reddere rationẽ omnium suorum præceptorum maximè vbi constat id quod præcipitur esse licitum subdito, & non constat prælatum iniustè præcipere, tum quia non expedit subditis omnia scire, tum quia Respublica, & ordo Hierarchicus salusque communis deperiret, si standum esset sensui subditorum, si omnibus etiã de omnibus à prælatis ratio reddenda esset. Probatur deinde, quia æger tenetur obedire medico corporali tam in his quæ secundum iudicium medici sunt necessaria ad salutem consequendam, quam etiam in his quæ apud doctores sub dubio cadunt an sint necessaria, dummodo constet ea infirmo nocere non posse: ergo similiter obediendum est spirituali medico idest superiori non solum in his quæ scimus necessaria esse ad regimen ciuile, vel spirituale, sed etiam in dubijs supradictis. Cõsequentia patet ex hoc, quod non minus tenetur quisque obseruare debitum regimen ciuile, vel spirituale ad salutem spiritualem quam æger ad sanitatem corporalem, antecedens autem inde liquet, quod iure naturali tenetur quisque efficaciter procurare, vt commodè posśit suam vitam conseruare, quod non potest effici sine executione eorum quæ scit aut dubitat esse necessaria quantum commodè potest. Nec prædictis obstat, nam si dubium est an hoc cadat sub potestate superioris ad id præcipiendum, ergo etiam dubium est an id cadat sub obedientia inferioris, aut sub obligatione subditi ad obediendum, quia hæc sunt correlatiua quæ eodem modo se habẽt, & altero posito ponitur & alterum. Nam respondetur, quod correlatiua solum se habent eodem modo quoad esse, & non esse, non tamen quoad modum, & conditionem essendi. Stat enim prælatum culpabiliter præcipere, & subditum laudabiliter obedire, ita in proposito stat dubium de potestate prælati præcipientis cum certitudine obligationis obediendi in subdito, vnde nunquam dictum est, quod quando est dubium, quod tale quid cadit sub obedientia, tunc certum est, quod est obediendum, sed quod quando est dubium an prælatus id posśit præcipere, tunc certum est, quod est obediẽdum, aut quod cadit sub obedientia, & in hoc nulla est contradictio, valde enim differt hoc ab alio ita respondet Corduba. a

a Cord. li. 5 qq. de conscient. q. 6.

Dixi in conclusione nisi inde nobis, vel alteri periculum spirituale, vel temporale in persona, rebus, honore immineat tunc enim in tali dubio non est obediendũ quousque de illo subditus sufficienter edoctus sit vel de absentia talis periculi, vel præiudicij, & ratio huius est, quia nullus se potest alicui superiori obligare, neque ei obedire tenetur in præiudicium tertij neque cum periculo spirituali cuiuscũque etiam sui ipsius, Nec regulariter ius diuinũ vel humanũ neq; ipse homo per votũ obediẽtiæ intendit obligare, vel obligari ad valde difficilia vltra cõmunem aliorum sui status obligationem, nisi specialiter aliquo iure vel voto aliqui ad ea obligentur. Quod dico propter aliquos

religio-

religiosos præcipuè fratres Minores qui ex vi voti regulæ suæ etiam in multis difficilibus prælatis suis obedire tenentur, neque in hoc præiudicium allegare possunt contra prælatum vtentem iure suo, regulariter autem in valde difficilibus nullus obedire tenetur etiam si in se alias licita sint, putà ieiunare quotidie in pane, & aqua, sine vlla alia causa rationabili ad id videlicet, nisi in vim pœnitentiæ pro aliqua graui culpa. Et supra dicta sunt vera quamuis superior sit in possessione subditorum absolutè prout ait Soto, *b* insuper probatur, quia dubitantes aliquem esse excommunicatum de quo constabat fuisse nominatim excommunicatum tenentur illum euitare donec per literas, vel aliàs constet esse absolutum prout in iure *c* habetur, quod etiam antequam constet illũ aliquando fuisse excommunicatum in dubio vitandum sit constat ex hoc, quia si publica fama est aliquem verberasse clericum, tunc neque Episcopus neque alius debet illi communicare, donec ad arbitrium Episcopi se purgauerit vel ad cautelam fuerit absolutus, vt habetur in iure, *d* & determinat Panormitanus, constat autem tunc famam non facere plenam probationem, neque certitudinem: ergo in tali dubio tenemur obediendo legi illum excommunicatum euitare. Quod tamen intelligitur dummodo prædicta vitatio fieri possit sine eius aut alterius præiudicio in casu præfati dubij prout ex sententia Innocentij aduertit Corbuda. *e*

b Sot. de tegend. secret. membr. 3. q. 2. co. 1.

c Cap. sicut nobis de sent. excom.

d Cap. cũ desideres vbi Panor. de sent. excom.

e Cor. vbi su.

Ex his sequitur, quod quando prælatus mihi præcipit reuelare secretum crimen proximi iam sufficienter emendati, nec ex hoc crimine imminet iam periculũ alicui, ego autem dubito probabiliter, quod ille prælatus id præcipere possit, putà quia dubitat aut credat, quod non habet alios testes ad illum iudicialiter puniendum, & huiusmodi, vt id iure præcipere possit, tum quia inde periculũ honoris illius imminet, non teneor obedire reuelando, etiam si sub excommunicatione latæ sententiæ id præcipiat, nisi ipse prælatus me sufficienter certificet, vel nisi constet, vel constare mihi debeat de prædicto dubio, vt sciam quomodo id præcipere potest, quia scilicet, habet alios testes, aut quia me legitimè, & non malignè neque contra ius in testem adductum cogit testimonium ferre veritati, aut quia nisi reueletur imminet damnum vel periculum maius alicui ita Corduba. *f*

f Cor. vbi su.

ARTICVLVS V.

Vtrum peccet mortaliter is qui ad præceptum superioris agit, quod scit vel valde dubitat esse mortale, si certus est, quod id non agendo aut non obediendo non peccabit.

RESpondeo dicendo, quod vt huius articuli dubitatio clarius pateat exẽplum est apponẽdum, putà si in religione fratrum Minorum regularis obseruantiæ prælatus subdito præcipiat accipere pecuniam in casu quo rationabiliter subditus dubitat se peccare mortaliter sic accipiendo, quia verbi gratia in eo prælatus ille dispensare non potest, & videtur, quod peccet. Quod primo ꝓbatur, quia ad nullius hominis præceptum licet alicui se exponere periculo, aut dubio peccati mortalis sine causa rationabili vrgente, sed in casu præsenti subditus exponit se tali periculo, si obediat sine causa vrgente cum certus sit se non peccare obediendo. Quod confirmatur ex illo Pauli. *a* omne quod non est ex fide peccatum est. Dixi, quia in eo prælatus dispensare non potest, nam si prælatus dispensare potest tenetur vtique subditus obedire credens prælatum in eo casu suam dispensatiuam interponere auctoritatem. Dixi, quod sine causa vrgente non licet tali periculo se exponere, nam si aliunde vrget causa rationabilis, putà æquale, aut maius periculum mortale si non obediat iam non esset peccatum mortale illi æquali, aut minori periculo se exponere, quod probatur ex his quæ latè, & doctissime more solito tradit Corduba *b* dicens, quod quando quis æquè aut valde dubitat de vtraque parte, quod scilicet, est sibi illicitum agere, & omittere tale quid, ita quod quocunque se vertat est ei probabile dubium de peccato, modo sit dubium absolutum modo respectiuum tunc, quod certius, & grauius est, vel apparet malum imminens cæteris paribus euitandum est, & oppositum eligendum, alioquin sine causa rationabili homo exponeret se periculo maioris mali siue detrimenti spiritualis, id quod est contra rectam rationem, & charitatem. Et hæc est expressa doctrina Aristo-

a Ad Ro. 14.

b Cor. lib. 3. qq. q. 5. 2. proposit.

c Arist. problem. 12. & 15. p. 29. & 2. ethic. c. 9. ca. duo mala c. nerui d. 13

Aristotelis, c & in sacris Canonibus approbata, quod in sequenti articulo clarius explanabitur.

ARTICVLVS VI.

Vtrũ quis teneatur obedire superiori, quando dubitat de vtraque parte contradictionis, videlicet quando dubitat se peccare obediendo, & se etiam peccare non obediendo.

Respondeo dicendo, quod subditus regulariter tenetur obedire formando conscientiam, quod sic obediendo non peccat, idque est verum cæteris paribus, videlicet stante vtrinque æqua probabilitate simul, & æqua vel quasi æquali grauitate periculi, vel peccati, in cuius alterum necessario incidendum est, hec propositio est receptior quam contraria, & eam tenet expresse Diuus Bonauētura a D. Thomas, Gofredo, Raymundus, & alij plures, vt etiam refert, Syluester & Angelus, quod scilicet, quoties subditus facta sufficienti inquisitione certificari non potest tenetur obedire, & formata bona conscientia obediendo excusatur per ignorātiam inuincibilem. Et probatur insuper, nam qui se exponit maiori periculo peccati mortalis peccat mortaliter, sed qui in prædicto dubio in quo de mortali non constat iudicio, & præcepto superioris exponit se maiori periculo quam si non obediret regulariter loquēdo, cæteris paribus, cōsequentia patet cum maiore cũ ex duobus malis minus sit eligendum, minor autem in qua est difficultas, & opinionum varietas probatur; nam in dubijs subditi tenentur stare sententijs, & præceptis superiorum dummodo non constet valde probabiliter eos errare, ex ignorantia temeritate aut passione, vel malitia: quod inde patet, quia propter dubiũ subditi prælatus non perdit ius suæ superioritatis ad præcipiendum, sicut ante illud dubium habebat, alioquin potestas superiorum penderet ab ignorantia, vel capitoso sensu, aut ex alia dispositione etiam culpabili subditorum, sed si subditus non dubitaret, sed sentiret cum ipso prælato, certè teneretur ei obedire, ergo, & dubitans tenetur in eadē similiter obedire. Probatur deinde ex quodam oraculo b diuino, vbi dicitur, si difficile, & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris, &c. venies ad sacerdotes leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit in illo tempore, quæresque ab eis qui indicabunt tibi iudicij veritatem, & facies quæcunque dixerint qui præsunt loco quē elegerit Dominus, & docuerint iuxta legem eius sequerisque sententiam eorũ, non declinabis ad dexteram neque ad sinistram. Et sic dicitur in quadam decretali, c quod definitionibus ecclesiæ in dubijs standum est, & ita hanc partem tenet Gerson. d. Et quoad nos fratres Minores habetur decretũ auctoritate apostolica cuiusdā capituli generalis, vt patet in epistola e S. Bernardi hoc modo. *Itē declaratur, quod in omnibus dubijs quę nō possunt indubitāter declarari subditi tenentur stare iudicio superiorum, & obedire.* Habemus etiam circa hoc quoddam Leonis decimi indultum, *quo concessit, & commisit de plenitudine suæ potestatis, quod in dubijs, & scrupulis conscientias subditorum tangentibus minister generalis, vel prouincialis, & custodes cum consilio aliquorum patrum si res magnę importantię fuerint, possint auctoritate suę sanctitatis determinare in huiusmodi, ac eorum determinationi subditi cum secura cōscientia debeant, & possint stare.*

a D. Bonau. in 2. d. 39. ar. 1. q. 3. D. Th. & Palud. in 4. d. 19. q. 4. Syl. v. conscientia & v. obedien. q. 2

b Deut. 17.

c Cap. maiores de baptis. & eius effec.

d Ger. lect. 4 de vita spiri tu. Corol. 1.

e Art. 7.

f Supp. fo. 51

Dixi, idque regulariter est verum cæteris paribus, quia si id quod præcipitur constat probabiliter esse grauius malum probabiliter, aut valde scandalosum siue nociuũ proximo aut reipublicæ, quod probabiliter imminet ex tali obedientia, inobedientia quoque probabiliter, imo etiam si probabilius videatur esse malum, sed non tam graue, tūc cauendum est illud grauius malum, & non est obediendum, eligenda enim est inobedientia quæ aliquando probabilius videtur esse venialis, vt euitetur, quod minus probabiliter apparet esse mortale peccatum si obediatur. Ita resoluit Corduba. g

g Cord. lib. 1 qq. q. 8.

AR-

ARTICVLVS. VII.

Vtrũ prælati regulares posint in Hispania præcipere subditis, vt ad Indos pro conuersione infidelium proficiscantur.

RESpondeo dicendo videri, quod religiosi particulares non tenentur transnatare mare ad remotos Indos conuertendos quanuis subsit spes eorum cõuersionis, nam cura conuersionis orbis magis principaliter spectat ad Papam, cæterosque prælatos succedentes Apostolis, idest Episcopos quibus præcipuè incũbit munus prædicãdi euangelium, adeo hoc est verum, vt teneat Soto, *a* quod quia subditum religiosum extorrem à suo regno naturali vbi suscepit habitum tã longum mare transnatare, & intergentes barbaras cõmorari res molestissima est nimis, & difficilis, & non magno periculo etiam spirituali vacans: ideo ad huiusmodi iter capessendum non possunt subditi obligari, quod probat: nam si prælatus mihi præciperet longum iter, aut rem difficilem dubiũque esset mihi ius præcipiendi non tenerer statim parere. Quod confirmatur ex doctrina D. *b* Thomæ elicita ex quodã Canone *c* ex quo colligitur, quod ingenuus qui ignoranter contraxit cum serua indubio an sit serua etiã ad præceptum ecclesiæ non tenetur ei reddere debitum. Quia si affectu maritali datur, quia aliter debitum non potest dari licitè præiudicium sibi parat eo quod inuitus consummat matrimonium cum serua, ecce quomodo nemo constringitur parere in re dubia cum graui suo detrimento, quamuis opus, quod præcipitur sit tutum. Et ita hanc nostram sententiam ait Frater Ludouicus *c* Lopez cõfirmat vsus vsque huc in religione prædicatorum vbi nullus hactenus (quem ipse sciat) missus est ad Indos præcepto astrictus nisi prius consentiat, & in nostra religione Minorum id vtique video seruari, & sic in constitutione generali Toletana, *d* dicitur in hunc modum.

a Soto de iustitia & iure. lib. 5.(?) q. 2. conc. 8.

b D.Th. in 4 d. 36.

c 29. q. 2. si quis ingenuus.

c Lud. c. 6. de obligat. erga proxim. pag. 349.

e Ord. tolet. fol. 82. pa. 2.

Et cum secundum regulam non sint cogendi fratres, vt vadant ad commorandum inter infideles præcipitur, vt nullus frater cogatur ad Indos ire, &c. Confirmat quoque hanc sententiam nouus modus vouendi deuotæ societatis Iesu fratrum qui has sibi similes longinquas peregrinationes valdeque difficiles sibi iniungendas à prælatis subituros profitentur, nec refutaturos eas, quasi insinuantes per hoc, quod si eas non specialiter vouissent quasi nimis difficiles eas recusare potuissẽt.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum religiosi præcepto obedientiæ teneãtur acceptare Episcopatum, & curam animarum suscipere.

REspondeo dicendo, quod licèt pro vtraque parte multa adduci posint prælati tamen nõ possunt per obedientiam indicere suis subditis regularibus, vt acceptent Episcopatum: est enim Commune axioma D. Bernardi, quod votum meum nõ adaugeat prælatus, & in promotione ad Episcopatum valde augetur votum religiosorum cum ad altioris obligationem perfectionis promoueantur, & extra ordinem religiosus inuitus trahatur, quod ex dictis in secundo *e* tomo supra clarius patebit, vbi probauimus quomodo liceat religiosis desiderare Episcopatum. Verũ est tamẽ quod præfati religiosi possunt compelli transnatare ad Indos, & acceptare Episcopatum, si à Summo Pontifice præcipiantur. Cum Summo Pontifici incumbat cura vniuersalis boni communis.

e 2. to. q. 5. [illegible]

QVÆSTIO. XX.

De oblationibus in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum Episcopi posint sibi aut suis clericis applicare, quæ religiosis in suis Ecclesijs offeruntur.*

2 *Vtrum conducentius sit, & ad diuinum cultum accõmodatius bona ad conficienda celebrandaque diuina sacrificia, & oblationes elargiri, vel potius in egenorum subsidia illa diuidere.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Episcopi poßint sibi aut suis clericis applicare quæ religiosis in suis Ecclesijs offeruntur,

Espondeo dicendo, quod Episcopi, & alij Ecclesiarũ prælati nõ possunt clericis suis applicare nec sibi oblationes, quæ fiũt religiosis in suis Ecclesijs regularibus ita tenet Panormitanus, a *Et Bonifacius IX. conceßit fratribus ordinis prædicatorũ prohibendo ne, scilicet prælati Ecclesiarum, aut alij quicũque eos impediant quominus missas, & alia diuina officia in Ecclesijs suis quotidiè celebrare, ac oblationes in missis ipsis, & alias ad eorũ altaria prouenientes liberè, & integraliter recipere, & eorum vsum iuxta morẽ dicti ordinis conuertere poßint sub excõmunicatione ipso facto in contrarium facientes,* Ita habetur in ordinis supplemento. b

a Panor. in c. 1. de stat. monach.

b suppl. fol. 118. conces. 137.

ARTICVLVS II.

Vtrũ conducentius sit, & ad diuinum cultũ accõmodatius bona ad conficienda celebrãdaque diuina sacrificia, & oblationes elargiri, vel potius in egenorum subsidia illa diuidere.

Respõdeo dicendo, quod vt hæc difficultas magis pateat est aduertendũ, quod vniuscuiusq; virtutis opus è duobus precipuè inter alia æstimari potest, quantũ ad suã perfectionem, scilicet, ex obiecto à quo suã speciẽ sortitur, & ex necessitate cui charitas semper succurrere satagit, si ad primam dũtaxat rationẽ respiciamus, certũ est sacras oblationes, atque sacrificia reliquis eleemosynis longè præstare. Est enim religio quæ Dei reuerentiã pro obiecto habet nõ modo misericordia, verũ, & vniuersis alijs moralibus, vt potè quæ nõ nisi erga proximos versatur excellẽtior virtus, vt docet D. Thom. a Et secũdũ istã rationẽ Christus apud Matthæũ, b officiũ, & causam Magdalenæ, quæ ipsum dispendio pretiosissimi vnguenti vnxerat aduersus indignantes discipulos qui opus misericordiç pluries faciebãt defendit dicens. *Quid molesti estis huic mulieri, opus enim bonũ operata est in me. Nã semper pauperes habebitis vobiscũ; me autẽ non semper habebitis, mittens enim hæc vnguentũ hoc in corpus meũ ad sepeliendum me fecit.* Quasi diceret. Quare mulieri huic iniustè exhibetis negotium, quare aduersus illã sine causa vestrũ quidam indignantur, & obmurmurant. Opus enim in reuerentiã ipsius Dei exhibitũ religione sua anteferendũ est misericordiæ de qua vos loquimini. Nõ condẽnat Dñs misericordiã in pauperes, quin potius illã maximè commendat dicens, *pauperes semper habebitis vobiscum,* sed quod facit est ostẽdere, quod actus ille religionis, quo non solũ diuinitatis maiestatẽ, atq; immortalitatẽ pretioso illo incorruptibilique vnguento cõfessa est, sed etiã incorruptionẽ humanitatis presignauit lõgè pstãtius esse quacũq; eleemosyna. Si autẽ cõsideremus operis perfectionẽ ex necessitate, sic etiã est certissimũ, ꝙ necessitatis põdus, vnde virtus, & pcipuè misericordia incremẽta suscipit aliquãdo potest efficere, vt ad diuinũ cultũ sit multo conferẽtius atq; optatius opẽ ferre miseris quã oblationes, & sacrificia facere. Et ratio est nã sacrificia, & oblationes non in Dei vtilitatem, qui bonorũ nostrorũ non eget, sed in eius dũtaxat honorẽ, & gloriã, & ad nostrã deuotionẽ exercitãdã celebrantur, & offeruntur: tãta est autẽ Deo hominũ cura, vt eorũ vtilitatẽ sæpè sæpius pluris ad sui charitatẽ, ac subinde gloriã æstimẽt quã reliqua sacrificia. His & alijs tenet hãc partẽ Arag. b qui addit ideo hãc latè probasse partẽ, quia sunt multi qui falso existimãt maiusse obsequiũ Deo præstare, maximè, cũ ab hac luce recedunt si omnia bona sua in amplissimũ missarũ numerũ, & capellanias expendãt, quã si illa pauperibus distribuerint. Cũ tamẽ verũ sit, ꝙ quamuis in ecclesiæ ortu illa essent valde necessaria, & vbi modo desunt sint etiã cõsulẽda, tamẽ vbi diuinus cultus satis est celebris multo erit cõsultius egenorũ calamitates leuare ideo Christus Dominus in Euangelio crebrius nos huius misericordiç admonitos esse vo-

a D. Th. 2. 2. q. 81. ar. 6.

b Matth. 26.

b Arag. 2. 2. q. 86. ar. 3.

se voluit quã, vt eleemosynas in sacrificia cõuerteremus. Imo apud Matthæum, *e* obiurgans Pharisæos quia hoc ita non intellexerint dixit illis. *Euntes discite quid est misericordiam volo, & non sacrifitium.* Vnde religiosi pensatis circunstantijs loci, & temporis, & necessitatum videant quid circa hoc debeant consulti respondere, qui aduertere debent prout ait D. Thomas, *d* quod monachi siue alij religiosi possunt oblationes recipere tripliciter, vno modo sicut pauperes per dispensationem sacerdotum, vel ordinationem Ecclesiæ, alio modo si sint ministri altaris, tunc enim possunt accipere oblationes sponte oblatas. Tertio modo si parochiæ sint eorum, & tunc ex debito possunt accipere oblationes tanquam Ecclesiæ rectores.

e Matthę. 9.

d Tho. 2.2. q.86.ar.2.

Vide circa hanc materiam oblationum in primo tomo. *f*

f 1.10.q.39.

QVÆSTIO XXI.

De oblatis in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum oblati sint verè religiosi.*

2 *Vtrum oblati possint transire ad arctiorem religionem petita licentia, & nõ obtenta.*

3 *Vtrum oblati religionum possint absolui ab eorum prælatis, an ab Episcopis.*

4 *Vtrum conuersi, & oblati Ecclesiarum secularium, & regularium gaudeant priuilegio Canonis, siquis suadente.*

ARTICVLVS. I.

Vtrum oblati sint verè religiosi.

Respõdeo dicendo, quod monachus cõuersus vel oblatus etiam plenè, & perpetuo valde differunt, vt colligitur ex multis decretalibus *a* & tradit Dominicus Francus, monachus enim, & monacha dicuntur, qui vel quæ profitetur regulã post susceptũ habitũ regularẽ, vt seruiãt in choro, conuersus verò, qui suscipit habitũ religionis, & profitetur regulã, vt seruiat extra chorũ, oblatus verò qui se, & sua perpetuò donat, sed nõ profitetur neque suscipit habitũ ordinis, quod satis exprimit Panormitanus, *b* & paulo clarius Felinus iunctis quę dicit Calderinus ab eodẽ relatus quatenus relatis multis modis se offerendi monasterio concludit, quod ex nulla obligatione efficitur quis monachus professus nisi prę́stet obedientiã monachalẽ. Quod etiã dixerat Innocentius, *c* ac oblati, & oblatę non suscipiunt habitũ monachalẽ, neque promittunt obedientiã monachalẽ secundũ regulam à Sede Apostolica approbatã, vt regula religionis, & sic non sunt religiosi vel religiosæ. Dixi nisi præstent obedientiã monachalẽ, non enim per omnẽ obedientiã quis efficitur regularis, quia etiã Canonici seculares præstant obedientiã iuxta quandã decretalẽ *d* & omnes etiã principes dant Episcopis obedientiã, vt in alia dicitur decretali, *e* & etiam regna omnia secularia suis regibus prę́stãt obedientiã, vt D. Petrus *f* & D. Paulus *g* asserunt, & imperator Papæ, vt dicitur in quadã Clementina. *h* Nec propter hoc efficiuntur regulares, & monachi, & ita benè dicit Innocentius ibi receptus ab omnibus, quod non fit quis religiosus per omnẽ obedientiã, sed per monachalẽ tãtum, hoc est per illã quæ fit alicui potenti recipere professionẽ regularem seruandi regulã aliquam alicuius religionis approbatę à Sede Apostolica, quæ non sunt nisi quatuor aut quinque, vt inter alios testatur Diuus Antoninus. *i*

a Clem. 1. de decim. iũcta glos. c. vt lex continentiæ & gl. 17.q.1. Francus in c. cum ex eo. § 1. de elect. li. 6.

b Panorm. in c. non est de reg. & in ca. tuas de testib. Decius in c. Eccles. not. 6 de cõst. Felin. in cap. in præsentia n. 4. de probat

c Innoc. in c. cõsuluit qui cler. vel vouent.

d c. is qui de maior. & obedient.

e Cap. omnes eod. tit.

f 1. Can. 2. c.

g Ad Ro. 13.

h Clem. 1. de iure iurano.

Ex his infertur, quod siquis dixerit, ego me dono, & offero in oblatũ monasterio S. Benedicti vouendo obedientiã paupertatẽ, & castitatẽ Deo eiusque Abbati, non tamẽ profiteor regulã ordinis, nec me obligo ad ceremonias, & obseruantias eius non est religiosus præsertim si dictã professionẽ fecit nõ mutato habitu, neque accepto habitu regulari excepto scapulari paruo in signum oblationis. Ita Nauarrus in quodã consilio *k* qui ait, quod non meminit illũ textũ, neque glossam, neque aliquẽ ordinariũ auctorẽ qui de oblato monacho tria essẽtialia vota emittente loquatur. Syluester, *l* autẽ significat Panormitanũ talem appellare plenè oblatũ. Denique probat Nauarrus talẽ non esse professum religiosum, quia actus agẽtiũ nõ operãtur vltra intentionẽ eorũ, vt dicitur in iure. *m* Et ex verbis in prædicta oblatione factis videtur colligi eũ qui dixit illa verba nõ habuisse animũ se faciẽdi monachũ, neque profitẽdi regulã, neq; obseruãtias eius.

i Anton. 3. p. c. 1. § 3. titu. 16.

K Nau. lib. 3 cõsi. ti. de regul. cõsi. 49.

l Syl. v. oblat.

m l. nõ omnis ff. de reb. credit c. fin. de prębend.

Nec obstat, quod emisit tria vota essentialia in manu prælati potentis eum aggregare religioni approbatæ à Sede Apostolica. Nam respondetur ex supradictis, quod hoc non sufficit cum sit necessarium,

quod illa promittentur secundum obedientiam regularem, & habitum regularem recipiendo. Præterea constat ex relatione in principio apposita hunc non habuisse animum faciendi se monachum. Quantum autem ad oblatos ordinis sancti Benedicti vide quæ habes infra in quæstione prima de voto.

ARTICVLVS II.

Vtrum oblati in aliqua religione possint transire ad arctiorem religionē petita licentia, & non obtenta iuxta capit. Licet. de regularibus.

Respondeo dicendo, quod secundum aliquos isti non possunt transire ad arctiorem religionem, & ita tenuit Glossa, a quam dicit singularem Abbas, b oblati enim & conuersi astringuntur monasterio. Quod Abbas dicit singulariter notandum, & tradit Ioannes Lupus. c

a Gl. in c. lex continentiæ 27. q. 1.
b Abb. in ca. nō est de regu. in 3. not.
c Lup. de libert. Eccles. 3. p. q. fi. n. 8. & 9.

Sed aduertit Gregorius d Lopez, quod Glossa illa loquitur de conuersis, & oblatis Ecclesiæ sæculari non regulari monasterio, & ita refert Archidiaconus e alios voluisse, quod isti possunt transire ad religionē arctiorem, & ita magis inclinat in hanc partē quā ego existimo sequendā: nam licèt conuersi, & oblati operibus seruilibus deputentur, nō tamen ipsi sunt serui, & similiter, non ita donant se, & sunt oblati, vt monasterij efficiantur serui ita, vt non posint ad perfectiorem frugem anhelare.

d Greg. in l. 9. ti. 7. par. 1. ver. religios.
e Archid. in d. c. non est.

ARTICVLVS III.

Vtrum oblati monasteriorum possint absolui ab eorum prælatis, an ab Episcopis.

Respōdeo dicendo, quod cōuersi, & oblati quarūcūque religionū possunt à prælatis illarū religionū absolui argūmento aliquarū decretaliū, a nam & tales cōuersi, & oblati sunt priuilegiati sicut Ecclesiasticæ personæ. *Et Sixtus IIII. concessit quod oblati, & oblatę ordinū fratrum Carmelitarū gaudeant priuilegijs, & gratijs dicti ordinis sicut gaudere possunt mulieres Mantellatę, & Pinzocherę sub dicto ordine viuentes (quæ sunt velut tertiarij Ordinis Minorū) quibus concessū est posse gaudere omnibus priuilegijs fratrū.* Ita habetur in libro monumēta b ordinū. *Et idē Sixtus IIII. concessit oblatis fratrū Ordinis Eremitarum S. Augustini omnia, & singula priuilegia, & indulta cōcessa fratribus, & sororibus de pænitentia, ac Mantellatis, & Pinzocheris sub dicto regimine degentibus, & decreuit in eis locū habere debere, perinde ac si pro eisdē oblatis personis, & circa illas emanassent.* Ità habetur in eodē libro, c & quantū ad casum articuli quæstionis est quædā expressa concessio Eugenij IIII. prout habetur in monumētis d ordinum expressè hoc concedens.

a c. eum illorum, & c. monachi de sent. excom.
b In 1. impr. fo. 97. & in 2. fo. 180. conces. 427.
c In 2. impr. fo. 249. conces. 623.
d in 2. impr. fo. 61. & in 2 fo. 64. cōces. 85.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum conuersi, & oblati Ecclesiarū secularium, & regularium gaudeant priuilegio canonis siquis suadente.

Respondeo dicendo, quod hanc quæstionē mouet quædā Glossa, a & ait nō videri illis tale priuilegiū concessum, concludit tamē, ꝙ ex eo quo tradidere se, & sua diuino obsequio, siue in Ecclesia seculari, siue regulari iā censentur Ecclesiasticę personæ, & ex toto translati sunt in formā Ecclesię, vnde habent immunitatē Ecclesiasticam, & decretū b dicit, quod tantū sunt duo genera Christianorū vnū, quod dedicatum est diuino obsequio vt clerici, & conuersi, aliud sunt laici. Quidā tamen volunt dicere cōtrarium. Sed nos benigniorē partem sequentes sequimur partem affirmatiuam, vt eorum gaudeant priuilegio quorum vitam, & religionem assumunt, nā licèt canō c siquis suadēte solū disponat de clerico, & monacho, at alij Canones d ipsum extendunt ad conuersos religionum. Glossa autem prædicta per identitatem rationis dicit idē de cōuersis,

a Gl. in c. nō est dubiū de sent. excom.
b c. duo sunt 12. q. 1.
c 17. q. 4.
d Ca. parroc. ea. ex tenore de senten. ex comm.

ſis,& oblatis eccleſiarum ſecularium,& idē tenet Ioannes, e & Vincentius. At quia hæc opinio aliquas patitur difficultates ad diſtinctionem Hoſtienſis f recurrere oportet,vt clarius ipſa elucescat,ait enim, quod quando conuerſus remanet in domo ſua non gaudet prædicta immunitate, & ſic dicit intelligenda eſſe aliqua iura g de hac materia loquentia, ſi autem ſit conuerſus tradens ſe, & ſua,& tonſuratus incedens, Canonicas horas audiens, & honeſtè viuens, & ſimilia tunc gaudebit immunitate. Imo Capiſtranus, h aliter procedit dicens diſtinguendum eſſe inter conuerſos,& confratres, conuerſi enim propriè appellari ſolent hi qui ſe ſuaque diuinis dedicant obſequijs perpetuis temporibus obligando,& tales ait gaudere prædicta immunitate. Et de prædictis etiam facit diſtinctionem, aliqui enim ex his recipiunt habitum illorum, cum quibus conuerſantur, & ad quorum vitam & regulam conuertuntur, & profeſsionem faciunt, obedientiam paupertatem, & caſtitatem ſiue continentiam promittentes,& de his nulla eſt dubitatio, quod gaudeant dicto priuilegio, ſiquidem gaudēt priuilegio regulari. Aliqui tamen prædictam profeſſionem non emittunt, ſed ſolum ſe voluntariè obligant ad prædicta, viuunt tamen honeſtè habitū deferentes alicui de religionibus approbatis quomodolibet iam conceſſum, & dato, quod vxores habeant, ſeruant ordinem coniugalem viuentes ſub cura, & obedientia prælatorum illarum religionum, in quibus ſe & ſua diuinis obſequijs dicarunt, & de talibus etiam non eſt dubium, quod gaudeant priuilegio prædicto clericali ſicut acolyti, & clerici coniugati non bigami. Alij dicuntur oblati qui ſunt confratres qui faciunt aliquas honeſtas congregationes in aliqua eccleſia, & ibi ſaltem ſemel in menſe diſciplinam aſſumunt, & hi non ſunt perſonæ Eccleſiæ, cum neque mutent habitum, neque ſtatum, ſed in habitu ſeculari perſeuerent de quibus ait quendam Canonem i eſſe intelligendum.

Circa oblatos vide plura in quæſtione k de familiaribus fratrum,& in tabula. Verbo oblati,& verbo donati.

e Ioan. & Vincent. in d.c. dilecta de maior. & obed.
f Hoſt in ca. nō eſt dubiū de ſent. excom.
g c. vt lex cōtinentiæ 17. q. 1. c. 3. §. de confratribus & c. quidam de priuileg.
h Capiſtr. de excom. §. 13 eſt de cōuerſis.
i 13. q. 4. c. diſplicet.
k 2. tom. q.

QVÆSTIO. XXII.

De oraculis viuæ vocis in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum oraculum viuæ vocis ſine ſcriptura valeat.*

2 *Vtrum poſsint regulares vti viuæ vocis oraculis prout in libris ordinum cōtinētur.*

3 *Vtrum prælati regulares poſsint moderari vſum viuæ vocis oraculorum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum oraculum viuæ vocis ſine ſcriptura valeat.

Reſpondeo dicendo, quod gratia ſolo viuę vocis oraculo abſque ſcriptura quoad ſe perfecta eſt, & ex ea ſtatim acquiritur ius impetranti prout allegando aliqua iura a copioſè definierunt Archidiaconus, & Ioannes Andræas, & ita tenet Baldus, b dicens, quod cum Papa viuæ vocis oraculo aliquem pronunciet epiſcopum alicuius loci, ille ſtatim erit Epiſcopus etiā antequam literæ ſint formatæ, quia ſcriptura nō requiritur ad eſſentiā, ſed ad probationem gratiæ. Vnde infert, quod ſi interim Papa moreretur gratia nō expirat, ſed quod debet expediri per ſucceſſorem faciendo mentionem de gratia prædeceſſoris,& idem ſequitur Antonius c Peregrinus,& tradit Gigas,& Carolus Tapia.

a Ca. ſi propter de reſcrip. li. 6. c. fi. de cōceſ. præben. li. 6. c. conſtitutionis. 25. q. 2. Archid. & Ioan. And. in proœm. ſexti.
b Bald. in l. ſi qua. per. n. 5. C. de Epiſco. & cleri & in l. humanū in fin. C de leg. idem in l. falſum C. de iure
c Peregri. de iur. fiſci li. 5. ti. 2. n 12. & 13. Gigas de penſio. q. 34. Carol in c. 1. de conſtit. princ. nu. 13 & 14.

ARTICVLVS II.

Vtrum poſsint regulares vti viuæ vocis oraculis prout in libris ordinum continetur.

Reſpondeo dicendo, *Quod Leo X. conceſsit, quod fratres Minores regularis obſeruantiæ ſecura cōſcientia poſsint vti omnibus conceſsis à Sede Apoſtolica, & Romanis Pontificibus ſiue per bullas, aut breuia, aut viuæ vocis oracula prout in libris ordinum reperiuntur ac ſi omnia ſpecificè fuiſſent tunc expreſſa. Et pro maiori conſcientiarum ſecuritate omnia de nouo conceſsit*: Ita habetur in

supplemento, *a* ordinis. Qui Summus Pontifex etiam concessit, vt in eodem libro *b* refertur, *quod non sint minoris efficaciç, & valoris viuæ vocis oracula, quam si per bullam aut breue ad perpetuam rei memoriam essent concessa. Et hoc in foro conscientia tantũ.*

a Suppl. fol. 58. conces. 161.
b Suppl. fol. 58. conces. 161.

ARTICVLVS III.

Vtrum prælati regulares possint moderari vsum viuæ vocis oraculorũ.

RESpondeo dicendo, *quod Leo Decimus informatus, quod sunt nonnulla viuæ vocis oracula concessa ordini fratrum Minorum quorum aliqua aliquibus temporibus fuerunt vtilia, sed fortè præsentibus non sunt, nec futuris erunt: ac præterea aliqua sunt in aliquibus locis necessaria, & aliqua non: concessit, vt non solum generalis in suo generali capitulo: sed etiam quilibet prouincialis in suo prouinciali Capitulo de consensu eiusdem capituli, vel maioris partis declarare possit, & valeat vtrum ab vsu alicuius concessionis viuç vocis oraculo factç abstineri debeat, post quam quidem declarationem tam fratres quam moniales (ac si concessio huiusmodi per suam sanctitatem suspensa vel reuocata fuisset) concessione eadem in posterũ non vtantur.* Ita habetur in supplemento *a* vide circa hoc quæ dicta sunt in primo tomo. *b*

a Supp. fo. 94 concess. 196.
b 1. tomo. q. 9. ar. 2.

QVÆSTIO XXIII.

De ordinibus sacris quantum ad personas ordinandas in quatuordecim articulos diuisa.

Circa quã quæruntur quatuordecim.

1 *QVid, & quotuplex sit ordo sacer.*
2 *Vtrum prælati regulares possint ordines minores conferre.*
3 *Vtrum religiosi societatis possint ordinari sine titulo beneficij aut patrimonij.*
4 *Vtrum regulares vno die possint recipere omnes sacros ordines.*
5 *Vtrum Episcopi possint extra tempora ordinibus sacris ordinare.*
6 *Vtrum religiosi possint ordinari ante legitimam ætatem.*
7 *Vtrum anni requisiti ad sacros ordines recipiendos sufficiat, quod sint incepti.*
8 *Vtrum regulares sint suspẽsi ipso facto si recipiant ordines sacros extra tẽpora, siue ante legitimam ætatem siue sine literis dimissorijs.*
9 *Vtrum teneantur regulares ordinandi præsentare literas cõmendatitias superiorum suorũ.*
10 *Vtrũ prælatus regularis habens potestatẽ ad dispensandũ cũ subdito concedendo licentiam ad omnes ordines minores, & ad subdiaconatũ videatur ad omnes sacros ordines dispensare.*
11 *Vtrum ille qui ante legitimã ætatẽ, aut extra tẽpora, aut sine literis dimissorijs veris bona fide fuit ordinibus sacris insignitus remaneat suspensus.*
12 *Vtrum regularis ante legitimam ætatem ordinatus exercendo aliquos actus deputatos sacerdotio fiat irregularis.*
13 *Vtrũ subdiaconus eiectus à religione possit cũ licẽtia episcopi ad alios ordines sacros promoueri.*
14 *Vtrum ordinatus ante legitimam ætatem possit perueniendo ad eam sine aliqua dispensatione statim ipsum ordinem solenniter exercere.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex sit ordo sacer.

REspõdeo dicendo, quod ordo est sacramentũ quo potestas spiritualis significatur, & traditur in ordine ad sacrosanctũ Christi corpus cõsecrãdũ, ita definit *a* magister sententiarũ. Pro cuius definitionis explicatione est notandũ, quod ordo sumitur propriè, & sic est sacramẽtũ imprimẽs characterẽ, & largè, & sic nõ est sacramẽtũ, sed deputatio quædã ad diuinũ cultũ, vt prima tõsura, vel ad aliquod officiũ, vt episcopatus. Et ordines secũdũ D. Tho. & alios Theologos sunt septẽ propriè, quatuor, scilicet, Minores qui nõ dicũtur sacri ratione materiæ, quia nõ habent

a Magist. in 3. d. 24.

bent actum circa materiam sacram, puta calicem, vel eucharistiam, licet sint sacri secundum se, cum sint sacramenta. Quorum primus incipiendo ab infimis est exorcistatus, secundus lectoratus, sub quo continentur Psalmistatus, & cantoratus, tertius ostiariatus, & quartus acolythatus, & tres maiores, seu sacri ratione materiæ, scilicet subdiaconatus, diaconatus, & presbyteratus, quorum sufficientia numerus, & ordo sumitur secundum septē respectus ad eucharistiam, vt tradunt D. Thomas *b* & Soto, post alios. Sed quantum ad nostrum propositum attinet tantum de tribus ordinibus sacris in præsentiarum nobis erit sermo præcipuè, de minoribus tamen aliqua dicam.

b D. Tom. in 4. 6. d. 24 vbi. Soto, q. 1.

ARTICVLVS II.

Vtrum prælati regulares possint ordines minores conferre.

RESpondeo dicendo, quod secundum Archidiaconū, *a* & Petrum de Palude Episcopi, vel Abbates, & omnes presbyteri cardinales possunt conferre ordines minores omnes. Et idem possunt Abbates, exempti, & mitrati, etiam quoad Laicos, in quos habent Ecclesiasticam iurisdictionem. Prout post alios tradit Siluester, *b* Et Abbas Cistercij, ac quatuor primi coabbates eius intra sua monasteria personis eiusdē religionis omnes minores ordines conferre valent, vt patet ex concessione Innocentij Papæ Octaui expedita, anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadringentesimo octuagesimo nono, ad petitionem Ioannis Abbatis Cistertij, Circa hoc autem est decretum *c* Concilij Tridentini, in hunc modum, Abbatibus, aut alijs, quibuscumque quantumuis, exemptis, non liceat in posterum intra fines alicuius diæcesis consistentibus, etiamsi nullius diæcesis, vel exempti esse dicantur, cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram, vel minores ordines conferre. Non obstantibus, quibuscumque priuilegijs, præscriptionibus, aut consuetudinibus, etiam immemorialibus. Et hoc cōforme est iuri *d* antiquo, quo poterat Abbas, tres ordines minores, scilicet tonsuram ostiariatum, & lectoratum, in suo monasterio tantum conferre, dummodo sit sacerdos, & manus imposita sit ei, secundum ordinem perficiendorum, hoc ipsum poterat Abbas, seu electus in Abbatem, si Episcopus differat eum benedicere, ex decretis in sacris Canonibus, *e* non tamen est licitum abbatibus alijs, quam monasteriorum suorum conuersis, & qui ad illa conuolauerit scilicet, vt ibi conuertantur, & fiant monachi, in quos Ecclesiasticam, & quasi episcopalem iurisdictionem obtinent, primam clericalem conferre tonsuram, nisi eis competat, ex priuilegio Apostolico, vt in quadam deretali *f* definitur, vbi Glossa, *g* ait quod possunt, etiam tales Abbates conferre, etiā superiores ordines, vsque ad lectoratum inclusiue. Et iuxta hæc est intelligendum decretum Concilij Tridentini.

a Arch. in c. nullus Epis. d. temp. ordin. li. 6.

b Silu. v. ordo. 3. §. 2.

c Sess. 23. de resident. prælat. c. 10.

d c. cum cont. ing. de ætat. & qualita... quoniam. 69 dist.

e c. 1. de supple. negl. prælat.

f c. Abbat. de priui. li. 6.

g Glos. v. tōsuram.

Circa hoc aduertendum est primo, quod si inuitatus fuerit Abbas ab alio Abbate ordinare monachos alterius monasterij, poterit eos ordinibus minoribus insignire, prout tenet Baptista *h* de Salis, alios allegans, quod intelligit Hostiensis, si monasterium aliud, ad quod inuitatur, sit exemptum, & quod si Abbas ordinet monachos alterius monasterij, nō inuitatus characterem, imprimat argumento cuiusdā Canonis, *i* licet executionem non conferat, secundum Archidiachonum. *k*

h Bapt. de Salis. v. Abbas in princ.

i. 9. q. 2. c. Lugdunensis.

Sed contra hoc adest nobis decretum Concilij Tridentini, superius allegatum, ibi *Cuicunque, qui regularis subditus sibi non sit.* Quibus verbis innuitur, quod non potest dictus Abbas ordinare regulares, non suos subditos, etiamsi ab Abbate eorum, ad id inuitetur, nec valet dicere, quod Conciliū debet limitari, vt intelligatur, nisi ab alio Abbate inuitetur, suos subditos ordinare, nam etiā possemus dicere, quod posset ordinare seculares, si ab eorum Episcopo inuitetur, quod nec ius, neq; consuetudo, vt credo admittit.

K Archid. in c. quoniam. 69. dist.

Notandum est secundo, quod modo, non potest Abbas ordinare nouitios, & eos, qui ad eius monasterium cōuolauerint, vt ibi cōuertantur, & fiant monachi, licet enim hoc in quadam decretali *l* concedatur ipsi aduertit, tamen Glossa, *m* ibi, quod datur cōsilium, quod hoc non fiat intra annum probationis, quia certum est, quod postea exire posset, & transferri, quæ præcauenda est, argumento alterius decretalis, *n* & attento dicto decreto Concilij Tridentini, ibi, *Qui regularis subditus sibi non sit*, iam videtur id reuocatum cum nouitij non sint propriè subditi

l D. c. Abbat. m Gloss. v. conuolauerint

n c. 1. de serui non ord.

diti regalis Abbatum, & ipsis solum concedatur licentia, ad initiandos suos subditos regulares, & ita ex quadam constitutione Pij Quinti, hoc tradit Nauarrus, o

o Nau. c. 27. n. 158.

ARTICVLVS III. Vtrum religiosi societatis possint ordinari, sine titulo beneficij, aut patrimonij.

a Conc. sess. 21. c. 2. de reformat.

RESpondeo dicendo, quod a Concilium Tridentinum antiquorum Canonum decreta innouans ordinauit, vt nullus ordinetur, nisi ad titulũ beneficij, aut patrimonij. Et Sixtus V. Pontifex maximus, in quadam eius constitutione, de qua inferius erit nobis sermo ordinauit, vt nullus ordinetur, nisi cum sufficienti patrimonio, aut beneficio, quam constitutionem quantum adhoc ego in fine libri explicationis b cruciatæ intellexi, non loqui de regularibus, sed tantum de Clericis secularibus. Ius enim c Canonicum, quod in hoc non reuocauit Sixtus V. ordinans, vt nullus, sine titulo beneficij, aut patrimonij ordinetur, non extenditur ad regulares, vt aduertit Nauarrus, d & D. Antoninus e tradens, quod nullus ordinetur, sine titulo beneficij, aut patrimonij ait, *regularibus autẽ est pro titulo sporta, mendicantibus præcipuè* Sed cum religiosi societatis, post biennium emittentes tria vota simplicia, sint religiosi reuocabiliter, & possint ab ipsa societate dimitti, quidam dubitauerunt, vtrum subdicti iure communi, comprehenderentur. Ita quod necessario debeant ordinari ad titulum beneficij, aut patrimonij sicut alij clerici sæculares. Siquidem potest, eo res venire, vt dimittantur à Societate, & remaneant, sicut remanẽt in seculo, vt alij Clerici seculares. Quod autem non comprehendantur, primo probatur, nam in mandato generali venit illud, quod Dominus consuetus erat facere, vt dicitur in quadam lege, f & multa congerens tradit Decius, & si respiciantur omnia rescripta, & omnes literæ Apostolicæ societati concessa apparebit, quod sedes Apostolica, in eadem societate existentes religiosos, & regulares nũcupauit, eosq; pro religiosis, & regularibus, habuit, & habet.

b Folio. 135. p. 2.

c cap. pen. de Timo.

d Nau. c. 27. n. 258.

e D. Anto. 3. p. titu. 14. de temp. & l co ord. n. tradit Rebuf. tit. regularia beneficia nu. 6. in praxi benefi.

f L. vt vniu. ff. de pigno. act. Decius consil. 441. præsens. n. 9.

Secundo probatur, à coniunctione duorum statutorum valet argumentum, vt in iure g probatur, sed in alio decreto h Concilij existentes in collegio societatis clerici regulares, nuncupantur, quod decretum, cum sit collocatum, & situatum, sub sessione vigesima quinta de regularibus, ab eo titulo, & rubrica licitũ est arguere, pro vt tradunt Doctores, quos referunt Romanus, i & Alexand. Cum ergo in alio decreto Cõcilij regulares nuncupentur, & sub titulo de regularibus collocentur, non est dicendum Concilium ordinans, vt nullus secularis, sine titulo beneficij, aut patrimonij ordinetur extendi ad clericos societatis, qui ab eodem Concilio regulares reputãtur, Quod confirmatur ex his, quæ latè diximus in primo tomo k probantes hos patres esse verè religiosos.

g L. gall. §. ille casus versi. Iulianus tamen & ibi Bartol. & alij ff. de li. & posthum. ca. cũ dilectus de succes. ab intest.

h Conc. Tri. sess. 25. de regul. c. 16.

i Rom. cons. 32. visa mancip. n. 6. Alexand. consi. 1 co. 2. volum. 4. & cons. 89 co. 2. ad fin. vers. pro hac etiam adducitur vol. 6.

K 1. tomo. q. 1. ar. 6.

Vltimo probatur ex ratione proemiali dicti Concilij, quæ indicat causam finalem, & ratio est, ne promouendi ad sacros ordines mendicare cogantur. Hæc enim ratio cessat in religiosis societatis; tria vota emittentibus in dicta religione, quia amplius, ab ea discedere, non poterunt, ergo, nec iuxta rationem Concilij Tridentini, mendicabũt, sed in religione permanebunt victum, & vestitum consuetum habentes, ac iuxta decreta, & constitutiones dictę religionis.

Neque obstat si forte replicetur, quod emisis tribus votis præmisis posset generalis præpositus in societate existentem propter aliquas iustas causas expellere, iuxta constitutionem societatis satis diuersam à constitutionibus aliarum religionum. Respondetur enim iuxta iuris l regulas malos euentus, non esse in consideratione, cum eueniant per accidens. Et vt omnis ratio dubitandi tollatur, *à Gregorio Decimo Tertio concessum est, quod qui tria vota paupertatis castitatis, & obedientiæ in societate emiserunt de licentia præpositi generalis possunt promoueri ad sacros ordines, etiam ante solennem professionem emissam, si modo sint ætate moribus, & doctrina idonei non obstante constitutione Pij Quinti, quæ decretum Concilij Tridentini sessione vigesima prima capite secundo ad religiosos*

l L. inter stipulant. §. sacram. ff. de verb. oblig.

ſos non profeſſos extendit, ita refertur in compendio m ſocietatis.

m Compen. ſoci.tit.ordo §.2.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum regulares vna die poſsint recipere omnes ſacros ordines.

RESpondeo dicendo, quod *Eugenius. IIII. conceſsit, vt ſinguli monachi præſentes, & futuri Sancti Benedicti ad id idonei, quos prior ſui monaſterij adhoc elegerit, ſiue nominauerit ſemel dumtaxat, anno quolibet omnes etiam ſacros ordines, vna & eadem die, etiã extra tempora à iure ſtatuta, à quibus vis catholicis, antiſtibus gratiam, & communionem, Sedis Apoſtolicæ, habentibus (cuiuſuis ſuper hoc licentia minimè requiſita) ſuſcipere, dictique antiſtetes, eiſdem monachis ordines huiuſmodi, tuncconferre poſsint*. Ita habetur in compedio a mendicantium.

a Cõp.mend. ti.ordines ſacri.§.9.

Circa quam conceſsionem aliqua ſunt notanda, quod ibi vna & eadem die vult concedere ſummus Pontifex, vt ordines ſacri poſsint recipi à prædictis monachis. Quod eſt conceſſum, contra ius, b definiens, quod qui eodem die, duos ordines ſacros ſuſcipit, non ſolum peccat, ſed eſt etiã poſteriore ſuſpenſus, in quo ſolus Papa diſpenſat, & ſic diſpenſauit, cum prædictis regularibus, & diſpenſatum eſt cum Diuo Epiphanio, qui vno die creatus eſt, diaconus preſbyter, & ſimul Epiſcopus, vt refert Metaphraſt. in vita eius. Quod priuilegium regularibus eſt ſublatum, per Concilium Tridentinum definiens, quod duo ſacri ordines non eodem die, etiam regularibus conferantur priuilegijs, & indultis, quibuſuis conceſſis, non obſtantibus quibuſcumque, de quo videndus eſt Ioannes Maiolus c & Nauarrus. Non tamen peccat, neque eſt ſuſpenſus qui quatuor minores ordines eodem die ſuſcipit, ſecundum quandam Gloſſam d communiter receptam. Quod ait Nauarrus, etiã poſt Concilium Tridentinum procedere poteſt, in eo, cum quo Epiſcopus diſpenſaret, vt nõ ſeruatis temporum interſtitijs poſſet accipere, quin ait videtur, quod poſſet accipere illos, & ſubdiaconatum eodem die vbi eſt talis conſuetudo, quæ valet ſecundũ D. Antoninum. e Concilium enim huiuſmodi, conſuetudinem non tollit, ſic dixi in explicatione cruciatæ, quod cõſtitutio Sixti V. Hoc minimè prohibuerat, cum ſolum intenderit Summus Pontifex ſeruari Concilium Tridentinum, & Concilium, vt patet ex dictis minimè hoc prohibuerit.

b c. dilect. ad iunct. Gloſſ. de temp. ordinan. & c. liceat

c Maiol. de irreg. l.4. c.9 Nau. c.25. n.7. & cap.27. n.241.

d Gloſſ. in c. de eo de tem po. ordin. & c.2. de coqui furt. ord.

e Anto. 3. p. ti.14. c.16. §16.

Circa eandem conceſsionem, ibi extra tempora nota, quod hoc eſt magnum priuilegium, de quo articulo ſequenti diſputabitur.

ARTICVLVS V.

Vtrum Epiſcopi poſſint regulares ordinare ordinibus extra tempora.

RESpondeo dicendo, quod ſecundum extrauagantes a Pij II. ſuſpenduntur, hi qui ſine legitima facultate, & ætate, vel extra tempus legitimum ordinem ſacrum, accipere præſumpſerint, & facit irregularẽ ordine vtentem. At in priuilegio ſuperiori articulo relato monachis Sancti Benedicti, & illis, qui eorum fruuntur priuilegijs conceditur, vt extra tempora poſsint ordinari. Et Alexander. VI. conceſsit, *quod prior generalis ordinis Sancti Hieronymi, & ſinguli prioreseiuſdem ordinis præſentes, & futuri poſsint eligere, quencumque Epiſcopum Catholicum, communionem Sedis Apoſtolicæ habentem, qui perſonas ſingulorum monaſteriorum, huiuſmodi, ad id idoneas, ad omnes, etiã ſacros & preſbyteratus ordines, etiam extra tempora à iure ſtatuta, tribus diebus Dominicis, ſiue feſtiuis duplicibus ſucceſsiuè promouere poßit: diœceſanorum licẽtia ſuper hoc requiſita.* Ita refertur in compendio b mendicantium.

a Extrau. ex ſacrorum.

Ex quibus infertur, quod religioſi mendicantes, & alij qui hoc fruuntur priuilegio poſſunt extra tempora, ordinibus ſacris initiari.

b Comp. mendic. ti. ordin. ſacri. §.6n.

tiari. Nec contra hoc obstat e Concilium Tridentinum, in quo dicitur ordinationes sacrorum ordinum ; statutis à iure temporibus celebrent, nam dictum Concilium, quantum adhoc non reuocat priuilegia regularium, Quod ex eodem met loco Concilij manifestatur. Cum enim in eo etiã definiatur, vt vnusquisque, à proprio Episcopo ordinetur priuilegia in contrarium reuocantur. Quæ non reuocat Concilium, respectu primæ ordinationis, ibi, *statutis à iure temporibus celebrent.* Quod deinde probatur, nam in omnibus capitulis in quibus aliquid executioni præcipitur, mandari à præfato Concilio apponitur clausula, non obstantibus quibuscumque, vel alia similis, at indicto loco ; in quo dicitur Episcopis, quod ordinationes sacrorum ordinum statutis à iure temporibus celebrent, non ponitur dicta clausula.

e Sess. 23. de reform. c. 8.

Nec contra hoc obstat aliud decretum d eiusdem Concilij, in quo dicitur, *hæc omnia, & singula in superioribus decretis contenta obseruari sancta Synodus præcipit, &c, Non obstantibus &c.* In quo loco videtur Concilium reuocare omnia priuilegia concessa regularibus contraria decretis eiusdem Concilij. Nam respondeo, quod indicto decreto, solum reuocantur priuilegia, quæ sunt contraria decretis sessionis vigesimæ quintæ, de regularibus, non autem decreta definita in alijs sessionibus, si enim vellent patres Concilij, in vno particulari Capitulo reuocare omnia priuilegia regularium, quæ sunt contra diffinita in Concilio præfato, in vltimo capitulo sessionis vigesimæ quintę, de reformatione efficerent, cum ea sit vltima sessio, e & in ea aliqua concernentia regulares definiantur priuilegijs, in contrarium reuocatis.

d. Sess. 25. de regul. c. 22.

e Sess. 25. de reform. c. 6. & c. 13.

Nec supradictis obstat, quod Gregorius. XIII, & Sixtus. V. religionum priuilegia confirmauerint, dummodo non sint contraria decretis Concilij Tridentini. Ex quo videtur colligi velle supradictos sanctissimos patres reuocare priuilegia regularium, quæ sunt contra Concilium, siquidem ea noluerũt confirmare. Respondetur enim, quod in reuocatione priuilegiorum, non valet argumentum à contrario sensu, cum reuocatio sit stricti iuris, & sic non sequitur, confirmant priuilegia, quæ non sunt contra Concilium Tridentinum, ergo reuocant priuilegia ipsi cõtraria, solum enim sequitur, quod ea relinquunt in vi, quam habent, & per consequẽs hoc priuilegium, de quo nobis est sermo relinquitur, vt valeat, nisi per aliam constitutionem, aut non vsum sit reuocatum. Quod ex superioribus constat, non esse per Concilium Tridentinum abrogatum.

Nec supradictis obstat constitutio Sixti. V. contra malê promotos, in qua sub grauibus pænis præcipitur, vt nemo extra tempora ordinetur. Prædicta enim constitutio, nõ est contra nos. Pro cuius rei explicatione est notandum, quod verba proæmij alicuius cõstitutionis denotant causam finalem, & iuxta ea debent regulari, & explicari definita in tali constitutione, pro vt notatur in quadam lege, f super quam Bartolus ait eam melius hoc probare, quam quancumque aliã & tradit, ibi etiam Imola, ex verbis enim proæmij colligitur mens disponẽtis secũdũ Panormitanum g sicut ex præfationibus probatur intentio cõtrahentium, iuxta quasdam leges. h Vnde necesse est, vt indagemus mentem Sixti. V. in dicta constitutione, quæ ex proæmio eius satis elicitur. Quæ colligitur ex verbis eius, ibi. *Ne nimia simplicitate, & imperitia malitiauè aut fraude, &c.* & ibi. *Siue alias minus ritè, vel etiam temerè, se ingerant.* Ex quibus verbis colligitur, quod solum prætendit summus Pontifex, punire cum pænis ibi appositis illos, qui temere extra tempora ordinantur, & ordinant contra decreta Sedis Apostolicæ, sine aliqua eiusdem sedis facultate. Quod in religiosis non contingit, cum eorum priuilegium, quo possunt extra tempora ordinari, non sit reuocatum, pro vt supra est probatum, & sic non peccant, si virtute eius ordinentur. Quod ex dicta constitutione insuper probatur, cum prohibeat, extra tempora ordinari, sine dispensatione, & indulto Apostolico, vnde nõ obstãt verba generalia posita in fine dictæ constitutionis, ibi. *non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac in Concilijs etiam generalibus editis cæterisque contrarijs, quibuscũq;.* Hæc enim verba debent intelligi de priuilegijs in Concilijs reuocatis, at hoc priuilegium non video in Concilio expressè in

f L. fin. ff. de hæredi. insti. vbi. Bart. n. 8. Im. n. 4.

g Pan. in ca. aduersus. n. 2 de imunit. eccles.

g L. Titia. §. idem respondit. ff. de ver. oblig. l. item quia §. fin. ff. de pact.

infirmari, vt sæpè dictum est.

Et vt omnis ambiguitas tollatur. *Pro religiosis societatis præcipitur, & interdicitur à Gregorio XIII. Episcopis, & alijs antistibus ne à religiosis societatis promouendis, qui licentiam à præposito generali societatis, pro tempore existente, vel ab eo delegatis habuerint, quædam requirant, vel exigant in literis Apostolicis proximè citandis contenta, sed ipsos etiam absque vlla functione in ipsis ordinibus, aut obseruatione interstitiorum, ad illos suscipiendos, aut in quisitione de cãto officijs, & ceremonijs ecclesiasticis idoneitate, proprij ordinarij licentia, & alijs, in alios requisitis ad minores, ac etiam extra tempora à iure statuta, tribus Dominicis, vel alijs festis diebus etiam continuis, ad sacros etiam presbyteratus ordines promoueãt ac si illi omnibus requisitis essèt præditi.* Ita habetur in compendio *i* priuilegiorum societatis, in quo refertur Gregoriũ XIII. prohibuisse huius gratiæ communicationẽ, etiam his, qui sua priuilegia, cum societate participant, aut participare poterunt. Quæ prohibitio non impedit, quo minus alij posteriores pontifices possint hanc concessionem, per viam communicationis, alijs religionibus facere, pro vt in primo tomo *k* latè probaui, in quo loco dixi quibusdam religionibus præcipuè mendicantibus, hoc alia similia indulta esse.

i Comp. soc. ti, ordin. §. 3

K. 1. tom. q. 55. ar. 17.

Præterea, quo ad nos fratres Minores, & eos, qui nostrorum fruuntur priuilegijs concessis, & concedendis, iam de hoc nulla potest esse dubitatio, cum S. D. N. Papa Clemens. VIII. priuilegia fratrum Minorum confirmauerit, ex certa scientia, motu proprio, & de plenitudine potestatis, quæ confirmatio, non solum cõfirmat, sed etiam innouat cõcessiones, & indulta à Sede Apostolica reuocata, pro vt in secundo tomo *l* probauimus, & per consequens licet præfatum priuilegium concessum Benedictinis sit à Sixto. V. in sua constitutione reuocatum, à S.D.N. Clemente VIII. per suam confirmationem est reualidatum, & innouatum.

l 2. tomo. q. 33. art. 4.

Notandum denique est, quod in præfato Benedictinorum priuilegio conceditur Episcopis, vt possint extra tempora ordinare Monachos diebus Dominicis, siue festiuis duplicibus, vnde non poterunt ordinare vel in ferijs, neque in sanctis semiduplicibus, & simplicibus, vt clarè patet ex tenore priuilegij, ad minores tamen ordines possunt domini Episcopi promouere habiles in diebus Dominicis, & in diebus festiuis, & S.D.N. Papa Clemens. VIII. festiuos dies quo adhoc etiam in quibus semiduplex recitatur esse censendos declarauit, quam declarationem, accepi ab illustrissimo domino Petro Iunco de Posada cathedralis Salmanticensis Episcopo dignissimo, qui mihi ostẽdit epistolam illustrissimi Domini Ioannis de Sancto Clemente Archiepiscopi Compostellani, ad se missam, in qua ipsum dominum Episcopum de præfata declaratione fecit certionem.

ARTICVLVS VI.

Vtrum religiosi possint ordinari ante legitimam ætatem.

Respondeo dicendo, quod vt constat ex extrauaganti, in superiori articulo relata, ille qui ante legitimam ætatem ordinatur remanet suspensus. Pro quo est notandum, quod Clemens. V. *a* ordinauit iuribus antiquis, inhærendo, vt alio non obstante impedimento canonico posit, quis libere, in decimo octauo, ad subdiaconatus, in vigesimo ad diaconatus, & in vigesimo quinto ætatis suæ anno, ad presbyteratus ordines promoueri.

a Clem. generalem de ætat. & qualit.

Et Innocentius Octauus dispensauit cum toto ordine fratrum Minorũ quod postquam fratres huiusmodi attigerint vigesimum tertium ætatis annum, dum tamen sufficientes sint, possint, promoueri, ad sacerdotiũ, & missas celebrare, non obstante iure, cæterisque in contrarium facientibus. Ita habetur in monumentis *b* ordinum, & in supplemento.

b In 1. impri f. 65. & in. 2. f. 69. concess. 147. & in supplem. fo. 99. concess. 159.

Et

Et idem Innocentius concessit postea quod generales, & prouinciales possint dispensare, cum fratribus suis in vigesimo secundo anno completo, Quo ad sacerdotium, ita habetur in præfatis libris. c

c In 1. impr. f. 65. & f. 69. in 2. imp. cõcess. 158. & in supp. f. 99 concess. 356.

At Concilium Tridentinum d ordinauit vt nullus in posterum ad subdiaconatus ordinem ante vigesimum secundum, ad diaconatus ante vigesimum tertium, ad presbyteratus, autem vigesimum quintum ætatis suæ annum promoueatur. Hæc Concilium.

d Conc. Tri. sess. 23. de resident. præl. c. 12.

Et licet post prædictum decretum summus Pontifex concesserit alicui religioni, vt ante vigesimum quintum annum, possint eius religiosi ad presbyteratus ordinem ascendere, hoc tamen, per constitutionem Sixti. V. contra male promotos est reuocatum, cum in ea præcipiatur obseruari Concilium Tridentinum, vt constat ex eius verbis, ibi. *Aut ante ætatem per sacri generalis Concilij Tridentini decreta primæ tonsuræ, aut cuique ordini præscriptam*, & ibi, *non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac in Cõcilijs, etiam generalibus editis, cæterisq́, contrarijs quibuscumque*. Quam Sixti. V. constitutionem, moderauit. S. D. N. Clemens. VIII. Romæ apud D. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingẽtesimo nonagesimo quinto, pridie Kal. Martij, P. S. anno V. eam ad terminos sacrorum Canonum, ac constitutionis re. me. Pij Papæ II. & decretorum sacri Tridentini Concilij restrinxit, & reduxit.

Nec in foro conscientiæ possunt regulares minores, ante legitimam ætatem Concilij Tridentini ordinari vigore cuiusdam declarationis. Pij. V. qui declarauit, quod possumus vti in foro conscientiæ omnibus gratijs per antecessores, Pij. V. Minoribus concessis, etiam, quo ad illas ex eis, quæ sunt restrictæ, seu derogatæ, per Concilium Tridẽtinum, pro vt eisdem Minoribus concessit Pius V. viuæ vocis oraculo die, XIII. Martij, anno millesimo quingentesimo sexagesimo sexto. Ita refertur in compendio e societatis, ex quo viuæ vocis oraculo videtur, quod regulares Minores, & hi, qui eorum fruuntur priuilegijs, & viuæ vocis oraculis, possint ordinari in foro conscientiæ, sine peccato, & sine timore alicuius suspensionis ordine sacro presbyteratus, in vigesimo secundo anno completo. At qui talem opinionem, vt probabilem imaginantur, non sunt in Constitutionibus Apostolicis versati. Si enim aduerterẽt, quod post Piũ V. & Sixtus V. & S. D. N. Clemens. VIII. in prædictis constitutionibus ordinauerunt, quod quantum adhoc Concilij Tridentini decretum obseruaretur, *non obstantibus quibuscumque*. Clarè intelligerent, per hæc verba non obstantibus quibuscumque, voluisse prædictos summos Pontifices prædictum viuæ vocis oraculum, quo adhoc locũ ... habere, & sic in foro conscientiæ, ante legitimam ætatem regulares virtute priuilegij Innocentij Octaui ... è posse ordinari.

e Compend. soc. ct. ti. Cõcil. Trid. §. 3

ARTICVLVS VII.

Vtrum anni qui requiruntur à Concilio Tridentino ad sacros ordines recipiendos sufficiat, quod sint incepti.

Respondeo dicendo disputari à doctoribus, quomodo cognoscetur, si annus debeat esse completus, aut inchoatus, quãdo dubitatur de mente statuentis, vel disponentis. & dicendum est, secundum quandam Glossam a communiter receptam, quod si annus significatur in ablatiuo, cum præpositione, vt ibi dicitur in anno decimo octauo, quo ad subdiaconatum, vigesimo quo ad diaconatum, vigesimo quinto, quo ad sacerdotium sufficit inchoatio, si verò in genitiuo, vt triginta annorum requiritur cõplementum, sed Bartolus b melius, quam cæteri rem istam distinguit dicens, quando ætas profertur in genitiuo, requiritur, quod sit completa, in ablatiuo autem, cum præpositione in, sufficit, quod sit inchoata, sine præpositione requiritur, quod sit completa, vt in quadã decretali, c insinuatur, in accusatiuo autem, cum verbo significante rem perfectam, vt præpositio per, vel cum futuro coniunctiui requiritur completa, vt in quadam lege d notatur, sine tali autem verbo, si de fauore agatur sufficit inchoasse, si de odio requiritur complementum, vt in alia lege e etiam notatur, in accusatiuo autem, cum præpositione ad, sufficit inchoasse, vt colligitur ex alia lege, f in nostro casu sufficit, ad subdia-

a Glos. in clemen. generalem de ætat. & qualit.

b Bart. in l. si cui. ff. de leg. 1.

c Clem. 1. de sequest. poss.

d L. non putabam. l. si annos ff. de cõdit. & demõ.

e L. ad rem pub. ff. de mun. & honorib.

f L. qui filiũ ff. ad Treb.

diaconatum vigesimum secundum annum inceptum. Et ad diaconatum, vigesimum tertium annum inceptum, & ad presbyteratum, vigesimum quintum annum inceptum. Tum quia sic in hac materia interpretatum fuit ius antiquum dictæ Clementinę g tũ quia hic agimus de fauore, tum quia id satis significant verba Concilij, ibi, *ante vigesimum secundum*, & ibi, *ante vigesimum tertiũ*, & ibi, *ante vigesimum quintum*. Quod tantũ præcipit, vt ante prædictum tempus indiffinitè, nemo ad sacros ordines promoueatur.

g d. Clem. generale.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum regulares remaneant suspensi ipso facto, si recipiant ordines sacros extra tempora, siue ante ætatem legitimã, siue sine literis dimißorijs.

Respondeo dicendo, quod Pius Secundus, in extrauaganti, ex sacrorũ, ordinauit, quod omnes clerici recipientes ordines sacros extra tempora, vel ante legitimam ætatem, vel sine literis dimissorijs sint suspensi ipso facto. At cum Pius. II. de clericis loquatur videtur, eius decisionẽ, ad regulares minime extendendam, à diuersis enim nõ fit illatio. Clerici autẽ, & monachi diuersa sunt iuxta quandam tituli Rubricã: a vnde constitutio loquens de clericis regularibus, Clericos seculares minimè comprehendit, vt dicitur in quadam Clementina b. iuncta sua Glossa. His tamen non obstantibus videtur, quod tam monachos, quam clericos comprehendat. Videmus enim in similibus casibus ipsos comprehendi, vt ex aliquibus titulis c patet. Concludendum igitur est, quod cum terminus iste Clericus sit nomen vniuocum, id est nomine, & definitione conueniens, videtur comprehendere clericos, tam seculares, quam regulares, quibus omnibus nomen, & definitio clericorum, cõpetit, cum omnes sint vocati in sortem domini. Et certè licet, quantum ad aliqua maxima sit differentia inter clericos, & monachos, quando agitur de materia, quæ tantum concernit clericos, vel tantum concernit regulares, & materia, de qua agitur, æquè respicit clericum secularem, sicut respicit clericum regularem. Præterea Pius II. faciendo mentionem de clericis, prohibendo ipsos ad sacros ordines promoueri, non intendit, nec vult per hoc, quod eius constitutio ad clericos, & non ad religiosos pertineat, sed facit, mentionem de clericis, quia nullus qui non sit clericus, potest ad sacros ordines promoueri. Et in sua constitutione, sub pæna suspensionis ipso facto prohibet, ante legitimam ætatem, ad sacros ordines promoueri. Et per hoc cessat quæstio, circa hoc ventilata, per Quintilianum Mandosium. d Et vt omnis ratio dubitandi, procul pellatur Sixtus. V. in sua constitutione, contra male promotos de Pij II. Constitutione mentionem faciens eã, ad regulares extendi satis declarat, vt cõstat ex eius verbis ibi. *Quemcumque secularem, vel cuiusuis ordinis, aut militiæ regularem,* & ibi, *ac etiamsi ipsi clerici regulares fuerint actiua, & paßiua voce, &.*

a Rubric. ne cler. vel monachi.
b Clem. cum Gloss. v. religios. de reb. eccles. non alienand.
c c. 2. de vit. & honest. cleric. & in toto hoc titul. & in toto ti. de cohabit. cler. & mul.
d Mand. reg. 24. cãcell. de male promotis. q. 2.

Nec supradictis obstat id, quod quidam vir dictissimus existimauit scilicet, quod Sixtus. V. in sua constitutione non prohibet regularibus ordinari, iuxta tenorẽ suorũ antiquorum priuilegiorum, sed tantum clericos seculares prohibet sacris initiari ante legitimam ætatem à Concilio Tridentino, præfixam. Et hoc dicit patere ex dicta constitutione, ibi, *aut quo ad seculares, sine titulo sufficientis beneficij, vel patrimonij, aut ante ætatem, per sacri generalis Concilij Tridentini decreta.* Nam respõdetur, etiam prohibere regulares ante legitimam prædictam ætatem promoueri. Quod vt explicemus, tenorem dictæ constitutionis, in medium adducere decreui, ait enim. *Præsenti constitutione, perpetuo statuimus, & ordinamus, vt si in posterum antistes aliquis episcopali, Archiepiscopali, primatiali, vel etiam patriarchali dignitate præfulgens, aut Abbas, ad primam tonsuram minoresque ordines suis subditis conferendos á sede Apostolica, authoritatem habens, quemcumque secularẽ, vel cuiusuis ordinis, aut militiæ regularem ex aliquo crimine, vitio, aut defectu, seu alias inhabilem*

bilem, vel irregularem existentem, vel extra tempora à iure statuta, vel absque veris dimissorijs, sui ordinarij literis, aut per saltum, aut furtiuè, aut quo ad seculares, sine titulo sufficiētis beneficij, vel patrimonij, aut ante ætatem, per sacri generalis Tridentini Concilij decreta, primæ tonsuræ, aut cuique ordini præscriptam, aut non seruatis temporum interstitijs, ita vt aliquis vno die, seu continuatis diebus ad plures ordines sacros, vel post vnum ordinem susceptum, sine causa rationabili, ante tempus ab eodem Concilio Tridentino præfixum elabatur ad alium ordinem promoueatur, sine dispensatione, aut indulto Apostolico clericali caractere, non legitimè insigniuerit á collatione quorumcumque ordinum eo ipso sit suspensus &c. Ille autē doctissimus, vir dicebat, quod omnia, quæ sequuntur in dicta constitutione, ab illis verbis ibi, *aut quo ad seculares, sine titulo sufficientis beneficij, &c.* ad clericos seculares esse referenda, non autem ad regulares. Vnde cum statim sequatur, *aut ante ætatem; per sacri generalis Concilij, &c.* ad seculares tantū esse referenda aiebat. Ego autem in alia sum sententia, vt existimem ad regulares esse, etiam protrahenda. Et illa verba, aut quo ad seculares tantum limitari ad illos, qui sine titulo beneficij, aut sufficientis patrimonij, nō possunt ordinari cuiusmodi sunt seculares, pro vt in superioribus e dictum est, non autem quo ad illos limitari, quæ statim indicta constitutione sequuntur, primo quia statim sequitur, *aut ætatem per sacri generalis Concilij Tridentini decreta, &c.* decretum enim Concilij Tridentini, prohibens ordinari ante ætatem ab eo præfixam loquitur, non solum de secularibus, sed etiā de regularibus; vt est communis omnium conceptio, probatur etiam, nam si hoc esset verum tantum ad seculares etiam referrētur alia verba, quæ statim sequuntur, *aut seruatis temporum interstitijs*, quod non est dicendum, cum ea verba secūdū mentē omniū Concilium Trident. f ad regulares etiam extendat, ita vt ipsi non seruatis temporum interstitijs minimè possint ordinari, item, & alia verba, *ita vt aliquis vno die, vel continuatis diebus ad plures ordines sacros, &c.* ad seculares tantum referrentur quod non est asserendum cum ea, vt patet ex eodem Concilio Tridentino, ad regulares etiam referantur, vt patet ex eodem Concilio, ibi, duo sacri ordines, non eodem die etiam regularibus conferantur. Præsertim, quia dicta constitutio Sixti. V. fuit facta, & edita, vt sacri Canones, & decreta Concilij Tridentini, circa ordinationes inuiolabiliter obseruarentur, vt patet ex eius verbis ibi. *alias qualitates in sacris ordinationibus requisitas, per sacros Canones, vel apostolicas constitutiones, aut generalium conciliorum decreta salubriter instituta fuerunt inuiolata obseruentur,* Dicendū igitur est, quod solū illa verba ibi, *aut quo ad seculares, sine titulo sufficientis beneficij, aut patrimonij.* ad seculares tantum referūtur, non autem sequentia, cum secundum sacros Canones, & Concilium Tridentinum titulus patrimonij, aut beneficij, pro secularibus tantum initiandis requiratur, vt dictum est supra, h sequentia autem verba regulares, & seculares amplecti, cum secundum eosdem sacros Canones, & decreta Concilij Trident. quæ vult Sixtus V. inuiolabiliter obseruari nullus, siue secularis, siue regularis possit, non seruatis temporum interstitijs ordinari, nec vno die sacros duos ordines recipere. Et quod ista explicatio sit amplectenda patet ex eiusdemmet constitutionis cōtextu ibi, *aut Abbas ad primam tonsuram minoresq; ordines suis subditis conferendos à Sede Apostolica authoritatem habens.* Quæ verba solum ad subditos Abbatum sunt referenda præcise, ita vt ad seculares minimè extendantur, vt patet ex dictis in superioribus. Vnde verba, quæ statim con-

e Sup. hac q. ar. 2.

f Conc. Trid. sess. 23. c. 13.

g d. c. 13.

h Sup. hac q. art. 3.

i Sup. hac q. art. 2.

cõſequũtur ibi, *quemcũque ſecularẽ, aut cuiuſuis ordinis, aut militiæ regularem.* neceſſario ſunt referẽda ad epiſcopos archiepiſcopos primates, vel patriarchas ordinatores, vnde in ſimili dicẽdũ eſt, quod ſicut iſta verba, *aut Abbas ad primã tõſurã, &c.* præciſe ad ſubditos dicti Abbatis referuntur, non autẽ ad ſeculares de quibus ſtatim ſequitur. Ita etiã eſt dicendũ, quod illa verba, *aut quo ad ſeculares, ſine titulo ſufficiẽtis beneficij, aut patrimonij,* præciſè ad ſeculares tantũ referantur, non autem ſequẽtia verba ad ipſos tatũ ſeculares reſtringantur, ſed etiam ad regulares pertinere.

ARTICVLVS IX.

Vtrum teneantur regulares ordinandi præſentare literas comendatitias epiſcoporum, an ſufficiant literæ cõmendatitiæ ſuorum prælatorum,

Circa hunc articulum, vide quæ habes in primo tomo. *a*

a 1. tomo q. 18. ar. 5. & 6

ARTICVLVS X.

Vtrum prælatus regularis habens poteſtatem ad diſpenſandum cũ ſubdito ad omnes ordines cõcedendo licentiã ad quatuor ordines minores, & ad ſubdiaconatũ diſpenſando videatur ad omnes ſacros ordines diſpẽſare.

Reſpõdeo dicendo, quod ſic, quia probabiliter poteſt credi, quod dictus prælatus, fecit dictum ſubditum habilem, ad omnes ſimul, ſi Papa ei commiſit poteſtatẽ, id faciendi, quoniam non eſt veroſimile, quod prælatus particulatim eum habilitabat, nunc adhunc ordinem, nunc ad alium, non enim erat boni, & prudentis prælati, id facere, cũ periculo, quod ipſo mortuo oporteret iterum refugere, ad Papam, & communis ſtylus cõmiſſariorum ad habilitandum, quem ad omnes ordines eſt, vt vnico actu, id faciant, & non eſt pręſumendum, quid ſtultum, & malum de bono prælato, vt dicitur in iure *a* & quæ communiter accedunt ſunt regulariter credenda, vt etiam in iure *b* probatur, & inſolita, non ſunt credenda, ita reſoluit Nauarrus. *c*

a c. 1. de ſeruit. ab ordin. faciend.
b L. ſi poſſid. C. de proba. Gloſſ. in l. nec nat. eod. tit.
c Naua. li. 1. conſil. tit. de ætat. & qualit. conſ. 1.

ARTICVLVS. XI.

Vtrum ille, qui ante legitimam ætatem, aut extra tempora, aut ſine literis veris dimiſſorijs, bona fide fuit ordinibus ſacris inſignitus remaneat ſuſpenſus.

Reſpondeo dicendo, quod non: ita Nauarrus. *a* Pontificia enim conſtitutio Pij Secundi contra præſumentes appo nit dictam ſuſpenſionem, verbum autem pręſumere dolum deſignat, & per conſequens bonam fidem, & probabilem ignorantiam excludit ex ſententia Cardinalis, *b* quem ſequitur Nauarrus. *c* Qui ex hac doctrina, hanc tenet opinionem. Ex qua reſolutione huius doctiſsimi viri, ſcilicet Nauarri, infero aliqua conſilia in eius libro conſiliorum reponi, quæ exiſtimo, non eſſe eius, ſed alterius non tam grauis, & docti authoris, cum multũ, & patenter diſtent â doctrina eius ab omnibus ſcita, & ab ipſomet ſæpius repetita. Quærit enim ipſe in quodam Conſilio, *d* de quodam monacho, qui cum nondum haberet viginti quatuor annos completos, & deeſſent ei quadraginta dies iuſſus à prælato dicente parum, pro nihilo habendum aſſumpſit preſbyterium, an per ſuſceptionẽ illius fuerit ſuſpenſus, & celebrando contra ſuſpenſionem ſit factus irregularis. Et reſpondet, quod ſic, quia licet dies cæptus habeatur pro completo regulariter, vt dicitur in iure, *e* annus tamen cæptus non habetur regulariter, pro completo, vt ibidem annotatur, ordo autem presbyteratus requirit viginti quatuor annos completos, quia oportet, vt attingat vigeſimum quintum annum, vt probatum eſt in ſuperioribus *f* vbi diximus requiri, vt ordinandus ad presbyterium ſit conſtitutus in vigeſimo quinto anno, in quo non eſſet, etiamſi eſſet conſtitutus in vltimo die, vigeſimi quarti anni. Hæc Nauarrus, quæ, cum doctrina eiuſdem in principio articuli reſoluta minimè cohærent. Dixerat enim, quod qui bona fide, & probabili ignorantia ductus ordinatus eſt ante legitimam ætatem non incurrit ſuſpenſionem, & hic monachus ordinatus ante legitimam ætatem iuſſus à ſuo prælato dicente parum, pro nihilo

a Nau. in ca. accepta oppoſi. 8. n. 3.
b Cardin. in clemet. 1. q. 38. de priui. Nau. c. 27. n. 155.
c Nau. lib. cõſil. in addit. ad ti. de tẽp. ordin. conſil. 50. fol. 642.
d Nau lib. 1. conſil. tit. de ętat. & qual. conſil. 6.
e L. quã ætate ff. de teſtam. Gloſſ. in clement. gener. de ætat. & qualit.
f Sup. hac q. art. 6.

habendum assumpsit presbyterium bona fide & probabili ignorantia ductus, vt patet, cum de prælati scientia, sit præsumendum; ergo non remansit suspensus, neque celebrãdo incurrit irregularitatem.

ARTICVLVS XII.

Quidam regularis ante legitimam ętatem sacros ordines suscepit, & statione, & sessione inter sacerdotes vsus est electionibusque, & alijs actibus solum in sacris, & sacerdotio constitutis deputatis interfuit dubitatur, an sit suspensus, & factus irregularis.

RESpondeo dicendo primo, certum esse incurrisse in pænam suspensionis, ipso iure cum fuerit ordinatus ante legitimam ætatem iuxta extrauagantem Pij II. quæ incipit, *cum ex sacrorum*, & sic non posse absque magna diuinæ maiestatis offensa irregularitate incurrenda missam, vel Euãgelium, & epistolam solenniter cãtare, quia hi actus sunt specialiter deputati ordinibus, quos suscepit.

Secundo dico, quod propter alios actus in casu propositos, scilicet stationem sessionẽ inter sacerdotes, & electionem actiuam ad solos sacerdotes pertinentem, & electionem passiuam ad eosdem solos pertinentem, non incurrere irregularitatem videtur, quoniam ordinatus, qui est excommunicatus, vel suspensus solum incurrit illam exercendo actus specialiter deputatos ordinis actui, vt aiunt Innocentius, g & Panormitanus recepti, vt cum sacerdos missat, diaconus cantat Euãgelium, vel subdiaconus Epistolam in apparatu solenni, non autem qui solum cantaret responsoria, vel Psalmos, vel cantaret præfata, sine apparatu solenni, vel faceret alia diuina officia, quæ etiam à Laicis canuntur, & fiunt, aut fieri possunt.

g Inno. & Panorm. in ca. si. de excess. prælat.

Nec obstat, quod licet præfati actus iure cõmuni, non sint deputati certi ordinis, sunt tamen iure particulari constitutionum religionum aliquarum, & Doctores, dicentes incurrere irregularitatem ordinatos exercentes ordines suos generaliter loquũtur de exercentibus actus deputatos suis ordinibus, & præsupponitur in casu actus esse deputatos ordini sacerdotali, nam respondetur, quod licet sint actus deputati ordini sacerdotali, per statuta ordinis, non tamen sunt diuina officia, & secundum mentem doctorum duo requiruntur ad hoc, vt ordinatus excommunicatus, vel suspensus incurrat irregularitatẽ, alterum est, vt sit officium diuinum vt resoluit Nauarrus, h & alterum, vt sit deputatũ alicui ordini certo, & prædicti tres actus nõ sunt officia diuina.

h Nau. in manu. c. 27. nu. 244.

Dico tertio, quod prædictus suspensus debet arceri à præfatis tribus actibus, nam licèt exercendo illos, non incurrat irregularitatem peccat tamen, sicut suspensus eligẽdo, vel permittendo, vt eligatur non incurrit quidem irregularitatem, vt ait Panormitanus, i sed peccat secundum omnes, quia facit actum, sibi prohibitum argumento eorum, quæ in iure k notantur. Tum quia ordinatus suspensus & excõmunicatus licet gaudeat priuilegio Canonis, & fori, vt sacri Canones determinant, non tamẽ gaudet priuilegijs alijs honoris l & vtilitatis conueniẽtibus ei ratione ordinis, putà, vt sit capax collationis beneficiorum secularium, vel regulariũ, & dignitatis, & honorum, vt dicitur in iure. m Vnde Gloss. n quædam memorabilis, ait præbendam sacerdotalem, id est quæ sacerdotium actu requirit in eo, cui est conferenda, non esse dãdam ei, qui factus est sacerdos ante legitimam ætatem, tum quia interdicendus est ei ordinis vsus secundum sacros Canones, o tum quia nõ debet ex delicto suo assequi, quod sine illo non fuisset assecutus, vt dicunt iura p vulgaria. Ita resoluit Nauarrus, q cuius Glossæ doctrinam, ego intelligerem, nisi taliter suspensus intra annum dispẽsationem eius obtinere valeret, cum secundum ius r his possit conferri præbenda requirens ordinem sacerdotalem, qui inter annum præfato ordine possit insiguiri.

i Panor. vbi sup.
K c. cũ inter Ri. de elect.
l c. si quis suadente 17. q. 4. c. aduersus & c. inter alia de imm. eccles.
m c. 1. & c si celebr. de cleriç. excom. minist.
n c. ei verb. ætate de prębend. li. 6.
o ca. vel non est comp. de temp. ordin.
p c. Sedes Apost. de rescl. itaque. full. ff. de furt.
q Nau. lib. 1. consil. tit. de ætat. & qualit. consil. 7.
r Clem. vt hi qui de ætate & qualit.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum subdiaconus eiectus á religione possit cum licentia Episcopi ad alios ordines sacros promoueri.

RESpõdeo dicẽdo, q̃ si fuit eiect⁹ ab ordine ob aliquod delictũ inducẽs irregularitatem

tamen à qua non posset Episcopus absolue-re oporteret, quod pro dispensatione recurrat ad Papam, si ante quam eijceretur non fuisset cum illo super ea per ordinis priuilegia dispensatum, quia regulariter omnis irregularitatis dispensatio est Papæ reseruata, vt in iure *a* dicitur, licet ferè omnes ordines & religiones habeant priuilegia, per quæ superiores earum possunt dispensare cũ subditis suis, super omnibus irregularitatibus, excepta illa, quæ prouenit ex homicidio voluntario, & mutilatione, & bigamia, ita Nauarrus *b* vnde aduertant prælati regulares, quod eijciendo hos miseros à religione, cum ipsis dispẽsent, in omni irregularitate iuxta tenorem suorum priuilegiorum, vt in tam rigorosa eorum eiectionis sententia benignitas, & humanitas prælatorum appareat, & resplendeat; & istorum miseranda sors eorum misericordia subleuetur, de qua dispensatione debẽt facere mentionem in literis eiectionis datis ipsis eiectis, vt ita possint ad superiores ordines ascendere, & non teneantur recurrere ad Papam, nec ad Episcopos, qui eos recipiant, vt cum ipsis dispensent in irregularitatibus, in quibus de iure possunt dispensare, qui si habent patrimonium sufficiens ad honestè viuẽdum, & sunt idonei ætate, & literatura, & moribus, ad sacerdotium possunt ipsos presbyterio ordinare facta eis prius fide de alijs ordinibus ritè in religione susceptis, de quo in prædictis literis fieri certificatio debet, sub sigillo authentico religionum à quibus sunt iustissimè eiecti.

a c.1. de reiudic. lib. 6. cũ si annot.

b Nau. lib. 1. consi. tit. de ætat. & qualit. ord. consil. 9.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum ordinatus ante legitimam ætatem possit perueniendo ad eam sine aliqua dispensatione statim ipsum ordinem solenniter exercere.

Respondeo dicendo, quod cum per constitutionem Pij Secundi in superioribus allegatam, cuius meminerunt Couarruuias, *a* & Soto, & Nauarrus, ordinatus ante legitimam ætatem remaneat ipso iure suspensus, si temere ordines recipit necessarium est, vt prius, quam ordines exerceat, ab suspensione supradicta absoluatur. Nec etiamsi attingat ætatem; per sacros Canones, & concilium Tridentinum requisitam ad eos recipiendos potest in illis solenniter administrare, per suspensionem enim supradictam, non solum impeditur administrare in susceptis, sed etiam in suscipiendis ordinibus, suspendit enim totaliter, & absolutè ab executione omnis ordinis sacri, pro vt dicunt Doctores, de hac materia loquentes.

a Cou. in clemen. si furiosus. 1. part. §. 1. n. 4. Soto. in 4. d. 25. q. 1. n. 3 Nau. in man. c. 25. n. 7. constit. Pij 5. habet in const. ponti. constitu. 26. pag. 79.

Dixi si temere ordines suscepit, nam si bona fide, & probabili ignorantia ductus eos suscepit, non incurrit dictam suspensionem, pro vt supra *b* est resolutum, & celebrando eadem ignorantia perseuerante, non incurrit irregularitatem. Imo etiã si postea ante quam legitimam ingrediatur ætatem ad prædictos ordines suscipiendos celebrauerit, toties quoties sacra fecerit sciens se ætatem legitimam non habere, peccat mortaliter non tamen incurrit irregularitatem, siquidem à principio non fuit suspensus ipso facto, nec suspensio ipso facto adueniente mala fide potuit aduenire sed iudex potest ipsum suspendere, vt cum Syluestro resoluit Marcus Antonius Cuqus *c* Vnde quando Nauarrus *d* in quodam consilio ait, quod iste potest, sine peccato celebrare debet explicari durante bona fide ipsius. Et quando Medina *e* in sua summa, ait quod absolutus ab hac suspensione, non potest celebrare, ante quam vigesimum quintum annum attingat debet intelligi, quod non potest, sine peccato celebrare, at celebrando, non incurrit irregularitatem cum iam, vt supponitur, sit à suspensione liberatus.

b Sup. hac q. art. 11.

c Cuqus li. 4 maior instit. ti. 12. n. 18. d Nau. in addit ad li. 1. cõsil. ti. de tempor. ord. cõs. 30. Med. in. f. 45

QVÆSTIO XXIIII.

De ordinibus quo ad Episcopos & habentes potestatem eos conferendi in septem articulos diuisa.

Circa quam quæruntur septem.

1 *Vtrum religiosi necessario debeant ordinari ab Episcopo in cuius diœcesi commorantur.*

2 *Vtrum Episcopi possint ordinare regulares in suis monasterijs, sine licentia Episcoporum in corum diæcesi monasteria sita sunt.*

3 *Vtrum Episcopi possint ordinare religiosos non seruatis temporum interstitijs.*

4 *Quæ causæ ad dispensandum in interstitijs requirantur.*

5 *Vtrum Episcopus dispensare possit, vt duo sacri ordines eodem die religiosis conferantur.*

6 *Vtrum Episcopus possit sine vrgenti causa dispensare in interstitio vnius anni quod requiritur, vt quis possit ascendere à diaconatu ad presbyteratum.*

7 *Quæ necessitas, & vtilitas requiratur, ad dispensandum in supradictis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religiosi necessario debeant ordinari ab Episcopo in cuius diæcesi commorantur.

Respondeo dicendo, quod *Clemens IIII. concessit licentiã & facultatem liberam adhoc vt fratres Minores promoueri possint ad ordines sacros per quoscumque catholicos Episcopos communionem, & gratiam sedis Apostolicæ habentes. Et hoc absque aliquo examine per huiusmodi Episcopos facienda, & absque omni promissione, aut obligatione ipsorum ordinandorum fratrum.* Ita habetur in monumentis *a* ordinum, & in supplemento.

a In 1 impr. fo. 56. & in 2 fo. 140. concess. 312. & in supp. fol. 96. concess. 321.

Circa quam concessionem, aliqua sunt aduertenda, primum est, quod religiosi possint à quocumque Catholico episcopo ordinari. Nec hoc est reuocatum per Concilium Tridentinum *b* definiens; quod ordinari non possunt, nisi à proprio episcopo, hoc enim decretum non intelligitur de regularibus, qui à quocunque catholico episcopo, possunt ordinari, prout declarauit Pius Quintus, & testatur Parasse lus. *c* Non possunt tamen ipsi Episcopi eos ordinare, sine literis & licentia suorũ prælatorum. Qui episcopi ordinantes non tenentur adhibere diligentiam super testificationem eorum, quæ in prædictis literis de his, quæ de regularibus ordinandis affirmant eorum prælati, declarauit enim Sixtus V. Prout refert Capuccinus *d* in additionibus ad compendium mendicantium, suam mentem esse ordinarios, cum suis subditis dimissorias petentibus teneri adhibere debitam diligentiam super omnibus requisitis, circa ordinandos iuxta Concilium Tridentinum & sacros canones, & si eã ipsos habere constiterit, in eisdem dimissorijs in cõscientia sua de eisdem facere certificationem, & tunc cum tales dimissorias habentibus, non opus esse episcopum ordinantem nouam facere diligentiam super dictis requisitis, nisi in examine super idoneitate, & literatura. Quod ipsum in primo tomo *e* habere etiã locum in regularibus ordinandis diximus.

b Conc. Tri. sess. 23. resi. prælat. ca. 8.

c Paras. fol. 910.

d Cappuc. in addit. ad titulum ordi. sacr. pa. 183. lit. c.

e 1 tomo. q. 18. ar. 6.

Nec his obstat aliud eiusdem Concilij *f* decretum definiens, quod vnusquisque à proprio Episcopo ordinetur. Quod si quis ab alio promoueri, petat nullatenus id ei etiam cuiusuis generalis aut specialis rescripti, vel priuilegij, prætextu etiam statutis temporibus permittatur, nisi eius probitas, ac mores ordinarij sui testimonio cõmendentur, nã ex eo colligi videtur, quod cũ prælati regulariũ sint in concedendis dimissorias, suis subditis, veri ordinarij sufficit, quod eorum mores, & probitas in dictis literis cõmendentur, & sic non est necessaria episcoporũ examinatio, nam respondetur, quod dictum decretum loquitur de examine morum, & probitatis ordinandorum, quæ sufficit, vt in dictis literis cõmendentur, at non loquitur de examine idoneitatis, & literaturæ, quod ab ipsis Episcopis in alio decreto *g* Concilij præcipitur diligentissime fieri.

f d. sess. 23. c. 8.

g Conc. Tri. sess. 23. vbi s. c. 15

ARTICVLVS II.

Vtrum Episcopi possint ordinare regulares in suis monasterijs, sine licentia Episcoporum in quorum diæcesibus monasteria, sita sunt.

Respondeo dicendo, quod *Sixtus Quartus concessit, quod quilibet Episcopus catholicus possit celebrare ordines sacros temporibus*

adhoc

adhoc ab Ecclesia deputatis in locis fratrum Minorum de obseruantia pro fratribus prædictis, duntaxat, ita habetur in libro monumenta *a* ordinum. *Et Leo decimus ampliando hanc Sixti IIII. cõcessionẽ indulsit, quod quilibet catholicus Episcop⁹, possit in locis, & personis fratrum exercere omnes actus episcopales.* At hæc priuilegia sunt abrogata, per Concilium *b* Tridentinum dicens; quod nulli episcopo liceat cuiusuis priuilegij prætextu pontificalia in alterius diœcesi exercere nisi de ordinarij expressa licentia, & in personas eidem ordinario subiectas tantum. Circa quæ vltima verba insurgit dubitatio vtrum in conuentu verbi gratia Salmanticẽ si possit quilibet catholicus episcopus ordinare, non solum fratres eiusdem Monasterij, sed etiam alterius monasterij diuersæ diœcesis, si ad ordinandum licẽtia, ab Domino episcopo Salmantino concedatur. Et respondetur, quod sic, si de eorum idoneitate probabilitate, & facultate ad ordines recipiendos constet ipsi Episcopo ordinatori verba enim supradicta Concilij, ibi, *& in personas eidem ordinario subiectas*, tantum debent sic interpretari, vt intelligatur ipsum catholicum episcopum, non posse ordinare eos, qui dicto Salmantino episcopo, non sunt subiecti, nisi à suis ordinarijs literas dimissorias ad ordines recipiendos ante episcopum ordinatorem præsentent, prædicti autem fratres alterius monasterij supponitur, quod literas comendatitias, siue dimissorias, ab eorum prælatis adducunt, & vt omnis ambiguitas tollatur prælati debent concedere dimissorias, vt à quocumque catholico episcopo, intra certas diœceses posint ordinari.

a In t. impr. fo. 63. & in 2. fo. 67. concess. 106.

b Conc. Tri. sess. 7. de ref. cap. 5.

ARTICVLVS III.

Vtrũ Episcopi possint ordinare religiosos nõ seruatis tẽporum interstitijs.

Respondeo dicendo, quod in Concilio Tridentino *a* dicitur, quod ordinandi ordinibus minoribus per temporum interstitia ordinentur, hi vero non nisi post annum à susceptione postremi gradus minorum ordinum ad sacros ordines promoueantur, nisi necessitas, aut ecclesiæ vtilitas iudicio episcopi aliud exposcat. Et in alio decreto *b* dicitur promoti ad subdiaconatus ordinem, si per annum saltem in eo non sint versati, ad altiorem gradum, nisi aliud episcopo videatur, ascendere non permittantur. Et in alio decreto *c* dicitur. Qui piè, & fideliter in ministerijs ante actis se gesserint, & ad presbyteratus ordinem assumuntur bonum habeant testimonium; & hi sint, qui non modo in diaconatu ad minus annum integrum, nisi ob ecclesiæ vtilitatem ac necessitatem aliud episcopo videatur. Quæ decreta, etiam cum regularibus ordinandis loquuntur, quod ex constitutione Sixti Quinti contra male promotos satis patet, pro vt supra probatum est, dubium autem est cum scilicet in interstitijs dispensare conueniat? ad quod respondi in explicatione *d* cruciatæ Et est sciendum, quod licet super hoc aliqui, cum quibus illud contuli variæ fuerint opinionis, ego tamen arbitror ad episcopum ordinãtem pertinere, non vero ad prælatos ordinum cum suis subditis huiusmodi dispensationem, cum verba Concilij *e* sint expressa, ibi, *nisi aliud episcopo expedire magis videatur*, & Paulo post loquendo de ordinibus maioribus, ibi, *iudicio episcopi*, imo potest dici, quod licet Concilium; non illo verbo episcopi vsum fuisset, sed verbo (ordinarij) adhuc tamen de episcopo intelligi oporteret. Nam quiuis prælati religionum, vt sunt generales, & prouinciales habent iurisdictionem ordinariam, & in absoluendo, & indispensando, cũ suis subditis sint ordinarij, quando tamẽ decretũ aliquod sacrorum canonũ, vel Bullæ aut motus proprij absolutionem, vel dispẽsationẽ alicuius casus cõmittunt ordinario absolutè, tunc quidẽ de episcopo intelligitur, quia cũ hoc verbum, ordinarius, & de episcopo, & de prælato religionũ, qui quasi episcopalem habent iurisdictionẽ posit intelligi in dubio, quãdo aliud nõ apparet debet sumi in potiori significatu, secundũ regulã dicentẽ, quod analogũ per se sumptum sumitur pro potiori significatu. Et hoc euidentissima alia ratione cõprobari potest, quia quãdo in bullis datur facultas eligẽdi sibi confessorẽ per ordinarũ approbatum, tũc clarè constat quod per ordinariũ intelligitur episcopus, & non prælati religionum, & hoc constat etiam, ex latè traditis à doctoribus super

a Conc. Tri. sess. 23. de ref. prælat. c. 11.

b d. sess. 23. c. 13.

c d. sess. c. 14.

d Explicatiõ Crucia. in fi.

e d. c. 11.

rubricam tituli de officio ordinarij.

Quādo vero Episcopus nō potest suos subditos ordinare dantur dimissoriæ literæ, ab ipso Episcopo continentes excusationes ob quas ipse non potest ordines conferre, prout dicitur in iure, *f* consuetudine tamē in multis puincijs receptū est, vt nulla causa assignetur, quam consuetudinē validam esse, scribit Rebuf. g qui Episcopus mittēs suos subditos, cū debitis literis dimissorijs, ad alium antistitem ordinandū ad ipsum absq; dubio pertinet dispensare, & non ad illū, qui debet ordinare, quia cū dicatur in eodē Concilio *h* quod nullus debet ordinari, qui in iudicio sui Episcopi, nō sit vtilis, aut necessarius suę Ecclesiæ. Clarum videtur esse, quod nullus alius Episcopus debet congruentius dispensare, nisi ille qui necessitatē, & vtilitatem Ecclesiæ, vbi ille residere debet scit, & cognoscit, quod nullus alius Episcopus meli⁹ presumitur cognoscere. Quod deinde ex alio loco Concilij *i* colligitur, quod definiens, vt nullus ordinetur, nisi interstitijs per actis, addit, *nisi aliud Episcopo videatur.* Etsi Cōcilium vellet dicere, quod Episcopus ordinans debet dispensare, id ipsum clare exprimeret, quando enim ius cōmittit dispēsationē casus alicuius Episcopo absolutè, intelligitur loqui de Episcopo ouis, cū qua debet fieri dispēsatio, vt ex multis locis conciliorū generaliū, & iuris Canonici colligitur, vnde in supra allegato Concilio k statuente, vt nullus ordinibus minoribus initietur, nisi interstitijs peractis additur, vt eo accuratius, quantū sit huius disciplinę pondus possint discere, atq; in vnoquoq; munere iuxta præceptū Episcopi se exerceant, loquitur de proprio ordinandi Episcopo, hic enim iubet, & prædictū exercitiū præcipit. Et consequenter in eodē Concilio *l* dicitur, curet Episcopus, vt hi saltē diebus dominicis, & festis solennibus, si autē curam habuerint animarū tam frequenter, vt suo muneri satisfaciāt missas celebrēt, cū promotis per saltū si non ministrauerint Episcopus ex legitima causa potest dispensare, in quibus omnibus locis clare loquitur Conciliū de proprio ouis Episcopo, & non dicit, quod curet proprius Episcopus, & nō dicit quod proprius Episcopus posit dispēsare, sed absolute nominat Episcopum. Dicendo enim absolutè Episcopum proprium ouis designat, sicut videmus designare idem met Concilium, *m* quando difiuit neminē posse audire cōfessiones secularium, nisi ab Episcopo per examen, &c. fuerit approbatus. Vnde quando Episcopi concedunt dimissorias suis subditis, vt ab alio Episcopo possint ordinari sufficit, quod fidem faciant, quod cum ipsis ex iusta causa in interstitijs dispensant, vt Episcopus ordinator circa interstitia, nihil aliud requirat, intelligere enim debet necessitati, & vtilitati ecclesiæ, ita conuenire.

f c. 1. de tēp. ord. li. 6.

g Rebuf. de prax. benef. de literis dimissorijs. nu. 28.

h Conc. sess. 23. c. 16.

i d. sess. c. 13. & 14.

K. d. c. 13.

l d. sess. c. 14.

m d. sess. c. 15

Quando vero Abbates regulares suos subditos de ordinibus Minoribus per se ordinauerint iuxta concessam sibi facultatem, de qua infra dicemus poterunt, vtique sine dubio in interstitijs dispensare.

Ex dictis infertur ad episcopos, seu dictos Abbates ordinantes cōpetere in interstitijs dispensare, non autem ad prælatos regulares, cum suis subditis regularibus. Vnde debent ipsi prælati, quando in illis iudicauerint dispēsandum expedire, Dominos episcopos in literis dimissorijs exorare, vt in interstitijs, cum tali, & tali dispensare dignentur absque eo, quod in alicuius particularis causæ assignationem descendant, illud que sanè Reuerendissimi episcopi sufficere sine alia vtilitatis, & necessitatis ecclesiæ inquisitione deberent iudicare, sicque Parasellus *n* à sacra congregatione Cardinalium fuisse responsum anno millesimo quingentesimo septuagesimo tertio, testatur in suo priuilegio. libr. vt videlicet, *prælati regulares non possint dispensare in interstitijs in literis dimissorijs, quibus mittunt suos subditos ad ordines suscipiendos,* & per consequens tenemur fateri debere rogare dominos episcopos, vt hanc gratiam suis subditis impartiantur.

n Paras. fol. 225.

ARTICVLVS IIII.

Quæ causæ ad dispensandum in interstitijs requirantur.

RESpondeo dicendo primo, quod ad recipiendos ordines minores, quæcumque causa sufficit, etiamsi nō sit vrgens. Concilium enim Tridentinum *a* definiēs quod nemo ad ordines minores promoueatur, addit tantū nisi aliud Episcopo videatur magis expedire, & statim ait, quod nemo ad subdiaconatum ascendat, nisi post annum à susceptione postremi gradus Minorum ordinum

a Conc. Tri. sess. 23. c. 11.

dinum, nisi necessitas, aut Ecclesiæ vtilitas iudicio Episcopi, aliud exposcat. Ex quibus locis colligitur, quod maior causa debet ad esse ad dispensandum in interstitio vnius anni, vt ad subdiaconatum ascendatur, quam ad dispensandum in interstitio, quod debet haberi, vt ascendatur ab vno gradu minorũ ordinum ad alium gradum, sed ad recipiendum subdiaconatum, non completo interstitio sufficit necessitas, aut vtilitas Ecclesiæ, ergo ad dispensandum in minoribus recipiẽdis ordinibus, quæcumque causa debet iudicari sufficiens, cum Concilium ad dispensandum in interstitijs ordinum minorum, nec necessitatem, neque vtilitatem Ecclesiæ requirat, sed solum hoc iudicio Episcopi remittat dicẽs, nisi aliud Episcopo videatur.

Et hoc confirmatur, nã interstitium vnius gradus ordinum minorum ad alium gradũ non debet esse annũ, nec Concilium ad hos annum requirit, sed tantũ hoc iudicio Episcoporum relinquit, quod magnum indicium est ad affirmandum quamcumque causam, ad dispensandum sufficientem debere iudicari.

Et est aduertendum, quod sine vlla dispẽsatione in episcopatibus, in quibus erat consuetudo antiqua ante Concilium Tridentinum dandi omnes ordines minores, simul cum subdiaconatu possunt nunc post Concilium, sine vlla dispensatione conferri in Dominicis, aut diebus festiuis, pro vt quæstione supra proxima est declaratum. Concilium enim licet deroget priuilegia, non tamen derogat consuetudines, pro vt aduertit Nauar. *b* & confirmatur ex doctrina, quã in simili casu adducit Armilla, & argumento cuiusdam decretalis comprobatur. Nec obstat, ꝙ constitutio Sixti V. edita contra male promotos præcipiat obseruari Conc. Trid. quo ad interstitia non obstãtibus, quibuscũque, nã respondetur, quod Sixtus V. indicta constitutione, nihil aliud prætẽdit nisi quod Conciliũ supradictum circa hoc obseruetur quod vt dictũ est, non reuocat cõsuetudines.

b Nau. in manu. c. 25. n. 71 Armil. ti. ordo. §. 6. cap. quod translationem. ex. de temp. or.

Denique aduertendum est, quod quando aliquis vult transire à subdiaconatu ad diaconatum, non seruatis dictis interstitijs, non desiderat Concilium, *c* vt vtilitas, aut necessitas ecclesiæ interueniat, sed tantũ iudicio Episcopi relinquit. At vtà diaconatu, ad presbyteratum ascendat petit Conciliũ *d* Ecclesiæ vtilitatem, ac necessitatem, pro vt i fra in articulo sexto explicabitur.

c Sess. 23. ca. 13.

d Sess. ca. 14.

ARTICVLVS V.

Vtrũ Episcopus dispensare possit, vt duo sacri ordines eodẽ die cõferatur.

Respondeo dicẽdo, quod duos sacros ordines nõ potest Episcopus, eodẽ die cõferre, etiamsi ad id efficiendũ causa grauissima intercedat, necesse est enim, vt ad Papã recurratur, aut ad aliũ, qui ad eos dandos vna die habuerit authoritatẽ. Quod ex Concilio Trid. *a* probatur in quo dicitur, quod duo sacri ordines, non eodẽ die etiã regularibus concedãtur. Quod probatur, etiã ex quadã decretali, *b* qua dicitur, quod quidã Archiepiscopus non potuit dispensare, cũ quodam in Episcopũ electo, vt vno die duos ordines sacros recipere valeret. Et notãt Innocẽtius & Hostiensis, & tradit Syluest. *c* & regula est cõmunis, quod nunquã ius nouum derogat antiquũ, nisi id expresse dicat, vnde cũ secundũ ius antiquũ Episcopus, etiã vrgẽti causa interueniẽte (prout erat ordinare Episcopum) ad id facultatem minimè habuerit non debemus dicere Conciliũ diuersam indulgere facultatem præsertim, cum ex eomet Concilio constet contrarium.

a Conc. sess. 23. c. 13.

b c. dilect. filius ex. de tẽpo. ordin.

c Sylu. tit. ordo. 2. §. 7.

Sed cõtra hoc videtur obstare constitutio Sixti V. contra malè promotos, graues pœnas imponens contra prælatũ, qui ordinauit non seruatis temporũ interstitijs, ita vt aliquis vnico die, seu cõtinuatis diebus ad plures sacros ordines, vel post vnũ ordinem susceptũ, sine causa rationabili ante quã tẽpus ab eodem Concil. Trid. præfixum elabatur, ex quo loco à cõtrario sensu videtur colligi quod qui duos sacros ordines, eodẽ die contulerit causa rationabili, & vrgente id suadente, nõ incurret in pœnas iuris, & ipsius cõstitutionis. Sed respõdetur, quod dicta Sixti V. constitutio fuit data, vt melius ius Canonicũ antiquũ, & Conc. Trid. obseruetur, vt constat clarè ex ipsamet cõstitutione. Vnde innuens in ea Sixtus V. quod concurrẽte causa rationabili potest Episcopus datos sacros ordines eodẽ die conferre. Hoc debet intelligi ad effectum non incurrẽdi pœnas contra ordinatorem Episcopum in dicta constitutione appositas, at non ad effectum euadẽdi pœnas in iure antiquo appositas. Quod ius commune contra præsumentes pœnam suspensionis apponit ipso facto, contra negligentes pœnam priuationis apponendæ. Secundo potest responderi, quod prædicta verba, sine causa rationabili debet

intelligi iuxta terminos prædicti Concilij, Quod non admittit causam rationabilem, ad dispensandum, vt duo ordines sacri eodẽ die conferantur, imo hoc expressẽ prohibet absolute, solum enim admittit in dispẽsatione interstitiorum, inter vnum ordinem, & alium, & regula communis est vtriusque iuris Doctorum, quod clausulæ, quarumcũque constitutionum, debent intelligi, & explicari iuxta limites, & terminos decretorũ à quibus fuerunt originatæ, vt notatur in iure, d & sentit, quædam Glossa, quam dicit singularem Cardinalis, & vt cõmuniter receptam eam allegat Nauarrus.

d Auth. constitutio, quæ innot. ver. in illis colla. 3. Gloss. & ibi Card. opposit. 3. & in Clem. statutum in v. cõ suet. de elect. Nau. de daris & promiss. nota. 3. n. 6. in fin.

ARTICVLVS VI.

Vtrũ Episcopus possit sine vrgenti causa dispẽsare in interstitio vnius anni quod requiritur vt quis possit ascẽdere à diaconatu ad presbyteratum.

RESpondeo dicendo, quod in hoc interstitio non potest Episcopus dispensare, nisi necessitas simul, & vtilitas ecclesiæ concurrat, quia licet Concilium Tridentinum a dicat, ꝙ possit Episcopus dispensare in interstitio vnius anni, qui requiritur ad ascẽdendum ab vltimo gradu ordinum Minorũ ad subdiaconatum, nisi necessitas, aut vtilitas ecclesiæ, aliud exposcat, & disiunctiua vtatur, non vtitur tamen disiunctiua, quando agit de dispẽsatione interstitij à diaconatu ad presbyteratum, sed coniunctiua dicẽs nisi ob Ecclesiæ vtilitatem, ac necessitatem: denique Concilium vult, vt in hoc ascensu vtilitas, & necessitas Ecclesiæ, simul interueniat. Quod ratio postulat, & ius Canonicum proclamat, nam si ad dispensandum in interstitijs vltimi gradus minorum ordinum ad subdiaconatum, cuius ministerium, respectu ministerij presbyteratus est multo minus, requirit Concilium necessitatẽ, aut vtilitatẽ Ecclesiæ consequens est, vt ad ascẽdendum ad presbyteratum cuius ministeriũ angelis non fuit deputatum, & excedit in multis ministeriũ subdiaconatus vtilitas simul & necessitas Ecclesiæ exigatur. Quod comprobatur, & confirmatur ex verbis positis, in quadam decretali, b quæ ait: *Cum sit ars artium regimen animarum districte præcipimus, vt Episcopi promouendos in sacerdotes diligenter instruant, & informent, vel per se ipsos, vel per alios idoneos viros super diuinis officijs ecclesiasticisque sacramentis, qualiter ea ritè valeant celebrare. Quoniam si de cætero rudes, & ignaros ordinare præsumpserint (quod quidem facile poterit deprehendi) ordinatores, & ordinatos vltioni graui decernimus subiacere: sanctius enim est (maximè in ordinatione sacerdotum) paucos bonos quam multos malos habere ministros, quia si cęcus cæcum ducit ambo in foueã cadent.* Quæ verba ibi. *maximè in ordinatione sacerdotum*, denotant in ordinatione sacerdotum plura deberi considerari, quam in ordinatione subdiaconatus, aut subdiaconatus, hæ enim dictiones maximè præcipuè, & præsertim casum implicant, in quo maior ratio militat, vt omnes circũstantiæ videantur.

a Conci. sess. 23. c. 14.

b ca. cum sit ars artium de ætat. & quali. præfici.

ARTICVLVS VII.

Quæ necessitas, & vtilitas sufficiens dicatur ad dispensandum in supradictis.

RESpondeo dicendo, quod Siluester a loquens in casu differenti dicit, quod tunc Ecclesiæ vtilitas prouenit ex ordinatione alicuius, quando indiget ministro, & nõ sunt alij idonei præter illum, & tunc est necessitas, quando alium nõ habet. At Syluester loquitur in casu satis dissimili, quando Episcopus vult aliquem compellere, ad ordines suscipiendos, & tunc verum est, quod nõ potest ipsum compellere, nisi adsit prædicta vtilitas, vel necessitas, at in nostro casu, in quo de tali compulsione minime agitur, non ita strictè dictam vtilitatem, & necessitatem debemus considerare. Imo b D. Antoninus de dicta compulsione verba faciens, ait ꝙ tunc necessitas Ecclesiæ eueniet, quãdo non adsunt alij, qui ordinari possint, & velint, & ecclesia indiget ministris ad diuina officia peragẽda, & ad alia munera subeunda. Et tunc vtilitas aderit, quando licet adsint alij idonei, Ecclesia tamen pluribus opus habet, vt melius seruiatur. Vnde resolutiuè existimo, quod tunc erit vtilitas

a Sylu. tit. ordo. 3. §. 10. in fin.

b Anton. 3. p. ti. 14 de tempo. & loco ord. §. 18.

tas Ecclesiæ quando sunt pauci idonei ministri, & tunc aderit necessitas quando non solum sunt pauci Ecclesiæ ministri, sed etiam quando deficiunt idonei, & nõ idonei. Quæ necessitas, & vtilitas moraliter debent considerari, ita, vt in puncto indiuisibili minimè consistant; sed recipere debent eam latitudinem quæ in alijs rebus moralibus secundum arbitrium boni viri attendi debet, ea enim quæ præfixam aliquam determinationem à lege non habent arbitrio boni viri relinquuntur iuxta ea quæ in iure c notantur. Et vt Domini Episcopi hoc arbitrium rectè & legitimè exequantur vltra alia debent aduertere, quod sæpè sæpius idonei & non idonei ministri occupationibus, & negotijs implicati legitimis, & infirmitatibus detenti non resident in Ecclesijs, & tunc paucitas ministrorum efficit, vt Ecclesiæ non ita commodè seruiantur. Ex quibus infertur, quod prælati regulares considerando suorum monasteriorum penuriam ministrorum ad ipsorum onera subeunda ita vt commode omnibus ministerijs diuini cultus satisfaciāt possunt, & debent prædictam necessitatem, & vtilitatem pensare, vt à Dominis Episcopis, vt decet humiliter huiusmodi interstitiorũ dispensationes petant, & consequantur. Quod ipsorum iudicio, & arbitrio relinqui tur, cum ipsi, vt patres monasteriorum sciāt, & experientia cognoscant, vtrum sit vtile, & necesse suos subditos sacris initiari.

c l. 1. C. de iur. deliberā.

QVÆSTIO XXV.

De ornamentis Ecclesiasticis in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum fratres Minores possint paramenta Ecclesiastica sumptuosa habere.*

2 *Vtrum fratres Minores possint ornamenta sumptuosa procurare.*

ARTICVLVS I.

Vtrũ fratres minores possint paramēta Ecclesiastica sumptuosa habere.

Respondeo dicendo, quod Clemens V. in declaratione Regulę fratrũ Minorum quæ incipit exiuit de paradiso, &c. *Voluit, & mandauit fratribus prędictis ne habeant nisi paramenta, & vasa Ecclesiastica decentia in numero, & magnitudine sufficientia competente, quia superfluitas, aut nimia pretiositas vel quæcunque curiositas in his seu alijs quibuscunque non potest ipsorum professioni seu statui conuenire,* Ita habetur in libro Monumenta, a ordinum. Et Calixtus Tertius, *remisit omnem excessum in paramentis factum vsque in illum diem, & suspirans dixit, quod prouideretur, ne in futurum tales excessus fierent,* Ita habetur in eodem libro. b

a In 1. impr. fo. 15. in tra cta. 3. & in 2. fo. 16. tract. 2.

At Sixtus IIII. *Concessit, quod prędicti fratres minores possint tuta conscientia tenere, & recipere paramēta argentea aurea, & alia ad diuinum cultum pertinentia, & habere campanas magnas, & diuersas, sed hoc quando Capitulo Prouinciali visum fuerit posse sine scandalo fieri.* Ita habetur in dicto libro c & in supplemento.

b In 1. impr. fol. 62. & in 2. fo. 65. con cess. 89.

Sed *Leo Decimus declarauit, & decreuit, quod fratres Minores sunt tantum custodes, & non possessores paramentorum, & ornamentorum, ac vasorum, quæ ad ministerium sacramenti altaris habent, & propterea illis absque suæ professionis macula, aut violatione vti, & potiri liberè, & licite posse cum deceat iuxta solennitatum celebritatem decentioribus paramentis diuinam honorare maiestatem,* Ita habetur in supplemento. d

c In 1. impr. fol. 63. & in 2. fo. 67. con cess. 103. & in suppl. fo. 100 concess. 374.

d Suppl. fol. 15. cõcess. 54.

e Collect. in comp. med. ti. ornamenta Ecclesiaſ. ſpeculū ſratr. mino. fo. 6.

f Cor. in addit. ad dictū compend.

Circa concesſionem Sixti IIII. nota collector e conformiter ad ſpeculum fratrum Minorum, & circa concesſionē Leonis X. cauendum eſſe ab illis quoad habendum pretioſa, & ſumptuoſa in cultu diuino, quia ait, ſunt ſubreptitiæ ex falſa cauſa habitæ, & quia contra declarationes. At doctiſsimus Corduba, f modeſtius loquitur dicens, quod aliud eſt iudicium habendum quoad fratres vtentes prædictis rebus pretioſis ſecundū prædicta priuilegia, & aliud quoad procurantes prædicta pretioſa, aut ſuperflua, nam primo quoad ipſos fratres vtētes dicit primo, quod omnes fratres poſſunt licitè recipere, & tenere paramenta, & contenta in priuilegijs Sixti IIII. cum limitationibus ibi poſitis, quia ſic limitate videtur prædicta diſpenſatio ad tollēdum, ſcandalum vel turbationem perſonarū probabiliter imminentem, & vt deuotioni taliū perſonarum ad Dei honorem condeſcendatur, & dūmodo fratres non dent cauſam prædictis, vt ibi dicitur, neque tenentur fratres eſſe valde ſoliciti ad informandum tales perſonas, vel ad multum diſſuadendum eis, ſed ſufficit, quod non prouocent eos ad id, & quod non fingant ſcandalum, vbi non eſt, vt ibi innuitur, & certè temerariū ait Corduba videtur dicere, quod cum his limitationibus non ſit licitum vti tali diſpenſatione, quam totum capitulum generale Aquilæ anno Domini milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo ſecundo acceptauit, & poſuit inter alias recollectiones ipſius capituli, vt ibi habetur. Et conſequenter ait Corduba, quod omnes fratres poſſunt licitè vti domibus, & ædificijs ſumptuoſis, & ibi morari, & paramentis vaſiſque eccleſiaſticis pretioſis valde, & multiplicibus vti, & alijs quibuſcunque, quibus fratres vtuntur communiter vel diuiſim, vt potè cellis, & officinis libris, & alijs vtenſilibus domorum noſtrarum ſecūdum prædictum priuilegium Leonis X. quia videtur rationabile, & habere cauſam rationabilem aliqualiter, vt in dicto priuilegio ponitur, quia ſcilicet taliū rerum ſumus nos fratres Minores cuſtodes tantum, & ex ipſarum vſu nihil magis adijcitur noſtris commoditatibus particularibus quoad victum, & veſtitum, & propter honorē cultus diuini, & vt ſimiliter deuotioni Domini earū rerū, ſcilicet, deuotioni Domini Papæ qui eſt Dominus taliū rerū alio Domino non exiſtente videtur, quod licitè talibus rebus vtamur ſicut de conceſsione Sixti IIII. dictum eſt, maximè, quia ex quo ipſe Leo X. non ſolum diſpenſando concedit, ſed etiā declarat, & decernit eſſe licitū talibus vti, & inſuper vult, mandatque ſic fieri, certè videtur tacitè decernere, talem conceſsionem ſeu diſpenſationem eiuſque cauſam eſſe rationabilem, & licitam nobis, ideo tanquam talis habenda eſt in vtroque foro, cum de oppoſito non conſtet manifeſtè, vt eſt communis practica, & regula doctorum vtriuſque iuris, & nos humiliter, & ſincerè ſic ſtantes prædictæ papali declarationi atque decreto ſumus omnino tuti in foro conſcientiæ, Neque eſt dicendum Papam non fuiſſe debitè informatū, de obligatione Minorum: conſtat enim quod fuit ſufficienter inſtructus, vt expreſſe patet in relatione ipſius priuilegij, & dato, quod ei non fieret tam extenſa relatio ſeu informatio prædictæ obligationis ipſe tamen cenſetur habere in pectore ſuo omnia iura communia cuiuſmodi eſt regulæ Minorum obligatio quoad hoc de qua habetur in declarationibus inſertis in corpore iuris, ergo licitè poſſumus vti prædictis rebus ſecundum priuilegia præfata, vt dictum eſt.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres Minores poßint ornamenta ſumptuoſa procurare.

RESpondeo dicendo, quod illicitè contra ſtatum profeſsionis Minorum talia ornamenta ſumptuoſa fratres Minores procurant, quia in dictis priuilegijs non conceditur talibus, quod poſsint ea procurare vllo modo, vt patet ibidem, imo, & in conceſsione Sixti IIII. id eis ſpecialiter prohibetur ſeu limitatur, vt ex eius tenore in articulo ſuperiori allegato ſatis patet, poſtquā autem ſemel habita ſeu facta ſunt in ordine, culpabiliter, ſeu inculpabiliter procurata per ipſos fratres ſeu alios, tunc licitum eſt talibus vti, vt dictum eſt, nam vſus tantum eorum eſt conceſſus, acquiſitio autem ſeu ædificatio ſumptuoſa ædificiorum, & ornamentorum multorum in numero, & pretioſitate, ſeu cauſalis procuratio talium ſuptnoſorum, aut pretioſorum prohibita, & illicita nobis eſt ex regula ſeu declarationibus, & nullo modo eſt nobis conceſſa per prædicta

priuile-

priuilegia, sed potius exclusa, vt patet ex dictis, ita Corduba, *a* & omnes regulæ Minorum expositores.

a Cor. in addit. ad cōp. ornamenta.

QVÆSTIO. XXVI.

De pactis in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum prælatus successor teneatur ex cōtractu prædecessoris.*

2 *Vtrum fideiussores insolidum obligati cū monacho sine licentia sui prælati in fauorem ipsius monachi insolidum obligentur licet obligatio quoad monachum nō teneat.*

3 *Vtrum quando contractus fuit initus cum monacho possit eidem solui.*

ARTICVLVS I.

Vtrū prælatus successor teneatur ex cōtractu prædecessoris.

Respondeo dicendo, quod pactū vel pactio à paciscor est duorū plurium vè in idem placitum seu cōsensus, scilicet, ad aliquid faciendum seu dandum, vt dicit quidam textus, *a* vnde contractus generali nomine pactum dicitur, sed tamen cum habeamus specificum nomen eo nominamus contractum vt dicendo venditio, locatio, & similia: cum vero non habemus generali nomine pactū appellamus in his libris de aliquibus contractibus specialiter, & specificè disputamus per aliquas quæstiones, sed in hac quæstione de pactis titulum proposuimus proponēdum, & quoad regulares duos tantum articulos proponimus. Primus est, vtrum prælatus successor ex prædecessoris contractu teneatur, & respondetur, quod sic, vt probatur in iure *b* tradunt Abbas, Baldus, Cardinalis, & Decius. Et Summus Pontifex in tāta dignitate constitutus seruat cōtractum sui prædecessoris, vt tenent Cinus, *c* Baldus, & Paulus de Castro, Romanus, Oldradus, Iason, & Ruinus, & saltē ex vrbanitate, & clementia, & æquitate mandat Dominus Papa, vt adimpleatur ea ad quæ prędecessor se obligauerat prout in sacris Canonibus *d* notatur, & tradit Abbas.

a l. 1. ff. de pact.
b c. dilect. filij, & ibi Abbas n. 2. de for. compet. idem Abbas Bal. & Card. in c. 1. & ibi Dec 2. not. de proba. idē Card. consil. 147. colu. 2.
c Cin. in l. digna vox, & ibi Baldus & Castrens. C de legib. Roman. consil. 116. colu. 2. Oldr. consil. 94. in fi. Ias. consi. 1. col. 2. n. 2. dub. 1.
d c. quia Ioānes. 2. q. 5. c. vlt. 16. q. 6. c. cæteris iuncta gl. vlt. in princ. vbi Abbas in vlt. notab. de rescri.

ARTICVLVS II.

Vtrum fideiussores in solidum obligati cū monacho sine licentia sui prælati in fauorem ipsius monachi cum iuramento obligentur, licet obligatio quoad monachum non teneat.

Respondeo dicendo videri, quod isti fideiussores gaudere debent beneficio fideiussionis, ita, quod si is qui est principalis pro quo se obligarunt non tenetur, ita neque ipsi fideiussores qui sunt accessorij teneantur, cum accessorium regulariter sequatur naturam principalis non econtra, vt est tritissima iuris regula. *a* Hoc tamen non obstante contrarium fuit decisum in Rota Placentina in contractu cuiusdam minoris in quo quidam fideiussores se similiter obligauerunt prout refert Quintilianus Mandosius, *b* voluerunt enim Domini auditores illius Rotæ proposito dubio, quod fideiussores tenerentur tum propter iuramentum, quod confirmat contractum iuxta notata per Alexandrum, *c* & quia quando accidit obligationem iuramento vallari, si non valet obligatio, vt agitur, valet vt melius valere potest iuxta quendam textum, *d* & tradit Hippolytus de Marsilijs, tū etiam, quia his supponitur obligatio fideiussoris, vt passim hodie fieri solet, videlicet, quod se obligauerunt principaliter, ac vt principales, & in solidum, quo casu omnes etiam fideiussores principales sunt iudicandi, ita Alexander, *e* & Iason, & Gualdinus.

a c. accessor. cū similibus de reg. iur. li. 6.
b Mando. de ætat. minor. q. 133.
c Alex. consil. 32. pen. col. vers. tertio principaliter volu 4.
d l. cum pater. §. fi. ff. de leg. 2. Marsi. super Rubri. de fideiuss.
e Alex. cons. 38. col. pen. volu. 4. Ias. consil. 58. li. 3. Gualdin. Caut. 30. n. 2 ti. de leg.

ARTICVLVS III.

Vtrum si fuit contractus initus cum aliquo monacho, vel religioso an eidem possit solui quod ratione contractus debetur.

Respondeo dicendo, hoc dubium fuisse ventilatum in capela Tolosana, & tādem fuisse resolutum, vt patet ex decisione *a* eiusdem Capelæ, quod sic, si quando fuit

a Quæst. 123.

do fuit factum non interuenit factum Abbatis, vel alicuius superioris argumento cuiusdam legis, *b* si vero in tali contractu interuenerit factum ipsius prælati, tunc monacho, & religioso solui non poterit, & ita intelligit Bartolus *c* aliam legem. Et ideo ait idem Bartolus, *d* quod si monachus mutuat vel deponit pecuniam, & ei restituatur sine licentia Abbatis debitor, vel depositarius liberatur cuius sententiam sequũtur Baldus, & Salicetus. Et idem Bartolus ait in procuratore id ipsum esse dicendum, nam si quis pecuniam mutuò accepisset à procuratore, vel cum eo aliter contraxisset nullo actu domini interueniente posset procuratori soluere, argumento cuiusdam legis, *e* sed quando interuenit actus Domini, putà quia actionem iam quæsitam deduxit in iudicium, & fecit reum condemnari non potest procuratori solui, vt in alia lege, *f* innuitur. *f*

b l. quod seruus ff. de solut.
c l. eum qui. §. quę sibi ff. de verb. obl. vbi Bartol.
d Bart. in l. si vnus 1. respons. ff. de pact. & in l si filius C. eod. vbi Bald. & Salic. idē Barto. in d. l. quæ si bi.
e d. l. quod seruus.
f l. hoc iure ff. de solutio.

QVÆSTIO XXVII.

De parentibus in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum filij monachi propter penariam parentum possint à religione regredi.*

2 *Vtrum pro parentibus religiosorum aliqua indulgentia concedatur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum filij monachi propter penuriam parentum possint à religione regredi.

Respondeo dicendo iuxta ea quæ in secundo tomo *a* latè habes.

a 2. to. q. 57. ar. 3.

ARTICVLVS II.

Vtrum pro parentibus religiosorum aliqua indulgentia concedatur.

Respondeo dicendo, quod *Calixtus Tertius concessit indulgentiam plenariam pro patribus matribusque fratrum Minorum præsentium, & futurorum; & etiam defunctorum.* In purgatorio existentium, ita habetur in monumentis *a* ordinum, & in supplemento. Circa quam concessionem est notandum, quod hæc indulgentia conceditur pro parentibus dictorum fratrum tam viuis quam defunctis. Viui autem possunt lucrari illam in vita complacentes de filiorum monachatu propter Deum quem relictis parentibus, & omnibus in religionis statu quærere proposuerunt, & vt eam consequãtur debent facere omnia, quæ ad eius consequutionem requirũtur, debent enim totis viribus procurare esse in gratia. Mortui autem in purgatorio existentes eam per modum suffragij consequũtur. Quod quomodo sit intelligendum in secundo tomo, *b* satis explicauimus.

a In 2. mpr. fo. 65. cõcef. 90. & in supplem. fo. 101 conces. 397.
b 2. to. q. 93.

QVÆSTIO XXVIII.

De parrochianis in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *An religiosi possint admittere ad diuina parrochianos contra voluntatem parrochi.*

2 *Vtrum religiosi possint cum cruce intrare parrochias quando corpora defunctorum eligunt sepulturam in suis domibus.*

3 *Vtrum Episcopus possit præficere monachũ in parrochum.*

ARTICVLVS I.

An religiosi possint admittere ad diuina parrochianos contra voluntatem parrochi.

Respondeo dicendo, quod parrochia, à qua & parrochianus dicitur tripliciter sumitur, aliquando, scilicet, impropriè pro tota aliqua diæcesi, vt in sacris Canonibus *a* notatur

a c. 1. de rapt. c. super. eod. Parroch. c. 2. §. peu. de offic. archid.

notatur, aliquando propriè, & est locus in quo degit populus alicui ecclesiæ baptismali deputatus certis finibus deputatus secundum Godofredum. *b* Tertio sumitur pro tali ecclesia cui ius parrochiale dicitur cõpetere, quod iuridicè loquendo consistit in multis. Primo vt in ea diebus festis populus audiat missam de quo iam in primo tomo, *c* latè diximus, nunc autem dico, quod nõ possunt parrochi nec episcopi compellere parrochianos, vt in suis parrochijs missas audiant, vt concessit Alexander IIII. prout habetur in monumentis *d* ordinum. Et ait Syluester, *e* quod quando in priuilegijs Prædicatorum, & Minorum dicitur saluo iure parrochiali intelligitur solum quoad oblationes decimas & primitias prout declarauit Gregorius IX. Et Sixtus IIII. declarauit, quod parrochialium ecclesiarum præiudicium quod debent fratres Carmelitæ, & fratres Minores, & alij mendicantes per communicationem euitare celebrando, & prædicando in domibus suis, ac etiam in plateis communibus intelligendum est solum de decimis, & primitijs, quæ à laicis solent clericis exhiberi, ita habetur in monumentis. *f*

b Godofr. in summa eod. titulo.
c 1.to.q.43.
d In.2.impr. fo.102.concess. 214. & 215.
e Syl.ti. parrochia. n.1.
f In 1.impr. fo.102.& in 2.impr. fol. 185. concess. 465.

ARTICVLVS II.

Vtrum religiosi possint cum cruce intrare parrochias, quando corpora defunctorum eligũt sepulturam in suis domibus.

RESpondeo dicendo, *Quod Leo Decimus in Concilio Lateranensi statuit, quod nulli religiosorum parrochias cum cruce, ad leuanda corpora eorum qui apud Ecclesias domorũ, vel locorum eorundem religiosorum suam elegerunt sepulturam intrare poßint, nisi prius præmonito, & requisito ac recusante parrochiano presbytero. Et tunc sine eius, aut ordinarij præiudicio, nisi eisdem fratribus super hoc antiqua consuetudo, quæ sit in viridi obseruantia, & cum pacifica possesione suffragetur*; ita habetur in supplemento. *a*

Notandum est primo circa hanc concessionem, quod illud verbum parrochias sumitur in præsentiarum non pro ecclesia parrochiali, non enim est necessarium, quod corpora defunctorum antequam leuentur ad ecclesias fratrum vbi sepeliuntur deferantur, ad suas parrochiales ecclesias, & sic tale quid in praxi minimè versatur cum nullum ius, hoc fieri præcipiat. Est igitur, parrochia in hac cõcessione sumẽda secundũ suũ proprium significatũ de quo in articulo superiori, scilicet, vt significat locũ in quo degit populus alicui ecclesiæ baptismali deputatum & certis finibus limitatum, per quem vult Summus Pontifex, vt religiosi deferant corpora defunctorum quæ in suis ecclesijs sepeliuntur cum cruce monasteriorũ, sed vt hoc possint facere debent præmonere, & requirere parrochianum presbyterum cuius recusatione non obstante possint religiosi cum cruce suam parrochiam intrare, sine tamen eius, & ordinarij præiudicio. Quod præiudicium quantum ad præsentis articuli quæstionem non solum consistit in decimis, & primitijs de quibus in superiori articulo, sed etiam quoad quartam funeralem quæ præcipitur à sacris Canonibus fieri à religiosis prout in primo tomo, *b* est amplediũtum. Circa eandem concessionem ibi, *super hoc antiqua cõsuetudo*. Notandum est, quod sufficit consuetudo quadraginta annorum qua res, & iura ecclesiæ præscribuntur, prout dictum est in primo *c* tomo, & dicetur infra hoc tomo in quæstione de præscriptione.

Circa eandem concessionem, ibi, *quæ sit in viridi obseruantia.* Nota, quod licèt contra iura monasteriorum non possit allegari nisi consuetudo quadraginta annorum. Prout in eodem primo *d* tomo dictum est in hoc tamẽ casu innuit per dicta verba Summus Pontifex, quod potest allegari prædictam consuetudinem antiquam non esse in viridi obseruantia.

a supp.fo.26 concess.76.
b 1.to.q.39.
c 1.to.q.138.
d 1.to.q.38.

ARTICVLVS III.

Vtrum Episcopus possit præficere monachum in parrochum.

RESpondeo dicendo, quod episcopus potest præficere monachum de licẽtia Abbatis

Abbatis ecclesiæ parrochiali seculari prout tradit Couarruuias, *a* & tenent Syluester, & Turrecremata, imo potest compellere nisi sit exemptus prout tenet Syluester *b* allegando quandam decretalem. Aliqua circa materiam huius articuli vide in primo tomo *c* in quæstione de beneficijs.

a Cou. de testa. §. 2. n. 2. Syluest. v. religio. 7. §. 3. & 9. Turr. d. 58 c. 2.
b Syl. d. §. 3. c. quorundā. §. fi. de elect. lib. 6.
c 1. to. q. 33. & 34.

QVÆSTIO XXIX. De paupertate in tredecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuordecim.

1 *Quid sit paupertas.*
2 *Quotuplex sit paupertas.*
3 *Quæ paupertas requiratur ad constituendum religiosum.*
4 *Vtrum religiosi possint habere aliquid.*
5 *Quibus acquirat monachus.*
6 *Vtrum Summus Pontifex possit dispensare in aliquo casu cum religioso, vt habeat proprium.*
7 *Vtrū cōmendatarij militiarum qui possunt ducere vxorem possint habere proprium.*
8 *An generalis Eremitarum Diui Augustini de consensu prioris, & conuentus possit concedere religioso Ecclesiam sibi vnitam cum quodam hortu ad eius vitam, vt soluat quosdam redditus, &c.*
9 *Vtrum prædicta concessio possit reuocari.*
10 *Vtrum regulares possint habere peculium de licentia superioris.*
11 *Vtrum prælatus possit concedere subdito facultatem expendendi bona quorum vsum habet in quoscunque vsus.*
12 *Vtrum moniales possint licitè retinere redditus vitalitios.*
13 *Vtrum peccet contra votum paupertatis subditus qui pro prædicationibus, aut missis recipit aliquod stipendium contra constitutionem ipsius ordinis.*
14 *Vtrum Moniales primæ Regulæ sanctæ Claræ possint post Concilium Tridentinum habere possessiones, & immobilia.*

ARTICVLVS I. *Quid sit paupertas.*

Respondeo dicendo, quod cum quæstio quid nominis præcedat quæstionem quid rei, idcirco à definitione quid nominis exordiri oportet. Et est sciendum, quod paupertas nihil aliud significat quam paruam partem exiguum patrimonium, & modicas facultates: dicta est enim à Greco πνια idest pauca pecunia idest à paruo lare teste Varrone, *a* eo quod qui modicum in facultatibus habent pauperes nuncupantur quasi parum potentes ita Archidiaconus, *b* & Paulus Castrensis. Hinc Cicero. *c* Marcus Manilius inquit, *Patrū nostrorū memoria pauper tandem fuit habuit enim ædiculas in Carinis, & fundū in Labicano.* Et in Tusculanis *d* ait, *vt de paupertate nonnunquam cuius onus disputando leuamus docentes quam parua & quam pauca sint, quę natura desiderat.* Hinc Valerius, *e* Maximus loquēs de paupertate ait, *non attinet vlteriore disputatione Valerij Publicolę paupertatem seruari, abunde enim patet quid viuus possederit cui mortuo lectus funebris, & rogus defuit.*

a Varron li. 4. de lingua Latina.
b Archid. in c. quo iure. 1 d. 8. Castren. in l. id quod pauperib. C. de e isco. & cleric.
c Cicer. Paradox. 63.
d 3. Tuscul.
e Valer. li. 4. de pauper.

Sed deueniendo ad definitionem quid rei posset quispiam fortè quærere quomodo posset paupertas definiri cum apud Philosophum, *f* cautum sit definitionem soli enti positiuo, non autem priuatiuo competere posse, nam cum in definitione ipsa ponatur quidditas, & essētia rei definitæ, & entis priuatiui nulla sit quidditas ens priuatiuū definiri non potest vt etiam ait Baldus, *g* vnde cum paupertas sit ens priuatiuum quoniam hi qui facultatibus, & fortunæ bonis priuati sunt pauperes dicuntur, sequitur quod eius definitio haberi non potest. Sed huic obiectioni ex doctrina iuris consultorum faciliter respondetur negando paupertatem esse ens priuatiuum propriè, & simpliciter: nā etsi negari non possit eos pauperes esse qui diuitijs denudati sunt nō tamen infertur ex eo, quod paupertas propriè, & simpliciter sit ens priuatiuum. Quapropter dicendum est, quod sicut seruitus quæ secundum ius *h* est priuatio libertatis, & nihilominus definiri potest, & de facto definitur à Iustiniano *i* & à iuris consultis, sic paupertas non dicitur ens priuatiuum simpliciter, sed respectu diuitiarum, & bonorum, ideoque definiri potest

f Aristo. 3. & 4. physi.
g Bald. in Rubri. C. qui admitti col. 1.
h §. ius autē gentiū inst. de iur. natur. & inst. de libert. in prin.
i §. seruitus inst. de iur. person. l. libertas. §. seruitus. ff. de stat. homin.

K Plato. li. 5 legum.

potest. Et omissa definitione Platonis, k dicentis paupertatem esse non possessionis decrementum, sed insatiabilitatis augmentum videtur definienda in hunc modum. Paupertas est rei ad rectè viuendum pertinens necessitas. Quam quidem definitionẽ comprobo quoniam is qui habet vnde alimenta percipiat nisi tamen abundè ad benè beateque viuendum habeat pauper nuncupatur. Et ita dixerunt Archidiaconus, l & Paulus Castrensis pauperes esse parum potẽtes. Et hinc est, quod puella cui nõ desunt ad victum necessaria si nobilis est, & secundum eius conditionem, & qualitatem ex paucitate dotis, & patrimonij æquali viro viuere non potest pauper appellatur: ita tenent Baldus, m & Decius, ex qualitate namque personarum pauperes appellantur.

l Archidia. & Castrens. vbi supra.

m Bal. in l. si quis ad declinandum. C. de episco. & cleri. Decius in c. cæterũ. nu. 74. ex. de iudic.

Quod autem prędicta definitio sit quid ditatiua probatur, quia constat genere, & differentia, genus est necessitas. Illud enim verbum plures sub se comprehendit, & ad quam plura quorum indigemus referri potest, vt ad necessitatem famis, ad necessitatem soluendi creditoribus & demũ ad quarumcunque rerum necessitatem. Differentiam autem constituunt illa verba rei ad rectè viuendum, quæ quidem ponuntur ad exclusionem egestatis & mẽdicitatis, quæ dicitur quando alicui ad victum necessaria desunt, vt est quædam glossa n notabilis. Hinc Virgilius, o ait *& metus, & malesuada fames, ac turpis egestas*, & declarat ibi Cõmentarius, quod egestas dicitur turpis, quia macie deturpat faciem, & necessitate sordium relinquit victum, & vestitum. Cæterum aduertendum est, quod communis vsus loquendi eam differẽtiam inter paupertatem egestatem, atque inopiam minimè seruat. Quinimo sæpè numero alteram pro altera ponit, & eis promiscuè vtitur, vt videri potest in quadam lege, p & tradit Benincacius. q

n Glos. in c. maritum in v. post. ff. solut. mat.

o Virgilius AEned. 6.

p l. siquis ad declinãdum vers. siquis enim pauperior C. de episc. & cleri.

q Beninc. de paupert. & eius priu. q. 1 n. 44.

ARTICVLVS II.

Quotuplex sit paupertas.

Respondeo dicendo, quod visa paupertatis definitione ad eius species deueniri oportet. Pro quo notandum est, quod Theologi triplicem speciem paupertatis excogitauerunt. Quidam enim dicuntur pauperes spiritu, qui licèt diuitijs, & tẽporalibus bonis abundent, non tamen confidunt in eis, nec alia concupiscunt, sed proprijs facultatibus contenti Deum laudant à quo ea habere cognoscunt, de quibus loquitur scriptura a dicens, *Beati pauperes spiritu*, de qua agit Archidiaconus. b Et istorum pauperum septem singulares veteris testamenti patres enumerat Verrat. c Ferrar. Alij dicuntur pauperes corpore tantum, qui temporalibus bonis non abundant ea tamẽ valde cupiunt, & affectant de quibus iura d multa loquuntur. Alij dicuntur pauperes corpore, & spiritu, vt hi qui nec bona temporalia possident, neque ea modo aliquo concupiscunt, quinimo relictis omnibus Christum Dominum nostrum sequutur de quibus apud Matthæum, e dicitur. *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.*

a Matth. 5.

b Archid. in c. iam verò. 23. q. 6.

c Verrat in enarrati, super sermo. domin. in monte lib. 1. c. 2.

d l. siquis ad declinãdũ. C. de epis. & cler. l. si procuratorem. § si ignorantes ff. mandat.

e Matth. 19.

Alij duas tantum species paupertatis excogitant, aliam voluntariam, aliam necessariam vocantes. Idque ex mente D. Thomę f fuisse dicunt. Quod neque Phauor. Philosophus inficiatus est dicens paupertatem aliã animi, aliam fortunæ culpa contingere, quã si voluerit paupertatem animi voluntariam dici, ex eo, quiã ab animo voluntas oriri soleat, & paupertatem fortunæ necessariam esse, quia inuiti fortunę cedere tenemur iuxta illud Ouidij.

f D. Th. 2. 2. q. 186. art. 3.

Nempè dat, & quocumque libet fortuna rapit.

Quamobrẽ fortuitos casus dicere solemus eos quos hominis prouidẽtia reparare nõ potest, & à quibus plerumque mortales excusantur, vt patet ex aliquibus iuribus. g

g l. 2. §. si eo tempore. ff. de administ. rer. ad ciuit. pert. l. quæ fortuitis C. de pigno. actio.

Voluntaria autem paupertas est illa quæ ab ipsorum profitentium volũtate proficiscitur, vt potest videri in his qui ordinis Minorum regulam amplectuntur paupertatem vouentes obseruantiãque regulæ pollicentes de quibus plura decreta h canonica verba faciunt, & de religiosis vniuersaliter multa in iure i Canonico tractata videmus. Et de hac parte dicunt sancti loqui Matthæũ k dicentem *beati pauperes spiritu*, id est voluntatẽ hanc beatissimam appellat Ioannes Faber. l Et hanc secutus fuit Christus Dominus. Et post eum eius vestigia sequentes apostoli. Et hanc sequuntur religiosi prout articulo sequenti dicetur.

h c. exiit de verb. sign. li. 6. c. exiuit de verb. signif.

i in ti. de regul. & in tit. de relig. domib.

K Matth. 5.

l Faber. in §. 1. inst. qui cau. man. nõ lic.

AR-

ARTICVLVS III.
Quæ paupertas requiratur ad constituendum religiosum.

Respondeo dicendo, quod ad constituendum religiosum non sufficit votum nõ tenendi aut acquirendi aliquid iniustè, quod est præceptum cõtentũ implicite in septimo præcepto Decalogi, & explicitè in decimo pręcepto, & habetur in *a* sacra scriptura. Nec est votum carentiæ volũtatis habendi vel retinendi aliquid etiam iustè nisi quatenus est instrumentum virtutis, & hæc est de consilio iuxta illud, *b* *Si vis perfectus esse vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus.* Est igitur votũ, quo quis profitetur nihil habere, neq; habere posse: requiritur enim, quod exuat veterem hominẽ, & induat nouũ profitendo paupertatem exteriorẽ qua renunciet omnem rationẽ tam iustã quam iniustã quærendi, & habendi pecuniã, & aliquam quamcũque rem, vt in iure *c* probatur, & tradit D. Thomas communiter receptus. Insuper requiritur, quod ista paupertas promittatur per votũ solenne factum in religione approbata, in manibus prælati potentis aliquẽ ad religionem admittere secundum regulam ipsius religionis à Sede Apostolica approbatam, vt in iure *d* est definitum.

a Exod. 20. relata à gl. in c. quid in omnibus 32. q. 7.
b Matth. 19.
c Ca. cui portio. 12. q. 1. & c. ad monasterium. §. fi. de stat. monach. D. Th. 2. 2. q. 186. arti. 6.
d c. 1. de vot. li. 6. clem. 1. de regul.

ARTICVLVS IIII.
Vtrũ religiosi possint habere aliquid.

Respondeo dicendo, quod nullus regularis etiam Canonicus regularis potest habere vllũ dominium, vel aliud ius in pecunia, vel in re æstimabili ea, nec possessionẽ eius sibi. Dixi etiã Canonicus regularis, quia licèt canonici regulares laxiori regulę, quam monachi seruiant quoad aliqua, vt dicitur in iure, *a* quoad hoc tamẽ in iure *b* exequantur. Dixi dominiũ, quia benè potest habere iurisdictionem, qualem habent Abbates professi, & alij beneficiarij à iure *c* concessam. Dixi vel aliud ius, ad includendũ vsumfructum vsum seruitutem vel actionem, quia nihil tale regularis habere potest vt Canones *d* sacri determinant, in quibus doctissimus Nauarrus. Dixi neq; possessionem, quia etiam illa est ius, licèt possit habere detentionem facti naturalem, vt habet seruus in vestibus, & in alijs quę tenet, vt est in iure *e* ciuili determinatum. Dixi sibi siue nomine suo, quia bene potest alteri acquirere, vt statim dicemus. Dixi in bonis pecuniarijs, quia in alijs tam internis quam externis potest habere, vt omnes iusti habent fidem spem, & charitatem, &c. in externis item potest habere, vt in iuribus ecclesiasticis putà titulo beneficio regulari vel seculari episcopatus Abbatiæ prioratus vel cõmẽdæ quorum dominium & proprietas perinde pertinet ad eos sicut dominium, & proprietas titulorum beneficiorum ad clericos seculares, vnde perinde possunt agere, & agunt nomine suo super proprietate vel possessione suorum titulorum, ac illi, idque suo nomine, & non nomine sui prælati, vel monasterij, imo frequenter contra illud, vt dicitur in iure. *f*

a c. quod Dei timorem de stat. monac.
b c. monachi c. super hoc de stat. monach.
c c. edoceri de rescri. clemen. 1. de sup plend. negl. prelat.
d c. cui portio 12. q. 1. vbi Nau. n. 12. & 13.
e l. stipul. ista habere licet. §. hoc quoq; de verb. obl.
f c. eum dilecta de rescr. c. de monachis c. auaritię c. nisi de præbend.

ARTICVLVS V.
Quibus acquirat monachus.

Respondeo dicendo, quod quidquid acquirit regularis acquirit quoad dominium soli Deo, & Domino nostro Iesu Christo prout ait Innocentius *a* communiter receptus per citatos à Decio, ius autem supremum, & generale administrandi acquirit Papæ, & vniuersali ecclesiæ, particulare vero illi ordini, & monasterio, cuius est ipse si sit capax iuris administrandi, alioquin etiam remaneret apud Papam, & sola detẽtio, & vsus, & administratio facti penes ordines & monasteria quibus acquireretur ius particulare administrandi si illius essent capacia, per quod subtiliter, declaratur quędã Nicolai III. *b* decretalis definiens multa circa paupertatem promissam seruari à fratribus Minoribus. In ea enim Summus Pontifex non inducit ius nouum, sed antiquum exponit quatenus decernit dominium rerũ donatarum, & relictarum fratribus Minoribus incapacibus dominij in speciali, & in communi non quæri eis, sed remanere apud donantes si sibi reseruarunt, & si non reseruauerunt ad Sedem Apostolicã, & Romanum Pontificem transire, & solũ vsum, & administrationem facti cũ moderatione ibi posita eis permitti, circa quã Nicolai III. decretalem in quantũ ibi agit de dominio rerũ donatarũ vel relictarũ, quod scilicet, pertinet ad Papã est intelligendũ per dominiũ ius administrandi supremũ, quia verũ dominium ipsi

a c. cũ super de causa poss. Dec. in c. constitutus de rescript. Nau. de redit. eccle. monit. 40. q. 1.
b c. exiit. §. porro, & §. ad hæc. §. præterea de verb. signif.

ipsi soli Deo competit, sicut & dominium omnium aliorum bonorum donatorum, & relictorum ecclesijs, & ordinibus, & monasterijs capacibus dominij, & iuris administrandi quæritur soli Deo Domino nostro Iesu Christo, & solum ius supremum administrandi Papæ, *subalternum* verò ecclesijs parrochialibus ad vsum eatum, & ministrorum secundum Canones exercendum. Ita quod verbū *dominiū*, vel *proprietas* positū in aliquo textu, vel dispositione per quā ecclesiæ, vel prælati vel beneficiarij dicuntur suorū sibi donatorū, vel relictorū domini debet interpretari pro iure administrandi per Canones concesso. Et ita illa receptissima sententia Innocentij approbata per Nicolaū III. *c* quod quidquid acquirit religiosus acquirit suo ordini, vel Monasterio debet intelligi de Monasterio, & ordine dominij, & iuris administrandi capacis, & non de dominio vero, quod in omnibus bonis ecclesiasticis quæritur Deo, cum hac differētia, quod ius administrandi particulare quæritur secularibus, & ordinibus capacibus ipsis secundum canones exercendum, incapacibus vero soli Papæ quamuis vsus, & administratio facti concedatur eis cum moderatione, vt nobis Franciscanis regularis obseruantiæ conceditur per Nicolaum *d* III.

c d. §. Porro.

d Dict. §. Porro.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Summus Pontifex possit dispensare in aliquo casu cū religioso, vt habeat propriū stricto modo sumptum quoad dominium, & proprietatem sicut cæteri seculares.

RESpōdeo dicendo prout tradit doctissimus Nauarrus *a*, quod nō, etiā in casu in quo Papa dispenset cū religioso, vt nubat licitè, & ratio est quia dari potest causa, & necessitas cui succurri non possit nisi religiosus fiat verus maritus prout iam diximus supra hoc tomo, *b* at nullo modo potest dari necessitas cui nō possit succurri per solam bonorū tēporaliū administrationē, & sic ex defectu causæ nō potest Papa dispensare in voto paupertatis. Quod cōfirmatur nā maxima causa est necessaria ad disp ēsādū in voto solēni castitatis, quę quia vix accidit ideo nō nisi bis aut ter per Martinū V. & Eugen. IIII. super hoc legitur dispensatū prout affirmat Corduba. *c* Verū est tamē quādo dispēsat cū monacho in voto solenni castitatis, vt possit ducere vxorē, non dispensat cū eo, vt maneat monachus perfectus in perfecta, & euangelica religione, quā professus est, & quod simul habeat vxorē, quia votū castitatis est de substantia religionis euangelicæ, adeo, quod altero ablato, iam ipsa religio dissoluitur, & ipse iā religiosus illius desinit esse, & sic ex causa ille de religioso per dispensationē potest fieri non religiosus, & factus non religiosus vxorē habēs potest habere proprium, nā dispensando Papa cū monacho, vt succedat in regno, & possit ducere vxorē, causa quæ militat ad dispensandū cum eo, vt possit vxorē ducere militat, vt possit habere regnum, & proprium: non enim potest habere vxorē & liberos sine eo, quod ipsi concedatur proprium habere, quod ex dicendis articulo sequenti apparebit.

a Naua. in c. non dicatis. 12. q. 1. n. 19

b 3. To. q. 1.

c Cord. li. 1. qq. q. 14. iuxta finem.

ARTICVLVS VII.

Vtrum cōmēdatarij ordinū militariū cū quibus est dispensatū, vt possint vxores ducere, possint similiter dispensatiuè habere proprium.

REspondeo dicendo, quod Nauarrus, *a* ait cōmendatarios cōiugatos (, quales sunt in Regno Castellæ D. Iacobi Alcātaræ, & Calatrauæ, in Lusitania vero Cōmendatarij Christi D. Iacobi, & Auis etiā prout hodie viuunt, & profitentur) non habere dominiū rerū etiam patrimonialiū, aut quæ sua industria acquisierunt, sed pertinet ad militares religiones, quarum sunt cōmendatarij professi. Hinc vlterius affirmat seclūso priuilegio licèt inter liberos distribuere possint portionē legitimæ quæ illos contigit modo ea bona acquisita fuerint ante professionē, non tamen posse iuxta quandā Authenticā *b* distribuere inter liberos ea bona quæ post professionē pertinere ad eos ceperint, ac proinde neque de illis posse instituere maioricatū aut testari. Et ducitur hoc argumēto eo quod sint religiosi ac proinde pauperes nullius rei dominiū habētes: refert etiā motū proprium Pij V. quo cōmēdatarijs omnibus aufert priuilegia testādi facultatesq, cōcessas. Quare vult eos hodie etiā si liberos habeāt nō aliter testari posse, neque alia bona eis posse relinquere, quam alij religiosi.

a Naua. in c. nō dicatis n. 88. & in c. fi. 16. q. 1. in 3. q. n. 31. monit. 12. & 19

b Authen. § qua mulier. C. de sacrosanct. eccles.

Hanc opinionē affirmat Molina, *c* esse rigidā ad modū, & improbabilē sententiā, vt bene ait alter Molina, *d* ita enim sunt religiosi vt tamen perfectè, & integrè nō sint sicut religiosi

c Moli. 2. 3. tract. 2. dispen. 14. col. 772.

d Moli. li. 2. de pr. moge. Hispan. c. 8. n. 67.

ligiosi in claustro viuentes cum & castitatis votum quidam eorum omnino habeant dispensatum, nempè Cõmendatarij Christi in Regno Lusitano, qui neque coniugalem castitatem voueut. Cæteri verò magna ex parte eo quod solum vouent castitatem coniugalem similiter paupertatem obedientiam totamque regulam ita habent dispensatam, vt coniugatis degentibus in sæculo extra monasterij claustra alentibus liberos splendidãque prout eos decet familiam accomodata sint. Contrariumque eo ipso quo hæc omnia illis permittuntur esse omnino irrationabile, moraliterque seruatu impossibile. Nec verò ait Molina, e ita cum cõmendatarijs qui hodie viuunt est in voto castitatis, & cæteris dispensatum, quasi prius se astrinxerint ad integram castitatem, paupertatẽ, & obedientiam, qualem qui erant à principio institutionis huiusmodi ordinum profitebantur, & per dispensationem liceant eis quæ illis alias tunc non licebant, sed quia concessum est eiusmodi ordinibus non aliam castitatem paupertatem, & obedientiam in eis profiteri quam consuetam hodie ab eisdem seruari. Et quanuis quoad obedientiam, & paupertatem forma professionis nonnullorum horum ordinum aliquid plus præseferat quam à multis annis seruetur, non plus tamẽ à superioribus hodie exigitur quã quod seruari est consuetum, vsque, & consuetudo tot annorum obtinuisse præscripsisseque videtur, vt non aliter illa obligent promittivè intelligantur quam consuetudine à tot annis seruari consueuerunt, præsertim cũ multi eorum aut ferè omnes nequaquam profiterẽtur si ad aliam vitæ rationem quã hodie seruari consuetam tenerentur, maximè illi qui ob habitum honoris gratia cum exigua ad modum aut nulla pensione à Rege soluenda profitentur. Itaque hodie cõmendæ, & habitus præmia militum effecta sunt cum admodum modico religionis onere. Ex dictis arbitratur Molina, f quod Cõmendatarij de quibus est sermo dominium habent bonorum patrimonialium, necnon eorum quę sua industria acquirunt, posseque de his omnibus non secus testari instituereque maioratus ac cæteri sæculares, quin, & fructum cõmendatarum eo ipso, quod eos percipiunt possessionemque eorum acquirunt, vt priuilegijs consuetudine antiqua à multis annis facere consueuerunt. Confirmarique hoc potest praxi Regni Lusitani quoniam à multis annis non gaudent priuilegio fori quoad hæc omnia, quasi dominium eorum ad ipsos non verò ad monasterium pertineat, eaque de causa respondere coguntur coram iudice seculari, solumque in criminalibus, aut cum agitur de bonis cõmendæ, antequam fructus ab eis percipiantur, aut de bonis conseruatur eis priuilegium fori respondentque coram proprio iudice ordinis.

e Molin. 2.3 vbi su.

f Molin. 22. vbi sup.

Ad constitutionem Pij V. respondet Molina non esse intelligendum de his cõmendatarijs cõiugatis, de quibus loquimur, qui prout postulat eorum status antiqua consuetudine dominium habent suorum bonorum potestatemque omnino testandi. Imo addit, quòd fortè Summus Pontifex nõ posset ab eis auferre potestatem testandi de rebus patrimonialibus, & sua industria acquisitis cum nunquam sua professione intenderint abdicare à se dominium horum bonorum, & transferre illud in monasterium idque habet vsus, & consuetudo, neque pro emolumento habitus pensionis aut commẽdæ id efficerent. Intelligendum igitur erit in commendatarijs D. Ioannis, & in alijs aliorum regnorum tam virorum quam mulierum, quos constat dominos non esse suorum bonorum, vique suæ professionis testari non posse secluso priuilegio Sedis Apostolicæ.

Et vltra Molinam addendum est, quod Pius V. non reuocauit simpliciter potestatẽ testandi, sed eam tantum quæ dimanabat à priuilegijs Apostolicis, quare facultas testandi quam prædicti milites habent ex consuetudine, & ratione suarum constitutionũ non fuit à Pio V. ablata, vt constat ex prædicta bulla, quæ incipit *Romani*, quare sicut magister ordinis potest dispensare in alijs obseruantijs regularibus cũ cõmendatarijs, ita videtur, quod post motũ propriũ Pij V. poterant dispensare in factione testamenti. At pro maiori conscientiæ securitate optimè impetrata à Gregorio XIII. facultas ad testandũ, vt patet ex eius bulla cuius tenorẽ infra in quæstione de testamentis ponemus.

ARTICVLVS VIII.

An generalis Eremitarum Diui Augustini de consensu prioris, & conuentus Diui Augustini concedere possit ecclesiam sibi vnitam

cum quodam hortu, & alijs ad eam pertinentibus cuidã monacho sui ordinis ad vitã eius ea lege, vt soluat certos annuos redditus, & regeret & melioraret, siue redderet meliora omnia ad ecclesiã pertinentia, & celebraret quasdam missas, & faceret quædam alia pia.

a Cap. nõ dicatis. 12. q. 1

RESpondeo dicendo, quod in quodam decreto, *a* quod est pars regulæ D. Aug. dicitur monachum nihil debere habere possidere dare vel accipere sine consensu superioris, in quo clarè significatã contrario sensu posse accipere de licentia superioris, & sic videtur dictam concessionem esse validam, & in quadam decretali *b* permittitur religioso habere peculium de superioris licentia pro sibi iniũcta administratione, facit etiam pro hac parte decisio Ioannis Andreę, *c* quæ tenet valere statutum saltem cum causa factum, vt monasterium solũ det victum monialibus, & pro vestitu habeant quæ labore manũ suarum lucrãtur: per quod Panormitanus *d* ait satis licitã esse constitutionem vel cõsuetudinem quã religiosis certum quid annuũ pro annuo vestitu traditur, quod etiam tenet Decius. *e* Vnde videndum, & inquirendum est an dictus generalis in hoc casu iusta interueniente causa prædictam fecerit facultatem, si enim iusta ad hoc causa accessit non est eius concessio secundum sacros Canones iuxta superius allegata condemnanda.

b Cap. 2. de stat. monac.

c Ioan. And. in mercurial. reg. non est oblig. de reg. iur. lib. 6.

d Panor. in c. cum ad monasteriũ de stat. monac.

e Dec. in cã. edoceri n. 5. de rescript.

f Sess. 25. de regul c. 2.

Nec his obstat Concilium *f* Tridentinum definiens non licere regularibus possidere bona mobilia, & immobilia etiam nomine conuentus: hoc enim est intelligendum secũdum tradita in iure, *g* cõmuniter à Doctoribus explicata dummodo licentia prælati superioris non interueniat, licentia enim interueniente clarum est huiusmodi administrationem monacho non esse interdictam. Quod etiam satis innuũt verba dicti Concilij ibi. *Sed statim ea superioribus tradantur conuentuique incorporentur*, quæ verba significant tantum prohiberi in prædicto decreto regularibus bona aliqua tamquam propria possidere sine licentia superiorum.

g d. c. nõ dicatis.

Nec obstat, quod ratione huius concessionis debet hic monachus esse extra monasterium. Respõdetur enim, quod esse extra monasterium nõ derogat statui regulari. In quadam enim decretali *h* habetur fœminã posse fieri verè religiosam vouendo regulam in monasterio virorum, non intrando illud, & manendo in domo quæ sua erat ante professionem; & certè valet professio facta cum pacto; vt viuat vouens extra monasterium cum bonis, quę ante professionem erãt sua sustentando se de illis prout iam in superioribus, *i* est resolutum, & infra *k* dicetur.

h Cap. diuersitate clerici, vel vouent.

i Sup. hoc. tomo. q.

K Inf. hoc tomo. q.

ARTICVLVS IX.

Vtrum prædicta concessio possit reuocari.

RESpondeo dicendo, præfatã concessionẽ posse per concedentes reuocari: dicitur enim in iure, *a* quod nulli religioso cõmittatur aliqua obediẽtia perpetuo possidẽda tãquã in sua sibi vita locetur: sed cum oportuerit amoueri sine cõtradictione qualibet reuocetur, per quod determinat ibi Panormitanus cõmuniter receptus, quod Abbas, & cõuentus nõ possunt facere statutum per quod ligetur successor, & quod Abbas nõ ligatur ex suo statuto, licet cum cõuentu illud fecerit quominus possit contrauenire, nam monachi non possunt resistere illi cum debeãt obedire, & corũ velle depẽdeat à volũtate Abbatis prout in iure *b* habetur, adeo quod tenet Ioannes Andræas, *c* quod etiã si Abbas iurauerit seruare statutũ, nihilominus reuocatio tenet licèt incidat in periuriũ, per quod Panormitanus *d* tenet, quod si Abbas concedat priori obedientiario seu mandatario, vt ad vitã teneat prioratũ seu administrationem sibi cõcessam potest nihilominus reuocare, quia non potest Abbas sibi imponere legẽ nec venire cõtra dispositionẽ iuris, *e* quia labefactaretur vis voti obedientiæ, quod est vnum de substantialibus regulæ.

a Cap. cũ ad monasteriũ, §. tales de stat. monach.

b Cap. si. religiosus de elect. lib. 6.

c Andr. in c. non est obligatorium de reg. iur. li. 6.

d Panor. in d. c. cũ ad monasterium n. 11.

e d. §. tales.

Verũ est tamen, quod licet huiusmodi reuocatio de rigore iuris facta valeret, non tamen debet fieri sine iusta causa, & concedentes siue successores eorum qui eam fecerint grauiter peccarent ea firma ratione, nam sicut Dominus obligari potest seruo naturali obligatione descendente à pacto vel contractu, prout dicitur in iure, *f* ita etiam prælatus potest obligari monacho, vt in præfato iure tradunt scribentes, &

f l. naturaliter l. si id quod. ff. de condit. indebit.

g Panor. consil. 104. 1. vo. & un consil. Nau. in c. nõ dicatis n. 42.
h Nauar. vbi sup. n. 98.

tenet Panormit. g quẽ refert, & sequitur Nauar. Et sic potest dictus monachus opponere querelã prælato sine iusta causa istã cõcessionẽ reuocãti prout dicit idem Nauarrus. h Et quibus infertur, quod nõ possunt prælati regulares amouere prælatos cõuẽtuales à prælationibus quas ipsi assignauerint si causa ad talẽ amotionẽ faciendã legitimã nõ interuenerit, & ita in nostra religione iustè, & iuridicè est ordinatũ, vt prouinciales licèt possint suspẽdere guardianos iusta id causa postulãte nõ possũt tñ eos omnino à guardianatu priuare nisi causa priuationis ad definitoriũ deferatur, & cõsilio patrũ definitorij legitima, & iusta censeatur. Imo dico quod licèt secundũ nostræ religionis ordinationes guardiani oẽs in cõgregatione intermedia suos guardianatus renũciẽt nõ possunt prouinciales, & definitores eos à prælatione amouere in partibus, vbi licet renũciẽt nõ admittitur eorũ renũciatio, & cõtinuantur, nisi iusta ad id causa accedat: bonis enim prælatis iniuria irrogatur, si quod cũ alijs bonis vtitur cum illis minimè practicatur.

ARTICVLVS X.

Vtrum regulares possint habere peculium de licentia superioris.

a c. non dicatis. 12. q. 1.
b Ses. 25. de reg. c. 2.
c Ca. quo iure 8. d. totus ti. de acq. rer. dominio.

Respondeo dicendo, quod religiosi possunt habere peculium de licentia superioris prout definitum est in iure. a Sed cõtra adest Conc. b Trid. vbi dicitur nec deinceps liceat superioribus bona stabilia alicui regulari cõcedere etiã ad vsumfructũ, vel vsum, vel administrationem. Pro explicatione est notandũ, quod propriũ in hac materia est duplicis generis. Alterũ est propriũ quoad verũ dominiũ, & verã proprietatẽ qualẽ habent homines seculares sibi id iure c permittente. Alterũ, quod est proprium alicuius quoad ecclesiasticã, & liberã administrationem, qualem habent beneficiarij ecclesiastici, & alio nomine dicitur peculium de quo in titulo de peculio clericorũ. Secũdo nota, quod hoc propriũ secũdi generis, quod alio nomine dicitur peculiũ, est triplicis speciei. Primæ speciei, quod cõceditur administrãdũ in vtilitatẽ, & dãnũ concedẽtis tãtũ, quale est, quod cõceditur officialibus Monasterij, & obediẽtiarijs, quibus cõmittũtur aliquæ villæ, vel domus administrandæ nomine monasterij reuocabiles ad nutũ superioris secũdæ speciei. Peculiũ est, quod cõceditur in vtilitatẽ, & dãnũ recipiẽtis sine vlla pẽsione & onere, vel ita vt certã soluat pẽsionẽ, aut aliquod onus expleat, & reliquũ cõmodi vel dãni ei cedat ad dispõnẽdũ de eo in suos honestos, & pios vsus tantũ, qualis speciei peculiũ habent beneficiarij, & multi iã senes, vel infirmi benemeriti de religione quibus aliquæ domus salubriores cõcedi solẽt ad nutũ remouibiles. Tertię speciei peculiũ est, quod cõceditur in cõmodũ, & dãnũ accipiẽtis pro facultate disponendi pro libito in quoscũq; vsus etiã prophanos, vt potest secularis de suo verè proprio, & de hoc agitur in dicto decreto Conc. Trid. Vnde quãdo cõciliũ dicit, quod nulli regulari liceat habere bona mobilia, & immobilia intelligendũ est de proprio primi generis cuiuscunque iuris pecuniarij, & etiam de simplici vsu quoad ius administrandi nomine suo & etiam quoad vtendum eo etiam vsu facti sine extrema necessitate sui vel alterius, & sine iusta licentia prælati, nos autem loquimur in casu, quo regulares habent nomine alieno de licẽtia iusta expressa vel tacita prælati. Vnde dictũ decretũ Cõcilij, quod prohibet superioribus cõcedere bona stabilia alicui regulari etiã ad vsumfructum, vel vsum, vel administrationẽ, aut cõmendã nihil noui iuris videtur inducere, sed solum videtur cõtinere declarationẽ alterius antiquæ decretalis. d Sed vt supradicta vniuersaliter dicta clariora fiant ad singularia deueniendũ censui per cõclusiones hãc materiã resoluẽdo. ¶ Prima cõclusio, procuratores seu œconomi, & quotquot alij bona conuẽtus administrãt si in alios vsus quã à superioribus deputata sunt ea expẽdãt peccãt mortaliter, & sunt in statu damnationis ac proinde quãdiu nõ resipiscũt à cõfessarijs absolui neque debent nec possunt. Hęc cõclusio est in mortalibus euidens. Et est D. Thom. e & cuiusdã glossæ quã sequũtur Sarmiẽto, & Ioãnes Gers. Et patet, quia solũ respectu eorum vsus qui in bonũ monasterij ordinat destinatã à superiorib⁹ habẽt rerũ administrationẽ, ergo in cæteros vsus in quos sibi facultas cõcessa nõ est nõ magis possunt expẽdere quã possint cæteri religiosi, at cæteri si de bonis cõmunitatis quidquã attrectẽt, aut expẽdãt peccãt mortaliter, vt oẽs fatẽtur: ergo, & illi. Et est notãdũ, ꝙ licet omnia bona monasterij sint oĩbus cõmunia nõ tamẽ ita, vt singuli sint dñi aliquatarũ partiũ, qualiter est fundus communis pluribus hæredibus æqualiter institutis, vel emptoribus ęqualiter pretium

d c. cum ad monasteriũ de stat. reg.
e D. Th. 2. 2 q. 32. arti. 8. gl. in clem. ꝟ sed & talis de vit. & honest. Sarmiẽ. in 1. p. sui defensorij monit. 11. Gers. alphab. 34.

tiũ cõferentibus:nã si ita essent proprietarij essent iudicandi, sed sunt cõmunia, vt singulis, quod opus fuerit, applicetur ab eo qui habet auctoritatẽ illa administrandi. Porro si hanc auctoritatẽ penes æconomos reside-re quis dixerit, attendat verba Conc. Trid. *f* vbi præcipitur, vt administratio bonorũ monasterij ad solos officiales eorundẽ ad nutũ superiorũ amouibiles pertineat. Ex quibus aperte sequitur quã cõsideratè ac diligenter intendere procuratores debeant sui muneris executioni, & bonorũ Monasterij administrationi, nã quoties citra expressam prælati licentiã, aut rationabiliter præsumptã notabilẽ aliquẽ sumptũ faciunt de bonis conuentus peccant mortaliter, & quandiu ad meliorẽ mentem non redeunt, vt firmiter statuant secus facturos se deinceps sunt in statu peccati mortalis ac proinde absoluendi à cõfessarijs minimè sunt. Ex quo rursus fit nõ solũ in profanos vsus, sed etiã alias licitos, vt tunicã, chlamydẽ, calceos, aut quęuis alia vtẽsilia, & supellectilia emere aut sibi aut alijs fratribus sine licentia expressa, aut præsumpta prælati esse sibi penitus illicitos & malos mortaliter.

f Sess.25. de regul.c.2.

Secũda cõclusio, licèt prelatus sit apud quẽ præcipuè cura, & administratio bonorũ cõuentus tẽporaliũ nõ minus quã spiritualiũ residet, non tamẽ potest ad libitũ ea in quosuis vsus expendere ex iure Canonico, *g* satis patet prima pars, secunda autem pars probatur, quia prelatus nõ est dñs, sed administrator, vt in iure *h* dicitur: ergo tenetur in eos tantũ vsus distribuere, in quos destinata sunt prout probat Nauar. *i* quod si in profanos vel inutiles vsus dispenset nõ est dubiũ quin peccet mortaliter, per hoc tñ minimè tollit, quin vbi cõsuetudo inoleuerit donare aliqua, potest ea dare: de quo in secũdo tomo in quæst. *k* de donationib' aliqua diximus.

g c.nullã.12. q.2.c. edocere de rescrip. d.sess.25.c.2
h c.fraternitatem de donat.
i Nau.in d.c. nullam. 12. q.2.n.6.
k 2.to.q.57

Tertia cõclusio, religiosus etiã ex ijs quæ sibi deputata sunt ad proprios vsus si sine licẽtia prælati dispenset rẽ notabilis, quãtitatis tã intra quã extra monasteriũ peccat mortaliter, & agit cõtra votũ paupertatis ita D. Antonin. *l* Syluest. & Nauarr. Et probatur nam *vsurarius* nequit de rebus tantũ ad vsum propriũ concessis in alios vsus disponere, vt patet ex iure, *m* sed sic est, quod religiosus solũ est vsurarius eorũ bonorũ quę sibi destinata sunt, ergo nõ potest in omnẽ vsum ea expendere, vnde rectè ait Soto, *n* quod sicut cũ aliquis aliquos cõuiuio excipit nõ facit eos dominos esculentorũ, & poculẽtorũ quibus mẽsa struitur, quia neq; illis facit copiã, vt illa ad alios trãsmittãt, aut in proprias domus portent, sed vt sedẽtes vescãtur illis, ita Monasteriũ facultatẽ facit monachis edẽdi vestiendi, &c. nõ tamẽ ea bona in alios vsus expẽdendi. Verũ est tamẽ, ꝙ est licitũ religioso peregrinãti vel existẽti in studio extra claustra facere eleemosynã moderatã ex his quæ sibi in propriã sustentationẽ sunt assignata, vt post alios tenẽt Syluest. *o* Ioan. Tabien. & Nauar. Et addit Turrecr. *p* ex Hugone super regulã D. Aug. quod religiosus existẽs extra claustra potest emere, vẽdere, &c. non tamẽ si intra claustrũ extiterit etiã si illud quod vult expendere ipse sibi subtraxerit de his quę poterat honestè cõsumere. Aduertendũ tamen, ꝙ vt regularis possit etiã extra claustra existens vẽdere debet habere cõtrahendo intentionẽ quærendi monasterio suo aut ordini eo legitimo modo quo iure humano, & diuino licet, quia volẽs hoc vult cõsequẽter, & illud argumẽto *q* eorũ quæ in iure notãtur, & ita tenet Nauarr. *r*

l Ant.3.p.ti. 16.§.11.col. 1.& 2. Sylu. v.relig. 6.q. 7.particul.2. Nau.in c. nõ dicatis 12. q.1.n.44.
m Titu.inst. de vsu, & habitat.
n Soto li.4. de iust. q.5. ar.1. col.8.
o Syl.v. eleemosyna. q.5 Tabien.n.8. Nau. vbi su. n.4.
p Turr.in d. c. nõ d.catis n.6.
q l.illud.ff. de acq.hære dit.c.pratere a de of.de leg.
r Naua.in c. cui portio, n.23.in 1.cõment. de regul.

Quarta cõclusio magno opere cõsideranda & prę oculis habẽda, nõ potest religiosus bona sibi à prælato deputata ad certos vsus expẽdere in alios in quos licentiã prælati non habet, vt si in religione vbi habet frater aliquas pecunias in deposito & postulet licentiã à prælato ad emẽdos libros Theologię si loco horũ emat libros profanos, ad quos emẽdos verosimiliter existimat facultatẽ sibi à prælato nõ faciendã peccat mortaliter cõtra votũ paupertatis. Ex quibus infertur, ꝙ fratres Minores regularis obseruãtiæ (de quorũ altissima paupertate dicemus infra quæstione sequẽti) si ea quæ ipsis cõcedũtur habere ad certas necessitates præsentes vel eminentes expẽdãt in alios vsus, ad quos verosimiliter existimãt facultatẽ à prælato nõ faciẽdã peccãt mortaliter cõtra votũ paupertatis ab eis promissum. Nec obstat si dicatur quod diuersus est status Minorũ ab alijs religionibus quę habẽt bona in cõmuni; bona enim illarũ religionũ sunt Sedis Apostolicæ per prelatos regulares dispẽsanda, & ideo peccant mortaliter cõtra volũtatẽ ipsorũ pecuniã expẽdẽdo. At pecunia quę cõceditur fratribus Minoribus ad suas necessitates præsentes aut eminentes subleuandas nõ est Sedis Apostolicæ, sed dãtis, & ita semper antequã expendatur dominiũ talis pecunię est apud dãtem, *s* & ideo nimirũ si religiosus Minorita

s Ca. exijt de ver. sign. li.6

 possit

posſit eā cōuertere ex expreſſa aut præſumpta voluntate dantis in emptionē gallinarū aut aliarū rerum pretioſarū eorum ſtatui repugnantiū. Nā huic obiectioni mihi ſatis ridiculæ reſpōdeo, quod vt frater Minor poſſit prędictā pecuniam licitè cōuertere in aliquā rē duplex licentia requiritur. Prima ipſius dantis, ſecunda prælati, & licèt adſit voluntas dantis volētis talē pecuniā in emptionē rerū pretioſiſsimarū, & profanarū pro libito cōſumi, deeſt tamen volūtas prelati minimè id cōcedētis, de quo veroſimiliter exiſtimatur facultatē ad huiuſmodi minimè cōceſſurum. Et per cōſequens tali volūtate, & licentia deficiente ego nō poſſum dictos fratres Minores in hoc caſu à peccato mortali liberare. Nec eos melioris cōditionis efficere deb emus quā alios habentes bona in communi, qui Deo optimo Maximo arctiſsimā paupertatē Minorum minimè promiſerūt. Et certè ſi fratres Minores in cōuerſione pecuniæ in aliquā rem tantū ad voluntatē dantis recurrere tenerētur poſſent iure optimo iuxta voluntatē expreſſam ipſiuſmet dātis emere habitū nimis pretioſum à fratrū Minorū habitu diſtinctū nimis, quod eſſe cōtra regulā fratrum Minorū, nemo eſt qui ignoret. Dicendū eſt igitur pecuniā oblātā fratribus Minorib⁹ apud dātē quoad dominiū, & proprietatē remanere, vſum tamen ipſius pecuniæ iuxta voluntatē ipſius dantis regulatā cū volūtate prælati in neceſsitates prędictorū fratrū eſſe cōuertendum, vt contra votum paupertatis altiſsimæ promiſſæ aliquod ſiniſtrū minimè cōmittatur. Et prælati licentiā ad prædicta regulatā cum ſuo ſtatu cōcedere tenentur, vt infra articulo vndecimo dicetur. Supradicta modo cōfirmantur poſt capitulū fratrum Minorū generale celebratū Romæ anno Dñi milleſimo ſexageſimo in quo iuxta cōſtitutionē Martini V. & Pauli IIII. pecunia oblata dictis fratribus non apud dantē remanet, ſed in Sedē Apoſtolicā tranſit, & per conſequens non poteſt conſumi ſine licentia prælatorum.

Quinta cōcluſio, retinere aliquid notabile cum animo illud occultandi prælato, cuiuſcūq; generis illud ſit, apertè eſt peccatū mortale. Ita definitur in iure, & tradūt poſt alios Turrecrem. *t* & Nauar. Eſt veruntamen conſiderandū, quod duplici ratione poteſt religioſus rē aliquā ſuo occultare prelato, primo ne illa ſpolietur, ſecundo ne fortè reprehendatur, quia ſine eius cōſenſu ſuſcepit, & qui rē occultat prælato, quia iure, & merito ſibi eā auferendā à prælato exiſtimat peccat cōtra votū, & eſt proprietarius, ac proinde peccat mortaliter, ſi verò ea intentione occultet quia exiſtimat nō quidē ſe re illa ſpoliandū, ſed ſolū reprehendēdum, quia incōſulto prelato eā poſſidet, tunc eū ad peccatū mortale minimè cōdemnarē, ſi in præparatione animi eſt paratus eā prelato tradere, & minimè retinere ſi intelligeret eū ipſi minimè cōceſſurū. Hinc certā licet cōſtituere regulā pro ſcrutinijs ſeu viſitationibus cellarū, nā proculdubio ſi quādo prælatus viſitat cellā religioſi, nēpe ad inquirendū, & perſcrutādum quid in cellis ſinguli habeāt, ſi aliquis fratrū occultet verbi gratia profanas aliquas veſtes picturas imagines, gēmas libros, quę omnia iuxta ipſius fratris cōditionem, & dignitatē prælatus ægrè, & moleſtè laturus eſt, vt habeat, & ea ab illo ſublaturus creditur, minime dubiū eſt quin talis occultās peccet mortaliter niſi materia ſit parua, ac modica.

Sexta cōcluſio, recipere vel acquirere ab alijs aliquid notabile ſine ſuperioris licētia peccatū mortale eſt religioſo, ita Nauarr. *u* & probatur ex iure canonico, vbi dicitur ſi quidpiā fuerit religioſo ſpecialiter deſtinatū nō præſumat illud accipere. Et Cōc. Tri. poſtquā decreuit, vt nulli regulari liceat aliquid, vt propriū poſſidere addit, ſed ſtatim ea ſuperiori tradātur cōuentuiq; incorporētur. Quod etiā in quadā partitarū lege *x* ſtatuitur. Hoc autē intelligitur quādo res abſolutè, & ſimpliciter fuit data religioſo. Nam tūc tāquā incapaci data acquirit ſtatim monaſterio, & debet ſtatim ſuperiori tradi, & monaſterio incorporari, ſed ſi ipſi religioſo detur ſub cōditione, q̄ eā habeat independēter à prælato nō intēdēs dans aliter eā à ſe abdicare tunc peccat mortaliter ſubditus eā recipiendo, & ei qui debet tenetur eam ſtatim reſtituere, vt poſt alios notat Syluester. *y*

Septima cōcluſio, non peccat mortaliter monachus qui rē etiā mediocris valoris ſuſcipit ab extraneis, aut tradit alteri fratri, aut cōmutat cum alio ſiue domeſtico ſiue extraneo, cū per huiuſmodi actiones nō præiudicetur in aliquo monaſteriū, & cōpertum habeat ſi à prælato facultatē poſtulaſſet ad eas actiones ſibi minimè denegandā. Quod vt procedat triplici limitatione debet moderari. Prima eſt, quod ſubditus prōptum, & expoſitū habeat animū non occultandi, ſed potius reſignandi in manus prælati talia bona accepta

t Turrec. in ca. nō dicatis ar. 5. Nau ibi

u Naua. in c. non dicatis, n. 16. c. cū ad monaſteriū de ſtat. monach. ſeſ. 25. de regu. c. 3.

x l. 14. tit. 7. par. 1.

y Syl. v. religio. 6. q. 7. part. c. 2.

acceptaretēta permutata,&c.quotiesprela tus exegerit,aut quoties fecerit cellarū scru tiniū,secunda quod per prælatum aut consti tutiones talis religionis nō sit in virtute obe dientiæ aut cum simili rigore interdicta talis acceptio, retentio, aut permutatio. Tertia quod exploratum, & compertum habeat subditus consentire saltem interpretatiuè prælatum in eas res,ita vt si ab ipso peteretur licentia,eā expressè daret, quā uis modus clādestine faciēdi sibi displiceat prout infra articulo vndecimo dicetur.

Quæ autem dicatur notabilis quantitas ad hoc,vt peccet mortaliter subditus retinendo,aut expendendo sine licentia prælati rē stat explicandum,pro quo sit

z Anton.3.p. ti.16.ca.1.§.11. Octaua cōclusio,licet D.Antoninus, z teneat etiam paruam quantitatem, quā nō est paratus subditus in manibus prælati resignare ad requisitionem ipsius prelati esse peccatum mortale recipere vel retinere. Et quanuis Gerson a affirmet, quod etiā cultellū, aut filum,aut acum,sine licētia generali vel speciali dans vel accipiens peccat mortaliter. Hoc tamen mihi rigidū admodum videtur ne dicā falsum, propter reuerentiā tantorū patrum;nā materiæ paruitas in quocunq; genere excusat à mortali. Corduba b secutus Nauarrū quantitatem vnius argētei dicit esse notabilem ad hoc,vt qui illā furatur peccet mortaliter, Couarruuias c dicit surreptionem vnius gallinæ esse furtum notabile, & mortale,qua ratione Iustinianus d dat actionem furti contra furem gallinā surripientē. Aduertēdum tamen ad id quod Nauarrus e ait in quodā consilio facto pro ordine Carthusiensi,ait enim.

a Gers.alphabet.34.lit.S. duh.3.

b Cor.de casib. q. 109. pūct.1. Nau. in comm. de fur.& rapin. in reper.t.c si.14.q.6.nu. 11.& 12.

c Cou.lib.1. variar.c.3.n. 13.

d ff.Gallinarū de rer. diuis.

e Nau.li.3.cō si.ti.de regu. consi.75.nu. 18.& 19.

Nunc autē,quia ab eo tempore in hoc vsque multū abundauit pecunia numerata in bona parte Europæ facile consentirē opinioni in quā tu quoque vir doctissime inclinas, nēpe neque furtū neq; appropriationē minoris quantitatis quā trium solidorū, siue quartatū Regalis vel Iulij esse mortiferū. Quin & augerem vsq; ad vnum Iulium vel Regalē nisi quoddā statutū vestrum expressè haberet appropriationē vltra valorem triū solidorū esse dignam excōmunicatione,& cōsequenter mortiferā:quanuis responderi posset tamen istud statutū quā aliud præfatū de priuante sepultura ob appropriationē valoris vnius solidi fuisse quidē iusta tempore quo facta fuerunt,nō autem adeo hoc nostro quo multum valuit pecunia numerata, & fortè iustè æstimari posset. Quod credo non facile persuasum iri ordini vestro paupertatis voti quā obseruantissimo. Hæc Nauar.in dicto loco.

Sed certè ad peccatū mortale in religione reseruatū non condēnarē religiosum retinentē quantitatem vnius regalis quā quantitatē non est paratus dare ad requisitionē prælati; tum quia multū his tēporibus abundat pecunia numerata,tū quia pœna quæ correspondet peccato mortali est æterna quæ pro tam parua quantitate minimè videtur irrogāda, & ita vt nimis dura opinio reijcitur à viris grauibus auctore Nauarra f dicente,quod etiam quoad duos argenteos plane reijcitur; putās sequēdo Sotū, g & alios quatuor regaliū numerum nō esse peccati mortalis materiā,vel si est,hac minorē nullū esse siue à diuite siue à cōmuni persona auferātur,secus si à paupere,à qua sententia nō recedit Aragō. h

f Naua. in dicto .libr. 3.de rest.c.1.n.36 & 37.

g Sot.li.5.de iust.q.3.ar.3. ad.3.

h Arag.2.2. q.59.ar.fin. juxta finem.

Nec obstat illud, quod ex Iustiniano est adductū: nā,vt colligitur ex Angelo, i ibi datur actio,& pœna,quia præsumitur maiori voluntate furandi fieri. At melius respondet Soto,quod ibi non dicitur, vt vnius gallinæ furtū puniatur,sed gallinarū,& anserū,& ita si duæ gallinæ aut tres essent,vt ex dicto loco constat merito punirentur sicut de peccato mortali. Et ait Nauar. k quod vt sibi videtur ibi solū dicitur,quod si gallinę anseres turbati euolauerint,& alius animo lucrandi ea detinet furtum cōmittit. Quod quidē verissimū est. Itaq; ibi nō dicitur,quod puniatur,vel detur actio furti,vel de dolo,sed declaratur naturā furti esse alienū retinere animo lucrādi,id est sibi retinēdi, seruata tamē ratione debitæ quantitatis. Vnde ridiculū esset,& crudele aliquem publicè flagellare aut punire ob quatuor argēteos,vel ob gallinā tantū. Ex dictis sequitur quomodo nos regulares regere debemus in calificatione fur... aut rei retentæ contra voluntatem prælati,vt eam retinentem, vt proprietariū in pœnis proprietarij subiectum condemnemus.

i Ang. in d. §. gallinarū.

K Naua. vbi sup.p.38.

Aduertere tamen debēt regulares, quod si res retētę cōtra voluntatē prælati tales sint, quæ ad priuatorū religiosorū vsum sunt necessariæ,vt cibariæ medicinæ vestes,&c,& sua necessitate proposita adhuc superior nollet cōcedere,possunt regulares sine peccato, & restitutione accipere,cuius dicti ratio est quia superior debet, & tenetur dare,ad hoc enim sunt bona illa cōstituta,vt necessaria subditis ministrēt, vnde superior nō est Dñs eorū bonorū,sed dispēsator, & sic inique agit non

nõ dispẽsando fideliter, & prudẽter, cum fidelem seruum & prudentẽ velit Dominus super suã familiam cõstituere. Hæc autẽ locũ nõ habent in necessitate extrema vel graui, in quibus absque omni voti paupertatis præiudicio accipere potest subditus sibi necessaria. Nec hoc est actum dominij aut proprietatis admittere cum non ex iustitia, sed ex charitate religionisque institutis debita res sit, sed vsum rerum necessariarũ habere, quod voto nõ repugnat, ita Petrus à Nauar. *l*

l Nau. vbi su. n. 181.

Ex quibus infertur quid prælatis regularibus agendũ oporteat circa subditorũ prouisiones, si enim in ipsorũ necessitatibus succurrendis miseri se exhibeant, ea miseria in ipsorũ dãnum, & detrimentũ cõuertetur, subditi enim pauperes deficiente victu, & vestitu ad surripiendas res suę cõmunitatis prouocabuntur, & loco minimæ quantitatis ipsis secundũ regularia instituta dispensandæ, magnã aliquam quãtitatem furabuntur suis necessitatibus aliquando non debitè, & ordinatè succurrendo, quo fiet, vt penuria, & parcitas prælatorum ad aliquid lucrãdum, sit occasio ad perdẽdum, & ipsi monasterio maius damnum inferendum.

Et est aduertendũ vltimo, id quod aduertit Mendoça, *m* dicens saluo meliori iudicio, quod nõ videtur sibi peccare mortaliter qui quãtitatẽ duorum argẽteorũ recipit, aut expendit, & consumit, &c. inconsulto prælato imo etiã palam dicente prælato ne eos expẽdat, & ratio est, quia quantũuis neget licentiã, & palã dicat ne id fiat adhuc subditus in re tã paruæ quantitatis censetur operari cũ licentia rationabiliter præsumpta, nã licet prælatus eã neget non tamen rationabiliter, sed prorsus irrationabiliter negat. Longe enim irrationabile, & durum videtur quod prælatus habere velit religiosum tãquã seruum, & vile mancipium, cũ aliter omnino se res habeat. Certè si maritus nullo modo permitteret, imo omnino prohiberet vxori facere eleemosynas etiã paruas non peccaret illa contra faciendo in parua quãtitate. Quia cum maritus rationabiliter debeat talem licentiam vxori concedere, si eam negat, irrationabiliter negat, ac proinde nihil curandum est de eius negatione, & nolitione, quæ est communis Theologorum sententia cum de eleemosyna disputant.

m Mendo. in quodlib. q. 8. de paupert. religioso. p. 571.

Sed hæc sententia mihi omnino non placet, tum quia prælato licentiam negante, ad prædictos duos argenteos consumendos nõ est credendum id irrationabiliter negare, cũ pro prælato sit semper iudicandũ, etsi subditis huiusmodi iudiciũ in his cõmitteretur, obedientia simul cũ paupertate corrueret. Quod à religiosorũ statu maximè debet esse alienum, qui propter Deum omnia reliquerunt, & voluntatem propriam abnegarunt, Nec argumentum de vxore respectu mariti vrget cõtra nos, cum vxor paupertatem minimè vouerit, & licet sit sub potestate viri, nõ tamẽ est, vt serua, & ancilla, sed data vt socia, cũ oportuerit hominem non esse solũ, & fecerit Deus adiutoriũ simile sibi. Nec in hoc facimus religiosum seruũ, sed facimus eũ subditũ paupertatis sanctissimæ sectatorem, qui propter Deũ hæc, & omnia debet pati, quia licet vim quandã à prælatis patiatur considerare debet, quod etiã iuri appellationis renunciat, & ob exercitium propriæ mortificationis prohibetur fugere ad alium superiorem.

ARTICVLVS XI.

Vtrum prælatus possit concedere subdito facultatem expendendi bona quorũ vsum habet in quoscunq; vsus.

Respondeo dicendo, quod nõ potest prælatus concedere licentiã subdito, vt in quosuis vsus illa, aut alia quæcũque bona possit expendere, ita Nauarrus *a* secutus Cardinalem dicentem non solum peccare prælatũ talem licentiam cõcedendo, sed & subditũ ea vtendo, & hanc opinionem tenet Syluester. *b* Et certe eadem ratione copiã subdito facere nequit, vt penes se retineat aut in cubili suo habeat plurima ac pretiosa bona, quæ neq; necessaria sunt, neque statui religiosorũ decentia. Quod oculatissimè dispicere prelati debent attentis circũstantijs personarũ consuetudinis, tẽporis, & loci. Et addit Nauarrus, *c* etiã prælatũ & capitulũ simul nõ posse facere religioso facultatem huiusmodi, vt verbi gratia expendat pecunias in ludos luxus & similia. Et quantũuis det nõ ideo subditus excusatur à mortali si in notabili quantitate vtatur prædicta licẽtia. Est etiã sũmopere cõsiderandũ dupliciter posse prælatũ hanc licentiã dare subdito aut expressè, aut tacite. Verum in tacita licentia debet aduerti, quod dupliciter potest cõtingere. Primo cũ prælatus vidẽs subditũ retinere seu expẽdere aut recipere aliquid

a Nau. in ca. non dicatis, n. 53.

b Syl. 6. q. 7. § 7.

c Nau. vbi su. n. 55. Corol. 12.

quid non prohibet, quæ potest dici taciturnitas permissiua, & Turrecr. *d* post Alexandrum negat hanc licentiam sufficere. Altera est taciturnitas, cum consensu approbatiuo, quæ non est pura permissio, sed permissio approbatoria ; quam post Glossam quandam ait Nauarrus omnino sufficere.

d Turrec. in c. nō dicatis art. 8.

Denique aduertendum est, non esse regulam vndequaque certam, quam tradit Gerson, *e* quod tunc dicitur subditus facere aliquid, sine licentia prælati, quando probabiliter credit, quod si prælatus sciret se hoc facere ægre ferret. Hæc inquam non semper est vera, potest enim contingere, vt displicentia illa prælati, non tā proueniat ex re accepta, aut expēsa, aut retēta, quā ex modo clādestino eā retinēdi, aut expendendi. Et sic optimè distinxit Caietanus *f* dupliciter posse esse inuitum dominum alicuius rei à quo res surripitur, vel quantum ad ipsam rem, quæ sibi accipitur, vel solum quantum ad modum, quia scilicet, sibi displicet, quod aliter accipiatur, per quod ait Caietanus, multæ acceptiones modestæ filiorum, & monachorum possunt excusari à mortali, dum præ verecundia, aut alio respectu accipiunt rem aliquam inconsultis maioribus, aut inuitis, non quo ad rem acceptam, sed quo ad modum accipiendi. Quod doctè suo more tractat Nauarrus. *g*

e Gers. Alph. 34.

f Caietan. in sum. v. furtū.

g Nau. vbi su. n. 32.

ARTICVLVS XII.

Vtrum moniales possint licitè retinere redditus vitalitios.

RESpondeo dicendo, licitè fieri posse, quod in monasterio sanctimonialium de paruis redditibus vitalitijs est consuetum non obstante dispositione Concilij *a* Tridentini, definientis, Ne deinceps liceat superioribus bona stabilia alicui regulari concedere etiam ad vsum fructum, vel vsum administrationem, aut cōmendam, quia ipsis monialibus priuatis cōmittitur, vt audio vsus fructus, vel administratio, neque eis pecunia datur ad determinatos vsus, sed administratio, & possessio est penes quandam religiosam, quæ depositaria, vel bolsera vocatur à superiore designata, & illi manifestātur necessitates, & causa, ad quam pecunia exigitur, quod potius est iuxta prædictum Concilium, ait enim statim, administratio autem bonorum Monasteriorum, seu conuentuum ad solos officiales eorumdem ad nutum superiorum amouibiles pertineat. Nec refert, quod Concilium loquatur, de bonis Monasteriorum, nam hæc bona monasterij sunt, quoad proprietatem, & vsum fructum, & ei incorporata, vt docet Corduba, *b* quamuis sint designata, ad certas necessitates, & pias causas particulariū monialiū, sicut alia bona eiusdem Monasterij esse solent ad necessitates cōmunes, imo etiam particulares Monialium, sicut apud curam infirmarum gerentem.

a Conc. Tri. sess. 25. de regul. c. 2.

b Cord de cā lib. q. 54. 9. lo. 3. fo. 147.

Sed si prædicti redditus, imo quodcumq; aliud temporale bonum præter ea, quæ à monasterio ministrantur à religiosis irreuocabiliter possideantur, etiamsi scienter, & voluntate superioris obtineant faciunt contra votum paupertatis, & illicitè superior concedit, & inferior retinet. Ita sanè docuerunt vtriusque iuris doctores. Et ratio est plana, quia hoc est habere proprietatem, & liberum rerum dominium, quo voto paupertatis liberæ maioris perfectionis causa à se abdicarūt. Quod ex dictis in quadam decretali *c* maximè comprobatur.

V nde infero, quod religiosa, aut religiosus, qui dicta bona, ita possident, vt non sint animo paratæ ea ad superioris nutum relinquere peccant manifestè contra votum paupertatis, & tenentur ea restituere, & à se omnino abdicare.

c ca. cum ad monaster. de stat. monac.

Secundo infero, quod qui dicit se animo esse paratū ad iussum superioris relinquere tamen, fundendo querelas, & mutationes, & huiusmodi, non est tuta conscientia, non modo ob scandalum, sed ob votum paupertatis, cum constet licentiam illam esse coactam, magisque permisionem esse dicendam, sicut alia multa permittuntur, ne maiora eueniant.

Nec existimo esse tutum, quod prædicti redditus possideantur auctoritate prælatorū à prædictis religiosis particularibus. Quod ex Concilio Tridentino probat Petrus à Nauar. *d* Ait enim Concilium, nec liceat superiori stabilia bona alicui regulari concedere, etiam ad vsum fructum, vel vsum, vel cōmendam. Administratio autem horum bonorum, ad solos officiales pertineat. In hoc enim decreto prohibetur regularibus prælatis etiam administrationem vsum fructum, vel vsum posse concedere, non ergo solum negat Concilium regularibus pro-

d Nau. lib. 3. de rest. ca. 3. n. 159.

prietatem, vt aliqui explicare conantur. Id enim iure naturali, & voto paupertatis (etiã Papa dispensante) est prohibitum, prohibet igitur Concilium vsumfructum administrationem, & commendam, quæ alias ex Papæ cõcessione, vel superiorum licita erat. Volens autem Concilium, in hoc reformare prædictas licentias, ac libertates, quæ malorum non bonorum semina sunt: ideo prædictam edidit constitutionem, quæ quidem maximè necessaria fuit in Christiana Republica, & ad ædificationem debitam, quam ex se dare regulares debent secularibus, & ad propriam eorum perfectionem, & disciplinam retinendam, iurique valde consentanea est censenda, si enim alia ratione, & causa prælatus huiusmodi bona concedere potest, ea certè duntaxat esse potest ad pios vsus, & honestos, siue suarum necessitatum, tam victus, quam vestitus, in quarum subsidium illi redditus permissi, ac constituti esse videntur. Quæ certè non nego solent esse, vel extremæ, vel graues, siue vt aliqua indigna sua religione euitent his redditibus vel bonis, & fortasse, non modo indigna, vt verbi gratia manibus laborando, & vendendo cibaria, vt sibi succurrant, vel diuinis officijs, & laudibus subtrahendo, quibus vacari oportebat, sed etiam, quandoque grauia peccata, dum contra sacram honestatem, & pudicitiam à diuitibus necessaria extorquent vijs non bonis, siue tandem alia quauis ratione in pios vsus erogando.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum peccet contra votum paupertatis subditus, qui pro prædicationibus, aut missis recepit aliquod stipendium contra constitutionem ipsius ordinis.

RESpondeo dicendo, alicui fortasse videri posset non esse peccatum mortale, supposito, quod in dicta communitate constitutiones, non obligent ad peccatum, si enim obligarent, planum esset peccatum, si igitur in dicta communitate nulla regula obligat ad culpam, videtur quod nisi specialiter alicui, sub excommunicatione, vel virtute sanctæ obedientiæ prohibeatur, non erit peccatum mortale.

At Petrus à Nauarra *a* existimat esse peccatum mortale, fit enim contra votum paupertatis. Ex quo enim vouit paupertatem, non est capax dominij, at actus est dominij disponere de dicta pecunia, siue habeat apud se siue apud alium. Dices saltem liceret, si ita contraheret, faciam centum sacra, vt centum argenteos des certæ personæ pauperi, vel consanguineo. Sed respondetur idem in hoc casu esse dicendum: est enim virtuale, quoddam dominium, & pecuniarum dispensatio. Quando ex pacto talia sacrificia efficio, iam non gratis, sed stipendio facio, & ita est actus recipiendi pecuniam, rursus, cum alter illam pecuniam illi tertio tribuit nomine meo, tantũdem est ac si ego tribuerem, & ita iam haberem rerum familiarium dispensationem. Licet enim nomine videatur eleemosyna, tamen re vera contractus est iuridicus iustitiæ commutatiuæ dati, & accepti, si tamen alter centum argenteos liberè daret secluso pacto, ego gratificandi gratia centum sacra promitterem, sine dependentia vnius promissionis, ab altera, licitum esset.

Quod adeo verum putat Petrus à Nauarra, *b* vt etiamsi talis regularis licentiam habeat, ad aliqua retinenda, & dispensanda, vt si causa infirmitatis resideat in aliquo oppido, vel alia iusta de causa de superiorum licentia, habeatque à superiore pecuniam, & facultatem, aliquid recipiendi, & dispensandi pro rebus pijs, sibique necessarijs peccaret mortaliter stipendium, promissis recipiẽdo, & retinendo, cuius præcipua ratio est, quia hoc efficitur contra votum paupertatis, non enim solum ad paupertatis rationẽ pertinet, quod non habeas pecuniam, sed etiam quod hoc vel illo modo nõ acquiras, etiamsi posses habere. Qui enim hoc modo acquirit, ius acquirit ex illo cõtractu, adeo vt alter illi obligetur ad dandum. Neque excusat, si dicas esse eleemosynam, licet enim nomine sit eleemosyna, verumtamen est stipendium, quod alter soluere obligatur directè, vel indirectè: pertinet igitur ad votum paupertatis non modo, vt non accipias, vel retineas pecuniam, sed etiam, vt non habeas ius ad pecuniam ex contractu, vel pacto à te inito. Cum igitur paupertatis hic modus genusque sit, & expressè traditus, & commendatus ab ipsis constitutionibus, in quantum paupertatis est, sequitur planè, quod dum vouisti paupertatem iuxta tenorem constitutionum eiusdem communitatis eodem

a Nau. lib. 3. de restit. c. 1. n. 170. cum seq.

b Naua. vbi s. n. 171.

eodem actu vouisti non modo à pecunia accipienda, sed ab hoc genere accipiendi abstinere. Vnde non eo ipso, quod superior tecum dispensat vt habeas pecuniam iustis de causis censendum est dispensare in modo acquirendi, qui contrarius est, non solum obedientię, sed etiam latitudini voti paupertatis eiusdem religionis.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum Moniales primę regulæ Sanctæ Claræ post concilium Tridentinum poßint habere posseßiones, & immobilia.

Respondeo dicendo, quod Moniales Sanctæ Claræ sunt in duplici differentia, quædã, enim sunt primæ regulæ, quæ vocantur collectaneæ. Aliæ sunt secundæ regulæ, quæ vrbanæ nuncupantur. Pro cuius rei explicatione est sciendum, quod in prima *a* regula Sanctæ Claræ ipsis Monialibus præcipiebatur, ne possint habere aliquid, etiam in communi. Dicitur enim ibi. *Ego frater Franciscus Paruulus volo sequi vitam, & paupertatem altissimi Domini Iesu Christi, & eius Sãctissimæ matris, & perseuerare in ea vsq; in finem. Et ego rogo vos omnes dominas meas, & consilium do vobis, vt in ista sanctissima vita, & paupertate semper viuatis. Et custodite vos multum ne doctrina, vel consilio alicuius ab ipsa in perpetuum vllatenus recedatis. Et sic semper solicita fui vnà cum sororibus meis Sanctam paupertatem, quam domino meo, & B. Francisco promisimus custodire, sic teneantur Abbatißę, quę in officio mihi succedent, & omnes sorores, vsque in finẽ inuiolabiliter obseruare, videlicet de non recipiendo, seu habendo posseßionem, vel proprietatem per se, vel per interpositam personam seu etiam aliquid, quod rationabiliter proprietas dici poßit, nisi quantum terræ pro honestate, & renouatione monasterij neceßitas requirit, & illa terra non laboratur nisi pro hortu ad neceßitatem ipsarum.* Et alibi, *b sorores nihil approprient, sibi nec domum, nec locum, neque aliquam rem, sed tanquam peregrinæ, & aduenę in hoc seculo in paupertate, & humilitate domino famulantes mittant pro eleemosyna confidenter. Nec oportet eas verecundari, quia denique se fecit pro nobis pauperem in hoc mundo.* Hæc in regulæ Sanctæ Claræ. Prima quæ fuit ab Eugenio IIII. mitigata, pro vt habetur in monumentis *c* ordinum. *Ait enim, quod cum in regula prima Sanctę Claræ contineantur centum, & tria præcepta regularia, in quorum transgreßione Moniales, siue sorores professæ peccatum mortale incurrunt, idque nimis durum, & scrupulosum videamus authoritate, & tenore præsentium declaramus, & volumus, quod in nullius prædictorum trãsgreßione, præter quam eorum quatuor; quæ concernunt principaliora vota obedientię scilicet paupertatis, & castitatis, & clausurę, & super electione Abatissę, & depositione peccatum mortale incurrant.* Et vt omnis tolleretur ambiguitas Vrbanus *d* Papa aliã edidit regulam, quæ vocatur secunda regula Sanctæ Claræ. In qua dicit, *Vt autem bene, & iucunde habitetis in vnum, ne sub prædictarum obseruantiarum differentia, à modo viuendi videamini differentes, sed habitetis in domo domini, cum consensu regulam, siue formam* vi-

a Reg. 1. c. 6.

b Reg. 1. c. 8

c In 2. impre fo. 42. cõcess. 47.

d In monu. tract. 2. fol. 193.

e Rub. 21.

videndi præsentibus annotatam vobis, & his qui vobis successerint de eorum patrum consilio pręsentium tenore concedimus, & etiam confirmanius in singulis monasterijs vestri ordinis perpetuis temporibus obseruandam. Et inter alia huius secundæ regulæ, hoc in ea annotatur, *pro redditibus, & possessionibus Monasterij modo debito pertractandis procurator vnus prudens pariter, & fidelis in singulis Monasterijs vestri ordinis habeatur.*

Ex qua secunda regula Sanctæ Claræ colligitur Vrbanum Pontificem præfatis Monialibus concessisse, vt habere possent redditus, & possessiones, non tamen facultatem abstulisse, vt quę vellent, primam regulam obseruare, idque opere complere valerent vnde authoriate Apostolica, in Italia, & in Hispaniarum partibus aliqua sunt Monasteria, in quibus satis regulariter viuitur, & regula prima Sanctæ Claræ obseruatur nullos habentia redditus, & possessiones, in quibus Moniales, ex quotidianis eleemosynis sustentãtur. His sic prælibatis, vt ad id quod in principio quæstionis disputãdum proposuimus deueniamus dubitatur modo, vtrum post Concilium Tridentinum possint prædictæ Moniales, primæ regulæ Sanctæ Claræ habere redditus, & possessiones non obstante earum regula, & constitutionibus. Ait enim, concedit *Sancta Synodus f omnibus Monasterijs, & domibus, tã virorum, quam mulierum mendicantium exceptis domibus Sancti Francisci (apuccinorum, & eorum, qui minores de obseruantia nuncupantur, etiam quibus ex constitutionibus suis erat prohibitum, aut priuilegio Apostolico, non erat concessum, vt deinceps bona immobilia eis possidere liceat.* Hæc Concilium. Et quendam virum satis doctum audiui tenuisse, per hoc decretum non esse concessum Monasterijs præfatis primæ regulæ Sanctæ Claræ, posse habere possessiones, & bona immobilia, cũ in eo decreto solum dicatur Monasteria, quibus ex constitutionibus suis erat prohibitum eas habere, possint posthac prædicta bona possidere, non autem (aiebat) loquitur Concilium, de his quibus, *ex vi suæ regulæ*, & professionis, erat prohibitum prædicta habere, sicut Monasterijs primæ regulæ Sanctæ Claræ prohibebatur, prout in superioribus retulimis. Si enim de his Monasterijs, verba facere vellet diceret vtique, ex constitutionibus suis, & ex regula, siquidem in eodem Concilio, & sessione capite vigesimo secundo, ibi, *sub quacumque regula, vel constitutionibus*, & ibi, *necnon constitutionibus, & regulis* constitutiones, vt quid diuersum à regula designantur. At ego in ea sum opinione, vt regulã â constitutionibus minime differre existimem, cum regula non obliget, nisi ratione præcepti in ea appositi: quod id ipsum de constitutionibus est dicendum, vt scilicet non obligent, nisi ratione præcepti. Vnde D. Thomas g loquendo de constitutionibus ordinis prædicatorum ait quod prædicatores tenentur seruare omnia, quæ sunt in regula in constitutionibus, pro vt sunt in eis, id est præcepta, vt præcepta, & consilia, vt consilia, & sic præfata Concilij Tridentini verba ibi, etiam quibus ex constitutionibus sufficiunt, vt etiam per ipsummet Concilium censeatur dispensatum, cum his qui ex vi regulæ habere redditus, & possessiones prohibentur.

Nec obstat consideratio superius apposita ex alio decreto Concilij elicita, nam copulatiua, apposita inter nomen regula, & nomen constitutionibus, non sumitur secundum significatum proprium, secundum quę ponitur inter verba diuersa, significãtia diuersa iuxta quasdam memorabiles Glossas, h sed accipitur, proprie pro, seu, vel siue, quæ ponuntur inter diuersa verba idem significantia iuxta Panormitanum i communiter receptum, quod patet ex eodem decreto, ibi, *Sub quacumque regula, vel constitutionibus*, & infra ibi, *constitutionibus, & regula*, in quibus pro eodem accepit Concilium coniunctionem, & disiunctionem, vel.

Denique miror, quod doctus alias vir tam fragili argumento in re tam graui contrariã opinionem tenere tentauerit, cum ipsius fragile

Conci. Tri. ess. 25 de regul. c. 3.

g D. Thom. 2. 2. q. 186. ar. 9. ad. 1.

h Glossa. in Rub. de iur. & fact. igno. & in c. querelam de simon.

i Panor. in c. inter cæter. de resc.

gile argumentum ex eodemmet Concilio Tridentino, conueniatur esse satis fragile, & nullius momenti, in capite enim finali eiusdem sessionis præcipitur regularibus, vt omnia in ea sessione ordinata executioni mandentur, non obstantibus eorum omniũ & singulorum priuilegijs, sub quibuscunq; formulis verborum conceptis, ac Maremagnum appellatis etiam in fundatione obtentis, necnon constitutionibus, & regulis, etiã iuratis. Vides quomodo prædictũ decretum concedat, vt omnia Monasteria virorum, vel mulierum possint habere redditus, & possessiones non obstantibus constitutionibus, & regulis, quod voluit prædictum decretum, tertium eiusdem sessionis significare in præfatis verbis, ex constitutionibus suis, regula enim suas particulares includit constitutiones, in ea enim est constitutio de silentio seruando, alia de modo conuersandi alia de ieiunio, & alia de clausura, alia, quod non possunt Monasteria possidere bona immobilia, prout in regula Patris nostri Francisci, & in regula prima Sanctæ Claræ præcipitur, vnde conciliũ cõcedẽs, habere bona immobilia Monasterijs virorum, & mulierũ etiamsi ex constitutionibus suis, aut ex priuilegio Apostolico illis esset prohibitum in ea concessione, ex dictis Monasteria Capuccinorum Patris nostri Francisci, & de obseruantia continebantur, cum ex constitutionibus regulæ id ipsis esset vetitum, nisi specialiter exciperentur.

Probatur deinde nostra sententia, nam concilium excepit Monasteria Cappuccinorum, & fratrum de obseruantia, ergo regula generalis præfati decreti habet locum etiam in Monasterijs, quibus secundum regulam habere proprium in communi est vetitum, nam secundum iuris dispositionem exceptio fit de contentis sub regula, cum in exceptione seruanda sit decisio contraria regulæ, & perdat regula in exceptionibus suum officium, vt notatur in iure, k & tradunt Dynus Glossa, & doctores communiter.

k L. 1. de reg. iur. Dynus Glossa & omnes in rubr. de regul. iur.

Nec obstat si dicas exceptionem vtilem esse ad maiorem ipsius regulæ declarationem, & expressionem, licet regula ipsa exceptum casum minime comprehendat, vt colligitur, ex iure. l Vnde videtur, quod exceptio Monasteriorum Cappuccinorum B. P. N. Francisci, & de obseruantia fuit facta, non quia regula generalis Concilij concedens Monasterijs virorum, vel mulierum, etiam mendicantibus posse habere possessiones, præfata Monasteria Capuccinorum, & de obseruantia comprehenderet, cum ex vi regulæ habere eas sit prohibitum, sed vt omnis dubietas, de medio tolleretur fuerunt præfata Monasteria excepta.

l L. quæ dubit. ff. de reg. iur.

Nam respondetur prædictam exceptionẽ in hoc decreto, non fuisse appositam; tantum ad tollendum dubitationem, sed quia regula generalis præfati decreti, ea etiam cõprehendebat, præfatum enim ipsius Concilij decretum de Monasterijs, & domibus, tam virorum, quam mulierum mendicantiũ loquebatur, etiam de his quibus ex constitutionibus, aut ex priuilegio Apostolico, erat prohibitum habere bona immobilia, & constat Monasteria horum fratrum, secundum regulæ constitutiones esse huiusmodi: ergo præfata monasteria, sub regula communi includebantur, nam lex generaliter loquens generaliter debet intelligi, nisi aliud ex verbis, aut mẽte legis constet, at non constat contrarium, ergo fuit necessarium ea excipere, alioquin comprehenderentur.

m L. de pretio ff. de in publi. in rem actio. c. solit. §. fin. de maior. & obed.

Sed contra prædicta potest argui, ex alio eiusdem Concilij n Tridentini decreto, in quo præcipitur, quod omnes regulares, tam viri, quam mulieres ad regulam, quã professi sunt præscriptum vitam instituãt & componant, ex quo decreto videtur dicendum, quod de mente Concilij, non possunt Monasteria habere bona immobilia, contra regulam, quæ in ipsis profitetur, sed respondetur, quod mens concilij non fuit decernere, vt status religionum reducantur, ad primam omnimodo formam, præsertim, si talis forma sit iure communi, vel authoritate Papæ declarata, vel mutata, sed solũ ad ea quæ habet, vt tria vota essentialia seruentur pro vt aduertit Nauarrus, o & in decreto tertio eiusdem sessionis, in quo conceditur Monasterijs habere bona immobilia authoritate Apostolica fit hæc declaratio, & in nihilo votis essentialibus religionum præiudicatur, paupertas enim in communi, non in particulari est religioni essentialis.

n Conc. Trid. sess. 25. de regul. c. 1.

o Nau. 3. tomo de regu. c. 24.

Denique hanc fuisse mentem Concilij, quod scilicet omnia Monasteria, tam virorũ quam mulierum possint habere possessiones etiamsi eorum regula, id prohiberet, mihi affirmauit Illustrissimus Dominus Georgius de Tay de Episcopus Vicensis Capellanus maior suæ Maiestatis, qui præfato Concilio

lio interfuit, & manu propria, præfatum tertium decretum scripsit, qui me certiorem fecit particulariter propter Moniales, primę regulæ Sanctæ Claræ fuisse editam, & quod dam mysterium tanquam testis oculatus indicauit mihi eiusdem decreti, in quo primo loco excipiuntur Monasteria Capuccinorum, B.P.N. Francisci. Deinde, secundo loco Monasteria de obseruantia fratrum, cum primo loco Monasteria obseruantiæ, quia antiquiora, quam Monasteria Capuccinorum essent, excipienda, quod ideo euenit, quia postquam præfatum decretum fuit factum aberat P. Frater Franciscus à Samora, tunc generalis obseruantiæ, & ideo non petijt à Concilio, vt Monasteriorū de obseruātia fieret exceptio, aderat autem P. F. Thomas, ciuitatis de Castello generalis Capuccinorum, ad cuius aures peruenit hoc generale decretum, & ideo primo de Monasterijs Capuccinorum, petijt fieri exceptionē prout facta est, quod scientes Patres graues obseruātię in Concilio existētes, scilicet P. F. Ioānes Ramirez Hispanus minister Prouincialis prouinciæ Sancti Iacobi. Et P. Fr. Michael de Medina Hispanus Sāctę Theologiæ doctor, Et P. Fr. Franciscus Orantes Lector Vallisoleti, pro reuerendissimo Episcopo Valentino, qui postea fuit Episcopus Ouetensis. Et P. Fr. Ioannes Lobera Lector Theologiæ Salmanticæ, missis in societatem Prouincialis Prouinciæ D. Iacobi superius memorati, qui vt audierunt recursum generalis Capuccinorum, statim zelo obseruantiæ id ipsum à patribus concilij, petierunt, & de facto vt monasteriorum fratrum de obseruantia fieret similiter exceptio, consecuti sunt, & hac ratione, licet congregatio obseruantiæ antiquior esset, quam congregatio Capuccinorum, primo facta est exceptio Monasteriorum Capuccinorum, cum in præfata supplicatione patres obseruantiæ præueniret. Ex quibus infertur quod cum in prædicto decreto, non excipiantur Moniales Sanctæ Claræ, primæ regulæ, remanent in dispositione iuris communis præfati decreti, & sic iure optimo possunt modo, post Concilium Tridentinum habere possessiones, & immobilia. Propter quas, vt mihi affirmauit præfatus Illustrissimus Dominus præsul Georgius de Tayde hoc in eo decreto fuit definitum, quia scilicet in partibus vltramontanis, tāta erant paupertate concussæ, vt earum paupertas eas ab otio, & contemplatione diuinorum officiorum retraheret, prout testimonijs fide-dignis, apud patres concilij fuit relatum. Quod summa ratione, ita fuit ordinatum, sicut enim Alma mater Ecclesia plerumque, nonnulla rationabiliter ordinat, & consultè quæ suadente subiectorū vtilitate postmodum consultius, & rationabilius, reuocat in meliusque commutat. prout asserit Bonifacius *p* VIII. & Innocentius III. *q* in concilio generali, ait etiā, non debet reprehensibile iudicari, si secundum varietatem temporum statuta quandoque varientur humana, præsertim, cum vrgens necessitas, vel euidens vtilitas exposcit, quoniam ipse Deus ex his, quæ in veteri testamento statuerat, nonnulla mutauit in nouo. Ita patres concilij Tridentini varietate temporum considerat constitutiones regulares immutauerunt iudicantes necessitati, & euidenti vtilitati ita prouisum iri. Quamuis enim omnimoda mēdicitas, nempe, vt neque priuatim, neq; in cōmuni aliquid possideatur, ex genere suo habeat plus dignitatis, & meriti apud Deum, quam in communi possessio, nam religionis institutio est illam amplecti disciplinam, per quam ad perfectionem charitatis expeditius ascendatur, cum dicat Augustinus nutrimentum charitatis est diminutio cupiditatis, & sic mendicitas, apud Diuum Paulum commendatur. Quamuis inquam, mendicitas omnimoda præferenda sit, potest tamen ratione finis, aliarumque circunstantiarum, pro loco, & tempore condecentius, esse ea in communi possidere, quę monachorum victui necessaria, prout asserit D. Thomas. *r* Quod primo probatur, nam charitas in paupertate, ea tantum ratione consistit, quod rerum amorem, & solicitudinem præscindat, quæ si non præscindat, imo augeat, tum in religionibus taliter est disponenda, vt ad perfectionem charitatis fiat ascensus, cum religiones hunc habeant scopum, vt in dies religiosi in charitate radicati proficiant in via cum eiusdē charitatis augmento. Illa autem monachorum, & religiosorum diuagatio, quæ ad victum quærendum necessaria est, non secum permittit otiū quod ad eiusmodi spiritualia munia exercenda operæpretium est.

p c. alma mater de sent. excom. li. 6.
q c. nō debet de cons. & affinit.
r D. Thom. vbi sup.

Secundo probatur, nam ex temporum inclementia alia potest oriri commoditas eiusmodi possessionis in communi, nempe, quod postquam charitas refrixit mendicantes

tes molesti sunt populo,& onerosi,quã ratione religio vilescere in eius oculis incipit. Præterea nimia egestas cogere mendicos assolet aliqua negotia,cum secularibus tractare,& aliquibus quandoque improbitatibus victum extorquere, quæ eorum instituta obscurant, prout alia adducendo multis doctissimus Sotus f comprobat.

f Sot.li. 7. de iust.q.5.ar.2

Pro quorum confirmatione faciunt ea, quæ nobis scripta reliquit Caietanus, t ait enim, quod ratio maioris solicitudinis regularium in viuendo, his temporibus est triplex, prima est multitudo promiscua, quodammodo eorum, qui ad huiusmodi religiones recipiuntur, non enim deberent omnes ad harum religionum professionem recipi, sed soli idonei ad officium prædicandi, & confessiones audiendi,& ministri eorum necessarij, melius enim esset paucissimos habere in conuentu ad officium diuinum, & missas celebrandum, quam in tot ministris vices magnarum Ecclesiarum surripere in missis,& diuinis officijs, non sine vilitate diuini cultus, quo ad ministros, & populum dum tot sunt missæ, quot auditores spectati, & huiusmodi, & culpa extenditur, dum hæc laudatur. Secunda, nimius sumptus, nam quod triginta religiosi hodie exigunt paulo ante pro centum forte sufficiebat. Nunc si deesset pitantia conuentui error maximus esset, olim sat erat, quãdoque habere illam, imo legitur Beatum Dominicum procuratorem conuentus Bononiensis arguisse, quod destrueret ei fratres, quia sæpe debet eis pitantiam,& tamen quantum ex illa lectione memini, non dabat forte bis in hebdomada pitantiam procurator ille, olim vestes veteres,& laceræ, resarcitæ tamen in vsu erant, modo consumitur ærarium magnum in vestibus. Taceo de fabricis sumptuosis, quæ à mendicantibus fiũt. Et breuiter expensæ modernæ, tantum distant ab antiquis, vt non sit mirum, si multa opus sit solicitudine. Tertia est vitæ imperfectio, quia religiosi deficimus in vitæ perfectione, quo fit, vt prælatis solicitudo sit consolatos fratres conseruãdi in victu,&c.& seculares non videntes perfectionem, quæ in talibus exigitur, non dãt largiter,& Deus principalis distributor iustissimè subtrahit eleemosynas male meritis, de sua professione. Hæc Caietanus. Vndecum proh dolor, his temporibus hæ tres Caietani rationes inueniantur nimirum, si Concilium Tridentinum, etiam pro Capuccinis Patris nostri Francisci,& pro fratribus de obseruantia supra appositum tentauerit proponere decretum, quod ad eos etiam extenderetur, nisi iustissimis adhoc suadentibus causis à regula generali prædicti decreti exciperentur. Et cum Moniales primæ regulæ Sanctæ Claræ, non excipiantur, clarum est earum Monasteria sub dicti decreti generalitate comprehendi, & per consequens illis concessum est modo possidere immobilia. Quæ si nolint tali se concessioni conformari laudandę sunt, dummodo solitudo mendicandi eas, ab otio diuinorum non retrahat, dummodo etiam paupertatem etiam in communi prædicantes in his quæ pertinent ad necessaria vitæ,&in alijs, vt habentes ditissimos redditus,& possessiones, non viuant,& conuersentur.

t Caie. super D. Thom. vbi su.

QVÆSTIO. XXX.

De paupertate, quo ad fratres Minores regularis obseruantiæ in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *VTrum paupertas fratrum Minorum sit meritoria.*

2 *Quæ sit in nostra religione Minorum pæna proprietarij.*

3 *An vniuersaliter sit licitum fratribus Minoribus bursarium itinerando secum ducere.*

4 *Vtrum cum fratribus Minoribus conuentualibus sit recte dispensatum, vt possint habere proprium in communi.*

Multa circa hanc quæstionem essent dicenda, si apud regulares huius sacri,& Apostolici instituti, non essent tot regulæ expositores, qui hanc paupertatis materiam exactè,& erudite declarant, ad quos, nos fratres Minores recurrimus, cum aliqua emergit difficultas, nunc autem tantũ quatuor articulos proponam in hac quæstione. Aduertat tamen lector in his tractatibus a aliqua, circa nostrum Minorum institutum exactè peragi.

a 1. tomo q. 13.& 2. to. q.78. & sup. q præced ar 10. conc. 4.

ARTI-

ARTICVLVS I.

Vtrum paupertas fratrum Minorum sit meritoria.

Respondeo dicendo, quod Nicolaus III. & Clemēs *a* V. in declaratione regulæ fratrum Minorum regularis obseruantiæ determinauerunt, quod paupertas prædictorum fratrum Minorum, quæ abdicat proprietatem omnium rerum, tam in particulari, quam etiam in communi propter Deum est meritoria, & sancta, quam Christus viam perfectionis ostendens verbo docuit, & exemplo firmauit. Et circa hoc dicit, ibi multa notabilia. Et Alexander VI. approbauit, & perpetuæ firmitatis robur obtinere voluit literas Martini IIII. & Martini V. Eugenij IIII. Calixti III. ac Sixti IIII. necnon Pauli II. Romanorum Pontificum, per quas literas huiusmodi pontifices professoribus ordinis Minorum concesserunt, quod vsum bonorum eis, & dicto ordini relictorum (proprietate, seu dominio, eorumdem bonorum, apud Romanam ecclesiam remanente) cum puritate suæ regulæ percipere, & habere possint, ita habetur in supplemento. *b* Quæ approbatio confert, ad reualidationem decretalis Nicolai III. & ad derogationem extrauagantium Ioānis XXII. & sic in capitulo generali Miclenēsi declaratum est, quod Papa Ioannes XXII. reuocauit ante mortem suam, quid quid dixerat, vel fecerat contrarium ecclesiæ, & determinationi Romanorum Pontificum *c* circa hoc. Quare constitutiones, quas fecerat contra declarationes Nicolai III, & Clemētis V. nullius sunt roboris, vt in monumentis ordinum refertur. Quod capitulum generale declarauit, quod duplex est ius vtendi, id est licitè vti, & sic vtimur fratres Minores: aliud est ius vtendi, id est dominium rei habere, vel authoritatem exigendi immediatè habere, & isto modo non habemus alicuius rei ius vtendi, nec habere possumus, vt in eodem libro *d* refertur.

a ea. exijt de verb. sig. li. 6 clem. exiuit de parady. de ver. sig. habetur in mon. ord. f. 5. trac. 1. & fo. 7. ar. 1. in 2. impr.

b Supp. f. 75. concel. 225.

c In 1. impr. f. 227. tract. 3. & in 2. fo. 249. tract. 2.

d In 1. impr. f. 228. tract. 3. & in 2. fo. 247. tract. 2.

ARTICVLVS. II.

Quę sit in nostra religione Minorum pœna proprietarij.

Respondeo dicendo, quod in capitulo generali Burgensi fuit declaratū, quod proprietarij pœna, quæ aliquando ponitur in constitutionibus est pœna priuationis actuum legitimorum, & canonicæ sepulturæ, at pro laicis, priuatio vocis actiuæ, & passiuæ, ac visitationum in iudicio. Ita habetur in monumentis *a* ordinum, circa quam constitutionem, multa dicenda veniunt circa negationem sepulturæ ecclesiasticæ, pro fratribus proprietarijs, de quo vide infra hoc tomo, in quæstione de sepulturis. Quis autē dicatur, proprietarius ad prædictas pœnas inferendas, ex his quæ diximus, in quæstione præcedenti *b* satis patebit, & circa hoc constitutiones religionum sunt cōsulendæ, nec est proprietarius, qui de licentia sui prælati habet multa superflua, paratus, ea resignare, vt tenet Syluester *c* quem sequitur Ioannes Trullus.

a In 1. imp. f. 223. tract. 3. & fo. 244. tract. 2.

b q. praeced. art. 10.

c Sylu. relig. li. q. 7. Trull. de canon. regul c. 7. n. 11

ARTICVLVS III.

An vniuersaliter sit illicitum fratribus Minoribus regularis obseruantiæ Bursarium in via ducere.

Respondeo dicendo, quod hæc quæstio magnam requirit disputationem, quā relinquere decreui decidēdam in hoc tomo, cum expositores regulę nostræ eam exponant, & resoluant præcipuè doctissimus Corduba, *a* ad quam & ad alios regulæ expositores me remitto.

a Cord. sup. reg. c. 4. q. 13

ARTICVLVS IIII.

Vtrum cum fratribus Minoribus Conuentualibus sit rectè dispensatum, vt possint habere proprium in communi.

Respondeo dicendo, pro vt in primo tomo, *a* latè diximus, quod fratres conuentuales in ordine Minorum dicuntur com-

a 1. tom. q. 4

commmuniter claustrales simul, & conuentuales, cuius nominis originem ibi explicauimus, nunc autem originalius huius nominis natiuitatem indagantes inuenimus hoc nomen ad petitionem fratrum Minorum fuisse ipsis impositum ab Innocentio IIII. Papa, vt ex eius Bulla patet, cuius tenor in hunc modum, se habet.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs fratribus ordinis fratrum Minorum salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum tanquam veri, & fideles Christi ministri elegeritis vobis in domo domini mansiones, dignum esse credimus vt habitacula vestra inter alias honorabiles congregationes fidelium statuamus. Hinc est igitur, quod vestris supplicationibus inclinati præsentium authoritate decernimus, vt ecclesię vestræ omnes vbi conuentus existunt, conuentuales vocentur: concedentes vobis nihilominus licentiam, vt in ipsis Ecclesijs ad opus fratrum vestrorum habere libere cęmeteria valeatis. Nulli ergo hominum liceat, hanc paginam nostrę concessionis, & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire, siquis autem hoc attentare præsumpserit indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Lugduni non. Aprilis Pontificatus nostri. Anno VI.

b Red.li.2.hi sto religion. Fräcisc.f. 149 pa.1. c Reg.cas.7. Ex hac Bulla, ait Petrus Rodulphus b conuincitur, & prosternitur error, & temeritas Seraphini c Regij, qui in suo libello centum casuum abutitur nomine conuentualium contra declarationem Innocentij IIII. Pontificis maximi. Qui bona possident in communi, ex dispensatione Apostolica, de cuius dispensationis iustificatione, quæritur in titulo quæstionis.

Pro cuius rei explicatione est notandum quod anno Domini. 1495. fuit Parisijs, quidam Frater Ioannes cognomento Perrinus ex Nouo Castro, qui compilauit quæstionem in qua rationibus, & authoritatibus nonnullis nititur ostendere regulam non valentes commode obseruare spiritualiter, hoc est ad literam, sine aliqua Glossa, & limitatione minime esse tutos apud Deū, & in cōscientia. Fundamētum huius viri est, quia intentio D. Francisci fuit instituere ordinē in altissima paupertate, quā suis posteris iure hæreditario reliquit, cum paupertas sit regina omnium virtutum: Thesaurus enim monachorū, nihil aliud esse videtur pręter volūtariā paupertatē. Ex quibus Perrinus duo infert, primo quidē, quod habere prædia, & annuales redditus, quæ inter bona immobilia computantur est cōtra paupertatē regulæ. Nā vbi proprietas, ibi singularitas, vbi singularitas ibi angulus, vbi angulus ibi sordes, vbi sordes ibi nō habitat spiritus munditiæ, & puritatis amator perpetuus Christus Iesus. Ex hoc pendet secūdū eius dictū, videlicet priuilegia derogare puritati regulæ, & dispēsationē, sine causa iusta esse nullā, quin potius dispensanti, & dispēsato maximū detrimentum afferre. Huc vsq; Perrinus.

Sed supradictus Perrinus debuit aduertere quod quando summi Pontifices aliquam faciunt super huiusmodi rebus dispensationē in dubio credendum est causas talis dispensationis esse satis iustificatas. Vnde anno Domini. 1258. Alexāder IIII. Pontificis Greg. IX. nepos rigorem regulæ Minorum in multis misericorditer temperauit Pōtificatus sui anno quinto. Quod fecerunt quoque multi alij summi Pontifices velut prædicti ordinis veri patres, vt Innocentius IIII. Viderunt enim Franciscanam familiam latè multiplicatam, & quod prima rerum facies sensim quodam laxiori vitæ genere pro temporum volubilitate, hominumque varietate, longè immutari cœpit. Cui sanè veluti morbo nullum opportunū medicamen, pro temporum conditione adhiberi potest, impossibileque esse videtur, vt in exiguis paruisque redditibus conuentuum obseruantia regulæ seruari queat. Quod etiam nostris temporibus sanctissime considerauit Pius Quintus, qui paternè tentauit deducere conuentuales, ad priorem

regulæ rationem ; fragilitatem , atque obseruantiam, nouit tamen indigentiam, & penuriam religionis ; neque in minori numero ; quam duodecim fratrum posse fieri obseruantiam , vt patet per motum eius proprium, cuius initium est. *Pius Episcopus , illa nos cura* , Vnde fatendum est Petrino multa esse in ordine , quæ non sunt de ordine , & indigent correctione: fatẽdum est etiã, quod venenum charitatis est terrena cupiditas, & vt ait Gregorius magnus, tanto quisque à superno amore disiungitur, quanto magis in infimis delectatur, & quod diuitiæ, si attrectentur veluti spinæ confodiunt, & exulcerant animam , imponuntque vincula, & compedes pedibus conscientiæ , & quod hæc duo prænomina meum , & tuum suscitant faces inuidiæ, rixas discordiæ, & lites, & in hoc præcipuum fuit Beati Francisci studium , vt à sua relegaret regula loculos, & illicitam omnem conquisitionem, atque superfluorum prouisionem, & paupertatem induxit virtutem illam cælestem, per quam terrena omnia calcantur, in eaque paupertate , quam sibi inclytus pater in sponsam accepit fundauit regulam suam , sicut canit Thomas de Capua in hymno ab eo edito, *In paupertatis prædio Minorum plantans vineam*, fatendum est etiam Petrino, quod habere redditus annales ; & prædia est contra puritatem regulæ . Sed dico , quod aliquid recipi potest in proprietatem ; & vsum, aliquid in proprietatem , & non vsum, aliquid in vsum ; non in proprietatem , receptio rei in proprietatem prohibetur fratri Minori, & quia ad hoc , quod teneat donatio non solum requirit liberam voluntatem in dante, & in recipiente , sed non prohitionem legis, vel superioris inde est , quod quamuis aliquis sit dominus pecuniarum suarum non potest eas donare fratri Minori , cum receptio rei in proprietatem ipsi secundum suam regulam prohibeatur. Secundo receptio quarundã rerum ad vsum conceditur fratri minori , vt vestium , & librorum . Conceduntur etiam ipsis fratribus breuiaria , & missalia ad celebranda diuina officia , & lectoribus , & prædicatoribus conceduntur libri . Quod non prohibet regula , prout explicant quatuor magistri , & declarat Diuus Bonauentura in expositione illorum verborum, nolite cogitare de crastino . Et si fratres nihil penitus recipiebant in principio exorientis religionis , in illo recenti feruore diligebantur ab omnibus , vt perspicuè cernimus inter initia cuiuscumque ordinis, sed temporum successiones declarant , quod refrixit multorum charitas, & murem (vt in prouerbio est,) missum esse in peram . Tertio receptio pecuniæ, & denariorum , quo ad proprietatem & vsum, & affectum prohibetur fratribus Minoribus per se , & per interpositam personam . Dicit Petrinus priuiuilegia conuentualium derogare in primo, & in hoc puritati regulæ . Cui respondetur derogare sanè , si surreptitia essent, at non sunt surreptitia, cum in eis causa vera talium indultorum proponatur , multa sua sponte summi Pontifices illis concesserunt , vt patet per bullas Apostolicas, & quod magis est , Sixtus huius nominis Quartus summus Pontifex, qui ex conuentualibus Minorum ad supremum Pontificis apicem assumptus est, nouit veritatem, vidit & expertus est, & tantum abest, quod fuerit supplicatum à fratribus vt ipse motu proprio , cum fratribus conuentualibus dispensauerit. Quæ & approbauit Paulus Tertius Pontifex Maximus, & habetur Diploma Viterbij , in sacrario ecclesiæ Sancti Patris Nostri Francisci, proutrefert Rodulphus,[c] & vltra concedit, quod conuentuales posint succedere in temporalibus bonis , in quibus de iure succederent , si in seculo mansissent, legata pia, & eleemosynas recipere, tenere, & habere & in proprios vsus conuertere, vt possint sibi suffragari de licentia tamen superioris sui.

[c] Rodulphus vbi su.

Vnde his stantibus error est dicere eos qui Diui Francisci regulam iuxta ecclesiæ interpretationem , per summos Pontifices factam obseruant in statu esse damnationis, nam ex hoc ecclesiam errare (quod absit) sequeretur in his , quæ ad animæ salutem spectant . Imo dicebat Nauarrus [b] quod mallet esse conuentualis seruando regulam Beati Francisci relaxatam Apostolica authoritate , quam frater de obseruantia non seruando illam integram, quam integram vouent obseruantes iuxta de-

[b] Nau. in cõment. 4. de regul. n. 170.

declarationem Nicolai Tertij, & Concilij Vienensis. Ex quibus infertur, cum præfatis conuentualibus esse à Sede Apostolica sanctissimè dispensatum. Iuxta quã dispensationem, non vouent regulam fratrũ Minorum absolute, sicut vouent fratres de obseruantia, sed verba professionis eorum sunt ista, *Ego F.N. voueo, & promitto Deo omnipotenti, & Beatæ Mariæ semper virgini* B. *Francisco, & omnibus sanctis, & tibi pater toto tempore vitæ meę seruare regulam fratrũ Minorum, per Dominum Papam Honorium confirmatam, & à pluribus põtificibus declaratam, præsertim secundum determinationem Martini IIII.* & *V. & Clementis II. Eugenij IIII. Sixti quoque Quarti & Alexãdri Sexti, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate.* Et hoc modo professi sunt & perseuerauerunt viri doctissimi, & preclarissimi, qui & ad Apostolicum dignitatis apicem ascenderunt, quorum statum, non debuit Perrinus condemnare, neque alij reformati contra ipsum verba proferre, non credentes se tot patribus prudentiores, quos Deus, ad tã eminentem statum euocauit. Solum enim ipsis reformatis licet dolere, quod forte multi eorum, & etiam familiæ obseruantiæ non seruant, neque satagunt integrè seruare suam regulam, & lugere, quod multi claustrales, & conuentuales laxius seruent illam, quam à Sede Apostolica fuerit laxata percupientes, vt omnes legem suam intelligant, & ad amussim adimplere conentur, & nullus illorum declarationem, & relaxationem Apostolicam authoritate priuata dilatet. Hoc enim munus reformatorum est, illorum, quorum professio instrumentis reformatioribus ad charitatem tendit, & non murmurare, & iudicare, cum dominus prohibeat ante tempus iudicare.

QVÆSTIO XXXI.

De peste in quinque articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Quid sit pestis.*
2 *Quomodo prælati in peste se habere debent.*
3 *Vtrum religiosi tẽpore pestis possint fugere.*
4 *Vtrum prælati mendicantes possint compellere suos subditos ad seruiendum infirmis peste laborantibus, extra monasterium.*
5 *Quomodo prælatus se debeat habere in hac obedientia impenenda.*

ARTICVLVS I.

Quid sit pestis.

Respondeo dicendo, quod pestis est idem, quod epidemia de cuius definitione multa diximus, in primo tomo, *a* in quo loco probauimus, quod in tempore pestis possunt Moniales à clausura exire, quibus addendum, quod vt exeant necessarium est, quod ipsa pestis sit vera, & probata, sicut enim tempore incendij, aut aquæductus, qui inundat monasterium, licitum est ipsis exire, ita etiam tẽpore pestis, quã do aer est corruptum, & multi infirmantur, & moriuntur licitum est ipsis propter ineuitabile alias periculum à clausura exire. *a* 1. tomo. q. 47.

ARTICVLVS II.

Quomodo guardiani in tempore pestis debeant se habere quoad se.

Respondeo dicendo, quod Guardiani, & priores, cum comparentur curatis tenentur emere, & sibi præparare antidota præseruatiua, & remedia, quæ à pharmacopolis conficiuntur ad euitandum infectionem, seu communionem pestis, & ipsis tenentur vti, quibus habitis tenentur ministrare actualiter infectis sacramenta cõfessionis eucharistiæ, & extremæ vnctionis, vel saltem sacramentum pænitentiæ. Quod autem teneantur, sibi præparare antidota patet, quoniam obligantur sub peccato mortali adhibere remedia proportionata ad finem officij sui, videlicet ad curationem animarum sibi commissarum necessaria, & conuenientia, tenentur item ad remouendum impedimenta contraria, quæ vel retardant, vel præpediunt posi-

tiuè, vel priuatiuè exerutionem dicti finis. Tenentur tertio, non se constituere in statu, in quo, vel non possint, vel difficiliter possint exequi suum finem; alias sua culpa, & negligentia deficerent sibi ipsis, & partibus sui officij, sicut enim militi incumbit necessario defensiua arma, apud se habere, & corporali medico similiter præseruatiua, ne ille à præliando, nec iste à medendo legitimè excusatur, coram domino, si ob illorũ carentiã recuset alter mederi, alter præliari, sic & Guardiano, & Priori, cum sint curati accidit, vt in simili tenet Bañes. *a*

a Bañes 2.2. q. 26. ar. 5. & latius. q. 32. ar. 7. dub. vl. & q. 33. ar. 3. conc. 4. in corol.

Quod autem his remedijs præseruatiuis, vti teneantur patet: timor enim cadens, in constantem virum, nullo modo excusaret illum, si consultò præseruatiua talia relinqueret, imo in vitium pusillanimitatis incurrerent, cum recusarent exequi operationem, sibi proportionatam, & recusarent in id tendere, quod alias sibi debitum, & potentiæ suæ commensuratum est, quod ex doctrina Diui Thomæ *b* satis patet. Ponere enim, pro ouibus animam suam, quod est actus pastoralis officij in tantum habet periculum vitæ annexum, vt omnis rectitudo illius constituatur, ex periculo vitæ, sicut & cæteri actus fortitudinis, qui si discrimen vitæ effugerent in vitium inciderent vt subtiliter disserit Caietanus. *c*

b D. Thom. 2.2. q. 133. ar. 1.

c Caie. quodliber 3. trac. qq. vn. in sol. ad 2.

Dixi aut saltem sacramentum pęnitentię, nam quamuis morientibus debeant reliqua etiam duo exhiberi, quando tamen non possunt singulis illa tria ministrare, semper primo loco sacramentum pænitentiæ singulis est ministrandum tanquam magis necessarium adultis.

Ex his infertur, quod cum Guardiani de iure naturali, & diuino teneantur remouere omnia impedimenta, quibus ipsi possunt impediri à curandis corporaliter, & spiritualiter subditis sibi commissis non bene factu ros, si se exerceant personaliter in administrandis sacramentis ciuitatis infirmis epidemia laborantibus, tum quia excommunicatione cum secularibus infirmis potest ipsis, aliquod contagium huius infirmitatis euenire, quod toti suę communitati maximè nocetet, tum etiam, quia ex huiusmodi communicatione ipsi possent infirmari, & deficere in his ad quæ de iure diuino obligantur propterea quæ tantum superogatoria censentur. Cuiusmodi est administrare sacramentũ epidemiæ infirmis non suis subditis.

ARTICVLVS. III.

Utrum religiosi tempore pestis possint fugere.

Respondeo dicendo primo, quod non solum licet, sed est valde honestum vitã propriam negligere, pro amici vita tuęda, & pro infirmis huiusmodi curandis, quæ sententia adeo est vera, vt non indigeat probatione, & est sententia D. Thomæ, *a* & communis dicentis, quod Pilades fecit optimè, & honestissimè commori voluit, pro amico suo Oreste. Item D. August. *b* illud affirmat, & omnium apertissimè Lactantius *c* Firmianus. Et est expressa sententia Aristotelis. *d* Et hoc probatur testimonijs sacrę scripturæ, apud Ioannẽe enim ait Christus Dominus, maiorem charitatem, nemo habet, quam vt animã suam, ponat quis pro amicis suis. Ex quo loco sic arguitur, si hoc non esset licitum Christus non adduxisset illud ad confirmationem sui facti id est mortis, quam appetijt pro nobis. Et confirmatur quia si hoc non licet, ideo esset, quia vnicuique vira propria est magis bona, quam vita alterius, sed vita corporalis Christi, erat maius bonum, quam spiritualis reliquorum hominum, ergo Christo non licuit, pro hominibus mori, sed Christo licuit mori etiam, pro inimicis, ergo nobis similiter licebit mori pro amicis. Ex quibus, & alijs, quæ in præsentiarum adduci possent colligitur licitum, & honestum esse ponere se periculo mortis pro vita corporali proximi curanda.

a D. Thom. in 3. sent. dist. 24. q. 2. ar. 1. ad. 3.

b Aug. lib. de amicit.

c Lact. lib. 5. diuin. instit. c. 18.

d Arist. li. 9. eth. c. 9.

e Ioann. 14.

Dico secundo, quod licet sit honestum, & laudabile exponere vitam propriam pro vita proximorum, non tamen sunt omnes religiosi obligati ad non fugiendum mortem & periculum in tempore pestis, pro salute proximorum, nam religiosi qui vitæ contemplatiuæ incumbunt, quiq; pro obiecto, non habent opera misericordiæ spiritualia vel corporalia, erga populũ exercere, vt Carthusiani Camaldulenses, & cæteri monasticæ vitæ professores Eremitæ Iesuati Canonici Regulares Teatini, & alij huiusmodi possũt fugere à loco pestis sine scrupulo, nec infectis laicis, extra monasteria degentibus tenẽtur in spiritualibus subuenire. Hęc Conclusio est Caietani, quã sequitur Bañes, qui omnes dicũt esse opus supererogationis, & huius opinionis est Armil. *g* probatur cõclusio, quia cũ nõ sint curati, nõ tenẽtur ex officio, neq; ex professione, & instituto obligãtur

f Caie. 2.2. q. 26. ar. 5. Bañes 2.2. q. 33 ar. 3.

g Armill. v. Epid. n. 6.

tur ad hæc munera præstāda, ergo nullo modo tenētur permanere, quia nemo obligatur ad opera supererogatoria, nisi in casu extremæ necessitatis, quocirca licitè possunt fugere, & seruare vitam, quod si illorum prælati id illis præciperent puto non teneri obedire, quoniam licet id, quod præcipitur, sit actus virtutis, & licita sit talis obedientia, in se nō tamē est necessaria, cū nō sit secundū regularem obseruantiam ipsorum, nec sit de contentis in regula, statutis, seu constitutionibus ipsorum, neque concernat commune bonum ordinis, seu religionis, quam profitentur.

Dixi extra monasterium, nam si pestis esset inter monachos, seu in conuentu, aut monasterio deberent obedire, sub peccati mortalis prælato præcipienti, vt infectis monachis ministrarent, tam teporalia, quam spiritualia, etiam cum periculo vitæ, vt optimè probat Caietanus *h* optima ratione, quoniam superior homo potest præcipere omnes exteriores actus necessarios ad commune bonum illud, cuius curam habet, ad quod subditos habet, & subditi tenentur obedire, non obstante quocumque vitæ periculo annexo. Vnde prælatus potest præcipere subditis religiosis ea, quæ sunt ad mutua obsequia, inter quæ non infimum locum tenet cura infirmorum, ideo tenetur subditus obedire, ad seruiendum ægris, etiā infectis epidemiæ morbo, quoniam hoc periculum vitæ comitanter, se habet ad opus, quod per se præcipitur scilicet seruitium infirmorum. Hæc Caietanus, alias, neque Rex posset præcipere militi, vt prælia retur, vel defenderet ciuitatem, cum ibi sit periculum mortis concomitans. Et confirmatur, nam præceptum fortitudinis eneruaretur, vt optimè habet Diuus Thomas dicens, fortis bene se habet, circa pericula cuiuscumque mortis præsertim, quia cuiuscūque mortis homo potest periculum subire propter virtutem, putà cum aliquis refugit, amico infirmanti obsequi propter timorem infectionis, vel cum non refugit itinerari, ad aliquod pium negotium prosequendum propter timorem naufragij, vel latronum. Hæc Diuus Thomas k, & Caietanus, quod idem habent Tabien. *l* & Viguerius. Præterea, quando quis obligātur ad aliquid faciendum, ex debito legali potest homo à iudice, & superiori cogi ad illud implendum, vt dicunt D. Thomas *m*, & Caietanus, sed monachi, ad hæc seruitia præstanda implicitè saltem ex lege regulæ tenentur, vt inquit Diuus Bernardus *n*, & D. Thomas in terminis, hoc dicit ergo. Denique, si religiosi ad hoc non tenerentur, scilicet mutuo, sibi succurrere in huiusmodi casu pestiferę infectionis profectò monasticæ Reipublicæ, & statui religioso minus rectè prouisum esset, quod non est asserendum, cū sint inuicem membra, & cum vitæ periculo debeat alter alterius in hoc onera portare. Et de religiosis nostri ordinis fratrum Minorum minimè licet dubitare, cum in eorū regula contineatur, & ipsis præcipia tur, vt ministrent fratribus infirmis, sicut vellent sibi seruire.

h Caietan. in suis opuscul. tom. 3. tract. 9. q. vn.

i D. Thom. 2. 2. q. 123. art. 5.

K D. Thom. vbi sup. vbi Caiet. per. ano.

l Tabien. v. forti. Viguerius ti. de fortitud.

m D. Thom. & Caie. 2. 2. q. 118. art. 4. & q. 80.

n Bernard. in lib. de dis. & præcip. D. Tho. in quod li. 1. q. 18. ar. 15.

o Reg. fratr. Min. c.

Dico tertio, quod religiosi, qui particulari voto se obstrinxerūt administrandis infirmis tempore pestis debent ex iustitia legali, non solum ex debito charitatis non fugere, & infirmis administrare. Hoc dictum est clarum, multa enim, quæ sunt de consilio, & de perfectione charitatis possunt cadere sub voto, quo facto vouentes debent illud exequi ex iustitia, & debito legis, seu regulæ, sic professæ, vt habet D. Thomas, *p* huiusmodi sunt fratres cōgregationis ministrorum infirmorum tempore Sixti V erectæ fratres hospitalarij, vt congregationis Ioannes de Dios vulgo, nuncupati fratres Sancti spiritus de Saxia in vrbe, & alij huiusmodi. Hi enim ex debito professionis suæ, & ex fine voto comprobato perspicuum est teneri ad huiusmodi ministerium. Quemadmodum etiamsi beneficium aliquod Ecclesiasticum erectum, & institutum esset, cum hoc onere, vt qui illud obtineret præfata munera, ex iustitia subire deberet. Quo autem vtiliter, & ordinatè tale ministerium adimpleant debent præuia licentia suorum rectorum negotium Episcopo conferre, & ab eo regulam & methodum ministrandi recipere.

p D. Thom. opus 18. ca. 15. in princ.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum prælati mendicantes possint cōpellere suos subditos ad seruiendum infirmis peste laborantibus, extra monasterium.

RESpondeo dicendo videri, quod regulares, seu religiosi, qui vitæ actiuæ incumbunt, & populis Christianis, seu ecclesiæ Dei, & Episcopis profitentur,

se ad salutem animarum coadiutores, quando arbitrio Episcopi, vel euidentia facti parochi non supplent, neque satis numero sunt ad administrandum in festis tenentur, sub peccato mortali manere in loco pestifero, neque licitè possunt aufugere. Explico dictum, in magnis ciuitatibus, vbi numerosa est populorum multitudo, nō possunt pro fecto quinque, vel sex parrochi, qui in illa ciuitate erunt morbidorum necessitatibus eodem tempore satisfacere, vt experientia sæpè docuit, tunc videtur, quod fratres mendicantes, & potissimum ordinis prædicatorum tenentur ministrando supplere, vt habetur ex Diuo Thoma, *a* quem sequitur Bañes. Imo illis, quibus incumbit ex officio deficientibus, vel vt dictum est commode huiusmodi infirmitatibus satisfacere non valentibus possunt, & debent ab Episcopis locorum vocari, & à Romano Pontifice deputari, & mitti, per diuersa loca, & diæceses ad adiuuanda pericula animarum infectorum, & tenentur sub peccato mortali accedere, & præpositus locorum tenetur his precipere. Et probatur, nam ordines mendicantes ad salutem animarum præcipuè sunt instituti, & destinatus eorum finis est, per prædicationes confessiones, & alia pia opera saluti animarum incumbere, ergo si id recusarent agerent contra finem destinatum, & in eorum constitutionibus contentum, & expressè promissum. Cum enim ex eorum, instituto, pro obiecto habent circa fidelium animarum salutem versari ijs operi[illegible] misericordiæ exhibitis subuenire, proculdubio, si fugerent, vel recusarent tempore pestiferę infectionis opera præfata actualiter exercere deuiarent à fine proprio, ab instituto, & scopo sui ordinis, quod sine culpa peccati mortalis effici non potest, huius enim finis non est ad libitum, seu voluntarium quid, aut ad vtrumlibet, ita quod possint illud velle, aut non velle, sed quid necessarium, & determinatum, ac proprio instituto huiusmodi religiosis propositum acceptatū, ac voto, & professione implicite, vel explicite cōprobatum. Hæc est doctrina D. Thomæ *b* dicentis, *Conuenientissimum est ad prædicandum, ad confessiones audiendum, & ad alia huiusmodi, quę pertinēt ad salutē animarum aliquā religionē instituti procurādo vtilitatē proximorū, per ca, quæ pertinent ad spiritualem animæ salutem.* Et alibi, *c* *subuenire prælatis in tali ministerio est huiusmodi religionis propriū*, & loquitur etiam de ministerio audiendæ confessionis. Et alibi *d* ait, *quod non solum curati, sed etiā religiosi & quicūq; alij minoris ordinis, qui episcopis in eorū seruitio subseruiūt formā septuaginta discipulorū tenentes obligētur saluti animarū incumbere. Opportunū aut ē fuit, vt præter ordinarios prælatos alij aßumerentur, ad huiusmodi officia propter multitudinē fidelis populi, & ob difficultates inueniēdi sufficiētes personas distribuēdas singulis plebibus.* Et alibi ait idem Angelicus *e* Doctor, *quod religiosi poßunt circa ecclesiastica officia occupari, ex cōmißione prælatorum, & præcipuè illi, quorum religiones adhoc sunt specialiter institutę, quæ sanè sunt ordines mendicantiū & similia,* Ita Diuus Thomas etiam in opusculis, *f* dicens, manifestum est autem huius instituti vinculū, & rationem presertim in religione prædicatorū, & tradunt Caiet. *g* & Bañes.

Quod insuper ostēditur ex eo, quod huiusmodi religiones sunt verè institutæ, à Romano Pōtifice approbatæ, in supplementū multitudinis fidelis populi, vt ait Caiet. *h* dicēs quod malè, de facto consultum esset populo Christiano, sine tali supplemēto, quod Deus dedit. Igitur cum huiusmodi religiosi sint, ex proprio instituto, coadiutores in spiritualibus animarum, & in ciuitatibus, & locis tempore pestis curati ordinarij, propter currentem morbum satisfacere patientibus non possint relinquitur, quod necessario illi sup[illegible]ere debeant, & consequenter, non posse di[illegible]cedere cū hic casus sit iudicādus grauis necessitatis. Et cōfirmatur quia ob multitudinē infectorū sacerdos secularis nō curatus tenetur ergo multo magis regulares qui ex instituto ad subueniēdū animabus obligātur.

Præterea probatur nostrum intentum, tempore hæresis tenentur, sub peccato mortali religiosi, qui ex instituto habent prædicare

a D. Thom. 2.2.q. 186. art. 2. & 9. & q. 188. art. 4. ad 2. & ar. 5. & in opusc. 19. c. 4. Bañes 2.2.q. 33. ar. 3. dub. 3.

b D. Thom. 2.2.q. 188. ar. 2

c D. Thom. indi. art. 4. ad 2.

d In d. art. 4. in solu. ad 5

e D. Thom. 2.2.q. 187. ar. 1. ad 3.

f Opusc. 18. c. 16. in fi. & c. 24.

g Caiet. sup. d. ar. 4. & Bañes vbi su.

h Caie. vbi su. in solut. ad 3.

care,& studere,etiam cum periculo mortis, quando quis ab infidelibus seducitur, non discedere ab eo loco,sed debet manere docere,& prædicare,vt populus à seductione liberetur. Iuxta D.Thomam, i ergo etiam ad confessiones audiendas tempore pestis in casu,quo curati non sufficiant.

i D. Thom. opusc.18.ca.24.

Denique discessus religiosorum tempore pestis,nequit esse,sine maximo scandalo vniuersæ ciuitatis, cum in ea redditus prouentus,& eleemosynas acceperint, & quamuis ratio scandali ,ab extrinseco,& per accidens rationem culpæ inducat non effugit sæpè labem peccati mortalis. Præsertim in casu nostro,cum sit publicus,& grauis necessitatis. Hanc opinionem his,& alijs defendit Rutilius Benzonius k Episcopus Lauretanus. Qui doctissimum his temporibus edidit cōmentariū,in quo hæc,& alia scitu digna doctè resoluit.

k Benzo. de fuga li.1. disput.1. q.1.à pa.12.

Quod ego confirmo ex his quæ Clemēs. V. in Concilio Vienensi ecclesiarum prælatis præcipit. Circa fratres ordinum prædicatorum,& Minorum, ait enim districtè præcipiendo mandamus,quatenus pro diuina, & Apostolicæ sedis reuerentia prædictos ordines,& professores eorum habentes affectu beneuolo commendatos fratribus ipsis, non se difficiles,graues duros, aut asperos, sed potius fauorabiles propitios, ac benignos, piaque munificentia liberales,se studeant exhibere,sic eos in prædicationis officio,& propositionis verbi Dei,ac in omnibus alijs prædictis, tamquā cooperatores eorum idoneos,& laborum suorum participes prompta benignitate recipiant. Ex quibus verbis colligunt communiter Doctores professores ordinum prædicatorum,& minorū, esse coadiutores curatorū à sede Apostolica deputatos,adeo quod asserit Marcus Antonius Cuqus m ipsos respectu cōfessionū secularium iurisdictionē habere à iure priuilegio perpetuo ordinariā,de quo in additionibus ad summam,&ad cruciatā latè egi. Vnde si sunt coadiutores officiū coadiutorum debent excercere,quod petit,vt saltem deficientibus curatis proprijs ipsi, vt coadiutores eorum suppleant defectum. At cum hęc opinio aliquibus noua videatur,& sit ad ædificationem religionum, & ad soluendas animas satis necessaria, argumenta,quæ contra eam adducuntur proposui in medium afferre,vt ex eorum solutione veritas magis illucescat.

l Clem. dudū de sepul.

m Cuqus.

Ad Argumenta.

Primo arguitur,religiosus non tenetur omnia consilia,ad perfectionem charitatis ducentia implere,sed illa quæ determinata sunt,& taxata,secundum regulam quam professus est, cætera & si in præparatione animi sint in præcepto non cogitur, adimplere, nisi quando necessitas requirit iuxta doctrinā Diui Thomæ. Respondetur quod religiosus non tenetur, ad omnia exercitia,quibus ad perfectionem peruenitur,sed ad illa, quæ determinatè sunt ei taxata, secundum regulam, quam professus est, ita Diuus Thomas,& etiam ad illa, quæ ex proprio instituto,illius religionis censentur vt idem Angelicus Doctor docet, & cum institutum religiosorum mendicantium huiusmodi sit, vt prælatis in ministerio animarum, subuenire, & coadiuuare debeant, præsertim, quando sine eorum auxilio, multitudini, non nisi difficulter succurri potest, ideo dicimus tunc esse obligatos non fugere. ¶ Secundo arguitur. Cum tria ad perfectionem fraternæ dilectionis faciant inimicorum dilectio, expositio animæ suæ, pro fratribus ad pericula mortis, ordinatio totalis vitæ suæ in vtilitatem proximorum, & hæc tria sint propria status Episcopalis, vt ait Diuus Thomas sequitur, quod adhæc religiosi non tenentur. Quod confirmatur, ex eodem D. Thoma q dicente obligantur enim religiosi adhoc, quod temporalia deserant, quod castimoniam seruent, & quod sub obedientia viuant, quibus multo est amplius, & difficilius, pro salute aniarum vitam ponere, ad quod vt dictum est Episcopi obligantur. Vnde manifestum est grauiorem esse Episcopalem obligationē obligatione religionis. Respondetur verū esse essentialiter huiusmodi exercitium spectare ad statum Episcopalem, quæ secundario, & minus principaliter pertinere quoque potest ad statum illarum religionum, quæ ad salutem animarum institutæ sunt, & hoc in casu, quo curati primo obligati supplere non possint. Quemadmodum, quamuis prædicatio verbi Dei sit proprium episcoporum, vt dicitur in Concilio Tridentino, f non tamen repugnat, etiam ex proprio instituto, ex commissione tamen, vel delegatione Sedis Apostolicæ, vel Episcoporum religiosis conuenire, bene autem

n D. Thom. 2.2.q 186.arti.2. & in 4. dist.16q.2.ar.6.q.2.ad 3.
o D. Thom. 2.2 q.186.arti.2.in corpo. arti.
p D. Thom. vbis.q. 188. art.4.ad 2.
q D. Thom. opusc.18.ca.16.
r D. Thom. opusc. 1. q. 18.c.17.
f Conc. Tri. sess.5.c.2. & sess.24.ca.4.

t Caiet. 2. 2. q. 188. tem dicit Caietanus, *t* quod proprius actus fratrū prædicatorum, & cæterorum non est prædicare, sed subuenire prælatis hoc est episcopi sin prædicationis actu, ita quod nō conuenit eis prædicare, nisi ministerialiter sic dicimus, quod quamuis huiusmodi exercitia ex officio primo competant episcopis, & curatis, subuenire tamen prælatis in illis etiam ex instituto ministerialiter competeret huiusmodi religiosis, ex quo capite nascitur eorum obligatio.

Tertio arguitur ponere animam, id est vitam, pro proximo est opus supererogationis & de consilio, præter quam in extrema necessitate, ergo extra illam religiosi non tenentur. Respondetur negādo antecedens, cum sit opus illis debitum, vt ex D. Thoma *u* colligitur, scribente hæc verba. *Quod vero duodecimo proponitur, quod nullū sacrificium est Deo magis acceptum quam zelus animarum, sed animarum zelus est ordinatè habendus, vt primo homo zelum animæ suę habeat eam ab omni affectione terrena absoluendo secundū illud sapientis x, miserere animæ tuę placens Deo, vt patet, per Augustinum y, sic ergo si aliquis post contemptum terrenorum, & sui ipsius in hoc procedat vlterius, vt etiā aliarū animarū zelū habeat, erit perfectius sacrificiū, sed tūc perfectissimū est, quando ad zelum animarum habendum voto, seu professione obligantur, sicut Episcopus & religiosi, ad hoc per votum obligati.* Ex quibus patet, quod huiusmodi religiosis hæc vota non sunt supererogationis. quod etiam clarius docuit, idem angelicus Doctor, *z* dicens, *quod perfectionis statuta magis habent, ne religiosi, qui ex voto sui ordinis obligantur adhoc, quod Episcopis subministrent in his, quæ ad curam animarum pertinet prædicando, & audiendo confessiones.*

u D. Thom. in quodli. 18 c. 23.

x Eccles. 30.

y Aug. 21. de ciuit. Dei.

z D. Thom. in quodli. 18 c. 3.

a Caie. 2. 2 q. 1 5 art. 5. Bañe 2. 2. q. 33 dub. 4. cōcl. 4.

Quarto arguitur ex autoritate Caietani *a* quem sequitur Bañes, & omnes dicentes posse religiosos, tunc temporis fugere. Respondetur, quod neque Caietanus, neque Bañes, loquūtur in casu nostræ conclusionis, hoc est dū pestis serpit, & grassatur in ciuitate, in qua ob multitudinem infirmorū ordinarij parrochi supplere nequeunt, vel probabile est eos supplere nō posse, nā in hoc casu cū sit casus grauis necessitatis nullus meo iudicio si recta ratione ducatur negabit eos, nō teneri ad coadiuuandū, alias sibi contradicerent. Bañes enim *b* alibi scribit, quod ordo mēdicantiū, & præcipuè prędicatorū, cū præcipuè sint instituti, & destinati ad salutem animarum, & eorum finis, sit procurare fidelium salutem, quod prælati dictarum religionum tenentur, sub præcepto facere, vt huiusmodi religiosi, se exerceant in his operibus misericordiæ doctrinę prædicatione, & confessione, & alijs huiusmodi. Et statim dicit subditos peccare, nisi habeant in præparatione animi obedire prælatis, quando prædicta munera, & officia illis iniūcta fuerint. Hæc Bañes, fuga autem in tempore necessitatis, vt ponimus non est mediū, proportionatum ad talem finem. Caietanus, *c* autem videtur, sibi contradicere, quādo qui dē scripserit doctrinā dicens quod prælatus potest præcipere religiosis ista obsequia, & tenentur obedire, non minus, quam secularis miles, suo principi præcipienti, vt prælietur, addens hæc præcepta prælati non esse supererogationis, sed necessitatis respectu eorum, quorum salutem procurare debent. Atque huiusmodi religiosi, ex instituto tenentur populis Christianis auxilia spiritualia ministrare, vt sæpè ipsemet docet. Vnde concludimus, quod quando huiusmodi contagium vniuersale, seu generale iudicio peritorum in ciuitate timetur, & quando vel ex facti euidentia, vel ex Episcopi monitu, illis significatur proprios, & ordinarios curatos non posse competenter satisfacere indigentijs spiritualibus proximorum huiusmodi religiosos, non ex debito charitatis, & de congruo, sed ex debito eorum instituti teneri permanere, & non fugere. Præpositoque præcipienti, vt in festis existentibus in graui necessitate spirituali sacramentum confessionis ministrent, teneri obedire, multa sunt enim, vt ait D. Tomas *d* multitudini necessaria, ad quæ implenda vnus non sufficit, sed impletur à multitudine, dum vnus hoc, alius illud facit. Hæc pro hac pia opinio-

b Bañes vbi su. ar. 3. dub. 3. anno. 2. cō clus.

c Caiet. opus 3. tom. tract. 9. q. vn.

d D. Tho. 2. 2 q. 152. art. 2. pa. 1.

nione adducta sint quæ ad eam comprobandam sufficiunt: meminerint tamen domini Episcopi, quod præcipuum fundamentum pro parte defensata adductum est esse ipsos religiosos ordinis prædicatorum & Minorum curatorum coadiutores à sede Apostolica destinatos propter, quod Summi Pontifices ipsis iurisdictionem immediate contulerunt ad audiendas confessiones secularium, ita quod domini Episcopi tantum nudum ministerium eos approbandi habeant, & iurisdictionem illis à Sede Apostolica datam post prædictam primam approbationem perpetuo obtineant, prout in primo tomo *e* latè tradidimus. Vnde si fratres ordinum prædicatorum, & Minorum, eorũ priuilegia in iure communi inserta, & per Concilium Tridentinum minimè abrogata voluerint quotannis ad audiendas seculariũ confessiones examinare, & de nouo approbare, & reprobare indifferenter sciant domini Episcopi, quod eos, vt coadiutores datos à Sede Apostolica non tractant, & per consequens videtur eorum prælatos videri non esse obligatos ad imponẽdam obedientiam suis subditis in his necessitatibus. Quod ego ex dictis probabilissimum existimo.

e 1. To. q. 59 ar. 6. & 7.

ARTICVLVS V.

Quomodo prælatus debeat se habere in hac obedientia imponenda.

Respõdeo dicendo, quod in hoc practicando superiori vel prælato prudentia opus erit, ne singulis indifferenter huiusmodi obedientiam imponat, ne vel valde infirmos, vel egregiæ conditionis viros qui alias regulari Reipublicæ perutiles vel necessarij sunt sine delectu ad hoc munus exponat, non enim rectè faceret prouincialis si per obedientiam præciperet guardiano, vt cum periculo vitæ suæ inuiseret infirmũ pestilentia infectum stantibus alijs qui hoc munus possent rectè facere: nam vita corporalis prælati multo pretiosior est, & maius bonum quam vita subditi particularis. Cum enim Dauid, *a* distributo populo per centurias vellet egredi ad præliandum dicens, egrediar ego vobiscum, respondit populus non exibis, siue enim fugerimus nõ magno opere ad eos de nobis pertinebit, siue pars à nobis ceciderit, de nobis non satis curabũt, quia tu solus vnus pro millibus computaris, melius est igitur, vt sis nobis in vrbe præsidio. Qua in re videtur labi Nauarrus, *b* dicens, quod prælatus tenetur inuisere infirmum pestilẽtia. Quod ego intelligo verum quando non adsunt alij qui possunt id efficere, & se offerant ad illud, non enim debent consentire subditi, vt eius guardianus, aut prælatus id efficiat, ne caput communitatis pro aliorum vita corporali periculo vitæ se exponat, & manente in tali necessitate conuentu sine suo capite, & prælato corruat eius regimen, & medicinæ, & necessaria infirmis fratribus deficiant.

a 2. Reg. 18.

b Nau. in manual. c. 24 n. 10. in fin.

Vnde non laudo prælatos qui cum grassatur epidemia in populo ipse ante alios ad inuisendos infirmos, & eos in corporalibus, & spiritualibus curandos egreditur, licèt enim hoc sit opus charitatis, non tamen est charitas bene ordinatę: ipse enim pro suis subditis est constitutus, & tenetur remouere omnia impedimenta, quæ eorum salutem corporalem, & spiritualem impedire possunt. Et huiusmodi egressus verisimiliter, & frequenter est causa contagij pestilentialis. Quod contagium si prælatum occupauerit quid facient oues balantes infirmæ sine pastore inter intemperiem aeris commorantes. Hæc pastores animo reuoluant ne spiritu non probato deficientes sint causa, vt eorum subditi in salute corporali deficiant, considerent, quod ipsi cõdemnarent curatũ qui ad oppidum vicinum peste affectũ pergeret, vt eius infirmis corporaliter, & spiritualiter mederetur, cũ ex tali facto in manifesto periculo se exponeret, quod esset causa, vt suis ouibus in similibus infirmitatibus, & necessitatibus succumberet.

QVÆSTIO XXXII.

De prædicatoribus euangelicis in tredecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tredecim.

1 *Quale, & quãtũ sit prædicationis munus, & non prædicandum sine facultate superioris.*

2 *Vtrum liceat prædicando detrahere ecclesiæ prælatos.*

3 *An possit prædicari in oculto.*

4 *Vtrum liceat prædicatoribus euntibus ad infideles ad prædicandum associari militibus contra ipsos infideles dimicantibus.*

5 *Vtrum religiosi possint prædicare in Ecclesijs suis, & in parrochialibus cōtradicentibus Episcopis, & parrochis.*

6 *Vtrum prædicatores semel approbati ab Episcopo teneantur iterum coram eodem Episcopo aut eius successoribus præsentari eorum prima licentia suspensa aut reuocata.*

7 *Vtrum prælati Ecclesiarum incurrant aliquam censuram impedientes ne parrochiani audiant prædicationes regularium.*

8 *Vtrum Episcopi posint procedere contra regulares errores prædicantes.*

9 *Vtrum regulares extra claustra, & obedientiam suorum prælatorum possint ad prædicationem admitti.*

10 *Vtrum regulares prædicantes miracula aut reuelationes non authenticas possint puniri ab Episcopis.*

11 *Vtrum quæstores eleemosynarum posint prohiberi prædicare ab Episcopis.*

12 *Vtrum prædicatoribus regularibus aliqua priuilegia circa diuinum officium concedantur.*

13 *Vtrum prædicatoribus regularibus aliquod priuilegium circa ieiunia concedatur.*

ARTICVLVS I.

Quale, & quantum sit prædicationis munus, & non prædicandum sine facultate superioris.

RESpondeo dicendo, quod quale & quãtum sit prædicationis munus, & quales sint prædicatores dico, quod oportet eos à profanorum auctorum, & poetarum fabulis, & auctoritatibus citandis abstinere, vt docet Cõcilium Senonense, *a* & Concilium Treuerense, *b* quæ nunc leguntur in volumine Conciliorũ Surianæ editionis. Et tanta res est, vt non sit prædicandum sine facultate superiorum stantium in loco Dei à quo debēt prædicatores ad prædicandum licentiam obtinere, quomodo enim prædicabunt nisi mittantur? Vnde, quod nulli sine facultate superiorum liceat prædicare iam olim sancitum fuit multis Conciliorum decretis. Quod expresius innouat Innocentius III. in Concilio *c* Lateranensi, & Concilium *d* Lateranense sub Leone X. & multa tradit Brucardus *e* tradunt Castro Reportorium Inquisitorum Simancas eleganter, & copiosè Conradus Brunus, & Augustinus de Ancona. Et nouissimè Concilium *f* Tridentinum id in multis decretis commendat, & determinat. Ait enim Regulares vero cuiuscunque ordinis, nisi à suis superioribus de vita moribus scientia examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia etiam in ecclesijs suorum ordinum prædicare non posint, cum qua licentia personaliter se coram Episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur, antequam prædicare incipiant, in ecclesijs verò quæ suorum ordinum non sunt vltra licentiam suorum superiorum etiam episcopi licentiam habere teneantur sine qua in ipsis ecclesijs non suorum ordinum nullo modo predicare posint ipsam autem licentiam gratis episcopi concedant. Hæc Concilium. *g* Quod idem Concilium *h* Tridentinum determinat, vt nullus secularis aut regularis etiam in ecclesijs suorum ordinum contradicente episcopo prædicare præsumat. Quod patres nostri ordinis congregati in capitulo generali Toletano, *i* vt constat ex eorum decreto intellexerunt iuxta terminos Concilij *k* Vienensis esse declarandum, scilicet quando episcopus vult prædicare, &c. dicitur enim ibi loquendo de fratribus prædicatoribus, & Minoribus, vt dictorum ordinum fratres in ecclesijs, & locis eorum, ac in plateis communibus libere valeant clero, & populo prædicare, ac proponere verbum Dei hora illa dumtaxat excepta in qua locorum prelati prædicare voluerint vel coram se facere solenniter prædicari, in qua prædicare cessabunt, præterquam si aliud de prælatorum ipsorum voluntate processerit, ac licentia speciali. Et quod Conciliũ hoc modo sit necessario intelligendum probatur, quia alias sibi ipsi contra diceret, dixerat enim, quod in ecclesijs suorum ordinum possent regulares prædicare sumpta ab eis tantum benedictione, sine alia ipsorum licentia speciali, vt patet ex eius contextu: ergo contra dicente episcopo petita dicta benedictione possunt dicti regulares in ecclesijs suorum ordinum prædicare, secundum ipsummet Concilium: vnde prædictum decretum debet intelligi in casu excepto in dicto Concilio Vienensi quãdo, scilicet, episcopus prædicat

a Conci. Senon. c. 35. & c. 36.
b Conc. Treuer. in c. mitti.
c Conc. Lat. c. 3. §. quia vero nonnulli.
d Conc. Lat. sess. 11.
e Brucard. li. 1. decreto c. 97. & 98. & 99. Castr. de iust. heret. c. 2. & 3. repor. v. prædicare Siman. de in stit. cath. tit. 49. Brun. li. 6 de hæreti. c. 4. Aug. de potest. eccles. q. 64.
f Cõc. ses. de refor. c. 2. §. siquis verò & seq. & ses. 24. de refor. c. 4.
g Conc. in d. §. siq. verò.
h in d. c. 4.
i Ordin. Tolet. fo. 20.
k Cap. dudũ de sepult.

dicat aut vult coram se prædicari, vt sic correctio legum euitetur. Et aduertendum, quod parrochus potest concedere licentiam viro docto aut regulari docto, & noto, vt duobus aut tribus vicibus in sua parrochia, & ecclesia concionetur prout tenet Henriquez, *l* affirmans hanc esse opinionem aliquorum Doctorum & Magistrorum cũ quibus ipsemet consuluit, ꝙ scilicet, possit parrochus hanc licentiam cõcedere etiam si dicta persona non sit ad prædicandum ab ordinario ipsius parrochi approbata. Et ante dictos patres hanc opinionem tenuit Innocentius *m* dicens, quod si persona prædicare volẽs sit notabilis sicut Magister in Theologia, vel alius competens, & idoneus prædicator, vt per suum Episcopum approbatus, & definitus ad curam animarum, vt sunt ecclesiarum prælati, vel alij quibus prædicare generaliter vel specialiter sit cõcessum quilibet curatus hãc auctoritatem dare poterit. Quod intelligit Hostiensis causaliter, & in transitu, & ita tenet Peña. *n* Et aduertẽdum, quod prædicatores Societatis semel ab vno Episcopo approbati possunt prędicare itinerantes in locis vbi voluerint non contradicente parrocho, vt teste patre Henriquez, *o* concessit Gregorius Decimus tertius, nisi Episcopus proprius adsit, & huius concessionis sunt participes mendicantes, & alij qui Societatis fruũtur priuilegijs.

l Henri. li. 7. de indulg. c. 16. iuxta fin.

m Innoc. in c. cum ab ecclesi. de offi. ordin.

n Peña in direct. inquisi. pag. 179. n. 8 in impre. Venetiæ.

o Henr. vbi sup.

ARTICVLVS II.

Vtrum liceat prædicando detrahere ecclesiæ Prælatos.

RESpondeo dicendo, quod Clemens *a* V. in Concilio Vienensi, inquit religiosis in virtute sanctæ obedientiæ, & sub maledictionis æternæ interminatione districtius inhibemus, ne in sermonibus suis ecclesiarum prælatis detrahant. Et patres Concilij Senonensis, *b* aiunt nonnulli prędicatores beneuolentiam vulgi captantes administratoribus tam ecclesiasticis quam secularibus detrahunt subditos sui moribus rebelles, & inobedientes reddũt. Et post aliqua, ait, si prælatis ecclesiæ, & principibus detraxerint ac populum ab obediendientia superiorum retraxerint nos volumus tales, & tam ineptos concionatores ab officio prędicationis suspendi, & à suis superioribus pro more, & censura excessus acriter puniri.

a Clem. §. 1. de priuileg.

b Conc. Senonen. in decret. morum c. 35. & 36.

In Concilio quoque Lateranensi, *c* sub Leone X. hæc post alia patres decreuerunt dicentes, inhibemus omnibus, & singulis clericis secularibus, vel regularibus cæterisque cuiuscũque status gradus, & ordinis existãt, qui onus prædicationis assument ne de cętero in sermonibus suis futura ex literis sacris cõstanter prædicẽt, sed ex diuinæ vocis præcepto euangelium omni creaturæ cum vitiorum detestatione, & virtutum commẽdatione declarẽt, & pacem ac dilectionem mutuã à Redẽptore nostro tantopere commẽdatam vbique fouentes, non scindant vestem inconsutilem Christi, sed ab Episcoporum, & prælatorum, ac aliorum superiorum eorumque status scandalosa detractione, quos coram vulgo, & laicis non modo incautè, sed etiam intemperanter reprehendunt, & mordent, & ab eis malegestorũ expressis quandoque nominibus aperta, & manifesta redargutione abstineant; denique constitutionem fœlicis recordationis Clementis Papæ V. quam tenore præsentium innouamus, & approbamus inuiolabiliter ab eis obseruari debere decernimus.

c Conc. Lat. sess. 11.

Et aduertendum, quod glossa *d* quædã allegat quandam D. Hieronymi sententiam ad Rusticum dicẽtis, non est humilitatis meæ atque mensuræ de ministris ecclesiarum sinistrum quippiam dicere, habeant illi ordinem suum, & gradum. Et Tullius in inuectiua contra Sallustium in fine sic dicit, sæpè vidi grauius offendere animos auditorum eos qui aliena vitia apertè dixerunt, quam eos qui commiserunt. Intelligo autẽ hanc literam, dicit prædicta Glossa, *e* cum nominatim detrahunt vel per circumlocutionem quæ vicem habeat proprij nominis alias in genere bene liceret prædicatoribus tangere vitia prælatorum: licet enim in genere, quod non licet in specie, vt dicitur in iure, *f* & ex sacris literis satis patet dicente domino, super cathedram Moysi sederũt scribæ, &c. eorum opera nolite facere. Caueant tamen, vt etiam in generali locutione linguam refrænent, quia qui inordinatè loquitur sentiet male, vt dicitur in quodam Canone. *g*

d Gl. in v. detrahãs in Clemen. religiosis. §. quibus de priu. & ex eel. prælat. 16. q. 1. ca. si clericus.

e Gl. in d. v. detrahant.

f Cap. sacerdos de of. ordin. Matth. 23.

g Cap. Et rõctor. 43. dist.

ARTICVLVS III.

An possit prædicari in occulto.

Respondeo dicendo, videri non posse in occulto prædicari. Christus enim, & sui ministri palam locuti sunt. Et sic dicebat ipse *a* Redemptor & Doctor noster, ego palam locutus sum mũdo, ego semper docui in synagogis, & in templo, quo omnes Iudæi conueniunt, & in occulto locutus sum nihil, quid me interrogas: interroga eos qui audierũt quid locutus sum ipsis, ecce ipsi sciunt quid dixerim ego. Pondera obsecro ait Michael de Aninyon, *b* quanta exaggeratione verborum profitetur, & cõtestatur se palam, & non in occulto locutum. Magos etiam quærentes Regem Iudęorum in Iudæa rem sanè duram auditui Herodis Regis non ad vicos secretos, neque statim ad eandem Bethlehẽ, sed ad Hierusalem metropolim Iudæorum, qualis est apud nos Roma Cælorum stella perduxit, vt ibi prius per principes Iudæorum inquisitio Magorum, examinaretur, vt apud Matthæum, *c* legimus accessisse. Et Paulus *d* ad Agrippam purgans se dicebat, latere nihil horum arbitror, nec enim in angulo quidquam horum gestum est. Et ideo sanctissimus Gregorius Papa XIII. prout refert dictus Michael de Aninyon merito præcepit, vt etiã confessiones sacramentales quæ plus omnibus secretum expostulant non in latibulis audirentur, sed in publico solo verborum secreto reseruato, & sigillo confessionis vt scilicet sacerdos, & pænitens videantur, & non audeantur. Quo viso, & euangelio id ipsum prædicante nescio, qua lingua possit aliquis laudare prædicatores in terris infidelium occultè prædicantes, & in publico propter metum infidelium parum aut nihil loquentes? & nescio quo vultu possunt vituperare prædicatores qui palam locuti sunt non erubescentes neque timentes prædicare euangelium in templo, & in plateis imitantes Christum Dominum, & apostolos qui palam de Christo sunt loquuti scientes virtutem Dei esse in euãgelio, ipsumque comparari grano sinapis, quod in occulto, & non attritum minimum est, sed in publico, & attritum maximam acrimoniam præsefert, & ad multa est valde vtile. Quod videmus tempore martyrũ in primitiua ecclesia contigisse, in quo ipsi propter prædicationem publicam euangelij, vt grana tritici in terra ceciderũt, & mortui propter fidem multum fructum attulerunt. Et ista est prędicatio euangelij qua ab incunabulis vsa est ecclesia quæ in proponendo, & docendo ea quæ pertinent ad fidẽ & bonos mores est columna, & fundamentum veritatis. Vnde deprecor omnes dominos Episcopos ne verbum Dei in cubilibus secretis consentiant etiam à viris Catholicis, & probatis in literis, & virtute prædicari, ne ex tali occulta Catholicorum prędicatione aliquis non ita Catholicus sumat occasionem ad prędicandum ea quę non sanã doctrinam præseferant, præcipiant in ecclesijs publicè verbum Dei proponi, ne aliquis transfigurans se in angelum lucis occultè prædicando diuidat Christum, & superseminet zizaniam.

a Ioann. 18.

b Anin. in trac. de vnit. ouil. & pasto ra. ca. 29. nu. 13.

c Matth. 2.

d Act. 26.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum liceat prædicatoribus euangelicis euntibus ad infideles ad prędicãdum associari militibus Christianis contra ipsos infideles dimicantibus.

Respondeo dicendo, quod quidam Mascardus, *a* de Sussanis in virtute tangit hanc quęstionem. Quęrit enim ibi vtrum bella mota per Christianos contra Barbaros quos Indos vocamus fuerint licita, & de eorum coactione ad fidem Catholicam, qui resoluit bella licita esse, & iustè ad fidem Catholicam potuisse, & posse compelli. Quod probat primo, constat enim gentes illas fore natura barbaras, & absque aliqua prudentia, & barbaricis vitijs contaminatas, vt legere est in historia de illis exarata, vnde potuerũt armis cogi, & id bellũ contra tales est iustum iure naturæ. Ait enim Aristoteles, *b* Et qui neque natura ingenuos habent animos, vt verborum doctrina duci queant necesse est, quasi belluas quasdã sub iugo ponere, & legum austeritate coercendos fore, vt ait idem philosophus. *c* Et per hunc modum coacti recta operantes virtutum actibus assuefaciendo tandem in bonos viros euadunt, vt ipsemet Aristoteles *d* ait, ex eo enim quod multoties agitur secundum rationem imprimitur forma rationis

a Mascar. de Sussan. in tractat. de Iud. & alijs in fidelib. ca. 14. qui tract. habet into. 14. in act. diuers. doctorum in 1. pa.

b Arist. 1. politic. c. 3. & 5.

c Arist. 10. ethic.

d Arist. 11. ethic.

nis in vi appetitiua, quæ impresſio nihil aliud eſt, quam virtus moralis. Adquæ cõ probãda aliquos Canones e allegat vbi Archidiaconus, & congerit aliqua Ioannes Andreas, alijs autem hanc comprobat partem quibus omnibus reſpondet Epiſcopus Chiapenſis in quodam libello quem compoſuit contra quemdam doctorem Sepulueda qui ſupra poſitam opinionem his & alijs fundamentis niſus eſt in his Hiſpaniarum partibus defendere, contra quem zelo fidei inflãmatus comitatus à quibuſdam doctiſsimis familiæ Dominicanæ alumnis ticione fumigantem in ore portantibus coram maieſtate Imperatoris Caroli V. obtinuit dictus Epiſcopus Chiapẽſis etiam Dominicanus ipſumque Sepuluedam ticione fugauit cuius doctiſsimi & zeloſiſsimi viri rationes nolo in præſentiarum referre: eſſet enim neceſſarium volumen integrum imprimi vt omnia quæ dicit, & dici poſſunt in medium proponerentur.

e c. ſchiſma. 23. q. 6. exc. quis nos vbi Archidiaco. Andreas, in c. 2. de hæretic. lib. 6.

Sed non poſſum ſubtacere quoddam argumentum. Quod à dicto Domino Epiſcopo Chiapẽſi refertur. Quod eſt huiuſmodi nam Chriſtus Dominus & Apoſtoli non potentia armorũ ſed pijs ſuaſionibus & Angelicis prædicationibus militabant, quorum exemplum, & Hiſpani in Indijs ſequi debuiſſent mittendo prius ad eos prædicatores Euangelicos vt factum eſt in primitiua Eccleſia, nam ad fidem nemo per vim eſt compellendus quia voluntarius tantum admittitur vt ſacra ſcriptura nos docet, & multa decreta f Sanctorum Patrum nobis prædicant.

f 45. diſt. c. de iudæis. c. ad fidem 23. q. 5. c. maiores §. item quæritur de baptiſm. c. ſicut vbi per omnes de iud. &

Huic fortiſsimo argumento reſpondet prædictus autor Maſcardus quod ad fidem nemo compellendus eſt per vim quia voluntarius tantum admittitur, & ſic dicti Indi non fuerunt ad fidem per vim coacti, ſed mota bella contra eos vt fidem Chriſti & eius propagationem, & prædicationem nõ impedirent, & admitterent qui eos in fide pie inſtruerent, & ſponte poſtea credentes ſe conuerterent vt contingit eis, qui agminatim ad baptiſmum conuolaſſe feruntur, nam conſtat etiam ante tempora Conſtantini, fidem prædicari noluiſſe ſine mortis pœna, & ſecundum id quod tradit Diuus Thomas g frequenter inquit Chriſti fideles contra infideles bellum mouent non quidem vt eos ad credendum cogant ſed vt compellant ne fidem impediant, quam partem validiſsimis fundamentis amplexatur Ioannes Geneſius h & confirmatur, nam poteſtas ipſorum infidelium non eſt à Deo cum ſint contra ipſum de quibus dicitur apud Oſeam, ipſi regnauerunt & non ex me. Et confirmatur deinde nam poſſet Papa ſic baptizatos eximere à iure & obedientia principis pagani impedientis Chriſtianiſmum ſicut poteſt vxorem conuerſam eximere à poteſtate viri pagani, prout tenent Diuus Thomas & doctores communiter cum Belarmino. Ex quibus colligitur ſecundum prædictam ſententiam prædicatores Euangelij in partibus infidelium peragrantes iuſtè poſſe aſſociari militibus ne Euãgelij prædicatio impediatur, & ad defendendum baptizatos à manibus infidelium, & ſi opus fuerit ad eos eximendos à poteſtate principis pagani qui eos iuriſdictioni diaboli iterũ tradere conatur vt ſic alij pagani hoc auxilio & fauore allecti in fide inſtruantur, & baptiſmi ianuam ingrediantur.

Diuus Tho. 22. 5. 10. articul. 8.

h Geneſi. in Apoli ad Epi. Segouienſem.

i Oſeæ. 7.

K D. Tho. in addit 954 dd. in 4. diſt. 37. Bellarmi. in lib. 5. Roman. Pont. c. 7.

Quibus reſpondeo quod hoc à viris doctis ſpeculatiue concedi poteſt, at quantum ad practicam maximas meo iudicio patitur difficultates, tum quia ipſi milites aſſociando prædictos religioſos magis impediunt prædicationem Euangelij, & conuerſionem infideliũ quã fouent, ſunt enim publici fures blaſphemi lupi rapaces qui quærẽtes diuitias, & bona ipſorũ infidelium per extorſionem, & violentias quæ proh dolor magis debent fleri, quam ſcribi, & ſunt cauſa vt verbum Dei apud gentes illas blaſphemetur, & prædicatores ſancti Euangelij vt ſocij talium vt tales ab infidelibus reputentur, quorum vita cum ab ipſis contemnatur neceſſarium eſt vt etiam doctrina ſimiliter ſpernatur. Tum quia licet maieſtas regalis catholica, & ſuum conſilium regale Indiarum præſcribant in Hiſpanijs modum, & normam ſatis catholicam quomodo milites ſe debeant habere in auxiliando & fouendo fideles ad fidem conuerſos ne ab infidelibus opprimantur, vim vi tollendo quod de iure naturali omnibus eſt conceſſum, & præcipue hoc debeat habere locũ in negotio propagationis fidei, pro cuius fauore multa in ſacris canonibus priuilegia, & conceſsiones ſunt indulta, licet inquam, hic modus catholicus ipſis militibus præſcribatur ipſi tamen vt ſcimus excedunt auaritia moti & ferocitate nimia ducti ita vt conuerſio ſit violẽta, quod ex fidedignis qui ab illis parti

bus

bus ad has Hispaniarum veniunt, scitur quorum aliqui super contritione illarum gentium plorant dicentes prædictos milites inuenientes spolia multa manibus plaudere.

At contrariæ partis in superioribus probatæ assertores his omnibus in hunc modũ satisfacere nituntur dicentes quod ea quæ sunt per accidens non veniunt in considerationem, sed tantum ea quæ sunt per se, associare autem milites Christianos prædicatores Euangelicos prætendentes tantum Euangelium libere prædicari, & impedimenta remouere intentantes quando aliter suauiter non potest prædicari ex sua natura & per se bonum est, vt probatum est in superioribus: ipsos autem milites fideles in ipsa expugnatione, & remotione prædictorum impedimentorum rapinis furtis adulterijs stupris & alijs facinoribus insistere, quærẽdo hæc & non animas est quid accidentarium, minimè à Rege catholico intentum, imò est quid ab eo specialiter prohibitum vt patet ex eius Christianissima instructione iuxta placita Apostolica facta & edita, & ideo hæc non debent venire in considerationem vt per ea prædictum bonum substantiale deferatur, nec prædicta mala potest Ecclesia euitare sine dispendio professionis fidei prout nunc videmus in ipsis Indis, & quandoque Ecclesia tolerat minus malum, vt maius malum euitetur vt in iure *l* notatur, & tolerat quandoque minus malum sub dissimulatione causa maioris mali euitandi, & talis tolerantia vocatur concessio impunitatis & comparatiuè permissio, quando permittit vnum malum vt maius euitetur vt declarat quædam glossa *m* & ibi Dominicus declarans quid sit ista permissio comparatiua.

l c. in præsentia ex. de sponsal. Archid. consil. 242. col. 1.

m glos. in c. denique in v. venia & ibi Domic. dist. 4. sup. glos v. priorem.

At supradictis respondeo quod in nostro casu permittuntur si bene perpenditur prædicta mala, & militum insulta propter bonũ fidei vt ita eius fiat propagatio, & quod in se improbum est non potest iure permitti propter aliquod bonum vt dicitur in iure *n* & tradunt Hostiensis Ioãnes Andreas & Abbas, nam quamuis malum minus tolerari possit propter maius malum euitandum vt dicitur in iure *o* vbi Augustinus consuluit minus peccatum, vt euitetur maius, tamen quod in se malum est ipsa natura non potest iure permitti vt dicit quædam decretalis *p* super quam Abbas concludit quod etiam ex dispensatione permitti non potest. Nemo autẽ est qui ignoret furta latrocinia homicidia blasphemias & alia facinora quæ à dictis militibus committuntur esse in se mala, & impedire conuersionem infidelium, tanquã media aliena à fide suscipienda cum corde creditur ad iustitiam.

n c. super eo de vsu c. cũ magno ne cleric. vel monent vbi Hostien. Andreas & Abbas.

o c. quod si ver. 33. q. 2.

p d. c. super eod. & in d. c. cum magno vbi Abb.

Nec obstat illud quod obijcitur scilicet, quod tantum prædicationem Euangelij prætenditur, ad quod consequendum vtuntur militibus non ad offendendum sed defendendum, & si offendunt hoc non prætenditur ab ipsis. Nam respondeo, quod licet ab ipsis nõ prætẽdatur satis est, vt alia via gradiantur, quod non obstante eorum prohibitione ita communiter fieri sciatur. Et addendum, quod malum per accidens non est permittendum etiam ad euitandum aliud maius malum, quando aliter illud maius malum potest impediri, vnde cum gens illa insularum possit bono exemplo Christianorum adiuta ad fidem conuerti non est necesse, vt ad arma pro eius conuersione recurramus, & proh dolor, quia si resistentia prædicationi in ipsis inuenitur hoc aliquando ex insultis Christianorum euenit, cum ipsa vt plurimũ esset gens pacifica prout patet ex Bulla Alexandri VI. Data Regibus Catholicis. Ibi *inuenerunt nuntij vestri certas insulas & terras firmas in quibus quam plurimæ gentes pacifice inhabitant*. Ec. & statim addit. *Hortamur vos quam plurimum in Domino & per sacri lauacri susceptionem, qua mandatis Apostolicis obligati estis, & viscera Domini nostri Iesu Christi attente requirimus vt cum expeditione huiusmodi in insulis & terris degentes ad Christianam religionem suscipiendum inducere velitis & debeatis. Et infra ait, insuper mandamus vobis in virtute sanctæ obedientiæ (sicut etiam pollicemini: & non dubitamus pro vestra maxima deuotione, & regia magnanimitate vos esse facturos ad terras firmas prædictas viros probos Deum timentes*

tes, peritos ad instruendum incolas, & habitatores præfatos in fide catholica & bonis moribus imbuendum destinare debeatis omnem debitam diligẽtiam in præmissis adhibentes. Quæ verba valde condemnant insulta superius allegata.

ARTICVLVS V.

Utrum religiosi possint prædicare in Ecclesijs suis & in parochialibus cõtradicentibus Episcopis & parochis.

RESpondeo dicẽdo, *quod Gregorius IX. Præcipit omnibus Ecclesiarum prælatis, vt fatres ordinis minorum ad officium prædicandi (ad quod dicit quod sunt ex professione sui ordinis deputati) benignè recipiant*, & *vt admoneant populos eis commissos, quatenus ex ore prædictorum fratrum vbi Dei semẽ deuote suscipiant ac etiã quod in necessitatibus huiusmodi fratrum liberales existant*, ita habetur in libro monumenta *a* ordinum.

a in 1. impr. fol. 25. & in 2. fol. 109. concel. 233.

Et benedictus XI. statuit quod fratres ordinis prædicatorum & minorum qui ad prædicandum deputati sunt possunt in Ecclesijs & *locis suis, ac in plateis communibus seu publicis libere (absque diæcesanorum* & *aliorum prælatorum petita licentia) clero & populo prædicare eisque proponere verbum Dei. Voluit tamen quod prædicti fratres caueant omnino ne illa hora in qua diæcesani prædicauerint, vel coram se prædicare fecerint, prædicent ipsi fratres nisi forsan hoc facerent de voluntate diæcesanorum ipsorum, aut in studijs generalibus, diebus illis dumtaxat, quibus sermones ad clerum fieri solent solemniter siue in funeribus mortuorum, siue in eorundem fratrum festis specialibus, seu peculiaribus, quia in prædictis quatuor casibus occurrere poterunt in prædicationibus cum diæcesanis* ita habetur in libro *b* superius allegato.

¶ Circa quam concessionem ibi, *in Ecclesijs & locis suis*, Est aduertẽdum, quod hoc est limitatum per Concilium Tridentinum *c* vt scillicet teneantur petere benedictionem à Dominis Episcopis. Pro quo est notandum, quod per decretum Pij. V. in Ecclesijs nostris poteramus prædicare sine benedictione ordinarij vt habetur in constitutione, *& si mendi cantium ordines* data anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, sed quia constitutio illa fuit postea per Gregorium. XIII. ad terminos iuris communis, & sacrorum Concilij Tridentini Canonum redacta ideo nũc hanc benedictionem petere tenemur.

b in 1. impres. fol. 116 & in 2. fol. 203. concess. 500.
c. ses. 5. c. 2.

Circa eandem concessionem ibi *ac in plateis communibus*, Aduertendum est primo, quod *Sixtus IIII. concessit fratribus Carmelitanis vt possint libere prædicare populis in locis publicis absque tamen parochialium Ecclesiarum iuris præiudicio, & declarauit quod huiusmodi iuris præiudicium intelligatur de decimis & primitijs dumtaxat quæ á laicis solent clericis*, exhiberi. Ita habetur in libro monumenta *d* ordinum. Et vult dicere Sũmus Pontifex, quod dummodo Ecclesijs parrochialibus non sequatur præiudicium, quoad exactionem decimarum & primitiarum possint prædicti fratres prædicare libere in quibuscumque locis publicis.

d in 1. impre. fol. 112. & in 2. fol. 185 concel. 465.

Aduertendum secundo, quod in plateis communibus non possunt religiosi prædicare contradicente Episcopo. Cum Conciliũ Tridentinum definiat, quod nullus secularis, aut regularis etiam in Ecclesijs suorum ordinum contradicente Episcopo prædicare præ-

e ses. 24. de reform. c. 4.

re præsumat. Quod explicandum est iuxta constitutionem Bonifacij. VIII, & Clementis. V. qui aiũt, statuimus & ordinamus vt prædicatorum & minorum ordinum fratres in ecclesijs & locis eorum, ac in plateis communibus liberè valeant clero, & populo prædicare, ac proponere verbum Dei hora illa dumtaxat excepta in qua locorum prælati prædicare voluerint, vel coram se facere solenniter prædicare, in qua prædicare cessabunt, præter quam si aliud de prælatorum ipsorum voluntate processerit, ac licentia speciali. In studijs autem generalibus vbi sermones ad clerum ex more fieri solent diebus illis quibus prædicari solenniter consueuit, ad funera etiam mortuorũ, & in festis specialibus siue peculiaribus eorundem fratrum possunt ijdem fratres & liceat eis liberè prædicare, nisi forté illa hora qua solet ad clerum in prædictis locis Dei verbum proponere episcopus, vel prælatus superior clerum ad se generaliter conuocaret: ac ex aliqua ratione, vel causa vrgenti clerum ipsum duceret congregandum, in ecclesijs autem parrochialibus fratres illi nullatenus audeant, vel debeant prædicare, vel proponere verbum Dei, nisi fratres prædicti à parrochialibus sacerdotibus inuitati fuerint vel vocati, & de ipsorum beneplacito & assensu seu petita licentia fuerint & obtenta, nisi episcopus vel prælatus superior eosdem fratres prædicare mãdaret. Ex quibus patet quomodo Clemens. V. reuocauerit Benedicti X. constitutionem quoad exceptionem factam in illis verbis, *ibi diebus illis dumtaxat* & apparet quibus limitationibus possint hodie regulares officium prædicationis exercere. Et aduertendum, quod regulares non possunt approbari ab ordinario ad prædicandum nisi à suis superioribus prius approbentur & ab eis vt idonei præsententur prout ordinauit g Leo X. & Concilium Lateranense & Tridentinum.

f Clem. dudum sep.

g supplemẽt. f. 127. conc. 565 Lat. vlt. sess. 11. de modo prædic. Conc. Trident. sess. 5. c. 2. §. si quæ vero.

ARTICVLVS VI.

Vtrũ prędicatores approbati semel ab episcopo teneantur iterũ corã eodẽ episcopo, aut eius successoribus præsentari, eorum prima licentia suspensa aut reuocata.

RESpondeo dicendo, quod licet confessarij secularium in ordine prædicatorum & minorum semel ab vno ordinario approbati, nec ante ipsum nec ante eius successores in eadem dioecesi teneantur iterum præsentari, prædicatores tamen harum sacrarum religionum hoc non gaudent priuilegio. Ratio enim quare confessarij eo fruuntur indulto est quia à Domino Papa habent iurisdictionem, quam ab eis non vult Papa prohibito ordinariorũ auferri, prout in primo tomo a latè diximus. At prædicatores ad prædicandũ non recipiunt iurisdictionem, sed tantum quandam approbationem quam Summi Pontifices semper voluerunt ab episcopis mendicari, & prohibito reuocari cũ munus prædicandi apud ipsos principaliter resideat vt sacri Canones significant, & Concilium Tridentinum b nos docet. Qua propter Gregor. XIII. *Concessit societati Iesu, quod huius sacrę religionis confessarij, ac prædicatores ab aliquo ordinario semel approbati, & à suis superioribus ad huiusmodi munera deputati quandocunque siue mari siue terra iter faciunt possint non repugnantibus tamen curatis parrochialium ecclesiarum verbum Dei prædicare, & quorumcunque Christi fidelium confessiones audire, dummodo id non faciant in oppidis, aut locis in quibus ordinarij existũt nisi eorũ licentia desuper obtenta.* c Ita habetur in cõpendio societatis. Quo priuilegio fruuntur prædicatores ordinum mendicantiũ, & alij qui cum ipsis cõmunicant in priuilegijs concessis, & concedendis.

a 1. To. q. 4.

b sess. 5. c. 2. sess. 24. de refor. c. 4.

c comp. societ. tit. confessar. §. 2.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum prælati ecclesiarum incurrant aliquã cẽsurã impediẽtes ne parochiani audiãt prædicationes regularium.

REspõdeo dicẽdo, *quod Bonifacius IX. Prohibuit sub excõmunicatione ipso facto in quoscumque contra facientes ne prælati ecclesiarum aut alij quicunque populum, aut parrochianos suos retrahere præsumãt, quo minus accedant ad audiendas prædicationes fratrum*

verum prædicatorum quoties & quomodo voluerint: ita habetur in supplemento a, & tradit Corduba in additionibus ad compendium.

a Sup.f.185. concess. 465. Cord.in add. ad comp tit. prædicato.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Episcopi possint procedere contra regulares errores prædicantes.

RESpondeo dicendo, quod *Leo Decimus mādauit omnibus clericis tā secularibus, quā cuiuscūque etiam mendicantiū ordinum regularibus, qui onus prędicationis sustinent, quique in futurū sustinebunt; vt Euangelicā veritatem, & sacrā scripturam iuxta declarationem interpretationem, & ampliationē doctorū quos ecclesia vel vsus diuturnus approbauit, legendosque hactenus recipit prædicent & explanēt, nec quicquā eius proprio sensui contrariū, ac dissonū adijciāt, sed illis semper insistāt quæ ab ipsis sacræ scripturę verbis ritè, ac sanè, & præfatorum doctorum interpretationibus intellectis non discordāt. Tempus quoque præfixum futurorum malorum, vel Antichristi aduentum, aut certum diem iudicij prędicare, vel asserere nequaquā præsumant: Cū veritas dicat non esse nostrum nosse tempora, vel momenta, quę pater posuit in sua potestate, quod vlterius prosequitur præfatus* Leo X. prout continetur in supplemento a. Quod sanctissimè fuit ordinatū ne prædicatores à doctrina Catholica deuiātes tamquā inimicus homo superseminent zizaniam, & illi qui constituti sunt in populo ad ædificationē fiant in ruinā, & in scandalum. Propter quod Conc. Trid. determinauit dicens, si vero quod absit prædicator errores, aut scandala disseminauerit in populum etiamsi in monasterio sui, vel alterius ordinis prædicet Episcopus ei prædicationem interdicat. Quod si hæreses prædicauerit contra eum secundum iuris dispositionē & loci consuetudinem procedat, etiamsi prædicator ipse generali, vel speciali priuilegio exēptum se esse prætenderet, quo casu episcopus authoritate apostolica & tāquā sedis apostolicæ delegatus procedat. Curent autē Episcopi ne quis prædicator, vel ex falsis informationibus, vel alias calumniose vexetur, iustam vè de eis conquerendi occasionē habeat. Hæc Concilium.

a Supp. 127. concess. 566. & 567.

b Conc. Tri. sess. 5. c. 2. §. si vero quod absit.

ARTICVLVS IX.

Vtrum regulares extra claustra & obedientiam suorum prælatorum viuentes possint ad prædicādum admitti.

a sess. 5. ca. 2. §. caueant præterea.

RESpondeo dicendo quod concilium Tridentinum ordinauit dicens, caueāt prę terea Episcopi, ne aliquem, vel eorum qui cum sint nomine regulares extra claustra tamen, & obedientiam religionū suarū viuunt, vel presbyterorum secularium, nisi ipsis noti sint & moribus atque doctrina probati etiam quorūlibet priuilegiorum prætextu in sua ciuitate, vel diœcesi prædicare permittant donec ab ipsis Episcopis super ea re sancta sedes Apostolica consulatur à qua priuilegia huius modi, nisi tacita veritate & expresso mandato ab indignis extorqueri verisimile non est: extra claustra autem viuere censendi non sunt qui pro aliquibus negotijs exercendis delicētia suorum prælatorum extra monasteria viuūt. Et clemens IIII prohibuit ne fratres quos ab ordine Minorum, pro suis culpis *Expelli cōtigerit, vel egressi fuerint proprio motu præsumant prædicare &c. nisi ad aliū ordinē in quo licitè exercetur huius modi officiū delicentia sedis apostolicę, vel Ministrorum ordinis*. Præfati transierint b. Ita habetur in monumētis ordinum, in quo libro & quoad Carmelitas c & quoad prędicatores d id ipsū inuenietur concessum. Et ita poterūt domini episcopi hos eiectos à prędicando impedire, imo castigare si eos sciuerint prædicare cum à domino Papa ministeriū prædicationis exercere sint prohibiti.

b In 1. impr. fo. 54. & in 2. f. 141. conc. 331.
c In 1. impr. f. 103. & in 2 fo. 186. cōc. 472.
d In 2. impr. fo. 238. cōc. 557.

ARTICVLVS X.

Vtrum poßint puniri ab Episcopis regulares reuelationes, aut miracula non authentica prædicantes.

RESpondeo dicendo, quod *Leo X. in Concilio Lateranensi vltimo statuit, vt si quibusdam dominus futura quædam in Dei Ecclesia inspiratione quapiam reuelauerit, quoniam res magni momenti est, eo quod non de facili credendum sit omni spiritui, sed sint probandi spiritus (teste Apostolo) an ex Deo perueniant tales aßertæ inspirationes ante quam publicentur aut populo prędicentur Apostolicæ sedis examini subdantur. Quodsi, sine moræ periculo id fieri nō valeret, aut vrgens necessitas aliud suaderet, tunc eodē ordine seruato ordinario loci notificentur, vt ille adhibitis secum tribus, aut quatuor doctis & grauibus viris, & in eiusmodi negotio exercitatis diligenter examinato, quando id expedire videbunt (super quo eorū cōsciētias onerat) licentiā concedere possint.*

Et si qui in huiusmodi prædicationibus miracula falsa aut incerta, vel prophetias, quæ ex sacra scriptura non constant, seu episcopis aut eorum superioribus præfatis detrahere ausi fuerint vltra pænas contra tales à iure statutas excommunicationis, etiā sentētiā à qua nō nisi á Romano Pōtifice (præterquā in mortis articulo cōstituti) absolui possint, eos incurrere voluit. Et vt eorū exēplo alij attētare similia minimè audeāt eis prædicationis etiā officiū interdictū esse perpetuo decreuit, ita habetur in ordinis supplemento *a*

a Fol. 127. concess. 567. & 570.

ARTICVLVS XI.

Vtrum quęstores eleemosynarum possint prohiberi prædicare ab episcopis.

RESpondeo dicendo, quod Concilium Tridentinum sequens vestigia Concilij Lateranensis *a*, sub Innocentio III. ordinauit, quod quæstores eleemosynarij, qui etiam quæstuarij vulgo dicuntur, cuiuscumque conditionis existant nullomodo neque per se, nec per alium prædicare præsumant. Et contra facientes ab episcopis, & ordinarijs locorū priuilegijs quibuscumque non obstantibus, opportunis remedijs omnino arceantur. Quod decretum vtrum extendatur ad regulares quæstuantes, & prędicantes dictum est latè in secundo tomo *b*.

a Conc. Tri. sess. 5 c. 2. in fin. Conc. Later. c. 62. cā. cum ex eo de pænit. & remis.

b 2 to. q. 57.

ARTICVLVS XII.

Vtrum prædicatoribus regularibus aliqua priuilegia circa diuinum officium concedantur.

RESpondeo dicendo, quod *Leo. X. cōcessit, quod prædicatores verbi Dei & cōfessores ordinis Minorum de obseruantia quando actu prędicant, vt puta in aduentu, & quadragesima possint officium feriale anticipare, & festa illis diebus reseruare, quibus illos amplius laborare necesse est, non tamen in fraudem diuini officij, sed vt liberius valeant studio vacare, & consolationi spirituali fidelium populorum incumbere*, Ita habetur in ordinis supplemento *a*.

Sed cōtra hoc videtur obstare constitutio Pij V. apposita in principio breuiarij in qua iubetur etiā regularibus (exceptis quibusdā de quibus ibi) vt officiū diuinū iuxta breuiariū authoritate Conc. Trid. editū persoluāt. Et ait neminēque ex ijs quibus hoc dicendi psallendique munus, necessario impositū est nisi hac sola formula satisfacere posse. Et videtur quod is qui anticipat officium feriale recitando ipsum in die, quo debet de festo recitare, vt festum in alium diem recitandum transferatur non seruet formulā

a Supp. f. 91. concess. 265.

prædi-

prædicti breuiarij, & percõsequẽs non satis facit. At respondetur, quod in hac translatione, & anticipatione dicta formula non videtur mutari, formula enim, quæ mutari prohibetur est, vt non recitetur secundum alia breuiaria antiqua à dicta constitutione omnino abolita, in quorum aliquo semper de officio trium lectionum agebatur, in hoc autẽ casu, non immutatur forma breuiarij, sed officium secundum eius formam in vno die recitandum in alium diem transfertur, vt studio, & consolationi spirituali fidelium sit expeditior prædicator, aliter etiam potest responderi, quod licet in dicta constitutione seruare formulam dicti breuiarij iubeatur, si tamen ex aliqua causa particulari, iusta aliquid innouetur non propterea recitãs transgressioni præfati præcepti erit obnoxius, sicut videmus in Concilio Tridentino *b* præcipi ne sacrum fiat in altari portatili, quo non obstante potest hodie necessitate id petenti, sine aliquo priuilegio Apostolico, in eo missa celebrari, prout aduertit doctissimus Nauarrus *c*. Et ita tenet Medina *d* in summa sua post Concilium Tridentinum, & ita quod huiusmodi officij trãslatio potest fieri à prædicatoribus.

b Concil. sess. 22. de obseru. & vitand. in celeb. miss.
c Nauarr. in man. c. 25. n. 81.
d Med. in sua instr.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum prędicatoribus regularibus, aliquod priuilegium, circa ieiunia concedatur.

RESpondeo dicendo, quod Leo X. concessit, quod *fratres Minores prædicatores actu prędicantes possint, sine scrupuloso, & seruato ieiunio anticipare, & retardare horas comestionis, & serotinæ collationis iuxta suam cõsolationem*, Ita refertur in supplemento *a* Circa quam concessionẽ est notãdum, quod hæc concessio, vt aliquod contineat priuilegium debet intelligi, quando ipsi prædicatores, ea vtũtur tantum propter suam consolationẽ non vrgẽte aliqua necessitate, quod satis indicant verba dictæ concessionis, ibi, *iuxta suam consolationem*, nãsi actu prędicantes impediuntur ab studio, & prædicatione non retardando horas comestionis, & serotinæ collationis, non est concessio aliqua necessaria, vt ea possint anticipare, aut retardare, cùm enim in eo casu à ieiunio excusentur iuxta ea quæ post Caietanũ, & cõmunem tradit Nauarrus *b* à fortiori excusabuntur ab horæ ieiunij, & collationis obseruatione. In his tamen parcè prædicatores segerere oportet: cum enim ipsi præcipuè regulares debeant prædicare, non quasi aerẽ verberantes, sed castigantes corpus suũ & in seruitutem redigentes, ne cũ alijs prædicauerint ipsi reprobi efficiantur obseruationibus ecclesiasticis, ita debent esse accincti, vt vltra id, quod ipsis secundum ius est obligatorium, aliquid amplius supererogatorium superaddant. Ait enim Nauarrus *c*, quod quando occurrit necessitas habẽdi prælectionem in concursu publico, vel conclusionum defensione, quę rectè facere plurimum reipublicæ, vel priuatæ interesset, & eorum studium, & precum recitatio se non compaterentur, non obligat ipsarum precũ recitatio, sed addit. Quamquam nos gratia Deo, adhũc vsque diem, nunquam earum recitationem ante, vel post huiusmodi actus omisimus, etsi frequenter nobis occurrerent. Nec ob geminas in die lectiones, quas multis annis Tholosæ, & Cathurci primũ, deinde Salmãticæ, & Conimbricæ habuimus, nec ob quaternas toto vno anno in Gallia singulis diebus, etiam festis, exceptis Virginis matris Dominicis, & apostolorum habitas. Nec facilè consuleremus alteri qui recitãdo partem ante signatũ concionandi vel prælegẽdi pũctũ, & partẽ post concionẽ vel lectionẽ, & partẽ inter studendũ satisfacere potest attento quod sine ope diuina nihil, & cum ea omnia fieri possunt iuxta illud Pauli, omnia possum in eo qui me cõfortat Christus. Hæc Nauarrus. Quæ in medium adduxi, vt regulares prædicatores, hoc tanti viri exẽplum præseferant, non enim ipsum nobis scriptum reliquit, nisi vt eius vestigia in hoc sequamur.

a Suppl. fol. 93. concess. 282.
b Nau. in mã. c. 21. n. 16.
c Nau. c. 25. n. 201.
d Ad phili. 4

QVÆSTIO XXXIII.

De permutationibus in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo,

1 *VTrum monachi inter se possint facere permutationes.*

2 *Vtrum regulares prohibiti vendere res monasterij possint eas permutare.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monachi inter se poßint facere permutationes.

Espondeo dicendo, quod articulus quęstionis petit an monachi diuersis in cænobijs professi possint inter se, quæ suis à monasterijs obtinet monachatus iure in id saltē suorū Abbatū authoritate permissione, & venia habita permutare, siue ipsi hisce in cęnobijs eā monachatus iura habeāt, quibus in Cænobijs certus præsciptusq;, & definitus sodaliū monachorum est numerus, atque ita præfinitus, vt abeunte vno è viuisque excedente monachatus induatur vocatio, sitque alter quidam in illius locum vacuum ex præscripto, pręfinitoque sufficiendus, siue cænobia sint alterius generis vbi non sit præscripta eadem numero obseruatio, eadēq; disciplina. Hanc quæstionem excitat Christophorus Ruffiniacius *a* qui in ea expedienda ait nolle afferre variam doctorum nostrorum concertationē, imo ea prætermissa concludit rem ex ratione magis probata affirmans monachos pro iure monachatus, & quidem cum suorum antistitum venia, in nullam permutationis vltro citroque faciendæ pactionē regulariter cōuenire posse. Et hanc opinionem tenent Collector *b*, & Ægidius de Belamera. Quia cum se se primum cænobio addixere, idque ex voto, vt ibi solitariæ vitæ mancipati soli Deo, soli religioni soli sacro cultui darent operam, neque curarent opes, neque alia rerum mortaliū cōmoda, vt dicitur in iure *c* æquum est ipsos in ea voti sententia, ad extremum vsq; permanere, neque ad vllam vnquam lautiorem humanam fortunam aspirare, sed vti pauperes relictis mundanarum diuitiarum cupiditatibus malis, huc venire iuxta quandam decretalem *d*, ita pauperes quoque, sine cupiditate maioris humani boni ibi patienter perseuerare, quid enim tunc peius, quam propter assecutionem caducæ rei constantiam in re tam honesta & pia non retinere. Quod si vt plerumque fit religioso, & simplici animo, quidam horum à monasterio cui se primū dedidere in aliud monasterium propter quandam, quam malint duriorem, ac seueriorem fortassis quotidianæ vitæ consuetudinē aliamque causam piam migrare volunt, migrent quidem, sed ita faciant religiosa & simplici via iuxta sacros *e* Canones, neque illum permutationes commercium, neque spem, etiam cōsequēdi, vel occasionem arripiendi in alio monasterio opimioris boni opulentiorisque beneficij, huic tam diuinæ, piæq; rei admisceant, neque enim patitur æqui iustique ratio, vt hoc animo migrantes adipiscēdi scilicet ex causa permutationis alio in cænobio beneficij, vllum ex dicta causa alio in cænobio adipisci valeant beneficium argumento eorū, quæ in iure esse *f* notantur, neque tamen id ita ad viuum resecari vult eadem legum ratio, quin hisce in rebus excipiatur Romani Pontificis potestas, nihil enim vetat eum in hac specie in sacerdotibus diuersi generis, per commutationes monachorum, & cænobiorum, & pristinæ viuendi normæ immutationem aliam vè causam migrationes recipere atque admittere, prout ait Bellamera. *g*

a Ruffin. in ... de ben. ... 36. n. 9

b Coll. in cā. cū olim q. 3. & in c. exhibita. 27. q. de ... per Bela. in tract. permuta. decis. 1.

c ca. licet de ...

d ca. quos de stat. reg.

e ca. licet de reg.

f c. cum sin. de prębend. li. 6.

g Bellam. decisio. 4. v. de permut. bene. f. 2. p. q. 11

ARTICVLVS II.

Vtrum regulares prohibiti vendere res monasterij poßint eas permutare.

Respondeo dicendo, quod cū in statutis nomine emptionis veniat permutatio, prout tradunt communiter Doctores *a*, pro quo facit quædam expressa decretalis, non dubito, quin reguleres, vendere prohibentes, permutare etiam prohibeantur præcipuè, cum in permutatione dominium trāsferatur, sicut in venditione contingit.

Aduertendum tamen, quod siquis per istū cōtractum permutationis, vel alium dat fundū monasterio, sub pacto, quod alatur invita quod etiamsi fundus pereat casu fortuito nihilominus habebit alimenta, quia proprietas fundi transiuit in ipsum Monasterium, & sic damnum cedit ipsi, & non alteri, quod expressè voluit Cynus, & tenet Siluester *b*.

a DD. in l. de quibus. ff. de leg. 1. c. 1. de quæ his fiūt à præl. ver. vendere vel permutare.

b Syl. v. per muta in fin.

QVÆSTIO XXXIIII.

De prælatis in vndecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur vndecim.

1 *Vtrum prælati sint necessarij.*

2 *Vtrum senes sint elegendi in generales, & prouinciales.*

3 *Vtrum literati sint anteponendi in electione generalium, aut prouincialium.*

4 *Vtrum secretarij generalium, aut prouincialium debeant esse literati.*

5 *Quem finem debent habere præoculis prælati in gubernando.*

6 *Vtrum prælati ad gubernandum debeant necessario habere fortitudinem.*

7 *Vtrum in prælatis pietas & misericordia sit necessaria.*

8 *Quomodo prælati à muneribus & donis accipiendis se debent abstinere.*

9 *Vtrum prælati teneantur expurgare congregationem ipsis commissam à peccatis.*

10 *Vtrum prælati præ cæteris iuuenes coercere teneantur.*

11 *Vtrum res Hispaniarum habeant iurisdictionem super professos ordinum militiarum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prælati sint necessarij.

Espōdeo dicendo, Philosophum *a* in libro suæ rei public. affirmare tres species regiminis in Republica fuisse quæ bonum cōmune cōcernebant, & alias tres cōtrarias, quę bonum priuatum & particulare attendebant, quam doctrinam referunt Patricius *b*, Sermenatus, Simancas, Conradus, Oroscus, Bartolomæus Philippus, Bodinus, & Azeuedo, sed de tribus cōcernentibus vtilitatem publicam nobis in præsentiarum est agendum, quarum primā vocauit Philosophus Aristocratiam quæ est gubernatio sapientiū, & potentium in libertate sicut hodie gubernatur Respublica Venetiana, quæ regiminis species propter malam hominum inclinationem facili negotio in monipodium ambitionem, & prætensionem deuoluitur, quæ à Grecis Oligarchia appellatur; alia est politica species regiminis, quæ est gubernatio multorum, qua Dominatio Genouæ regitur, & hoc populare regimen facile in nimiam licentiam & libertatem deijciendo maiores, & attendendo ad bonum priuatum conuertitur; quæ regiminis species Græce democratiam dicitur: alia est species, quæ vocatur monarchia, quæ est vnius tantum gubernatio, quod nomē monarchia deriuatur à *Monos*, quod Græce significat vnus, & ab *Archos*, quod græce significat principem. Vnde Monarchia idem significat quod vnum principatū ab vno principe: qui gubernādi status ex tyrānide nonnullum patitur periculum. Omnibus istis gubernationibus vsi sunt Græci, & Romani, & inter eas tanto excellentior est vltima alijs duobus, quāto magis ad principiū numeri, quod est vnitas reducitur, cū ad vnum caput; & vnum principem deuoluatur, licet enim ex tyrānide aliquod periculum posint pati: in hac tamen vita miserijs plena non potest dari alius gubernandi modus accōmodatior, & sic ipsum nimis approbauerunt Augustinus, *c* & Diuus Thomas, quod ipsum approbauerunt iurisconsulti, *d* & quædam lex partitarum, quod etiam ipsum approbauerunt Canonistę, *e* & late Cassaneus, Bodinus, & Nauarrus post Abbatem: & Legistæ, Bartolus scilicet, & Auiles, Gregorius Lopez & alij superius allegati: quod ipsum approbauerunt Fenestella *f*, Patricius, Petrus Gregorius, & Frater Marcus Antonius, in sua Microcosmia, cuius regiminis excellentia sequenti ratione maxime comprobatur, omne enim illud quod habet similitudinem cum diuinis & ad diuina magis accedit maioris perfectionis est: vnde cum reges per Deum regant, & sit Deus vnus in substantia & natura, sequitur euidenter, quod regimen magis accedens ad istam vnitatem & supremum caput eminentius debet reputari: vnde dicit Diuus Paulus *g*, & refertur in iure Canonico, & explicat Molineus, quod omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, (non est enim potestas nisi à Deo, quæ autē sunt à Deo ordinata sunt. Quod etiam comprobatur, videmus enim omnia corporis mēbra, vni capiti subiacere, non enim licet à capite membra recedere vt dicitur in iure, *h* videmus etiam aliquos animales vt apes, *i* ab vno gubernari grues etiam ab vno gubernantur, vnde ait Diuus Hieronymus *k* grues vnam sequuntur, Imperator vnus iudex vnius prouinciæ, Roma cum, fratres simul reges habere non potuit, & parricidio dedicatur. In naui vnus gubernator, in domo vnus dominus, in quouis grandi exercitu, vnius signum expectatur: videmus etiam Rempub. Romanam per Reges, per Consules, per Populū, & per Imperatores fuisse gubernatam, & nunquam ad subijciendū sibi vniuersum potuit peruenire, nisi postquam ad regimē Monarchicū tēpore Cæsaris Augusti fuit reducta, prout tradūt Roderic Suarez *l*, & Couarruuias, & refert Berosus *m*, & eius

a Arist. Poli. lib. 3. ca. 10. & 8. Ethic. cap. 10.

b Patric. lib. de Rep. tit. 1. & tit. 4. Sermenatus in rapsodia. c. 5. Simanc. de Rep. li. 2. c. 3. & 5. nu. 22. Conrad. in templo iudic. lib. 1. c. 1. §. 2. v. tyrannis exceptio fol. 18. Oroscus in l. 2. n. 11. col. 107. ff. de origine iuris. Barth. Philip. de cōsilijs. discursu. 18 §. 1. & sequen. Bodin. de repu. lib. 2. cap. 1. Azeued. in rubr. n. 14. tit. 2. lib. recopilat.

c Aug lib. 1. de Ciuit. D. Tho. de regimine principū. lib. 2. c. 2.

d l. 2. §. nouissime. ff. de orig. iur. vbi Iason l. 7. tit. 1. part. 2.

e Canonistæ in extrauag. vnam sanctā de maior. & obed. Cassaneus de glo. mūdi. 12. p. consider. 55. in princ. Bodin. vbi sup. lib 4. c. 1 Nauar. in c. nouit. nu. 15. de iudi. legistæ in l. 1. ff. de acquir. poss. Bart. in trac. de regim. ciuitatū. Gregor. in d. l. 7. versic. vui esseu vno.

f Fenestel. de Magistratib. vrbis Rom. Patric. d. lib. 1. tit. 1. Petr. Greg. de syntan. iur. tom. 3. lib. 47. ca. 15. num. 24. Mar. Anton. par. 1. dialo. 5. pag. 42. colum. 2.

g Pau ad Roma. 13. c. Omnis anima de censib. lib. 6. Molin. in additio. magna ad Alexā. cō sil. 8. volu. 1.

h ca. cū non liceat, de prę scriptionib.

i Cap. in apibus. 7. q. 1.

K Hierony. epist. 4.

l Suarez in l. quoniam in priorib. in declarat. legis regni, limit. 11. C. de in offi. testam. Coua. pract. quæst. c. 1. n. 5. pag. 7.

m Beros. lib. de flor. Chal.

& eius commentator Ioannes de Viterbo, quod Nembrot filius Chus, & Nepos Cam, cum esset fortior cunctis alijs hominibus pro tunc existentibus fuit primus qui post diluuium reduxit homines ad obedientiam vnius Regis, & dominium Regni & dominationis mundi sibi vsurpauit fundando Babylonis poblationem, prout etiã innuitur in libro Genesis o & tradũt Boccasius & Gardiola. Ex quo colligitur ab initio mundi post diluuium hoc monarchicum Regimen habuisse initium & inter omnia regimina principatum tenere quo ecclesia Dei regitur & religiones gubernantur cum vna quæque vno generali prælato gubernetur, & omnium subditorum diuersæ voluntatis illi subijciantur.

o Genes. c. 10. Bocasius c.4. de las caidas Gardiola de nobilitate. c. 3. fol. 4.

ARTICVLVS II.

Vtrum senes sint eligendi in generales & prouinciales.

RESpondeo dicendo celebratissimum, quoddam dictum Sylui j referri in historia a Boemiæ, quod habet in hunc modum, agrum colere, gregem pascere, nauim regere, texere, suere, ædificare multi seignorare fatẽtur, magistratum in vrbibus regere, & se Regem gerere, gentibus ac nationibus imperare quod difficillimum nemo sibi à natura negatum dicit, quod certe experientia nos docet videmus enim iuuenes ambitione motos desiderare, & totis viribus procurare prælationes, quorum munus maturitatem consilij exposcit, quæ maturitas in senibus reperitur; ait enim Diuus Hieron. senectus nos ab imprudentissimis Dominis liberat voluptatibus, gulæ imponit modum, libidinis frangit impetus, auget sapientiam, dat maturiora consilia. Quod voluit dicere b sapiẽs, asserẽs corona dignitatis senectus quæ reperietur in vijs iustitiæ, & Plato in sua Republica docuit non iuuenem c, sed senem iudicem bonum esse oportere, qui sero qualequid iustitia sit | didicerit tanquam qui non propriam in animo suo eam senserit sed alienam in alijs animis longo tempore nouerit: atque id circo cuiusmodi sit malum discernat, scientia potius quam propria experientia iudicans, generosissimus certe iudex huiusmodi esse videatur, & Cassiodorus d ait ætate maturi melius sapere iudicantur, qui a senescentibus membris, & corporalibus sensibus emollitis proxima parte in consilium transeunt, vbi dum mens, amplius occupatur robustior virtute adunationis efficitur. Et Auerroes e asserit reipublicæ gubernacula senioribus debentur, qui præter quod scientias speculatiuas adepti sunt obtinent præterea experimentum longo tempore acquisitum: & Claudius f ait, quanquam in deligendo iudice nullius rei ;æque sit habẽda ratio atq; sapiẽtiæ, & integritatis conuenire tamen videtur, vt natu grandes ei muneri præficiantur, nam & senibus plus adesse! ex vsu rerum prudentia solet, & affectus sunt moderatiores, tum etiam relucet quidam in senibus vultus ob seruandæ maturitatis, quod illi plurimum apud populum autoritatis conciliat, denique semper omnibus visum est satis periculosum ad magistratus & prælationes iuuenes promouere, vehementia enim passionum ipsos ad gubernandum reddit inhabiles cum odio aut ira, aut ambitione aut alijs defectibus ætatis teneritudine annexis ducantur & à subditis eorum mandata licet sint optima, & salubria & oportuna, vt à iuuenibus edita cõtẽnantur cõsiderãtes subditi illud g Aristot. ex iuuene Rege recta oriri ad virtutem difficile est nisi sit legibus nutritus. Quod Oldradus h Baldus Antonius Corsetus Conradus & Puteus tradiderunt. Et non solum Græci sed etiam Romani Lacedemonij Carthaginenses, Persæ Hebræi & alij per suas leges & consuetudines approbatas iuuenes ab officijs publicis repellebant, senes autem admittebant vt constat ex traditis per Tiraquellum i Azeuedo Burgos de Paz Simancas Rebufum & Petrum Gregorium pro quo optime facit infortunium, quod ex consilio iuuenum accidit Regi Roboam prout in libro k Regum continetur & in paralipomenon & Aristoteles l rectè dixit iuuenes ad gubernandum esse inhabiles cum in his iudicium, & discretio incipiat habere vigorem & fortitudinem. Et Cic. in Catone maiore ait maximas respublicas, per adolescentes labefactatas esse & Romananãrem publicam tria euertisse scilicet amorẽ priuati cõmodi occultũ odiũ iuuenile Consilium. Temeritas est florentis ætatis prudentia senectutis. Et Diuus Augustinus m ait Regnum Romanorum tã diu

a Histor. Bohem. c. 6.
b Prou. 16.
c Plato lib. 3 de republ.
d cass. adua. lib. 6. de anima.
e Auerro. in lib. Platonis de Republ. tract. 1.
f Claudi. de officio iudic. lib. 1.
g Aristo. lib. 3. eth.
h Oldrad cõsil. 52. Bald. in l. cum antiquioribus col. Pen. c. de iur. de li. Corsetus in tract. de potest. Reg. 5. part. q. 86. Conrad. in temp. iud c. lib. 1. c. 2. de Rege §. 1. n. 13. fol. 99. Puteus de syndicat tit. de Regum excef c. 2. n. 22. num. 83.
i Tiraque. de primog. in præfat n. 161 cum seqq. Azeu. in l. 6. tit. 3. nu. 10. in fin. lib. 3. recop il. Paz in l. 2. Taur. n. 57. Simã. de Repub. c. 7. Rebufu. de paci. posses. 4. limi. Greg. syntag. iur. 3. p. lib. 47. c. 15. nu. 12. & latius ibi c. 9. n. 16. cum seqq.
K. 3. rec. 12. paralip. 8. 10
l Arist. lib. 5. polit. c. 8.
m Augusti. ad fratres sermon. 14.

diu perseuerauit quãdiu sapiẽtes regere permiserunt, sed dum iuuenes inexpertes elegerunt tamquam iustitiæ ignorantes accep tatores personarum facti sunt, & iustitiam perdentes dominium orbis terrarum amiserunt. Et ita Diuus Hieronymus ad Augustinum ait, *bos lapsus fortius figit pedem*, & in prouerbijs dicitur, *senex vulpes non apprehenditur laqueo.*

Et Ouidius *n* dicit, *seris venit vsus ab annis.* Et idem ait *o.*

Iura senes norint & quid liceatque nefasque,
Fasque sit inquirant, legumq; examina seruent.
Tenero tractari pectore nequit publica maiestas.

Et idem *p.*

Nec si post annos potuit tunc curia seros.
Nomen & ætatis mite senatus habet.
Iura dabat populo senior, finitaque certis
Legibus est ætas vnde petatur honos.

Et Tibullus ait *q.*

Venturam melius præsagit nauita mortem.
Vulneribus didicit miles habere metum.

Ex his omnibus satis constat viros senes experientia dotatos ad gubernandum fore assumendos sicut olim eligebantur in senatores quibus corpus annis infirmum ingeniũ sapientia validum erat vt refert Sallustius in Catilina. Et Seneca *r* ait, plus valet vmbra senis quam ensis & eloquentia diuitis.

Sed licet prædicta vera sint aduertendum tamen quod non debent ita prouecti ætate ad gubernandum destinari qui non possint pondus diei, & æstus portare & super gregẽ die & nocte sicut speculatores vigilare. Ita vt propter eorum cõtinuas infirmitates in necessarijs suo muneri excercendo deficiãt. Vidi enim ego aliquando in religione aliquos eligi in superiores prælatos qui senectate grauati suam religionem & monasteria visitare non poterant eligendo & prouidendo suo nomine cõmissarios qui eidem muneri incũberent: animi enim robur necessarius est ei qui sessurus est iudex vt ait *s* Menchaca. Vnde iure *t* stabilitum est ne hominibus maxime senibus officia cõferãtur, quod & tradunt quædam glossa & Didacus *u* Perez post Archidiaconum & Segura. Et Diuus Chrysostomus *x* numerat vitia quæ propriè senectuti insunt scilicet segnities quædam ac tarditas obliuio profunda, obtusus sensus iracundia atque pusillanimitas. Et Archidiaconus *y* loquens de his ait propter nimiam ætatem delirant, & præ vetustate deficiunt. Et Ludouicus Viues *z* aiebat prout refert Simancas.

Quemadmodum in infantia non vtitur ratio suis organis quia nondum sunt apta, sic neque in decrepita senecta, quia iam desierunt esse apta, magno scilicet vsu detrita & corrupta & senes decrepiti bis pueri sunt.

Et licet verum sit secundum historias antiquas, quod Masinissa fidelis Romanorum amicus nonaginta annorum ascendebat equum, & contra Carthaginenses præliabatur &, quod Socrates in eadem ætate scripserit &, quod Argantonius à quadraginta vsque ad octuaginta inclusiuè suam patriam rexit & gubernauit. Et quod Diuus Hieronimus & Diuus Augustinus in vltimis suæ senectutis diebus scripserunt volumina non pauca in quibus de lege euangelica mirabiliter disputarunt attamẽ hoc est rarum quod in consequentiam minimè est trahendum. Vnde ego existimo ad præfata munera excerceda homines mediæ ætatis qui quinquagesimũ annum attingant esse assumendos cũ huiusmodi ætate pollentes experiẽtiam agẽdorum habeant & ipsis viribus corporalibus necessarijs ad gubernandum in ea ætate sint dotati. Et sic Dominus Rex Philippus secundus cuidam capitulo nostræ sacræ religionis scrpsit vt non eligerent prouincialẽ qui præfatam ætatem non haberet, cui sententiæ adhæret Plato *a* dicens custos legum non plus quam annos viginti quinq; habeat magistratum, nec pauciores natus quam quinquaginta cum gerat. Et Aristoteles *b* ait mens & intellectus plerisque maximè viget circa quinquagesimum annum. Et Philostratus *c* dicit. Claudius annos natus quinquaginta imperium est adeptus, quo tempore in hominibus vigere maximè solet ingenium. Et Heraclides in politica refert dicens lex erat apud Chalcidenses, ne quis annos natus infra quinquaginta, vel magistratum gereret vel legationem obiret.

Vnum tamen aduertendum, quod sicut malitia supplet ætatem, ita etiam virtutem ipsã supplere necesse est: ait Valerius *d* Maximus eũ honori nõ intẽpestiuũ videri qui iã virtute maturus est, in tali enim nõ debemus senectutẽ annorũ numero computare, cani enim sunt sensus hominis & vita immaculata est venerabilis senectus. Et ita aliqui possũt ante præfatam ætatem ad præfatas dignitates promoueri, si in ipsis vita immaculata inueniatur, sicut etiam, cum eisdem

L 4 potest

n Ouidiu. 6. metamor.
o 9. metam.
p Lib. 5. fastorum.
q Tibullus lib. 3. elegãt. 9.
r Senec. Epistol. 90.
s Mench. lib. 1. controu illust. c. 44. n. 13.
t L. 2. §. quẽ ita & l. Pen. in prin. ff. de vacat mun. c. Florent. 8. distinct.
u Glos. in c. 1. v. senectutem de renũciat. Perez in procem. t. 3. li. 2. ord. co. 342. v. viejos segura in directo. iud. part. 1. c. 4. n. fin. fol. 22.
x Chrysost. in epist Paul. ad Titum Homil. 4.
y Archid in c. tanta. 86. dist.
z Viues li. 2. de anima. & Simanc. de Repub. lib. 7. c. 8. n. 28.
a Plato. lib. 6. de legib.
b Arist. 7. politi. c. 16.
c Philostr. li. 5. de vita Apolon c. 9.
d Valeri Maxim. lib. 3.

potest in ætate dispensari propter sanguinis nobilitatem cum dicat e Ouidius, Cæsaribus virtus contigit ante diem. Sola enim nobilitas supplet ætatis defectum vt dicitur in quadã decretali f sibi circa nobiles & literatas personas quę maioribus sunt beneficijs honorãdæ poterit cũ ratio postulat dispẽsari quod post alios tradit g Heredia. Quod fortè mouit Gregor. Lopez ad affirmandum iuuenẽ solũ viginti annos habentẽ posse creari ciuitatis correctorem nõ obstãte quod in iure maior ætas adhoc officium exigatur.

e Ouid. lib. 1 de arte amã.

f Cap. de multa de præb.

g Heredia de iudic. q. 9. fol. 36.

ARTICVLVS III.

Vtrum literati sint anteponendi illiteratis in electione generalium aut prouincialium.

Respondeo dicendo, titulum quæstionis esse clarum, certũ enim est literatos illiteratis esse preferendos ad regimen. At quod maxime dubitatur est an illiteratus astutus & sagaz sit præferendus literato de cuius astutia & sagacitate non ita constat: & quod sit præferendus facit, quia homines illiterati magis astuti, & sagaces esse solent quam literati & docti, vt multis probat Bartholomæus Philippus, a & ad gubernãdum astutia & sagacitas per quam necessaria est: omnes enim qui cũ superioribus & prelatis huiusmodi aliquod negotiũ habent peragẽdum ipsos decipere intendunt, prout dicebat imperator Diocletianus, vt refert Flauius Vopiscus in vita Aureliani Imperatoris dicens nihil esse difficilius, quã bene imperare, colligunt enim se quatuor vel quinque, atque vnum cõsilium ad decipiendum Imperatorem capiunt. Et confirmatur, nam secundum Quintilianũ, & Plinium b plus si separas, vsus sine doctrina quam citra vsum doctrina valet, plurimi enim literati sunt cõfusi, & non plene in dandis sententijs, & in expediendis negotijs resoluti, contingit enim ipsis ex multa scientia adepta suspensione & perplexitate detineri, ita vt non ea facilitate, & agilitate negotia expediant qua ratione boni regiminis oportet experiri: Quod confirmatur ex ijs quæ tradit Tucidides c dicens, planè intelligimus vtiliorem esse imperitiã cum modestia, quam peritiam cum immodestia, ac tardioris ingenij homines administrare commodius plerumque ciuitates quam solertiores, nam isti tũ legibus sapientiores videri, tum semper excellere dicendo, in consultatione reipublicæ volunt, vnde in multas calamitates incidunt: illi sua peritia diffidentes, non abnuunt, se legibus esse inferiores, & cum inualidiores sint, quam vt bene dicentis orationem refellant potius ex æquo sunt iudices quam concertatores, ideoque eis plerũque feliciter cedit.

a Bartol. Philip in tractat. de consilijs discursu. 91 fol. 66. §. 1.

b Quintil. li. 12. c. 6.

c l. 3. in oratione Gleo.

At pro contraria parte facit quod literati sint necessario admittendi, gubernãdi enim munus inter omnes artes viuendi & regendi ars amplior, & superior est, prout multis comprobat Diuus Thomas d & Diuus Chrisostomus e ait, etenim, imperare ars est, & nõ solum dignitas imo ars est artium omnium summa: & in Concilio Tridentino f definitur quod nullus ad Episcopale munus possit assumi nisi ante in vniuersitate studiorum magister siue doctor aut Licẽtiatus in sacra Theologia, vel iure canonico merito sit promotus, aut publico alicuius Academię testimonio idoneus ad alios docẽdos ostendatur. Quod si religiosus fuerit à superioribus suæ religionis similem fidẽ habeat: intellexerũt enim Sancti Patres non posse Episcopale munus recte peragi nisi ab homine literato, cum gubernatio præsertim animarum summa omniũ ars à sacris doctoribus reputetur, regere enim homines summa sciẽtia est quã Salomon g ingrediẽs regnum à Domino postulauit dicens, nunc igitur Domine Deus tu constituisti seruum tuũ Regem pro Dauid Patre meo, ego vero puer sum paruꝰ ignorãs egredi & introire & cęt. Da igitur seruo tuo cor audiẽs ad iudicandũ populũ tuũ, & vt discernat inter bonũ & malũ, quis enim populũ tuũ tã præcellentẽ iudicare posset, & dixit Dominus ad eũ, quãdoquidẽ postulasti rẽ talẽ, & nõ postulasti dies multos neque petijsti tibi diuitias, neque petijsti animã hostiũ tuorũ: sed postulasti tibi, vt intelligeres, & audire posses iudiciũ: en ego feci iuxta verba tua, en ego dedi tibi cor sapiẽs & intelligens. Et sic apud Machabeos refertur Mathatiã populo Israelico Simonẽ filiũ eius principem cõstituisse, (quia sapiens) in hunc modum, ecce Simon frater vester scio quod vir consilij, sit ipsum audite semper, & ipse erit vobis pater. Quod confirmatur, superiores enim præfati sunt iudices in causis regularibus, qui non possunt nisi secundum leges iudicare, iudex enim dictus est, quasi ius dicẽs populo, prout dicitur in iure h & tradũt Marantha & Oroscius, vnde dicitur in quadam lege

d Tho. lib. 1. de regimi. princ. c. 15.

e Chrisosto. in posteriorem epist. ad corint. ser 15.

f Conc. Trident. ses. 23 de ref. c. 2.

g Sap. 9. & paralip. 1. c. 2. & 3 re. 3.

h L. 1. ff. de iurisdi. omnium iudic. ca. forus de verbo. sign. Marantha de ord. iud. 2. p n. 13. Oroscius in rubri. ff. de offi. eius d ct. 490. n. 1. & 2. & in L. 1. ff. de iur' dict. om. iudi. ca. 526. n. 1.

lege

lege i turpe esse Patritio, & nobili viro causas exoranti ius in quo versatur ignorare,

i L.2. §. Servius autem Sulp. ff. de orig. iuris.

Pro resolutione autem dico primo ad munus generalatus, & prouincialatus per agendum non esse necessarium præferendũ Theologum Canonistæ, & iurisperito, licet enim ad munus Episcopale Theologus iuris perito præferatur, prout tradunt Theologi grauissimi, hoc euenit, quia præcipuum Episcoporum munus est prædicare, vt traditur in Concilio Tridentino, k at munus generalatus, & prouincialatus non ordinatur principaliter ad prædicandum, sed ad subditos in officio continendum eos in obseruantia regulari regimine politico gubernãdo, & in spiritualibus, super omnia prouidendo. Quæ munera per sacrorum Canonum scientiam, cum experientia causarum regularium aptissimê exercentur.

k Conc. Trid. sess. 5. de ref. ca. 2.

Secundo dico nemini esse dubium generales, & prouinciales ad gubernandum scientiam debere habere, cum Regius Psalmista l dicat, erudimini qui iudicatis terram, at vbi quidam concurrunt nimis literati, cum alijs non tanta scientia pollentibus, sed astutia, & sagacitate præstantioribus præferendi erunt huiusmodi minus literati; quod in argumẽtis pro ista parte adductis comprobatur, non enim ea argumenta innuunt, vt sagaces, & astuti ignari ad prædicta munera promoueantur, cum certum sit omnes quæ sciunt facile, optime suauissimeque operari, vt Xenophon m affirmat, scientia ergo opus est, quæ cũ sagacitate, & astutia sociata ad gubernandum omnino desideratur; sagacitas autem, & astucia sæpe sæpius experientia comparatur, & quando homines à natura sunt astuti, & sagaces experientia sagaciores euadunt.

l Psal. 2.

m Xenoph. li. 1. de factis & dictis socr.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum secretarij generalium, & prouincialium debeant esse literati.

Respondeo dicendo, quod cum negotijs grauibus, & difficillimis generales, & prouinciales sæpe sæpius implicentur necessum est, vt continuo patribus grauibus & doctissimis socientur, ait enim Plato a hoc ex profunda mente Euripidem cecinisse, sapientes esse, qui cum sapientibus conuersantur, at quia propter religionum paupertatem non possunt semper apud se prædictos patres habere, necessarium est, vt secretarij sine quibus minime esse possunt sapientissimi sint, & in causis regularium maxime versati, vt cum ipsis præfata negotia cõmunicata facilius, & suauius expediantur nam ait Bartolus b, & tradit Euerardus, eũ qui coadiutorem sibi ad gubernandum assumit, ita debere se habere, vt ipse coadiutor sit ei in scientia prudentia, & virtute æqualis, & facit lex, c quædam partitę, quæ loquens, cum gubernatoribus in hæc prorumpit verba. *E para se fazer esto bien assi como conuiene, deue auer consigo omes sabidores de fuero e de derecho, que le ayuden a librar los pleytos, e conquien aya consejo sobre las cosas dudosas.* Et in alia nouæ recopilationis lege d non per verbum tantum debet, sed per verbum, præcipitur ipsis districtè de mandatur. Quod similiter aliæ leges e iuris Ciuilis disponebant dicendo festinabis etiam consiliarium, & quicumque fuerit circa te assumere virum optimum, & purum vndique, & contentum his, quæ à fisco dantur, & siquid præter spem accesserit; & non inueneris eum custodientem tibi fidem iustam, illum quidem expelles, alio vero vteris Consiliario legem, & iustitiam puris seruantem manibus. Et idem Iustinianus, f ait nostris Magistratibus, omnino ad manus sint, & assessores, qui legum placita explicent, & illorum suppleant occupationes: quando quidem multis vndique curis implicit merito iudiciarias partes assessorum suorum supplent præsentia. Quod & sacri Conones confirmant Innocentius g enim Papa, ait quod si omnibus his inspectis huius quæstionis qualitas non lucide inuestigatur seniores prouinciæ congregare, & eos interrogare, facilius namque inuenitur quod à pluribus senioribus quæritur, seniores autem prouinciæ sunt sapientes, iuxta aliud decretum h dicens porro Moysi præcipitur, vt eligat presbyteros, id est seniores, vnde, & in prouerbijs dicitur gloria senum est Canities, hic vero Canities, sapientiam designat, de qua scriptum est, Canities hominum prudentia.

a Plat. in fin. dialogi.

b Bart. in l. 3 per text. ibi. C. de præpo. agen. in reb. li. 12. Euer. in locis leg. loco à vi sub rogat. p. 65 in fin.

c L. 3. tit. 9. par. 2.

d L. 10. tit. 5. recopil.

e Authen. de manda. prin. §. festin.

f de iudic. cõ stit. 82.

g c. de quib. dist. 20.

h c. Porro distinct. 84.

ARTICVLVS V.

Quem finem debent habere præ oculis prælati in gubernando.

RESpondeo dicendo, memini me legisse quandam Diui Gregorij sententiam, quam commendant Antonius Banfinius, & alij, pugnauit in pectore meo, aliquâtisper cum publica priuata charitas, publicæ tandem rationi priuatus cessit affectus quod omnibus his, qui præsunt faciendum esse censeo, si optimè sibi, & Reipublicæ cõsultum iri velint. Ex quo dicto facile colligitur, ad optimè religionem gubernandam publicam ipsius religionis in cõmuni vtilitatem esse præ oculis habendam, vt ipsa religionis obseruantia conseruetur, & indies magis, ac magis propagetur, licèt enim natura ita comparatum sit, vt omnes sibi melius esse malint, quam alteri, prout ait Terentius meminerint tamen prælati, quod qui custodem multorum se profitetur subditorum, & religionis commodum proprium commodum suum esse existimet; considerantes enim prælati commune bonum à suo proprio commodo esse alienum, religionem diuidunt, & in frustra conuertunt, ait enim Liuius *i* respectus rerum priuatarum, semper officit, officietque publicis consilijs, nam ex priuatis affectionibus ferè omnis humanæ vitæ pernicies nascitur, bonum enim publicum semper euertunt studia priuata, & Frater Dominicus à Soto k refert Aristotelem dicentem vtilius esse, & commodius, per legem, quam per principem Rempublicam gubernari, quod illa matura deliberatione, & consilio plerumque fiat, sicq; publicę authoritati consulat, is non raro festinanter, & nubila mente odij amoris, vel cupiditatis, à bono publico abscedat.

i Liuius. li. 2.

K Sot. lir. de iust. & iur. q. 5. ar. 1.

Omnia hæc etiam ex libris gentilium, deprompta adducta sunt, vt prælati ecclesiæ Catholicæ filij, & tamquã filij dilecti in religione enutriti proprij commodi obliti bonum commune religionis, præ oculis habeãt & tenentur, pro suæ religionis obseruãtia vitam, si opus fuerit in periculo constituere, vt ex communi, & vera opinione resoluunt Cagnolus *l* Felinus, Cinus Bartolis, Baldus & Decius. Et si vitam pro obseruantia religionis, ponere astringuntur à fortiori prælationis, & alia regularia officia cõtemnere tenentur, vt religioni cuius sunt patres lucrifaciant, ex prætensionibus enim prædictorum munerum æmulationis inuidiæ discordiæ sectationes, & id genus, alia genimina viperarum emergunt, quæ cum in proprio interesse radices emittant exinaniunt religionem, vsque ad fundamentum in ea, ita vt possit dici, quod sicut omnium malorũ radix est cupiditas. Ita cupiditas proprij cõmodi, in religionibus est radix omnium malorum, quæ in ipsis sæpe sæpius cõtingũt. Vnde de prælatis, qui proprij cõmodi intuitu ducuntur potest dici illud Ezech. *m* Vę pastoribus in Israel, qui pascebant se metipsos nõne greges à pastoribus pascũtur?

l Cagno. in l. culpa caret per text. ibi. ff de reg. iur. Fel. in c. quãto post Glo ibi de offic. deleg. & in c. 1. co. t. eodem ti. Cyn. Bar. & Bald. in l. 2. ff. de nox. Decius in l. culpa.

m Ezec. 34.

Bonum autem commune religionis præfati prælati affectantes iustitiam semper præ oculis habebunt. Iustitia enim prælatorum regularium est pax religionis, tutamen obseruantiæ regularis, immunitas cõmunitatis, nutrimentum spirituale monachorum, gaudium, & silentiũ, & securitas in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta. Et econtrario iniustitia seditiones inimicitias contentionesque parit. Et aiunt Plato, & Macrobius, *n* sine iustitia, non solum Respublica, sed nec exiguus hominum cætus, neque quidem parua domus constabit. Quod & Aristoteles, *o* etiam affirmat. Iustitia autem hæc licet corruat in plateis in religione vero stare oportet. Cum omnes virtutes in ea, in altiori gradu perfectionis illucescere necesse sit.

n Macr. li. 1. de som. Scipionis.

o Arist. li. 5. pol. c. 7.

Aduertant tamen subditi regulares, ne contra suos prælatos murmur inualescat eos de iniustitia notantes dicentes illud dictum Xenophontis relatum à Patritio, *p* omnes ciuiles societates vitio eorum ruere qui illis præsunt: nam si rectè gubernarentur perpetuæ omnino, & immortales, etiam essent. Quod Sapiens *q* clarè innuit dicens iustitia formabitur Solium Regis, id est thronus authoritas, & progenies Regis, & alibi, *r* Aufer impietatẽ, de vultu Regis, & firmabitur iustitia thronus eius, & alibi *s* Rex iustus erigit terram. Rex qui iudicat in veritate pauperes, thronus eius in æternum firmabitur. Licet autem prælatorum iniustitia sit causa, vt religio deperdatur, subditorum tamen peccata sunt tanti mali origo, & seminarium. Propter peccata enim populi, vt tradit Sacra Scriptura, *t* & docent Augustinus, & alij bonos prælatos de medio tollit, & alios non tales in loco

p Patric. li. 1. de reg. ti. 3.

q Prouer. 19.

r Prouer. 25.

s Prouer. 29.

t 1. reg. 10. August. in c. si quos 23 q. 4. Chr. li. 2. c. 5 F. Marc. Anto. de Camos in Mic. 1. par. dialo. 5 p. 47. co. 1.

corum

eorum constituit, mutent igitur religiosi vitam in melius, hoc enim facto eorum miserebitur Deus, murmurãtes autem contra prelatos, & contra semetipsos, horum malorum reos nihil dicentes iram altissimi concitabunt, & suis murmurationibus alios peiores prælatos à Deo vindice cõsequentur. Quod si ita euenerit boni religiosi in domino gaudeant, & confortentur, cum hæc & alia à Deo optimo maximo fieri permittantur, vt schoria purificentur, ad destructionem enim malorum sæpè boni castigari contingit.

ARTICVLVS VI.

Vtrum prælati ad gubernandum debeant neçessarlo habere fortitudinem.

a Platina li. 8

RESpondeo dicendo, quod Platina a de primo ciue, ait. Ne iustitia vlla ex parte labefactetur adiungenda illi fortitudo est omnium virtutum robur, & vallum, vt enim fortitudo sine iustitia iniquitatis materia est, ita iustitia sine fortitudine terga nonnunquam vertit, atque eos deserit, quos tueri deberet. Optimi autem ciuis proprium est, pro religione, pro patria, pro iustitia, & bonitate omne discrimen subire, & pericula quæcũque contemnere, ac multo id magis est optimi magistratus, de necassitate autem huius virtutis in gubernando nobis in præsentiarum est habendus sermo, vt intelligant prælati regulares contra timorem iudicium sæpissime euertentem (prout ait D. Bernardus) b scutum inexpugnabile fortitudinis, ab ipsis fore sumendum, vnde loquendo de iudicibus, ait Sapiens. Noli quærere fieri iudex, nisi virtute valeas irrumpere iniquitates, nec extimescas faciem potentum, & ponas scandalum in agilitate tua, terror enim iste mundanus, ab omnibus præcipuè à prælatis, & superioribus, qui Deũ fortem, & potentem dominum potẽtem in prælio repræsentant est exterminandus, prout Florentinus, d Azeuedo, & F. Marcus Antonius, in sua Microcosmia scriptum reliquerunt. Facilè enim superiores, hoc timore concussi à semitis iustitiæ deuiant, vt Chrisostomus e & D. Augustinus affirmant, nam vt in prouerbijs dicitur f, qui timet hominẽ citò corruet, qui vero sperat in domino subleuabitur, facilè deuiat à iustitia, qui in causis non Deum, sed homines pertimescit. Et sic Pilatus propter hunc humanum timorem, iniquissimam illam protulit sententiam tradẽs Christum Dominum Iudæorum voluntati, lauando manus ab hac iniquitate horrenda, contra quem, ait D. Augustinus g Lauerit licet manus Pilatus, tamen sua facta, non diluit, ipse enim occidit Christum qui eum tradidit occidendum, iudex enim bonus, & constans, ne sanguinem innocentem addiceret, nec inuidiæ cedere debuit, nec timori. Qua ratione contra Pilatum zelo iustitiæ permoti inuehunt Montaltus h Guillermus Benedictus, Cassaneus, & Episcopus Redin.

b Bernar. lib. de grad. humilit. c. quatuor modis. 11. q. 3.
c Eccl. 7.
d Flor. 4. p. ti 14. c. 2. Azeu. in l. 1. n. 32. ti. 9. li. 3. recop. Marc. Ant. 1. part. dial. 14. pag. 195. col. 1.
e D. Chris. in serm. de Ioãne. B. p. Aug. ad fratres in eremo serm. 35.
f Prouer. 29.
g Aug. serm. de temp. ser. 118.
h Monta. de reprob. sent. Pilati. Benedic. in c. Raynuntius 2. p. v. mort. itaque in prim. f. 115. n. 238 de test. Cassan. in cathalog. glor. mũdi 4. part. cõsid. 6. ver. tertio peccauit Red. de maiest. princ. v. sed. etiã per legi. n. 44.
i Genes. 4.
K Marc. 6.
l Gloss. & ibi Plat. in l. Prisco C. de pal. sacri. li. 10.
m Put. de synd. v iusti. n. fi. fol. 205.
n Auth. de mand. princ. §. patro.

Deficit autem in superioribus fortitudo, & in ipsis timor mundanus dominatur, quia gratia Dei ad omnia confortante sunt destituti, & orfani, sicut videmus in Caino i postquam occidit fratrem suum Abel, & in Herode adultero contigisse. Vnde in electionibus, & officiorum prouisionibus virtute præstantiores sunt alijs præferendi, certum enim est malum prælatum subditum timere, cum nihil magis faciat timere, quam vitæ reprehensibilis conscientia, vt quædam Glossa l quam approbat Platea, & communis, affirmat,

Ad fortitudinem autem superiorum pertinet innocentes, contra accusatores etiam potentes protegere, & eorum necessitatibus suppliciter inclinati annuere vnicuique ius suum tribuere, ait enim Puteus, m quod qui Rempublicam tuebuntur, in primis operam dabunt, vt iuris, & iudiciorum æquitate suum quisque retineat, vt neque tenuiores propter vilitatem circumueniant, neque locupletioribus ad sua tuenda, vel recuperanda obsit inuidia. Et Ouid. libro de Ponto ait.

Regia crede mihi res est succurrere lapsis
Cõuenit & tanto quãtus est ipse viro.

Ad quod peragendum sufficere debet præfatis superioribus lex, & superioritatis fauor. Iuxta id quod de Magistratu tradit Iustian. n Imperator. Nec sit tibi cura cuiuslibet: sint, hæc angetes domini, sufficit enim per omnia tibi ad perfectam fortitudinem. & lex & Imperij fauor. Sic enim prælati regulares, in suis causis decidendis iuri, & ordina

dinationibus generalibus, & prouincialibus suæ religionis firmiter adhærerent, & secundum eas, vt superiores iudicarent, & causas regularium definirent ipsarum obseruantia eos à malignantibus etiam potentibus protegerent, atquia timore perterriti eas sub aliquo prætextu transgrediuntur ipsa trāsgressio facit eos incidere in Scyllam, quam magis hominibus quam Deo placendo euitare voluerūt. Recordentur igitur semper veritatis, & ipsi fortiter inhæreant ipsa enim contra insensatos fratres viriliter pugnabit, & contra eos vexillum victoriæ portabit.

Ad fortitudinem etiam spectat, cum aliquibus reis aliquādo dissimulare, cum enim prudentia omnium sit virtutum moralium forma, si ab ea separetur fortitudo rem, & nomen fortitudinis perdet, & ad vitium temeritatis accedet, ait enim D. Augustinus, o quod nonnullos toleramus, quos corrigere, vel punire, non possumus. Et Bessius, p ait. Quædam autem, tam difficilia tamque periculosa sunt, vt tanquam in numero eorum, qui fieri nequeunt possint haberi. Et ideo secundum Glossam q, quandam delicta magnorum, quandoque celantur, & non puniuntur. Fortitudo enim animi superiorum, & iudicum non consistit in euertendis potentibus, sed in faciendo illud, ad quod eorum munus principaliter ordinatur principale autem eorum munus in religionibus est, ita omnia componere, vt obseruātia conseruetur, & vbi collapsa fuerit restauretur. Quæ obseruantia, & restauratio difficillime possunt à generalibus, & prouincialibus, nisi cū patribus prouinciæ, & cum alijs huius classis viris suauiter agatur ipsis aliqua permittendo; ne ex nimia cum his executione deterius inde aliquid cōtingat, & reformatio violenter facta statim cadat, & in profundum relaxationis, & inquietudinis emergat. Audiui enim ego aliquos generales & prouinciales ita rigurosè se cum subditis gessisse, vt eorum finito munere, & officio subditi violenter detenti, & iam iam ab eorum imperio authoritate, & seruitute soluti, in antiquas statim vehementius relaxationes prosilirent, & contra suos æmulos & denuntiatores rancoris, & odij virus patenter euomerent. Quod nemo est, qui ignoret in maximum detrimentum religionis cedere. Quod, vt euitent prælati considerent, quid ipsos docet r Concilium Bracharense dicens non est dignum, vt passim vnusquisq; prælatus honorabiliora membra sua, prout voluerit, & ei placuerit verberibus subijciat, & dolori, ne dum incautè subdita percutiat membra, ipse quoque debitam sibi subditorum reuerentiam, subtrahat iuxta illud, quod quidam sapiens s dicit leuiter castigatus reuerentiam exhibet castiganti asperitatis autem nimia increpatio, nec increpationem recipit, neque salutem. Quod ex dicendis in articulo sequenti agendo de pietate prælatorum latius comprobabitur.

o c. quisquis 24. q. 1. cap. quali. 23. q. 5

p Bes. lib. 2. de Repub. ca. 9.

q Gloss. fin. in quod splend. C. de diuersi offic. lib. 12.

r 45. dist. ca. cum Beatus.

s L. leuit. ff. ad l. Aquilia præcepto.

ARTICVLVS VII.

Vtrum in prælatis pietas, & misericordia sit necessaria.

Respondeo dicendo, D. Gregorium in a moralibus, loquendo cum prælatis, & Dominici Gregis pastoribus, in hæc suauissima verba, prorupisse dicendo. Disciplina, & misericordia multum destituitur si vna sine altera teneatur, sed circa subditos inesse debet rectoribus, & iustè consulens misericordia, & piè sæuiēs disciplina. Hinc est quod semiuiui illius vulneribus, qui à Samaritano in stabulum ductus est, & viuū adhibetur, & oleum vt per vinum medeantur vulnera, per oleum foueantur, quatenus, vnusquisque, qui sanandis vulneribus præest in vino morsum districtionis adhibeat in oleo mollitiem pietatis, per vinum mundantur putrida, per oleum sananda fouentur. Miscenda est ergo lenitas cum seueritate, faciendumque, quoddam ex vtraque temperamentum, vt neque multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate soluantur. Quod ex benignitate, & mansuetudine Moysis probat ibi D. Gregorius concludens, in regimine ergo, vtrumque Moyses miscuit, vt neque disciplinæ deesset misericordia, nec misericordiæ disciplina. Vnde in Iob b, secundum vtramque virtutem dicitur, cum sederem, quasi Rex circunstante exercitu, eram tamē mœrentium consolator. Sedere quippè circunstantiæ exercitu vigor est disciplinæ regiminis, mœrentium vero corda consolari est ministerium pietatis. Qua ratione superiores alloquens ait scriptura, quod nolint esse iusti nimis non quod iustitiā nolit omnino seruari, sed quod misericordiam ab ea noluerit

a c. discip. 45 dist.

b Eccles. 7.

luerit separari. Iustitia enim sine misericordia est summũ illud ius quod Terentius *c* in Heauton, Summam malitiam appellauit, quod Cicero Summam iniuriã *d* vocauit, sic D. Augustinus *e* ait illi enim robusti dicuntur qui cum de sua iustitia præsumunt misericordiam peccantibus negandam putãt, & impendentes reprehendunt, vnde à Domino percussi intereunt quia iudicium sine misericordia erit illis qui nolunt facere misericordiam delinquentibus. Quibus per Salomonem dicitur. Noli esse nimis iustus, qui est nimis iustus qui perit in iustitia sua: adeo prædicta sunt vera vt legis *f* latores & iurisperiti in suis publicis decisionibus & legibus ratione tantum naturali ducti male de nimio rigore sentiãt. Aliquãdo enim ipsum ius rigorosum strictum & seuerum vocant. Aliquando vero seueram interpretationem *g* & sententiam, aliquando *h* ius subtile ab humanitate alienum. Denique nominibus satis odiosis à legislatoribus & iurisperitis gentibus hoc summum ius sæpissimè improperatur vt apud *i* Tiraquelum videri licet quare Electores & Prouisores horum prælatorum tenentur diligentiam non minimam apponere an promouendi à natura sint mansueti & benigni, vt eorum benignitate & mansuetudine ducti à rigore legum quando oportuerit deflectant ad intentionem benigni legislatoris recurrendo. Considerando, quod ille qui nouit corda hominum & qui disponit omnia suauiter & qui cognouit figmentum hominum primũ principem populi sui Moysem constituit, qui erat vir mitissimus super omnes homines qui morabantur in terra vt in libro *k* Numerorum continetur. Denique Melchiades *l* Papa loquẽs de iudicibus & prælatis inquit, primo super omnia diligenter inquirite, vt cum iustitia & charitate diffiniatis, neminem condemnetis ante verum & iustum iudicium, nullum iudicetis suspicionis arbitrio, sed primũ probate & postea charitatiuã sentẽtiã proferte, & quod vultis non vobis fieri alteri facere nolite, quod ait Palacius *m*, Rubeus magis quadrare iudicibus Ecclesiasticis quam secularibus. Et per consequens, magis debet quadrare iudicibus regularibus cum ipsi suorum subditorem sint proprijssimè fratres in mutuo fraterno amore & patres in debite impenso fauore. Quare illi de quorum indole talia moraliter suspicantur ad regimina Monachia promoueri oportet, & super eo tenentur Electores & Prouisores maximè insudare.

c Terent. in Heauton.
d Cicero. li. 1. officio.
e August. in hom. de Pẽ. c. plerũque in medio. 2. q. 7.
f L. si compensand. C. de hæredib. inst. & l. nulla ff de legib.
g L. 1. in princ. ff. de custodia reorum l. 1. §. casum ff. de postuland.
h L. si fur. §. 1. ff de vsucapion. l. si ita scriptum ff. de liber. & posthum.
i Tiraq. de vtroq. retra. tit. de retra. lignagi & §. 35. n. 13. glos. 1. fol. 247. cum antecedentib. & sequent.
K Nu. 12. c. c.
l C. porro. 2. q. 1.
m Pallac. in allegat hęresis. §. ij ad fin.

Licet tamen supradicta de pietate & misericordia prælatorum & superiorum vera sint non tamen ipsi superiores debent ita benignitate causas definire vt iustitia deseratur, & ordo iuris peruertatur. Respiciẽdum est enim iudicanti, ne quid aut durius, aut remissius constituat, quam causa deposcit, nec enim aut seueritatis aut clementiæ gloria affectanda est, sed propenso iudicio prout quęque res postulat statuendum est. Ita quidam iurisconsultus *n*. Et crimina grauia enormia & atrocia postulant, vt rigorosè & seuerè puniantur & vindicta de ipsis assumpta sit alijs in exemplum. Vnde Sosipater in quadam Epistola relata per Simancas ait, oportet moderatam iustitiæ castigationem inferre ijs qui deliquerunt, ita vt parua quidem & vulgaria peccata dissimulentur (nec enim cõducit & quælibet, & omnia simpliciter punire, neque cognoscentem negligere) quæ vero iam ingrauescunt his cura secũdum leges adhibeatur. Et sic loquendo de incorrigibilibus & de alijs delinquẽtibus atrocibus & enormibus ait quidam Imperator *p* veniam cum talibus non permittimus, nec indulgentijs crimina subleuamus. Et Plato ait, qui scelera negligit, dum peccandi licẽtiam prębet non tantum rempublicam, sed etiam ipsos sceleratos grauiter lædere videtur. Et melius esse non ciuitati tantum, sed etiam ijs qui peccarunt, vel vt moriãtur vel alioquin castigentur, quam vt impunita peccata relinquantur.

n L respiciẽdum ff. de pœnis.
o Simanc. de repub. lib. 5. c. 17. n. 2. pag. 581.
p l. si apparitor in fin. C. de cohortal. lib. 12.
q Plato lib. 5. de Repub.

ARTICVLVS. VIII.

Quomodo prælati muneribus & donis accipiendis se debent abstinere.

Respondeo dicendo, quod cum præfati prælati sint gubernatores & iudices causarum regularium, & simul sint suę religionis reformatores & officiorũ inferiorum prouisores à donis & muneribus acceptandis debẽt maxime abstinere. Ait enim *a* Euripides, ingenita quidem est malitia cunctis mortalium, is vero maximè qui accepta mercede malus fuerit, venia quidem indignus erit. Et nihil tam sanctum atque munitum, quod non expugnari pecunia possit prout ait Cicero *b*. Et Salomon *c*, ait victoriam

a Euripides in Bellorophon.
b Cicero in Verrem.
c Prou. 22.

ctoriam & honorem acquirit qui dat munera; considerantes autem stragem quæ à iudicibus & superioribus dona accipientibus solet in Republica euenire antiqui Romani leges contra præfatos iudices statuerũt. Primo enim facta est lex duodecim tabularum cuius meminerunt Aulus Gelius *d* & Balduinus. Et anni sexcenti præteriерũt in quibus contra recipientes præfata dona non fuit aliqua lex lata; Donec Lucius Calpurnius anno sexcẽtesimo quarto à fundatione Romæ de eo legem tulit prout asserit Cicero *e*, & refert Petrus Gregorius. Et statim Celius Tribunus aliam legem contra hoc crimen edidit secundum Valerium *f* Maximum. Et Marcus Acilius, & Caius Seruilius & Caius Graccus & Marcus Liuius & Cornelius Sylla & Pompeius & Quatinius consules dictatores & tribuni varijs temporibus & ætatibus diuersas contra hoc delictum leges cõdiderunt, vsque dum tandem facta est præfata lex Iulia, omnibus supradictis posterior prout concludit & resoluit Tiberius Decianus *g*. Et ad euitandum & prorsus extirpandum huiusmodi vitium vltra leges præfatas & pœnas in eis contentas Imperatores diuersa remedia addiderunt. Et primo Antonius Pius ordinauit vt prius quã officiorũ possessionem essent adepti inuentarium per Magistratus suarum omnium rerũ fieret, vt officijs functis diuitiæ ante habitæ cum diuitijs relictis conferrentur, & quid in officijs & magistratibus collocati fuerint lucrati manifestaretur. Et ex lucro iustitia vel iniustitia eorum deprehenderetur. Imperator autẽ Adrianus vt eius historia refert liberalissimum se erga magistratus exhibebat dicendo velle eos diuites efficere, vt iustitiam, cũ omnibus seruarent. Sed alij imperatores videntes neque minis nec donis iudices & superiores ab hoc pestilenti crimine arceri statuerunt, vt deprehensi, & de hoc crimine cõuicti publicè concrementur, vt ex quadam lege *h* constat. Quod ex ratione alterius legis *i*, comprobatur ibi; grauior pœna constituenda est in hos, qui nostri iuris sunt & nostra debent custodire mandata. *k* Lex Constantini ait, iam nunc rapaces officialiũ manus cessent, cessent inquam, nam si moniti non cessauerint Gladijs præscindentur. Et vide circa hoc Didacum Perez *l* & Petrum Gregorium.

Pœna autem iure *m* ciuili statuta contra præfatos iudices & superiores diuersa erat, vt constat ex traditis in præsenti iure, & tradunt Puteus *n* Iulius Clarus Azeuedus Olanus Decianus & Petrus Gregorius. Iure autem Codicis pœna erat priuatio officij & pro accepto munere triplum restituere, in causis ciuilibus in criminalibus autẽ, hoc delictum committentibus confiscatio bonorũ & exilium & infamia irrogabatur, quibus pœnis addidit Iustinianus imperator flagellationẽ vt ex eius *o* Authentica constat. Et Imperatores Valentinianus & Valens legẽ sua eos viuos concremari præcepit. Nunc autem huic delicto pœna arbitraria correspõdet vt Egidius Bossius *p* Menoch. & alij resoluunt. Hæc autem adducta sunt vt contemplata à superioribus regularium grauiter cõtra prælatos illis inferiores huic vicio deditos & conuictos procedant eos vsque ad priuationem officiorum puniendo, non enim ipsorum arbitrio huiusmodi cõmittitur castigatio vt à rigore iuris contra istos iuris violatores recedant, sed vt iuri ipsi enixi eius vestigijs adhærentes circũstantijs delicti pensatis rigorosos se contra eos exhibeãt cum vt refert Suetonius *q* Iulius Cæsar ipsos officio priuatos esse iudicaret, quia officij cõmissi satis & euidenter indignis se reddiderunt.

Pœna autem quæ contra donis & muneribus iudices & prælatos subornantes proponitur est, quod ipsi perdunt actionem illius rei quæ ab ipsis prætenditur adeo, quod ipsa actio ipso iure perditur etiam si sententia condemnatoria, non detur prout affirmãt *r* Doctores quos refert & sequitur Couarruuias, sequuntur etiam Mẽchaca Puteus Tiberius Decianus & Petrus Gregorius. *r* Et vltra præfatam pœnam pœna falsariorum Arbitraria castigantur vt post alios resoluunt *s* Puteus Menochius & Azeuedo. Quibus inhęrẽs & fundatus iuribus Gregorius XIII. Post alios Summos Pontifices quandam edidit constitutionem contra religiosos, subornatores pro officijs in religiõne adipiscendis in qua ipsos priuat prælationibus sic obtentis, & ad alia obtinenda reddit inhabiles. De qua in quæstione de *t* electione fecimus mentionem, ipsam in eo loco explicantes.

(i)

ART.

d Gellius noctium attica rum lib. 20. c. 1. circa principium Balduin. de legib. 12. Tabul. l. 5. 13.
e Cicero 2. officio & in Bruto & in verrem Petr. Gregor. Syntag. iur. lib. 36. c. 28. nu. 6.
f Valer. Maxim. lib. 6. c. 11. in 1. exceptio.
g Decianus. 2. Tom. criminal. lib. 8. c. 38.
h l. vniuers. C. vbi causa. fisci.
i l. C. de cõducto. li. 11.
K habetur in li. 1. ti. 6. in C. Theodosian.
l Perez in l. tit. 29 lib. 8. ordin. in add. pag. 36; col 1. ad fin. Gregor. Syntag. iur. 3. p. lib. 36. c. 28. n. 6.
m L. si aliqui C. de suscep. & arc. li. 12. Iun testa. G. de test. tuto. l. fi. & Auth. nouo iure C. de pœnis iudic. qui male iudic. l. iudices C. de dig. nit. li. 12.

n Puteus de synd. v. potest, cap. 2. in princ. fo. 268 & in v. mulcta n. 3. cler. in pract. crim. q. 73. nu. 2. Azeu. in l. 1. tit. 6. li. 3. recopil. nu. 19. vers sufficit Olanus in antinomijs v. bona pa. 43. n. 36. & seq. Decianus. vbi. supra. num. 36. Gre go. Syntag mat iur. 3. p. li. 36. ca. 28. n. 6.
o Auth. vt iudices sine quoquo suff. §. siquis. aut.
p Bossius in practica de offic. corrupt. n. 8. Menoch. de arbit. li. 2. cent. 4. casu. 343.
q Suetor in cesar ca. 43. L. 1. §. 2. ff. de calumn. vbi Doctores.
r Cou. in reg. pecca. 2. p. §. 3. n. 1. Menchaca lib. 2. controu. vsu freq. c. 32. n. 34. vers. ad 3. Pute. de syndic. v. corru. c 1. n. 10. & c 2. in princ. f. 160. Deci. 2. tom. crim. li. 8. c. 39. n. 24. Petr. Gregor. syntag. iur. 3. p li. 36 c. 28. nu. 3. & 12.
s Put. vbi su. Menoc. de arbitr lib. 2 de arbi. cent. 4. casu 343. n. 3 Azeu. in l. 1. n. 21. ti. 6. l. 3 recop.
t 2. to. q. 56.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm prælati teneantur expurgare congregationem ipsis commissam à peccatis.

Respondeo dicendo, quod iurisconsultus Vlpianus *a* ait, congruit bono & graui præsidi curare vt pacata, atque quieta respublica sit quam regit: quod non difficile obtinebit si solicitè agat vt malis hominibus prouincia careat, eosque conquirat. Ille famosus Epaminondas prout refert Xenophon *b* interrogatus. Quare cum eius ciues dormiebant & delicijs vacabant ipse noctè super muros gradiebatur, respondit eum vigilare vt ciues eius in pace requiescerent. Et sic dicitur in prouerbijs *c* rex dissipat omne malũ intuitu suo, & subditi possunt tunc dicere ego dormio & cor meum idest Rex meus vigilat. Et principaliter non debent prælati dormitare neque dormire super extirpandis vitijs à sua communitate. Quod clare insinuauit ipsis Christus Dominus eos lucẽ mũdi appellando, officiũ enim lucis prout ait Dauid *e* est bestias exterminare, ait enim. *Posuisti tenebras & facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestiæ syluæ catuli Leonum rugientes vt rapiant, & quærant à Deo escam sibi, ortus est sol & congregati sunt, & in cubilibus suis collocabũtur, exibit homo ad opus suum, & ad operationem suam vsque ad vesperum.*

a l. congruit ff. de officio præsid.

b Xenofon. lib. vlt. rerum Græcarum.

c Prouer. 20.

d Math. 5.

e Psal. 104.

Et hoc etiam munus prælatorũ est expurgare suam congregationem à malis eos exterminando & in cubilibus continendo, vt alij possint quiete exire ad opus suum & ad operationem suam vsque ad mortis vesperum, vt portantes pondus diei, & æstus beatam illam spem cum effectu consequantur. Et Honorius *f* Tertius Abbatibus & Monachis in Lombardia & Marchia Treuisiana constitutis sic scribit, ipsi autem visitatores Monachos, quos contumaces inuenerint, & rebelles iuxta modum culpæ vice nostra regulari censura percellẽt, absque personarum delectu, non parcendo rebellibus ob suam pertinaciam, vel potentiam amicorum, qui ouem morbidam eijciant ab ouili ne inficiat oues sanas. Et huic consonat, quod asserit D. *g* Hieronymus super Ezechielem relatus à Graciano, ait resecãdæ sunt putridæ carnes, & scabiosa ouis à caulis repellenda ne tota domus massa Corpus, & pecora ardeant corrumpantur & putrescant & intereant.

f c. fin. de statu Monach.

g Hieroni. super Ezechiel. lib. 4. c. resecandæ 24. q. 3.

Et Ouidius *h* ait.

Immedicabile vulnus
Ense recidendũ est ne pars sincera trahatur.

h Ouid. 1. Metamor.

Et Cicero *i* asserit vt medici membrũ sæpè putrefactum incidunt atque in totum eradicant, ne aliam corporis partem labe factare, aut corrumpere possit, sic necesse est si rempublicam saluam esse volumus vt perditissimos homines ex vrbe penitus extirpemus, ne corruptus integro castoque labore inuiolatũ infringat. Et Chrisostomus *k* ait, semper scelera dũ non resecantur increscũt & in augmenta facinorum prosilitur, quoties secura impunitate peccatur. Et Seneca relatus ab Accursio dicere solebat non potest pinguior victima mactari Deo quãreus iniquus. Denique nõ debent satiari prælati & superiores in odiendo delicta, vsque ad eorum extirpationem prout faciebat Dauid *m* dicens, in matutino interficiebam omnes peccatores terræ, vt disperderem de ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem.

i Cicero in Vatinium.

k Chrisost. in sermo. de Absalon.

l Acurs. in l. Prouinc. per Text. ibi C. de ferijs.

m Psal. 100.

Aduertant tamen superiores nihil indebitum molituros si aliqua leuia & non grauia subditorum peccata dissimulauerint cũ his de quorum pœnitentia & correctione spes certa moraliter habetur, licet enim Reipublicæ intersit ne delicta maneant impunita hæc tamen regula in his exceptionem patitur, magis enim aliquando in aliquibus misericordia quam rigor disciplinæ operatur, nec enim parua pœna dolor & verecundia peccatorum à sacris Canonibus reputatur. Qui dolor & verecundia à correctione fraterna superiorum originatur, quã correctionem Sancti patres in Concilio Tridentino *n* commendauerunt; quod & Segura de *o* Aualos in suo directorio iudicum etiam commendat.

n Conc. Tri. sess. 13 de reform. c. 1.

o Segur. in direct. iudic. 2. part. initio fol. 79. n. 10. & 15.

ART.

ARTICVLVS X.

Vtrum superiores præ cæteris iuuenes coercere teneantur.

RESpondeo dicendo iuuenes præ cæteris esse à prælatis nimio rigore coercēdos tanquam feruore ætatis nimia licentia inflatos, prout secundum Plutarchũ *a* Lacedemonij faciebant de quibus dicitur, ita cum iuuenibus rigorosè se habere vt nimis castigati ante altare Dianæ semimortui succūberent, nimia enim licentia concessa in huiusmodi ætate constitutis graue damnum in religione solet causare. Et de omnibus generaliter ait Comicus Terentius *b* nimia licentia profecto euadet in aliquod magnum malum. Pro quo consideranda sunt verba cuiusdam iurisconsulti *c* consulti de iuuenibus verba facientis. Ait enim solent quidam qui vulgo se iuuenes appellant in quibusdā ciuitatibus turbulentis se acclamationibus popularium accommodare, qui si amplius nihil admiserint, nec ante sint à præside admoniti fustibus cæsi dimittuntur, aut etiam spectaculis eis interdicitur. Notandum est enim, quod noluit iurisconsultus iuuenes omnino impunitos dimitti, ne impunitatis venia ipsi insolētiores euadant: stultus enim in culpa, sapiens erit in pæna vt dicit quidā Canon *d* & tradunt Puteus & Gregorius Lopez. Et tradit Plato *e* puerorum natura conuenientem nacta disciplinam, semper proficiendo ad omnem peruenit virtutem, enutrita autem si fuerit peruerse ad contraria facile dilabitur. Et Diotogenes *f* dicit Adolescentium educatio fundamentum est totius Reipublicę. Quod vt assequātur virga correctionis animaduerti debent. Ait etiam Diuus Chrisostomus *g* ociosa iuuentus impudenter educata omni ferocissima bestia immanior est: ideo in prouerbijs *h* præcipitur, Noli subtrahere à puero disciplinam, si enim percusseris eum virga non morietur, tu virga percuties eum, & animam eius de inferno liberabis. Et Episcopus Simancas *i* dicit res efficax est natura, sed potentior est institutio, quæ malam naturam corrigit: & puerorum ingenia tamquā agri ex quibus Respublica omnes suos fructus est perceptura diligentissime colantur, & rebus optimis serantur, prohibeanturque inseri quæcumque Reipublicæ noxia sunt, & sterile solum vel incultum nacta prouentu malarum herbarum facillime marcescunt. Vnde in religionibus oportet, vt magister nouitiorum & iuuenum vita & moribus cōstituatur, vt eos rigore debito possit educare qui à prælatis in huiusmodi rigore exercendo debet verbo, & opere foueri, si enim iuuenes suauiter ab his pertractantur vltra quod fauoribus maiorum inflati redduntur, post modum ineunte ætate prælati effecti nouitios & iuuenes lacte relaxationis & libertatis enutriunt & obseruantia regularis exinanitur.

a Plutarc. in Licurgo.
b Terentius in Adelptus.
c l. capitaliũ §. solent ff. de pœnis.
d c. qui ea 38 disp. Puteus de syndic. v. iudex c. 2. n. 38. fol. 214. & v. contumacia n. 7. Gregor. in l. fin glos. 1. ti. 1. part. 1. & in l. 2. tit. 1. part 3. v. recelandose.
e Plato. lib. 6. de leg. & lib. 5. de Repub.
f Dioge - nes lib. de Sāctitate.
g Chrisost. in Matheum homil. 38.
h Prou. 20.
i Simanc. li. 1. de Repub.

ARTICVLVS. XI.

Vtrum Reges Hispaniarum habeant iurisdictionem super professos ordinum militiarum.

REspondeo dicendo, quod superest quędam Bulla Adriani. VI. quæ habet in hunc modum.

ADRIANVS EPIScopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Dum intra nostræ mentis arcana debita meditatione pensamus, Sancti Iacobi de Spatha, ac de Calatraua, & de Alcantara in Regnis Hispaniarum erectas, propterea militias institutas fuisse, vt contra orthodoxæ fidei hostes & inimicos arma quædam, & valida præsidia essent, earumque milites in infidelium expugnatione, ac Regnorum ab ipsis infidelibus occupatorum recuperatione iugiter vacarent, strenuaque ipsorum virtute & opera, proximis annis non solum quam plurimas ciuitates & loca, sed etiam aliquot Principatus, dominia, & Regna, quæ infideles Mauri occupauerant, & per multos annos detinuerant, non sine proprij sanguinis effusione, cum magna Christi nominis

minis gloria recuperata, & ad fidē Christi redacta fuisse consideramus, insuper & animo reuoluimus, quæ charissimus in Christo filius noster Carolus Castellæ & Legionis Rex Catholicus in Imperatorem electus, claræ memoriæ Ferdinandi aui, & Elisabeth Reginæ auiæ Castellæ & Legionis huiusmodi, ac aliorum progenitorum suorum vestigia sequutus, pro vniuersa ecclesia, cuius (vt nos ad summi Apostolatus apicem assumptione pastorali, ita ipse ad sacri Imperij fastigium electione aduocatus existit) non solum insulæ Seruarum, quā ipsi Mauri detinebant expugnatione, sed etiam aduersus Lutherum Martinū per Sedem Apostolicam hæreticū declaratum executione fecit, & indies ipsum sub disciplina nostra à teneris educatum, ob eius deuotionē ac fidem erga nos, & hanc sanctam (in qua permissione diuina sedemus) ac vniuersam rempublicam Christianam, diuina fauente gratia facturum fore speramus: Dignum meritò censemus, & congruum, vt militiæ prædictæ Coronæ Regni Castellæ & Legionis perpetuò applicentur, non minus vt Caroli ipsius in Imperatorem electi studia & conatus ad profligandos & subigendos infideles barbaros, concedente Domino crescant & augeantur: quam vt ipsarum militiarum felix, & prosperum regimen semper in melius procedat, & illorum militum disciplina solertior cudat: ipsumque Carolum in Imperatorem electum, eiusque posteritatem signo specialis beneuolentiæ prosequamur, & quadam perpetuitatis memoria decoremus. Sanè cùm Ferdinandus Rex & Elisabeth Regina præfati in humanis agentes, suorum & ipsi progenitorum vestigia secuti, quam plurima egregia facinora, & gesta fecerint, nec solū Hispaniā à Sarracenis, & Mauris, qui regnum Granatæ, ac plura alia dominia occupauerant; non sine multis laboribus, & impensis, ac magna Christiani sanguinis effusione purgauerint, ac quā plurimos infideles a falsis idolorum tenebris ad veram orthodoxæ fidei lucem reduxerint: sed pluribus etiam casibus Oceanum mare penetrauerint, & ad diuersas, ac maximas, & antea mortalibus ignotas insulas salutiferæ crucis vexillum detulerint, & in ipsis insulis plurimas Metropolitanas & cathedrales, ac alias ecclesias ad Christi nominis gloriā, & exaltationē erigi, seque ob talia merita Catholici nomine ab hac sancta Sede insigniri obtinuerint. Cūque in dictis Castella & Legionis Regnis Sācti Iacobi de Spata, ac de Calatraua, & Alcantara sancti Augustini & Cistercienfis ordinum militiarum Magistratus ad eiusdem fidei exaltationem, & infidelium barbarorum, maximè circumuicinarum partium depressionem & expugnationem instituti fuerint, vt præfertur & quandoque illi per Romanos Pontifices prædecessores nostros Regibus Castellæ, & Legionis huiusmodi, seu eorum primogenitis, aut propinquioribus infantibus nuncupatis, respectiuè in administrationem, dum expediens fore visum fuerit, concedi consueuerint, illorūque ad præsens idē

M Catho

Catholicus Rex in Imperatorem electus perpetuus administrator per Sedē prædictam deputatus existat, ipsarumque militiarum magistrorum electiones ad præceptoriam militiarum huiusmodi præceptores. seu milites spectare noscantur, ac inter eos, occurrete dictorum magistrorum vacatione, super electionibus pro tempore faciendis possent quandoque dissensiones oriri, plurimumque Regis Castellæ & Legionis pro tempore existentis intersit, vt ipse Magistratuum huiusmodi curam & administrationē habeat: cùm Magistratus ipsi quam plurimas ciuitates & arces, partim ab ipsis Regibus Castellæ & Legionis donatas, partim per ipsos Magistros ab infidelium manibus proprij sanguinis effusione comparatas & acquisitas possideant, & si illorum Magistri aliquando Regi se opponerēt, ex illorum institutione, quæ ad eorundem Regnorum pacē & quietem, ac infidelium expugnationē emanauit, grauia scandala & pericula in regnis ipsis (prout proximis annis, cū in minoribus constituti, & dictorum regnorum Regimini & administrationi præpositi essemus, propter aspirationes ad ipsos Magistratus oculis nostris vidimus) succedere possent. Si autem Magistratus ipsi Coronæ Regiæ Regis Castellæ & Legionis huiusmodi pro tempore existentis perpetuó vnirentur, annecterentur, & incorporarē tur, ita tamē ꝙ ex illorum huiusmodi vnione tituli singulorū magistratuū huiusmodi ad infra scriptū effectū extincti non censeantur, illi per Regem ipsum longè melius regi, & gubernari possent. Curaretque Rex ipse, vt illarum militiarum milites idonei; & in arte militari adeo periti, & experti essent, vt de illis meritó sperari posset, quod non solum dicta Regna ab infidelibus defenderent, sed ipsum Regem ad expeditionem contra Turcas, & alios infideles maritima classe, ac terrestri exercitu suscipiēdā & prosequēdā vltro solicitarent, & inuitaret scandalisque & dissensionibus inter ipsos præceptores seu milites electores, ac alijs periculis, quæ exoriri possent, obuiaretur. Ipseque Carolus Rex in Imperatorem electus ad sanctum pacis & vnitatis Regū & principum opus, quod pro totius Christianæ reipublicæ necessaria defensione, ac contra hostes Turcas felici expeditione perficere & concludere desideramus, pro sua religione & deuotione in hanc sanctam Sedem nos plurimum iuuare, ac rempublicam Christianam à tā graui periculo, in quo constituta est, diuina fauente gratia, liberare possent, ac omnia pro fidei catholicæ exaltatione, ac infidelium barbarorum depressione libentius & constantius facere non cessaret. Similiterque eius successores facere parati essent, militesque dictarum militiarum sub Regis huiusmodi disciplina magistrali, & experti & ad conferendum manus contra Turcas & infideles huiusmodi multó promptiores, & alacriores redderentur. Nos præmissa diligenti consideratione, pensantes,

pensantes, ac animo reuoluentes, qualia & quanta eiusdem Caroli Regis in Imperatorem electi maiores priscis, ac etiam nostris temporibus pro expugnatione infidelium & barbararum nationum perfecerint, quodque Regna, & terras, ac insulas ab ipsorum infidelium manibus eripuerint, & ad Christianam religionem reduci curauerint, & quæ ipse Carolus Rex in Imperatorem electus tam feruenti animo hac tempestate nostra pro Christianæ fidei religione, & huius sanctæ Sedis dignitate tuẽda aduersus Martinum Lutherũ præfatum, & eius fautores, ac alios qui cõtra nos & dictam Sedem superbiæ cornua erexerunt, ac in dictæ insulæ Seruarum expugnatione, quam diuino assistente auxilio, sibi subdidit, dignè & laudabiliter effecerit, ac sperantes, quod quantó maioribus beneficijs & gratijs Maiestas sua à Sede Apostolica se præmunitam & affectam cognouerit, tanto magis eidem ecclesiæ, cuius aduocatus (vt præfertur) existit, exuberantes fauores, quoties opus fuerit, exhibebit, ac breui tempore pro sua ipsius singulari deuotione ac virtute, Regiaque magnanimitate, & imperiali celsitudine, ad honorem Dei, & nominis Christiani propagationem, aduersus nefandissimos Turcas, Christiani nominis perpetuos hostes, & contra spurcissimam illam gentem, quæ Christianum sanguinem auidè sitit, & nostris ceruicibus imminet, iustissimum bellum suscipiet, ac tot prouincias & Regna ab ipsis Turcis, & alijs infidelibus occupata recuperabit; & nomen Saluatoris Domini nostri Iesu Christi longè, lateque propagabit. Habita super ijs cum venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalibus matura deliberatione, ac de eorum consilio & assensu Magistratus prædictos, quorum omnium qualitates, necnon verum & vltimum vacationis modum, illorumque, ac Coronæ Regiæ Castellæ & Legionis huiusmodi regnorum veros annuos valores præsentibus pro expressis haberi volentes, eidem Coronæ Regiæ, etiam si Corona ipsa aliquo tempore ad mulierem spectaret, cum omnibus præeminentijs, iurisdictionibus, facultatibus, redditibus, iuribus, obuentionibus, & pertinẽtijs suis vniuersis, authoritate Apostolica tenore præsentium perpetuó vnimus, annectimus, & incorporamus: ita quod ius administrandi ipsos magistratus, siue in virum, siue in mulierem, cũ corona transeat: & omnia, quæ ipsi magistri, qui pro tempore fuerint, facere, & exercere consueuerunt, facere, & exercere, & cõmendas ipsas, & præceptorias, ac alia beneficia militiarum huiusmodi personis idoneis conferre liberè possit in omnibus, & per omnia, perinde ac si vnio huiusmodi quo ad præmissa dumtaxat minimè facta fuisset, ipsorumque magistratuum possessionem propria authoritate liberè continuare, seu illam de nouo sibi & Regi Castellæ & Legionis pro tempore existenti, etiã propria authoritate liberè apprehendere, &

perpetuó retinere, illorumque fructus, redditus, & prouentus in suos ac magistratuum huiusmodi vsus, ad quod deputati sunt, & vtilitatem conuertere, Diœcesanorum locorum, & quorumuis aliorum licentia seu consensu minimè requisitis. Ita tamē, quod ipse catholicus Rex in Imperatorem electus, eiusque successores Castellæ & Legionis Reges pro tempore existentes, ea, quæ spiritualia concernunt, per personas dictarum militiarum religiosas, per ipsos Reges pro tempore existentes ad id deputandas, ad eorum nutum amouibiles probè & laudabiliter exerceri facere debeant, & teneantur. Quibus sic pro tēpore deputatis personis gerēdi, faciēdi, mādādi, ordinādi, exercēdi, exequēdi, disponēdi omnia & singula, quæ dictarum militiarum magistri pro tempore existentes de iure, vel consuetudine, aut aliás quomodolibet facere, gerere, exercere, mandare, disponere, exequi poterant, & consueuerant, authoritate & tenore præmissis plenam, liberam, & omnimodam facultatem concedimus. Et ne in præiudicium dictæ vnionis per milites seu fratres dictorum ordinū aliquid de facto tenetur per viam electionis, vel postulationis seu aliàs decedente Rege vel Regina, qui dictos ordines administrauerit, auferimus ab eis omne ius ac potestatem eligendi, postulandi, vel de nouo administratore perpetuó prouidendi, & sub pœna excōmunicationis, ac priuationis commēdarum & præceptoriarum, ac aliorum beneficiorum quæ obtinent, inhabilitatisque ad ipsa in posterum obtinenda omnibus & singulis prohibemus, ne eligāt postulent, vel de eligendo aut postulando tractent. Quas pœnas volumus eos ipso facto incurrere, absolutionem nobis, & successoribus nostris Romanis Pontificibus pro tempore existentibus specialiter reseruantes. Non obstātibus nostra, qua volumus, quod in vnionibus exprimi deberet valor etiam beneficij, cui vnio fieret, & semper commissio fieret ad partes, vocatis quorum interest, ac alijs constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon statutis & consuetudinibus, ac stabilimētis, vsibus & naturis dictarum militiarum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegijs quoque & indultis, ac literis Apostolicis dictis militijs, earūq; præceptoribus, militibus, & conuentibus per dictam Sedem forsan concessis, illis præsertim quibus caueri dicitur, quod magistratus de Alcantara, de Calatraua per personas regulares sancti Augustini & Cisterciensis ordinis huiusmodi expresse professas, & non vxoratas, ac aliàs certo modo qualificatas dumtaxat obtineri possint, quibus etiam si ad eorum derogationem de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & expressa, indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales id importantes mentio, seu quauis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma seruanda esset, illorum tenores huiusmodi præsentibus pro expressis, & insertis habendis, illis aliàs

in suo robore permansuris, hac vice dũtaxat specialiter & expreſſe derogamus, contrarijs quibuscunque, aut si aliqui super prouisionibus sibi faciendis huiusmodi magistratib⁹ ac dignitatibus speciales vel alijs beneficijs ecclesiasticis in illis partibus generales dictæ Sedis, vel eius legatorum literas impetrarint, etiamsi per eas ad inhibitionẽ reseruationem & decretum; vel alias quomodolibet sit processum: quasquidem literas & processus habitas per easdem, & inde secuta quæcunque, ad Magistratus huiusmodi volumus non extẽdi sed nullũ per hoc eis, quo ad assecutionem Magistratuum, aut beneficiorum aliorum, præiudicium generari: & quibuscunque priuilegijs, indulgentijs, vel specialibus, & literis Apostolicis generalibus, quorũcũq; tenorum existant, per quos præsentibus non expreſſa, vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet; vel differri tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis, prouiso; dicti Magistratus debitis propterea non fraudentur obsequijs, sed eorum cõgrue supportetur onera consueta. Nos enim ex nunc irritum decernimus & inane, si secus super ijs à quoquam quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Volumus autẽ quód ipse Rex pro tempore existens ab alienatione quorumcunque bonorũ immobilium & pretiosorum mobiliũ dictorum Magistratuum penitus abstineat, quodque autem dictos Magistratus, vel eorum aliquem administrare possit: succedens in regno huiusmodi vobis, seu successoribus vestris canonice intrantibus iura omnia soluere teneatur quæ Magistri pro tempore soluere consueuerunt; quibus solitis ex tunc confirmatio & licetia concessæ sint, & esse censeantur, administrationemque libere exercere possit, & ille ex eis quæ vllo vnquam tempore (quod absit) à nostra & Romani Pontificis pro tempore existentis canonice intrantis, & Romanæ ecclesiæ obedientia & deuotione se subtraxerit, vel contra eum bellum susceperit, in eius damnum & detrimẽtum honoris, aut rerum per se vel alium seu alios directe, vel indirecte machinatus fuerit, huiusmodi gratia priuatus existat: præsentesque literę nullius sint roboris vel momenti; ipsaque vnio eo ipso dissoluta sit: ipsique Magistratus per dissolutionem huiusmodi vacare censeantur, & de illis per Sedem prædictam libere disponi possit. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ vnionis, annexionis, incorporationis, concessionis, prohibitionis, reseruationis, derogationis, decreti & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attẽtare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurũ. Dat. Romæ apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo vigesimo tertio, quarto Nonas Maij, Pontificatus nostri anno primo.

Vidi sub sigillo authentico, de cuius intellectu aliqua notatu digna in secundo ᵃ tomo adduximus.

ᵃ tom. q. 65. art. 13. 14. 15. 16. 17. & 18.

QVÆSTIO XXXV.
De præscriptionibus in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quid sit præscriptio*
2 *Quo temporis spatio præscribatur contra bona regularium.*
3 *Vtrum Monasteria præscriptione completa possint petere restitutionem in integrum.*

ARTICVLVS I.
Quid sit præscriptio.

RESpondeo dicẽdo, quod præscriptio idem significat quod excipere iuxta quandam legem. *a* Vnde ait Couarruuias *b* quod forsan hæc significatio deducta est ex eo quod sicut actionibus proponendis certa forma, præscribitur, ita etiam exceptionibus præscriberetur id est statueretur, vt docet Alciatus, *c* nam præscribere idem est quod legem ponere, ac constituere, hinc & verbale nomen præscriptio, nihil aliud est quam exceptio qua quis aduersarij intentionem generaliter, alioquin veram in eo casu de quo agitur non procedere allegat secundum Alciatũ, *d* qui censet præscriptionem ab exceptione differre, quod exceptio generale nomen sit conueniens cuicunque defensioni, quæ aduersus actionem, vel intentionem obijcitur, præscriptio verò sit exceptio, quę etsi intentio vera fuerit, nihilominus agentem repellit, vt moratoria præscriptio iuxta quandam legem *e* quo in loco glossa exponit delatoriam exceptionem.

a L. qui agnitis ff. de except.
b Couar. in reg. possess. for. 1. par. in initio. nu. 1.
c Alciat. lib. 4. disput. cap vlt.
d Alciat. in l. si quis C. de pact.
e l. 2. C. de precib. Imper. offerend.

Differt autem præscriptio ab vsucapione, nam vsucapio est acquisitio dominij per vsum, & sic per possessionem, præscriptio autem vere est exceptio quæ oritur ab ipsa vsucapione, id est ab ipsa dominij acquisitione, ac tandem à longa possessione, vel ab ea quæ legibus definita est, ita Couarruuias. *f*

f Couar. vbi sup

Sed contra hanc doctrinam insurgit nouissimè Parladorus *g* dicens quod vsucapio est acquisitio dominij per continuationem possessionis temporis lege definiti, temporalis verò præscriptio est exceptio, quæ datur à iure propter lapsum temporis à lege definiti, & sic ait quod vt constat ex dictis definitionibus non ita cohærent vsucapio, & præscriptio temporalis, vt vna ex altera pendeat, cum diuersa vtriusque sit vis & effectus, nam per vsucapionem acquiritur dominium, per præscriptionem autem tantum exceptio acquiritur, & sic in excipiendo tãtum habet effectum. Sed certè ego nõ video hoc argumentum conuincere, ita vt ex eo probetur præscriptionem, vt exceptionem ab vsucapione non originari: licet enim diuersa sit vtriusque vis non tollit vnum ab altero originari, diuersa enim est vis rationalitatis, & risibilitatis: risibilitatem tamen à rationalitate originari compertum est.

g Parlador. l. rerum quotidian. c. 1. §. 1. nu. 4. & 5. & 6.

ARTICVLVS II.
Quo temporis spatio præscribatur contra bona regularium.

RESpondeo dicendo, quod contra Ecclesiam inferiorẽ Ecclesia Romana, si præscribatur à principali, vel ab alia Ecclesia, quoad immobilia corporalia, & incorporalia iure habentibus continuam causam, vel non habentibus requiruntur quadraginta anni, vt in iure *a* probatur. Contra Ecclesiam verò Romanam non nisi spatio centum annorum fit præscriptio, vt etiam definiunt sacri Canones, *b* quod intelligũt Doctores *c* in spectantibus principaliter & non secundariò ad illam. Vnde hoc priuilegio gaudent omnia immediatè pertinentia, ad dispositionem Papæ, vt Ecclesia Lateranensis & res eius & exẽptio, vt tenet Ioãnes *d* Andreas & notat Panormitanus. Vnde cum dispositio bonorum regulariũ nõ immediatè pertineat ad Papam loquendo secundum sacros Canones, & ius commune quadraginta annis solum poterant præscribi. At loquendo secundum priuilegia regularia aliud est dicendum. Nã Eugenius IIII. anno Domini millesimo quadringentesimo quarto septimo Kalend. Martij Pontificatus sui anno quarto concessit congregationi sancti Benedicti in regnis Portugaliæ, ex certa scientia, & motuproprio, quod contra præfatæ congregationis monasteria, loca personas, & bona aliqua non currat præscriptio, nisi post lapsum sexaginta annorum, quod quidem indultum tam in casibus rebus & bonis præteritis quam futuris potestate & scientia similibus extendi & locum habere omnino voluit, quod ita habetur in libro *e* priuilegiorum dictæ congregationis impresso Romæ

a c. De quarta. de præscript. cap. 1. eod. tit. lib. 6.
b c. Quas actiones & c. Nemo 16. q. 3.
c Gloss. in c. Ad audiẽtiã de præscript.
d Ioãn. And. in regul. sciẽti. libr. 6. in Mercu. Panormit. in Clementin. frequens de exces. prælat.
e In d. libro. pag. 38. cũ seq.

mæ ex Typographia Titi & Pauli de Dianis anno domini millesimo quingentesimo octuagesimo nono. In quo etiam libro f refertur, quod idem Eugenius concesit, quod sicut contra Romanam Ecclesiam non nisi centenaria currit præscriptio secundum constitutiones Canonicas & legitimas Sãctiones, ita quoque monasterio D. Pauli extra muros vrbis ordinis Sancti Benedicti minoris temporis præscriptio nõ obsistat. Quod ipsum concesit g Pius Papa anno Domini millesimo quingentesimo septimo pridie Nonas Iunij Pontificatus sui anno quarto congregationi Sanctæ Iustinæ. Quod priuilegium licet particulariter prædicto monasterio fuerit concessum, iam est factum totius ordinis, nam priuilegia vnius monasterij toti ordini sunt cõmunia, & eius particularibus monasterijs quando ipsa priuilegia alijs monasterijs & locis dictæ cõgregationis adaptari & cõuenire possunt prout concesit Alexander. VI congregationi eidem sanctæ Iustinæ vt in eodẽ libro h continetur. Quod priuilegium cum sit iam totius ordinis non est dubium, quod ad religiones mendicantes per communicationem transferatur cum ipsæ gaudeant priuilegijs concessis, & concedendis omnibus religionibus, prout in primo tomo latius est dictũ.

f Pag. 80.

g Habet. in dict. li. p. 257

h pag. 63.

i tomo. 1. q. 55.

ARTICVLVS III.

Vtrum Monasteria præscriptione cõpleta posint petere restitutionẽ in integrum.

Respondeo dicendo communiter teneri quod sic vsque ad quatuor annos, vt dicitur in iure a nam monasterium contra quod, sine sui negligentia præscriptio completa est, si legitimo impedimento detentum fuit communiter dicunt Doctores ipsum posse petere restitutionem in integrũ vsque ad quatuor annos sequentes, qui incipiunt à die scientiæ post cessationem dicti impedimenti, quia istud quadriennium non currit ignoranti, vt in eodem iure b dicitur ibi siquis negligenter omiserit, quia ignorans non negligit, secundum iura. Vnde consideranda est maxima concesio Ioannis XIII. in fauorem monachorum congregationis montis Olitueti, quam refert collector compendij societatis, in hunc modum, *Si qua læsio facta sit per quosuis cuiusuis status quocumq; modo, vel forma, vel in futurum fiat personis iuribus, & rebus ac bonis dictæ congregationis ipso iure non tenent, nec est opus restitutione in integrum, pro læsione huiusmodi impetrare.*

a c. 1. de rest. in integrum li. 6.

b dicto. 1. in vers. siquis negl. omi. c c. 1. in ct. c. qua diuer. de conce. præb. d Collect. cõpẽdij soci. ti. priu. § 6.

Pro quo facit illud, quod indulsit, *Eugenius IIII. congregationi Sancti Benedicti in regnis Portugaliæ dicens quod si quando contigerit per aliquẽ aut per plures actus contra quæcumq; decreta priuilegia, & indulta gratias & immunitates præfatæ congregationi concessa, aut ipsorum aliquod à quocumque, cuiuscunque conditionis dignitatis gradus, seu status existat ex negligentia, vel ignorantia præsentium, & futurorum, quibus ea conceduntur aut alias quauis causa aliter attentari, vel obseruari ignoranter, vel scienter, nullum tamen per hoc præiudicium decretis priuilegijs indultis, & gratijs & immunitatibus præfatis volumus generari, sed illa in suo robore, & vigore permanere*, ita habetur in libro e supradictæ congregationis superius allegato de quo infra latius in quæstione de restitutione in integrum,

e pag 38. cũ seqq.

QVÆSTIO XXXVI. De procesionibus in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum regulares possint compelli ire ad procesiones.*

2 *Vtrum modo sint aliqui regulares exempti ad eundum ad processiones.*

3 *Vtrum regulares interessentes sponte funeralibus, & processionibus renuntient priuilegio.*

ARTICVLVS I.

Vtrum regulares possint compelli ire ad processiones.

Espondeo dicendo, quod Concilium Tridentinum a determinat dicens Exẽpti autem omnes tam seculares clerici, quam regulares quicumque etiã monachi ad publicas processiones vocati accedere compellantur his tantum exceptis, qui in strictiori clausura perpetuo viuunt.

a Conc. Tri. sess. 25. de regul. c. 13.

Circa quã constitutionem est notandũ primo, quod si non vocentur nõ tenẽtur cõparere in processionibus. Nec episcopi sub excõmunicatione possũt regularibus præcipere vt ad processiones accedãt, cũ episcopi non procedãt hoc præcipiẽdo vt legati sedis Apostolicæ vt patet ex ipsomet concilio, prout aduertit Gambarus b dicens quod non possunt vocari ad processiones regulares nisi ex magna causa fiant, & magna causa erit aduentus legati, at non possunt, per excommunicationem obligari, vt processionaliter recipiant legatum ab ipsis episcopis, sed ab ipso legato, cum legatus sit eorum iudex, & in eos habeat iurisdictionem, sicut secundum ius c habent legati à latere. Verum est tamen, quod possunt regulares alijs pęnis compelli ad processiones, nam quamuis monachi proprijs quibusdam priuilegijs tuti sunt quo minus ab episcopo, vel archiepiscopo, ex quauis causa interdici excommunicari, aut suspendi possint, nihilominus ex quo episcopis, & ordinarijs est commissa authoritas, vt ipsos monachos ad processiones possint vocare per consequens eis commissa est authoritas, vt eos alijs remedijs possint compellere priuando scilicet eos à confessionibus audiendis, & â prædicatione verbi Dei in ecclesijs parrochialibus, prout tenet Henriquez, quam opinionem licet in summa sim secutus nũc autem super ea supersedendũ esse censeo, quia illustrissimi Domini Cardinales, vt audiui contrarium declarant, secundo notandum est, quod non debent vocari regulares ad processiones, nisi ex causa publica & magna fiant, prout post alios tradit Felinus e, & iuxta hoc debet intelligi decretum Concilij Tridentini, de quo articulo sequenti.

b Gam. li. 8. de auth. leg. à latere. §. de potest. legat. in regulares atque exem. à num. 76. & 767.

c cap.

d Henriq.

e Felin. in c. delecti colu. pen. vers. circa. de offi. ordin.

ARTICVLVS II.

Vtrum modo sint aliqui regulares exempti adeundum ad processiones.

Respondeo dicendo, quod summus Pontifex, quosdam regulares qui clausuram seruant, vt Benedictinos & Cistercienses exemit ne inuiti compellantur ab Episcopo, aut ab alijs quauis dignitate fulgentibus interesse publicis funeralibus etiam principum, aut publicis processionibus, seu supplicationibus, nisi pro causa publica, & ne super hoc permittant eos ab alijs inquietari vt Gregorius f IX. Determinauit, & tradit Syluester compelli etiam prædicatores & Minores exemptos ad processiones ex publica causa, quod Concilium Tridentinũ determinat. Et Pius V. in proprio motu, pro mendicantibus statuit ne conuocentur c, nisi pro publica causa, quod tenuit Calderin. g & tenuit etiam Felinus in superiori articulo relatus.

f c. m: supra ua de exces. prælat. Sylu. v. episc. n. 9. vert. quantũ potest.

g Cald. consil. 80.

At Pius V. anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo nono, die vigesima prima Nouembris concessit, vt quouis prætextu aut quæsito colore ad incedendum in publicis, & alijs processionibus, ab ordinarijs locorum minime cogerentur monachi Diui Hieronymi in Hispanijs, nec tenerentur ad eas exire: mandauitque Archiepiscopis, alijsq; locorum ordinarijs in regnis Hispaniarum existentibus, vt permittant prædictos fratres hoc priuilegio, & gratia pacificé vti, & frui, voluit tamẽ, quod cum opus fuerit, & processiones publicè fiant eas intra sua monasteria celebrent, & faciant, non obstantibus, quibusuis Apostolicis & Synodalibus prouincialibus & generalibus Concilijs editis, & cõstitu-

stitutionibus, ita habetur in Compendio h, ordinis D. Hieronymi. At hoc priuilegium per constitutionem Gregorij Decimi quarti allegatam à Nauarro in fine manualis Latini est reuocata, & ad terminos iuris communis, & Concilij Tridentini redacta.

h Comp. D. Hiero. ti. pro cess.

At Gregorius XIII. concessit post Concilium Tridentinum religiosis societatis exemptionem ab interessentia in supplicationibus, seu precibus, & processionibus publicis inhibuitq; ordinarijs quauis dignitate fulgentibus ne dictos religiosos ad interessendum processionibus dictis quouis modo cogere, seu super præmissis inquietare seu inquietari facere audeant, vel permittant. Ita habetur in Compendio *i* Societatis. Et in proœmio huius concessionis explicat Gregorius. XIII. Causam ne scilicet distrahãtur ab studijs & lectionibus quibus incumbunt; & ab alijs spiritualibus ministerijs.

i Compe. societ. tit. processiones.

Circa quam concessionem est aduertendum quod quanuis Gregorius XIII. in hac concessione non dixerit non obstante Concilio Tridentino, quod vt reuocatum censeretur est necessarium iuxta tradita à Sarmiẽto k, & à Gutierrez & Mãdosio, satis tamẽ colligitur ex proœmio & ex plana mente Pontificis quia Gregorius XIII. In proœmio dictę concessionis præmittit ibi, quidã forsitan moti auctoritate Concilij Tridentini &c. Et postea ex certa scientia addit derogationem etiam concilij generalis, quod æquatur speciali derogationi Concilij Tridentini, iuxta in simili tradita à *l* Geminiano, & confirmatur, nam hæc quæstio, non est potestatis: sed voluntatis, & in re non leui, sed in qua interuenire solet magna Pontificis deliberatio: vt tradit Sarmiento, *m* & ideo cum mentionem fecerit in principio Concilii Tridentini, & cum fuerit cum deliberatione locutus censendum est prædictũ Concilium, quo ad hoc derogasse, alias ad nullum effectum eius indultum prodesset. Confirmatur etiam, nam interdum derogatio conciliorum generalium habetur pro speciali. Prout tradũt Couarruuias, *n* Corduba, & Henriquez & hunc dicunt esse stylum.

K Sarmient. lib. 3. selecta c. 14. n. 3. 6. & 11. Gutierrez in 1. nemo potest. n. 161. delegat a. Mando. in cancell. reg. 16. q. 17. nu. 16.
l Geminian. in c. 1. n. 26. de const. lib. 6. in v. nascitur.
m Sarmient. lib. 3. Select. c. 14. n. 3. & seq.
n Couar. de sponsal. 2. p. c. 8. §. 8. n. 5. Cordub. lib. 4. qq. q. 9. §. 3. par. Henriquez. lib. 7. de indul. ca. 16. n. 3.

Notandum est autem, quod Pius Quintus exemit collegia ordinum mendicantiũ, ab interessentia à processionibus ne distrahantur ab studijs. Quod priuilegium quoad dicta collegia intelligo modo esse validum etiam post Concilium Tridentinum, tum propter communicationem priuilegij Societatis in superioribus allegati. Quod priuilegium ratione collegiorum ipsius Societatis fuit indultum. Tum etiam quia Concilium determinat regulares ad processiones publicas posse vocari. Ijs tantum exceptis qui in astrictiori clausura perpetuo viuunt. Collegæ autẽ Mendicãtiũ in strictiori clausura perpetuo viuunt in dictis collegijs sub quibusdam rigorosis statutis. In quibus cum maxima difficultate dispensatur. Et quod dicta Bulla Pij. V. Quantum adhoc posit vti post Concilium Tridentinum satis innuit collector o priuilegiorum Cistercij. Nec Gregorius. XIII. In sua reuocatoria constitutione superius allegata, derogauit concessa à Pio V. collegijs Mendicantium, vt patet ex eius verbis. Ibi, *pro quorumcumq; regularium, etiam Mendicantium ordinibus, & congregationibus*, & non dicit *collegijs*. In quo innuit se nolle derogare hoc priuilegium collegijs Mendicantium cõcessum, si enim illud vellet, reuocare ipsorum collegiorum faceret mentionem specialem sicut fecit Pius V. in sua pro mendicantibus constitutione. Notandũ est vltimo, quod Leo. X. in Cõcilio Lateranensi statuit, quod fratres requisiti à prælatis Ecclesiarum ad processiones solẽnes pro tempore faciendas accedere debeant, ad illas dum modo domus seu loca eorumdem fratrum non sint remota vltra vnum milliare à ciuitatibus, vel oppidis vbi facienda est processio, ita habetur in Supplemento. *p* Quæ concessio cum sua limitatione non est à concilio reuocata.

o In compl. Cistercij tit. processione. in fin.
p Supplem. fol. 25. conf. 71.

ARTICVLVS. III.

Vtrum regulares interessentes sponte funeralibus, & processionibus renuncient priuilegio.

RESpondeo dicendo, quod regulares habentes priuilegium ne compellantur ire ad funeralia, aut processiones, si spõ-

te ad ea accedant, (vt ob grauem necessitatem, aut ob honorem debitum principi defuncto) non renunciant tacite huic priuilegio, quia priuilegia similia dantur fauore totius religionis. Nec hi actus qui sine compulsione Episcopi sponte fiunt censentur cõtrarij priuilegijs, iuxta doctrinam cuiusdam legis, *a* vbi Cynus glossa Bartolus, & omnes, relati per Menochium. Expedit autẽ vt publico instrumento coram notario protestetur informa collegij se accedere saluo iure priuilegij; quia communitas potest renunciare priuilegio concesso ordini, at non sic singulares personæ secundum Innocentiũ *b* Corneum, & Natta. Aduerte tamen, quod pauci actus etiam contrarij vnius conuentus non inducunt preiudicium priuilegio in bonum totius religionis concesso, ita est concessum canonicis Regularibus Lateranensis Ecclesiæ prout refertur in *c* Compẽdio Societatis. *Dicendo, quod si quando contigerit per vnũ aut plures actus contra priuilegia indulta, gratias & immunitates, prædictis canonicis concessa, aut ipsorum aliquod à quocumq; cuiuscunque conditionis, dignitatis gradus & status existat ex negligentia seu ignorantia præsentium, & futurorũ, quibus ea cõcedentur, aut alia quauis causa aliter attentari, vel obseruari scienter, vel ignoranter, nullũ tamen propter hoc præiudiciũ indultis gratijs, & immunitatibus ipsis generatur, sed illa in suo vigore, & pleno robore firmitatis perpetuo permanet.*

a l. 2. vbi Cynus glossa. Bart. & omnes. C. de excusa. tut. Menochius cõsil. 75. n. 70. & 74. lib. 10
b Innocent. in. c. cũ olim 2. n. 7. de priuil. Corneus consi. 15. n. 5 lib 3. Natta consi 160 num. 46.
c Comp. Societ. tit. priuil. §. 2.

QVÆSTIO XXXVII.

De processionibus quoad præcedentiam, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Quis locus cuicunque ecclesiasticorũ, & regularium in processionibus sit assignandus.*

2 *Vtrum in processionibus præcedentiæ sunt licitæ regularibus.*

3 *Quid agendum in processionibus pro controuersia sedanda ratione præcedentiæ.*

4 *Vtrùm fratres Minores obseruantiæ debent fratres Minores conuentuales præcedere.*

ARTICVLVS I.

Quis locus cuicunq; Eccesiasticorum, & regularium in processionibus sit assignandus.

Respondeo dicendo, quod clerici sæculares religiosos omnes, & regulares debent præcedere. Ita Ioannes Montanus *a* Ripa, & Cassaneus ad hoc aliquos sacros Canones *b* allegantes. Probatur etiã per argumẽtum ab ordine literæ, quod in iure receptũ est secundum Baldum *c* & Nicolaum Euerardum, & videmus titulum ne clerici, vel monachi in corpore Decretalium existentẽ priori loco clericos, secũdo vero monachos apponere, & priori loco in processionibus sunt apponendi clerici postea autem religiosi. Et inter clericos priori loco sunt constituendi canonici Ecclesiarũ Cathedralium, quia dicuntur clerici primi gradus, alij autem aliarum ecclesiarum dicuntur clerici secundi gradus, vt notat Innocentius. *d* Inter alios autem clericos ecclesiarum inferiorum, qui sunt dignitatum ecclesiarum præferuntur, vtpotè canonici ecclesiarum collegiatarum rectoribus simplicium ecclesiarum argumento aliquorũ decretorum: *e* postea vero rectores parrochiales deinde cæteri clerici seculares, deinde Canonici regulares Diui Augustini debent præcedere Fratres Diui Benedicti congregationis Casinensis alias Sanctæ Iustinæ de Paula nuncupatis, prout fuit tempore Pij Quarti ventilatum, & tandem obtinuerunt, vt refert Nauarrus, *f* vbi refert quãdam sentẽtiam Cardinalium deputatorum ad litem hanc definiẽdam: refert etiam Bullam Pij Quarti super hoc editam, quæ incipit, *Sedis Apostolicæ prouidentia*, & habetur in bullis, *g* huius Summi Pontificis. Deinde veniunt Monachi Sancti Benedicti, & postea alij monachi. Iuxta antiquiorem in situ-

a Montan. in tract. de aurei. mag. Cõcilij. nu. 84. Ripa. n. 2. re spons. c. 2. n. 19. Cassane. de glor. mũdi. 4. par. cõsid. 51.
b ca. alia. & in. c. legi. 16 quæst. 1.
c Bald. in l. conuenticulã. C. de Episcop. & cleri. Euerard. in locis legali. cap. 1.
d Inno. in. c. sedes, de rescrip. & in. c. fraternitatẽ, de sepul.
e c. licet, canon. iuncto. c. statutum, de elect. li. 6
f Naua. in. c. statuimus. 19. q. 9. n. 4.
g Consti. Pij IIII. cõst. 19. pag. 454.

stitutionem. Post alios vero veniunt fratres Mendicantes,& religiosi, ordinis Prædicatorum debent præcedere, prout declarauit Pius Quintus in quadam bulla, *h* quæ incipit: *diuina disponente clementia*, quæ habetur inter constitutiones Pontificales eiusdemmet Pontificis. Deinde fratres Minores, postea Eremitæ Sancti Augustini demum Carmelitæ. Et inter illos qui sunt eiusdem ordinis,& professionis illi, qui sunt maiores dignitate debent magis honorari, iuxta ea quæ in iure, *i* & inter æquales gradu, & dignitate antiquiores non ætate: sed receptione in Ecclesia, vel monasterio, vt leges k Canonicæ, & Ciuiles nobis insinuant, sic enim in istis consideratur antiquitas, vt notat quædam glossa. *l*. Inter omnes autem certum est, quod non facta distinctione antiquitatis, vel religionis Episcopi, & superiores debent primum locum tenere, cum propter sui eminentiam fratres eos appellet Papa, vt multæ decretales *m* nos docent. Et post illos Abbates monasteriorum, qui etiã propter sui excellentiam sub generali appellatione habentium dignitates comprehenduntur, quod docuit glossa, *n* ad quod etiam faciunt tradita per Lappum. *o* Inter Episcopos autem antiquiores in promotione præferuntur, vt sacri Canones *p* determinant, & inter Abbates idem erit seruandum si sunt eiusdem ordinis, si verò sint diuersæ religionis, tunc qui sunt antiquiores religionis præferuntur: iuxta ea quæ supradicta sunt, & tradit Gondisaluus de Villadiego. *q*

h consti. Pij V. 26. pagi. 583.

i c. statuim. de maior.& obedien l. 2. ff. de albo scriben.

K c. 1. de maior. & obedient. l. 2. ff. de albo scriben.

l glo. in. c. fi. de consuet. lib. 6.

m c. quã gratiam de crimin. falsi. ca. siquis suadẽte de pœnit.

n glo. in. c 2 de præbend. lib. 6.

o Lappus allegat. 84.

p 17. dist. §. Episcopos.

q Villadiego delegatis. 1. par. q. 7. n. 9. &. 10. cum seq.

ARTICVLVS II.

Vtrùm in religionibus præcedentiæ sint licitæ.

RESpondeo dicendo, quod prout constat ex dictis in superioribus articulis in religionibus præcedentiæ sunt licitæ. Cum enim religiones ordines etiam nuncupẽtur in ipsis omnia ordinata esse oportet. Quod insuper probatur, nam sicut Deus immensus sapientissimus, & iustissi- Angelis dominatur, ita Angeli hominibus, & homines animalibus, anima corpori, Cœlum terrę, & ratio appetitibus. Et sicut vt ait Diuus *a* Gregorius, & tradit Cassaneus, in Cœlorum Hierarchia adsunt Angeli, Archangeli, & alij spiritus, qui nõ sunt æquales, sed differunt in gradibus, & dignitatibus, & secundum Titum Liuium firmitas fidei est subijci maioribus,& secundum Dionysium lex æterna naturæ distat, vt inferiora superioribus obediant: ita ad maiorem concordiam congregationum in terra maxime oportuit, vt esset diuersitas, & maioritas, & quod superiores inferioribus præcedãt, & ab ipsis reuereantur, prout ex iure colligunt Doctores cõmuniter quos referunt Boerius, *b* & Azeuedo. Hunc ordinem in domo Salomonis maxime laudauit Regina Sabba, quæ ordinem officiorum attente considerans in maximam admirationem deuenit, prout in libris Regũ *c* refertur, & in præcedentijs, & sedibus vnicuiq; debitis honor & dignitas cuiuscunque ostenditur, prout ex multis iuris canonici, & ciuilis *d* locis colligitur, & tradunt Baldus, Tiraquellus Lara, Azeuedo, & Cassaneus. Et ita videmus in ciuitatibus bene ordinatis, Correctores superiora quam alij in actibus publicis sedilia habere. Nec Dominus hũc sacratum ordinem in Euangelio reprobauit, sed præcedentias, & maioritates procurare fatuitatem iudicauit dicens. Nescitis quid petatis. Quas præcedentias in regionibus statutis ordinationibus, & consuetudinibus approbatas videmus, in quibus particulariter discurrere superuacaneum duxi, quia secundum Alciatum, *e* Boeriũ, & Cassaneum, non sunt firmæ fixę, & certæ prærogatiuę, in communitatibus, sed secundum temporum varietatem, & personarum & regularium præcedentiæ, & maioritates cuicunque deputantur.

a cã ad hoc. iuncta glos. 89. d. Cassa. in catalogo gloriæ mundi. 3. par. per totã. 12. par. consid. 1. cũ multis seqq.

b l. honor. §. geredorum ff. de muner. & honorib. l. quis quis. in fin. & ibi gl. fin. C. de postuland. c. licet. 2. & ibi glo. 45. dist. Boerius in tract. de ordi. graduũ. 2 part. nu. 35. & 61. Pisa. in Curia. . i. 2. c. 2. in pri. & ibi Azeuedo. n. 11. lit. B. c. est ordo 33. q. 5. cap. 189. dist.

c 3. Reg. ca. 10.

d c. cũ olim de consuet. glo. & Bald. in. l. decernimus. 2. n. ota bi C. de sacr. san. Eccles. Tiraq. de primog. in præfat. n. 11 Lara. in. l. siquis à liberis. nu. 21. ff. de lib. agnoscend. Azeued. vbi sup. n. 1. fol. 30. & n. 13. fol. 34. Cassaneus in cõsuet. Burgũ. tit. des fiefs rub. 6. §. 4. glos. entreguens. n. 5.

e Alciat. li. 3 dispue ca. 4. Boerius vbi sup. 2. p. ca. 45. Cassan. de glor. mũdi. 1. par cõsid. 4.

ARTICVLVS III.

Quid agendum in processionibus pro controuersia sedanda ratione præcedentiæ.

RESpondeo dicendo, quod Concilium *a* Tridẽtinum determinat in hunc modũ dicens controuersias omnes de præcedentia, quæ persæpè cum scandalo oriuntur inter ecclesiasticas personas, tam seculares, quam regulares, in processionibus publicis, tum in ijs quæ fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, & in deferenda vmbella, & alijs similibus, Episcopus amota omni

a Conc. Tri. ses. 25. de regul. c. 13.

ta omni appellatione, & non obstantibus quibuscunque componat.

Pro cuius decreti explicatione est notandum, quod quando oritur aliqua contentio super præcedendo inter aliquos in prouiso quemadmodum sæpius contingit, vbi neque locus, neque tempus, longam deliberationem, aut causæ cognitionem permittit Episcopus in cõtinenti debet iubere partibus ante se docere de iure suo sine mora, neque requiritur aliqua tela iudiciaria. Et ratio huius est, quia agitur de re quæ non capit dilationem, sed in breuissimo tempore est peritura. Pro quo est quidam textus *b* secundum intellectum glossæ, & ibi Bartolus, tenet idem Bartolus, & propter dictam causam adhuc non requiruntur exactæ probationes, vt voluit quædam glossa. Et vbi alias non posset sic in breui de iure partium constare, vt potè quia vna religio dicit de priuilegio, vel cõsuetudine debere alij præferri, non tamen tunc decet debere Episcopum illam præferre alteri, quæ de iure communi est præferenda, est argumentum optimum, in quadam decretali *d* in fine eiusdẽ, & si velit adijcere ista verba (saluo, scilicet iure alterius partis si quod in veritate sibi cõpetit) satis esset cautũ ne pars altera in tantũ scandalizetur. Et vbi seditiones magnæ, circa hoc oriuntur posset Episcopus vtrosque contendentes repellere pro illa vice, per ea, quæ in simili notat Innocentius, *e* & tradit Gonçaluus de Villadiego. Et hoc modo secundum Concilij Tridentini decretum omni appellatione remota, & non obstantibus quibuscunque prædictas controuersias componere Episcopus potest. Quæ inter regulares vtinam cessassent, cum non cedant in ædificationem populi, imo in scandalũ emergant, ita vt petra scandali possint optimo iure appellari. Vnde in regnis Portugaliæ fratres Minores nostræ sacræ religionis Minorum de obseruantia humilitatem profitentes vt vere filij humilissimi Patris nostri Francisci in publicis pocessionibus ordinatione sua & antiqua consuetudine vltimo loco incedunt, quæ humilitas est præclara, & à Deo dilecta virtus præsertim in regularibus qui sine illa parum in religione proficiunt argumento eorum quæ in sacris Canonibus *f* notantur: gloriosa enim res humilitas quæ ipsa quoque superbia appellari se appetit ne vilescat, vt ait Diuus Bernardus à quadam glossa *g* singulari relatus. Et certè vellem quod circa hoc fieret in nostra sacra religione Minorũ de obseruantia constitutio generalis qua præciperetur, vt hæc laudabilis cõsuetudo in omnibus actibus à nobis fratribus Minoribus obseruaretur, vt ita nõ simus Petra scandali in similibus cõtrouersijs, sed in resurrectionem multorum ad imitandum humilitatis exemplum simul positi vt scopus, sed quia hæc quidem supererogationis & non obligationis sunt ideo oportet adducere concessiones, vt omnis controuersia & lis amoueatur.

b gloss. in l. vnica, vbi Barto. ff. de glan. le lege Bart. in. l. li prius, circa fin. ff. de noui oper. enũciat.

c glo in d. l. vnica.

d c. cũ persone de priui. lib 6.

e Innocen. in c. in præsent. ... probat Villadiego, delegat. 2. par. q. ... 15.

f c. 1. de pœnit. d. 1.

g glo. n. c. 1 de relig. domib.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum fratres minores obseruantiæ debeant fratres minores cõuentuales præcedere.

RESpondeo dicendo, *quod Leo Decimus statuit quod ne inter fratres Minores obseruantiæ & cõuentuales super præcedentia dissensio & contentio oriatur, talis inter eos ordo seruetur, videlicet quod in processionibus & funeralibus, ac exequijs, nec nõ & in alijs actibus publicis in quibus fratres obseruantes, & conuentuales conuenerint fratres conuentuales fratribus regularis obseruantiæ locum digniorem relinquere teneantur*. Ita habetur in ordinis supplemento. *a* *Et idem Leo X. declarauit tam fratres minores obseruantiæ quam conuentuales, in quibuscunque processionibus, & alijs actibus publicis, in quibus eos simul adesse contigerit suas Cruces posse & debere referre, ita tamen quod sicut ipsi fratres obseruantia regularis locũ digniorem inter omnes alios fratres dicti ordinis tenere debent, sic etiam eorum Cruces in parte, seu loco digniori processionis deferri possint & debeat*, ita ha-

a Supple. fol. 32. concess. 113.

b uppl. fol. 36. conces. 118.

ita habetur in eodem libro b supplementi

Aduertendum tamen, quod Gregorius Decimus tertius anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo ordinauit, vt secundum antiquitatem loci prius in ciuitatibus fundati & non secundum religionis antiquitatem præcederent mendicantes, & alij religiosi, & licet fratres Minores de obseruantia præcederent fratres conuentuales virtute Bullæ Leonis Decimi superius allegatæ, tamen ait Capucinus c in additionibus ad Compendium mendicantium pēdere sub iudice hoc in ciuitate Neapolitana, & in his Hispaniarum partibus constitutionem Gregorianam non video receptam.

c Capuci. ti. procel. 2. to. pag. 333.

QVÆSTIO XXXVIII.

De procuratoribus fratrum in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum conuentus sine prælato possit cōtinuare procuratorem pro conseruatione monasteriorum ad obligandum monasterij redditus.*

2 *Quomodo procurator ad causas sit à conuentu constituendus.*

ARTICVLVS I.

Vtrùm conuentus sine prælato possit constituere procuratorem pro conseruatione monasterij ad obligandum monasterij redditus.

Espondeo dicēdo, quod conuentus in his quæ separatim pertinēt ad illū potest constituere procuratorē sine consensu prælati, vt determinat a Innocentius receptus ab omnibus, quia & quælibet pars capituli in his quæ ipsam solum attingunt potest constituere procuratorem secundum Innocentium, b imo & quilibet monachus in his quæ pertinent ad se solum vt quia est opiliatus, vel alimenta sibi denegantur potest agere per se & constituere procuratorem secundum Innocentium c & alios, & tradit Nauarrus. Quod probatur nam conuentus est aliud à prælato, adeo quòd prælatus non est propriè de capitulo, neque de conuentu secundum glossam d cōmuniter receptam. Probatur etiam quia conuentus cum vicario qui solet appellari supprior in monasterijs quæ reguntur per priores, & prior claustralis in monasterijs quæ reguntur per Abbates de quo fit in sacris Canonibus e mentio. Cuius officium non vacat per mortem Abbatis vel prioris, vt determinat ius f legitimè potest constituere procuratorem in his quæ pertinent ad ipsum cōuentum, vt in iure g probatur. Nec his obstat, quod mortuo vel excommunicato principali prælato vicarius eius etiam ad officium moritur vel suspenditur, vt in iure h videmus decisum, quia illud verum est de vicario generali prælati, qui à solo eo recipit jurisdictionem, non tamen de prædicto priore supriore vel vicario claustrali qui non à prælato, sed à iure recipit iurisdictionem. Et aduerte, quod ille cui conceditur aliquid, concessum videtur id quod sine illo fieri nequit, vt est vulgare in iure, i imo quod fieri potest sine illo, sed non commodè, vt etiam innuunt iura. k Per quæ iura hoc tenet Aretinus, l cum ergo conuentui in his quæ pertinent ad eum concedatur facultas constituendi procuratorem siue syndicum, & hoc non possit facere saltem commodè quia non admitteretur à iudicibus sine obligatione bonorum suorum consequitur posse obligare se & sua bona, vel quatenus pertinent ad illum in constitutione sui procuratoris.

a Inno. in c. edocerim. 6 de rescrip.

b Inno. vbi s. num. 3.

c Inno. in c. cū. 1. & A. ff. de re iud. Na. in c. non dicatis. 12. q. 2

d gloss. in c. vt ij qui de ætat. & qualit. in. v. eisdem.

e c cūad monasteriū. §. prior de stat. monach.

f clem. ne in agro. §. si quis autē. v. Abbate de stat. monac.

g d. § si quis autē. v. Abbate.

h c. 1. de of. vicarij li. 6.

i l. 2. ff. de iurisd. omn. iudic. c. præterea de of. de legat.

K l. pen. ff. de vsu fruct. legat. l. quicūque. ff. si ei quē ad vēdendum. ff. de instit. act.

l Aretin. in. c. de testibus col. 3. de testib. cogēd.

Vnde infertur, quod non potest prouincialis reuocare procuratorem à conuentu aliquo legitimè constitutum, argumento cuiusdam iuris m regulæ quæ habet, quod omnis res per quascumque causas nascitur per easdem dissoluitur, & ad omnem actum faciendū est necessarium, vt potestas cōcurrat simul cum voluntate iuxta decisum in iure, n & nullo iure neque communi, neq; particulari habetur quod prouincialis habeat potestatem constituendi, aut reuocandi procuratorē conuentus, & sicut lege cautum est, vt quilibet regulariter possit constituere & reuocare procuratorem suum. Ita nulla lege conceditur regulariter vni potestas reuocandi procuratorem constitutum ab alio, & cum regulæ sit standum donec demonstre-

m c. 1. de regu. iur.

n c. cū super de of. deleg.

o l. 1 ff. de procur.

monstretur & probetur exceptio iuxta quã dam glossam *p* communiter receptam & non demonstratur prædictam regulam limitari in hoc casu standum est illi in eo. Vnde si prouincialis de facto eam reuocaret talis reuocatio ait Nauarrus, *q* quod erit tyrannica & omni iure respuenda iure naturali diuino & humano nitendo, quando quidem tollitur libertas à iure communi concessa.

p L. Gloss. in l. omnis defi niti. ff de reg. iur. & in rub. eod. ti.

q Nau. in addit. ad lib. 1. consil. tit. de elect. consil. 12.

Ex his colligitur, quod procurator à solo conuentu creatus potest agere illa ad quæ est constitutus iuxta ea quę communiter huiusmodi procuratoribus in iure *r* tribuuntur.

r In titulis decretaliũ sexti & Clementi. de procur.

Hæc tamen omnia non habent locum in syndico fratrum Minorum de obseruantia syndicus enim à prouinciali constituuntur ad hoc authoritatem à Sede Apostolica habente prout infra in quæstione de syndico dicemus.

ARTICVLVS II.

Quomodo procurator ad causas sit à conuentu constituendus.

Respondeo dicendo, quod debet sono cãpanæ conuocari totus conuentus, & cũ omnes simul conuenerint debet prior, vel præsidens proponere, & petere suffragiũ à quolibet super hac re iuxta quandam *a* legem, & habito consensu ipsorum requiritur quod in instrumẽto procurationis exprimãtur nomina singulorũ prout resoluit Speculator *b* quem sequitur Rebuffus, vbi limitat nisi essent in cõuentu, quotquot in instrumẽto non possunt describi, tunc enim in syndici constitutione sufficeret dicere conuẽtus. Ita in simili Ioannes Faber *c* quem sequũtur Alexander, & Rebuffus, qui dicunt hoc non habere locum in alienatione rerum ecclesiasticarum.

a L. 2. C. de decurionib.

b Specul. ti de synd. Rebuf. in arbit. excep. in vitatione syndi. in lit. 8. in declaratione.

c Faber. in §. fi. decur. Alexand. consil. 1. in 4. volu. Rebuf. de alien. rerum Ecclesi. n. 16.

QVÆSTIO XXXIX.

De procuratore fratrum Minorum regularis obseruantiæ qui syndicus nominatur in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Q*Vis posit constituere hunc procuratorem.
2 *An syndicus fratrum Minorum sit procurator fratrum an Sedis Apostolicæ.*
3 *Quam autoritatem habeat prædictus Syndicus.*
4 *Vtrum Syndicus posit retinere eleemosynas pecuniarias fratrum.*

ARTICVLVS I.

Quis posit constituere hunc procuratorem.

Respondeo dicẽdo, *quod Innocẽtius IIII cõcessit ministris fratrum Minorum autoritatem quatenus in prouincijs eis cõmissis per se, vel per fratres suos quibus id duxerint committendum posint constituere vel nominare aliquos viros idoneos Deum timentes, qui secundum indigentiam conuentuum seu domorum prædictorum fratrũ possint res concessas fratribus huiusmodi autoritate Apostolica petere, ac vendere, commutare alienare tractare, expendere, permutare, & in fratrum vsum cõuertere. Concessit etiam, quod liceat prædictis ministris præfatos viros sic constitutos remouere, aliosque ad prædicta exequenda sine difficultate aliqua subrogare, quoties videbitur opportunum.* Ita habetur in monumentis *a* ordinum.

a In 1. impres. fo. 29. & in 2 fo. 113. concess. 147.

Aduertit Collector *b* priuilegiorum mẽdicantium, quod post declarationem Nicolai Quarti, non possunt fratrẽs facere prædictam denominationem, sed secundum determinationem Martini Quarti, quæ est huiusmodi.

b Collect. ti. procura. fratrum seu syndici.

Martinus Quartus concessit generali & prouincialibus, & custodibus vniuersis ordinis fratrum Minorũ, quod posint nominare aliquas personas, quæ non sint de prædicto ordine

dine, quæ personę sic nominatæ habeant circa res concernentes ipsos fratres administrationem legitimam & generalem, ac liberam. Et decreuit, q tales personæ sunt vere & legitimè administratores & œconomi, syndici, & actores qui res prædictas & rerũ prædictarum pretium nomine Romanæ Ecclesiæ recipiunt, & per eosdem in fratrum prædictorum vtilitatibus (prout eis licet ex regula, vel declaratione regulæ) conuertant, quando à prædictis ministris, vel alijs fratribus de assensu eorundem ministrorum fuerint requisiti. Et generaliter concessit, quod prædictæ personæ habeant facultatem procurandi in omnibus causis pro rebus & locis ad ecclesiã Romana spectantibus, & ipsorũ fratrũ vsui concessis. Necnõ pro immunitatibus, libertatibus, iuribus ac priuilegijs eorumdem fratrum, & suorum conuentuũ seu domorũ. Ita habetur in monumentis d ordinum, quod & Martinus V. postea confirmauit. Et similiter Eugenius Quartus. e

c In 2. impr. fo.46.& in 2 fo-129.concel.290.
d Habetur.in monu. in 1. impr.fol.38. & in 2.f. 38. conc.32.propè finem.
e In 1. impr. fo.40.& in 2 fo.38.concess. 42.in fin.

Aduertendum est circa prædictam concessionem, quod guardiani etiam cum toto suo conuentu non possunt prædictos procuratores, vel syndicos nominare quia hoc solum conceditur ministris & custodibus. Et similiter est aduertendum, quod ministri seu custodes non instituunt præfatos procuratores & syndicos, sed simpliciter nominant, & sic nominati per illos instituuntur à Sũmo Pontifice pro procuratoribus & syndicis suæ sanctitatis, & Ecclesiæ Romanæ, ad quam pertinent res concessæ fratribus, quando dantes non reseruauerunt sibi dominium, & quando huiusmodi res sunt tales, quarum vsum licet fratribus prædictis habere, vnde sequitur, quod respectu rerum in quibus dantes reseruauerunt sibi dominium, aut quarum vsum non licet, vel aliquando non licuit fratribus habere nihil possunt agere procuratores vel Syndici.

Aduertendum insuper, quod guardiani habentes ad id authoritatem à prouincialibus possunt syndicum instituere cum hoc à sua sanctitate, non prohibeatur, nam cum dicti prouinciales habeant ad huiusmodi nominationem authoritatem à prælibato priuilegio perpetuo nemini dubium esse debet, quod possint prædictam potestatẽ alijs delegare & committere.

Aduertendũ etiã, quod semper syndicus per scripturam constituitur firmatam signo & sigillo prælati ipsum nominãtis, nec oportet, vt ante publicum notarium detur. Scriptura enim firmata à persona in dignitate cõstituta fidem facit. Imo loquendo secundũ rigorem scriptura in hoc casu minime desideratur, sufficit enim vt facultas data syndico testibus probetur. Testes enim secundũ ius eandem vim habent quam scriptura sortitur. Imo si aliqua persona officium syndicatus multis retro annis gessit, etiam si de eius constitutione neque per scripturam, neque per testes constiterit, sufficit ad probationem diuturnitas temporis, in quo prædictum gessit munus, vt de prædicta constitutione minime dubitetur iuxta quandam celebrem Baldi f doctrinam, & in proprijs terminis syndicatus ita respondet Curtius, g Senior & tenent multi alij relati per Tiraquellum.

f Bald.consi. 287. in primis vidẽdũ lib.3.
g Curtius Senior cõsi.77. super motiuis Tiraque. de præscrip. §.1. gloss.4. v. trigesimo primo.

ARTICVLVS II.

An syndicus fratrum Minorum sit procurator fratrum, an sedis Apostolicæ.

RESpondeo dicẽdo, quod in omnibus religionibus (excepta religione fratrum Minorum de obseruantia) certum est & ab omnibus scitũ in omnibus cõuentibus esse quosdã œconomos & procuratores possessiones & bona tẽporalia administrantes quibus religiosi aluntur in claustro viuẽtes, sicut in domibus principũ, & dominorũ œconomi cõstituũtur cũ potestate addispẽsandũ in tẽporalibus, qui reddunt rationẽ villicationis suæ. Et cõuentus prædictarũ religionũ, apud quẽ dictorũ bonorũ administratio, & proprietas in cõmuni potest procuratorẽ & œconomũ ad prædicta cõstituere ne religiosi tẽporalibus & litibus & negotiationibus implicẽtur, sed Deo optimo maximo, vt co-

vt eorum postulat status vacent. At religio fratrum Minorum, quæ in communi & in particulari est incapax bonorum, & cuius fratres nec per se neque per interpositam personam possunt recipere denarios, vel pecuniam, non possunt suo nomine constituere syndicum vel procuratorem; qua ratione attenta fuit sublatus eorum syndicus à Ioanne XXII. quod fuisse optime factum testatur Aluarus. *a*

a Aluarus, li. 2. a. 6.

Sed si constitutio prædicti syndici attente consideretur inueniemus ipsum non constitui ab ipsis fratribus, vt ipsorum procurator & administrator. Cum enim ipsi nec in communi neque in particulari aliquid habere possint euidenter sequitur non posse constituere æconomum qui ipsorum nomine temporalia administret. Deputatur ergo & nominatur ab ipsis authoritate Apostolica de qua in articulo præcedenti, vt dispẽset prædicta bona autoritate Sedis Apostolicæ, cuius sunt bona ipsis fratribus oblata, quare Martinus Quintus approbauit literas Martini Quarti positas in articulo superiori, & fulminauit illas inserendo de verbo ad verbum & concessit Ministris & custodibus, ac alijs fratribus minoribus, quod literis prædictis ac omnibus in eis cõtentis libere & licite vti valeant tandiu & quousque per Sedem Apostolicam aliud in præmissis eidem ordini vtilius fuerit ordinatum. Non obstante constitutione Ioannis XXII. quæ incipit, ad conditorem, per quã prædictis fratribus ne literis & concessione præfatis sine speciali Sedis Apostolicę licẽtia vterẽtur prohibitũ fuerat, ita habetur in libro *b* monumenta ordinũ. Ex his sequitur fratres minores præfatos vtẽdo syndicis nõ deuiari â paupertate stricta quam Domino promiserunt, imo in eorum vsu profiteri se nihil in hoc mundo habere, cum ipsi syndici, vt procuratores & administratores Sedis Apostolicæ sint deputati, administrantes res quibus vtuntur ipsi fratres nomine Sedis Apostolicæ. Cuius prædictæ res sunt, imo non vti syndico ad prædicta videtur non ita puritati regulæ nostræ cohærere, quare ratione in initio nostræ sacræ religionis cum Pater noster Franciscus adhuc viueret vsus syndici incepit, & Innocentius Quartus contemporaneus Seraphici patris ipsum prædictis fratribus cõcessit, vt ex eius indulto posito in primo huius quæstionis articulo patet.

b in. 1. impr. fo. 38. & in. 2 fo. 38. cõcel. 42. prope finem.

ARTICVLVS III.

Quam authoritatem habeat prędictus syndicus.

RESpondeo dicendo, quod syndicus fratrũ minorũ habet autoritatẽ ad recipiendũ omnia quę ipsis fratribus inter viuos & in vltima volũtate relinquũtur tã mobilia quã immobilia, omnia enim quorũ vsus potest fratribus pertinere ad Sedem Apostolicã quoad dominiũ, & proprietatẽ spectant cuius nomine ipse syndicus ea recipit. Qui habet etiã authoritatem ad conuertendum prędicta in alia quorum vsus ipsis fratribus est necessarius & vtilis, quę etiã si bona sint immobilia possunt à prędicto syndico vendi & erit venditio valida etiamsi sit facta sine ea solemnitate qua res ecclesiasticę iuxta sacros Canones debent alienari, vt tenet Baldus *a* loquendo de bonis oblatis fratribus mendicantibus tempore quo non erãt capaces bonorũ immobiliũ, & ea recipiebãt ad statim vendendum & in eorũ vsus cõuertendo. At modo attento, quod cõfirmatis pręfatorũ fratrũ priuilegijs sunt capaces bonorũ in cõmuni, prout determinat Cõciliũ *b* Tridentinũ nõ poterunt dicti mendicãtes ea bona sine solẽnitate iuris alienare, vt aduertit Nauarrus. *c* Ex quibus colligitur, quod prefata Baldi doctrina solũ potest verificari in bonis immobilibus, quę fratribus minoribus inter viuos aut in vltima voluntate dãtur aut relinquũtur, ea enim syndicus prefatus sine solẽnitate iuris potest alienare. Potest etiã ipse syndicus omnia quibus vtũtur fratres nomine sedis Apostolicę cõmutare alienare tractare expẽdere & permutare & in vsum fratrũ conuertere, etiã si sint bona mobilia, vt patet ex concessione Innocẽtij IIII. in primo huius quęstionis articulo relata. Quod verbũ alienare cum cõprehẽdat etiã donationem facere clare innuit posse prędictũ nomine Sedis Apostolicę extra ordinem aliquam in vtilitatẽ fratrum facere donationem, prout in Primo *d* Tomo late probauimus Quę omnia cum fiant autoritate Sedis Apostolicę non derogãt nostræ regulę puritatẽ, nec propter eãdem causam vendendo syndicus dicta bona, & pretium eorum in vsus fratrum conuertendo possunt argui de peccato fratres minores quasi per interpositam personam pretium prędictarum

a Bald. in authent. siqua mulier. C. de sacr. sanct. eccles.

b Conc. Tri. ses. 25. de regul. c. 3.

c Naua. in c. non dicatis n. 84.

d 1. to. q. 27. art. 6.

rum rerum recipiant cum syndicus non sit ipsorum fratrum sed sedis Apostolicæ interposita persona.

Habet etiam syndicus authoritatem ad petendum in iudicio nomine Sedis Apostolicæ. Pro cuius dicti explicatione est notãdum quòd simplex regularis in religionibus bonorum capacibus non est persona legitima contra quã vel pro qua nomine proprio iudiciũ fundari possit super iuribus tẽporalibus, quorum ipse non est capax secũdum Speculatorem, e æquatur enim regularis seruo & filio familias in hoc, contra quos vel pro quibus non potest fundari iudicium nisi in casibus à iure expressis, vt dicitur in Iure, f tum quia nulla alia iura habet neque habere potest ipse monachus, vt sacri g canones & leges imperiales determinarunt, nam per professionem omnia talia iura ante illam ad ipsum pertinentia trãseunt in monasterium secundum ius, h & post eã obuenientia acquiruntur illi & non sibi & ita exercitiũ eorum non pertinet ad eum sed ad monasteriũ. Cuius etiam nomine non potest sine eiusdem mandato agere secundum Panormitanum i Imolam, & Felinum & omnes, etiam pro iniuria sibi facta, imo eam remittere potest monasterium etiam eo inuito secundum Baldum k communiter receptum, nec etiam pro restitutione vestis qua spoliatur per quandam glossam l cum ibi notatis, nec potest acceptare procurationem, nec constituere neque subsistere procuratorem sine licentia superioris, vt dicitur in quadam clementina, m neque acceptare executionem testamenti licet constitui possit & deputari executor ante licentiam, vt in iure n notatur.

e Specul. de actore. n. 48. & de reo. n. 19. DD. c. cũ dilecta de rescrip.
f l. is nulla. l. vix. ff. de iudic. l. seruus. C. eod.
g c. monachi & c. fi. de sta. monach. Auth. ingressi. C. de sacro. sanct. eccles.
h ca. in præsentia de probat. d. Auth. ingressi.
i Panor. Imola. & Felin. & omnes in c. cũ dilecta de rescript.
K Bald. in c. præses q. vl. C de trã act.
l glo. 1. in c. nõ dicatis. 12 quæst. 7.
m clem. religiosus de procurat.
n c. 2. de testam. lib. 6.

Dixi super temporalibus quorum ipse non est capax, nam potest super iure manendi in monasterio & restitutione ad illud, & super iure competenti sibi per professionẽ electionem, vel collationem canonicam vel alio titulo, cuius est capax iuxta quãdam decretalem, o & agens super iure electionis suæ habebit impensas à monasterio secundum Archidiaconum, p à monasterio, inquam à quo eligitur & non à suo si ad aliud eligitur secundum Felinum, q qui secutus Imolam ait non posse agere super iure electionis ad illud monasterium sine licẽtia superioris, quod nõ est verũ ad literã, nã licet nõ possit acceptare electionẽ, vel prouisionem sibi factam sine consensu superioris, post acceptationẽ tamẽ factã de illius licentia potest agere. Sine alia noua, quod secundum r Nauarrum est notandum pro aliquarum s decretalium intellectu.

o d. c. cũ dilecta de rescrip.
p Archidiac. in c. cũ pastoris. 2. q. 7.
q Felin. vbi sup. n. 15.
r Naua. in d. c. nõ dicatis nu. 64.
s c. quorũdã c. si religiosus de elect. lib. 6.

Ex quibus concluditur quòd cum syndicus apostolicus fratrum minorum sit constitutus, vt procurator Ecclesiæ Romanæ quæ sibi reseruauit dominium & proprietatem iurium, quorum fratres prædicti nec in cõmuni, neque in particulari sunt capaces potest agere in iudicio pro talibus iuribus obtinendis non nomine conuentus quorum ipse in communi est incapax, sed nomine sedis Apostolicæ, cuius ipse est procurator, & syndicus prout patet ex dictis. Cũ enim nostra religio sit omnino incapax prædictorum iurium non potest (sicut in alijs religionibus bonorum capacibus contingit) nomine ipsius aliquis procurator deputari ad prędicta iura vendicanda. Et ideo necessarium fuit vt Summus Pontifex, qui prædictorũ iurium est verè Dominus facultatem syndico impartiret ad hoc munus exequendum sicut concessit Martinus IIII. in priuilegio in primo articulo relato in illis verbis, ibi. *Et generaliter cõcessit quod prædictæ personæ habeãt facultatẽ procurãdi in omnibus causis pro rebus & locis ad ecclesiã Romanã spectantibus, & ipsorũ fratrum vsui cõcessis. Necnon pro immunitatibus libertatibus iuribus ac priuilegijs prædictorum fratrum & suorum conuentuum seu domorum.*

Aduertenda autem maximè sunt postrema huius concessionis verba: sicut enim monasterium capax bonorum potest agere pro iniuria alicui fratri particulari illata prout dictum est supra, ita etiam videtur quod syndicus potest agere pro iniuria alicui fratri minori illata, cum enim possit agere pro iniuria facta monasterio & domui ipsorum fratrum videtur, quod etiam possit agere pro iniuria illata fratri. Hoc enim indicant prædicta vltima verba vno contextu collocata ibi, *prædictorum fratrum & suorũ conuentuum & domorum*, quæ æqualiter videntur ad omnia supra apposita referri. At videtur syndicũ ad prædicta authoritatem non habere, sed tantũ per officiũ iudicis posse ipsos fratres satisfactionẽ prædictæ iniuriæ postulare, ne alius audeat simile crimen patrare, nõ enim syndicus est datus ab ecclesia Romana, nisi, vt ipsi fratres à labe proprietati liberentur, & ne per se, aut per interpositã personã circa tẽporalia se immergãt,

& sic tantũ constitutus est pro his rebus administrandis petẽdis & exequendis, in quibus ipsa sedes apostolica habet dominiũ & proprietatẽ, & ideo potest agere pro iniuria facta monasterio aut domui præfatorum fratrum cum Papa dominiũ præfati monasterij aut domus habeat, vt nõ potest agere pro iniuria facta fratri, cũ ipse frater sui honoris sit Dominus & capax, vnde ipse & monasteriũ talẽ iniuriam potest iure optimo sine autoritate præfati syndici remittere. Sed his respõdetur cõcedendo quod monasteriũ, & fratres possunt huiusmodi iniuriã remittere at ipsius vindictã petere in iudicio nõ possunt, & eam syndicis petere cõceditur, cum ad eos pertineat nõ solũ conseruare ea quæ in dominiũ Papæ sunt tanslata, sed etiã ipsos fratres indẽnes conseruare, prout patet ex Bulla Pauli IIII. infra articulo sequenti allegãda. Notandũ est vltimo, quod licet syndicus possit petere nomine ecclesiæ Romanæ quodcũque ius ad ordinẽ pertinens non tamẽ ipse potest cõueniri in iudicio, vt reus pro aliquo religioso fratri minori qui magnis debitis pecuniarijs se innodauit, etiam si nomine sui cõuentus talia debita cõtraxerit cũ Papa nõ constituerit se dominum totius iuris ordinis minorũ, vt tanquã Dominus sentiret commoda, & incommoda, & posset eius syndicus, ad talia obligari, sed vt sublearet summã paupertatem quã ipsi fratres numero multi nõ poterant cõmodè obseruare, sicut in eorũ regula cõtinetur, si remedio syndici eis nõ succurreretur, prout in superioribus dictum est, bene tamen verum est, quod potest se syndicus obligare in aliquo cõtractu facto in vtilitatẽ cõuentus, & eius obligatio extra & in iudicio valebit. Caueant tamẽ fratres minores cum sint lapides sanctuarij D. P. N. Francisci ne dispergantur per plateas solicitãtes lites in tribunalibus, ac si essent merè seculares: itã vt intelligãt omnes lites pro iuribus fratribus præfatis pertinẽtibus moueri: imo debẽt aduertere syndico, vt quidquid petierit nõ nomine ipsorũ fratrum, sed nomine sedis apostolicę in iudicio petatur. Ex quibus nõ possũ non cõdemnare vsum aliquorũ fratrum, qui ita innodãtur solicitudine in petendo monasterijs debita in tribunalibus, tã ecclesiasticis, quã secularibus, sicut alij seculares inuoluũtur, nõ considerantes maximè alienũ esse à sua professione & statu in his negotijs implicari, vt patet ex quadã clementina di-

cẽte, cũque dicti ordinis professores pro nulla re tẽporali possint in iudicio experiri prędictis fratribus nõ licet, neq; cõpetit, quin potius (cõsiderata sui status puritate) debẽt sibi scire interdictũ ꝙ huiusmodi executionibus & dispositionib⁹ se exponãt. Nec valet dicere, ꝙ syndic⁹ ad quẽ actio & solitatio spectat nõ vult, se his opponere negotijs, nã respõdeo quod si nolit sufficit, quod cõstituat procuratorem qui suo nomine solicitet iudices & causas definire faciat. Sed huic responsioni respõdent mihi aliqui fratres dicẽtes, quod procurator cõstitutus à syndico subornatus nõ agens de iure suo, nõ ita postulabit neque solicitũ se exhibebit sicut oportet, & ita sibi cõpetens ius negligẽtia procuratoris perdetur. At hæc dicẽtes sui status & professionis sunt obliti, cui omne litigiũ in iudicio est prohibitum, & puritati suæ regulæ satis dissonũ, cõsiderare enim debẽt, quod si syndic⁹, & ei⁹ procurator in hęc procurãdo fuerint ignaui, ꝓpter ꝙ ius ad ipsorũ vsum & sustẽtationẽ naufragiũ patitur, De⁹ qui pascit aues cœli ipsos, vt filios charissimos sua prouidẽtia sustẽtabit. Et si Deo sic disponẽte aliqua penuria fuerint oppressi meminerint se esse fratres altissimã paupertatẽ professi, cuius altissimæ paupertatis filia legitima penuria in temporalibus nuncupatur.

Aduertẽdũ tamẽ, quod semper loquor de nimia solicitudine fratrũ super hoc, nõ tamẽ condẽno religiosam & honestã supplicationẽ ex parte fratrũ visitando ipsos iudices humiliter eorum officium implorando & eorum paupertatem allegando.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum syndicus possit retinere eleemosynas pecuniarias fratrum.

Respõdeo dicẽdo, quod Martinus V. cõfirmauit cõstitutiones, quæ vulgariter appellãtur Martinianæ, quas quidã legatus à latere præfati Põtificis ordinauerat in quibus quoad procuratores fratrum habẽtur sequens statutum,

Statuimus & ordinamus iuxta declarationem Nicolai III. & Clemẽtis V. & Martini IIII. & V. quod quilibet conuetus seu locus habeat suum procuratorem œconomum syndicum & actorem. Cui omnis eleemosyna pecuniaria, & alia qua ad pecuniam reduci

Clemen exiuit de paradyso de verbo signif.

duci possunt integraliter assignentur, qui easdem dispensare debeat legaliter & fideliter pro reparatione conuentuū, & locorū, ac alias quoq; necessitates fratrū pro tempore occurrētes. Et infra in omnibus quæ vltra hoc magis videntur arctare fratres siue ex declaratione Clemētis, siue quacunque alia declaratione Summorum Pontificum vel aliorū quorumcunq; apostolica à nobis autoritate cōmissa misericorditer dispensamus, non astringentes eos: propterea qui voluerint prædictas declarationes seruare, quin suo voto satisfacientes seruare valeant & tenere. Ita habetur in monumētis a ordinum. Confirmatio autem huiusmodi statuti & constitutionis in eodem libro b continetur. Circa quam est notādum aliquos affirmare hāc Martini Quinti cōcessionem à familia Cismontana nostræ sacræ religionis non esse receptam, & per conconsequens huius familiæ fratres eā minime vti posse ad habendū syndicum ad prædicta, & sic debere seruari dispositū à Nicolao III. & à Clemente V. in suis decretalibus, vt in multis capitulis & ordinationibus generalibus nostræ sacræ religionis expresse præcipitur. Alij diuersa via gradientes dicunt iā à familia Cismontana esse receptā, cum in omnibus prouincijs syndicus ad recipiēdum pecunias sit deputatus, cuius consuetudinis testis est doctissimus d Corduba, & in ordinationibus generalibus e Toletanis, declaratur non esse contra regulā prædictorū fratrum vti syndico etiam ad deponendum pecunias secundum Martini V. constitutionem.

a in 1. impr. fol. 233. tra. 3.

b fo. 38. & in 2. impr. f. 36 concess. 41.

c ca. exiji de verb. signif. clem. exiuit eod. tit.

d Cordu. super reg. fratr. min. ca. 4. q. 26.

e ord. Tol. ti. de syndic.

Sed restat resoluere. Vtrū vti syndico ad recipiendum pecunias sit secundū prædictā regulam, an vero per viam dispensationis sit in religione introductum. Speculum fratrū minorum & autor compendij dicunt esse dispensationem. g Corduba sentit esse dispēsationem & relaxationē respectu trium. Mihi in hac parte videtur dicedū quod, quādo deponitur pecunia apud syndicū ad prouidendū necessitatibus præsentibus & eminētibus cōuentus, aut alicuius fratris particularis sine dispēsatione & regulæ relaxatione agitur. Pecunia enim prædicta in nomine dantis apponitur, qui prædictis necessitatibus prouidet secundū declarationē Nicolai III. & syndicus apponitur & constituitur à Papa, vt quędā generalis persona quę nomine dātis prædictā pecuniā consumat, in quo exonerat ipsum dantē ab inquisitione alicuius personæ. Cui talis pecunia suo nomine cōseruanda tradatur, dātes enim eleemosynā faciētes dictis fratribus nolunt personam quærere dicētes eos satisfacere eleemosynā largiēdo, & nō intelligentes regulā prædictorum fratrū ad eos inquisitionē prædictæ personæ remittūt. Et hoc voluerūt dicere ordinationes generales h Toletanæ. Hoc autē vt dictū est sine aliqua dispēsatione ad prędictā regulā fit cū prędictus syndicus in nomine dātis prędictā pęcuniā teneat & recipiat, & consumat, vnde fallitur Corduba i dicēdo quod pecunia apud syndicum deposita non est dantis; sed sedis apostolicæ, cuius est ipse syndicus, & per consequens; quod dans eam minime poterit repetere, nam cōtrarium est dicendū quod, scilicet, syndicus eā nomine dantis accepit & ipsius dātis vsque ad consumptionē perseuerat quoad dominiū & proprietatē qui ante quā consumetur poterit eā toties quoties voluerit repetere. Verū est tamē quod opinio Cordubæ hodie admittēda est siquidē in constitutionibus generalibus nostræ sacræ religionis factis in capitulo generali facto Romæ anno Dñi millesimo sexagesimo; dicitur in hunc modū. *Declaratur iuxta sancita per Dños PP. Martinū V. & Piū IIII. quod dominiū pecuniæ licito modo oblatæ pro fratrū necessitatibus ad sedē apostolicā spectat*, circa quā declaratione aduertēdū, quod in ea est error impressorū, vbi enim dicitur Pius IIII. debet dici Paulus IIII. Cuius constitutionē statim referam quia non extat in libris ordinis.

f Specul. fol. 8. auctor cōpendij mendican ti. procurator.

g Cord. sup. reg. c. 4. q. 16 in 4 puncto

h ord. Tole. ti. de synd.

i Cordu. vbi sup. q. 16. in. 4. punct.

Paulus Papa IIII. ad perpetuam rei memoriā.

Ex clementi Sedis Apostolicæ prouisione, necnon personarum Deo deuotarū profectu sub regulari castimonia Domino militantiū pia deuotione prouenire dignoscitur, & Romanus Potifex quandoq; per prædecessores suos Romanos Potifices, pro religionis conseruatione, & augmento, ac personarum earumdē quiete & cōmodo, concessa,

approbet, & innouet, approbata, & in nouata Apostolica authoritate cōmuniat, vt ea firmiora persistant, quo sæpius fuerint eiusdē sedis autoritate circūfulta. Sanè pro parte dilecti filij Clemētis de Monelia Ministri Generalis fratrū minorū regularis obseruantiæ nobis nuper exhibita petitio cōtinebat, Quod quum inter operarios qui ad excolendam vineā Domini Sabbaoth (Dei gratia) ordo ipse magnos probitatis, & doctrinæ, ac animarū salutis fructus semper olim attulerit, & quotidie afferre conetur, ac exinde pro suis sanctis studijs honestisq; laboribus, pro què salute animarū ab apostolica sede cuius continuè pacē & dignitatē ordo idē fortiter tutatus est, tā spiritualia quā tēporalia subsidia ornamētaq; acceperit & accipiat, quibus & sancta sua officia, ac vitā suā regularem, facilius atq; expeditius exequi, & trāsigere possint, & cæteræ religiosæ personæ ordinisq; alij exēplo ipsorū prōptiores, alacrioresq; ad sua officia persoluenda reddantur. Quumq; etiam ex ipsius sedis prouisione ac benigna dignatione prouenire dignoscatur: vt Romanus Pōtifex quandoq; prædecessorū suorū Romanorū Pontificū gesta innouet, ac innouationē, & reuocationem restauret, & apostolica autoritate innouata, & restaurata muniat, & fulciat, ac in pristinum statum reponat & reducat, & propterea nōnulli Romani Pōtifices prædecessores nostri nonnullas gratias concessiones, indulgentias, peccatorum remissiones, absolutiones, & plenarias, libertates, prærogatiuas, fauores, immunitates, exēptiones, declarationes, facultates, ac omnia, & singula priuilegia & indulta tam spiritualia quā tēporalia, & per solā signaturam, aut per oracula viuæ vocis, vel alias etiā contra apostatas, tā pro foro consciētiæ quā pro foro fori, tam prædictis fratrū minorū, quā sanctæ Claræ, ac tertio de pœnitētia nuncupato ordinibus illorumq; superioribus fratribus monialibus, & sororibus, ac vtriusque sexus personis, & monasterijs, domibus ecclesijs, & locis quibuscunq; dictorū ordinum, nunc & pro tēpore existentibus in genere, vel in specie etiā per modum cōmunicationis siue extensionis priuilegiorū inter se, ac etiā cū illis quibuscunq; ordinibus mēdicatibus, & nō mēdicantibus & fœlicis recordationis Gregorius IX. Bonifacius VIII. Alexāder IIII, Nicolaus III. Clemēs V. Eugenius etiā IIII. Leo X. Clemens VII. Paulus similiter III, Iulius etiā III. ac alij Romani Pōtifices prædecessores nostri, & sedes apostolica tā super exēptionibus etiā ab ordinariorū locorū, & legatorū, etiā de latere, ac hæreticæ prauitatis inquisitorū, iurisdictione, visitatione, & correctione, quā etiā ab omni impositione, collecta, decima, subsidio, quarta & quinta funeraliū & legatorū partibus pedagijs & gabellis, ac alio quocunque grauamine per sedem eandem pro tempore impositis, cōcesserint.

Ac piæ memoriæ Martinus Quartus etiam prædecessor noster, qui considerans quod fratres Ordinis Minorum Regularis Obseruantiæ, huiusmodi, pro nulla re temporali,

iuxta

iuxta eorundem professionem, & regularia instituta possunt in iudicio experiri, vt exclusis quibuscumque solicitudinibus liberius, & quietius diuinis possent vacare obsequijs, & offerentium donantium, & concedentium, aut in vltima voluntate relinquentium ordini fratrum minorum, vel illius fratribus prædictis aliquid propter Deum, pia intentio non fraudaretur. Ac hæredum & executorum negligentijs obuiari posset. Ac vt ipsi fratres secundum modos licitos & congruos, ipsi ordini relictis sibi in testamentis non fraudarentur, inter alia disposuit, quod Generalis & Prouincialis, ministri, ac custodes vniuersi pro tempore ipsius ordinis fratrum minorum possent nominare speciales personas, quæ non essent de dicto ordine, pro locorum indigentia singulorum quas personas taliter per ipsos nominatas pro tempore, in ijs administrationem legitimam, & generalem & liberam gerere, & ipsos veros & legitimos administratores œconomos, syndicos, & actores esse, & de plenitudine potestatis constituendo, autoritate Apostolica decreuit. Qui res ipsas, & rerum prædictarum precium, & prædictas eleemosynas nomine Romanæ Ecclesiæ (ad quam, rerum mobilium, & immobilium, quibus fratres vti possunt, ius, proprietas, & dominium nullo medio spectat) reciperent per eosdem in fratrũ ipsorum vtilitates, prout eis licet ex regula vel declaratione regulæ, conuertenda, sicut & quando generalibus & Prouincialibus ministris & custodibus prædictis & eorum singulis pro tempore, in Prouincia vel custodia siue decreta, vel abeisdem fratribus de assensu eorum, extitissent requisiti, ac eędem personę petendi exigendi, recipiendi, alienandi prædicta trãsigendi quoque & paciscendi, conueniendi, cõpromittendi, remittendi, refutandi quietationem faciendi, agendi defendendi, ac in animas eorum de calumnia & veritate dicẽda iurandi, & cuiuslibet alterius generis iuramentũ præstandi, cũ illis & cõtra illos qui huiusmodi res mobiles vel immobiles, aut preciũ earum vel relictas eleemosynas fratribus in testamentis, aut alias eis donatas & concessas occuparent, aut violenter auferrent, siue contra voluntatem fratrum quomodolibet retinerent. Et generaliter in omnibus causis pro rebus & locis huiusmodi ad ipsam Ecclesiam spectantibus ipsorum fratrum vsui concessis, necnon pro immunitatibus libertatibus iuribus & priuilegijs, ac indulgentijs eorundem sine cuiuslibet satisdationis & cautionis onere, plenam generalem & liberam habeant authoritatem perfecta authoritate Apostolica in iudicio & extra illud, potestatem concedimus. Reuocandi quoque personas easdem & earum quamlibet, ac alias subrogandi vel nominandi per supradictum modum nominationis quoties opportunum fuerit, quæ eandem in prædictis vel similem habeant potestatem plenam & liberã etiam generali, ac prouincialibus ministris, ac custodibus. Huiusmodi & eorum singulis, vt præfertur eadem authori-

thoritate facultatem etiam concedimus. Nec propter præmissa fratres minores huiusmodi cõtra regulam sancti Francisci quam professi sunt & profitentur in futurum, siue contra statuta regularia sui ordinis huiusmodi in aliquo facere nec fecisse, imo cum illius obseruatione quoad hoc, & pura, & sana consciẽtia sine alicuius scrupulo vixisse catenus, & in posterum viuere, & sic per quoscumque iudices, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate & authoritate iudicari & diffiniri debere. Irritum quoque & inane si secus super his à quoquã quauis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, decernimus, & declaramus, & insuper, vt pro tẽpore deputatos confessores fratres ordinis Minorũ obser. huiusmodi omniũ quarumcũque diœcesum vtriusque sexus fideliũ ad eos pro tẽpore recurrentiũ confessiones audire, eosque etiã in casibus & censuris quibus eis per priuilegia Sedis Apostolicæ etiã Minimorum per modũ cõmunicationis extensionis quorũcunque ordinũ etiã hactenus concessũ est, posse absoluere, & singuli ordines etiã Minimorũ (quorũ priuilegia eidem ordini Minorum sunt communicata & extensa) absoluere consueuerunt, absoluendi ac pænitentiam salutarem iniungendi, & omni tempore præterquam in die Resurrectionis Dominicæ Sacramentum Eucharistiæ tam illis quam alijs quibusuis personis ministrandi Apostolica auth. prædicta, indulgemus ac de nouo concedimus in omnibus & per omnia. Ita quod ordinis superiores fratres Moniales sorores, personæ monasteria, domus Ecclesiæ & loca prædicta illis tam in genere quam in specie cõcessis, vt præfertur, vti, poterũt & gaudere possint & debeant. Ac ab ipsis inquisitoribus impositionibus grauaminibus oneribus decimis quarta & quinta etiam funeralium & aliorum, quorumcumque eis legatorum & oblatorum, ac concessorum pro tempore, necnon pedagijs & gabellis, ac omnibus & singulis alijs supradictis, libera penitus, immunia & exempta autoritate Apostolica, & tenore prædictis etiam concedimus & indulgemus & statuimus & ordinamus. Et nihilominus venerabilibus fratribus Archiepiscopo Rothomagensi, & Episcopo Conchensi, ac dilecto filio Curiæ causarum cameræ Apostolicæ auditori per præsentes literas committimus & mandamus, quatenus ipsi, vel duo vel vnus eorum per se vel per alium seu alios faciant authoritate nostra præsentes literas, & in eis contenta quæcumque plenum effectum sortiri, illisque omnes, quos concernunt pacifice frui, & gaudere. Non permittentes quemquam desuper per quoscumque quomodolibet indebite molestare. Contradictores quoslibet, & rebelles, etiam per quascumque (de quibus eis videbitur) censuras & pænas Ecclesiasticas, ac opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compescendo: Ac legitimis superhis habendis seruatis processibus etiam itera-

iteratis vicibus aggrauando. Inuocato etiam ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij secularis. Non obstantibus præmissis ac constitutionibus super cathedram Bonifacij, & dudum Vienensis Concilij ac Clementinæ religiosi de priuilegijs, & dudũ de sepulturis, ac etiam ex frequẽtibus de sentẽtia excõmunicationis ac extrauagante, ad conditorẽ Ioannis XXII cum alijs constitutionibus eandẽ materiam tangentibus, seu concernentibus, ac regulis etiam cancellariæ Apostolicæ iã editis, & in futurum edendis; ac piæ memoriæ Bonifacij Papæ Octaui, etiam prædecessoris nostri de vna, & in Concilio generali de duabus dietis editis (dummodo vltra tres dietas aliquis vigore presentium ad iudicium non trahatur) & alijs Apostolicis, ac prouincialibus, capitularibus generalibus & specialibus & constitutionibus & ordinationibus etiam in vltimo generali Concilio Lateranensi celebrato, & alijs concilijs editis, necnon statutis, & consuetudinibus etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis alia firmitate roboratis. Priuilegijs quoque indultis, & literis Apostolicis etiam in forma breuis per Leonem Decimum Clementem Octauum, Paulum Tertium, Iulium Tertium præfatos, ac quoscunque alios Romanos Pontifices prædecessores nostros ac sedem eandem etiam motu proprio ac scientia, & potestatis plenitudine similibus ac cumquibusuis irritatiuis, annullatiuis, cassatiuis, etiam priuilegiorum eorundem reuocatiuis, restrictiuis præseruatiuis, exceptiuis, restitutiuis, declaratiuis mentis attestatiuis, ac derogatoriorum derogatorijs, alijsque efficacioribus efficacissimis, & insolitis clausulis quomodolibet etiam pluries concessis, confirmatis, & innouatis, quibusuis personis & ordinibus in contrarium forsan concessis, confirmatis & innouatis, quibus omnibus, etiam si pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis specifica, expressa & indiuidua, ac de verbo ad verbum non autem per clausulas generales, idem importantes mentio seu quæuis alia expressio, habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret. Et in eis caueatur expresse, quod illis nullatenus aut non nisi sub certis modo & forma derogari possit. Tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso & forma in illis tradita obseruata, inserti forent præsentibus pro sufficienter expressis & insertis habentes, illis alias in suo robore permãsuris, hac vice dũtaxat specialiter & expresse derogamus. Aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici suspendi vel excommunicari non possit per literas apostolicas non facientes plenam & expressam de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Cæterisque contrarijs quibuscũque, &c. Datũ Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo piscatoris,

die prima Iulij 1555. Pontificatus nostri anno primo.

Circa quam constitutionem notandum est, quod secundum eam iam pecunia oblata fratribus Minoribus non est ipsius dantis, prout Nicolaus k Tertius determinauerat. Cuius determinatio in Concilio Vienensi à Clemente Quinto, fuit approbata, & sic facta est constitutio conciliaris, quæ vt reuocaretur necessarium erat, vt de ea fieret mentio specialis, & de facto expresse fuit à Paulo Quarto, prout patet ex eius verbis ibi. *Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus super cathedram, &c.* constitutio enim & priuilegium contra decreta conciliaria est nullum, nisi in specie conciliaris decreti sit facta derogatio. Quod in aliquibus iuribus m videtur probari, & ex eo, quod de clausula derogatoria in n alijs asseritur. Quod ex eo prouenit, quod decreta conciliorum maxima cum delibera tione fiunt, vt ex iure o colligitur, & Diuina Scriptura, p nobis hanc veritatem innuit dicens. *Salus vbi multa Consilia,* & in concilijs generalibus res maximo consilio deciduntur. Hæc opinio fuit originaliter Archidiaconi q quem sequũtur Baldus, & Paulus de Castro, & Doctores communiter relati à Iacobacio, Couarruuias, Meneses, Gutierrez, & Anastasio Germonio, & eam totus mundus seruat, vt refert Felinus r & secundum eam sæpe fuit in Rota iudicatum, vt patet ex Paulo s Emilio, & ideo Papa difficilius dispensat contra constitutiones conciliares, vt patet ex iure. Quod intellige etiam si decreta conciliaria sint clausa in corpore iuris, in quibus nulla potest cadere ignorantia in Summo Pontifice argumẽto cuiusdã t Decretalis, & ideo in hac Pauli IIII. priuilegiorũ cõfirmatione fit specialis mẽtio aliquarũ extrauagantiũ in corpore iuris inclusarũ, & cõciliariũ, intellexit enim Summus Pontifex id vtique ad earum reuocationem esse maximè necessarium. Propter quod in concilio Tridentino in fine declaratum est omnia decreta, & constituta in eo ita esse, vt in his salua semper authoritas Sedis Apostolicæ sit & esse intelligatur. Quæ verba ideo fuerunt apposita, vt non astringeretur Papa ipsius Cõcilij specialiter facere mentionem cum in aliquo rescripto priuilegio aut constitutione ipsius aliquod decretum reuocare intendit, vt rescriptum priuilegium & constitutio debitam sortiatur firmitatem. Si enim talia verba hunc nõ operãtur effectum frustra apponi videntur cum certum sit Papam esse supra concilium & quodcũque ius positiuum posse de plenitudine potestatis reuocare, ita fuit declaratum in cancellaria Apostolica per abbreuiatores, & responderunt Cardinales nostri cõcilij interpretes, & eis non relatis resoluit Anastasius x Germonius. Et hoc decretum non intelligentes decepti sunt Ojeda y Corrasius, & Henriquez dicentes priuilegia & rescripta obtenta contra Concilium Tridẽtinũ subreptitia esse & nulla si eis nõ sit specialiter derogatum eidem cõcilio, quod est contra praxim & stylum Romanæ Curiæ.

Ex quibus sequitur ordinata per Nicolaum Quartum, & Clementem Quintum, in Concilio Vienensi, quod, scilicet, dominium pecuniæ oblatæ fratribus Minoribus semper remanet apud dantem esse hodie reuocata per Martinum Quintum, & Paulũ Quartum ordinantes, vt tale dominium statim Ecclesiæ Romanæ acquiratur & voluerunt, vt apud syndicum nomine ipsius Ecclesiæ Romanæ constitutum præfata pecunia deponeretur, vt patet ex verbis præcitatæ bullæ ibi. *Et prędictas eleemosynas nomine Romanæ Ecclesię (ad quam rerum omnium mobilium & immobilium, quibus fratres vti possunt ius proprietas & dominium nullo medio spectat) recipiant & recipere possint.*

Ex quibus infertur modo fratres discalcitos nostræ sacræ religionis Minorum necessario debere habere & constituere syndicos, nam vltra quod ad commutandum, vendendum, & alienandum sunt omnino necessarij modo ad recipiendum pecuniã & eleemosynam à fidelibus oblatam omnino etiã desiderantur. Cum enim præfatæ pecuniæ oblatæ dominium nunc in proprietatem sedis Apostolicæ transferatur, & apud dantẽ non remaneat (vt Nicolaus III. determinauerat) necessarium est, vt apud Syndicum œconomum prædictæ Sedis deponatur. sicut enim quando pecuniæ dominium remanebat apud dantem, apud personam ab eo nominatam aut cõsensu eius destinatam deponebatur, vt iuxta ipsius dantis voluntatem, & nomine eius in necessitatibus fratrũ expen-

k c. exijt. de verbo signific. §. cæterum.
l Clem. exiuit de verb. signifi.
m c. ex parte de capel. monach. c. cum ex de ætat. & quali. c. nõ nulli de rescrip.
n l. si quis in prin. ff. de legat. 3. l. fin. ca. si contra ius vel vtilit. public. c. vn. de exces. prelat. lib. 6.
o ca. de quibus 20. cap. prudentiam de of. deleg. l. fin. C. de fideicomis. l. dubiem. C. de repud.
p Prouer. 11
q Archid. in c. 1. de cõsti. lib. 6. Bald. & Paul. in l. humanũ de legib. Iacobac. in tracta. de cõcilijs li. 5. ar. 19. Cou. in 4. pa. 2. c. 8 § 4. n. 6. Menes. in l. vni. nu. 17. C. de diuersi. resc. Gutier. in l. nemo potest n. 173. ff. de legat. 1 Germon. de sacra. immunitat. lib. 3 ca. 11. n. 52.
r Fel. in d. c. nonnulli
s Emilius decisi. 176. 1. par. & 2. par decis. 168. & 1. par. in nouis. decis. 122 & 123.
t c. 1. de constit. lib. 6.
v Conc. Tri. ses. 25. de reform. c. 21.
x Germon. vbi sup.
y Ojeda de ... incõpatib. 2. par. c. 12. n. 85. Corras. in repet. reg. iur. in 6. 2. part. ampliat. 1. n. 11. & limit. 1 n. 1. Henriq. in sum. 2. to. lib. 7. ca. 26. num. 3.

expenderetur, ita modo cum dominium talis pecuniæ Summi Pontifices sibi, & Sedi Apostolicæ applicauerint, apud personam suo nomine constitutam collocari necesse est, vt iuxta voluntatem ipsius pecuniæ domini in necessitatibus fratrum consumatur. Voluntas autem domini Papæ cuius talis est pecunia, est vt pro necessitatibus præsentibus & eminentibus tantum ipsa pecunia oblata recipiatur & in ipsis tantum cõsumatur. Quod satis innuit præallegata constitutio ibi. *Per eosdem in fratrum vtilitates prout eis licet ex regula,* vel *ex declaratione regulę.* Vnde iam modo nõ possunt fratres minores consumere pecuniam, nisi seruatis modificationibus regulæ cum hæc sit volũtas domini Papæ, ad quem eius proprietas spectat.

Notandum est tamen quod præfata constitutio loquitur de pecunia absolutè oblata. Si enim offerretur à dante hac conditione, vt semper apud ipsum remaneret dominiũ, existimo tunc dominium huiusmodi apud ecclesiam Romanam non remanere, licet tamen non remaneat iuxta voluntatem domini Papæ necessario consumi debere prout in superioribus cum de paupertate egimus demonstrauimus. Voluntas enim domini Papæ est vt ipsi fratres, in vsu rerum sibi oblatarum se pauperes ostendant, vnde sæpe sępius repetit moderatum vsum, quem ipsis fratribus concedit. Ex quibus infertur quod possunt prælati nostrę religionis Minorum de obseruantia præcipere, vt nullo modo fratres recipiant pecuniam à fidelibus oblatã, etiam si dans sibi talis pecuniæ proprietatẽ reseruauerit. Licet enim præfati prælati nõ possint impedire fideles volentes eleemosynas suis fratribus erogare cum datio eleemosinę sit opus magnæ charitatis, & in ipsos fideles nullam ad huiusmodi largitionem impediendam habeant potestatem: possunt tamen impedire suos fratres ne talem eleemosynam recipiant, etiam si dãs sibi semper dominium pecuniæ reseruet: propter abusus qui in huius datione pecuniæ sæpissime eueniunt.

QVÆSTIO XXXVIII.

De priuilegijs concessis syndicis fratrum minorum, & fratribus hospitantibus fratres ipsius ordinis in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum syndici fratrum Minorum sint exempti per Reges Hispaniarum ab aliquo tributo.*

2 *Vtrum fratres Hospitantes fratres Minores gaudeant aliquo priuilegio regali.*

3 *Vtrum syndici & procuratores fratrum Minorum & Monialium habeant aliqua priuilegia Pontificia.*

4 *Vtrum Syndici fratrum Minorum gaudeãt priuilegijs fratrum & possint conueniri coram iudice seculari.*

Habent Syndici Apostolici priuilegia Pontificia & regalia, quæ regalia per Pontifices sunt confirmata & primo de regalibus agam cum non sunt ita ampla: postea verò ad Pontificia descẽdam quæ ampliorem indulgentiam illis concedunt, & vltimo loco ea quæ pertinent ad fratres ordinis in medium adducam,

ARTICVLVS I.

Vtrum Syndici fratrum Minorũ sint exempti per Reges Hispaniarũ ab aliquo tributo,

Respondeo dicendo, quod cum fratres Minores altissimam professi sint paupertatem, ita vt nihil in hoc mundo neque in communi, neque in particulari habere possint, & tanquam aduenæ, & peregrini in hoc mundo dicantur, Deus ille optimus maximus, cuius prouidentia conditi sumus

mus & gubernamur de eorum necessitatibus solicitus corda Regnum Hispaniarum, sua bonitate & misericordia inflamando ad deuotionem huius sacri ordinis incitauit, ita vt nõ solum in populosis ciuitatibus & oppidis monasteria ampla maximis eorum sumptibus pro habitatione fratrum dicti ordinis erexerint & quotidie erigant & suis regalibus eleemosynis eos sustentent, sed etiã fratribus peregrinantibus de necessarijs prouidere dignati sint concedendo priuilegia his qui in eorum domibus eos hospitarentur, & refectionem corporalẽ liberaliter tribuerẽt prout articulo sequẽti latius dicetur, & syndicos Sedis Apostolicæ pro sustentatione ipsorum fratrum destinatos amplissimo regali priuilegio honorauerunt. Nam Rex Sanctius quintus Castellæ priuilegio suo dato in ciuitate Abulensi: anno Domini, millesimo trecentesimo vigesimo tertio quatuordecimo die mensis Marci præfatos syndicos à contributione illa quæ vulgo in Hispanijs dicitur *pecho* exemit & liberauit: quod priuilegium confirmatum fuit per dominũ Regem Ferdinandum IIII. filium suum, & per dominum Regem Alfonsum vndecimũ eius nepotem, & per dominum Regem Hẽricum tertium. Quod etiam confirmauit dominus Rex Ioannes secundus, septimo die Februarij, anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo. Et dominus Carolus quintus diuina clementia Imperator, & Hispaniarum Rex, hoc ipsum priuilegium confirmauit, sicut confirmauerunt domini Reges eius prædecessores. Secundum quod priuilegium, data est sententia executorialis pro conuentu Taurensi. D. Francisci, & pro Andrea Sanchez eiusdem conuẽtus syndico in tribunali Pinciano, anno Domini, millesimo quingentesimo quadragesimo secundo. Data est etiam alia sententia executorialis pro monasterio sancti Frãcisci de Vbeda, & pro Michaele de Gurla eiusdem conuentus syndico Apostolico contra consistorium præfatæ ciuitatis. Quæ prouisio executorialis habetur in conuentu patris nostri D. Francisci Granatensi registrata per admodum reuerendum patrem fratrem Antoniũ de Lara prouinciæ Granatensis Ministrum Prouincialem duodecimo die mensis Ianuarij, anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo octauo, authenticata prout in iure est necessariũ vt faciat fidem. Alia prouisio & sententia definitiua executorialis habetur in conuentu patris D. Francisci Salmanticensi pronũciata in curia Pintiana vigesimo septimo die mensis Ianuarij, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo secundo, contra oppida de Villauerde, & Perusilo Rallo prætendentia secũdum ab ipsis allegata, vt Ioannes Rodericus ciuitatis Salmanticensis viciuus syndicus monasterij beati patris nostri Francisci eiusdem ciuitatis propter possessiones, quas in præfatis oppidis habebat tributum, quod in Hispania *pecho* vocatur solueret.

Et est notandum pro explicatione dictorum priuilegiorum regalium quod fuerunt concessa in Regnis Castellæ pro prouincia Castellæ, & prouincia D. Iacobi ordinis B.P.N. Francisci regularis obseruantiæ, eo enim tempore in Castella solum duæ prouinciæ erant, à quibus aliæ omnes prouinciæ Castellæ fuerũt originatæ, & sic omnes aliæ prouinciæ Castellæ hoc gaudent priuilegio: quãdo enim vnus Episcopatus authoritate Apostolica diuiditur priuilegia ipsius vtriq; communicantur prout in iure est compertũ.

Nolo autem in præsentiarum silentio prçterire priuilegium concessum super hoc à domino Sancho. V. Rege Castellæ datum in ciuitate Abulensi, in quo ipse Dominus Rex nostræ religioni Minorum se satis beneuolum ostendit. Cuius concessionis tenor est.

Don Sancho por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Toledo, de Leon, de Galicia, de Seuilla, de Cordoua, de Murcia, de Iaen, del Algarue, señor de Molina, a todos quantos esta vieren, salud y gracia: sepades que nos damos vn priuilegio a los Frayles Menores de la Prouincia de Castilla, fecho en esta manera. Sepan quantos este Priuilegio vieren, y oyeren como nos Don Sancho por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Toledo, de Leon, de Galicia, de Seuilla, de Cordoua, de Murcia de Iaen, del Algarue, Señor de Molina, en vno con la Reyna Doña Maria mi muger, y con la infanta Doña Isabel nuestra hija primera heredera, por

que

que auemos muy gran voluntad de seruir a Sant Francisco, y de lleuar a delante pro, y honra de su orden, e por hazer bien y merced a los Conuentos de la Prouincia de Castilla, confirmamos le todos los priuilegios e franquezas, que hã del Rey nuestro padre, y de nosotros, tenemos por bien y mandamos firmemente que les sean guardadas en nuestro señorio las libertades y los priuilegios y libertades que han de la Iglesia Romana, a que puedan predicar e confessar y soterrar y tomar libremente quanto les fuere mandado y dado para sus necessidades segun se contiene en el priuilegio del Papa que han sobre esta razon, y que no les fuercen los cuerpos de los homes que en sus lugares se mandaren enterrar en ningunos causandoles quebrantar sus lugares nin del entrar por fuerça. Y de aqui adelante recibimos en nuestra guarda, y en nuestra encomienda, en nuestro defendimiento todos los conuentos, y todas las casas de los frayles Menores de la prouincia de Castilla. Y mandamos y defendemos firmemente, que ninguno sea osado de fazer ytacito ni fuerça, ni de mas non de matir, ni acferir pai de prender dentro en las casas ni en las Iglesias, ni el conpasso, e ninguno deszir ende ninguna cosa por fuerça. Y otro si mãdamos q̃ los Obispos, ni los Clerigos no passen en ninguna cosa a los frayles contra sus priuilegios ni les fagan mal ninguno. Otro si mãdamos que ninguno sea osado de amparar frayle que de su orden se saliere mas que se los recudan en guisa, que a ellos pueden fazer justicia en ellos. Otro si mandamos que pues no les fazemos merced en fecho de los escusados que auian de auer que les seã guardadas de aqui adelante, y que aya en cada villa do ouiere su conuento vn escusado de todo pecho y de todo pedido, y de toda fonsadura, y ninguno sea osado de les demandar ninguna cosa destos pechos sobredichos, pero en nuestra carta vean en guisa que ninguno sea osado por carta o priuilegio que tengan. E otro si mandamos a los juezes y a los Alcaldes de cada lugar que les den vn ome qual ellos quisieren que puedan demandar los tuertos e las fuerças que contra sus priuilegios, y contra que ouieren a dar alguna cosa a la orden por qualquier manera quier que les pertenezca de derecho. Otro si mandamos que no les tomen portazgo por su vianda, ni de madera que ellos lleuaren para sus conuentos de vn lugar a otro; ni de otra cosa que trayan que sea para monasterios, y defendemos que ninguno sea osado de yr contra ninguna destas cosas sobredichas para quebrantarlas, ni menguarlas, qualquier que lo hiziere nos aya en coto mil marauedis en la moneda nueua, en la orden sobredicha todo el daño doblado, y mandamos a los juezes y Alcaldes, &c.

Hæc magna concessio confirmata est per Reges Hispaniarum successores, quam dico magnam propter multa quæ in ea conceduntur.

Primo confirmat Dominus Rex Sanctius priuilegia concessa per suos predecessores ipsis fratribus Minoribus præcipiens

piens, vt inuiolabiliter obseruentur: secundo præcipit, vt in suis regnis obseruentur libertates, & priuilegia concessa fratribus Minoribus ab Ecclesia Romana: scilicet, vt religiosi præfatæ religionis possint libere prædicare, & confessiones secularium audire, & in suis monasterijs seculares sepelire, & legata ab ipsis secularibus relicta, pro eorum necessitatibus libere percipere.

Tertio præcipit firmiter, vt nullus audeat aliquam vim inferre in locis ipsorum fratrum, quãdo in ipsis corpora defunctorũ sepeliuntur, & quando de immunitate ipsorum locorũ agitur, recepit enim ipse Rex in suam protectionem omnes cõuentus, & res fratrum Minorum regularis obseruantiæ.

Quarto præcipit, vt nullus audeat defendere religiosum prædicti ordinis Apostatã nisi, prout secundum sacros Canones eis fuerit permissum.

Quinto præcipit iudicibus secularibus, & eorum Ministris vt in vnoquoque oppido ipsis fratribus assignetur homo ab eis electus, qui possit in iudicio petere damnũ ipsis causatum, ex non obseruatione suorũ priuilegiorum, & libertatum etiam à iure concessarum.

Sexto præcipit, vt nullum tributum ab eis petatur respectu eorum, quæ pro suis necessitatibus & pro ædificatione, & reparatione suorum conuentuum, ad ipsa oppida adducuntur.

Quæ omnia notanda sunt, quando enim contra nostrum ordinem aliqualis mouetur in qua contra nostra priuilegia aliquid molitur Rex promittit se defensorem, & suũ fauorem animo beneuolo impartiturum, quapropter virtute dicti priuilegij regalis possunt fratres dicti ordinis, quando necessitas occurrerit ad Regẽ Hispaniarum, tam quã ad suum firmissimum, & beneuolum protectorem recurrere.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres recipientes fratres Minores regularis obseruantiæ gaudeant aliquibus priuilegijs regalibus in his Hispaniarũ partibus.

Respondeo dicendo, circa hoc aliqua priuilegia habere fratres concessa à Regibus Hispaniarum, pro maxima deuotione erga sacram Religionem minorum, qua ipsi fatentur esse affectos, vt cõstat ex priuilegijs, & subscriptis & rescriptis ab ipsis Regibus sępe sæpius cõcessis, quorum tenores ex originali authentico hic referuntur.

Don Phelippe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias de Ierusalem, &c. A nuestros consejos justicias y Regidores, Caualleros Escuderos officiales, y hombres buenos de todas las ciudades villas y lugares destos nuestros Reynos y señorios, y a nuestros aposentadores, y a otros qualesquier aposentadores de la gente de a cauallo e infanteria de nuestras guardas, y de qualesquier grandes y personas particulares, y de huestes de armadas, que nos mandaremos hazer, y otras qualesquier personas aquien lo deyusso en esta nuestra carta contenido, toca y atañe, y atañer puede en qualquier manera, y a cada vno y qualquier de vos en vuestros lugares, aquien esta nuestra carta fuere mostrada o su traslado signado de escriuano publico. Salud y gracia. Bien sabeys como el Emperador, y Rey mi Señor, y la Catholica Reyna Doña Iuana nuestra Señora abuela que sancta gloria ayan, mãdarõ dar y dieron para vos vna su carta firmada de su nõbre, y refrẽdada de Iuan Vazquez de Molina su secretario, sellada con su sello, y librada de los de su consejo, su tenor de la qual es este que se sigue.

Don Carlos por la diuina clemencia, Emperador de los Romanos Agusto Rey de Alemania, Doña Iuana su madre

madre, y el mismo Don Carlos por la misma gracia Reyes de Castilla de Leon, &c. A vos los concejos justicias Regidores, Caualleros, escuderos, officiales, y hombres buenos de todas las ciudades villas y lugares de los nuestros Reynos, y señorios, y a nuestros aposentadores, y otros qualesquier aposentadores de la gente de acauallo e infanteria de nuestras guardas, y de qualesquier grandes, y personas particulares, y de huestes de armadas, q̃ nos mandaremos hazer, y a otras qualesquier personas a quien lo deyuso en esta nuestra carta contenido toca y atañe, o atañer puede en qualquier manera, y a cada vno y qualquier de vos en vuestros lugares y jurisdictiones a quien esta nuestra carta fuere mostrada o su traslado signado de escriuano publico. Salud y gracia. Biẽ sabeys como yo la Reyna mande dar vna mi carta, y prouision Real firmada del Rey mi padre, y sellada con nuestro sello, su tenor de la qual es este que se sigue.

Doña Iuana por la gracia de Dios Reyna de Castilla, de Leon, de Granada, de Toledo, de Galicia, de Seuilla, de Cordoua, de Murcia de Iaen, de las Algarues de Algezira, de Gibraltar, y de las Islas de Canaria, y de las Indias, Islas y tierra firme del mar Oceano, Condessa de Barcelona, Princesa de Aragon, y de las dos Sicilias, de Ierusalem, Archiduquesa de Austria, Duquesa de Borgoña, y de Brabante, Condessa de Flandes, y de Tirol Señora de Vizcaya, y de Molina, &c. A vos los concejos justicias regidores Caualleros, escuderos, officiales y hombres buenos de todas las ciudades villas y lugares destos mis Reynos y señorios, y a mis aposentadores mayores, y del Illustrissimo Principe Don Carlos, y del muy Illustre Infante Don Fernando, e infantes mis muy caros, y muy amados hijos, y otros qualesquier aposentadores de la gente de acauallo, e infanteria de mis guardas que yo mando o mandare hazer, y a otras qualesquier personas a quien lo deyuso en esta nuestra carta contenido, toca y atañe, o atañer puede o deue en qualquier manera, y a cada vno, y qualquier de vos, en vuestros lugares, y jurisdictiones, y cargos, y officios, salud y gracia.

Bien sabeys como a todos es notorio la mucha pobreza, que los Frayles Menores de obseruancia en estos mis Reynos tienen y padescen por seruicio de Dios nuestro señor, y por la obseruãcia de su orden, y quantos spirituales beneficios generales, y speciales, hazẽ en estos dichos mis Reynos, y en personas particulares dellos; por lo qual y por la mucha deuocion que tengo a la dicha orden, y a la conseruacion de la obseruancia della, desseo fauorescer a los dichos religiosos, y gratificar a las personas deuotas, que caritatiuamente los acogen; y reciben de camino en sus casas. Porq̃ mas honesta y recogidamente, que en mesones puedan rezar en ellas sus horas, y deuociones, y sus personas no esten en lugares profanos, y assi porque las personas, que lo susodicho

cho hazen, tengan mas causa de lo continuar de aqui a delante, como porque otros vengan a hazer lo semejante con mejor voluntad, y liberalidad de mas de lo que les obligare al seruicio de Dios, y la deuocion de la orden, y la charidad que tuuieren, y quisieren hazer a los dichos religiosos, mi merced y voluntad es que agora, y de aqui adelante para siempre jamas, en cada vna de las dichas ciudades, villas y lugares destos mis Reynos, y Señorios donde no vuiere monasterio de Sant Francisco, de su orden de obseruancia, sea exempta de huespedes, vna casa de qualquier persona, que por las dichas causas, quiera tener cargo de acoger, è hospedar en su casa a los Religiosos de la dicha orden, que de camino fueren o vinieren por las tales ciudades, villas y lugares, con tanto que la tal casa sea con voluntad del dueño della, para ello señalada, y diputada por el guardian del monasterio de la dicha orden, y obseruãcia mas cercana a la tal casa, y que mostrando en ella esta dicha mi carta, o su traslado signado de escriuano publico, con carta del dicho Guardian, por donde conste ser aquella la dicha casa señalada para lo susodicho, no de en ella ningunos huespedes de gẽte de acauallo, è infanteria de nuestras guardas, ni de ningunos grandes, ni de caualleros, ni de ningunas nuestras huestes ni armadas, ni de otras qualesquier personas de qualesquier estado o condicion, preeminencia o dignidad que sean, ni á sus personas de los dichos grandes, ni capitanes, ni principales. Pero entiendase que acaesciendo passar por los tales lugares el Rey mi Señor y padre, y yo, y los dichos Principes è infantes mis hijos, y qualquier dellos en persona, ó los otros Reyes, è sus hijos, que despues de mi vinieren, que en tal caso por el tiempo que el tal lugar ó lugares, estuuieremos nos sean las dichas casas exemptas de huespedes. Saluo si a la sazon estuuieren ya hospedados en ella algunos Frayles caminantes, de la dicha orden de obseruancia porque mi intenciones, que en tal caso no sean echados, ni desaposentados dellas, y por hazer mas bien y merced a las dichas personas, ó a qualquier dellas, es mi merced y voluntad, que agora, y de aqui adelãte en ningun tiẽpo, ni por alguna manera, no saquen dellas ropa, ni aues, ni paja, ni leña, ni otras cosas de guia, ni de aposentamiẽto, por quanto yo por seruicio de Dios, y por causa y razon de lo susodicho las relieuo de todo ello. Mandando al dicho Illustrissimo Principe Don Carlos mi hijo, y a los Infantes, Prelados, Duques, Marqueses, Condes, ricos hombres, maestres de las ordenes, y a los del mi Consejo, Oydores de las mis audiencias, Alcaldes, Alguaziles de la mi casa Corte, y chancillerias, y a los priores, comendadores, subcomendadores, alcaldes de los castillos, y casas fuertes, y llanas, y á todos los Corregidores, Gouernadores, Assistente, Alcaldes, merinos, prebostes, y otras justicias, y officiales qualesquier de todas las ciudades, villas y lugares destos dichos mis Reynos y señorios, y a mis aposẽtado-

tadores de los dichos Illustrissimos Principe, è infantes mis hijos, y de la dicha hueste è infanteria de mis guardas y de qualesquier grādes y de huestes, y de armadas, y de otras qualesquier personas de qualquier estado preheminencia, ó dignidad que sean, y á otras qualesquier personas mis vassallos y subditos y naturales, en sus lugares y jurisdictiones, cargos y officios que agora son, ó seran de aqui adelante, y a cada vno y a qualquier dellos que guarden y cumplan y hagan guardar, y cumplir esta dicha mi carta, y todo lo en ella contenido en todo y por todo, segun que en ella se contiene, y que contra el tenor y forma della no vayan ni passen ni consientan yr ni passar en tiempo alguno, ni por alguna manera. E si de lo que dicho es la dicha orden quisiere mi carta de priuilegio, mando á mis contadores mayores, y concertadores de priuilegios, y a los otros officiales que estan a la tabla de los mis sellos, que se lo den, libren, passen y sellen sin poner en ello embargo, ni impedimento alguno. Y los vnos ni los otros no fagades, ni fagan endeal por alguna manera sopena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra camara a cada vno que lo cōtrario hiziere. Y de mas mando al hombre que les esta mi carta mostrare que los emplaze que parezcā en la mi corte, del dia que los emplazare, hasta quinze dias primeros siguientes, so la dicha pena, so la qual mando a qualquier escriuano publico que para esto fuere llamado, que de ende al que se la mostrare testimonio signado con su sino, porque yo sepa en como se cumple nuestro mandado. Dada en la Villa de Madrid à dos dias del mes de Abril, año del Señor de mil y quinientos y diez años.

YO EL REY.

Yo Miguel Perez de Almaçan secretario de la Reyna nuestra Señora, la fize escriuir por mandado del Rey su padre, registrada, Nauarrete Licentiatus çapata Castañeda Canciller.

Don Phelippe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Ierusalem, &c. A vos los Concejos justicias y regidores, Caualleros, escuderos officials, y hōbres buenos de todas las ciudades villas y lugares destos nuestros Reynos y Señorios, é a nuestros aposentadores de la gente de a cauallo è infanteria de nuestras guardas è de qualesquier grandes, y personas particulares è de huestes de armadas q̃ nos mādamos e mādaremos hazer, è á otras qualesquier personas a quien lo de yusso en esta nuestra carta contenido toca è atañe, è atañer puede ó deue en qualquier manera, è á cada vno è qualquier de vos en vuestros lugares è jurisdictiones è cargos è officios, salud y gracia. Biē sabeys como á todos es notorio la mucha pobreza q̃ los frayles Menores de obseruācia destos nuestros Reynos tienē è padecē por seruicio de Dios nuestro Señor, è por obseruancia de su ordē, è quātos spirituales beneficios generales y especiales hazē en estos dichos nuestros Reynos e personas particulares

res dellos; por lo qual, e por la mucha deuocion q̃ tenemos á la dicha orden, y a la conseruacion de la obseruãcia della desseamos fauorescer a los dichos religiosos, y gratificar á las personas deuotas q̃ caritatiuamente los acogen y recibẽ de camino en su casa, porq̃ mas honesta è recogidamenteq̃ en mesones puedã rezar en ella sus horas y deuociones, y sus personas no esten en lugares profanos, y ansi porq̃ las personas q̃ lo susodicho hazen, tengan mas causa de lo continuar de aqui adelãte como porque otros vengã á hazer lo semejante cõ mejor volũtad, y liberalidad de mas de lo q̃ les obligare el seruicio de Dios, y la deuocion de la ordẽ è la charidad q̃ tuuieren è quisieren hazer á los dichos religiosos nuestra merced y voluntad es q̃ agora è de aqui adelãte para siempre jamas, en cada vna de las dichas ciudades, villas y lugares destos dichos nuestros Reynos y señorios dõde no vuiere monasterio de S. Francisco, o de su ordẽ o obseruãcia sea exempta de huespedes vna casa de qualquier persona q̃ por las dichas causas quiera tener cargo de acoger o hospedar en su casa á los dichos religiosos de la orden q̃ de camino fueren o vinierẽ por las tales ciudades, villas y lugares, con tãto q̃ la tal casa sea con voluntad del dueño della para ello señalada è diputada por el Guardian del Monasterio de la dicha orden, y obseruancia mas cercano a la tal casa, y que mostrando en ella esta dicha nuestra carta ó su traslado signado de escriuano publico con carta del dicho Guardian, por donde conste ser aquella casa señalada para lo susodicho no den en ella ningunos huespedes de gente de acauallo ó infanteria de nuestras guardas, ni de otros grandes ni caualleros de ningunas nuestras huestes ni armadas, ni de otras qualesquier personas de qualesquier estado condicion preeminencia ó dignidad que sean, ni a sus personas de los tales grandes è principales è capitanes. Pero entiendase que acaesciendo passar por los tales lugares, nos el Principe Don Fernando nuestro muy caro, y muy amado hijo ó los Reyes nuestros successores, que despues de nos vinieren, que en tal caso por el tiempo que en el tal lugar ó lugares estuuieremos no sean las dichas casas exemptas de huespedes. Saluo si a la sazon estuuieren ya hospedados en ellas algunos Frayles caminantes de la dicha orden de obseruancia, porque en tal caso nuestra intencion no es que sean echados ni desaposentados aellas, y por hazer mas bien y merced á las dichas personas, ó qualquier dellas, es mi merced, y voluntad, que agora, y de aqui adelante en ningun tiempo, ni por alguna manera no saquen dellas ropa, ni aues, ni paja, ni leña ni otras cosas de guia ni de aposentamiento. Por quanto nos por seruicio de Dios, y por causa y razon de lo susodicho, las releuamos de todo ello, y mandamos al dicho serenissimo Principe Don Fernando, y à los Infantes Prelados Duques, Marqueses, Condes, ricos hombres maestres de las ordenes, y á los

los del nuestro Consejo Presidente, è Oydores de las nuestras audiencias, Alcaldes, alguaziles de la nuestra casa è Corte è Chancilleria, è á los Priores Comendadores è subcomendadores Alcaydes de los Castillos è casas fuertes è llanas, è á todos los concejos Corregidores, Gouernadores, Assistente, Merinos, Preuostes, è otras justicias è officiales qualesquier de todas las Ciudades Villas y lugares destos dichos nuestros Reynos y señorios, y nuestros aposentadores, è del dicho serenissimo Principe, è de la dicha hueste, è infanteria de nuestras guardas, y qualesquier grandes, è de huestes, y de armadas, è de otras qualesquier personas de qualquier estado, y preheminencia, ó dignidad que sean, y a otras qualesquier personas nuestros vassallos, y subditos è naturales en los lugares y jurisdictiones, cargos, e officios que agora son ó seran de áqui adelante, è cada vno, è qualquier dellos que guarden y cumplan, y hagan guardar é cumplir esta nuestra carta, y todo lo en ella contenido en todo y por todo, segun que en ella se contiene contra el tenor y forma della no vays ni passeys, ni consintays yr ni passar en tiempo alguno, ni por alguna manera, sopena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra camara à cada vno que lo contrario hiziere, so la qual dicha pena, mandamos á qualquier escriuano que vos lo notifique è de testimonio de la notificacion, porque nos sepamos como se cumple nuestro mandado. Dada en Madrid à veynte y siete dias del mes de Agosto, de mil y quinientos è setenta y tres años. Dominus Episcopus Segouiensis. El Licenciado Pedro Gasco, el Licenciado Fuen Mayor, el Doctor francisco de Villafañe, el Licenciado Rodrigo Vazquez Arce, yo Pedro del Marmol escriuano de Camara de su Catholica Magestad, la fize escriuir por su mandado, con acuerdo de los del su Consejo, registrada, Iorge de Olaal de Vergara por Chanciller, Iorge de Olaal de Vergara.

Don Phelippe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragon de las dos Sicilias, de Ierusalem, &c. A vos el nuestro Corregidor de la Ciudad de Salamanca, ó vuestro Alcalde mayor, lugar teniente, que ordinariamente con vos reside el dicho officio, y à cada vno de vos, ó à quien esta nuestra carta fuere mostrada. Salud y gracia, sepades que por parte del Guardian Frayles, y Conuento del monasterio de S. Francisco de la dicha ciudad nos fue fecha relacion que por vna nuestra carta y prouision estaua cōcedido à la dicha ordē, q̄ en cada lugar dōde no tuuiessen monasterio pudiessē tener vna casa señalada con licencia del dicho Guardian, y del dueño della, dōde los religiosos se hospedasse de camino, la qual dicha casa fuesse libre, y exēpta de qualesquier huespedes, y de que no pudiessen sacar á los hermanos que los acogian ropa, aues, paja, ni leña

ni otra cosa de guia ni aposentamiento; y que contra el tenor de la dicha nuestra Prouision en todos los lugares de la comarca de la dicha ciudad, se auian repartido á los dichos hermanos dinero para pagar el gasto que se hazia en aposentar los soldados, y sobre ello eran muy molestados, en lo qual se hazia notorio agrauio á la dicha orden, y si passasse adelante vendria á ser de ningun effecto la dicha nuestra prouision, y no auria quien acogiesse en su casa á los dichos religiosos, supplicandonos le mandassemos dar nuestra carta, y prouision, para que las justicias destos nuestros Reynos guardassen, y cumpliessen lo que cerca lo susodicho tenia la dicha orden y en su cumplimiento no echassedes á los dichos hermanos, que acogiessen à los dichos religiosos los dichos huespedes ni se les hiziessen otros repartimientos para ellos, y que si por razon dello se les vuiessen tomado y sacado prendas, se les voluiessen, y restituyessen ó como la nuestra merced fuesse, lo qual visto por los del nuestro Consejo fue acordado, que deuiamos mandar dar esta nuestra carta para vos en la dicha razon, y nos tuuimos lo por bien, por la qual os mandamos que luego que con ella fueredes requeridos mostrandoseos, por parte del dicho guardian Frayles, y conuento del dicho monasterio de S. Francisco de Salamanca de la dicha ciudad, la dicha prouision original, que de suso se haze mencion, que ansi dizen tiene la dicha orden la guardeys, y cumplays, e hagays guardar y cumplir en todo y por todo como en ella se contiene, y contra su tenor y forma, no vays ni passeys ni consintays yr ni passar por alguna manera, sopena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra camara, so la qual dicha pena mandamos à qualquier escriuano vos la notifique y de testimonio de la notificacion, porque nos sepamos como se cumple nuestro mandado. Dada en la Villa de Madrid à 22. dias del mes de Hebrero de 1584. años. El Conde de Barajas, el Licenciado Ioan Thomas, el Licenciado Nuñez de Boorques, el Doctor Iuan Fernandez Çogollos, el Licenciado Francisco de Vera Aragon, yo Pedro Çapata del Marmol escriuano de Camara de su Catholica Magestad, la fize escriuir por su mandado, con acuerdo de los del su consejo, registrada Iorge de Olaal de Vergara Chanciller mayor Iorge de Olaal de Vergara.

Don Phelippe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Ierusalem, &c. A vos el Corregidor de la ciudad de Salamãca, ó á vuestro Alcalde mayor lugar tiniente, que ordinariamente con vos reside en el dicho officio, y à cada vno de vos, a quien esta nuestra carta fuere mostrada. Salud y gracia sepades que el guardian de S. Francisco de Salamanca, de la dicha ciudad nos hizo relaciõ diziẽdo q̃ por nos estaua mãdado q̃ á los hermanos de la ordẽ de S. Frãcisco que acogian á los religiosos de la dicha ordẽ en sus casas fuessẽ libres de huespedes, y no se les sacasse ni tomasse

ropa

ropa ni otra cosa, y porque en algunos lugares de la tierra de essa dicha ciudad se contrauenia á lo por nos mandado, y por el mes de Enero deste presente año, auian ganado prouision, de la qual hizieron presentacion para que se guardasse lo por nos mandado, y aunque se os auia notificado, no la auiades cumplido como erades obligado, y de hecho les repartiades, y echauades los dichos soldados, y les sacauades, y tomauades ropa para ellos, aunque estuuiessen los dichos hermanos fuera de sus casas, como nos constaria por cierta informacion de que hizo presentacion, y que por essa causa les venia a ser de muy poco, ó ningun prouecho la exempcion, y libertad que tenian, que por las dichas prouisiones les estaua concedido, suplicandonos le mandassemos dar nuestra carta tercera con costas y mayores penas expressando y declarando en ella que á los dichos hermanos de la dicha orden, no se les reparta ni come dinero, ropa ni otra cosa alguna para el sustento y gasto de los dichos soldados, aunque estuuiessen en la dicha ciudad, ó en el mismo lugar, donde los dichos hermanos viuian, ó como la nuestra merced fuesse, lo qual visto por los del nuestro consejo, fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra carta para vos en la dicha razon, y nos tuuimoslo por bien, por la qual vos mandamos que luego que con ella fueredes requerido, no hagays, ni consintays que se haga ningun repartimiento á los hermanos de Frayles de la dicha orden de Sant Francisco, para el sustento y gasto de los soldados, y no fagades ende al, so pena de la nuestra merced y de diez mil marauedis, para la nuestra camara, so la qual dicha pena mandamos á qualquier nuestro escriuano que vos la notifique, y de testimonio de la notificacion, porque nos sepamos como se cumple nuestro mandado. Dada en la Villa de Madrid á veynte y vn dias del mes de Agosto, de mil y quinientos y ochenta y quatro años, el Licenciado Iuan Thomas, el Licenciado Lope de de Guzmã, el Licẽciado Ximenez Ortiz, el Licenciado Chumacero de Sotomayor, el Licenciado Guardiola, yo Pedro çapata del Marmol Escriuano de Camara de su Catholica Magestad, la fize escriuir por su mandado, con acuerdo de los de su consejo registrada Iorge de Olaal de Vergara Chanciller mayor, Iorge de Olaal.

Adeo supradicta sunt vera vt ipsi fratres hospitantes religiosos præfatos non tenentur contribuere illud, quod pro accõmodandis militibus in oppidis distribuitur vt patet ex prouisione sequent.

Don Phelippe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, &c. A todos los Corregidores, Assistentes, Gouernadores, Alcaldes mayores y ordinarios y otros juezes, y justicias qualesquier de todas las ciudades villas y lugares de los nuestros Reynos y señorios, y á cada vno y qualquier de

vos en vuestros lugares y jurisdictiones á quien esta nuestra carta fuere mostrada. Salud y gracia, sepades que Bernardino de La Torre, en nombre de Fray Andres de Auila Ministro Prouincial de la Prouincia de Sanctiago, de los frayles Menores de la orden de Sant Francisco, de la regular obseruancia. Nos hizo relacion que á instãcia de los Prouinciales antecessores de su parte auiamos dado nuestras cartas y prouisiones para que los conuentos de la dicha orden, y prouincia tuuiessen en cada lugar vna casa de hermano adonde los frayles se acogiessen quando fuessen de camino ó á pedir limosna, y que el tal por razon de lo susodicho, fuesse libre y exempto de soldados y gente de guerra, y que no se le pudiesse hazer ningun repartimiento, ni contribucion para los alojar y encaminar, y que si alguno por la dicha razon se le vuiesse hecho se les boluiesse como constaua de los traslados de las dichas nuestras cartas, y prouisiones de que ante nos hizo presentacion, las quales aunque algunas justicias y concejos, auian guardado, otras no auian querido socolor de ciertas cartas y prouisiones nuestras, ganadas con siniestra relacion, diziendo que los dichos hermanos pretendian eximirse de contribuyr y pagar las alcaualas millones, y los otros pechos y seruicios tocantes á nuestro patrimonio, no siendo assi, porq̃ los dichos hermanos se allanauan, y siẽpre auian estado, y estauan prestos y llanos de pagar y contribuyr en todas las contribuciones, y repartimientos, que se hazian á sus vezinos como eran millones, pechos, alcaualas, seruicio y montazgo, moneda forrera, y otros semejantes repartimientos, de los quales no pretendian, ni jamas auian pretendido ser exemptos, sino solamente de que en cumplimiento de la merced por nos hecha a la dicha orden, no se les echassen soldados, ni gente de guerra, ni para su sustento, y encaminamiento se les hiziessen repartimientos, lo qual auiamos seruido de hazer en recompensa de la charidad, y limosna que los dichos hermanos hazian à los frayles en sustentarles, assi quando yuan de camino, como quando yuan á pedir, ó à predicar, ó à confessar. A la qual merced contrauiniendo à ella algunos de vos las dichas justicias de algunos pueblos, caso que no les echauades soldados les haziádes contribuyr y pagar en los marauedis que se repartian para sus alojamientos, ô encaminamientos, de que auia resultado, que ya no auia quien quisiesse ser hermano, y los dichos frayles por ser pobres, y no poder lleuar dineros, ni hallar acogida en los mesones, se yuan á los cabildos de las Iglesias, y á hospitales miserables, y à otros lugares indecentes, contra lo proueydo, y mandado por las dichas nuestras cartas y prouisiones, y nos pidio, y supplico le mandassemos dar nuestra carta y prouision para q̃ la merced hecha àla dicha ordẽ fuesse adelãte, y q̃ en su cũplimiẽto vos las dichas justicias, y cõcejos ni otras ningunas personas no echassedes soldados ni gẽte d guerra à los tales hermanos de la dicha ordẽ de S.

Francisco

Frãcisco, ni les hiziessedes repartimiẽto ni cõtribuciõ para los alojar, y encaminar, y si algo les estuuiesse repartido para lo susodicho, y sacado prendas os las mandassemos boluer poniendo os para ello graues penas, ó como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro consejo, fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra carta para vos en la dicha razon, y nos tuuimoslo por bien, por la qual vos mandamos á todos, y á cada vno de vos en los dichos vuestros lugares, y jurisdictiones, segun dicho es, que veays las dichas prouisiones que tienen los hermanos de la orden y obseruancia de Sant Francisco, que por nos les estan mandadas dar sobre la orden que se ha de tener cerca de lo susodicho, que con esta vos seran mostradas, y las guardeys y cumplays en todo y por todo segun y como en ellas se contiene, y contra su tenor y forma, y de lo en ella contenido, no vays ni passeys, ni consintays yr ni passar en manera alguna, y en su cumplimiento no les repartays ningunos soldados, ni gente de guerra, ni por razon de lo susodicho, les hagays ningun repartimiento, ni contribucion alguna para los alojar, y encaminar, y si algo les aueys repartido para lo susodicho se los boluays, y hazed boluer, y no fagades ende al. Sola pena de nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra camara, so la qual dicha pena mãdamos a qualquier nuestro escriuano vos la notifique, y dello de testimonio, porque nos sepamos como se cũple nuestro mandado. Dada en Madrid á nueue dias del mes de Mayo de mil y quinientos y noueta y seys años.

El Licenciado Rodrigo Vazquez Arze.

El Licenciado Guardiola.

El Licenciado Tejada.

El Licenciado Valladar Sarmiẽto.

El Licenciado Dõ Diego Fernando de Alarçõ.

Registrum autem huius prouisionis habetur apud Christophorũ Nuñez de Leon Notariũ Curiæ Regalis.

ARTICVLVS III.

Vtrum Syndici, & procuratores fratrum Minorum, & Monialium habeãt aliqua priuilegia põtificia.

Respõdeo dicẽdo, quod Martinus IIII. *concessit procuratoribus fratrum Minorum in Curijs sęcularibus & ciuilibus laborãtibus pro defensione ordinis prædictorum fratrum, ecclesiarum q; suarum singulis annis indulgentiã centum annorum.* Ita habetur in libro monumenta ordinum. a

a In 2. impres. fo. 260. conces. 663.

Et Sixtus IIII. in bulla aurea concessit, quod procuratores, Syndici Monialium S. Claræ, & *tertij ordinum fratrum & sororum eisdem priuilegijs & immunitatibus, gratijs fauoribus concessionibus indultis spiritualibus* & *temporalibus procuratoribus Syndicis fratrum Minorum & prædicatorum concessis, & in posterũ concedẽdis gaudeãt.* Ita habetur in eodẽ libro. b *Et Innocentius VIII. concessit, vt procuratores fratrũ Minorum, eorumq; substituti liberi parẽtes fratres sorores & vxores eorum possint promereri indulgentiãs stationũ,* & *alias fratribus prædictis concessas dicendo in ecclesijs huiusmodi fratrũ, quinq; Pater noster*

b In 1. impres. f. 66. & in 2. fo. 148. conces. 362.

& totidem Aue Maria pro fælici statu Ecclesiæ Romanæ. Ita in prædicto libro c, & in supplemento.

c In 1. impr. fol. 95. & in 2. fo. 70. concess. 162. & in supp. fol. 99. concess. 367.

ARTICVLVS IIII.

Utrum Syndici fratrum Minorum gaudeant priuilegijs fratrum, & possint conueniri corã iudice sæculari.

Respondeo de hoc obtentam fuisse à religione quandam Clementis VII. cõcessionem quæ habet in hunc modum.

Clemens Papa VII.

Dilecti filij salutem, & apostolicam benedictionem. Dum consideramus assiduos labores, & vigilias quos dilecti filij Syndici & procuratores domorum & monasteriorum fratrum Minorum S. Francisci regularis obseruantię, & monialium Sanctæ Claræ conceptionis & Annunciationis ordinum & sororum tertiæ regulæ Sancti Francisci sustinere non cessant, merito nos obligant, vt animarum suarum saluti consulamus ipsisque á quibusuis molestijs & iniurijs sibi, pro tempore illatis, quantumcumque Deo possumus releuamus idcirco vni Syndico, & procuratori huiusmodi cum illius vxore, & liberis præsenti & futuro singulę domui & monasterio prædictis pro tempore seruientibus, quod de cętero perpetuis futuris temporibus ipsi & eorum quilibet omnibus, & singulis indulgentijs & peccatorum remissionibus fauoribus & gratijs quibus fratres ordinis obseruantiæ prędictorum vtuntur potiuntur & gaudent, seu vti potiri & gaudere poterunt quomodolibet in futurum vti potiri & gaudere possint, & valeant, & insuper quibusuis causis & rebus ipsos syndicum, & procuratorem concernentibus, ciuilibus, criminalibus, & mixtis non nisi coram iudicibus conseruatoribus domorum illarum, quarum ipse Syndicus, & procurator fuerit de iustitia respondere teneatur authoritate Apostolica concedimus & indulgemus inhibendo, sub excommunicationis latæ sententiæ pæna vniuersis, & singulis iudicibus commissarijs Ecclesiasticis & sæcularibus quacumque authoritate fungentibus, nec de causis contra dictos Syndicos, & pocuratores motis & mouendis directe, vel indirecte, quouis quæsito colore sub prætextu se intromittere quomodolibet de cætero audeant, vel præsumere decernant, vel præsumant decernere quoscumque processus contra dictos Syndicos & procuratores, per alios quam dictos conseruatores in causis duntaxat contra eos motis, & mouendis habendos, & sententias faciendas nullos, & inualidos nulliusque roboris, vel momẽti fuisse & esse, ac irritum & inane si secus super his á quocunq; quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari non obstantibus præmissis ac cõstitutionibus ordinationibus Apostolicis nec nõ ordinũ prædictorũ iuramẽto, aut cõfirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus cæterisque contrarijs quibuscumque: volumus autem, quod præsentium transumptis manu publici notarij suscriptis (& sigillo alicuius Episcopi, seu personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ

eadem prorsus fides, tam in iudicio, quam extra illud adhibeatur, quæ adhiberetur si præsentes originales literæ essent exhibitæ, vel ostensæ. Datis Romæ apud Sanctum Petrum, sub annulo piscatoris die XVI. Aprilis M.D.XXVI. Pontificatus nostri. Anno tertio.

Hoc priuilegium non ad plenum refertur in compendio *a* mendicantium.

a Compend. mend. ti. procurator. seu Syndi. §. 13.

Circa quam magnam concessionem est notandum nihil debere dubitari de voluntate Domini Papæ, cum ex prædicto breui satis constet, de potestate tamen ad hoc ordinandum inquirere debemus, ad quod primo dicimus satis etiam nobis de potestate constare cum videamus Summum Pontificem, prædictas personas à potestate laica exemisse, & vt hoc euidentius rationibus iuridicis pateat, Primo notandum est satis esse aliquid, esse vno tantum nomine spirituale, imo & spirituali annexum, quo non subsit potestati Laicæ, sed soli Ecclesiasticæ, vnde statutum Basilij de non alienandis prædijs rusticis, vel vrbanis ministerijs, & ornamentis Ecclesiarum, illa reprobatum fuit potissima ratione, quod authoritate non fuit Romani Pontificis roboratum, prout Innocentius *b* III. determinat. Causa etiam iuris patronatus coram iudice Ecclesiastico definitur, quia est quid spiritualibus annexum vt Alexander Tertius *c* determinauit. Et ita nimirum si Summus Pontifex Laicis prædictā exemptionem concedat, licet enim sint laici, quodammodo tamen spiritualibus sunt annexi, cum sint à sua Sanctitate deputati pro seruitio fratrum, & nomine ipsius sint constituti, tamquā procuratores rerum & iurium Ecclesiæ Romanæ, quorum ipsi fratres habent vsum, facti, & sicut, quæ religiosis adhærent religiosa sunt, vt dicitur in iure *d*, & ex tali cohærentia suam desumunt naturam argumēto cuiusdam decretalis *e*, ideo nimirum si Syndici fratrum Minorum religiosis adhærentes naturam religiosorum sortiantur, & immediatè suæ sanctitati subdantur quo ad omnia, sicut ipsi religiosi subduntur, & non possint conueniri pro criminalibus, & ciuilibus, nisi à conseruatore à sua sanctitate deputato. Et confirmatur ex his quæ tradit Nauarrus *f* concedens, quod attento iure diuino solo, etiamsi clerici cum conueniuntur, vt homines vel ciues, hoc est super his, quæ sunt eis communia cum alijs hominibus etiam non Christianis possint conueniri, coram iudice laico, sed quod iure humano inducta sit hæc diuersitas, per quam non omnes Christiani, sed soli clerici, & monachi sunt exempti à potestate laica, & quo ad ea, quæ illis sunt communia cum eis, qui non sunt Christiani puta temporalia, & id quidem ob multas, & iustas causas ob quas merito eximi potuerunt etiam à solo Summo Pontifice perpendenti id conuenire regimini & saluti animarum fidelium ob varios respectus. Hæc Nauarrus. Ex qua Nauarri doctrina colligitur, quod Pontifex propter iustos respectus potest in prædictis casibus eximere à potestate laica, aliquos Laicos, & consequenter potuit eximere Syndicos fratrum Minorum cum ad id faciendum iusti satis adsint respectus, quorum præcipuus est ipsos Syndicos in administratione Syndicatus vicē Summi Pontificis gerere, eiusque esse æconomos & procuratores. Et sic videmus Pontificio diplomare familiares Sancti officij in prædictis casibus â potestate seculari esse exemptos, tum quia huic sancto tribunali inseruiunt, tum quia ipsi sunt serui Domini Papæ cuius nomine, & authoritate hoc sanctum tribunal est ordinatum & constitutum. Denique confirmatur nostra sententia, nam licet potestas Ecclesiastica suprema sit spiritualis data à Christo Domino ad regendum, & dirigendum homines ad finem supernaturalem supremum, indirectè siue in ordine ad supernaturalia habet amplissimam potestatem supra omnem temporalem, qua vti potest quando, & quantum necesse est ad finem supernaturalem, vt ostendit doctissimus Franciscus à Victoria *g*, & prædictæ concessiones ad finem supernaturalem videntur ordinari, cum in fauorem religionis sint factę quæ sine Syndico non potest conseruari, vt ex superioribus latè patet.

b c. Ecclesia de constit.

c ca. quanto de iudic.

d L. quæ religiosis ff. de reiuindicat.

e c super eo de parroch.

f Nauar. in c. nouit. de iudic. not. 5. n. 82.

g Victori. de potest. eccle. q. 5. vers. 8. propositio.

Denique hoc in terminis tenēt multi Doctores dicentes, quod vernaculi familiares, cōmensales serui, & domestici clericorum gaudent priuilegio fori etiamsi sint Laici,

& debent conueniri, coram iudice Ecclesiastico secundum Glossam, & Doctores relatos à Maranta *h*, & tradunt Baldus Barbacia Felinus Tiberius Decianus, optime Calcaneus, pro quo facit quoddam Decretum *i*, & traduntetiam Folerius *k* Crotus & Angelus. Quod ipsi extēderūt, vt procederet etiamsi præfati serui essent infideles, & quales dicantur vernaculi scribunt Lucas *l* de Pena Gregorius Lopez Auendaños Ferdinandus Bonier Augustinus Beroius Mandosius, & Mascardus. At Capicius *m*, restringit hoc priuilegium ad vernaculos Episcoporum, & dicit communem opinionem Ioannes de Montesperelo *n*, inter consilia Calcanei Abbas Iulius, & Farinacius.

Quod confirmatur, nam illi qui administant bona Ecclesiastica, & bona personarum Ecclesiasticarum habitando in suis domibus, & hæreditatibus sunt exempti, ab aliquibus tributis, vt colligitur ex iure, & tradunt Lucas *o* de Pena Bartolus Mauricius Dueñas Gregorius Lopez Rolandus à Valle Platea, & Tiberius Decianus. Ex quibus remanet satis perspicuum, quam cōformis sit iuri communi concessio Clementis VII. pro Syndicis data vt ipsi in ciuilibus, & Criminalibus sint à potestate seculari exempti.

h Marant. de ordin. iudic. 4. par. dis. n. 4. Hipolit. consi. 67. n. 60. Bald. & doct. in l. 2. C. de epis. & cler. Barbac. in c. 2. & ibi Felin. n. 2. de for. cōp. Decian. consi. 7. i c. eccles. ser uos. 12 q. 2. K Foler. in const. de per so. cler. n. 13 fol. 41. Cro consi. 363. n. 19. li. 3. Angel. in l. vlt. de se pulch. violat. & in l. 1. ff. adleg. iuli. mai. l Luc. de pena in Ru. C. de domest. in fin. li. 12. Greg. in l. 6. ti. 33. part. 7 Auend. v. viuir Bonier. in l. 1. v. famil. C. de ep. & cle. Ber. q. 35. per totū Man. in reg. Cancel. q. 10 Mascard. de prob. 2. tom. con 755. m Capit. decis. 12. n. 1. & 2. n Spere. cōsil. 72. Abbas in c. 2. nu 6. de for. cōp. Clar. in prac. q. 35. versic. Nunquid. v. familiares Farinacius de crim. titu. de inquisit. q. 8. n. 46. de offi. arch. o Luc. de pe na in l. 2. versic. hæc faciunt C. de nauib. non excus. lib. 11. Barr. in l. 1. C. de epis. & cleric. Maur. in l. vn. C. quoloco mul. mūd. sub debit. l. 10. p. 46. Duen. in reg. 100. amp. 2. Greg. in l. 51. v. que morā cō el Iōsti. 6. par. 1. Rol con. 61. nu. 4. vol. 4. Platea in l. sena-torū n. 3. C. de dignit. li. 12. Decianus vbi su. ti. 1. li. 4. 6. 9. n. 18.

QVÆSTIO XLI.

De procuratoribus quo ad personas potentes hoc munus exequi in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *QVæ sit differentia inter Syndicum & procuratorem.*

2 *Vtrum religiosi possint esse procuratores sine sui prælati licentia.*

3 *Vtrum procurator constitutus ad petendum debita expiret per professionem in religione.*

ARTICVLVS I.

Quæ sit differentia inter Syndicum & procuratorem.

Respondeo dicēdo, quod procurator largè, & secūdū Canones dicitur omnis administrator, vt patet ex iure *a*, sed secundum Leges *b*, & Canones propriè procurator est, qui aliena negocia mandato sibi à domino facto gerenda gratuitè suscipit plura, vel vnum & dicitur mādato à domino, ad excludendum tutorem, vel curatorem collegia & prælatos Ecclesię qui procuratorem non possunt constituere sed actorem, vel Syndicum, qui instituitur ab vniuersitate, vel à non vero domino, vnde Syndicus fratrum Minorum proprius debet nominari, & appellari procurator, ipse enim non instituitur à conuentu, & ab vniuersitate, neque à patribus generalibus, aut prouincialibus ipsius vniuersitatis, & congregationis ab ipsis enim nominantur, sed instituitur à verò domino, qui est Papa prout dictum in articulo primo quæstionis præcedentis. Ipse enim est dominus omniū quorum vsum habet religio fratrum Minorum. Verum est tamen, quod ea parte qua est defensor fratrum, & eorum immunitates & priuilegia facit via iuridica, vt actor obseruari Syndicus optimo iure nuncupatur, & sic dicit Archadius *b*, defensores quoque ciuitatum quos Græci σύνδικος appellant, &c. Dixi gratuitè quia si interuenit merces locator est operum, & ex eo quod Syndicus fratrum Minorum habet magna priuilegia apostolica, & regalia nō possumus ipsum ratione ipsorum priuilegiorum locatorem appellare. Hæc enim non illi conceduntur tamquā precium laboris, sed vt quædam remuneratio gratuita ipsi à Summo Pontifice, & à Regibus facta tanquam à patribus huius fraternitatis.

a c. Salutor. 1. q. 3. b l. 3. §. neg. de negot. gest.

b l. fin. defensores ff. de mun. & honorib.

ARTICVLVS II.

Vtrum religiosi possint esse procuratores sine sui prelati licentia.

Respondeo dicendo, quod videtur ipsos religiosos posse fieri procuratores sine sui prælati licentia. Cum filius fami-

familias in potestate patris existens non solum ad negotia sed etiam ad iudicia absque patris assensu possit fieri procurator prout Bonifacius a Octauus determinauit.

a c. qui generaliter. §. 1. de procurat. lib. 6.

Ac Clemens b V. ordinauit contrarium in religiosis dicens, religiosus procurator etiam si per alium religiosum sui vel alterius monasterij fuerit constitutus, sicut non potest sine sui superioris licentia procurationis officium suscipere, nisi pro suo in eademque lite consorte, ita non potest alium procuratorem constituere seu substituere, etiam si per constituentem hoc sibi expresse fuerit comissum. Ex qua decretali colligitur quod regularis non potest esse procurator, nisi in casu sui monasterij iubente prælato. Quod in fratribus minoribus regularis obseruantiæ etiam iubente prælato locum non habet cum ipsi, prout sacri c canones determinant, non possint aliquem in iudicio conuenire, neque suo nomine, neque alieno. Vnde fratres minores nomine syndici apostolici non possunt aliquid petere in iudicio, propter incapacitatem enim eorum comparendi in iudicio syndicus à sede apostolica constituitur.

b Clem. religiosus de procurat.

c ca. exiit de verb. sign. §. Clemēt. exiuit cod. tit.

ARTICVLVS III.

Vtrū procurator constitutus ad petendum debita expiret per professionem in religione.

Respondeo dicendo, quod si aliquis sit constitutus procurator, & habet mandatum ab aliquo creditore ad conueniendum debitorem eo ipso, quod monasterium ingreditur & profitetur mandatum expirat. Primo quia cum sit factus religiosus sicut nō potest officium procurationis suscipere, ita ipsum retinere prohibetur. Tum etiam quia & sic monachus quoad animam & salutem meliorem conditionem suam fecerit, vt dicitur in iure, a & consequenter ei rectè solui videatur iuxta quandam b legē. Cum tamen in monasterium ingreditur in Abbatis potestatem transit, vt notat quædam glossa, c & consequenter quoad creditorem redditur deterior exactio, efficitur namque in exigendo creditoris deterior conditio, & hoc spectādum est. Vnde merito lex reuocat mandatum desoluēdo ex præsumpta voluntate creditoris, vt est quidam textus d vbi Iason, Aretinus, Bartolus, Cumanus, & Imola. Et Angelus subijcit nō aduersari huic sententiæ quandam legem determinantem per religionem procuratorem posse mutari, quia vt post Angelum ait Beneuetus e loquitur de mutatione facti nō iuris cum ipso iure mutatio sit perfecta per dictum ingressum religionis.

a l. Deo nobis. C. de sacro sanct. eccles.

b l. eum qui ita §. si tibi. ff. de verbo. oblig.

c glo. in l. ex causa. §. Papinianus. ff. de mino.

d l. cū. quis ff. de soluēd. vbi Iason Aretin. &c.

e Beneuetus de adiecto. 3 par. n. 111.

QVÆSTIO XLII.

De protectoribus ordinum in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Qvam authoritatem habeat protector in ordine minorum.*

2 *Vtrum protector habeat iurisdictionem in moniales ordinis.*

ARTICVLVS I.

Quam authoritatem habeat protector in ordine minorum.

Respondeo dicendo, quod in a regula Seraphici Patris nostri Frācisci habetur in hunc modum. *At per obedientiam iniungo ministris, vt petant á Domino Papa vnum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem qui sit gubernator corrector & protector huius fraternitatis, vt semper sint subditi & subiecti Ecclesiæ Romanæ, &c.* Quod ministerium (vt asserunt) fœlicis recordationis Dominus Papa Gregorius IX. in minori adhuc officio constitutus primus ad ipsum postulatus assumpsit. Quod liberalissimæ charitatis, non vendicatione ordinariæ potestatis curam egit, quia (vt Hugo b ait in expositione regulę fratrum minorum) vt pater pijssimus filios gubernans necessaria eis sugge-

a reg. B. F. c. 12.

b super reg. fr. mino. ca. 12. habetur in monum. ordin. tract. 3. fo. 76. p. 2.

suggerendo procurando, paternisque siquā do deficerent correctionibus & increpationibus corrigens ab aduersarijs viriliter protegebat, nihil in his omnibus in præiudiciū ordinis vel obedientiæ ordinis prorsus attentans, sed erant ei fratres filiali potius charitate quam exacta per eum necessitate subiecti. *Qui ad Pontificatus apicem ascendens districtè inhibuit ne Cardinalis protector ordinis fratrum minorum se intromittat in rebus pertinētibus ad officia & gubernationē, seu correctionē fratrū dicti ordinis, nisi quādo prædicti fratres, aut aliqui ipsorū aliquid cōmitterēt cōtra tres articulos in regula prædictorū fratrū cōtentos, videlicet, quādo deuiarēt ab vnitate fidei, vel ab obedientia Romanæ Ecclesiæ, aut ab obseruātia suæ regulæ. Ita quod dictus ordo, & fratres eiusdem ordinis in nullo sint subiecti protectori huiusmodi, nisi duntaxat in casu, quo ipsorum fratrum communitas, vel generale capitulum (quod absit) à prædictis articulis, vel eorum aliquo deuiarent. Decreuit etiam irritum & inane quicquid secus factū fuerit. Statuit insuper, quod prædicti fratres recurrentes ad protectorem tamquam ad prælatum pro licentijs, vel alijs consimilibus puniātur grauiter, & actibus legitimis & officijs ordinis sint suspēsi ipso facto.* Ita habetur in monumentis *c* ordinum.

c In 2. impr. fol. 137. conces. 304.

Et Sixtus IIII. approbauit literas suprascriptas Gregorij IX. inserendo illas de verbo ad verbum, & robur perpetuæ firmitatis obtinere decreuit. Ac etiam declarauit, quod neque adhuc in præfatis tribus casibus habeat authoritatem præfatus protector, quando non vniuersi, sed solum aliqui prædicti ordinis professores in quouis numero á fidei vnitate ac sancta Romana Ecclesiæ obedientia deuiarent, vel regulam præfatam non obseruarent, Ita habetur in eodem libro. *d* Quas concessiones & declarationes Iulius Secundus approbauit & cōfirmauit, vt in supplemento *e* continetur, *insuper excommunicationem ipso facto infligens contra non obedientes protectori in pertinentibus ad suum officium in prædictis declarationibus expressum & limitatum*, prout aduertit Corduba *f* in additionibus ad compendium mendicantium.

d in 2. impr. fol. 138. concel. 304.
e fol. 38. confess. 253. & 255.
f Cord in addit. ad cōpē. ti. protector

ARTICVLVS II.

Vtrùm protector habeat iurisdictionem in moniales ordinis.

RESpōdeo dicēdo, quod Vrbanus IIII. statuit quod moniales sanctæ Claræ sint subditæ Cardinali qui pro tempore fuerit protector fratrum minorum, & illi teneantur firmiter obedire. Ita habetur in monumentis. *a* At Iulius Secundus concessit, vt prouinciales fratrum minorum habeant eādem potestatem & facultatem circa moniales sanctæ Claræ, illorum curæ cōmissas. Quam Vrbanus Quartus in regula prædictarum monialium cōmisit protectori dicti ordinis, ita habetur in *b* supplemento, de quo iā in *c* primo tomo latè diximus.

a in 1. impr fo. 291. tract. 3. & in 2. fo. 319. tract. 2.
b fol 72. cōcess. 220.
c 1. tomo. q. 20.

QVÆSTIO XLIII.

De prouincia & prouincialibus in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum erigi possit prouincia sine authoritate Papæ.*
2 *Quam authoritatem iure communi habeant prouinciales.*

ARTICVLVS I.

Vtrum possit erigi prouincia, aut erigi sine autoritate Papæ.

RESpondeo dicendo, quod quintus generalis ordinis minorum de obseruantia fuit vir magnæ virtutis frater Haymon

Anglicus

Anglicus maximus Theologus & totius speculum bonitatis electus in capitulo generali anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo nono celebrato præsente Domino Papa Gregorio IX. & vota eligentium recipiente, quem idem Dominus Papa confirmauit, ibi etiam præsente Domino Papa, & mandante facta est diuisio prouinciarũ ordinis & terminus limitatus, prout refertur in monumentis ordinum a Et anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo primo Domino Gregorio Decimo in vice Petri electo in eius præsentia industria D. Bonauenturæ, tunc generalis ordinis numerus prouinciarum ordinis fuit taxatus duabus augmentatis. Prout in eodem b libro continetur c in quo etiam refertur, quomodo anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo octauo Dominus Papa Nicolaus Quartus instituit, quod omnium custodum vnius prouinciæ voces haberent pro vna sola: statuit etiam, quod numerus prouinciarum olim sub Domino Gregorio papa in capitulo generali eo præsenti taxatus cum augmento duarum prouinciarum stet immutabiliter: ne alius sine licentia sedis Apostolicæ, & ordinis protectoris posit aliter mutare, nec illum numerum minuere vel augere. Et ita breui quodam, prout refertur in prædicto d libro statuit & ordinauit ac districtè inhibuit ne in ordine fratrum minorum fiat diuisio alicuius prouinciæ, vel nouarum prouinciarum multiplicatio absque Romani Pontificis licentia speciali per eius patentes literas concedenda faciente plenam & expressam de huiusmodi statuto & ordinatione, ac inhibitione mentionem: decreuitque irritum & inane si secus in hac parte contigerit attentari.

a in 2.tract. fol.226.p.2.
b in 2.tract. fol.228.
c in 2.tract. fol.229.p.2
d in 1.impr. fol.53. & in 2. fol. 136. concess. 303.

Quod autem iustissime fuerit facta prouinciarum diuisio constat ex his, quæ in simili ordinauit Pelagius e Papa dicens, omnibus Episcopis. Scitote certam esse prouinciam, quæ habet decem, aut vndecim ciuitates & vnum Regem, & totidem minores potestates sub se, & vnum Metropolitanum aliquosque suffraganeos decem, aut vndecim Episcopos iudices, ad quorum iudiciũ omnes causæ Episcoporum, & reliquorum sacerdotum ac ciuitatum referantur, vt ab his omnibus iustè & consona voce decernantur: nisi ad maiorem authoritatem fuerit ab ijs, qui iudicandi sunt appellatum. Vnde non oportet, vt degradetur vel dehonoretur vnaquæque prouincia, sed apud semet ipsam habeat iudices sacerdotes & Episcopos singulos, videlicet secundum ordines suos, & quicunque causam habuerit à suis iudicibus iudicetur & non ab alienis idest à suæ iustis iudicibus prouinciæ, & non ab extraneis: nisi (vt iam est prælibatum) à iudicandis fuerit appellatum. Hæc Pelagius Papa, ex cuius canonis & decreti argumento satis colligitur quam optime fuerit in religionibus prouinciarum diuisio facta, & suis limitibus vnaquæque terminata, ne vnaquæque prouincia degradetur, vel dehonoretur si à patribus aliarum prouinciarum, earum causæ decidérentur.

e c.scitote.6 q.3.

Quod à solo Papa posit fieri prouinciarum erectio & diuisio dictum est latè in primo tomo. f

f 1.10.q.13.

ARTICVLVS II.

Quam authoritatem iure communi habeant prouinciales.

RESPONDEO dicendo, quod habent iurisdictionem quasi Episcopalem in suos subditos iuxta quandam glossam a receptam, & ab aliquibus putatam singularem quam commendat Cardinalis dicẽs eam seruari de consuetudine, & quòd ipse fecit eam frequenter obseruare, & per illam glossam ait Abbas, b quod huiusmodi prælati exempti, qui habent iurisdictionem quasi Episcopalem possint exercere in suos subditos ea, quæ Episcopi in suos, & ita tenet Nauarrus, c quod quoad priuilegia multo maiorem authoritatem habent præfati prælati, prout late diximus in d primo tomo, & in secundo, & in hoc tertio etiam aliqua dicemus.

a Clem. 1. v. proprij de rebus eccle. nõ alien. ibi Cardin. n.4.
b Abb. in c. 1. de reb. eccles. nõ alie.
c Nau. lib. 5. consi. tit. de priui. cõs. 23.
d 1.10. q.10.

(?)

QVÆS-

QVÆSTIO XLIIII.

De purgatorio in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Quid sit purgatorium.*
2 *Vtrum prælati religionum habeant aliquod priuilegium pro liberatione animæ à purgatorio.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sit purgatorium.

Espondeo dicendo, quod purgatorium esse post hanc vitam docet fides Catholica, nã licet sub hoc nomine purgatorij id in sacra scriptura expressè non habeatur: at vero in sententia sub alijs verbis rectè intellectis id significantibus ibidem continetur, & licet plurimæ authoritates ad hoc comprobandum adducantur præcipuè duæ afferuntur. Prima est Tobiæ a. quæ ait, panem tuum & vinum tuum super sepulturam iusti constitue, frustra autem talis oblatio fieret, nisi ad pœnarum expiationem. Secunda illud Machabæorum. b Iudas Machabæus duodecim millia dragmas argẽti misit Hierosolymã offerri pro peccatis mortuorum &c. Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur. Quæ authoritas manifeste probat esse purgatorium, & certum est de fide hunc Machabæorum librum esse canonicum, prout definitur in Concilio Tridentino, & ita hãc partem contra Hæreticos latè defendunt Castro d & Corduba.

a Tobiæ 4.
b 2. Mach. 12
c Conc. se. 4.
d Castro aduers. hære. v. purgatoriũ. Cord. li. 15. q. 9. de indulg. q. 1.

ARTICVLVS II.

Vtrum prælati religionum habeant aliquod priuilegium pro liberatione animæ à purgatorio.

Respondeo dicendo, quod patres ordinis minorum habent priuilegium quoddã à Clemente a VII. concessum viuæ vocis oraculo, cuius tenor sequitur.

a habet. apud Parassolum fo. 136.

Nos Laurentius Episcopus Albensis Romanæ Ecclesiæ Cardinalis sanctorum quatuor Coronatorum, & maior pœnitentiarius vniuersis & singulis Christi fidelibus præsentes litteras nostras inspecturis fidem facimus & attestamur. Qualiter sanctissimus in Christo Pater & Dominus noster Dominus Clemens Diuina prouidentia Papa Septimus, ad humiles preces nostras dilectis nobis in Christo venerabilibus religiosis, correctori domus Sanctissimæ Trinitatis de vrbe ordinis Minimorũ Sancti Francisci de Paula, ac alijs fratribus domus Sanctissimæ Trinitatis dumtaxat, generali vero, ac zeloso necnon prouincialibus & localibus correctoribus, & alijs superioribus ordinis etiam pro tempore existentibus, ac vnius cuiuslibet ipsorum secundum religionis ingressum antiquiori socio, vbicunque se transferre ex merito obedientiæ contigerit, vt singulis secundis & quartis ferijs cuiuslibet hebdomadæ totius anni, Missas pro animabus defunctorum celebrare volentes easdem indulgentias pro animabus defunctorum huiusmodi consequantur, acsi in Ecclesia Sancti Sebastiani, Laurentius, & Scala Cæli, & Gregorij, & Potentianæ extra & infra muros almæ vrbis celebrassent, ac pari modo missæ huiusmodi animabus defunctorum pro quibus eas celebrandas duxerint suffragentur perinde, ac si in præfatis & alijs quibuscunq; etiã qualitercunq; priuilegiatis ecclesijs infra & extra muros vrbis, celebrasset facto nobis desuper viuæ vocis oraculo, cõcessit, pariter & indulsit præsentibus perpetuis futuris tempo-

temporibus duraturis; & in cōtrarium facientibus, non obstantibus quibuscunque. In quorum omnium fidem literas nostras fieri, nostrique sigilli oblongi iussimus appensione comuniri. Datum Romæ in ædibus nostris anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo vigesimo quarto, die vero decima mensis Iuly Pont. S, D. N. anno primo.

Quam concesionem aliqui non intelligentes affirmabant per communicationem non solum prælatos locales ordinum mendicantium, sed etiam seniores domus secundum religionis ingressum missam dictis diebus celebrantes hoc suffragium pro animabus purgatorij posse lucrari non intelligentes, quod seniores secundū religionis ingressum in dicta religione sunt quidam consultores electi in capitulo, in ipsius enim religionis regula b præcipitur, vt vnicuique prælato assignētur in capitulo tres consultores qui dicuntur seniores cum quibus tractet ea, quæ ad regimen cōmissæ administrationes spectant. Quod in alijs religionibus nō video obseruare, & ita in alijs religionibus in quibus huiusmodi vsus non est admissus solum prælati in dictis diebus pro animabus celebrantes hanc possunt consequi indulgentiam. Cum concessum prælatis vnius religionis aliis prælatis alterius religionis per viam communicationis conceda tur. Alia priuilegia pro animabus purgatorij vide in secundo tomo. c

b Regul. minimorum c. 10. nu. 17. & correctoriū. c. 9. n. 3.

c s. to. q. 96.

QVÆSTIO XLV.

De quadragesimæ Ieiunio in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum ieiunium quadragesimæ obliget arctius religiosos quam seculares.*

2 *Vtrum supradicta sint abrogata, & quomodo non abrogata intelligantur.*

3 *Vtrum si Natiuitas Domini venerit in feria sexta aut Sabbato possint religiosi carnes manducare.*

4 *Vtrum si die Sabbati Natiuitas venerit possint religiosi contra præceptum aut consuetudinem vesci animalium intestina & extremitates.*

ARTICVLVS I.

Vtrum ieiunium quadragesimæ obliget arctius religiosos quam seculares.

Espondeo dicendo, quod quadragesima habet septem septimanas, cui addidit Thelespho rus Pontifex septimam hebdomadam, & vocatum est hoc tempus quinquagesima, vt ait D. Ambrosius. a

Et sic Telesphorus b vrbis Romanæ Archiepiscopus omnibus Episcopis, scripsit dicens, statuimus vt septem hebdomadas plenas ante sanctum Pascha omnes clerici idest in sortem Domini vocati à carne ieiunent, quia sicut discreta debet esse vita clericorum à laicorum cōuersatione, ita & in ieiunio debet esse discretio. Has ergo septem hebdomadas omnes clericis à carne & delicijs ieiunij ieiunent, & hymnis & vigilijs atque orationibus inhærere die noctuque studeant. Quæ omnia quoad tempus prædictum quadragesimæ maximè cōmendat declarat & astringit Beatus Gregorius c Augustino Anglorum Episcopo scribens in hunc modum.

a c. quadragesima. 4. dist.
b c. statuim. 4. dist.
c ca. denique dist. 4.

Denique sacerdotes & diaconi & reliqui omnes quos dignitas Ecclesiastici gradus exornat à quinquagesima propositum ieiunandi suscipiant, quo & aliquid ad pensum sanctę institutionis adijciant, & eorum quę in laicali ordine consistunt obseruantiam sicut loco ita & religione præcellant.

De ipsa vero die Dominica hæsitamus quidnam dicendum sit, cum omnes laici & seculares illa die plus solito cæteris diebus, accuratius cibos carniū appetant: & nisi noua quadam auiditate vsque ad medias noctes se ingurgitēt, & non aliter se huius sacri temporis obseruationem suscipere putant, quod vtique non rationi, sed voluptati, imo cuidam mentis cæcitati adscribendum est: vnde nec à tali consuetudine auerti possunt, & ideo cum venia suo ingenio relinquendi sunt, ne fortè peiores existant si à tali consuetudine prohibeantur. Vt enim ait Salomon qui multum emungit elicit sanguinem

guinem. Et post pauca ait idem Gregorius. Par autem est vt nos qui his diebus à carnibus animaliũ abstinemus, ab omnibus quoque, quæ sementinam trahunt originem carnis ieiunemus à lacte, videlicet caseo & ouis.

Et idem Gregorius post pauca dicit. Cæterum piscium esus, ita Christiano relinquitur, vt hoc ei infirmitatis solatium non luxuriæ pariat incendium. Denique qui à carne abstinent, neque sumptuosiora marinarum belluarum conuiuia preparent. Vinumquoque, ita bibere permittitur, vt ebrietatem omnino fugiamus, alioquin restat, vt omnia quæ corporibus libent similiter faciamus. Hæc Gregorius.

ARTICVLVS II.

Vtrum supradicta sint abrogata & quomodo non abrogata sint intelligenda.

a c. denique in fin. d. 4.

RE spondeo dicendo, quod Gratianus a Compilator grauissimus decretorum postquã supradicta sanctorum patrum recitauit decreta ait in hunc modum. Hæc & si legibus constituta sint, tamen quia communi vsu approbata non sunt: non obseruantes transgressionis reos non arguunt, alioquin his non obedientes proprio priuarentur honore, cum illi qui sacris nesciunt obedire canonibus penitus officio iubeantur carere suscepto, nisi forte quis dicat, hæc non decernendo esse statuta, sed exhortando conscripta, decretum vero necessitatem facit, exhortatio autem liberam voluntatem excitat.

b c. non liceet de consecr. dist. 4.

Pro cuius rei explicatione notandum est quod Martinus b Papa in quodam Concilio determinauit, quod non liceat quinta feria fratres nouissimæ septimanæ ieiunium soluere & omnem exhonorare quadragesimam, sed syncere abstinentes totam quadragesimam perexigere. Et rursus pro explicatione notat Speculator, c quod quadragesima incipiebat à Dominica prima post Cineres & durabat, vsque ad quintam feriam in Cæna Domini exclusiue, eo enim die Christus Dominus Pascha celebrauit. Quod Martinus Papa reuocauit, & in Concilio d Laodicensi dicitur. Non oportet in quadragesima quinta feria vltimæ hebdomadæ ieiunium dissolui, & totam quadragesimam inhonorari, sed per totos dies ieiunare, & esus abstinentiæ conuenientibus, idest, aridioribus vti. Vnde quadraginta dies ieiunij Domino consecrarentur, sicut ipse suo Ieiunio consecrauit ordinatum est, vt ieiuniũ quadragesimæ à feria quarta Cinerum sumeret initium, & in Sabbatho sancto suum cursum cõsummaret, & ita dies quadraginta complerentur quibus diebus omnes fideles tenentur ieiunare, & ab escis carnis & à carne originem trahentibus abstinere. Dies enim Dominici quadragesimæ in numerum quadraginta dierum prædictorum quibus clauditur quadragesima minime ingrediantur, prout in Concilio e Agathensi est ordinatum,

c Speculat. in rationali diuini offi. lib. 6. c de domini. 1. in qua. d c. nõ oportet de consecra. d. 4.

e ca. placuit de consecr. dist. 3.

Notandum est etiam pro explicatione, quod sacerdotes & clerici & vocati in sorte Dñi nõ tenentur modo sub mortali à carnibus abstinere illis duobus diebus primis post quinquagesimã feria, scilicet, secunda & tertia. Ait enim August. f in lib. de vera religione, sicut enim moribus vtẽtiũ in cõtrariũ nonnullæ leges hodie abrogatæ sunt, ita moribus vtentium ipsæ leges cõfirmantur. Vnde illud Thelesphori Papæ qui decreuit, vt clerici generaliter à quinquagesima ieiunandi propositum susciperent, & à carnibus & delicijs abstinerent, quia moribus vtentium approbatum non est, aliter agentes transgressionis reos non arguit. Verum est tamen, quod apud religionis decretum Thelesphori, est receptum saltem in communitate, in refectorio enim illis duobus diebus à nullo religioso carnes manducantur. Quod ita stricte obseruatur, vt ego putem ratione scandali eas in refectorio manducare esse peccatum graue, si id fiat in religionibus, vbi talis & tam laudabilis viget consuetudo sicut in nostra fratrum minorum de obseruantia religione inuiolabiliter obserua tur, licet enim clericis impositum fuerit à Thelesphoro prędictũ decretũ, aduertendum tamen, quod fuit etiam impositum à Diuo Gregorio fruentibus dignitate Ecclesiastica. Cuius modi sunt omnes regulares, prout tradit g Syluester & alij quos allegat & sequitur Marcus Antonius Cucus.

f cap. Iniiti s dist. 4.

g Sylu. eccl. 1. n. 6. Cuq. lib. 3. mai. in stir. tit. 8. de preson. eccle n. 10.

(?)

ARTICVLVS III.

Vtrum si Natiuitas Domini venerit in feria sexta, aut Sabbato possint religiosi carnes manducare.

REspONDEO dicendo, quod comedere carnes sexta feria sine causa infirmitatis est peccatum mortale vt sancti a Patres determinauerunt. Quod tamen fallit nisi sit dies Natiuitatis Domini, quia tūc licite ab omnibus comeduntur, nisi ab his qui voto, aut regulari obseruantia ad non comedendum tenerentur, vt in quadam decretali b definitur. Et ait Syluester, quod multo magis quando Natiuitas Domini est in die Sabbati qui vult dicere, quod ex quo determinatum est vt fideles possint comedere carnes in die veneris quādo in ea Natiuitas Domini venerit à fortiori idem dicendum erit quando venerit in Sabbato, cum abstinentia à carnibus in Sabbato non sit ita stricta, sicut in die veneris. Ieiunium enim veneris est propter Passionem Christi Domini. Ieiunium autem Sabbati & abstinentia est propter sepulturam, prout ait Innocentius Papa d dicens, ac sicut in sexta feria propter passionem Domini ieiunamus sic sabbatum prætermittere non debemus quoniam intra tristitiam & lętitiam illius temporis videtur inclusum. Et quamuis ieiunij obligatio fuerit sublata quoad istos dies, adhuc vis, & obligationis vinculum maneat quoad esum carnium, vt sexta feria & Sabbato prohibeamur sub sceleris grauissimi pæna carnibus vesci, quod de sexta feria planè fatentur glossa e Archidiaconus & Cardinalis, de Sabbato vero illud obseruandum est, obtentum esse: quod cuiuscunque prouinciæ consuetudo seruanda sit, sicut summus Ecclesiæ Pontifex admonet, & est optima D. Augustini g respōsio in epistola ad Casulanum presbyterum, vnde Galli carnibus vescuntur sabbatis à natali Domini vsque ad purificationem teste Paludano h Castellani Hispani omnibus Sabbatis vescimur nisi præceptum ieiunij immineat animātium extremitatibus & intestinis ac visceribus.

a c. de esu carnium de cōsecra. d. 4.

b c. fin. de obser. ieiunij.

c Sylu. tit. ieiuniū. nu. 26.

d c. sabbato. de consecr. dist. 4.

e glo. Archi. & Cardin. in d. cap. de esu carnium.

f ca. consiliū de obseruat. ieiun.

g ca. de illa. 12. dist.

h Palud. in. 4 d. 15. q. 4. colum. 5.

Ex quibus omnibus colligitur, quod obseruantia abstinentiæ à carnibus magis rigorosa est in sexta feria quam in Sabbato, cum in sexta feria non varietur, in Sabbato autem videamus abstinentiam variari, imo demonstrat doctissimus Couarruuias i apud Græcos & in orientali Ecclesia olim ieiunium Sabbati etiam in quadragesima prohibitum fuisse, & à præcepto ieiunij exceptum, vnde cum sacri canones fidelibus concedant, vt non abstineant à carnibus in feria sexta quando tali die Natiuitas Domini nostri aduenerit, à fortiori id etiam fidelibus debemus iudicare esse concessum quando in Sabbato dicta celeberrima concurrerit festiuitas, quod vt quid indubitatum sensit Syluester in loco superius allegato.

i Couar. li. 4 var. resol. c. 20. n. 6.

Nec obstat quod aliqui contra hanc opinionem opponere conati sunt, scilicet, quod priuilegium supradictum datum fuit fidelibus quando in sexta feria festum Natiuitatis Domini venire contigerit, & ad Sabbatum minime debere extendi cum priuilegia sint stricti iuris, & per consequens strictè interpretanda: nam dispensatio contra ius commune strictissimè interpretanda est, vt dicitur in iure k & tradunt Innocentius Ioannes Andreas, Butrius & alij quos refert, & sequitur Iason, nam respondetur. Primo, quod latè interpretatur cum ipsum priuilegium habet expressam rationē, quæ in alio casu fortius militat, prout tradunt l Decius, & Minandus, & ratio huius dispensationis in sexta feria apponitur in dicta decretali, scilicet, propter tantæ festiuitatis celebritatem, quę ratio à fortiori viget in sabbato. Et late etiam interpretatur quando est gratiosa, prout idem Decius m & Minandus resoluunt. Constat autem hanc dispensationē esse gratiosam, cum nulli ex ea præiudicium sequatur. Pariter etiam latè interpretatur, cum est in corpore iuris inclusa iuxta Decium, n & Felinum. Hoc autem priuilegium & dispensationem in corpore iuris inclusum esse videmus, & ideo latè interpretandum esse iudico, & sic ad Sabbatum extendendum, in qua re aliquantulum sum immoratus quia vidi quosdam doctissimos viros, in anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo nono, in quo Natiuitas Domini in Sabbato occurrit de hac re dubitasse asserentes in Academia Complutensi

k c. 2. de filijs presbyte. lib. 6. Innocent. n. 18 in c. dudū de elect. Andrę. Butrius Panor. & Imol. in c. de multa de prębē. Iason. in. l. si ita scriptum n. 8. ff. de lib. & posth. & in. l. re cō iuncti. n. 178. delegat. 3.

l Deci. in c. at si clerici. § de adulte. de iud. n. 88. Minand. in constit. in aliquibus. 3. notab. n. 62.

m Deci. vbi sup. n. 91. 95 97. Minand. vbi su. n. 62.

n Deciu. vbi su. Feli. in c. postulasti. n. 9. & pluribus seqq. de rescript.

plutensi de hac re similiter fuisse dubitatum, & aliquibus illius celeberrimæ vniuersitatis viris doctis contrarium visum fuisse verum. De quo ego maximè dubito, existimo enim nullum virum doctum contrariæ sententiæ ex proposito assensum præbuisse.

Circa supradictam decretalem in quantum dicit, quod hi qui voto vel regulari obseruantia ad non comedendum carnes tenentur obligantur in die veneris & si tali die contigerit Natiuitatem Domini occurrere, & non possunt vesci carnibus, nota primo secundum Syluestrum, o quod prælatis in religione potens dispensare in esu carnium potest dispensare cum suo subdito in feria sexta si sit natale, vt carnes possit comedere, quia cum insint duæ prohibitiones, scilicet, ecclesiæ, & religionis, sublata prima per ecclesiam stat solum secunda super quam potest prælatus. Nec obstat quod Ecclesia cum istis non dispensat, quia verum est quantum ad obligationem voti, & religionis non quoad obligationem Ecclesiæ, vnde si cum tali iam fieret dispensatio, in voto iam poterit comedere carnes si deinde natale veniat in feria sexta. Hæc Syluester. Quæ doctrina videtur dubia, ex Abbate p super allegatam Decretalem dicente. *Ex hoc infero ad notabile dictũ, quod vbi constitutio disponit id quod ius commune & aliquid vltra sublato iure communi non tollitur constitutio sicut hic non tollitur votum concurrens cum iure communi & disponens aliquid vltra*. Qui videtur in iure, quod in hoc casu reuocat Summus Pontifex ius commune disponens, quod sexta feria sit abstinentia à carnibus seruanda respectu omniũ fidelium, at non reuocat ius commune prædictum quando est coniunctum voto, aut regulari obseruantia. Et sic religiosi non solum ratione voti & regularis obseruantiæ tenentur sexta feria contingente, tunc Natiuitate Dominica abstinere à carnibus, sed etiam iure communi, & quoad ipsos tale ius nõ est reuocatũ. Vnde infertur, quod licet prælati possint dispensare in voto & regulari obseruantia, quia tamen nõ possunt dispensare in iure communi prohibente sexta feria carnes manducare non possunt dispẽsare cum religiosis prædictis, vt in die Natiuitatis Domini aduenientè in sexta feria vt carnes manducent, cum ius commune quoad dictos religiosos per Honorium III. q non sit reuocatum.

Secundo nota, quod illi qui vouerunt nũquã comedere carnes, nõ possunt in die Natiuitatis quocũque die aduenerit eas manducare, etiam si in feria sexta talis dies aduenerit, ex quo enim nullum diem excepit generaliter & indistinctè intelligi debet, prout probat Abbas. r Quod idẽ dicendũ est de eo qui vouit nõ comedere carnes sexta feria, tenetur etiã in die Natiuitatis ab eis abstinere quia ex quo vouit generaliter in sexta feria abstinere, tenetur abstinere in qualibet sexta feria, & hãc opinionẽ videtur approbare Ioannes Andreas. Sed alij dicunt tale votum in feria sexta non comedendi carnes debere ad esum illicitum referri, & sic non esse ad Natiuitatem Domini transferẽdum, cum tali die etiam in sexta feria esus carnium sit licitus, nisi vouens habuisset animum hunc diem includendi, at contraria opinio est vera & in eam videntur inclinari omnes scribentes.

Tertio notandum est, quod qui vouit non comedere oua in sexta feria, si sit dies Natalis Domini non potest secundum aliquos comedere carnes, quia abstinentia ouorum includit abstinentiam carnium, non ẽ conuerso, vnde qui vouit abstinere ab ouis etiam videtur vouere abstinere à carnibus. At Syluester s distinguendum putat, dicens, quod si habitualiter intendebat se eo casu velle priuare carnibus, vt quia si hoc memoriæ venisset hoc deliberasset, & vouisset nõ potest comedere carnes, si verò non intendebat se priuare carnibus, potest eas comedere, quia tantum obligatur, quantum intendebat. Si verò non scit discernere, vtrum intenderit, an non intenderit eas comedere non propter dictam rationem, quæ potius est ad oppositum, quia priuans se minus dilecto, non priuat se magis dilecto, sed ideo quia in dubijs tenenda est via securior, vt admonent canones, m sed quia hoc non est necessariũ, sed sufficit eligere tutam, ideo contrafaciens nõ esset iudicandus de mortali nisi fortè ratione erroneæ conscientiæ. Hæc Syluester.

Mihi in hac parte videtur dicendũ, ꝙ in dubio hic nõ potest comedere carnes si abstinẽtia ouorũ fuit promissa ab eo qui ratione alicu-

o Syl. tit. ieiun. n. 27.

p Abbas. in d. c. fi. de obser. ieiun. in fin.

q d. c. fi. de obser. ieiun.

r Abbas in d. c. vlt. n. 3.

s Sylu. tit. ieiun. n. 27.

t c. iuuenis de sponsalib.

alicuius priuilegij, aut consuetudinis poterat ea licitè manducare: nam certè hic promittendo abstinentiam ab ouis nihil aliud videtur vouere quam priuare se ab esu illius rei, quæ sibi licita erat, & non vouit non comedere carnes quia id sibi illicitum erat, & voluit per consequens remanere in obligatione sola, qua secundum ius canonicum tenebatur carnes non manducare: vnde in die Natiuitatis sexta feria occurrente non poterit comedere oua, poterit tamen carnes manducare, si autem abstinētia ouorum fuit promissa ab eo cui illicitum erat in sexta feria illa manducare in hoc casu videtur dicendum, quod cum illa promissio fuerit facta Deo in macerationem carnis, & vt illa abstinentia ab ouis esset opus magis acceptū addendo ipsi vltra obligationem iuris obligationem aliam voti, vt magis passionē Christi Domini recoleret sexta feria, in qua fuit Dominus Crucifixus & mortuus non poterit talis vouens carnes manducare, cum comedendo carnes à fine intento recedere videatur. Nec illud dictū Syluestri me vrget cum ait, quod qui priuat se minus dilecto, non videtur se priuare magis dilecto, illud enim absolutè loquendo verū est, at ratione alicuius circunstantiæ potest contingere, vt priuans se minus dilecto videatur se etiam priuare magis dilecto, si priuatio minus dilecti includit in se priuationem magis dilecti aut quia priuatio minus dilecti ordinatur ex quadam morali consequentia ad priuationem magis dilecti, priuatio autem comedendi oua propter Deum in sexta feria facta ab eo qui ipsa non poterat comedere videtur per moralem consequentiam includere abstinentiam etiam à carnibus, nam si in memoriam passionis Domini abstinentiam vouerat ouorum, quæ alias de iure edere minimè poterat, per moralem consequentiam videtur etiam carnis abstinentiam vouere si enim talis consequentia moralis in hoc casu negaretur minimè iste vouens passionem Christi prout intendebat recoleret.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum religionibus, in quibus ex voto aut ex præcepto, aut ex obseruantia regulari est illicitum vesci animalium extremitatibus, & intestinis in die sabbati possint regulares ea comedere quando Natiuitas Domini in sabbato ceciderit.

RESpondeo dicendo, quod Papa Honorius Tertius Pragensi Episcopo rescribens sic ait. Explicari per Sedem Apostolicam postulasti & infra respondemus, quod illi qui neque voto, neque regulari obseruantia sunt astricti in sexta feria si festum Natiuitatis Dominicæ die ipso venire contigerit carnibus propter festi excellentiam vesci possunt secundum consuetudinem Ecclesiæ generalis. Nec tamen hi reprehendēdi sunt, qui ob deuotionē voluerint abstinere. Qua decretali supposita, & ratione eius perpensa videtur asserendum regularibus quibus ex voto præcepto, aut obseruantia regulari imponitur, vt nō possint comedere in sabbato intestina & extremitates animalium propter honorem Virginis Mariæ, ijs in die sabbati occurrente Natiuitate Domini vesci minime licere.

a c. explicari de obser. ieiu.

Pro cuius rei explicatione & probatione est notandum fuisse & in canone Apostolorum ab initio Ecclesiæ, & legis Euangelicæ præceptum ieiunium quartæ & sextæ feriæ, cuiuscunque hebdomadæ, & postea sabbati ieiunium additum est, saltem apud ecclesiā occidentalē, vt constat ex D. Augustino, b & D. Hieronymo. Quod & insinuat Innocentius Primus, & Gregorius Papa Septimus. Et quamuis ieiunij obligatio in his diebus fuerit sublata, adhuc vinculum manet, quoad esum carnium, vt sexta feria & sabbato prohibeamur sub sceleris grauissimi pœna carnibus vesci, quod de sexta feria planè fatetur glossa c Archidiaconus, & Cardinalis, de sabbato vero illud est obseruandum obtentum esse, quod cuiuscunque prouinciæ consuetudo seruanda sit sicut summus ecclesiæ princeps admonet in Hispanijs vero extremitatibus animaliū vesci consuetudine immemoriali. Eritque hac in re seruanda consuetudo loci non originis illius qui vescitur, aut abstinere tenetur à carnibus, sed vbi is cōmoratur etiam absque domicilio iter faciens quod clare constat ex quodam decreto f & tenent Bonifacius, g & Cardinalis aduersus Paludanum, quem Ioannes Maior optimo iure reprehendit, & ita sentit Panormitanus

b August. in epis. ad Hieron. 19. Hieron. ad Luciniū. c. sabbato de consecra. d. 3. cap. quia dies sabbati. de consecr. d.
c glo. Archidia. & Cardi. in ca. de su car. de consecra. d. 3.
d c. consiliū de obser ieiun.
f c. de illa. 1 1 dist.
g Bonifac. & Cardi. in clemen. 2. q. 5. de cele. mis. Maior in. 4. dist. 15. q. 5. Porcius in. § sed & quod princi. n. 26. inst. de iur. natu. Coua. lib. 4. variar. c. 10. n. 8.

& Christophorus Porcius, prout tradit Couarruuias. Ex quibus concludo, quod in regnis in quibus omnibus consuetudine prohibetur comedere in sabbato dictas animaliũ extremitates intestina, & viscera, sicut in feria sexta prohibetur carnes manducare non possunt regulares in sabbato vesci extremitatibus intestinis, & visceribus occurrente in eodem sabbato festo Natiuitatis Domini si ipsi regulares per votum præceptum aut obseruantiã regularem vesci in sabbatis supradictis prohibẽtur. Cum eadem ratio militet in sabbato respectu horum alimentorum sicut militat in sexta feria respectu carnium, non enim volunt Summi Pontifices, vt in aliquo propter hanc celebritatẽ, licet maximã regularis obseruantia relaxetur, in prouincijs vero vbi est consuetudo edendi in sabbato supradicta intestina extremitates & viscera maior dubitatio est, nã in feria sexta duobus vinculis astringũtur aliqui regulares à carnibus abstinere. Primũ est commune præceptũ ecclesiasticũ, quo abstinentia à carnibus demãdatur. Secundũ est votũ præceptũ, aut obseruantia regularis, & ideo nimirum si Papa concurrentibus his duobus præceptis noliũ dispensare, vt occurrẽte Natiuitate Domini in sexta feria supra dicti regulares carnibus vesci possint, at in sabbato supposita tali consuetudine vnicum tantũ est præceptũ, scilicet, votũ, aut obseruantia regularis, & sic videtur, ꝙ occurrẽte Natiuitate Dñi in sabbato possint præfati regulares vesci intestinis visceribus & extremitatibus animaliũ. Cũ occurrente præfata festiuitate in sabbato, in quo necessario à carnibus est abstinendum carnes comedere permittatur, prout Syluester h annotauit.

a Sylu. v ieiun. n. 37.

At his responderi potest, ꝙ licet respectu prædictorum regularium vnicũ tantum sit vinculũ, scilicet, obseruantia regularis qua particulariter astringuntur abstinere in sabbatis à prædictis intestinis &c. Hoc tamen vinculum est quo Sũmus Pontifex attractus edere carnes in sexta feria occurrẽte Natiuitate Domini non concessit insinuans se nolle in aliquo obseruantiam regularem relaxare, quod vinculum obseruantiæ regularis militat in sabbatis, in quibus nullo modo vesci præfatis intestinis statuto, & obligatione particulari permittitur, & ita in ordine D. Benedicti occurrente Natiuitate Dñi in sabbato, nec etiam edere intestina & extremitates animalium & viscera fas est apud viros doctos & timoratos quorum quã plurimos in hac illustri religione huius opinionis esse cognoui in præfato sabbato etiam in die Natiuitatis Domini à præfatis cibis abstinentes.

QVÆSTIO XLVI.

De quarta funeralium in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum quarta funeralis debeatur à regularibus de his, quæ ipsis legantur & non conuertuntur in eorum vsus.*

2 *Mendicãtes præscripserunt quartã contra parochialẽ Eccles. & quæritur an talis præscriptio per dictos actus contrarios fuerit sub ata.*

3 *Cui parochiæ debeatur quarta funeralis an vbi moritur defunctus existens extra suum domicilium, an vbi habet domicilium.*

4 *Vtrum circa quartam possit fieri conuentio inter mendicantes & Ecclesiam parochialem.*

De hac quæstione iam multa diximus in Primo a Tomo. a 1. to. q. 39.

ARTICVLVS I.

Vtrum quarta funeralis debeatur à regularibus de his, quæ ipsis legantur, & non conuertuntur in eorum vsus.

Respondeo dicendo, quod Ioannes XXII. Pontificatus sui anno primo priuilegium concessit magistro prioribus, & fratribus vniuersis ordinis Prædicatorum in hac forma videlicet. *Concedimus quoque vobis, vt de illis quæ in ornamentis, vel pro eis, aut libris fabrica luminaribus anniuersario septimo vigesimo & trigesimo siue alijs ad perpetuum cultum Diuinum seu pro pitantijs, aut victum ad sustentationem vestrã, vel indumentis, necnõ pro annuis censibus* (redi-

redimendis, ad quorum solutionē aliquæ domus vestri ordinis obligatæ noscuntur, vel de domibus prædijs hortis & locis emendis legantur dummodo præmissa nō couertantur in alios vsus sed in illos dūtaxat pro quibus relinquūtur, aut alia etiā, quæ in hac cocessione, vel indulgētia cōtinentur nulli canonicā aliquā portionē teneantur exhibere, & ne quis à vobis, vel vltimarum voluntatū executoribus, seu decedentiū hæredibus de præmissis, aut de his quæ vobis in vltimis voluntatibus absolutè legantur, vel alias pro vestris necessitatibus offerūtur aliquid exigere aut extorquere præsumant districtius inhibemus. Hæc Ioannes XXII. Sed post hoc priuilegiū idem Papa Ioannes xxij anno secūdo sui pōtificatus, clemētinam *dudū §. Verum* de sepulturis obseruari mandauit in qua ipsam quartā parochiæ solui mādauerat Clemens V. in Concilio Vienēsi cassando priuilegia gratias & cōsuetudines, & statuta & pacta in contrariū. Quæritur modò an de his quæ legantur ad vsus de quibus in priuilegio continetur debeatur portio canonica parochialibus ecclesijs à quibus corpora assumūtur & sepeliūtur in ecclesiā Prædicatorū considerato, quod dudū à Papa Bonifacio orta fuit decretalis arctans fratres Prædicatores & minores quæ incipit, *super cathedram, &c.* innouata postea per Clementem a Quintum.

Pro resolutione huius difficultatis est notandum, quod constitutionum quædā sunt declaratoriæ iuris veteris & tunc statim ligant siue princeps in illis vtatur verbo declarationis, vt patet ex iure b siue non, vt patet ex quadā decretali, c similiter constitutio priuilegium indulgens statim suum operatur effectum argumento aliquarū decretaliū. d Quæ vera sunt in priuilegio simpliciter dato, sed si priuilegiū simpliciter emanat per viam constitutionis, tunc imitatur naturam constitutionis, & eo casu talis constitutio operatur effectum quo casu ligat constitutio, cæterum si constitutio sit noui iuris promulgatoria, tunc à die promulgationis ligat post duos menses, nisi in ipsa constitutione aliud tempus adijciatur de quo planè per quandam e glossam, & iam actum est in primo tomo. Licet ergo constitutio dicti §. *cæterum* emanauerit ante concessum dictum priuilegium, quoniam emanauit à Bonifacio, & eius reuocatio facta fuit à Benedicto, & tandem Clemens Quintus illam innouauit, vt patet ex Concilio f Vienensi, & priuilegium indultum fratribus Prædicatoribus emanauerit postea à Papa Ioanne xxij. tamen illius constitutionis vigor cepit post datam dicti priuilegij. Pro cuius rei explicatione, secundo notandum est, quod Ioānes xxij. per præfatam datā anno secundo sui Pontificatus, ex qua data publicatio dictæ clementinæ fuit inducta, vt dicit glossa g fuit non solū dictæ clementinæ publicator sed etiam eius obseruantiæ mandator, vt patet in proœmio clementinarum in fine vbi Ioannes xxij. scribens vniuersitati Doctorū, & Scholarium mandat, vt de cætero in iudicijs & scholis vtantur, & sic illa constitutio *super cathedram* authoritatem habet apostolicam tam à Clemente Quinto, quam à Ioanne xxij. A Clemēte V. habet authoritatem, quia per ipsum fuit innouata: à Ioanne xxij. vero habet autoritatē quia obseruari eam præcepit. His sic præsuppositis restat videre vtrū prædictū priuilegiū apostolicū Ioannis xxij. eximat prædictos fratres, vt ad dictā canonicam portionem non teneātur, pro cuius rei explicatione accipiat lector sequentes conclusiones.

Prima conclusio, quādo præcedit priuilegium, & postea lex generalis emanat à principe contraria ipsi priuilegio, tunc quando que in lege generali noua, non fit mētio speciali de priuilegio, nec etiam in lege noua additur clausula generalis derogans priuilegio, tunc priuilegium non tollitur propter nouam sequentem legem, vt in quadam decretali h iuncta sua glossa probatur. Hinc est quod specialia priuilegia nō tolluntur per sequentē legē generalē, vt in quadā i lege probatur vbi lex superueniens generalis non tollit priuilegium contrariū eo casu quo lex tolleret cōsuetudinē contrariā vbi est casus notabilis. Si autem in lege noua fieret expressa mentio de priuilegio, vel in noua lege esset clausula generalis derogatoria, *quibuscunque priuilegijs non obstantibus, &c.* Tunc constat talem legem tollere

a Clem. dudum §. cæterum de sepultu. vsque ibi illius prorsus existens firmitatis.
b c. constitutionem. cap. quia circa de elect.
c c. gratiæ de rescrip.
d c. dignum de celeb. miss. c. r. de baptis m o.
e gl. in proœmio clem. in qq. reg. 1. tomo. q.
f clem. dudū §. cæterum.
g gl. in proœmio clem.
h c. 1. de rescrip. vbi per glos.
i l. 1. §. si qua vero de instit. codicil.

privilegia præcedentia contraria nouæ legi. Et ita debent intelligi decretales k de hoc verba facientes.

Secunda conclusio, quandoque emanat, primo lex, & tandem impetratur priuilegium contrarium legi, tunc oportet in priuilegio de lege contraria fieri mentionem, & in omni materia si per verba derogatoria prolata licet generaliter ab eo qui potest, appareat eius voluntas, quod generaliter omnibus derogare voluit illi stabitur argumento eorum, quæ in iure l notantur, & tradunt Innocentius, & Archidiaconus. Vnde colligitur, quod cum ex forma dicti priuilegij concessi per Ioanem XXII. aperte appareat de intentione Papæ priuilegium ipsum concedentis ordini Prædicatorum, quod voluerit derogare dictæ clementinæ *dudum* §. *cæterum*. Cuius notitiam habebat & habere præsumebatur, & sic ex certa scientia illi derogauit, cui derogare potuit argumento eorum quæ in iure m notantur.

k c. 1. in fin. de constitut. lib. 6. ca. fin. de rescript. c. 1 de consuetud.

l c. nonnulli de rescript. c. ex parte de capel. monach. Innocen. in c. que in ecclesiarũ de constit. Archidiacon. in c. 1. de reg. iur. lib. 6.

m c. innotuit de elect.

Tertia conclusio, quandoque lex emanat noua & ante quam publicetur per conditorem legis & effectum sortiatur emanat sequens priuilegium à successore principis contrarium legi à prædicto prædecessore factæ & per hunc successorem principis lex prædecessoris publicatur, & per hunc successorem seruari mandatur: & hic est casus noster quoniam Papa Clemens V. innouauerat constitutionem *super cathedram*, per quam innouationem illa clementina pro canone habita est, & ex tunc robur habuit argumento eorum, quæ in iure n notantur, sed Clemens non publicauerat, & mortuo Clemente Ioannes XXII. dictum priuilegium concessit fratribus Prædicatoribus, & demum dictam clementinã publicauit & obseruari mandauit, & sic videtur quod Clemens reuocauerit dictũ priuilegiũ, cum in his, quæ possunt de iure reuocari posterior dispositio specialis reuocet priorẽ dispositionẽ specialẽ. At si consideremus autorẽ dictæ clementinæ, id est, Clementẽ V. tũc priuilegiũ est posterius, quia emanauit à Papa Ioãne XXII. eius successore, si autẽ cõsideremus tẽpus publicationis, & tẽpus quo clemẽtina sumit effectũ, qui consurgit ex publicatione, & tẽpus quo mãdatur seruari clemẽtina, tunc priuilegiũ est prius quoniam emanauit primo anno Põtificatus Ioannis XXII. publicatio autem clementinæ, & eius vigor & effectus & mandatum super eius obseruantia emanarunt secundo anno Pontificatus Ioannis XXII. si ergo priuilegium habet se, vt prius, ergo sublatum censetur per illam clementinam, quæ tollit priuilegia præcedentia, si autem habet, vt posterius non tollitur tunc per legem, quæ eius priuilegiũ præcedit. Videtur ergo, quod dictum priuilegium non sit sublatum, habebat enim Papa Ioannes notitiã clementinæ dudum, ante quam priuilegium concederet, cui clementinæ videtur derogasse per sequens priuilegium cum non sit sublatum. Non enim intelligitur Papa Ioannes reuocare dictum priuilegium per publicationẽ prædictam, quia in publicatione & mandato super clementinæ obseruatione non est derogatum priuilegijs præcedentibus per eundem Papam Ioannem concessis. Aut ergo consideramus illam clementinam habito respectu ad eius autorẽ, scilicet, ad Clementem, & tunc constat dictum priuilegiũ Ioannis manere in suo robore, quia Clemẽs Papa reuocat priuilegia concessa per se & suos prædecessores, non autem reuocat priuilegia successorum, quæ & si vellet reuocare non posset argumento eorũ, quæ in iure o notantur. Aut consideramus, quæ post modum fecit Papa Ioannes XXII. qui publicari mãdauit, & obseruari præcepit clementinã, & adhuc non est sublatũ priuilegium quia id nõ continetur in publicatione, neq; in illo mãdato, præterea illa publicatio dat vigorem clemẽtinæ, quoad eius obseruationẽ, & ad idẽ operatur mandatũ Papæ, vt, scilicet, tollãtur priuilegia cõtraria indulta per Clemẽtẽ vel prædecessores, non autẽ, vt tollantur priuilegia cõcessa post Clementẽ, cuiusmodi est priuilegiũ Ioãnis XXII. ita doctisimè Petrus p de Vualdis.

n ca. in summa. 3. d. & 25. q. 1. cap. nulli.

o c. fin. de rescrip. lib 6. c. innotuit de elect.

p Vualdis de canon. paroch. c. 5. in 2. q. à n. 3.

ARTICVLVS II.

Mendicantes præscripserunt quartã contra parochialẽ Ecclesiam, & sic eam non tenentur soluere, iuxta determinationem Concilij Tridentini, & consuetudine sic præscripta soluerunt duabus vicibus canonicam parochialem Ecclesiæ, an illa præscriptio sit sublata.

RESpondeo dicendo, quod de hac materia agitur in quadam decretali a iuncta sua glossa finali, quæ dicit quod quando priuilegium datur ad non faciendum non perditur vnico actu neque bino actu

a c. cum accessissent de constitut.

actu contrario, sed requiritur discursus quadraginta annorum, vt dicitur in iure, b & ita est in nostro proposito, quia cum per consuetudinem inductum per mendicantes de non soluendo quartam exurgat ex iuris dispositione priuilegium ad non soluendam quartã & sic ad non faciendum, tale priuilegium non tollitur per vnicum actum neque per binum actum, scilicet, soluendo quartam nisi talis solutio sit facta per spatium quadraginta annorum iuxta iura superius citata.

b c. accedentibus. cap. de terra de priuil.

ARTICVLVS III.

An quarta debeatur de funeralibus Ecclesiæ parrochiali si tempore pestis aut belli aliquis aufugit á ciuitate, vel à villa animo redeundi si ibi moritur an suæ ecclesiæ parrochiali debeatur.

Respondeo dicendo, quod in iure a canonico dicitur, quod decedẽs qui sibi sepulturã non eligit, nec habet sepulchrum maiorum debet sepeliri apud Ecclesiam parrochialem ratione cuius quæritur, quæ dicatur ecclesia parrochialis si quis ad tempus transtulit se ad certum locum vel causa recreationis ad villam, vt exerceat ruralia vel vt pestem euitet, iuxta quãdam decretalem, b & summariũ ibi positum, & contingit istum foris degere. Ioannes Andreas dixit, quod siquis de diæcesi propter hostilitatem belli defert se ad ciuitatem, & ibi habitat animo redeundi finito bello si ibi decedat non ecclesia vbi mortuus est & habitat, sed ecclesia villæ vbi habet domicilium habebit quartam de funeralibus. Antonius de Butrio in quadam quæstione visus est idem sensisse dum ait, quod si tempore pestis ciues Florentini transferunt se Bononiam, & ibi habitant & finaliter ibi morantur, ecclesia quæ est Florentiæ habebit quartam, quia illa est parrochialis, ex quo habebant propositum redeundi finita mortalitate, & ibi dicit, quod ita de facto fuit cõsultum Bononiæ, de quo videndus est Abbas c quatuor casus considerans, ita d Hieronymus Preuidelli de peste & eius priuilegijs qui tractatus in diuersorum doctorum apponitur tractatibus.

a toto tit. ex tra & in. 6. de sepult.

b c. is qui de sepult. lib. 6.

c Abbas in c. de his ex. de sepult.

d Preuidelli de peste & eius priuil. tit. de vltim. voluntat. §. in multis partibus.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum inter mendicantes ex vna parte & parrochialis Ecclesias ex altera poßint fieri conuentiones, quæ repugnent constitutioni Clementinæ dudum §. cæterum puto, quod nulla quarta soluatur, vel soluatur minus quarta, vel soluatur quartã de quibusdã obuẽtionibus, & nõ de omnibus de quibus ibidẽ loquitur.

Respondeo dicendo quod tenent cõuẽtiones & compositiones predictę, quia illa clementina, licet reuocet conuentiones factas ante illam, non tamẽ impedit fieri nouas conuentiones etiam contra dispositionem eius. Præterea illa clementina emanauit in fauorem & priuilegium ecclesiarum parochialium, sed constat, quod de his, quæ inducta sunt in fauorem alicuius potest quis renuntiare illi, cuius fauore illud inducitur, vt est vulgatũ in iure. a Quod comprobatur: nam decimæ sunt per legem determinatæ super quibus nihilominus potest fieri compensatio, vt patet ex iure. b Quod ex dictis in primo tomo c satis probatur.

a l. siquis in cõscribẽdo. C. de pact. c. ad apostolicam de regul.

b c. statuimus de transact. c. ex multiplici. de decim.

c 1. tomo. q. 69. art. 3.

ARTICVLVS V.

Sit aliquod monasterium exemptum quoad legẽ diæcesanã & iurisdictionis & immediatẽ subiectũ Papæ, tale tamen monasteriũ habet parochianos & populum non exẽptum, quæritur an tale monasterium teneatur ad canonicam Episcopalem.

Respondeo dicendo, quod Innocentius ait, quod licet monasterium à lege diæcesani sit exemptum, tamen si nõ habet exẽptum populũ debet facere omnia, quæ pertinent ad legem diæcesani ad quæ ratione populi aliæ ecclesiæ tenentur in quantũ lex diæcesani populũ tangit vel mẽbra nõ exempta, argumẽto cuiusdam c decretalis. Quidã tamẽ dicũt, quod si sunt aliqua quæ populũ nõ respiciũt quoad illa lege diæcesana nõ tenebuntur, sicut in his quæ eis donãtur intuitu pietatis, vel religionis nullã quartã per legẽ habebit episcopus argumẽto eorũ

Innocen. in c. 1. in gloss. magna in v. item notãde stat. monac.

c c. ex ore in fin. de priuil.

d c. cum pro vtilitate 16. q. 1. e c. illumino 18. q. 2.

quæ in quodam decreto d notantur, quia nihil nisi ratione populi recipere potest secundum e ius, idem etiam dicunt, quod in nullis alijs ad legem Diæcesanam pertinentibus tenentur Episcopo, nisi in his quæ aliæ Ecclesiæ alias exemptę ratione populi tenentur.

f Innocent. in c. venien. de verb. signifi. lib. 6.

Dicebat etiam Innocentius, f quod quando monasterium habet ecclesiā, quæ est de membris suis pleno iure exempta à potestate diæcesani, tunc Abbas in illa ecclesia instituet rectorem, quem examinare non pertinet ad episcopum, sed ad Abbatē, quia talis rector nō instituitur ab Episcopo, sed ab Abbate, sed tunc si populus illius ecclesiæ non sit exemptus rector Ecclesiæ institutus per Abbatem recipit curam ab episcopo & reddet ei rationem populi, & ibit ad Concilium Episcopale, & recipiet ibi statuta Synodi, & respondebit de quarta decimarum oblationum & mortuariorum & huiusmodi, quæ sibi à populo obuenerint, & præstabit sibi reuerentiam obsequium & honorem ratione populi, & alia quæ alij rectores præstant Episcopo argumento eorū, quæ in iure g notantur, vbi dicit Innocentius, quod Abbas exemptus qui habet populum non exemptum per populum cogitur ire ad Synodum.

g c. ex ore de priu. e quod super his de mai. & obe.

h Innocent. in c. recipimus de priu.

Dicebat etiā Innocentius, h quod quādo monasteriū est exēptū, & habet populum nō exēptū, quod tunc quoad laicos videlicet parochianos illius ecclesiæ nulla iura episcopus perdet, dabit enim pænitentias publicas chrismabit, &c. episcopalia iuratā quoad legē diæsceanam, quā quoad legē iurisdictionis spectantia exercebit iuxta sacros canones i his & alijs hanc partem sequitur Petrus de Vvaldis. k

i ca. olim de priuil. ca. in nostra de sepult.

K Vvaldis de cano. Episcopal. q. 10.

Ex dictis infertur q̃ si episcopus habeat ecclesiā parrochialē & curatā pleno iure sibi subiectam quoad legē diæcesanā & iurisdictionis habentē parrochianos, si modo Papa illā concedat monasterio exēpto cum parrochianis iniungēdo, q̃ cura animarū dictæ ecclesiæ Abbati dicti monasterij immineat, ipsamq; curā per capellanū exerceat & quod institutio & destitutio dicti capellani ad Abbatē dictū pertineat & quod ipsi & eius capellanus ratione dictæ curę nō sit in aliquo diæcesano subiectus, quod hoc casu non debebitur quarta canonica episcopo cum dicta ecclesia sit omnino exempta, ita tenet expresse l Innocentius.

l Innocen. in c. fi. de offi. Archidia. in glo. sup. ver. monasterio. in vers. nisi in monasterijs. idem in c. 1. de stat. monach.

QVÆSTIO XLVII.

De reformatione religionum in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum sine licentia generalis poßit fieri reformatio.*

2 *Vtrū in religionibus sint sæpius celebranda capitula generalia ad reformationem.*

3 *De reformatione discalciatorum nostræ sacræ religionis de obseruantia.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sine licentia generalis poßit aliqua fieri reformatio.

RESpondeo dicendo, quod in ordine minorum non potest fieri reformatio sine licentia generalis & prouincialium reformatorum, ita quod dictę reformationes ministro generali & prouincialibus reformatis per omnia iuxta regulam subijciantur vt habetur in supplemento a de quo in superioribus b satis dictum est.

a sup. fol. 5. concess. 101. b 2. tom. q.

ARTICVLVS II.

Vtrum generalis in religionibus teneatur sæpius celebrare capitula generalia vt ordo reformetur.

REspondeo dicendo, ex his quæ sacri canones de congregationibus prouincialibus in diæcesibus agendis propositi articuli quæstionem esse resoluendam. Pro quo sciendum est concilia fieri necessario debere ab episcopis, cum id in sacris canonibus sæpè sæpius præcipiatur, ecclesia enim in omni tempore & illius ætate à tempore Apostolorum hoc ordinauit, in a canonibus enim Apostolorum in hunc modum disponitur, bis in anno episcoporum concilia celebrentur, vt inter se inuicem dogmata pietatis explorent, & emergentes ecclesiasticas contentiones amoueant, semel quarta septimana Pentecostes secundo vero duodecima die Hyperbisexti.

a canon. 36. alias. 38.

Concilium etiam Nicenum b sequendo hunc canonem, & præceptum Apostolicum, id ipsum disposuit dicens habeatur se-

b cap. 5.

tur semel Concilium ante dies quadragesimæ, vt omnibus (si quæ sunt) simultatibus computatis mundum ieiunium & solemne possit offerre, secundum verò agatur circa tempus autumni.

c Cap. 20. Et Concilium c Antiochenum id ipsum ordinauit dicens sufficere nobis visum est bis in anno per singulas prouincias Episcoporum Concilium fieri. In Concilio autem Calcedonensi reprehenduntur Episcopi qui præfata concilia cessarunt celebrare

d Act. 19. ca. in hunc modum. d Peruenit ad nostras aures, quod in prouincijs constituta Episcoporum concilia non celebrarentur. Hoc ex eo probatur, quod multa quæ correctione opus habent ecclesiasticæ rei negliguntur, statuit ergo hæc sancta Synodus secundum regulā patrum bis in anno in vnum conuenire per singulas prouincias Episcopos, vbi singula quæ emerserant corrigantur. Quod

e Epist. 82. ipsum Leo e Papa, in quadam epistola præcepit. Et in Concilio quod celebra-

f cap. 22. tum est tempore Regum Caroli, & Pipini hoc ipsum fuit decretum. Et in concilio de Aquisgran f tempore Ludouici Pij hoc ipsum fuit confirmatum. Et in septima Sy-

g 18. dist. ca. quoniam. nodo, quæ fuit secunda Nicæna g iterum constitutum, & mandatum. Et in octaua Synodo generali celebrata per trecentos septuaginta tres Episcopos anno octuagesimo sexagesimo octauo tēpore Adriani Secundi id ipsum videmus præceptum. Quod & Summus Pontifex Ormisda in quadam epistola quam scribit ad Episcopos Hispaniæ obseruari mandauit.

h Epist. 2. Athanasius h Constantinopolitanus in quadam epistola dolens, quod in his celebrandis bis in anno Concilijs tepiditas iam ceperat inualescere promittit, si pax pro munere Dei fuerit secuta hoc esse corrigendum. Quod in Synodo Aureliana

i cap. 1. Tertia, i est correctum in hunc modum. Vnusquisque Metropolitanus in prouincia sua cum prouincialibus suis singulis annis Synodale habeat opportuno tempore cōcilium. Quod si illum infirmitas, aut necessitas certa tenuerit, vt ad alium constitutū locum adesse non possit ad suam ciuitatem suos vocet fratres. Quod si intra bienniū diuinitus tranquillitate concessa admonitis cōprouincialibus à Metropolitano Synodus indicta non fuerit Metropolitanus ipse pro euacuationis tarditate anno integro Missas facere non præsumat. Quod in Concilio Toletano XI. l tempore Papæ Vitalini fuit confirmatum. Et licet D. Gregorius bis in anno ea voluerit celebrari, vt ex quadam eius epistola m scripta Episcopo Calarritano patet, in alia tamē epistola n semel in anno ea fieri præcepit. Quod & Conciliū o Lateranense tempore Innocentij Papæ stabiliuit.

l cap. 15.

m lib. 3. episto. epistol. 9 ind. 12.

n lib. 13. epi in d. 7. epist. 31.

o cap. 6.

p sess. 10. ca. 10.

Concilium p autem Lateranense, sub Leone X. visa fragilitate humana ea concilia singulis triennijs fieri mandauit, ad illaque etiam exemptos accedere debere decreuit, priuilegio atque consuetudine quacunque contraria non obstantibus, circa hoc autem negligentes pœnis in eisdē canonibus (ait) se nouerint incursuros. Quod & Cōcilium q Tridentinum confirmauit, cum autem generales ordinum, vt Metropolitani iudicentur non est dubium, quod prouinciales, aut Abbates habētes iurisdictionē quasi episcopalem tenentur ad capitulū conuocare iuxta sui instituti decreta. Quæ de triennio in triēnium in maiori parte religionum fieri debere est statutū, r & sicut Synodi prouinciales Episcoporum pro morū correctione, ac controuersiarū decisione, & determinatione, ac mandatorū Dei obseruatione celebrari præcipiūtur, vt sic deprauata corrigātur, & decreta facere negligētes canonicis pœnis subiaceant, ita capitula generalia (cū prouinciales cū suo generali sint vocati in partē solicitudinis apostolicæ) sunt præcipuè cōgreganda vt de reformatione religinois agatur, & obseruātiarū regularium omnimoda cura habeatur, & de morū correctione, necnō de controuersiarū decisione & determinatione sententia diffinitiua à patribus proponatur, hæc enim facere negligentes Generales & Prouinciales in præfatis capitulis ego nō possum à peccato mortali liberare, cū aliqui nolint Metropolitanū, & episcopos ab hac graui macula excusare si de his iuxta munus apostolicum ipsis impositū nō agant quærētes tantū quæ sua sunt & nō quæ Iesu Christi sicut proh dolor solet euenire in capitulis generalibus & prouincialibus regularium in quibus omne tēpus in electionibus & in prouisionibus prælatorū & officialiū cōsumuntur, & parū in his quæ pertinent ad morū reformationū relinquitur, vt & hæc præcipuè efficerētur, capitula generalia, necnon & prouincialia celebrari consueuerunt, & præcepto apostolico ad id tenentur regulares, prout ex sequenti articulo latius patebit.

q sess. 24. de refor. c. 2.

r habetur in 1. tom.

ARTICVLVS III.

Quæ vtilitas ex repetitione capitulorum generalium consequatur.

Respondeo dicendo, quod, vt ante oculos nostros pateat quāta sit vtilitas ex repetitione capitulorū generaliū in religionibus, si attētè considerētur concilia in superiori articulo adducta omnibus erit manifesta. Quod etiam ex adducendis latius & clarius apparebit. Rationes enim quæ militant, vt concilia prouincialia ad minus de triēnio in triēniū ab Episcopis cum suo Metropolitano celebrentur nos vrgent, vt in religionibus capitula generalia ad minus de triēnio in triēnium fiant, nam prima ratio, quare Metropolitanus, & Episcopi astringuntur præfata concilia prouincialia congregare est quià præceptū, quod ad id exequendum imponitur in sacris decretis, & canonibus tam iteratis vicibus repetitur, vt superiori articulo satis patet: nam vt ait Iob a semel loquitur Deus, & secundo id ipsum non repetit, attamen quando id ipsum repetit cōfirmat dictum, & innuit minimè mutari debere, vt in libro b Genesis in illa Pharaonis visione fuit satis manifestatum, dicitur enim ibi. Quod autem audisti secundo ad eādem rem pertinens, omnium firmitatis indicium est, eo quod fiat sermo, & velocius impleatur. Quod & notat D. c Gregorius dicens quidquid eloquio diuino repetitur robustius cōfirmatur, & de præceptis Dei non est nobis licitum perquirere rationem, nostrum enim est simpliciter Deo obedire, ne videamur filij Adami & Euæ, qui dæmoni quærenti, cur præcepit vobis Deus liben ter acquieuerunt, & inde eis contigit, vt cū in honore essent non intellexerunt & comparati sunt iumentis & similes facti sunt illis, & sic ait Diuus d Bonauentura in breuiloquio, dæmon interrogauit de causa mandati, vt rationem dubiam redderet. Et Diuus e Bernardus ait. Perfecta verò obedientia est maxime in incipiente indiscreta, hoc non discernere, quod vel quare præcipitur, sed ad hoc tantum nisi vt fideliter & humiliter fiat, quod à maioribus præcipitur, itaque de præceptis Dei non est licitum rationē petere, nec vlla circa ea est admittenda replicatio, velle enim de illis rationem inuestigare & petere est de arbore vetito manducare & Dei scientiam vsurpare, & plusquam oportet sapere. Veraitidem obedientia non solum consistit in voluntate adimplēte præceptum, sed in intellectu firmiter credendo nihil melius opportunius & vtilius quam diuinum adimplere mandatum, vult enim Deus, vt eius præcepta sine glossa impleantur, f dicens non addetis ad Verbum, quod vobis loquor nec auferetis ab eo. Quod etiā alibi g repetit Dominus dicens. Quod præcipio tibi hoc tantum facito Domino, nec addas quidquam, nec minuas, quæ considerans h Propheta meditans in lege Domini die ac nocte in hæc verba prorumpens affirmat. Tu mandasti mandata tua: custodiri nimis. Si igitur præceptis Dei simpliciter, & de plano est obediendum, intelligendo in ipsis adimplendis maximum nobis cōmodum, & vtilitatem contineri, à fortiori id tenemur firmius credere si præcepta non semel, sed sæpe sæpius nobis à Deo intimantur, sicut præceptum de congregandis concilijs prouincialibus ab initio nascentis Ecclesiæ nobis sæpè sæpius est repetitum, quod credendum est, à Deo fuisse datum. Hæc autem ratio militat etiam in celebrandis de triēnio in triēniū capitulis generalibus in religionibus, cum id præcipiatur à Christi Domini Vicario sibi persuadente non posse religionis obseruantiam conseruari, nec labefactatam reparari: nisi præfata capitula reiterentur, prout in nostra religione minorum de obseruantia Leo X. ordinauit: in bulla enim vnionis statuit, vt minister generalis, primo triennio sui officij celebrare teneatur vnū capitulum generale in partibus in quibus in suo sexennio non erit commissarius generalis, scilicet, in partibus vnde ipse fuerit assumptus, ad quod conueniāt vocales illarū partium à quibus assumptus fuerit. Et qui similiter aliud capitulum in partibus in quibus assumptus non fuerit per se, vel per suum cōmissarium (ad quod omnes vocales illarum partium accedere teneantur) celebrare debeat. Aut super hoc fiat, quod Generalis Minister cum capitulo Generali iudicauerit faciendum, ita refertur in ordinis i Supplemento. Et in ordine Cisterciensi de triennio in triennium Capitulum Generale, & intermedium celebrari præcepit Eugenius k Quartus. Quod & in alijs religionibus obseruari videmus, licet enim

---

a Iob 33.
b Genes.
c li. 35. mor. c. 8.
d Bonauent. 3. par. c. 2.
e in epist. ad Fratres de mon. Dei.
f Deut. 4.
g Deut. 12.
h Psal.
i Suppl. f. 39 concel. 96.
K priu. 1. 7. n. 2. & priui. 8. n. 2. & pri. 17. n. 2.

enim metropolitani cum Episcopis Prouincialibus non celebrent præfata concilia prouincialia, quos nplo condemnare tanquam mortaliter peccantes, licet patenter præceptum Apostolicum, & conciliare non adimpleant, quia tot grauissimos patres, ita censurare durum existimo. Attamen in religionibus non possum non condemnare patres capitula generalia, pro reformatione morum fieri constituta prætermittentes, cum religiones authoritate Apostolica inhærentes præfatis canonicis decretis, ea de triennio in triennium celebrare consueuerint, in quibus si de moribus componendis, & de obseruantia collapsa restauranda non curatur perinde est, ac si non celebrētur cum præcipuum, ad quod fuerunt instituta prætermittatur, & per cōsequens præceptum ea celebrandi reuera non impleatur.

Secunda ratio, quare concilia prouincialia sæpius celebrari mandatum est, vt videatur quomodo Episcopi in suo munere exercēdo se gerant, & viilicationis suę reddant rationem, prout in Concilio Tridentino *l* satis innuitur, & defectus emendentur, prout in iure *m* innuitur, & sic præcipitur, vt defectus in concilijs prouincialibus proponantur, & strictè syndicentur in ratiocinijs præstandis. Quæ ratio etiam militat in regularibus, ad hoc enim capitula generalia fiunt, vt generales & prouinciales, & alij prælati visitentur & eorum defectus publicè puniantur, vt successoribus sint in exemplum, & metu pœnæ saltem à similibus patrandis se abstineant.

l Sess. 23. de refor. c. 5.

m c. qua propter 18. dist. Conc. Trid. vbi su c. 5. & c. 18. & sess. 24. de refor. c. 18. & sess. 25. de refor. c. 14. & 22.

Tertia ratio quare de triēnio in trienniū saltem debent celebrari concilia prouincialia est, quia aliqua decreta conciliorum vniuersalium, & constitutionū pontificalium obliuione, aut alia causa transgredi possunt & transgressa sunt, & sic potest cōtra ea allegari moribus vtentium non esse comprobata, & iam per non vsum non obligari, quod certè in maximum detrimentum Ecclesiæ vniuersalis cedit, vt omnibus est compertum. Ecclesia enim cum obseruatione prædictorum decretorum, & constitutionum progreditur, quasi aurora consurgens, à quibus eneruatis, & per non vsum sublatis, possumus de ea illud Hieremiæ *n* dicere, quo modo obscuratum est aurum & mutatus est color optimus, & ipsa Ecclesia, vt gemibunda deplorat hanc maximam calamitatem dicens. Quis mihi det, vt sim iuxta menses pristinos, secundum dies, quibus Deus custodiebat me, quādo splendebat lucerna eius super caput meum, ad lumen eius ambulabam in tenebris sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, quando secreto Deus erat in tabernaculo meo, quādo erat omnipotens mecum, & in circuitu meo pueri mei, quando lauabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi cibos olei, quando procedebam ad portam ciuitatis, & in platea parabant cathedram mihi. Videbant me iuuenes, & abscondebantur, & senes assurgentes stabant, principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori meo, vocem suam cohibebant duces, & linguæ eorum gutturi suo adhærebant. Hæc Iob nomine Ecclesiæ nobis scripta reliquit, qui vltra nomine ipsius suam præuidens calamitatem progreditur dicens. Ecce clamabo vim patiens, & nemo audit, vociferabor, & non est qui iudicet, semitam meam circunsepsit, & transire non possum, & in calle meo tenebras posuit, spoliauit me gloria mea, & abstulit coronam de capite meo, distraxit me vndiq; & pereo, & quasi auulsæ arboris abstulit spem meam, iratus est contra me furor eius & sic me habuit quasi hostem suum, simul venerunt latrones eius, & fecerunt sibi viā per me, & absconderunt in gyro tabernaculum meum: fratres meos longe fecit à me, & noti mei, quasi alieni recesserunt à me, dereliquerunt me propinqui mei, & qui me non nouerunt obliti sunt mei, inquilini domus meæ, & ancillæ meæ sicut alienum habuerunt me, & quasi peregrinus fui in oculis eorum, seruum meum vocaui, & nō respondi, ore proprio deprecabar illum. Halitum meum exhorruit vxor mea & orabam filios vteri mei, stulti quoq; decipiebāt me, & cum ab eis recessissem detrahant mihi, abominati sunt me quondam consilia rij mei, & quē maximè diligebam aduersatus est me, pelli meæ consumptis carnibus adhæsit os meum, & derelicta sunt tantum modo labia circa dentes meos: miseremini mei saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me, quare persequimini me, sicut Deus, & carnibus meis saturamini. Hi in spiritu sunt Ecclesiæ secundum Sanctos Patres, in his temporibus clamores, quæ ipsius Dei imprecatur auxilium, vt ad ætatem adolescentiæ suæ

n Hieremi. thren. 4.

Iob. 29.

eam reducere dignetur, & ipsius manus dissolutæ confortentur, & neruis decretorum, & canonum apostolicorum, quibus procedens spiritu Domini super aquas ferebatur vegetetur, ne cum veritate posit deflere dicens, adhæsit os meum pelli meæ, & derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos. Quæ restitutio per concilia generalia, & prouincialia ab initio ipsius Ecclesiæ sæpe & frequenter celebrata fieri cõsueuit.

Hæc autem ratio etiam in religionibus militat in quibus ad ipsarum reformatione & ad recuperandum antiquum nitorem capitula celebrantur, si enim in ipsis non fiant ad minus de triēnio in triennium capitula generalia, constitutiones editæ, & factæ in alijs capitulis pro obseruationē regulari frāgi posint, & sic eorum non vsu allegato obliuioni traderentur, & regularis obseruantia non solum non reciperet augmentum sed etiam, vsque ad profundum exinaniretur, sicut si religiones perlustramus videbimus aliquas spiritu exinanitas, & vsq; ad profundum emersas, quia licet capitula ipsa generalia continuarentur, & de triennio in trienniū fiant, in ipsis tamen ferè omnia quæ tractantur ad electiones prælatorum & officialium reducuntur & de obseruantia proprij instituti & regulæ parum aut nihil agitur, cum illud, quod principaliter in his ventilari & consuli oportet sit morum reformatio, & instituti proprij omnimoda obseruatio. Quibus cum deficiat iste substancialis cibus aliquas, fame, perire proprijs oculis videmus, & propinquantes morti suum mortis periculum deplorant, prout infra ostendemus.

Quarta ratio, quare præfata concilia debent celebrari est, quia hæreses pullularunt ex eo quod non celebrantur. Principalis enim causa, quare in Alemania Anglia Scotia Flandia, & Gallia hæc maxima pestis serpit, fuit, quia metropolitani ab his concilijs incundis cessauere, prout deplorat Anastas. p Cōstātinopolitanus loquens de ipsis, dicēs si assiduè ea celebrētur reformationē Ecclesiæ causabūt, & hæreses extirpabūtur, ipsa autē cōtinuo celebrata nascētes hæreses statim & breuiter extirpabunt quæ si per aliquod tempus dissimulantur sumptis viribus difficilè destruantur, & sic in spiritu dicit diuina scriptura, capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas, significans ista geniminia viperatum statim in suo ortu debere in concilijs prouincialibus capi; ne vineam Domini Sabaoth iam ætate prouecta demoliantur. Vide quid circa hoc nobis scriptum reliquerit Diuus Isidorus. q Canones generalium conciliorum temporibus Constātini cœperunt: in præcedentibus namque annis persecutione feruente docendarum plebium minimè dabatur facultas; inde Christianitas in diuersas partes scissa est, quia non erat Episcopis licentia conueniendi in vnum, nisi tempore prædicti Imperatoris. Aduertite etiam quid scripserit D. Hieronymus ad Rusticum r Ecclesia habet senatum presbyterorum. Et infra, Roboam filius Salomonis, ideo perdidit regnum, quia audire noluit presbyteros suos senatum quoque Romani habebant, cuius consilio cuncta agebant, & nos habemus senatum nostrum cætum presbyterorum. At nemo potest negare D. Hieronymum per cætum presbyterorum senatum Episcoporū intelligere. Quod ex phrasi huius sancti Doctoris, & patrum sui temporis satis coijcitur. Quod & ipsum innuit Diuus Paulus ſ dicens: Attendite vobis, & vniuerso gregi in quo Spiritus Sanctus vos posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo, quo in loco de Episcopis in vnum congregatis videtur apostolus verba facere, qui in locum senatus apostolici successerunt. Quæ omnia confirmātur ex his, quæ proprijs oculis conspicimus. Nulla enim prouincia in tēporalibus sine senatus quotidiano consilio potuit gubernari, à quo destituta statim perijt. Ex qua experientia clarè patet etiam Ecclesiam Dei similem in spiritualibus naufragiū passuram, si ab ijs Episcoporum senatibus destituatur, & concilia prouincialia continuo minime celebrentur.

Hæc autem ratio, etiam militat in religionibus in quibus si deficiant capitula generalia in quibus de regula, quam regulares sunt profesi non agatur hæreses, vt ita dicam contra regulam insurgerent, sicut quotidie à fratribus, se ipsos amantibus cernimus pullulare, pro quibus sedādis necessarium est, vt patres obseruantiæ regularis zelatores in vnum congregentur, vt de intellectu proprij instituti agatur, & secundū mentem legislatoris explicetur, & ad vnguem declaratū seruetur, & fiat perpetua & inuiolabilis constitutio, qua caueatur, vt si-

p Epist. 2.

q Isido. li. 7 ethimol. ca. 11.

r 16. q. 1.

ſ Act. 20.

et sicut pro cōfessarijs lectio moralis Theologiæ in conuentibus perpetuatur, ita etiā aliquod tempus ad tractandum de intellectu proprij instituti cuiuscumque religionis reseruetur: vt omnes sciant quomodo paupertas sit seruanda, & castitas & obediētia promissa sit præ oculis habenda.

Quinta ratio, quare necessarium omnino est præfata concilia prouincialia celebrari, est quia cessantibus Episcopis ab ipsa, tam necessaria celebratione propter hoc consequenter cessat correctio morum, imo & delinquentium, & laici mittentes facem in messem alienam de reformatione Ecclesiæ agunt opus alienum, ab eis sibi assumentes affirmantes ipsos in subsidium posse se in rebus Ecclesiasticis intromittere, cum Ecclesiastici ad quos solicitudo hæc efficiendi spectat negligentiores, vt par est se in omnibus ostendant, ita vt iam prædicatores in publicis concionibus eorum nimiam negligentiam redarguentes auxiliū seculare implorare ad reformationem Ecclesiasticæ disciplinæ videantur, in fauorē suæ sententiæ illā Christi t Domini authoritatem adducentes scilicet, Episcopos esse sal terræ, quod si sal euanuerit in quo salietur? ad nihil valet vltra, nisi vt mittatur & conculcetur ab hominibus. Quam in hunc modum intelligūt, scilicet, quod Episcopi sunt sal terræ cum in simul congregati Ecclesiam à putredine reseruent, etsi Episcopi euanuerint de officio salis nihil curantes in quo ipsi saliētur, cum hominem non habeant, vt ab ipso salem recipere possit, certe ad nihilum valent vltra, nisi vt mittantur foras, & cōculcentur ab hominibus: non gerentibus enim se Episcopis, sicut decet, & se, & suas oues minime corrigentibus, quid restat, nisi vt laici in ipsorum correctione se intromittant, ipsosque paruipendant, & eorum authoritatem pedibus conculcent contra id quod Sancti Patres scriptum ipsis, & omnibus reliquerunt, ille enim famosus Sanctus Osius Cordubensis in historijs Ecclesiasticis, & in concilijs celeberrimus, prout refert Anastasius magnus in epistola, quam scribit ad solitariam vitam agentes Imperatorem alloquēs ait. Ne te imisceas Ecclesijs, nec nobis in hoc genere præcipe, sed ea potius à nobis disce, tibi Deus imperium cōmisit, nobis quæ sunt Ecclesiæ [illegible] redidit, &c. si istud est officium Episcoporum, quid commune habet cū eo imperator? & infra. Quis enim non merito dicet eam ipsam abominationem desolationis esse, quæ à Daniele Propheta dicta est stantem in loco Sancto? Contra id etiam, quod nobis præcipit Diuus Paulus dicens seniorem te ne increpaueris, in quo loco prohibet seculares, ne verba increpationis in presbyteros, per seniores significatos prorumpant. Denique necessarium est, vt Episcopi se ipsos & clerum corrigant ne eiecti, tanquam, si non essent Ecclesiastici foras in manus incidant sæcularium, & ab ipsis de corrigendis eorum moribus agatur: obliti enim suæ propriæ salutis nihil aliud auidius cupiunt, quam super illos habere potestatem, & eorum vitā componere, quam & linguis dolosis velut carbonibus desolatorijs maculare, & destruere sæpe sæpius conantur, & pedibus calcare eos paruipendendo non desinunt. Quod apud Deuteronomium n videmus figuratum iuxta id quod nobis scriptum reliquit Augustinus: dicitur enim ibi. Quando habitauerint fratres simul, & vnus ex eis absque liberis mortuus fuerit, vxor defuncti non nubet alteri, sed accipiet eam frater eius, & suscitabit semen fratris sui & primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit, vt non deleatur nomē eius ex Israel, si autem noluerit accipere vxorem fratris sui, quæ ei lege debetur, perget mulier ad portam ciuitatis, & interpellabit maiores natu, dicetque, non vult frater viri mei suscitare semen fratris sui in Israel, nec me in coniugem sumere, statimq; accersiri eum facient, & interrogabunt, si responderit, nolo eam vxorem accipere, accedet mulier ad eum coram senioribus, & tollet calciamentum de pedibus eius spuetque in faciem illius, & dicet, sic fiet homini, qui non ædificat domum fratris sui, & vocabitur nomen illius in Israel domus discalciati. Augustinus enim contra Faustum hanc figuram hoc modo interpretatur. In mandatis veteris testamēti pro crimine obijcitur, quod vxorem fratris ad hoc frater iussus est ducere, vt non sibi sed illi sobolem suscitaret eiusque vocaret nomine, quod inde nasceretur, quid aliud in figura præmōstrat nisi quia vnusquisque euangelij prædicator ita debet in Ecclesia laborare, vt defuncto fratri id est Christo suscitet semen, qui pro nobis mortuus est, & quod suscitatū fuerit eius nomen accipiat, & infra. At vero qui

t Math.

n Deut. 25.

x Augustin. contra Faust. lib. [illegible]

qui electus ab Ecclesia ministerium euangelizandi renuit ab ipsa Ecclesia merito digneque contemnitur. Hoc est enim quod in eius faciem iubetur expuere non sanè, si ne signo huius opprobrij, vt calceamēto pedis vnius exuatur ne sit in eorum sorte, de quibus Apostolus y ipse ait: Et calciati pedes in præparatione euangelij pacis, & de quibus cōmemorat Propheta, z quam speciosi pedes eorū, qui annūciāt pacē, qui annūciāt bona. Qui enim sic euāgelicā fidē tenet, vt & ipsi psosit, & Ecclesiæ prodesse nō renuat bene intelligitur vtroq; pede calciatus. Qui autē sibi putat quia credit satis esse consultum: curam verò lucrandorum refugit aliorum discalciati illius non figuratum significauit, sed in se impletum portabit opprobriū. Hæc Augustinus. Ex quibus colligitur, qua solicitudine tenētur Episcopi (quorū propriū munus est euangeliū prędicare) filios spiritualiter generare semen Christo Domino fratri suo mortuo suscitando, sicut D. Paulus a se fecisse commemorat increpando illos, quos genuerat non carnaliter, sed spiritualiter. Nunquid Paulus pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis? tanquā si diceret defuncto fratri vos genui Christiani vocabimini nō Paulini. Quod munus si adimplere Episcopi noluerint bono exēplo non quasi aerem verberantes, & corpus suū & suarum ouium castigantes, & à sua deprauata libertate in seruitutem redigentes, sed totam suam substantiam in terram effundentes, & suis proprijs temporalibus satisfaciētes, quærendo vnusquisque eorum, quæ sua sunt non quæ Iesu Christi maioricatus fundando, & familias suas magnificando thesaurum non in cellis congregādo, vbi neq; fur, nec tinea demolitur, sed in terra in qua fures effodiunt opprobrium vnius pedis discalciati consequentur, imo audebunt in faciem cum ignominia eorū Ecclesiasticæ authoritati resistere, & continget eis illud, quod impio Onam euenisse tradit diuina scriptura, b qui sciens non nasci sibi filios introiēs ad vxorem fratris sui semen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine nascerentur, idcirco percussit eum Dominus eo quod rem detestabilem faceret, ab ipsis enim authoritas permittente Deo licet non auferatur, gladius tamen eorum ita hebetabitur, vt non sint potentes in opere: & sermone. Huc pertinet illud, quod Simon de Cassia dicit explicans illud Marci, c quādo Herodes reprehensus fuit à Ioāne, quod acceperit vxorem fratris sui, ait enim, & quod Herodi non licet, nec licet Ecclesiastico viro iustitiam fecularem vxorem, iā factam fratris secularis accipere, nec principi seculari licet iurisdictionem Ecclesiastici principis in aliquo vendicare, quod si proprijs huiusmodi principes contentarētur vxoribus non tot stragibus Christiani populi quaterentur. Ne autem huiusmodi strages in Ecclesia eueniant necessarium est vt Archiepiscopi, cum suis prouincialibus Episcopis in vnum de triennio in triennium congregentur, vt in his congregationibus modus præfigatur, quo vitia castigentur, & Ecclesia, ab his malis expurgentur, & reformatio Ecclesiasticæ disciplinæ desiderata succedat, ait enim D. Augustinus condiēdis, & extinguendis putoribus Apostolicū salem misit Christus in mundum, quod si sal euanuerit in quo salietur? nō igitur Episcopi viam vanitatis ingrediātur, & nec terrenis, & temporalibus implicentur currus, & equites parando dicentes authoritati Ecclesiæ his temporibus hoc esse necessarium propter quod percutiet eos dominus eo quod rem detestabilem faciunt erubescentes opere prędicare euangelium in, quo nō in curribus, & equitibus virtus Dei est, & semper erit. Ne tandem præfata percussio â secularibus infligatur concilia prouincialia, ab Episcopis sunt sæpè reiteranda.

Hæc autem ratio maximè militat in religionibus in quibus, quia prælati non semper curant de his, quæ sunt Christi congregando capitula generalia, in quibus de obseruantia proprij instituti agatur, nec de perseuerantia in virtute, & profectu spirituali tractatur, nec consulitur, quomodo extirpentur vitia & ambitiones, nec praui religiosi, & tyrannici prælati castigantur, vt metu pænæ â delictis & â trāsgressionibus proprij instituti alij se abstineant, aliqui religiosi prætextu reformationis ad tribunalia Ecclesiastica, necnon secularia recurrūt in maleuolis chartulis verenda patrum falso reuelando, hi sunt murmuratores querulsi, secundum desideria sua ambulantes, & os eorum loquitur superbiam mirantes personas quæstus gratia, semetipsos pascentes, nubes sine aqua quæ à ventis circunferuntur, arbores autumnales in fructuosę bis mortuæ d eradicatę, fluctus feri maris, despuman-

y Ad ephes. 6.
z Isai. 52.
a 1. Cor. 4.
1. Cor. 1.
b Genes. 38.
c Marc. 6.
d Iudę. a. 12

pumantes suas confusiones, sydera errantia, quibus procella tenebrarum seruata est in æternum, quos vt tales debent præfata tribunalia recipere, non vt bonos religiosos qui videntes suas religiones viduas, & à viris suis derelictas intra claustra ingemiscunt desiderantes eas à seruitute corruptio-
a Ad Rom. 8 nis liberari e in libertatem gloriæ filiorũ Dei, probi enim regulares adoptionem filiorum Dei expectant, & redemptionem corporis suæ religionis intra se gementes, & non foris extra claustra vociferantes suã religionem dehonestantes, spiritus enim Sanctus postulat pro ipsis gemitibus inenarrabilibus. Et cũ præfati mali religiosi in tenebris ambulent & lucem odiant ad præfata tribunalia recurrunt intelligentes ea causas regulares ignorare, & sic ea facillimo negotio posse fallere, quæ zelo imperandi in monachos magis, quam eos reformandi munus non suum libenter assumunt, & nescientes, se & suam familiam in his quæ pertinẽt ad suum statum gubernare volentes reformare religiones ipsas pedibus conculcant non curantes de spirituali generatione filiorum, sed adulterantes munus ab eis libenter assumptum desiderant vocari ab hominibus Rabbi, primas cathedras prætendunt, & apud principes sæculares famam suæ reformationis cum maxima regularium, apud sæculares deformatione auentare præcipuè intendunt, & loco reformationis deformationem introducunt. Nec hoc est mirum cũ ea quæ sunt monasticæ vitæ nesciant, & artem reformandi regulares intra claustra vbi docetur, & scitur minimè addiscerint propter quod canones sacri ordinauerunt, ne ho-
f 1. tom. q. mines disparis religionis possint esse religiosorum prælati, prout in secundo tomo f latè probatum est. Propter quod summis precibus contendo, & obsecro dominos meos prælatos regulares, vt sint verè sal quo sale putores suarum religionum extinguantur, & membra sana confortentur calamum
g Isai. 42. g cassatum non conterant & lignum fumigans non extinguant, in veritate iudicium educant, nec sint tristes neque turbulenti,
Esai. 25. fiant fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione sua spes à turbine vmbraculum ab æstu, auferant lachrimam ab omni facie, & opprobrium religionis suæ auferant de vniuersa terra, iudicent in iustitia paupe-
Isai. 15. res, & arguant in æquitate pro mansuetis religionum filijs, & quando necessarium fuerit percutiant rebelles, & corrigi nolentes virga oris sui & spiritu labiorum suorum interficiant impios, considerantes ipsos ad restaurationem religionis debere procurare vt super eos requiescat spiritus domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis & quod debẽt esse repleti spiritu timoris domini, in quibus donis magis de oleo misericordiæ, quam de vino fortitudinis, & timoris continetur, cum dona consilij intellectus scientiæ, & pietatis ad misericordiæ mansuetudinem spectent, & misericordia iustitiam debeat exaltare. Hæc enim omnia ad medendum infirmis, & ad lassata membra confortanda sunt permaximè necessaria, & vt talia Christum Dominum Redemptorem, & verum mundi medicum & reformatorem ea fore habiturum nobis vaticinatus fuit Propheta Isaias. Ea igitur suauitate, & zelo deprecor, vt suas religiones regãt, vt ex suo regimine ad recurrẽdũ ad extranea tribunalia occasio à fratribus inquietis minime sumatur, qui quæsito colore redimendæ vexationis, ad ea properãt vt eorum vulneribus particularibus procedentibus ex proprio amore medicina pro libito adhibeatur, non vt bono communi consulatur anhelantes tales visitatores consequi, ita nescientes ea, quæ ad regimen regularium spectant, vt eorum auribus possint puriri, & cõmodum sibi proprium reportare, qui proputoribus extinguendis religionem magis putridam relinquunt, & loco reformationis relaxationes introducunt, & pro pace propaganda inimitias sectationes & iurgia plena odio in religionibus relinquunt, & cum eorum officium sit procurare optimos prouidere in prælatos loco horum in alios se beneuolos ostendunt qui patres religionum ab eis constituti ipsas funditus euertunt. Nullus enim potest (vt iam dixi, & iterum dico) religionem reformare, nisi ille qui experientia infirmitates religiosorum cognoscendo figmentum eorum adeptus est. Vide quid dicat Diuus Paulus de Christo generis humani re- Ad Hebr. 5.
formatore, & quidem cum esset filius Dei didiscit ex his quæ passus est obedientiam & consummatus factus est omnibus obtẽperantibus sibi causa salutis æternæ. Notanda enim sunt illa verba cum esset filius Dei, per quæ significatur Christum Dominum esse Sanctum, immaculatum segregatum à pec-

peccatoribus excelsiorem cælis factum in quo reconditi sunt thesauri scientiæ & sapientiæ Dei, qui vt hominibus esset Pontifex ordinatum est à Deo, vt disceret ex his quæ passus est obedientiam, vt eãdem obedientiam hominibus posset imponere suis infirmitatibus proportionatam, & vt proportionata, & eorum imbecillitati accõmodata ab eis libenter acceptaretur, vt ita generi humano esset sal, & consummatus factus esset omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ, si igitur vt filius Dei in quo sunt talia recondita, vt nobis obediẽtiam imponere possit, & nobis obtemperantibus obedientia esset causa salutis æternæ fuit necessariũ, vt ex his quę passus disceret obedientiam, quam imponere debebat hoc sic Deo disponente, qui disponit omnia suauiter nescio certè quomodo religiosis possit imponere obedientiam, quæ ipsis sit causa salutis æternæ & reformationis prætensæ ille qui totus in peccatis natus, & cum publicanis & peccatoribus conuersatur, & in quo non sunt reconditi thesauri scientiæ & sapientiæ Dei, cuius cogitationes sunt timidæ, & incertæ prouidentiæ propter corporis corruptionem, quod aggrauat animam, cuius terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem, & qui nunquam ex his quæ passus est didiscit obedientiam, imo comedit quotidie splendidè & nutritur in croceis, & huius mundi stercora amplexatus est, in Curijs Regum vitam & redditus magnos consumens, vt dignitates in sæculo nanciscatur? Principes igitur Ecclesiasticos & seculares contestor, & per viscera misericordiæ Dei nostri apud eos ego minimus expostulo ne sint prurientes auribus, & ne ad fabulas horum malorum religiosorum se conuertant, imo ad veritatem suum conuertant auditũ. Veritas est autem quod hi quærunt tantum quæ sua sunt, & vt singularis ferus suam volunt religionem depascere, singularis enim ferus illi censendi sunt, qui sibi solis & non bono communi consulunt. Etsi necessarium fuerit eos audire visitatores eiusdem religionis patres bonos, & expertos constituant, qui sciant discernere inter lepram & lepram, quorum sit opus iustitiæ pax, & cultus iustitiæ silentium & intra claustra regularia sine strepitu res & seditiones component, & non alterius classis etiam doctos & illustres in prudentia viros, qui desiderantes se videri sapientes, & religionis obseruantiæ zelatores vani facti sunt, & eorum voces foris in Curijs regum sonari, & audiri cupiunt, quibus auditis eorum fama euolet, vt ita hominibus placeant contra id quod coadiutor maximus reformationis mundi de se dixit, si adhuc hominibus placerem Christi seruus non essem, videant, quid Deus optimus maximus de Christo Redẽptore nostro, quem misit reformare mundum, ait per Isaiam. Ecce seruus meus suscepit eum, electus meus, complacuit sibi in illo anima mea dedit spiritum meum super eum iudicium gentibus proferat, clamabit neque accipiet personam, nec audietur vox eius foris. Etsi dixerint mihi, quod fratres de religione si ad visitandum & reformandum assumantur facilè personas accipient cum in religione omnes sint consortes, & alter alterius onera portet. *R*espondeo id aliquando posse contingere, sed huic malo, remedio prouideri potest, vt scilicet tales viri eligantur ad hoc ministerium peragendum, qui prudentia scientia sanctitate in regimine sint ita probati, vt de eis secundum humanum iudicium nihil sinistrum possit suspicari. Etsi inuenti fuerint personas hominum accipere hoc erit rarũ cum procedat ex malitia cuius peccata nõ sunt ita ordinaria, sicut ea quæ ex fragilitate, & ignorantia originem trahunt, quibus illi qui existentes in seculo ad visitandas & reformãdas religiones assumuntur inuoluuntur, hi enim ex fragilitate humana, vt suis pretensionibus indulgeant, & ex ignorantia cum de regimine regularium parum, aut nihil sciant putant malum bonum & bonum malum, & dextera eorum est dextera iniquitatis, ipsos autem Ecclesiasticos qui à singulari fero has vineas Domini Sabaoth deuastante ad reformationem religiosorum inuitantur, obsecro, vt attendant ad id quod ipsis, & nobis spiritus Sanctus scriptum apud Isaiam reliquit. Ait enim apprehendit vir fratrem suum domesticum patris sui dicẽs, vestimentum tibi est, princeps esto noster, ruina autem hæc sub manu tua. Respondebitque in illa die dicens, non sum medicus, & in domo mea non est panis neque vestimentum, nolite me constituere principem populi. Hoc enim diuino oraculo edocti, si ipsis dicatur quod habent, scientiam prudentiam & authoritatem, vt possint si opus fuerit in virga ferrea reformare

Sap. 9.

Isa. 32.

Ad Galat. 1.

Isai. 42.

Isai. 4.

mare religionem, & vt possint euellere destruere disperdere & dissipare patres religionum qui præsunt in austeritate sub quorum potestate omnes subijciuntur, & de lapidibus filios Israel suscitare, & ipsos loco aliorum plantare vt ita obseruantia regularis reformetur, & deleatur iniquitas & finem accipiat peccatum respondeant talia dicentibus non sumus medici, & in domo nostra non est panis neque vestimentum, non habemus vitæ monasticæ experientiam, vt possimus monachos curare, nec studia nostra ad huiusmodi regimen directa sunt pro ... non nostra, huius regularis regiminis maxima est paupertas, ideo nolite nos constituere huius reformationis principes, non hoc pertinet ad officium nostrũ: & adeo volumus nos in huiusmodi quæstionibus immiscere ne à domino sicut Ozias castigemur eo quod manus sacerdotij voluit vsurpare inuitate & cõstituite eos, qui ad id habent sufficientem scientiam experientia quotidiana acquisitam, si enim domui nostræ præesse nescimus, & ad præsidendum eis cum quibus quotidie conuersamur, quorum mores cognoscimus, quorum inclinationes penetramus, quorum finem in suis actionibus quotidie & assiduè contemplamur apud nos metipsos esse insufficientes iudicamus quomodo religionis diligentiam in reformatione habebimus? Cũ simus respectu huius reformationis, & præstantissimi regiminis, sicut ablactati à lacte auulsi ab vberibus. Denique vt huic discursui finem præbeam vnum certissimum ante Dominum nostrum Iesum Christum, qui noscit corda hominum audeo affirmare, quod quando religio per Ecclesiasticos reformatur potius deformatur, cum in ea sectationes, odia contentiones discordiæ & inæqualitas iustitiæ cum maxima perturbatione relinquatur, & loco benedictionis maledictio suum satis plorandum effectum sortiatur. Ne igitur hoc malum contingat frequentia capitulorum generalium in religionibus est perquam maximè necessaria, vt de obseruantia regulari agatur & omnia in his ita componantur, ita vt regula cuiuscumque instituti pro posse obseruetur omnia ad hunc finem media apponendo, si enim in præfatis capitulis ambitioni præcipue opera datur, & religiosi rebus tẽporalibus implicantur, & vnusquisq; suũ propriũ commodum prętendit parum, aut nihil de

2. Paral. ca. 26.

bono communi agendo repetitio capitulorum ad parum vtilis est, & religiosis inquietis non adhibetur modus, quo aures tribunalium secularium & principum ab eis non concitentur, & suas confusiones non euomant, imo ab actis in capitulis in vnum inuitantur, vt apud præfata tribunalia, & principes insolescant. Et sic proh dolor, videmus religionis obseruantiam labefactatam quia in præfatis capitulis non de ea, sed de consecutione officiorum, & promotione ad dignitates, & de exemptione aliquorum, & de præcedentia multorum totum tempus celebrationis eorũ consumitur, si enim in eis generales, & patres ordinis haberent cor vnum & animam vnam, & in simul congregati de solo bono communi agerent nõ sinentes singularem ferum religionem depascere, ipsi totis viribus resistendo non esset obscurum aurum religionis, nec esset mutatus eius color optimus, neque lapides sanctuarij dispersi essent in capite omnium platearum extra claustra vagantes, nec filij Sion inclyti amicti auro primo religionis essent reputati, vt vasa testea, opus manuum figuli in circuitu ambulantes, quærentes fauores principum ecclesiasticorum & secularium & suorum fratrum monachorum, vt officia in ordine adipiscantur, nec qui vescebantur in sæculo voluptuosè interirent in via, nunquam perfectionem attingentes, pro qua quærenda tanquam in viam ad eam consequendam intrauerunt, & Deo se per professionem dedicauerunt, neque qui in mundo nutriebantur in croceis habentes magnos redditus, opulentos maioratus atque maximas diuitias, & dignitates ad eam peruenirent miseriam, vt de ipsis iure optimo possit dici quod amplexati sunt stercora id est omnia huius mundi caduca, quæ vt stercora reputare debuerant vt Christum Dominum lucrifacerent. Nec ad eum deuenirent regulares statum, vt non solum interiora animæ, sed & facies eorum super carbones sit denigrata, ita vt non sint cogniti in plateis eorum habitum & conuersionem satis à suo instituto dissimilia contemplantes, ita vt etiam nomine religiosorum minimè sint nuncupandi.

Dices, innumeræ sunt in præfatis capitulis ordinationes, & constitutiones factæ ad reformationem religionum præcipuè

cipuè tendentes, & nihilominus eandem in eis cernimus tæpiditatem, neque videmus collapsam obseruantiam restaurari? Ad quod respondeo id vtique minime posse in aliquibus religionibus negari, sed hoc euenit ex defectu cuiusdam ordinationis principalis propter cuius carentiam omnes aliæ suum desideratum minime consequũtur effectum. Ordinatio autem deficiens est, quæ præcipiat, vt omnes aliæ sub grauibus pænis temporalibus executioni mandentur, quæ executio non potest irrefragabiliter fieri, vt sit vtilis ad salutem æternam, nisi generalium commissarij cum patribus ordinum, & prouinciarum suauiter se habeant eos non vt contrarios, sed vt amicos conuersando & tractando, eorum auxilium humiliter implorando, si enim ad hæc eorum fauor deficiat licet multiplicent mandata, & fulminent censuras & regant transgressores in virga ferrea in vanum profectò laborant intendentes, hoc modo religionem ædificare & ipsam reformare, suauiter enim hæc omnia executioni debent mandari, debent enim ipsi instruere subditos in spiritu lenitatis considerantes se ipsos ne & ipsi tententur, non enim dedit Deus illis spiritum timoris, sed virtutis, & dilectionis, & sobrietatis, nec subditi acceperunt spiritum seruitutis iterum in timore sed acceperunt spiritum adoptionis filiorum in quo clamant Abba pater.

Ad Galat. 6.

2. Ad Timo. 1

Ad Rom. 8.

Etsi dixerint mihi præfati commissarij parum confidere in dictis patribus, quos relaxatè & latè viuere ipsi existimant, & per consequens eorum fauorem proficere ad hoc minime debere? Ad hoc respondeo quod eos in spiritu lenitatis secreto cum charitate & benignitate instruant, vt sic suauiter conuicti Deum præ oculis habentes ad suam puram, & sanam perducant voluntatẽ, quod si efficere non potuerint & nõ inuenerint alios patres in prouincijs boni communis zelatores, & vt tales ab omnibus probatos, qui eis in præfata reformatione fauorem beneuolum impartiantur, parum aut nihil eorum diligentia, & solicitudo in reformando proficiet, nam minores exempla maiorum sequuntur, & sicut imposibile est pedes moueri, nisi à capite spiritus vitales mittantur, ita imposibile est vt minores reformẽtur, sine eo quod reformatio à maioribus descendat sicut vnguentum in capite quod descendit à barba Aaron, vsq; ad oram vestimẽti eius Christus enim generis humani restaurator postquã pro patribus Synagogæ alios principes cõstituit (iuxta vaticinium Dauidis) qui mundum sua doctrina & exemplo poterant tãquã ipsius coadiutores mundũ reformare dixit prædicando super cathedrã Moysis sederunt principes & Pharisęi, omnia ergo quæcumque dixerint vobis seruate & facite, secundum vero opera eorũ nolite facere: dicunt enim & non faciunt. Psal. Psal. Mat. 23.

Ex quo loco colligitur toto cælo aberrare præfatos commissarios, qui nullis constitutis religiosis reformatis zelosis prudentibus & spiritum Dei habentibus, qui in reformatione possint eis vt strenui cooperatores assistere relinquentes patres ordinum & prouincialium in suo (vt dicunt) principatu ipsam reformationem introducere conantur, dicendo quod secundum opera eorum minime suos gressus dirigant, cum dicant, & non faciant. Ad restaurationem ergo huiusmodi peragendam, & plantationẽ nouam & obseruantem inducendam velint nolint præfati patres auxilium à præfatis patribus, aut ab alijs in eorum locum subrogatis debent necessario mendicare. Quando enim dominus præcepit Moysi, vt educeret filios Israel de potestate Paraonis dixit illi. Vade congrega seniores Israel, & dices ad eos, dominus Deus patrũ nostrorũ apparuit mihi Deus Abrahã, & Deus Isaac & Deus Iacob dicens visitans visitaui vos, & vidi omnia quę accidérũt vobis in Ægypto, & dixit, vt educam vos de afflictione Ægypti ad terrã fluentẽ lacte, & melle. Et audient vocem tuam, ingredierisq; tu & seniores Israel ad Regem Ægypti: bene poterat Deus in suo brachio excelso, sine adiutorio & adminiculo seniorum Israel educere illũ populum de Ægypto, sed noluit quia si seniores tali egressui non cooperarentur, & libenter consentirent, præfatum exitum non ea suauitate disponeret, qua omnia suauiter disponit, vnde allocutus Moysem pręcepit ei, vt seniores congregaret, & ad suã adduceret sentẽtiam, ita vt ad Regẽ Ægypti cum eo libenter accederent & ingrederẽtur. Si igitur Deus in cuius potestate omnia sunt posita & potuit, sine adminiculo seniorũ suũ intentum Regi intimare, & ad effectũ vsq; perducere noluit id vtiq; sine præfato adminiculo opere cõsummare, quomodo Exod. 3.

do præfati cõmissarij, quibus non est infinita data potestas, nec sunt alter Moyses in virtute fortitudine & sanctitate sine coopèratione seniorum prouincias sibi cõmissas poterunt in pristinum religionis perducere statum? Non est hoc secundum viam ordinariam factibile, consilium igitur Ietri sequãtur associantes sibi de prouincijs religiosos viros potentes sapientes & timentes Deum in quibus sit veritas & qui oderint auaritiam, & ab omni ambitione & affectione & parcialitate sint alieni, qui possint stare in medio omniũ dicendo pax vobis: quos si nõ inuenerint sustineãt sapienter, & patienter Deo optimo maximo negotium reformationis commendantes, vt ipse conuertat corda patrum in filios, & incredulos ad sapientiam iustorum, vt sic possint parare domino plebem perfectam, vt ex infra dicendis patebit. Quanto magis, quod nunquam Deus religiones ita viduas relinquit, vt â sapientissimis prudentissimis & ad modum religiosis viris & in causis regularibus versatis omnino destituantur. Zelo zelatus erat Elias quia dereliquerunt pactũ domini filij Israel, & altaria sua destruxerunt, & solus ipse sit derelictus. Cui dominus ait derelinquam mihi in Israel septem millia virorum, quorum genua non sunt incuruata ante Baal.

Genes. 18.

3. Reg. 19.

Sexta ratio quare concilia prouincialia sunt sæpe sæpius celebranda est, quia Ecclesia Dei semper prouisa fuit de ministris qui voluntatem Dei declararent & interpretarentur, vnde Augustinus considerans suo tempore bonorum Episcoporũ penuriã intelligens aliquos fideles sibi persuasuros esse ab illis patribus sanctissimis destitutam, quibus in sua prima ætate fruebatur, ipsos fideles consolatur dicens ergo illorum abscessu deserta est Ecclesia, absit, pro patribus tuis nati sunt tibi filij, patres missi sunt Apostoli, pro Apostolis filij nati tibi sunt, constituti sunt Episcopi qui sunt in toto mũdo, vnde nati sunt? ipsa Ecclesia patres illos appellat, ipsa illos genuit, ipsa illos constituit in sedibus patrum non ergo te putes desertam, quia non vides Petrum & Paulum quia nõ vides illos per quos nata es, de prole tibi creuit paternitas, & cũ hi patres volũtatẽ Dei populo exponant, ideo Deus optimus maximus præcipit dicẽs, cõgregate illi sanctos eius qui ordinant testamẽtũ eius super sacrificia, Sanctos autẽ Episcopos vocat: licet enim aliqui sanctitatẽ nõ sectatur officiũ & munus sanctorũ præ se ferũt, & aliqui eorũ inter sanctos merito cõnumerãtur nunquã enim Deus, ita destituit suã Ecclesiã, vt non sint aliqui, imo & plurimi Episcopi, de quibus vere & proprie possit illi dici pro patribus tuis nati sunt tibi filij in sanctitate illos patres imitãtes. Quos spiritus Sanctus præcipit in vnũ merito cõgregari, vt cõtra spiritualia nequitiæ & aduersus insidias tenebrarum possint se vt murus fortissimus opponere, & vt exercitus validissimi prælia domini suscipere, sicut enim cũ Regina infirmitate grauissima detinetur, medici meliores in simul congregãtur, qui de eius infirmitate scrutẽtur, & medicamenta accõmodata adhibeãt, ita cũ Ecclesia Dei multiplici infirmitate detineatur â malis humoribus peccatorũ & à prauis dogmatibus hæreticorũ & eorũ qui se ipsos amant causata, ita vt à plãta pedis vsq; ad caput non sit in ea sanitas & principes eius sint infideles, diligẽtes munera & sequãtur retributiones, necessariũ est vt medici spirituales cõgregentur in vnũ qui sunt Episcopi, omnes enim sunt administratores spiritus, in ministeriũ missi propter eos, qui hæreditatẽ capiũt salutis, vt cõgregati in vnũ libros sacros & sanctiones sanctorũ patrum perscrutãtes tantę infirmitati medicinã adhibeant cõgruentẽ qui enim in hac Ecclesia militanti cadit resurgat, & qui cõuersus est reuertatur, dominus enim est in Sion, & Rex eius in ea est & resina est in Galaad, & medici sũt in ea, vnde sapiẽtissime illa Sancta Iudith in illa maxima Betuliæ tribulatione cõuocauit seniores dicẽdo. Nũc fratres quoniã vos estis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pẽdet animã illorũ, ad eloquiũ vestrũ corda eorũ erigite, vt memores sint quia tentati sunt patres mei vt probarẽtur, si verè colerẽt Deũ, Concilia igitur prouincialia sunt sæpe congregãda, vt tribulationibus Ecclesiæ possit subueniri: nã ait ille doctissimus F. Franciscus à Victoria ꝙ ab eo tẽpore quo propter nouas opiniones doctorũ Põtifices cœperũt timere cõcilia Ecclesia manet sine concilijs & manebit cũ magna calamitate & pernicie religionis. Et hæretici nihil aliud fortius impedire satagunt, quam concilia congregari, nec Ecclesia terribilis, vt castrorũ acies ordinata illis opponetur: non enim negant hæretici bonum esse ieiunium, sed tẽpus & modũ ieiunandi pro libito cuiuscũq;

Super psal 4

Psal. 4.

Isai. 1.

Ad Heb. 1.

Hierem. 8.

Iudith.

In relect. de potest. Pap. & concilij.

relinquũt, non enim Ieiunium timent, sed ieiunium Ecclesiæ vniuersalis maximè ab horrent, ipsum vt aciem quandam fortissimorum militum considerant. Non condemnant heretici orationes priuatas à orationē publicam nomine Ecclesiæ in vnum congregatæ detestantur, nolunt horas canonicas, & officia diuina in Ecclesijs, & choris decantari, cum orationes nomine Ecclesiæ publicè oblatæ contra eos, vt fortissimus exercitus assistat, propter quod religiosos maximo odio prosequuntur, cum habitent congregati in vnum & sint contra eos, vt sagitæ quædam acutæ cum carbonibus desolatorijs, abhorrent super omnia altissimũ missæ sacrificium, vt quoddam potentissimum holocaustum ab Ecclesia vniuersali oblatum, quo dęmones fugantur, & hæreticorum in sua feritate confidentium machinæ conteruntur. Nos autem lacte Ecclesiæ solidissimo nutriti orationes priuatas minime condemnamus, imo laudamus & commendamus ad vlterius progredientes velut milites huius Ecclesiæ militantis orationes publicas amplexamur, quibus quasi cum quodam validissimo exercitu, pro fide certamus, & priuatis & publicis orationibus vsi sunt Apostoli & discipuli Domini, qui nobis fuerunt prædicatores & rectores, vt ex actibus Apostolorum satis patet, vtraque enim oratio priuata & publica quandam habent Deo placentem cõnexionem, propter quod Ecclesia non solum approbat & confirmat religiones officium diuinum incõmunitate recitantes, sed etiam alias ipsum priuatim persoluentes, cum præfatæ religiones pro diuersis ministerijs constituantur, sunt enim religiones quidam ad præliandum prælia domini exercitus ordinati, in quibus exercitibus distincta ministeria reperiũtur, in quibus non minus seruiunt vigiles in speculis, quã milites in prælio pugnantes, & illi qui ad inuentiones pro victoria consequenda docent, quam illi qui irruunt ad spoliandum, & sic omnes religiones secundum sua particularia instituta, & ministeria sunt tanquam quidam domini exercitus colluctantes non solum contra carnem & sanguinem sed etiam contra exercitus turbæ infernalis: vt non timeamus, neque cor nostrum formidet à duabus caudis titionum fumigantium, & vnicuiq; religioni in suis ministerijs exercitatæ merces à Domino cõstituta

Act. 1. & 3. & 10. & 12.

Isai. 7.

est: æqua enim pars erat descẽdentis ad prælium & remanentis ad sarcinas, prout in libro primo regum continetur. Hæc adducta sunt vt videamus, quo odio prosequantur dæmones & hæretici Ecclesiam in vnũ congregatam desiderantes & procurantes sigulare certamen iuxta illud, quod figuratiuè in Goliath contigit, qui exprobrans exercitum Domini noluit cum ipso pugnare, sed dixit, eligite vobis vnum & descendat ad singulare certamen, si quis venerit pugnare mecum & percusserit me erimus vobis serui, si autem ego præualuero, & percussero eum vos serui eritis, & seruietis nobis, bene enim intelligunt dæmon & hæretici eius mēbra in illo Goliath repræsentati exercitum domini in vnum ad præliandum ordinatum inuincibilem esse & inexpugnabilem, & sic non vetentur singulare ingredi certamen, quod eis nunquam concedi debet, nam si illud acceptauit David ex eo processit quia Christum Dominum figurabat, qui solus contra dæmonem potuit pugnare, & contra eum solus victoriam reportare, sicut Isaias fuerat vaticinatus, cuius vaticinium apud Diuum Matthęum adimpletum fuisse cernimus. Vnde secundum Rupertum Abbatem, & ante eum Diuus Ambrosius prælium Abrahæ, contra quatuor Reges cum trecentis decem & octo vernaculis domus suæ fuit figura prælij quod habuit Ecclesia in Concilio Nicæno contra Arrium, & alios Hæresiarchas cum trecentis decem & octo Episcopis domus suæ cum quibus sicut alter Abraham mirabilem fuit consecuta victoriam, & Diuus Gregorius persuadens, vt concilia prouincialia sæpè fiãt ait, si hæc obseruaueritis scitote, quia scriptum est vbi fuerint duo, aut tres congregati in nomine meo ibi in medio eorum sum, si ergo dignatur adesse duobus, vel tribus congregatis, quanto magis non deerit vbi plures conueniunt sacerdotes: qua vera persuasione suffulti possunt hi domini exercitus audacter exprobrare hæreticos & potestates tenebrarum dicentes congregamini populi, & vincimini, & audite vniuersæ procul terrę, cõfortamini & vincimini, accingitę vos & vincimini, inite consilium & dissipabitur, loquimini verbũ & non fiet, quia nobiscũ Deus. Vides igitur rationem quare concilia prouincialia sæpè sunt reiteranda. Quæ ratio etiam militat in religionibus, vt enim reformētur manus

Lib. 1. reg. c. 30.

1. Reg. 17.

Isa. 64.
Matt. 4.

Rupert. gen. 14. Ambros. lib. 1. de fide in prolog.

Isai. 8.

domini est necessaria, vnde oportet in ipsis capitula, aut congregationes fieri generales vt contra diabolum & eius coadiutores posit prælium iniri, & eorum destrui castra, ex congregatione enim patrum religionum tanquam à validissimis huius sacræ militiæ ducibus multæ declarationes, & animaduersiones procedēt quibus multi abusus & consuetudines paruæ, & contra instituta regularia corruptelæ exterminabuntur, quæ minimè eueniet, si commissarij missi à generalibus per se solos aliqua præcipiant & sine consilio patrum, & eius assensu ad singulare certamen aggrediantur imo sic ad singulare certamen contra relaxationes maximas se constituentes cum illud acceptent, quod Dauid figura Christi Domini potuit & debuit acceptare de temeritate à patribus generalibus arguentur, & à Goliath in certamine succumbent, & prostrati cadentes non gloria, sed confusio, & irrisio erunt populo Dei dicenti, quia hi cœperunt ædificare & non potuerunt consummare, imo incidēt in Scyllā volentes vitare Charybdim, & timentes pruinam, qua sibi commissas prouincias vexari cernebant nitentes eam suo consilio singulari euitare,
Iob.6. proprijs oculis postea videbunt ita irruere super eas niuem, vt rectè dici de eis posit vsque ad fundamenta esse exinanitas. Capitula igitur generalia sunt à generalibus celebranda, vt consilio & consensu patrum modus reformandi, præscribatur & ipsis cōmissarijs tradatur, & suauiter iuxta supradicta executioni mādetur. Dicent aliqui magnos & excessiuos sumptus in præfatis capitulis generalibus agendis fieri, qua propter non tam frequenter sunt celebranda, cui obiectioni respondeo reformationem ab ipsis capitulis incipere debere, cum iudicium incipiat à domo Dei. Hoc enim inter alia in capitulis generalibus est præcipuè definiendum, vt tantum patres præcisè in ipsis capitulis generalibus necessarij inueniātur, & non alijs ad ea adeunda licentia concedatur, vt sic sumptus minuantur, vltra quod bono regimini id satis est consentaneum, illi enim qui extrauagantes in capitulis inueniuntur ad nihil aliud deseruiunt nisi vt factiones ambientium foueant, nullis conuenticulis parcant mendacia fabri-
2.Cor.11. cant, & discordias inter fratres disseminant: de quibus verificatur illud, pericula in falsis fratribus, hi sunt quædam sydera in capitulis errantia: hi sunt, quia quocumque vento circunferuntur, qui segregant semetipsos animales spiritum non habentes, & qui inclinant ex hoc in illud fæces suarum pretensionum, ex quibus omnes capitulares, vt peccatores bibant, & cum sint in capitulis otiosi tota die, & in his & alijs similibus occupantur, vt suis pretensionibus indulgeant. Et in nostra Minorum de obseruantia religione hi excessiui sumptus magis debent euitari cum altissimam promiserimus paupertatem. Et sic in ea attenta temporum qualitate summopere desidero, vt capitula generalia secundum bullam Leonis X. vniones non celebrentur, ita vt de sexēnio in sexennium patres vtriusque familiæ in vnum non congregentur, sed quantum ad electionem generalis patres vtriusque familiæ conueniant sibi ipsis ad inuicem vices cōmittendo, ita vt si in familia vltramontana familiæ capitulum generale celebretur in eo tantum fratres illius familiæ congregentur, & generalis ab eo eligatur, & ordinationes pro ea ibi constituantur, & in alia familia cismontana congregatio generalis fiat, in qua cōmissarius generalis eligatur. Dixi quantum ad electionem generalis: nam vtraque familia suos debet eligere definitores, & secundum loca & tempora suas accommodatas facere ordinationes, ita vt compromissio solum respectu generalis intelligatur. Hoc enim modo sumptus facti per mare & per terram euitantur in quibus faciendis attenta nostra regula Minorum maximum animarum periculum versatur cum secundum eam fratres neque per se, neque per interpositam personam posint recipere denarios, vel pecuniam sine quibus in maxima quantitate tantum, & tam arduum iter peragere minimè possunt. Euitantur etiam vexationes fratrum per totum orbem, qui ex vtraque familia in vnum confluunt, & ab occidentalibus & orientalibus Indijs etiam aduentant non sine magnis periculis in mari & periculis in terra; & periculis in conscientia propter tanti itineris diuturnitatem, in quibus varijs calamitatibus oppressi eorum, quæ ad suum institutū pertinent aliquādo obliuiscuntur. Quibus omnibus malis ex parte succurreturs si reuocatio præfatæ Bullæ vnionis,

quantum ad celebrationem capituli à Sede Apostolica obtineretur, & sanctitas Domini Papæ sua bulla præfatum compromissi ordinem dignaretur approbate, quod petentibus principibus Christianis facilè, vt credo obtineretur.

ARTICVLVS IIII.

De reformatione discalciatorum nostræ sacræ religionis Minorum de obseruantia.

RESpondeo dicendo, quod non est meũ intentum in hoc articulo agere de origine huius reformationis in his Hispaniarum partibus, cum hanc in his libris non assumpserim prouinciam, sed de bullis quibus hæ prouinciæ in suis reformationibus conseruantur, de quo est bulla Clementis VII. quæ incipit, *in suprema militantis Ecclesiæ specula, &c.* Data Romæ anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo secundo, vbi inter alia mandatur assignari eis quædam loca particularia, & de custode eorumeiusque officio. Quæ bulla postea fuit cõfirmata & declarata à Gregorio XIII. in constitutione, *cum illius vicem*, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo nono, sed de tenore alterius eiusdem Põtificis concessionis, Datę Romæ anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo octauo, quæ incipit, *ad hoc nos, Deus*, in præsentiarũ faciã mentionem. In ea enim confirmauit & declarauit regulam, & regimen fratrum discalciatorum prouinciæ Sancti Iosephi in Regnis Hispaniarum ordinis P. N. Francisci de obseruantia. Ac sub pœna excõmunicationis latæ sententiæ inhibuit superioribus ac prælatis ipsorum fratrum de obseruantia, ne eos circa eorum viuendi modum molestare, aut in eis aliquid innouare præsumant. Quæ Sancti Iosephi prouincia cum extenderetur per omnem ferè Hispaniam, & ab yno prouinciali pedestre ambulante visitari quotãnis non posset ad instantiam Regis Hispaniarum Philippi II. (qui religionis Christianæ maximus fuit propugnator, & defensor, & religionum zelosissimus reformator, cuius vita & mors posteris exemplum viuendi, & moriendi reliquerunt) fuit diuisa authoritate Sanctissimi D. N. Clementis Octaui, anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo quarto, die decima Martij. Ita vt pars illius, quæ in Regno Toletano consistit nomen prouinciæ S. Iosephi retineret. Altera vero pars quæ in Regno Legionensi sedem habet prouincia Sancti Pauli sibi nomen vendicaret, de ea in hæc verba prorumpens, *sub nomine Sancti Pauli erigimus & instituimus, eamque sic erectam & institutam inter prouincias ordinis Minorum regularis obseruantiæ apponere, eiq; aggregare & annumerare, positã que & aggregatam; & annumeratã esse & fore omnibusque concessionibus indultis, gratijs & literis Apostolicis prouinciæ Sancti Iosephi concessis & pro tempore concedendis etiam per frui & gaudere debere proinde, ac si eidem prouinciæ de nouo erectæ specialiter concessa essent, & eisdem constitutionibus, quibus eadem prouincia S. Iosephi vtitur & gubernatur, & pro tempore vtetur & gubernabitur perpetuo vti, & gubernari debere, & ad talia statuta pro tempore in ordine facta & pro tempore facienda, nec prouincia Sancti Iosephi nec de nouo erecta huiusmodi nullatenus teneri, cum strictiores obseruantiæ fratrum discalciatorum constitutiones existant, paupertatem altissimo domino promissam longè magis concernentes.* Hæc S. D. N. Clemẽs VIII. in dicta bulla.

Circa quã concessionẽ dubitatur an prouincia S. Pauli de nouo erecta virtute dictæ bullæ obseruare teneatur constitutiones factas & faciendas à prouincia Sancti Iosephi. Et pro parte affirmatiua videntur facere verba dictæ bullæ superius allegatæ ibi, *perpetuo vti & gaudere debere*. Hoc enim verbum debere licet secundum propriam significationem nõ sem

per

per obligationem inducant, & necessitatē cum possit debitum honestatis & congruētiæ denotare. Argumento cuiusdam decretalis *a* disponentis filium nondum adultum cuius voluntas decerni non potest pater cui vult matrimonio tradere potest, & postquā filius peruenerit ad perfectā ætatem omnino debet hoc adimplere, super quā decreta de Glossa, *b* ait, debet in quā ad implere debito honestatis & non necessitatis, ad quem sensum vniuersi iuris interpretes hanc interpretātur decretalem, & sic ex traditis ab ipsis colligitur, quod verbum debet ex sua primæua significatione non semper obligat ad mortale. Attamen id legibus Ecclesiasticis ex accōmodatione vsus Ecclesiastici verbo præceptiuo ad mortale obliganti æquipollet iuxta quam significationem necessitatem importat, sicut asserunt quædā Glossæ *c* quod & annotauit Bartolus cōmuniter receptus. Vnde attenta significatione huius verbi debere, videtur quod patres prouinciæ D. Pauli, sub pæna peccati mortalis tenentur suam prouinciam gubernare secundum ordinationes factas & faciendas in prouincia Sancti Iosephi.

a ca. 1. de spōs. impuber.

b Gloss. v. debet.

c Gloss. in clem. attendentes de sta. regul. & in ca. proposuit de appellat. Bart. in l. 3. C. de pig. & in l. sæpè ff. de offic. præsid.

At contrariū attenta dicta bulla existimo asserendū, primo quia ordinationes prouinciæ S. Iosephi accōmodantur regno, & locis, in quibus est fundata, quæ prouinciæ S. Pauli minimè eruntaccōmodæ, quæ verbi gratia est fundata in pauperiori regno, & in partibus frigidissimis, cuiusmodi non est Regnum Toletanum, in quo prouincia S. Iosephi sita est. Nec valet dicere, quod quādo hæ duæ prouinciæ erant indiuisæ, & erat vna eisdem ordinationibus vtraque gubernabatur, & ideo nimirum si modo diuisę eisdē possint cōmode gubernari. Nā respōdeo, quod quādo erant vna tantū prouincia fratres à terra frigida in aliam magis beneuolā & suis necessitatibus accōmodam mutabantur, & cum hoc suis infirmitatibus, & necessitatibus remediū parabatur, modo autem hæc transmutatio non potest fieri cum vnaquæq; prouincia suis limitibus terminetur, & suo principali gaudeat, vnde oportet vt prædictis necessitatibus succurratur vnāquāq; suis constitutionibus gaudere secundum loca tempora & frigidas regiones, & quod constitutiones in vnaquaque fiant prędictis rationabilibus necessitatibus & vtilitati prouinciarum accommodæ, debent enim ordinationes & cōstitutiones, vt obligent, & obseruentur esse iustæ, rationabiles & vtiles in bonum cōmune & non in bonū priuatum tendētes, vt ait D. Thomas *d* cōmuniter receptus, & est cōmunis *e* canonistarū. Quod confirmatur ex his quæ à Sanctis Patribus videmus ordinata, in diuisione Episcopatuum, vt vnaquæq; diæcesis suis legibus & iudicibus gubernaretur, & iudicaretur prout in superioribus *f* satis dictum est.

d D. Tom. 1. 2. q. 96. ar. 4.

e Canonistæ in ca. erit autem lex 4. dist.

f Supe. hoc. tom. q.

Secundo hæc nostra pars probatur ex illa tritissima iuris regula dicente illud quod omnes tangit ab omnibus debere approbari, à qua regula cum sit iuris naturalis cōformis non est recedendum nisi aliud contrarium ex hac bulla euidenter colligatur determinatū à sede Apostolica, quæ ad contrarium in hoc casu ordinandum habet authoritatem, sed non videmus in ea expressè cōstitutum quod prouincia S. Pauli debeat constitutionibus & ordinationibus prouinciæ S. Iosephi gubernari, ergo id minime concedere debemus, sed quod prius cōstitutiones factæ, & faciendæ à prouincia S. Iosephi debent à prouincia S. Pauli acceptari tractatu pręmisso in capitulo dictę prouinciæ an sint accōmodæ regioni in qua dicta prouincia est fundata, & modo viuendi fratrum in ea vtiles, & bono cōmuni eiusdē prouinciæ necessariæ & rationabiles. Nec obstat quod ex prouincia D. Pauli duo fratres nomine totius prouinciæ ad capitulum D. Iosephi prouinciæ mittantur cū cōmissione, vt dictas ordinationes recipiant, aut repudient, vt cōuentione facta inter ipsas prouincias est constitutum, nam respōdeo quod in dicta bulla non est præceptū, vt dicti fratres ad id peragendū mittātur, sed ita fuit per viam pacti inter ipsas prouinciascōuentū videntes magna incōuenientia, quæ prouincię S. Pauli sequebantur ex obseruatione, aut ex obligatione obseruandi ordinationes factas & faciēdas in prouincia S. Iosephi, quas dicta prouincia S. Pauli non solū ignorabat, sed nec somniauerat, imo cōtradicere ratione boni regiminis tenebatur. Pręterea missio horū duorū fratrum mala ex dictis ordinationibus resultantia non sufficienter poterant impedire, sicut enim magis vident duo oculi quam vnus: ita magis pręuident totius prouincię vocales, & patres in simul congregati, quam duo fratres, qui licet sint docti & experti in regularibus institutis, non tot possunt moraliter loquendo pręuidere quot tota

prouincia simul præuidebit, præcipue cum illi duo fratres possint faciliter falli à persuasionibus fratrum prouinciæ S. Iosephi, in qua cōparant, vt assentiāt vel dissentiant, & in qua actualiter de bono prouinciæ S. Iosephi tractatur, & non de cōmodo alterius prouinciæ cuius cōmodū & vtilitatē licet etiam prætendatur, medium tamen ad eius cōsecutionē non apponent, dū de eius necessitatibus non sint ita certi sicut est certa ipsa prouincia S. Pauli, quod ex dicto communi Hispaniæ dicente, *que mas sabe el necio en su casa que el cuerdo en la agena*, confirmatur his & alijs quæ infra dicemus semper mihi visum est quod noluit S. D. N. Clemens VIII. in verbis superius adductis prouinciā D. Pauli obligare ad obseruantiā ordinationum factarū & faciendarū in dicta prouincia D. Iosephi, non enim credendū est, quod erigēdo prouinciā S. Pauli de nouo eā seruam, & subiectā prouinciæ alteri relinqueret: nūquam enim summus Pōtifex erigendo vnū de nouo Episcopatum alteri à quo diuiditur subiectum reliquit, vt ex iure patet. g ca. scire 6. q. 3. Nec obstat si dicatur hoc fuisse factū ad cōseruationem prouinciæ S. Pauli vt semper reformata permaneret. Respōdeo quod sanctitas Domini Papæ non habuit reuelatiōnē à Deo optimo maximo, quod reformatio deberet semper assistere magis in prouincia S. Iosephi, quā in prouincia S. Pauli, neq; quod in prouincia S. Iosephi, magis deberet assistere spiritus Sanctus in ordinationibus cōdendis, quam in prouincia Sancti Pauli, vt prouincia D. Iosephi liberā semper, prouinciā vero D. Pauli ancillam semper fore definiret, & vt prouincia Sancti Pauli tanquam minor, prouinciæ Sancti Iosephi tanquā maiori deseruiret. Ex quibus concludo quod in verbis supra appositis voluit S. D. N. Clemens VIII. concedere prouinciæ Sancti Pauli facultatem ad fruēdum & gaudendū ordinationibus prouinciæ Sancti Iosephi, ita quod eis posset gubernari tanquam altissimæ paupertati in regula promissæ magis concernentibus: Et quod pater generalis obseruantiæ & cæteri prælati volentes ipsā vti & frui ordinationibus dictæ prouinciæ non possint eā cōpellere ad constitutionū generaliū obseruatiōnē, vt sic semper hoc clypeo se defendens à reformatione desiderata minimè deficeret.

Ad huius autem intellectus explicationem, & probationem notandum est primo quod Sanctus Dominus Noster Papa Clemens Octauus anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo secundo, vigesima quinta die Martij Pontificatus sui anno primo concessit bullam prouinciæ Sancti Iosephi, in qua dictam prouinciam ab aliquibus, quę â dicto patre generali, commissario generali & alijs obseruantiæ prælatis poterant & solebant præcipi exemit, ita vt respectu eorum mandatis ordinationibus & constitutionibus obseruātiæ minimè subiecta remaneret, quo priuilegio vult Clemens VIII. vt in verbis superius allegatis prouinciam S. Pauli posse frui & gaudere si libuerit. Cum enim hoc sit priuilegium, & concessio secundum ius & secundum ea quæ in nostris quæstionibus regularibus latè diximus potest dicta Sancti Pauli prouincia eo vti, potest etiam in totum vel pro parte renunciare secundū quod tali prouinciæ cōmodum, & necessarium videatur. In quest. regul. 1. tom. 3. q. 9. ar. 2. Quod constat ex verbis superius relatis ibi, omnibus concessionibus indultis gratijs & literis apostolicis prouinciæ Sancti Iosephi concessis & pro tempore concedendis etiam frui & gaudere debere. Quæ verba satis innuūt, quod perinde priuilegia, & gratiæ prouinciæ Sancti Iosephi sunt communicata prouinciæ Sancti Pauli, ac si ipsi immediatè essent concessa quod clarius indicant sequentia verba, ibi, *proinde ac si eidem prouinciæ de nouo erectæ specialiter concessa essent*. Quod adeo verum est, vt si modo prouincia Sancti Iosephi his concessionibus & priuilegijs renunciaret, non propterea prouinciæ Diui Pauli aliquod præiudicium ex dicta renunciatione accresceret quo minus libere prædictis priuilegijs frui & gaudere possit, cum ratione dictæ communicationis iam sint facta propria, argumento eorum, quæ in nostris quæstionibus canonicis & regularibus satis resolno. Ex quibus infertur, quod etiamsi prouincia Sancti Iosephi per non vsum prædicta perdat indulta, non propterea prouincia Sancti Pauli perdet ea cum, non vsus alterius prouinciæ (qui est quid facti) non possit nocere alteri prouinciæ: non enim vsus & non vsus, sed ius tantum communicatur. 3. tom. q. 55. art. 19. p. 509

Etidem

Etidem omnino dicendum est de indultis & gratijs, quæ post Gregorium XIII. concessit Clemens VIII. prouinciæ Sancti Iosephi his enim prouincia S. Pauli poterit frui & gaudere si voluerit, & ad eorum obseruationem & receptionem non astringetur, si enim ad ea obseruanda obligaretur naturam priuilegiorum amitterent, sed naturã constitutionum vtiq; sortirentur, & à Clemente VIII. non concessiones indulta & gratiæ, sed constitutiones vocarentur. Deniq; ex his clarum est, quod potest dicta prouincia D. Pauli gaudere si vellet dictis concessionibus & ad eas obseruandas minimè potest obligari.

Ex quibus infertur, qud cũ S. D. N. Clemẽs VIII. eodẽ tenore verborũ & sermonis cõtextu in dicta bulla ordinauerit vt prouincia S. Pauli frui & gaudere debeat ordinationibus factis & faciendis in prouincia S. Iosephi, vt patet ex eius verbis ibi. *Et eisdem constitutionibus quibus eadẽ prouincia S. Iosephi vtitur & gubernatur & pro tempore vtetur & gubernabitur perpetuo vti & gubernari debere*, quod sicut ad obseruantiam & receptionem gratiarum & indultorum apostolicorum minimè astringitur, ita etiam ad receptionem ordinationum prouinciæ S. Iosephi, prouincia S. Pauli minime coarctetur, cum eisdem prorsus verbis (vt ex cõtextu dictæ bullæ patet) dictæ prouinciæ Sancti Pauli cõmunicetur vt debeat frui & gaudere constitutionibus prouinciæ S. Iosephi sicut conceditur, vt debeat frui & gaudere priuilegijs gratijs & indultis eidẽ prouinciæ concessis & cõcedendis. Vnde verbũ sicut debere positum in dicta bulla sicut respectu priuilegiorũ nõ denotat necessitatẽ, ita etiã respectu ordinationũ aliquam necessitatẽ prouinciæ S. Pauli minimè inculcat, sed tãtum denotat & insinuat ipsam prouinciã iuste debere, vti & frui dictis gratijs & ordinationibus. Nec alienũ est à sacris canonibus & à legibus imperialibus hoc verbũ debere resolui in hanc scilicet iustè debere, vt præsupponit doctissimus Nauar. k in quodã consilio. Quod autẽ in dicta bulla solum concedatur dictæ prouinciæ, vt possit & debeat iustè gaudere & frui dictis ordinationibus prouinciæ S. Iosephi, tãquã magis ac cõmodis discalciatorũ statui non vt ad hoc possit obligari, sed tantũ ad hoc, vt nõ teneatur ad alia ordinis statuta, sicut non tenetur prouincia S. Iosephi, patet ex verbis statim appositis in dicta bulla ibi. *Et ad alia statuta quæcũq; in ordine facta & pro tẽpore facieda, nec prouincia S. Iosephi, nec de nouo erecta huiusmodi vllatenus teneri, cũ strictioris obseruantiæ fratrũ discalciatorũ cõstitutiones existant paupertatem altissimo domino promissam longe magis concernentes.*

k Naua. lib. 1. consi. tit. de elect. consil. 1. pa. 16.

Nec supradictis obstant alia verba eiusdẽ Bullæ ibi. *Et ipsæ ambæ prouinciæ suis proprijs tantũ & non alijs constitutionibus regi, & gubernari perpetuo teneri*. Quod verbũ teneri necessitatis obligationem importat, & sic videtur significare, quod dictæ prouinciæ suas proprias tenentur constitutiones obseruare, & per consequẽs, q prouincia S. Pauli tenetur ad statuta prouinciæ S. Iosephi, cũ facta sint per dictã bullam ipsi propria. Nã huic obiectioni respondetur intentionẽ summi Pontificis esse, vt contextus verborũ bullæ satis indicat, vt hæ duæ prouinciæ suis regantur cõstitutionibus & ordinationibus ab ipsis capitulariter factis & approbatis, & quod nõ teneantur statutis ordinis, sed ad obseruationem tantum propriarũ constitutionũ obligentur. Et ex hoc non infertur quod prouincia D. Pauli teneatur obseruare constitutiones prouinciæ S. Iosephi: sunt enim tantum ipsi propriæ si voluerit his vti, vt se protegat à prælatis obseruantiæ, non autẽ sunt ipsi propriæ, vt velit nolit eas obseruare teneatur prout iã in superioribus remanet explicatum: tenebitur igitur per dicta verba prouincia D. Pauli ad statuta in ipsa prouincia facta, quæ velit nolit tenebitur obseruare, & ad hoc potest à patribus prelatis obseruantiæ optimo iure per dicta verba cõpelli. Imo ex dictis verbis ibi. *Ipsæ ambæ prouinciæ suis proprijs tantum & non alijs constitutionibus & gubernationibus ergo, & c.* collegit super hoc dubio consultus, doctissimus, & acutissimus Doctor Gabriel Henriquez Iuris consultus primarius in hac alma Salmaticensi Academia, has duas prouincias suis proprijs teneri, & obligari vti cõstitutionibus, & non vnã cõstitutionibus alte-

alterius. Cui ego addo ex præfatis verbis ibi, *perpetuo teneri*, colligi veritatem nostræ opinionis, cum loquendo Summus Pōtifex de proprijs vniuscuiusque prouinciæ ordinationibus, dicat quod ad eas seruandas tenentur loquendo autem de ordinationibus prouinciæ Sancti Iosephi non dicit quod prouincia D. Pauli tenetur eas obseruare & ipsis gubernari, sed vtitur verbo *debere*, & non verbo *teneri*, quasi velit dicere prouinciam Sancti Pauli ad propria statuta obligari sicut obligat verbum *teneri*, quod absolutè necessitatis debitum impor tat ad statuta verò prouinciæ Sancti Iosephi obligari sicut obligat verbum debere, quod non ita debitū necessitatis denotat sicut verbum teneri importat, vt in superioribus est satis explicatum.

Insuper quod verbum debere in dicto breui appositum licentiam tantum ad iustè posse vti priuilegis & ordinationibus prouinciæ Sancti Iosephi denotat: patet, nam cum S. D. N. Clemens VIII in bulla concessa prouinciæ Sancti Iosephi concesserit eidem prouinciæ priuilegium vt nō possit visitari nisi per generalem, aut per fratres discalciatos attendens quod dicta prouincia huic priuilegio poterat renunciare consentiendo, vt per fratres de obseruantia visitaretur, & quod in magnum ipsarū prouinciarum detrimentum poterat euenire admittendo cōmissarios, & visitatores de obseruantia, vt ipsi patres discalciati affirmāt ideo S. P. N. in bulla erectionis prouinciæ Sancti Pauli, hoc non per modum priuilegij cui potest renunciari concedit, sed per modum legis & constitutionis statuit dicēs, *Mandamus quod eadem prouincia Sancti Iosephi, & Sancti Pauli de nouo erecta, nisi per fratres alicuius ex eisdem sex prouincijs quo pedites incedunt vno dumtaxat socio more fratrū discalciatorū propter eorū humilitatē & regularē paupertatē per ministrum tantū generalē in cōmissarios pro tempore deputados visitari nullatenus possint, nec alios quā huiusmodi cōmissarios in prouincia S. Iosephi, & in alia de nouo erecta ministrū & alios fratres earū admittere teneātur, neq; debeāt.*

Hęc dicta bulla, considerādū autē est illud verbū, mandamus quod legē & constitutionem fieri denotat, & obligat ad mortale in re graui cuiusmodi est præceptū, quod proponit obseruandū cū in eadē bulla statim ex cōmunicatio latæ sententiæ, ac priuatio, quorūcūq; officiorū & dignitatū cōtra illos qui tali cōstitutioni cōtrauenerint statuatur, quę omnia obligationē sub reatu peccati mortalis euidenter designat, iuxta tradita â Nauarro, l & â Corduba resoluta. l Nauarro. in man. c. 13. n. 56. & 57. Cord. li. 6.

Cōsiderāda sunt etiā illa verba, *nec debeāt*, quibus statim addita fuerūt verba, *nec teneātur*, quibus ipse summus Pōtifex significare voluit nō solum velle per hanc suā bullā eximere fratres harū duarū prouinciarū ab obligatione recipiendi visitatores non discalciatos, sicut concesserat idē summus Pōtifex in alia bulla cōcessa prouinciæ S. Iosephi. Quod tantū per modū priuilegij dictæ prouinciæ erat concessum cui ipsa poterat si vellet renunciare, sed etiā voluisse harū duarum prouinciarū patres obligare ad non recipiendū alios visitatores præter pręfatos discalciatos, & sic verbū appositum in dicta bulla scilicet, *non debeāt* cū adiūgatur verbo, *nec teneātur*, idē significat quod nō iustè possint, ita vt si aliter faciāt, aut fieri permittāt hi ad quos receptio cōmissariorū & visitatorū spectat mortaliter peccabunt & pęnis indicta bulla appositis subdantur, nec ipsis permittitur huic priuilegio renūciare cū nō vt priuilegiū, sed vt cōstitutio pręceptiua & prohibitiua ipsis proponatur. Nec possunt dictæ prouinciæ visitari à patribus recollectis prouinciarū obseruantiæ. Licet hi pedestres incedāt & discalciati ambulēt & paupertatem sectētur, cū in dicta bulla dicatur, vt nō visitētur nisi per fratres alicuius ex eisdē sex prouincijs, quæ in dicto breui referūtur de quarum numero prouinciæ obseruantiæ in quibus recollectiones existunt minimè sunt. Vnde infertur quod vt patres Recollecti possint prædictas prouincias authoritate patrum generalis, aut cōmissarij generalis visitari non sufficit, quod patres prædictarum prouinciarū id petant, cū ipsi nō possint prædicto decreto renunciare, sed oportet vt à sede Apostolica, aut à sedis Apostolicę authoritatē habente dispensatio obtineatur. Et huic sententiæ subscripserunt doctissimi Salmanticensis Academiæ Doctores Gabriel Hēriquez Iuris consultorū pri-

primarius, Doctor Leō, & Doctor Gallegos in Iure Ciuili, & Canonico prædictæ Academię professores dignissimi proprietarij.

QVÆSTIO XLVIII.

De religione quoad suum esse, & differentiam in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *QVid & in quo consistat perfectio religionis.*

2 *Quot sint in Ecclesia regulæ approbatæ religionum.*

3 *Vtrum ad solum Papā pertineat has & alias confirmare religiones.*

4 *Vtrum sint excommunicati fundantes sine licentia Sedis Apostolicæ statum cum votis simplicibus.*

ARTICVLVS I.

Quid & in quo consistat perfectio religionis.

Espondeo dicēdo, quod religio à qua religiosus appellatur, vt ait D. Thomas a dicta est secū dum Ciceronem, vt refert Isidorus à reeligendo, idest iterato vel frequenter eligendo ea quæ sunt Diuini cultus, quæ in corde frequenter reuoluēda sunt, vel à reeligendo Deum quem negligenter amiseramus secundum Augustinum, b vel secundum eundem Augustinum c à religando nos Deo. Quæ dupliciter consideratur, primo, scilicet, vt est virtus, quæ alio nomine appellatur latria, cuius proprium est Deu cultum exhibere debitum, secundo pro vniuersitate vel collegio hominum colentium Deū, & de hac in præsenti est nobis sermo. Et hunc religionis statum Dominus instituit cum tribus votis substātialibus paupertatis, scilicet, obedientiæ & castitatis, vt probant Canisius d Naziāzenus Chrisostomus, Ambrosius, Origenes Damascenus, & inspirauit hominibus religionum institutoribus varios gradus religiosæ vitæ, qui distinguuntur quasi specie. Primum ex operibus, quæ tamquā in finem proximum ordinantur, perfectio enim vitæ Christianæ in charitatis actibus seu operibus circa Deum & proximum cū tribus votis est actio quasi generica, differētia vero religionum sumitur ex diuersitate operum charitatis tanquam ex obiecto & fine proximo, vt ait D. e Thomas, sed cōtra citat Nestorium Abbatem apud Cassianum f & distinguit religionē in tres gradus seu species iuxta triplicem rationem vitæ actiuæ contemplatiuæ & mixtæ, sed Augustinus g solum expressit actiuam, & cōtemplatiuam sub quibus tamen intelligitur mixta ex vtraque iuxta latè tradita à D. h Thoma, & à Belarmino. Secundo distingūtur ex obseruantijs iuxta tradita ab eodem D. i Thoma, vt arbores distinguntur primo & principaliter ex fructibus, secundo ex folijs quibus fructus proteguntur à malis sic religio ordinatur, primo ad fructus charitatis & contemplationis erga Deū & charitatis erga se ipsum & proximos, & hoc etiā tenet etiā D. k Thomas. Secundario distinguntur religiones per obseruantias, vt idem tenet D. l Thomas, vt circa modum paupertatis, aut obedientiæ, & circa corporis castigationem in victu & vestitu per ieiunia, opera manualia nuditatem clausuram, vt Carthusiani eam seruant quasi reus in carcere, aut potius, vt sponsa in turri custoditur.

Quidam primatum perfectionis tribuere videntur vitæ solitariæ, in qua anachoritæ vacant contemplationi cum austeritate, & seueris pœnitentijs & mortificatione carnis, finis enim solitariæ vitæ est contemplatio Dei & diuinorum, vt ait Cassianus, m & Anachoritæ, vt Paulus, & Antonius se totos dederunt contemplationi ad contemplationem vitæ beatæ, prout asserit Bellarminus, cum D. Hieronymo, Augustino Bernardo, & D. n Benedicto. Et Cassianus o hanc præferre videtur alijs vitis & hoc etiā tenet D. Tho. q Augustinus & alij relati à Nau. vbi aliqua de laude clausuræ adducit, vnde religio Carthusiensis præfertur alijs ob contemplationis etiam cum seruit silentium, chorus, asperitas vitæ in clausura abstinentia carnium etiam in morbo, cilicium perpetuum de quibus D. r Bernardus, & retinent ferè sine mutatione antiquum rigorem disciplinæ & excedit in obedientia, vt probat Carthusianus, s & est tutior, & remota à periculis proximorum, hinc ab alijs religionibus conceditur petita licentia præ-

a D. Tho. 2. 2. q. 81. ar. 1.

b August. de 10. de ciuit. Dei.

c August. de vera religio.

d Canisius. li. 2. marial. c. 12 Hiero. contra Iouiuini. & in epist. de seruād virgin. Naziāz. in exhort. ad virgin Chrisost. homi. 17. ad populū Ambros. lib. 1. de virgi. Orig. in Math. 10. & li. 7. cōtra Celsum Damasc. in epiphan.

e D. Tho. 2. 2. q. 188. ar. 2. & ar. 4. in argum.

f collat. 14. c. 4.

g August. li. 19. de ciuit. c. 19. & sermo. 27. de verbis Dñi.

h D. Thom. opusc. 18. de perfect. vit. spiritu. c. 6. & 7. Belarmin. li. 2. de monac. c. 3.

i D. Th. 2. 2 q. 188. ar. 1.

K D. Th. in d. opuscu. c. 6. 7. 13. & 14

l D. Th. vbi sup.

m Casianus colla. 19.

n Bel'ar. li. 2 de monac. c. 39.

o Benedict. in reg. c. 1.

p Casianus. collat. 14. c.

q D. Thom. opusc. 18. c. 13. & 14. & 22. q. 188. arti. 8. & q. 189. arti. 8. Augusti. de morib. Eccles. ca. 31. Nauar. in c. statuimus. n. 32.

r Bernar. li. ad fratr. de mont. Dei post. princ.

s Carthusia. opusc. de perfect. mana. art. 11.

tia prælati licet non obtẽta transire ad Carthusienses (de quo infra dicemus) quod ad perfectam tutioremque vitam fieri dicunt D. t Antoninus, Ioannes Andræas. Petrus Sutor Carthusian, Cassaneus, & Nauarrus.

Alij præferunt ordinem Cisterciensem ob easdem ferê causas. Et hanc opinionem per quandam decretalem v Alexandri III. tenet glossa ibi, & hinc non licet transitus ad ordinem Carthusiensem ex cõcessione Eugenij Quarti, de quo infra disputabitur. At prędicti non bene callant, cum vita in societate & cænobijs degentium sit tutior & fragilitati humanæ accõmodatior, vt tenet D. Thomas, x & D. Basilius id ipsum innuit agens de periculis solitarij, & quod debet esse iam perfectus secundum y Damianum Ioannem Climacum, & Cassianum qui refert quod Ioannes Abbas post triginta annos abijt in Eremum, sed tandem redijt in communem perfectioremque vitam B. z Benedictus inter quatuor gradus monachorum in secundo ponit Anachoretas, præterea Henriquus de a Gandauo ait statum solitarij non esse propriè statum religionis, quia ad statum religiosi pertinet, vt sit sub obedientia prælati, qui vi coactiua dirigat in regulam perfectionis, sed quod vita in cęnobijs, & societate habet statum religiosi.

Alij perfectionem huius vitæ constituũt in seuera & rigida austeritate, qua frænatur cupiditas, ait enim Aug. b q̃ nutrimentum charitatis est diminutio c upiditatis, & citant in suum patrocinium D. c Thomam, super quem de hoc agit Suarez, tradit etiam laboriosus d Syluester, sic Minoritæ præferũt suum ordinem alijs omnibus ordinibus prout tenet D. e Bonauentura, & quia extenditur ad proximos, prout tradit Corduba, f & tenet Angelus, & Ioannes de Pecano Archiepiscopus, prout refertur in speculo fratrum minorum, & deinde inferunt licere transitum ab alijs ad Minoritas, & generaliter ad ordinem qui habet maiorem vitæ seueritatem, hanc dicunt communem Canonistarum g Syluester, & Angelus.

At re uera sententia & cõmunis Theologorũ affirmat perfectionẽ vitę nõ sumi ex asperitatibus. Et hæc est sentẽtia D. h Thomæ, Nauarri Gregorij Lopez, & innuit Ioãnes i XXII. quia austeritas nõ est finis, neq; medium necessarium, sed ex secundarijs est multis perutile vt potio & medicina amara est apta quibusdam morbis.

Alij supremum perfectionis gradum tribuunt cuidam vitæ actiuæ, vt tenent Doctores iurisperiti Albericus k Iason, Lucas de Pena, Hostiensis Neuizanus, Cassaneus. Quare quidam ex eis cõmendant officium iudicis & aduocati, quo seruiunt proximis in bonum commune. Nec dicunt obstat quod sollicitudo erga fratres impedit cõtẽplationem Dei, & suauem actum diligendi nam respondet Diuus l Thomas, quod hec quod est proximorum curam gerere est insignis actus exterior charitatis. A his respondetur, quod contemplatiua præstat purè actiuæ vitæ, vt probant patres super illud Lucæ m Maria optimam partem elegit & probat Diuus n Thomas rationibus sumptis ex Aristotele in suis ethicis quas dilatat D. Antoninus.

At addit Henriquus de Gandauo, quod illa actiua, quæ ad communem proximorum salutem procurandam extenditur, & in homine perfecto supponit contemplatiuam quæ est mixta præfertur contemplatiuæ & actiuæ, quam mixtam Christus & Apostoli sunt professi, Christus enim Dominus professus est vitam mixtam, vt ex Euangelio probat D. o Thomas, & Isidorus, & hanc etiam professi sunt Apostoli, vt notat D. p Basilius, & diffusè disputat D. Augustinus, & hanc mixtam præferri alijs vitis probant D. q Bonauentura, & Bernardus, vt Aioth. qui vtraque manu pugnabat & sic hæc est cõmunis Theologorũ opinio vt post D. r Thomam probant Doctores, & probat post D. Bonauenturam, Corduba super regulam fratrum minorum. Hęc dicta sint in communi. Ex consulto autem nolo resoluere, quæ perfectior sit religio in particulari, solũ enim sufficit dicere in cõmuni, quod illa est perfectior, quæ magis accedit ad vitam actiuam & contemplatiuam idest ad mixtam, vt patet ex dictis, resoluere autem disputando hanc vel illam particularem esse perfectiorem, quæstio est quæ in aliquorum animis quorum religiones pro suo velle, non ita alijs præponuntur aliquid pænæ potest incutere. Vnusquisque autem religiosus primæ vocationis suæ religione contentus studeat perfectus euadere in charitate, in qua perfectio substantialiter consistit, prout tradit D. s Thomas, & Ioannes XXII. t definit, cum charitas sit vinculum perfectionis, vt ait Apostolus v dicẽs etiam quod finis præcepti sit charitas, studeat etiã persi-

t Antõn. 3. p. ti. 16. c. 1. § 6. & 2. pa. t. histo. tit. 15 cap. 22. § 2. Andr. in ca. sane de reg. Cassan. 4. p. catalog. glori mundi cõsider. 52. & 62. Naua. c. 27. nu. 106. & in c. statuimus. n. 31. & 32.
v c. non est nobis iũcta. gloss. ibi de regul.
x D. Tho. 2. 2. q. 188. ar. 8 Basil reg. 7. ex fusedisput.
y Damian. epl 9. climagrad. 4. de obedientia ad mediũ Cassian. collat. 9 c. 6. & c 4.
z Benedi. in suis reg. c. 1.
a Gandabe. quod li. 2. q. 14.
b August to. 4 li. 83. q. 36
c D. Tho. 3. p. q. 40. a. 2. vbi Suarez dub. 28. § 3.
d Sylu. ti. re ligio. 4. §. 1. versi. 3.
e Bonauent. sup. reg. minori. ca. 2. q. 9. & quęst. in reg. q. 18. & 13. tom. 1.
f Cord. in introduc. reg. q. 2. proposi. 2. Angel. v. religiosus. 28. 3. 1. a. spe cul. fra. mi nc. fol. 71.
g Syl. v. reli gio. 4. §. 1. v. 3. Angel. vbi sup.
h D. Tho. 2. 2. q. 188. ar. 6. ad 3. Nau. in ca. statui. 2. q. 184. ar. 7. ad. 1. & q. 187. ar. 2. & q. 188. ar. 6. & 7.
i in extra. ad conditorem

n. 34. Greg. Lop. in l. 9. glo. 3. tit. 7. part. 1.
i extrau. quorundã & extraug. ad cõditorem de verb. signif.
K Alberi. in l. per diuersos. C mandat. & idem. vbi Ias. col. 3. in. l. 1. ff. de iust. & in re. Pen. in l. 2. C. de digni. ta. colu. 2. Hostien. in proœm. sum. col. 4. Cass. glor. vita. 4. p. cathal. mund. cõsi. 1
l D. Thom. opusc. 19. c. 13.
m Luc. 10.
n D. Th. 2. 2 q. 182. art. 1. Aristo. 10. eth. c. 7. Antton. 4. p. tit. 10. c. 4. § 4.
o D. Tho. 3. p. q. 40. ar. 1. ad. 2. Isidor. lib. 1. de differentia. ca. 29.
p Basil. reg. 7. Augu. 19. de ciuit. c. 19
q Bonauent. lib. 4. phare. c. de acti. & contępl. to.
r. Bernar. de vita solitar. ad fratres de mõte Dei col. 3.
r D. Tho. 2. 2. q. 188. ar. 6. & opusc. 19. cõtra impugnat. reli. c. 1. ad fi. dd. in 4. dis. 38. Bonauen. in vita Christ. c 46. & sup. regul q. 18.
Cordu. ib. reg. mino. in introdu. q. 2
s D. Tho. 2.
v ad Colos. 3 & 1. ad Timot. 1.

perfici in obseruatione votorum & consilio rum euangelicorum, quæ ad charitatem ordinantur subtrahendo, quæ impediunt frequentem Dei cultum & progressum charitatis, vt charitas tutius conseruetur, prout aiunt D. x Thomas, Soto, Nauarro, & Sarmiento, ita vt existens in natura corrupta viuat, ac si esset in statu innocentiæ, & ac si esset in gratia confirmatus. Nec supradictis obstat, quod multi patres videntur constituere statum perfectionis in obseruatione consiliorum, vt patet ex traditis à Martinez y de Cantalapiedra. Nam respondetur cum D. Thoma z sequente Cassianum, & cum Bañez, quod ipsi non constituunt statum perfectionis in consiliorum obseruatione, sed cōstituunt viam tutissimam ad perfectionem ipsorum consiliorum obseruatione, quia per consilia tutius conseruatur charitas, & exercetur frequentior actus illius.

x D. Thom. 2. 2. q. 184. art. 3 & q. 186. ar. 4. Soto li. 7. de iust. q. 5. ar. 1. & 2. q. 4. ar. 1. Nau. in c. non dicatis. n. 12. & 21. Sarmient. 1. p. de redditi eccles. 1. p. c. 1. n. 5. & 6.

y Martinez li. 8. Hyp. c. 2.

z D. Thom. vbi sup. Bañez 2. 2. q. 24. ar. 6. dub. 5. fund. 3.

Studeat insuper religiosus semperque ante oculos habeat proprium finem sui propositi, finis enim in practicis est principiū vt ait Aristoteles, a & tradit D. Thomas; & sæpè D. Gregorius super illud Iob, b *super quo bases eius, idest*, intentio finis, vnde Aristoteles cœpit ethicas à fine & fœlicitate, quia vt ait in politicis omnia eligimus alterius boni causa præter fœlicitatē, quæ est finis, vt Sagittarius dirigit aciem in finem & scopum. Et cuiusque regularis disciplinæ consiliorumque obseruatio est decens via ad addiscendam assequendamque perfectionem charitatis & Christi imitationem. Quare in communi concludēdo dico, quod maior perfectio religionis sumitur ex meliori fine & proximo, quando medijs aptioribus & efficacioribus ordinatur ad charitatem Dei, & proximi, non autem ex asperitate vitæ & alijs obseruantijs sumitur absolute præcipua perfectio, sed in quantum ipsa asperitas vitę & obseruantiæ regularis ad charitatem Dei & proximi ordinantur non potest ergò ex sola vitæ austeritate perfectio mensurari, sed omnia consideranda sunt, præsertim finis mediaque omnia quatenus tali fini sunt magis accōmodata, ita vt non vnum tantum, aut alterum medium per se consideretur, & cum alio conferatur, sed vniuersa mediorum & viuendi ratio. Nam interdum, quod de corporali austeritate remittitur alijs laboribus compensatur, & pręsertim omnium spiritualium affectuum diligenti, ac continua moderatione, & omnium hu nanarum & honorum abdicatione ac denique vnica voluntatis renunciatione, quæ ad perfectionem obtinendam maximè confert, vt ex multis probat doctissimus Suarez. c

a Aristot. 2. physi. c. 8. D. Thom. 1. p. q. 82. ar. 1. Gregor. 28. moral c. 13. b Iob. 38.

c Suarez in 3. p. 2. to. q. 41. disp. 28. sect. 1.

Vnum tamen volo in præsentiarum adducere ad quod debent maximè attendere religiosi, ipsos esse in statu peccati mortalis non tendendo ad perfectionem, dicit enim implicitè Diuus d Thomas, & super eum explicitè Caietanus, quod religiosus non habens animum tendendi ad perfectionem (qua quis in hac vita fertur in Deum semper, nisi quantum necessitas præsentis vitæ requirit, quæ est possibilis in via, non tamen est communis omnibus habentibus charitatem, quæ perfectio est secundum regulam suam) est in statu peccati mortalis, licet non ex eo solum, quod actu non tendat in eam. Quæ conclusio secundum Nauarrum e est terribilis multis religiosis, qui neque actu seu actualiter, nec virtute seu virtualiter habent animum se in dies magis in charitate perficiendi, neque curant plusquam boni clerici seculares, vel laici ad eam tendere. Pro huius autē terribilis dicti explicatione nota, quod perfectio Christianæ charitatis est triplex, prima qua totum cor hominis actualiter semper fertur in Deū, & hæc perfectio est charitatis patriæ, quę nō est possibilis in hac vita, in qua impossibile est propter humanæ vitæ fragilitatem & infirmitatem semper actu de Deo cogitare, rebusque diuinis eisdemque frui prætermissis alijs. Secunda qua quis fertur in Deum semper nisi quantum necessitas præsentis vitæ requirit, quæ est possibilis in via, non tamen est communis omnibus habentibus charitatem. Tertia est qua quis habitualiter totum cor suum ponit in Deo ita scilicet, vt nihil cogitet & velit, quod Diuinæ dilectioni sit contrarium, quæ perfectio est communis omnibus charitatem habentibus, nemo enim potest esse bonus sine illa, & cum ea quilibet est talis, quia illa excludit peccatum mortale, & excluditur ab ea, vt in sacris f canonibus dicitur & tradit D. Thomas.

d D. Tho. 2. 2. q. 184. art. 5. ad. 3. vbi Caiet.

e Naua. in c. quia portio. 12. q. 1. n. 16.

f c. tui renūciatur, 12. q. 1. & c. charitas. 2. de pænit. d. 2. D. Tho. 2. 2. q. 24. art. 12.

(?)

ARTI-

ARTICVLVS II.

Quot sint in Ecclesia regulæ approbatæ religionum.

a D. Anto. 3. p. tit. 16. c. 1 §. 5.

RESpondeo dicendo, quod D. a Antoninus, ait quod quatuor sunt regulæ ab Ecclesia approbatæ sub quorum aliqua militant omnes religiosi Ecclesiæ Catholicæ. Prima est Diui Basilij, secunda D. Benedicti, tertia D. Augustini. Quarta D. Francisci. Et prout tradit Nicolaus b Boerius regula Diui Augustini fuit tertia, quod ex quodam decreto c videtur comprobari, in quo Papa approbatas regulas enumerans primo loco constituit regulam D. Basilij, secundo vero D. Benedicti, tertio D. Augustini, à quo habuisse initiũ dicũt regulares canonici eorũ regulam, & idem dicit Felinus, d & idem Nicolaus Boerius. Vnum autem est certissimum, quod ordo sancti Basilij est primus & antiquior, vt ait idem Boerius secundum Cardinalem e Alexandrinum, qui fuisse videtur tempore Simachi Papæ, vt ex quodam ejus decreto f patet. Et idem author ait, quod forte in eo decreto non loquitur Papa de Beato Basilio, sed de patricio Basilio qui vices gerebat Odoacris Regis, de quo fit in quadam decretali g mentio. Carthusienses tamen quorum caput est in Delphinatu non militant sub aliqua istarum regularum, sed habent sua statuta pro regula, & habentur secundum D. Antoninum Florentinum in magna veneratione ab Ecclesia, de quibus in extrauaganti h Martini Quarti incipiente, *viam ambitiosæ* habetur. Et sic non vna tantum, sed plures sunt religiones Deo famulantes, vt in quadam dicitur clementina, i & in alia decretali, & notat Ioannes Andreas. Et sub regula Diui Augustini, vt inquit Antoninus militãt omnes canonici regulares, & fratres Prædicatores, quod ipsum ait Ioannes k Andreas, militant etiam multæ aliæ religiones, prout in quadam copiosa tabula, quæ communiter à patribus Augustiniensibus circumfertur, continetur.

b Boerius in tract. de vit. Eremit. n. 2.
c c. periculo sui. 18. q. 2.
d Felin. in rubri. de maior. & obedient. Boerius in tract. de auctor. magni Concilij & in Parlame. regni in 1. magna. add.
e Cardin. in c. & Episcopos. 17. dist.
f c. bene qui dem. 96. dis.
g c. Ecclesia Sanctæ Mariæ de consti tut.
h extrauag. viam ambitiosæ de regul.
i Clem. 1. de elect. ca. vn. de religi. domib. libr. 6. Ioan. Andr. in c. sane de regul.
K Andr. vbi sup.
l Bald. in authent. si qua mulier. C. de Epis. & cle. & consil. 120 in fin. & clarius consil. 80. incipit supra infra scrip. vol. 2.

Sub regula autem D. Basilij, quæ fuit prima militant omnes monachi orientalis Ecclesiæ, atque etiam occidentalis. Fratres vero Carmelitæ aliquando sub ea fuerunt, de qua aliqua tradit Baldus. l His autem nouissimis temporibus fuit quinta quædam regula instituta pro religione Societatis Iesu sub quibusdam institutionibus, de qua in primo tomo fecimus mentionem.

ARTICVLVS III.

Vtrum ad solum Papam pertineat has, & alias confirmare religiones.

RESpondeo dicendo, quod ad Papam pertinet confirmare nouum religionis institutum, & Pontifex aut Concilium errare non potest approbando religionem in qua fit vera professio cum tribus votis essentialibus paupertatis obedientiæ, & castitatis, prout resoluunt Cano a Bañez, Hieronymus Plati Vualdensis Clitoueus, Bellarminus. Et Valentia affirmat oppositum esse errorem, quia vt Ecclesia non potest errare circa bonos mores, & legem de moribus, ita non potest errare ecclesia, neque Papa in confirmatione religionum, cum ad bonos mores pertineat confirmare constitutiones, & regulam propriam religionis, quæ proponitur, toti per orbem Ecclesiæ, vt iuxta eam perfectionis regulam fideles vitam suam informent, esset autem contra officium pastoris, si malam religionem probet & veneno pro salutari cibo pascat oues, vt nec errat Pontifex in canonizatione sanctorum, quorum vitam & mores proponit imitanda toti Ecclesiæ. Et hoc etiam tenet D. Thomas b id probans ex quodam decreto c dicente. Nulli fas sit sine status sui periculo, vel diuinas constitutiones, vel apostolicæ sedis decreta temerare, quia nos qui potissimi sacerdotis administramus officia, talis trãsgressionum culpa respiciet, si in causis Dei desides fuerimus inuenti. Hæc Hilarius Papa in dicto decreto.

a Cano. li. 5. de locis. c. 5. ad fi. Bañez 2. 2. q. 1. art. 10. dubi. 8. plat. li. 1. de relig. stat. c. 2. Vvald. lib. 5. de sacra. c. 9. Clitouei li. de votis monasti. Bellarm. lib. 4. de mon. c. 4. Valenc. li. 8. Analysis de fide. c. 3.

b D. Tho. in opusc. contra impugnar.
c c. nulli fas 25. q. 1.

Quidam significant Episcopum qui suæ dioecesis confirmat statuta posse confirmare regulam nouæ religionis cum proprijs statutis: nam, & Beatus Basilius Episcopus in Oriente, & Græcia instituit monasticum ordinem. Et Beatus Ambrosius cum propria regula fecit monasterium Mediolanense, vt refert Augustinus. d Et Diuus Ambrosius e postquã baptizauit ipsum Augustinum, ait, induimus nouum hominem; Cucula, & Cingulo coriaceo. Præterea idem Augustinus, ait se Hipone fecisse monac-

d Aug. li. 5. confes. c. 6.
e Ambr. 3. p. serm. 94.

nasterium monachorum antequam esset Episcopus, sed cum Barbarorum incursione dissipatum esset, quidam ex eis monachis venerũt in Italiam, & per Pontificem coadunati, & ad regulam Diui Augustini reformati sunt per Innocentium Quartum anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo tertio, vt referunt f Antoninus & Sabellius, quamuis g Nauarrus, neget hunc esse ordinem Diui Augustini. Hinc dictus est ordo Eremitarum Diui Augustini, de quo h Genebrardus & Hieronymus Plati.

f Anton. 3 p. histor. ti. 24 c. 14. Sabel. 2. enead. 9. g Nau. in c. statu n. 9. de regul. Aug. ro. 19. serm. 52 ad fratr. in Eremo. h Genebr. li. 4. chronic. Plati. li. 2. de sta. reg. c. 22 i c. vnic. de vo. lib. 6.

At sanè causa religionis pertinet ad Papam cum proponatur toti Ecclesiæ quasi lex & regula perfectionis, vt est communis Theologorum. Nec hoc D. Thomas negauit, vixit enim post Bonifacium i Octauũ, qui id definiuit Papæ reseruari: etenim religionis institutor, vt Apostolos fecit religiosos, ita eis dedit apostolicam authoritatem, qua instituerent formam nouæ religionis salua substantia illius in tribus votis essentialibus, & solus Pontifex, qui in Apostolicam sedem succedit instituit, quæ forma & solemnitas sufficiat ad professionem habentem à Christo Domino, vim soluendi matrimonium ratum, vt authoritate diuinitus data instituit formam sacramentalium, quibus Deus vim eximiam concedit. Ad illud autem Beati Basilij respondeo, quod Nazianzenus in oratione in laudem Basilij ait ritum monachorum ad ordinem & formam religioni propriam redegisse. Quare Basilius non tam instituit, quam reformauit religionem: nam in quadam epistola k meminit monachorum, qui dispersi erant per Ægyptum sub Antonio, vt refert Athanasius in vita Antonij, & per Palæstinam sub Hilarione, vt ait etiam Hieronymus, in eius vita, & in Mesopotamia. De regula autem D. Basilij vide synodum octauam Gelasij l Papæ & Innocentium m Secundum.

K epist. 63.

l c. difiniuimus. 18. q. 2. m c. perniciosum. 16. q. 2. n Possid. c. 5 o August. de cõ. vit. cler. p Concil. Aquisgr. ca. 112. Anto. 2 par. hist. tit. 15. c. 16. §. 7 Vollater. li. 21. post pri. Turrecre. in c. nolo. 12. q. 1. Nau. in c. statui. n 9. q Bellar. li. 2 de monach. cap. 4.

Ad aliud autem D. Augustini respondetur, prout refert Possid. n in vita eius, quod non instituit nouum ordinem, sed reformauit ordinem clericorum, vt colligitur ex eodem D. Augustino, o vt etiã referunt Concilium p Aquisgranense D. Antoninus, Volaterra. Turrecremata & Nauarrus.

Et multò minus hi, qui non erant Episcopi, vt Beatus Antonius, qui non fuit monachorum author, aut Eremitarum, sed incitator, & sic Athanasius in vita Antonij (quam ab illo descriptam agnoscunt patres apud Bellarminum q) refert Antonium iuuenem à sene iam diu monacho petisse fieri monachum, sed Diuus Hieronymus in vita Pauli ait Antonium, dici authorem vitæ Eremiticæ (vt vocat Athanasius) non quod omnes præcesserit, sed quia omnium studia ab ipso sunt incitata.

Bruno Doctor Coloniensis cum sex socijs iuit in Eremum Gratianopolitanum, & dedit initium ordini Carthusiensi anno millesimo octuagesimo quarto elapsis decem annis post ordinem Cisterciensem, vt tradunt Genebrardus r Sigibertus, Polydorus, Volaterra, & Antoninus, idque reuelatum est Hugoni, eius diœcesis Episcopo horum ordines tacito scientis Pontificis consensu approbati sunt.

r Genebr. li. 4. c. 351. Sigibe. Chor. Platin. ... c. 22. Polyd. de inue. ... 7. c. 3. Vola. li. 21. Anton. 3. p. histo. fascicul. tẽp. s c. nimia de relig. domib.

Denique, quia quidam cum periculo prauæ doctrinæ religiones inchoabant Innocentius s Tertius in Concilio Lateranensi, cauit sub excõmunicatione latæ sententię ne quis sine expressa Pontificis approbatione religionem institueret.

Et non errat Pontifex imprudentia dum nouam religionem approbat præmissa diligenti regulæ & instituti examine, quia approbatio & promulgatio religionis proponitur à solo Põtifice soli ecclesię tãquã regula perfectionis addiscendæ, vt lex ad bonos mores pertinens. Nec obstat, quod aliquæ religiones approbatæ sunt extinctæ à sede apostolica. Nam respondetur, quod interdũ procedente tempore, quędam religiones quæ deficiunt à primæuo instituto extinguntur tamquã inutiles, vt Templariorum & Humiliatorum: nam lex vetus veniente meliori Christi religione abrogata est, vt patet ex D. t Paulo, cum prius fuisset vtilis & sancta.

t ad Hebr. 7.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum sint excommunicati fundantes sine licentia sedis Apostolicæ statum cum votis simplicibus.

Respondeo dicendo, quod licet Bonifacius a Octauus sub excommunicatione latæ sententiæ prohibuerit ne quis religionem nouam instituerit sine expressa sedis apostolicæ approbatione, hæc tamen censura non comprehendet eos, qui statum cũ votis simplicibus instituerint: nam status beata-

a c. nimia de relig. dom.

beatarum cum votis simplicibus non est religio, sed modus viuendi honestus. Et sic tenet b Syluester post Innocentium, quod Episcopus potest aliquem acceptare ad professionem, licet non intret monasterium nec profiteatur certam regulam, sed stet in domo sua sub obedientia Episcopi cui præfigatur ab Episcopo certus modus viuendi. Quod argumento cuiusdam c decreti comprobat, & ita tenet post alios Syluester, d Nauarro, & Soto huiusmodi statum nō esse religionem, sed esse quēdam modum honestum viuendi, qui in lege partitarum est approbatus vbi Gregorius Lopez de hoc etiam tractat.

b Syl. tit. regul. 3. n. 14.
c c. siuir. 17. q. 2.
d Syl. relig. 1. n. 1. Nauar. de orat. not. 7. n. 24. & in c. cum. dicatis de regu. n. 15. So. li. 7. de iust. q. 5. ar. 7. Grego. in l. 7. tit. 1. p. 7. vbi Gre. in glo. 12. & 13.

At per vota etiam simplicia in Societate Iesu fiunt vere religiosi, prout in primo tomo e late defendimus. De distinctione autem voti solemnis, & simplicis infra in hoc tomo agemus.

e 1. to. q. 1. art. 6.

QVÆSTIO XLIX.

De religione quoad eius species & membra, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum sint aliqui ordinis mendicantes.*
2 *Vtrum societas Iesu sit ordo mendicans.*
3 *Vtrum regulares canonici Ecclesiarum Cathedralium eiusdem sint ordinis & rationis cum reliquis canonicis regularibus.*
4 *Vtrum Eremitæ sint vere religiosi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sint aliqui ordines mendicantes.

Respondeo dicendo, quod religionis nomen, ait Cicero à relegendo libros diuini cultus esse deductum. Lactantius vero à religando nos Deo Augustinus à reeligendo Deū, quē dimisimus religionis nomen deduxerunt. Nec desunt qui à relinquendo deduci illud opinentur, quasi Deo dicata separata ab humanis esse debeant, sed Lactātiana deductio mihi magis consona & linguæ Latinæ & significato videtur. Quod etiam placuit Ioanni a a Trullo nam religiosa Deo addicta vocamus, & religiosos Deo deditos & religatos vsu frequenti dicimus. Quæ religionis etymologia à Cardinale Caietano b probatur; & hanc amplectitur Soto c dicens religionis nominine communi vulgarique significatu vniuersos comprehendi mortales, ac præcipuè Christianos, quatenus Deum virtutum officijs secundum legis præcepta colunt, at vero per Antonomasiam illis tribuitur, qui vltra preceptorū culturam, consiliorū statū compescunt siue religio à religādo dicatur nempè, quod præter præceptorum nexum actiori se vinculo religant, siue à relegendo dicti sint, quippe qui omnia quæ ad cultum Dei pertinent tractēt, cum his conuenit Ioānes Climacus à Dionysio Carthusiano d citatus dicens monachus est qui solū quę Dei sunt agit cogitat loquitur, Christo vnitus omni tempore loco & negotio. Et sic religiosi definiatur definitione quidditatiua est status pœnitentiæ exercitium & schola perfectionis, prout ait D. e Thomas, hac enim methodo facilius ad charitatem Dei & proximi peruenitur. Inter alias autem religiones illæ ad charitatem Dei, & proximi maximè accedunt, quæ inter mendicantes connumerantur, quæ ex iure f communi quatuor tantum sunt ordo, scilicet, Prædicatorum, & ordo D. Augustini Eremitarum, & ordo D. Francisci, & ordo Carmelitarum, de quibus in primo tomo latè diximus in quo etiam proposuimus odinem Societatis Iesu esse ordinem mendicantem, de quo in articulo sequenti latius disputabitur.

a Trullus de perfect. stat. cano. regul. c. 1. n. 3.
b Caiet. 2. 2. q. 81. ar. 1.
c Sot. li. 7. de iust. q. 2. ar. 1
d Carthu. de refor. claust. c. ar. 3.
e D. Tho. 2. 2. q. 187. a. 2
f ca. i. de vit. lib. 6.

ARTICVLVS II.

Vtrum Societas Iesu sit ordo mendicans.

Respōdeo dicendo in Societate quosdā scholares nūcupari, qui licet nō sint solēniter profesi, nihilominus tria substātialia vota emittunt, nec à societate citra incursum apostasiæ recedere possunt, licet Præpositus generalis illos expellere valeat. Qui scholares licet nihil in particulari possideant, tamē eorum collegia, in quibus ipsi ad discendas literas & docendas existunt bona immobilia annuos census, pluraque alia in cōmuni retineant, ex quo non possunt dici mendicantes iuxta quandam a decretalem, sicut de Carthusiensibus, qui in communi multa posident in particulari nihil habent, quod non sint mendicantes consuluit

a ca. exiji. §. porro. &. verbo. signi. li. 6

luit b Abbas, & huiuſmodi nouitij non ſunt proprie de corpore ſocietatis neque immutabiliter religioſi, ſed ex alia parte videtur mendicantes debere nuncupari: nam licet ſint nouitij, inſpecto tamen fine ad quem intra probationis tempora inſtituuntur poſſunt etiam quodammodo mẽdicantes nuncupari, cum vniuſcuiuſque rei finis ſit præſtantiſsimus, & conſiderandus: nam cum vnumquodquè alicuius gratia fiat vt inquit Ariſtoteles, c cum ipſi ordinentur ad profitendum ordinem profeſſorum mendicantium, mendicantes perconſequẽs debent nuncupari. Animi enim deſtinatio, quæ ex actu inchoato, licet non conſummato deprehenditur habetur interdũ pro opere perfecto & conſummato licet caſu fortuito, aut alio impedimento non perueniat ad effectum argumento cuiuſdam d legis. Quod etiam loquens de nouitio ſcribit Petrus de e Ancharrano. Præterea licet ipſi habeant bona immobilia & redditus annuos poſſunt nihilominus mendicantes dici eo reſpectu, quod ipſi mendicare cogentur ſi de facto bona aliqua, aut redditus non haberẽt, prout probat Rebufus. f Præterea ſi recte quis intueatur ipſi ſcholares, vt ex ſerię conſtitutionum Societatis apparet nihil poſsident in communi, aut in particulari, nam præpoſitus generalis eſt gubernator collegiorum & redduituum annuorum diſtributor, quos pro ſcholarium victu & veſtitu, alijſque neceſſarijs & pro collegij ſuſtentatione expendit, nihil tamen pro ſe, aut ſocietate retinẽdo, & ſic huiuſmodi ſcholares nihil certi habent niſi id quod à præpoſito generali ex benignitate quodammodo ſuſcipiunt. Hæc & alia pro vtraque parte adducit Horatius g Mandoſius.

Loquendo autem de Societate profeſſorum ſine dubio dicendum eſt huiuſmodi ſocietatem eſſe mendicantem & priuilegia mendicantium religionibus conceſſa ad ipſos quoque ſpectare, inſpectis eius conſtitutionibus etiam per ſedem apoſtolicam confirmatis, quæ confirmatio ad effectum, de quo agimus fuit neceſſaria; cum religiones, quæ non ſunt mendicantes ex propria regula, ſed tantum ex eius conſtitutionibus non veniant appellatione mendicantium, niſi illæ conſtitutiones ſint per Papam confirmatæ, vt poſt Ioannem Andræam ſcribit Ancharranus h dum oſtendit fratres ſeruorum Sanctæ Mariæ, non eſſe ordinis mend

b Abbas cõſ. 27. col. 2. li. 2.

c Ariſtő. 2. phyſi. c 26.

d l. ſi nõ fuerit. §. quid ergo ff. de auro. & argu. legat.

e Ancharra. conſ. 69. cõtra donationẽm. n. 8.

f Rebuf. ſuper concord. de regul. ad prelat. nominar. faciendis in v. mendicantibus. v. ſicut illi qui in fundatione.

g Mandoſ. de priuil. ad inſtar. q. 9. à num. 9.

h Anchar. in c. 1 nor. 4. de relig. dom. li. 6. & conſ. 32. ... tenda in fin.

cantium. His autem conſtitutionibus cauetur profeſſos huiuſmodi Societatis non poſſe aliqua bona immobilia ſeu redditus annuos in particulari ſeu in communi poſsidere, nec aliqua annua relicta etiam ad vtilitatẽ ſeu pro ſacramenti luminaribus percipere, nec aliquid pro conceſsionibus, ſeu aliorum ſacramentorum miniſterio, etiam ſub nomine eleemoſynæ exigere, nec arculam in qua ſolent Chriſti fideles eleemoſynas conijcere in eorum eccleſijs, ſeu alibi retinere, adeo, vt huiuſmodi Societas non ſolum in paupertate, ſed in extrema neceſsitate in Domino tantum confidens, qui volucres cœli paſcit conſtituta videatur, & hoc vt huiuſmodi religioſi ab omni auaritiæ cõtagione remotiſsimi & Deo liberius inſeruiant, & ad proximi ædificationem aptiores ſe reddant.

Vnde ex hoc concludendum eſt Societatem hanc prorſus mendicantem eſſe inſpecta mendicantium definitione, quæ eſt vt ij mendicantes dicantur quibus regula, vel cõſtitutio interdicit poſſeſsiones ſiue redditus ad propriam ſuſtentationem, & incerta mẽdicitas ſolet eis præbere victum per publicum quęſtum iuxta ea, quę in Iure i tradun tur vbi gloſſa Archidiaconus, & Ioannes Andræas tradit etiam Petrus Rebufus. Si ergo Societas mendicans exiſtit, conſequens eſt, vt ipſa gaudeat priuilegijs mendicantibus conceſsis non communicatione ſolum, ſed ex propria natura, vt in ſimili religione dixit k Archidiaconus, vnde etiam pariter ipſa Societas ligabitur conſtitutionibus apoſtolicis de mendicantibus loquentibus vt qui ſentit commodum, etiam incommodum ſentire debeat, & hoc voluit dicere l gloſſa.

Et licet prædicti ſcholares non ſint mendicantes, non ex hoc poſſent facere, quod dicta Societas non ſit mendicans, ſicut & nouitij, qui non ſunt incommutabiliter religioſi & corpus religionis non conſtituunt, nec dicuntur propria membra religionis non poſſunt operari, quod aliqua religio non dicatur mendicans, ex hoc ſolum, quod ipſi proprium retinentes in ea exiſtant, cum quibus nouitijs ipſi ſcholares videtur habere aliquam ſimilitudinem, licet enim non poſsint à Societate ad eorum libitum recedere ſicut nouitij, nihilominus exeunt ad libitum præpoſiti generalis, & ſic non videtur eſſe propria & incommutabilia

i c. 1. §. cõfirmatos de relig. dom. lib. 6. glo. in ca. quorumdã. v. mendicantium vbi Archid. & Andræas de electio. li. 6. Rebuf. ſuper cõcord. ti. de regia ad prelat. nomin. faciend. §. 1 v. mendicantes.

k Archid. in c. diaconi. 3. d. 93.

l glo. in cap. vci. de exceſ. prælat.

bilia eius membra sicut sunt professi qui dicuntur mēbra inseparabilia, vt inquit Aretinus, m quia illud est proprium & incommutabile membrum, quod à suo corpore non separatur iuxta tradita in iure n & notata â Bellamera & Socino. Et quod ipsi scholares Societatem non constituant patet ex quibusdam literis apostolicis Iulij Secundi, in quibus nonnullæ Societatis constitutiones inseruntur, vbi inter cætera dicitur, quod Societas habeat collegia in quibus scholares velut in quodam seminario existant, & sic diuersa est Societas ab huiusmodi seminario. Quod etiam clarius liquet ex alijs literis Pauli Tertij, vbi dicitur, quod scholares huiusmodi peracto studiorum suorum cursu, & qui in literis aliquid profecerint in Societatem admitti possint, ex quibus verbis necessario supponitur, quod antea nō erant de Societate, neque Societatem constituebant. Hæc dicta sint vt clarius pateant ea, quæ de hac sacra religione in primo tomo o diximus.

m Aretin. in tract. de religion. gio. 13. v. item relin quit ecclesię num. 2.

n ca. non liceat. de præscrip. c. non decet à capite. d. 2. Bellame. cōsi 20. col. 1. Soccinus consi 7. num c. quæ sitorum in princ. lib. 1.

o 1. to. q. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum regulares canonici cathedralium ecclesiarum eiusdem sint ordinis & rationis cum reliquis canonicis regularibus.

RESpondeo dicendo, prout asserit Ioannes a Trullus, quod non defuerunt olim ac hodie desunt qui in hanc leuem opinionē protrudantur, vt sibi suadeāt canonicos regulares ecclesiarum cathedralium nō esse eiusdē religionis, & ordinis cū reliquis canonicis regularibus monasteriorū, collegiatarū insignium ecclesiarum. Ad quam opinionem refellendam duo idem author facit fundamenta. Quorum primum est quamuis ecclesia cathedralis canonicorum raro, aut nunquam monasterium aut cænobium appelletur, quia tamen regularis est verissime monasterium est, atque cænobiū & conuentus si quidem vulgare est sub nomine ecclesiæ monasterium etiam intelligi atque comprehendi. Hinc est, quod D. Augustinus in sua regula octo, in locis regularium canonicorum domum & monasteriū nuncupauerit, quæ tamen ecclesia cathedralis erat.

a Trullus. li. 1. de conuen & differ. cano. reg. c. 30

Secundum fundamentum, vbi est idem religionis habitus essentialis eademque solemnis professio ibi idem est ordo & ratio. Hac enim ratione ac discrimine vniuersæ religiones à se inuicem discrepant, & secernuntur. Quibus prædictis fundamentis resoluit prædictus author dubitationē in articulo propositam persequentem conclusionem.

Sit cōclusio, Omnes Canonici regulares tam ecclesiarum cathedralium siue monasteriorum eiusdem ordinis & religionis sunt, vbi enim idem est habitus & professionis ratio ibi est eadem iuris dispositio, sed vniuersi Canonici regulares eamdem professionem emittunt eunden que habitum gerunt, nempe togam lineam, igitur omnes Canonici regulares, canonici etiam cathedrales sunt cum reliquis eiusdem ordinis, & religionis, nemo enim profecto vir cordatus non leuiculam rationem existimaturus est, quod hac sola exigui momenti consideratione, quia, scilicet, Ecclesia alioquin regularis cathedralis est monasterium esse iam desinat, ipsiusque Canonici à verorum regularium canicorum prædicamento, & consortio excludantur, ad hoc sanè ferendum iudicium Ecclesiæ cathedralis ratio impertinens est. Præterea hoc constat ex his, quæ tradit b Florentinus in Ecclesia cathedrali Oxomensi in regno Castellæ sub dedicata Episcopo instituti fuerunt canonici regulares, è quorū numero & canonicus & supprior erat Beatus Dominicus, erat autem professus secundum regulam B. Augustini, quam postea suis fratribus prædicatoribus profitendā tradidit.

b Floren. 3. p. hist. tit. 23. cap. 4.

Probatur etiam, nam in quadam decretali sic habetur, innotuit nobis, quod Vigorensi Ecclesia destituta pastore, prior & conuentus eiusdem Magistrum M. Archidiaconum Euoracensem in Episcopum elegerunt, & inferius in alia decretali d sic dicitur: cū Vitonēsis Ecclesia pastore vacaret Archidiaconus cum suis fautoribus Salubriensem diaconum, prior vero & complices eius præcentorem Linconensem, in Episcopum elegerunt, &c. vbi glossa e Vitonēsem Ecclesiam & conuentum & priorem habere astruit: ergo Canonici illarum Ecclesiarum cathedralium regulares erant, id quod & Ioannes Andræas asserit.

c c. innotuit de elect.

d c. cū Vitonenses cod. tit.

e glo. v. Vitonensem.

Idip-

f c. præterea de præbend.

Id ipsum probatur ex alia decretali: f ibi G. qui in tua & Tolosana Ecclesia & Archidiaconus constitutus, & in vtraque ecclesia regulariter professus, ergo Cathedrales canonici ecclesiarū Metropolitanarū Burdegalensis & Tolosanæ regulares canonici erant. Quo in loco ait glossa canonicum regularem fieri posse Archidiaconum.

g c. cum super elect. de confes. ca. sicut nobis de regul.

Præterea id constat ex alijs g decretalibus, vbi cū glossa legimus canonicos Bethleemiticos, & Nazarethenses emittere solitos professionem secundum regulam Diui Augustini, dateque consueuisse habitum lineum qui proprius est habitus canonicorum regularium, vbi textus locum illum canonicam vocat, & pro verbo profiteri glossa vtitur verbo monachari, sed has ecclesias prædictas cathedrales esse compertum est ex registro Innocentij Tertij, ergo canonici cathedralis Ecclesiæ sunt etiam cum cęteris regulares, sunt & alia quam plurima iuris canonici loca, quæ rei propositæ stabiliendę non parum conducunt, ad eam tamen computandam fastidiosam prolixitatem prætermittimus, si quis vero ea de re plura nosse cupit perlegat Augustinum h Ticinensem in sui canonici ordinis propugnaculo qui rem copiose & luculenter perstringit.

h Ticinensis par. 3. c. 5.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum Eremitæ sint verè religiosi.

RESpondeo dicendo, quod multiplex est Eremitarum genus. Primi dicuntur serbitæ discurrentes hincinde, qui dicunt se Christum sequi in eo, quod Christus circuibat ciuitates & Castella, secundi dicūtur anachoritæ Hèbraicè, Grecè vero Eremitæ solitarie viuentes, quos Greci etiam vocant ησυχαστας ab eo, quod procul ab hominibus soli recesserunt in desertis viuere nuncupātur, de quibus agitur in a iure tradūt Philippus Francus, & glossa quędā allegat nouelā constitutionem de monachis vbi pro eisdē anachoritæ & hesicastæ ponuntur, qui etiam dicunt se Christū imitari in eo, quod solus agebat in desertis secundum illud Matthæi b ductus est Iesus in desertum, & in montem ascendit solus orare, & de his in quodam dicitur decreto c qui verè & pure solitariam vitā elligunt digni sunt conuenienti honore, & ipsi subsunt episcopo secundū glossam d quadā & tenet Cardinalis Alexandrinus & tradit Nicolaus Boerius. Tertij dicuntur cænobitæ, id est in congregatione viuentes: hi videntur orti sub Eliseo, qui constituit Cuneum Prophetarum, idest religiosorum. Et isti cænobitæ habebant diuersos modos viuendi, & ad diuersa deputantur, vel ad actiuam, vel ad contemplatiuam, vel mixtam vitam secundum regulas & constitutiones eorum, quas profitentur, de quo per Beatum Antoninum Ioannem Andream, sicut diuersificantur religiones secundum diuersitatem operū, ad quę ordinātur quia vna ordinatur ad peregrinos hospitandos, vt ordo Cruciferorum Beati Antonij Viennensis aut Arelatensis, alia ad captiuos visitandos vel redimendos, vt ordo de Trinitate, seu Beatæ Mariæ de Mercede, vna ad actus contemplatiuos, alia ad actiuos alia vero ad mixtos. Et ipsi in Ægypto diuisi sunt per decurias, atque centurias secundū Diuū Hieronymum, ita vt nouē hominibus præsiderit decimus. Et sub his cœnobitis comprehensi sunt omnes monachi quorum Beatus Benedictus dicitur primus in ecclesia occidentali, & Beatus Basilius in Orientali, quamuis & prius etiam multi sancti patres præfuerint magnis congregationibus, vt Beatus Antonius Pachomius Isidorus & alij. Ex quibus secundum Beatum Antoninum e Florentinum fuit vnus de sancto Victore Magister & deuotissimus. Vnde concludo secundum veram & communem interpretationem iurium & Doctorum supra allegatorum statum Eremitarum, seu vitam Eremiticam, tam primorum quam secundorum, & vltimorum, scilicet, serbitarum, Anachoritarum, & cænobitarum religiosorum de iure esse approbatum, & ipsos inter personas ecclesiasticas, & religiosas numerari, vt tenet Abbas f Siculus, & sentit Nicolaus Alexandrinus, & sic gaudere debere priuilegijs religiosorum quandiu in ecclesia & seruitio Dei habitum gestant religiosum, prout Nicolaus Boerius h tradit.

a c. vn. de excess. præla. li. 6. & ibi Frācus in vlt. nota. Auth. de manach. §. cogitandum & in glo. v. hesichastus.
b Matth. 4.
c 16. q. 1. ca. qui vere. c. ft. d. 15.
d glo. in. d. c. qui vere Cardin. in. ca. si auté. 12. q. 4
Boerius de stat. & vit. Erem. n. 3.
e Floren. 3. p. tit. 30. ca. 10. §. 4.
f Siculus in clem. cupiētes de pęni. Alex in c. si quis nuptijs 30. d. st.
g Boer. vbi sup. nu. 22. & 23.

(?)

R QVÆ-

QVÆSTIO L.

De religione quoad obligationem religiosorum in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum regulares profitentes seruare regulam obligentur ad omnia contenta in regula.*

2 *Vtrum regulares promittentes regulam peccent semper mortaliter regulam frangendo in minimis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum regulares profitentes seruare regulam obligentur ad omnia contenta in regula.

REspondeo dicendo, quod dum quidam regulares ita profitentur seruare regulam & constitutiones, quantum ad verba, & vt patet exterius, tenentur ex præcepto singula, quæ continentur in regula seruare, vt patet per D. a Thomam dicentem, quod talis videtur ex voto se obligare ad singula cõtenta in regula, sed tamen in rei veritate ex intentione instituentis regulam, aut professionem ad prædicta omnia non tenetur si intendat profiteri, vt consuetum erat in tali ordine, & secundum intentionnem legis, & non aliter in sua mente explicando. Quod patet primo, quia ibidẽ sanctus Doctor subinfert, quod ex hoc sequeretur religionis statũ esse in laqueũ peccati mortalis, quod vix aut nunquam posset declinari, quasi dicat quod hoc nullus author regulæ probare intendit. Quod autem subiungit, sancti ergo ordinum institutores hoc facere volentes ordinauerunt talis professionis formam in qua periculum esse non posit: non intelligitur de omnibus, sed de quibusdam vt patet per eundem D. Thomam b dicentem, quod is, qui profitetur regulam non vouet seruare omnia, quæ sunt in regula, scilicet, omnia ex institutoris intẽtione, sed vocat vitã regularem, quæ essentialiter cõsistit in tribus votis: & D. Thomam sequitur expresse Abbas. c Et hanc eandem opinionem tenet expresse idem d Abbas. *Nec obstat, dicit si dicatur q̃ veniens contra regulã veniat contra votũ cũ soleniter in aliquibus religionibus regulã seruare promittatur: nã vt dicit D. Thomas quem sequitur Archidiaconus professio non refertur ad omnia contenta in regula sed ad tria substantialia regulæ super quibus essentialiter est fundata omnis regula religiosorum de quibus in cap. cum ad monasterium in fine, de statu regularium. Omnia vero illa contenta in regula tendunt ad finem illorum trium. Vnde promittens seruare regulam intelligitur promittere, vt ducat vitam regularem, quæ quidem est essentialiter fundata super illis tribus. Hæc Abbas.*

a quolibet. 1 q. 11. art 4.

b D. Tho. 2. 2. q. 186. ar. 9. ad 1.

c Abb. in ca. Deus qui de vit. & honest. cler. n. 3.

d Abba. in c. nam concupiscentiã de constit.

Vnde & in quibusdam religionibus cautius aliqui profitentur non quidem regulã, sed viuere secundum regulam, id est tendere ad formationem suorum morum secundum regulã sicut secundũ quoddã exẽplar, quod tollitur per cõtemptum, in quibusdã autem adhuc cautius promittendo obedientiam secundum regulam, ita quod professioni non contrariatur, nisi quod est contra præceptũ regulæ. Hæc D. e Thomas. Et hoc patet manifestè per determinationem f ecclesiæ vbi de fratribus minoribus, qui profitentur regulam seruare determinatur, quod ex professione suæ regulæ non tenentur sub præcepto ad omnia quæ sunt regulę, sed ad ea quæ in ea sunt de præcepto, quod probatur ibi ex intentione authoris, id est Beati Francisci qui decernit quòd quoad quædam ex vi verbi transgressio est mortalis, & quoad quædam alia non.

e D. Tho. 2. 2. q. 186. ar. 9. ad. 1.

f clem. exiuit de verb. signif. lib. 6.

Ex dictis patet, quod regula Beati Basilij & D. Benedicti, & D. Augustini, & D. Francisci, ex vi sua etiamsi quis ea profiteatur non obligant sub mortali nisi ad sex, primo ad obedientiam præcipientis prælati, & secundo ad nõ habendũ proprium, tertio ad nõ contrahendum matrimonium, in quibus tribus vita regularis, quam quis profitetur consistit, quarta ad seruanda præcepta regulæ, quinto ad non agendum ex contemptu, qui tamen ex consuetudine

sola

sola transgrediendi non inducitur secundū D. g Thomam, sexto ad non contemnendam perfectionem, quæ est suæ professionis finis & necessario requisita ad finem, vt habitus virtutum & aliquando actus. Quæ omnia deduci possunt secundum prædicta ex quolibet modo profitendi, & consequenter prædictæ regulæ ex vi sua præter tria vota substantialia obligant solum ad alia tria; ex vi tamen aliena obligant ad multa alia, scilicet, ad præcepta legis Dei, vel legis naturalis, vel humanæ in quantum recapitulant dictas leges. Quomodo autem in regulis vel constitutionibus prædictorum ordinum aliquid sit præceptum vel non sit, & de intellectu regularum ipsorum hic non ago, cum vna quæque religio circa hoc iam sua expositione gaudeat.

g D.Thom. vbi sup. ad. 3

ARTICVLVS II.

Vtrum regulares promittentes regulā peccent semper mortaliter regulam frangendo in minimis.

RESpōdeo dicendo, q̄ dū quidā regulares ita profitentur, voueo seruare regulam non intendunt se obligare sub peccato mortali ad singula leuiora, nam & promissio iurata de re leui etiam totali non obligat sub peccato mortali, prout tenent D. a Antoninus, Syluester Soto, Nauarrus Alcocer, & recētiores Salmanticæ Academię contra Caietanum & alios dicentes esse mortale. Item votum de re leui etiam totali non obligat sub peccato mortali, prout tenet Nauarrus. b

a Anton. 1. p. ti. 10. c. 8 §. 3. col. 3. & ti tu. 16. c. 1. §. 4. Sylu. iura. 2. §. 7. v. 7. iur. 4. §. 1. Soto. li. 7. de iu sti. q. 3. art. 1 & lib. 8. q. 1. ar. 7. dub. 1. & q. 2. ar. 3. & libel. de abusu iura. c. 6. Alcocer in sum. c. 15. b Naua. c. 23 n. 49. & 62. in fi & c. 12. num. 10.

QVÆSTIO LI.

De religione quoad eius priuilegia in duodecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duodecim.

1 *AN indultis priuilegijs concessis intelligantur indulta concedenda.*

2 *Vtrum concessis alicui religioni priuilegijs concessis alijs religionibus & quibus illæ vtuntur censeantur indulta quæ vsu sunt acquisita.*

3 *Vtrum concessis alicui priuilegijs quatenus sunt in vsu.*

4 *Apud mendicantes teneatur se certiorare vtrū sint in vsu, & vtrum sufficiat, quod possint vti.*

5 *Quo pacto priuilegia in religionibus amittantur.*

6 *Vtrum priuilegio prohibitiuo aut irritanti posit renunciari.*

7 *Vtrum priuilegio non faciendi ex consuetudine quæsito per vnum actum contrarium amittatur.*

8 *Vtrum priuilegia concessa religioni censeātur concessa eiusdem religionis prælato.*

9 *Vtrum priuilegia concessa præposito proprietario cōmendatario concessa censeantur.*

10 *Vtrum priuilegium concessum collegio & conuentui censeatur concessum personis singularibus.*

11 *Vtrum priuilegium concessum singularibus personis religionis censeatur concessum prælatis eiusdem religionis.*

12 *Vtrum priuilegia concessa religiosis professis ad nouitios extendantur.*

Multa de priuilegijs regularium dicta sunt in primo tomo & in his tomis quam plurima præclara tanguntur, nunc autem de religionibus in particulari differens de earum priuilegijs aliqua dicere & addere operę pretium esse duxi.

ARTICVLVS I.

An quando aliquod indultum concedit omnia priuilegia quomodolibet concessa alijs ordinibus in eodem priuilegio concedenda indulgeantur.

RESpōdeo dicēdo, quod innumera sunt priuilegia religionibus cōcessa & quibus Sāctitas Domini Papæ vult eas exornare, attamen priuilegia earum quibus quomodolibet fruuntur licèt alicui religioni in particulari concedantur tantum debent intelligi de cōcessis, ad cōcedēda autē extēdi minime debent, prædicta enim verba sonāt in

præteritum, in futurum autem protrahi non possunt, prout tradit expressè Rippa. a Et confirmatur, nam legans omnia bona sua non censetur futura legasse, vt in quadam lege b dicitur. Et facit: nam si Papa voluisset futura priuilegia concedere vtique id expressisset exemplo Imperatoris c Iustiniani, quia ergo id non expresit certè non præsumitur concedere concedenda sed tantum concessa. Quod etiam tenet Baldus d post Guillermum de Cuno Abbas, Antonius Corsetus, Matthæus de Afflictis, quibus in locis communiter concludunt concessionem priuilegiorum non trahi ad priuilegia futura. Et in hoc maximè differunt concessiones priuilegiorum à legibus: lex enim & statutum loquens per verba præteriti temporis extenditur ad futurum argumento cuiusdam legis e vbi tradit Bartolus.

Nec obstat, quod in dicta concessione dictio, *vniuersis*, *omnia*, proponatur, quæ nullum videtur excipere iuxta quãdã legẽ & f Carolus Ruinus g ostendit dictionem omnia vniuersalem non solum quoad modũ verum etiam quoad tempus, vt futura complectatur, quod etiam consuluit Marcus Antonius, Natta. h Hoc enim verum est quando dictio vniuersalis, ad omnia indeterminatè refertur, vt si dicas per omnia sunt exæquata legata fideicommissis, vt in quadam lege i dicitur, non autem si determinatè, vt in casu nostro vbi dictio, omnia modificatur per illud, quod additur, scilicet, concessa, vt tenet Bartolus k & clarius, Rippa, & moderni post Soccinum. Vnde Summi Pontifices volentes in suis Bullis indulgere religioni alicui concessa & concedenda alijs religionibus id vtique exprimunt.

a Rippa in. l. 1. col. 1. v. secundo. declaro. ff. de le. 1.
b l. si ita. ff. de aur. & ar. legat.
c l. Omnibus C. de Episco. & cleric.
d Bal. in. d. l. omnibus Abbas in. c. sup. specul. nu 5. de cleric. vel monac. Corsetus in sing. v. meus col. 1 Afflict. in c. vnic. verb. portus n. 6. cum plurib. seq. quę sint regalia.
e l. Arriani C. de hæredi. vbi Bart. idẽ Bart. in. l. 5. ita. n. 1. ff. de aur. &. arge. legat.
f l. Iulian. ff. de leg 3.
g Ruin. consil. 61. lite. n. 35. lib. 5.
h Natta consil. 525. fuit lata sentent. n. 26.
i l. 1. ff. de le. 1
k Bart. in. l. quia circa de priuil. Rippa & moderni post Soccin. in. d. l. 1.

ARTICVLVS II.

Quando alicui religioni conceduntur priuilegia concessa alijs religionibus & additur ac quibus ille vtuntur potiuntur & gaudent, quæritur an hæc clausula præcedentia amplet: ita vt in hoc casu videantur dictæ religioni concessa alijs religionibus cõcedi, & etiam ea quibus ipsæ religiones vtuntur hoc est illa, quæ vsu & consuetudine acquisierunt.

RESpondeo dicendo primo, quod vtcumque sit, illa intelligũtur ex hac cõcessione dictę religioni concessa, & communicata, quæ concessionis tempore erant in vsu, cum enim ex non vsu priuilegium amittatur, sequitur quod Papa concedens dictæ religioni aliarum religionum priuilegia voluit de his intelligere, quæ erant in vsu, non autem de his, quæ non erant in vsu, & quæ cum essent per non vsum amissa non poterant amplius dici priuilegia, neque de his tamquam de non ente aliqua fieri dispositio cũ nullius sint qualitatis, prout tenet a Baldus. Quod cõfirmatur, quia Papa in concessione de qua agimus voluit adæquare hanc religionem quantum ad priuilegia alijs religionibus, putà mendicantium, vnde non debet esse excessus in adæquatione argumento cuiusdam legis b cum ibi notatis, qui sanè esset si dictæ religioni ea priuilegia essent concessa, quæ ex non vsu mendicantes, verbi gratia amisissent & quibus illi amplius vti non poterant.

Secundo dico, quod per dictam clausulam acquiruntur dictæ religioni etiam priuilegia, quæ alijs religionibus non fuerunt concessa à Sede Apostolica, sed consuetudine acquisita. Quod aliquibus decretis c videtur probari & tenet Petrus de Vualdis Barbacia, & Thomas Grammaticus. Et hoc probatur: nam consuetudo & priuilegium æquiparantur iuxta quandam decretalem d iuncta sua glossa. Ex quo alias in quadam causa Autiensis diœcesis decimarum coram Nouato, tunc Rotæ auditore inter Abbatem & conuentum Sanctæ Mariæ de Ossera ordinis Cisterciensis & monasterium Sancti Stephani ordinis Sancti Benedicti resolutum fuit monasterium & conuentum de Ossera non teneri ad aliquam solutionẽ decimarum pro eius prædijs sub parrochiali ecclesia dicto monasterio sancti Stephani perpetuo vnita existentibus, & quæ vel proprijs expẽsis colebat vel altari colẽdas tradebat, sed decimas colonorũ ad ipsum monasteriũ de Ossera spectare nõ tã ex priuilegio Sixti IIII. de quo forsan

a Bald. in. c. significante. an. fin. v. nã accidentia de appella & in l. omniũ col. 2. v. nã impossibile est C. de test. & in. l. data o; e ra col. 11. v. ire nota. C. qui accusari non possunt
b l. 1. ff. de legat. 1.
c 9. q. 3. c. 7. conquestus. §. primates. iuncta sua glo. v. cõsue. cap. quia per ambitiones. in prin. iũct. glo. v. antiq. 64. d. Vuald. in tracta. de cano. Episc. & pat. p. 2. c. 2. n. 28. Barbat consi. 31 col. 1 libr. 1. Gramma. cõsil. 98. nu. 5. & seq.
d c. nouit. iuncta glo. v. co suet. de iudi.

forsan aliqua erat hæsitatio, quam ex consuetudine non soluendi & à colonis percipiendi, quæ vim priuilegij habet vt ipse Nouatus in eius manuscriptis decisionibus annotauit & refert Horatius Mandosius. e

Aduertendum tamen, quod consuetudo, vt ex ea priuilegiũ acquiratur debet esse præscripta, quia illa propriè dicitur consuetudo, prout dicitur in iure f & tradit Baldus; Quæ autem dicatur consuetudo præscripta scribunt glossa g Baldus & post alios Menochius & latè Rochus de Curte. Quod autem consuetudo immemorialis habeat vim priuilegij, est quidam textus h quod nos superius diximus in primo i tomo.

Aduertendum etiam, quod tantum priuilegia cõsuetudine acquisita quibus mẽdicantes eo tẽpore vtebantur videtur cõcessa non autem, quæ postea consuetudine acquisierunt, vel forsan in futurum acquirent, quod ex illo verbo, *vtuntur*, posito in dicta clausula colligitur, quod de eius natura ad futurum non porrigitur, vt in simili casu scribit Felinus; k nisi forsan alicui religioni essent communicata mendicantium priuilegia tempore communicationis consuetudine acquisita & in posterum acquirenda, vel generalius omnium mendicantium priuilegia tam præsentia quam futura quibus & priuilegia consuetudine quæsita verborum generalitate comprehenderentur. Quod quomodo sit intelligendum sequenti articulo dicetur.

e Mandos. de priui. ad instar. glo. 16. n. 61.
f c. Cumana. de elect. Baldoin. l. binos v. sed ponamus. C. de aduoc. diuersi. iudic.
g glos. & alij in l. 2. & Bal. in Rubr. C. quæ sit longa consuet. Menoch. de arbit. libr. 2. casu 83. Rochus de Curte de consuetud. sec. 3.
h l. 2. in fin. ff. de aqua pluuia arcẽ.
i in. 1. to. q. 11. ar. 8.
k Felin. cons. 11 vtrum regula. n. 3.

ARTICVLVS III.

Dato quod dictæ religioni cõcedantur priuilegia quibus mendicantes vtũtur potiuntur & gaudent; quæritur, vtrum sufficiat quod ipsi mendicantes tempore possint vti dictis priuilegijs, an necessarium sit quod actu his vtantur.

RESpondeo dicendo, quod sufficit, quod eo tempore his priuilegijs vti potuerint, primo quia quod mendicantes eo tempore priuilegijs vti potuerint est potentia multum propinqua actui & potentia propinqua actui habetur pro actu, vt inquiunt Baldus a Iason & Guliel. à Monserrat. Secundo, quia si requirerẽtur priuilegia tempore concessionis fuisse in vsu actu & potentia, proculdubio concessio facta dictæ religioni nihil operaretur, vix enim in eodem instanti quo facta fuit concessio, aliquod mendicantium priuilegium actu, & potentia esset in vsu, & sic concessio huiusmodi redderetur illusoria: priuilegiũ autẽ, ita interpretari debet ne reddatur illusoriũ, & sufficit vt aliquid operetur, vt est notũ in iure b & tradunt Baldus & Petrus de Vbaldis. Et non est absurdum, vt suadẽte ratione, illa verba, *quibus vtuntur & potiuntur*, exponamus, id est quibus vti possunt sicut & alias verba duodecim tabularum, ibi *si qua pluuia nocet* veteres c interpretati sunt, id est nocere poterit. Quod & refert Iurisconsultus Põponius, ipse quoque exponens verbum, *videbitur*, id est videri poterit. Quod etiã scribit Oldradus d & tradit Ruinus.

Ex quibus infertur quomodo sit intelligendum illud quod in fine articuli præcedentis resoluimus, quod tantum priuilegia consuetudine acquisita quibus mendicantes eo tempore vtebantur videntur prædictæ religioni concessa propter dictum verbum, *vtuntur*, quod ad futurum non porrigitur: illud enim debet iuxta prædicta explicari, ita quod dicta religio possit frui priuilegijs consuetudine acquisitis quibus actu vtuntur vel possunt vti cum sit ipsis iam acquisita, non autem his, quæ postea possunt consuetudine acquirere, his enim non possunt vti potentia propinqua, sed potentia satis remota.

a Bald. in l. Pen. ff. de mil. test. Iaso. in l. diuortio §. inter dum n. 15. ff. solu. mat. & in l. inter cætera §. sed & si parauerit. ff. legat. 2. Guili. in tracta. de succes. regu. dub. 3. n. 5.
b c. in his de priui. c. si Papa eod. ti. li. 6. Bald. cõsi. 130. post. princi. Vbal. de cano. episcop. & parroch. c. 6. n. 34
c l. Labeo. ff. stabula.
d Oldrad. cõsi. 128 quoniam ad inuestigationẽ n. 12. Ruin. consi. 8. viso statu. li. 5.

ARTICVLVS IIII.

Cum dictæ religioni concedantur priuilegia mẽdicantium quatenus sunt in vsu. Quæritur an priuilegiũ præsumatur esse in vsu & an dicta religio volens vti aliquo priuilegio mendicantium teneatur se certiorare, an illud apud mendicantes in eo tempore esset in vsu nec ne.

RESpondeo dicendo primo, quod aut apparet, quod priuilegium eo tẽpore quo religio vult vti illo sit etiã apud mẽdicãtes in vsu & eo casu præsumi debere etiã eo tempore quo concessio facta fuit illud pri-

uilegium in vsu fuisse, præsumendum est enim actum fieri legitime iuxta ea quę in a iure notantur, sicut est præsumptio, quod qui originale priuilegium apud se hodie retinet etiam apud se habuerit iuxta b Aretinum & Carolum Ruinum, & ita poterit esse præsumptio, quod qui hodie priuilegijs vtitur etiam retroactis temporibus vsus fuerit.

a l. merito. ff. pro socio.
b Aretin. cōsil. 15. reuerendissime in fin. Ruin. consi. 13. ad fin. li. 4.

Dico secundo, quod aut non apparet, quod nunc sit in vsu priuilegium, quo dicta religio vult vti, & tunc aut apparet, quod ante concessionem factam religioni fuerit aliquando in vsu & præsumitur etiam fuisse in vsu tempore concessionis, cum de præterito in futurum presumatur iuxta tradita in iure, c cum enim priuilegium tunc dicatur non esse in vsu quando priuilegiatus propter eiusdem priuilegij amissionem illo amplius vti non potest proculdubio huiusmodi amissio priuilegij præsumi non debet, nam qui priuationem, vel perditionem allegat, illam probare debet iuxta quamdam legem, d & hoc etiam sentit si quispiam recte intueatur licet alio tendat Panormitanus e dicens quod religiosi etiam hodie gaudent priuilegio de quo in illo textu si casus vtendi eueniret. Ex quo necessario sequitur & præsupponitur, quod priuilegium, quod simul fuit in vsu etiam hodie præsumi esse in vsu saltem potentia; cum si hodie non esset in vsu non possent religiosi illo tamquā semel amisso gaudere amplius cum priuilegium semel amissum amplius non reuiuiscat.

c l. ex persona C. de probat.
d l. si creditor. C. de pignor. act.
e Panor. in c. in his de priuil. n. 3.

Dico tertio, aut apparet, quod dictum priuilegium nunquam fuerit in vsu & eo casu neque etiam tempore concessionis pręsumetur esse in vsu, nec aliter illo dicta religio gaudere poterit nisi id tempore concessionis supradictæ in vsu fuisse probetur, priuilegia enim cum sint facultatis & non necessitatis illis vti, vel non vti est in libera potestate priuilegiati, vnde potest esse, quod quis habeat priuilegium & eo vti nolit argumento cuiusdam legis. f Neque ex eo solum, quod ostendatur priuilegium ostenditur vsus priuilegij, quia vsus est quid facti, vt inquit Petrus Rauena, g de quo per Rochum de Curte post alios quos ibi citat. Et in terminis priuilegiorum ad instar, quod vsus priuilegij non præsumatur, sed probari debeat tenet Stephanus i Bertrandus. Quod tamen non procederet, quando priuilegium ad petitionem principis concessisset, quo casu priuilegium posset præsumi fuisse in vsu, & per prædicta præsumeretur etiam nunc esse in vsu, adeo, quod alleganti priuilegium non esse in vsu onus probandi incumberet, vt alias Rotam tenuisse testatur Cardinalis Crescen. in decisionibus, quæ manu scriptæ circunferuntur, prout refert Mandosius, k aut enim inquit ipse tenemus, quod priuilegium statim ligat etiam ignorantes iuxta notata per Bartolum, l & omnes aut quod requiratur scientia, vt per Cardinalem, m vel distingamus, vt per Decium n statim, ex quo priuilegiato scienti fuit concessum à principio, vel vt & conditio priuilegij tacita quatenus ipse cui conceditur vti velit fuit impleta, quia apparet ex quo ipse petit, quod vti vult aduersario dicente priuilegia non esse in vsu incumbit onus probandi.

f l. si iudex. ff. de minori.
g Rauena de consuet. les. n. 49.
h Rochus de co suet. 1. p. n. 19.
i Bertrand. cōsil. 129. illud generale. n. 2. & seq. volu. 1. in antiquis & cōsi. 130. n. 3 volu. 2. etiā in antiquis.
K Mandosi. de priuil. ad instar. glo. 5 n. 58.
l Bart. & omnes in l. omnes. populi ff. de iust. & iur.
m Cardin. in proœm. Clemen. V. vniuersitatis.
n Decius in c. 2. de constit. in fin.

Neque contra hoc vrget ratio allata à Mandosio dicente, quod aliud est acceptare priuilegium, aliud vero priuilegio vti & potest esse, quod petens & sciens priuilegium præsumatur illud acceptarę animo etiam vtendi, & quod non præsumatur vsum fuisse: nam respondetur, quod ex quo illud petijt animo vtendi præsumitur vsum fuisse, ad quid enim petijt animo vtendi nisi ad vtendum.

o Mandosi. vbi sup.

ARTICVLVS V.

Quo pacto priuilegia in religionibus amittantur.

Respondeo dicendo, quod titulus in articulo propositus iam in primo tomo a fuit tactus, sed quia non fuit ad plenum resolutus ideo in præsentiarum de eo iterum disputare proposui, dicendo primo, quod priuilegium quo datur facultas aliquid faciendi ex non vsu per decennium amittitur argumento eorum, quæ notat Bartolus b Cynus Salicetus & Iason & tradit post alios Natta, & Petrus Rebufus.

a 1. to. q 8.
b l. 1. vbi Barto. ff. de nun. din. Cynus Salice. & Ias. in l. falso. in prin. C. de diuersi rescript. Natta cō si. 636. n. 37 Rebu. in praxi. benef. ti. de dif. inter priuil. & rescrip. n. 40.

Quod fallit primo in ecclesia quę priuilegiū nō amittit, nisi cessaret illo vti spatio quadraginta

ginta annorum; vt notant omnes, & tradit Egidius Bossius. Quod etiam pariter habet locum in monasterijs, cum monasteria & Ecclesiæ æquiparentur, vt tradunt communiter Doctores, d & monasteria gaudeant priuilegijs Ecclesiarum, vt tenet Abbas e communiter receptus.

Secundo fallit, quando non venit casus non vtendi priuilegio; hoc enim casu priuilegium per non vsum non admittitur, vt tenet quædam f glossa communiter recepta, quam post alios sequitur Rebuffus & Iulius Ferre. r.

Tertio fallit quando aliquis ex aliquo legitimo impedimento sua culpa non causato priuilegio vti non potuit, & hoc est notum apud omnes. g

Quarto fallit quando priuilegia tendunt ad exceptionem veluti, si alicui concedatur, quod super aliqua re conficienda molestia non possit inferri, semper enim priuilegiatus ope exceptionis poterit molestiam inferentem repellere ex vi istius priuilegij, quamquam illo priuilegio per decennium vsus non fuerit iuxta quemdam textum h & glossam communiter receptam. Vnde si Ecclesiæ, aut monasterium non fuerit vsus huiusmodi priuilegio per tempus quo contra ipsa præscriptio currit, de quo supra in quæstione de præscriptionibus diximus nihilominus possunt per exceptionem molestiam inferentem repellere.

QVINTO fallit in priuilegio remunerationis causa concesso, quia etiam illud habet naturam contractus, & est irreuocabile, prout tradunt Romanus, k & Alexander. Quod adeo verum est, quod neque per ingratitudinem huiusmodi priuilegium reuocari possit iuxta tradita à Mandosio, nisi sit concessum ad beneplacitum principis, vt tradit Capaccius m post Andræam de Iserna quem ibi citat.

DICO secundo, quod priuilegium non faciendi ex contrario vsu seu actu contrario ipsi priuilegio amittitur, & priuilegiatus priuilegio huiusmodi, ex isto vnico actu contrario renunciasse videtur, vt colligitur ex iure n & tradit Ioannes Andræas & post alios Egidius Bossius.

QVOD primo fallit in priuilegio quod habet effectum successiuum & reiterabile, velut in priuilegio eximente aliquem à solutione annua priuilegium non amittitur, neque illi nisi quantum ad illum actum censetur renuntiatum, vt tenent o Baldus, & Alexander, requiritur ergo continuatio actuum contrariorum per triginta vel quadraginta annos, vt tenent p Bartolus, Lucas de Pena & allegati à Mandosio dicente hanc esse magis communem opinionem.

Secundo fallit, quando actus priuilegio contrarius fit per eum qui priuilegio expresse renunciare non potest, tunc enim ex solo actu contrario nisi lapsus temporis ad præscribendum concurrat priuilegium non amittitur. Velut si per vnum monachum, aut per vnum priorem fieret actus contrarius priuilegio religioni concesso, prout tenet q Innocentius Ancharranus & Baldus, & Iason. Hi enim tali priuilegio renunciare non possunt.

ARTICVLVS VI.

Vtrum priuilegio prohibitiuo aut decretū irritans continenti per actus contrarios possit renunciari.

RESpondeo dicendo, quod priuilegio prohibitiuo in quo adest decretum irritans nullo temporis spatio per actus contrarios renunciari potest, prout tenent Archidiaconus a Ioannes Andræas Geminianus, & alij & est decisio Rotæ & tenet Iason. Quod tamen non procederet quando priuilegium totum concerneret solum fauorem priuilegiati, hoc enim casu priuilegiatus non obstante decreto irritanti posset priuilegio per actus contrarios renunciare, vt post alios tradit Mandosius. b Vnde priuilegia quibus religionibus prohibetur aliquam inferri molestiam, continentia quod irritum sit & inane quidquid aliud super eo fuerit attentatum possunt per contrarios actus ab ipsis religionibus renunciare dummodo talis renunciatio fiat ab his quibus renunciandi cōmittitur potestas, de quo in primo tomo c aliqua diximus.

d DD. in c. 1. de resti. in integ. lib. 6.
e Abbas in c. 2 in 2. not. de consuet.
f gloss. in c. Abbate sancti Siluani in v. done. de verb signifi. Rebuf. intra cta. nomin. q. 14. nu. 21. Ferret. intra cta. de insti. & insult. Bello. n. 1062.
g L. Atti- cinus. ff. de seruit. gloss. in d. c. Abbate. v. nec. ibi dem vbi etiā Abbas de ver signifi.
h L. puré. §. sic. ff. de dol. & excep. g. o. in d. c. cum accessis. v. con trauener. nt. de consti.
i sup. q.
k Rom. cōs. 436. 14. Alexan. cōsi. 216 col. 1. lib. 1.
l Mandos. de priui. ad instar glo. 15. n. 30.
m Capaccius decis. 116.
n quod rescon cessa. n. 8. n e. vt priui. ij. q. 3. Andreas in reg. accessorium de reg. iuris. q. Bossius in tr. de de prin. nu. 20.
o Omnes in c. accedentibus de priui. Bosius de principe. & eius priui. n. 319
o Bald. d. c. a. plerūque. n. 6. de rescrip. & in l. senatores. 2. iect. ff. de senato. Alex. consil. 33 n. 8. vo. 5
p Barto. & alij in l. fin. ff. de consti. Mand. de priuil. ad instar. glo. 15. n. 23
q Innocent. in c. cum ac cessis. de priuile. vbi dd. Ancha. in c. cū plantare. n. 8. de priu. Baldo. d. cō sil. 337. li. 4. Ias. in l. fi. ff. de constitu. princip.
a Archid. Andræ. Gemin. in c. cū debe nos. de p. g. b. li. 6. Rota de c. 293. in an tiqu. s. Ias in l. fi. ff. de cō- stit. principe
b Mando. de priu. ad instar. glo. 15. n. 32
c 1. to. q. 8.

ARTICVLVS VII.

Vtrum priuilegio non faciendi ex consuetudine quæsito per vnum actum contrarium amittatur.

RESpondeo dicendo, quod priuilegium consuetudine à religione quæsitum per vnum actum contrarium non amittitur vt notatur per scribentes. a Verũ est tamen quod Imola b aliter tenet, & eius opinionẽ in puncto iuris esse veriorem, scribit Decius, quod etiam videtur sentire Petrus de Vvaldis, qui loquens de quodam priuilegio ex consuetudine mendicantibus quæsito nullam constituit differentiam inter priuilegium ex gratia principis, & priuilegium ex consuetudine quæsitum, & licet ipse ibidem teneat eidem priuilegio vnico actu cõtrario renunciatum non intelligi nisi lapsus concurrat quadraginta annorum, id non est, quia ipse sentiat priuilegium consuetudine quæsitum non admitti ex vnico actu contrario, sed quia ipse tenet illam opinionem Vincentij, quod priuilegium non faciendi non censetur renunciatum ex vnico actu contrario nisi concurrat lapsus quadraginta annorum.

At his omnibus non obstantibus videtur priori opinioni adhærendum: nam consuetudini non censetur vnico actu, imo nec bina contrafactione derogatum, vt tenet quædam glossa, c quam sequitur Cardinalis, Abbas, & Decius alios referens, & esse communiter approbatam testatur Curtius Iunior, ergo neque derogatum cẽsebitur priuilegio consuetudine quæsito. Quod tamen limitat Abbas, d vt non procedat, quando actus contrauentionis esset factus collegialiter, quia eo casu censetur derogatum consuetudini, ex illo vnico vt tenent Antonius e de Brutrio, Felinus, & Marcus Antonius Natta, sed vt à multis super huiusmodi materia liberentur litibus & angustijs regulares, ne per eorum contrarios actus ipsorum priuilegia perdantur debent expresse protestari per instrumentum publicum se nolle ex hoc actu priuilegium amittere, protestatio enim in hoc casu priuilegium præseruat: ita f Bartolus Baldus Bossius, & Horatius Mandosius.

a scribentes in c. accidentibus de priuil. & in ca. cum accessissent de constitut. b Imol. in d. c. cũ accessissent, vbi Decius col. vlt. Vvald. de canonic. Episcop. p. 2. c. 5. §. quoniam. num. 28. c glos. in l. nemo alieno §. téporalis ff. de reg. iu. Cardin. cõs. 111. videndum primo in fin. Abbas consi. 94. in fin. Decius. in d. §. tẽporalis Curtius consil. 158. præsupponitur in facto infra. d Abbas in c. pro illorum nota. vlti de præbend. d Burrius in c. fin. col. 3. de consuetu. Felin. in ca. cum accessi. col. 15. in 7. limit. de cõstitut. Natt. consi. 636. n. 119. li. 3. f Bart. & Bal. in l. 1. C. de his qui spõt. muneri public. sub. lib. 10. Bossius t. e. de priuil. n. 320. Mandos. de priui. ad instar. glo 15. n. 33.

(?)

ARTICVLVS VIII.

Vtrum priuilegia concessa religioni censeantur concessa eiusdem religionis prælato.

RESpondeo dicendo, quod dubitatio huius quæstionis pẽdet ex resolutione alterius dubij, Vtrum scilicet appellatione capituli & collegij veniat prælatus, aut præpositus generalis. De quo agunt a glossa, quædam Innocentius Federicus, & alij, quos referunt Mandosius, & proculdubio cõmuni omniũ sententia videtur receptũ, præpositũ aut prælatũ collegij vel capituli appellatione non comprehendi, vt constat ex allegatis à Rebuffo. b Sed in nostro casu si de prælato non esset facta mẽtio priuilegia religioni concessa intelliguntur etiam concessa ipsi prælato, cum simus in fauorabilibus, in quibus collegij, aut capituli appellatione venit etiam caput, vt tradit c Barbatia & Felinus.

Communi autem sententia adducta pro ratione dubitandi in his tantum prælatis locum habet qui de collegio electi in prælatos desinunt esse de corpore, prout sunt canonici, qui effecti prælati desinunt esse canonici, non autem de his prælatis, qui de corpore electi, non desinunt esse de corpore vt sunt monachi aut religiosi, qui in Abbates, aut præpositos electi non desinunt esse monachi, aut religiosi iuxta doctrinam Bartoli, d quem sequitur Felinus & tenet Mandosius.

a gloss. in c. vt hi qui. §. illi vero in v. eisdem de æt. & quali Innocent in c. irrefragabili de offi. ordin. Federicus consi. 100. n. 6. Mãdos. de priui. ad instar. gl. 5. n. 6. b Rebuf. in tract. nomi. q. 8. n. 13. c Barbat. in tract de præstant. Cardi. lib. 1. q. 7. col. 3. Felin. in procem. decre. v. Gregorius co. 3 d Barto. in l. quod consti tutum. ff. de milit testa. Feli. in dict. procem. ver. tertio. fallit. Mandosi. de priuil. ad instar. gl. 5. n. 8. & 9.

ARTICVLVS IX.

An priuilegia præposito vel Abbati concessa ad commendatarium quoque cui præpositura vel Abbatia esset commendata protrahantur.

RESpondeo dicendo, quod & si cõmendatarius perpetuus possit quodãmodo, dici verus prælatus, & de ipso, vt de vero prælato iudicari: negari tamen nõ potest quin in aliquibus à vero differat prælato, vt inquit Ludouicus a Gomez. a Vnde stante aliqua

a Gomez su pr. reg. Cancel. sup. reg. triennal. q. 5 a. n. 22. v. ex quibus facile

aliqua diuersitate inter cōmendatarium licet perpetuum & verum Abbatem non debent priuilegia Abbati seu prælato concessa ad commendatarium extendi, cum priuilegium non debeat etiam ex identitate rationis de vna persona ad aliam extendi, vt dicitur in Iure. *b* Vltra quod in isto cōmendatario quantū ad priuilegia nōn concurrit eadē ratio, quæ in vero Abbate & prælato, quia commendatarius non profitetur ordinem, aut regulam suorum monachorum, cuius ordinis & regulæ gratia priuilegia Abbati, aut præposito concedi non est dubitandum, & sic cessante in huiusmodi commēdatario causa finali priuilegij, debet quoque in ipso cessare priuilegium argumento eorum, quæ in Iure *c* notantur.

b c. priuileg. de regul. iur. li. 6.

Ex quo etiam concludi posset commendatarium, siue temporalem, siue perpetuum non solum non gaudere priuilegijs Abbati seu præposito concessis, sed neque etiam priuilegijs concessis religioni cuius appellatione ipse non comprehenditur iuxta quā dam Bartoli *d* doctrinam.

c L. titia §. vsuras ff. de legat. 2.

d Barto. in L. quod consti stutum ff. de milit. test.

ARTICVLVS X.

An priuilegium concessum religioni, & collegio censeatur concessum singularibus personis illius collegij.

RESpondeo dicendo, quod priuilegiū corpori concessum ad singulos non protrahitur, aliud est enim collegium societas, vel vniuersitas, aliud vero singulares personæ simul sumptæ, quæ vt diuersæ à dictis corporibus in quacumque dispositione iudicantur, vt dicitur in iure *a* & tradit post alios Rebufus. Verum tamen est quod priuilegia huiusmodi corporibus concessa ad singulos protrahuntur, quando eius generis sunt priuilegia, quæ non nisi per singulares personas exerceri possunt, velut priuilegia concessa super prędicationibus, & confessionibus sacramentorum administratione indulgentiarum acquisitionibus, aut alijs similibus, quarum exercitium ad singulas personas non etiam ad vniuersitatem pertinet de quo scribit D. Tomas *b* & Ludouicus Gomez, nec enim priuilegium frustratorium reddatur non est absurdum, vt ex præsumpta loquentis mente ea capiatur interpretatio, vt quod in vniuersitatem confertur, cuius ipsa vniuersitas est incapax ad singulos collatū intelligatur. Quod optimè probat quædam decretalis *c* vbi non alia ratione interdicta ciuitate singuli interdicti censentur, quam quod interdictū si huiusmodi caperetur interpretatio illusorium & ridiculum redderetur, quod etiā Summus Pontifex eo loco fatetur, actus enim ita interpretari debet, vt valeat iuxta latè tradita ab Alciato *d*. Vnde in alia decretali *e* dicitur, quod priuilegium exemptionis Ecclesiasticæ, extenditur, etiam ad singulares personas ipsius collegij, quia alias esset frustratorium, si non ad eas extēderetur, sicut priuilegium loco concessum ad singulares personas ipsius collegij protrahitur, quia alias esset frustratorium, si nō ad eas extenderetur, vt scribit Baldus. *f* Ait enim Ludouicus Romanus, *g* quod priuilegium vt quis in Ecclesia capi non possit intelligitur loco concessum, & consequē ter habet locum in quolibet ibi reperto, quod dictum refert & sequitur Ludouicus Bollo. *h*

a L. sicut §. quod vniuer sitati vbi omnes ff. quod cuiusque vniuersit. l. metum autem præsentem §. anima lu. ff. quod met. caus. Rebuf. sup. concor. dat. infirm. mandat. Apostoli. v. singulisque canonicis.

b Thom. in 4 dist. 25. q. 2. Gomez in reg. de idiomat. q. 2. n. 4

c c. si senten tia de sent. excom. li. 6.

d Alciat. de præsum. li. 3 præsum. 34.

e c. per exep. de exep. li. 6

f Bald in l. fi. co. 3. post n. 7. C. de vxor. prim.

g Romā. sin. 234.

h Bolo. de indulg. col. 3. versic. hoc etiam probatur

ARTICVLVS XI.

An priuilegia in singulares personas religionis collata ad eius religionis prouinciales aut generales si ipsos Papa subticuißet extendantur.

RESpondeo dicendo, quod resolutio huius quæstionis videtur pendere ex resolutione alterius an, scilicet appellatione monachorum veniat Abbas. Qua in re extat receptissima, atque apud omnes probata distinctio, vt nisi aliud ex loquentis mente conijciatur in fauorabilibus, & materia proportionabili Abbas veniat appellatione monachorum, in materia tamen nō proportionabili & odiosa secus. Quod liquet ex his quæ scribunt Glossa *a* & alij, Cardinalis & summa Armilla. Quo fit vt in hac quæstione postquam sumus in materia proportionabili, & de fauore agimus proculdubio respondendum sit in prouinciales & in generalem etiam prælatum ex præscriptis concessionis verbis etiamsi is à concedente Principe non esset expressus, priuilegia collata extendi.

a Glos. & alij in c. fi. de simor. Card. in Clem. 1. in pri. 6. oppos. de reg. Armil. v. Abbas ver. 11.

Quod probatur cum prouinciales & generales non desinant esse religiosi, sicut neque Abbas Abbatia adepta desinit esse monachus, neque hi patres ex dignitatis augmẽto deterioris conditionis esse debent quam sint personæ singulares, cum dignitatis & supereminentiæ proprium sit augere, non autem statum priorem ab eo in quem dignitas cecidit in ipsius præiudicium auferre iuxta quandam Legem *b* & tradita ab Horatio Mandosio. *c*

b L. sena. vbi omnes. ff. de senat.
c Mandos. de priuil. ad instar. gloss. 62 n. 29.

ARTICVLVS XII.

Vtrum priuilegia concessa religiosis professis ad nouitios quoque nondum professos extendantur.

Respondeo dicendo, quod pro vtraque parte multa possent afferri argumenta sicut in alia simili quæstione cumulat Tiraquelus, *a* nihilominus videtur dicendum, quod priuilegia religioni concessa, vel eius singulis singularibus personis ad nouitios non porrigi, quando hi neque verè, neque cum effectu religiosi dici possint iuxta quandam decretalem, *b* Bartholũ & Tiraquelum.

a Tiraq. de vtroque ret. tit 1. §. 1. glo. 8. n. 21. viq; adn. 41.
b c. relig. §. fin. de sent. excom. li. 6. Bart. in l. 2. C. ne sacra. b. prif. reite. Tirac. vbi su.
c d. ca. relig. §. fin.

Nec obstat hos nouitios non secus, ac professos immunitatis Ecclesiasticæ priuilegio gaudere, vt quædam definit decretalis, *c* nam id specialiter indultum est, & fortè ob reuerentiam habitus, quem nouitius gestat, & sic ex eo ius commune in contrarium elici potest argumento eorum quæ in iure *d* communiter notantur. Vnde videmus si seriem priuilegiorum concessorum religionibus attentè contemplemur quod volentes summi Pontifices concessa professis ad nouitios nondum professos extendi id vtique non subticuerunt, sed clare expresserunt. Nec ego inueni priuilegium quo ipsi nouitij communicent in generali cum professis in priuilegijs, sed tantum in quibusdã indulgentijs, nam Sixtus IIII concessit, quod nouitiæ monialium Sanctæ Claræ primæ regulæ possint promereri omnes indulgentias almæ verbis visitando suas Ecclesias, ita habetur in libro *e* monumenta ordinum. Et aduertit collector priuilegiorũ ordinum mendicantium.

d L. singu. l. quod vero. ff. de legib.
e Mon. ord. in 2. impress. f. 261. conc. 678.

QVÆSTIO LII.

De religione quo ad potestatem transeundi in alias religiones concessam in triginta articulos diuisa.

Circa quam quæruntur triginta.

gionem pro libito, sine dispensatione possit transire non inuēto aliquo sui ordinis monasterio.

15 *Vtrum prælati religionum mendicantium possint dispensare cum suis subditis, vt transeant ad ordines monasticos.*

16 *Vtrum si reformetur ordo religionis mendicantis in strictiorem vitam possint professi illius ad alios ordines transire.*

17 *Vtrum fratres mendicantes possint recipi in religione Sanctæ Mariæ de Mercede.*

18 *Vtrum prælati regulares possint dare licētiam suis subditis, vt ad Carthusienses transeant.*

19 *Vtrum sit licitus transitus à Carthusiensibus ad Minores.*

20 *Vtrum monachus Casiinensis non petita licentia à suis superioribus possit tuta consciētia transire ad Carthusianos.*

21 *Vtrum in extrauaganti Martini V. prohibeatur transitus ab vno ordinum mendicantium ad alium mendicantium.*

22 *An Capucini discalciati ordinis Minorum possint recipere fratres eiusdem ordinis de obseruantia.*

23 *Quam diligentiam facere teneatur religiosus, qui habet facultatem transeundi ad aliquem ordinem mendicantium, si non inuenerit mendicantes qui eum recipere velint.*

24 *Vtrum recipi possint ad religionem religiosi qui fecerunt votum de non transeundo ad aliam.*

25 *Vtrum translatus ad aliam religionem, vt in ea sit prælatus debeat profiteri in secundo monasterio ante quam sibi eius administratio deferatur.*

26 *Vtrum prædictus monachus translatus post renunciationem prælationis monachus secundi, vel primi monasterij remaneat.*

27 *Vtrum transiens ad aliam religionem possit secum deferre omnia quæ detulit in religionem suam, vel saltem aliqua scripta, quæ ipse tanquam prædicator in dies sibi scripsit.*

28 *Vtrum translatus ex ordine mendicantium ad alium ordinem non mendicantium possit in ipso ordine ad quem est translatus habere beneficium regulare & aliud officium dicti ordinis.*

29 *Vtrum religiosus translatus ad aliam religionem debeat sedere in capitulo iuxta tempus in quo emisit professionem in primo monasterio à quo fuit translatus, an à quo fuit professus in secundo.*

30 *Vtrum translatus de vna prouincia ad aliam eiusdem religionis debeat sedere in capitulo ad suam vocem dandam à tempore in quo fuit in secunda incorporatus.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sit conueniens de vna religione ad aliam transire.

Espōdeo dicendo, quod Diuus Thomas *a* dicit primo quod transire, de vna religione ad aliam, nisi propter magnam vtilitatem, vel necessitatem non est laudabile, tum quia ex hoc plerumque scandalizantur illi, qui relinquūtur, tū etiam quia facilius proficit aliquis in religione, quam consueuit, quam in illa, quam non consueuit cæteris paribus, vnde in collatione Patrum Abbas Nestorius sic ait, vnicuique vtile est, secūdum propositum, quod elegit; ac summo studio ac diligentia ad operis arrepti perfectionē peruenire festinet, & nequaquam a sua, quam elegit semel professione discedat. Et postea subdit, impossibile namque est vnum & eundem hominem simul vniuersis fulciri virtutibus, quas si quis voluerit pariter attentare in id incidere eum necesse est, vt dum omnes sequitur nullam integre consequatur diuersæ enim religiones præeminent, secundum diuersa virtutū opera. Videamus, quid dicat Diuus Bernardus *b* circa hoc: ait enim, *forte vult aliquis de calumnia censibus institutis ad Cistercienſium, se se stingere paupertatem eligens præ illis nimirum consuetudinibus magis regulæ puritatem, si me consulit, non consulo, si non sane id Abbatis sui vsurparit assensu, quam obrem? Primo propter scandalum ipsorum, quos deserit, deinde quia certa pro dubijs relinquere tutum non est: forsan enim hoc tenere potest, illud non poterit. Tertio suspectam habeo leuitatem, qua id*

a D. Thom. 2.2.q.89.ar.8.

b Bernar. de pręcepto. & obedientia.

id sæpe quod facere volumus antequã probemus experti iam nolumus vno prope momento id ipsum cupientes tam leuiter, quam irrationabiliter, quales vtique non paucos frequenter experimur, qui vna vix hora in vna voluntate durantes aura leuitatis impulsi vagi, & instabiles hac & illac velut ebrij mutantur, quæ pro experimento iudicium imo sine iudicio fluctuantes & tumultuantes tot de se consilia præsumunt, quod loca reuisunt semper quod non habent cupientes, & quod habent fastidientes & quomodo ego (ait aliquis) professus regulam, non secundum regulam cum bona queam degere conscientia, siquidem vouens, & non soluens quid nisi periero? quasi nõ multo magis habeas vnde conqueri alibi quoque cum cœperis pure iuxta regulam conuersari, profecto etiam tunc & qua nunc inquies conscientia, habere sustineam extra domum meam priorem, quę me de seculo fugientem excepit initiauit ad bonum signauit in salutem molestus fratribus inobediens seniori stabilitatis insuper præuaricans pactum & primam irritam faciens fidem? Et paucis interpositis subdit idem Bernardus, cæterum qui inquietus est, & ita credere non potest, sed magis credens & cedens stimulanti conscientiæ exijt & quærit, vbi soluat vota sua, quæ suo in loco suo vtique iudicio vouerat quidem, sed non soluerat sicut non laudo, quod egreditur, ita vt egrediatur non consulo. Si tamen ad ignotum remotumque monasterium migrauerit cur ita? tum propter Pauli sententiam, qui beatum manifeste pronuntiat, qui se ipsum non iudicat in eo quod probat, tum ex nostri authoritate magistri, qui talem & suscipi iubet, & retineri inuentum quoque bonum & vtilem suasione allici professione ligari, denique suadeatur (inquit) ei, vt stet & ne forte prioris sui monasterij memor remordente (vt assolet) conscientia incipiat denuo de rupta stabilitate causari, generalem super huiusmodi scrupulo consolatoriam profert sententiam dicens, vbique enim vno Deo seruitur vni Regi militatur. Hęc D. Bernardus: ex quibus clare colligitur, quod nemo de vna religione ad aliam vt transeat est audendus & consulendus nisi ad hoc à suo Prælato consequatur, & non extorqueatur bene placitum, cum huiusmodi mutationes ex leuitate magis, quam stabilitate animi plerumque originentur

Vnde Pius Quintus Pontifex maximus in religione educatus aliquorum monachorum inconstantiam considerans, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo nono pridie idus Octobris Pontificatus sui, anno quarto in constitutione, quæ incipit, *quæcumque sacrarum religionum* reuocauit & aboleuit omnia & quæcumq; priuilegia facultates dispensationes & indulta præter iuris communis dispositionẽ emanata recipiendi, vel retinendi fratres monachos canonicos & alios etiam laxiorum ordinum professores, quibuscumque ordinibus monasterijs hospitalibus militijs & pijs locis etiam Sancti Antonij Viennensis, Sancti Spiritus in Saxia de vrbe Sãcti Ioannis Hierosolymitani Iesu Christi Sancti Iacobi de Spatha, Sancti Lazari Hierosolimitani, eorumque Ecclesijs membris superioribus, & personis per quoscumque Romanos Pontifices suos prædecessores & per se ipsum. Qui summus Pontifex prout infra declarabimus non reuocauit licentiam, quam à iure communi habent regulares transeundi ad strictiorem religionem petita prius à suo prælato licentia

tia, ne leuitati magis quam considerati animi stabilitati hæc mutatio tribuatur, & vt mutatio dexteræ excelsi ab omnibus dicatur.

ARTICVLVS II.

Quomodo prælati se habere debeant vt eorum religiosi subditi in sua vocatione permaneant.

RESpondeo dicendo, quod sæpe sæpius prælati regulares in authoritate imperantes non tanquam pastores ouium, sed tanquam luporum custodes sunt causa, vt eorum subditi ab instituto, in quo vocati sunt & cuius regulam sunt professi ad aliud institutum prætextu maioris perfectionis transire procurent, qui si in spiritu lenitatis eos, vt patres tractarent non vtique primum institutum desererent, vidi enim ego aliquos obseruantissimos sui instituti viros putantes se obsequium præstare Deo duris & insipidis verbis suos tractare subditos iuuenes siccitate quadam illis dicentes, vt abirent in aliam religionem, si vellent, qui non secuti Dominum Saluatorem calamos quassatos conterebant, & ligna fumigantia extinguebāt, ita vt austoritatē suæ religionis desererent, & ad aliam laxiorem resurgerent, quorum indiscretum zelum non secundum scientiā nunquam probaui, nec probat illos qui spiritu lenitatis corripiendos docuit contra quos adest, quædam epistola melliflui Bernardi, cuius tenorem in præsentiarū proponam. Frater enim Robertus sancti viri monachus, & secundum carnem propinquus in adolescentia sua quorūdam persuasione deceptus Cluniacum se se contulerat, quem venerabilis pater postea quam aliquando dissimulauit eundem fratrem statuit per epistolā reuocare, cuius tenor, quoad nostrū propositū est huiusmodi.

D. Bernad. ad Epis. co. 1 *Satis & plusquam satis sustinui dilectissime fili Roberte, & omitto, quod factum est non requiro cur, vel quomodo factum est, culpas non discutio non retracto causas, non recordor iniuriæ, solent enim hæc magis instigare, quam mitigare discordias solum, quod mihi magis est cordi loquor, me miserum, quod te careo quod te non video quod sine te viuo, pro quo mori mihi, viuere est, sine quo viuere mori. Non igitur queror cur abieris, sed quod iam non redieris, queror non causas discessionis, sed moras causor regressionis: veni tantum, & pax erit, reuertere & satisfactum est, redi inquam redi, & lætus cantabo, mortuus fuerat & reuixit, perierat & inuentus est, fuerit certe mea culpa, quod discessisti delicato scilicet adolescentulo austerus extiteram & tenerum durus nimis inhumane tractaui. Hinc enim & præsens quondam aduersum me (quantum memini) murmurare solebas, hinc & nūc (sicut audiui) etiam absenti derogare non cessas, non tibi imputetur, possem forsitan excusare, & dicere quia sic lasciui pueritiæ motus coercendi erant ac rudibus amoris aspera illa disciplinæ districtioris initia scriptura attestante, quę ait, percute filium tuū virga, & liberabis animam eius á morte, & rursum, quos enim diligit dominus corripit, flagellat autem omnē filium quem recipit, & illud, vtiliora sunt vbera amici, quam oscula inimici, sed fuerit vt dixi meæ culpæ, quod discessisti, ne dum de reatus perpetratione contenditur emendatio retardetur. At vero hinc proculdubio incipiet esse & tunc, si non parcas pænitenti, indulgeas confitenti, quia potui quidem aliquando in aliquibus fuisse erga te indiscretus, sed non certe malevolus, quod si in futurum hanc ipsam indiscretionem meam suspectam habes*

Prou. 23. Heb. 12. Prou. 27.

bes noueris me iam non esse, qui fuerā quia nec te puto fore qui fuisti, mutatus mutatum inuenies & quem antea metuebas magistrum, comitem amplectere securus, itaque siue mea culpa recesseris (vt tu putas & ego nō excuso) siue tua (vt multi putant etsi ego nō accuso) siue mea simul & tua (quod ego magis puto) ex hoc iam si redire renueris solus profectò inexcusabilis eris. Vis ab omni culpa liber esse? Reuertere, si tuam agnoscis ignosce & tu mihi vbi meam agnosco, alioquin, aut tibi nimis indulges, qui tuam culpam & agnoscis & dissimulas, aut mihi nimis immisericors es, cui neque satisfacienti ignoscendum putas, iam si redire recusas aliam quære occasionem. Vnde falsò blādiaris conscientiæ tuæ, quia non erit vltra quod formidare debeas de rigore districtionis meæ, nec enim formidandum est, quod futurus sim præsenti formidolosus cui adhuc absenti iam toto sum corpore prostratus, totis astrictis visceribus humilitatem exhibeo, charitatem promitto & tu times? intrepidus veni quo te vocat humilitas, pertrahit charitas securus accede talibus præuentus obsidibus: fugisti seuerum reuertere ad mansuetum reuocet te mea lenitas cuius seueritas effugauit. Vide fili, quo te cupiam duci non spiritu seruitutis iterum in timore, sed spiritu adoptionis filiorum in quo clamare & tu non confundaris, abba pater; causam vtique tanti doloris mei non minus apud te, sed blandimentis, precibus non terroribus agens. Alius forsitan aliter tentaret & vere quis alius non magis discuteret reatum & incuteret metum, non opponeret votum & proponeret iudicium, non argueret inobedientiæ non indignaretur apostasiæ, quod de tunicis ad pelliceas de oleribus ad delicias, quod denique ad diuitias de paupertate transieris? Sed ego noui animum tuum, qui facilius posset amore flecti, quam timore compelli. Denique quid necesse est, pugnare non recalcitrantem valde timidum magis exterrere per satis erubescentem confundere, amplius cui sua ratio magister, cui propria conscientia virga & ingenita verecundia lex disciplinę est, quod si cui mirum videtur quomodo puer verecundus simplex timoratus ausus fuerit cō tra voluntatem fratrum magistri imperium, regulare decretum suum desere re votum & locum, recordetur etiam quomodo & Dauid sanctitati surreptum sit, quod sapientiæ Salomonis illusum, quod Sampson fortitudine obuiatum, qui Protoplastum dolo captum extulit de patria felicitatis, quid mirum si tenero subripuit adolescentulo in loco horroris & vastæ solitudinis?

Hæc & multa alia charitatis & humilitatis plena & eruditione repleta scribit Diuus Bernardus senex longæuus ad quendam puerum, vt eum ad suum pristinum austeritatis reuocet institutum, vt inde discant senes & Prælati in religionibus, quo spiritus feruore quo charitatis ardore qua humilitatis mansuetudine & dulcedine, quo prudentiæ documento erga teneros in religione aliquando se habere debent ne deficiant in via, imo ne retrocedant à via ve deducti, per semitas iustitiæ in loco pascuæ collocati radices in perfectione emittant & ascensiones in corde suo de die in diem, in hac valle lacrymarum ponant considerantes,

quod

quod facilius adoleſcentuli præcipuè nobiles amore flectuntur, quam timore compelluntur.

ARTICVLVS III.

Vtrum ius commune concedat regularibus, vt poſsint tranſire ad ſtrictiorem religionem licentia petita licet non obtenta.

a cap. licet de regul. Reſpondeo dicendo, quod Innocentius Tertius ordinauit, vt religioſus poſsit trāſire à ſua religione in aliam ſtrictiorem licentia petita licet non obtenta ſecundum cuius decretum debet limitari conſtitutio Vrbani *b* Papæ dicens, ſtatuimus, ne profeſsionis canonicæ quiſpiam poſtquā Dei vice ſupra caput ſibi hominem impoſuerit alicuius leuitatis inſtinctu, vel diſtrictioris religionis obtentu ex eodem clauſtro audeat, ſine patris & totius congregationis permiſſione recedere, diſcedentem vero nullus Abbatum, vel Epiſcoporum, nullus monachorum, ſine communi litterarum cautione ſuſcipiat. Hæc enim conſtitutio in foro exteriori debet interpretari, ſecundum prædictam Innocentij tertij decretalem: tenentur enim prælati regulares ſecundum ius commune religioſo volenti tranſire ad perfectiorem religionem, ſi cōſtat de bono animo religioſi, & illam religionem, ad quam fit tranſlatio eſſe perfectiorem ſupradictam licentiam præſtare, prout concludit D. Thomas, *c* quam ſi nō dederint ius ipſam concedit eorum negligentiam ſupplendo iuxta ea, quæ in eodē iure notātur. *d* Dixi in foro exteriori, nā in foro interiori, aliqui auſi ſunt affirmare non poſſe monachum attento iure communi ad ſtrictiorem religionem conuolare, ſine licentia ſui prælati petita & obtenta, quæ opinio mihi nunquam potuit placere, & ita praxis quæ eſt optima legum interpres hoc admiſit, vt nulli à viris doctis ſcrupulus inijciatur, ſi tranſeat ad ſtrictiorem religionem licentia petita à ſuis prælatis, ſi enim in foro conſcientiæ licentiam prius obtinere eſſet neceſſariū libertati ſpiritus non prouideretur, anhelantibus enim religioſis ad altiorem frugem prælati licentiam concedere ægreſcunt, & ita eam ſæpe ſæpius minime ſuppeditant: prælati autem à quibus prædicta licentia petenda ſit controuertitur an ſufficiat, vt ſint prælati conuentuales monaſteriorum in quibus religioſi volentes ſe transferre pro tēpore habitāt, de quo agit Marcus Antonius *e* Cuqus qui veriorem ſententiam eſſe opinatur & receptā iure, quam Angelus Clauaſius ſcriptam reliquit, nempe in ordine Prædicatorum petendā eſſe, à priori prouinciali, in ordine vero minorum à miniſtro prouinciali, ſeu cuſtode: quamuis Silueſter *f* opinetur priorem conuentualem, vel guardianum alteriusque nominis præfectum monaſterio datum hanc poteſtatem facere poſſe, quod de iure cōmuni minime eſt admittendum quando quidem ingreſſus religionem non illi monaſterio tantum in quo facit profeſſionem, ſed toti aut vniuerſæ religioni, aut ſaltim prouinciæ adquiſitus cenſetur, & ita miniſter generalis, aut prouincialis ſupradictam licentiam concedendi habent poteſtatem cum ſuper totā prouinciā habeat poteſtatem.

b c. ſtatuim. 19. q. 3.

c D. Thom. 2. 2. q. 185. ar. 8

d c. 1. de ſup. neglig. prælat.

e Cuq. li. 3. maior. inſti. ti. de regul. nu. 139.

f 4. q. 3.

ARTICVLVS IIII.

In quo conſiſtat perfectio religionis, ad quam iure communi tranſitus conceditur petita licentia & non obtenta.

Reſpondeo dicendo, quod Canoniſtæ vt permittatur iſte tranſitus tantum ponderant, vt aſtrictior ſit religio reſpectu arctioris vitæ. Vnde ſi reſpectu finis ſecūda religio ſit vtilior & fructuoſior, ſi tamen non viuitur ibi ſtricte dicunt non eſſe licitum dictum tranſitum, ita Ioannes Andreas *a* & Abbas: at Theologi *b* diuerſa gradiuntur via dicentes perfectionem religionis conſiderari reſpectu finis ad quem omnes religiones ordinantur, qui eſt charitas, per quam coniūgimur Deo, & vnimur vt ait Ioānes *c* Vigeſimus ſecundus, quam opinionem ego *d* ſequutus ſum, attamen, quantum ad noſtrum propoſitum cum huiuſmodi tranſitus non fiant, niſi in foro exteriori petita licentia, & non obtenta à prælatis perfectionem religionis in maiori auſteritate conſiſtere exiſtimo: cum enim vnuſquiſque prælatus ſuam religionem eſſe perfectiorem prætendat maximæ & intricabiles

a Andr. & Abbas in c. ſane col. penul. de regul.

b D. Thom. 2. 2. q. 189. ar. 8.

c Extrau. ad cond. verſi. cum enim.

d Supra hoc tom. q. 49.

les lites in huiusmodi orientur si perfectio ex vberioribus fructibus, & sanctitate esset pensanda: vnaquæque enim religio fructus vberiores allegaret, quorum allegatio cum sit magis facti, quam iuris processus magni fulminarentur, ita vt essent inextricabilis (vt ita dicam) decisionis. Vnde debemus occurrere ad vitam arctiorem, quæ per religionum regulas & instituta facillime patent, vt huiusmodi transitus, vel iustificentur aut dánentur, & ita non sine causa quædam partitarum d lex in hanc opinionem canonistarum videtur inclinari ibi, *e si por ventura no se lo quisiesse otorgar, biẽ se puede yr sin su otorgamiento á otra que sea mas fuerte.* Hoc enim verbum, *mas fuerte,* asperiorem & magis rigorosam designat religionem, & hoc puto tenendum, cum doctissimo Gregorio e Lopez licet Nauarrus f Canonista Theologorum opinionem fuerit sequutus.

d L. 9. tit. 7. par. 1.

e In dicta l. 9

f Nau. in ca. stat. n. 3.

ARTICVLVS V.

Religiosus existens in monasterio vbi non seruatur regula vult intrare ad aliam altiorem religionem vbi tamen seruatur regula, ita quod habito respectu ad præsentem modum viuendi monasterium, quod est religionis laxioris, ducit vitam strictiorem, quæritur, an hoc sit licitũ.

REspondeo dicendo, hoc licitum videri ex his quę tradit notabiliter Panormitanus a dicens, quod ad validitatem ingressus non debemus considerare regulã antiquitus institutam, sed modum viuendi de pręsenti. Vnde si secundum monasteriũ habet regulam strictiorem ab antiquo, quæ tamen in præsenti in multis locis non seruatur, non est licitum transire de vno monasterio, quod habet regulam laxiorem bene ibi seruatam ad secundum monasterium, vbi regula non seruatur, oportet enim, quod secundum monasterium existat de præsenti in maiori obseruantia, & hoc ait Baptista b de Calis esse verbum valde notabile, & quod multi in hoc decipiuntur aduertentes solum regulam vtriusque monasterij, antiquitus institutam, & non modum viuendi de præsenti coexistentem.

a ca. sane de regul.

b Baptist. in sum verb. religio 4. fo. 202 p. 4. col. 1.

Pro hoc faciunt notata per Gregorium c Lopez. Dicentem quod non sufficit secundam religionem habere strictiorem regulam, nisi actu ducatur ibi vita strictior, quod in iure d fundant Abbas & Ioannes Faber confirmatur; ratione nã transitus est permissus, vt quis ducat vitam strictiorem, si ergo in secundo monasterio non seruatur vita strictior, quam in primo, licet regula sit strictior non videtur transitus licitus, quia transiens censetur moueri magis causa dissolutionis, quam maioris religionis. Vnde in collatione patrum Abbas Ioannes de se ipso dixit, quod à vita solitaria, in qua professus fuerat transiuit ad minorem, scilicet eorum, qui viuunt in societate propter hoc quod vita eremitica cœperat declinari & laxius obseruari.

c Greg. in l. 9. tit. 7. part. 1. vers. mas fuertes religiones.

d ca. licet de reg. vbi Abbas col. pen. l. quod traditum l leni. ff. de condit. & demonst. Fabe in §. si plures de hæred. instit.

Nec obstat si dicatur, quod constitutiones possunt tolli per alias contrarias constitutiones, at regula cũ sit approbata à Papa per constitutiones tolli non potest: nam respondetur, quod licet posint tolli satis tamen est, quod de pręsenti in secundo monasterio strictius viuatur, nam propter strictiorem vitam duntaxat iura huiusmodi transitus permittunt.

Ex his infertur clara decisio ad id quod propositum fuit, in principio articuli quod scilicet religiosus existens in monasterio regulæ strictę, vbi tamen non seruatur regula potest intrare licentia petita non obtenta in aliam religionem laxiorẽ & vbi regula seruatur, ita quod habito respectu ad præsentem modum viuendi secundum monasteriũ quod est religionis laxioris ducit vitam strictiorem, & ita ait e Gregorius Lopez, hanc opinionem tenere Theologos secundum Ioannem Andream, qui hanc opinionem admittit, si non est spes reformationis primi monasterij, vel si saltem in eadem prouincia non est aliquod monasterium ejusdem religionis, vbi seruatur regula: in hoc enim casu non esset licitus talis transitus, & hoc satis placet Abbati, & pro hac parte Gregorius Lopez, D. f Thomam allegat.

e Greg. vbi sup.

f D. Thom. 2. 2. q. vlti. ar. 8.

(?)

ARTI-

ARTICVLVS VI.

Vtrum quæ dicta sunt de monachis ad moniales extendantur.

RESpondeo dicendo, quod quæ de monachis & de religiosis hactenus dicta sunt in monialibus locum habent, nam quæ de religiosis viris disposita sunt censentur etiam de monialibus constituta proportionabiliter ad ipsa, ita scribunt Cardinalis *a* & Abbas, quos sequutus est Nata: in illis ergo casibus in quibus permissum est religiosis ad aliam religionem transire permissum est etiam monialibus, ita in specie decidit Francus *b* de Marquez ex sententia Abbatis, & sic tota domus religiosa potest se transferre ad arctiorem religionem alterius monasterij, vt dicitur *c* in iure, petita tamen licentia licet non obtenta iuxta terminos iuris, *d* aduertendum tamen, quod propter clausuram, quam omnes moniales tenentur seruare ratione voti, vel ratione præcepti, prout in primo tomo *e* late diximus non poterunt dictæ moniales exire, sine licentia prælatorum, & ordinarij iuxta terminos Concilij *f* Tridentini, qui tenentur ipsam præstare iuxta ea quæ in superioribus late dicta sunt.

a Cardina. in Clem. 1. q. 4. de regul. Abbas in c. pen. notab. vlt. de stat. monac. Natt. consil. 432. n. 15. li. 2.
b Marq. q. 96. p. 1. Abbas in Clem. vlt. de reg.
c c. recol. de stat. monac.
d c. l. 3. de regul.
e 1. to. q. 47
f Sess. 25. de reg. c.

ARTICVLVS VII.

Vtrum conuersi & oblati possint transire ad strictiorem religionem petita licentia licet non obtenta.

RESpondeo dicendo, quod vt ex *a* superioribus patet, magna est differentia inter conuersos & oblatos, & nemini dubium esse debet ex his, quæ ibi diximus quod conuersi possunt transire ad arctiorem religionem petita licentia, & non obtenta, cum ij sint vere religiosi laici tria vota essentialia emittentes. At de oblatis dubitatio insurgit: nam secundum aliquos oblati non possunt transire ad arctiorem religionem, & ita tenuit quædam Glossa, *b* quam dicit singularem Abbas astringuntur enim monasterio secundum eum magis, quam monachi, quia efficiuntur, quasi serui monasterij, quod & tradit *c* Ioannes Lupus, sed Gregorius Lopez, *d* ait quod Glossa illa loquitur de oblatis Ecclesiæ sæcularis non vero de oblatis monasteriorum regularium: ij enim secundum Archidiaconum possunt transire ad religionem arctiorem, quæ opinio sine dubio est sequenda, non enim, ita donant se & sua monasterijs, vt serui efficiantur & vt non possint ad perfectiorem frugem anhelare.

a Supra q.
b Gloss. in c. l. conti. 27. q. 1. Abb. in c. non est notab. 3. de regul.
c Lup. de liber. Eccl. 3. p. q. fin. n. 8. & 9.
d Greg. in l. 9. ti 7. parti. 1. verb. reli. archi. in dic. c. l. contin.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum constitutio Pij Quinti reuocet ius commune concedens fratribus, vt ad religiones alias strictiores possint transire.

RESpondeo dicendo, quod constitutio præfata Pij Quinti, non est vniuersaliter & absolute intelligenda, de omnibus fratribus non recipiendis, sed tantum de fugitiuis, qui sine licentia à suis superioribus petita iuxta terminos *a* iuris communis, se ad alias religiones transferre volunt ob iurgia contentiones, leuitatem & malefacta: non enim condenat Summus Pontifex, eos qui laudabiliter de vna religione trãsire volunt triplici de causa. Primum zelo perfectionis religionis, deinde propter declinationem religionis a debita perfectione, tertio propter infirmitatẽ, & debilitatem ob quam ad laxiorẽ potest fieri trãsitus, prout in sequentibus dicetur. Ita Nauarrus *b* in quodam consilio defendit, quod per hanc constitutionem Pij Quinti non est sublatum, quod frater Carmelita cum facultate sui superioris possit transire ad ordinem minimorum.

Et est notandum, quod prædicta constitutio non procedit in eo qui transit ad aliã religionẽ, & in ea remansit virtute bullæ Pij Quarti, qua poterant iudices arbitrari remedium aliquod opportunum casu, quo is non possit commode reduci ad pristinum ordinem & sic arbitrati sunt in eo ordine ad quem transierat debere remanere, quia suus pristinus ordo noluit eum recipere: nam licet dicta bulla Pij Quinti reuocet omnia priuilegia, & facultates recipiendi alienos religiosos preter ordinẽ iuris, nõ tamẽ iubet omnes qui iam erant translati redire ad pristinos ordines, sed tantum illos qui erãt translati virtute priuilegio rũ: hic autem, licet

a De reg. c. licet.
b Nau. in c. stat. n. 3.
c Nau. lib. 3. conc. ti. de regul. con. 88.

licet virtute priuilegij fuerit translatus remansit tamen ibi virtute sententiæ datæ à iudicibus arbitris, quibus in bulla Pij Quarti concedebatur facultas arbitrandi aliquod remedium ijs, qui cōmode non possint reduci ad suas priores religiones, ita Nauarrus. *c* Denique Pius Quintus non reuocat ea, quæ de iure communi conceduntur regularibus, vt ad aliam religionem etiam laxiorem possit fieri translatio, de quo in sequentibus articulis satis dicetur, & in superioribus aliqua dicta sunt.

c Nau. lib. 3. cons. tit. de regul. conc. 99.

ARTICVLVS IX.

Quis possit concedere licentiam vt religiosus transeat de vna religione ad aliam.

Respondeo dicendo, quod iure *a* communi prælatus etiam inferior potest facere facultatem ad religionem strictiorem, prout in superioribus satis dictum est, adeo quod quædam *b* Glossa communiter recepta tenet quod virtute dicti iuris communis potest facere facultatem, vt ad æqualem religionem fiat transitus, ad laxiorem autem religionem solus Papa facultatem facere potest, prout eadem met Glossa resoluit, quod intelligendum est de potentia faciendi, sine causa, quo ad forum exterius nam superior etiam inferior Papa potest ex causa iusta dispensare vt religiosus transeat ad laxiorem religionem, prout tradunt Panormitanus *c* Siluester, & Nauarrus alios alegantes.

a c. l. 3. de regul.

b Glos. in c. cum sing. de præb. §. prohibem. verb. canonice de præb. li. 6.

c Panorm. in c. non est. n. 6. & in c. sig. nu. 6. de reg. Silu. verb. relig. 4. q. 3. Nau. in c. statum. nu. 11.

Notandum autem, quod causa iusta ad prædictum transitum potest esse, vel ex parte monasterij à quo monachus iste vult recedere, aut ex parte ipsius monachi, ex parte monasterij causa est iusta recedendi strictior & obseruātior vita monasterij ad quod fit translatio, vel quia in monasterio, a quo quis transfertur, non ita obseruatur regula premissa, quod intelligūt *d* Abbas, & Syluester, nisi in illa religione staret aliud monasterium, in quo regula obseruaretur, nam ad aliud, iste se transferre debet. Ex parte vero monachi iusta causa multiplex esse potest, & cum omnes lege definitæ non sint, quippe quod ex facto pendeant dicendum est in prælati licentiantis arbitrio esse positas, sicut probarunt Innocentius Francus, *e* & Geminianus Diuus Thomas, Caietanus, Antonius Francus de Marquez, & Rebufus. Sed oportet pro maiori claritate & instructione prælatorum regularium aliquas sigillatim referre, vt in facti contingentia occurrentes certo sciant propter eas prædictam facultatem facere posse, prima autem iusta iudicatur causa, quando propter malam aeris temperiem non potest quis in aliqua religione commorari, ita Marianus *f* Socinus senior, & post alios Menochius. Verum est tamen quod si in prædicta religione, sit aliquod monasterium extra dictum regnum in quo est diuersa aeris temperies complexioni monachi accommodata non potest fieri prædictus transitus, & iuxta hæc sunt intelligenda tradita à Quintiliano *g* Mandosio. Secunda causa erit vrgens parentum necessitas, si in ordine proprio, non sit commoditas, ad subueniendum illis per modum suæ regulæ congruentem. Hæc enim causa sufficiens est, vt religiosus ad laxiorem religionem transeat, dummodo in ea prædictæ necessitati possit succurrere, tertia causa est si quis propter suam simplicitatem non sufficienter intellexit regulam, vel constitutiones tempore professionis, & postea vult latius viuere: licitum est enim in hoc casu cum illo dispensare, prout docet Corduba, *h* super regulam fratrum minorum. Voluntas enim & intencio non se obligandi in professione ad tantam vitæ arctitudinem, & perfectionem quanta in illa religione præcipitur est sufficiens causa ad dispensandum cum illo, vt ad laxiorem ordinem se transferat. Quamuis sic vouere peccatum sit mortale, vt Corduba in eodem loco affirmat.

d Abb. in c. sane de reg. Syl. in sum. verb. relig. illat. 4. n. 3.

e Innoc. in c. vlt. de ren. Fran. in dic. cùm singula §. vlt. col pe. de præb. li. 6. vbi Gemini. D. Tho. 2. 2. q. vlt. ar. 8. vbi Caiet. Floren. 3. pa. ti. 56. cap. 4. Sylu. vbi su. Marq. q. 998 1. pa. Rebuf. in prax. ben. tit. translat. monach. n. 10.

f Soc. in cap. veniens nu. 23. de accu. Menoc. de iudici. arbi. cēturia. 5. casu 421. n. 26.

g Mando. de signa. grat. f. 102. co. 2.

h Cord. c. 2. q. 16.

Si vero quæras an difficultas, & molestia ad obseruanda præcepta regulæ, sit sufficiens causa ad dispensandum, vt ad aliam laxiorem religionem fiat transitus, respondetur, quod si difficultas sit in re ipsa, vt pote quia inconsulta prudentia non commensurauit profitens asperitates religionis cum sua delicata complexione, quando emisit professionem, iusta est causa ad dispensandum. At vero si difficultas illa ortū habeat a prauo habitu causa iusta minime debet iudicari, si vero difficultas accidat post professionem ex infirmitate, vel ex quacumque alia ratione

ratione non est causa iusta ad dispensandū vt ad aliam laxionem religionem euolet. Prelati enim religionum possunt dispensa re cum prædicto indictis asperitatibus, ita doctissimus Soto, *i* quam opinionem, ego limitarem, vt non procedat in religionibus in quibus dispensati in asperitatibus earū, vt nimis onerosi habentur, & huiusmodi necessitatibus, cum tristitia & murmuratio ne, & non cum alacritate à fratribus subue niretur; quorum religio magis videtur in exteriori asperitate; quam in Christiana Charitate radicari; qua propter existimo quod cum religiosis harum religionum po test dispensari, vt ad aliam laxiorem religio nem se transferant, etiamsi eorum prælati possint cum illis in earum asperitatibus dis pensare, & sic dixit Marcus *k* Antonius Cucus, quod tenuis & delicata valetudo vo lentis transire erit iusta causa ad hanc dispē sationem concedendam.

i Soto lib. 2. de iust. q. 7. art. 3. ad tertium dub.

Erit etiam persecutio in eadem religione sufficiens causa ad dispensandum, vt ille qui est persecutus ad aliam laxiorem religionem se transferat, si non dedit causam ad talem persecutionem, imo gratis odio habetur: tunc enim ad Christianam charita tē talis causa reduci potest, vt innuit *l* Nauarrus. Dixi, si non dedit causam ad talem persecutionem: nā si dedit causam videtur, quod cum illo non possit dispensari, quia nemo ex suo peccato debet commodum re portare; ita vir quidam doctus censuit dicendum; quod ego moderandum censeo, nisi ipsæ præfatæ causæ datę iam egerit pænitentiam & per signa exteriora contritionis manifestum, & emendatum se osten derit, nam si hoc non obstante persecutio apud falsos fratres non cessat, ego non video cur ipsi dispensatio debeat denegari, imo vi deo secundum quod coniecturaliter possu mus videre, & affirmare charitatem Christianā diffusam in corde eius per Spiritū san ctum, qui datus est ei gemitibus inenarrabi libus postulare licentia, vt dictus religiosus fugiat persecutionem, & occasionem cedendi a præfata charitate, non potest talem persecutionem pa tienter sustinere.

K Cucus li. 3 maior. instit. ti. de regul. n. 531.

l Nau. in ca. statui. n. 11.

(?)

ARTICVLVS X.

Vtrum Summus Pontifex sine causa possit concedere religioso, vt tran seat de vna religione ad aliam laxiorem.

RESpondeo dicendo videri, quod summus Pontifex libere, & sine causa licē tiam hanc concedere potest; sicut scribunt *a* Innocentius, & Abbas, & post alios Syluester, & Rebufus, licet enim Papa in his plenitudinem habeat potestatis, vt dicitur *b* in iure, religiones enim, quæ sub certis regulis sunt iuris positiui sunt, cū nisi à summo Pontifice approbētur minime permittantur, vt in superioribus late proba tum est, attamen coram Deo, & in foro con scientiæ non potest Papa, sine iusta causa dispēsare, vt religiosus ad laxiorem religio nem se conferat. Pro cuius rei explicatione est notandum, quod nulla dispensatio sine iusta causa etiam à Summo Pontifice concessa est licita in conscientia, quamuis sit circa legem pure humanam â iure diuino minime depēdentem, prout asserunt D. Thomas *c* Caiet. Victoria, Soto, & Nauarrus, nam reuera Summus Pontifex, sic dispē sans peccabit, & similiter, qui eandem dispensationem procurauerunt. Si vero dispē satio huiusmodi sit circa legem dependentem à iure diuino (vt est dispensatio in iuramento, & in voto & in pluralitate beneficiorum, & quod laicus Monachis præficia tur in Abbatem & professus transeat ad altiorem religionem) si fiat sine causa non solum peccat Papa dispēsando, & peccant ip sam dispensationē petentes, sed ipsa quoq; dispensatio est irrita & nulla quoad Deum, ita quod quotiescumque dispensatus illa vtatur peccabit mortaliter, vt docēt omnes Theologi, & tenent *d* Caietanus, & Soto, at si dispensatio sit solum in lege pure huma na nullo modo dependente à diuina (vt est dispensatio in gradibus prohibitis matrimonij, & in diebus ieiunij) licet peccēt dispensantes, & solicitantes sine causa, illa tamen dispensatio non erit nulla, nam factū tenebit, nec vtentes illa dispensatione mor taliter peccabunt, vt tenet doctissimus Soto, *e* & tenet Nauarrus, & Victoria, cum alijs contra Caietanum innuentem vtentes tali dispensatione peccare

a Inno. & Abbas in c. non est nobis dub. de reg. Sylu. verb. re lig. 4. nu. 2. Rebufus in praxi benefi. tit. de trans lat. monac. n. 9.

b c. proposuit de cōce. prębendæ.

c D. Thom. 1. 2. q. 97. a. 4. & 96. ar. 4 ad 3. & ibi Caiet. Victo ria à de pote sta. Papæ & conci. nu. 7. Sot. de iusti. li. 1. q. 7. ar. 7 Doctores in ca. cum omnes de const. Nauar. in ca. stat. nu. 10.

d Caiet. 1. 2. q. 96. ar. 5. & q. 97. art. 4. Sot. lib. 1. de iust. q. 7. ar. 3.

e Soto vbi sup. Nau. ca. 23. n. 41. Victo. vbi su. n. 19.

mortaliter, peccabunt tamen venialiter, licet Panormitanus, & alij canonistę asserãt vtentes tali dispensatione nullo modo peccare, ex his infertur, quod peccabunt mortaliter Papa & prælati regulares dispensando sine causa, vt religiosi ad aliam laxiorem religionem se transferant & eorum licentia & dispensatio erit nulla, cum dispensatio in huiusmodi sit circa legem concernentem ius diuinum.

ARTICVLVS XI.

Vtrum licentia prælati ad transeundum, ad alium ordinem ex iusta causa non facta mentione de laxiori sufficiat ad transeundum ad laxiorem an debeat tantum intelligi de strictiori, vel æquali,

Respondeo dicẽdo verius videri, quod non quia priuilegium debet operari aliquid vltra ius commune iuxta ipsum *a* ius, sed dato aliquo effectu, quem operetur non debet extendi ad alium in quo non inuenitur eadem ratio argumento eorum quæ *b* in iure notantur, & tradit Decius post alios, & ita cum licentia prædicta operetur effectum transeundi ad strictiorẽ vel parẽ religionem non videtur extendẽ da quo ad transitum ad aliam laxiorem per ea, quæ scribit Diuus Thomas, & tradit *c* Nauar. Verum est tamen, quod poterit ex iusta causã generalis prælatus dicti regularis dare licentiam ad transeundum ad laxiorem, prout in superioribus dictum est.

a c. In his de priuil.

b c. cum dilectus de consl. l. quãdo C. de in officio. testam. Decius in ca. 1. de rescrip. n. 11.

c D. Thom. 22. q. 189. art 8. Nauar. in ca. statui. n. 10.

ARTICVLVS XII.

Vtrum regularis ordinum mendicantium, qui habet licentiam ad transeundum in aliam religionem etiã non mendicantem, siue arctiorem siue laxiorem possit se tranferre in aliquem ordinem militarem.

Respondeo dicẽdo videri, quod sic quia ordo militaris à Sede Apostolica est approbatus, vt vera & propria religio, vt nos latius probauimus in primo tomo *a* & resoluit Nauarr. & sic iste tenebitur, perpetuo in claustro manere, nisi quoties & quo tempore de iusta licentia superioris ab esse, ab illo loco licebit ex his, quæ argumẽto sacrorum Canonũ idem met *b* Nauarrus concludit, verum est tamen, quod congregatio sacra super negotijs regularium definiuit virtute præfatæ licentiæ non licere claustralibus trãsire ad ordines militares & hospitalariæ, prout refertur in additione, ad quod dam cuiusdam *c* Nauarri Consilium.

a Primo to. q. 1. ar. 6. Nauar. in ... quo niãquidquid 16. q. 2. & de rediti. eccl. q. 1. n. 55. & q. 3. monit. monit. 27. & 28.

b Nau. in ca. statu. nu. 12. & num. 38.

c Naua. li. 3. consilio. tit. de regul. cõsil. 58.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum licentiatus á Papa, vt possit transire ad certum ordinem possit ad alium magis strictum transire.

Respondeo dicendo, quod non, ex his, quæ tradit Nauar. *a* dicens quod quãdo Papa alicui delegat, vt det facultatem alicui religioso ad transeundum ad aliquem certum ordinem non potest quidquã facere authoritate suæ sanctitatis, nisi quo ad illum ordinem cum delegatio Papæ sit stricti iuris, vt dicitur in iure: *b* eadem igitur ratione cum facultas supradicta transeundi ad certum ordinem, sit stricti iuris nõ poterit prædictus licentiatus virtute eius ad aliam se transferre religionem, etiamsi sit magis perfecta & strictior illa, ad quam transitus erat concessus: poterit tamen virtute alterius facultatis, si quæ dictæ religionis priuilegio, aut iure communi concessa est, & ita in facti contingentia consului.

a Nau. lib. 3. consil. tit. de regul. cons. 63. n. 9.

b c. p. & 9. de offi. deleg.

ATICVLVS XIIII.

Vtrum religiosus fugitiuus ad parem religionem sine dispensatione pro libito possit transire non inuento aliquo sui ordinis monasterio.

Respondeo dicendo, quod ipse sua voluntate, non potest se transferre, quia inconstantis hominis est non consistere in loco & de eo illud poetæ posset dici: *Roma Tibur amo ventosus, Tibure Romã*, & huc pertinet illud Varronis, *Nũquã perueniet, qui quod videt secta turcalles*, accedit & illud *a* Senecæ primũ

a Epist.

argu-

argumentum, compositæ mentis existimatur, posse consistere & secum morari, nam vt idem subiungit, nō coalescit; *planta quæ sæpe transfertur.* Quocirca etiamsi monachus velit transire ad æqualem religionem à prælato suo iuxta superius dicta licentia petenda erit, vt post alios tenent Gregorius Lopez, *b* & Rebufus, in nullo tamen casu ipse ad æqualem religionem potest transferri, quando scilicet apostata vagans per mundum pænitentia ductus velit redire, ad suum ordinem non tamen reperit in illa terra longinqua monasterium sui ordinis; neque strictioris regulæ, potest enim in hoc casu ingredi non solum æqualem, sed etiam laxiorem religionem, & si ibi nullum inueniat monasterium cuiuscumque ordinis viuere potest, cum sæcularibus bene degendo & proposse suam regulam seruando. Quod probatur nam hæc est causa conuertendi Ecclesiam regularem in sæcularem, quando scilicet regulares ibi poni non possunt, ita Gregorius Lopez, *c* quod necessario debet intelligi quando dictus monachus ad partes vbi sunt monasteria sui ordinis, aut alia strictioris obseruantiæ non potest se conferre.

b Greg. in l. 9. ti. 7. par. 1. ver. mas fueres religiones in fine Rebufus in praxi. benef. titul. de trās. monach. n. 7

c Greg. in l. 10. ti. 5. par. 1.

ARTICVLVS XV.

Vtrum prælati religionum mendicantium possint dispensare, cum suis subditis vt transeant ad ordines monasticos.

RESpondeo dicendo, quod prælati mendicantium non possunt dispensare. cum suis subditis professis in foro interiori, nec exteriori, vt ad alios quoscumque ordinis monasticos possint transire & est excommunicatio ipso facto non solum contra transeuntes & recipientes, sed etiā cōtra dispensantes: ita expresse determinat Martinus Quintus in quadam extrauaganti, & ratio est quia voluit Summus Pontifex conseruationem ordinum mendicantium, vt patet ex tenore eiusdem *b* extrauagantis, & ideo, sine speciali sedis Apostolicæ licentia non potest talis transitus fieri nec etiam potest vllo modo fieri transitus ad clericatum, vt *c* ex eadem extrauagante & ex quadam Clementina constat.

a Extrau. ambitiosi de religiosis domibus inter cōmunes.

b §. ac volentes.

c §. decernētes Clemen. 3. de regul.

Circa quam extrauagantem notandum est, primo quod præcipitur obseruari in regula *d* Cancellariæ.

Notandum est secundo, quod solum loquitur de religiosis professis in ordinibus mendicantibus non autem de nouitijs eorundem ordinum, ita resoluit *e* Quintilianus Mandosius. Pro quo est aduertendum, quod nemo post emissa vota secundum societatis constitutiones, siue professus, siue scholaris, siue coadiutor sit ad alium ordinem præterquam Carthusiensium, nisi de expressa licentia præpositi generalis, aut sedis Apostolicæ transire potest prout Societati concessit Paulus Tertius, & latius confirmatur à Pio Quarto & à Pio Quinto in literis ab eo editis proposita pæna excommunicationis ipso facto incurrendæ, Romano Pontifice, vel superioris societati reseruatæ tam in religiosos, qui præfatos recipiunt, quam in ipsos receptos recedentes etiam prætextu cuiuscumque indulti concessi, aut concedendi etiam quæsito colore obfrugem melioris vitæ, aut strictioris obseruantiæ, quodque secus facta non teneant: statuitur etiam in eisdem literis, quod transeuntes ad Carthusienses, intra tres menses ad alium vero ordinem intra tempus eis à superiore suo præfigendum dictos ordines actualiter ingredi tenentur, & si in illis permanere nolint, aut non possint absque vlla mora ad societatem regredi teneantur sub præfatæ excommunicationis pœna, quam tam ipsi, quā illi recipientes, vel eis auxilium, vel fauorē præstantes etiā incurrunt, ita refert Claudius in cōpendio Societatis *f* ex quo priuilegio colligitur quod non solum professis in Societate, sed etiā nouitijs post emissionē trium votorum simplicium prohibetur talis transitus ad alias religiones præterquā ad religionem Carthusiensē, & sic refutatur opinio Horatij *g* Mandosij. Qui attento priuilegio Pauli IIII. concesso Societati in quantū concedit ipsi priuilegia mendicantiū etiam super religiosis non recipiendis in alijs religionibus affirmauit prædictū priuilegiū solis professis competere, cū societati cōcedatur, & solū professi sint de corpore societatis non autem scholares, qui cū sint nouitij sub nomine societatis minime comprehenduntur exploditur lnquā hæc opinio per priuilegiū superius allegatū, in quo de scholaribus fit mentio specialis, & expressa.

d Regul. cancell. 23. de mend. transeuntib. ad aliā religionem.

e Mando. in dict. reg. 23.

f Compend. societat. tit. Apost. §. 9.

g Mando. de priu. ad instar glo. 13.

Tertio est notandum, quod appellatione ordinum mendicantium, veniunt ordo prædicatorum, ordo minorum, ordo eremitarum D. Augustini, & ordo Carmelitarũ, & alij qui ex diplomate Apostolico inter mẽdicantes sunt numerati, de quibus in primo tomo *h* fecimus mentionem, & tradit Quintilianus Mandosius, & aduertendum quod olim mendicantes postea vero habilitati, seu dispensati, seu priuilegiati, vt possint habere proprium comprehenduntur in dicta extrauaganti: nam in pendentibus à duobus sublato vno remanet alterum, vt dicitur in iure *i* licet ergo sint habilitati fratres illi ad proprium habendum non tamen sunt liberati ab alijs iuribus loquentibus de mendicantibus, item, sicut illi qui de facto mendicant si non sunt tales ex fundatione suæ regulæ, vel de iure non possunt dici mendicantes, ita econuerso qui defacto, vel priuilegio Apostolico sunt mendicantes licet non mendicent mendicantes omnino erunt & sub dispositione de mendicantibus loquente comprehendentur. Ita concludit *k* Lapus quem sequitur Rebufus.

h 1. tom. q. Mand. in di. regul. 23. q. 3. n. 4.

i L. prius in 2. responso ff. de aqua plu. arce. l. si dominus eua. ff. de seruit. vrba præd.

k Lapus alle gat. 4 a prin. vsque ad ver sic. 2. dub. Rebuf. super concor. sub. rubri. de Regi. ad præla. nominat. faciend. in ver. mendicant. pa. 165.

Nec obstat, quod ipsis religiosis non cõpetat definitio mendicantium cum habeãt proprium & actu non mendicent, & sic ipsis non debeat competere definitio, nec consequenter ipsum definitum, nam respõdetur, primo non esse mirum, quod definitiones per Canones factæ non habeant sua requisita cum etiam videamus consultorũ definitiones subuerti posse iuxta quandam *l* legem, secundo respondetur definitionẽ esse ex omni parte perfectã, nam Papa per dictam dispensationem, non facit quin dicti fratres in potentia sint mendicantes, & secundum eorum naturam primeuam mẽdicantes remaneant, cum mendicari possint prohiberi, ita Mandosius. *m*

l L. omnis ff de regul. iuris.

m Mand. vbi sup. q. 3.

ARTICVLVS XVI.

An si reformetur ordo religionis medicantis in strictiorem vitam possint professi illius ad alios ordines transire, vel an alio remedio subleuentur, vel potius iugum insolitum ferre teneantur.

Respondeo dicendo, circa articulum tituli quæstionis varia esse placita, primum est, quod professi dicti ordinis possunt transire ad alium ordinem parem, vel similem, quia cum à principio cogi nõ possint religionem intrare professionemque emittere, & sic ad totum votum iuxta *a* sacros Canones, ita nec ad voti augmentum argumento, eorum quæ *b* in iure notantur, & in terminis tenet *c* Hostiens. & ante eũ quædã Glossa, cum actus agentium non debeant operari vltra eorum intentionem, & professionem emittentium in dicto ordine intentio fuit seruare regulam secundum morem, qui vigebat in dicta religione.

a c. pref. cler. 20. q. 3. ea. 2. cum. glos. fi. de reg.

b L. quę de tot off. de rei vend.

c Hostiens. in sum. de voto §. verum. n. 16. ver. quod si aliquis scho. glos. in c. integri rã 32. q. 1. in vers. voti.

Secunda opinio est contraria, quæ colligitur ex eodem *d* Hostiensi, quod scilicet teneantur, in ea religione perseuerare, melior enim fit tunc conditio eorum. Argumẽto aliquarum *e* decretalium, imo debent gratias agere reformatori suæ religionis.

d Hosti. vbi sup.

e c. exp. in fine & c. dudũ de conuerson iug.

Tertia opinio est *f* Oldradi, qui concludit quod sicut datur, annus probationis intranti religionem approbando austeritates ordinis, ita supradicti debet dari annus ad præfatas nouas asperitates probandas, & hanc opinionem videtur comprobare *g* Ancarranus, *h* Rebufus alia progreditur via cuius opinionem nolo referre, cum hanc litem his temporibus summi Pontifices, decidérent obligãdo conuentuales Hispaniarum ad vitam per ipsos non promissam, prout fecit Paulus Quartus, & moniales obligando ad clausuram, quam non promiserunt, prout fecit Pius Quintus, cuius constitutionem Gregorius Decimus tertius confirmauit, nec mirum, nam Papa circa regulares, multum potest in cibis & vestibus modo manendi & similibus, prout ait *i* Ioãnes Andreas, quem sequitur Geminianus, Philippus Francus, & Rebufus præsertim si dictæ austeritates & rigores ad ea, quæ promiserunt seruanda maxime conducunt. Cum obedientia regularium non solum consistat in his, quæ directe in regula eorum præcipiuntur, sed eam in his quæ indirecte ad ipsam reducuntur, prout late *k* in primo tomo diximus, de clausura monialium verba facientes, de his autem conuentualibus multa scitu digna tradit *l* Nauarrus.

f Oldral. cõs. 96.

g Anch. in c. vnico de sta. regul. lib. 6. post n. 2.

h Rebu. sup. con cond. rub. de reg. ad prę. nom. §. 1. vers. reformatis.

i Andr. in di. cap. vni. vbi Gemi. post. nu. 10. Frãc. n 5. Rebuf. vbi sup.

K 1. tom. q. 43. ar. 1.

l Nau. c. statuimus n. 17. cum sequẽ.

ART.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum fratres mendicantes possint recipi in religione Sanctæ Mariæ de Mercede.

RESpondeo dicendo, quod patres istius sacræ religionis aliquando recipiebant fratres ordinum mendicantium, sicut ego sciui ab ipsis acceptũ religiosum quendã minoritam discalciatũ, quem etiam sciui statim receptum quadam morte satis amara & doloribus inhumanissimis plena à vita decessisse, qui patres adhoc priuilegiũ sedis Apostolicæ habere allegabãt propter votũ redemptionis Captiuorum maxima charitate plenũ, quod in professione emittant: sed cum omnis inter personas regulares sit lis abscindenda S. D. N. Clemẽs VIII bulla quadã hãc litẽ diremit in hũc modũ.

Clemens Papa Octauus. Ad perpetuam rei memoriam, nuper ad nos perlatum est, religiosos ordinis Beatæ Mariæ de mercede Redemptionis Captiuorum, prætextu cuiusdam indulti Apostolici ordini antiquitus concessi professores ordinum fratrum minorum, de obseruantia nuncupatorum & alios regulæ strictioris in eorum sodalitatem, seu domos, aut conuẽtus recipere, quare cum id sæpius meritas pænas eludendi causa, & ex hoc multa scandala in populo generentur, & alia multa incõmoda nascantur, nos huiusmodi scandalis obuiare & quieti religiosorũ prospicere cupientes tenoremq; dicti indulti, perinde, ac si de verbo ad verbum insereretur, præsentibus pro expressis habentes de venerabilium fratrum nostrorum S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Sacri Tridentini Concilij interpretum sententia, ne quis prælatorum, aut superiorum, aut fratrum cõuentuũ, seu domorum dicti ordinis Beatæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captiuorũ, tam in regnis Hispaniarũ, quam alibi consistentiũ, quauis illi dignitate, preeminentia prærogatiua, vel munere fungantur, quemquam ordinis fratrum minorũ de obseruantia, aut alicuius strictioris regulæ, quãsit regula dictorum religiosorum Beatæ Mariæ de Mercede, prætextu cuiusuis indulti, seu priuilegij Apostolici recipere audeat, vel præsumat, etiamsi habeat priuilegiũ, id faciendi causa, quarti voti quod ipsi professores ordinis Beatæ Mariæ de Mercede huiusmodi faciunt Apostolica authoritate tenore esse iudicandum aliaratione, quam respectu quarti voti decernentes, ex nunc irritum & inane si secus super his à quoquam quauis authoritate scienter, vel ignoranter cõtigerit attentari, non obstantibus priuilegijs seu indulto huiusmodi, quod harum serie proprio motu reuocamus, & abolemus, ac quibusuis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon dicti ordinis Beatæ Mariæ de Mercede, iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate aliaroboratis statutis & consuetudinibus priuilegijs, quoque indultis, in literis Apostolicis, quibuscũq; tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis & decretis in genere, vel in specie ac aliter in contrarium quomodolibet concessis approbatis & innouatis, quibus omnibus & singulis etiamsi de illis illorũq; tenoribus specialis specifica expressa nõ aut e per clausulas generales idem importantes mẽtio seu quauis alia expressio habenda foret, illorum tenores præ-

sentibus, pro expressis habentes illis alias in suo rigore permansuris, hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus cæterisque contrarijs quibuscumque. Volumus autem quod præsentium transumptis etiam impressis manu alicuius notarij publice subscriptis & sigillo alicuius personæ, in dignitate Ecclesiastica cōstitutę munitis eadē prorsus fides adhibeatur. Quæ pręsentibus adhiberetur si fuerint, exhibitæ, vel ostensæ Dat Romæ apud S. Petrum, sub annulo piscatoris die 24. Decembris.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum prælati regulares possint dare licentiam suis subditis, vt ad Carthusienses se transferant.

REspondeo dicendo, quod prælati superiores omnium religionum, etiam mendicantium possunt licentiam dare suis subditis, vt libere valeant transire ad ordinem Carthusiensium, etiam ex zelo strictioris vitæ quamuis nulla existat alia causa & si ipsi prælati noluerint licentiam pręstare possunt subditi petita licentia licet non obtenta ad prædictum ordinē Carthusiēsiū impune cōuolare. Hęc est expressa determinatio a Martini V. & Innocētij III At Diuo Bonauent. b & quatuor magistris attribuitur, quod ipsi senserint hanc licentiam concessam a Martino Quinto fratribus mendicantibus, vt possint transire ad Carthusiam respectu fratrum minorum debere intelligi, quo ad forum exterius, non vero quoad forum conscientiæ, tenent enim quod in foro conscientię, non licet fratri minori ex solo zelo strictioris vitæ ad alium ordinem transire, primo quia religio fratrum minorum est perfectior omnibus, quia intendit profectum animarum orando & prædicando, cum rigida paupertatis obseruantia: & confirmatur, nam ordo minorum strictior est ipso ordine Carthusiēsi, vt tenet quædam Glossa, c quam sequitur Panormitanus, & quamuis Diuus Bonauentura, dicat esse alios ordines, secundum quid strictiores ratione abstinentiæ, tamen simpliciter, & absolute ordo minorum est omnium strictissimus ratione rigidissimæ paupertatis. Probat etiam suum intētū ex regula fratrum minorum, approbata ab Honorio Papa, & iure e communi confirmata, quæ f regula ait, nullo modo licebit eis ab ista religione exire, iuxta mandatum Domini Papæ, quia nemo mittens manum ad aratrum & aspiciens retro aptus est Regno Dei. Vnde concludunt, quod qui ad Carthusiensem ordinē trāsiret retro aspiceret & retrocederet, quod nimirū sine causa non licet, nisi specialis licentia à sede Apostolica sit concessa, quod ego confirmo sequēti ratione: non censetur enim Papa derogare ijs, quæ alicuius religionis sunt particularia, cū enim hæc sint quid facti ea ignorare pręsumitur, prout dicitur in iure. g

Sed ego in hac sum opinione, vt credam Martinū V. in sua extrauaganti ordinē Carthusiensem absolutè excepisse, ita vt existimē medicantes omnes transeuntes à suis religionibus ad Carthusiā non solum in foro exteriori, à pæna esse liberos, sed etiā in foro cōscientiæ, à culpa esse immunes, & per consequēs fratres minores tuta cōscientia, ad Carthusiā posse transire. Martinus enim V. de omnibus mēdicantibus verba fecit. Vnde cū generaliter loquatur, generaliter etiam debet intelligi, neque mihi vnquam potuit placere Glossa supra apposita, quod scilicet extrauagans Martini V. solū in foro exteriori indulserit mendicātibus, vt ad Carthusiā possint euolare, non tamen in foro conscientiæ ipsis omnibus dictam licentiā concesserit, nam si minores verbi gratia in foro conscientiæ tali licentia minime, sinę peccato possunt vti, quomodo credendū est de sanctitate Domini Papæ licētiā ipsis in foro exteriori cōcessisse, vt ex ea ad peccādū in foro interiori occasionē arriperēt?

Nec inuenio apud D. Bonauenturam prædictam Glossam: solum enim ipse doctor Sāctus asserit virtute regulæ, sine speciali authoritate Apostolica fratres minores nō posse ad alias religiones conuolare, quæ verba nō ita generaliter protulisset. Si extrauagātem dictam vidisset, quam non potuit videre. D. enim Bonauentura vixit & floruit tēpore Innocentij IIII. qui Pontifex vixit, anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo primo. & tempore Alexandri Quarti. Quo pontifice fuit electus generalis nostræ sacræ religionis, qui Pontifex fuit

a Extrau. viā ambi. c. licet de regul.
b Bonau. sup. reg. frat. mi. ca. 2. q. 13.
c Gloss. margina. in cap. non est de regul. vbi Pan.
e c. vnico §. sane de reli. domi. li. 6.
f c. 2.
g c. 1. de cōs. li. 6.

fuit coronatus, anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo quarto, & Martinus Quintus fuit electus & coronatus anno Domini millesimo quadringentesimo decimo septimo, in quo anno fuit supra dicta extrauagans edita. Nec obstant argumenta pro contraria parte adducta: nam licet Doctoribus aliquibus strictior ordo minorum, imo & prædicatorum videatur, quod tamẽ respectu ordinis minimorum reijcit h Nauarrus religionem, tamen Carthusiensiũ, voluit Martinus Quintus, propter eius maxima in abstinentia à carnibus, & in solitudine, & silentio obseruantiam, hoc priuilegio condecorare, ecclesia enim, quæ iudicat de exterioribus obseruantijs, iudicat Carthusiensem esse arctiorem, cum sit strictior in prædictis, licet in alijs sit laxior, & per consequens ad illam licitum esse transitum, prout annotarunt Angelus, i & Florentinus, quamuis Syluester oppositum dicat, sed non satis bene, prout aduertit k Corduba super regulam fratrum minorum.

h Nau. li. 3. consi. tit. de regul. consi. 20. in. 1. impres.

i Angel. tit. relig. §. 34. Floren. 3. p. tit. 16. c. 1. § 2. Sylu. ti. relig. 4. q. 6. K Cord. sup. reg. c. 2. q. 17

Nec obstat, quod adducitur, ex regula Beati Patris nostri Francisci, ad cuius derogationem specialis ipsius mentio fieri debuit, & non sufficit generalis reuocatio: nã, vt constat ex prædicta extrauagante satis specialis fuit ibi facta, non obstantia ad prędicti præcepti fratrum minorum dispensationem, vt patet ex eius verbis ibi, *Licentijs & indultis, necnon constitutionibus Apostolicis, & mendicantium ordinũ prædictorũ, etiã si de his specialis, & expressa mẽtio, & de verbo ad verbũ in nostris literis habenda foret, & alijs contrarijs quibuscunque, &c.* Per quæ verba ibi, *etiã si de his specialis,* satis videtur à Martino Quinto in dicto pręcepto dispensatum.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum sit licitus transitus á Carthusiensi ad minores.

RESpõdeo dicendo, quod constitutio est expressa Martini Quinti, de qua in superiori articulo egimus, quæ probat minoritas, & alios omnes religiosos mendicantes posse transire ad Carthusianos, quod autem Carthusianus possit transire ad minores, vel alios mendicantes, ait a Nauarrus, se non meminisse legere textum, qui hoc in specie declaret, quamuis Syluester b referat fuisse determinatum Parisijs posse Carthusianum transire ad Prædicatores regulam suam ad vnguem seruantes, concludit tamen idem Nauarrus, quod si bonus zelus, & aliqua bona causa melius seruiendi Deo interuenerit, & sine scandalo, & infamia prioris religionis posset transire ad posteriorem, & non timeretur lis, super huiusmodi transitu inter præfatas religiones, posset licite quoad forum conscientiæ talis trãsitus fieri, quod ego intelligo esse verum propter præsumptam licentiam prælati ipsius Carthusiani, quæ significatur per verba Nauarri, supra apposita, nam si inuito prælato talis transitio fieret, scandalum prioris religionis adesset, & lis inter præfatas religiones timeretur. Quod confirmatur, nam c iure communi religiosus, sua tantum voluntate non potest transire ad aliam religionem, etiam strictiorem, sed est necessarium, quod à suo prælato superiori licentia petatur, licet non obtineatur, vt post alios tradit d Rebufus, qui post Soccinum, & alios tradit, quod monachus iste, qui vult transire ad aliam religionem, debet eam prius inuenire, antequam licentiam petat. Vnde si nõ vult, aut nescit velit ne recipi in alia religione, non potest licentiam petere ad illam, prius enim de voluntate alterius constare debet.

a Nauar. l. 3. consi. tit. de reg. cõsi. 68 in. 1. impres.
b Sylu. verb. relig. 4. q. 6.

c c. licet. de reg. glo. in c. cum singul. verb. cano. de præb. li. 6

d Rebuf. In prax. benefi. tit. translat. monach. n. 8 &. n. 14.

ARTICVLVS XX.

Vtrum monachus Casinensis non petita licentia á suis superioribus possit tuta conscientia transire ad Carthusianos.

REspondeo dicendo, quod prout refert Nauarrus, a *Eugenius Quartus concessit præfato ordini prohibendo fratribus eiusdem, ne abstrahantur à sua religione; nec sponte venientes recipiantur, etiam occasione arctioris vitæ ordinis & religionis, absque consensu capituli generalis, seu præsidentis,*

a Nauar. li. 3 consi. tit. de regu. cõsl. 99 in. 2. impres.

tis, seu maioris partis visitatorum dictæ congregationis, etiam authoritate Apostolicarum literarum, in quibus de huiusmodi persona, ac religione mentio facta non fuerit sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, qui facta eis notitia de huiusmodi priuilegio monachum dictæ congregationis intra triduum non relaxauerint, vel á se abiecerint. Quod priuilegium, ait Nauarrus non reuocari per Concilium Tridentinum, sed limitari per quãdam b Innocentij Tertij decretalem, per quam statuitur, quod non obstante tali priuilegio, & huiusmodi alijs posit regularis transire ad arctiorem regulam petita licentia, licet non obtenta.

b c. licet. de regu.

Sed attenta alia eiusdem, *Eugenij quarti concessione facta congregationi sancti Benedicti Hispaniæ, anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo sexto, quæ á Celestino Quinto suæ congregationi fuit etiam facta, dicendum est non sufficere petere licentiam, sed necessarium esse, vt obtineatur, illi enim Summi Pontifices, pro maiori & ampliori harum congregationum quiete, ac soliditate prohibuerunt, cuique ex monachis conuersis, & personis religiosis monasteriorũ earundem, ne sub excommunicationis ipso facto incurrendæ pœna sine generalis reformatoris, vel etiã Abbatis & conuentus, cuius tunc religiosus fuerit petita, & etiam obtenta licentia à monasterio exire poßit, etiam si ad quemcunque alium ordinem, vel locum, seu quodcunque aliud monasterium eius, vel alterius cuiuscunque ordinis transire velit, quam eandem excommunicationem, incurrere voluit Abbates, priores religiosos & superiores, dictum transeuntem recipientes, si postquam per dictos congregationis monachos, requisiti intra triduum ad proprium monasterium, à quo exierat sine difficultate non remiserint cum effectu, a qua tam recipientes, quam transeuntes, nisi ad suum monasterium redierint, præter quam in mortis articulo absolui nequeant.* Ita refertur in compendio c ordinis Cisterciensis, per quod priuilegium Collector in dicto compendio ait, itaque ad nullum alium, etiam Carthusiensium ordinem, nisi petita, & obtenta licentia supra dicta nostris monachis transire licet, quod ipsis Pius Secundus etiam concessit, dicens, quod virtute literarum apostolicarum, nisi in eisdem de monasterio, & ordine, & dicta concessione specialis & expressa mentio habeatur, cum decreto irritante, quidquid secus fuerit attentatum, minime posit fieri aliqua monachi translatio, quinimo ait quòd concordia inter Cistercienses, & Carthusienses facta est, quod nullus monachus ordinũ suorũ, de vno ad alium sine licẽtia transire posit, & in quodã libro d priuilegiorum Sancti Benedicti congregationis, impresso Romæ in Typographia Titi & Pauli, de Dianis, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo nono, habetur quædam illustrissimorum Cardinalium declaratio, quæ ita se habet, *Illustrissimi Cardinales definierunt, quod transitus ad parem, vel ad arctiorem religionẽ nõ fiat, nisi causa cognita transeuntis, & vitæ ac morum ratione idque ex approbatione capituli generalis.*

c Compend. Cist tit. fug. §. 1. & 2.

d lib. fo. 145

Ex quibus infertur monachos Casinienses, non posse tuta conscientia transire ad Carthusianos, nisi licentiã à suis prælatis iuxta præfata priuilegia prius obtineant.

(?)

ARTICVLVS XXI.

Vtrum in extrauaganti Martini Quinti prohibeatur transitus ab vno ordine medicantium ad alium mendicantium.

RESpondeo dicendo, quod non, vt aperte constat ex ea quatenus prohibet, solum transitum ab ordinibus mendicātibus, ad ordines monasticos non mendicantes, atque ideo iusta exigente causa prælati superiores mendicantium possunt dispensare cū suis subditis, vt ad alium ordinem mendicantium se transferāt, ratio est, quia nullibi legitur prohibitio arcens prælatos, vt non possint dispensare in hoc casu, nisi quando quis religiosus de ordine minorum de obseruantia vellet transire ad ordinem minimorum Sancti Francisci de Padua, nā in tali transitu solus Papa potest licentiam præstare, vt cauit Iulius Secundus, & habetur in ordinis supplemēto, & aduertit Capucinus, b quod Pius Quintus anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, prohibuit sub indignationis suæ pæna, vt nullus ex fratribus Capuccinis ad ordinem Sancti Francisci de Padua, nec conuerso, vllo vnquam tempore ex quacunque etiam iustissima causa, etiam de licentia suorum superiorum se transferre possit, quę bulla ait idem author, quod apud eosdem Cappuccinos, est authentica, & à Gregorio Tertio decimo, approbata & ponitur à Parasello, c & ait insuper, quod anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo primo, vigesima septima die Maij, à sacra regularium congregatione authoritate concessa à Gregorio Quartodecimo, fuit decretum post præfatam Pij Quinti constitutionem, vt transeuntes, & illos recipientes incurrunt pænam priuationis officiorum & vocis actiuæ, & passiuæ in perpetuum ipso facto, quæ declaratio, ait Capucinus, quod apud eosdem Capuccinos est authentica, denique exceptis his prælatis ordinum mendicantium possunt iusta causa licentiare suos fratres, vt ad alios ordines mendicantes se transferre valeant, & ratio est, quia omnia possunt prælati superiores, in quibus non sunt prohibiti, & hoc illis iure communi non prohibetur, imo etiam possunt dispensare cum suis subditis, vt ad laxiorem religionem transeant, vt ita post Hostiensem & alios defendit d Nauarrus.

a Sup. fo. 12. concess. 48.
b Capuc. in addit. ad cōpen. tit. recipere.
c Parasel. in collect. priuileg. fol. 116.

Nec obstat decretum e Concilij Tridentini, in quo dicitur, quod nullus regularis cuiuscunque facultatis vigore transferatur ad laxiorem religionem, non enim tollit Concilium transitum vnius religionis ad aliam laxiorem factū, præmissa causæ cognitione ab aliquibus prælatis, prout explicat f Nauarrus, vnde sine causæ cognitione id efficere minime possunt dicti prælati, etiam generalis, prout tenet g Nauarrus. Dixi iure communi: nam secundum priuilegia fortasse aliud esset dicendum, pro infra articulo sequenti dicetur.

d Naua. in c. stat. n. 4.
e sess. 25. de reg. c. 19.
f Naua. lib. 3 Conc. tit. de reg. cosi. 56.
g Naua. vbi sup. li. 3. consil. tit. de regu. consi. 63

ARTICVLVS XXII.

An Capuccini discalciati ordinis minorum possint recipere fratres eiusdem ordinis de obseruantia.

RΕspondeo dicenndo, quod per constitutionem Pauli Tertij, datam anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo septimo, fuit fratribus Capuccinis prohibitum recipere fratres minores de obseruantia, sine licentia in scriptis eorum Prouincialium ministrorum, & licet post talem prohibitionem concesserit dictus Pontifex, vt possint eos Capuccini recipere per aliam tamen constitutionem eiusdem Summi Pontificis, datam anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo primo, fuit talis licentia reuocata, confirmando prædictam primam prohibitionem, sub pæna excommunicationis, & inhabilitationis, ad quæuis officia & legitimos actus. Et Iulius Tertius in constitutione sua, data anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo, innouando primam dictam Pauli Tertij prohibitionem declarauit, talem receptionem, seu professionem sine dicta licentia ministrorum, in scriptis esse nullam & Capuccinos recipientes supra dictas cēsuras incurrere, & id ipsum postea confirmauit Sixtus Quintus, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo sexto, quæ omnes Bullæ ad ministrorum de obseruantia instantiam fuerunt impretatæ, in quibus tamen Bullis aduertit a Capuccinus

a Capuc. ad compen. mēdic. verb. recipere.

quo, d

quod excomunicationis latæ sententiæ absolutio reseruata non reperitur, possunt tamen capuccini ipsos discalciatos seu reformatos fratrum minorum Hispaniarum, volentes transire eos recipere, dummodo licentiam in scriptis ab eorum ministris prouincialibus obtineant. Et per dictam Sixti V. constitutionem, non sufficit licentia custodis, prout Gregorius Decimustertius ordinauerat, quibusdam discalciatis posse recipere fratres de obseruantia concessit Gregorius Decimustertius anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo octauo. Aduertendum autem, vt multa omittã, quod vnico verbo (vt ita dicam) plurima circa hanc materiam comprehendere volo dicendo, quod quamuis de qualibet religione posset quis quantum est ex iure diuino & humano communi transire ad aliam religionem strictiorem, & in ea recipi, tamen, quia per apostolica indulta aliter rationabiliter ordinatur, & prohibetur, scilicet, propter pacem inter religiosos, vel propter cauendam iniuriam, vel confusionem vitandam, ideo non licet etiam in foro Dei, nisi secundum talia indulta exire vel recipere, & quia circa hoc sunt multa priuilegia, quoad omnes ordines mendicantes, ne inuicem recipiant transeuntes sub grauibus censuris ideo illis in hoc stãdum est, & secundum eorum formam, & secundum talia priuilegia (quæ salua debent manere) debent intelligi & moderari omnia, quæ à Sumistis circa hoc tractantur præsertim à Syluestro, b & à nobis in superioribus latè dicta sunt, & secundum dicta priuilegia debet iudicari, quis prælatus debeat & possit licentiam talis transitus concedere: nam, vt constat ex priuilegijs, allegatis in articulo 20. huius quæstionis Abbates conuentuales, cum suis cõuentibus possunt in eorum conuentibus habitantibus prædictam licentiam concedere, at circa hoc vsus cuiuscunque religionis debet attendi: nam priuilegia statuta, & leges positiuæ moribus vtentium, & consuetudine approbãtium roborantur, & interpretantur.

b Sylu. relig. 4.

(?)

ARTICVLVS XXIII.

Quam diligentiam facere teneatur religiosus qui habet facultatem transeundi ad aliquem ordinem mendicantium si non inuenerit mendicantes qui eum recipere velint.

Respondeo dicendo, quod non solum tenetur requirere quatuor ordines mendicantes approbatos iure a antiquo cõmuni, sed etiam alios iure nouiori, prout est ordo minimorum Sancti Francisci de Paula, & seruorum Beatæ Mariæ & Societatis Iesu, de quibus in primo tomo diximus, verba enim illa si non inuenerint mendicantes non verificantur, nisi omnibus requisitis & nullis volentibus eos recipere, argumento cuiusdam b glossæ, & tenentur facere istam requisitionem bona fide, & iusto desiderio inueniendi aliqua monasteria, in quibus recipiantur, non enim sufficit petere verbo tantum, sed verbis realiter & vere id procurare, quia verba cum effectu sunt intelligenda, prout dicitur in iure, c & sic ille qui fecit votum ingrediendi certam religionem, vt liberetur à tali obligatione necessarium est, vt vere & ex animo in præfata religione procuret admitti.

a c. fi. de reli. domib. ca. 1. eod. tit. li. 6.

b glo. in ca. cũ dilect. de consuet.

c §. hæc auth. verb. de pænit. d. r. c. relat. cũ multis allega. in glo. de cleri. non resider.

Est tamen aduertendum, quod prælati ordinum ad quos transeunt non possunt eos recipere sine suorum conuentuum consensu, plusquam alios nouitios quos secundum cõmunem consuetudinem receptam in religionibus, de consensu conuentuum suorum recipiunt, prout resoluit d Nauarrus, vnde nõ sufficit prestare obedientiã soli prelato, sed debent recipi sicut alij nouitij, de consensu discretorum conuentus, & debent recipi ad professionem, sicut alij nouitij de consensu ad minus maioris partis conuentus, cum ad valorem actus non sufficiat voluntas sine potestate, neque potestas absque volũtate, prout ibi in iure e notatur: ij enim debẽt profiteri in religione, ad quã transferũtur sicut profitẽtur, iuuenes seculares anno probationis peracto, vt in f superioribus dictũ est. Imo existimo nõ esse iuridicas incorporationes, quæ solent fieri ab aliquibus prelatis generalibus, quando de plenitudine potestatis dant licentiam alicui religioso, vt ab

d Naua. in c. nullam. 18. q. 2.

e c. cum causa. cũ glo. & ea notatis de offi. deleg.

f Sup. q. 55.

vt ab vna prouincia, in aliam eiusdem ordinis se transferant, & ipsum prædicta licentia in ea prouincia incorporant, prælati enim generales, licet summam in omnes sui ordinis prouincias habeant potestatem eorum tamen facultas, secundum iuris metas debet interpretari, & regulari, vt, scilicet, minime sine consensu prouinciæ, in qua debet incorporari talis religiosus, vt filius incorporatus admittatur, quod enim omnes tangit ab omnibus approbari debet, vt est vulgatum in iure.

ARTICVLVS XXIIII.

Vtrum possint recipi ad religionem religiosi, qui fecerunt votum de non transeundo ad aliam.

RESpondeo dicendo, quod vt huic difficultati respondeam necessarium est aliud dubium ventilare, vtrum, scilicet, valeat votum factum ab aliquo religioso de non transeundo ad aliam religionem & respondetur, quod non, valet enim argumentũ à toto ad partem, quoniam eadem est ratio, & idem ius suadet in vtroque, vt dicitur in iure, a at votum de non intrando religionem nihil obstat vouenti, quominus non possit eam intrare, ergo nec votum de non intrando ad arctiorem obstabit vouenti, ad intrandum illam, eadem enim ratio, & idem ius in vtroque suadet: ratio enim quare votum de non intrando religionem, non impedit introitũ est quia est maioris boni impeditiuũ, quæ ratio etiam inuenitur in voto, de non intrando aliam arctiorem. Ex quo infertur, quod emittens potest transire ad religionem, quæ secundum suas constitutiones & diplomata apostolica est strictior, eo quod concessio apostolica prædicta præsupponit ipsum transitum esse illicitum, & consequenter præsupponit votum de non transeundo, ad illam esse maioris boni impeditiuum, & minime ad eius obseruantiam obligari, secundum ea, quæ ex sacris canonibus tradit Diuus b Thomas, quod & alia ratione probatur: nam votum de re illicita, vel inutili, vel maioris boni impeditiua, nõ est Deo gratum, prout tradit Diuus c Thomas, ex quibus infertur, quod recipientes huiusmodi ad religionẽ strictiorem, ad quã transitus, nõ est prohibitus, nõ peccãt etiã si ipsum recipiant sine petita licẽtia, nec obtenta à suo prælato si dicta religio ad quam transit habet priuilegium apostolicum, quod possit ad eam fieri transitus sine licentia petita, nec obtenta ita d Nauarrus.

a l. quæ de vota. ff. de rei vendica. c. si pastoralis. §. vot. si totum de of. deleg.

b c. fi. §. fin. 22. q. 4. D. Tho. 2. 2. q. 189. art. 2.

c D. Th. 2. 2. q. 88. art. 10 ad. 3.

d Nau. lib. 3. cõsi. t. t. de regu. cõsi. 93.

ARTICVLVS XXV.

Vtrum translatus ad aliam religionem, vt in ea sit prælatus debeat profiteri in secundo monasterio ante quam sibi eius administratio deferatur.

RESpondeo dicẽdo, quod est necesse facere professionem in secundo monasterio, quia qui similem vitã cum alijs suscipiunt similem debent sentire in legibus disciplinam, vt dicitur in a iure, item quia vnusquisque debet se conformare vitæ & moribus, cum his cum quibus conuersatur, vt est notum in b iure, quod aliter fieri non potest, nisi astringatur, & obligetur illo modo, quo alij sunt astricti, vt ex c iure patet & confirmatur: nam si quis miles vult frui priuilegio militari necesse est, vt iuret & alia promittat, quæ promiserunt illi, qui in numero militum sunt ascripti, argumento eorum, quæ in d iure notantur à Doctoribus, & hoc iam prouisum est fieri in Concilio e Tridentino.

a c. recolentes. de statu monach.

b c. in noua. 16. q. 7.

c d. c. recolẽtes clem. 1. de elect. c. 2. de vit. & honest. cler.

d DD. in. c esse ex eo. l. vltim. quibus, in causis maiores, & in. c. si iudex. de sent. excom.

e sess. 25. de regul. c. 21. & sess. 14. de refor c. 10.

ARTICVLVS XXVI.

Vtrum prædictus monachus translatus post renunciationem prælationis monachus secundi vel primi monasterij remaneat.

RESpondeo dicendo, quorũdam esse opinionem asserentium, quod monachus præfatus post renuntiationem prælationis non remanet monachus secundi monasterij, quod probant primo, si non erat professus, aliud enim est habere ius monachus in abbatia, aliud ius abbatiæ, hæc enim sunt diuersa omnino, vt patet ex iure, a cum ergo

a c. fi. de relig. domib.

ergo iste fuerit obligatus monasterio, & monasterium sibi ratione prælationis, & non ratione professionis, quam non fecit eo perdente prælationem siue renunciante liberatum est monasterium à sua obligatione, argumento eorum, quæ in quadã b decretali notantur, non ergo manebit monachus illius monasterij, cum ibi professionem monachalem minime emiserit, & in hoc non à veritate aberrant, at in eo quod dicunt asserentes, quod si esset professus in secundo monasterio, idem omnino esset affirmãdum à veritate certe deuiant, & hanc opinionem aliquibus comprobat c Petrus de Perusio, cuius præcipuum fundamentum est: nam hic cum de monacho fuerit Abbas, & de filio Pater perdit iura monachatus & filiationis, argumento eorum, quæ in iure d notantur, vnde si canonicus alicuius ecclesiæ cathedralis, vel plebis fieret, plebanus, vel Episcopus eo perdente prælationem, vel plebenatum non recuperat iura, quæ ipso iure perdit, argumento cuiusdam decretalis, e sed iste remanebit aiunt prædicti patres, monachus immediate subiectus Episcopo, sine aliquo monasterio, sicut reperitur Episcopus, qui renuntiat suo Episcopatu iuxta sacros canones, f quod confirmatur: nam quando monachus fit Episcopus, & sic absoluitur à iure Abbatis, si postea renuntiet Episcopatum, non redibit ad monasterium, sed remanebit subiectus ordinario loci, at inuenio Nauarrum, g in quodam consilio contrarium tenere primo, quia trãslatus legitime, perdit omnia iura prioris monasterij, vt dicitur in iure, h tum, quia omnis monachus translatus ad aliam religionẽ si eã professus fuit, vt supponitur, per professionem fit filius secũdi monasterij, & secundũ tẽpus professionis in ipsa debet in ea locum, & sedem habere, argumento eorũ quæ in iure notantur, vt ipsemet Nauarrus, in alio consilio defendit.

b c.pen. de renunciat.

c Perusi. in tract. de mutat. stat. person n. 22. & 23.

d c. ad hoc de simon. ca. sicut tuis de cõcess. præben. c. literas de præbend. li. 6. vbi Archidiaco.

e c. extra sum missa de renunciat.

f c. 1. & 2. de transla.

g Nau. lib. 3. consi. de regul. cõsi. 61.

h c. si quis iã translatus. 21 q. 2. c. ne pro cuius liber. 16. q. 1.

i l. 1. ff. de albo. scrib. c. 1. & ca. statui. de maio. & obedien.

Nec obstat in contrarium adducta, monachus enim per renunciationem Abbatiæ non perditius monachatus, & filiationis, quã per professionem est adeptus in secundo monasterio, & remanebit subiectus non Episcopo, sed ipsius religionis prælato, nec simile de Episcopo admiti potest, nam renunciatione Episcopatus cum Episcopus fuerit consecratus, & ab obedientia prælati regularis liberatus, non reincidit in ipsius prælati subiectionem, & obedientiam, cum licet renuntiet remaneat in perfectiori, & altiori statu collocatus.

ARTICVLVS XXVII.

Vtrum transiens ad aliam religionem possit secum deferre omnia, quæ detulit in religionem suam vel saltim aliqua scripta, quæ ipse tamquam prædicator in dies sibi scripsit.

RESpõdeo dicendo, quod vt hæc quæstio clarius patefiat, non ea breuitate resoluenda est, qua Nauarrus a in eius resolutione est vsus, & duo dubia sunt cõstituenda. Primum, quoad bonorum proprietatem secũdum quoad vsum fructum & cum de proprietate ambigitur, an, scilicet, primo monasterio in secundum deferatur, duo casus ita distinguuntur, primus casus est, quando iste religiosus sine iusta causa, & sine authoritate prælati transit ad aliam religionem, in hoc enim casu bona eius, iã monasterio acquisita non transferuntur in secundum monasterium, ita docuit b Ioannes Andræas, quem sequũtur Hostiensis & Frãcus, & dicit cõmuniter receptum Soccinus & probatur, in quadam c decretali, & ratio ea est, quia alias iste religiosus nõ potest esse in secundo monasterio, & necessario ad primum reuerti debet. Secundus casus est, quando iustis de causis & cum licentia sui prælati iste religiosus transit ad aliam religionem, in hoc enim casu adhuc sentiunt d Calderinus, & Soccinus idem fore dicendum, quod sequitur Menochius, ea ratione motus, quia bona ecclesiastica sine solemnitate alienari non possunt, cæterum hæc ipsa ratio non multũ videtur vigere, quando quidem bona hæc censentur quæsita monasterio in consequentiam personæ, vt scribunt Bartolus e & Decius, & per consequens debent sequi ipsum religiosum iuste transeuntem, quod confirmatur, nam bona dicuntur quæsita monasterio sub conditione quadam nempe, donec in eo sit religiosus, argumento quarundam f decretalium & in specie ita sentit glossa, & respondet Ancharranus, & cum eo Decius, quos sequitur Calderinus, & quanquam Ancharranus, & Decius lo-quan

a Nau. lib. 3. consil. 1. tit. de reg. cõsi. 56. & in c. statu, n. 24.

b Andræ. in c. quod à te de cleri. cõiug. & ibi Hosti. & Franc. Socin. Senior. cõsi. 92. n. 14 & 18. lib. 4.

c d. c. quod à te.

d Calderin. consi. 29. co. 2. tit. de reg. Soci. vbi su. n. 15. Menochi. li. 2. de arbitris cent. 9 c. 436 n. 11.

e Bart. in authen. si qua mulie. co. penul. & in authen. Greci. vbi Decius. n. 7. C. de sacrosãn. eccl.

f c. supereo & c. signifi. de reg. glo. v. in. d. c. quod à te. Anchar. consi. 69. n. 8. Decius. in auth. Græci. in. 4. C. de sacrosan. eccl. Cald. cõs. 37 tit. de reg.

quãtur de ingressu, qui ante legitimam ætatem professus est, & reuertitur ad sæculum, attamen idem est opinandum in eo, qui pro fessione facta trãsit iuste de vno monasterio in aliud, cũ in vtroque casu iuste quis egrediatur, at ego hac ratione huic opinioni minime acquiesco, licet enim egressus in vtroque casu sit licitus diuersimode tamen se habet: quidam enim est egressus religiosi non legitime professi, cuius bona non fuerunt quęsita monasterio, cum solum per legitimam professionem ipsi monasterio adquirantur, & ita nimirum si remaneant apud dictum monasterium primum, cui fuerunt legitime adquisita, & hanc opinionem, vt iuridicam amplectitur g Nauarrus dicens, quod dictus religiosus nihil ad aliam religionem potest transportare eorum, quę in prima religione, siue per industriam suam, siue per donationem, siue alio quocunque modo ab illo fuerunt quęsita, adeo, quod neque scripta ab eo laborata potest secum conferre, nisi talia inutilia sint primę religioni: & fundamentum ipsius est, quia beneficia principum canonum, & legum intelligenda sunt absque prejudicio tertij non expresso in beneficio, prout in iure h probatur, & licet ius concedat, vt iustis ex causis, quis ad religionem strictiorem se conferat, illa tamen translatio debet fieri sine prioris religionis prejudicio, & hanc opinionem satis innuit Abbas i Panormitanus.

g Nau. dicto consi. 56.

h c. sup. de off. d. leg.

i Abbas in d. ca. quod a te iuxta fi.

Secundum dubium est, quãdo solum agitur de vsufructu bonorum, pro cuius resolutione sunt aliqui casus distinguendi, primus est quando iustis de causis, & cum licentia sui prælati religiosus transit à monasterio in quo habet filiationem ad aliud eiusdem ordinis monasterium, tunc dubium non est, quin vsusfructus sit secundi monasterij, ita in specie scripserunt k Butrius, & Calderinus, & alij commemorati à Socino Iuniore, ea ratione moti, ne, scilicet, ipsum monasterium honoretur.

K Butr. cõsi. 75 n. 3. Calderi. consi. 13. co. 1. tit. de reg. Socin. consi. 91. n. 55. li. 4

Secundus casus est, quando iustis de causis & cum licentia sui prælati transit ad aliã religionem, in hoc enim casu idem videtur affirmãdum: cum enim licentia transeundi ad strictiorem religionem, sit ipsi à iure l concessa, vt spiritus libertati consulatur videtur quod secum possit afferre vsum prædictorum bonorum, si enim ipsum deferre secum non posset, non ita libertati spirituum à iure esset cõsultum cum ratione ipsius vsus prohibiti deferri secũ, quis ad transferendum se ad arctiorem, & strictiorem religionem retraheretur, & retraheretur etiã à trãslatione ad religionem, in qua secundum conditionem suæ personæ iudicantibus ita prælatis securius viuet.

l ca. licet de reg.

Tertius casus est, quando sine iusta causa & sine licẽtia prælati transiuit ad aliud monasterium eiusdem, vel alterius ordinis, in hoc enim casu vsusfructus, etiam remanet apud ipsum monasterium & ratio est, quia ille religiosus, non potest esse in secundo monasterio, sed ad primũ reuerti debet, & etiam si non reuertatur apud primum monasterium debet remanere, cum secundum monasterium sua culpa & facto eo onere voluerit se grauare, debuit enim ingredientem illũ nõ acceptare, quare sibi acceptanti & recipienti debet imputari, si quidem sponte in necessitatẽ alendi illum se coniecit, argumento eorum quæ in iure m notantur.

m l. si fidei iussor. §. sine cessarię. ff. qui satis dare cogantur

Quartus & vltimus casus est, quando religiosus ob sua demerita translatus fuit in aliud monasterium sui, vel alterius ordinis, aut quia sua seditione, aut maledictis inter religiosos aliquas contentiones & discordias excitabat, aut quia delictum translatione & destructione dignum cõmiserat, hoc enim casu sancitum fuit in quodam n canone, tantum ex fructibus bonorum ipsius trãslati esse cõcedendum secundo monasterio quantum sufficere poterit pro victu ipsius religiosi, ne ibi monasterio sit onerosus, vt tenuerunt o Ioannes Andræas, Hostiensis, & reliqui: quãtitas autem assignãda, cum à iure non determinetur arbitrio boni viri relinquenda est, prout docuit p Ancharranus quem sequitur Menochius.

n c. de lapsis 16. q. 6.

o Andræ. & Hostiens. in d. c. quod à te.

p Anchar. in c. si quis habuerit. 17. q. 1. Menoch. lib. 2. de arb. cent. 5. casu 436. n. 20.

ARTICVLVS XXVIII.

Vtrum translatus ex ordine mendicantium ad alium ordinem non mendicantium possit in ipso ordine ad quem est translatus habere beneficium regulare, & aliud officium dicti ordinis.

Respondeo dicendo, quod in quadam a clementina sic definitur, vt professores cuiuscunque paupertatis ordinis eo libentius

a Clem. 1. de reg.

bentius, in qua vocati sunt vocatione persistere transeuntes, quæ ad non mendicantium ordinem in eodem conuersari, quietius studeant, quo in ipsis discordiarum, & schismatū productiua ambitio reprimatur sacro Concilio approbante statuimus mendicantes quoslibet, qui ad non mendicantium ordinem etiam authoritate apostolica transierint in posterum, qui ve hactenus transierunt, quamuis nunc prioratus administrationes, vel officia, aut curam animarum vel regimen, quodcunque obtineant inibi vocem, aut locum in capitulo, non habere, etiā si hoc sibi ab alijs libere concedatur ad prioratus quoque administrationes, aut quæcunque in antea non assumi officia, etiam tanquam vicarios seu ministros, seu locum aliorum tenentes, quodque animarum curam & regimen, ne pro se possint, nec pro alijs exercere, quidquid autem in contrarium attentatum fuerit, sit irritum ipso iure quouis priuilegio non obstante. Hæc clementina.

Et nota quod hoc perquam necessarium fuit, ne mendicantes transferātur in non mēdicantes, tristem enim vitam viuent, videntes se priuatos voce actiua & passiua, & habilitate habendi vlla ordinis officia & beneficia etiam fungēdi officio, vel munere aliquo œconomi Castaldi, Potarij, Celarij, imo & prædicatores & cuiuscunque vicariatus, iuxta glossam super dictam clementinam communiter receptam, retrahentur enim ab illa translatione videntes se his priuatos, & alij iuniores & forte ignorantiores & minus mente compositos beneficiarios, vel alijs officijs fungētes, & sibi quasi dominantes cuius rei æquanimis patientia non est omnium, sed paucorū, quos Iupiter æquus amat & ardens euexit ad çtera virtus, circa quam clementinam est etiam notandum, quod nō incurrunt in eius pænas fratres aliorum ordinum non mendicantiū transeuntes ad alios ordines laxiores, vt ex dicta clementina patet, & notat b Imola communiter receptus & tenet Nauarrus. Ex quo infertur, quod translatus ab ordine de Mercede, in ordinem non mendicantem, non incidit in dictas pænas cum ordo de Mercede inter mendicantes, minime computetur, ita c Nauarrus.

b Imol. in d. clem. 1. Nauar. lib. 3. cō sil tit de regu. cōsi. 57. in 1. impres. c Nauar. vbi su. consi. 63.

ARTICVLVS XXIX.

Vtrum religiosus translatus ad aliam religionem debeat sedere in capitulo iuxta tempus in quo emisit professionem in primo monasterio á quo fuit translatus, vel á quo fuit professus in secundo.

RESpōdeo dicēdo, quod debet sedere secūdum tēpus, in quo fuit professus in secunda religione, cum eo tempore incipiat esse regularis illius religionis, & secundum illud tempus debet habere vocem & locum in ipsa, argumento eorum, quæ Doctores communiter notant in quadam a lege, quod verum est in eo, qui transfertur & fit in eo subditus & filius, si autem est translatus, vt sit prælatus & renuntiet prælationem, sedebit in primo loco post prælatum in memoriam honoris, quam gessit, nisi concurrant alij, qui maiorem honorem gesserūt argumento eorum, quæ in dicta lege notantur, ita in terminis respondet b Nauarrus.

a L. 1. ff. de Albo. scribē.

b Nau. lib. 3. cōsi. tit. de regu. cōsi. 60.

Ex quibus infertur, quod illi qui fuerint prælati in aliquo conuentu finita prælatione non debent sedere per suam antiquitatē inter alios fratres, sed iuxta locum vbi sedet prælatus, quod rectissime fuit ordinatum in nostra alma prouincia Sancti Iacobi regularis obseruantiæ, quod in omnibus religionibus obseruari consentaneum est.

ARTICVLVS XXX.

Vtrum translatus de vna prouincia in aliam eiusdem religionis debeat sedere in capitulo ad suam vocem dandam à tempore, in quo fuit in secunda incorporatus.

RESpondeo dicēdo, quod postquam est incorporatus in secunda debet in ea sedere secundum tempus, in quo fuit in prima professus: non enim transfertur, vt profiteatur, sed vt professus & filius eiusdem religionis in secunda prouincia, vt filius incorporetur, & filiatio illa antiqua alterius

terius prouinciæ virtute incorporationis, fiat filiatio secundæ prouinciæ, & per consequens gaudet omnibus, quæ in dicta prouincia filijs & professis communicantur, imo in nostra sacra religione quãdo aliquis transfertur de vna prouincia in aliam statim, quod recipitur ante quam incorporetur, datur ipsi locus secundum suæ professionis antiquitatem licet ante quam incorporetur vocem in capitulo non habeat, & hoc iuridice est ordinatum, cum proxime eligendus in aliquibus habeatur pro electo, vt in quadam a lege definitur & gaudet aliquibus priuilegijs eorum quæ cunctis cõceduntur, & sicut sponsis de futuro aliqua cõceduntur à Doctoribus, quæ sponsis de præsenti indulgentur, cum sponsalia de futuro sint quædam præparatoria ad matrimoniũ de præsenti, ita huiusmodi receptis aliqua incorporatorum debent communicari cum eorum receptio sit quid præambulũ, & præparatoriũ ad incorporationem faciendam.

a l. penult. ff. de militari testam.

QVÆSTIO LIII.

De religione quoad religiosos extra claustra viuere prætendentes in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *VTrũ poßit concedi religiosis licentia habẽdi beneficia extra loca sui ordinis.*

2 *Vtrum monachus monasterium exire poßit, vt alicui ecclesiæ seculari præsit.*

3 *Vtrum canonicus regularis canonicè obtinẽs Ecclesiam parochialem teneatur in ea potius residere quam in ecclesia regulari.*

4 *Vtrum prælatus regularis laxioris religionis licite poßit recipere regularem animo non retinendi eum in claustro.*

5 *Vtrum translatus ex ordine strictiori ad laxiorem de licentia superioris seruiens beneficio curato in loco distanti per decem milliaria à monasterio sit tutus in conscientia.*

6 *Vtrum generales ordinum poßint iustis causis id petentibus concedere monachis vt sint extra monasteria in habitu clericali decenti sub obedientia ordinarij.*

ARTICVLVS I.

Vtrum poßit concedi religiosis licentia habendi beneficia extra loca sui ordinis.

REspondeo dicendo, quod fratribus mendicantibus & alijs religiosis dabatur olim licentia stãdi extra loca sui ordinis, & si petebatur etiam concedebatur, quod seruire possent alicui beneficio sæculari vel regulari, cum cura vel sine cura, quodque confessiones audire possent, & ministrare etiã, seu tractare ecclesiastica sacramenta, & per breue sacra pænitentiaria illa eis concedebat cum clausula (& de licentia superioris) & decancelabantur verba, videlicet (vel sine cura, vel regulari) de qua licentia loquitur a Staph. & de præmisso, & de alijs modis standi extra claustra, & de diuersis causis quæ modo vere adducebantur, modo fingebantur, videatur late per Sarmiento, b at licentia præmissa, & aliæ similes regulariter denegantur: imo authoritate Bullæ Pauli Quarti, contra omnes fratres, vel monasticos vagantes apostatas, seu ficte, seu nulliter dispensatos maximo cum rigore procedi, præceptum fuit & summa ratione, eo enim res deuenerat, vt infiniti monachi, qui frontẽ perfricuerãt habitu relicto honore deiecto, seu potius religione, imo ipso Deo postergatis omnia sibi impune licere putabãt beneficia simplicia secularia beneficiata curata, imo & collegiatæ ecclesiæ, & cathedrales, quin & ipse prælatorũ curiæ his apostatis plenæ erant conquerebantur plures, quorum bulla Paulina tãgebat præcordia, quod constitutio hæc præsentia & præterita concerneret, cum tamen lex in futurum tantum non de præterito ligare debeat iuxta notata in c iure dolebantque, vt tam strictiorem sibi indici, quibus respondet Quintilianus Mandosius, d dicens constitutionem, qua id cauetur ligare etiam de præterito præsertim, quando per legem generalem, vel viam declarationis promulgatur iuxta communẽ de qua per Felinum, e & Cursium Iuniorem, Menochius igitur quicunque sit si in posterum extra monasterium reperiatur, nisi debitam dispensationem ostendat, si sine habitu monachali incedat excõmunicatus, siue apostata habebitur, prout sacri f canones definiunt.

a Staph. sup. signat. fol. 194. v. professo ordinẽ regul.
b Sarmiento de breuib. n. 31. vsque ad n. 54.
c c. fin. de cõstir.
d Mand. de signat. grat. tit. licent. fo. 101. pag. 2. col. 1. & 2.
e F. lin. in d. c. fin. Curs. Iuni. cõsi. 96 num. 10.
f ca. placuit, el segundo. 16. q. 1. c. 2. ne cleric. vel monach. clementin. 1. §. quia vero de stat. monac,

ARTICVLVS II.

Vtrum monachus monasterium exire poßit, vt alicui ecclesiæ seculari præsit.

REspondeo dicendo, quod de parochiali quidem ecclesia, id est, de ea cui ani-

marum cura incumbit sic definitum est, parochiali quidem ecclesiæ, quæ ad monachos pleno iure pertinet posse monachum solius Abbatis autoritate, vel Abbatis & cõuentus simul præfici, vt post Ioannem a Andræam resoluit Syluester, illi vero ecclesiæ cuius non plenũ ius habent monachi, & multo magis si nullum ius habent absque Episcopi & Abbatis autoritate monachus pręficiẽdus non est, prout ait idem b Syluester, denique omnes vno ore consentire videntur, concedi potius monacho, vt ad curam animarum gerendam, quam ad alias ecclesias egredi possit, hac videlicet ratione, quia nõ nisi vberioris fructus gratia exire ad seculũ ei permittendum est, qui fructus vberior in sola curatione animarum enitescit.

a Andræas in.ca. iussit. 16.q.1. Syl. verb.relig 6 num.3.

b Sylu. vbi sup.

Ex quo non certa prorsus decisio est, an collegiatæ ecclesiæ nullam curam habenti animarũ, quam dicti collegij præfici possit: verius tamen opinatur Marcus c Antonius Cuqus, vt hoc quoque concedendũ sit eadem ratione, qua probatum est parochiali ecclesiæ præfici posse, quod secuti sunt d Panormitanus & Syluester quamuis aliud Cardinali, & Hostiensi visum fuerit, ad alia verò beneficia & dignitates ecclesiasticas nullã animarum curã habentes, non poterit absque Pontificis maximi venia speciali monachus admitti, prout tenet e Panormitanus, de quo in primo tomo satis diximus.

c Qucus li.3 maior. insti. tit. de reg. n. 115 &.116.

d Panor. in. ca. quod Dei timorem de stat. monac. Syl. vbi sup. §.7.

e Panor. in. c. super. eã, de reg. 1. 10. q.

ARTICVLVS III.

Vtrum canonicus regularis canonice obtinens ecclesiam parochialem teneatur in ea potius residere quam in ecclesia regulari.

RESpondeo dicendo, quod omnis canonicus regularis, vel monachus accipiens aliquod beneficiũ canonice reqvirens residentiam tenetur in eo residere, prout in sacris a canonibus loquentibus, de Episcopatu definitur, & in b alijs, quæ loquũtur de clericis parochialibus, & in alia decretali, c quæ loquitur de assumpto, ad quemlibet prioratum, etiam ruralem, & ad quamlibet administrationẽ etiam manualẽ vbi expresse statuitur, ne monachis habentibus beneficium permittatur manere in monasterio. Nec huic cõclusioni obstat quod omne votũ licitũ & validũ obligat, prout dicitur in d iure, & qui profitetur regulã canonicorũ regularium in qualibet ecclesia regulari vouet explicite vel implicite se perpetuo ei seruiturum, argumẽto eorũ, quæ in e sacris canonis notãtur: ergo debet perpetuo in ea residere: nam huic rationi respõdetur scilicet, quod omne votũ obligat, nisi iuste relaxetur, vt dicitur in f iure, & sic regulari qui iuste habet parochiã per iura cõmunia prædicta soluitur votum residendi in ecclesia regulari, nec ex hoc talis canonicus regularis relinquit suũ statum regularẽ: nã eo retento potest obtinere noue parochialem ecclesiã, vel retinere obtentã cum legitima dispensatione iuxta iura supradicta, nec iste regularis per transitũ ad suã ecclesiã parochialẽ perdit vitã contemplatiuã, vel officiũ contẽplandi, quia etiã transiens ad Episcopatum non perdit illud, nec absoluitur ab obligatione contẽplandi iuxta illud D. Gregorij in Pastoralibus relatum à D. g Thoma, cuius verba sunt, *fit rector actione præcipuus præ cunctis in contemplatione suspensus, quia ad ipsum pertinet non solum propter se ipsos; sed propter institutionem aliorum contemplari.*

a c.1.18.q.1 c. licet olim de priui.

b c. ne procu ius libet. 16. q.1.c. siquis iam translatus. c. 21. q. 2

c Cleme. ne in agro. §. sane de statu, monach.

d c. Magnæ, de voto.

e ca. placuit. 16.q.1.

f c a. & cap. scripr. de voto.

g D. Tho. 2. 2. q. 182. ar. 1. ad. 1.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum prælatus regularis laxioris religionis licite possit recipere regularẽ translatũ ad suam religionẽ ab alia strictiori autoritate papæ animo nõ retinendi eũ in claustro sui monasterij sed statim post receptionẽ animo dandi ei facultatẽ perpetuo, seu ad multos annos viuendi extra claustrum quærendo sibi victum sua industria arte vel mendicitate.

REspõdeo dicendo, circa prædicta esse quãdã Cõcilij a Tride. determinationẽ, quæ in hũc modũ statuit, quia vero regulares de vno ad alium ordinẽ translati facile à suo superiori licentiã standi extra monasteriũ obtinere solẽt, in quo vagãdi & apostatãdi occasio tribuitur, nemo cuiuscũque ordinis prælatus vigore cuiuscũque facultatis aliquem ad habitũ & professionẽ admittere potest, nisi vt in ordine ipso, ad quẽ transfertur sub sui superioris obseruantia in claustro perpetuo maneat. Hæc Concilium, cuius determinatio iuxta formã iuris antiqui debet explicari, prout notat b Nauarrus, receptio enim talis, cũ facultate manẽdi tãdiu extra monasteriũ, & acceptatio iustificari nõ potest, nisi tanta occurreret alicui regulari ob aliquos respectus particularis necessitas relinquẽdi suũ ordinẽ propter molestias persecutiones dissensiones vel alios similes respectus, & tanta difficultas inueniendi monasteriũ, quod vellet eum perpetuo alendum in claustro recipere, & talis de translato confidentia, quod tali facultate

a Conc. Tri. ses.14. de reform.c.11.

b Naua. in.c. stat. 19. q. 3. num.14.

tate

tate bene vteretur, quod pij prælati recipere potentis fuisset intentio recipiendi talem animo concedendi licentiam manen di foras, non quidem tam largam & tam vagam quanta in quæstione proponitur, sed arcta ad talem locum, vt facile posset noscere eius actus & eum, si opus fuerit corrigere. Est item insuper aduertendum, quod concilium non habet locum in regulari, qui de vna prouincia ad aliam eiusdem ordinis transfertur, & recipitur animo non ibi permanendi, sed ad quoddam negotium pium extra ordinem cum licentia prælati recipientis peragendum.

Est denique notandum, quod mens concilij est, vt prælatus trãslatũ ęque tractet, ac vernaculum, & ita potest remittere huiusmodi translatum ad conuiuendum alicui priori eiusdem ordinis in vtilitatem & decorem sui ordinis: sicut posset mittere aliquẽ vernaculum, vt in iure c determinatur, nam regularis manens extra monasterium de iusta licentia prælati videtur in eo manere, vt dicitur d in iure, tum quia concilium non videtur magis velle honorare translatum, quam vernaculum, tum quia non obligat concilium plusquam votum solemne obedientiæ, quo nititur illud, & potest prælatus non obstante illo mittere regularem vernaculum foras pro vtilitate honore, & obsequio monasterij. Ex quibus colligitur, quod potest prælatus supra dictus occupare ipsum translatum extra monasterium in omnibus pertinentibus, ad vtilitatem conuentus, sicut extra monasterium potest occupare vernaculum, ita explicat Nauarrus. e

c c.2. de sta. monach. ca. si de capellis monach. d c. monach. el. secundo. 16. q. 1.

e Nauar. vbi sup. n. 15.

ARTICVLVS V.

Vtrum iuste translatus ex ordine strictiore ad laxiorem de licentia superioris seruiens beneficio curato in loco distanti per decem milliaria á monasterio sit tutus in conscientia.

RESpondeo dicendo, monachum nõ posse manere extra monasterium, nisi de licentia sui superioris iusta de causa facta, prout multis allegatis comprobat a Nauarrus, & iusta causa est vtilitas directa, vel indirecta prouenicns monasterio ex illa absentia, vt in iure b probatur, studium, item discendi, vel docendi literas conueniẽtes monacho, & aliæ similes, quæ arbitrio boni & prudentis viri iudicentur iustæ, vt asserit Nauarrus c dicens quod, nec etiã Papa potest dare huiusmodi licentiam, sine iusta causa. Ex quibus infertur, quod punctus resoluendus, in hac difficultate consistit in decernendo, an prædictus monachus iusta de causa absit à monasterio, vt præfato curato beneficio deseruiat, quod conijciendũ est, ex vtilitate quæ directe, vel indirecte prouenit monasterio & ordini cuius ipse est vel etiam ex vtilitate, quæ prouenit Ecclesiæ vniuersali, vel reipublicæ, vnde tutius erit si ex causa absit de licentia superioris, alioquin minime, etiam de licentia Papæ, ita Nauarrus d.

a Nau. in ca. nõ n dicatis n. 40.

b c. monach. 1. & 2. 16. q. 1.

c Nau. vbi s.

d Nau. lib. 3. cons. tit. de reg. cons. 68 69.

Ex quo infertur, primo quod monachus cum licentia sui superioris potest exire à monasterio & manere extra illud ad procurandã sanitatem cũ consilio medici dicentis illum extra monasteriũ sanaturũ, imo & potest, per aliquod tempus dimittere habitũ ad huiusmodi sanitatẽ obtinendã: nõ enim in iure f absolute habitus dimissio condẽnatur, sed quando temere, & sine causa relinquitur, cum consensu enim prelati id facere licet, prout concludit Nauarrus. g

f c. pro diuis. 20. q. 5. ca. 2. de cleri. vel monach.

g Nau. vbi su. n. 70.

Infertur, secundo quod ob necessitatem Patris, vel Matris superuenientem post professionem iuste potest religiosus exire, & stare extra monasteriũ de licentia sui superioris ad subueniẽdum eis, si potest id facere, quam licentiam non solum Papa, sed etiã suus generalis, aut prouincialis possunt concedere, prout resoluit idẽmet h Nauarrus dicens quod præfata licentia non est danda de præsenti ad manendũ habitu relicto, sed tantũ eo retẽto, nisi quãdo præfata subuentio fieri nõ potest eo retẽto, an autẽ iuste dici possit nõ posse fieri subuentionem, sine dimissione habitus eo quod prelati regulares nolunt consentire, vt illa fiat retento habitu, ait Nauarrus h quæstionem esse nouam & dignam decisione, ad quam respondet, quod iusta causa est, vt Papa hoc concedat nisi prælati contradicant, vt sit extra monasterium cum habitu retento propter scandalum. Quod posset generari ex diuturna habitus dimissione incolis illius Prouincię in qua dictus monachus parentibus subueniens debet cõmorari. Nolo autem in pre-

h Nau in 3. commẽt. de reg n. 48. & in manua. c. 14. nu. 14. & 48.

h Nau. lib. 3. cõsi. de reg. cons. 54. & 55. & in dubio 3. commẽt. de reg. nu. 49.

sentiarum silentio prætetire verba doctissimi, & pijssimi i Nauarri dicētis admoneo tamen quod facultas manendi foris habitu retento facta a Papa ægrefertur à prælatis ordinis dicentibus. Quod huiusmodi regulares sæpe fingunt huiusmodi causam & sæpe manentes foris viuunt inhoneste, & quia hoc faciunt retento habitu sæpe sunt graui scandalo, & infamiæ ordini suo, & quia Papa non concedit hoc nisi habitu retento, & prælati nolunt admittere, nisi habitu relicto sæpe vidi aliquos, hoc remedio â se petito desertos, & resoluendum videtur, quod absque peccato, & cum merito possent prælati huiusmodi facultatibus obuiare, si probabiliter crederent causam non esse veram, vel regularem non esse talem, qui sine scandalo victurus esset contra vero, quod grauiter peccarent, si credere deberent causam esse veram, & eum satis modeste victurū ob quę non semel consului regularibus volentibus id petere à Papa vt potius peterent à suis prælatis præsertim prouincialibus, & generalibus, & postea ne eas facile reuocarent peterent confirmationem earum à Papa, & quia Dominus Papa id etiam negat consului optimū modum prouidendi ijs necessitatibus esse, vt generalis, vel procurator generalis presens in curia de consensu Papæ faceret facultatem manendi extra monasterium in habitu honesto clericali. Hęc Nauarrus, quibus addo quod aliqui prælati regulares nolunt aliquando huiusmodi licentias concedere, quia volunt videri nimium iusti erga extraneos, etiamsi Deus, sua lege naturali & humana positiua eas concedi iubeat, & vtinam multi, qui valde rigidi & sancti videri volunt non persuadeant multis prælatis, quo minus suo iure vtantur, ex quo iniuriæ aliquid nascatur, dum leges humanas, & rigidas non patiuntur æquitate naturali & Epicheia moliri, de quorum numero sunt ij de quibus k Saluator noster Iesus Christus verba facit dicens super cathedrā Moysi sederunt scribæ, & Pharisęi, omnia ergo, quæcumque dixerint vobis seruate & facite. Secundum opera vero eorum nolite facite, dicunt enim, & non faciunt, alligant enim onera grauia & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea mouere.

i Nau. vbi su. in dict. n. 49.

k Matth. 23 c.

Infertur vltimo, quod generalis potest licentiam, & facultatem concedere fratri, inquieto & insolenti, qui fuit propter sua delicta condēnatus ad Triremes & ab his postea restitutus, vt habitu retento posset vitam eremiticā regulariter agere, vel in aliquo hospitali, vel Ecclesia præstita per eum obedientia loci ordinarijo, siue generali, hæc enim causæ sufficientes sunt vt talis facultas possit concedi, cum verisimile sit fratres in eorum consortio debere ipsum improperare & contumelijs afficere propter suas condemnationes, & ipse, cum à natura sit insolens, & indomitus non bene sit passurus huiusmodi improperia. Ita cōsuluit Nauarr. l

l Nau. lib. 3. consi. tit. de reg. consi. 74.

ARTICVLVS VI.

Vtrum generales ordinum possit iustis causis id petentibus concedere monachis, vt sint extra monasteria in habitu clericali decenti, sub obedientia ordinarij.

Respōdeo dicendo, quod non, tum quia nullus inferior Papa potest facere facultatem religioso, vt suum dimittat habitum & illo dimisso assumat clericalem, vel alium & viuat sub obedientia ordinarij, tū quia nullus prælatus inferior Papa potest absoluere religiosum ab obedientia sui ordinis, nisi declarando per suam sententiam eum non esse professum, vel priuando habitu per eam propter sua delicta & eijciendo eum ab ordine, prout ex multis probat a Nauarrus, imò Papa circa ea difficulter dispensat, & notat idem b Nauarrus, quod illustrissima Cardinalium congregatio non habet facultatem concedendi licentiam, vt religiosus possit extra claustra esse habitu regulari dimisso, solum enim habet facultatem ad dubia concilij Tridentini declaranda, & aliud est habere authoritatem ad declarandum, & aliud ad dispensandum & à separatis non fit illatio, vt dicitur in iure. c Qui etiam arbitratur præfatam excellētissimam congregationem non posse ob prædictam causam concedere facultatem manendi foris absque habitu regulari, etiamsi haberent potestatem faciendi facultatem manendi foris ob causas iustas, vt habent generales, & prouinciales ordinum suorum.

a Nau. in ca nullam. n. 23

b Nau. lib. 3 consi. ti. de regul. con. 54. n. 4.

c c. ad audientiam de decimis.

QVÆS-

QVÆSTIO LIIII.

De religiosis professis post publicationem in curia constitutionis Sixti V. in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *VTrum criminosi post constitutionem Sixti V. professi possint à religione exire & habitu regulari spoliari.*

2 *Vtrum omnes debitis & ratiocinijs obnoxij sint inhabiles ad religionem.*

3 *Vtrum iudices ecclesiastici possint procedere contra criminosos clericos & debitis & ratiocinijs obnoxios professos in aliqua religione.*

4 *Vtrum pœnæ positæ à Sixto V. contra religiosos & superiores admittentes ad religionẽ, & professionem iuuenes maiores xvj. annis solum apponantur contra eos qui temere admittunt criminosos & debitis & ratiocinijs obnoxios.*

5 *Vtrum religiosi professi post promulgationẽ constitutionis Sixti V. in curia non seruata forma dictæ constitutionis si nullo impedimẽto eorum, quæ assignantur in ea fuerint irretiti sint in foro exteriori professi.*

6 *Vtrũ præfati religiosi & professi post promulgationem constitutionum Sixti V. nõ seruata forma in ipsis præscripta si nullo impedimẽtorum eorum quæ assignantur in ea fuerint irretiti possint sine aliquo peccato petere apud tribunalia ecclesiastica, aut secularia, vt habitu spolientur & vt non professi declarentur.*

In fine quæstionis apponuntur originaliter bullæ Sixti V. & bullæ Gregorij XIIII. & bullæ S. D. N. Clementis Papæ VIII. de his quæ in ea tractantur verba agentibus, vt clarius pateat veritas eorum quæ in hac quæstione disputantur.

PRo introductione eorũ quę in hac quęstione veniũt disputãda aduertendũ est hos professos in triplici versari differẽtia, quidã per præfatam constitutionem prohibiti erant profiteri, quia erant illegitimi quorum sacrilegos & incestuosos inhabiles ad religionem profitendam effecerat Sixtus Quintus, de quibus in præsentiarum non agam, quia in superioribus a iam de his late disputauimus, alij sunt criminosi debitis & ratiocinijs obnoxij, alij autem nullo impedimento eorum quæ Sixtus Quintus enumerauerat præpediti, sed tantum ex defectu formæ præscriptæ ab ipso Pontifice sua professio dubia redditur, de quibus omnibus sigillatim in hac quæstione agemus ea claritate & distinctione vt omnibus pateat quidquid resoluero, etiam si nouum & inauditum multis videatur.

a super hoc tom. q. 10.

ARTICVLVS I.

Vtrum criminosi post constitutionem Sixti Quinti professi possint à religione exire & habitu regulari spoliari.

REspondeo dicendo, quod Sixtus Quintus in prima sua constitutione criminosos inhabiles ad profitendum in religione pronũtiauit. *Dicens Omnes autem quoscunque vt dictum est criminosos, vel suspectos, aut æri alieno vt etiã diximus, vel rationibus reddendis obligatos ad religionẽ perpetuo inhabiles declaramus & si qui eorum contra præsentem nostram constitutionem temere admittẽt tam susceptionem habitus quã inde secuta, ex nunc prout ex tunc parimodo irritamus, & annullamus, viribusquẽ & effectu carere decernimus. Ac iubemus eos qui sic de facto recepti erunt habitu spoliari, & à religione expelli, & nihilominus si expulsi non fuerint volumus & pariter declaramus habitus susceptionẽ, & professionẽ penitus nullam esse, & censeri, ac propterea attẽta nullitatẽ habitus & professionis licere quibuscunque iudicibus, & curijs etiam secularibus ad quos seu, quas spectat, contra eos vt prius iuris & facti remedijs opportunis & officio, vel ad cuiuscunque instantiam vel querelanci-*

lā ciuiliter, vel criminaliter aut mixtim procedere, &c. Circa autem literam propositam aliqua in superioribus diximus sed nunc eam plenius examinare decreuimus. Et sic primo est notandum quod Sixtus V. non absolutè hos ad religionē perpetuo inhabiles effecit, sed tantū, quando temere à prælatis recipiuntur, prout cōstat ex ipsamet litera, ibi, *temerè* admitterēt. Quod aduerbium *temerè* incōsultā audaciā importat, significat enim malè stulte & inconsulte agere, secundū quā significationem sumitur apud Terentiū dum ait, *vide, nequid temere agas*, prout aduertit Ambrosius b Calepinus vnde temerarius dicitur non qui plus audet quā oportet sed qui facile nullo adhibito cōsilio aliquid difficile aggreditur & sic ait Ouidius. *Vtinā temeraria dicar, Criminibus falsis insimulasse virum.* Et sic Sixtus V. post quam pronuntiauit præfata ad hanc temeritatē repellendam statim addit. *Quare volumus vt cuiuscunque iuuenis, aut viri maioris xvj. annis á seculo ad religionē trāseuntis approbatio, admissio & receptio in generali, vel in prouinciali capitulo, vt supra ordinatū est pro tēpore fiat, necnon religiosi sic recepti nomen & cognomē quibus in seculo vtebatur, & patria in actis ipsius capituli describantur, & notentur, &c.* Notādum est illud aduerbiū *quarè*, quod indicat propter immediate præcedentia hoc iterū repetere præceptū, quę repetitio cōfirmationē eiusdē præcepti inculcat. Et sic vult dicere Sūmus Pōtifex ne sine consilio & temere supradicti criminosi debitis & ratiocinijs obnoxij à superioribus admittātur iterū præcipio, vt forma supra apposita obseruetur, cui insuper addo, vt nomen recepti & cognomē quibus in seculo vtebatur & patria in actis capituli describantur & notētur. Et ad præfatā temeritatē euitandā grauissimas pęnas statim addit Sūmus Pōtifex nō cōtra recipiētes alias habiles & nullo impedimento ligatos, sed cōtra recipientes pręfatos inhabiles dicens. *Et insuper quoscunq; religiosos, & eorumq; superiores, qui aliquas personas (vt dictū est) inhabiles post hanc cōstitutionē publicatā receperint, voce actiua & passiua, necnō alijs gradibus officijs honoribus & dignitatibus, quibuscunq; per eos obtentis eo ipso perpetuo priuamus, & tam illis priuatos, quā ad illa quæcunq; in posterum obtinenda perpetuò inhabiles eorunque incapaces decernimus & declaramus.* Vides quibus vijs procurat Sixtus V. viam temeritatis præcludere & quot adhibet remedia, ne huiusmodi temeritas contingat. Quæ nō ita efficacia adhibuit contra recipietes illegitimos, sacrilegos & incestuosos cū ipsos tantūmodo excōmunicationis vinculo sedi apostolicę reseruato feriat, & sic su pradicta pęnę nō apponitur cōtra temerariè recipiētes præfatos illegitimos, sed cōtra recipiētes criminosos debitis & ratiocinijs obnoxios. Quod existimo euenisse: religiosi enim sicut nimia charitate aut vt melius dicā malè ordinata charitatè specie charitatis & pietatis fouēt criminosos & debitis & ratiocinijs obnoxios & maxime grauatos ad eorū monasteria cōfugientes prętextu immunitatis ecclesiasticæ & suorū priuilegiorū vi & armis eos cōtra ministros iustitię seculares protegunt affirmātes hoc secundum pietatē, ita aliqui superiores prætextu pietatis & charitatis aliquos criminosos volentes ingredi religionem recipiebāt dicētes se velle facere suorū peccatorū pænitentiā, recipiebāt etiā aliquos debitis obnoxios & ratiocinijs obligatos à quibus fortè in sua prosperitate quādo quotidie opulēter epulabātur eleemosynas recipiebāt, ex quorū receptione inquietudo & detrimentū maximū religioni prouentebat, prout asserit Sūmus Pontifex, cū ipsi nō deuotione, sed ad fugiendā seueritatē tribunaliū seculariū, aut ecclesiasticorum ad ipsam religionē, vt ad portū securum apportarēt, pietatē autem quā superiores regulares cū præfatis exercebant dānat Sixtus V. eam temeritatē esse declarans, quā voluit in sua cōstitutione cōpescere asignādo formā quā nō temerariè, sed cum consilio cordatorum in capitulo generali aut prouinciali receptio nouitiorum ad religionem fieret.

b Calepin. v. temere &. v. temerarius.

Quod autē sint tantū inhabiles quando temerariè assumuntur, vlterius probatur, nam professio est quidam contractus inter monasterium & profitentem, & monasterio facienti exactè præfatas informationes iuxta formam præscriptam fieret iniuria, si talis pro-

lis professio esset irrita & nulla, postea comperta veritate. Quod confirmatur: nam constitutio Sixti V. est quædam à iure communi lex exorbitans correctoria & odiosa, iure enim cõmuni licet præfati ad religionẽ recipi non possint prout dictum est in superioribus e ipsi tamen minimè erant inhabiles ad profitendum, neque eorum professio irrita iudicabatur, vnde cum hæc sit constitutio correctoria necessario eam restringere debemus iuxta verba ipsius, lex enim pænalis & contra regulas iuris communis lata debet intelligi, vt quanto minus fieri possit corrigat ius commune, prout notant cõmuniter scribentes & tradũt Socinus d Felinus, Decius Ripa, Calderinus, Iason & Corneus, & ideo est restringenda, vt tantũ habeat locũ in casu, in quo loquitur, quando, scilicet, ipsi tales temere ad religionem assumuntur, satis enim est vt dicũt præfati Doctores quod ipsa lex in aliquo operetur. Quod insuper confirmatur, nã ipsemet Pontifex in sua secunda constitutione ait, *in ijs autem qui à locis in sua patria longissimè remotis degentes, vel quorum patria ab hæreticis vel infidelibus miserè oppressa detinetur, voluerint se diuinis obsequijs sub regulari habitu dicare, vt in hoc quoque sedis Apostolicæ benignitas elucescat, quæ cunctos mortales, præsertim verò exteros ex longinquis regionibus ad eam assiduè confluentes materno sinu libenter amplectitur, præsertim exteros huiusmodi, & aduenas quamuis non liquidò cõstet de ijs omnibus, quæ in cõstitutione nostra requirũtur, tamẽ si diligẽtia adhibita nihil appareat quod eos impediat habiles eos putãdos esse.* Hæc dicta constitutio. Ex qua colligitur prefatos non absolutè inhabilitari, sed tantum quando prelati eos temerè admittunt. Quod probatur ex illis verbis, ibi, *tamen si diligentia adhibita, &c.* Ex quibus verbis satis elicitur quod si adhibita fuerit à superioribus præfata diligentia ipsos esse habiles, & inhabilitatem eorum non posse contingere nisi præscripta forma prætermittatur. Quod in hunc modum demonstro; nam si ij in locis à sua patria longissimè remotis sumant habitum regularem & professionem emittant adhibita prædicta diligentia nihil apparendo quod eos impediat postea compertum sit ipsos esse criminosos & eorum crimen in iudicium fuisse deductum, nunquid receptio eorum ad habitum regularem & professio erit irrita & nulla? minimè certè, cum Sixtus Quintus præhabita dicta diligentia eos habiles ad professionem decernat, ergo inhabilitas horum impeditorũ ex negligentia inquisitionis prouenit: si enim ab ipsis cõmissis criminibus & impedimentis proueniret etiam non seruata præscripta forma contingeret. Ex quibus concluditur Summum Pontificem temeritatem superiorum in recipiendo hos impeditos voluisse omnino relegare quam temeritatem contingere declarat si præfata inquisitio ab eis non fiat, qua diligentia præhabita hæc temeritas purgatur, & ipsi ad profitendum in religione sua habilitate gaudent à qua secundum ius commune nõ erant priuati, & sic professi à iudicibus aut curijs, ad quæ spectabant ante professionem non possunt iudicari, ac si non essent professi. Ex his omnibus concludendo & respondendo ad propositum in titulo quæstionis elicitur non omnes criminosos nec debitis aut ratiocinijs obnoxios esse inhabiles ad religionem profitendam, sed hi tantũ qui temerè à superioribus assumũtur: hi autem temere assumuntur, qui non seruata forma præscripta à Sixto Quinto ad habitum regularem & professionem sunt recepti, si enim forma præscripta fuerit in eorum receptione diligenter adhibita etiam si post professionẽ eos esse impeditos constiterit eorũ professio valebit & ad iudices & curias seculares minimè pertinebunt, si enim eorum professio esset nulla & possent habitu spoliari & à iudicibus & curijs secularibus iudicari religioni maximũ præiudicium proueniret, cum contractus cum ea factus iuris solemnitate perfectissimè seruata claudicaret; & ipsi religioni etiam dedecus quoddam contingeret, cum incedentes cum habitu regulari & publicè in ea professos traditos iudicibus & curijs secularibus cerneret. Quę omnia dãna cũ sint magna nõ debemus pręsumere Sũmũ Põtificẽ maximè Sixtũ V. (qui erat religiosus ordinis fratrum minorũ) velle religioni innocẽti inferre cũ

e super hoc tom. q. 10.

d Socin. consil. 38. col. 2. Felin. in c. 1. col. 7. de rescript. Deci. col. 5. in fin. Ripp n. 42. ibid. Calder. tit. de donat. consi. vlt. v. sufficit enim Iason. in. l. si quis posthu. §. si filiũ. nu. 47. ff. de lib. & posth. Cornie. cõsi. 191 lit. G. col. 4.

facit quod in se est adhibendo diligentiam in sua constitutione præscriptam, in dubio enim mens principis semper præsumitur fuisse talis qualis de iure esse debet, vt tradūt Baldus e Alexander & Iason.

e Bald. in l. ex facto in princ. n. 4. & ibi Alex. ff. de vulg. & pupil. Iason. in l. beneficiū. n. 35. ff. de legib.

ARTICVLVS II.

Vtrum omnes debitis & ratiocinijs obnoxij sint inhabiles ad religionem.

RESpondeo dicendo, non omnes obnoxios debitis esse inhabiles ad religionem profitendam, sed tantum illi, qui ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum sunt grauati, non autem illi qui non ingenti ære alieno sunt grauati. Quod autē sit in hac materia ingens æs alienum non declarat Summus Pontifex, & sic secundum arbitrium iudicis boni, iuxta ea quæ in iure *a* notantur est præsignandū quod ingens æs alienum dicatur, qui potius fauore religionis, quam pro fauore particulari alicuius debet iudicare, sæpe enim sæpius pro fauore religionis cum sit publicum vtilitati particulari præiudicatur, prout notat quædam glossa, *b* & ibi communiter scribentes. Et sic ait Papinianus *c* iurisconsultus propter publicam vtilitatem ne insepulta cadauera iacerent strictam rationem insuper habemus, quæ non nunquam in ambiguis religionum quæstionibus omitti solet, nam summam esse rationem quæ pro religione facit. Vide quid dicat iurisconsultus Vlpianus, *d* pro fauore sepulchri, quod est quid religiosum, si quis sepulchrum habeat, viam autem ad sepulchrum non habeat, & à vicino ire prohibeatur &c. Præsens etiam compellere debet iusto pretio iter ei præstari, ita tamen vt iudex de opportunitate loci prospiciat, ne vicinus magnum detrimentum patiatur, vide quomodo pro religione aliqua in præiudicium non magnum priuatorum conceduntur, de quibus late per Tiraquelum, *e* iudex igitur bonus fauorem religionis præ se semper ferens, debet hoc arbitrari secundum qualitatem debitoris & creditoris, secundum enim prædicta debet hoc regulari, quæ cum sint facti non possunt in vnam certam & determinatam regulam redigi, & ideo à Summo Pontifice in hac constitutione non rediguntur.

a l. 1. ff. de iur. de lib. c. cum fisde of fic. de leg.

b glos. 2. in c. ad audientiam de eccles. ædific.

c l. sunt personę. ff. de relig. & sump. funer.

d l. si quis sepulchrū. ff. de religio. & sumpt. fune.

e Tiraq. de priuileg. piæ causæ.

Nec omnes ratiocinijs obnoxij efficiuntur à Sixto Quinto inhabiles ad religionem, sed tantum illi, qui ita sunt obnoxij vt ex huiusmodi causa lis vel molestia eis iam illata, vel timendum sit ne inferatur prout ipse Summus Pontifex declarat, quare si non timetur verosimiliter & certitudine quadam morali quòd inferatur, non hac inhabilitatis macula afficiuntur, non enim ad huiusmodi inhabilitatem inducendam sufficit timor litis in quadam suspicione leui fundatus, leuis enim suspicio secundum ea quæ de leuibus & minimis tradunt communiter Doctores non sufficit ad tam grauem pœnam inducendam. Hi igitur ratiocinijs obligati, quibus nulla molestia illata est, nec verosimiliter timetur quod inferatur si facta diligenti inquisitione & præfata informatione habita profiteantur sunt vere professi, & à religione non possunt eijci neque habitu spoliari, & eorū informationes approbantes non incidēt in pœnas huius cōstitutionis, etiam si in eis dicatur ratiocinijs esse obnoxios, dummodo illis constet ex eo nullam molestiam fore passuros.

Sed restat videre quando timeatur verosimiliter quòd molestia ei inferatur, ad quod indagandum oportet recurrere ad ea quæ tradunt Doctores de his qui non possunt sacris initiari, quia, scilicet, sunt ratiocinijs obnoxij: decisa enim ab ipsis in hoc casu militant in nostro, cum ideo ratiocinijs obligati irregulares reputentur ne ordine sacro insigniti declinent iurisdictionem in maximum creditorum præiudicium, qua ratione motus Summus Pontifex Sixtus V. inhabiles eos ad profitendum in religione effecit, ne regulares effecti declinantes iurisdictionem præfatum præiudicium etiam creditoribus causarent. Aiunt igitur post Archidiaconum Doctores, prout tradit Syluester, *f* quod si finita administratione adhuc sint obligati ad ratiocinia, & mouetur eis quæstio de dolo promoueri non possunt ante decisam litē, & sic quemdā canonē *g* interpretantur, similiter nec si nō moueatur quęstio, sed tamen manifestū sit eos teneri de dolo, in hoc enim casu Episcopus ex officio suo repelleret eos sicut quemlibet criminosum & infamem. Ex quibus colligitur, tunc timendū esse quod lis inferatur contra hos ratiocinijs obligatos quādo manifestū est eos teneri de dolo & in hoc casu inhabiles ad religionē reddūtur, secus si hoc nō sit manifestum imo

f Syl. v. ratiocinio.

g c. tantis. d. 81.

imo intelligatur reos de culpa teneri; tunc enim ad religionem possunt admitti; nisi culpa contra eos proposita, ita sit crassa vt dolo comparanda veniat; reliqua autem, quæ pertinent ad hunc articulum remanent in superioribus *b* pro posse resoluta & explicata.

b sup. hoc tomo. q. 19.

ARTICVLVS III.

Vtrum iudices ecclesiastici poßint procedere contra criminosos clericos & debitis & ratiocinijs obnoxios professos in aliqua religione.

RESpondeo dicendo, quod criminosi quorum delictum non pertinuerat ad iudices ecclesiasticos, aut seculares per viam accusationis, aut inquisitionis ante susceptum habitum non sunt inhabilitati à Sixto Quinto ad religionem profitendum & ita si eorũ fiat inquisitio accuratè & diligenter obseruetur forma prædictæ constitutionis, possunt recipi ad religionem, & si non seruata dicta forma recipiantur & profiteantur erunt verè professi, prout articulo quinto infra latissimè probatur, & per consequens non possunt expelli à religione, nec licet iudicibus & curijs secularibus ad quæ spectat contra eos procedere, & si de facto procedant in excommunicationem cænæ Domini incident ipso facto, si quidẽ contra personas ecclesiasticas & verè regulares suam præsumunt exercere laicalem potestatem, contra ea quæ in sacris canonibus deciduntur, & prælati & iudices ecclesiastici ipsos apprendere incarcerare & vocare ad suum tribunal attentantes excommunicationis gladio ipso facto feriuntur, prout in priuilegijs regularium continetur, de quibus in secundo *a* tomo late egimus, ait enim Sixtus Quintus in secunda constitutione,

a s. to. q. 61.

Cõtra criminosos vero quorum professio eadem constitutione nostra irrita declaratur, ac præterea iudicibus & curijs secularibus procedendi facultas conceditur tunc demum id habere volumus & non aliter, cum actis publicis constiterit ipsos iudices & curiam secularem ante susceptionem habitus de ipso crimine aduersus eos accusationem suscepisse, vel inquisitionem instituisse.

Hæc Sixtus V. circa quæ verba aduertendum est idem omnino esse dicendum, si iudices ecclesiastici aduersus aliquem suę iurisdictionis subditum accusationẽ susceperint, & inquisitionem instituerint, possunt enim cõtra ipsum procedere si in aliqua religione fuerit receptus & professus cum eius professio sit nulla.

Neque obstat quod in hac Sixti V. declaratione solum de iudicibus, & curijs secularibus fiat mentio: nam hæc fuit declaratio, iuxta dubium apud suam sanctitatem propositum. Quod tantum de iudicibus, & curijs secularibus fecerat mentionem, & respondendo consultationi, non reuocat ea quæ generaliter in prima constitutione decreuit, cum constitutio quæ fit ad interpretandum aliam secũdum interpretatam sit intelligẽda, & terminis eius concludenda, prout dicitur in *b* iure, & inferius id notabimus.

b Authenti. constitutio, quæ innouat. §. vnde versi. in illis collat. 3.

Quod autem dictum est de criminosis, habet locum etiam in debitis & ratiocinijs obnexij quando sunt grauati ingenti ære alieno, & quando cõtra eos lis mota est vel timetur, quod moueatur: in hoc enim casu possũt procedere iudices seculares vel ecclesiastici, ad quos pertinebat ante susceptionẽ habitus cum eorum professio sit nulla, non tamen possunt procedere contra eos quando nõ sunt grauati ingenti ære alieno, nec contra eos aliqua lis proposita est, nec timetur quod proponatur. Et si procedant incident in pœnas, superius assignatas, cum eorũ professio sit valida, & per consequens sint personæ ecclesiasticæ & regulares.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum pœnæ propositæ à Sixto V. contra religiosos & superiores admittentes ad religionem & professionẽ iuuenes maiores sexdecim annis solũ apponantur cõtra eos qui temere admittunt criminosos & debitis & ratiocinijs obnoxios.

RESpondeo dicendo pœnas propositas in præfata prima constitutione Sixti V. contra religiosos & superiores admittẽtes ad religionem dictos iuuenes, solũ fulminari contra eos qui temere admittunt eos qui sunt reuera criminosi & debitis & ratiocinijs obnoxi, vt constat ex eadem cõstitutione, ibi, *insuper quoscunque reli-*

giosos eorumq́ superiores, qui aliquas personas, vt dictum est inhabiles, post hanc constitutionē publicatam receperint voce actiua & passiua, necnon officijs gradibus honoribus & dignitatibus per eos obtentis eo ipso in perpetuũ priuamus, & tã illis priuatos, quã ad illa & ad alia quæcunque in posterum obtinenda perpetuò inhabiles, eosq́ incapaces decernimus, & declaramus. Hæc Syxtus V. Cõsideranda autē sunt illa verba, *personas vt dictũ est inhabiles*, nã prout infra probabimus solũ illi declarantur inhabiles ad religionem qui sunt debitis & ratiocinijs obnoxij & criminosi, nõ autē alij ab his impedimentis alieni, & cũ hæ sint pænę grauissimæ non debent extendi vltra casum in quo loquũtur, vnde cum proponantur cõtra temere recipientes inhabiles non habent locũ contra superiores recipiētes ad religionē & professionē iuuenes ab his impedimentis immunes & habiles ad profitendũ, etiam si eos recipiant sine debita & sufficiēti informatione, in dicta constitutione prescripta. Illi autē dicuntur temere suscepisse præfatos criminosos & inhabiles qui sine dicta informatione eos receperunt, & ad professionē admiserunt, qui enim cũ dicta informatione â patribus deputatis approbata eos admiserunt, non dicuntur temere processisse, imo prout probatum est in superioribus ipsi inhabiles per dictam informationem efficiũtur habiles & eorum professio valet.

Neque contra supradicta facit concessio sanctissimi Domini nostri Clementis Octaui facta nostræ sacræ religioni fratrũ minorum de obseruantia in his Hispaniarũ partibus, qua conceditur quod extra capitulum quocunque tēpore possint superiores recipere iuuenes ad habitũ de cõsensu quatuor diffinitorum vel de consensu quatuor fratrũ ex antiquioribus illius domus, in qua iuuenes recipiendi sint & quod corã notario ipsi vel fratres per eos ad hoc deputati possint, & debeãt ad inquisitionē huiusmodi faciendã vocare testes & ab eis recipere iuramentũ, quod si à prædictis superioribus dicti ordinis, ac fratribus per superiores, vt perfertur deputatis cõtra factum fuerit voce actiua, & passiua, necnon officijs, gradibus & dignitatibus quibuscunque per eos obtentis, eo ipso in perpetuum priuati, & tam ad illa quã ad alia quęcunque in posterũ obtinenda perpetuo inhabiles, & incapaces, necnon excõmunicationis sententia innodati ipso facto existant. Ex quibus verbis videtur colligi, in has pænas incurrere generaliter superiores & fratres per eas deputati, si non seruauerint formam ipsis in hac concessione perscriptam, non solum quando recipiunt inhabiles ad profitendum: sed etiam quãdo recipiunt habiles, & nulli impedimento subiectos.

At respondeo, quod cum hæc concessio sit facta ad declarandũ & roborandum, & limitandum constitutionem Sixti Quinti similes pænas præfatis superioribus & fratribus ponentē debent secũdũ præfatam constitutionē intelligi, & limitari, ita vt solum illi in has pœnas incidant, qui inuenti fuerint ex defectu huius inquisitionis & obseruationis huius formæ criminosos debitis, aut ratiocinijs obnoxios ad habitum & professionem admisisse, non autem illos qui licet in inquisitione fuerint deficientes, habiles tamen, & ab his impedimentis immunes receperunt: nam constitutio quæ fit ad declarandũ & roborandum aliam, iuxta terminos declaratę & roboratę est explicanda, & ijsdem limitationibus concludenda, vt articulo proximo dictum est, & infra latius dicemus. Vnde cum constitutio Sixti Quinti proponat prædictas pænas tantum contra recipientes temere inhabiles sine sufficienti informatione, non autem contra recipientes habiles etiam sine informatione, vt probatum est in superioribus eadem limitatione debet hæc concessio sanctissimi Domini nostri Clementis Octaui recludi, cũ easdemmet pænas proponat, imo addat sententiam excommunicationis ipso facto ad roborandum ea quæ â Sixto Quinto fuerunt instituta, neque credendum est de benignitate apostolica tã graues pænas contra recipientes habiles proponere voluisse propter solum defectum in inquisitione cõmissum cum intentio Pontificis sit vt recipiantur habiles & in hoc casu de facto recepti sint habiles.

(?)

ARTI-

ARTICVLVS V.

Vtrum religiosi professi post promulgationem constitutionis Sixti Quinti in curia non seruata forma dictæ constitutionis si nullo impedimento eorũ, quæ aßignantur in ea fuerint irretiti sint in foro exteriori professi.

RESpondeo dicendo, quod vt hæc grauis quæstio, prout decet examinetur titulus quæstionis explicari debet: pro quo sciendũ est, quod Sixtus V. ordinauit vt legitimi, criminosi, & illi qui supra vires facultatũ suarũ sunt debitis onusti, & qui ratiocinijs dãdis sunt obligati sint perpetuo inhabiles ad profitendum in religionibus, accidit, vt aliqui ab his omnibus impedimentis immunes ad religionem sint per professionem assumpti, non facta ex acta & accurata informatione eorum impedimẽtorũ, prout Sixtus V. fieri præcepit. Quæritur vtrum ij sint vere religiosi in foro exteriori; & vt certa ab incertis secernamus. Respondeo dicendo certum esse illos qui post promulgationem in curia, constitutionis primæ Sixti V. sint professi sine aliqua inquisitione, & informatione præuia, quę in eadẽ constitutione desideratur, esse non solum in foro cõscientiæ, sed etiam in foro exteriori vere professos & religioni obligatos, si nullo impedimento rũ eorũ quæ apponũtur in præfata cõstitutione fuerint irretiti, si professi sunt à die vigesima septima mensis Decembris, anni Incarnationis Dominicæ millesimi quingentesimi octuagesimi septimi, in quo fuit publicata prima constitutio, vsque ad septimam diem mensis Nouembris, anni Incarnationis Dominicæ, millesimi quingentesimi octuagesimi octaui, in quo fuit publicata in curia secunda constitutio Sixti Quinti, declaratoria primæ. Pro cuius cõclusionis explicatione & probatione, est notandum quod Sixtus V. in sua prima constitutione non irritauit susceptionem habitus, & professionem eorum, qui nullo impedimentorum prædictorum detenti ad susceptionem habitus & professionem fuerunt admissi, sed tantùm prohibuit, ne ad religionem admitterentur sine præuia informatione, & eiusdem informationis approbatione, prout in præfatis literis plenius continetur solum enim irritauit, susceptionem habitus & professionem illorum, qui debitis & ratiocinijs obnoxij & delictis obligati, aut illegitimi nati sunt; ipsos perpetuo inhabiles ad religionem declarando; prout in secundo dicto infra latissime manifestabitur. Vnde colligitur, quod professi post datam & promulgationem dictæ primæ constitutionis, nullo impedimento detenti; sunt vere professi, & sunt vere religiosi, etiam si de ijs, quæ præcepit idem Sixtus Quintus, non fuerit facta exacta inquisitio cum receptio habitus & professio eorum non fuerit à Sixto Quinto irritata & annullata; at ideo dixi in conclusione eos esse vere religiosos si professi sunt à die vigesima septima mensis Decembris, anni Incarnationis Dominicæ millesimi quingentesimi octuagesimi septimi, vsque ad septimam diem inclusiue Nouembris, anni Incarnationis Dominicæ millesimi quingentesimi octuagesimi octaui; in quo fuit publicata in curia secunda constitutio Sixti Quinti declaratiua primæ, in ea enim quædam continentur verba quæ me, & alios multos viros inclinate fecerunt in eam opinionem, vt iuuenes præfatos nullis impedimentis obnoxios, crederemus non esse professos post publicationem dictæ constitutionis secundæ, si superiores in inquisitione & informatione facienda defecisse fuerint conuicti: secundum quam opinionem in curijs & tribunalibus ita fuit iudicatum, & multi, proh dolor, in religione vere professi à religione exierunt, & in mundo seculariter viuunt, quæ secunda constitutio Sixti Quinti quantum ad hoc, non fuit hactenus intellecta, & sic statim in secundo dicto demonstrabimus & ante oculos omnium proponemus eius verum & planum intellectum, & in nullo quantum ad hoc voluisse primam constitutionem reuocare.

Secundo respondeo, quod religiosi professi post promulgationem secundæ constitutionis Sixti Quinti, nullis ex præfatis impedimẽtis irretiti, sunt vere religiosi, & pro fessi

fessi in foro interiori, & exteriori, etiam si de eorum moribus & vita, & de alijs contentis in præfata constitutione non fuerit facta inquisitio, & informatio, & licet aliqui viri docti hanc partem voluerint probare ex concessione sanctissimi Domini nostri Clementis Octaui, indulta minoribus pro his Hispaniarum partibus, in qua post quā ponit grauissimas pęnas superioribus, & fratribus, non seruantibus præscriptam in ea formam recipiendi iuuenes, statim addit, *decernentes susceptionem habitus & professionem, ac inde secuta quæcunque valere. Perinde ac si iuxta tenorē dictæ constitutionis facta fuisset.* Quasi velit dicere in ea constitutione summus Pontifex, quod puniantur prælati & fratres in inquisitione, & informatione deficientes, sed nihilominus susceptionem habitus, & professionem ac inde secuta valere, ac si iuxta tenorem dictæ constitutionis facta fuissent. Hi tamen salua pace in intellectu huius constitutionis sunt allucinati, non considerantes fuisse supplicatum â Summo Pontifice, vt non tantum reciperentur iuuenes in generalibus, & prouincialibus capitulis, sicut præceperat Sixtus Quintus in sua constitutione, sed quod quocunque tempore extra capitulum possunt recipi, & sic recepti possint valide profiteri. Cui supplicationi annuens cōcedit, vt quocunque tempore extra capitulum possint iuxta formam ibi traditam admitti iuuenes ad susceptionem habitus, & professionem ac inde secuta quæcunque valere, ac si iuxta tenorem dictæ constitutionis Sixti Quinti, de qua supra fecerat mentionem facta fuissent, id est, ac si in capitulo generali, aut prouinciali recepti fuissent. Ad nostram igitur opinionem comprobandam præcipuum fundamentum est constitutio prima Sixti Quinti, cuius tenorem in pręsentiarum opeię pretium esse duxi referre vt veritas nostri dicti omnibus appareat, ait enim Sixtus Quintus loquens de iuuenibus recipiendis ad religionem, *Authoritate Apostolica, & tenore præsentium, etiam perpetuo statuimus, & ordinamus, iuuenes aut viros adultos maiores sexdecim annorū, non aliter in aliquam religionē recipi posse, nec debere nisi prius de eorū parentibus patria deque anteacta vita, & moribus diligēter inquiratur, & ex accurata informatione, & fide digna relatione, cōpertum, & exploratum sit eos neque aliquorum criminū, qualia sunt homicidia, furta, latrocinia, & alia similia aut grauiora reos vel suspectos existere, vt propterea dānati sint, aut ne dānentur formident, nec ingenti ære alieno supra vires facultatū suarū grauatos, vel redēdis ratiocinijs ita obnoxios, vt ex huiusmodi causa, lis vel molestia, eis iā illata sit, vel timēdū sit ne inferatur, nisi denique cōstet, ipsos non humana aliqua ratione, sed tantū deuotionis & pietatis feruore, vitā religiosam sponte, & ex animo elegisse, de his omnibus in generali, vel prouinciali capitulo plena, & indubitata fide facta, tā superioris generalis, seu prouincialis, quam diffinitorum consensu approbata, & ad habitum regularem admissi fuerint.* Hæc Sixtus V. in quibus verbis, solum præcipit Sūmus Pontifex, vt præfata fiat inquisitio, & præscripta forma ab eo proposita seruetur, at non irritat susceptionē habitus, neq; professionē istorū iuuenum receptorū, si prædicta forma prętermittatur, sicut irritat susceptionē habitus illegitimorū, & eorū qui sunt crimine irretiti, ingēti, ære alieno grauati, & ratiocinijs reddēdis abnoxij. Vnde licet grauiter peccent prælati regulares, hoc pręceptum papale, in re tā graui non adimplentes propter quod possunt à suis superioribus grauiter puniri: receptio tamen ad habitum, & professio pręfatorum iuuenum, qui nullo dictorum impedimentorum sunt detenti erit valida, cum in hac cōstitutione nō irritetur, vt ex eius litera clarè constat, vbicunque enim ponit clausulā irritantē loquitur in particulari de illis, qui aliquo impedimento ex supra dictis detinētur, & vtitur nominibus relatiuis quę secū-

dum

dum ius restringunt, & limitant pœnam ad illos solum de quibus in particulari, in clausula proxima loquebatur, quorum relatiuorum natura, petit vt ea constitutio minime extendatur ad alias personas, & clausulas remotas iuxta tradita in iure, *a* & notata, per Cardinalem Menochium, Rolandũ, & Soccinum, iuniorem, & est doctrina Bartoli & Iasonis.

a L. 1. §. deinde ff. de postula. l. eamé ad iect. ff. deleg. 3. Menoc. cõs. 133. nu. 21 & cons. 134. n. 19. Roland. conc. 82. nu. 16. Socin. iunior colum. pe. con 139. n. 2. Bart. le. omnes populi n. 1. ff. de iusti. & iure, & ibi Iason. n. 3.

Et vt clarius prædicta intelligantur aduertendum est, quod in constitutione prima Sixti V. in tribus casibus tantũ ponitur clausula irritans primo, loquendo in particulari de illegitimis ex incesto, vel sacrilegio quorum receptio ad habitum, & professio irritatur, & ipsi inhabiles ad religionẽ efficiuntur. Secundo ponitur clausula irritans, loquendo magis in generali de alijs illegitimis, qui non sunt ex incestu, neque sacrilegio procreati, quos conuenit posse admitti ad religionem de communi, & vnanimi consensu totius capituli generalis, aut prouincialis, aut omnium dissinitorum, habita exacta informatione suorũ morũ, & vocationis & statim addit. *Si quis autem eorum alias, prout præfertur recipiatur, professio similiter nulla sit,* in quibus verbis, iuxta doctrinam supradictam, & proprietatem & rigorem verborũ relatiuorum, *si quis autem eorum,* solum irritatur professio illorum, qui non obstante sua illegitimitate professi sunt non habita dicta informatione, & vnanimi cõsensu. Tertio ponitur clausula irritans. Quando expresse loquitur de criminosis, & de debitis & ratiocinijs obnoxijs, loquẽs enim de illis, ait Summus Pontifex. *Omnes autẽ & quoscunque, vt dictum est criminosos, aut ære alieno, ac rationibus reddendis obligatos ad religionem perpetuo inhabiles declaramus, & si qui eorum contra præsentem nostram cõstitutionem temere admittentur, tam susceptionem habitus quàm professionem, & inde secuta ex nunc, prout ex tunc pari modo irritamus.* In quibus verbis certum, & euidens est non irritari professionem eorum, qui nec sunt criminosi, nec suspecti de crimine, nec obligati debitis, aut rationibus reddendis. Vnde cũ in tota constitutione non ponatur clausula irritans nisi in dictis tribus casibus solum manifeste sequitur, & non potest negari, quod professio illorum, qui nullo prædictorum impedimentorum sint irretiti, non irritatur per eam, cum hic casus in nullo prædictorum impedimentorum comprehendatur, supponimus enim nos loqui de illis qui non sunt criminosi, neque debitis obnoxij, neq; rationibus reddẽdis obligati, nõ loquor autem de impedimento illegitimitatis cum hoc impedimentum iam sit per Gregorium Quartum Decimum sublatum.

Et confirmatur nostrum dictum per quãdam doctrinam Bartoli *b* receptam per Felinum, & alios communiter. Dicunt enim & docent clausulas irritãtes non debere referri, ad id quod incidenter, & accessiue tractatur, sed ad id quod ex cõsulto, & principaliter prætenditur. Vnde cum lege huius constitutionis principaliter prætendatur excludi â religione illegitimos, & criminosos & debitis, & ratiocinijs obligatos, & diligentia in inquisitionibus facienda, vt quid solum accessoriũ proponatur, vt facilius hic finis consequatur, sequitur manifeste secundum præfatam doctrinam, quod clausula irritatoria posita in fine constitutionis, non debet neque potest referri ad illud, quod agitur solum de informationibus faciendis cum ipsę tanquam quid accessorium fieri præcipiantur, vt sic legitimi expellantur, & alij criminibus debitis ratiocinijs reddẽdis obligati, ad religionem minime recipiantur, quod fuit principale intentum huius constitutionis, & cessantibus dictis impedimentis in aliquibus non erit illorum professio irrita & nulla ex solo defectu informationum cum informationes, vt quid accessorium in præfata constitutione fieri præcipiantur.

b Barto. in l. fi. §. tiria ff. de libertate legata Felin. in ca. causam quæ de resc. n. 4.

Probatur deinde nostrum dictum ex alia doctrina Panormitani, *c* qui agens ex proposito quomodo debeant explicari & intelligi clausulæ, quæ ponuntur in fine legum aut in aliquo articulo, aut dispositione illarum, ait quod clausulæ irritatoriæ, sicut est clausula *capit. quia propter de electione* in qua dicitur, quod electio aliter facta nõ teneat, & aliæ clausulæ similes odiosæ & iuris communis correctoriæ non possunt, nec debent referri ad omne, quod in lege dicitur

c Pan. in ca. Eccle. vestra de elect. not. 6, & in ca. 2. requiris de appel. n. 10.

citur, sed quod debent restringi & omnimodo possibili limitari, & sic ait idem Panormitanus, *d* quod ad hoc vt clausula referatur ad omnia præcedentia debet esse vniformis ratio de omnibus, at si potest reddi diuersi ratio quare clausula referatur magis ad vnum quam ad alterum ex præcedentibus tunc non debet referri ad omnia, sed solum ad illud ad quod maior ratio dictat, vt referatur, vt etiam annotauit Felinus *e* cū Bartolo, iuxta quam doctrinam videtur indubitabile, quod irritatio professionis non debet nec potest referri ad casum; in quo nouitij non præcessit informatio, sed solū ad casum in quo professus fuerit aliquis illorum qui aliquo prædictorum impedimētorum erant detenti, scilicet, quando erat illegitimus, aut criminosus, aut debitis, aut ratiocinijs reddendis obligatus, cum dicta clausula irritans sit odiosa & iuris communis correctiua, & per consequens debere restringi ad impeditos aliquo dictorum impedimentorum, & minime debere extendi ad eos qui sunt admissi ad professionem, sine præuia informatione nullo alias impedimento ligati, cum tanta sit inter eos diuersitatis ratio, & cum admittere primos ad religionem sit quid causans religioni maximum detrimentū prout clarè insinuat summus Pontifex. Quod detrimentum, & præiudicium ex receptione habilium, sine præuia informatione minime causatur, siquidē ipsi habiles habent sufficientiam necessariam ad bonum religionis, & in ipsis nullū impedimentum ex prædictis inuenitur. Colligitur ergo ex supradictis, quod constitutio Sixti Quinti prima prohibens ne tales iuuenes etiam alias habiles recipiantur, nisi de eis fiat diligens, & exacta inquisitio probata à patribus, prout in ipsa constitutione refertur. Cum non irritet expresse susceptionem habitus professionem eorū nec aliæ clausulæ irritatoriæ in eadem constitutione adiectæ ad eos iuridicè possint referri, quod inquisitio exacta pro ipsis fieri præcepta non est substantialis ad actū professionis, sed est tantum quædam solemnitas probatoria, secundum quandam Baldi *f* doctrinam, dicentis quod solemnitas testiū in dubio est probatoria, non autem substantialia, nisi lex vltra annullando procedat, quæ doctrina approbatur, & commendatur à doctoribus in additionibus *g* ad Bartolū. Et ita intellexerunt patres doctissimi hanc Sixti Quinti constitutionē, inter quos fuit ille doctissimus, & reuerendissimus pater noster Frater Franciscus à Tolosa totius nostri ordinis olim generalis, & postea meritissimus Episcopus Tuytensis, qui in facti cōtingentia iudicauit, quēdam nullo impedimento astrictum in nostra religione professum vere esse religiosum, etiamsi de ipso nō fuerit facta exacta inquisitio, & cum ego in hac quoque iuxta hanc primam Sixti V. constitutionem fuerim opinione de me parum in re tam graui confisus eam, cum doctissimis viris huius Academiæ Salmanticensis communicaui præcipuè cum doctissimo Doctore Gabriele Henriquez Iuris consultorū primario, qui hanc sententiam viso tenore præfatæ constitutionis libentissime fuit secutus, quam etiam vt indubitabilem amplexati sunt doctissimi religiosi nostræ sacræ religionis, & Societatis Iesu, & de hoc summopere sum gauisus; tot enim, & tam doctis patribus sociatus tenendo hanc partem contra multorum torrentē de singularitate non possum argui, quam singularitatem in rebus moralibus semper fugiendam duxi.

d Pan. vbi su.

e Felin. vbi su. Bart. in l. præter la. 2. §. eritq; ff. de vi bono. rap. & in le. talis scriptura ff. delega. 1. vbi omnes.

f Bald. in c. 1. in vitim. col. quæ sit inuestit.

g Additio ad Bart. in l. 1. lit. c. ff. de cōdic. indebit.

Sed contra hanc partem omnes viri doctissimi, vsque modo tenuerunt propter secundam constitutionem Sixti V. declaratoriam primæ, in qua ipse Summus Pontifex videtur declarare absolute esse nullas professiones omnium, nisi præcedat exacta inquisitio, & forma in dicta constitutione præscripta. Videamus igitur tenorem huius declarationis, vt eius argumentum penetremus. & de eius efficacia, aut inefficacia verba faciamus: tenor igitur est.

Quod autem pertinet ad professionem tam illegitimorum, quam eorum, qui post XVI. ætatis annum expletum regularem habitum susceperunt, quia tunc demum verè & propriè religiosi effici dicuntur, cum professionem emittunt, declaramus eos, qui ante prædictam constitutionem nostram editam habitum susceperint, & post ipsius promulgatione cupiunt profiteri non alias ad professionem admittendos esse, quā facta inquisitione, & seruata forma in ip-

in ipsa constitutione præscripta. Et eorum qui post dictam promulgationem etiam ignoranter non habita dicta inquisitione, & non seruata forma ad professionem admissi fuerint professionem nullius esse roboris & momenti. Hæc Sixtus Quintus in sua secunda constitutione, per quam vt dixi tenent omnes viri professionem omnem esse irritam & inualidam etiamsi nullo impedimento detineantur ex eo solum, quod de ipsis non fuerit facta exacta inquisitio, & ita vt dixi fuit apud multa tribunalia iudicatum, & executioni mandatum, sed cum in prima constitutione professio talium non irritetur, prout visum est in superioribus rem exactius considerans cœpi de hac opinione dubitare. Et occurrerunt mihi multa in corde meo reuoluta, quibus pensatis non potui mihi persuadere Pontificem maximum in sua secunda constitutione, primam in hoc casu reuocare voluisse. Cum non præsumatur legislator, qui cum consilio edit legem se ipsum statim corrigere, & cum legislator rescribēdo cum iure communi, atque ratione magis quam fieri potest se conformare præsumatur iuxta quoddam celebre dictum Baldi *h* quem sequuntur Ruinus Decius, & Parisius. Et certe ratio nō dictat, vt præfati cum sint habiles ad profitendum propter omissam minimam iuris positiui solemnitatem à religione, tanquam non verè religiosi expellantur, & ea quæ Deo promiserunt obseruare non teneantur, à qua ratione Papam recedere minime præsumere debemus præcipuè in hoc casu, in quo, vt supra ostendimus cessat ratio propter quam ipse hanc rigorosam edidit constitutionem. Cū loquamur non de illegitimis, neque de criminosis nec debitis, aut ratiocinijs dandis grauatis quos tantum à religione voluit excludere vt alij ab his impedimentis immunes in religione professi quietè, & religiosè in communitate possint viuere. Sed his omissis veniamus, vt ita dicam ad manus sumentes arma, quibus nostram opinionem comprobemus, & sic oportet vt ad interpretationem huius secundæ constitutionis accedamus. Ipsius enim verus intellectus, scutum erit inexpugnabile, quo nos à telis contrariorum protegemus, nullum enim aliud fundamentum habent contrariæ partis assertores, quo efficacius muniantur.

h Bald. in l. ex facto ff. de vulg. & pupil. Ruinus consi 60.a. n.5. Decius consi.64.co pen.n.7. Parisius consil. 11.lib.3. nu. 107.

Pro explicatione igitur est notandū, quod cum turpius eijcitur quam non admittitur hospes, vt communiter dicitur, prælati religionum ægrè ferebant facere informationes de his quos ante promulgationem huius primæ constitutionis Sixti V. ad habitum regularem admiserunt & perseuerantes in nouitiatu profiteri cupiebant, considerantes, quod si informationes non essent iuxta formam ipsius constitutionis factæ necessario debebant eos à religione expellere, & habitu nouitiatus spoliare in opprobrium eorum, & suorum propinquorum, & aliorum qui perseuerantiam talium in religione desiderabant. Et multo magis ægrè hoc ferebant, si tales ante promulgationem præfatæ constitutionis recepti ignoranter post promulgationem erant professi cum id non solum in opprobrium sui & suorum propinquorum, sed etiam in opprobrium religionis redundaret, imo & in damnū maximū ipsius monasterij in quo erant professi cederet cum hæreditas forte per professionē acquisita ipsi monasterio posset ab eo auferri si præfatæ inquisitiones, & informationes ita factæ essent, vt per eas tales professi pro nō professis possent iudicari, ideo apud Summum Pontificem duo dubia circa hoc fuerunt proposita. Primum dubium fuit de his qui ante promulgationem dictæ primæ constitutionis habitum receperunt, & cupiebant profiteri. Vtrum scilicet de his necessario esset inquisitio facienda, & forma præscripta seruanda, & respondet Summus Pontifex quod sic, quæ responsio nihil contra nos. Secūdum dubium fuit de his qui ante promulgationem habitum susceperunt, & post eam ignoranter professi sunt non seruata præfata forma. Vtrum scilicet eorum valuerit professio, & respondet Summus Pontifex professionem eorum nullius esse roboris, & momenti, & hoc est contra nos. At hoc ita absolutè definiuit, quia propter causas superius adductas prælati maximè ægrè ferebant facere informationes de prædictis, & vt eos ad eas faciendas astringeret rigorosè respondet talem professionem nō habita dicta forma nullius esse momenti, si enim in hoc casu professionem non irritaret, sed tantum fieri informationem, & seruari præfatam formam præciperet hoc præceptum ad euitandum dictum opprobriū & ne perderet monasterium hæreditatem acqui-

acquisitam prælati non adimplerent, & ad religionem illegitimi criminosi debitis & ratiocinijs obligati reciperentur, quod Sixtus V. in sua constitutione voluit ex professo & principaliter exterminare. Quod autem Pontifex in hoc secundo dubio loquatur de receptis ante dictæ constitutionis promulgationem patet ex relatiuo, *& eorum*, quod iuxta superius explicata ad immediatã clausulã refertur, in qua tantũ de receptis ante promulgationem constitutionis erat sermo. Cum igitur Summus Pontifex in hoc casu particulari, in quo tam grauis vrget ratio irritauerit professionem eorum, qui non seruata forma etiam ignoranter professi fuerint, non est cur hæc declaratio extendatur ad omnes qui post promulgationem dictæ constitutionis recepti sunt & professi, in quibus nullum erat impedimentum, quo ipsi essent inhabiles ad profitendum, vt scilicet eorum professio sit nulla ex eo solum, quia forma præscripta est prętermissa, Cum prælati non ægrê ferant facere de his informationes ante susceptum habitum, & sine opprobrio ipsorum & suorum parentum possint facili negotio, cum reuerentia debita ad religionem non admitti. Et licet eadem & similis ratio militaret in receptis ad habitum, & professionem post promulgationem dictæ constitutionis, quæ militat in receptis ante promulgationẽ dictæ cõstitutionis, & quæ militat in receptis ante promulgationem, & professis, post promulgationem licet ignoranter, cum præfata Syxti V. declaratio sit correctoria, & odiosa non debet ad casum similem extendi, prout tradit quædam Glossa *i* communiter recepta, & præterea non extẽditur ad simile, vbi est aliquis casus in quo constitutio extenditur ad præterita secundum Ioãnem Andreã, *k* & Baldum quos sequitur Felinus, vnde cum hæc declaratio extendat aliquo modo cõstitutionẽ primã ad prętерita, scilicet ad eos, qui ante eam habitum susceperunt, non debet vniuersaliter extendi ad futura, id est ad illos qui post promulgationem ipsius habitum susceperunt, & professi sunt nullo impedimento astricti, quo minus eorum professio valeret.

i Gloss. in clem. vt hi qui de ætat. & qualit. K Andre. in ca. detestanda de conc. præbend. li. 6. Bald. in ca. 1. iuxta fi. in tit. an marit. succedat vxori in feud. Felin. in cap. de constit. n. 12

Secundo respondeo, quod Summus Pontifex loquendo de his qui ante promulgationem constitutionis habitum susceperũt, & post promulgationem ignoranter sunt professi, solum ait quod eorum professio sit nulla, si non præcessit informatio, & forma præscripta in dicta constitutione, quæ cum sit declarauit primæ constitutionis debet explicari iuxta terminos præfatæ constitutionis: nam constitutio, quę fit ad declarandum & roborandum aliam intelligenda est, & limitanda iuxta terminos declaratæ & roboratæ, prout ait ius *l* & sentit quædam Glossa, quam putat singularem Cardinalis addens, quod easdem limitationes, & extensiones, quas recipit declarata & roborata debet recipere declarans, & roborãs. Quam opinionem sequitur Felinus, referẽs enim se ad aliud intelligitur secũdum illud vt dicitur in iure. *m* Et sic in hac declaratione vult dicere Summus Pontifex, quod non valet professio illorum, qui professi sunt, sine dicta solemnitate, si tales sunt impedimentis pŏsitis in prima constitutione irretati, cum ipsi prout explicatum est in superioribus sint inhabiles ad profitendum, ita enim explicata, & limitata est dicta prima constitutio, at non negat Summus Pontifex quod valeat professio habilium ad profitendum, etiamsi in informatione adsit aliquis defectus, cum respectu talium iuxta primã constitutionem, tantum præcipit Summus Pontifex, vt fiat informatio, & approbetur, non tamen eorum irritat professionem, si prędicta forma prætermittatur. Hæ interpretationes sunt satis congruæ constitutioni tam rigorosæ & odiosæ, quę fauorabiliter, & non strictè est interpretanda quatenus proprietas, & mens legislatoris hoc patitur: nam lex condemnans simpliciter ad pænam capitalem intelligitur de exilio, vt post Glossam *n* tradunt Abbas Aretinus, & Alciatus, non cum sit odiosa fauorabiliter declaratur.

l Auth. constitutio. quæ inouat. § vnde vers. in illis collat. 3. Glos. vbi Cardina. or posi. 3. in c. statut. v. consuetu. de elect. Fel. in c. 1. de iur. iurand.
m L. in testamento. ff. de cond. & demõstrat.

n Glos. in l. 1. v. ca. C. ne hære. vel iudæi Abbas in c. quanto de iur. iurando Aret. in trac. mala. v. & ca putab spatu. lis Alciat. de præs. 3. part. pręs. vlum. 7.

ARTICVLVS VI.

Vtrum præfati religiosi recepti & professi post promulgationem constitutionum Syxti Quinti non seruata forma in ipsis præscripta, si nullo impedimentorum eorum, quæ assignantur in ea fuerint irretiti possint sine aliquo peccato petere apud tribu-

tribunalia Ecclesiastica, aut secularia, vt habitu spolientur, & non professi declarentur.

RESpondeo dicendo, hunc articulum à me in præsentiarum proponi ad magis confundendam audaciam eorum, qui audacter accedentes ad tribunalia Ecclesiastica in iudicio petebant, vt eorum professiones irritæ esse declararētur, abhorret enim à pijs auribus, quod in hac ætate vidimus, & manus nostræ contrectauerunt de multis solemniter in religione professis habilibus alias ad profitendum, qui propter informationes non exactè factas, vt illi maximi peccatores adulterantes, de quibus per Hieremiam *a* audacter, & inuerecundè apud præfata tribunalia comparuerunt postulantes, vt eorum professio irrita declararetur, & habitu regulari spoliarentur & laicali, aut clericali iuxta eorum antiquum statum induerentur, non considerantes non vi neq; coactè, neque dolo sed libere spontaneè, & deuotè se & sua Deo optimo maximo profitendo regulam consecrasse. Qui hæc non attendendo spiritu, & feruore & deuotione desolati in seculo viuūt, & vxoribus sunt ali qui eorum copulati, & in medio populorū habitant, vt seculares, ante quorum conspectum per aliquot & multos annos religioso habitu, vt veri religiosi incedebant. Ait Ioānes Andreas, *b* quem in hoc sequitur & laudat Felinus, quod nouitius exiens à religione in qua assumpserat habitum licet possit vti vestibus secularibus non tamen debet, vti lasciuis in memoriam pristinæ religionis, & hi qui miserunt manum ad aratrum respicientes retro non apti Regno Dei obliti suæ vocationis, obliti pudoris in conspectu populi, & in facie Ecclesiæ nō solum lasciuis vestibus aliqui eorum induūtur, & luxuriosè viuunt, & secularibus & profanis actibus implicantur. Ad confringendum igitur maxillas horum equorum emissariorum non solum volui in hac quæstione tractare & resoluere eos in foro exteriori esse verè professos, & à religione minimè gentium, tanquam non professos egredi nō potuisse, cum professio eorū in pręfatis constitutionibus non irritetur, neque ipsi ad profitendum inhabiles efficiantur, sed etiam volui probare, quod dato, quod ipsorum professio in dictis constitutionibus nulla redderetur (quod firmissime negamus) in foro tamen conscientiæ saltem vere esse professos, & apud præfata tribunalia petendo suam professionem irritam in foro exteriori declarari non solum contra honestatem, sed etiam contra conscientiam huiusmodi litem fuisse motam. Pro cuius rei explicatione aliqua fundamenta sunt iaciēda.

a Hierem. 3.

b Andr. in c cōsuluit. ex. de regular. Felin. in cap. quæ in eccle. de const.

Primum fundamentum est ex doctrina communi collecta à Felino *c* qui post quā posuit quandam regulam magistralem, scilicet canones omnes obligare aliquas fallentias prædictæ regulæ apponit, inter quas hanc sextam, in ordine subiungit dicēs *d* *Fallit sexto seu potius declaratur ista regula, vt non procedat in foro conscientiæ, vbi agitur solum de salute animę vt videntur probare verba Innocentij in capitulo quia propter de electione: vbi dicit quod quamuis in electione non fuerit seruata forma data á canonibus, dummodo interuenerit purus consensus eligentium, tenet tamen in foro conscientiæ, de quo dicto facit festum Dominus Abbas, in capitulo primo in fine de restitutione in integrū dicens quod valet in omni actu in quo est prętermissa solemnitas iuris positiui, vt in foro animæ non teneatur quis tibi de hoc facere conscientiam, ex quo non interuenit aliqua deceptio, & affuit consensus habentium actum explorate de iure naturali. Et idem de electo repetit Innocentius, in capite quinto celebrat, de clericorum excōmunicatione, & sequitur Dominicus in capite primo, in fine de sponsal. libro sexto, per illum textum probantem, quod actus potest esse nullus de iure positiuo, sed non de iure naturali. Et de electione eleganter notat Petrus de Ancharrano in regula beneficium, in septima*

c Felin. in c. 1. de const. n. 11.

d Ibid. n. 39.

septima quæstione de regulis iuris lib. 6. benefaciunt examinata per ipsum in regula possessor, in prima quæstione eodem titulo, & libro, & de hærede ex testamento carente solemnitate iuris, & habente consensum purum testatoris, an scilicet teneat in cõscientia concludit, quod sic cessante fraude, de quo per Cardinalem in disputatione incipienti, Bononiẽsi statuto, & ideo dixit Abbas in capite relatum el primero, de testamentis, quod contractus mulieris factus sine fraude valet in foro conscientiæ etiam non seruata forma statuti loquentis de consensu propinquorũ & idem Dominus Abbas in capite porrectum, de regularibus, dixit post Glossam secundam, ibi quod professio facta omissa forma, quæ traditur in regula, ligat quoad Deum. Hæc Felinus quã doctrinã intelligit idem Felinus, procedere nõ generaliter, sed solũ incertis casibus quos specialiter enumerat, quorum primus est quando canon, vel lex fundatur in præsumptione, ait enim, *quia si in foro animæ certum sit præsumptionem illam non esse veram præualet ibi veritas etiam quando lex induceret præsumptionem iuris, & de iure secundũ Ioannem Andræam in proposito in capit. is, qui fidem de sponsalibus, excuius verbis hanc doctrinam firmat Abbas ibi, & Petrus de Ancharrano, in dicta regula possessor, versiculo, adducit simile, & Baldus eleganter in capitulo cum quis, versiculo quæritur an lex positiua de iuris & facti ignorantia, hæc idem Felinus.*

Secundum fundamentum, supra dicta doctrina non solum habet locum in constitutionibus aliquid ordinantibus, & præcipiẽ tibus, sed etiam in habentibus decretum irritans quod ex superioribus colligitur, sed clarius patet ex doctrina Abbatis e Panormitani. *Ait enim sufficere quo ad forum conscientiæ, vt contractus teneat, secundum limites iuris naturalis seu gentium nam de iure, naturali, vel gentium sufficit solus consensus. Et hæc opinio mihi placet; & adduco singulare dictum Innocentij in capitulo, quia propter de electione: vbi dicit quod electus est tutus in foro animæ, si electio sua teneat de iure gentium, licet non fuerit seruata forma á iure positiuo, quia illa forma est introducta propter scandala, & deceptiones euitandas, vnde ex quo omnia illa cessauerunt, & interuenit verus consensus, satis est tutus, quo ad Deum, & tenebis semper mente istud dictum, quia valet in omni actu, in quo est prætermissa solemnitas iuris positiui, vt in foro animæ non teneatur quis sibi de hoc facere conscientiam; ex quo non interuenit ibi aliqua deceptio, & affuit consensus habentium actum explicare de iure naturali.* Hæc Abbas, ex cuius tam generali doctrina satis colligitur præfatam regulam etiam in decreto irritãte habere locum, quod patet ex capitulo, *quia propter*, ibi allegato, de electione, vbi non obstante, quod electio irritatur non seruata forma ibi descripta ait ipse Abbas eam decisionem non procedere in foro conscientiæ, & valere electionem si in ea interueniant ea, quæ de iure naturali requiruntur.

e Abbas in c. 1. in fine de resti. in inte.

Quod insuper probatur: nã Pius Quintus in extrauagante, *cum onus Apostolicę solicitudinis*; Irritat contractum census redimibilis, si non fuerit initus cum numerata pecunia in ipso cõtractu, corã notario & testibus, vt patet ex eius verbis ibi, *rur-*

Rursum nisi vere, in pecunia numerata præsentibus testibus, & notario, & in actu celebrationis instrumenti non autem prius receptum integro iustoque pretio. Quibus rigorosis verbis, non obstantibus tenet Nauarrus, f explicans præfatam extrauagantem. *Quod si vendes censum debebat emptori centum ante propter aliquas causas recepta, & postea recipit illa centum in parte pretij emens tutò in foro conscientiæ potest recipere fructum, ita constitutũ absolutum, quia lex fundata in præsumptione non habet locum in foro cõscientię, quando veritas est in contrarium capite is, qui, capitulo, tua, de sponsali. & hic rigor soluendi totum pretium in constitutione cẽsus in pecunia numerata videtur inductus ad præcludendum viam malis dolis, & cautelis, quibus ementes male soluebant preciũ in pannis, & alijs mercibus antea, vel tunc traditis, vel in pecunia numerata ad eludendum, vel in alios fines varios, & malos, & ita nõ videtur includere, quo ad forum conscientię illos qui bona fide vtilius, vel æquè vtiliter anticipauerunt solutionem totius, vel partis census, ac si in ipsa constitutione soluerentur.* Hæc Nauarrus. Deinde probatur, nam lex g præcipit quod testamentum non fiat, sine certo numero testium, & quod alias sit irritum, & nullum. Qua lege non obstante opinio est receptissima, quod testamenta, quæ fiunt sine hac solemnitate sunt valida in foro conscientiæ, licet in foro exteriori, nulla iudicentur, & ita tenent quam plurimi Theologi, & vtriusque iuris Doctores, allegati à Couarruuias, h & Soto. Cuius opinionis præcipuum fundamentum est, quod lex quæ præsumptionem præsefert in animæ iudicio locũ sibi non vendicat, quia in eo constat veritas & cessat præsumptio, & solemnitas iuris ciuilis in testamentis ideo requiritur, vt euitentur falsitates, quæ in eis committi solebant vt dicitur in iure i sed si constat absque aliqua suspicione voluntas testandi, cessat hæc præsumptio: igitur in conscientia valent testamenta facta sine solemnitate iuris, dummodo constet de voluntate testatoris, hoc fundamentum latius probabitur infra in conclusione secunda, & in responsione ad argumenta.

f Nau. in cõmun. de vsuris. n. 88. iuxta fin.

g L. hac consultissima C. de testam. instit. eodem ti. §. vlt.

h Couarr. in c. cum esses. de testam. n. 4. & 5. Soto li. 4. de iustit. q. 5. à 3.

i L. fin. C. de fideicommi. §. 1. instit. de testam.

Tertium fundamentum est, quod constitutio Syxti Quinti, super receptione nouitiorum est lex fundata in præsumptione, vt patet ex eius literæ contextu, ibi, *cæterum quoniam se vitia ingerunt, & se se virtutes mentiuntur, ac multi decoctores post dilapidatam rem familiarem & contractam ingentem vim æris alieni, aut interuersam alienam pecuniam eorum fidei creditam, aut ratiocinia effugiunt, alij post furta, latrocinia, rapinas, homicidia, alia vefacinora patrata, etiam banniti, ac dãnati seu qui meritas pro suis delictis pœnas metuunt non pia intentione, sed ad euitandum legum, & iudiciorum seueritatem, quia tutô in seculo viuere non possunt. Tunc demum quærunt á religione auxilium, quando aliunde illud non sperant. vnde sub habitu, & nomine religiosorum animum religioni inimicum, & inueterata vitia retinent, neque alios, qui sancta vocatione vocati sunt patiuntur tranquillè diuinis obsequijs interesse in grauem Dei offensam religionis opprobrium & scandalum plurimorum, vt his quoque subterfugijs, & impunitatis spes omnis tollatur,*

aut ho-

authoritate Apostolica, & tenore præsentium, etiam perpetuo statuimus, & ordinamus iuuenes, aut viros adultos maiores sexdecim annorum, non aliter in aliquam religionem, recipi posse, neque debere, nisi prius de eorum parentibus, patria deque anteacta vita & moribus diligenter inquiratur, &c. Ex quibus verbis colligitur ipsam fundari in præsumptione, vt patet ex ea, ibi, *non pia intentione sed ad euitandam legum & iudiciorum sæuitatem, quia tuti in seculo viuere non possunt,* &c. & ex ea, ibi, *adultos maiores sexdecim annorum,* in quibus verbis innuitur ideo adultos sexdecim annorum, & minores in præfata constitutione non esse comprehensos, quia in eis cessat præsumptio ipsius, non enim præsumuntur ipsi, in tali ætate decoctores fuisse rei alienæ, & ratiocinijs reddendis esse obnoxios, & delicta digna supplicio, apud tribunalia cõmisisse. Probatur insuper quia ea constitutio Syxti Quinti in eo quod determinat, quod qui commiserunt aliquod delictum in seculo, quod per viam denunciationis, inquisitionis, aut accusationis est deductum in iudicium, non possunt in religionibus profiteri, quia præsumuntur, ad religionem fugere, vt rigorem & sæuitatem iudiciorum euadant, est extracta á sacris Canonibus secundum quos si laicus post delictum à se commissum fiat clericus, aut religionem intret, hoc facere præsumitur in fraudem declinandi iurisdictionem regalem, & in causa criminali, potest puniri â iudice seculari, prout tradit Couarruuias, k & nos supra hoc tomo diximus. Et cum hoc in præsumptione fundetur defendimus in eodem loco, non habere locum in eo qui prius quam delictum commisit, votum clericatus, aut religionis emisit, cum in hoc casu cesset præfata præsumptio, & intelligatur ipsum non ad fugiendam pænam delicto debitam, sed pietatis & deuotionis causa statum clericatus, aut religionis assumpsisse. Vnde cum præfata constitutio fuerit extracta in eo quod agit de criminosis à dicto iure antiquo, cum ipsum ius antiquum fuerit in præsumptione fundatum, necessario debemus dicere ipsammet constitutionem in præsumptione fundari, & sicut ipsum ius antiquum cessabat in eo, qui fecerat votum clericatus, aut religionis quia in tali præsumptio cessabat. Ita etiam hæc constitutio saltem in foro conscientiæ debet cessare, in casu quo eius præsumptio cessat, cum constitutio quæ fit ad roborandum aliam intelligenda sit, & limitanda secũdũ roboratam, prout in superioribus satis diximus. Quod ipsum est dicendum de debitis ingentibus & ratiocinijs obnoxijs, de quibus nostra etiam agit constitutio, quos inhabiles ad religionem decernit, cum enim in hoc ex iure antiquo fundato in præsumptione originetur, prout constat ex traditis supra hac quæstione m sequitur eam quantum ad hoc in præsumptione fundari. His prælibatis fundamentis restat proponere conclusiones, vt ita hæc difficultas clarè & distinctè resoluatur, & vt videatur quam inuerecunde aliqui professi post constitutionem Syxti Quinti, qui alias erant habiles ad professionem emittendam nullum subterfugium habentes, nisi solum informationis defectum, habitum reliquerũt, ad quod obtinendum publicè contra suas religiones litem mouerunt.

Prima conclusio, licet prædictorum professio irrita sit (quod ego iterum, atque iterum nego) ipsi tamen, sine aliqua controuersia obligatione quadam naturali erant astricti ad perseuerandum in religione, defendit enim Couarruuias, m ex testamento minus solemni & irrito propter defectum solemnitatis, licet nulla, neque in foro exteriori, neque interiori nascatur obligatio, oritur tamen quædam obligatio naturalis, quæ insurgit ex honestate & debito morali, quod in simili specie tenet Diuus Thomas. n Quod à fortiori dicendum est in istis, qui per professionem se Deo dicauerunt sponte & deuotè, & religio eos in suo sinu tanquam filios charissimos recepit, educauit, sacris ordinibus aliquos eorum insigniuit, & bonis moribus instrui procurauit, qui saltem tanquam ingrati à iudicio erant repellendi ingratitudinem enim peccatum esse constat, quandoque mortale

K Couar. li. 6 practic. quæstionis. q. 32 n. 4. & q. 33. n. 2. & 5. hor tum. q. 10. a. 7.

l Sudi. dicta q. 10. ad. 8.

m Supra. hac q. ar. 2.

m Cou. in c. cum esset de t. st. n. 9.

n D. Thom. 2. 2. q. 100 ar. 4.

tale, si contingat contemptus beneficij accepti prout tradunt Diuus Thomas *o* & Caietanus; & quamuis religio quæ beneficium his intulit, ius actionis non habeat cum propter Deum optimum maximum id animo egerit liberali, & ideo remuneratio ei non sit debita ex legali obligatione, non tamen debemus ipsos absoluere à quadam honesta & morali obligatione; prout idemmet Diuus Thomas *p* probat ratione cuius honestæ, & moralis obligationis apud Macedonas actionem aduersus ingratos lege datam fuisse testatur Couarruuias, *q* & idem apud Athenienses statutum fuisse affirmat se legisse Ludouicus *r* Cælius, quod ex Valerio Maximo constat eandem actionem aduersus ingratos apud Persas datam fuisse scripsere Xenophon *s* & Themistius in commentario de amicitia. Quæ leges licet fuerint abolitæ, & apud nos non sint receptæ cum nulla actio in Republica detur aduersus ingratos, qui mortali etiam crimine ingratitudinem committunt ne tot lites oriantur propter vtilitatem Reipublicæ, his enim actionibus non sufficerent omnia fora authore Seneca *t* non tamen est abolita obligatio naturalis in quadam honestate & moralitate fundata, sicut etiam ad euitandas tot in Republica contentiones expensas iurgia & lites nulla datur ex pacto nudo actio iure *v* ciuili, tamen æquitatem naturalem sacri Canones *x* secuti actionem ex pacto nudo dederunt & attento eodem iure ciuili ex eodem pacto nudo nasci obligationem naturalem, quam violare peccatum sit mortale tradidit quædam Glossa *y* communiter recepta. Ex quibus satis colligitur præfatos professos, & in religione enutritos saltem ex obligatione morali & honestatis non potuisse, neque debuisse apud tribunalia secularia, & Ecclesiastica reclamare eorum professionem nullam fuisse, & ab habitu regulari fore exuendos quos cum tanta charitate à religiosis amplexatos, & vt fratres admissos in religione receperunt.

o D. Thom. & Caiet. vbi sup ar. 3.

p D. Thom. 2. 2. q. 106. a. 4. 5. & 6.

q Couar. in c. cum in offi. de test. n. 9.

r Cælius li. 4. relect. antiq. c. 28. Valer. li. 5. ca. 3. §. Phocion.

s Xenoph. li. 1. de pædia Cyri. Stobæ. sermon. 42.

t Senec. li. 3. de benef. c. 7

v L. Iuris gentium 9. §. sed cum nulla. ff. de pact.

x c. 1. de pac.

y Gloss. in d. c. 1.

Secunda conclusio, illi qui nullis impedimentis ad profitendum innodati fecerunt professionem post constitutiones Syxti Quinti non seruata omnino forma in ipsis constitutionibus præscripta etiam dato, quod in foro exteriori non sint professi (quod iterum affirmo esse falsum) non solum ex debito honestatis debent perseuerare in religione & tenentur suam professionem ratificare, vt diximus in prima conclusione; sed etiam ex obligatione naturali & conscientiæ, cum sint in foro conscientiæ professi. Quod autem sint in foro conscientiæ professi probatur; nam constitutio Syxti Quinti eorum professionem (vt communiter dicitur) irritans est lex fundata in præsumptione, (vt probatum est in tertio fundamento) at lex fundata in præsumptione etiamsi habeat decretum irritans & sit annullatiua actus cessat in foro conscientiæ, vbi veritas constat in contrarium, vt probatum est latè in primo & secundo fundamento, ergo prædicta constitutio Sixti Quinti cum fundetur in præsumptione non habet locum in foro conscientiæ, vbi in contrarium est veritas sicut in nostro casu apparet. Hæc est fortissima huius opinionis basis, quæ ex responsionibus ad argumenta amplius probabitur.

Ad argumenta.

Primum argumentum, quod contra hanc opinionem potest opponi desumitur ex Concilio Tridentino *z* irritante matrimonium clandestinum, quod decretum fundatur in præsumptione, propter fraudes quæ in his clandestinis desponsationibus solebant euenire, & nihilominus cessante præsumptione facto scilicet matrimonio clandestinè cum consensu mutuo vero, & vtili vtrique contrahentium matrimonium est nullum etiam in foro conscientiæ, ita vt contrahentes, neque in foro exteriori, neque in foro conscientiæ teneantur adimplere promissum. Quod similiter videtur dicendum in nostro casu dato, quod constitutio Syxti V. annullet professionem eorum qui non seruata forma ipsius cõstitutionis se Deo per votum solemne sacrauerunt. Huic argumẽto respõdeo, quod ideo matrimoniũ clãdestinũ non valet etiam in foro consciẽtiæ, quia ipsum Conciliũ non solum dirigit verba ad ipsum contractum annullando, & irritãdo illũ, sed etiã inhabiles reddit cõtrahentes ad sic cõtrahẽdũ, in iure vero, quãdo verba dirigũtur ad personas ipsas inhabiles

z Sess. 24. de reform. mat. c. 1.

reddẽdo ad aliquem contractum faciendũ talis contractus non solum est irritus in foro exteriori, sed etiam in foro conscientiæ, vt patet de legibus, quæ prohibent translationem dominij in filios clericorum inhabiles, & incapaces illos reddendo ad huiusmodi dominij acquisitionem, talis enim contractus & dominij acquisitio non solum est nulla in foro exteriori, sed etiam in foro conscientiæ. At constitutio prima Syxti Quinti non reddit inhabiles ad profitendum illos, qui sine forma in ea præscripta professi sunt, sicut reddit inhabiles ad profitendum illegitimos criminosos ęre alieno onustos, & ratiocinijs reddendis obligatos prout in superiori articulo demonstrauimus, & ideo præfata constitutio solum irritans professionem eorum, qui sine præscripta forma professi sunt, qui erant alias habiles ad profitendum cum sit lex irritatiua actus (quod nos etiam negamus) & fundetur in præsumptione, cessante ipsa præsumptione, & adueniẽte veritate nõ habeat locum in foro conscientię, sicut non habent locum aliæ leges solum irritantes actum cessante præsumptione, in qua fundantur prout est statutum, k quod res Ecclesiæ non alienentur nisi præcedentibus tractatibus, & quod alias alienatio sit irrita & nulla, & tamen est opinio probatissima doctorũ, a quod si alienatio fiat sine dicta solemnitate est valida in conscientia, licet sit in foro exteriori irrita, & nulla. Ex quibus infertur, quod cum illegitimi, & criminosi & ære ingenti alieno onusti, & ratiocinijs reddendis obligati per præfatam constitutionem sint inhabiles ad profitendum statum religiosum; prout in superioribus satis diximus eorum professio erit nulla non solum in foro exteriori, sed etiam in foro interiori, cum verba constitutionis non solum dirigantur ad receptionem habitus & professionis, eam irritando & annullando, sed etiam ad ipsas personas eas inhabiles efficiendo. Quod ex quadam celebri doctrina Bartoli in tertio argumento adducenda satis probabitur. Et hoc summe est notandum pro intellectu pręfatæ constitutionis.

K 10. q. 2. c. enim.

a Sot. li. 4. de iust. q. 5. a 5.

Secundò arguitur, licet substantia à solemnitate differat, vt docet Alciatus b & professionis substantia consistat in quadam traditione in manu prælati per tria vota substantialia secundum regulam ab Ecclesia approbatam; prout satis diximus Supra; c & sic licet deficiente solemnitate iuris positiui in foro conscientiæ valeat actus si habeat alias illud, quod est essentiale de iure diuino, aut gentium, attamen sumendo substantialem formam actus alicuius pro eo, sine quo actus ipse non valet, neque effectum habere potest inquisitio præfata & informatio requisita in dictis constitutionibus videtur forma substantialis, & non tantum solemnitas, quædam probatoria ex traditis à Bartolo d Iasone, Baldo, & Alexandro, Decio, & Alberto Bruno, & ita tenet Couarruuias numerum testium in testamentis non esse de solemnitate probatoria tantum, sed de solemnitate substantiali, & sic in foro exteriori, & interiori testamentum sine præfata solemnitate esse nullum.

b Alciat. li. 2 parc. c. 16.

c Sup. hoc. 3 tomo. q. 48. ar. 1.

Huic argumento facillimo negotio, respondetur cum ipsum non desumatur ex aliqua lege, aut decretali expressè id definiente, sed ex quadam opinione multorum doctorum, à qua recedimus sequentes Bartolum, e qui loquens de forma substantiali testamenti, ait quod in vltima voluntate, quædam est forma substantialis verbi gratia voluntas defuncti, qua cessante de iure gentium, & naturali est irritum testamentum; alia est forma probationis quod ibi sint septem testes & similia, & ista licet cesset non tamen cessat obligatio naturalis, sed cessat probatio quantum ad obligationem ciuilem; & sic (ait Bartolus) hæres sciens voluntatem testatoris licet nullum sit testamentum propter hanc solemnitatem obligatur naturaliter soluere legata cum repræsentet personam testatoris, & sic repræsentatiuè ipsemet testator. Quod ibi Bartolus probat in hunc modum. Concessum est f priuilegium militibus, vt possint testari quomodo velint detracta omni solemnitate Iuris Ciuilis, & eos reponit in pristinum ius gentium, sed testamentum militis probatur per duos testes etiam non rogatos, vt in iure g probatur, ergo cessante illa solemnitate remanet Ius gentium, præterea ait Bartolus, obligatio naturalis contrahitur etiam sine consensu vbicumque æquitas naturalis, hoc est de iure gentium hoc dictat exem-

d Bart. in l. nemopot. ff. de le. 1. in vbi Iason. 1. lect. n. 17. Bald. in l. cum quis C. de iur. & fact. ign. col. 3. Alex. in l. 1 ff. de condit. indebit. col. 3. & ibi Iaš n. 17 Decius in l. 1. ff. de bono. pos. cõ tra tabul. co. 3. Brunus in tract. quotuplex sit forma f. 13. col. 2. Coua. in c. cum. esses n. 8. de testa.

e Bart. in l. 1 ff. de condit. indebit.

f L. 1. ff. de milit. testa.

g L. 1. & le. Lucius & le. Diuus ff. de milit. test.

exemplo hoc probatur, gero negotia absentis, & furiosi, vel ignorantis expendo vtiliter pro eo, certè ipse naturaliter, & ciuiliter mihi obligatur iuxta leges, *h* præterea ex maleficijs quis obligatur ciuiter, & naturaliter, & dicitur hoc esse æquũ ex æquitate, vt dicitur in iure, *i* & tamen ille qui delinquit & in quem delinquitur non consentit, æquitas ergo naturalis est, quæ producit hanc naturalem obligationem, sed de iure naturali æquum est; quod hæres adimpleat voluntatem testatoris, quantumcunque non sit solemnis: ergo tenetur hæres de iure naturali. Quod in casu de quo in præsentiarum agimus à fortiori debet admitti, licet enim voluntas testatoris diligenter mãdetur adimpleri in iure & maximis fauoribus eius implementum prosequatur, religionis tamen fauor superexcedit, vnde cum ius canonicum formam substantialem solemni voto præfixerit, & homo se per eam tradat Deo, ita vt dicat Diuus Thomas *k* hanc traditionem esse de iure diuino, & in religionis voto solemni propter hanc traditionem non posse Papã dispẽsare non debemus aliam formam substantialem superaddere, sine qua præfata forma substantialis â iure Canonico introducta non sortiatur suum effectum, nisi Papa eam vt substantialem exprimat, & de nouo constituat, quam Syxtus Quintus in præfatis suis constitutionibus non proponit, vt patet ex contextu literæ: ex quo clare colligitur præfatam inquisitionem, & informationem approbatam esse formam probatoriam, non autem substantialem, sicut solemnitas testium in testamento est forma tantum probatoria, vt forma substantialis scilicet voluntas testatoris possit executioni mandari. Quod autem fauor religionis petat, vt præfata solemnitas inquisitionis sit tantum probatoria non autem substantialis insuper probatur, nam fauore alimentorum debentur alimenta ex voluntate testatoris minus solemni, vt dicitur in quadam lege; *l* quæ non deberentur si solemnitas testium esset forma substantialis testamenti, cum forma substantialis ipsius etiam fauore alimentorum minimè deficere possit manẽte vero testamento, quod est voluntas de eo quod quis post mortẽ suã fieri vult.

Nec contra hanc doctrinam facit alia doctrina Baldi *m* dicentis, quod solemnitas testium in dubio est tantum probatoria non substantialis, nisi lex vltra annullando procedat. Nam respondetur ex hac doctrina satis inferri præfatos professos habiles ad professionem emittendam etiamsi sit defectus in informatione esse vere professos cum secundum veritatem, vt monstratum est in superiori articulo, cũ constitutio tantum præcipiat fieri informationem non tamen vltra procedat irritando, & dato quod in secunda cõstitutione Syxti Quinti irritetur professio (quod nos negamus) & sic secundum doctrinam Baldi videatur dicta solemnitas informationis substantialis cum constitutio vltra procedat irritando, at ego nego doctrinam Baldi esse veram, nam in Concilio Tridentino *n* præcipitur, vt in matrimonio vltra duos testes assistat parrochus, & non assistente parrocho matrimonium fit nullum, & nemo ausus est affirmare, quod assistentia testium & parrochi sit forma substantialis ipsius matrimonij. Nec Bartolus *o* contra doctrinam ipsius tanquam sibi ipsi contrarius tenet numerum testium non rogatorum esse formam substantialem testamenti, sine qua ipsum testamentum est nullum in vtroque foro, nam Bartolus in eo loco solum intendit probare, quod testator non potest renuntiare huic solemnitati dicendo quod eius testamentum valeat etiamsi septem testes nõ adsint, & hoc probat, quia hęc solemnitas fuit introducta in fauorem publicum ad euitandas fraudes, cui nemo priuatus potest renuntiare, secundo quia hæc solemnitas est, quædam forma substantialis probatoria, qua deficiente tanquam causa sine qua non testamentum est nullum.

Tertio arguitur: nã omnis actus consistit in volũtate & potẽtia, prout dicitur in iure *p* & notat ex Boetio Baldus, per cõstitutionẽ autẽ Syxti V. non potest quis sine solẽnitate, & forma in ea præscripta profiteri cum ab eo auferatur potentia, ex quo colligitur parũ voluntatẽ profitentiũ prodesse quantũcunq; ea manifesta sit. Respondetur quod in cõstitutione prima, & secunda Syxti V. prohibetur profiteri præfati habiles ad profitẽdum nisi prius fiat diligens, & exacta inquisitio iuxta formã ibi pręscriptã, nõ tamẽ ipsi reddũtur inhabiles ad profitendũ sicut reddũtur illegitimi criminosi debitis & ratiocinijs dandis onusti & per cõsequẽs ipsi non

h L. 1. §. fur. ff. de negot. gest.

i L. non solũ §. vlt. ff. de iniur.

k D. Tho.

l L. 1. C. de fideicommi.

m Bald. in c. 1. in vlt. col. qui ęsit in vestit.

n Conc. Tri. ses. 24. de reform. mat. c. 1.

o Bart. in l. nemo potest ff. de leg. 1.

p c. cum nuper. de offic. deleg. l. nemo potest. ff. de leg. 1. Bald. in repeti. l. 1. ff. de sacros. san. Eccl. n. 11.

non aufertur potentia ad profitendum, & dato quod eorum professio in secunda constitutione irritetur (quod semper negamus) cum ipsi sint habiles ad profitendum ab eis non aufertur immediatè potentia, ita vt eorum professio nō solum sit irrita in foro exteriori, sed etiam in foro conscientiæ. Illa autem regula omnis actus consistit in voluntate, & potētia, intelligitur hoc modo, quod nec in foro exteriori, nec in foro interiori valet actus factus ab eo, qui voluntatem faciēdi nō habet, & cuius potentia per legē inhabilitatur ad talē actū, nō autē cuius potētia per legē solū impeditur, multa enim fieri prohibentur, quæ post facta tenent, nec cuius potentia per legem non solum impeditur, sed actus ab ea factus irritatur, ita vt talis actus, neque in foro exteriori, neque in foro conscientiæ sit validus, nam ipse actus etiamsi in foro exteriori sit nullus in foro tamen interiori valebit. Hæc doctrina colligitur clarè ex his, quæ tradit eleganter & subtiliter Bartolus, *q* postquam enim dixit testamentum minus solemne valere de iure naturali & gentium, & in foro consciētiæ, licet in foro exteriori sit irritum & inane addit hoc non habere locum vbicumque testamentum non est solemne propter formæ substantialis defectum, vt quia pupillus, aut furiosus inhabiles ad testandum testamentum fecerunt, tunc enim tale testamentum, neque de iure ciuili, neque de iure naturali, & gentium est validum, & per consequens ex eo, neque in foro conscientiæ aliqua oritur obligatio. Vides igitur ex præfata Bartoli doctrina quomodo præfata regula scilicet omnis actus consistit in voluntate & potentia est sub distinctione interpretanda, & non absolutè accipienda, prout in argumento proponitur.

q Bartol. in l.1.ff.de con dit. indebit.

Quarto arguitur, nam lex posita à Syxto V. in suis constitutionibus est iusta propter publicum religionis commodum, lex vero iusta in foro animæ obligat, vt tenet quædā Glossa *r* communiter recepta, quam sequūtur Abbas Felinus, & Iason, & est opinio D. Thomæ & cōmunis Theologorum. Respōdetur constitutiones præfatas obligare non solū in foro exteriori, sed etiam in foro cōscientię adhūc sēsum, quod superiores tenētur sub peccato facere prefatā informationē & seruare formam in ipsis constitutionibus præscriptam, cum ipsa forma sit instituta pro bono communi. At in quantum præfatæ constitutiones sunt pænales irritantes professionem, & punientes censuris superiores ipsam formam relinquentes secundum alias leges pænales explicandæ sunt, vt cessante præsumptione, constando de veritate receptis habilibus ad religionē talis nullitas professionis & præfatæ pænæ appositæ saltem in foro conscientiæ minimè locum habeant.

r Glos. in ca. quæ in ecclesiarum de cō stit. Abbas Felin. & Decius in c.1. de cō stit. Iason. in l. nemo. potest. 2. lect. n. 106. ff. de leg. 1. D. Th. 12. q. 96. ar. 4.

Quinto arguitur, iudicialis definitio veritate comperta, lata, neque falsa suspicione iudice decepto sicut valet in foro exteriori, ita valet in foro interiori, quia iudex iudicat authoritate *f* diuina, & traditur in vtroque iure canonico & ciuili de quo agit Fortunius Garcia, sed iudex veritate comperta, & certo sciens, prælatos non fecisse exacte informationem alicuius professi habilis alias ad profitendum tulit sententiam, pro ipso decernens ipsum non esse professum, & à monasterio aufert ius, quod per professionem habebat circa illum ergo hoc iudicium in foro animæ habet authoritatem. Nec videtur persuasione possibile iudicem exactissimè veritatem iuris præfati professi comperta propria sententia posse ipsum iustissime à religione absoluere, ipsum autem professum, ita absolutum minime tutum quo ad diuinum iudicium remanere, neque posse in seculo in foro conscientiæ secure viuere, sequeretur enim ex hoc leges quibus subijcimur in certas esse quo ad animarum tutelas, nullumque iustitiæ ministrum tutè à Republica nobis exhibere. Hoc argumentum in simili proponunt Soto, *t* & Couarruuias ad probandum, quod legata in minus solemni testamento relicta etiam in animæ iudicio minimè hæredes soluere tenentur etiamsi sciant certo, fuisse voluntatem defuncti, vt prędicta legata soluerentur. Et miror certe, quod Couar. tanti faciat hoc argumētum, cum idemmet Couarru. *v* dicat quod licet ex pacto nudo oriatur obligatio naturalis, ideoque pactum violare peccatum mortale sit, regulariter tamen ad euitandas tot in Republica contentiones expensas iurgia & lites nulla datur ex pacto nudo actio iure ciuili, & iustissimê sententia definitiua definit iudex, vt promissum pacto nudo non soluatur, & paucis interiectis ait obiter etiam his & paucissimis verbis arbitror verā sensisse rationem illius hactenus

f Prou. 8. ad Rom. 13. ca. omnis anima de censib. c. 1. de maiori. & obedient. l. Iulian. ff. de condit. indebit. Fortu. in l. velu. eo. 5. ff. de iust. & iur.

t Sot. & Cou. vbi sup.

v Cou. in ca. cum in offic. n. 9. iuxt. fi. de testam.

stenus

ctenus indefessę disputationis an ex pacto nudo actio iure ciuili, Pontificio & Regio oriatur, & potuissem nisi præsens tractatus impediret eam rationem comprobare ostē- dens sępissimè aliquid illicitum fieri, & mortali commisso crimine, non tamen à iu re ciuili, neque canonico pæna exteriori puniri, aut actione iudiciali rescindi. Hæc Couarruuias. Ex qua doctrina ad hominem adducta elicitur possibile esse persuasione iudicem in foro exteriori iustissime posse secundum præfatas constitutiones absolue- re sententia definitiua à religione prædictū nulliter professum. Ipsum tamen à religio- ne absolutum, & in seculo viuentem in statu condemnationis permanere, cum sępissimè aliquid illicitum fiat, & mortali cōmisso cri mine, quod tamen nec à iure ciuili, neque canonico pæna exteriori punitur, nec actio ne iudiciali rescinditur, & secundum ius ci uile, & canonicum ipsi iudices visis allega- tis, & probatis tenentur sententiam ferre etiamsi de facto ipsi contrarium probatio- nibus sciant certo esse verum, prout ipse- met Couarruuias x defendit.

x Cou. lib. 1. var. resol. c. 1

Nec ex hoc sequitur leges, quibus subij- cimur esse incertas quo ad animarum tute- las, nullumque iustitiæ ministrum tutè, à republica nobis exhiberi. Leges enim ali- quæ pro bono communi ad euitandas in Re publica contentiones iurgia & lites præci- puè fundatæ in præsumptione pro foro tan tum exteriori sunt institutæ, quæ in eo tan- tum foro ministri iustitiæ faciunt executio ni mandari, ne respublica inquietetur, & trā quillitate intenta priuetur, obligationem ta men iuris naturalis & gentium minime in- tendunt auferre, & sic est opinio doctissi- morū virorum positiuas leges pœnales, & nimium odiosas in foro tantum exteriori obligare, at in foro conscientiæ minimè lo cum habere, vt ita ipsorum rigor aliquo modo leniatur.

Ex dictis colligitur primo illos, qui nul- lo impedimento eorum quę continentur in constitutione Syxti V. detenti erant, quan do receperunt habitum & fecerunt profes- sionem ex solo defectu informationum eo- rum professionem nō esse irritam, imo sunt verè professi in foro exteriori, & interiori & à religione minimè gentiū possunt retro cedere, etsi aliqui à religione exierunt pu- tantes non esse verè professos, & vt tales in tribunalibus fuerunt declarati & diffinitiuè sententias contra suas religiones obtinue- runt, attendant ad ea, quæ in superioribus cum consilio doctissimorum scripsimus quibus probauimus in hoc ipsos & consu- lentes fuisse deceptos, & procurent ad statū religionis reduci, ne de illis dicatur illud nemo mittens manūad aratrum & aspiciēs retro aptus est regno Dei, quod à summa ve ritate Christo Domino nostro fuit nobis prædicatum. z

z Luc. 9.

At quia superius dicta aliquibus fortas- sis noua & inaudita videbuntur dicet ea ex præfatis constitutionibus collegerim, & ex eisdem ea probauerim operæ pretium esse duxi constitutiones omnes, quæ de hac ma teria loquuntur hic in medium adducere. Li cet enim clausulæ earū sint in superioribus insertæ, quibus meum probaui intentum, magis tamen manifestabitur, si ipsæ consti tutiones non per fragmenta, sed integrè refe rantur vt ex antecedentibus & sequentibus ambiguitas omnis tollatur.

SANCTISSIMI D. N. Syxti V. constitutio con tra illegitimos criminosos de- bitis & ratiocinijs obnoxios ad aliquam religionem transi- re volentes & contra regula- res absque superiorum licentia de prouincia in prouinciam eū tes seu transmigrantes.

Syxtus Episcopus seruus seruorū Dei ad perpetuā rei memoriam.

CVM de omnibus Ecclesiasticis ordinibus in ea qua conuenit pu ritate, & dignitate conseruādis præcipuam geramus solicitudi- nem, tum vero illud præter cætera cordi est nobis, vt à regularium personarum congre- gationibus, quas tanquā Deo dedicatas ma ximus candor sanctitasque decet cuiuscun que criminis, aut turpitudinis labes & scan dali occasio quā longissimè arceantur, siqui dem res ipsa nos admonet, quam indecorū sit, & ab ea, quæ diuinæ maiestati ei- que consecretatis personis debetur re- uerentia alienum, si eiusmodi homines,

qui propter sua scelera pœnas graues sibi in seculo propositas timent, quiuè propter immunditiam & peccata, ex quibus orti sunt notati perpetua ignominia ab omni mundano honore, & à paterna hæreditate repelluntur, ijdem omnipotenti Deo tanquam hostiæ offerantur, atque ad habitandum in domo, quam decet honor & sanctitudo inter ministros Domini, cui seruire regnare est ad sacras functiones quacumque profana præeminentia multo nobiliores, sine vllo delectu admittantur. Cùm etiam secundum legem Moysi immundi ab ingressu sanctuarij excluderentur, ac sacerdos habens maculam panes Deo suo offerre non posset, nec accedere administerium eius, & quod in holocaustum domini, aut victimam pacificorum offerebatur, illud immaculatum esse deberet, vt acceptabile foret, nec vlla macula esset in eo, quod si maculam habuisset, nec offerendum, neque acceptabile futurum esset.

In leuitico sępè & 2. parali. 23.

Leuit. 21. ca. & d. Leuit. 22. c. & d.

Ne igitur contingat illegitime genitos, qui vt plurimum parentum vitia, & incontinentiam imitari solent, nec pietatis studio, sed temporalium commodorum intuitu (quia hæreditates maiorum, aut dignitates aliquas consequi non possunt) ad religionem confugiunt, vitam quam animo à religione aliena susceperunt ab institutis religiosis alienam, plerumque cum dedecore, & propriæ salutis dispendio ducere, suisq; corruptis moribus & malis exemplis quietem, & statum cæterorum Deo famulantiū perturbare, aut hac quasi fæce, & colluuie ipsarū religionum honorem & existimationem lædi, vt denique homines: qui hac spe ad filios spurios in peccato gignendos essent propensiores, eo magis abstineant ab huiusmodi carnis flagitijs, quo suæ proli hoc quoque refugium præclusum viderint, hac nostra in perpetuum valitura constitutione districtè interdicimus, & prohibemus ne illegitimi procreati ex incestu, aut ex sacrilegio (quorū scilicet parentes consanguinitate, vel affinitate intra tertium gradum inuicem coniuncti fuerint, vel quorum alteruter parens castitatem Deo vouerit) etiam Apostolica, imperiali, vel Regia aut quauis alia authoritate legitimati, aut natalibus restituti, ad aliquam quorumcūq; ordinū etiā mendicantium, & nō mendicantium fratrū Monachorum Eremitarum, vel Canonicorum, aut Clericorum regularium congregationum, aut hospitalium religionem, nec ad habitum, neque professionem regulares recipi, vel admitti, quo quomodo possint.

Quæ de illegitimis traduntur hic sunt moderata à Greg. XIIII.

Quòd si eorum quispiam habitum post publicationem præsentis cōstitutionis in futurum receperit, vel professionem post hac emiserit, *decernimus habitus susceptione, & professionem ex nunc, prout ex tunc, irritam nullam, & inualidā nulliusq; roboris, vel momenti fore, ac nullum exinde aut ex huiusmodi voto penitus annullato obligationis vinculū oriri posse quinimo illos habitu regulari, adque reassumendum perpetuo inhabiles sint*, quam primum exui, & ab ipsa religione eijci exterminarique debere. Et nihilominus, quicumque superiores tā monasteriorum, prioratuū, præpositarum, domorum collegiorum, & locorum regulariū quam etiam præfatorum ordinum congregationum hospitalium, & quarumcunque religionum prouinciales, vel generales quouis nomine nuncupati, qui ex prædictis incestu, vel sacrilegio genitos post dictam publicationem ad habitum receperint, vel ad professionem admiserint, *excommunicationis sententiam eo ipso incurrant, à qua eorum nemo nisi in mortis articulo constitutus ab alio quam à Romano Pontifice absolutionis beneficium valeat obtinere.*

Primum decretum irritans.

Istorum illegitimorū irritatur susceptio habitus.

Incestuosi & sacrilegi inhabiles reddūtur ad religionē.

Tantum ponitur sentētia excommunicationis Papæ reseruatæ contra recipientes ad habitū & professionem incestuosos & sacrilegos.

Sed ne ijs, qui in humilitatis spiritu Deo & religioni seruire, & pænitentiam agere intra monasteria, vel domos regulares cupiunt ad sanctum huiusmodi propositum via penitus præcludatur, permittimus, vt præfati illegitimi, ex dictis incestu, aut sacrilegio geniti ad habitum conuersorum seu famulorum in monasterijs, vel domibus regularibus seruientium recipiantur, & in ipsis monasterijs, seu domibus regularibus ad seruilia ministeria, viliora obsequia, humiles functiones, atque abiecta seruitia admitti possint, ea tamen conditione, vt ad habitum religiosorū, vel ad professionē quam religiosi emittere solent emittendā, nec nō ad omnes non modo sacros, sed etiam minores ordines, vel ad clericalē charactere, deniq; ad

ad cũctã Eclesiastica officia, & functiones, & ad ascendendum ad altiores gradus sint eis portæ perpetuo clausæ, & obseratæ Quo ad reliquos vero non ex incestu præfato, neque sacrilegio, sed ex quo vis alio minus legitimo toro natos spurios, vel naturales etiam vt præfertur, vel alias legitimatos quia ad meliorem vitæ frugem, religionem ingredi cupiunt statuimus, & ordinamus eos ad religionem admitti non posse, aut debere nisi prius illorum vita, & moribus diligenter cognitis, & circunstantijs vniuersis, qu e circa idoneitatem p rsonæ attendẽdæ erunt, consideratis, ac de religionis zelo pietate, integritate, & doctrina fidedignis testimonijs, adeo cõmendati fuerint, adeo bonam indolem & specimen virtutis præseferant, ac tot meritis eis suffragẽtur, vt defectum natalium suppleant, eorumque receptio vniuersæ religioni cõmodo, & vtilitati profutura videatur. Et super hoc ipso in generali, vel prouinciali capitulo matura deliberatione habita, generalis, vel prouincialis superioris, ac diffinitorum vnanimi cõsensu approbati, & ad habitum regularem admissi exctiterint, & tamen hi sic recepti ad gradus honores & dignitates sui ordinis obtinẽdas perpetuo inhabiles, & illorum incapaces remaneant, nisi cum eis super hoc fuerit à Sede Apostolica specialiter dispensatum. *Si quis autem eorum alias quam, vt præfertur recipiatur; professio similiter sit nulla;* atq; ipsi habitu priuari, & à religione eijci debeant, eorũque receptores excõmunicatione, vt supra innodati ipso facto existãt.

Nota quod istorum illegitimorum nõ irritatur susceptio habitus, sed tãtum professio.

Secundũ decretum irritans.

Horum illegitimorum professio irritatur sed ipsi nõ redduntur inhabiles ad profitẽdũ sicut incestuosi, & sacrilegi.

Cæterum quoniam sæpè se vitia ingerũt & se esse virtutes mentiuntur, ac multi decoctores post dilapidatam rem familiarem & contractum ingentem vim æris alieni, aut intercuersam alienam pecuniam eorum fidei creditam, vt ratiocinia effugiant: alij post furta, latrocinia rapinas homicidia aliaue facinora patrata, etiam banniti, aut damnati, seu qui meritas pro suis delictis pænas metuunt non pia intentione, sed ad euitandam legum & iudiciorum seueritatem, quia tuto in seculo viuere non possunt, tũc demũ quærunt à religione auxilium quando aliũde illud non sperant, vnde sub habitu, & nomine religiosorũ animũ religioni inimicũ, & inueterata vitia retinent, neque alios, qui sancta vocatione vocati sunt patiũtur tranquillè diuinis obsequijs insistere in grauem Dei offensam; religionis opprobrium, & scandalum plurimorum; vt ijs quoque subterfugijs & impunitatis spes omnis tollatur authoritate Apostolica & tenore præsentiũ etiam perpetuo statuimus, & ordinamus iuuenes, aut viros adultos maiores sexdecim annis non aliter in aliquam religionem recipi posse, neque debere, nisi prius de eorũ parentibus, patria deque anteacta vita, & moribus diligenter inquiratur; & ex accurata informatione & fidedigna relatione cõpertum, & exploratum sit eos, neque aliquorum criminum qualia sunt homicidia furta latrocinia, vel alia similia, aut grauiora, reos vel suspectos existere, vt propterea damnati sint, aut ne damnentur formident, neque ingenti ære alieno supra vires facultatum suarũ grauatos, vel reddendis ratiocinijs, ita obnoxios, vt ex huiusmodi causa lis, vel molestia eis iam illata, vel timendum sit, quod inferatur. Nisi denique constet, ipsos non humana aliqua ratione, sed tantum deuotionis, & pietatis feruore vitam religiosam spõte, & ex animo elegisse, deque his omnibus in generali, vel prouinciali capitulo plena, & indubitata fide facta, tam superioris generalis, seu prouincialis, quam diffinitorum consensu approbati, & ad habitum regularem admissi fuerint.

Nota §. cæterũ ex quo hanc legem fundari in præsumptione manifestatur.

Tantum in hoc casu pręcipitur forma seruari sed non seruata non ponitur decretum irritãs.

Omnes autem, & quoscunq; vt dictũ est, criminosos, vel suspectos aut æri alieno, vt diximus, vel rationibus reddendis obligatos ad religionem perpetuo inhabiles declaramus. Et si qui eorũ contra præsentẽ nostram constitutionẽ temere admittentur, tam susceptionẽ habitus, quam professionem, & inde sequuta ex nunc, prout ex tunc parimodo irritamus, & annullamus, viribusque, & effectu carere decernimus, ac iubemus eos qui sic de facto recepti erunt habitu spoliari, & à religione expelli; & nihilominus si expulsi non fuerint volumus & pariter declaramus huius susceptionem & professionem penitus nullam esse, & censeri, ac propterea attenta nullitate habitus & professionis licere quibuscũq; iudicibus, & Curijs etiã secularibus, ad quos seu

Hi reddũtur inhabiles ad religionem.

Tertium decretum irritans.

Istorum susceptio ad habitum irritatur, simul & professio

quas spectat contra eos, vt prius iuris & facti remedijs opportunis ex officio, vel ad cuiuscumque instantiam, vel querelam ciuiliter, vel criminaliter, aut mixtim procedere. Quare volumus vt cuiuscumque iuuenis, aut viri maioris XVI. annis à seculo ad religionem transeuntis approbatio, admissio & receptio in generali, vel prouinciali capitulo, vt supra ordinatum est, pro tempore fiant, necnon religiosi sic recepti nomē & cognomen, quibus in seculo vtebatur, & patria in actis ipsius capituli describantur, & notentur. *Et insuper quoscumque religiosos, eorūque superiores qui aliquas personas, vt dictum est inhabiles post hanc cōstitutionē publicatā receperint.* voce actiua & passiua, necnon officijs gradibus honoribus & dignitatibus quibuscunque per eos obtentis eo ipso in perpetuū priuamus, & tam illis priuatos, quam ad illa, & alia quæcumque in posterum obtinenda perpetuo inhabiles eorumque incapaces decernimus & declaramus.

Nota quod pænæ tantū hic proponuntur contra superiores recipiētes inhabiles & non contra recipientes habiles.

Sed & quia interdum Sathanas in Angelū lucis se callide transfigurat ac perditi quidā & facinorosi homines, quod sæpè vidimus, & experti sumus instigante antiquo pacis & religionis hoste non veriti sunt temerario ausu habitum religionum assumere ea mente, vt veluti sub ouina pelle lupi rapaces, per dolū & insidias Christi fideles incautos & nihil mali à religiosis suspicantibus opprimerent, siue vt post scelera perpetrata, vim faciliorem ad fugam haberent siue vt bāniti Curiæ secularis, quæ eos propè modum interceptos persequebatur, manus effugerent, & cōtingit aliquando ipsos sicarios religiosis vestibus indutos à veris religiosis hac fraude deceptis intra domos regulares hospitio receptos fuisse. Prohibemus eodem modo, atque interdicimus ne quis regularis ex vna prouincia ad aliā prouinciam sui ordinis transeundo, etiam in itinere in aliquod monasterium domum, vel locum alterius prouinciæ ad habitandum, vel tanquam hospes recipi, aut ad modicum tempus diuertere possit, nisi à superiore eius loci vbi residet expressam licentiam discedendi in scriptis obtentam seu literas obedientiæ, vel commendatitias secum deferat, atque exhibeat, vel nisi cognitus sit his, ad quos diuerterit, vt de eius persona, nullus omnino dubitationi, aut suspicioni locus relinquatur, &c. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, necnon quorumcumque ordinū congregationum hospitalium, & religionū iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoque indultis, & literis Apostolicis, quorumcunque tenorum existāt, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta effectus præsentis constitutionis impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in his literis mentio specialis. Quæ omnia quatenus eidem constitutioni in aliquo aduersantur, illorum tenores pro expressis habentes perpetuo tollimus, annullamus, & abrogamus, ac nolumus cuiquam suffragari, aut si superioribus & personis dictorum ordinum, congregationum hospitaliū communiter, vel diuisim ab Apostolica sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Mandamus vero easdem presentes ad valuas basilicæ principis Apostolorum de vrbe, ac Cancellariæ Apostolicæ de more publicari, & affigi, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octuagesimo septimo, sexto Kal. Decembris Pontificatus nostri, anno tertio.

Hippolytus Card. Aldobr. pro dat.

Tho. Thom. Gualterutius.

Registrada apud eundem Thomam Secretariū.

Anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo septimo indictione decima quinta, die vero veneris vigesima septima mensis Nouēbris Pontific. Sāctiss. in Christo patris & D. N. D. Sixti diuina prouidencia Papæ V. anno eius tertio retro scriptæ literæ Apostolicæ affixæ lectæ, & publicatæ fuerūt in valuis seu portis S. Ioānis Lateranensis, & S. Petri principis Apostolorum de vrbe, nec non Cancellariæ Apostolicę, & acie Campi Florę, & per aliquot temporis spacium dimissæ per nos Ioannē Baptistam Bagni, & Octauium Tagliettū S.D.N. PP. Curs.

Alex. Parabiachus Mag. Cursorum. S.D.N.

2. Bulla.

S. D. N. SIXTI Diuina prouidentia Papæ Quinti.

Super dubijs in Priori constitutione emergentibus, de admittendis ad habitum, & professionem regularibus.

Declaratio in forma perpetuò valituræ constitutionis.

Sixtus Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

AD Romanum spectat Pontificē sacrorū Canonum conditorem, quæ per eū sancita sunt, ita suæ declarationis arbitrio dilucida reddere, vt inde nemini posit dubitationis scrupulus exoriri, præsertim vero salubriter cōsulere, vt cū de regularibus agitur, qui se omnino Dei omnipotentis obsequio māciparunt, tollantur ea omnia, quæ eorū sanctum Christo piè inseruiendi institutū quoquo modo valeant perturbare. Sane post editam nostrā constitutionē, quæ incipit. Cum de omnibus ecclesiasticis ordinibus, &c. Super modo, & forma recipiendi & admittendi eos qui sub religionis iugo altissimo famulari desiderant, cum variæ sint exortæ dubitationes, & quæstiones, eæque postea ad audientiā nostrā perlatæ. Nos ad tollendā omnem ambiguitatis occasionē, habita cum venerabilibus fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus cōgregationis super regulariū negotijs, & cōsultationibus per nos institutæ matura deliberatione, de illorū consilio, & assensu præsentē nostrā perpetuò valiturā declarationis constitutionē duximus promulgandam. Cum itaque inter alia dubitetur, num primo dicta nostra constitutio vbi de illegitimè genitis loquitur, comprehendat etiam eos qui postea per subsequēs matrimonium fuerunt legitimati. Nos inhærentes sacrorum canonum dispositioni autoritate Apostolica tenore præsentium. Declaramus illegitime natos ex ijs parentibus, inter quos tēpore quo ipsi geniti sunt, matrimoniū ritè cōsistere poterat, secuto postea matrimonio legitimos effectos sub dicta cōstitutione minimè comprehendi, sed eos tam quo ad emittendā professionē, quā quo ad cōsequendos gradus, honores, & dignitates sui ordinis, æquo iure cum illis qui ex matrimonio legitimo & constanti nati sunt, censendos esse.

Illegitimos vero etiā ex soluto & soluta, qui antequā nostra cōstitutio emanaret professi, vigore seu pretextu priuilegiorum, aut indultorū apostolicorū cuiuis ordini, religioni, monasterio, aut congregationi eorū ve superioribus in genere, vel in specie concessorū eo ipso per ingressum religionis, vel per eosdem superiores, siue alios quoslibet etiam sedis apostolicæ de latere legatos aut alios officiales vel ministros quauis præeminentia vel autoritate etiā apostolica fungentes, aut facultate suffultos legitimati, aut ad gradus, honores & dignitates habilitati, seu reintegrati, & illis alias perfuncti sunt. Volumus post hanc non obstan. quibuscunque tā antiquis priuilegijs, aut literis apostolicis, quam alijs indultis seu declarationibus, etiā si illa per nos post dictā constitutionē nouissime edita fuisse asserantur, honores, gradus, aut dignitates huiusmodi obtinere nō posse, ac dispensationes & legitimationes quascūque eis nullatenus suffragari, nisi specialiter, & nominatim cū eorum singulis fuerit super nataliū defectu ad honores, gradus, & dignitates obtinendas ante vel post ingressum religionis per Rom. Pontificem, immediate, vel de eius speciali mandato dispensatū, deque dispensatione seu mandato per litteras apostolicas, seu in forma breuis, vel saltē per parentes literas Cardinalis Protectoris de ipsius Rom. Pont. voluntate fidē facientes legitime constiterit. Hoc est derogatū per Gregorium XIIII.

Eos pariter, qui tēpore publicationis nostræ constitutionis in suis religionibus sine huiusmodi speciali Rom. Pontif. dispensatione officia, honores, & dignitates habebāt ad vitā, eo ipso ab illis amotos, & absolutos harū serie declaramus. Ad tēpus autē illa obtinentes permittimus in sua administratione vsque ad finem sui tēporis cōseruari; ita tamen vt in posterū nec tempus ordinarium eis prorogari, aut extēdi, neque ipsi ad alias nō modo similes: verū etiā neque ad inferiores, aut altiores & maiores dignitates, honores, gradus ascendere possint, perinde ac si id ipsum in præfata nostra constitutione ab initio expressum fuisset. Hoc est derogatū per Gregorium XIIII.

Ne tamen huiusmodi religiosi in liberalium artium, ac præsertim sacræ Theologiæ

studijs, & religiosis profectibus segniores fiant, atque eorũdem pia studia refrigescãt, eos nosse volumus, quod si ipsorũ quispiam eximia doctrina vitæque, & morũ sanctitate excellere reperietur, deque eorũ probitate & præclaris meritis ordinũ protectores eam apud nos fidẽ fecerint, vt non immerito sperari queat, eorũ doctrinã & operam ipsi ordini & sanctæ Dei Ecclesiæ vsui & cõmodo futurã, tunc demum indulgentiam & benignitatem nostram facile experientur.

Quoniam vero à multis quæsitũ est sub nomine honorũ, graduũ, & dignitatũ à quibus illegitimi penitus excludũtur, quid potissimum sit intelligendũ. Declaramus hac in re, de qua nunc agitur, appellatione dignitatum, honorum, graduum debere intelligi præpositatus, Abbatiatus, Prioratus, Guardianatus, Custodiatus, Prouincialiũ, ac Generalium superiorum officia, & alia his similia cum honore & superioritate coniuncta.

Hæ duę declarationes, de illegitimis iã non sunt necessariæ cũ Gregorius XIIII reuocauerit quoad hoc constitutionẽ Sixti V. primam.

Ab officijs autem oneris veluti lectoris, cõfessarij, studiorũ & sacræ Theologię Magistri, Regentis, prædicatoris verbi Dei, & cæteris huiusmodi, imo etiam à voce actiua: à sacris ordinibus suscipiendis ipsorumque ministerio ipsos illegitimos, dũmodo ex sacrilegio vel incestu geniti non sint, nequaquam arcemus.

Cum vero in quibusdam religionibus capitula prouincialia aut nunquam, aut non quotannis, sed rarius celebrentur: quædam etiã monasteria, aut domus huiusmodi in remotissimis regionibus hæreticorum, aut infidelium tyrannidi finitimis sita sint, ne ij, quos extra capitula ad habitũ, vel professionẽ regulares admitti prohibuimus, tẽpus celebrandis capitulis præfixũ nimis diu expectare, aut ad ea cũ maximo incõmodo accedere cogantur, cõcedimus, & indulgemus,

Vt in qualibet prouincia saltẽ duo, vel si cõmode fieri poterit, tria, aut plura monasteria seu domus regulares deputentur quarum seu quorum superiores infra annum saltẽ ad inquisitionẽ super nouitijs faciendã, & ad ipsos religiosos iuxta formã præfatæ constitutionis recipiendos, & ad alia, quæ in ipsa constitutione continentur peragenda insimul congregentur.

Quod si paucitas, aut nimia distantia monasteriorũ, ne id quidẽ patiatur, saltẽ tribus ex antiquioribus patribus vnius monasterij, aut domus eius prouinciæ huiusmodi facultas & autoritas per capitulum generale, scilicet, monachorum, vel prouinciale mendicãtium, & reliquorum regularium eius ordinis demandetur.

Verum in ijs monasterijs, domibus, & locis regularibus, quæ aut nondum in congregationes redacta, aut alias nulli prouinciæ subiecta sunt, statuimus vt trina capitula cõuentualia tribus distinctis cũ interuallo saltem decẽ dierum vicibus celebrata, eandem in recipiẽdis nouitijs per trinas huiusmodi distinctas vices approbatis, habeãt autoritatem, quæ per nostram constitutionem capitulis prouincialibus est attributa.

Neque vero si in generalibus vel prouincialibus capitulis aliqui vocales desint, nec si à diffinitorum consensu aliquis discrepauerit, idcirco receptio religiosorum retardari, impediri, aut impugnari debebit, sed satis esse volumus si vocalium & suffragiorũ numerus legitimus à iure, vel per cuiuscunque ordinis statuta præfinitus interuenerit. Et quod de capitulo prouinciali aut generali dictum est, idem iuris statuimus si quę religiones non capitulorum, sed congregationum, aut dietarum, vel alio quouis nomine vti reperiantur.

Quod autem pertinet ad professionẽ tã illegitimorum, quam eorum qui post xvj. ætatis annum expletum regularem habitũ susceperunt, quia tunc demum vere & proprie religiosi effici dicuntur cum professionem emittũt, Declaramus eos qui ante prędictam nostram constitutionem habitũ susceperint, & post ipsius promulgationem cupiunt profiteri, non alias ad professionẽ admittendos esse, quam facta inquisitione, & seruata forma in ipsa cõstitutione præscripta, & eorum, qui post dictam promulgationem etiam ignoranter non habita dicta inquisitione, & non seruata forma ad professionem admissi fuerint professionẽ nullius esse roboris & momenti. In oblatis autem & conuersis professionẽ emittentibus satis erit si quo ad mores, & statum personarum ipsa inquisitio fiat.

Sed cum eadem ratio vigeat in tacita professione emittenda, quæ militat in expressa, statuimus, quod in quibusuis ordinibus, & religionibus, neque etiã tacita professio quorumcunque religiosorum induci possit, nec inducta intelligatur, nisi in receptione constitutionis forma seruata fuerit.

Si quis vero ante editã nostram cõstitutionem iã tacite professus, expresse cupiat profiteri

fiteri, vel si quis apostata ad suam religionē redire voluerit, inquisitio & forma prescripta nō erit necessaria nisi vel de moribus, statu & qualitate personæ, vel de validitate ipsius tacitæ professionis dubitatio aliqua oritur.

Ij autem qui in locis à sua patria longissimè remotis degentes, vel quorū patria ab hæreticis vel infidelibus misere oppressa detinetur, voluerint se diuinis obsequijs sub regulari habitu dicare, vt in hoc quoquè sedis apostolicæ benignitas elucescat, quæ cunctos mortales, præsertim vero exteros ex lōginquis regionibus ad eā assiduè cōfluentes materno sinu libēter amplectitur, sancimus exteros huiusmodi & aduenas, quamuis nō liquido constet de ijs omnibus quæ in cōstitutione nostra requiruntur, tamen si diligentia adhibita nihil appareat, quod eos impediat, habiles reputandos esse.

Quod si quis ante vel post constitutionē ipsam professus ad sacros ordines vel ad honores, gradus & dignitates promotus existat, & post modum in eo nataliū defectum aut criminum in dicta constitutione nostra expressorū notā, quæ prius ignorabatur detegi contigerit, Decernimus eū statim post huiusmodi defectus notitiam habitam, non alias quam iuxta formam ipsius constitutionis ad honores, gradus, & dignitates, aut ad executionē sacrorū ordinū admitti debere.

Contra criminosos vero, quorū professio eadē constitutione nostra irrita declaratur, ac propterea iudicibus, & curijs secularibus procedēdi facultas cōceditur, tunc demum id locum habere volumus, & nō aliter cum actis publicis constiterit ipsos iudices & curiā secularem ante susceptionem habitus de ipso crimine aduersus eos accusationem suscepisse, vel inquisitionē instituisse.

Cæterum quæ à nobis circa religiosos viros in præfata cōstitutione sancita sunt, ea nequaquam volumus ad moniales nunc extendi.

Postremo dū interdicimus ne quis regularis alterius prouinciæ intra aliquod monasteriū, domum vel locum alienæ prouinciç, etiā tanquā hospes, & ad modicum tēpus recipi possit, nisi à superiore loci vbi residebat, & à quo discessit licentiā expressam in scriptis exhibuerit vel nisi satis cognitus sit id obseruari volumus nō solum in religiosis itinerantibus de vna in aliam prouinciā, sed in ijs quoq; qui proficiscuntur de vno in aliud eiusdem prouinciæ monasterium tā sui quā alterius ordinis. Quod si dicerēt se ad apostolicam sedem confugere ob grauamina à suis superioribus sibi illata, & ideo ab ipsis superioribus licentiā, & literas obtinere nō potuisse, nō propterea vllo modo recipi valeant, nisi fide dignorū testimonio de petita ab eis licentia, & per suos superiores denegata constiterit.

In Alma vero vrbe nostra religiosi aduenæ & peregrini de grauaminibus sibi illatis conquerentes nullibi sine huiusmodi literis aut licentia recipiēdi erunt, nisi prius ad cōgregationē dictorū Cardinalium super negotiis regulariū à nobis deputatorum, vel ad suos protectores remittantur, vbi ipsis auditis pro rerum & personarum qualitate quid agendum sit statuetur.

Reliqua autem in priori nostra constitutione contenta, quæ in præsentibus literis non declarantur, volumus perpetuo firma & valida, & in suo robore permanere, ac ab omnibus ad quos spectat inuiolabiliter obseruari.

Et si quid à nobis alicui ordini, aut religioni præter aut contra præfatæ cōstitutionis formam post illius editionē circa recipień. extra capitula nouitios, aut alias indultum aut cōcessum fuit, id omne ac desuper confectas literas prorsus reuocamus & annullamus, ac ad terminos præsentis constitutionis reducimus, & alias nemini volumus suffragari.

Decernentes sic in præmissis vniuersis, & singulis per quoscunque iudices ordinarios & delegatos etiam causarū sacri Palatij Apostolici Auditores, ac S.R.E. Cardinales sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate in quauis causa & instantia vbique iudicari & diffiniri debere. Necnon irritum & inane si secus super his à quoquam quauis autoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus prefatis, & alijs cōstitutionibus & ordinationibus apostolicis necnon quorumcunque ordinum tā mendicantium quā non mendicantium religionū, monasteriorum etiā eorum quæ ordinū capita dicuntur. Prioratuū, domorū, & quorū uis regularium locorū iuramento confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, consuetudinibus, stabilimētis, vsibus, & naturis quantocunque tempore obseruatis, necnon fundationibus eorundem

rũdẽ, alijsquoq; priuilegijs indultis, exẽptionib⁹, & literis apostolicis illis omnibus ipsorũq; superiorib⁹ generalib⁹, vel prouincialibus, cõuẽtibus, capitulis, fratribus, & personis per quoscunq; Rom. Põt. prædecessores nostros, ac nosmetipsos etiã postprimodictę nostræ constitutionis publicationẽ, & præfatam sedẽ etiã per modum statuti perpetui, ac initi & stipulati contractus seu quasi necnon motu, scientia & potestatis plenitudine similibus, ac etiã consideratione, intuitu, contẽplatione, vel ad instantiã Imperatoris, Regũ, Ducũ, aliorumque Principũ, Sanctæque R.E. Cardinaliũ, ac de eorum consilio & assensu etiam consistorialiter habito quomodocũque ac sub quibusuis tenoribus & formis, necnõ cum quibusuis restrictiuis, restitutiuis præseruatiuis, annullatiuis derogatoriarũ derogatorijs, alijsque efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, necnõ irritantibus, & alijs decretis quomodocũque concessis, confirmatis, & etiam iteratis vicibus extẽsis, & moderatis, etiã si in eis ac statutis, stabilimentis, & fundationibus pręfatis caueatur expresse, quod nunquam eorũ priuilegia, & indulta reuocata, vel moderata, aut immutata intelligantur, nec illis in toto vel in parte derogatũ cẽseatur per quascunque literas etiam derogatoriarum derogatorias, ac alias fortiores & efficaciores clausulas in se continentes, nisi illorũ ac etiã certarũ specialium literarum Apostolicarũ inde confectarum vere, non autẽ per clausulas generales vel speciales idem importantes inserto tenore, ac de simili Cardinalium cõsilio, quodque semper in huiusmodi derogationibus & alijs dispositionibus censeatur apposita clausula, quod tunc demũ nec aliter, nec alio modo effectũ sortiantur, cum superiorum capitulorũ & conuentuũ præfatorum ad id accedat assensus, quodque derogationes, & aliæ dispositiones huiusmodi aliter effectum non habeant nisi cõsistorialiter factæ & per trinas distinctas literas earũdem tenorẽ cõtinentes tribus distinctis vicibus superioribus capitulis & cõuentibus præfatis fuerint intimatæ, eorũque pariter ad id expressus accedat assensus, aliter vero factæ viribus & effectu omnino careant, ac superiores capitula cõuentus, & aliæ personæ pręfatæ ad parendũ illis & decretis desuper processibus, eorũque executoribus & sub executoribus, ac ipsorũ mãdatis & monitionibus minimè teneãtur, sed literarũ huiusmodi executionẽ omnino impedire, nec ratione resistentię cẽsuris ecclesiasticis, etiã per ipsos executores, vel subexecutores latis innodari possint. Quibus omnibus etiã si alias de eis eorũque totis tenoribus specialis specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, nõ autẽ per clausulas generales, idem importantes mẽtio seu quæuis alia expressio habẽda aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbũ insererẽtur pręsentibus pro sufficiẽter expressis & insertis habentes harũ serie specialiter & expresse derogamus, & quatenus effectũ præsentium quo quomodo impedire, vel retardare, vel illis obesse possent, ea omnino tollimus & abrogamus cæterisque contrarijs quibuscunque. Vt autẽ præsentes literæ omnibus plenius innotescant, mandamus illas ad valuas Basilicæ principis apostolorũ de Vrbe, & in Cancellaria Apost. necnõ acie Cãpi Floræ publicari eorũque exẽpla de more affigi. Volumusq; & decernimus vt ipsarũ præsentiũ exẽpla etiã impressa, manuq; Notarij publici, & sigillo prælati ecclesiastici aut illius curiæ obsignatũ eandẽ vbique locorũ fidẽ faciant, quam ipsæ præsentes facerent si essent exhibitæ vel ostẽsę. Nulli ergo omnino hominũ liceat hãc paginã nostrarũ declarationũ, voluntatum, permissionis, cõcessionis, indulti, statuti, sanctionis, decretorum, derogationis, sublationis, & abrogationis infringere, vel ei ausu temerario contra ire. Si quis autẽ hoc attentare præsumpserit indignatione omnipotẽtis Dei, ac beatorũ Petri, & Pauli Apostolorũ eius se nouerit incursurum. Dat. Romæ in monte Quirinali. Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingẽtesimo octuagesimo octauo xij. Cal. Nouembris. Põtificatus nostri anno quarto.

E. Card. Prodat. Io. Ang. Papius.
Registrata apud Io. Angelum Secretariũ.
S. de Vrsinis.

Anno à Natiuitate Dñi millesimo quingentesimo octuagesimo octauo, indictione prima, die vero septima mensis Nouembris Pontificatus Santis. in Christo Patris, & D. N. D. Sixti diuina prouidentia Papæ V. anno quarto. Retroscriptæ literæ apostolicæ affixę & publicatæ fuerunt in valuis Basilicarum Sancti Ioannis Lateranen. & Sancti Petri Principis Apostolorum de Vrbe, nec non Cancellariæ apostolicæ & aciei Campi Floræ, vt moris est per nos Io. Baptista Bagni,

Bagni, & Octauium Tagliettum S. D. N. PP. Curss. *Alex. Parabiachus Mag. Curs.*

MODERATIO CONSTITUTIONŨ Sixti V. fœlicis recordationis, contra illegitimos regularium facta à S. D. N. Gregorio Papa XIIII.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Ircunspecta Romani Pontificis prouidentia, ea quæ rationabilibus causis authoritate apostolica sancita fuerunt ipsa rerum experiẽtia suadente, & alijs interdum nonminus iustis causis moderatur, & immutatur, prout in Domino conspicit salubriter expedire. Sanè licet alias fœlicis recordationis Sixtus PP. V. prædecessor noster nõ nulla circa qualitates, modũ, & formam ad mittendi religiosos ad quoscunque ordines salubriter statuerit, prout in duabus desuper, prima videlicet sub datum vj. Cal. Decemb. anno 3. & altera sub datũ xij. Cal. Nouemb. anno 4. sui Põtificatus editis cõstitutionibus latius continetur, quia tamen vsu cõprobatum est multa inuenta fuisse impedimenta propterque eaquę in præmissis statuta fuerunt, executioni minime mandari potuerũt. Vnde quã plures literis & pietate insignes viri à sancto proposito regularẽ ducendi vitã abducti, ac impediti, atq; etiã alij diu cũ magna eorum laude in religione versati ab illius dignitatibus, honoribus prelaturis cũ non modico religionis & ordinũ huiusmodi detrimento repulsi, & inhabiles penitus redditi fuerint. Nos igitur ea quæ docuit experientia salubriter fuisse constituta confirmare, quæ vero moderatione aliqua indigere moderari volentes, ac dictarũ constitutionũ, & inde sequutorum quorum cũque tenores etiã veriores præsentibus pro expressis habentes habita cũ venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus super negotijs & constitutionibus regulariũ deputatis matura deliberatione de eorundẽ cõsilio prædictas constitutiones in ea parte quã cauetur, Ne illegitimi ex certo inibi expresso dãnato toro, vel cõplexu ad quamcunque religionẽ, neque ad habitum, aut professionem regulares, sed tantum ad habitũ conuersorum, aut famulorũ in monasterijs, alijsque locis regularibus seruientium admittantur, & si post dictam constitutionẽ professionẽ emitterent voluit eam nullius esse momenti. Et in altera parte in qua illegitime genitos etiã ante ipsas constitutiones professos vigore priuilegiorum, aut indultorum apostolicorum cuiuis ordini, religioni monasterio, aut congregationi, eorumue superioribus ingenere, vel in specie concessorũ etiã ipsi per ingressum religionis, vel per eosdẽ superiores legitimatos, seu ad gradus, honores, & dignitates habilitatos, seu integratos ab honoribus gradibus & dignitatibus, quibuscunque tam antiquis, quã alijs, priuilegijs literis apostolicis indultis, aut declarationibus nõ obstantibus excludi, atq; dispensationes quascũque aut legitimationes non suffragari, nec in futurũ cũ his, nisi à sede Apost. priuilegijs quibuscunque nõ obstantibus dispensari posse voluit autoritate Apost. tenore præsentiũ ad terminos iuris reducimus, & moderamur, ac omnes dispensationes, & habilitationes vigore priuilegiorũ, aut indultorũ apostolicorũ cuiuis ordini, religioni, monasterio, aut congregationi eorum ve superioribus, in genere vel in specie, vt perfertur concessorum quæ tempore constitutionum huiusmodi vsu recepta, & non sub illis, & alijs reuocationibus comprehensa erunt per quoscunque eorum superiores factas in pristinum statum, & validitatem, in quibus ante ipsas cõstitutiones existebãt restituimus, & reintegramus, volentes iisdẽ constitutionibus nõ obstantibus eos qui quouis modo illegitime procreati fuerint ad habitũ, & professionẽ regulares admitti posse, queadmodum admitti poterãt, si supra dictæ cõstitutiones editæ nõ fuissent, ita tamen vt cum de recipiẽdis quomodocũque illegitimẽ natis ad habitum, & professionẽ ordinũ, quorũcunque agetur ij ad quos huiusmodi receptio spectat præter alia ex quibus ex dictarum constitutionum præcepto circa quoscunque etiã legitimos disquirere debent diligenter vitam eorũ, & mores inquirant, & ita demũ recipiant, si tamen bonã indolẽ, & virtutis speciẽ præferant, ac tot eis merita suffragentur, vt natalium suppleant defectum, eorumq; receptio religionis cõmodo & vtilitati profutura videatur. Et super hoc ipso ij ad quos (vt dictũ est) pertinet huiusmodi receptio matura delibe

ratione

ratione habita ita censuerint, & iudicauerint
dummodo tamē filius illegitimus in religio
ne in qua pater siue ante, siue post natiuita-
tē dicti filij professus fuerit ipso patre viuē-
te nō admittatur, quod expresse prohibemus
volumus quoque ac statuimus licere genera
li, aut prouinciali singulorū ordinū aut con-
gregationū, aut hospitaliū, ad quos dicta dis
pensatio spectat iuxta tenorē priuilegiorū
& indultorū apostolicorū eis cōcessorū, quę
dumodo vsu recepta, nec alias sub vllis reuo
cationibus cōprehensa sint, vt præfertur in
hac parte reualidamus cū illegitimis, quos
alias dictus generalis, aut prouincialis, cū ge
nerali, prouinciali, seu intermedio capitulo,
& non alias suffragantibus meritis dignos iu
dicauerint ad honores, gradus, & dignitates
obtinēdas dispēsare, ac dispēsationes huius
modi pro tempore ita factas & inde sequuta
quæcunq; vt antea valere & tenere perinde
ac si supradictę cōstitutiones nō emanassent.
Cęterum cū acceperimus nōnullarū religio
num, & ordinū præsertim monachaliū mō-
nasteria ita instituta esse vt in eis perpetua
quidē filiatio cōstituatur ideoque receptio
nouitiorum in vnoquoq; monasterio ad su-
periorē prælatū, & capitulum eiusdē mona
sterij tantū pertineat, quæ etiā monasteria,
vt plurimū inter se lōge distant, nec gene-
ralia prouincialia, aut intermedia capitula
nisi per raro celebrare solēt: ideo statuimus
vt superiores illorū monasteriorū de cōsen-
su sui capituli, præhabita simul cum his de
quibus in vnaquaque religione aut mona-
sterio, iuxta eius constitutiones, recipiēdus
interrogari solet aliqua informatione su-
per his quæ in dictis cōstitutionibus cōtinē
tur ad receptionē huiusmodi procedere va-
leant, dūmodo tamē ante quā ad professionē
admittatur plenaria, & eo modo prout indi-
ctis cōstitutionib⁹ habetur inquisitio fiat, vt
postea ab eis à quibus examinari solent dili
genter examinentur & approbentur, &
demum in dicto capitulo coram superio-
re referantur volentes quod superiores
prædicti cum eorum capitulo, aut vbi
mos nō fuerit celebrandi capitula cū tribus
aut quatuor ad id in generali cōgregatione,
per vota secreta, deputatis seruatis eorū re-
gularibus institutis, ac supradictis omnibus
eandē in recipiendis nouitijs habeant au-
toritatē, quæ per dictas constitutiones pro-
uincialibus capitulis est attributa decernen
tes sic, & nō alias per quoscunque iudices,
& commissarios, quauis autoritate fungen-
tes etiā Romanæ curiæ Cardinales, & causa
rū Palatij apostolici auditores sublata eis, &
eorum cuilibet, quauis aliter iudicādi, & in
terpretandi facultate, & autoritate, vbique
iudicari, & diffiniri debere, irritum quoque
& inane quidquid secus super his â quo
quam quauis autoritate sciēter, vel ignoran
ter contigerit attentari non obstantibus prę
missis ac quibusuis alijs constitutionibus &
ordinationibus apostolicis cæterisque con-
trarijs quibuscūque. Volumus autem quod
præsentiū transumptis etiam impressis ma
nu alicuius notarij publici subscriptis, & si-
gillo alicuius prælati, vel personæ indigni-
tate ecclesiastica cōstitutæ obsignatis eadē
prorsus fides in iudicio, & extra illud adhi-
beatur, quæ eisdē præsentibus adhiberetur
si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo
omnino hominum liceat hanc paginam no
stræ reductionis moderationis reintegra-
tionis, prohibitionis reualidationis, sta-
tutorum, voluntatum, & decreti infrin-
gere, vel ei ausu temerario contraire, si
quis hoc attentare prȩsumpserit indignatio
nem Omnipotentis Dei ac beatorum Petri
& Pauli Apostolorum eius nouerit incursu
rum. Datum Romę apud Sanctum Petrum.
Anno Incarnationis Dominicæ millesimo
quingentesimo nonagesimo Idus Martij
Pontificatus nostri. Anno primo.

Clemens P P. viij. ad perpetuam rei memoriam.

Ltissimæ paupertatis via, quæ
ducit ad vitam, quam Domini
vestigijs illustratam Seraphi-
cus ille B. Franciscus diuino
spiritu ductus secutus est, cupiē
tibus illam ingredi apostolicæ sedis proui-
dentia circunspecta debito consueuit adess-
se prȩsidio. Dudum siquidem F. Recor. Six
tus PP. V. prædecessor noster perpetuo sta-
tuit & ordinauit iuuenes in aliquam religio
nem recipi non posse nec debere, nisi prius
de eorum parentibus, patria, & anteacta vi
ta & moribus diligenter inquiratur, ac com
pertum sit eos deuotionis, & pietatis feruo-
re vitam religiosam spōte, & ex animo ele
gisse & de ijs in generalibus vel prouincia-
libus capitulis plena & indubitata fides fie
ri debeat prout in literis dicti prædecessoris
sexto calendas Decembris Pontificatus sui
anno tertio confectis plenius continetur,
cum autem sicut accepimus prædicta capi-
tula non nisi sexsenij vel triennij spatio cē
lebrari soleant animaduertentes tanti tem-

poris mora posse piis profiteri volentium mentes tepefieri & à tanto proposito ad implendo forsan etiam abstrahi nos ad ea remouenda, quę religiosum eorum propositum impedire quoquo modo possint, intenti, harum serie in Hispanijs tantum concedimus ministro & commissario generalibus ac etiam ministris prouincialibus dicti ordinis fratrum minorum de obseruantia nuncupatorum, quod extra capitulum quocunque tempore possint, & valeant recipere iuuenes ad habitum de consensu quatuor diffinitorum, vel de consensu quatuor fratrum ex antiquioribus illius domus in quā iuuenes recipiendi sint. Concedimus quoque quod ipsi coram notario vel fratres per eos ad hoc deputati possint, ac debeant ad inquisitionem huiusmodi faciendam vocare testes & ab eis recipere iuramentū, quod si à prædictis superioribus dicti ordinis, ac fratribus per superiores, vt præfertur, deputatis in præmissis contra factum fuerit, voce actiua, & passiua, necnon officijs, gradibus, & honoribus, & dignitatibus quibuscūque per eos obtentis eo ipso in perpetuum priuati & tam ad illa, quam ad alia quæcunque in posterum obtinenda perpetuo inhabiles, & incapaces, ac excommunicationis sententia innodati ipso facto existant decernentes susceptionem habitus, & professionē ac inde sequēda quęcunq; valere perinde ac si iuxta tenorem dictæ constitutionis facta fuissent. Non obstantibus dicta & altera illius declaratoria, Feli. Recor. Sixti V. constitutionibus, necnon moderatione F. Recor. Greg. XIIII. prædecessorum nostrorum, quas in omnibus alijs sub pœnis in illis contentis obseruari prorsus volumus, & mādamus ac quibuscunque alijs in cōtrariū facientibus. Cæterum quia difficile foret pręsentes literas ad singula quoque loca vbi necesse fuerit deferri, volumus & similiter autoritate apostolica decernimus quod pręsentium transumptis, etiam impressis, & manu ministri, seu commissarij vel procuratoris generalium dicti ordinis subscriptis, de eorū sigillo obsignatis eadem fides prorsus adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris die xiiij. Aprilis M. D. X C I I. Pontificatus nostri anno primo M. Vestrius Barbianus F. Ferdinandus Gemener, procurator generalis ordinis.

Romæ apud Paulum Blandum impressorem cameralem. 1592.

Sequitur bulla concessa à S. D. N. Clemente VIII. Papa illustri monasterio Sancti Stephani Salmanticensis ordinis Prædicatorum, qua concessione fruuntur aliæ religiones mendicantes in domibus, vbi adest magister studentium, cum omnia concessa vni domui ordinum mendicantium censeantur totis ipsis ordinibus indulta prout probatum est in superioribus quæstione. X.

Lemēs P. viij. ad perpetuā rei memoriā. In his quę ad religionū propagationē spectant, autoritatis nostrę partes libenter interponimus, prout in Dño salubriter conspicimus expedire, alias si quidē fe. re. Sixtus Papa V. prædecessor noster, iustis tunc suadētibus rationib⁹ ductus sua perpetuo valitura cōstitutione, quæ incipit, *cū de omnibus ecclesiasticis ordinibus*, subdat. sexto cal. Decemb. Pōtificatus sui, anno tertio emanata, inter alia statuit & ordinauit, vt iuuenes decimū sextū ætatis suæ annū excedētes aliquā religionē ingredi volentes, non prius ad habitū recipi, & ad professionē admitti possent, quā de eorum anteactæ vitæ, ac morum honestate, ac de legitimis natalibus, alijsq; eorū qualitatibus, tunc expressis iuridice, ita instrumēta desuper formanda, corā testibus, & notario, ad Capitula generalia, vel prouincialia, in quibus per diffinitores capituli approbarētur, deferri deberēt cōstitisset prout in eadē cōstitutione latius cōtinetur. Quæ cū difficile adimpleri posse experientia post modū cōpertū extitisset, eandē cōstitutionē Sixti prædecessoris fe. re. Greg. P. xiiij. & prædecessor noster moderatus fuit, vt huiusmodi receptiones & approbationes per priores quatuor domorum fierent, ita vt qui ad religionem admitti vellent, ad quatuor eiusdem religionis, quam elegissent domos accederent, & ab earundem Prioribus approbationē deferrent, vt in aliqua ipsarum domorū recipi possent. Denique Sixtus V. ordini fratrum minorū concessit, vt huiusmodi recipiēdorū approbationes per quatuor fratres ex antiquioribus eiusdē domus in qua habitum peterent à diffinitoribus nominatos fieri possent, ipsique quatuor antiquiores nominati ad inquisitionē faciendā procedere, ac ad hunc effectum testes vocare, & ab eis iuramentū recipere corā tabellione, & alia requisita facere

valerent

valerent, prout in diuersis eorundē prædecessorum literis plenius continetur. Cum autē sicut pro parte dilectorū filiorum, prioris, & cōuentus domus S. Stephani Salmantin. ordinis fratrum Prædicatorū, nobis expositum fuit, eisdē priori, & cōuentui, per dictum Sixtum prædecessorē, ad petitionē & supplicationē bo. me. Antonij tituli sanctorū Ioānis, & Pauli Presbyteri. Cardinalis Carrafę nūcupati, viuę vocis oraculo indultum fuerit, vt instrumenta per tabellionē corā testibus facta super qualitatibus iuuenum in dictum conuentum ad habitū recipi petentium, per priorē, seu præsidentē, ac subpriorē magistrum nouitiorum, & magistrum studētium, eiusdē domus iuridice approbari, vel reprobari deberēt. Cumque huiusmodi receptionis, forma facilior, & commodior existat, quā aliæ supra dictæ, nihilominus hāc etiā multa incōmoda pati cōpertum est, multosq; à religionis ingressu, diuersis rationibus propterea arceri, atq; à proposito abduci, & ea de causa religiosorū numerus in dies minui. Quod si eisdē priori, & cōuentui licitum esset iuuenes huiusmodi religionis habitū ibi suscipere volentes præuio tantū ipsorū iuramēto se nō esse criminosos rationibus obligatos, à quibus non possent faciliter expediri, nec furto, latrocinio, aut homicidio notatos, nec alijs impedimētis, in dicta bulla Sixti V. cōtentis detineri ad habitū admittere, postea intra tēpus probationis, de eisdē qualitatibus inquisitionē, & indagationē iuxta indultum Sixti V. scriptum viuæ vocis oraculo cōcessum facere, ex hoc profecto domus pręfata, quæ valde insignis extitit pristino splendori, cum religiosorū propagatione, & diuini cultus augmento restitueretur; ideo nobis dictorū prioris, & cōuentus nomine fuit humiliter supplicatū, vt in præmissis opportunè prouidere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur qui religiosorū propagationem, & diuini cultus augmentum, quantum cum Dño possumus libenter procuramus, singularum literarū pręfatarum tenores prę sentibus pro expresis habentes, ac priorem, ac cōuentum præfatū singulares personas à quibusuis excōmunicationis suspēsionis, vel interdicti alijsq; ecclesiasticis sentētijs, censuris, & pænis, â iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatæ existunt, ad effectū præsentiū dūtaxat consequendū, harum serie absoluentes, & absolutos fore censentes huiusmodi supplicationibus inclinati; de venerabilis fratris nostri Michaelis Epi. Albanen. Cardinalis Alexandrini nūcupati, ordinis Prædicatorū protectoris, consilio, eisdē priori, & cōuentui, *nūc & pro tēpore existētibus, vt quoscunq; iuuenes, etiā decimū sextum ætatis suæ annū excedētes ad habitū in eodem cōuentu admitti petētes, recepto ab eis iuramento, quod criminosi, rationibus, vt præfertur obligati, furto, latrocinio, aut homicidio notati, aut alijs impedimētis in dicta bulla Sixti V. cōtentis detēti nō sint, recipere ac postea per aliquē, eiusdē cōuentus religiosum, ad hoc deputatū adinuestigationē, anteactæ illorū vitæ, ac morū, & reliquorū præmissorū, absq; strepitu iudiciario, sed per scrutiniū secretum procedi facere, qui ad hoc deputatus processū, & informationē captā dictis priori, seu præsidenti, ac superiori, & magistro nouitiorū, & studentiū, à quibus approbari, & reprobari possit, referre fideliter debeat, libere, & licite possint, & valeāt auth. Apost. tenore præsentiū cōcedimus, & indulgemus.* Decernētes præsentes literas de nullitatis vitio, aut intētionis nostrę, vel alio quopiā defectu, notari vel impugnari, aut quomodolibet infringi, suspēdi, limitari, vel retractari, aut in ius vel cōtrouersiam reuocari nullatenus posse, sed semper validas, & efficaces existere, & fore, ac ita perpetuo in eodē cōuentu obseruari debere, sicque per quoscunque iudices, ordinarios, aut delegatos etiam causarum palatij apostolici auditores, sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate, & autoritate, iudicari & diffiniri debere, ac irritum, & inane, quicquid secus super his â quoquā quauis autoritate, scienter, vel ignorāter contigerit attētari, nō obstantibus præmissis, ac apostolicis cōstitutionibus, & ordinationibus, ac eiusdē cōuētus & iuramēto cōfirmatione Apost. vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & cōsuetudinibus, priuilegijs indultis, & literis Apost. in contrariū præmissorū, quomodolibet cōcessis, cōfirmatis, & approbatis. Quib⁹ omnib⁹, & singulis eorum tenores præsentibus pro expresis habentes, hac vice dūtaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisq; cōtrarijs quibuscunque. Datis Romæ apud Sanctū Marcū sub annulo piscatoris, die x. Septembris, MDXCVII. Pontificatus nostri, Anno sexto.

M. Vestrius Barbianus.

QVÆS-

QVÆSTIO LV.

De reliquijs sanctorum in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quomodo reliquiæ sanctorum sunt adorandæ.*
2 *Cuius autoritate possunt transferri sanctorum reliquiæ de vno loco in alium.*
3 *Vtrum Agnus Dei possit depingi & vendi.*

ARTICVLVS I.

Quomodo reliquiæ sanctorum sint adorandæ.

Respondeo dicendo, quod Concilium *a* Tridentinum definiuit sanctorum Martyrum & aliorũ cum Christo viuentium sancta corpora, quæ viua membra fuerunt Christi, & templum Spiritus sancti ab ipso ad æternam vitam suscitanda, & glorificanda à fidelibus esse veneranda, per quę multa beneficia, à Deo hominibus præstantur, ita vt affirmantes sanctorũ reliquijs venerationem, atque honorem non deberi vel ea saliaque sacra monumẽta à fidelibus inutiliter hornorari, atque eorũ opis impetrãdæ causa sanctorum memorias frustra frequentari omninò damnandos esse, prout iam pridem eos damnauit, & nunc etiam dãnat ecclesia, & ita in synodo *b* Magũnt. celebrato anno Dñi millesimo quingẽtesimo quadragesimonono dicitur, reliquias etiã sanctorum velut diuinæ gratię olim receptacula & verissima Christi membra & pura spiritus sancti domicilia monemus in ecclesijs nostris, vel ob id proponendas & religiosa pietate venerãdas, vt per eas fideles commoniti discant virtutẽ, & fidem sanctorum imitari & alicubi in his sanguinolentas notas & pro fidei Christi tolerati Martyrij vestigia cernentes admoneãtur, spem fidei nostræ non esse inanem pro qua omnia dira pati sancti Martyres in animum sibi induxerunt, quorum exemplo ipsi etiam ad aduersitatum omnium tolerantiã animentur, quam venerationem secundum doctissimũ & acutissimum Burgensem vaticinatus nobis fuit Isaias, *c* in his verbis, *Et annũciabũt gloriã gẽtibus, & adducent omnes fratres vestros de cũctis gẽtibus donũ Dño in equis & in quadrigis & in lecticis, & in mulis & in curribus ad montẽ sanctũ meũ Hierusalẽ dicit Dominus, quomodo si inferant filij Israel munus in vase mundo in domum Domini*, quæ Isaiæ autoritas ait Burgẽsis est exponẽda de martyribus Christi Domini, qui in diuersis partibus mundi fuerunt pro testimonio Dei interfecti, quorum corpora seu ossa adducuntur frequenter de cunctis gentibus in equis & quadrigis, scilicet, honorifice & diuersis & varijs modis ad montem sanctum meum Hierusalem, scilicet, ecclesiam, & ait Isaias, *quomodo si inferant filij Israel munus in vase mundo in domum Domini*, in quibus verbis significare vult, quod tanta fiet veneratio reliquijs sanctorũ in ecclesia sicut olim fiebat in tẽplo, cũ aliquod munus solẽnissimũ ibi offerebatur & in hoc innuit Propheta quoddã notabile pertinẽs ad perfectionẽ noui status in lege gratię in lege enim veteri corpora seu ossa mortuorũ erant immũda in tantũ, quod contaminabatur sacerdos per contactum mortuorũ, vt in libro *d* Leuitici patet, sed in lege noua; hoc nõ habetur, imo reliquias sanctorũ in altaribus ponuntur, & in vasis mundissimis collocãtur, & minime immunda iudicantur, sed vt munus solemnissimũ & gratissimum coram Christo Domino offeruntur. Differẽtiæ autẽ ratio inter legẽ nouam & veterem ea esse potest, quia animæ defunctorũ in lege veteri quantumcunque sanctæ fuissent à diuina visione separabuntur, vnde & corpora eorũ merito separanda erant à sanctuario; cuius oppositum est in lege noua, in qua animæ sanctorũ beatifice Deo coniunguntur, vnde ad perfectionẽ sui status pertinet, vt eorũ corpora & reliquiæ à fidelibus venerẽtur, & ita reliquiæ sanctorũ sunt reuerenter obseruandæ, & si sunt antiquę extra capsam ostendi non debent, prout in quadã decretali *e* præcipitur, & ratio huius prohibitionis secundũ Abbatẽ *f* est, quia cum ostendũtur extra capsam ossa nuda & vetera & antiqua multorũ deuotio tepescit, & datur detractoribus causa obloquendi. Dicent enim, quod si fuisset sanctus ossa non fuissent sic dispersa, non aduertentes, quod omnibus puris

a Conc. Tri. sess. 25. de reformat. in decreto. de inuocata bene data & dereliq. sanct.

b Magunt. c. 41.

c Isai. 66.

d Leuit. 11. c.

e c. 2. de reliqui. & venerat. sanct.

f Abba. in d. c. 2. n. 1.

hominibus generaliter dictum est, cinis es & in cinerem reuerteris, ab hac tamen vniuersali lege excipitur Beata Virgo Maria, prout tenet vniuersalis ecclesia & tradit doctissimus Cordoua. Vnde ego proprijs oculis vidi in festo canonizationis Sancti Didaci nostræ sacræ religionis alumni, quę Compluti fuit celebrata de consilio & mandato inuictissimi, & Christianissimi Philippi Secundi Regis Hispaniarum, vt facies corporis sancti velo obtenderetur tempore quo eius charissimus filius Princeps adhuc puerulus (nunc Philippus Tertius Rex Hispaniarum) ad adorandum corpus sanctū accedere debebat, & hoc non alia ratione nisi vt ipse non videret extremitatem nasi, & labia oris sancti consumpta, sed occuparetur in visione totius corporis inconsumpti, & integri & miro & cœlesti odore refecti, odorem suauissimum suauitatis dantis, & occuparetur in visione corporis rubicundi, quod ego vidi, palpaui, & osculatus fui, vt hac sola visione imbutus magis in deuotione, & veneratione Christianissimus Princeps inflammaretur, & à deformitate extremitatis nasi & labiorum minime à tali feruore retraheretur, & ita comparatum fuit, vt ipse Christianissimus Princeps odore talium vnguentorum tractus, sit modo Rex deuotione huius sancti maxime affectus, cuius affectu omnes suos subditos ad eandem deuotionem incitat & prouocat, & monasterium discalciatorum, quod cum primum ingressus Vallisoletum est ędificari mandauit Sancto Didaco consecrari præcepit.

g Cord. li. 2. quæst. q. 17. pag. 150. colum. 2.

Reliquiæ autem de nouo inuentę nō sunt venerandæ in publico sine autoritate sedis Apostolicæ, vt in dicta *b* decretali præcipitur vbi glossa intelligit de omnino nouis, secus si essent reliquię sanctorum approbatorum: nam quando certum est quod sunt reliquiæ sancti canonizati bene possunt sine autoritate Papæ in publico venerari, eo enim quod sanctum canonizauit concedit omnes eius reliquias publice posse venerari, quādo autem oritur aliqua dubitatio tunc habet locum decisio præfatæ decretalis, vt non venerentur publicè sine authoritate Papæ, priuatim autem veneratione quadam virtuali non prohibet Summus Pōtifex, has reliquias venerati.

h d. c. 2.

(?)

ARTICVLVS II.

Cuius authoritate possunt transferri sanctorum reliquiæ de vno loco in alium.

Respondeo dicendo, quod reliquiæ sanctorum autoritate Papæ, vel Episcopi, vel sanctæ synodi, prout in quodā canone *a* mandatur debent trāsferri, quod intelligunt Doctores esse verum loquēdo de corporibus sanctorum traditis perpetuæ sepulturæ iuxta terminos cuiusdam legis *b* nisi necessitas immineat, quia tunc authoritate præsidis prouinciæ iuxta aliam legem, *c* quando autem non sunt tradita sepulturæ, bene transferri possunt sine alicuius authoritate ad alium locum religiosum, vt in alia lege *d* conceditur, & cum sæpe à Summis Pontificibus censuræ promulgentur contra has portantes ab vrbe aliquas reliquias: concessit *Alexander Sextus fratribus minoribus, vt possint sine scrupulo alicuius censuræ mittere reliquias extra vrbem pro consecratione altarium, & lapides cuiuscunque generis siue consecratos, siue non,* ita refertur in monumentis *e* ordinum, & viuæ vocis oraculo cōcessit Pius V. vt quas reliquias ab amicis possunt habere religiosi Societatis absolute extra vrbem fas esset mittere, ita in compendio *f* Societatis refertur.

a c. corpora de consecra. dist. 1.
b l. vlt. C. de reli. & sump. funer.
c l. 1. eod. tit.
d l. si needū eodem tit.
e in. 1. impr. fol. 70. concess. 574.
f Comp. Societ. tit. reliquiæ.

ARTICVLVS III.

Vtrum Agnus Dei possit depingi & vendi.

Respondeo dicendo, *Quod Gregorius Tertiusdecimus anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo secundo octauo calendas Iuny Pontificatus sui anno primo, in constitutione a quæ incipit omni certo studio statuit, & ordinauit ac sub excommunicationis pæna ipso facto prohibuit & interdi-*

a habetur inter cōst. Aposto. Greg. cōsti. 1.

terdixit, nequisquam siue vir, siue mulier secularis, aut ecclesiastici etiam regularis ordinis ille sit & quocunq; gradu conditione, statu nomine dignitate & honore præcellat posthac in perpetuum Agnus Dei per Romanum Pontificem pro tempore existentem benedictos depingere inficere minio notare, vel aurum, aut colorem aliquem illis imponere, aut quidquam aliud superinducere, neque depingi, aut miniari facere, neque illos venales proponere seu tenere quouis prætextu qualibet ve de causa audeat: verum eos albos, & mundos Agnum illum purum & innocentem repræsentantes, qui occisus pretiosissimo sanguine suo nos redemit, & decenter ac reuerenter à cunctis haberi deferri & custodiri præcepit, & ita ab omnibus fieri, & censeri debere decreuit, & mandauit omnibus & singulorum locorum ordinarijs per vniuersum Christianum orbem constitutis eorumque vicarijs in spiritualibus generalibus, vt præsentem constitutionem, & prohibitionem in suis quisque ciuitatibus diœcesibus statim publicari, procurent, ita vt ad omnium notitiam quam primum peruenire posit.

Circa quam constitutionem notandum est, quod non vidi illam seruari in his Hispaniarũ partibus ab omnibus, licet aliqui habentes aliqualem huius constitutionis notitiam eam transgredi formident, quę à Dominis Episcopis deberet certe publicari, vt ad omnium notitiam perueniret, & ab omnibus obseruaretur ea obseruãtia, quã Summus Potifex Gregorius Decimus tertius iustisime præcipit ab omnibus custodiri.

22.10.q.1001. Circa hanc quæstionem vide, quæ supra habes in Tomo *a* secundo.

QVÆSTIO LVI.

De restitutione in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *QVid sit restitutio & quotuplex.*
2 *Vtrum monasterium posit impetrare beneficium restitutionis eo quod priuatur quibusdam bonis sibi relictis, ne super his aliqua alienatio & hypotheca fieret, aut aliquis census constitueretur subpœna quod si talis alienatio aut census constitutiõ fieret ad illud monasterium pertineret.*
3 *Vtrũ is qui contraxit cum monacho absque licentia prælati sit obligatus restituere monasterio rem ex illo contractu acquisitam.*
4 *Vtrum bona incerta quæ habent nouitij possint applicari & restitui monasterijs in quibus sumunt habitum.*

ARTICVLVS I.

Quid sit restitutio & quotuplex.

RΕspondeo dicendo, certisisimum esse lege naturali diuina, & humana restitutionem ablati necessariam esse ad peccati dimisionem, & cum regulares propter Deum omnia reliquerint oportet de restitutione aliquid agere, ne ipsi restitutionibus implicati peccatis innodẽtur, pro quorum remisione ad religionem confugerunt, & sciendum est restitutionem læsioni opponi, nam & ea illud reddit, quod læsio abstulerat, vt dicitur in aliquibus legibus & tradit *a* Bartolus, ideo restitutio de qua agimus est, illius redditio quę ablata est, secundum D. *b* Thomam, qui probat eam ad iustitiam cõmutatiuam pertinere, etenim sicut acceptio rei alienæ actus est iniustitiæ circa commutationem, ita & restitutio, quę ei opponitur erit actus iustitiæ cõmutatiuæ, cum per intelligentiam vnius contrariorum cognoscatur & alterum, & vis eius percipiatur, prout in multis doctrinæ suæ locis nobis scriptum reliquit *c* Aristotel. quod Dynus iuris consultus optime adnotauit, in com-

a l. quod si minor. §. restit. ff. de minori. l. 1 C. si aduersus trãslatione Bar. in. l. qui prop. ff. de procu. b D. Tho. 2. 2. q. 62. ar. 2. c Arist. topico & 4. Ethico. cap. 1. & 2. rhe ad Theodo. Dynus in reg. posse.

commutatiua autem iustitia potissime attẽditur damni per acceptionem illati cõpensatio per redditionem, & æqualitatẽ quẽad modum ex eadem *d* Aristotelica constat doctrina. Damnum vero infertur alicui varijs modis per occupationẽ iniquã propriæ rei, per eiusdẽ rei detentionẽ, atque item per impedimẽtum ne quis assequatur, quod ei debitum est. In summa reducitur læsio his modis contingens ad alicuius boni priuationẽ, cũ is qui detinet rẽ alienã, aut alteri debitã eam videatur ab altero abstulisse & eadem ratione, qui impedit ne quis assequatur bonũ aliquod plane dicitur bonũ hoc ab altero auferre, prout resoluit doctissimus *b* Couarruuias dicens, quod restitutio aliquas habet radices à quibus deducitur ab acceptione, scilicet, aut à re accepta. Ab acceptione tunc procedit quando quis ratione solius acceptationis tenetur alteri reddere, quod suũ est, aut est ei debitũ, vt in causis mutui depositi, furti rapinæ & similibus. A re accepta tunc deducitur restitutio, quoties quis rem alienã, aut alteri debitã habet sicut diligẽter tradiderunt Diuus *f* Thomas Caietanus, & Soto.

d Arist. lib. 5 eticor.

e Couar. reg. possess. 2. p. in initio.

f D. Tho. & Caiet. 2. 2. q. 62. ar. 6. Sot. lib. 4. de iust. q. 7. art. 7.

Duplex autẽ est restitutio, prima est qua prior status totaliter innouatur, & sic dicitur restitutio in integrũ, qua redditur possessio rei, aut æquiualentis & fructus pristinum ius & omnia, quæ à iurisperitis dicitur esse prioris status, vel iuris reintegratio, per quam subuenitur minoribus Ecclesijs, & monasterijs, & de ea in *g* iure late agitur, & de hac dicimus in articulo primo huius quæstionis, secunda est, qua prior status non renouatur in totũ, sed solum rei possessio, vel æquiualentis per quam satis fit de re ablata & dãno, & interesse, quæ aliquando significatur nomine redditionis, vt patet ex iure *h* aliquando vero nomine satisfactionis vt dicitur in quadam decretali, & de hac agemus in secundo, & alijs articulis huius quæstionis.

g l. 1. C. de siuen paisis ca auditis de in integrum restitut.

h c. cũ tu de vsuris. c. literis de captoribus.

ARTICVLVS II.

Vtrum monasterium poßit impetrare beneficium restitutionis eo quod priuatur quibusdam bonis sibi relictis, ne super his aliqua alienatio, & hypotheca fieret, aut aliquis census constitueretur sub pœna, quod si talis alienatio aut census cõstitutio fieret ad illud monasteriũ pertineret.

Respondeo dicendo, quod Doctor Ioãnes *a* Gutierrez, hanc quæstionẽ dubiam esse putat, & vtranque partẽ posse controuerti, sed tandem se resoluens, ait, quod in casu proposito monasterio competit restitutio in integrum aduersus dictã alienationem, & census constitutionẽ à se factã cõtra prohibitionẽ testatoris, ne incurrat dictam pœnã priuationis, quia minor institutus hæres restituitur aduersus substitutũ, vt in iure *b* probatur, ergo in proposito, cũ dictum monasterium fuerit institutum, quod æquiparatur minori, & aliud monasterium fuerit substitutum, quod æquiparatur similiter minori, vt dicitur in iure, *c* & infra probabitur merito monasteriũ institutũ restituitur cõtra monasteriũ substitutũ, quia priuilegiatus certans de dãno euitãdo bene vtitur priuilegio restitutionis cõtra pariter priuilegiatũ certantẽ de lucro captando, vt multis allegatis iuribus, tradit *d* Iason, & allegando alios Couarruuias, sed certum est, quod monasteriũ prædictũ agit de dãno euitãdo, quia sibi fuerunt purè dicta bona relicta cũ prædicta prohibitione prosui, verbi gratia dotatione erectione, & sustentatione quibus semper vsus fuit, atque nunc fruitur sicq; sunt effecta proprium patrimoniũ, & in eorum dominio radicata, & licet per contrauentionẽ prædictã cõpetat, & sit quæsitũ ius alteri monasterio, & bona alienata propria ipsius efficiantur, nõ sunt tamẽ radicata in eius monasterij substituti patrimonio neque ipsa vnquã habuit realiter, & sic agit tãtum de lucro sibi delato captando, non vero de dãno euitãdo, vnde præferendũ est monasterium agens de hoc damno euitando.

a Gutier. li. 5 pract. q. 115.

b l. & si sind §. sed quo Papinianus e & in l. quod si minor. §. Sceuola. ff. de minorib. c l. orphanotrophos. & ibi Bald. C. de Epis. & cler.

d l. verum. § fin. ff. de minori. DD. in c. in præsent. de probatio. Ias. & cæteri. in auth. quas actiones. C. de sacros. eccle. Coua. in pra. qq. c. 7. n. 4. & in reg. possesso. p. 2. §. 2 num. 4.

Secundo probatur hæc pars ex quadã lege, *e* in qua minori cõpetit restitutio in integrũ, vt hæreditatẽ sibi relictã cõsequatur, aduersus propriã negligentiam, & licet ille textus loquatur in minori, idẽ tamen dicendũ est in causa vel loco pio cũ minori æquiparetur, vt dictũ est supra & probat late Euerardus, *f* & cõfirmatur, quia minor restituitur aduersus propriã negligentiã non soluẽdi canonem in triennio, ne incidat in commissum, vt tenet Speculator, *g* & refert & tenet alios allegans Iason.

e l. 3. §. sed si hæres. ff. de de minori.

f Euerar. in centur. leg. c. 31.

g Specul. tit. de Emphyt. §. nũc aliqua q. 15. nu. 25. & 26. Ias. in l. 2. n. 59. C. de iur. Emphyteut.

Tertio probatur, quia ecclesia semper quod læditur restituitur intra quadriennium, vt *h* dicitur

h ca. 2. de in integrum restit.

dicitur in quadam decretali vbi Abbas & Doctores cōmuniter, sed hic læderetur enormisime monasteriū si cogeretur carere toto legato propter prędictā alienationē, aut cēsus constitutionē super ea factam, ergo restitui debuit in integrū non solū intra quadriēnium â die dictæ alienationis & cōstitutionis census, verū etiā intra triginta annos iuxta quandā egregiā legem *i* partitarum vbi doctissimus Gregorius Lopez.

i l. fi. tit. fi. p. 6. vbi Greg.

Quid plura? hanc opinionē intelligunt ex nostris, scilicet, in hæreditate relicta hospitali sub cōditione, vt bona ipsi relicta nō possint aliquo modo vel causa per rectores dicti hospitalis siue per aliā personam vendi alienari vel permutari, vel donari, & si cōtra facerent, quod dictum hospitale caderet à dictis legatis & quolibet eorū tenet *k* Angelus existimans, quod si cōtra voluntatē testatoris fieret alienatio ecclesia potest contra prælatū habere recursum ad dāna, & interesse, & ita poterit agere hoc casu hospitale cōtra suum rectorē, qui alienauit vel vendidit cōtra voluntatē testatoris, & si contra eū nō potest sibi bene esse consultū poterit pptere restitutionē in integrū aduersus tales alienationes, si tēpora ad id præstituta à iure patiātur, hoc est si nondū est elapsum triennium datū â iure *l* ad petendā dictam restitutionē, sed in proposito nō potest esse bene consultū primo monasterio cōtra alterū monasteriū substitutū, nisi in integrū restituatur; cū non possit agere contra alienantes, quia sunt monachi, & bona propria minime habēt & per talē in integrū restitutionē, cū dictis bonis manebit, tantū enim affert restitutio, quantū abstulit læsio, sed si quis dicat, quod in casu Angeli prædicto nō fuit substituta causa pia in euentū alienationis, siue cōtrauentionis volūtati testatoris, prout supponitur, quod fuit in nostro casu, substitutū verbis directis secundū monasteriū, cui statim per dictā census constitutionem, videtur ius quæsitū, & sic videtur, ꝙ in eo non cōpetat restitutio aduersus aliud monasterium quod est pariter priuilegiatū, cū etiam agat de dāno euitando, respondeo breuiter, adhuc idē esse etiā si sit substitutus alius locus pius, vt expresse decidit *m* Baldus, vbi eius editio, ait, testator reliquit monasterio S. Petri hæreditatē suā sub cōditione cōstruendi hospitale intra annū, & quod si dictū hospitale nō fuerit intra terminū constructū hereditas debeat pertinere ad hospitale misericordię de

k Angel. cōsil. 168. n. 2. & 3.

l l. petē di. C. de in integrū restit.

m Bald. in l. Pupillo C. de repudiand. vel abstinen. hered & additio. ibi in huiusmodi. quæsi.

Perusio; quæritur nūquid si monasterium dictū hospitale non cōstruxerit intra annū possit restitui in integrū tanquā lesum, & quamuis Baldus, primo fluctuet allegans pro, & cōtra tandē affirmat verius videri concludēdum, quod monasteriū possit in integrū restitui, nisi ipsum fuerit in dolo, quia cū sciret & posset noluit cōditioni parere, & quia cōtra dolū etiā in omittendo datur restitutio & Baldū sequūtur *n* Alexander, & Romanus, vbi eius additionator admiratur, quod nō allegauerit *o* legē ad hoc singularē, quæ licet loquatur de minoribus, idem est ex dictis in pio loco; & ita dicit se vidisse per illā legem iudicatū, quā opinionē sequūtur Angelus *p* Ancharranus, & Nicolaus Euerardus loquens expresse in pręiudicium alterius pij loci.

n Alex. in. d. l. Pupillo. n. 3. Roma. singulari. 93.

o l. 3. §. sed si heres. ff. de minoribus.

p Angel. in. l. insulam c. cavit. chartā ff. de verbo. oblig. Auch. consil. 188. Euerard. in cenc. leg. ca. 31. col. 2. nu. 102.

Aduertendū tamen, quod dolus cōtra monasteriū institutū, vt ei dē non cōpetat prædicta in integrū restitutio iuxta opinionem Baldi nō est præsumēdus in proposito, vt in regula iuris *q* vulgari probatur pręmaxime; cū monachi prædicti monasterij forsan successerint in ius aliorum, qui nō sunt de illis, qui dictā alienationē fecerūt, neque censum cōstituerunt, super dicta bona, sed eis successerunt & iustā causam habent ignorātiæ, & licet præsumeretur dolus cōtra eos, eo quod sit credendū, vel in veritate probetur penes se fuisse, & esse testamentū, in quo dicta alienatio, & census cōstitutio prohibebatur cū prædicta pœna, & sic quod, sciuerit, prędictā prohibitionē, quia habens penes se instrumētum præsumitur scire omnia in eo cōtenta, vt tradit Thomas *r* Grammaticus, & alios allegās Craueta, adhuc hic dolus, cū sit præsumptus, & de præterito non sufficeret, quia cōtra ipsum cōpetit etiā in integrū restitutio, vt notāt *s* Doctores, & tradit Bartolus & alios allegans, decisio Pedemontana resoluit, & hoc maxime procedit si monasteriū fuerit monialiū, nā cum sint expertes literarum tempore constitutionis censūs ignoratiæ præsumuntur prædictam prohibitionē quamuis penes se reperiretur dictum instrumentum.

q l. quoties. § qui dolo. ff. de probat.

r Gram. decisio. 103. n. 31 & 33 Craue. cōs. 73. n. 39

s DD. in. l. vbi. ff. de addendo Bart. in. l. auxiliū. n. 2. ff. de minoribus decisio Pedemo. 87. n. 2. & 4.

At cōtra prædicta tenet doctissimus Bernardus *t* Diaz de Lugo dicens quod imo ecclesia nō restituitur cōtra alterā ecclesiam, quia priuilegiatus cōtra pariter priuilegiatū nō gaudet suo priuilegio, nisi quando certat de damno vitando, vt dicitur in quadam lege, *u* sed certum est quod Ecclesia negli-

t Lugo. 219 in 3. similit.

u l. verū. §. fi. ff. de minor.

negligendo adimplere conditionẽ non dici tur pati damnum, quia illud ius conditionale non erat sibi quæsitum ante conditionem impletam iuxta aliam legem, x & sic Ecclesia, quæ peteret restitutionem diceretur certare de lucro amisso captãdo, ecclesia vero contra quã peteretur videretur agere de dãno, quia agit de iure iã sibi quæsito cũ certet de lucro eradicato, quod amittere est damnum iuxta quãdam glossam communiter receptam secundum y Iasonem & Dominum Antonium de Padilla.

x l. vnica. §. sin autẽ. C. de caducis tollend.

y glo. in l. 1. §. quis propter ver. quid in integrum ff. de itinere actuque priuato. Ias. in l. reprehẽda. in fi n. 4. C. de constitu. instit. Padilla in l. 3. n. 7. C. de iuris & facti ignorantia.

At respondetur, quod hoc fundamentum in nostro proposito cessat, in quo non conditionaliter, sed pure fuerunt relicta prædicta bona monasterio præfato adiecto præcepto de non alienando, vt supra visum est, sicque præfata fuerũt adquisita pure prædicto monasterio pro sui dotatione & sustentatione & illa semper libere, & quiete tenuit atque possedit, sicque vere certat de dãno euitando, monasterium autẽ aliud substitutum nũquam habuit, neque possedit hæc bona, sed tantum habet ius ad rem idque reuocabile per restitutionem, quare non tam de damno euitando sicut monasterium primum agere videtur, sed potius de lucro sic adquisito captando quorum non est par ratio præmaxime quod opinio communis glossæ præfatæ, quæ habet quod admittere lucrum iam radicatum est damnum non procedit quando lucrum istud quæsitum reuertitur, ad eum à quo processerat, vt sentit quædam glossa a quam sequitur Iason, & commendat Tiraquelus & Antonius de Padilla, præterea etiam si dictum monasterium non ageret de damno euitando, adhuc superiora locum haberent, quia & si ambo monasteria lædantur, prius tamen monasterium damnum pateretur, maxime si non restitueretur, ergo restitui debet etiam contra pariter priuilegiatum iuxta tradita per Couarruuiam. b

a glo. in v. cõprehẽsis in l. si vt stipulatio. ff. de v. oblig. vbi Iason. n. 4. Tiraq. in l. si vnquam. v. donatione largitus. n. 156. C. de reuoc. donatio. Padilla in d. l. 3. num. 8.

b Coua. 2. p. reg. possess. §. 2. n. 4.

Sed cõtra prędicta fortiter arguitur, quia testator primo legauit dicta bona dicto monasterio scire, vel scire debens posse ipsum fungere iure minoris & nihilominus per cõtrauentionem sui præcepti voluit statim dicta bona pertinere & transferri ad aliud monasterium, & sic vltra processit & hæreditatem in aliud transtulit, vnde cõtra testamẽtum nõ datur restitutio, quia ea quę a testatore geruntur pro disciplina regulari non decet in irritum reuocari, argumento eorũque in c iure notantur, in quo probatur, quod

c l. et quæ à patre. C. de restit. mili. l. liberti. §. Lucius ff. de annuis legatis.

vbi testator sibi prouidit standũ esse ei, quod statuitur, quia in hoc casu, hic non est pœna neque dãnũ monasterij, sed fauorabilis executio vltimæ voluntatis, quæ non debet alterari, neque violari, vt dicitur in quadã clementina. d Item, quia esset restituere ad lucrum, cũ iniuria testatoris, & ad talia lucra non pertinet neque competit restitutio, vt dicitur in iure, e itẽ, quia si aliud diceremus iã monasterium primũ haberet, in hoc casu dicta bona cõtra voluntatem testatoris, quæ nunquam ad impleretur, neque ad effectum perduceretur, etiã si prædictæ res alienẽtur contra expresſã cõditionẽ ipsius, si ipsis alienantibus competeret restitutio ad hoc.

d Clem. quia contingit de religi. domi.

e l. sciẽdũ ff. ex quibus causis maio.

Sed respondetur, quod omnia supradicta procedant restitutione non petita aduersus prædictã lęsionẽ quã petere testator nõ prohibuit, neque visus est prohibere, quia nemo potest agere, quod leges in suo testamento locũ nõ habeant, vt in iure f dicitur: imo in dubio visus est testator se cõformare cum dispositione iuris communis, vt probant iura, h sed iura vbique proclamant, tã ciuilia quã canonica minorẽ & ecclesiã restitui debere aduersus læsionem non modicam.

f l. nemo potest cũ similibus. ff. de legatis. 1.

g l. hęredes mei §. cũ ita ff. ad Trebel.

Nec obstat, quod sic volũtas testatoris esset illusoria, & absque effectu, quia respondeo quod transacto tẽpore petendę restitutionis poterit habere effectũ voluntas testatoris, itẽ & etiam si bis contra eã ventũ fuerit, & semel cõcessa dicta restitutio, nã iterũ nõ cędetur, vt in toto titulo, si sæpius in integrum restitutio fuerit postulata.

His tamen est superaddẽdũ, *quod si quælæsio in bonis & vsibus monasteriorũ ordinis per quãuis cuiuscũq; status gradus habitus seu conditionis ecclesiasticæ seu secularis mundana vel regularis personã etiã si culpa prælatorũ monachorũ seu procuratorũ facta fuerit ipso iure rescinditur, neque opus est aliquã in integrũ restitutionẽ à quoquã super eam quomodolibet impetrare, & hoc ius, & priuilegiũ trahitur ad præterita nõdũ decisa præsentia & futura, ita cõcessit Ioannes xxij. congregationi montis Oliueti:* ita refertur in cõpendio h ordinis Cisterciẽsis, & in cõpedio Societatis Iesu, circa quod

h Comp. Cistercien. tit. restitu. in integ. & Societatis eodem tit. §. 1.

quod priuilegium est notandū quod ipsa læ sio attento iure cōmuni non rescindetur post quadraginta annos post quos præscribitur contra res ecclesię, prout in superioribus dictum est, dixi attento iure communi quia attentis priuilegijs, de quibus in superioribus fecimus mentionem contra bona & iura monasteriorum non præscribitur nisi per spatium centum annorum sicut præscribitur contra res & iura ecclesiæ Romanæ.

ARTICVLVS III.

Vtrum is qui contraxit cum monacho absque licentia prælati sit obligatus restituere monasterio rem ex illo contractu adquisitam.

Respondeo dicendo, quod hoc dubium à Doctoribus in simili casu ventilatur vtrum, scilicet, is qui contraxit cum muliere absque licentia viri sit obligatus, restituere rem ex illo contractu adquisitā, & omnes concludunt in foro exteriori teneri, In foro autem conscientiæ contrariū tenent Tiraquelus, *a* & Soto, sed contrariam opinionem sequens alios tenet *b* Couarruuias, nam lex iusta, quæ principaliter non se fundat in præsumptione seruanda est, non solū in foro exteriori, sed etiā in foro cōscientiæ, quā opinionē tenet *c* Palatius Rubius dicens, quod licentia viri in cōtractu mulieris per eandē legem est de substantia actus, vnde ea omissa cōtractus est nullus & ita idem tenent Cifuentes, *d* nam secundum Bartolum dicit, quod quando lex restitit alicui præcipiendo ne aliquid fiat dirigendo præceptum ad personas, ne contrahant, vel ad vnum, tunc non valet contractus, neque ex eo oritur obligatio ciuilis neque naturalis, & in nostro casu à fortiori, hoc est asserendū cum religiosus, nullam administrationem, neque dominium habeat ratione suę professionis, & quidquid adquirit monasterio adquirit.

a Tiraq. post leges cōnub. glo. n. 21. Soto. lib. 4. de iust. q. 7. ar. 1
b Couar. in reg. peccatū 2. p. §. 3. in fin.
c Palat. Rub. in. l. 55. Tauri. n. 17.
d Cifuent. in d. l. 55.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum bona incerta quæ habent nouitij possint applicari & restitui monasterijs, in quibus sumunt habitum.

Respondeo dicendo, *Quod Sixtus IIII. cōcessit magistro generali & prioribus prouincialibus, ac prioribus localibus ordinis fratrum Carmelitarum, vt singuli eorum in locis sibi cōmissis possint & valeant in pios vsus conuertere bona quæ nouitij ad ordinem prædictum venientes tenentur restituere diuersis personis, quæ sciri & inueniri non possunt,* ita in monumentis *a* refertur.

a in 1. impr. fol. 103. & in 2. fol. 186.

Et Clemens IIII. concessit, quod si aliqui habitum fratrum minorum assumentes diuersis personis, quæ sciri & inueniri non possunt aliqua bona restituere teneantur possint ministri & custodes & vicarij eorum singuli in locis sibi commissis bona ipsa in pios vsus conuertere, prout secundum Deum viderint expedire, ita habetur in ordinis monumentis. *b*

b in 1. impr. fol. 58. & in 2. fol. 141. concess. 539

Circa quas constitutiones est notandum quod pro fratribus minoribus priuilegium continent, cū ipsi secundū eorū *c* regulā teneantur, remittere liberos nouitios, vt disponāt de suis rebus tēporalibus, secundū quod Deus illis inspirauit, quæ bona incerta licet nō sint sua in eorū tamē possessione sunt, & ad eos pertinet eorū dispositio ea eleemosynaliter erogādo libere pauperibus quos elegerint, pro alijs autē religionibus solū ad sedandas lites maxime deseruiunt, cum lis sit vtrū ad Episcopos huiusmodi incertorū restitutio pertineat, an ad ipsos restituere obligatos de quo agit Nauarrus *d* dicens, nō pertinere regulariter hoc ad Episcopos, imo ait quod contrarium iubere non poterunt, nec regulariter in eo contra voluntatē debitoris volētis restituere pauperibus se interponere.

c Reg. frat. min. c. 2.
d Nau. c. 17. num. 92.

QVÆSTIO LVII.

De sacramentis ministrandis in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum religiosi sint excommunicati administrātes sacramēta in parochia vbi à tēpore immemoriali nūquā fuit parochus.*

 2 Vtrum

2 *Vtrum monachus prohibitus à prælato ne celebret videatur suspensus.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sint excommunicati religiosi administrantes sacramēta cuidam Domino temporali cuiusdam Castelli habentis eius iurisdictionem & territorium in quo maiores eorum à tēpore immemoriali semper ab eis sumpserant sacramenta nullo vnquam tempore existente parocho curam animarum gerente in præfato territorio.

Respondeo dicendo, quod hæc quæstio vt ait Nauarrus *a* videtur, noua & talis qualis vix reperiatur similis cōtigisse, in Italia nec in Gallia, nec in Hispania nostra saltim ętate, & ait esse difficilis solutionis propter ea quæ parit consuetudo, cuius initij nō est memoria ex vna parte, & ex altera, quod si dicti religiosi erant Franciscani regularis obseruantiæ non sunt capaces iurisdictionis parochialis, nec iurium parochialiū, & ita non potest dici conuentum ipsorum fratrum eam vsucepisse vel præscripsisse, at respondet Nauarrus, ad quæstionem quod prędicti fratres non sunt excommunicati per *b* Clementinam quandam quæ excommunicat ipso iure omnes religiosos, qui sacramēta Eucharistiæ vel extremæ vnctionis, vel matrimonij benedictionem administrāt, cū posint probare consensum Papæ, vel diœcesani per consuetudinem immemorialē, argumento cuiusdam *c* canonis cum quorum licentia præsumpta possunt administrari prædicta Sacramenta.

a Nauar. n. 5 consi. tit. de priui. cosi. 19

b Clem. relig. de priui.

c c. cū ctaper modū. 9. q. 3

ARTICVLVS II.

Vtrum monachus prohibitus á prælato ne celebret, & ne administret sacramenta videatur suspensus.

Respondeo dicendo, quod nulla forma verborum, est præscripta ad ferendam neque ad tollendam suspensionem, sed sufficiunt quæcunque verba id significantia prout resoluit *a* Nauarrus verum tamen est quod suspendens, verbo sine scriptura delinquit & punitur suspensione, vt dicitur in iure, *b* & ita magna cū prudentia debet imponi, vt in eodē iure præcipitur, ex quo colligo quod si prælatus in scriptis faciat huiusmodi prohibitionem censetur suspendere: prohibens autē verbo tantum præsumitur, solam simplicem facere prohibitionē, argumento eorum quæ in iure *c* notātur, quatenus probat neminem præsumi facere actum eo modo, quod sit delictū, at qui prohibet administrare sine scriptura facit actū, qui potest iudicari delictum, & nō delictum, nam si facit animo suspendendi delinquit adeo, quod ipso iure incurrit suspensionem, si vero facit animo nō suspendēdi, sed simpliciter prohibendi nō videtur delinquere, ergo præsumendus est nolle suspēdere, vnde prædictus religiosus videat quo pacto sit illi facta prefata prohibitio, nā si verbo tantū fuit interposita peccabit sacramenta administrādo contra voluntatem sui prælati se gerēdo: at si scriptura fuit talis prohibitio intimata, vltra peccatum incurret irregularitatem in quam incurrunt ij, qui suspensi ab administratione sacramentorum ipsa administrare non desistunt.

a Naua. c. 27 n. 161.

b c. 1. de sen. ex com. lib. 6.

c l. si procurator. ff. de condi. indebiti.

QVÆSTIO LVIII.

De sepulturis quantum ad libertatem sepeliendi in vndecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur vndecim.

1 *Vtrum corpora defunctorum in Ecclesijs debeant sepeliri.*

2 *Vtrum cōmittatur simonia vendendo capellas pro sepultura.*

3 *Vtrum regularibus in eorum ecclesijs libere licentiam sepeliendi omnes concedatur.*

4 *Vtrum inuitis fratribus posit aliquis in eorum ecclesijs sepeliri.*

5 *Vtrum aliquis inuitus posit in ecclesijs fratrum minorum sepeliri.*

6 *Vtrum confratres & familiares fratrum debeant*

beant inuitis curatis sepeliri in Ecclesijs fratrum.

7 *Vtrum fratres possint inducere ad vouendum seculares, vt in eorum Ecclesijs sepeliantur, circa quod aliqua dubia proponuntur.*

8 *Pone quod pater & auus sunt sepulti apud fratres prædicatores, maiores vero vt abauus, & superiores sunt sepulti in Ecclesia parrochiali, iste nunc decessit non electa sepultura, quæritur vbi debeat sepeliri.*

9 *An constitutio prouincialis ne sepulturæ locus quouis nomine cuiquam detur, neuè sepulturæ fiant in vlla quauis Ecclesia sine Episcopi consensu valeat etiam contra regulares exemptos qui habent priuilegia liberè sepeliendi in Ecclesijs suis.*

10 *Religiosi habent capellas in eorum Ecclesijs, quas concedunt, quo ad vsum sepulturæ alicui domui nobilium & descendentium, & posteriorum suorum, quæritur an ille qui non est de progenie illorum nobilium possit eligere sepulturam in illis capellis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum corpora defunctorum in Ecclesijs debeant sepeliri.

Espondeo dicẽdo, quod antiqui maiores nostri censuerunt in Ecclesijs non fore humanda corpora defunctorum & ratio illorum erat, nam in eo loco vbi diuina celebrãtur officia & Deus assidue colitur humana corpora defunctorum turpe & indignum videbatur, sed in cæmeterijs locisque designatis sepelire consueuerunt, atque deinde dignitatis causa in Atrio Porticu ve Ecclesiarũ humari cœperunt cadauera, vt patet ex quodam Canone, *a* in Ecclesijs autem sepeliri cadauera minime permittebatur, secundũ *b* ius, & tradit Laurentius Vell. cæterum, paulo post dignissimis, ac præstantissimis viris dumtaxat id fuit concessum, vt explicat Ioannes *c* Asinius in quo loco etiam ipse asserit, quod id quod antiquis temporibus dignitate & sanctitate fulgentibus, cõcedebatur successu temporis omnibus nulla habita personarum distinctione permissum extitit, atque ita omnes possunt hodie in Ecclesijs sepeliri, quod non temere, & sine causa consuetudine receptũ fuisse credẽdum est, ait enim Gregorius *d* cum grauia peccata nos deprimunt, tunc prodest mortuis si in Ecclesia sepeliantur, ob id quod, qui ad Ecclesias sacrificij causa accedunt, cum maiorum suorum sepulchra intuentur facile accidit, vt pro eis preces effundant, quod & Iacobus de Simancas *e* late prosequitur, præterquam quod illorum sanctorum, quibus Ecclesia dicata est patrocinio, & intercessione releuantur, vt in quodam decreto dicitur: quibus accedit, quod minus eo in loco ab spiritibus immundis vexantur & ideo in cæmeterijs dicitur *g* esse requies sanctorum, pro quibus omnibus *h* Lapus, & Durandus videndi sunt.

a c. perci. 13. q. 2.

b Le. nemo. Apost. de sacrosan. eccl. Vel. in c. nullus mortuus 17. q. 4. in princ.

c Asin. in le. 4. §. in loco ff. de relig. & sumptib. funer. n. 19. & 92.

d c. cum graui 13. q. 2.

e Siman. de cathol. insti. c. 18. n. 9. ad medium.

f c. nonæsti. memus 13. q. 2.

g. ca. aurum 12. q. 1.

h Lap. alleg 83. Durand. in rational. diuino offic. li. 1. ca. 5. &. n. 12.

ARTICVLVS II.

Vtrum commitcatur simonia vendendo capellas pro sepultura.

RE spondeo dicendo, videri simonia cum illud quod fit à clericis & regularibus dantibus capellas laicis pro sepultura sui & suorum conuentione præcedente, pro certo pretio, vt patet ex his quæ post Hostiensem *a* tradit Gregorius Lopez & intãtũ prohibetur pactio circa sepulturas, quod si paciscatur, cum ecclesiasticis personis de sepeliendo se etiam in sepultura maiorum committitur simonia, vt quædam *b* Glossa innuit.

At cum sæpe sæpius contingat apud viros timoratos & doctos vendi capellam pro sepultura necesse est, hunc vsum saluare ne tot, & tam præstantissimi viri, prædicta pacta ineuntes labe simoniaca notentur, & sic hic vsus saluatur ab aliquibus relatis *c* à Salazar dicente precium nõ recipi pro sepultura simpliciter, sed pro altiori loco sepulturæ, nam cum sepultura secundum Glossam *d* communiter receptam sit quid spirituale precium pro ea peti, non potest absque labe simoniæ, quod cessat quando locus honorabilior petitur pro sepultura, quia Ecclesia cæmeteria habet in quibus sepeliri homines possunt, & hæc est sententia *e* Soti, cuius non meminit Salazar.

Aliter saluatur prædictus vsus scilicet datum pro sepultura esse quandam eleemosynam pro reperatione Ecclesiæ, aut fabricæ, quod

a Host. in ca. ex literis de iure patron. Greg. in l. 1. ti. 13. par. 1. l. gloss. 3. ver. e veder el lugar.

b Gloss. in clem. inuit de sepul. ver. sepult.

c Salaz. de vsu. & cõsuetud c. 10. nu. 24.

d Gloss. c. fi. de sepul. li. 6 in verb. sep.

e Sot. li. 9. de iusti. q. 7. ar. 1. f. 319. col. 1. in initio.

quod non est simoniacum, sicut non est simoniacum accipere stipendium aliquod ad sustentationem pro diuinis administrandis & missis celebrandis, prout tenet *f* Nauarrus, & Couar. Et confirmatur ex doctrina *g* Caieta. dicentis, quod cuilibet licet recipere aliquid temporale pro re spirituali, vel ei annexa non in modum pretij, sed ad sustentationem nullo præcedente pacto, sed ex vi donationis, vel legati, aut ex vi legis, aut consuetudinis, quam doctrinam approbat *h* Nauarrus, pro cuius doctrinæ explicatione ibi, *ex vi legis seu consuetudinis*, quantum ad nostrum propositum est aduertendum, quod cum recipere pretium pro sepultura sit simoniacum, quia prohibitum, vt ait quædam *i* Glossa communiter recepta ex tacito consensu Papæ propter vtilitatem Ecclesiarum videtur ius hoc prohibens esse relaxatum & sic consuetudinem vendendi capellas, aut sepulturas vires obtinuisse, quia si ij quorum est ius positiuum mutare sciuerint consuetudinem legibus contrariam & placuerint videntur velle antiqua iura mutare, & nouæ consuetudini authoritatem impartiri, prout tradunt *k* Diuus Thomas Syluest. & Hippolytus qui dicit quod patientia cum taciturnitate inducit consensum, & ita dici potest purgari hoc vitium simoniæ propter tacitam authoritatē superioris, sicut per expressam potest purgari, vt tenet quædam Glossa *l* quam refert & sequitur Lambertinus. Nec huic solutioni obstant, quædam decretales *m* prohibentes pretij exactionem pro sepulturis, & abolentes omnem contrariam consuetudinē nam ipsa iura non procedunt, si consuetudo inducatur cum licentia principis, vt notarunt Ioannes *n* Andreas & Dominicus à Sācto Geminiano, Abbas, Antonius de Butrio & Dueñas, quia in his quæ sunt de iure positiuo potest omnia princeps cum causa mutare ad libitum, vt in iure *o* probatur, & tradit Mathienςus. Aduertendum tamen videri simoniacam, quandam constitutionem synodalem iubentem, vt pro qualibet apertione sepulturæ ad corpus humandū soluātur tres argentei regales fabricæ Ecclesiæ, nisi ipsa fabrica sit pauper, & pro sui conseruatione tali subsidio indigeret, nam ius habentibus sepeliendi in illo loco ab antiquo libere conceditur eius vsus tam apud *p* leges imperiales, quam apud sessiones pontificias ob quod non poterit Episcopus etiam statuendo contra eorum iura eis inuitis onera & grauamina imponere cum prædictam prærogatiuam à sacris Canonibus concessam habeat, contra quam Episcopus statuere aliquid minime potest, maxime in præiudicium tertij, nec in parte arctando secundum Ioannem *q* Monachum Probum, & Ioannem Andream. Et notat Cardinalis *r* Alexandrinus, quod ille mutare dicitur, qui addit aliquid, vel detrahit.

f Nauar. in c. inter ver. 11 q. 3. corol. 2. p. 82. n. 283. Cou. n. 10 variar. c. 20. n. 5.
g Caiet. 2. 2. q. 100. ar. 3.
h Nau. in ca. 23. n. 402.
i Gloss. in c. ex parte. el primero. de offi. deleg.
k D. Tho. quodli. 9. q. 7 Silu. verb. benefi. in. 4. n. 2. in fi. Hip. singul. 77.
l Glos. in ca. nisi essent de præb. & in c. cum pridem de pactis Lāb. de iure patro. art. 3. q. 8 princip. 1. p. lib. 2. n. 7. f. 87.
m c. non satis de simo. c. ad abolend. de sepul.
n Andr. in ad dit. ad spe. ti. de inst. §. cō pend. nu. 17. Gemi. in sum ma d. 11. n. 4 Abb in ca. accedent. n. 6. de reser. Butri. in c. fi. n. 15. de cons. dueñas reg. 241. n. 2.
o ca. proposuit de cōce. præb Matié. in l. 6. tit. 10. gloss. 2. n. 4. li. 5. recop.
p L. ius sequuri C. de reli. & sump. fun. c. fi. de sepul.
q Monach. Prob. & And. c. 1. in ca. 1. de sepul. li. 6
r Card. in ca. 1. eo. si. d. 8.

ARTICVLVS III.

Vtrum regularibus in eorum Ecclesijs libera licentia sepeliendi omnes concedatur.

RESpondeo dicendo, quod ius sepulturæ competit secundum ius ciuile *a* omnibus quibus inest ius inferendi mortuos secundum vero ius canonicum competit generaliter omnibus Ecclesijs parrochialibus vel habentibus populum & alijs quibus iure, vel priuilegio id concessum est, sicut cōpetit *b* religiosis ordinum prædicatorum, & minorum & per communicationem alijs religiosis, qui habentes ius funerandi intrare possunt processionaliter aliam parrochiam, & per se accipere funus & alia consueta facere etiam contradicente Episcopo & curato etiam non obstante statuto, quod excommunicat intrantes alienam parrochiam, vt notat Oldradus *c* & probatur in iure: & ratio est, quia concessa libera sepultura concessum est iter ad capiendum funus sicut in simili concesso hausto aquæ concessum est iter ad illud, vt dicitur *d* in iure & concesso fine concessa sunt omnia præparatoria ad ipsum finem, vt etiam in iure *e* notatur. Vnde cum sepultura sit libera non oportet primo funus portare ad Ecclesiam curatam, quia non esset sepultura libera, si impediretur etiam ad tempus, hoc enim adnerbium libere excludit omnem moram & conditionem, vt in multis *f* iuribus notatur, imo secundum *g* multos denotat, quandam prærogatiuam absolutam seu dominium superadditum, cui adiungitur. Vnde liberum dominium non habet, qui super actum circa quem cum illum vult exercere aliqualiter impeditur: omnis enim prohibitio, siue temporalis, siue perpetua liber-

a ff. de mortuis inferen. per totum.
b Clem. dud. de sep.
c Oldr. cons. 23. c. cum liberum & ca. prælent. de sepul.
d L. 3. §. vlt. ff. de seruit. rust. præd.
e ca. præd de offi. delegat.
f c. extirp. §. penul. de præbend. c. ad benef. eodem li. li. 6.
g L. procur. cuilibet. ff. de procurat. Bart. in l. alio ff. de alim. & cibarijs, leg. Panor. in d. c. cum liberū.

h L. libertas ff. de stat. hominum.
i In secunda imp. fo. 22. & in 2. fo. 23

libertati contradicit, *h* vt in iure diffinitur, & sic, *concessit Innocentius Quartus vt in Ecclesijs fratrum minorum sit libera sepultura, ita quod nullus valeat impedimentum præstare quo minus possint omnes volentes ibidem libere sepeliri salua tamen iustitia Ecclesiarum parrochialiũ*, ita habetur in monumentis ordinum, & *Clemens Quartus concessit quod in Ecclesijs fratrum minorum sit omnibus libera sepultura, vt eorum deuotione & extremæ voluntati illorum, qui se illic sepelire deliberauerint nullus obsistere valeat, nisi excommunicati, aut interdicti, vel publice vsurarij fuerint salua tamen iustitia Ecclesiarum illarum a quibus corpora defunctorum assumuntur*, vt eodem libro *k* continetur, & *Syxtus Quartus declarauit super scriptam concessionem scilicet, quod fratres minores habeant in Ecclesijs suis liberam sepulturam sic debere intelligi, quod fratres prædicti nullius, super hoc petita licentia possint cum cruce processionaliter ingredi parrochias in quibus fuerint corpora defunctorum, ac corpora ipsa ad eorum Ecclesias sepelienda deferre, vbi hoc fieri consuetum foret, vel quando presbyteri parrochiales requisiti id facere recusauerint, & voluit quod neque prædicti fratres, neque cõsanguinei defunctorum possint cogi, etiam prętextu cuiuscumque consuetudinis ad deferendum huiusmodi corpora ad Ecclesias parrochiales, aut alia loca & inibi ante, vel post sepulturam aliqua diuina officia pro eisdem defunctis celebrare, aut celebrari faciant*, ita habetur in ordinũ *l* monumentis, *pro quo est notandum, quod Leo Decimus in Concilio Lateranensi statuit, quod fratres quorumlibet ordinum nõ possint intrare parrochias cum cruce ad leuanda corpora defunctorũ, qui apud Ecclesias domorum eorundem fratrũ suam elegerint sepulturam, nisi prius præmonito, ac requisito, ac recusante parrochiali presbytero, & tunc sine illius, aut ordinarij præiudicio, nisi eisdem fratribus super hoc antiqua consuetudo, quæ sit in viridi obseruantia, & cum pacifica possessione suffragetur*, Ita habetur in supplemento *m* ordinis.

K In 1. imp. fo. 98. & in 2 fo. 142. concess. 336.
l In 1. impr. fol. 60. & in 2 fol. 143. concess. 346.
m Suple. fol. 26. conc. 66

Circa quas concessiones primo notandũ quod hæc Leonis Decimi institutio non obstat quo minus libere hodie religiosi possint intrare parrochias cum cruce, & luminaribus ad deferendum corpora defunctorũ quæ in eorum Ecclesijs sepeliuntur, cum priuilegia regularium reuocata in Concilio Lateranensi sint per aliqua summorum põtificorum diplomata non solum in foro conscientiæ, sed etiam in foro exteriori in pristinum statum restituta exceptis his, quæ decretis Sancti Concilij Tridentini sunt cõtraria, prout in primo tomo *n* satis diximus. At hoc non obstante attendant fratres consuetudinem locorum, & secundum eam procedere oportet ne litigio inuoluantur.

n 1. tom. q. 8 ar. 7.

Secundo est notandum quod *Syxtus Quartus declarauit, quod iustitia parrochialium Ecclesiarum de qua in literis Clementis facta est mentio, id est Canonica portio tunc locũ dumtaxat habet respectu dictorum fratrum minorum, quando in eorum Ecclesijs seu cæmeterijs corpora defunctorum sepeliuntur, sed si non apud huiusmodi loca fratrum, sed apud aliorũ ordinum mendicantium professores*

sepe-

sepeliantur decreuit, quod ex his, quæ ad fratres minores prædictos apud quos tunc corpora defunctorum non sepeliuntur de bonis defunctorum quo modolibet obuenientibus, quouis particulari, vel vniuersali titulo directe, vel per obliquum nullam canonicam portionem dare teneantur. Ita habetur o in ordinum monumentis quomodo autẽ teneantur religiosi soluere, quartam Canonicam vide quæ late in primo tomo p diximus.

o In 1. impress. fol. 60. & in 2. f. 143 concess. 346 p 1. tom. q.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum inuitis fratribus possit aliquis in eorum Ecclesijs sepeliri.

RESpondeo dicendo, quod *Clemens Quartus districte inhibuit, vt nulli religiosi, vel seculares præsumant sine assensu & voluntate fratrum minorum aliquorum defunctorum corpora in suis cæmeterijs sepelire, neque etiam in Ecclesijs prædictorum fratrum ipsis inuitis audeant missarum solemnia, vel exequias, pro animabus eorum, qui ad huiusmodi loca tumulandi deferuntur celebrare*. Ita habetur a in ordinum monumentis.

a In prima impress. f. 98 & in 2. f. 141 conce. 336.

ARTICVLVS V.

Vtrum aliquis inuitus possit in Ecclesijs fratrum minorum sepeliri.

RESpondeo dicendo, *Syxtum Quartum decreuisse, quod illi qui cum habitu fratrum minorum aut sororum tertij ordinis elegerint sepeliri, tales in Ecclesijs, seu cæmeterijs prędictorum fratrum, vel sororum sepeliantur etiamsi alibi suam elegissent sepulturam, nisi de licentia expressa, & assensu fratrum domus, seu couẽtus illius loci, vbi tales decesserint*. Ita habetur a in monumentis ordinis, & similem concessionem fecit idem Syxtus Quartus, pro Carmelitis excommunicans contradictores se tali concessioni opponẽntes, vt in eodem libro b continetur.

a In 1. impr. fol. 60. & in 2. f. 144. cõcess. 350.
b In 2. impr. fo 99. & in 2. fo. 182. conc. cess. 444.

Aduertendum tamen quod *Leo Decimus in Concilio Lateranensi statuit, quod volentes sepeliri cum habitu fratrum si non sint personæ in claustro eorundem fratrum degentes, sed in proprijs domibus habitantes possint in eorum vltima voluntate, seu testamentis sepulturam sibi libere eligere*. Ita refertur c in supplemento ordinis & hoc seruatur.

c Suppl. f. 18 conc. 87.

ARTICVLVS VI.

Vtrum confratres & familiares fratrum debeant inuitis curatis sepeliri in Ecclesijs fratrum.

RESpondeo dicendo, quod Ioannes 22. *Concessit fratribus ordinis prædicatorum de gratia speciali, quod confratres, & germani præfati ordinis possint sepeliri tempore interdicti in Ecclesia, vel cæmeterio prędictorum fratrum, nisi fuerint excommunicati publice, vel nominatim*. Ita habetur a in supplemento ordinis, quam concessionẽ iam in secundo tomo b satis explicauimus, in quo etiam c secundo tomo satis diximus quomodo possumus libere familiares nostros & seruitores in nostris Ecclesijs sepelire.

a Suppl. f. 98. conc. 162.
b 2. tom. q.
c 2. tomo. q.

ARTI-

ATICVLVS VII.

Vtrum fratres possint inducere ad vouendum seculares, vt in eorum Ecclesijs sepeliantur.

a c. vt anim. peric. de sep. li. 6.

RESpondeo dicendo, a quod *Bonifacius Octauus vniuersis religiosis, & clericis sæcularibus cuiuscunque status, vel conditionis existant in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub interminatione maledictionis æternæ districtissime prohibuit ne aliquos ad vouendum iurandum, vel fide interposita seu alias promittendum inducant, vt apud eorum Ecclesias sepulturam eligant, vel iã electã vlterius nõ immutet, & si secus actũ fuerit decreuit talẽ electionẽ nullius penitus existere firmitatis: statuit etiam, vt ij qui sic elegerint, neque apud sic electas Ecclesias vllatenus sepeliri, neque alibi ne contra votum, iuramentum, aut promissionẽ huiusmodi à se factam materiam habeant veniendi possint eligere sepulturam, sed contradictione qua cunque cessante sepeliantur omnino apud illas Ecclesias, apud quas sepeliendi de iure fuissent, si alias sepultura non electa forsitan decessissent, si vero ijdẽ religiosi, vel clerici prædictos in suis Ecclesijs, vel cæmeterijs præsumpserint sepelire ad restitutionem tam sepultorum corporum si petantur, quam etiam omnium, quæ occasione sepulturę illorum prouenerit quomodolibet ad eosdem infra decedentium integraliter facienda sint obligati, quam nisi fecerint Ecclesiæ ipsæ, apud quas sepulti fuerint, neq; non cæmeteria eorundem, ex nunc sint & tandiu maneant Ecclesiastico supposita interdicto donec ab eis facta fuerit restitutio plenaria omnium prædictorum.* Ita habetur in quadam decretali. a

a c. anim. periculis de sepul. li. 6.

Circa quam constitutionem aliqua dubia sunt proponenda, vt ita omnia in ea contenta clarius eluscescant,

Primum dubium est, vtrum is qui de iure communi sepeliri debet in Ecclesia vbi est suorum parentum sepultura, si inducatur per religiosos illius Ecclesiæ ad iurandum, vel vouendum, vel promittendum sibi sepulturam, vel electam non mutare possit in ea Ecclesię sepeliri, & Glossa, b quædam hoc dubium proponit & videtur, quod non debet ibi sepeliri. Hæc enim constitutio denegat sepulturam in Ecclesia sic electa, sed alia fuit opinio, quod debet in illa Ecclesia sepeliri non ex virtute electionis sed ex virtute iuris communis disponentis morientem abintestato, in loco maiorum esse sepeliendum: cum ergo talis electio sit nulla reputatur ille, quo ad dictam electionẽ abintestato decedere, vnde in illa Ecclesia sepelietur, in qua suorum maiorum est sepultura, sicut in iure c in simili videmus quod ex duabus seruitutibus vna sublata altera remanet. Præterea cõstitutio præfata emanauit in fauorem Ecclesiæ, in qua est sepultura maiorum, qui fauor per electionem sepulturæ nullam minime tolli debet, ita Petrus de Vbaldis. d

b Glos. in c. de eo sepult. li. 6.

c c. pasto. de priui.

d Vbal. de canonica poss. c. 11. n. 13.

Dubitatur secundo, aliquis elegit sepulturam sponte, apud Ecclesiam sancti Francisci, demum inducitur, per religiosos alterius religionis in Ecclesia eorum illam eligere constat, quod non tenet hæc secunda per iura superius allegata. Quæritur an ille sepeliatur in Ecclesia Sancti Francisci, an vero in Ecclesia suorum maiorum. Respondetur, quod debet sepeliri in Ecclesia Sancti Francisci, nec obstat nostra constitutio definiens, quod nulla existente secunda electione apud illam Ecclesiam sepeliri debet, apud quam de iure sepeliendus fuisset: de iure e autem est, quod sepeliatur in Ecclesia suorum maiorum. Nam respondetur pro qua responsione duo casus sunt considerandi primus est quando quis legitime

e c. cumquis de sepul. li. 6.

eligit

eligit sepulturam in vna Ecclesia, & tamen secundo inducitur ad eligendum sepulturã in alia Ecclesia & in hoc casu, hæc electio nulla non tollit primam electionem, quæ erat de iure valida, argumento illius strictissimæ in iure regulæ, quod scilicet vtile, per inutile non vitiatur, secundus casus est, quãdo quis primo inducitur ad eligendum sepulturam in vna Ecclesia, & tandem eligit sepeliri in alia Ecclesia, tunc enim in nulla istarum sepelitur, & ratio quare non sepeliatur in vltima Ecclesia ponitur in nostra constitutione, ibi, *ne contra votum iuramentumve promissionem, &c.* Papa enim reprobat electionem, quæ fit in alia Ecclesia postquam erat inductus ad electionem faciendam, non autem tollit electionem, quæ primo fit in vna Ecclesia, licet secundo inducatur ad eligendam sepulturam, & hunc casum, ait Petrus de Vbaldis g Canonistas non aduertere.

f c. auditis de elec. reg. vtile de regul. iuris li. 6.

g Vbal. de canonica Epil. c. 11. n. 14.

Tertio dubitatur, circa eandem constitutionem, an si vnus solus religiosus inducat aliquem ad sepulturam eligendam, tunc electio sit nulla & respondetur, quod non cum secundum Archidiaconum, *h* in dicta constitutione locus est ei cum interuenerit dolus & fraus omnium religiosorum, aut maioris partis illius Ecclesiæ, in qua quis inducitur ad sepeliendum, vnde ait Glossa *i* super dictam constitutionem, *nota puniri Ecclesiam ex facto omnium de Ecclesia*, quod argumento aliquorũ k iurium comprobatur, delictum enim vnius non debet alijs nocere, vt est vulgatum in iure. *l*

h Arch. indi. c. animarum periculis.

i Gloss. vlt.

K L. iubem. C. de sacrosan. Eccl. ca. ita nos 16. q. 6.

l Reg. delicta de reg. iuri. li. 6. ca. 2. de ordine cog.

Ex his infert Petrus de Vbaldis, *m* quod si solus prælatus induxisset illum ad sepulturam ibi eligendam non esset locus decretali, & tunc valeret electio, quia delictum solius prælati non nocet Ecclesiæ, quæ opinio mihi non placet prælatus enim cum sit caput Ecclesiæ, & monasterij omnes in suo facto, quantum ad hoc videtur repræsentare quia solus prælatus potest præiudicare Ecclesiæ in adquirendis, vt patet in quodam *n* decreto, sicut etiam seruus potest præiudicare domino in adquirendis, vt in quadam lege *o* est obseruatum, secus in adquisitis prout in simili casu aduertit Doctissimus Syluester. *p*

m Vbald. vbi su. n. 15.

n 16. q. 6. §. fin.

o L. fin. C. de acqui. possess.

p Sylu. ti. sepul. n. 11.

Quarto circa eandem constitutionem dubitatur, religiosi Beati Patris nostri Francisci inducunt aliquem, vt eligat sepulturam in loco prædicatorum, an tunc valeat electio, respõdetur, quod sic: quia illa decretalis annullat electionem, quando quis inducitur per religiosos illius Ecclesiæ in qua quis eligit sepulturam, & probatur ratione quia si contrarium diceremus esset parata fraus annullãdi electionem sepulturæ, si electio annullaretur per fraudem religiosorum cuiuscunque ordinis, quod procedit, nisi cõstaret de fraude inijcientis eos ad inducendum illum, vt apud suam Ecclesiam sepulturam promitteret, quia in hoc casu haberet locum dispositio istius constitutionis, nã quod per me non possum facere, neque per alium licet, ne quod vna via prohibetur alia permittatur, præcipue interueniente fraude & circunuentione Canonis, vt aduertit Gutierrez, *q* & nota quod non esset locus decretali quando laici inducerent aliquem ad eligendum sepulturam, in aliqua Ecclesia, quia decretalis illa annullat electionẽ, quando quis inducitur per religiosos, vel seculares clericos illius Ecclesiæ, in qua quis eligit sepulturã, secus vero, si induceretur per laicos, vel parentes, vel amicos illius, qui illos inducunt ad sepulturam, ita *r* Vbaldis.

q Gut. de iura confir. 1. p. ca. 5. n. 15.

r Vbald. vbi su. n. 16.

Quinto circa eandem constitutionem dubitatur. An si clericus, vel religiosus inducat aliquem ad vouendum, & tamen non est secutus effectus, quia moribundus noluit vouere, an scilicet incidant in excommunicationem huius constitutionis. Respondetur quod Zab. dicit quod ex sola inductione, non sunt excommunicati, nisi inductio effectum sortiatur, vt quia scilicet inductus fecit illud, ad quod fuit inductus: verba enim debet intelligi cum effectu, maxime in hoc casu in quo agitur de pœna spirituali, quod ex dictis in superioribus *ſ* maxime constat.

ſ 1. tom. q.

Sexto quæritur. Vtrum iuramentum, vel votum factum per taliter inductum â clericis, vel religiosis valeat, ita vt eligendo alibi sepulturam iurans sit periurus. Respõdetur quod non valet electio sepulturæ facta prædicta inductione, quamuis iurans, vel vouens huiusmodi voluntatem, & electionem, sic factam non possit mutare alibi eligendo ne sit periurus, & ita iuramentum, quantum ad ipsum iurantem spectat seruãdum est, & hoc operatur vt iterum eligere, sic iurans non posset, quamuis Papa sua authoritate declaret, sic iurantem sepeliendũ non esse in sepultura, quia sic inductus iurauit

rauit in quo iurans ipse cum sit mortuus, non contrauenit iuramento.

Et aduertendum, quod hæc constitutio, prout aduertit Gutierrez t est edita in odium clericorum & monachorũ, sic inducẽtium morientes, ad compescendam eorum auaritiam, & cupiditatem ob quam inducebant morientes ipsos ad electionem huiusmodi faciendam iurandamque, atque vouendam. Vnde merito ait Glossa v in eadem constitutione, quod inter duas Ecclesias bene valet pactum cum rectore parrochialis Ecclesiæ factum, cum quibusdam religiosis ne aliquos, vel certos, ipsius Ecclesiæ parrochianos reciperet ad sepulturam Ecclesiasticam, etiamsi monasterium habeat indultum liberæ sepulturæ à Summo Pontifice concessum, & parrochiani, apud religiosos eligerent sepulturam, quia per pactum præfatum indulto fuit derogatum, nam in hoc casu cessat egregia illa decisio nostræ constitutionis.

t Gut. de iura. conf. 2. p. c 4. n. 11.

v Glos. indi. c. 1. v. sepult.

Pro complemento autem declarationis huius constitutionis duo sunt aduertenda. Primum est quod dispositio ipsius habet locum, quando infirmus inducitur ad vouendum, vel iurandum electionem sepulturæ â clericis, vel religiosis, apud se, non tamen quando aliquis proprio motu absque inductione aliorum iurauit, vel vouit eligere sepulturam in tali loco, quia tunc cessat ratio, & mens nostræ constitutionis, ac per consequens debet cessare eius dispositio, & sic iurans, vel vouens motu proprio tenetur iuramentum, & votum seruare, nisi causa noua superueniat, vt considerat x Hostiensis quem sequuntur, Ancharranus, & Franciscus de Platea. Dixi nisi causa noua, superueniat, vt si mutetur status suus, vt quia factus est Episcopus, vel intrauit religionem, idẽ si mutetur status loci, puta, quia dissipatus est materialiter, vel spiritualiter, quia iuramentum habet tacitam conditionem rebus sic se habentibus, & in eodem statu permanentibus, vt resoluit Gutierrez. y

x Hostien. in sum. de sep. 9. aulicitum

Secundum notabile est, quod dicta constitutio non habet locum contra simpliciter exhortantes ad eligendam sepulturam non interueniente promissione, vel voto seu iuramento, quia ij tales non incurrunt pœnam eius, ita tenet Ioãnes Andreas, & Ioannes de Lugo, & alij, quos refert Gregorius Lopez. z

y Gut. de iuram. conf. 1. p. c. 71. n. 6.

z Greg. in l. 5. tit. 1. 3ar. 1.

ARTICVLVS VIII.

Pone quod pater & auus sunt sepulti apud fratres prædicatores, maiores vero, vt abauus & superiores sunt sepulti in Ecclesia parrochiali, iste nunc decessit non electa sepultura, quæritur vbi debet sepeliri.

Respondeo dicendo, quod pro Ecclesia parrochiali facit quædam decretalis a dicens, quod in sepulchro maiorum: nam maiorum appellatio proprie, & stricte sumpta comprehendit tantum superiores vltra tritauum, vt in quadam b lege dicitur. Item pro Ecclesia parrochiali sunt duo iura, seu vincula scilicet ius parrochiale & sepulchra maiorum: contrarium tamẽ determinat Oldradus, prout refert Baptista de Salis in sua summa & mouetur his rationibus sicut homicilium est inter viuos, ita sepultura inter mortuos, sed quis consequitur domicilium seu originem patris & matris, & non superiorum, vt notatur d in iure, ergo idem dicendum est in iure sepulturæ. Secundo vnio sepulturæ procedit, ex quadam mutua dilectione, quæ est inter viuos, vt dicit quidam e canon, sed maior est charitas inter patrem, & auum, quam inter eum, & superiores cum illi sint remotiores in gradu, ergo potius debet sepeliri in sepulchro patris & aui, quam in sepulchro maiorum: in hac autẽ difficultate, mihi videtur, prima opinio sequenda, quam expresse tenet quædam f Glossa, quæ dicit quod si in vna Ecclesia est sepultus pater in alia reliqui maiores, filius sepeliendus est in sepulchro maiorum, & quãuis rationes Oldradi multum vrgent, quædam tamen decretales, huius Glossæ g opinioni maxime fauent, dum ponderat sepulchra maiorum ab antiquo bis illud verbum ab antiquo repetendo, quam Glossæ opinionem contra Oldradum sequitur Panormitanus. h

a c. non inst. extra de sep.

b L. iuris cõsul. §. paren. ff. de gradib.

c Salis in summa ti. sepul. r. fo. 227. pa. 3. col. 1.

d L. assump. ff. ad munici. c. si extra de par.

e c. 1. 3. q.

f Gloss. in c. is qui de sep. li. 6.

g c. 1. & 3. de sep. li. 6.

h Panor. in c. non statu. n. 3. de sep.

ARTI-

ARTICVLVS IX.

An constitutio prouincialis ne sepulturæ locus quouis nomine cuiquam detur, neve sepulchra fiant in nulla quauis Ecclesia, sine Episcopi consensu valeat, & vtrum valeat etiam, contra regulares exemptos, qui habēt priuilegia liberè sepeliendi in ecclesijs suis.

Respondeo dicendo, quod locus sepulturæ potest dari tribus modis, primo vt is cui datur fiat Dominus. Secundo vt habeat ius sepeliendi, in eo mortuos suos, & impediendi ne aliquem sepeliant in eo. Tertio vt nō possit sepelire aliquē in eo vt satis videtur colligi ex iure in quo *a* Innocētius, Panormitanus, Calderinus, & alij id pertractant. Et primo modo nulli potest dari locus sepulturæ etiam cum authoritate Episcopi, quia rei sacratæ dominiū nullus habere potest, vt in iure *b* definitur. Secundo modo non potest dari, sine authoritate Episcopi, neque cum illa sine iusta causa & seruata forma in alienandis rebus Ecclesiæ seruanda, quia licet per illum modum non transferatur rei dominium transfertur tamen vsus eius & quoddam ius sepeliendi, quod fieri nequit, nisi seruatis Canonibus de non alienandis rebus Ecclesiæ. Tertio modo potest dari a quolibet habente liberam sepulturam, vel ius admittendi ad sepulturam in sua Ecclesia, per iura superius allegata, sine authoritate speciali Episcopi, per authoritatem, quam habet à iure communi, vel priuilegio aliquo legitimo, prædicta autem constitutio nihil præiudicat exemptis, cum prouincialis synodus nō sit superior eis, & extra suum territorium lex non liget, *d* vt in iure deffinitur. Et aduerte, quod idem dicendum est, de concessione facultatis faciendi, vel constituendi sepulchrum, quod dictum est de seruando modo dandi alicui locum sepulturæ cum de similibus, idem debeat esse iudicium iuxta *e* regulam iuris vulgarem.

a c. abolend. de sepul. vbi Inno. Pan. & alij Clem. dudum. §. huiusmodi de sepult. vbi Cald. & alij *b* L. inter stipulant. §. sacram. de verbo. obli. §. sacræ insti. de rerum diuis.

c c. Sine exceptione 12. q. 2 c. nulli. de rebus Eccl. nō alienandis.

d c. 1. de const. li. 6. l. fi. ff. de iurisdi. omnium iudicum.

e L. illud ff. ad legem a. quillam c. 3. dudum 2. de elect.

ARTICVLVS X.

Religiosi habent capellas in eorum Ecclesijs, quas concedunt, quo ad vsum sepulturæ alicui domui nobilium, & filiorum & liberorum & descendentium, & posterorum suorum, quæritur, an ille qui non est de progenie illorum nobilium possit eligere sepulturam in illis capellis.

Respondeo dicendo, quod non, quia illud quod nostrum est à nobis auferri non potest, sine nostra voluntate, vt ratio naturalis dictat, & regula *a* iuris diffinit. Quod confirmatur, quia tales capellæ quantum ad sepulturam, vt hospitia deputantur sed de iure est, quod in fundo, in quo quis habet vsum non potest aliquis habitare inuito vsurario, vt dicitur in iure: ergo inuitis supradictis non potest prælatus conuentus in præfatis Ecclesijs, & capellis etiam suos monachos sepelire, & hanc opinionem tenet Azo, *b* quem sequitur Petrus de Vbaldis verum tamen est, quod si progenies illorum nobilium, sit extincta, per eorum mortem quod potest prælatus ibi suos fratres sepelire, imo & concedere illis capellas ad vsum aliarum personarum quia vsus concessus illis nobilibus est extinctus, per illorum mortem; & ideo ius funerandi libere redit ad ipsos religiosos, sicut dicimus de vsufructuario, vel vsurario vbi ille vsus fructus, vel vsus libere redit ad proprietarium, secundum leges *c* & hanc opinionem sequitur Petrus de Vbaldis.

a Lege. illud quod nostrū ff. de reg. iuris.

b Azo. in summa. insti. de vsu. & domurat. §. si vero vsus & §. illud videtur Vbal. de canonica Episc. c. 10. n. 15.

c L. penu. C. de vsufruct. legato Vbal. vbi sup. n. 6.

QVAESTIO. LIX.

De sepultura quo ad modum sepeliendi in habitu religioso sæculares, & quo ad priuilegia ipsis concessa in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

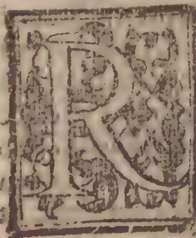
1 *Quomodo sint sepeliendi seculares in habitu regulari.*

2 *Quid lucrentur seculares cum habitu sepulti*

ARTI-

ARTICVLVS I.

Quomodo sunt sepeliẽdi seculares in habitu regulari.

Espondeo dicẽdo, quod *Syxtus Quartus statuit quod nullus valeat dare habitum fratrum ad sepeliendum aliquam personam, nisi guardianus domus loci in quo aliquis decedere contigerit, aut alij prælati superiores, vel illi qui ipsi duxerint committendum dumtaxat, & non alius quamis authoritate, vel prælatione fungatur, & similiter statuit, quod præfati quibus committit authoritatem dandi prædictum habitũ teneantur declarare recipiẽtibus, quod apud eorundem fratrum Ecclesias debent cum obierint sepeliri.* Ita habetur a in monumentis ordinum & notat collector b priuilegiorum mendicantium, vt colligitur ex dictis litteris, quod possunt præfati quibus committit authoritatem dandi dictum habitum dare illum non solum ijs qui morãtur in locis, quibus morantur fratres, sed etiam ijs, qui intra illorum guardianias decesserint.

a In 1. impr. f. 64. & in 2. fo. 144. concess. 356.
b Colle. ti. sepult. §. 14.

Statuit insuper idem summus Põtifex, quod corpora volentium cũm prædicto habitu sepeliri deferantur ad sepulturã. Sine alio pallio, vel tegumento superimposito nõ obstante quacũq; ordinatione, vel prohibitione ordinariorũ locorum etiã sub censuris facta, Ita habetur in monumentis ordinum. *Et ideo Syxtus IIII. authoritate Apostolica perpetuo indulsit omnibus & singulis vtriusq; sexus personis in habitu fratrũ minorũ sepeliri volẽtes, quod eis liceat (sine tamen alterius præiudicio) districtius inhibens curatis & rectoribus Ecclesiarum sub excommunicationis pœna, quam canonica monitione præmissa contra facientes incurrant & aqua per alium, quam Romanum Pontificem, & in mortis articulo dũtaxat absoluere, nõ possint ne taliter speliri volentibus, quouis modo impedimentum afferãt. Sed permittant illos patenter ad Ecclesias & locum sepulturæ in habitu huiusmodi deferri iure parrochialium Ecclesiarum, & cuiuslibet alterius in omnibus semper saluo.* Ita habetur in ordinis d supplemento, quæ verba ibi, *iure parrochialium Ecclesiarum,* etiamsi non apponerentur apposita censerentur, quia verisimile est, quod princeps noluerit concedere priuilegium cum graui præiudicio Ecclesiæ parrochialis argumento cuiusdam legis, e vnde priuilegium solum videtur concedere, vt habeãt ij sepulturam sicut illi quibus competit de iure communi, & pro hoc adducit Panormitanus textum f quasi expressum in simili, vbi dicitur, quod si alicui inhabili princeps concedit liberam facultatem testandi non intelligitur concedere vt sine solemnitatibus alias debitis possit cõdere testamentũ, sed videtur eũ restituere ad ius cõmune, nã satis est quod priuilegiũ aliquid operetur, quando tractatur de præiudicio tertij, vel de derogatione iuris, ita in proposito, sed ad maiorem cautelam, & ad tollendam dubitationem solet apponi illa clausula, vel similis puta, *saluo iure parrochialis Ecclesiæ.*

c In 1. impr. f. 69. & in 2. fo. 149. con. 191.
d Sup. fo. 88. conc. 251.
e L. 2. §. si quis à prin. ff. ne quid in loco publico
f L. si quando C. de inoff. tes. test.

ARTICVLVS II.

Quid lucrentur seculares cum habitu sepulti.

Respondeo dicendo, quod Leo X. a & Adrianus V. *omnibus, & singulis Christi fidelibus in Regnis Castellæ Le-*

a Sup. fo. 88 con. 221.

gionis, & Granatæ existentibus, qui deuotionis feruore ducti in habitu ordinis Sanctissimæ Trinitatis deceßerint, aut eorum corpora seu cadauera, cum ab hoc sæculo migrauerint in Ecclesijs monasteriorum ordinis prædicti sepeliri ordinauerint concesserunt omnes & singulas indulgentias & peccatorum remissiones fratribus prædicti ordinis concessas. Ita refertur in compendio *b* mendicantium.

b Com. mendic. ti. sepul. §. vlt.

Nota autem hanc esse maximam concessionem: nam primo concedit decedentibus cum habitu dicti ordinis indulgentias & peccatorum remissionem, quas fratres dicti ordinis consequuntur, quando ex hac vita cum habitu migrant, secundo eandē facultatem concedit his, qui ordinauerint sepeliri in Ecclesijs prædictorum fratrum, at ego non potui inuenire, quas indulgentias consequantur, fratres huius sacræ religionis cum habitu morientes eo solum, quod cum habitu sepeliuntur, bene tamen verū est quod in articulo mortis indulgentiam plenariam ipsis cōcessit Sedes Apostolica: at non puto dictam indulgentiam supradictis secularibus communicari, in hac concessione. De hoc autem videnda sunt ea, quę in secundo tomo *c* late diximus, in quo de hoc & de his quæ consequuntur seculares, qui eligunt sepeliri in Ecclesijs fratrum, & cum habitu moriuntur, tempore interdicti, aut cessationis à diuinis late agitur.

c. 2. tomo q. 76. ar. 10. & q. 110.

QVÆSTIO LX.

De sepultura religiosorum in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vbi sunt sepeliendi Abbas & prior.*

2 *Vbi sunt sepeliendi religiosi professi.*

3 *Quibus expensis debet sepeliri monachus decedens extra monasterium: aut qui præest beneficio annuali.*

4 *Quibus expensis debent sepeliri nouitij decedentes intra annum probationis.*

ARTICVLVS I.

Vbi sunt sepeliendi Abbas & prior.

Respondeo dicendo, quod Abbas sepelietur in suo monasterio quia ibi censetur habere domiciliū, vt dicunt Archid. *a* Ioan. Andr. Item quia talis non potest esse Abbas nisi sit professus in religione, prout dictū est in superioribus *b* constat autem professos esse sepeliendos in suis monasterijs. Si tamē Abbas eligit sibi sepulturam, *c* quod potest cū habeat in multis velle & nolle, sed tandē renunciat Abbatiæ, vel deponitur ab ea, & sic remanet monachus & professus illius monasterij, in illo monasterio sepelietur, nō autem in ecclesia, in qua sepulturam elegit. Et ratio est, quia inspicitur tēpus mortis, an quis sit habilis ad eligendam sepulturam, at iste tempore mortis tantū erat monachus professus & non Abbas & non habet velle & nolle, ita Petrus de Vuald. *d* loquendo autem de aliquo professo, qui præficitur alicui prioratui, qui est de membris monasterij, esto quod talis sit obedientiarius, & manualis si talis prior moriatur cū ipse reputetur monachus monasterij, & etiam reperiatur monachus illius prioratus, vt dicitur in iure *e* sepelietur in loco monasterij, vel illius prioratus, quod ex voluntate sui Abbatis pendebit argumento illius, quod in quadam decretali *f* habetur: Abbas enim potest pro monacho professo sibi subdito eligere sepulturam cum censeatur, tanquam pater vt colligitur ex iure: *g* æquiparante eum professum filio impuberi, quia sicut impuberes non habet velle, neque nolle propter vinculum professionis, & cōfirmatur, quia electio sepulturæ filij conceditur patri ratione patriæ potestatis, quę patria potestas ratione professionis magis militat in Abbatę respectu monachi, quia monachus non habet velle, neq; nolle, sicut habet filius, & ita tenendum puto, licet Petrus de Vualdis *h* dicat contrarium, cuius ratio est, & fundamentum quia canon dat patri naturali potestatem eligendi sepulturam filio impuberi & non debet fieri extensio ad Abb. qui non est verus pater, sed fictus pater argumēto eorum, quæ in iure notantur scilicet quæ cōpetunt patri vero, ad fictum minime debent extendi, non aduertens, quod in nostro casu versatur eadē ratio in patre ficto, quæ versatur in patre vero, scilicet patria potestas, & quando eadem ratio versatur in patre ficto, quæ militat in patre vero dispositio loquens de patre vero extenditur ad patrem fictum

a Arch. & Ioan. Andr. in c. statu. de resc. li. 6.

b Supr. hoc tom. q.

c c. relig. de sepult. lib. 6.

d Vual. de canoni. episco. c. 10. nu. 15.

e c. 1. de priu. li. 6.

f ca. quanto de offi. dele.

g c. vlt. de regul. c. l. cet de excel. præl. lib. 6.

h Vuald. vbi sup. c. 11. n. 6

vt patet ex quadam lege vbi Baldus & Doctores communiter & resoluit Baldus.

ARTICVLVS II.

Vbi sunt sepeliendi religiosi professi.

RESpondeo dicendo, quod professi sunt sepeliendi in monasterio, vt dicitur in iure, *a* & idem dicendum est de conuersis professis. Idem etiam dicendum est de conuersis non professis, si sunt plene trãslati ad monasterium, quia se, & sua obtulerunt monasterio, & mutauerunt habitum, & alio habitu vtuntur distincto ab eo, quẽ habebant in sæculo; ij enim etiam in monasterio debent sepeliri, secus si non sunt plene translati, vt quia non mutauerunt habitum, sed remanent in coniugio, & cum proprietate suorum bonorũ, prout in iure *b* est definitum, imo plene translati possunt sibi eligere sepulturam, quia habent velle & nolle & possunt ad sæculum redire si non sunt professi, argumento eorum, quæ in iure *c* notantur; & tradit quædam Glossa; professi autem, qui præficiuntur beneficijs regularibus, quæ sunt de membris monasterij possunt sibi eligere sepulturam; quia habent velle & nolle.

a c. vlt. de sepul. li. 6.

b c. vt. priui. §. de fratrib. de priu.

c c. vt lex cõtinent. 27. q. 1. c. vt priui. de priuileg. gloss. in c. vl. de sepul. in 6.

Aduertendum tamen est, quod religiosi à proprijs monasterijs ita remoti, cum ad ea cum moriuntur non possint commode portari, possunt sibi eligere sepulturam, vt Bonifacius *e* VIII. ordinauit.

e ca. relig. de sepul. li. 6.

1 Nouitius autem intra annum probationis decedens secundum ius commune non videtur in monasterio sepeliendus cum possit ad sæculum redire, & ita videtur sepeliendus in illa Ecclesia, in qua sepeliri debuisset si ad monasterium nõ transisset, pro quo faciunt notata per Archidiaconum. *f* Dixi secundum ius commune: nã attentis regularium priuilegijs debet in monasterio, in quo est nouitius sepeliri, imo si tempore interdicti decedit potest solemniter sepeliri vt dictum est supra, in quo etiam aliqua circa sepulturam tempore interdicti & cessationis à diuinis concessa resoluta sunt.

f Archi. in c. cum quis de priu. li. 6.

g Supra. 2. q. 20.

ARTICVLVS III.

Quibus expensis debet sepeliri monachus decedens extra monasterium aut qui præest beneficio manuali.

RESpondeo dicendo, quod monachus decedens extra monasterium in monasterio sepelitur, prout dictum est articulo superiori, & casu quo non sepeliatur in monasterio qui decesserit in partibus remotis, ita quod corpus commode non possit ad monasterium portari, Abbas monasterij tenetur mittere pecuniam ad locum vbi ille decesserit, pro funerãdo eum, ita resoluit Vbaldis *a* si tamen præsidet beneficio manuali, quod est de membris Ecclesiæ videtur, quod debet sepeliri expensis monasterij cum sit monachus, sed contrarium est dicendum, quod scilicet expensis beneficij manualis debet sepeliri cum curam illius gerat, & sic onus huiusmodi beneficio incũbit argumẽto eorum, quæ in iure *b* notantur quod ipsum de canonicis regularibus est asserendum, ita Vbaldis.

a Vuald. de canon. Epis. c. 13. n. 3.

b Clem. dud. §. verum de sepul. Vual. vbi sup. n. 4.

ARTICVLVS IIII.

Quibus expensis debent sepeliri nouitij decedentes intra annum probationis.

RESpondeo dicendo, quod cum reputentur religiosi videtur quod debent sepeliri de bonis monasterij, argumento eorum quæ in iure *a* notantur. In contrarium tamen videtur, quod de bonis patrimonialibus debent sepeliri cum non sint plene translati & ad seculum possint redire, vt in simili notant Doctores, *b* & per hoc videtur dicendum, quod si Abbas sepeliat illum de bonis monasterij, quod expensas illas repetere possit ab illis qui tali nouitio succedunt, sicut diximus in extraneo, qui sepelit aliquem, qui potest repetere expensas ab hærede defuncti, vt dicitur in quadam lege *c* de suo enim debet quis sepeliri & nõ de alieno putarẽ tamẽ, quod si talis nouitius nõ haberet aliquid in bonis, quod tunc monasterium debeat illum sepelire, esset enim cõtumelia monasterio relinquere corpus illius insepultum, prout tenet Vualdis *d* fundatus in quodam iuris argumento.

a c. priuil. de priui.

b Doct. in c. statuim. & in c. consult. de reg.

c L. si quis de relig. domi

d Vuald. de canonic. port. capit. 13. n. 3. l. si nulla de reg. iur.

QVÆSTIO. LXI.

De sepultura quo ad eos, quibus prohibetur in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *QVibus neganda est sepultura Ecclesiastica.*

An priuari debeat sepultura Ecclesiastica meretrix, quæ inuenta est mortua in domo sui amici, de cuius contritione non

 est

est aliquod testimonium.

3 *In quas pœnas incurrunt sepelientes in loco sacro eos qui sepultura Ecclesiastica legitimè sunt priuati.*

4 *In quas pœnas incidunt religiosi sepelientes vsurarios manifestos.*

ARTICVLVS I.

Quibus neganda est sepultura Ecclesiastica.

Espondeo dicēdo, quod sepultura Ecclesiastica primo negatur à iure *a* omnibus iniuste decimas detinentibus, secundo blasphemis impœnitētibus, tertio morientibus in peccato mortali, vt notat quædam Glossa, *c* & summa confessorum & Syluester, quod intellige, nisi sint Ecclesiæ reconciliati, vel saltem signa contritionis appareant, adquod probandum sufficit vnus testis secundum Archidiaconum. *d* Vnde ei quem manifestum est, non fuisse confessum, vel non communicasse semel in anno debet denegari sepultura Ecclesiastica, nisi signa contritionis seu emendationis ostenderit. Dixi, manifestum est, secus si est dubium, nam tunc non præsumitur quod sit salutis suæ immemor.

a c. prohibe de decimis vbi doct.
b c. statui. de maled.
c Gloss. in c. pro obeunti. 13. q. 2. sum. confess. li. 1. tit. 16. q. 3. Sylu. vero. sepul. n. 5. v. 7.
d Arch. in ca. qui recedunt 16. q. 6

Quarto manifesto vsurario nisi pœniteat & faciat cautionem, vt in iure *e* est definitum.

Quinto interdicto nominatim, & hoc sub pœna excommunicationis, vt dicitur, etiam in iure, *f* & tempore interdicti illi qui sunt de loco interdicto, interdicto durante, vt in superioribus satis dictum est. *g*

Sexto excommunicatis maiori excommunicatione etiā iniuste, vt in iure *h* mandatur, & Syluester ait idē dicendum de innodato excōmunicatione minori notoriè.

Septimo illi cui est interdictus ingressus Ecclesiæ, vt dicitur in iure. *i*

Octauo illi sacerdoti, qui filijs suis hæredem instituit. *k*

Nono neganda est sepultura Ecclesiastica, infideli pagano, Iudæo, vel hæretico etiamsi post mortem appareat de hæresi. *l*

Decimo morienti in torneamēto, *m* quod tamen de stante non intelligitur, sed de eo qui venit causa se exercendi, & similiter negatur Armigeris & seruientibus in armis, quod intelligitur etiam si quis sibi, vulnus lethale acceperit licet postea superuixerit, qui quamuis pœniteat, & ei Eucharistia non denegetur tamen Ecclesiastica sepultura carebit, quod fieri in iure mandatur in aliorum terrorem, & intellige de illis, qui se exercent in torneamentis, quæ magno armorum conflictu in equis exercitantur, secus in alijs, qui in aliquibus ciuitatibus fieri cōsueuerunt, in quibus, sine dubio minora sunt pericula, quam in primis in quibus solo equorum concursu aliquando multi vitam finierūt, ita Viualdus. *n* Sed aduerte secundum summam Roselā post Ricardum, *o* quod qui hastiludia faciunt peccant mortaliter cū simili ratione videantur esse prohibita, vt torneamenta, ex quo innuitur, quod morientes in ipsis nō sepeliātur in loco sacro. At Syluest *p* ait haberi quod hastiludiū & torneamentum nō sunt idem & consequenter, quod neque semper ista pœna habet locum in hastiludio, vt tenet Angelus, *q* sed solum quando inde imminet probabiliter periculū, vt etiam Syluester *r* asserit, & in quæstione de taurorum agitatione aliqua dicemus.

e c. quia. de vsuris. & ca. quanquā eodem ti. lib. 6.
f Clemen. de sepult.
g 2 tomo. q. 90.
h c. lit. de restit. spol. Syluest. vbi sup.
i c. is qui de sent. excom. li. 6.
K Distin. 88. neque apud.
l c. Eccle. de consecr. d. 1. c. sane. 24. q. 2.
m c. 1. de torneam.
n Viuald. in suo cande. aureo. 2. p. ti. de interd. n. 112
o Ricar. in 4 dist. 27.
p Syl vbi sup. ver. 2.
q Angel. in summ. v. tor.
r Sylu. ti. ludus §. 2. p. 7. & v. tornea.

Vndecimo denegatur sepultura Ecclesiastica ei, qui se occidit vt in iure *s* est definitū, quod intellige quando se occidit ex desperatione, vel iracundia, secus ex fatuitate vel contrà suam intentionē, vt si quis vt euaderet præcipitauit se in flumē intelligēs eo modo se ipsum saluum facere: verum est tamē, quod potest ei dari sepultura si credatur ipsum in vltimo vitæ spiritu criminis dolorē, & contritionem pœnitentia ductum habuisse, sicut explicat Palud. *t* quem sequitur Nauarrus, vel si forsan coniecturis aliquot præsumi queat cum furore, aut mētis alienatione se ipsum occidisse, nam & tunc & Ecclesiasticæ sepulturæ is traditur secūdā Ioannem *v* Gallum. His accedit quod repertus mortuus in puteo non est priuandus Ecclesiastica sepultura, quia non præsumitur, se ipsum præcipitem dedisse, quod in hac specie notat Socinus iunior, quem allegat & sequitur Couarruuias. *x*

Ex his infertur, quod confessus & absolutus à cōfessario, qui tota die & vespere steterat lætus & mane fuit inuentus mortuus intra suam cellam hostio clauso habens laqueum pendentem ex collo, ipse autem non pendebat neq; omnino iacebat, sed quasi flexus stabat, potest & debet in loco sacro sepeliri

s c. in quibus. 13. q. 2.
t Palud. in 4. d. 30. q. 1. co. 2. 6. nauar. in c. 1. de pænit. dist. 7.
v Gal q. par. 127.
x Coua. li. 1. var. c. 1. iuxta finem.

& ex

& ex loco profano, in quo fuit sepultus ad locum sacrum transferri cum non noscatur neque sciatur à se fuisse occisum, neque præsumendum est se occidisse; de nemine enim præsumendum est, quod deliquerit, vt probãt iura, y præsertim tam grande delictum, & tam abominabile conditioni & inclinationi humanæ, & maxime de confesso absoluto, & communicato eodem die. Vnde mulier cadens de Cymba in fluuium iubetur sepeliri in loco sacro etiam si fugiendo cecidisset, quia non præsumitur voluntariè ad se occidendum decidisse iuxta notata a Doctoribus, z & hanc partem intrepide tenendam esse affirmat Nauarrus. a

yl. merito. ff. pro socio. ca. 2. de regul. iuris.

z Doct. in c. ex parte el segundo de sepul.

a Nau. lib. 3. cons. ti. de sepult. consil. 6. in dedit. 1.

Duodecimo negatur sepultura Ecclesiastica pueris morientibus, sine baptismo. Decimo tertio negatur sepultura Ecclesiastica morientibus in duello, prout determinatur b in Concilio Tridentino, & est summe notandum hoc procedere non solum in duellis solemnibus in quibus arma, & campus & alia eliguntur. Sed etiam in duellis priuatis, sine solemnitate initis prout declarauit Gregorius Tertius decimus, in quadam sua constitutione publicata. Anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo secundo, prout affirmat Nauarrus, c quæ Gregorij Tertij decimi constitutio incipit *ad tollendum*, & est numero octuagesima secunda inter constitutiones pontificales eiusdem Pontificis.

b Conc. Tri. sess. 25. de refor. c. 19.

c Nau. lib. 5. cons. tit. de purg. vulga. consil. 1. & 2 pag. 564. co. 1. & 2. in 1. edit.

Ex quo colligitur, quod explicatio d Salzedi dicentis prædicti Concilij Decretum habere locum, tantum in solemnibus duellis, non autem in priuatis omnino est reijcienda, cum nobis constet de mente legislatoris ad quem primo explicatio suæ legis spectat. Neque obstat, quod in aliquibus Regijs tribunalibus fuerit iudicatum prædictum decretum non habere locum in duellis priuatis, prout affirmat Salzedo: nam respondetur quod si apud dicta tribunalia præfata declaratio proponeretur, vtique secundum eam patres conscripti in ipsis iudicarent. Decimo tertio regularibus decedentibus proprietarijs negatur in iure e Ecclesiastica sepultura, circa quod est notandum primo quod si religiosus inuentus fuerit in morte cum bursa denariorum non propterea præcipitanter debet Ecclesiastica sepultura priuari: multa enim prudentia in huiusmodi vti necesse est f sacri enim Canones non remouent à communione altaris religiosum inuentum cum proprio peculio, sed eum tantum qui ab Abbate commonitus noluit ipsum peculium resignare, cum enim huiusmodi pœna sit grauissima contra inauditam partem imponi non debet, & sic tali pœna minime est plectendus monachus, nisi contra ipsum prius opponatur, talis bursæ denariorum detentio, & ipse se purget, aut de proprietate conuincatur, & per consequens defunctus inuentus cum prædicta denariorum detentione non debet sepultura Ecclesiastica statim priuari cum contra eum non sit prædictum delictum propositum, neque possit proponi vt se defendat.

d Sal. in practica crim. c. 100.

e c. super quodam de stat. monach. vbi Doct. & cap. monac. eod. ti.

f Dict. c. super quodam & dict. c. monac.

Quod confirmatur ex dictis Socini iunioris, quem sequitur Couarruuias, prout in superioribus dictum est, qui tenent non debere priuari sepultura Ecclesiastica illum, qui inuentus fuerit in puteo mortuus, quorum ratio est, quia non debemus præsumere se in puteum deiecisse & occidisse, & ita in proposito non debet priuari Ecclesiastica sepultura, ille qui cum dicta bursa fuerit in morte inuentus, non enim debemus præsumere ipsam noluisse in manibus prælati renunciare, sed obliuione quadam naturali angustijs infirmitatis irretitum talem resignationem præterijsse.

Confirmatur deinde ex traditis, g à Syluestro, dicente quod ei qui intra annum non est confessus, neque communionem accepit non potest parrochus interdicere Ecclesiasticam sepulturam, quia in dubio præsumi debet, quod non fuit salutis suæ immemor, vt dicitur in quodam decreto h potuit enim alicui mendicanti legitime confiteri, & de eius mandato ab eucharistia abstinere, & ita potest & debet præsumi de tali monacho, quod ab aliquo superiore viuæ vocis oraculo licentiam fuit consecutus vt apud se dictam denariorum bursam retineret, quam in morte obliuione aut infirmitate absorptus non resignauit, quod a fortiori habet locum si præfatus religiosus est sacerdos cui propter tantæ dignitatis

g Syl. tit. sepul. n. 10.

h ca. sanctimo. 2. q. 7.

excellentiam maxime est deferendum; nam Iehu Rex Israel Iezabel iustissime interfectæ detulit honorem dicens suis Eunuchis, *ite & videte maledictam illam, & sepelite eam, quia filia Regis est*, & innuit quædam decretalis *i* cuius casus est super quodam Canonico regulari, qui in mortis articulo agens licet a priore suo commonitus proprium, quod contra regulam latenter habebat noluit resignare, & sic diem clausit extremum, quem Innocentius Tertius declarauit non esse in loco sacro sepeliendum. Pōderanda enim sunt verba huius decretalis ibi, *licet à priore suo commonitus*, quæ maxime nostram sententiam confirmant.

i cap. super quodam.

Neque contra hoc aliquid Diuus Gregorius *k* fecit qui legitur condemnasse quendam monachum à priuatione sepulturæ, quia in morte inuentus fuit cum denarijs, nam vt constat ex ibi ab eo propositis dictus monachus fuit admonitus, qua admonitione non obstante, mortuus est propietarius.

k Greg. li. 4. theo. c. 55.

Secundo est notandum statutum quoddam ordinis Carthusiensis referri à Nauarro *l*, disponens, quod monachi defuncti in proprietate duodecim denariorum, & infra non sepeliantur in cœmeterio, aut sepulti exhumentur. Circa quod statutum aduertit ipse Nauarrus *m* forte esse intelligendum, de illo monacho proprietario rei minimæ, qui ex aliquot coniecturis præsumitur per contemptum legis, vel animo maiora appropriandi eam appropriasse, cum non debeat quis carere Ecclesiastica sepultura, ob peccatum, tantum veniale, vt satis significant Canones, *n* & tradunt Doctores communiter, & merito quidem, nam peccatum veniale non excludit gratiam Dei, & charitatem, vt tradit Diuus Thomas, *o* & in Concilio Tridentino definitur, detentio autem tam minimæ quantitatis peccatum mortale non videtur includere, cum furtum huius quantitatis ipsum minime arguat. Supradicta autem sunt vera non in religiosis ordinis fratrum minorum de obseruantia, qui si inuenti fuerint defuncti, cum bursa denariorum etiam minimæ quantitatis non possunt in loco sacro sepeliri cum in eorum regula ipsis præcipiatur non recipere denarium, neque pecuniam.

l Nauar. li. 3. con. tit. de regul. cons. 6. 75. n. 3. in 1. edit.

m Nau. vbi sup. n. 17. in fi.

n c. pro obeū tib. & canon. estime. 13. q. 2. Glos. in c. ex parte 2. de sepult.

o D Thom. 2. 2. q. 24. ar. vlt.

Conc. Trid. ses. 14. c. 5.

Est item aduertendum, quod cadauera mortuorum, qui fuerunt vltimo supplicio affecti, sine licentia principis non sunt sepelienda in loco sacro, & per consequens peccant mortaliter, ea à ligno, sine prædicta licentia deponentes, prout resoluit *p* Antonius Gomez.

p Ant Gomez. c. 14. de deli. n. 8.

ARTICVLVS II.

An priuari debeat sepultura Ecclesiastica meretrix, quæ in Paschate confessa est, & communicauit, & modo reperta fuit innumeris vulneribus confossa, & mortua in domo cuiusdam sui amici, nulloque pacto constare potuit, quod mortua fuerit contrita, vel contritionis signa dederit, cum id nocte acciderit, & clauso ostio, certum est tamen eam ab illo amico fuisse iugulatam.

Respondeo dicendo, quod omnis qui confessus est in quadragesima, & communicauit in Paschate sepeliendus est in loco sacro, nisi constet eum in peccato mortali fuisse mortuum, vt tenet quædam Glossa *a* communiter recepta, & præsupponitur præfatam meretricem fuisse confessam & communicatam in Paschate, neque constat eam in peccato mortali fuisse mortuam: præterea non constat de mente, qua illam amicus eius duxit in domum suam, quoniam licet verisimiliter crederetur illam duxisse ad meretricandum si eam non occidisset, quia tamen occidit verisimilius credi potest deduxisse illam ad sumendam vindictam de aliqua iniuria, quam putabat iuste, vel iniuste sibi fuisse factam, tum quia verisimile est ipsum occisorem, cum Christianus esset præmonuisse illam, vt se commendaret Deo, & de suis peccatis doleret

a Gloss. in c. ex parte 2. de sep.

ret quoniam communiter id faciunt occisores vxorum suarum & aliarum cognatarum, quas propter earum delicta ferro clam occidunt, & validum est argumentum a cõmuniter accidentibus, si non constat de contrario, vt in iure *b* notatur. Ex quibus cõcludit Nauarrus, *c* prædictam meretricem in loco sacro esse sepeliendam.

b L. nequenatales C. de probat. c. im presen. eod. ti.
c Nau. lib. 3. consi. tit. de sepul. consi. 4.
d ca. fures de vsuris.

Neque obstat quædam decretalis *d.* definiens furem, qui furando occiditur, non esse in loco sacro sepeliendum, in quo loco Ioannes Andreas, & Ioannes ab Anania referunt eum, qui verosimiliter moritur in peccato mortali non esse sepeliendum in loco sacro, nam respondetur eam decretalem intelligendam esse, de illis qui furando rapiendo, vel alias mortaliter delinquendo occiduntur, nos autem loquimur de illa quæ non præsumitur occisa meretricando prout dictum est.

ARTICVLVS III.

In quas pœnas incurrunt sepelientes in loco sacro eos, qui sepultura Ecclesiastica legitimè sunt priuati.

RESpondeo dicendo, quod sepelientes præfatos in loco sacro peccant mortaliter, secundum Archidiaconum, *a* & vlterius sepelientes publice excommunicatos, vel interdictos nominatim, vel manifestos vsurarios sunt maiori excommunicatione innodati, vt dicitur in quadam Clementina, *b* & explicat Syluester, & generaliter recipiens aliquem ad sepulturam Ecclesiasticam, in casu non concesso tenetur restituere corpus si petatur non solum recenter sepultum, sed etiam post ita vt sola ossa superesse videantur, secundum *c* Panormitanum: tenetur etiam restituere, quidquid ratione illius corporis perceperit tum id mala fide ab eo sit perceptum, secundum Glossam *d* communiter receptam. Vnde si sacerdos parrochialis corpus eius, qui alibi elegit sepulturam violenter rapuerit, vel funus spoliauit antequam veniret ad manus eorum, quibus debebatur, secundum Hostiensem *e* amittit ius, quod habebat, & idem si aliquis conuentus totus, vel maior pars eius hoc fecerit secus si minor pars, vel solus prælatus. Vnde, secundum Oldradum *f* tenetur restituere, quidquid accepit & ipsum corpus & vltra hoc perdit quartam Canonicam ad similitudinem hæredis, res hæreditarias subtrahentis, qui in eis, quartam Trebelianicam perdit, & ius institutionis debitum, quod alias erat detracturus, vt in iure *g* est diffinitum, quantum autem ad quartam canonicam Petrus de Perusio contrarium tenet, quia delictum presbyteri Ecclesiæ nocere non debet, vt in iure *h* est vulgatum. At primum est verum si tale quid fiat â prælato, quia solus prælatus potest præiudicare Ecclesiæ in adquirendis, vt patet ex quodam *i* decreto, sicut seruus Domino in adquirendis potest præiudicare, vt in quadam lege *k* est obseruatum, secus in adquisitis, prout aduertit Syluester. *l*

a Arch. in c. quia Docto. 25. q. 1.
b Clem. 1. 1. de sepul. Sylu. & excõmunicat. 9. ti. 66. & 67.
c Panor. in c. cum liberum extra de sepul.
d Gloss. indi. c. cum liberum.
e Hosti. indi. c. cum liberum.
f Oldr. cons. 114.
g L. Paul. respondit ff ad legem falci. l. rescrip. ff. de his quibus
h Regul. delictum de re gul. iuris. li. 6.
i 16. q. 6 §. si
K L. fi. C. de acquirend. poss.
l. Syl. de sep. n. 11.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum religiosis sepelientibus de facto vsurarios manifestos excommunicatos & interdictos possit Episcopus facere vt corpora eorum exhumentur & proijciantur procul.

RESpondeo dicendo, quod in Clementina *a* quadam satis innuitur posse Episcopum excommunicatos publicè vsurarios manifestos & nominatim interdictos facere exhumari in loca etiam exẽpta intrando, cum in ea Clementina priuilegia in contrarium abrogentur, in reliquis autem, quibus negatur sepultura Ecclesiastica, ait Abbas *b* se non credere Episcopum posse hanc authoritatem exercere in locis exemptis, quia potius de est ac si non essent in sua diæcesi sepulti, posset tamen dare remedium, vt impediat sepulturam ante quam corpus deducatur ad locum exemptum, nam cum delinquatur in suo territorio potest obuiare, & illud in loco priuato facere sepeliri.

a Clem. eos de sepul.
b Abbas in c. sacris n. 7 de sepul.

 Quod

Quod ex decreto Concilij c Tridentini maxime confirmatur. Aduertendum tamē pro complemento, quod horum corpora debēt proijci procul ab ecclesia in tanta distantia, quod voces clericorum non possint ibi audiri, vt argumento cuiusdam decretalis tenent communiter Doctores. d

c Con. Trid. sess. 25. de regul. c. 14.

QVÆSTIO. LXII.

d ca. quod in te de penit. & remis. Doct. in dic. c. sacris.

De sepultura quo ad exhumationē corporum, & exportationē de vno loco ad alium in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum corpora defunctorum possint exhumari, & transferri de vno loco in alium.*

2 *Vtrum corpora defunctorum possint exenterari, vel inhumaniter tractari.*

ARTICVLVS I.

Vtrum corpora defunctorum possint exhumari, & transferri de vno loco ad alium,

Respōdeo dicendo, quod Imperatores a Diocletianus & Maximianus ordinauerunt, quod si necdum perpetuæ sepulturæ corpus traditum est translatio eius fieri minime prohibeatur. Et Imperatores Valētius b Theod. & Archadius ita rescripserunt, nemo hominum corpus ad alium locum, sine Augusti affatibus transferat: super quem locum Glossa ait, sine Augusti affatibus, id est Papæ minimè esse trāsferendum. Vnde Vlpianus iurisconsultus etiam ait ossa, quæ ab alio illata sunt, vel corpus an liceat domino loci effodere, vel eruere sine decreto pontificum, seu iussu principis, quæstionis est, & ait Labeo expectandum seu permissum pontificalem, seu iussionem principis, alioquin iniuriarum fore actionem aduersus eum, qui eiecit. Et idem Vlpianus d ait, si in eo monumento, quod imperfectum esse dicitur reliquiæ hominis conditæ sunt, nihil impedit quo minus id perficiatur, sed si religiosus locus iam factus sit pontifices explorare debent quatenus salua religione desiderio reficiēdi operis medendum sit, in quo loco Glossa per Pontifices Episcopos intelligit, qui in talibus suum exercent officium. Et in Concilio e Magūtiensi dicitur, quod corpora sanctorum de loco ad locum nullus transferre præsumat, sine consilio principis, vel Episcoporum, sanctaque synodali licentia.

a L. si necdū C. de relig. & sump. fun.

b L. nemo homin. eod. tit.

c L. ossa. ff. eod. tit.

d L. si in eo. ff. de mort. inferend.

Circa quas leges & decreta notandum est primo, quod verba præfata non includūt translationem corporum nondum perpetuæ sepulturæ traditorum de vno loco Ecclesiæ ad alium eiusdem Ecclesiæ; quoniā non includudunt etiam translationem de vna Ecclesia ad aliam per Glossam f tam per praxim, quam per theoricam receptam: ergo à fortiori non includunt translationem de vno loco vnius Ecclesiæ, ad aliū eiusdem, & consequenter non includunt reliquias corporum sanctorum, quæ manent extra sepulturā perpetuam in sacrario, vel alijs locis, vnde accipiuntur, & afferuntur frequenter ad processiones, siue supplicationes publicas, vel priuatas missas, & alias deuotiones.

e c. corpora sancto. de cō secr. dist. 1.

f Gloss. indi. l. si necdum.

Secundo notandum est, quod verba prędicta includunt corpora sanctorum, & partes eorum, quæ deputatæ sunt perpetuæ sepulturæ de vno loco Ecclesiæ ad alium eiusdem Ecclesiæ, quia non videtur negari posse ea non transferri de vno loco ad aliū locū: quia omnia loca eiusdem Ecclesiæ non sunt eadem loca, neque æquè honorabilia, imo sunt maximæ cōtētiones inter summates & mediocres, imo infimæ notæ, alijs cōtendētibus sua sepulchra debere esse sita propius altaribus maioribus, vel aliquorum sanctorum, quæ sunt inclusa legitimè altaribus ad illorum consecrationem non posse mutari de illis ad alia, sine authoritate legitima, quia videntur mutari de loco, cui iam sunt illa perpetuæ sepulturæ deputata, ita Nauarrus, g in quodam consilio.

g Nau. lib. 3. cons. ti. de sepul. cons. 5.

ARTI-

ARTICVLVS II.

Vtrum corpora mortuorum poßint exenterari vel inhumaniter tractari.

RESpondeo dicendo, Bonifacium Papam in quadam extrauaganti, quæ incipit, *detestandum*, excommunicat omnes etiam Pontifices exenterantes, vel infrusta concidentes corpora mortuorum, aut in aquis coquētes vt carnem ab ossibus euellant, vt alibi tumulanda ferant & absolutio Papæ reseruatur, prout aduertit Syluester. a

a Syl. excommunicatio. 7. n. 79.

Circa quam extrauagantem primo est notandum, quòd non habet locum in cadauere mortui quod datur medicis ad faciendam anatomiam, licèt enim Bartolus b relinquat cogitandum, an hoc sit licitum Iulius c tamen Clarus, ait non reperiri in iure decisum, sed consuetudine passim seruari quòd dantur huiusmodi corpora medicis habita tamen prius licentia à iudice si corpus est alicuius delinquentis puniti, & ita practicari testatur Bertachinus, & non est hæc praxis dānanda cum à timoratis iudicibus sit recepta. Et ita refert Antonius e Gomez, quod Carolus Quintus anno Domini millesimo quingentesimo, quinquagesimo requisiuit votum vniuersitatis Salmanticensis, an hoc facere liceret, & respondit vniuersitas, quod sic. Et hanc opinionem tenet in proprijs terminis doctissimus Syluester f dicēs in eius comprobationem quod pœnæ vltra proprios casus non sunt extendendæ, vt dicitur in iure, g & extrauagans supradicta solum loquitur casu quo exenterantur & in frusta conciduntur corpora mortuorum eo fine, vt alibi sepeliantur. Præter eū etiā hanc partem sequenti ratione confirmo. Reipublicæ enim interest, vt fiant anatomiæ, & prædicta corpora exenterantur, vt possint facilius cognosci infirmitatum radices, quibus homines sunt repleti quibus cognitis facilius medelæ salutiferæ applicantur, quod commune bonum non debet impediri ex leuissimo præiudicio, quod dictis corporibus ex tali exenteratione prouenit.

b Bart. in l. si ff. de cada. punito.
c Clarus in pract. crim. q. 10. in. fin.
d Bertachin. v. cadauera. nu. 5.
e Gom. de delict. c. 14. n. 8
f Syl. vbi su.
g de pænit. d. 1. §. pæna.

Secundo est notandum quod prælatus alicuius conuentus consentiens, vt consanguinei alicuius defuncti ipsius corpus exhumēt, & præbens illis stabulum, in quo inferuenti aqua igne supposito fuit eius corpus positum & caro consumpta, & dum ab ossibus separata, vt ea ossa transportarentur in aliā partē ad tumulandū nō incidit, scilicet, ipse prælatus in excōmunicationē huius extrauagantis, nā lex excōmunicans facientē aliquod delictū, nō videtur includere solum consentientem in illo & desiderantem, vt fiat si ad aliud non cōcurrat, vt colligitur ex aliquibus iuribus. h Secundo facit, nam lex excommunicans facientem aliquid non includit consentientem neque mandantē nisi eadem lex, vel alia similis, cuius autor id facere potest illud exprimat prout cōcludit & resoluit Nauarrus i post Caietanū & alios, & hæc extrauagans non proponit excōmunicationem contra consentientem consulentē aut mandantē, vt patet ex eius litera. Et dato quod ipsa contra consentientem etiam suam sententiam fulminaret, quia tamen dictus prælatus non probatur sciuisse eam exorbitantem pœnam esse à iure impositā facienti huiusmodi delictum, & præsumitur ignorantia vbi non probatur scientia, & ignorantia legis excōmunicantis videtur excusare ab excōmunicatione, vt innuit quædam decretalis k præsertim cum religiosi non teneantur scire huiusmodi leges de rebus ordini suo adeo exteris disponentes, vt ex sacris canonibus l constat. His & alijs rationibus hanc partem defendit doctissimus Nauarrus. m

h ca. cū quis de sent. excom. lib. 6. ca. si quis suadente. 17. q. 4. c. 1. de con sang. & affinit.
i Nau. ca. 17. n. 51.
K c. 2. de cōstit. lib. 6.
l c. nō magno ne cleri. vel monach. c. 2. iūct. gl. de postulat.
m Nau. li. 5. consi. tit. de sent. exco. consi. 54. in 1. edit.

Nec obstat quòd prædicta extrauagans significat illud esse peccatum contra ius naturale, quod nemini licet ignorare argumento eorum, quæ in quodam decro n notātur, & quod ignorantia iuris non excusat, vt est regula o iuris vulgaris. Nam respondetur, quod multa concurrerunt propter quæ prædictus prælatus probabiliter potuisset ignorare, primo, quia dicta extrauagās nō est posita intra corpus iuris communis, & multis etiam Doctoribus vtriusque iuris est incognita, secundo quia non est directè contra illud naturale præceptum, non occides, non enim fuit occisio neq; mutilatio, neque percussio hominis quę directè uetātur per quintum præceptum Decalogi, sed quædam diuisio & partitio cadaueris, quod planum est non esse hominem.

n c. notandū 1. q. 7.
o regul. ignorātia de reg. iur. lib. 6.

Nec etiam obstat illud Pauli, p scilicet, quod facientes & consentientes digni sunt morte, & per consequens quod cum prælatus prædictus tali maleficio consenserit dignus

p Ad Roma.

nus est vt supradicta pœna puniatur. Nā respōdetur, quod si prædictus prælatus sciebat prętātū factū esse peccatū mortale mortaliter peccauit, at non incurrit excōmunicationē pro tali re latā, qui enim consentit & cōplacet de percussione clerici peccat mortaliter, non tamen incurrit excommunicationē nisi actu ipse percutiat, vt expressit quædam decretalis. *q* Et certum est etiam in iure *r* contrahentes matrimonium intra gradum consanguinitatis prohibitum, vel contra votū solemne ordinis vel religionis peccare mortaliter, incurrereque excommunicationem, sed nō eos quibus placent illa matrimonia, imo neque consulentes illi neque approbantes.

q ca. eū qui de sent. exc. lib. 6.

r clem. vnū- cta gloss. de con. ang. & affinit.

QVÆSTIO LXIII.

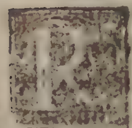
De simonia in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *Quid sit simonia.*
2 *Vtrum pro datione habitus regularis, & professione aliquid dare & accipere simonia committatur.*
3 *Quomodo se debet habere regularis per simoniā ingressus monasterium.*
4 *Vtrū sit simoniaca conuentio qua regulares conueniunt vt alter in vna electione suffragetur vni & alter alteri in alia.*
5 *Quæ pœna sint puniendi regulares respectu prælationum simoniaci.*
6 *Vtrum prælati regulares possint absoluere & dispensare cum suis religiosis simoniace ordinatis.*

ARTICVLVS I.

Quid sit simonia.

Respondeo dicendo, quod simonia sic denominata à Simone, qui voluit spiritualia emere est voluntas studiosa emendi, vel vendendi spiritualia, vel spirituali annexū: secundum glossam *a* ab omnibus receptam & à D. Thoma approbatam. Dixi *voluntas* ad significandum, quod simonia mentalis, qua quis vult cōmittere simoniam conuentionalem, vel realem est verè peccatum mortale simoniæ etiam non secuta conuentionali, vel reali, quia radix malitiæ simoniæ sicut & cuiuslibet alius peccati in actu interiori voluntatis consistit secundum D. Thomā *b* iuxta illud Matthæi, *c* quod intrat per os non coinquinat hominem, idest, quod sine assensu & complacentia voluntatis intrat per os non coinquinat homines, cum de corde procedant peccata. Dixi *studiosa* ad excludendam indeliberatam. Dixi *emendi vel vendendi*, ad includendum omnem voluntatem dandi, vel accipiendi aliquid pro spirituali non gratuito, sed in quoddam pretium vel causam principalem, vel immediatam iure id permittēte prohibēte. Dixi *spirituale, vel spirituali annexum*, ad includendum omne diuinitus datum, vel institutum ad salutem animarum. Pro quo est notandum, quod spirituale quantum ad nostrum propositum est donum supernaturale à Deo datum ad animarum salutem, vel quid institutum supernaturaliter ab eodem ad eam efficiendam, vel ab ecclesia potestate supernaturali sibi data ad conficiendum illud, vel annexum eis. Dixi *donum supernaturale* ad includendum dona supernaturalia per essentiam & ad excludendum dona naturalia. Dixi *ad salutem animarum*. Ad excludenda insignia seu arma data & victorias Regibus & Principibus aliquot, vel alijs in alium finem, quam salutem animarū supernaturaliter concessa. Dixi *vel quid institutum supernaturaliter ab eodem ad eam efficiendam*, ad includendū spirituale per causam, qualia sunt sacramenta, quæ ipse solus instituit & sola efficiunt instrumētaliter gratiā. Dixi, *vel ab Ecclesia potestate supernaturali sibi data*, ad includendum spiritualia propter instituta, qualia sunt sacramētalia, & eis annexa ab eadem instituta quibus sacramenta parantur conficiuntur & conseruantur, vt consecratio benedictio Ecclesiæ, vel altaris, vasorum ornamentorum, aquæ baptismalis, vel benedictæ, exorcismus Catechismus ius patronatus, beneficia collationes præsentationes, datio habitus regularis & professio religionis, ita colligitur ex sacris *d* Canonibus Durando & Diuo Thoma.

a gl. in sum. 1. q. 1. Canonistę in rub. de sim. Theolog. in 4. d. 25. D. Tho. 2. 2. q. 100. art. 1.

b D. Thom. 1. 2. q. 71. ar. 7

c Matth. 15.

d de. gratia. ea qui studet. 1 q. 1. D. Th. 2. 2. q. 100. ar. 3 & Duran. in 4. d. 25. q. 1.

ARTICVLVS II.

Vtrum pro datione habitus regularis & professione aliquid dare & accipere simonia committatur.

Respondeo dicendo, quod nullo titulo, aut iure potest defendi in hoc casu non cōmitti simoniam, tūc quia certum est simoniam incurri quoties pro spirituali datur vel accipitur aliquid temporale, secundum notata â quadam glossa *a* communiter recepta à iurisperitis à D. Thoma, & ab alijs Theologis & ab eodem D. Thoma declaratam & dilatatam à Nauarro. Et certum est in iure, *b* pretium esse quid temporale, ingressum autem monasterij esse quid spirituale, neque potest negari dationem habitus esse quid spirituale, aut spirituali annexum, cum datio & susceptio ipsius faciat, quem de laico ecclesiasticum. Vnde si aliquis ignorans talem commiserit simoniam dando aliquid pro receptione habitus, tamen cum primū hoc sciuerit, tenetur ipsum relinquere. Verū est tamē quod dimisso habitu & purgata simonia potest denuo recipi si receptio non fuerit scandalosa iuxta ea quæ in quadam decretali *c* notantur.

a glo. 1. q. 1. in sum. & in rub. de simo. D. Tho. & alij in. 4. d. 25. & 22. q. 100. artic. 1 Naua. c. 23. num. 1.
b ca. quoniā de reg. c. ex in sinuatione. eod. tit.
c ca. quoniā de reg. in fi.

Adeo supradicta sunt vera, quod etiam si Abbas & prælatus acceperit illud pretium tanquam donum, & quid sponte oblatum, daturus nihilominus habitum etiam si illud non fuisset sibi collatum in foro exteriori, vt simoniacus erit iudicandus, in eo enim foro per ea quæ fiunt exterius & probantur est iudicandū iuxta quandā legē, *d* & ex his quę exterius facta sunt in hoc casu clarè probatur (vt supponitur) promissio pro ingressu. Dixi in foro exteriori, nō in foro cōsciētiæ si verè corā Deo prælatus accepit illud pretium tamquam donum sponte oblatum, & tamquam eleemosynam principaliter propter Deum oblatam, licet minus principaliter habuisset etiam respectum ad habitus dationem, & quod promissio pretij non fuit causa principalis dationis illius non esset verè coram Deo iudicandus simoniacus prout [illegible]gando aliqua concludit *e* Nauarrus.

d l. illicitas. §. veritas. ff. de of. præsid.
e Nauar. vbi sup.

ARTICVLVS III.

Vtrum regularis per simoniam ingressus monasterium possit & debeat manere in eo & habere victum & portionem canonicam vel monachalem vt alii rectè possit.

Respondeo dicendo, quod per professionem canonicalem, vel monachalē duo quæruntur aut fiunt. Alterum est mutatio status de seculari in regularem, & hoc nō impeditur per simoniam, vel excommunicationem: professio enim ab excommunicato facta, tenet iuxta quamdam decretalē, *a* quam in hoc commendant plurimū Panormitanus & Felinus, vnde in alijs decretalibus ordinatur simoniacè professum nō debere manere vbi est malè professus, sed in aliud eiusdem ordinis monasterium ad agēdum pœnitentiā retrudendus est, prout infra articulo vltimo dicetur, si ergo debet retrudi ad agendum pœnitentiā clarum est quod supponitur esse regularem. Et confirmatur per id quod statim in dictis decretalibus subditur, quod, scilicet, si non inuenitur tale monasterium, in quod detrudi possit, maneat dispensatiuè in eo ne damnabiliter euagetur, confirmatur etiam per id quod statim subditur quod, scilicet, possit manere dispensatiue nulla de noua professione facta mentione.

a c. cū illorū de sent exc. vbi Panor. & Felin.

Alterū quod per professionē acquiritur est ius habendi victū determinatū ex cōmuni, aut per portionē priuilegiatā seu determinatam canonicalem seu monachalem, quod quilibet canonicus vel monachus rectè professus habet. Et hoc impeditur per simoniā & excommunicationem donec subsequatur absolutio & dispensatio, nam monachatus comparatur beneficio, quatenus est ius percipiendi victum, aut portionem priuilegiatam siue determinatam monachalem secundum Hostiensem *b* & Panormitanum. Vnde sicut acquisitio simoniaca beneficij est nulla vt patet ex iure, *c* ita etiam acquisitio portionis regularis & monachatus est nulla.

b Hostien. in c. quererdi. hata col. 3. & Panormi. ead. colu. de præben.
c Extraua. 2 de simon.

Sed inquirēda est ratio diuersitatis in prędictis duobus casibus, & respondetur, quod acquisitio status est quasi a[illegible]sitio cuiusdā

status

status characteris ordinis, qui perpetuo durat prout resoluit Nauarrus, *d* ius autē percipiendi victum indeterminatum est quoddā beneficium, cuius acquisitio impeditur per simoniam & excommunicationem donec absolutio & dispensatio subsequatur, vnde à ministris generalibus, aut ab alijs prælatis ad id autoritatem habentibus petēda est absolutio & dispensatio si talis regularis vult supradicta percipere.

d Nau. in.c. non dicatis. num. 67.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum sit simoniaca conuentio qua regulares conueniunt, vt alter in vna electione suffragetur vni, & alter alteri in alia.

RESpondeo dicendo, quod sic quia omnes qui faciunt aliquam conuentionem quo sibi vel alteri quæratur beneficium spirituale cōmittunt simoniam vt in sacris *a* canonibus definitur, & prædicti vt supponitur faciunt huiusmodi conuentionem, tum quia canonici ita conuenientes, vt vnus suffragetur alicui in vna electione, & alius suffragetur alteri in altera cōmittūt simoniam vt post Syluestrum tradit *b* Nauarrus dicens, quod frequenter cōmittitur simonia sine interuentu pecuniæ numeratæ vel rei ea æstimabilis, nam cum quis renunciat beneficium suum in fauorem alicuius, vt ille, vel alius renūtiet aliud in fauorem alterius, vel suffragatur cuipiam in aliqua electione vt alius suffragetur alteri, vel renunciet beneficium suum simpliciter vt alius sibi impetret aliud ab Episcopo, vel ab alio collatore, & alijs similibus casibus non datur pecunia, neque aliquid aliud ea æstimabile & tamen est simonia, quia id tamquā simoniacum prohibet Ecclesia. Ratio autem quare id prohibet ecclesia est quia in his omnibus datur vel reijcitur ius spirituale cum onere vt fiat aliquid, quasi pro pretio rei spiritualis, vel causa principali mediata eam habendi quod in sacris canonibus *c* prohibetur.

a ca. quā pio 1. q. 2. ca. cū pridem, &c. fin. de pact.

b Nau. c. 23. nu. 100.

c ca. sicut. 3. & c. non satis de simo. c. quam pio, 1 q. 2. ca. fin. de pact.

Ex quibus infertur primo, quod scientes se fuisse electos virtute huius conuentionis tenentur statim ac sciuerint renunciare prælationes sic per talia suffragia obtentas iuxta glossam supra allegatam, & quod sic conuenientes cōmittunt simoniam mentalem & conuentionalem tantum si non fuerit completa, si autem fuerit ab vtraque parte completa erit simonia realis per quam inciderunt in pœnas multas de quibus latè agit Nauarrus. *d*

d Nauar. vbi sup.

Infertur secūdo, quod prædicti cōuenientes tenentur vlterius pœnitere tā grauis peccati cuius antequam pœniteat peccatum durat & post pœnitentiam etiam excommunicatio Papæ reseruata per quādam extrauagātem. *e* & nisi fuerint à Papa absoluti celebrando remanent irregulares argumento eorum quæ in iure *f* notantur.

e Extra. 2. de simon.

f c. 2. & c. si celeb. decle. excom. ministr.

Infertur tertio, quod presbyter regularis renuncians officium ab eo per sex annos pacificè possessum in manibus sui Abbatis cū pacto, quod dictus Abbas eum in alio dicti monasterij vel ecclesiæ officio teneretur remunerare, prout cum effectu postmodum fecit cōmisit simoniam conuentionalem cū dictum officium sit illius speciei quæ comprehendit illa beneficia ecclesiastica, quæ appellātur officia, & sic malè tenet prædictum officium cum illud male acceperit in recompensationem prioris virtute pacti simoniaci per quam acceptionem pactū fuit ex vtraque parte completum iuxta tradita à Nauarro. *g*

g Nau. su. ca. 23. n. 100.

Aduertendum tamen est circa supradicta quod in huiusmodi pactis condemnādis nō debent iudices præcipitanter se habere: debent enim attendere, an tale pactum fuerit magis spei oblatio quam pactum, nā si fuit spei tantum oblatio quam superiores solent inferioribus facere dicendo, relinque hoc amore mei, & prouidebitur sibi de alia re, &c. Quod quotidie generaliter solent facere superiores sine animose obligandi iuxta quandam decretalem, *h* & ea quæ tradit doctissimus Nauarrus super extrauagantem Gregorij XIII. de datis & promissis, in hoc casu non erit simonia, speciem tamen cuiusdam subornationis præ se ferunt huiusmodi oblationes quibus interdum contingit pessimas fieri electiones prout supra in secundo tomo *i* declarauimus. Et iuxta supradictā doctrinam debent glossari & intelligi omnia quæ in hoc articulo dicuntur, vt, scilicet à labe simoniæ liberentur [illegible] qui dicunt suis amicis, amore mei suffragium mihi præstate, & ego quoque meum vobis suffragiū præstabo, in hac enim oblatione non interuenit aliquod pactum, sed spei tantum oblatio sine

h c. cū venissent de insti. Nau. de dat. & promiss. n. 21.

i 2. tom.

tio sine animo se obligandi, verumtamē est quod hæ oblationes, vt subornatoriæ, & à sacris decretis prohibitæ à religiosis maxime debent condemnari.

ARTICVLVS V.

Qua pœna sint puniendi regulares respectu prælationum simoniaci.

a Feli. in rub. de simon.

b 1. q. 1. c. pater ad fin. ca. quisquis. 1. q.

c Angel. v. hereticus. vers. quæ pœna.

d Abb. in ca. quoties de simon.

e Host. in su. §. per iudicē

f c. accusatū; &. c. quoties de sim.

g cā. sicut de sim.

h 1. q. 3. c. vl. c presby 15 q. 3. c. tanc.

i c. ex insinuatione de sim. & c. de regu.

RESpondeo dicendo, quod ait Felinus *a* simoniacos velut primos & præcipuos hereticos ab omnibus fidelibus esse respuendos, quod sacri canonones *b* innuūt. Ex quibus videtur, quod simoniacis pœnæ quæ hæreticis imponūtur sint intelligendæ excōmunicationis, scilicet, amissionis bonorum priuationis negotiationis, & alijs pœnis hæreticis applicatis, quæ sunt quatuordecim; vt apud Angelum *c* videri poterit. At considerare debemus quod non omnis simoniacus hæreticus est censendus, ille enim tantū est hæreticus, qui credit gratiam Spiritus sancti pretio emi posse, illi autem hoc non credentes, sed dantes pecuniam pro auiditate rei spiritualis consequenda, non sunt hæretici, sed simoniaci, ita explicat Abbas, *d* & ait Hostiensis, quod per iudicem pœna simoniaco imponitur. Pro cuius rei explicatione est aduertendū, quod aut agitur de crimine in modum inquisionis, aut in modum accusationis. Si in modum accusationis si is qui accusatur infamatus est, debet eum iudex suspendere ab executione ordinis, aut prælationis, aut officij per simoniam adepti vsque ad verificationem, & probationem accusationis, aut querelæ, vt dicitur in iure. *f* Quod idem dicendum est si occultū sit crimen dummodo de eo habeantur certa indicia, & probata accusatione debet statim eliminari de ecclesia Dei, vt colligitur ex quadā decretali, *g* idest, cū grauissima infamia deponi ab his quæ per simoniam est adeptus vt constat ex alijs decretis. *h*

Si vero proceditur absque accusatore per viam inquisitionis si infamatus sit regularis qui prælationem simoniacè est consecutus ignorāter cogetur talem prælationem renūciare, at nullo modo est deponendus, vt ex quibusdam decretalibus *i* colligitur. Dantes tamen & recipientes pœna canonica sunt feriendi. Vbi vero scienter promoti sunt ad consortium regulare pœna depositionis remittitur, verumtamen recepti circa concilium generale de monasterijs, quæ totaliter adepti sunt remouentur & in alijs monasterijs arctioris regulæ traduntur, sed cum ijs, qui ante præfatū conciliū recepti sunt misericorditer dispēsatur, vt in alijs locis eiusdem ordinis collocentur, vel si præ nimia multitudine hoc fieri non poterit permittitur, vt in eodem monasterio post liberam resignationē permaneant mutatis prioribus sedibus & inferioribus assignatis, & hoc modo sunt intelligendæ quam plurimæ decretales *k* de hac materia agentes, sed cū his qui citra concilium sunt recepti aliquādo per Papam dispensatur, & quod dicitur de monachis etiam ad Abbates extenditur. Et quare secularis conuictus in modum inquisitionis degradetur & non degradetur regularis ea ratio est, quia in inquisitione secularis subtilitas iuris requiritur; in inquisitione verò regularis de plano proceditur, & ideo non de plano punietur, item regula est quod qui in vno grauatur in alia re leuamen habere debet. Hæc omnia traduntur à *l* Redoano.

k c. de regularibus. 1. respon. & c. dilectus el. 2. & c. quoniā simoniaca lā bes de simo.

l Redoan. de sim. 4. p. c. 16 nu. 10.

ARTICVLVS VI.

Vtrum prælati regulares possint absoluere & dispensare cum suis religiosis simoniace ordinatis.

CIrca hunc articulum vide quæ habes in Primo *a* Tomo Quæstionum Regularium.

a 1. to. q. 16 art. 13.

QVÆSTIO LXIIII.

De scientia & ignorantia in quinque articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *VTrum omnes religiosi teneantur scire eā quæ pertinent ad suum statum.*

2 *Vtrum ignorantia præceptorum regulæ excuset religiosos à peccato sicut excusat impossibilitas & necessitas, quod late prosequitur.*

3 Quā

3 *Quæ ad vitam monasticam debitè peragendam debeat scire monachus facienda.*
4 *Vtrum licitum sit religiosis discere scientias.*
5 *Vtrum licitum sit religiosis discere scientias Philosophiæ, mathematicæ & artium liberalium.*

ARTICVLVS I.

Vtrum omnes religiosi æqualiter teneantur scire ea, quæ pertinent ad suum statum.

Respondeo dicendo, quod sicut in republica est graduum differentia, & iuxta eos vnusquisque tenetur scire magis explicite ea quę ad dogmata fidei pertinent, prout resolunt D. a Thomas Sotus, & Couarruuias, ita quoad religiosos respectu suæ regulæ & instituti est philosophandum, multa enim tenentur scire prælati quorum ignorantia subditis non est culpabilis, multa itidem viri literati & docti, quorum notitia sine peccato simplicibus & illiteratis est abscōdita. Vnde cum in religione diuersi gradus religiosorum constituantur si quidem in ea sunt prælati, sunt viri docti, sunt prædicatores sunt confessores, sunt & alij simplices sacerdotes sunt & conuersi pro ministerio temporalium deputati, non debemus affirmare omnes ad eadem scienda esse æqualiter astrictos, ita vt omnes etiam simplices religiosi, & conuersi teneantur scire omnes quæstiones & subtilitates & difficultates regulam concernentes, ad quas sciendas viri docti tātum tenentur, alij autem simplices & conuersi sufficit, quod solum habeant notitiam explicitam præceptorum generaliū, ad modum, quo in anno nouitiatus ipsis declarantur, non autem aliarum subtilitatum & profunditatum, respectu quarum iudicio superiorum subijciuntur, & à doctioribus debēt illuminari. Ex quo colligo insaniam, imo superbiam aliquorum simplicium religiosorum & conuersorum, qui cum sint literarum penitus ignari, in scientia eorū quæ ad suum pertinent institutum præsumunt excellere eos qui totam vitam in studio eorum consumpserunt, dicentes eos ita esse in religione professos sicut alij viri docti, & quod nemo eos in his quæ ad suum statum spectant antecellit. Quod vltra impossibilitatē quā arguit eorum humilis & simplex status, aduertere debent ipsos hierarchicam peruerto re monasticitatem, in qua diuersi monachorum gradus constituuntur ad imitationem illius cœlestis hierarchiæ, in qua licet omnes Angeli sint gloriosi, inferiores tamen à superioribus illuminantur, prout nobis D. Dionysius scriptum reliquit, vnde in ecclesiastica hierarchia ad illius similitudinē, vt castrorum acies ordinata constitutum est vt nemo plus velit sapere quam oportet, & vt doctrina ecclesiæ à supremo eius capite ad Episcopos, & ad alios inferiores prælatos dimanaret, & ab ipsis ad alios inferiores per suos gradus secundum eos gradus deriuaretur. Vide quid circa hoc scribat D. Paulus b ad Corinthios, ait enim, sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi vnum corpus sumus in Christo: singuli autem alter alterius membra. Habentes autem donationem secundum gratiā quæ data est nobis differenter, siue prophetiam secundum rationem fidei, siue ministerium in ministrando, siue qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in simplicitate, qui præest in solicitudine, qui miseretur in hilaritate. Quæ verba protulit D. Paulus postquam dixerat, dico enim per gratiam Dei quæ data est mihi omnibus qui sunt inter vos non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, vnicuique sicut Deus diuisit mensurā fidei. Ex his resolutiue dico scientiam quā religiosus respectu sui instituti tenetur in medio quodam consistere ad modum quo vnaquæque virtus moralis in medio dicitur consistere, ita quod omnia extrema in ea per excessum, aut defectum sunt vitiosa; sicut enim est vitium aliquem velle plus sapere, quam oportet sapere, vt D. Paulus nobis insinuauit, & quædam regula c iuris nos docet ita etiam est vitium negligentia eorum qui illud quod pertinet ad suum statum secundum gradum eorum scire, vt debent nō procurant. Consistit ergo medium in eo vt vnusquisque ea tantum quæ ad suum gradū pertinent, scire satagat, à quo neque per defectum, neque per excessum deuiet.

Nec ex hac doctrina inferat religiosus, nouum regulas monachales addere præceptum, ita vt virtute eius teneantur religiosi scire omnia quæ ad eorum spectant statum secun-

a D. Tho. 2. 2. q. 76. ar. 2 Scotus in. 3. d. 25. q. 1. Couar. in regu. possessor. 2. par. §. 7. n. 7.

b 1. ad Corinth. 2.

c l. culpa. ff. de reg. iur.

secundum vniuscuiusque gradũ. Hoc enim non est nouum regularum præceptũ, sed est quædam obligatio annexa statui prædicto rũ religiosorũ, sicut enim præceptũ diuinũ obligat confiteri peccata, ex qua obligatione consequitur necessario alia de examinanda diligenter conscientia, ita præcepta dictarũ regularum obligãt impleri per præfata præcepta mandata, ad quam obligationẽ consequentia necessaria sequitur eorum præceptorum & obligationis scientia & intelligentia. Ex dictis colligitur grauiorem esse ignorantiam in doctis quam in his qui literas minime sunt professi & in prælatis magis quam in subditis, cum culpa â conditione personæ sumat etiam quãdam grauitatis circunstantiam iuxta tradita â D. d Thoma, de quo latè per Tiraquellum.

ARTICVLVS II.

Vtrum ignorantia præceptorum regulæ excuset religiosos à peccato, sicut excusant impossibilitas & necessitas.

RESpondeo dicendo ad resolutionem articuli tituli quæstionis non esse necessarium nouas leges nec nouam Theologiam in medium adducere, sufficit enim in medium proferre quod nos diuina docet Theologia, loquendo de implendis præceptis naturalibus diuinis & humanis ecclesiasticis: per ea enim in cognitionẽ clarã & verã rei propositæ deueniemus: nõ enim debemus imaginari nos religiosos, maiori vinculo teneri ad præcepta regulæ obseruãda quã ad præcepta naturalia diuina & humana ecclesiastica nos obligat diuina illa veritas. Ex quo sequitur quod in omnibus casibus in quibus lex diuina & naturalis & humana excusat mortales, in his etiam omnibus præcepta regulæ nos excusabiles reddit. Pro cuius rei clara inuestigatione notandũ est ad tres ordines esse reducendos casus, in quibus præfata cessat obligatio. Primus est impossibilitas, secundus necessitas, tertius ignorantia: pro quibus sequentes conclusiones proponũtur.

Prima conclusio est, quod nullum regulæ præceptum obligat ad peccatum mortale, quando impossibile est illud adimpleri. Pro cuius conclusionis explicatione notandum est impossibilitatem duplieiter considerari. Primò enim consideratur logicè & metaphysicè, secundo moraliter. Logica autem & methapysica impossibilitas contingit quando aliquid nullo modo fieri iuste potest, quod impossibile absolutè vocatur. Moralis autem impossibilitas non denotat omnino impossibilitatem, sed tantum difficultatem in executione talis præcepti. Necessitas etiam dupliciter cõsideratur. Prima enim dicitur absoluta & metaphysica sicut cibus dicitur simpliciter necessarius ad viuendum. Alia est necessitas moralis, quæ non denotat absolutam necessitatem, sed quid magis accõmodum & opportunũ ad cõsequutionẽ alicuius finis, vt est equus ad ambulandum. Quibus suppositis certum est & indubitabile apud omnes quod interueniente impossibilitate logica, tã ex parte rei quam ex parte personæ tenentis præceptum adimplere omnino excusatur religiosus ab obseruatione præcepti obligantis, vt affirmant Syluester a & Nauarrus. Quod ipsum in impossibilitate & necessitate morali est affirmandum iuxta quandam Caietani b doctrinam quam bene explicat & declarat Sotus. Et in regula c Patris nostri Frãcisci hoc clare proponitur, ait enim quod tẽpore manifestæ necessitatis non teneantur fratres ieiunio corporali. Et addit deinde, quod non debent fratres equitare nisi manifesta necessitate, vel infirmitate cogantur. Imo in prima regula d Beatus Pater noster Franciscus dixerat; tempore manifestæ necessitatis faciant omnes de eorum necessarijs, sicut eis Dominus gratiam largietur. quia necessitas non habet legem. Quod autem vbi adsunt impossibilitas & necessitas moralis lex non obliget sequenti ratione manifestatur, nam lex generalis, licet ad sui obseruantiam obliget ad mortale non tamẽ debet intelligi semper & in omnibus casibus eandẽ habere vim possunt enim casus obuenire talibus circunstantijs vestiti vt in eis obligatio minimè astringat, imo eius legis pro tunc literam sequi esset à mẽte legislatoris decedere. Legis enim lator non potest omnes particulares casus præuidere, quos si præuidisset non in omnibus eãdem regulam statuisset, vnde ad epikeiam quotidie, ex mente legislatorũ cõfugimus, vt rigor legis benignitate misericordiæ leniatur.

Deus enim & ecclesia nõ intendit suis præceptis nos obligare ad vix possibile, & nimis difficile in se, quia moraliter & ciuiliter se-

a Syl. v. scrupulus nu. 4. Nau. in ma. c. 27. n. 284

b Caieta. 1. 2. q. 96. art. 4. Soto. li. 1 de iust. q. 6 a. 4.

c reg. c. 3.

d reg. c 9. in fin.

ter secundum iura impossibile est quod vix nisi cum magno detrimento fieri potest, ad quod nemo regulariter obligatur, alioquin quomodo saluaretur illud Matthæi, e iugum meum suaue est & onus meum leue, neque Deus esset homine benignior, sed durior quod absit, & pie credendum est, neque Deum in lege gratiæ velle, neque ecclesiã debere imponere nobis iugum, vix possibile & difficillimum saltē sub pœna peccati mortalis, nec enim Deus vt homo quærit occasionem ad calumniandum, cum dicat Scriptura, f sentite de Deo in bonitate, cum hoc concordat Angest. g in suis moralibus explicans de motu sensualitatis subito insurgente, ad quem refrænãdum est tenuissima facultas voluntatis, & valde tenuis deliberatio, & modica possibilitas, quamuis sit absolute possibilis refrænatio aliqua: ideo tūc erit solum venialis illa omissio, quæ alias esset mortalis si posset ibi esse plena deliberatio, & facilis refrænatio. Vnde dicunt Doctores quod ideo non obligamur sub mortali confiteri peccatum quando ex eius confessione explicita imminet probabile periculum spirituale, aut corporale cuiuscunque. Neque tenemur quærere confessorem cum magna difficultate puta itinerando viginti leucas ad confessorem, sed tunc reputatur homo non habere copiam confessoris quando vix sine magna difficultate haberi non potest. Sed cauendum est ne quis facile iudicet esse maximam difficultatem vbi non est, quia in hoc potest quis facile decipi maxime in causa propria dum non constat aperte de tali maxima difficultate, ideo in dubijs stet subditus consilio superiorum & sapientū, in casibus enim in quibus dubitat subditus an præcepta obligent necne potest subditus ad superiorem recurrere, & eius sententiam sequi etiam si tempus & commoditas ad ipsa implenda ante eius oculos proponi videatur, vt tenet expresse Caietanus g quem sequitur Soto.

e Matth. 11.

f Sapient. c.

g Angest. in moral. ca. 5. & 10.

g Caiet. 1. 2. q. 96. So. lib. 1. de iust. q. 6. art. 8.

Vnū tamen summopere debent attendere regulares, quod quando casus nō est adeo certus, si tamen ipsi vtentes epikeia non obseruant aliquod præceptum intelligētes ad eius obseruantiã minimè teneri in tali casu cuius cōtrariū est verū, scilicet, quod ad implendū tale præceptū in eo casu obligantur, bona fides subditorū eos à peccato mortali excusat, licèt venialiter peccēt eo solū quod suum sequentes iudicium legem transgredi sunt ausi. Quæ admirabilis doctrina & timoratis maxime cōsolatoria, vt clarior fiat exemplis illucidatur, prætermittit quis ieiunium, aut officium diuinum propter quãdam corporis ægritudinem intelligens ipsam ab obligatione ieiunij, & officij diuini recitandi excusare omnino, quod si aliter intelligeret minime prętermitteret, licet præfata ægritudo in rei veritate minime sufficeret, propter suam bonam fidem mortaliter non peccaret præcepta supradicta trãsgrediendo. Hæc doctrina traditur à Paludano h D. Antonino Syluestro, Gabriele Adriano Armilla, Caiet. & Nau. & in materia regulę fratrū minorū hanc propositionē ponit Corduba f dicens, quod quando aliquis frater nō obseruat aliquod prædictæ regulæ præceptum intelligens in tali casu ad eius obseruantiam minimè teneri licet ipse reuera fallatur, cum causa excusans ab ipso putata sufficiens, sit reuera insufficiens non peccabit mortaliter. Quod ex cōmuni Theologorū opinione cōprobatur, quæ asserit ad receptionem aliquorum sacramentorum attritionem putatam contritionem sufficere. Hæc tamē rationabilis pia & vtilis consciētijs timoratis doctrina in prædictis timoratis est admittenda, non autem in his quorū Deus vt ita dicam vēter est, hi enim cū cōscientiam habeant cauterizatam non ita debent suo deprauato iudicio adhærere, nec de ipsis tantum est fidendum prout aduertit doctissimus g Cano in casu quasi simili. Quod ipsum in casu nostræ regulæ, & aliorum religiosorum censeo esse sequendum, quod, scilicet, si religiosus est circunspectus & in obseruatione suæ regulæ solicitus si aliquod præceptū in casu particulari nō obseruat intelligēs adesse causam eum à tali obligatione excusantē sufficit vt nō peccet mortaliter, etiã si causa realiter nō sit sufficiens, at si est religiosus non ita reformatus minime à peccato mortali ipsum excusare in sufficientia causæ realiter existente suum sequens iudicium in alijs satis deprauatum & obscuratum, prout aduertit Corduba. k

h Paluda. in 4. d. 15 q. 4. art. 4. Anto. 2. p. ti. 6. c. 2. Syl. v. ieiunium q. 28. Gabriel. in 4. d 16. q. 3. nota. 6 Adr. q. 6. ar. 2. Armil. v. ieiunium. n. 5. & 6. Caiet. 2. 2 q. 147. ar. 3. & in sum. v. ieiun. §. qui ad tertiū, & v. pręceptū. Nau. prælud. 9. n. 14. & c 21. nu. 20. & c. 23. n. 43.

f Cord. super reg. frat. minor. c. 10. q. 3. punct. 1.

g Cano. de pœnit. 5 pa. proposi. 4.

K Cord. vbi sup.

Secunda conclusio, alia est via qua quis prætermittit obseruare aliquod præceptum quæ se habet ex parte ipsius prætermittentis, & hæc est ignorantia, quæ per omnia præcepta diuina & humana vagatur. Pro huius autem conclusionis explicatione est notandum, quod ignorantia dupliciter con-

ter consideratur, quędam enim est facti, alia vero iuris vt ex rubrica de iuris & facti igno rantia colligitur. Notorium autem est quod ignorantia facti quasi semper excusat à pec cato, factum enim non est ignorātia culpabilis cum soleat sapientes etiam decipere, licet sapientissimus religiosus ordinis fratrum minorum, cui ex vi suæ regulæ prohibetur ingressus in monasteriū monialium aliquod ipsarum monasterium ingrederetur existimans tale non esse monasterium minimè censuris aliquibus irritaretur. Alia est ignorantia iuris, quæ si est iusta & probabilis etiam excusat à peccato, cum non posit esse peccatum sine eo quod sit voluntarium, cum autem nihil sit volitum quin præcognitum, sequitur quod deficiente præcognitione ratione ignorantiæ deficit voluntas & per consequens peccatum â voluntate necessario dimanans. Dixi probabilis & iusta ignorantia: nam si ignorantia non est huiusmodi, tunc in sua causa erit interpretatiuè peccatum, peccatum enim, tunc non consistit in ignorantia, impossibile enim est vt in ea præcise consistat, cū ignorantia præcisè cōsiderata nō sit aliquid voluntariū, consistit igitur peccatū in negligētia sciendi illud quod vnusquisq; tenetur & debet scire, quæ negligētia ad voluntarem nolentem apponere diligentiam ad sciendum reducitur, vt D. Bonauentura *l* Castro, & Couarruuias resoluunt.

l D. Bonau. in. 2. d. 22. ar. 2. q. 2. ad 4. Castro. de potest. leg. pænal. lib. 2. c. 14. Coua. in reg. poss. 2. p. §. 7. n. 7.

Ex quo sequitur quod habēs ignorātiā inuincibilē alicuius præcepti ab eius obserua tione vtiq; excusatur, siquidē in ea nō est negligētia volūtaria à qua actus nomen pecca ti sortiatur. Dico negligētia volūtaria nō in se, sed in sua causa, qui enim eā habet nolēs apponere media necessaria ad præcepti ignotari scientiā habendā in sua causa vult ipsam ignorantiā culpabilem prout explicat D. *m* Thomas.

m D. Th. 1. 2. q. 76. ar. 2

Dubitatur tamē quomodo in religiosis respectu sui status regularis posit dari ignorātia inuincibilis eos à peccato mortali excusans? Et ratio dubitandi est in promptu, quia omnes religiosi antequā professionē emittāt præcepta sui instituti diligēter addiscūt, & antequā sit probatū per examē patrū ad hoc deputatorū eos ipsa scire & intelligere minime ad professionē admittūtur, & sic quan do professionem emittunt præsupponitur ipsos huiusmodi habere notitiam sufficientem iuxta quandam *n* legem. At respondetur quod consideratis difficultatibus quæ in regulis monasticis quotidiè excitantur, non est dubium circa earum nō paucas posse da ri ignorantiā inuincibilem in aliquibus fratribus, præsertim in simplicibus & illiteratis, qui cum literarum studijs minimè fuerint occupati nō est mirum quod prædictæ difficultates & obscuritates inculpabiliter ipsos lateāt, inuincibilis ergo ignorātia eos â peccato excusabit sicut excusat in omnibus præceptis diuinis & humanis. Quod ex quadā Innocētij *o* doctrina cōfirmatur dicē tis nō esse peccatū mortale trāsgressionē alicuius legis humanæ, ex eo quod ipsa variè à Doctoribus intelligitur propter suā maximā difficultatē & obscuritatē quā doctrinā cōmuniter receptā esse affirmat Nauarrus.

n l qui cum alio cōtrahit ff. de regul. iur.

o Innoc. in c. per tuas el 2. nu. 4. de si mon. Nauar. in. c. nullam n. 32. in fin.

Neq; obstant in contrarium adducta, nouitij enim ante professionem solū præcepta cōmunia regulæ, & quæ in ea clare & expresse cōtinētur addiscūt, nō vero extraordinarias quæstiones & difficultates circa prefata pręcepta ab autoribus excogitatas, vtrū, scilicet in tali casu obligēt necnè, quæ cū à religiosis præsertim simplicib' iuste ignorētur nō est cur propter eorū trāsgressionē eos peccato mortali innodatos esse cēsea mus. Quod exēplo illustratur & declaratur. Si enim rusticus quidā faceret bona fide con tractū vsurariū intelligens esse licitum, quia eius parochus cōsultus ipsum esse licitū affirmauit, nō eū in præfato contractu ineundo peccauisse affirmaremus propter ignorātiā inuincibilem quam habebat, sic in proposito ignorantia eorum, quæ in regula præcipiuntur implicite, & non ita clare & distincte, sicut alia, quę ita manifesta sunt vt nulli etiam simplici religioso sint abscondita, ex cusat simplicē religiosum à peccato, si ea bo na fide transgrediatur consulendo prius religiosos doctos aut suum prælatū quid ipsi in tali casu facere sit licitum. Et aduertendum quod ad vincēdā ignorantiā præcipue in casibus quotidianis non tenetur quis ad partes alias ire ad consulendū neque mittere epistolam ad id efficiēdum, sufficit enim quod cum doctis quos ad manus habet veritatem casus illis pate faciendo ineat consilium, quia leges humanæ nō obligant nos ad maiorem diligentiam, quam quod non simus nimis aut notabiliter negligētes, remissi, aut dissoluti ad sciendum, aut quod non simus inlata culpa, aut in dolo ignorandi, sed vt adhibeamus eam diligentiam quam alij homines nostri status, seu conditionis, seu qualitatis circa talem legem & negotiū

communiter habere solent aut habent ratio nabiliter, ignorantia enim iusta & inuincibilis dicitur non quidem quod talis ignorãs non posſit eam ſimpliciter vincere, & oppoſitam ſententiam habere faciendo totum, quod in ſe eſt, nam ſimplex parochianus dicitur habere ignorantiam inuencibilem de ieiunio ſeu defectu aliquo quãdo ſuus ſacerdos non pronuntiauit die ſolito, quãuis talis ignorantia ſimpliciter vinci & tolli posſit: quia enim fecit quod debuit eundo ad eccleſiam, vt communiter faciunt alij parochiani, ideo dicitur illi eſſe ignorantia inuincibilis, vt patet ex his quæ latè & doctè more ſolito tradit Corduba. *p*

p Cord. li. 2. qq. q. 1.

Tertia cõcluſio, ſi modus viuẽdi prælatorũ & maiorũ eſt euidẽter malus cõtra regulã quã ſunt profeſsi, non excuſantur ſimplices eorũ facta & dicta ſequẽtes, dicit enim Redẽptor, ſi cæcus cæcum duxerit nõne ambo in foueã cadent? Imo tenẽtur eis obedire in eis quæ promiſerũt Domino obſeruare, & non ſunt contraria animæ, & regulæ ſuæ, nõ autẽ in his quæ animæ & regulæ aduerſantur, vt in regula P. N. Frãciſci cõtinetur: quod licet in inſtitutis aliarũ religionũ non exprimatur, pro expreſſo tamen ita cenſendũ eſt vt poſt Alexandrũ de Ales tradit Corduba *s* dicens, quod fratres nõ profeſsi ſunt, neq; promiſerunt vitã ſuorũ maiorũ & prẽlatorũ ſequi, ſed tantũ regulam & inſtitutũ ſuæ religionis. Quod & ipſum tenẽt Sũmiſtæ & expreſſe Angelus. *t* Hoc tamẽ eſt intelligendũ quãdo vita & dicta ſuorũ maiorũ ſunt euidẽter mala, quãdo enim nõ ſunt hęc ita manifeſte mala & caſus eſt dubius, vtrũ ſit cõtra eorũ regulã ſequi eorũ placita non erit peccatũ, prout tradunt Cord. *u* & Nauarrus, in eo enim caſu ignorantia inuincibilis eos excuſabit, ſi quidẽ ſubditi in talibus dubijs posſũt optimo iure prẽlatorũ ſequi ſententiã, & ſimplicis & inferioris notę religioſi in talibus ſentẽtiæ maiorũ ſubijci oportet præcipuè ſi ſibi viri docti & timorati viderẽtur, & tantũ de eorũ ſcientia & bonitate confiderent, vt intelligerent eos talia minimè acturos ſi ſibi illicita iudicaſſent.

s Cord. ſuper reg. frat. minor. in introduct. q. 4.
t Angel. v. religioſus.
u Cord. d. q. 4. Nau. c. 27. n. 282.

Quarta concluſio ignorantia affectata nõ ſolũ non excuſat à tranſgreſsione præcepti, ſed etiã ipſam tranſgreſsionẽ efficit grauiorẽ, ita tenẽt Gabriel *x* Almain & Adrianus. Et probatur, quia volens ignorare legẽ vel factũ, aut circunſtantiã per quã retrahi poſſet à peccato magis contẽnit, & talis volitio eſt magis volũtaria, qua vult quis nõ ſolũ ignorãtiam, ſed etiã peccatũ inde ſequens, & malũ finẽ à quo mouetur, ergo grauius peccat volens multa quã vnicum tantũ malũ, pluralitas enim obiectiua cæteris paribus auget culpam actus, vt tradit Angeſt. *y* Sed antecedens probatur, quia magis cõtemnit, qui nõ auertitur ſolũ à dictamine rationis, ſed etiã ab ea ſcientia qua ipſa ratio rectè gubernari posſit & retrahi à peccato, & ita ait D. Bernardus, qui ſcire nõ vult, ideſt, qui poſitiuè vult neſcire nõ de ignorantia, ſed de contẽtu iudicabitur. Et D. Ambroſius ſuper illud Lucæ, *z* qui cognouit voluntatẽ Domini, &c. ait qui cũ poſſent ſcire ſi vellent ſtudiũ adhibere nolũt nõ neſcientes, ſed contẽpto res iudicantur, vnde grauius peccat qui habet pro obiecto grauiorẽ finem, ſcilicet, peccare ſine remorſu cũ maiori libidine, & alia peccata probabiliter inde ſecuta, quod & videtur quodammodo ad peccatũ contra Spiritum ſanctum pertinere.

x Gab. in. 2. d. 22. q. 2. cõcl. 3. Almain in moral. tractat. 1. cap. 6. Adrian. in. 4 quodl. art. 2.
y Angeſt. in moral. c. 9.
z Luc. 12.

Pro maiori autẽ huius concluſionis & eorum quæ in ea dicuntur explicatione notandũ eſt quod in peccato ex ignorãtia affectata ex malo fine duo ſunt cõſideranda. Primũ eſt velle ignorare, ſecundũ eſt ex tali ignorãtia agere, vel omittere aliquid cõtra legẽ. Et licet hoc ſecundũ peccatũ ſi conſideretur ſecundũ ſe ſolũ ſit minoris grauitatis & contemptus, quam ſi fieret ſcienter cum cognitione peccati, tamen conſideratum ſimul cũ præfata ignorantia affectata ſeu cũ volitione ignorandi, à qua procedit, & cũ qua manet actualiter, eſt peccatũ maius & grauius non ſolum extenſiuè & coniunctim ſecundũ Angeſt. *a* ſed etiã intenſiuè ſecundũ D. Bonauẽtura *b* quã ſi ipſummet peccatum fieret ſcienter, quia licet ratione ignorãtiæ ſit minus graue, vt potè minus voluntarium, & cũ minori contemptu, tamẽ ex alia parte voluntatis ipſius ignorantiæ eſt magis volũtariũ habetq; magis de contẽptu, & ideo dicitur quod ſimpliciter aggrauat. Dixi ignorãtia affectata ex malo fine: nã ſi loquamur de ignorantia affectata, ex bono fine aliter eſt theologizãdũ, ſcilicet, ꝙ nõ aggrauat peccata ex ea ſecuta, imo ea alleuiat, quia in ea nõ eſt ratio contemptus, vel libidinis ſed conatus prauæ voluntatis ad malũ, neque maior malitia ex obiecto fine, aut circunſtantijs proueniens, ſed minor quã ſi ſcienter fieret, aut peccaretur, quod patet, tum ex parte ipſius ignorãtię, tũ ex parte boni zeli, ſcilicet, indiſcreti, & ex parte bonę volũtatis reſpectu boni finis intẽti, & talis fuit ignorãtia

a Angeſt. in moral. c. 6.
b D. Bonau. in. 2. d. 22. q. vlt.

Diui

e ad Tim. 1. Diui Pauli ante eius conuersionem ad fidem, de qua ipse scribens ad Timotheum e fatetur se ignoranter peccasse persequendo ecclesiā Dei ex zelo legis Moysaicæ indiscreto, vt aiunt Altisiodorensis d. & Caietanus, nam licet ipse videatur se diligentem exhibuisse ad legem veterem sciendam, & defendendam ex zelo ipsius, vt ipse ait ad Galatas e scribens, & per consequens non habuisse prædictam ignorantiam affectatā ex malo fine, vel vt prauam peccati affectionē prosequeretur, at vero illam ignorantiā habuit ex nimio zelo legis veteris in deserto, credebat enim iniuriam fieri legi & ipsi Deo, si vetere lege relicta fidem Christi susciperet, quam male putabat erroneam, ideo hæc eius ignorantia affectata non fuit tam grauis, vt illa alia affectata ex malo fine procedens ad liberius affectionem prauam prosequendum. Et hac ratione ait Diuus Paulus, misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci, non ignorantia affectata ex malo fine, sed ex bono cum conscientia erronea.

d Altisio. li. 2. tract. 10. c. 1. q. 3. Caie. 1. 2. q. 79. arti. 4. dubio. 4.

e ad Gal. 1.

Ex quibus omnibus infertur religiosos magis peccare ex ignorantia affectata præceptorum regulæ peccantes, quam si scienter ea transgrederentur, cum eorum ignorantia affectata ex malo fine procedat & nullo bono zelo etiam indiscreto possint aliquo prætextu in bonum finem prædictam ignorantiam dirigere. Quorum paucos existimo, in religione inueniri posse, qui positi ue velint intelligere, vt bene agant dicentes Deo, recede à nobis scientiam viarum tuarum nolumus, loquimini nobis placentia, videte nobis errores, auferte à nobis viā. Verum est tamen quod ignorantia crassa & supina præceptorū regulæ laborātes multos reperiri posse existimo pro quibus sequens proponitur propositio.

Quinta conclusio, alia est ignorantia vincibilis crassa & supina, & est quæ consequitur negligentiam inquirendi scienda, quæ quidem non affectatur, neque volita est formaliter nec placet, sed interpretatiuè, quia scilicet, negligitur cognitio, & potest tolli si velit homo diligentem ac debitā curam ad sciendum apponere. Pro cuius explicatione nota quod ignorantia crassa differt à supina in causa, seu occasione, à qua oritur, nā crassa dicitur quæ procedit ex desidia & pigritia laborandi ad inquisionem debitæ scientiæ, quæ negligentia, quia frequenter adhæret crassis & pinguibus hominibus, ideo dicitur crassa, supina dicitur, quia ex nimia solicitudine, pronitateque ad terrena mundi fit in homine difficultas & incuria mentis ad dirigendū se ad salutaria sciendū quia pluribus intentus minor est ad singula sensus, de quibus Hieremias g sapiētes sunt vt faciant mala, bene autē facere nescierunt & apud Matthæum h & Lucā dicitur quod solicitudo seculi & fallacia diuitiarum suffocant verbum Dei, & ideo dicitur supina ignorantia quia tales homines considerationē rationis & desiderium, vt talpa in terrenis demersum habent, non eleuantes se ipsos ad debitam considerationem, & affectionē salutarium, vt declarant Magister i sententiarū & Adrianus. Et ad hanc ignorantiā supinā reducuntur illi, qui ex auaritia ambitione & huiusmodi se intromittunt in multis officijs ad quæ simul vel diuisim debitè exercēda non sunt satis apti neque sufficienter instructi neque potentes, vt ad prælaturā seu iudicaturam vnā vel plures quæ non possūt debitè exerceri ab eis ignorantibus, multaque ad ea scire oportet. Reducuntur etiā illi religiosi, qui professionem emittunt & perseuerant in religione nō apponendo diligētiam necessariam ad sciendū & intelligendū ea quę ad eorum statū rectè dirigendum secundum vniuscuiusque gradum sunt præcisè necessaria.

g Ierem. 4.

h Matt h. 13. Luc. 8.

i Magist. in 2. d. 22. Adr. in. d. 4. quod libet. ar. 1.

Hæc autē ignorantia crassa & supina iuris vel facti cuiuscunque nō excusat simpliciter à tota culpa peccatū, vnde sequens, sed solū excusat in parte seu à tanto, & per consequens simpliciter alleuiat peccatū. Quod autē nō excuset simpliciter à tota culpa probatur à Gabriele, k quia omittit culpabiliter cōtra legē præcipientē inquirere quæ recta sunt & necessaria ad salutē cōtra illud ecclesiastici l cogitatū habe in præceptis Dei & in mandatis illius assiduus esto, ideo D. Paulus scribens ad m Corinthios, ait ignorans ignorabitur, & ad Ephesios n ait. Nolite fieri imprudentes. Quod autē prædicta ignorantia excuset & alleuiet culpā probatur: nā ratione ipsius est minor cōtēptus, quā si sciēter fieret minorq; conatus & libido, quia cæteris paribus minor conatus minorq; libido est in omissione, in qua est voluntariū interpretatiuè, quā in cōmissione, in qua est voluntariū formaliter prout tradit Angest. o Et quāuis sit maius peccatū extensiuè, quia sunt ibi duo peccata, vnum omissio culpabi

K Gab. in. 2. d. 22. q. 2.

l eccles. 16.

m Cor. 14.

n ad Ephes. 5.

o Angest. in moral. c. 10.

lis sciēdi, & aliud peccatū inde sequēs tamē quia ipsum peccatū inde sequēs nō habet tā tam grauitatem intensiuè quantam habet si scienter fieret: ideo absolutè & simpliciter dicitur minus graue, & prædictam ignorantiam alleuiare.

Ex his infertur in quam periculoso statu sint religiosi qui subtilia Theologiæ & profunditates ventilantes & super sensus scripturæ varia commentaria edentes, & multa eruditè ad prædicandum & cōfitendum in medium adducentes suę salutis quasi immemores difficultates suæ regulæ & ea quæ pertinent ad seruandam paupertatem, quam Deo optimo maximo promiserūt scire & intelligere diligentia debita non procurāt: de quibus potest dici, quod alios parturiri faciunt fætus spirituales sibi autem sunt steriles, & potest etiam dici illud Annæ. p Et quæ multos habebat filios infirmata est.

p 1. Reg. 2.

ARTICVLVS III.

Quæ ad vitam monasticam debite peragendam debeat scire monachus facienda.

RESpondeo dicendo, quod vt propositū in articulo quæstionis regularibus indicetur & in eorum animabus quæ ad vitam monasticam peragendam sunt necessaria imprimantur operę pretium esse duxi quemdam tractatum Diui Bernardi in medium adducere, cuius titulus est speculum monachorum, in quo lucido speculo vnusquisque monachus ea contemplabitur quibus de virtute in virtutem ascendat. Verba igitur Diui Bernardi sunt sequentia. *Si quis emendatioris vitæ desiderio tactus cogitationum locutionum, operumq́; suorum solicitus explorator vniuersos excessus suos corrigere nititur in præsentis paginæ frequenti lectione & assidua meditatione (tamquam in speculo) interioris hominis sui faciem contempletur. In primis ergo ex quo surgit ad vigilias vitæ suæ tempus per singula momenta debet monachus computare, & videre semper vt bonum faciat, & malum caueat in omni opere suo; & hoc dicat sibi ipsi. Si modo moriturus esses faceres istud? Ad psalmodiam cor habeat, nisi fortassis ad aliquid sublimius rapiatur, sed etiam omnium quæ ibi dicuntur vsque ad vnam literam se pro certo nouerit debitorem. Ad interuallum debet stare ad orationem, vel corporis necessitati prouidere, ita tamen vt vadens sibi dici nouerit, sursum corda. Est autem spiritualis propositi detrimentum si cogat infirmitas rigoris pristini aliquantulum relaxari: Post lectionē est orandum, & si ad legendum accedat non tam quærat scientiam, quam saporem. Est autem scriptura sacra puteus Iacob ex quo hauriūtur aquæ quæ in oratione funduntur. Nec semper ad oratorium est eundum, sed in ipsa lectione poterit contemplari, & orare. Sacris altaribus si sacerdos est tamquā vnus ex summis Angelis in spiritu totus assistat, si minister tamquam Angelus Domino ministret, cum alijs eat ad laborem, vbi consideret non quid agat, sed propter quid venerit: cessante manu spiritus laboret vel orando vel meditando, quamuis & ipso labore id ipsum facere teneatur. Ad mensam non solum fauces cibum capiant, sed etiam aures exhauriant verbū Dei. Non enim debet totus māducare, sed sic occupetur cor ad verbum Dei, vt solæ fauces sumant cibū, aures verbū. De hoc autem plurimū gaudeat*

gaudeat si viliora quã alijs apponũtur. Nã reuera fœliciores sunt, qui in parcitate sustinẽdi fuerint fortiores. In gratijs agẽdis pro duobus sibi nouerit supplicandũ, vel pro peccatis eorum quorum eleemosynas sustentantur, vel forsan pro se ipso, quia corpori suo supra necessitatem indulserit. Si vocatur ad colloquium secundum regulam leniter & sine risu pauca verba & rationabilia loquatur, & antequam ea proferat, bis ad limam veniãt quã semel ad linguam, si cum seculari loquendum est tunc maxime adhibeat custodiã ori suo vt nihil proferat, quod non ædificet audientem. Sic in cunctis se habeat vt ædificet videntes, & nemo dubitet cum viderit eum vel audierit, quin vere sit monachus. Post completorium singulis diebus capitulum sibi teneat, & conuocatis cogitationibus suis ponat rationem diligenter quid ipso die cogitatione, locutione, vel opere deliquerit publicè, vel priuatim per singulas noctes lectum suum lauans: hoc est singulis peccatis lachrymis & doloribus purificatis diligenter de singulis computet. In crastino publicè de apertis, de occultis vero facturus confessionem secretó quæ vt perfecta sit tria debet habere, scilicet vt sit voluntaria, nuda & munda. Voluntaria idest ex propria deliberatione & proposito. Nuda vt nudè prout gessit confiteatur peccatum suum. Munda ne peccatum suum prædicet sicut Sodoma, sed pura & simplici intentione se accuset. In capitulo, qui publice offendit manifeste reuelet tamquam assistens iudici. In omnibus sic ibi loquatur, respondeat, vel proclamet vt sermo eius interius, vel exterius sit perunctus oleo charitatis. A nemine qualecunque munus accipiat. Nemimem habeat familiarem. In omnibus fugiat singularitatis & admirationis notam. Loquens nihil dicat, vnde multum eruditus, multum vè religiosus possit putari. Ad interrogationem paucis respondeat. Si de scriptura, vel moribus agatur aurem paret, non linguam. Cum loquitur non studeat eloquentiæ, sed sermo eius sit potius rusticanus, quam vrbanus. In omnibus agendis non studeat curialis videri. Salua honestate fugiat omnes homines in potestate positos maxime seculari. Sectetur communia orationes labores, lectiones & cæteras obseruantias, in quibus non sit tamquam vitula Ephrain b docta diligere triturã, idest ad huiusmodi non consuetudine sed deuotione trahatur. Orationes, quæ imperantur, primo loco habeat, nec sibi blandiatur de priuatis orationibus suis (quæ in secundo loco ei habenda sunt) cum in præceptis orationibus desidiosus fuerit. Si autem familiaritas interdicitur hominum, quanto magis mulierum? Sic facies communis cum cæteris, intus vero dissimilis, hoc est non nimia grauitate contracta, neque nimia locutione dissoluta, sed bona quadã mediocritate regatur, vt de sancto Martino legitur. Faciem eius non fuscauit mæror, nec leuigauit risus. Erit enim pru-

b Ose. 10.

prudentis animæ thesaurum suum solicite custodientis (more Moysi) cornutam velare faciē, & quodam risu qui tamen modestus sit interioris gloriam hominis & mentis grauitatem abscōdere. Comparanda est dies instans diei præteriti, vt ex eorum collatione suum deprehendere poßit monachus vel profectum, vel defectum. In omni actu vel cogitatu suo sibi Deum adeße memoretur, & omne tempus quo de ipso nō cogitat perdidiße se computet. Tædio affectus componat se meditando supra Petram in qua lauantur mortui & cogitet apud se quomodo tractentur ibi sepeliendi: nunc in tergum, nunc in faciem versantur, quomodo nutet caput, cadant brachia, rigeant crura, tibiæ iaceant, quomodo induantur & consuantur, quomodo deferantur humandi, quomodo exponantur in tumulo, quomodo puluere contegantur quomodo vorantur á vermibus, & quasi saccus putrefactus consumuntur Sūmaq; est philosophia meditādo mortis aßidua. Hanc vbicunque perrexerit secum portet & in æternum non peccabit, sit monachus quasi Melchisedech sine patre sine matre, sine genealogia, nec patrem sibi vocet super terram: Imo sic se existimet quasi ipse sit solus & Deus. Ecce inprimis habemus ordinem & modum viuendi, remedium vero polliceatur aßiduitas tenendi capitulum spirituale superius expreßum semel ad minus in hebdomada confiteatur, vt veniā mereatur de perpetratis & maior ei detur gratia de vitandis malis, amē.

Hæc Bernardus, quæ omnia mente reuoluere & in corde plantare debent religiosi, vt reliquię cogitationū diem festū agant Deo propter quem omnia reliquerunt, vt sic his apprehensis & temporalibus dimissis ipsum sequantur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum licitum sit religiosis discere scientias.

RESpondeo dicendo, quod D. Thomas a ait religionem posse ordinari ad vitam actiuam & ad vitam contemplatiuam. Inter opera autem vitæ actiuæ principaliora sunt illa quæ ordinantur directè ad salutem animarum sicut prædicare & alia huiusmodi. Competit ergo studium literarum religiosis tripliciter. Primo quantum ad id quod est propriū contēplatiuæ vitæ, ad quā studium literarum dupliciter adiuuat, vno modo directe adiuuando ad contemplandū illuminando, scilicet, intellectū. Vita enim contemplatiua de qua nunc loquimur principaliter ordinatur ad considerationem diuinorum, vt ipsemet Diuus b Thomas tradit in qua dirigitur homo per studium ad considerandum diuina, vnde in laudem viri iusti dicitur in Psalmo c quod in lege Domini meditabitur die ac nocte. Alio modo studiū literarum iuuat ad contemplatiuam vitam indirectè, remouendo contemplationis pericula, scilicet, errores, qui in contemplatione diuinorum accidūt his qui scripturas ignorant sicut in collationibus patrum legitur quod Abbas Serapion propter simplicitatē incidit in errorem, tunc Anthropomorphitarum, idest, eorū qui Deū habere humanā formam arbitrantur. Secundo necessarium est studium literarum religiosis institutis ad prędicandum, & alia huiusmodi exercēdū, vnde Apostolus scribit ad Titū e de Episcopo, ad cuius officium huiusmodi actus pertinet, amplectentem eum, qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere. Tertiò studium literarum religioni congruit quantum ad id, quod est omni religioni commune, valet enim ad vitandā carnis lasciuiam. Vnde Hieronymus f dicit ad Rusticum monachum. Ama scripturarum studia, & carnis vitia non amabis. Nec his obstat studium scientiarum, quod est pri-

a D. Tho. 2. 2. q. 188. ar. 2. 3. & 5.
b D. Tho. 2. 2. q. 108. ar. 4.
c Psal. 1.
d collat. 10. cap. 4.
e Ad Tit. 1.
f Hieron. de viuendi forma circa medium, 1. tom.

est principium dissensionis & per consequens videtur à religione alienum, in qua multi in vnitatem pacis congregantur, hoc enim est, quando tale studium ad scientiam tantum ordinatur, quæ sine charitate inflat, & per consequēs dissensiones nutrit secūdū illud prouerbiorū g inter superbos semper sunt iurgia. Vnde Apostolus ad Corinthios, cū dixisset, diuites facti estis in omni verbo, & in omni scientia. Post modū subdit, id ipsum dicatis omnes & non sint schismata, sic respondet D. k Thomas. Cui est addendum illud quod tradit D. l Bernardus in quodam sermone super cantica canticorū qui adducens Petrū & Andreā & alios Christi Domini Apostolos & Discipulos cæterosque cōdiscipulos omnes notas mūdo fecisse vias vitæ & non in sublimitate sermonis, aut in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed per stultitiā prędicationis eorū saluos fecisse credētes. *Ait, videat forsan nimius insuggillatio ne scientiæ, & quasi reprehēdere doctos, ac prohibere studia literarum. Absit. Non ignoro quantum ecclesiæ profuerint & prosint literati sui siue ad refellendos eos qui ex aduerso sunt, siue ad simplices instruēdos. Denique m legi, quia tunc repulisti scientiam, repellam & ego te vt non fungaris mihi sacerdotio. n Legi qui docti fuerint fulgebunt quod si splendor firmamēti, & qui ad iustitiam erudiunt multos quasi stellæ in perpetuas æternitates. Sed & scio vbi legerim o sciētia inflat, & rursum p qui apponit scientiam, apponit & laborem. Vide quia differentia est scientiarum, quando alia inflans, alia contristans est. Tibi veró velim scire, quæ nā harum videatur vtilior, sed magis necessaria ad salutem, illane quæ tumet, an quæ dolet? Sed non dubito quin dolentem tumenti præferas, quia sanitatem quam tumor simulat, dolor postulat. Qui autē postulat propinquat saluti, quoniam q qui petit accipit. Denique r qui sanat contritos corde execratur inflāmatos, dicente sapientia, s quia Deus superbis resistit humilibus autem dat gratiam, & Apostolus t aiebat, dico autē per gratiam quæ data est mihi omnibus qui sunt inter vos non plus sapere quā oportet, sed sapere ad sobrietatē non prohibet sapere, sed plus sapere quam oportet. Quid est autem sapere ad sobrietatem? Vigilantissimè obseruare quid scire magis, prius ue oporteat, tempus enim breue est. Est autem quod in se est omnis scientia bona, quæ tamen veritati subnixa sit, sed tu qui cum timore & tremore tuā ipsius operari salutem pro temporis breuitate festinas, ea scire prius am plusque curato quæ senseris vicimora saluti. Nonne medici corporum medicinæ portionem definiunt eligere in sumendis cibis quid prius quid posterius, & quemadmodum quidquid sumi oporteat? Nam & si bonos constat esse cibos quos Deus creauit, tu tamen ipsos tibi si in sumendo modum & ordinem non obserues, reddis plane non bonos ergo quod dico de cibis hoc sentite de scientijs, sed melius mitto vos ad magistrū. Non est enim nostra ista scientia, sed illius, imo & nostra quoniam veritatis. Qui se u inquit putat aliquid scire nondum scit quomodo oporteat eū scire, vides quoniam non probat multa scientem, si sciendi modū nescierit? Vides, inquam, quomodo fructum & vtilitatē scientiæ in modo sciendi cōstituit? Quid ergo dicit modum sciendi? Quid nisi vt scias quo ordine, quo studio quo fine qua-*

g Prou. 13.
i 1. Ad Cor. 1
k D. Th. 2. 2. q. 188. ar. 5. ad. 2.
l Bernard. super can. ser. 36. B. &c.
m Oseę. 4.
n Dan. 12.
o 1. Cor. 8.
p Eccles. 1.
q Luc. 11.
r Ps. 146.
s Iacob. 4.
t Ad Ro. 12.
u 1. Cor. 8.

ne, quæque noße oporteat? Quo ordine, vt id prius quod maturius ad salutem. Quo studio? vt id ardentius, quod vehementius ad amorem. Quo fine vt non ad inanem gloriam, aut curiositatem, aut quid simile, sed tantum ad ædificationẽ tuã vel proximi. Sunt namq; qui scire volunt eo fine tãtum vt sciant, & turpis curiositas est. Et sunt qui sciri volunt vt sciantur ipsi & turpis vanitas est, qui profecto non euadent subsannãtem satyricum, & ei qui eiusmodi est decantantẽ, scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter. Et sunt itẽ qui scire volunt vt scientiam suam vendant, verbi gratia pro pecunia pro honoribus & turpis quæstus est, sed sunt quoque qui scire volunt vt ædificent, & charitas est. Et item qui scire volunt vt ædificentur & prudentia est. Horum omnium solum vltimi duo non inueniuntur in abusione scientiæ quippe qui ad hoc volunt intelligere vt bene faciant, denique x intellectus bonus omnibus facietibus eum. Reliqui omnes audiant scienti y bonum & non facienti peccatum est ei. Ac si per similitudinem dicat sumenti cibum & non digerenti perniciosum est ei. Cibus si quidem indigestus & qui bonam non habet decoctionem, malos generat humores, & corrumpit corpus, & non nutrit. Ita & multa scientia ingesta in stomacho animæ, quæ est memoria si decocta igne charitatis nõ fuerit, & sic per quosdam artus animæ, mores, scilicet, atque actus trãsfusa, atque digesta, quatenus ipsa de bonis quæ nouerit vita attestante & moribus bona efficiatur nonne illa scientia reputabitur in peccatum tamquã cibus conuersus in prauos noxiosque humores? Hæc D. Bernardus. Ex quibus colligitur regulares non debere fugere studia scientiarum, vt ædificent proximos & ipsi ædificentur, debere tamen fugere tumentem scientiam & inflantem, quam aliqui volunt adipisci tantum vt sciant, vt sciantur, aut per totalem scientiam humanos honores consequantur. Vnde mihi nunquam placuit querela religiosorum vsque ad cœlos voces emittentiũ eo quod ipsi apud se ipsos & apud alios sapientes & multum scientes iudicantur, & in eorum religione in officijs & honoribus eos alij non tã sapientes antecellant, sciẽtia enim â religiosis adepta non hos tam abiectos fines prospicere debet, sed tantum Deũ & suam salutem propter quæ omnia temporalia & semetipsos reliquerunt. Non diffiteor tamen male agere prælatos ignaros sapientibus præferentes, cum sapientes apud diuinas literas honore digni reputentur. Et illi qui docti sunt fulgere debeant quasi splẽdor firmamenti.

x Psl. 110.

y Iaco. 4.

ARTICVLVS V.

Vtrum liceat religiosis discere scientias Philosophiæ mathematicæ & artium liberalium.

RESpondeo dicendo, quod professio Christianæ religionis differre debet à professione gentilium, vnde cum apud gentiles prædictæ scientiæ profiterentur videtur asserendum eas à religioso statu esse omnino repellẽdas. At cõsiderãdo quod philosophi profitebantur studia literarum quantum ad seculares doctrinas, & quod religiosi principaliter intendunt studio literarum pertinentium ad doctrinam quæ secundum pietatem est, vt dicitur in quadam D. Pauli a Epistola alijs doctrinis intendere non oportet religiosos, quorum tota vita diuinis obsequijs mancipatur nisi in quantum ordinantur ad sacram doctrinam prout ait Diuus b THOMAS super quem

a Ad Tit. 1.

b Tho. 2.2 q. 188. art. 5 ad. 3.

quoniam ait Caietanus: Nota diligentissimè conclusionem & rationem illius scilicet, quod religiosis non conuenit studium Philosophiæ & huiusmodi, quia tota eorum vita mancipata est diuinis obsequijs. Vnde sicut negotia secularia sunt absolutè prohibita religiosis omnibus, ita studium scientiarum secularium scilicet Philosophiæ Mathematicæ, & artium liberalium. Verum sicut pietatis gratia de superiorum licentia moderatè possunt religiosi sæcularia tractare negotia, ita diuinæ scientiæ gratia licitũ est religiosis cum superiorum suorum beneplacito vacare Logicæ Philosophiæ naturali & huiusmodi, vt scilicet possint errores confutare, & diuinitatis mysteria intelligere. Et hæc bene aduertant religiosi, qui totum vitæ suæ tempus in scientijs secularibus consumunt. Vnde iustissimè pontifices c excommunicauerunt Doctores, qui docent leges, aut Medicinam religiosos qui reliquerunt suum habitum; aut detinent eos arroganter in suis scholis. Et Caietanus d dicit quod ad incurrendam præfatam excommunicationem quatuor debent interuenire, scilicet quod auditor sit religiosus, & audiat leges, vel Medicinam, & id fiat relicto habitu, & quod Doctor id sciat eumque doceat, vel arroganter detineat in scholis. Archidiaconus e tamẽ & Ioannes Andreas quos sequuntur Syluester, & Nauarrus, tenet non esse necesse, vt relinquat habitũ ad incurrendam aliam excommunicationẽ latam per alias decretales f contra participantes cum excommunicato in crimine ob quod est excommunicatus, vt participat Doctor qui prælegit Leges, vel Medicinã religioso, postquam ob auditionem incurrit excommunicationem; de hac autem decretali latius infra agemus.

c c. 2. ne cleric. vel. monac. li. 6.

d Caiet. v. excomm. casu 61.

e Archid. & Andreas ind. c. & Sylu. v. excom. 9. casu 8. Nau. c. 27. nu. 54.

f ca. nuper. & c. si conc. de sen. exco.

QVÆSTIO LXV.

De suspensione in octo articulos diuisa,

Circa quam quæruntur octo.

1 *QVid & quotuplex sit suspensio.*

2 *In quibus casibus fiant regulares ipso iure suspensi.*

3 *Vtrum in generali suspensione iuris comprehendantur generales, & prouinciales religionum.*

4 *In quadam religione est constitutio, vt si prælatus deliquerit possit correctione fraterna præuia suspendi; & de facto fuit suspensus, quæritur vtrum præfata suspensio sit irrita.*

5 *Vtrum clericus suspensus ab Abbatissa contraueniendo suspensioni remaneat irregularis.*

6 *Vtrum religiosus suspensus à temporalibus si contrauenerit fiat irregularis.*

7 *Vtrum acta per prælatum suspensum valeant.*

8 *In quibus vitandi sunt interdicti, & suspensi.*

ARTICVLVS I.

Quid & quotuplex sit suspensio.

Respondeo dicẽdo, quod suspensio de qua in præsentiarum nobis est sermo est censura Ecclesiastica, qua alicui personę Ecclesiasticæ prohibetur exercitium sui officij, vel beneficij Ecclesiastici in totum, vel in partem in certum tẽpus, vel in perpetuum quo ad partem ob suam culpam; Dixi censura Ecclesiasticã pro genere, quia omnis suspensio est censura non tamen e contra omnis censura est suspensio, cum censura comprehendat excommunicationem suspensionem & interdictum, vt dicitur in iure a & ad significandum, quod non potest ferri nisi ab habente iurisdictionem Ecclesiasticam exteriorem ad quam pertinet ferre censuras argumento cuiusdam decretalis. b Dixi quia prohibentur personæ Ecclesiasticæ, ad excludendas prohibitiones aliorum exercitiorum; ab alijs factas alijs personis profanis, aut Ecclesiasticis alio respectu, quam quia sunt Ecclesiasticæ. Dixi vel in perpetuum quo ad partem, quia prohibitio totius exercitij officij, vel beneficij in perpetuum est depositio, vel priuatio & non suspensio iuxta sententiam Cardinalis c communiter receptam. Dixi ob suam culpam, quia licet suspensio ob qualemcumque culpam mortalem ferri possit secundum Aretinum d illa tamen culpa debet esse propria.

a c. quærenti. de verb. sig.

b c. dudum. de elect.

c Cardin. in Clem. 1. §. cæterum. nu. 6. de priu.

d Aret. in ca. cum non ab homine de iudi.

Aduertendum tamen pro explicatione, quod in præsenti definitione solum definimus suspensionem specialem, ptout est quę dam censura Ecclesiastica, quæ non est peccatum, sed est pœna peccati, nam loquendo de suspensione generali latius patet dicta suspensio, prohibitio enim, qua mortali peccato infectus prohibetur celebrare, & sumere Eucharistiam, licet vocetur suspensio, vt patet ex iure *e* non est tamen suspensio specialis & strictè sumpta, cum suspensio non sit peccatum, sed pœna peccati, & peccatum mortale antiquius sit omni iure Canonico, cuius inuentum est suspensio.

e c.fin.de cohabitat. cleric.fin.de cleric.excom.

Ex quo infertur, quod licet Doctores appellent irregularitatem depositionem verbalem degradationem, realem suspensionem, non tamen supradicta sunt suspensio strictè sumpta, sed suspensio generaliter accepta cum sint priuationes, vel inhabilitationes, quæ priuāt officio, vel inhabilem faciunt omnino ad ordinem obtinendum, vel exercendum, at suspensio strictè sumpta est impedimentum exercitij officij, iuxta Panormitanum. *f*

f Panorm. in c.at si n.7.de iudic.

Diuiditur autem suspensio, quædam enim est lata à iure, alia ab homine, sic autem diuisa multipliciter fertur, suspensus enim à quibusdam actibus non est suspensus ab alijs non annexis, vnde suspensus à iurisdictione non est suspensus ab ordine nec è contra suspensus ab ordine est suspensus à iurisdictione, nec suspensus à beneficio est suspensus ab ordine, neque à iurisdictione, quæ ei conuenit alia ratione quam beneficij à quo est suspensus, neque suspensus simpliciter ab officio censetur suspensus à beneficio quoad ea, quæ dantur non interessenti diuinis officijs, modo suspensio nō sit tam diuturna, vt tacitè vel expressè habeat vim priuationis iuxta Bonifacium *g* quia multa ad beneficium pertinentia potest facere suspensus ab officio clericali, qualia sunt regere & gubernare illa, quę ad se attinent, & alia quæ non sunt officia diuina. Vnde tenet Nauarrus *h* beneficiarium suspensum, ideo quod presbyter factus est ante vigesimum quintum annum cœptum nō perdidisse fructus beneficij, quia per illam trangresionem suspenditur tantum ab officio. Vnde suspensus ab ingressu Ecclesiæ tantum potest extra excōmunicare, & potest itidem absoluere quia adhuc retinet iurisdictionis vsum, nam communis est *i* Doctorum sententia, quod si quis sit suspensus à solo ingressu Ecclesiæ poterit extra eam celebrare excommunicare & absoluere, quia cum hæc sit pœna non vltra suos limites extendi debet iuxta vulgaria iura. *k*

g Boni. in c. cupientes de pœnis.
h Nauarr. in man.c.27.n.160.
i Angel.v.suspensio.3.ver sic.quod si in verdict. Syl. q.5.ver.si vero suspensio ab ingressu Armill. n.8. Nau.c.47.n.361.Polu.in tráct. de sacer. suspenso

k Rodis de regul.iur. li.6.

ARTICVLVS II.

In quibus casibus fiant regulares ipso iure suspensi.

RESpondeo dicendo, quod regulares à iure suspensi sunt in multis casibus, primo si absque reuerendis proprij prælati sacris initientur, de quo iam in superioribus *a* latè dictum est.

a Supr. hoc tom.q.23.

Secundo fit suspensus prælatus regularis aut qui habet administrationem bonorum monasterij si alienet rem stabilem, sine solemnitate & facultate capituli, aut generalis de quo in primo tomo *b* late diximus.

b 1.to.q.30.

Tertio suspenditur prælatus regularis, si submittat laicis bona immobilia, aut iura Ecclesiæ sine licētia Papæ, aut si Romæ existens non denunciet eum, qui bona sic laicis submisit, ita ordinatur in iure *c* & tradidit Syluester.

c c.hoc consul.de reb.ecclesiā.ohe. li.6. Sylu.v. suspensio. 5. 6.ver.17.

Quarto *d* suspenditur in ordine mendicantium prælatus si admittat ad professionem ante finitum integrum probationis annum.

d c.ad const. de regul.li.6

Quinto religiosus decimas nouales, vel quascunque alias pertinentes ad parrochiā vel aliam Ecclesiam, sibi vsurpat absque causa & priuilegio fit suspensus ab officio & beneficio, nisi intra mensem requisitus, qui habet administrationem desistat & intra duos satisfaciat, si autē administrationē non habeat regularis fit excommunicatus, ita habetur in quadam Clemētina, *e* quod quomodo sit intelligendum in secundo tomo dictum est.

e Clem. reli. dederim.

Sexto suspenduntur ab officio prædicationis omnes religiosi exceptis illis, qui decimas recipiunt, si postquam fuerint requisiti per rectores Ecclesiarum scienter omiserint facere conscientiam confitentibus de decimis soluendis, & hoc quādiu non fecerint, si commoditatem habuerint, ita habetur in quadam Clementina, de quo iam in secundo tomo *f* satis dictum est.

f ca. cupi.de pæn.2.tom. q.

Septimo suspenditur à beneficiorum col

latione Abbas, vel prior non habens Abbatem proprium, aliâs vero ab administratione si quam habet, quam si non habet inhabilitatur ad habendum beneficium & administrationem, & per annum si sotulares non corrigiatos, & altos vel non capuccia non scissa portare præsumpserint, ita habetur in quadam Clementina g & notat Syluester quod secundum præmissam personarum distinctionem præfatas pænas suspensionis, & inhabilitationis per biênium ipso facto incurrunt si venationi, aut aucupationi clamorosæ, vel alias cum canibus aut auibus ex proposito interfuerint, & loquitur de monachis, & collatio pertinet ad priorem claustralem cum consilio & consensu maioris partis capituli, seu conuentus durante tempore suspensionis Abbatis, vel prioris.

g Clem. 1. de stat. monac. Sylu. V. suspensio. §. 6. ver. 32.

Octauo suspenduntur religiosi, qui ex administratione Eucharistiæ, extremæ vnctionis, vel solemnizationis matrimonij, aut quacumque absolutione indebita aliquid acquisiuerint, nisi postquam fuerint requisiti intra mensem restituerint donec satisfecerint, ita habetur in quadam decretali. b

h ca. relig. de priu.

Nono suspensi sunt ab executione pontificalis ministerij fratres prædicatores promoti ad Episcopatus, vel alias prælaturas, si prius recipiunt munus consecrationis, quã resignauerint ordini libros & alia quę habẽt tempore suę promotionis de quo videndum est supra in secundo tomo.

i 2. tomo. q. 48.

Decimo suspenduntur ab executione sacrorum ordinum, & per solum Papam dispensabiles fratres prædicatores perturbantes fratres minores in officio inquisitionis, & e contrario prout supra k est declaratum.

K 2. tom. q. 21. ar. 2.

Vndecimo suspenditur religiosus prælatus, nisi damno satisfaciat intra mensem postquam fuerit requisitus, quod aliquis ex suis subditis intulit detrahendo de prælatis Ecclesiæ, ita habetur in quadam Clementina. l Quæ suspensio non comprehendit prælatum nolentem satisfacere parrochiæ damnum, quod ipsi est illatum, eo quod eius regularis subditos ne ad parrochiam accedant prædicando retraxerit, licet in dicta Clementina proponi videatur, possunt regulares prædicatores prædicare, vt ad corũ monasteria accedant ad audiendam missam & prædicationem, prout resoluit Nauarrus m & latè in primo tomo probauimus.

l Clem. 1. §. qpibus in fi. de priu.

m Nauarr. in man. c. 21. n. 5. 1. tom. qq. reg. q.

Duodecimo in præfata Clementina prohibetur sub grauibus pænis regularibus, ne impediant liberam testatoris voluntatem maximê ne legatum fiat Ecclesiæ matrici, aut parrochiæ, & per cõsequens eorum prælati suspenduntur, si intra mensem ex quo fuerint requisiti damnum, quod ex tali suasione Ecclesiæ matrici, aut parrochiali prouenit non satisfecerint. Quod à fortiori habet locum in prælatis ordinis fratrum minorum, cum hoc districtius fratribus Minoribus in iure n prohibeatur & tradit Angelus. Aduertendum tamen, quod non prohibentur regulares inducere morientes, vt sponte legent aliquid suo monasterio dum indiget vt colligit Nauarrus o & tradunt Medina Sarmento, & Nauarra. Nec prohibentur regulares proprias reducere ad memoriam morientium necessitates, neque prohibentur prælati regulares debita incerta suis monasterijs applicare,

n reg. frat. min. cap. 2. Clem. exiuit de parady. §. dubitaue. de verb. sig. Angel. v. relig. 1. §. 5.

o Nau. c. 16. n. 36. Metin. in struc. c. 14 n. 31. Sarm. li. 8. select. Nau. li. 3. de resi. c. 2. n. 3.

Decimotertio suspenduntur à diuinis prælati & regulares, qui intra monasteria virorum mulieres introducere audent, vel præsumunt, de quo iam in primo tomo p diximus & in explicatione motus proprij Pij Quinti, hoc prohibentis, quæ explicatio habetur in fine Explicationis Bullæ Cruciatæ. Quid sit autem suspensio à diuinis infra q dicemus & latè declaratum est in primo tomo r præfato.

p 1. to. q 41.

q Infra art. r 1. tom. q.

ARTICVLVS III.

Vtrum in generali suspensione iuris comprehendantur generales & prouinciales religionum.

Respondeo dicendo videri prima facie, quod non, cum in generali iuris suspensione non comprehendantur episcopi sed tantum clerici vsque ad sacerdotem inclusiuè, nisi de Episcopo & alijs fiat expressa mentio, ita habetur in quadam decretali a & tradunt Syluester Armilla, Nauarrus, Couarruuias, Maiolus, & Episcopus Scalẽsis. Vnde cum ordinum generales, & prouinciales habeant, vt notum est, iurisdictionẽ quasi Episcopalem videtur dicẽdum, quod in generali suspensione, & interdicto à iure latis licet veniãt monachi & prælati conuentuales non habentes iurisdictionem, quasi Episcopalem, non tamen veniunt su-

a c. quam periculosum. de sen. exco. li. 6. Naua. in . n. 27. nũ. 16. Coua. in Clemen. si furiosus. 1. part §. 1. n. 1. Maio. de irre. l. 3. c. 19. n. 26. Scalensi. de cen. ti. de suspen. c. 11.

prædicti patres. Quod cõfirmatur: nam prędicta decretalis non solum fuit edita in fauorem Episcoporum, sed etiam in fauorem diæcesanorum ne propter Episcoporum suspensionem priuarentur ab his, quæ ab ipsis necessario debent fieri & communicari, ad quorum consecutionem non possunt ad alios recurrere, prout innuit ibi Glossa, *b* quæ ratio militat etiam in prouincialibus, & generalibus respectu suorum subditorum.

b Gloss. v. quia pericul.

At contrarium est dicendum, scilicet, quod dicta decretalis non comprehendat dictos generales & prouinciales, vt patet ex ea cum solum præfatum priuilegium Episcopis & Archiepiscopis concesserit, non ratione iurisdictionis, quam habent sed ratione pontificalis officij, quia plures grauarentur si illud impediri contigerit, consistit enim horum officium in Chrismatis confectione, in frontis chrismatione, ordinum collatione, Ecclesiarum & altariũ consecratione, quorum defectus maximum causaret subditis periculum, quæ omnia cessant in prædictis generalibus & prouincialibus, cum eorum officium adhæc minimè designetur. Et licet suspensio suæ iurisdictionis damnum aliquod in eorum subditis causaret, non tamen ipsum est par damno causato ex Episcoporum suspensione, & damnum ex suspensione generalium & prouincialium causatum in subditis est facile reparabile per constitutiones generales, & prouinciales ordinis & prouinciæ. Huic enim damno & alijs similibus, per eas satis est prouisum, & ideo quæ quoad suspensionem Episcopis concessa sunt ad prædictos fratres minimè esse extendenda puto.

ARTICVLVS IIII.

In quadam religione est constitutio, vt si prælatus deliquerit posśit correctione fraterna præuia suspendi & de facto fuit suspensus, quæritur vtrum præfata suspensio sit irrita.

RESpondeo dicendo, quod iure communi excommunicatio, & suspensio à iudice competenti lata valet regulariter etiam si sit iniusta, & est seruanda saltem in foro exteriori, nisi in quinque, vel sex casibus, quos enumerat Nauarrus, *a* & in propositione casus præsentis non narratur aliquod ob quod suspensio prædicta debeat iudicari ipso iure nulla quamuis sit iniusta, & ita in ea debet locum habere quidam Canon *b* cum sua Glossa definiens cẽsuram Ecclesiasticam timendam esse ac seruandam etiamsi sit iniusta, modo non sit nulla, sed valida. Et certe nullo iure cauetur, quod censura lata à iudice sit nulla ipso iure propter omissam correctionem fraternam, nisi cum proceditur per viam denunciationis euangelicæ iuxta quandam decretalem, *c* & in casu non narratur an hac via fuerit contra religiosum processum. Vnde iudices regulares habentes talem ordinationem in sua religione volentes secundum eam aliquem suspendere debent diligenter attendere, qua via procedant, vt videant an præfata via procedentes posśint religiosum hac ferire censura, vt colligitur ex traditis à Nauarro *d* in quodam Consilio.

a Nauar. in man. c. 27. n. 4.

b 11. q. 3. c. 1.

c c. super his de accusa. & c. cum. dilec.

d Nau. lib. 5. con. ti. de sententent. excom. consil. 65.

ARTICVLVS V.

Vtrum clericus suspensus ab Abbatiśsa contraueniendo suspensioni remaneat irregularis.

RESpondeo dicendo, quod licet mulier suspendere non posśit clericos suos sicut, neque excommunicare, & propterea attento iure communi non videtur talis irregularitas nasci contraueniendo tali suspensioni ex sententia Abbatis *a* tamen omnis notabilis inobedientia inducit peccatum mortale, & certum est hanc Abbatissæ suspensionem resolui in præceptum de non administrando, ita quod etiam extra iudicialiter factum obligat ne administrare possit argumento eorum, quæ in Concilio *b* Tridentino notantur. Propterea legitimum & canonicum impedimentum est, quod surgit ex suspensione, interdicto, vel excommunicatione Abbatissæ quoniam inducit hanc obligationem abstinendi licet non inducat veram irregularitatem, prout tenent Syluester, *c* Armilla, Maiolus, Antonius & Episcopus Scalensis.

a Abbas in c. dilect. de maio. & obediẽ

b Conc. Trid. sess. 14. de reform. c. 14.

c Sylu. v. Abbat. n. 6. Armill. n. 4. Maiol. de irreg. li. 3. ca. 29. n. 12. Ant. 3. p. tit. 27. ca. 4. Scalen. de censure tude suspensio. c. 12.

ARTICVLVS VI.

Vtrum religiosus suspensus à temporalibus, si contra venerit fiat irregularis.

RESpondeo dicendo, quod non, vt patet ex definitione suspensionis posita in articulo primo huius quæstionis. Hanc opinionem tenet Glossa *a* quædam communiter recepta. Imo notarios quoscunque etiam regali, vel imperiali authoritate creatos potest Episcopus ab officio suspendere per Concilium *b* Tridentinum, qui sic suspensi contraueniendo non fiunt irregulares iuxta tradita à Syluestro. *c* Vnde suspensus ab eligiendo præsentando nominando, vel prouidendo, aut etiam beneficia conferendo, si contra veniat non fit irregularis, ita Innocentius *d* Hostiensis, & Calderinus. Quod intellige, quando dicti actus temporales fuerunt principaliter & expresse prohibiti, at vero si quis sit prohibitus ab ordine aliquo, à quo isti actus pendent contraueniendo fieret irregularis, etiam in his temporalibus: pro quo facit quædam decretalis *e* iuncta sua Glossa. Ex quibus respondetur quæsito in articulo quæstionis, quod religiosus suspensus à temporalibus quæ ex sua natura, aut ex Ecclesiastica institutione nō pendent ab ordine aliquo, si contrauenerit non remanet irregularis, verbi gratia, si suspendatur ab officio cellarij, aut procuratoris: nam si contrauenerit præfatæ suspensioni non remanebit irregularis.

a Gloss. in c. 1. §. hæc eadem de sent. excom. li. 6.
b Conc. Tri. sess. 22. de reform c. 10.
c Sylu. v. suspensio. q. 5. versi. si vero sit abolfi.
d Innoc. & Hostie. in c. fi. de excess. prelato Cal. in ca. si cele. de cler. exco.
e Tex. iū. gl. in c. tanta de excess. præl.

ARTICVLVS VII.

Vtrum acta per prelatum suspensum valeant.

RESpondeo dicendo, quod non solum suspensus, sed etiam excommunicatus & interdictus potest exercere iurisdictionem, quam habet publicam, & valent ea, quæ facit vt iudex, donec denuncietur & declaretur suspensus excommunicatus, vel interdictus non debet euitari donec declaratus & denunciatus per iudicem competentem sit, iuxta ea, quæ in iure *a* sunt definita, per quod limitantur omnia decreta antiqua, tam decretalium, quam decreti, quam Clementinarum, & omnium extrauagantium impressarum & non impressarum, adeo quod illustrissimum prætorium Rotæ ita hoc seruat & nunquam pronunciat acta, quæ fiunt per Episcopos, & alios prælatos, & iudices esse inualida & nulla, propterea, quod fuerunt facta ab excommunicato etiā per auditorem Rotæ si fuerint facta antequā per Rotā fuisset declaratus excommunicatus, vel suspensus, vt etiam Felinus, *a* qui fuit auditor Rotæ expressit. Quibus addit Nauarrus *b* quod licet excommunicatio & aliæ censuræ latæ sine monitione valeant ipso iure secundum receptiorem opinionem, & appellatio quæ ab eis fit non suspēdat eas, neque earum effectum licet deuoluat iurisdictionem ad superiorem per ea quæ in iure *c* habentur; declaratio tamen quod aliquis incurrit in illas non potest fieri absque citatione eius, & antequam audiatur, vel contumax iudicetur, & si fiat declaratio absque vlla citatione & auditione est ipso iure nulla, & per consequens nullū impedimentum facit quominus facta per ligatum censuris valeant per Glossam *d* & multa quæ ipse Felinus *e* cumulat & congerit, vnde videant prælati regulares quid in ferendis censuris contra aliquos religiosos faciant, nam licet in iure communi & in extrauagantibus apostolicis, & in constitutionibus generalibus sui ordinis aliquæ contra suos religiosos ferantur censuræ non tamen possunt declarare in ipsas incurrisse nisi citentur & iuridicè audiantur, eorum enim declaratio religiosis delinquentibus non accersitis neque auditis erit ipso iure nulla & virtute talis declarationis nihil contra eos agi potest.

a Extrau. ad euitanda de sen. excom.
a Felin. in c. ad probā. de reiud. lib. 6.
b Nau. lib. 5. consi. tit. de sent. excom. con. 65. n. 5.
c c. pasto. §. tuorum. &. c. ad reprim. de offic. ord.
d Gloss. in c. cupientes §. quod si per de elect. li. 6.
e Felin in ca. Rodol. nu. 9. de resc.

ARTICVLVS VIII.

In quibus euitandi sunt interdicti & suspensi.

RESpondeo dicendo, quod interdicti, & suspensi nominatim sunt euitandi in illis actionibus à quibus eis interdicitur vel à quibus suspenduntur, & non in alijs, quia pænæ non debent extendi extra casus proprios, & interdicti & suspensi simpliciter non sunt prohibiti prædicare, prout tradit Nauarrus, *a* saltem si expresse non interdi-

a Nauarr. in man c. 27. n° 176. & sequ.

terdicantur, vel suspendantur ab officio prędicandi, & ideo possunt audiri prædicantes quia prædicatio non est de numero officiorum diuinorum, quæ interdicuntur interdicto personali, vel suspensione ab officio diuino, vt idemmet Nauarrus *b* tradit. Quę autem dicantur officia diuina à quibus interdicti simpliciter debēt abstinere & quæ illa à quibus suspensus à diuinis debet abstinere declarat ipsemet Nauarrus *c* dicens quod malè definiunt Angelus, & aliqui alij diuina officia in hac materia esse officia diuina in missali & breuiario, nam non omnia in illis ordinata sunt officium diuinum, neque omne diuinum officium est in illis ordinatum, siquidem multa sunt ordinata in pontificali, & multa in missalibus & breuiarijs, quæ non sunt officia diuina prohibita tempore interdicti, de quibus supra in secūdo tomo *d* satis diximus. Possunt igitur definiri officia diuina, esse officia ordinata in dictis tribus libris, aut in alijs legitimè ad vsum ordinum & aliorum sacramentorum vel sacramentalium, vel ad horas canonicas. Quod ex sequentibus maximè declaratur.

b Nau. vbi su.

c Nau. c. 27. n. 172. & nu. 251.

d 2. tomo q. 3. 309.

Ex his infertur, quod regularis suspensus à diuinis potest confiteri & communicare corpori Domini, & audire missam, tum quia suspensus à diuinis solum prohibetur in officio suo agere sicut prius, vel officium suum exercere sicut prius, vt est textus expressus *e* iuncta sua glossa, quæ id notat: tum quia tunc demum suspensus à diuinis incurrit irregularitatem, quando exercet aliquē actum ordini suo specialiter deputatum, & sibi per suspensionem prohibitum secundū Innocentium *f* communiter receptum & Philippum Francum. Tum quia suspensio vt est censura Ecclesiastica definitur esse censuram Ecclesiasticam, qua alicui personæ Ecclesiasticę prohibetur exercitium sui officij, vel beneficij in totum, vel in partem prout diximus in primo articulo huius quęstionis, & ita non prohibetur illi quidquam quod potest, vt laicus exercere. Cum ergo confiteri, & communicare & audire missam posit religiosus suspensus à diuinis facere vt laicus, non censentur illi ipsa prohibita, & consequenter faciendo illa non peccat, neque quidquam contra suspensionem à diuinis facit, vt ipsum irregularē iudicemus. Tum denique quia suspensio à diuinis intelligitur ab eis ex officio exercendis, & non ab audiendis, neque suscipiendis, nec aliter quam ex officio exercendis per prædicta. Reliqua autem, quæ ad suspensionem à diuinis spectant vide in primo tomo. *g*

e c. 1. §. fi. de reiud. lib. 6. vbi glos. v. sicut prius ca siquis Episc. 11. q. 3.

f Innoc. in c. fi. de excess. prælat. Fran. in c. 1. §. fi. de reiud. li. 6. & in c. 1. §. fi. de sent. excom. eod. lib.

g 1. tomo q. 10. ar. 14.

QVÆSTIO LXVI.

De scrupulo & scrupulosis in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *QVid sit scrupulus & in quo differat à dubio.*

2 *Quæ sint remedia contra scrupulum in generali.*

3 *Quomodo sit particularibus scrupulis medendum, & in hoc articulo aliqua dubia ipsum concernentia proponuntur.*

ARTICVLVS I.

Quid sit scrupulus, & in quo differat à dubio.

RESpondeo dicēdo, quod cum scrupulizantes sint viri timorati, qui vt plurimum ad religionem cō fugiunt ad consilium & remedium petendum, tum etiam ad vitam regularem profitendam, ideo operę pretium esse duxi de eius materia & de eius remedijs in generali & in particulari in præsentiarum differere, per aliquas quæstiones, vt religiosi medici spirituales posint sibi & alijs spiritualiter medicare, & vt assumptum clarius patefiat operę pretium esse duxi â definitione scrupuli sermonem incipere, & ideo quæsitum fuit quid sit scrupulus, & in quo differat à dubio & respondeo, quod regula certa ad discernendū scrupulum â dubio est, quod dubium est quando intellectus non magis in vnam quā in aliam partem inclinat, & scrupulus est argumentum, quo apparentia, quæ intellectui reprę sentantur cōtra id quod scit, quod latinè vocatur scientia, vel contra id quod firmiter credit ita esse quod latine dicitur

fides

fides, aut credulitas, vel contra id quod ipse cogitat verum esse etiamsi id firmiter non credat, quod latine dicitur opinio, vel contra id quod intellectus, neque tenet pro vero, neque pro falso, quod latinè dicitur dubietas, vel dubitatio prout latè prosequitur Nauarrus *a* in multis doctrinæ suæ locis inferens, quod licet nulli horum quatuor scilicet scientia fides opinio, & dubium inter se compatiantur, ipse tamen scrupulus compatitur omnibus & singulis eorum, eo quod non est nisi argumentum, vel apparentia quę contra illa quatuor potest haberi.

a Nau. in ca. 27. n. 279. & in ca. nouit. de iud. in rñ. nu. 43. & de pænit. dist. 7. c. siquis autē à n. 9. vsque ad n. 25.

Ex quo colligitur, quod cum hoc vitium tale vagetur per alia, latè etiam de eius remedio est in præsentiarum tractandum cum in religiosis sit hoc præ textu virtutis seminarium quoddam inquietudinis maximæ, & distractionis à cultu diuino & à contemplatione non modicæ.

ARTICVLVS II.

Quæ sint remedia contra scrupulum in generali.

RESpondeo dicendo, quod conscientia nimis scrupulosa nascitur ex vitio naturali, vel acquisito non persistendi firmiter in constitutis, quæ gignit inconstantiam, augmentum peccatorum, animi paruitatem, nebulas intellectus, inquietudinem mentis accidiam, pusillanimitatem, & id genus alia mala. Et huius vitij causæ secundū D. Antoninū *a* sunt complexio timida melancholia, & mania, dæmon tranquillitatis osor, vigiliæ, ieiunia immodica & conuersatio cum scrupulosis, pro quo nota secundum Florentinum, *b* quod scrupulus seu pusillanimitas conscientiæ, quod idem est aliquando causatur ex complexione apta ad timorem, vel dubium, vt est complexio frigida, qualis est in fæminis vetulis, & melancholicis: timor enim naturaliter secundum Damascenum & Philosophos constringit cor, sicut & cætera frigida constringunt, & congelationem faciunt, ad quem motum contractionis imaginatio mouetur à timoris dispositione, ita vt concipiat quis aliquod malum esse futurum, & per cōsequens fugiendum. Quandoque autem causatur ex ægritudine maniaca, vel melancholica, quæ est infirmitas capitis, per quam læditur imaginatio, & quandoque inde læditur ratio, vt Galenus & Auicēna dicunt, quod mania est infectio interioris cellulæ capitis cum diminutione rationis. Quandoq; etiam causatur ex tentatione diabolica: potest enim diabolus Deo permittente mouere melancholicos humores in homine & phantasmata, per quæ imaginatio potest turbari, & errare & duci ad timorem inordinatum gaudium, aut tristitiam & huiusmodi. Vnde & Auicēna dicit quod quibusdam medicis visum est, quod melancholia contingat à dæmone prouenire. Aliquando etiam scrupulus causatur ex malo regimine corporis, scilicet ex nimia & immoderata abstinentia, aut vigilia, & huiusmodi. Vnde B. Hieronymus dicit, rationalem hominis dignitatem amittit, qui vel ieiunium charitati, aut vigilias præfert, vt per immoderatam abstinentiam, vel indiscretam psalmorum, vel officiorum decantationem incurrat notam amentiæ aut tristitiæ, id est melancholiæ iuxta quēdam canonem, *c* aliquando causatur scrupulus ex societate timidorum, nā vnus scrupulosus facit alium scrupulosum aliquando ex ignorantia, ex qua timetur, quod & vbi non est timendum, aliquando ex nimia imaginatione, consideratione, cura & solicitudine nimis intenta, ad cauendum omnino, vnde & plus debito, id omne, quod male accidere potest, seu quod potest illi nocere in via Dei, sicut qui per locum altum ambulans, si nimis intensè considerat profundum in quod cadere potest, ecce turbatur sensus & imaginatio, & cadit vbi non caderet per locum demissum, si sine tali imaginatione ambularet, aut sicut si alicui per excelsa ambulanti acclamaretur, vndeque cades, cades, caue, caue, certè caderet perterritus, qui alias non caderet si non ita turbaretur in illa sua imaginatione intensa, sicut etiam qui est nimis solicitus ad cauendum omnia venialia, & minima peccata, quæ vix potest homo in hac vita vitare: inde fit timidus & scrupulosus inquietus & aliquando dubius, & aliquando etiam habens conscientiam erroneā, quod peccat vbi non est peccatum, sicut igitur multiplex est huius infirmitatis origo, ita multiplex ipsi est adhibenda medicina, prout à doctoribus assignatur.

a D. Anto. 1. par. ti. 3. c. 10 §. 10.

b Floren vbi su. §. 9. Gers. in locis infer. alleg.

c Dist. 9. ca. non est med.

Prima medicina generalis est debita præparatio ex parte nostra ad gratiam seu auxilium

xilium Dei promerendum, & vt sic illuminemur & sanemur, idque præcipuè quando à diabolo in nobis excitatur scrupulus occultè, & conscientiæ inquietudo, vel etiam quando neque nos neque nostra, neque aliorum humana industria sufficit, tunc enim requiritur humana præparatio, qua habita sufficienter Deus non deerit inuocantibus eius auxilium opportunum & necessariũ. Hæc autem præparatio ad Dei gratiam, & fauorem habendum fit proprijs & alienis orationibus, & inuocationibus sanctorum, ieiunijs & eleemosynis & alijs bonis operibus humiliter & deuotè, quo ad Deum, & homines se habendo, & cum fiducia diuinæ largitatis & diuinæ misericordiæ, & cum contritione præuia, vel puritate conscientiæ vt colligitur ex latè traditis à Florētino, *d* Caietano, & Gersone.

d Florent. 1. p. ti. 3. §. 10. Caie. in sum. ti. scrup. Gerson 3. p. sum. tract. de remed. contra pusil. alphab. 69. li. Q. & de diuer. diab. tent. alphab. 70. lit. Q.

Secunda Medicina est de consilio sapientum contemnere, & agere contra eos, vt ex cōsuetudine fiat homo robustior in via Dei vt dicunt Florentinus, *e* & Gerson. Pro quo facit illud Isaiæ *f* confortamini pusillanimes. Vnde Gregorius in moralibus ait quod diabolus assimilatur myrmicaleoni, quod animal dicitur *Leo formicarum*, quia formicis, quæ minutissimæ sunt insidiatur & eas occidit, sed cum alia animalia maiuscula conculcant ambulando & perimunt, sic diabolus inuestigat complexiones hominum, & quos videt parui cordis seu pusillanimes, & scrupulosos aggreditur, vt scrupulis & vitijs occidat, sed à fortioribus & magnis spe, & vigore rationis vigentibus diabolus ipse prosternitur, & abijcitur contemnendo, & contra scrupulos agendo. Ideo ait Gerson, mille insurgunt apud aliquos scrupuli more canum oblatrantes, & lacerare minantes eos, qui volunt ire per viam Dei, quos cōuincere & compescere nō melius potest homo, quam per contemptum, & non habendo curam eorum, dummodo contemptus ille sit timoratus, & regulatus non absque præuia alterius prudentis præsertim superioris consilio, imo ipse & Syluester *g* dicunt, quod hoc quisque facere potest cum tuta conscientia ex consilio proprio, quando habet probabilem sufficientéque rationem, quod sic posset facere, & quod sic ipse consuleret alteri in simili negotio, maximè si ipse sit doctus, sicut si quis vellet lignum distortum ad rectitudinem reducere, oporteret ipsum retorquere ad partem oppositam recuruando, vt sic tandē ad rectitudinem reducatur.

e Florent. & Ger. vbi sup. & de remed. contra spiri. blasphe. alphab. 71. lit. N. O. P. & in tract. de medit. conf. 16. Alph. 68. lit. P.

f Isai. 35.

g Syluest. tit. scrup. q. 3.

Ex hac doctrina infertur, quod quando quis scrupulosus iudicat iuxta suum iudicium esse excommunicatum, & quam pluribus excommunicationibus innodatum à iure, vel ab homine, & etiam bullæ Cænæ Domini reseruatis tuta conscientia potest, & debet acquiescere, ac credere responsis, & dictis sui confessarij docti & pro tali habiti & reputati, etiamsi dictus confessarius circa hæc quæsita erraret, eo quod ipse consulens in rei veritate sit prædictis excōmunicationibus irretitus. Ita consuluit Nauarrus *h* dicens quod debet credere tali confessario taliter, quod non credendo & se eius authoritate non tranquillando peccaret. Et ratio est, quia qui vbi, quando & cur oportet non acquiescit consilijs peritorũ non potest esse immunis ab aliqua culpa per multa iura naturalia diuina & humana, quæ in hoc facile adduci possunt. Imo ait Nauarrus, quod nō tenetur quærere alios, quia sufficit consilium vnius confessarij talis adeo, quod peccaret saltem venialiter quærendo alios, tum quia eadē ratione teneretur quærere alios, & alios in infinitũ, quod esset stultitia ferè mortifera, tum quia attenta sua conditione naturali scrupulosa faceret habitum vitiosum inquietādi se in omnibus, & separādi se ab illa trāquillitate, & pace Dei, quę exuperat omnē sensum, & quietat spiritum amantē Deũ, & generare talē habitum vitiosum est peccatũ, saltē veniale, & econtra procurare trāquillare se subdendo suũ iudicium humiliter iudicio peritorũ & piorũ est quærere habitum quietandi animũ, per quē pax prædicta paulatim acquiritur. Vnde ait Nauar. quod tenetur saltē sub pœna venialis culpæ procurare assuefaciendo se ad parendũ iudicio eorum, quibus recta ratio dictat esse parendum: pro quibus faciunt, quæ insequēti Medicinā dicuntur.

h Nau. lib. 5. consi. tit. de pænit. & re. mis. con. 17.

i Nau. vbi sup. n. 4.

Tertia Medicina generalis deponēdi licite & rationabiliter conscientiā dubiā, & scrupulũ est Doctorũ & prudentũ bonorumque virorũ, præsertim superiorũ consilio, iudicio, vel imperio humilis subiectio. Et ita aiunt Floren. k & Gerson, quod qui habet conscientiā inquietā dubiam, vel scrupulosam deponendā captiuet, & subijciat suũ intellectũ non solũ obediētiæ & iudicio superiorũ, sed & sapientũ, & bonorũ virorũ quātumcũq; sibi aliud videatur, & sic secundũ senten

K. Floren. & Gers. vb. sup.

sententiam ipsorum formata conscientia; quod licitè agit putest licitè agere idque rectè æstimare. Et ratio est, quia in prædictis rationabiliter agimus, & saltē non peccamus illis acquiescendo, etiā si sic inuisibiliter erremus, & operemur, quia excusamur per ignorantiā inuincibilē insuper meremur per humilitatē, nam cum nos uobis metipsis non sufficimus rationabiliter confugimus ad sapientiores, & eos sequimur, vt supra tetigimus, nam hic est ordo Hierarchicus à Deo institutus in Ecclesia, vt minores illuminentur per superiores sicut sit inter angelos, secundū Dionysiū, & Gloss. ordinariā, & Greg. super illud Psalmi *l* boues arabant, & asinæ pascebātur iuxtā illos, ideo dicitur in Prouerbijs. *m* Ne innitaris prudentiæ tuæ, & apud Tobiā *n* habetur; cōsiliū semper à sapiente require, & iterum in prouerbijs. *o* Ne transgrediaris terminos antiquos, quos proposuerunt patres tui. Vnde ait Gerson. *p* Vnū generale damus documentū credere scilicet sapientiorū & bonorū iudicio, & contra cōmunes eorum sentētias, non leuiter agere, neque sibi scrupules anxios, & timidos formare; hoc præcipuū necessarium est, religiosis respectū subrū superiorum; & ignaris diuinarum legū & iunioribus. Item idem Gerson, *q* dicit quod moralis certitudo sufficiens ad bonitatem actus, quo ad insipientes, & iuniores in via virtutum acquiritur præcipue per authoritatē maiorū, & principalis causa instituendi religiones fuit authoritas regiminis cui magis obedientia præstaretur, quam propriæ rationi; quæ in plurimis dubia est valde debilis, & incerta, præualere similiter habet hæc authoritas respectu quorūlibet iuniorū ad magistros, vel parētes. Sic Pithagoræ schola seruabat, sic & in Deuteronom. *r* dicitur interroga maiores tuos, & annūtiabunt tibi. Maiores intelligo eos, qui multis experimētis eruditi sunt in agibilibus, quorū iudicia dicit Arist. *s* esse recipiēda tāquā principalia, propter multa quæ viderant. Itē idem Gerson, *t* ait quod cū quidam discipulus B. Bernardi nō posset deponere scrupulos suos, dixit ei B. Bernardus. *Vade frater, & in fide mea celebra*; obediuit ille simpliciter, & omnis eis scrupulus perpetuò recessit.

l Iob. 1.
m Prou. 3.
n Tobiæ. 4.
o Prou. 22.
p Gerson. 3. par. lect. 4. de vit. spiri. corol. 8.
q Gerson de cons. Theol. li. 4. pros. 4.
r Deut. 32.
s Arist. 1. eth.
t Gerson de diuers. diab. tēt. alph. 70. lit. F. & dem. consid. 16. alpha. 62. p. & de remed. cōtra pus. lit. T. & in epist. contra prof. inobed. alph. 37. lit. S.

Quod si quis scrupulosus dicat vtinam talis esset meus prælatus qualis erat B. Bernardus, crederem, faciliter imperanti, acquiescerem consulenti. Nunc autem cum mei superioris paruam sapientiam conspicio non audeo meam conscientiam suæ fidei committere. Respondit Gerson. Quisquis ita dicis & sapis, debes enim illi obedire non vt homini, sed vt Deo iubenti, cuius vices ipse gerit, *v* qui vos audit me audit dummodò prælatus non iubere contra Deum probabiliter constet, nam prælatus est medicus spiritualis cui subditus infirmus tenetur obedire, & credere in dubijs, vt latius probat Gerson. *x*

v Luc. 10.
x Gerson vbi sup.

Quarta medicina est vitare, & non curare de scrupulis, sed distrahere cogitationem & imaginationem ab illis causis à quibus talis scrupulus oritur, aut conscientiæ inquietudo irrationabilis, quia in hoc videtur consistere naturalis causa prædictorum scrupulorum, quod mota vna phantasia oportet multas consequenter moueri; ita quod non est in potestate compescere sequentes phantasiarum commotiones, sicut in lapidibus, aut lateribus ordinatè cohærentibus est videre, quod moto vno cæteri sequuntur, & vnus post alium cadit, ipsa siquidem attentio ad scrupulum vitandum parit scrupulum, quia mouet phantasiam impedientem liberè, & rectè incipere aut prosequi, ideo optimum medicamentum est, vt distrahatur à talibus scrupulis, cogitationibus & imaginationibus.

Vnde ego semper in ea fui opinione, vt viri docti & confessarij periti ab scrupulosis consulti non adducant ipsis multas rationes ad eorum scrupulos tollendos, sed paucis verbis simpliciter, & absolutè illos dimittant, dicendo eorum scrupulos nullo niti fundamento, & si dicere fas est, dicant ipsos esse fatuos, & mentecaptos, vt tali responso confusi verecundiæ vexatio det illis intellectum, nam si procurant eos rationibus conuincere ex ipsis rationibus ad scrupulizandum sument occasionem.

Quinta medicina generalis deponendi licitè conscientiam dubiam, vel scrupulū est prudens legūm & scripturarū secūdū æquitatem, sed epicheiam moderatio, seu interpretatio de quo latè iam in secundo tomo *y* dictum est.

y 2 tomo. q. 65.

Sexta medicina generalis deponendi licitè & rationabiliter cōsciētiā dubiam, vel scrupulū est solutio quorūdā argumētorū, quæ

 ab

ab scrupulosis proponũtur, quibus in eis tenaciter persistũt. Primũ est quod tutior pars est eligenda, vt dicitur in iure. z

z ca. iuuenis de spõs. li. 4. a Eccl. 3.

Secundũ quod qui amat a periculũ peribit in illo, & sic periculosè agẽs peccat. Quibus duobus argumentis respõdetur, has authoritates in quibus fundãtur esse intelligẽdas in hunc modũ, scilicet, quod tutior pars sit eligenda, & quod tutior hæc pars contingat quando agitur secundũ modos & regulas supra appositas, nã opposito modo agendo se opponit quis periculo peccandi & temerè eligit partẽ minus tutã. Tertiũ argumentũ est illud D. Augusti. b, & D. Greg. bonarũ mentium est cognoscere culpã vbi nõ est. At respondetur quod bonarum mentiũ est cognoscere culpã in generali scilicet se esse peccatorẽ recognoscẽdo, & habere peccata occulta, non autẽ in speciali absolute, sine aliqua limitatione. Item cognoscere i. dest timere culpã etiã in speciali, & sic cauere opportunè, & debitè culpã, & eius occasiones antequã adsit culpa, idq; aliquãdo de consilio, aliquando de præcepto est. Quartũ argumẽtũ est, si esses in articulo mortis certè nõ velles cũ tali scrupulo sic agẽdo mori, ergo. Respondetur cum Sylu. c quod in articulo mortis multa homo faceret, & teneretur facere, quæ nõ essent necessaria, neque expediret ea facere in vita, sicut dispo nere de domo sua per testamentum, & huiusmodi, quæ non est necessariũ facere in vita; quanto magis, quod deponendo scrupulos & conscientiam secundum modos & regulas supra appositas bene licitum est, sic velle mori tanquam cum electione partis tutæ ac tutioris.

b Distin. 5. c. ad eius.

c Sylue. vbi sup.

ARTICVLVS III.

Quomodo sit particularibus scrupulis medendum.

Respondeo dicendo, quod sicut infirmitates particulares habent sua particularia remedia, & non sufficiũt generalia propter particulares circunstantias morborum, ita cõtingit in spiritualibus, ideo oportet speciales modos pro aliquibus specialibus scrupulis dictare de his, qui vt plurimũ contingunt, ad quorum resolutionem sequẽtia dubia in medium adducere proposui.

Primum dubium, quid sit consulendum scrupulosis, qui replicant confessionem?

Respondeo quod nimis scrupulosis in replicando confessiones putantibus non esse sufficienter confessos de omnibus peccatis est admonendũ, quod talis cõfessionum repetitio eorundem peccatorũ magis inquietat, vel fatigat ipsos, & ita vt tranquillitatẽ animi cõsequantur, cum cõsilio superiorum & peritorũ à talibus reconfessionibus omnino debẽt cessare proijciendo se fiducialiter, & humiliter ad pedes misericordiæ Dei, & de ea solũ principaliter confidendo non autem de eorum diligentia. Et ratio huius est secundum Gersonẽ, a quia non debet homo, quod impossibile quo ad nos est habere certã scientiam, quod quis sit sufficienter cõtritus & confessus de suis peccatis, ita quod nemo per infallibilẽ & absolutã certitudinem etiam moralẽ sine speciali reuelatione scire potest, an sit in gratia verè sufficienterq; pœnitens etiam per sacramẽtum confessionis, & ideo non se fatiget homo stultè ad sciendum, vel faciendũ impossibile ad quod non obligatur.

a Gerson. de remed. contra pusil. alphab. 70. lit. B. e. & intra. de diuer. d. a. bol. tent.

Secundum dubium, quid consulendum est scrupuloso recõfitenti peccata venialia?

Respondeo quod si quis scrupuletur, aut inquietetur in confitendo, aut reconfitẽdo peccata venialia minuta remedium est, secundũ Gersonem, quod nõ curet nimis peccata hęc confiteri præsertim particulariter nisi aliqua, quæ videntur grauiora, reliqua autem omnia simul, vel in generali breuiter & succinctè confiteatur, & sic ponderet suã negligentiã, vt preponderet fiducialiter clementiam Dei infinitã, quia cũ secundũ cõmuniter Doctores in statu naturæ lapsæ sit moraliter impossibile, sine speciali gratiæ priuilegio omnia peccata venialia vitare, & non obligemur ea vllo modo confiteri vanum erit, si quis solicitetur nimis ea omnia omnino confiteri, præsertim cum inquietudine conscientiæ, & cum maiori eius detrimento. Item quia ex tali confessione, vel solicitudine sæpè non inquietatur conscientia, nec mundatur, sed potius fædatur magis & inquietatur, sicut ex frequenti recentis lateris lotione plus luti, & sordium in aqua contrahitur, ideo melius est dimittere conscientiam in pace super his, & quod solum imbre lachrimarum irrigetur. sicque fæcundata radio gratiæ cælestis solidetur iuxta illud Ecclesiastici b noli esse nimium iustus, & non sis nimius.

b Eccle. 7.

Tertium

Tertium dubium, quid consulendū scrupulosis, qui volunt nimis attenti esse officio diuino.

Respondeo quod aliqui sunt scrupulosi sub specie boni seducti volētes esse nimis attenti, & intenti orationibus suis & officio diuino, qui scrupulizantes sæpè replicant orationes & verba, & semper sibi suadēt nō fuisse attentos, nec plenè verba consecrationis protulisse. Quibus remediū est secūdū Gersonē contra tales scrupulos agere nō replicando, quod semel dictū est, etiā sine actuali attētione, & quod considerent quod sufficit virtualis attentio adhæc debite peragenda, & q homo non se distrahat ex proposito, seu per notabilē negligentiā secūdū cōmuniter Doctores, & D. Thomā. c & quando fuit aliqua modica negligentia venialis & parua distractio melius est, sine reiteratione dolere de illa neglig ētia considerādo misericordiā Dei, quā ex nimia reiteratione nō necessaria valde, inquietari, præterea ex præfata reiteratione nō habetur intentū sed potius oppositū, quia scilicet nō quietatur, sed magis inquietatur cōsciētia & attentio. Et hoc etiā est verum in reiteratione verborū consecrationis in quibus si sunt sic prolata, quod mansit verborū significatio sufficit, quāuis non fuerit exacta pronūciatio literę. m. vel. n. vt communiter tenēt Doctores. Imo vt ait Caiet. d sæpè fit ā scrupulosis, quod occupant suā mentē adhoc vt velint æsse intēti & attenti, quod potius est euagatio, quā attentio, quia potius habent attentionē pro obiecto intentionis, quā ipsam attentionē ad verba distinctè & reuerēter dicēda, & quam ad ipsum Deū, attentio enim mentis in Deū in consecratione debet esse maxima nō intensiuè & per abstractionē à sensibus, sed maxima obiectiuè & quo ad conatū infra latitudinē tamē attentionis ad ipsa verba dicenda, vt decet.

c D. Thom. 2.2.q.83.

d Caiet. 2.2. q.83.ar.17.

Quartum dubium quid consulendum sit contra importunas cogitationes blasphemiarum & spurcitiarum.

Respondeo quod aliqui agitantur & tentātur à dæmone importunis cogitationibus blasphemiarū & spurcitiarū contra Deū, & B. Virginē, cōtra fidē cōtra castitatē multipliciter, præsertim inter orandū & cōtēplādū ad Deū ad imagines, & huiusmodi Quibus multiplex remediū à Doctoribus asignatur. Primū secundū Gerso. e quod debent taliter affecti cōsiderare, quod nūquā est peccatū saltē mortale in talibus cogitationibus horrēdis, nisi quādo eis voluntas cōsentit, & fauet, aut cū delectatione eas amplectitur, & deliberatè gaudet eas adesse, vnde quādo displicēt & non cōsentitur eis, sed potius illæ hominē cruciant imputātur ad meritū & purgationē propter difficultatē & repugnātiā contra eas. Ideo non debet homo ex hoc turbari, aut desperare, aut inquietari, sed potius cōfortari & magis sperare de maiori gratia & gloria, quia etiā si cōtra pugnādo quis cōmittat aliqua venialia ex neglig ētia, seu alias, tamē ex feruore charitatis, & labore quem contra pugnando patitur deletur pæna debita illis venialibus, quæ absorbentur & consumuntur ab igne charitatis.

e Gers. de dis cret. excre. t. deuot. & cōtra spiritum blaph. alpha. 71. lit. M.N. O.P. & de diuers. diab tenta. alpha 70. lit. T. & de medit. cōsid. 16 alph. 68. P.

Vnde debet homo sic tētatus transire gaudēter, cōsideranter, & fortiter agens in via Dei, nō curās talia spurcia tentamēta, quę lędere nō possunt nō consentientē, sicut bellator fortis magis animatur & prosequitur victoriā pertrāsitque sordes ab inimicis immissas super caput eius nō lædentes eū, quia tunc signū est, quod inimici iam deficiētes non habēt alia arma fortiora, quibus ipsum victorē lædant, ideo irridens tales sordes inimicorū patū lędētes homo fortiter transeat quia & inde habet signū victoriæ & gratiæ maioris, vt dictū est. Quare optimū remediū est, nō curare de eis, neque litigare, neque examinare, neq; disputare cōtra eas vllo modo, & hoc maximè cauendū, quia impossibile est eis sic satisfacere, sicut impossibile est retinere ventū, & caniculū latrantē reprimere cōtra pugnando, imo magis homo inquietabitur eis respōdēdo & litigādo, aut recōfitēdo eas in speciali, sed homo taliter tētatus prædicto modo cōfortatus cōtēnat, & irrideat tales sordes & inimicū immittētē, & quasi in ipsum inimicum eas reijciat dicens intra se gaudenter, o immunde spiritus nihil aliud iam potes, hoc nihil est: ex quo non mihi placet, neque illis assentio, & ideo tuæ sordes in cassū cadunt nō me lædunt, tuę sordes in te sint, ego Deum meum adoro, & sic dicat Aue Maria, aut genuflectat in reuerentiā illius mysterij, contra quod sic tentatur homo, & sic immundus superbusque spiritus non patietur se sic diu contemni, & cūm sordibus suis recedet. Imo non curet homo solicite has tentationes confiteri, aut reconfiteri, ex quo non sunt peccata saltem mortalia, at ex deuotione & humilitate, & timore conscientiæ aliquando, & raro eas potest confiteri sacerdoti discreto & experto in his, vt sunt cōmuniter re-

ligiosi & hoc faciat nō descendendo nimis ad particularia, sed sufficit semel ita dicere aut tangere, vt confessor intelligat mentem confitentis. Verū est tamen, quod si ex causa culpabili hominis tales tētationes prouenerint, putà ex negligētia, otio curiositate, aspectu incauto, labore seu abstinētia indiscreta & huiusmodi, tūc tales causæ in cōfessione debent explicari ad culpā declarādū, & ad remediū debitū tali causæ apponēdū.

Quintum dubium, quod remedium sit dādum scrupulosis nimis solicitis, nimisque timentibus ne Deum offendant putantes se in omni bono deficere & peccare.

f Gerson. de diuers. diab. tent. in fin. & de disc. exer. deuot. & in fi. alphab. 7. lit. R.S.

Respōdeo secundū Gersonē, f quod ipse scrupulosus per se, vel per alios debitè inquirat ad quid sub mortali tenetur cū quadā morali & probabili certitudine, secundū iudiciū prudentum, & id caueat solicitè & emendare conetur, venialia autē non nimis solicitus sit in speciali confiteri, prout in dubio præcedenti dictū est, sed ea caueat solicitè, quæ si omnino cauere, & emundare nō potuerit non anxietur, quia nullū ibi periculū est. Deus enim semper id permittit, vt Iebuseos, & Amorreos sub tributo seruire, & sæpius rebellare in terra promissionis, vt sic humiles & timorati de Dei misericordia potius confidētes se exhiberent, consideret igitur homo scrupulo hoc agitatus Dei misericordiam dicendo cum psalmista, g in te Domine speraui in iustitia tua libera me, quasi dicat non in mea iustitia, sed in iustitia tuorum meritorum, o Christe & per consequens in tua misericordia libera me, alias per rigorem iustitiæ nostræ non iustificabitur omnis homo viuens.

g Psal. 53. & 70.

Sextum dubium est, quid dicendum est scrupuloso nimis timenti & secum disputāti an sit præscitus, vel prædestinatus.

Respondeo quod astutia dæmonis aliquādo homini in mentem venit, quod ex quo Deus scit quid tandē de illo erit, & cum volūtati eius nemo resistere possit, & ipse immutabilis & infallibilis sit, & quod ei nihil proderit contra niti, & per consequēs, quod per fas, & nefas eo tandem homo de facto proueniet, etiam sua vtens libertate propter quod ducitur in desperationem salutis, aut in profundum peccatorum, se ad omnia laxando, vel præcipitando, cui graui tētationi multipliciter debet succurri secundum Gersonē, h primo quod taliter tentatus curet vitare, aut potius nō curet de talibus cogitationibus, sed diuertat seipsum ad aliā considerandū & agendū, præcipuè in hora mortis timeatur talis disputatio cū dabolo, & meditatio de his, sed tunc homo fortiter permaneat in fide & spe, in qua dū esset sanus toto tēpore vitæ permāsit, dicat tentationi, quod tunc nō est tali disputationi locus, secundo quod cogitet homo, quidquid Deus de illo ordinauerit bene & rectè esse factū, & quod ipse faciat quod suū est seruādo Dei mandata, & Deus tūc faciet similiter, quod suū est stando promissis. Et consideret quod licet Deus illū positiue omnino reprobauerit, tamen adhuc debet illi seruire & obedire præcipienti, propter suam excellentiā & magnificentiā, & misericordiā in beneficijs collatis, cōsideret etiā quod bene viuendo minus in inferno, aut alibi punietur, quā si male egerit, Cōsideret prętereà quod Deus ipse dicit se non velle mortē peccatoris, neque delectari in eius perditione, sed vult omnes homines saluos fieri, ideo ait D. Chrysosto. Deus quasi dolet cū hominē propter peccata damnare debet secundū iustitiā suā, quasi coactus. Et concordat glossa super illud Isaiæ, heu vendicabor de inimicis meis dicens, vt pater pius & punit, & dolet, quia punire nollet. Cōsideret deniq; homo scrupulosus in his, quod licet sibi sit ignotus eius finis, an bene an malè debeat mori, & per cōsequēs eius gloriā, aut damnationē esse illi ignotā, non tamen propter hoc à bonis operibus, & à spe gloriæ est cessādū cū per talē ignorantiā non deobligetur ab obseruatione mandatorū, cum etiā bona vita signū sit boni exitus, & raro aliter accidit secundū D. Hieronymū in suo testamēto, & tradit Angest. k quod bona vita & humilitas id promeretur à Deo, & ecōtra mala vita. Quod exēplo illustratur, sicut infirmus, vel agricola seminans licèt nesciat finē infirmitatis seu laborādi seminandi, vel arādi, vtrū videlicet sanitatē cōsequetur, aut fructum seminis, nō tamen per hāc incertitudinē cessat à medicamentis accipiēdis, nec à sua seminatione, vel agricultura. Imo stultè aliter faceret dicēs Deus scit, ergo ita erit, ergo frustra facio, ita similiter in nostro casu est Theologizādū, ꝙ licet Deus solus sciat finē peccatoris, nō tamē talis peccator à Medicinis spiritualibus debet abstinere nec à seminādo spiritualiter cessare cū qui parcè seminat parcè & metet, & qui seminat in benedictionibus de benedictionibus & metet.

i Isai. 1.

h Gers. de diuers. diab. tētat. alph. 70. li. q. & de medit. spiritual. alpha. 75. & de consolat. Theol.

k Angest. in moral. c. 15.

Septi-

Septimum dubium, quid dicendũ sit illis, qui scrupulizantur de sua salute videntes se carere dulcedine spirituali.

Respondeo, aliquos esse nimis solicitos de quærenda dulcedine spirituali, & valde tristes & ferè desperantes, quia illã nõ sentiunt, sed potius ariditatem & indeuotionem, & fere nullã affectionem ad diuina, & ideo nimis affliguntur, quia vellent deuotè feruenter, & cum sapore bonum exequi, & quia sic nõ sentiunt reputant se esse in peccato, vel reprobatos. Quibus triplex remediũ assignatur à Gersone. *l* Primo considerent, quod prædicta dulcedo & experiẽtia deuotionis nõ sunt efficacia, & infallibilia signa gratiæ & charitatis, neq; econuerso ariditas est signum peccati, & reprobationis, neq; reddunt hominem perfectiorem quamuis de se iuuent ad bonum.

l Gerson in trac. de rem. contra pusil. & de consol. Theolo. li. 4. pro. 3. & de diuers. diab. ten tat.

Secũdo quod quãuis illa de se iuuẽt ad bonũ & perfectionem, tamen propter nostram fragilitatẽ sæpè sunt occasiones periculi & præsumptionis, erroris & propriæ affectionis, nimiæ cõfidentiæ, otij, vanægloriæ: & huiusmodi ariditas aut econtra si homo fortiter in Dei obsequiũ cũ labore suæ ariditatis amplius annectitur, qui in medio istarũ petrarũ *m* collocatus ad Deũ optimũ maximũ dabit vocem auxiliũ ab ipso deprecãs cõsolatus, quod magis placet Deo cæteris paribus aridus faciẽs bonũ propter Dei honorem, quam habens illa dulcia experimẽta; & hoc ratione difficultatis & pugnæ, & propter hoc impetrabit magis, aut saltẽ æquè, vt ille alius, quia quasi suis expensis laborat & seruit Deo, & pugnat pro eius honore & amore, ideo si humiliter confidendo de Dei auxilio, & misericordia sic operetur bonũ faciens, quod in se ẽst conãdo viriliter & à Deo auxiliũ petendo simul & bonã volũtatẽ, & quod reseruet sibi Deus hãc dulcedinẽ pro tẽpore & loco præmij in gloria faciet opus suũ & alienũ ab eo, suũ dico, quia cum gratia Dei confortatus ipsum opere fuit exequutus, alienũ vero ab eo, quia nõ in iustificationibus nostris, quas facimus nos sed in misericordia sua saluos nos facit Deus.

m Psal. 104.

QVÆSTIO LXVII.

De studentibus in octo articulos diuisa

Circa quam quæruntur octo.

1 *An valeat licentia data religioso ad existendum in studio per prælatum absque licentia conuentus.*

2 *An monachi possint exire extra claustra ad audiendum ius canonicum, aut Theologiam.*

3 *Si monachus exiuit claustra eo animo vt audiret leges, vel physicam, postea autem nõ audiuit an incidat in pœnas iuris.*

4 *Vtrũ summus Pontifex possit dispensare cũ religiosis, vt audiant leges ciuiles.*

5 *Vtrum legatus à latere possit dispensare cũ monachis & clericis, vt audiant leges & physicam.*

6 *Vtrũ monachus quando est in scholis studẽdo agere & conuenire possit in iudicio.*

7 *Vtrum monachus absens causa studij possit eleemosynam facere.*

8 *Vtrum relictum fratri minori regularis obseruantiæ causa studij valeat.*

ARTICVLVS I.

An valeat licentia data religioso ad existendum in studio per prælatum absque licentia conuentus.

Respõdeo dicendo videri, quod nõ, ex argumento cuiusdã decretalis, *a* prout concludit capella Tolo. At præfata decretalis nõ requirit cõsensum cõuẽtus, sed quod licẽtia cõcedatur per prælatũ cum cõsilio sui cõuẽtus, vnde prælatus nõ tenetur sequi consiliũ cõuentus, sed satis est petere ipsum & debito tẽpore expectare respõsum, vt probari videtur in alia decretali, *b* & ita voluit Bartolus, & Abbas Siculus cõcludit, quod vbicũq; quis tenetur aliquid facere cũ cõsilio alicuius qui no est particeps officij, tũc satis est requirere cõsiliũ, neque tenetur sequi.

a c. vt peric. ne cleri. vel monac. li. 6. capell. Tolos. decis. 170.

b c. cũ olim de arbit.

c Bart. in l. 1. § si pluress. de exercit. Abbas sicul. in c. cum veteri de elec.

Et nolẽte Abbate dare licentiã monacho ad exeundũ ad studendũ non potest Episcopus eam ipsi præbere etiã si ad præfatam negationem licentię, nullam causam Abbas assignaret: licet enim olim Dominicus tenuerit contrariũ dicẽs negata iniustè licentia per Abbatẽ Episcopũ posse ipsam concedere cũ legitima causa subsistente possit auferre monachũ de religione, etiã inuito Abbate & negligente, vt notatur in iure *d* modo tamen cũ regulares sint à iurisdictione Episcoporũ exempti nõ possunt Episcopi in eos præfata munera exercere.

d c. si reli. de elec. li. 6.

ARTICVLVS II.

Vtrum monachi possint exire extra claustrum ad audiendum ius canonicum, vel Theologiam.

RESpondeo dicēdo primo videri non posse, quia ius canonicū pro maiori parte versatur circa expeditionem negotiorū Ecclesiasticorum & litiū dirimendarum, vt patet per totā capitulationem Gregorianā, & leges ciuiles non addiscūtur ab ecclesiasticis ad alium finē, nisi quia in his Ecclesiasticis discendis sunt adiumēto, argumento aliquorum iuriū. a Et sunt ita adiumēto, quod multæ materiæ de quibus ius canonicū tractat sine legibus haberi non possunt, vt est materia testamentorū, possessionum, dominiorum de emptione vēditione donatione, &c. In quibus intelligendis simplices Canonistas in ipsis terminorum primordijs turpiter errare videbis, vt ait Ancharr. b & tamen non habita ratione huius Ecclesiasticorū negotiorum terminationis Papa inhibet monachis ne leges audiant, prout infra dicemus, ergo neque etiā Canones ad idem tēdentes audire possunt, quoniam vbi est eadem ratio, eadē erit dispositio. Ratio enim ne à contemplatione retrahantur, tā in ista, quam in illa viget. At communis opinio, quam vsus comprobat habet, vt ius canonicum atque Theologiam audire possint, quoniam sunt meræ pietatis disciplinæ, & nullo iure eas scientias audire prohibētur, sunt què Christiani populi regimini spirituali admodum necessariæ, vt dicitur in iure. c Ius autem Ciuile prohibetur, quia nimium à contemplatione distraheret, nec simpliciter dirigit hominem in Deum sicut ius canonicum argumento eorum, quæ in quadā decretali f dicuntur.

Ad argumentum autem in contrarium, quod scilicet Papa prohibuit monachis ius ciuile audire. Respondetur Papam id prohibuisse, vt ipsi sint promptiores ad studium Theologiæ, non enim sapientiam ciuilem damnat, sed certis personis vetat ne in illo immenso pelago immersi Theologiæ studia deserant. Item quia clerico, vel monacho ostendere se peritum forensium causarum est opprobrium, vt ait Imperator Iustinianus. g

Nec obstat, quod ius ciuile ad iuris canonici scientiam est necessarium. Nam respōdetur, quod ex lectione Doctorum Canonistarum, Leges quæ ad hoc negotium attinēt haberi possunt, vt inquit Hostiensis, h & tota practica legalis est hodie Canonibus explicata, vt patet intuenti & tradit Gambarus. i

Nec hoc debuit morderi à Papyrio k Mosonio de uitis Pōtificū in vita Honorij, quasi velit Papa monachos esse ignorantes: non enim vult Papa vt ipsi sint ignorantes, sed vt relicto studio legum ciuilium, & Medicinæ se totos studio diuinæ & pontificiæ legis tradant.

ARTICVLVS III.

Si monachus exiuit claustrum eo animo vt audiret leges, vel Physicam postea autem non audiuit an incidat in pænas iuris.

RÉspōdeo dicendo certū esse monachū vel clericū incidere pænas, si exeunt claustrum ad audiendū leges, vel physicam, prout dictū est in superioribus, a nunc autem dubitatur an incidant in dictā pænā tantum ex opere consummato exeūdo scilicet claustrum & eas scientias audiendo an vero sufficiat exire â claustro ad eas audiēdas. Abbas b credit sufficere exire ad audiēdum, quod ex textu ibi comprobat, quod ait adeo esse verum quod si monachus se cōferat ad studium pro Theologia audienda, & postea audiret Leges non incurreret hāc pænam, quia strictè sunt intelligendæ pænæ, & non excedunt casum proprium.

At Gambarus c putat vtrumque dictum Abbatis esse falsum, quo ad primū ait expeditum esse regulariter verba intelligenda esse cum effectu iuxta ea quæ in iure d notantur, at non dicitur exisse ad audiendum, qui realiter non audit, & hoc notatur per Ioannē de Anania e dicentem, quod quando pæna imponitur ipso facto, nunquam incurritur per conatum, qualiscunque fuerit, & hanc sententiam sentiunt Ioannes de Anania, & ipsemet Abbas, & Nauarrus in simili casu.

Similiter secūdū videtur falsum, quia esset aperta via manifesta ad fraudē illius prohibitionis & iret monachus sub nomine Theologię, & postea studeret iuri ciuili, essetq; delusa cōstitutio cōtra ea quę in iure g notātur.

a c. si in adiu 20. 10. dist. c. 1. de noui. oper. enunc.

b Anchar. in c. super spec. ne cler. vel monac.

c c. inter cætera de offic. ord. Dost. in c. sedes Aposto. de rescr.

f c. vt anima. de const.

g L. consult. diualia iuxta C. de testa.

h Host. in c. Rai nuncius de testam.

i Gamb li. 2. de aut. legat. à lat. §. 2. nu. 298.

k Mos. de ui. pontif. in vita Hono. fo. 216.

a Supr. hoc tom. q. 188. c. non mag. ne cleric. vel monach.

b Abbas in c. non mag. ne cler. vel monach.

c Gamb. li. 2. de aut. legat. à latere §. 2. n. 304. cum seq.

d L. 4. §. hæc verba ff. de neg. gest. cū intel. de verb. sign.

e Anan. in c. perpe. de elec. li. 6.

f Anan. in c. 3. 7. no. de adul. Abbas in c. cum. in cūctis §. pæ. de elect. Naua.

g ca. quanto de diuor.

ARTI-

ARTICVLVS IIII.

Vtrum summus Pontifex possit dispensare cum religiosis, vt audiant leges ciuiles.

RESpondeo dicendo summum Pontificem clericis religiosis vē dispensationem posse concedere, vt iura Cæsaria audiant, vt scribunt Archidiaconus, *a* & Perusinus. Quæ opinio communis est & stylus Romanæ Curię eam seruat teste Rebufo. *b* Nec ipsis tamen interdicitur operam dare dictis literis, vt melius canonica decreta intelligant vt scribit Alber. Trotius *c* dicēs hoc esse mirū in modū notandum ad defendendum prælatos & religiosos, qui studiū libris legalibus refertum habēt. Vnde singulariter scribit Abbas, *d* quod licet monachis interdictū sit legibus operam dare, illud procedit si principaliter id faciunt secus autem si prius addiscunt ius canonicū, ad cuius cognitionem iuri ciuili incumbunt, quia ex eo quod hoc prouenit secundario & per occasionem prohibitio nō extenditur, sequūtur Gomez, *e* & Maiolus, sunt enim Canones magna ex parte iuri ciuili coniuncti, vt ait quædam decretalis. *f* Vnde dicebat Barbacia, *g* quod ius pontificum sine legibus non potest intelligi, cū sit medula legum, & ait Bald. *h* quod nisi quis sciat Canones cum legibus non potest practicam iudiciorum cognoscere.

a Archid. in c. non. dicat. 12. q. 1. Peru. in c. 1. ne clerie. vel monach.
b Rebuf. in tract. nomin. q. 5. n. 33.
c Trot. li. 2. de perfect. cleric. c. 36.
d Abbas in c. non mag. co. 3. ne cle. vel monac.
e Gom. in reg. de non tollend. iur. quæsit. q. 3. in fin. Maio. lib. 1. de irre. c. 1. n. 13.
f c. 2. de pri. lib. 6.
g Barba. in c. conquestus col. 3. de for. comper.
h Bald. in ca. cum causam. de prob.

ARTICVLVS V.

Vtrum legatus à latere possit dispensare cum monachis & clericis, vt audiant leges & Physicam.

RESpōdeo dicendo, quod Card. *a* & Abbas tenent quod nō. At Gamb. *b* videtur in contrariā partē se inclinare, cum hoc non sit de maioribus causis, & huiusmodi dispensatio nō est Papæ reseruata, sed sedi Apostolicæ, quo casu in his materijs leuibus appellatione sedis Apostolicę venit legatus vt notatur in multis decretis canonicis. *c*

At contra arguitur, nā capitulum nō magno *d* est conciliare decretū contra quod non dispensat legatus, vt dicitur in iure. *e* Cui argumento respōdetur, quod quādo conciliū aliquid simpliciter vetat quod in se sit damnabile, vt successionis futuræ spes in beneficijs & similibus legato interdicitur talis vetiti cōcessio, vt innuit ius pro contraria parte allegatum, quādo autē non est simpliciter vetitū, sed vetitū fieri sine licētia superioris tunc legatus, qui tenet vicem Papæ potest talē dare licentiā, vt probatur in iure *f* & sentit Dominicus. Respondetur deinde quod quāuis constitutio prædicti capituli sit edita à Papa in Concilio, tamē ex quo non appareret materiā originatā à concilio, imo à Papa, quia sub eius nomine inscribitur & editur, per consequēs erit constitutio pōtificalis & non cōciliaris, per ea quæ tradunt Abbas *g* & moderni, sed vrget multum dictio omnino, quæ omnē penitus excludit dispēsationē iuxta cuiusdā Glossæ *h* sententiā propter quā hoc relinquit cogitandū Gamba. *i*

a Card. & Abbas in di. ca. non mag. ne cler. vel monach.
b Gamb. li. 2. de auct. leg. §. .. n. 304.
c ... de lect. le elec.
d Ne clerici vel monac.
e c. dilect. de præb.
f c. venerā de conuic. ca. si. Abba. de elec. li. 6. vbi Dominic. in fin.
g Abbas in c. 1. in not. 57 de spons. moderni in ca. 1. de iudic.
h Glos. in clemen. vt hi de ætat. & qual.
i Gam. vbi sup.

ARTICVLVS VI.

Vtrum monachus quādo est in scholis studendo agere & conuenire possit in iudicio.

RESpōdeo dicēdo, quod licet monachus neque agere nec cōueniri possit cū pro priū nihil habeat, vt est in iure *a* communiter receptū, hoc tamē fallit quando est in scholis studēdo, tunc enim agere & conueniri potest, si ibi est cū licentia superioris, vt tenēt communiter Doctores *b* quos refert & sequitur Horatius Lucius, quia tunc omnia potest, sine quibus in studio commode esse non potest argumento cuiusdam decretalis *c* iuncta sua Glossa.

Adeo hoc est verū vt licet monachus agere non possit contra Abbatē sicut seruus nō potest agere contra Dominū iuxta quamdā legē, *d* nec filius familias aduersus parentes iuxta aliā legem, *e* & tradita ab Abbate, tamen agere potest saltē implorando officiū iudicis, vt sibi Abbas, & monasteriū vtiles seu necessarios sumptus in studia subministret, vt voluit Abbas, nam si Abbas recusat potest à superiori compelli, vt licentiā concedat, & etiam expensas secundum Hostiē sem *f* Ioannem Andream, Dominicum & Perusinum, & quantæ sit vtilitatis, vt monachus studeat ostendit D. Hiero. *g* ad Rusticū monachū & amplissime tradit Diuus Tho.

Et Notandum, quod monachus existens in studio de licentia Abbatis, & cōsensu conuentus potest actionem iniuriarum intētare, prout cōclusum fuit in capella Tolosana *a* per quādā legē, *b* & Glos. vbi Collector

a c. nolo. & c. non dica. 12. q. 1. & ibi glos. gloss. in c. de pers. in v. aut monach. 12. q. 1.
b Gloss. in d. c. nō dicatis Glos. & Arc. in c pasto. 2. q. 7. glos. & Doct. in l. si longius ff. de iudic. Lucius de priu. scholar. priu. 75.
c c. 1. vbi gl. v. licentia. ne cle. vel monach. li. 6.
d L. vix certis ff. de iud.
e L. lis nulla ff. de iud. Abbas cons. 28. in pri. li. 1.
f Host. tit de magist. n. 9. Ioan. And in c. cum ex eo & ibi Domi. n. 3. Perus in prin. de elec. li. 6.
g Habet. inc. si viue cū seq. 16. q. 1. D. Thom. 2. 2. q. 188. ar. 5.
a Capel. Tol. dist. 88.
b L. si long. §. 1. ff. de iu. glo. in ca. ex par. de accus. vbi col. Bart. in d. l. si lon. Bal. in aut habita 7. co. C. ne filius pro pat. spec. tit.

Bb 4

de act. v. porro. Abbas & in ti. de proc. §. 1 1. in fi.

ctor quo videndus est Innoc. quod ipsum tenet Bartolus, Baldus, & Speculator, si tamen idem monachus succumbat agendo potest condemnari in expensis, quia non habet proprium, prout tenent Innocentius c & Baldus. Et si Syndicus fratrum minorũ legitimè constitutus agat pro monasterio in nomine Papæ actione iniuriarum & succumbat puto, quod in expensis potest condemnari, quia cum id agat nomine sedis Apostolicæ, nomine cuius est æconomus, & administrator rerum temporalium habet quo adhoc proprium ex quo possit soluere expensas.

Innoc. in rubr. reprehens. de appela. Bald. in Marga. v. monac. ver. 8.

ARTICVLVS VII.

Vtrum monachus absens causa studij possit eleemosynam facere.

RΕspondeo dicendo, quod licet monachus sine licentia sui prælati non possit eleemosynam facere, vt post alios tradit Diuus Thomas, a hoc tamen fallit in monacho, qui absens est causa studij, vt post alios tradit Felinus. b Quod confirmatur, nam regularis qui habet salarium, quorem præceptam à prælato diligentius agat potest de ipso disponere, quia tunc tacitè videtur ei dari licentia in suos, vel pios vsus disponendi, prout concludit Nauarrus c & ita in proposito cum certum peculium concedatur regularibus ad suum studium per agendum tacitè eis videtur concessa facultas ad dictum peculium in suos, vel in pios vsus disponendum.

a D. Tho. 2. 2. q. 52. ar. 8.
b Felin. in c. cum dilect. n. 18. de resc.
c Naua. in 2. cõmen. de regul. n. 8.

ARTICVLVS II.

Vtrum relictum fratri Minori causa studij valeat.

RΕspondeo dicẽdo, quod licet fratres minores nõ possint aliquod legatum cõsequi & honorũ sint incapaces, vt est in iure a definitũ, si tamẽ eis fiat legatũ causa studij valet, & id cõsequi poterũt, quia videtur relictũ ad pias causas & pro cultu diuino, ita consuluit Abbas, b & voluit Federi. de Senis & sentit quædam Glossa, dum ait valere relictum factum singularibus fratribus pro libris emendis. Quod habet locum etiamsi religiosi procurassent, prout tenet Carolus c Ruinus & sentit Baldus, & confirmatur: nam licet donatio facta fratri Minori non valeat fallit tamen hoc nisi fiat causa studij secundum Abbatem, d & Felinum quem referũt, & sequuntur Franciscus Ripa & Ruinus.

a Clem. exiui de verb. sig c. exijt. eod. ti. li. 6.
b Abbas con. 63. vol. 2. Federi. cõs. 12. gloss. in Clé. dudum v direct. de sep.
c Rui. consi. 101. nu. 12. ver. preterea lib. 1. Bald. in l. si quis ad de cl nand. §. in omnib. nu. 7. C. de Epis. & cler.
d Abbas con. 63. Fel. in c. cum dilecta colu. 2. de resc. Rip. in l. 1. q. 40. ff. solut. mat. Rui. vbi su.

QVÆSTIO LXVIII.

De taurorum agitatione & spectaculis in sex articulos diuisa.

Circa quam quęruntur sex.

1 VTrum agitatio taurorum sit peccatum mortale.

2 Vtrum religiosis sit licitum in his taurorum agitationibus interesse.

3 Vtrum Canonici regulares possint hodie sicut clerici in Hispanijs agitationi taurorum interesse.

4 Vtrum milites professi in ordinibus militaribus possint interesse agitationi taurorum.

5 Vtrum regularis possit assistere agitationi taurorum, non vt eos videat oculatim sed à fenestra abstractus audit clamores rumores & hominum vociferationes.

6 Vtrum licitum sit religiosis in spectaculis desidere & in ludis.

ARTICVLVS I.

Vtrum agitatio taurorum sit peccatum mortale

RΕspondeo dicendo agitationem taurorum esse damnabilem ex eo, quod in ea frequenter mori homines contingit, prout ait Doctissimus Gegorius a Lopez, nam vt ait Paulus b Iuris consultus lusus quoque noxius in culpa est. Et in hanc partem inclinat Nauarrus c dicens quod agitatio taurorum, cum moderamine & debita cautela de se non est peccatum sanctissimãque fore legẽ, quæ illam prohiberet

a Greg. in l. 57. ti. 5 p. 1. glo. v. lidiar toros.
b L. nam lusus ff. ad leg. aquil.
c Nauar. in man. c. 15 n. 18.

beret quoniam raro debita cautela & moderamine excerceretur. Et hanc opinionem videtur tenere expresse quædam glossa *d* communiter recepta allegans & explicans aliqua Augustini decreta à Gratiano *e* in libro Decretorum compilata, quam sententiã prosequitur Bernardus *f* Diaz de Lugo, Auendaño & Azeuedo. Vnde ego in eam sententiam, vt credam agitationẽ taurorum esse illicitam nisi moderatè exerceatur talisque cautela adhibeatur, vt probabiliter credi possit ex ea non consecutura notabilia nocumenta personalia, puta mortes, vulnera ossium rupturas, & id genus alia. Propter vitanda enim hæc pericula Pius *g* V. anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo septimo Kal. Nouembris Pontificatus sui anno secundo, agitationem huiusmodi bestiarum omnino prohibuit, cessante autẽ ratione & fine legis cessat eius dispositio, iuxta enim limites rationis legis debet restringi, vel extendi lex, vnde illustris Isabella prima Regina Catholica permittebat agitari. Tauros, nempe cornuum cuspidibus præcisis, & nimia agitantium temeritate coercita, tutisque refugijs opportunè cõstitutis, & Gregorius XIII. moderans constitutionem Pij V. in Bulla ab eo edita anno Domini millesimo quinquagesimo septuagesimo quinto, vigesima quinta die Augusti abstulit pœnas & censuras latas à Pio V. cõtra seculares duabus conditionibus adhibitis, vt in diebus festiuis Tauri minimè agitentur. Et prouiso per eos ad quos spectabit quod exinde alicuius mors quoad fieri poterit sequi non possit in reliquis ab his quæ à Pio V. constituta sunt nihil immutat. Vnde Alcocer in tractatu de Ludo *h* agitationẽ Taurorum ad modum quo communiter in circo vel foro agitantur damnabilem esse iudicat, non tamen ego absolutè ad peccatum mortale condemnarem, prout condemnauerunt Speculum *i* conscientiæ & Couarruuias. Alij autem diuersa via gradientes dicunt non esse peccatum mortale, quod ego libenter admitto prædicto moderamine adhibito, quo adhibito non est cur peccatũ mortale talia spectacula esse iudicemus, sic enim hac tam graui pœna & macula maiorẽ partem Hispaniæ illaquearemus, & si esset peccatũ mortale à Gregorio Decimo tertio, & Sãctissimo Domino nostro Clemẽte VIII. minimè cõ adhibito moderamine concederetur

d glo. in ca. qui venatoribus. 86. d. *e* d. c. de venatoribus cũ duobus seq. *f* Bernard. in pract. crim. c. 66. per totũ fol. 170. Auend. in c. prætor. n. 12 li. 2. Azeue. in l. 4. tit. 10 li. 1. recopil. Pius V. in bu. quę in ip. c de salute gregis Domini ci.

h Alcocer de Ludo. c. 53. pa. 96. & 97.

i Speculũ consil. li. 1. c. 74 Couar. rem de iugad pa. 1. c. 12.

ARTICVLVS II.

Vtrum religiosis sit licitum in his taurorum agitationibus interesse.

Respõdeo dicẽdo, præ oculis habẽdũ esse clericis tã regularibus, quã secularib⁹ beneficia ecclesiastica obtinẽtibus, vel in sacris ordinibus constitutis prohibitum esse sub excommunicationis pæna Taurorum agitationibus interesse, hocque non solum diebus festiuis, sed quibuscunque alijs illi agitentur, prout ordinauit Pius V. quod Gregorius XIII. non sustulit, nec moderatus est in prædictis personis, sed tantum laicis, militibusque quarũcunque militiarum vt patet ex dictis in superiori articulo. At S. D. N. Clemens VIII. abundãtius dictam constitutionem Pij Quinti fuit moderatus, ait enim.

Nos considerantes pœnas omnes excommunicationis præsertim & anathematis salutares esse debere, quod eo consilio adhibendæ sint, vt omnes illarum timore preterriti eas res, quæ prohibentur omnino euitent, & animaduertentes commemoratas censuras & pœnas parum in dictis Hispaniarum Regnis hactenus profecisse, atque hoc tempore non solum animabus non mederi, sed plurimum obesse, quinimo materiam scandali plerisque afferre. His sanè malis atque periculis pro debito pastoralis officij quantum cum Domino possumus occurrere cupientes Autoritate Apostolica tenore præsentium excommunicationis atque anathematis cæterasque pœnas in dictis literis cõtentas quoad omnes in illis expressos in Regnis Hispaniarũ dũtaxat (monachis & fratribus mẽdicantibus cæterisq; cuiuscunq; ordinis & instituti regularibus exceptis) tollimus remouemus & amouemus; easdẽ

que Pij prædecessoris literas ad terminos iuris communis, cui per præsentes non intendimus derogare, perpetuo reducimus ac restituimus, reductasque & restitutas esse decernimus & declaramus non obstantibus præmissis, nec non cæteris constitutionibus & ordinationibus apostolicis alijsque contrarijs quibuscunque. Volumus autem vt huiusmodi Taurorum agitationes in eisdem Hispaniarum Regnis festis diebus non fiant, & per eos ad quos spectat prouideatur ne inde alicuius mors quoad fieri poterit sequatur: clericos vero seculares beneficia ecclesiastica obtinentes, vel in sacris ordinibus seu in ecclesiastica dignitate constitutos in dictis Hispaniarum Regnis existentes per præsentes monemus & hortamur in Domino ne paterna hac nostra & Sedis Apostolicæ benignitate abutantur, sed memores muneris & vocationis suæ eamque vtriusque rationem habeant, vt nihil quod à propria dignitate, & à sua cæterorumque salute alienum existimatur vllo vnquam loco admisisse arguantur. Datum Romæ apud Diuũ Petrũ sub annulo piscatoris die decimo tertio Ianuarij, anno millesimo quingentesimo nonagesimo sexto, P. nostri anno IIII. locus annuli piscatoris.

M. Vestrius Barbianus.

Ex hac constitutione notandum est, primo quod in his Hispaniarum partibus iam sublatę sunt censuræ quæ in dicta cõstitutione Pij Quinti appositę erant contra principes & rectores, qui in suis ciuitatibus & oppidis permittũt huiusmodi agitationes taurorum fieri, contra quos excommunicatio latæ sententiæ in dicta constitutione erat proposita.

Secundo est notandum, quod excommunicatio cõminatoria quæ aduersus ecclesiasticos apponitur in constitutione Pij Quinti tollitur à sanctissimo domino nostro Clemente VIII. ita quod clerici seculares beneficia ecclesiastica obtinentes, vel in sacris ordinibus constituti his bestiarum spectaculis interessentes non incurrunt in dictam cõminatoriam excommunicationem; sed tantum ipsi admonentur in Domino, ne talibus cum bestijs congressibus à charitate & pietate Christiana tam alienis assistant, indecens enim est vt illi, qui Christum Dominum mansuetissimum Agnum repræsentãt proprijs oculis hæc cruenta turpiaque dæmonũ & non hominum spectacula videndo approbent, quod ex dicendis infra patebit latius.

Tertio notandum est ex eademmet constitutione, quod S. D. N. non solum sustulit censuram excommunicationis, sed etiã pœnas, reducens prohibitionem in ea contentam ad terminos iuris communis & sacrorum canonum. Vnde cum Pius V. in sua constitutione pœna priuationis sepulturæ feriret milites cæterasque alias personas, qui cum Tauris alijsque bestijs in præfatis spectaculis, tam pedestres, quam equestres congredi auderent, & ibi mortui fuerint, videndũ est ꝙ secundum ius commune ipsi taliter decedentes ecclesiastica sepultura priuentur, si enim hac pœna per Pium V. solũ plectuntur, sine dubio per sanctissimum dominum nostrum est sublata, si vero iure antiquo canonico ipsis etiam imponebatur eandem in suo robore manere concedere necesse est. Pro quo est notandum quibusdam placuisse priuationem sepulturæ ecclesiasticæ morientibus in prædictis congressibus esse imponẽdã, ea nẽpè ratione quod torneamenta iure canonico a prohibentur, quia inde mortes hominum & animarum pericula sæpè proueniunt, adeo, vt qui in eis moritur quamuis confessus & sacra communione munitus decedat, non fit in sacro loco sepeliendus, & agitatio Taurorum similis videtur torneamentis, cum in ea, vt plurimum occisiones & magna vulnera contingant, & vbi est eadem ratio eadem debet esse dispositio, vt dicitur in iure. b At aliquibus Doctoribus contrarium videtur, quos sequitur Alcocer, c quod, scilicet, disposita in torneamentis ad agitationem Taurorum minime extenduntur, & quod virtute iuris cano-

a c. 1. & 2. de torneamen.

b l. illud. ff. ad le. Aquil.

c Alcocer in tract. de Lu. c. 53. eodẽ pag. 298.

canonici priuantis mortuos in torneamentis ecclesiastica sepultura non priuantur in talibus Taurorum congressibus mortui Cōcilium enim Lateranense præfatam pœnā morientibus in sanguinolentis torneamentis infligit, & cum sit lex pœnalis non debet extendi ad omnes Ludos, in quibus idemmet periculum mortis imminet. Cum igitur iure canonico antiquo prædicta pœna morientes in agitatione Taurorum mini me plectantur, sed solum à Pio V. in dicta extrauaganti fuerit apposita euidenter concluditur eam à S.D.N. Clemente VIII. esse in sua constitutione sublatam.

Quarto notandum est, quod Pij V. constitutio quantum ad regulares in sua viremanet etiam hodie, prout constat ex præfata constitutione S.D.N. Clementis VIII. ibi, *monachis & fratribus mendicantibus cæterisque cuiuscunque ordinis & instituti regularibus exceptis.* Vnde videndum est an regulares peccent mortaliter in his aspectaculis taurorum assistentes, non solum si in diebus festiuis, sed etiam si in alijs quibuscunque diebus tauri agitentur. Ad quod dubium respondeo regulares, etiam secluso scandalo ibi assistentes mortaliter peccare. Prout tenet Gutierrez *d* hanc partem optimis rationibus defendens. Quarum prima est, quia lex humana iusta & de re graui aliquid statuēs obligat illius transgressorem in foro conscientiæ ad culpam mortalem, aut venialem iuxta variam legislatoris voluntatem, quæ ex varijs ipsius legis verbis conijci potest, & non aliunde nisi forte ipsemet legislator posset de hac re consuli & sua voce exprimere voluntatem iuxta doctrinam D. *e* Thomæ communiter receptam â Theologis, & à Canonistis, secundum Nauarrum, & probat latissimè Alfonsus à Castro, supradicta autem constitutio prohibens religiosos interesse taurorum agitationi est iusta, bonos mores concernens & pro re graui, vt constat ex proœmio ipsiusmet constitutionis.

d Gutier. li. 1. de questio Cano. c. 7 n. 20. cum seq.

e D. Tho. 1. 2. q. 96. ar. 5 Canonist. in c. 1. de cōsti. Nau. in man. c. 23. nu 48. Castro. lib. 1 de potest. le. pœnal. ca. 4. per totum.

Secundo probatur, quoniā intentio legislatoris ecclesiastici vtentis in sua constitutione verbo præceptiuo, aut prohibitiuo est obligare ad mortalem culpam transgressorem, nisi per aliquod signum vel verbum exprimatur, aut significetur contrarium, vt tenet communis opinio relata à Castro *f* & Nauarro, sed dicta constitutio Pij V. vtitur in hoc verbis præceptiuis, aut prohibitiuis, vt constat ex ea ibi, *prohibemus & interdicimus*, & ibi; *& similiter prohibemus*, neque est verbum in ea contrarium significans, imo sūt verba clarius demonstrātia obligari trāsgressores ad mortale, prout statim dicetur.

f Castro. vbi sup. c. 5. Nauar. vbi sup. num. 51.

Confirmatur supradicta opinio ex eo, quod eisdem clericis sub excommunicationis pœna prohibetur in præfata constitutione Pij V. ne eisdem spectaculis intersint cum nulla excommunicatio maior sit infligenda, nisi pro mortali, sicut docuerūt Theologi præcipue D. *g* Thomas, & dicit communem plures referens Couarruuias, ergo cum summus Pontifex imponat pœnā excommunicationis religiosis prædictis spectaculis interessentibus, cōsequitur manifestissimè eius mentis atque intentionis esse vt contrauenientes religiosi culpam mortalem incurrant, præmaxime, quia quoties superior motus aliqua iusta causa aliquid præcipit, vel prohibet faciendum, licet illud in se ante præceptum non sit culpa mortalis, vel venialis, attamen aliqua rationabili causa motus id præcepit vel prohibuit sub pœna excommunicationis, tunc & si excommunicatio non cadat sub culpa ante præceptum mortale, attamen cum iam facta sit materia præcepti eo ipso fit materia necessaria alicuius virtutis, cum antea nō esset, & ideo contraueniens ex inobedientia peccabit mortaliter.

g D. Tho. in 4. d. 18. q. 2. ad. 3. quæst. Couar. in c. alma mater. 1. p. §. 9. n. 1.

Ne autem licentia remaneret in tam graui re alicuius dubitationis sciendum est hāc sententiam esse approbatam à Sixto Quinti breui quodam directo illustrissimo præsuli Domino Hieronymo Mantique Salmanticēsi electo in Episcopum Cordubensem, cuius tenor sequitur.

Venerabili fratri Episcopo Salmātic. Sixtus Papa V. venerabilis frater salutem & apostolicam benedictionem. Nuper si quidem ad nostram notitiam peruenit, quod alias postquam fœlic. recordat. Pius Papa V. prædecessor noster sua perpetuo valitura constitutione spectacula, & ludos Taurorum prohibuerit, ac tam laicis quam clericis secularibus, & quorumuis ordinum regularibus, ne eisdem

eisdem spectaculis & ludis interessent sub certis inibi contentis pœnis interdixerit, & deinde piæ memoriæ Gregorius Papa XIII. etiam prædecessor noster per quasdam suas desuper confectas literas prædictam constitutionem, & pœnas in ea contentas, clericos tam seculares, quam regulares non tamen laicos & milites quorumcunque militiarum sacris ordinibus non initiatos comprehendere, declarauerat, prout in constitutione, ac literis prædictis plenius continetur; nonnulli vniuersitatis studij generalis Salmanticensis præceptores, tum sacræ Theologiæ, tum iuris ciuilis professores non solum agitationibus Taurorum, & spectaculis prædictis se ostentare non verentur, sed etiam clericos in sacris ordinibus constitutos dum agitationibus & spectaculis prædictis contra prædictam constitutionem intersunt, nullum reatum committere; sed licite illis adesse posse asserunt, atque publice in suis lectionibus docent, vnde multi tuæ diœcesis clerici contra constitutionem & literas prædictas licet á te super illarum obseruatione etiam propositis edictis requ.siti, atque coacti fuerint eisdem ludis interesse non desistunt. Nos vt Romanorum Pontificum præcepta, prout decet inuiolabiliter obseruentur prouidere volentes fraternitati tuæ, etiam tamquam nostro & Sedis Apostolicæ delegato liberam facultatem atque authoritatem tribuimus, vt tam prædicti præceptores ne aliquid contra constitutionem, & literas prædictas docere seu asserere, quam quoscunque clericos in eiusdem Gregorij prædecessoris literis cōprehēsos, ludis, seu agitationibus, ac spectaculis prædictis aliquomodo interesse audeant, seu præsumant Apostolica Authoritate monendi ac illis præcipiendi atque mandandi, necnon contra inobedientes cuiusque qualitatis fuerint ipsis prius etiam per edictum publicum, constito summarié & extra iudicialiter de non tuto accessu citatis, ac vt pareat sub censuris Ecclesiasticis etiam pecuniarijs pœnis moderandis & applicandis requisitis ad incursus censurarum, & pœnarum huiusmodi declarationem, & executionem, omnibus & quibuscunque necessarijs, & opportunis tibi visis remedijs procedendi, & quidquid decreueris & mandaueris exequendi, ac totali executioni vsque ad omnimodam paritionem demandandi, omni & quacunque appellatione ac recursu, & reclamatione postpositis. Inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis &c. Datum Romæ die vigesima quarta Aprilis, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo sexto Pontificatus nostri anno primo.

Quæ bulla fuit á prædicto præsule Salmanticensi publicata per suum particularē edictum decima septima mensis Iunij eiusdem anni.

Ex quo breui colligitur regulares clericos interessentes huiusmodi spectaculis etiā sine scandalo mortaliter peccare, cum clericos seculares non in tāto perfectionis statu constitutos peccare mortaliter præsupponat dicta Sixti V. declaratio. At quia etiā post huius declarationis datam audiui ab aliquibus minimè clericos seculares & regulares

gulares mortaliter peccare agitationi Taurorum causa recreationis interessendo nullo dato scandalo, ideo eorum rationes in medium adducere decreui, vt eis respondeam & ex responsione veritas nostræ sententiæ clarius elucescat quo ad regulares.

Et fundamentum prædictorum est quod, scilicet, agitatio Taurorum ex sua natura non est ita criminosa & grauis, vt regulares ipsi interessentes non insolenter neque nimis licentiose, & sine scandalo, nec gaudentes neque letantes de damnis ibi contingentibus culpæ mortali obnoxios esse iudicemus. Cui argumento respondetur, quod qui hæc dicunt Pium V. condemnant, qui hæc spectacula â pietate, & charitate Christiana aliena esse affirmat, & per consequens ex sua natura rem, quæ in ipsis spectaculis intuetur grauem & criminosam esse clare sentit & certe non habent ipsi spiritum illustrissimi illius præsulis Bernardi *h* Diaz de Lugo, qui more solito doctè luculenter & pie ante motum proprium Pij V. probauit illicitum esse religiosis & clericis talibus spectaculis interesse. Quod ex sequentibus probat; *i* Lactantius enim Firmianus ait vitanda esse spectacula omnia non solum ne quid vitiorum pectoribus insideat, quę se data & pacifica esse debēt, sed nec cuiusuis nos voluptatis consuetudo detineat, & â Deo, atque â bonis operibus auertat. Quis inquam ambigere potest, quam indecēs sit ecclesiarum obsequijs mancipatos viros illis delectari, vnde meritò ministris altaris, atque quibuslibet clericis prohibitum fuit in Concilio *k* Laodicensi spectaculis aliquibus, quæ in nuptijs aut in scænis exhibentur interesse & sancitum fuit eos debere fugere & abire de conuiuio antequam themelici ingrediatur, vbi quoque non debeant spectaculis interesse, scripsit Isidorus, *l* & quod etiam publica spectacula illis inhibeantur mandatum fuit in Concilio Agatensi. *m* Insuper in antiqua illa & fœlici ecclesiæ ætate non solum Pontifices maximi & cæteri prælati eorum coadiutores, sed etiam Imperatores ipsi quantum vis vniuersi ferè orbis regimine prædití clericorum & religiosorum honestati atque suorū morum reformationi vacarunt non ignari quidem quantum officiat si sacerdotibus & reliquis in reliquum vulgus exempli mali virus efflatur, adeoque huiusce honestatis erant soliciti vt plura clericis omnibus interdicerent, quæ in fœlici hac tempestate nostra sæuissima fore videntur. Cuius rei exemplum est, quod Iustinianus *n* Imperator, non solū Episcopis, sed etiā presbyteris diaconibus subdiaconibus, & lectoribus atque omnibus alijs cuiuslibet venerandi collegij ad quodlibet spectaculorum spectandi gratia venire prohibuit in hoc verò delinquentes, vt tribus annis â venerabili ministerio prohiberentur, & in monasterio redigerentur statim, quæ quidem pœna & si vti ab Imperatore inflicta videatur clericis & religiosis non imponenda monere tamen debet prælatos omnes tam ecclesiasticos, quā regulares, vt similia clericis & monachis prohibeant, ac contemptores pœna digna castigent. Vnde ait Cardinalis *o* quod clerici & monachi non debent interesse ludis ostentationibus duellis executionibus damnatorum ad mortem clandestinis matrimonijs, & alijs voluptuosis seu inhumanis actibus laicorum. Et sentiens rem indignam visu respectu prælatorum ecclesiasticorum lex *p* quædam partitæ disposuit, *Que los prelados no deuen yr á ver los juegos asßi como alancear, ó bohordar, ó lidiar los toros, ó otras bestias brauas, ni yr à ver los que lidian*; super quem locum Gregorius Lopez hanc partem optime suo claro ingenio prosequitur. De quo alia in articulo finali adducemus.

Aduertendum tamen, quod ante prædictam constitutionem Pij V. non erat peccatum mortale religiosos agitationi taurorum interesse, dummodo de damnis ibi contingentibus non gauderent cum nullo expresso præcepto illis esset prohibitum in speciali, solum enim aiebat Bernadus Diaz *q* de Lugo honestum & æquum esse, vt hoc synodali decreto per omnes diœceses clericis prohiberetur pœna condigna contra facientibus imposita. Vnde solum peccabunt mortaliter virtute dictæ constitutionis religiosi illi, quibus hoc in ea est vetitum. Cōstat autem prohibitionem solum clericis regularibus esse impositam, prout aiebat Pius V. in sua constitutione, & sic virtute eius, illi qui non sunt clerici regulares videndo prædicta spectacula mortaliter non peccabunt, regulares autem clerici sunt qui ordinibus maioribus aut minoribus sunt initiati, vt patet ex iure. *r* Dixi virtute constitutionis Pij

Quinti;

h Bernardi Diaz in sua pract. crimi. c. 66. fo. 170.

i Lactan. li. 6 diuin. instit. ca. 20. in fin.

k Cōc. Laodic. can. 54. c. non oportet el. 2. de consecr. d. 5

l c. his igitur 23. d.

m Cōc. Agatens. can 39. c. presbyter. 34. dist.

n Authen. de sanctissimis episco. §. interdicimus, collat. 9.

o Clem. ne in agros. §. porro. co. 2. de statu. monach.

p l. 57. tit. 5. part. 1.

q Lugo. vbi sup.

r c. cleros. d. 21.

Quinti: nam virtute constitutionis Clementis VIII. monachi & regulares etiam si non sint clerici à talibus spectaculis præcipiuntur abstinere, vt patet ex verbis ipsius ibi, *monachis & fratribus mendicantibus, cæterisque cuiuscunque ordinis & instituti regularibus exceptis.* Quibus verbis generalibus voluit Summus Pontifex omnes regulares etiam si non sint aliquibus ordinibus initiati sub dicta prohibitione comprehendi, si enim tantum vellet Sũmus Pontifex clericos regulares cõprehẽdere, id vtique minimè subticeret, & etiã si Clemens VIII. id nõ ita generaliter decideret ego semper in ea fui opinione, vt putarẽ omnibus regularibus etiam ordinibus non initiatis videre in conspectu eorũ qui sciũt regularib⁹ hoc esse prohibitũ spectacula taurorũ morti fere esse illicitum ratione scandali, quod in animabus videntiũ eos in prædictis spectaculis ingereretur, cũ enim sciant regularibus id esse prohibitum, sine vllo discrimine personarum facto iudicarent quemquam religiosum in agitatione taurorum præsentem apostolicarum sanctionum esse transgressorem, & de eo vt de contemptore apostolici præcepti murmurarẽt, quod probo ex contrariæ partis assertoribus, qui ratione scandali posse regulares in hoc mortaliter peccare affirmant.

ARTICVLVS III.

Vtrum canonici regulares possint hodie sicut clerici in Hispanijs agitationi taurorum interesse.

RESpondeo dicendo, quod prout patet ex constitutione S. D. N. Clementis VIII. cuius tenorem retulimus in articulo superiori monachis & religiosis tantũ est prohibitum præfatis spectaculis interesse, & cum hæc sit lex pœnalis & per consequens odiosa non debet vltra casum in quo loquitur extendi ad canonicos regulares cũ secundum Panormitanum *a* in pœnalibus & exorbitantibus appellatione monachi canonicus regularis non veniat. Quod confirmatur: nam canonici regulares quatenus sunt tales sunt clerici, vt tradit D. *b* Thomas, & probat ex eo quod regulam, quam vouent appellatur regula clericorum, vt videre est apud D. Augustinum, & ita appellat eam Gratianus, *c* & diffinit Pius Quartus quadã sentẽtia diffinitiua data in iudicio contra dictorio & executioni mandata super præcedentia canonicorum regularium & monachorum cuius tenorem refert *d* Nauarrus, at monachi, quatenus tales non sunt clerici argumento aliquorum decretorum *e* & sic videmus, quod pro longè diuersis nominantur in rubrica de statu monachorum & canonicorum regularium, cum igitur lex *f* pœnalis non debeat extendi vltra proprium casum, videtur hæc lex de monachis agens ad canonicos regulares minime extendenda.

At pro contraria parte facit, nam quando est eadem ratio de canonico regulari & monacho secundum ius antiquum reperiuntur exæquati & fit extensio, etiam exorbitantium & pœnalium, vt notatur in iure *g* & tradit Dominicus, vnde decretum *h* quod vetat monachis postulare comprehendit etiam canonicos regulares, vt dicitur in *i* iure, & tenet Iason *k* dicens, quod licet differant monachi & canonici regulares, tamẽ dispositio loquens de monachis habet locũ in canonicis regularibus. Quod confirmatur ex traditis à Nauarro, *l* qui defendit canonicum regularem non posse esse patrinũ, iuxta sententiã Panormitani *m* cõmuniter receptam, quatenus dicit leges disponentes de monachis habere locum in canonicis regularibus, quando leges illæ fundantur in religione, & non continent aliqua verba quibus significant nolle includere canonicos. Et prohibitio præfatæ constitutionis fundatur in religione cum secundum sacros canones alienum sit à religione similibus spectaculis religionis alumnos interesse, nec prædicta constitutio continet aliqua verba, quibus significetur nolle Summum Pontificem includere canonicos regulares, imo cõtinẽtur verba, in quibus id expressè videtur includi, vt patet ex verbis eius ibi, *cæterisque cuiuscunque ordinis & instituti regularibus,* & canonici regulares sunt instituti à sede apostolica approbati canonicè professores, prout resoluit Nauarrus. *n* Et sic ait idem met Nauarrus, *o* quod canonici regulares introducentes, aut admittentes mulieres in eorum monasteria incidunt in pœnas extrauagantis Pij V. prohibentis religiosis, ne mulieres in ipsa monasteria admittere, aut introducere præsumant, ex cuius resolutione cou-

a Panor. in. c. quod Dei timorem. n. 2. de statu. monach.
b D. Th. 2. 2 q. 189. ar. 8. ad. 2.
c 86. d. c. quãdo.
d Nauar. in c statuimus 19. q. 3.
e c. alia. c. si. cupis. c. legi. 16. q. 1.
f c. pœnæ. de pænit. d. 1. l. interpretatione. ff. de pœnis.
g Dominic. in. c. 1. de temp. ordin. in 6. fallent.
h c. monach. 2. 16. q. 1.
i c. 2. de postulat. prælat.
K Iason. in Auth. ingressi col. 4. v. capio glo. 1. de sacro sanct. eccles.
l Naua. li. 3. consi. tit. de stat. monac. consi. 5.
m Panor. in d. c. 1.
n Nau. in. ca. non dicatis num. 12.
o Nau. lib. 5. cõsi. tit. de regu. consi. 68 pag. 267. numer. 3.

ne constat, leges etiam pœnales & exorbitantes loquentes de religiosis ad canonicos regulares extendi; & per hoc responde tur ad rationem dubitandi in principio propositam.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum milites professi in ordinibus militaribus possint interesse taurorum agitationi.

RESpondeo dicendo, videri eos minime talibus spectaculis posse assistere, cum à S.D.N. Clemente VIII. cuiuscunq; instituti regularibus hoc expresse prohibeatur, & præfati milites sunt regulæ approbatæ à sede apostolica regulares, prout late diximus & probauimus in primo *a* tomo. At contrarium est asserendũ: licet enim huiusmodi milites sint regulares non tamen in bullis & breuibus apostolicis nomine regulariũ absolute prolato veniunt, & ideo in fere omnibus dispositionibus de regularibus verba faciẽtibus, quando fit extensio ad religiosos militiarum additur, *etiam militiarum*: tum etiam, quia Gregorius XIII. moderando constitutionem Pij V. ordinauit vt laici, & milites quarumcunque militiarum possint agitationi taurorum interesse, quando diebus non festiuis cum debita cautela in circo vel foro agitantur. Quod si vellet Clemẽs VIII. quoad dictos milites reuocare, id expresse diceret. Dubiũ tamẽ est vtrum professos in dictis ordinibus ordine sacro insignitos voluerit in dictis verbis S.D.N. Clemẽs VIII. comprehendere, ita vt non possint præfatis spectaculis interesse. Et respondetur, quod sic, cum hi etiam à Doctoribus tenentibus præfatos milites non esse vere religiosos, religiosi dicantur & affirmentur, vt probatum est in superioribus, *b* & S.D.N. voluit, vt omnes religiosi à sua indulgentia sint excepti, & iuxta constitutionem Pij V. & Gregorij XIII. per consequens non assistere huiusmodi spectaculis esse obligatos; & hoc confirmatur ex constitutione Gregorij Decimi tertij, in qua solum laicis & militibus quorumcunque militiarum & clericis earum hoc non permisit.

a vitom.q.i art.6.

b Sup.

ARTICVLVS V.

Vtrum regularis possit assistere taurorum agitationibus non vt eos videat oculatim, sed à fenestra abstractus audit rumores, clamores & vociferationes; illic enim se contulit, vt post dictam agitationem videat alia spectacula; vel ludos; vel quia noluit remanere solus domi.

RESpondeo dicendo, quod possunt assistere neque peccant mortaliter prædicto modo assistendo. Quod probatur ex mente prædictarum constitutionum, quæ prohibet assistentiam præfatam, quia indecens est, vt homines sacrati talia spectacula proprijs videant oculis: regularis autem in hoc casu proprijs oculis non vidit: & vbi cessat ratio legis cessat etiam eius dispositio, vt colligitur ex multis iuribus. *a*

Nec obstant verba dictarum constitutionum ibi, *ne eisdem spectaculis intersint*, nam respondetur, quod quandocunque de mente legis constat suadente contrarium verbis legis licet recedere ab ipsis verbis mẽtẽ seruando, vt dicitur in varijs iuribus *b* & tradit latissimè Baldus dicens, quod non solum debemus recedere à verbis legis & seruare eius mentem vbi mens est expressa, sed etiã vbi mens & ratio non est expressa.

Nec minus obstat si instando dicas: ergo, qui per angustissimos cancellos occultissime viderit dictam agitationem taurorũ pœnæ non erit reus cum non sequatur dedecus neque inhonestas habitus regularis; & sic cessare videatur ratio legis, nam respondetur non cessare rationem legis quamuis cesset in speciali, prout resoluit Tiraquelus, *c* & ideo transgressor erit canonis, quia agitationem vidit quamuis occultè. Et confirmatur: nam omnia iura prohibentia interessentiam in dictis spectaculis loquuntur de præsentia & assistentia corporali & morali, in qua sensus & auditus & visus suum officium faciunt, argumento aliquorum iurium *d* & ita videtur sentire Abbas. Dixi morali: nam si ibi non fuerit assistentia moralis non peccat mortaliter religiosus assistens, velut, si in sua domo existens videat tauros agitari magis nolens quam volens, quia non potest non videre aliquando, licet aliquibus vicibus oculos à tali spectaculo auertat, quod probatur à simili: nam licet Doctor legum leges

a l. adigere. §. quamuis. ff. de de iur. patronat. l. miles. ff de milit. testa.

b l. credendũ. in initio. ff. qui petera tuto. pul. l. scire oportet. §. aliud. ff. de excusat. tuto. vbi Bal. & in l. si quis seruo. C. de furt.

c Tiraq. in tract. cessante causa. r. p. n. 132.

d c. presbyte. 34. d. §. inter dicimus. in Auth de san ctil Episco. collat. 9. Abbas in c. sententiam, ne clerici vel monac. li. 6.

leges in scholis permittens religiosum in sua lectura sit excommunicatus, vt est cautum in iure, e si religiosus tamen habeat domum iuxta scholam Doctoris & ex domo propria audiat lecturam non propter hoc erit Doctor excomunicatus, iam enim nihi beri non potest quin stet in propria domo, & hanc opinionem tenet Gutierrez. f

e c. vt periculosa ne cler. vel monach. lib. 6.

f Gutier. li. 1. qq. canoni. c. 7. n. 42. &. 43. in 1. impres.

ARTICVLVS VI.

Vtrum licitum sit religiosis in spectaculis decedere & in ludis.

RESpõdeo dicendo, hos ludos & repræsentationes & spectacula à multis gẽtilium fuisse abominata, prout refert Cælius a Rhodig. & Alexander ab Alexãdro. Et D. b Augustinus & D. Chrisostomus & Lactantius reprehenderunt, ait enim Lactantius Histrionum impudicissimi motus quid aliud nisi libidines docent, & instigãt? Quid de mimis loquar corruptelarum præferentibus disciplinam? Qui docent adulteria, dum fingũt & simulatis erudiunt ad vera? Quid iuuenes, aut virgines faciant, cum & fieri sine pudore, & spectari libenter ab omnibus cernunt? Admonẽtur vtique quid facere possunt, & inflammatur libidine in quo aspectu maxime concitantur. Hæc Lactantius. Aristoles, c etiam hæc spectacula reprobauit. Et Seneca, d ait nihil tam moribus alienum quam in spectaculo desidere. Qua ratione Imperatores e Dioclecianus, & Maximinianus laudarunt quendam gubernatorem, qui illud quod in his spectaculis erat consumendum in reficiendis muris expẽderunt. Et è contrario, prout refert Volaterranus f fuit Pompeius reprehensus publice eo quod excessiuos sumptus in theatris ad hos ludos effundebat, denique doctissime frater Petrus de g Ribadeneyra vsum comediarum reprobauit dicens ipsas publicorum peccatorum esse scholas.

a Cælius. li. 8. antiquar. lectio. ca. 7. Alexand. ab Alex. li. 6. géniaI. dierum c. 6. fo. 363. b D. August. apud Rhodig. in d. loco & D. Chrisost. in. Mathæ. homil. 38. Lactant. lib 6. cap. 20. c Aristo. li. 7 poli. c. 5. d Seneca.

e l. vn. C. de expẽli. ludo lib. 11.

f Volaterra. com. Vrbano. li. c. 29.

g Ribadeneyra. in. libr. de tribulat.

Verumtamen est, quod Græci & Romani hæc spectacula & comediarum & ludorum repræsentationes permiserunt; & loquens de eis, ait angelicus Doctor D. Thomas, h quod in rigore sunt indifferentes, & ait quod ludus est necessarius ad conuersationem humanæ vitæ. Ad omnia autem quæ sunt vtilia conuersationi humanæ deputari possunt aliqua officia licita. Et ideo etiam officium histrionum quod ordinatur ad solatium hominibus exhibendum, non est secundum se illicitum, neque sunt in statu peccati dummodo moderatè ludo vtantur; idest non vtendo aliquibus illicitis verbis vel factis ad ludum & non adhibendo ludum negotijs & temporibus indebitis. Hæc Diuus Thomas quem sequitur pater Marcus Antonius de Camos, i Qui piè sentit hos histriones comedias ad diuinum, vt dicitur repræsentare minimè debere, tum propter earum indignitatẽ, tũ etiã propter audientiũ in deuotã dispositionẽ, tum etiã, quia in talibus repræsentationibus aliqua profana intermiscunt, quæ cum diuinis admisceri indecens omnino est.

h D. Tho. 2. 2. q. 168. in solut. ad 3.

i Camos in micro. 1. p. dialog. 12. pag. 149. colum. 1. & sequent. b.

Ex dictis infertur rectè in aliquibus religionibus sub grauibus pœnis statui, ne religiosi spectaculis & ludis, & repræsentationibus assistant: imperatores enim Theodosius k & Valentinianus statuerunt in hunc modum. Quo tempore cõmemoratio Christi passionis totius Christianitatis magistra à cunctis iure celebratur omni theatrorum voluptate per vniuersas vrbes earundem populis denegata vt totæ Christianorũ ac fidelium mentes Dei cultibus occupentur, aliud enim est supplicationum tempus, aliud voluptatis. Vnde sanctissime quidam Archiepiscopus tempore iubilei Tauros agitari prohibuit, & quod tẽpore sacro iustissimè fieri prohibetur ab hominibus videri & audiri etiam caueri dignum & iustum debet censeri.

K lib. 13 ti. 5. C. Theosiani.

QVESTIO LXIX.

De testamentis in duodecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duodecim.

1 *QVID & quotuplex sit testamentum.*

2 *Vtrum religiosi possint facere testamentum.*

3 *Vtrum religiosus professus possit de licentia sui prælati irritare aut alterare testamentum ab eo ante professionem factum.*

4 *Vtrum monachus factus Episcopus possit sine dispensatione condere testamentum de bonis acquisitis sine intuitu Ecclesiæ.*

5 *Vtrum facultas testandi data à Papa monachosa-*

cho facto Episcopo intelligatur pro prima vice.

6 *Vtrum licentia data Episcopis qui fuerunt monachi extinguatur morte Papæ concedentis re integra.*

7 *Vtrum professi in ordinibus militaribus possint testari.*

8 *Vtrum oblati regulares possint testari.*

9 *An si pater monasterium ingrediatur & professus sit nunquid aliquem ex filijs suis meliorare possit in tertia & quinta bonorum parte vel de illis maioratum facere.*

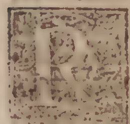
10 *Vtrum valeat testamentum in quo instituitur frater minor obseruantiæ,*

11 *Vtrum per professionem testamentum ante ingressum religionis factum rumpatur.*

12 *Vtrum in testamentis possint testes deponere de verbis testatoris.*

ARTICVLVS I.

Quid & quotuplex sit testamentum.

Respondeo dicendo, quod testamentum secundum Panormitanum *a* est voluntatis nostræ iusta sententia de eo quod quis vult post mortem fieri cum hæredis institutione, prout in iure *b* est definitum. Dixi iusta sententia, quia si est iniusta, putà, quia vult quis exhæredare filium sine causa non est seruanda, vt dicitur in iure. *c* Dixi cum hæredis institutione, quia aliter non erit testamentum, vt est in iure *d* decisum. Et sic testamentum non comprehendit codicillum; sed ab eo differt, quia in eo codicillo dari non potest hæreditas, vel e adimi: non comprehendit etiam donationem causa mortis, quæ est quasi quædam vltima voluntas. Non refert autem quibus verbis fiat testamentum, vel hæredis institutio, siue dicatur, Petrum hæredem instituo, siue voluntatem meam eius dispositioni cõmitto, vt dicitur in iure. *f* Nec curandum est de verbis testatoris, modò talia sint per quæ de voluntate eius constet, vt in quadam lege *g* dicitur. Et quoddam dicitur testamentum nuncupatiuum & sine scriptis, & est aliud in quo testatoris & hæredis & legatariorum nomina & omnia in eo contenta coram testibus manifestantur, de quo in iure *h* fit mentio; quoddam vero dicitur in scriptis, quod potest quis facere, quando non vult quod testes, vel aliquis sciat suam dispositionem, quod testamentum multa de substantia requirit, de quibus Doctores *i* communiter agunt.

a Panorm. in rub. de test.
b l. 1. iuncta glos. ff. de testam.
c 13. q. 2. c. si quis.
d §. ante hæredis institutione inst. de testam.
e §. codicillis inst. de codicil. l. 2. & l. si idem. C. de codicil.
f ea. cum tu. ita de testament.
g l. fin. C. de testam.
h l. hac consultissima. C. de testam. §. sin autem.
i DD. in l. iubemus & in in l. hac consultissima. C. de testam.

In presentiarum autem nolui silentio preterire testamentum Virginis Mariæ Matris Dei, quod refert Niceforus *k* Calistus, in hæc verba.

k Niceforus in histor. eccles. li. 2. ca. 21.

Et tempus mortis instabat cum in Sion super humiliori lecto reponitur, & aderat Ioannes, qui domui suæ fuerat; & præterea quicquid Hierosolymis erat fœminarum celebrior, vel amoris necessitudine, vel generis propinquitate ei coniunctæ essent tum virgini discipulo & itidem alijs ipsa virgo præcepit vt duas eius tunicas vicinis viduis, quæ præter cæteras propensiore erga eam amore ac pietate fuissent, donent. Sub hæc vis lachrymarum ingens ex oculis omnium profluitur orbitatem suam migratione ipsius complorantium. Ita etiam refert Bursatus. *l*

l Bursat. li. 3 con. si. consi. 226. n. 37.

ARTICVLVS II.

Vtrum religiosi possint facere testamentum.

Respondeo dicendo, omnes religiosos etiam prælatos esse iure *a* prohibitos, ne possint testamentum condere post professionem. Dubitauerunt tamen plures authores, an Summus Pontifex possit religiosis professis facultatem testandi concedere. Cui quæstioni communis doctorum opinio respondet affirmatiuè, vt docet Nauarrus, *b* quia ad hoc non opus est quod monachus habeat dominium & proprietatem bonorum, sed satis est quod habeat administrationem, cuius quidem administrationis religiosus est capax ipso iure ad celebrandos contractus inter viuos, & ideo autoritate pontificia erit capax ad testandum absque hoc, quod fiat dispensatio in voto essentiali paupertatis. Quarè prælati superiores non possunt eam facultatem præstare, vt autores doctissimi constanter docent, tum quia ex vniuersali consuetudine ad minus

a c. prælatū. 19. q. 2. tradunt dd. in rub. de testa.
b Naua. in c. non dicatis. n. 44.

sunt prohibiti, tũ etiã quia hæc facultas non pertinet ad obseruantiam regularem, Summus tamen Pontifex optimè id potest.

Sed nunquid aliquis religiosus professus posit in aliquo casu de suis bonis, quæ habuit ante professionẽ disponere & testari? Respondetur quod si non fecerit testamentũ, & habeat filios legitimos ipsum posse bona sua inter liberos distribuere seruãdo in illa distributione legũ dispositionẽ, vt cautũ est in iure, & ad hoc nulla est necessaria Põtificis dispẽsatio, sed sufficit licẽtia sui prælati & facultas, quia Authentica c hoc dispo nens ad minus est admissa tacitè à Romanis Põtificibus præsertim cũ in decreto d ad literã sit trãslata & tradit Nauarrus, e literam autẽ dictę Authenticæ volui in hoc loco referre cũ eam etiam referat Nauarrus. *Siqua mulier aut vir monasticam vitam elegerit, & intrauerit monasterium liberis non extantibus monasterio quod ingreditur res eius competere iubemus, sed si persona liberos habens antequam de rebus suis inter eos disponat monasteriũ intret, liceat ei postea inter eos diuidere legitima portione nulla diminuta triente vel semisse, & quod eis nõ dederit monasterio cõpetit, sed si omnem substantiam inter liberos diuiderevoluerit suaper sona suis filÿs cõnumerata partẽ sibi retineat quæ monasterio cõpetere debeat. Sed si post ingressũ moriatur antequã inter eos diuidat filÿ legitimã portionẽ percipiat reliqua substãtia monasterio cõpetente. Nunc autẽ cum monachus factus esset hoc ipso res suas omnes obtulisse videatur si prius testatus nõ sit exinde iudicio eius cessante lege disponitur, vt si liberos haberet, in quos aut nihil, aut minus legitima portione quoquo modo donãdi titulo contulerit eatenus substantiæ monasterio destinatæ detrahatur, ne quid contingat circa liberos iniquũ.* Adeo est verũ, quod prælatus inferior Papa nõ potest facere religioso facultatem testandi, vt id intelligatur etiam si ad pias causas dispo nat, quia iure f cõmuni religioso prælato, id est prohibitũ. Quare ait Nauarrus g inutilis videtur esse licentia, quã solent aliqui prælati regulares, vel capitula regularia habentia bona diuisa à prælato concedere canonicis vel religiosis particularibus ægrotis relinquẽdi peculia, vel supellectiliã sua, vel aliquã partem illorũ pauperibus vel famulis, imo Ioãnes Trullus h sentit peccare canonicũ regularẽ, qui morte instante conficit memoriale aliquod volũtatis suę de his quę post mortẽ suam fieri de illis desiderat. Quod ait Nauarrus i videtur restringendũ ad eũ qui facit illa ea mente, vt memoriale illud habeat vim obligatoriæ dispositionis, arbitratur enim non esse illicitum consolari eum dicẽdo, vt sit bona spe, quod fient de illis illa pia quæ post mortẽ suam fieri de illis desiderat & quod verbo & scripto petat quod cupit. Nec videtur prohibitum id significare post vel ante illã spem datam, nulla promissione ampliori cõsequuta. Tũ quia neq; prælatus neq; capitulum faciunt illi facultatem disponendi obligatoriè neque ipse facit dispositionẽ verè obligatoriam, nec quam putet esse talem, sed solum precatoriam, quam si voluerint possunt iustè implere, qui sibi fecerunt, qualem facere, nec regula, neque vlla iura prohibent, & ideo neque nos debemus dicere esse prohibitam argumento eorum quæ in iure k notantur.

c Authen. si qua mulier. C. de sacro. sanct. eccles. Auth. nunc autem C. de Epis. & cler.
d c. prælatũ 19. q. 4.
e Navar. vbi sup. n. 45.
f ca. 2. de testam.
g Naua. vbi sup. n. 22.
h Trulus li. 1. de ord. ca-no-reg c. 22
i Nau. vbi sup.
K c. consuluisti. 2. q. 4. c. 2. de trãslat. prælat.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosus professus possit de licẽtia sui prælati irritare, aut alterare testamentum ab eo ante professionem factum.

RESpondeo dicendo, quod sententia est Panormitani a contra Bartolũ & alios citatos à Decio quicquid ipse vacillet sub finẽ quòd monachus non potest post professionẽ factam reuocare aut alterare testamentũ ante illam factum. Quod probat b Nauarrus ex quadam Authentica, c in qua nõ cõceditur patri professo ꝙ si liberos nõ habeat quòd possit facere aliquã distributionem, nec per consequens possit facere aliã à distributione ibi cõtenta si liberos habeat, probat etiã, quia mirabile esset ꝙ liberos habẽs possit facere præfatã dispositionem, tum

a Panor. in c. in præsentia de probat. Bart. in Auth. si qua mulier, Decius in d. ca. in præsent. num. 63.
b Nau. in ca. non. dicatis nu. 53.
c Auth. si qua mulier.

d l. 1. ff. de testam.

tum etiam quia regula d est generalis, quod non possit reuocare testamentum, qui non potest illud facere, & certum est, vt patet ex dictis in articulo superiori quod monachus non possit facere testamentum. Et licet vir alioquin doctus tenere tētauerit, quod neq; declaratione suæ voluntatis in prædicto testamēto post professionē possit facere, cūm dicta Authē. solū illi distributio cōcedatur casu quo ipse professus liberos in mūdo reliquerit & illud ꝙ nō cōceditur cēseatur negatū, ego tamē huic opinioni nūquā potui adhærere, nā si lite mota super verbis dubijs testatoris, valet testimoniū aliquorū affirmātiū volūtatem defuncti prout ab ipso viuo, quando faciebat testamentū audierunt, ego nō video cur nō possit valere testimonium ipsiusmet testatoris professi declarātis intētionē suæ vltimæ voluntatis, si enim secundum leges canonicas & imperiales ad principem est recurrendum, vt intentionem suæ legis nobis pandat declarationemq; proponat, prout in primo e Tomo latè probauimus, cur ad testatorem viuum naturaliter licet ciuiliter per professionem mortuum debet prohiberi recursus, vt dubiam suam vltimam volūtatem explicet, quam impleri ad modum legis in suo testamento f mandauit? Nec obstat quod in præfato casu speciali solum professo concedatur distributio inter liberos & per consequens videtur negari declaratio, nam respondetur negando consequens, cum declaratio non sit à iure prohibita ipsi professo, sicut est prohibita distributio, vnde cum non sit iure prohibita declaratio nō est necessariū quod cōcedatur. Quod cōfirmatur, nā professus regularis potest protestando se non facere testamentū, neq; vllatenus disponere rogare simpliciter suū prælatū vel conuentum, vt pro sua libera volūtate illud, aut illud pietatis opus illi aut illi faciat, cū hoc non sit disponere neq; distribuere, sed tantū ad pie disponendū verbo piè rogare, & exhortari quod cuilibet religioso etiā Frāciscano, licet, quia misericordia est virtus etiā pauperibus cōmunis, quę resolutio est vera & Petrus g Cenetus, ait cā vidisse practicari à religiosis canonicis regularibus iam defunctis, & similiter in Metropolitana Cæsaraugustana, quæ est etiam canonicorum regularium Diui Augustini, ait idem seruari audisse à tempore immemoriali. Confirmatur denique ex dicendis infra hac quæstione articulo finali.

e to. 1. q. 11. art. 1.

f infra ar. fi.

g Cenetus collecta 124. ad decret. in fin. Pag. 290.

ARTICVLVS IIII.

An monachus factus episcopus possit sine dispensatione condere testamentum ac bonis acquisitis sine intuitu ecclesiæ.

RESpondeo dicendo, a D. Thomam & Sotum, cum alijs tenere partem negatiuam, quam communem testatur Couarruuias. Cuius opinionis non aliud assignatur fundamētum, nisi quia monachus factus Episcopus non absoluitur à voto paupertatis. At multa sunt quæ oppositam sententiā videntur probare veriorem, quia nulla adducitur decretalis, quod monachus factus episcopus non possit facere testamentum de prędictis bonis: ergo testari potest de his. Nec obstat votū paupertatis, quia ab eo absoluitur vt cōstat ex quodā decreto, b in quo dicitur ꝙ cōsecratio absoluit monachū episcopū à iugo regulę monasticę, vt possit esse legitimus hæres, sed talis nō potest esse si nō habeat dominiū neque proprietatē, ergo est à voto paupertatis absolutus. At hoc argumentū nihil cōtra nos facit: nam monachus factus episcopus soluitur à regula monastica quatenus contraria est dignitati episcopali, & nō quatenus est cōueniens, & nō est cōtrariū dignitati episcopali votū paupertatis & sic adhuc non potest testari, cum adhuc quoad paupertatē maneat monachus, prout tradit in additionibus ad Speculatorē. c Nec obstat prædictū decretū, intelligendū enim est quod monachus quē electio canonica à iugo regulę monasticę absoluit fit absolutus ab onere & labore monasterij: & ideo ieiunare sexta feria secundū regulā monasterij, vigilijs interesse non tenetur, propter quod nō dicit decretū ipsum plenè esse absolutum per episcopatū, & esse legitimū hæredē absolutè, sed dicit quod sacra ordinatio de monacho episcopū fecit, & velut legitimus hęres paternā sibi hæreditatē postea iure vendicandi potestatē habet. Et notandum quod nō dicit legitimus hæres absolutè, sed velut legitimus hæres, quibus verbis vult, significare quod ipse nō sit legitimus hęres sibi hęreditatē acquirēdo sicut alij legitimi hæredes sibi immmediatè acquirunt, sed quod ipse iā solutus à iugo monasterij licet sit frater minor de obseruātia iā velut legitimus hęres iugo Episcopatus astrictus ipsam hæreditatem illi ecclesiæ, cuius est sponsus acquirat

a D. Th. 2. 2. q. 185. art. 7 ad. 3. Sot. li. 10 de iu. q. 5. art. 7. Couar. in. ca. 1. de testam. n. 18. in. fin.

b c. statutum 18. q. 1.

c Speculat. tit. de stat. mona. q. 1.

velut bona acquisita post Episcopatum ipsimet ecclesiæ non monasterio cuius erat professus acquirit, ita explicat Rebufus. d Vnde bona Episcopi monachi intestati acquisita ante consecrationem, vel confirmationem monasterio debent obuenire, acquisita vero post, suæ Ecclesiæ obuenient, si vero fuerit Episcopus titularis sua bona pertinent ad monasterium, prout ait Sotus. e

d Rebufus in 1. respons. in cipient an monachus factus Episcopus.
e Sotus. vbi sup ad 3.
a Decius cõsil 512.
b Soc. in. consil. 89. à nu. 34. li. 1. Tiraquel. in l. boues. §. hoc sermone in prin n. 118. de verbo signifi. Couar. in c. cũ in officijs n. 8. de testam. Barbosa in l. diuortio. 8. §. quod in anno. ff. solut. matri. n. 19.
c c. non potest. §. 1. de prebend. li. 6. Hippolyt. in rub. de fideiuss. n. 88.
d Oldra. cõs. 229 n. 1. Paris. cõsi. 145. n. 14. lib. 4.
e Gabriel. cõsil. 83. à n. 27
f Nauar. de red. eccles. q. 3. à n. 23. & in apolog. de redi. 3 q. monast. 9. à n. 1. Peralt. in. l. si quis in prin. n. 94. de leg. 3. Tellus. in. l. 4. Tauri. à n. 5. Ferret. consi. 13. in. princ.
g d. l. bones. §. hoc sermone de verbo. signifi.
h l. plenũ. §. Equitij de vsu & habit.
i Bald. in. ca. 1. in prin. n. 21. de pace Constan.

ARTICVLVS V.

Vtrum facultas testandi data à Papa monacho Episcopo intelligatur pro prima vice.

RESpondeo dicendo, quod Decius a tenuit concessionem Sũmi Pontificis factã Cardinali vel Episcopo ad testãdum pro prima vice esse intelligendam ita vt si primum reuocet testamentum & faciat secundum, primum debeat præualere, quia secundum quasi ex defectu potestatis & licẽtiæ valere non potest, quam sententiã sequitur Socinus b Iunior, Tiraquelus, Couarruuias & alij relati à doctissimo Lusitano Barbosa, quorũ doctorum ratio est quia in materia odiosa siue restringibili semper dispositio restringitur ad primã vicem & primum actum, vt dicitur in iure c & tradit Hippolytus. Vnde gratia expectatiua acceptatione primi beneficij consumitur, vt tenent Oldradus d & Parisius.

Sed prædictorum opinionem reprobat e Hieronymus Gabriel asserens se bis contrarium consuluisse, & quod ita iudicaret, nullumque esse virum alicuius iudicij, qui negare posit quod concedens & impetrans intellexerunt de eo testamento, cum quo impetrans decedere vellet, & vltra eũ etiã contra prædictos tenet Nauarrus, f & idem latè respõdentes rationibus Decij probãt Telles Ferdinandus Peralta & Æmilius Ferretus.

Nec obstat argumentum in contrariũ adductum ex quadam lege g nam debet limitari quando agitur de actu suaptenatura reuocabili; cum enim verba debeãt intelligi iuxta naturam actus ad quem referuntur, vt est notum in iure h quãdo dispositio & dispensatio refertur ad actum reuocabilem debet ipsa dispositio & dispensatio intelligi iuxta illius naturam & sic quod per primũ actũ non videatur dispositio consummata & sortiri effectum, ita expressè tenet Baldus. i

Item illud procedit in materia nimis odiosa atque ob id strictissimè interpretanda, facultas autem testandi ad pia sicut conceditur Episcopis non debet censeri nimis odiosa, vt aduertit Nauarrus. k Ex quibus colligitur, quod Episcopus factus monachus licet non sit solutus à iugo paupertatis, cum tamen hæreditatem post episcopatum ipsi deuolutam acquirat ecclesiæ, cuius est Episcopus, si ipsi fuerit concessa facultas ad testandum pro causa pia dispensatio huiusmodi facultatis in primo actu minimè finietur nõ obstante dicto paupertatis voto cum dictum votum nihil addat quominus dispositio dispensationis secundum naturam rei concessæ explicetur, sicut explicatur in alijs Episcopis qui aliqua religione nunquã fuerũt professi.

k Nau. d. q. 3 n. 24.

ARTICVLVS VI.

Vtrum licentia data Episcopis qui fuerunt monachi ad testandum extinguatur morte papæ concedentis re integra.

RESpondeo dicendo D. a Thomam dicere quod religiosus etiã si fiat Episcopus nullo modo testari potest, quia sola dispensatio rerũ ecclesiasticarum ei cõmittitur, quæ finitur morte ex qua testamẽtum incipit valere, si autẽ ex cõcessione Papæ faciat nõ intelligitur de proprio facere testamentũ, sed autoritate apostolica intelligitur ampliata potestas suæ dispensationis, vt posit valere post mortẽ. Ex qua doctrina colligitur, quod facultas ad testandum facta præfato Episcopo cõtinet gratiã, & per consequens gratiã morte dantis non expirare, vt tradunt iura, b & in casu notabiliter tenet glossa, per quam rationẽ in specie proposita hãc sententiã tenet Federicus, c cum quo transit Porcius, & comprobant Æmilius Ferretus, & Bursatus.

Nec obstat, quod dicta gratia & concessio sit odiosa, & quod per consequens debet censeri extincta morte concedentis iuxta glossam quandam communiter receptam probatam à Couarruuias: nam respondetur prout responsum est in articulo superiori quod scilicet facultas ad testandum facta Episcopo ad pia nõ est odiosa & ex sua natura actus ad quem dicta facultas ordinatur est reuocabilis.

a D. Tho. 2. 2. 180. ar. 5.
b cap. super gratia de off. deleg. li 6 c. si cui nulla de præbend. lib. 6. glo. in cleri. dudũ. §. statuimus v. concesserunt. de sepult.
c Federic. cõsil. 71. Porcius. cõs. 157 Ferret. consil. 11. Bursatus. consi. 30 in princi. & n. 54. li. 1. & cõsi. 178. n. 1. l. b. 2.

ARTI-

ARTICVLVS VII.

Vtrum professi in ordinibus militaribus possint testari.

a Nau. in. c. non dicatis. n. 56. & in. c. fin. 16 q. 1. in. 3. q. n. 31. monit. 11. 12 & 13.

RESpondeo dicendo doctissimum Nauarrum a tenere cõmendatarios coniugatos quales sunt in regno Castellæ D. Iacobi, Alcãtaræ, in regno vero Lusitano, cõmẽdatarij Christi D. Iacobi, & Auis etiam prout hodie viuunt & profitentur nõ habere dominium rerum etiam patrimonialium, aut earum quas sua industria acquirũt, sed pertinere ad suas militares religiones, quarum sunt cõmendatarij professi. Hinc vlterius affirmat secluso priuilegio, licet inter liberos distribuere possint portionem legitimam quæ illis contingit, modo ea bona acquisita fuerint ante professionem, non tamen posse iuxta quandam Authenticam b. distribuere inter liberos ea bona quæ post professionẽ pertinere ad eos cœperint, ac proinde neque de illis instituere maioratũ, aut testari. Cuius grauissimi viri præcipuũ argumentum est quòd dicti commendatarij sunt vere religiosi, ac proinde incapaces dominij alicuius rei, refertque cõstitutionem quandam Pij V. qua cõmendatarijs omnibus aufertur potestas testandi per priuilegia facultatesque alias cõcessas. Quare vult eos hodie etiam si liberos habeant non aliter testari posse, neque alia bona eis posse relinquere quam alij religiosi.

b Auth. si qua mulier C de sacro. sanct. Eccles.

c Molina. 33 tracta. 2. disput. 14. col. 672.

d Molin. li. 2 de primogenit. c. 9. numero. 69.

Hanc opinionem dicit pater c Molina Societatis Iesu esse rigidam admodum, & improbabilem, vt bene alter Molina d annotauit. Ait enim quod ita sunt religiosi, vt tamen perfectè & integrè non sint tales cũ & castitatis votum quidam eorum omnino habeant dispensatum, nempe cõmendatarij Christi in regno Lusitano, qui neque cõiugalem castitatem vouent. Cæteri vero magna ex parte eo quod solam voueant castitatem coniugalem, similiter paupertatem & obedientiam totamque regulam, ita habent dispensatam, vt coniugatis degentibus in seculo extra monasterij claustra alentibus liberos, splendidamque, prout decet familiam accommodata sunt. Contrariumque eo ipso quo hæc omnia illis permittuntur esse omnino irrationabile, moraliterque seruatu impossibile.

Nec vero ita cum commendatarijs, qui hodie viuunt est in voto castitatis & cæteris dispensatum quasi prius se astrinxerint ad integram castitatem, paupertatem & obedientiam, qualem qui erant à principio institutionis huiusmodi ordinum profitebantur, & per dispẽsationẽ liceant eis quæ illis alijs, tunc non licebant, sed quia concessum est eiusmodi ordinibus nõ aliam castitatem paupertatem & obedientiam in eis profiteri quam consuetum hodie ab eisdem seruari. Et quãuis quoad obedientiam & paupertatem forma professionis nõnullorum horũ ordinum aliquid plus præseferant, quam à multis annis seruetur non plus tamen à superioribus hodie exigitur, quam quod seruari est consuetum, vsusque & consuetudo tot annorum obtinuisse præscripsisseque videtur, vt non aliter illa obligent promittivè intelligantur quam consuetudine â tot annis seruari consueuerunt, præsertim cum multi eorum, aut ferè omnes nequaquam profiterentur si ad aliam vitæ rationem, quam hodie seruari consuetam tenerentur maximè illi qui solum ob habitum honoris gratia cum exigua admodum, aut nulla pensione à Rege soluenda profitentur. Itaque hodie commendæ & habitus præmia militum effecta sunt, cum admodum religionis onere, & sic arbitratur pater Molina e quod commendatarij de quibus est sermo dominium habent bonorum patrimonialium necnon eorum quæ sua industria acquirunt quin & fructuum commendatarum eo ipso quod eos percipiunt possesionem que eorum acquirunt posseque de his omnibus nõ secus testari, instituereque maioratus ac ceteri seculares, vt priuilegijs consuetudineque antiqua â multis annis facere consueuerunt. Confirmarique hoc potest praxi Regni Lusitani, quoniam â multis annis non gaudent priuilegio fori quoad hæc omnia quasi dominium eorum ad ipsos non vero ad monasterium pertineat, ea que de causa respondere cogũtur apud iudicem secularem.

e Molina. in d. 22.

Ad constitutionem autem Pij Quinti respondet Molina non esse intelligendam de his commendatarijs coniugatis, de quibus loquimur, qui prout postulat eorum status antiqua consuetudine dominiũ habent suorum bonorum potestatemque omnino testãdi. Imo addit quod forte Sũmus Põtifex nõ posset ab eis auferre potestatẽ testandi de rebus patrimonialibus & sua industria acquisitis,

sitis, cum nunquam sua professione intenderint abdicare à se dominium horum bonorum, & transferre illud in monasterium idq; habeat vsus & consuetudo; neque pro elemento habitus pensionis, aut cõmendæ idefficerent. Intelligendũ igitur erit in comēdatarijs Diui Ioannis, & in alijs aliorum regnorum, tam virorum quam mulierum de quibus constat eos dominos non esse suorum bonorum, vique suæ professionis testari posse secluso priuilegio sedis apostolicæ, & ait Molina vsque in hanc diem receptam non esse in Hispanijs prædictam constitutionem præsertim quoad cõmendatarios, de quibus loquimur cum omnes absque vllo scrupulo testentur, vt ante testabantur.

Respondetur deinde quod Pius V. nõ reuocat simpliciter potestatē testandi, sed eã tantũ quæ dimanabat à priuilegijs apostolicis, quare facultas testandi, quam prædicti milites habent ex consuetudine & ratione suarum constitutionũ non fuit à Pio V. ablata, vt constat ex præfata constitutione: quare sicut magister ordinis potest dispensare in alijs obseruantijs regularibus cũ commēdatarijs, ita in factione testamenti, sed pro maiori conscientiæ puritate impetratũ est à Gregorio XIII. vt prædicti milites secundum priuilegia apostolica & consuetudinē antiquam possint testari non obstante dicta Pij V. constitutione.

Gregorius XIII. ad perpetuam rei memoriam.

Romani Pontificis prouidentiæ & benignitatis proprium est vbi æquitas suadet, ac catholicorum Regum vota exposcunt, quæ generaliter à prædecessoribus suis statuta sunt moderari, illaque interdum tollere, quæ facultatem testandi & disponendi de bonis quæ sub regulari habitu militiarum degentes personę possident adimunt. Licet enim fœlicis record. Pius Quintus prędecessor noster per suam perpetuo valituram constitutionem inter alia omnes & quascumque licentias & facultates testandi, & alias quomodolibet disponendi, & ad certam & quantumuis modicam summam & quantitatem de rebus fructibus & bonis immobilibus, mobilibus & se mouentibus inter alios ad magistros priores præceptores, milites fratres & personas militiarum & hospitalium, videlicet Sancti Iacobi de Spatha de Calatraua & Alcantara militiarum Hispaniarum ratione præceptoriarum hospitalium & beneficiorum Ecclesiasticorum etiam seculariũ, & aliorũ ordinum regularium, ac pensionum, ac fructuum quorumcunque prouenientium, necnon facta vsque tunc non tamen effectum sortita vigore licentiarum & facultatum prædictarum testamenta & alias dispositiones huiusmodi etiam per easdem literas & facultates disponeretur quòd dimidia, vel alia pars rerum & bonorum prædictorum Militijs, hospitalibus, domibus & locis, vnde illa prouenirent vel alijs pijs locis relinquerentur, reuocauerit & aboleuerit decernens testamenta, donationes & alias dispositiones, quæ prætextu priuilegiorum facultatum dispensationum & indultorum prædictorum sic reuocatorum, ac contra dictarum literarum tenorem perquæcunque etiam apostolica authoritate fieri vel factas prosequi contigerit, tanquam subreptitie extortas nullius prorsus roboris, vel momenti esse nec per eas ius aut titulum etiam coloratum cuique acquiri posse, & alias

prout

proüt in eiusdem prædecessoris nostri literis latius explicatur. Nihilominus charissimus in Christo filius noster Philippus Hispaniarum Rex Catholicus Sancti Iacobi de Spatha, Calatraua & Alcantaræ militiarum perpetuus administrator Apostolica authoritate deputatus animaduertens plerosque ex militibus militiarum prædictarum pro fide catholica tuenda & conseruanda arma induere, & ei rei plerumque perpetuam operam (vt veros Christi athletas decet) nauare alios vero grauibus negotijs pertractandis esse distentos, & ex earumdem militiarum stabilimentis, aut etiam Apostolicis indultis libere vxores ducere posse, & in habitu militari quãdam religiosorum imaginem referre; nihilque hominibus præsertim militibus prædictis gratius euenire posse intelligens, quam vt libera eis sit de bonis, quæ viuentes possident, tam in vltima voluntate (quando amplius velle non possunt) quam alias disponendi tributa potestas. Propterea nobis humiliter supplicari fecistis, vt ex consueta Sedis Apostolicæ benignitate opportuné circa præmissa prouidere dignaremur. Nos igitur commodis militum militiarum prædictarum, quibus idem Philippus Rex pręest consulere, ac Philippi Regis voluntati hac in parte satisfacere volentes constitutionisque prędictæ seriem, ac si de verbo ad verbum insereretur præsentibus pro expressa habentes, illam necnon illius omnes effectus quoad hoc vt S. Iacobi de Spatha, de Alcãtara & Calatraua prioribus præceptoribus, & alijs ipsarum militiarum obtinentibus beneficia, & quouis nomine nuncupatis militibus quęcunque licentia & facultates testandi, & alias quomodolibet disponendi de rebus, fructibus & rebus immobilibus, mobilibus & se mouentibus, vt præfertur suffragentur, eædemque licentiæ & facultates in posterum valeant, ac perpetuam roboris firmitatem obtineant; suosque effectus plene sortiantur penitus & omnino Apostolica autoritate tenore præsentium tollimus & abolemus. Necnon testamentas & alias dispositiones in vim licentiarum, facultatum, & consuetudinum prædictarum iam condita disposita & ordinata, quæ prædicta edita constitutione iuxta testatoris vel disponentis voluntatem effectum minimè sortiri potuerunt; & quorum causa adhuc integra est, vt medio hoc tempore nihil noui acciderit aduersus eiusdem constitutionis dispositionem, omniaque & singula, quæ in ea continentur in eum, in quem antequam dicti prædecessoris constitutio prædicta edita fuisset quomodolibet erant, statum restituimus reponimus & plenariè reintegramus, suosque plenarios & integros effectus impedimentis omnibus sublatis, quæ ex dicta constitutione prouenerunt sortiri debere volumus statuimus & ordinamus, omnesq; & singulos eorundẽ triũ militiarum militibus præsentibus &

futuris testandi, & alias disponendi de bonis prædictis concessas facultates & consuetudines pro potiori cautela approbamus, & firmamus illisque perpetuæ & inuiolabilis firmitatis robur adijcimus, sicque in præmissis omnibus & singulis per quoscunq; iudices ordinarios earundem militiarum & delegatos, & quoscunque alios etiam causarũ palatij apostolici auditores & S.R.E. Cardinales (sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate, & autoritate) vbique iudicari & diffiniri debere, irritũq; & inane si secus super his à quoquam quauis autoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari decernimus. Non obstantibus præmissis, alijsque constitutionibus & ordinationibus apostolicis tam per dictum quam per quoscũque alios Romanos Pontif. prædecessores nostros, ac nos sub quibuscunque tenoribus ac formis ac cum quibusuis etiã derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus & insolitis clausulis irritantibusque & alijs decretis etiam motu proprio, & certa scientia ac de apostolicæ potestatis plenitudine concessis etiam iteratis vicibus approbatis. Quibus omnibus etiam si de eis, eorumque totis tenoribus specialibus specifica & indiuidua mentio, aut quauis alia expressio exhibenda esset illorum tenores præsentibus pro expressis & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus contrarijs quibuscunque, &c. Datum Romæ apud Diuum Petrum die sexta Octobris M. D. LXXVI. Pontificatus nostri anno quarto. Cæ. Glorierius.

Ex qua concessione colligitur, quod omnia priuilegia quæ circa modum testandi habebant fratres prædictarum militiarum sunt in suum pristinum statum restituta, ac si constitutio præfata Pij Quinti edita non fuisset. Videamus igitur, vt nihil remaneat intactum quid ipsis à sede apostolica sit concessum. Circa quod recurrat lector ad stabilimenta prædictorum militum & fratrum. Pro ordine autem Diui Iacobi de Spatha referam in præsentiarum cõstitutionem Clementis VII.

Clemens VII. Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriã.

Ex apostolicæ benignitatis officio cunctorum fidelium præsertim sub religionis habitu Domino militantium circa dispositionem bonorum, quæ viuentes possident honestis desiderijs quantum cum Domino possumus libenter annuamus. Sanè charissimus in Christo filius Carolus Romanorum Imperator semper Augustus, qui etiam Castellæ & Legionis ac Aragoniæ Rex, & militiæ Sancti Iacobi de Spatha sub regula Sancti Augustini canonicorum regularium perpetuus administrator in spiritualibus & temporalibus per sedem apostolicam deputatus existit, suo ac dictorum filiorum de Vcles Conchensis diœcesis, & S. Marci Legionis prioratuũ priorũ, necnon fratrum eiusdem militiæ nomine nobis nuper exposuit quod licet iuxta statuta & stabilimẽta dictæ militiæ, ac illi concessa priuilegia & indulta apostolica præceptores & fratres milites eiusdẽ militiæ de bonis

nis sibi à Deo collatis, ac propria cuiuslibet ipsorũ industria tam præceptoris quam ex parochialibus ecclesijs capellanis & alijs beneficijs ipsius militiæ acquisitis certis modo & forma in illis expressis de licentia magistri eiusdem militiæ, siue suorum superiorum testari & de illis disponere possint tãtum cum fratres clerici non conuentuales, seu pro conuentualibus non deseruientes dictæ militiæ forsan in ipsis statutis, & stabilimentis, ac priuilegijs & indultis expresse non nominentur, ipsi fratres clerici non conuentuales, seu pro conuentualibus non deseruientes dubitantes, se eisdem statutis, & stabilimentis, ac priuilegijs & indultis gaudere posse in capitulo generali præfatæ militiæ in oppido Vallisoleti Palentinæ diœcesis nouissimè celebrato eidem Carolo Imperatori, & administratori, tunc in Imperatorem electo humiliter supplicarunt, vt liceret eis à Sede Apostolica licentiam & facultatem de bonis sibi à Deo collatis, & sua industria acquisitis testandi Imperatori & præfatus Carolus Imperator administrator habita desuper cum prioribus dictę militię, & alijs eiusdẽ consiliarijs matura deliberatione eisdẽ fratribus clericis non conuentualibus seu pro conuentualibus non deseruientibus sub conditionibus, ac modo & forma infra scriptis à dicta Sede Apostolica facultatem testandi huiusmodi petendi & obtinendi facultatem concessit. Quare dictus Carolus Imperator suo, ac priorum, ac fratrum militię huiusmodi nominibus prædictorum nobis humiliter supplicauit, vt eisdem fratribus clericis non conuentualibus, seu pro conuentualibus non deseruientibus de bonis suis, vt præfertur testandi licentiam concedere, ac alias in præmissis opportunè prouidere & de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur priores & fratres clericos non conuentuales, seu pro conuentualibus non deseruientibus præfatos, ac eorum singulos, quibusuis excommunicationis, &c. huiusmodi supplicationibus inclinati de Vcles & Sancti Marci prioratuum prædictorum prioribus, nunc & pro tempore existentibus, & cuilibet eorum, vt de consilio alicuius ex antianis Monasterij, in quo dicti fratres clerici non conuentuales, seu pro conuentualibus non deseruientes professionem emiserint eisdem fratribus clericis nõ conuentualibus, seu pro conuentualibus non deseruientibus licentiam & facultatem, de quibuscumque bonis per eos, tam ratione prioratuum, quam aliorum beneficiorum quorumcumque pariterq́ secularium, aut aliorum, quam dictæ militiæ ordinum, quã alias vndecunquẽ sua industria licitè acquisitis testandi, & de illis disponendi, sic tamen, quod quilibet ex eisdẽ fratribus non conuentualibus, seu pro conuentualibus non deseruientibus vniuersorum bonorum, iurium actionũ, & pertinentiarum suorum singulis annis alteri de Vcles, & Sancti Marci prioribus, pro tempore existentibus inuentarium dare teneantur, necnõ quod licentia huiusmodi testandi, per eosdem priores concedenda per triennium, &

non vltra duret, quo elapso ipsi fratres clerici non conuentuales, seu pro cō uentualibus non deseruientes licētiā huiusmodi de nouo repetere singulis triennijs teneantur. Et si ex negligētiā seu malitia fratres ipsi clerici non cōuentuales, seu pro conuentualibus non deseruientes inuentariū bonorum suorum, vt præfertur dictis prioribus dare neglexerint, aut recusauerint licentia huiusmodi per eos obtenta, ac inde sequuta nullius sint roboris, vel momēti, neque in aliquo suffragentur, quodq; dictis fratribus clericis non conuentualibus, seu pro conuentualibus non deseruientibus obtenta licentia huiusmodi in omnibus, & per omnia succedere debeat, prout hactenus succedere consueuit, & quod ipsi fratres clerici non conuentuales, seu pro conuentualibus non deseruientes (licentia huiusmodi per eos obtenta) in suis testamentis codicillis, seu vltimis voluntatibus, á quibusuis dispositionibus per eos de bonis suis pro tempore factis & conditis, ac faciendis & condendis, quintam partem omnium & singulorum bonorum iurium & actionum suarum deductis debitis & oneribus conuentui Monasterij, in quo professionem fecerint reliquas veró partes bonorum huiusmodi, quibusuis personis sibi gratis & acceptis, non tamen filijs seu nepotibus ex damnato coitu procreatis, neque adulteris siue inhonestis, aut quarum conuersatio á iure sit eis prohibita mulieribus relinquere possint, & valeāt concedendi & elargiendi plenam & liberam authoritatem Apostolico tenore præsentium cum adhoc præfati Caroli Imperatoris & administratoris expressus accedat assensus authoritatem & facultatem concedimus. Decernentes priores præfatos fratribus, pro conuentualibus, tam in de Vcles & Sancti Marci huiusmodi, quam Sancti Iacobi de Spatha Hispalensis, & Beatæ Mariæ de Tudia, ac de villar de Donas, & Sancti Monij de Vega, ac aliorum conuentuum dictæ militię, siue præsentibus & residentibus, siue absentibus licentiam huiusmodi cō cedere nullo modo posse. Et sic per quoscumque iudices, &c. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac dictæ militiæ iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis stabilimentis, vsibus, & naturis cæterisque contrarijs quibuscumque, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ MD.XXXI.XVIII. Calen. Ianuarias Pontificatus nostri anno nono.

Ioan. Fauoreianus.

Hen. de Buseyo.

Quo priuilegio gaudent milites & fratres ordinis de Auis in Regnis Lusitaniæ, ex concessione Gregorij XIII, cuius tenor sequitur.

GREGORIVS XIII.

AD perpetuam rei memoriam, ex Apostolicæ sedis, in qua meritis licet insufficientibus diuina disponente cle-

clementia constituti sumus, benignitate procedit, vt super eis, quæ personis sub regulari habitu contra Christi nominis æmulos pro orthodoxæ fidei ampliatione, & conseruatione continue militantibus, per eiusdem sedis clementiã circunspectam, pro tempore concessa reperiuntur, an ad alias eiusdem professionis extendantur personas ambiguitatis scrupulos, pro tempore exercentes declarationis nostræ ministerio dilucidemus, ac in his officij nostri partes fauorabiliter impartiamur. Sane charissimus in Christo filius noster Sebastianus Portugaliæ & Algarbiorum Rex illustris, qui militiarum Sancti Iacobi de Spatha, Sancti Augustini, & de Auis Cistercienfis ordinum Regni Portugaliæ magnus magister, seu perpetuus administrator per sedem Apostolicã deputatus existit, tam suo, quam dilectorum filiorum magistrorum, Conuentus, Priorum, Commendatorum, Præceptorum, fratrũ militum, & aliorum religiosorum, ac personarum militiarũ prædictarum nominibus nobis nuper exponi fecit, quod licet ex diuersis Romanorum Pontificum, & præsertim felicis recordationis Nicolai Quinti, & Iulij Secundi, & Pauli Tertij prædecessorum nostrorum priuilegijs, & concessionibus prædictæ militiæ in eodem regno aduersus Mauros, aliosque fidei Catholicæ hostes antiquitus, per sedem prædictam institutæ salubriter, illarũque tunc, & pro tempore existentis magistri, seu administratores Conuentus Priores Commendatores, Præceptores fratres, & milites, eorumq; singuli, nec non personæ & loca domus, ac Ecclesiæ militiarum earundem perpetuis futuris temporibus omnibus, & singulis priuilegijs, prærogatiuis, concessionibus indultis, libertatibus, conseruatorijs, indulgentijs, exeptionibus, honoribus literis apostolicis, & alijs gratijs magistris, seu administratoribus conuentibus Prioribus, Commendatarijs, præceptoribus fratribus, & militibus eiusdem Sancti Iacobi, & de Calatraua, ac de Alcantara militiarum in Castellæ, & Legionis regnis institutarum in genere quouis modo ab ipsis Romanis Põtificibus, & sede prædicta concessis, & in posterum concedendis, ac quibus illi vtebantur, potiebantur, & gaudebant, ac vti, potiri & gaudere possent quomodolibet in futurum vti potiri & gaudere, ac si eis in genere cõcessa fuissent & loco iudicum in literis apostolicis Regnorũ Castellæ, & Legionis militijs huiusmodi, pro tẽpore cõcessis deputatorũ alios iudices in dignitate tamen Ecclesiastica similiter constitutos in dicto Regno Portugaliæ, qui eandem potestatem haberent, quã iudices in eisdem literis deputati habebant, seu habere possent quomodolibet in futurum deputare libere, & licite possint, & valeant, nihilominus ac nimium forsan scrupulosis locorum ordinarijs eiusdem Regni Portugaliæ certis prætensionibus dubitari contingit, an literæ per piæ memoriæ Pium Pãpã Quintum, etiam prædecessorem nostrum sub Dat. videlicet quinto idus Ianuarij Pontificatus sui, anno primo procurante Christianissimo filio Phi-

Philippo Rege Catholico, qui militiarum in Castellæ, & legionis Regnis institutarũ huiusmodi perpetuus administrator per eandem sedem deputatus existit, concessæ priuilegiorum indultorum conseruatoriarum, & aliarum gratiarum, ipsis militijs Regnorum Castellæ & legionis concessorum prædictorum præseruatione & innouatione à militijs Regni Portugaliæ, & Sebastiano Regi, ac pro tempore existentibus magnis magistris conuentibus, prioribus, commendatoribus, præceptoribus, fratribus militibus personis Ecclesijs, domibus locis bonis possessionibus iuribus, & iurisdictionibus militiarũ Regni Portugaliæ huiusmodi suffragari, & illis gaudere possint, vel debeãt, & exinde effectus literarũ Pij prædecessoris huiusmodi, quo ad Regni Portugaliæ militias, illarumque singulas personas prædictas frequẽter impeditur, & retardatur militiaque Regni Portugaliæ, & illarũ personæ huiusmodi sæpe numero grauamina iniurias & incommoda sustinent in earum detrimentum, ac priuilegiorum, indultorum, & facultatum sibi concessarum locationem. Cum autẽ sicuti eadem petitio subiungebat Magistri conuentus priores, commendatarij, præceptores, fratres milites, & aliæ personæ eiusdẽ Sancti Iacobi de Spatha, siue in Legionis Castellæ, & Aragonum, siue in Portugaliæ & Algarbiorum Regnis constituti, siue eiusdem professionis existant, & sub eisdem regularibus institutis militent, neque alia inter eos differentia, quam quod in diuersis Regnis consistunt fore dignoscantur, ac præmissis in fauorem ipsius Militiæ de Spatha & de Auis in genere concessa appareãt & neutiquam conueniens videatur, vt Militiæ prædictæ, etiamsi in diuersis Regnis institutæ diuerso iure fulciri, aut inniti debeant, præsertim, quod illæ semper in omnibus, & per omnia per alios Romanos Pontifices, prædictos æquiparatæ fuerint ac propterea, idem Sebastianus Rex nominibus prædictis nobis humiliter supplicari fecerit, quatenus ambiguitatis prædictæ scrupulis antequam altius irrepant, ac iurgiorum & litigiorum materiam parturiant declarationis nostræ ministerio summouere & aliàs in præmissis opportunè prouidere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, qui prę ter cõmune debitũ, quo ex apostolatus officio cæteris fidelibus debitores existimus militias Regni Portugaliæ, illarũq; personas huiusmodi eo specialius paterna dilectione complectimur, quo pro tuitione prædictæ fidei, eiusque propagatione, atque præsidio contra immanissimos Christi nominis hostes, Mauros scilicet, & alias barbaras nationes, cũ proprij effusione cruoris, & vitæ periculo continue decertari facti euidentia cognoscimus, eundem Sebastianũ Regem, à quibusuis excommunicationis suspensionis, & interdicti, alijsque ecclesiasticis sentẽtijs censuris, à iure vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium dumtaxat consequẽdũ harum serie absoluendũ, & absolutum fore censentes huius-

huiusmodi supplicationibus inclinati eorundē Nicolai, Iulij & Pauli prædecessorum prædictorum vestigijs inhærentes, omnemque dubitationem in præmissis remouere volentes, necnon omnium & singulorum priuilegiorum concessionum, indultorum conseruatoriarum, & aliarum gratiarū, per quoscumque Romanos Pontifices prædecessores nostros, & sedem prædictam eisdē militijs, tam in Legionis, & Castellæ, quam Portugaliæ Regnis prædictis institutis, illorumque magnis magistris seu administatoribus, conuentibus, prioribus, commēdatoribus, præceptoribus, fratribus, militibus, & personis prædictis, ac desuper confectarum & dictarum Pij prædecessoris literarum tenores præsentibus, pro expressis habentes huiusmodi supplicationib⁹ inclinati omnia & singula priuilegia, prærogatiuas immunitates, exemptiones libertates facultates indulgentias, conseruatorias, indulta, & alias gratias militijs Castellæ, & Legionis Regnorū huiusmodi, ac prædicto Philippo Regi, & pro tempore existentibus administratoribus conuentibus, prioribus, commendatoribus, præceptoribus, fratribus militibus & alijs personis Ecclesijs domibus locis, bonis possessionibus iuribus iurisdictionibus militiarum Castellæ, & Legionis Regnis institutarū huiusmodi per quoscumque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos, & sedē eandem hactenus quomodolibet, tam in genere, quam in specie concessa, & in posterum concedenda eisdem modo, & forma, quibus concessa sunt, & in posterum concedentur ad militias Regni Portugaliæ, ac Sebastianū Regem & pro pro tempore existentes magnos magistros, seu administratores conuentus, priores commendatores, præceptores fratres milites personas, & Ecclesiasticas domos loca, bona possessiones iura iurisdictiones militiarum in Regno Portugaliæ institutarū huiusmodi extendi, & illa eis in omnibus & per omnia ac pariformiter, & æque principaliter absque vlla prorsus differentia, ac similitijs Regni Portugaliæ, & Sebastiano Regi, ac pro tempore existentibus magnis magistis, seu administratoribus, conuentibus, prioribus, commendatoribus, præceptoribus fratribus militibus, personis, & Ecclesijs, domibus locis, bonis, possessionibus iuribus iurisdictionibus militiarū Regni Portugalię huiusmodi specifice, & expresse cōcessa fuissent, & cōcederentur perpetuo suffragari, ac illis vti, potiri necnō loco iudicum in priuilegijs & alijs literis apostolicis Regnorum Castellæ, & Legionis militijs huiusmodi, pro tēpore concessis deputatorum dilectos filios capellanum maiorem prædicti Regis, & successorum Regum Portugaliæ Archidiaconos Doliuença Bracharen. & Eluoren. Ecclesiarum nunc, & pro tempore existent. in dicto Regno Portugaliæ, qui eādem potestatem habeant, quam iudices in eisdem literis & priuilegijs deputati habent, seu habere poterunt quomodolibet in futurū deputatos esse, ne desuper, per prædictos ordinarios, seu alios cuiuscunque status gradus conditionis, ordinis præemi-

eminentiæ & qualitatis existens, & cardinalatus honore fulgens molestari perturbari, vel inquietari posse, ipsasque militias Regni Portugaliæ, illarũque singulares personas in eodem statu, quo militiæ Regnorum Castellæ & Legionis, illarũq; personæ huiusmodi, quomodolibet existunt & pro tempore reperiuntur, & *perpetuo conseruari debere, & ita intentionis prædecessorũ prædictorum fuisse, & etiã nostræ esse, & perpetuo fore apostolica autoritate tenore præsentiũ decernimus & declaramus, & nihilominus, pro potiori cautela eadem omnia* & *singula priuilegia & prærogatiuas exemptiones facultates indulgentias conseruatorias indulta, & alias gratias eisdem modo & forma, quibus militijs Castellæ ac Legionis regnorum earumque superioribus, & personis huiusmodi, vt præfertur concessa sunt,* & *in posterum concedentur,* & *militias Regni Portugaliæ, illarumque superiores,* & *personas huiusmodi similiter perpetuo extendimus illorumque eis authoritate,* & *tenore prædictis, modo tamen* & *forma in literis Pij prædecessoris huiusmodi contentis concedimus* & *indulgemus, decernentes præsentes literas, nullo vnquam tempore de surreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ, vel quopiam alio defectu notari, vel impugnari posse, nec illas sub quibusuis similium, vel dissimilium gratiarum reuocationibus, suspensionibus modificationibus, limitationibus, derogationibus, aut alijs contrarijs dispositionibus comprehendi. Sicque per quoscumque iudices,* & *commissarios quauis authoritate fungentes, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales ac causarũ palatij apostolici auditores sublata eis,* & *eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi,* & *interpretandi facultate,* & *authoritate iudicari* & *diffiniri debere, ac ex nunc irritum & inane, si secus super his à quoquam quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca venerabili fratri Episcopo Ameri nen. & dilectis filijs Capellano maiori prędicti Sebastiani Regis moderno, & pro tempore existenti, ac Archidiacono Elboren. per apostolicã scripturã mãdamus quatenus ipsi, vel duo aut vnus eorum per se, vel alium seu alios præsentes literas, & in eis contenta quæcũque vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte prędicti Regis modern. & pro tempore existent. magni magistri seu administratoris conuentuum, priorum, commendatorum, præceptorum, fratrum militum personarum, Ecclesiarum, domorum, locorum bonorum, possessionum, iurium iurisdictionũ militię Regni Portugaliæ huius modi, seu alicuius eorum desuper requisiti fuerint solemniter publicationẽ eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistẽtes faciant authoritate nostra sliteras huiusmodi, & in eis cõtẽta, quęcumque firmiter obseruari, ac singulos, quos eædem literæ concernunt illis pacifice gaudere non permittãt eos desuper, per quoscumque quomodolibet indebite molestari, contradictores per censuram Ecclesiasticam appellatione*

tione postposita compescendo, Non obstant. constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac militiarũ prædicta rũiuramento confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus stabilimentis vsibus & naturis, necnon quibusuis declarationibus inhibitionibus, & decretis priuilegijs quoque indultis & literis apostolicis, sub quibuscumque tenoribus & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficatioribus & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & alijs decretis in genere, vel in specie, & motu proprio, & ex certa scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine, etiam consistorialiter, ac alias quomodolibet concessis approbatis, & innouatis. Quibus omnibus etiamsi de illis, eorumque totis tenoribus specialis specifica, & expressa, indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importan. mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma adhoc seruanda esset tenores huiusmodi, ac si de verbo adverbũ nihil penitus omisso, & forma in illis tradita obseruata inserti foret præsentibus pro sufficienter expressis, ac insertis haben. illis alias in suo robore per mansuris, hac vice dumtaxat specialiter expresse derogamus cæterisque contrarijs quibuscumque. Volumus autẽ, quod priuilegiorũ indultorum, & aliarum gratiarum præfatarum, ac etiam præsentium literarum trãsumptis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis plena, & integra, ac eadem fides prorsus adhibeatur in iudicio, & extra, quæ ipsis originalibus adhiberetur, si originaliter forent exhibita, vel ostensæ. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die VIII. Iunij M.D.LXX. Pontificatus nostri. Anno IIII.

Hæc concessio est sub sigillo authentico in conuentu de Auis. Circa prædicta videãtur stabilimenta prædictarum militiarum.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum oblati regulares possint testari.

REspondeO dicendo, quod oblati Ecclesijs secularibus, & oblati tantum Ecclesijs regularibus, siue vocentur conuersi siue non, possunt testari, nisi se & sua præsentia & futura Ecclesijs præfatis obtulerint, non quidem quia religiosi sunt, sed quia pia donatione se illa potestate priuauerunt, dixi non quidem quia religiosi sunt, nam si sunt religiosi non est dubium quod ex isto capite etiam testari prohibẽtur, cuiusmodi sunt in ordine Sancti Benedicti, concessum est enim congregationi Sancti Benedicti Vallisoletani, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo quinto à Gregorio Decimotertio, vt hi qui in præfata religione sub habitu donatorum tria emittunt vota paupertatis, scilicet castitatis, & obedientiæ sint verè religiosi, & votum solemne religionis emittere censeantur, prout habetur in libro priuilegiorum a dictæ congregationis impresso Vallisoleti, anno Domini M.DXCV. & quoad hos cessat illa quæstio agitata per Philippum Francum b an scilicet oblatus etiam si non sit verè conuersus possit testari, de qua aliqua tradit Nauarrus. c

a Priu. 93. pa 194.

b Francus. in Rub. de test. n. 13.

c Nau. in ca. non dicatis n. 43 in fin.

ARTI-

ARTICVLVS IX.

An si pater monasterium ingrediatur & professus sit nunquid aliquem ex filijs suis meliorare possit in tertia & quinta bonorum parte, vel de illis maioratum facere.

RESpondeo dicendo, quod Gregorius Lopez *a* hanc excitat quæstionem, & respondet, quod possit, modo monasterium instituat in parte monasterio ex illis bonis obuentura, subdens, quod pars illa monasterio competens erit quarta bonorum, ideoque filium etiam in tertia tantum parte meliorare non poterit, ne monasterio in sua parte quarta pater officiat, & ad hoc etiam confert Baldi *b* assertio dicentis, quod si Papa concessit monacho, quod de bonis paternis testari possit, quod verba ista Papæ secundum ius Canonicum debent intelligi ex quo iure pars sua monasterio reseruatur. Hæc tamen doctissimi & clarissimi viri assertio vera non est, imo ex eius assertione, quam statim affirmat, atque exhibet conuincitur dum tenet monasterio quintā partem competere filijs legitimis existentibus & ita ab eo recedit Molina. *c*

a Greg. in l. 17. vit. de ellos ti. 1. pa. 6.

b Bald. in l. si quando col. vlt. ver. exis. l. ge. C. de in offic. testam.

c Mol. de primog. li. 2. ca. 9. n. 57.

Quod limita & intellige quando inter filios pater disponit, secus si inter extraneos nisi de licentia Papæ testetur, vt ex Philippo Franco videri licet late hanc quæstionē prout atque parte examinante. Qui tandem concludit istam esse communem opinionē: plures etiam idem tenentes citat Couarruuias, *e* asserens hanc opinionem vsum christiani orbis recepisse.

d Fran. in ru. de test. n. 78. in 6.

e Coua in c. 2. testam. nu. 10. cum seq. & in ca. cum in offi. nu. 7. eod. ti.

Licentiam autem testandi à Papa monacho concessam non finitur in prima vice, iuxta ea quæ resoluta sunt supra.

f supra q hac q. ar. 4.

ARTICVLVS X.

Vtrum valeat testamentum, in quo instituitur frater minor regularis obseruantiæ.

RESpondeo dicendo esse irritum & rumpi testamentum, quando hæres in eo nō instituitur, vel si instituitur est tamen ipse hæres incapax, ex quo concludit Bartolus, *a* quod cum fratres Minores, secundū eorum regulam à iure approbatam & declaratam successionū non sint capaces, si ipsi fratres Minores sint instituti hæredes & nullum habeant substitutum, vel cohæredem testamentum nullum est, & hæreditas pertinet ad venientes ab intestato, si autem habet substitutum, vel cohæredem valet, & similiter, si cohæredē & ei accrescit portio fratrum vbi non est substitutus. Vtrum autem in foro conscientiæ talis substitutus, vel cohæres, aut veniens ab intestato possit in conscientia hæreditatem tenere, vide per eum ibi, quia videtur habere hanc maximam, & regulam, quod si talis potest esse certus, quod testator voluit dispositionem valere iure directo, id est testamenti tantum licitè eam tenet in conscientia, si verò sit certus, quod voluit valere etiam iure codicillorum & omnimodo, quo potest licitè eam non tenet, si vero remanet dubius, neque applicat animum suum ad aliquod prædictorum, sed manet in eo quod ius præsumit licite eā tenet, tamen quia vix reperiri potest, qui non velit manere omni modo quo melius potest tutius est non tenere, & Bartolum sequitur Syluester. *b*

a Bar. in tract. Minoric.

b Sylu testa. 1. n. 6.

ARTICVLVS XI.

An per professionem testamentum ante ingressum religionis factum rumpatur.

RESpondeo dicendo, quod magis communis est, quod si tempore testamenti monachus de professione cogitauit nō rumpatur, secus vero si de professione non cogitauit iuxta quandam Bartoli *a* distinctionem, quam Doctores magis communiter sequuntur, vt videri licet per Couarruuiam, *b* & per Franciscum Francum, & per Tiraquelum, & Molinam. Quod intelligunt vt rumpatur respectu partium, quæ ad monasterium erāt peruentura, & quod in dubio ex temporis interuallo colligi posset an professionem præmeditatus fuerit.

a Bart. in auth. si qua mulier C. de sacrosanct. Eccles.

b Cou. in ca. 2. de test. n. 5 Franc. in ru. de test. in 6. n. 67 & 69. Tiraq. in l. si vnquam. C. de reuoc. donat. v. susce. liberos n. 45. Moli. de primog. li. 1. ca. 9. n. 55. cum seq.

Et aduertendum quod si quis testetur ante religionis ingressum contemplatione tamen ipsius religionis cogitando de ingressu poterit testari, etiam non seruata solemnitate iuris communis, Ita Bartolus, *c* si enim hoc

c Bart. in auth. si qua mulier. n. 7. ver. ex hoc dico C. de sacr. Eccles. Decius consl. 31. n. 3

hoc permittitur militibus armatæ militiæ, multo magis permittendum est huic, qui de proximo accingendus est cœlesti militiæ & ait Iulius Clarus, *d* licet hæc opinio patiatur aliquam difficultatem, in practica tamen tenenda est propter Bartolum, & aliorum eam sequentium authoritatem.

d Clarus de testam. q. 28

ARTICVLVS XII.

Vtrum in testamentis possint testes deponere de verbis testantis.

REspondeo dicendo, quod non sufficit testem deponere de verbis testantis, & dicere, quod audiuit illa verba nisi simul dicat, quod vidit testatorem, & audiuit illa verba dicentem iuxta ea, quæ in legibus *a* imperialibus traduntur, vbi dicunt quod coram testatore debent testes sigillare vel signare testamentum alias non valeret. Bene tamen verum est, quod quædam glossa tenet contrarium, quæ teste Cæpola *c* cõmuniter reprobatur. Nec sufficit dicere, quod certè & clarè cognoscebat vocem testatoris, nam aut testator facit testamentũ in infirmitate, & cum infirmitate de facili posset mutari mens testatoris esset incertũ dictum testis, vel saltem posset esse incertũ quod iura in testamentis abhorrent, aut testator facit testamentum in salute, & etiam posset esse incertum, quantumcunque voce testatoris cognosceret clarè & apertè, cũ alius posset ibi supponi, qui fingat vocem testatoris & sic posset falli testis: ideo requiritur, quod etiã deponat de visu. Quod nota: vidi enim ego in illustrissimo conuentu S. Ioãnis Baptistæ oppidi De Estremoz patriæ meæ ædificato sumptibus & donatione Domini Ludouici Infantis Regnorum Portugaliæ filij illius celebratissimi Emanuelis Regis, in quo illustrissimæ & obseruantissimæ moniales nolebãt, vt virgo testari volẽs velum deponeret dicentes notario & testibus satis esse eius vocem audiri, etiãsi eius facies velo esset abscondita. Quod præsente me fuit decertatum & tandem contra notarium obtinuerẽt moniales non permittẽtes præfati veli depositionem. Quod secundum iura minime fieri debuerat, cum secundum ea non solum notarius & testes de auditu, sed etiam de visu personæ testantis debeant testimonium exhibere, & aduerte,

a L. si nõ speciali & in le. si vnus C. de testam.
b Glos. in le. 2. §. idem labeo ff. de aquaplu. arc.
c Cepol. au. 203.

quod monachi, & mendicantes fratres possunt esse testes in testamento, & ita praxis admisit vt testantur Natta, *d* & Iulius Clarus.

d Natta in repetit. §. ex in perfect. post n. 181. Clar. lib. 3. recep. sent. §. testa. q. 55. n. 7.

QVÆSTIO LXX.

De testamentis quo ad eorum executionem in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *AN religiosus possit esse executor testamenti.*
2 *Vtrum fratres Minores possint esse executores testamentorum.*
3 *Vtrum religiosi consilium sit sequendum, quando testator mandat quod suo consilio & voluntate, quod fieri præcipit exequatur.*
4 *Vtrum religiosus executor possit erogare suo monasterio distribuenda pauperibus.*
5 *Vtrum ordinarius possit compellere religiosum testamenti executorem vt sibi reddat rationem.*
6 *Vtrum remaneat suspensus regularis impediens vltimam voluntatem testatoris.*

ARTICVLVS I.

An religiosus possit esse executor testamenti.

REspondeo dicendo, quod a religiosus etiamsi ab aliquo executor sui testamenti constitutus sit non potest tale munus subire nisi petita prius & obtenta à suo superiori licentia, ita in iure *a* definitur, quod si non obtenta huiusmodi licentia aliquid exequatur totum irritum est, & inualidum iuxta veriorem sententiam traditam á Couarruuias *b* & Syluestro. Quod confirmatur, quia executor nisi munus vellet acceptare executor non est, prout resoluit Molina. *c* Cum autem religiosus velle, ac nolle non habeat nisi dependenter à prælato suo prout dicitur in iure superius allegato dante causam cur non obtẽta prius licẽtia à superiore executor esse nõ possit, cõsequẽs est, vt acceptatio ipsius nõ cõcurrẽte beneplacito superioris

a ca. religi. in princ. de test. li. 6. & in clement. vn. eodem ti.
b Cou. in ca. tua nobis de testam. nu. 2. Sylu. v. test. 2. q. 2.
c Moli. t. 2. tract. 3. disp. 248.

ris nulla omnino sit, probatur deinde ex quadam lege, *d* quæ nullum esse dicit quod iure resistente, aut prohibente fit, esto lex, quæ illud prohibet non subiungat, vt sit nullū: superior autem supremus monasterij, vt prior, guardianus, aut rector, quia suis subditis facultatē dare possūt ad id munus exequendum esse potest executor non petita licentia à prouinciali, aut ab alio sibi superiore, quando superior ad id eum nō astrinxit. Ita Syluester. *e* Ratio est quia superior monasterij quas facultates & distributiones potest alijs concedere, eisdem etiā potest secū vti, quando aliud in ea religione non est statutum: religiosi autem societatis Iesu videant, quid eius constitutiones circa hoc determinant. *f*

Aduertendum cum Syluestro. *g* quod superior re integra potest reuocare facultatē quam dedit subdito, vt executor esset alicuius testamenti ad effectum, vt subditus progredi vlterius in executione non possit, male tamen faciet, si sine legitima causa eam facultatem reuocet.

d L. non dubium C. de legib.

e Syluest. vbi sup.

f 6. par. ca. 3. §. 7.

g Syluest. vbi sup.

ARTICVLVS II.

Vtrum, fratres Minores possint esse executores testamentorum.

RESpondeo dicendo, quod fratribus Minoribus est omnino interdictum executores esse testamētorum, tametsi prębere possint consilium circa eorum executionem. Ita definitū est in iure. *a* Quare vt Couarruuias, *b* & Doctores communiter affirmant præcipere possunt testatores in suis testamentis executoribus etiā in rebus exequendis, atque in distribuendis his, quæ distribuere præcipiunt consilium ab huiusmodi fratribus petant, tametsi illis auditis non teneantur tale consilium sequi. Ita Couarruuias *c* cum Bartolo & alijs affirmat posse testatores iniungere executoribus vt nō alijs distribuant aliqua, quā his quibus huiusmodi fratres elegerint, quin posse in suis testamentis fratribus committere Minoribus, vt ipsi executores eligant, fratresque tunc posse illos eligere.

a Clem. exiui de parad. §. verū etiam de verb. sig.

b Coua. in c. tua nos nu. 1 de testam.

c Couarr. vbi sup.

Sed contrariam opinionem allegando alios tenet Sylu. *d* quam dicit Molina sibi magis placere, eo quod prima opinio esset in fraudem legis si restringeret executores, vt teneātur petere consiliū à fratribus Minoribus in rebus distribuendis, esset enim in effectu facere fratres ipsos executores, tametsi ministerio aliorum, neque id cū iure citato *e* nec cum puritate ea in parte sui status quadrat. At certe opinio Bartoli, & Couarruuias est tenenda, nam si penetretur ratio in qua fundatur Clementina id prohibens fratribus Minoribus cessat in hoc casu, ratio enim præfatæ Clementinæ est, quia fratres Minores hæc sine litigio & contrectatione, vel administratione pecuniæ nequeunt expedire, quæ ratio viget in executoribus nō autem in consilium dantibus ad exequendum, neque in facultate ad eligendum executores & ad eos nominandos: in his enim nullum litigium, neq; vlla pecuniæ contrectatio reperitur, quando enim à testatore centum ducati relinquūtur æqualiter inter quatuor pauperes distribuendi, quos elegerint fratres minores nullam litigium, nullaque pecuniæ contrectatio & administratio ipsis fratribus inde oritur, nam ipse testator distribuit & per fratres fit pauperum electio, quod similiter reperitur quando ipsi fratres tantum consulunt executores, aut ipsos nominant, prædicta enim sunt meri facti, quod patet quia cadunt in deportatum, qui nō est capax eorum, quæ sunt iuris ciuilis, vt patet ex iure. *f* Imo in prædictis solum fidelitas commendatur, & ipsis fratribus propter multa, quæ sciunt in confessionibus, & extra securius prædicta electio & nominatio committitur, melius enim cognoscunt pauperes verecundos & personas fideles ad executionem eorum, quæ fieri præcipiuntur, quam alij alterius classis viri, neque prædicta sunt mala, neque habent speciem mali, vt prohibere fratribus censeantur.

d Sylue. v. testam. 2. q. 2. pronunc. 9. Molina. 2. 2. tract. 2. disp. 247. co. 1 § 2

e d. Clem. exiui.

f L. cum pater § pater ff. deleg. 2.

Ex his infertur, quod si distributio alicuius pecuniæ relinquatur, à testatore distribuenda arbitrio alicuius fratris in necessitate ipsorum fratrum Minorum, talis distributio potest fieri à prædicto fratre hærede sponte soluēte, & idē est si pecunia sit distribuēda in sorores & moniales Monasteriorū quæ reguntur per ipsos fratres: *g* ait Baptista de Salis, quod Benedictus XII. hoc videtur exprimere, in hoc enim casu nulla inuenitur pecunia contrectatio; neque aliquod litigiū posse eueniri præsumitur. Neque hic aliqua iurisdictio, aut actio acquiritur ipsi fratri cū hoc arbitriū magis facti, quā iuris sit siquidē secundū ipsum arbitriū hæres dé

g Baptista de Salis in sum. v. relig. c. 1. fol. 200. p. 3. co. 3.

vt præsupponitur minimè à præfato fratre compellitur, quod debuerat aduertere Syluester. *b*

b Syluest. vbi sup.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosi consilium sit sequendum quando testator mandat vt suo consilio & voluntate, quod fieri præcipit exequatur.

Respondeo dicendo, quod si testator mādat vt voluntate religiosi omnia exequantur, idem est quasi executor, & sine eius voluntate nihil fieri potest, sicut sine voluntate executoris fieri nequit, si tamen mandat vt omnia fiant cum eius consilio tunc necessario est petendum, sed non necessario sequendum, nisi hæres, vel commissarius consilium eius sequi teneatur ex voluntate testatoris, si vero dixerit secundū consilium talis regularis tenetur illud sequi secundum Albericum, *a* & allegans Ioannem Andream in hanc sententiam inclinat Syluester, *b* qui ait quod non est necessario sequendum consilium quando, mandatur exequi ex consilio, vel de consilio, vel cum cōsilio, quod & in simili casu tenet Bursatus *c* probans nullam esse differentiam adhibendam, inter has dictiones, ex, de, & cū licet aliqui literaliter illas interpretantes dicunt diuersum esse si dicatur cum consilio, aut si dicatur de cōsilio, qui expresse loquuti sunt contra Bartoli *d* sententiam, qui non literam, sed realitatem considerans nullam inter has dictiones respectu consilij adhibēdi apposuit differentiam. At quando ponitur dictio, secundum, dicendo secundum cōsilium, illa dictio, secundum, clarè denotat consilium, non solum petendum, sed etiam necessario exequendum, sed tu dic, quod attento, quod religiosi cum licentia suorum prælatorum possunt esse testamentorum executores, consilium ab ipsis in casu proposito esse non solum petendum, sed etiam sequendum cum dicti religiosi in hoc casu vt participes eiusdem officij constituātur, & per consequens eorum consilium est sequendū, prout in iure *e* cōmuniter notatur.

a Alber. in c. nulli C. de Episc. & cleri.
b Sylu. v. cōsil. n. 4.
c Burs lib. 1. cōs. 90. n. 35
d Bart. in l. 1. §. si plures ff. de exerc. act.
e c. venerabilis de offi. de leg.

Et aduertendum, quod quando alicui est cōmissa executio & distributio in testamēto cū consilio fratrū Minorū casu, quo ipse frater non potest esse executor, tunc de vrbanitate debet eius sequi consiliū & non de necessitate, si tamen proponatur consilium petendū casu, quo ipsi fratres possunt esse executores, tunc temporis debet eorum consilium requiri & sequi, possunt autem fratres Minores esse executores testamentorum, quando distributio debet fieri in ipsos fratres, vel in moniales sui ordinis, ita Bartolus *c* hoc sine aliqua cōtrouersia concludēs.

c Bar. in trac. Minorit.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum religiosus executor possit erogare suo monasterio distribuenda pauperibus.

Respondeo dicēdo, quod religiosus executor testamētorum potest erogare suo monasterio illa, quæ sunt pauperibus distribuenda etiamsi solus exequatur, cum in hoc casu distinctio personarum inter dātem & recipientem inueniatur, sibi autem non potest nisi esset in summa necessitate, quia tunc etiam liceret ei capere aliena, secus si non sit solus executor, sed cum alijs, quia tunc potest. Ita Syluester. *a*

Nec supradictis obstat, quod restitutioni obnoxius incertorum, quæ restituenda sunt pauperibus, si est pauper potest sibi totum, aut aliquam partem capere, prout tenet cum alijs Nauarrus, *b* per quod videtur quod prædictus testamenti executor si est pauper potest sibi partem illius, quod restituendum est pauperibus applicare. Nā quātum ad nostrum propositum prædicta doctrina est limitanda, nisi aliud constet de voluntate testatoris, hic autē constat de eius voluntate cū executorem fecerit pauperē religiosum, & ei mandauerit, vt distribuat inter pauperes de ipso paupere ab eo cognito nulla facta mentione.

a Sylu. testamentum 2. n. 2. versi. 5.
b Nau. c. 17. n. 91.

ARTICVLVS V.

Vtrum ordinarius possit compellere religiosum testamenti executorē, vt sibi reddat rationem.

Respondeo dicendo, quod religiosus testamentarius etiamsi sit exemptus, vel prælatus tenetur reddere rationē ordinario, & ordinarius tenetur exigere, prout in quadā Clemētina *a* est definitū. Quod Ricardus *b* limitat in religioso habēte exēptionē communem, & tamen potente conueniri

a Clem. religiosis de test.
b Ricar. in 4. dist. 45.

ratione contractus, vel delicti seu rei vt in casu cuiusdam decretalis e secus in eo, qui etiam ex prædictis conueniri non potest, quia talis ab ordinario puniri nō potest, & hanc opinionē sequitur Sylu. d Et huiusmodi sunt omnes mendicantes, & hi qui eorum gaudent priuilegijs, prout resolutū est, in secundo tomo. e Vtrū autem testator posit præcipere Episcopo, ne suus executor rationem reddere teneatur? Respondetur quod non, cū testator non possit facere ne in suo testamento leges locū habeant, voluntas enim pia rationabilis & iuridica defuncti est executioni mandanda, non autem illa, quæ illicita est, & cōtra sacros canones, prout in specie resoluit doctissimus Couarruuias. f

c c.1. de priu. lib. 6.
d Sylu. testa 2. n. n. 2. ver. 4.
e 2. to. q. 72.
f Cou. in c. cū tua nos. n. 6. de test.

ARTICVLS VI.

Vtrum remaneat suspensus regularis impediens vltimam voluntatem testatoris.

Vide quid circa hunc articulum diximus in quæstione de suspensione. a

a Supra. hoc tomo. q. 55. art. 2.

QVÆSTIO LXXI.

De testibus in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum religiosi possint compelli ad iurandum.*

2 *Vtrum monachus possit esse testis in testamento.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religiosi possint compelli ad iurandum.

REspōdeo dicēdo, quod quæstio proposita iam supra secundo tomo resoluta est. Nunc autē pro complemento proposui in mediū adducere priuilegiū Eugenij IIII. concessum motu proprio congregationi S. Iustinæ, anno Dominicæ Incarnationis 1434. quod vidi sub sigillo authentico in libro priuilegiorū ordinis D. Benedicti a impresso Vallisoleti, anno Domini M.D.XCV.

a 2. tomo. q.
a c. priu. f. 15 pa. 2.

Eugenius IIII. seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriā. Si ex debiti ministerij pastoralis, &c. Planè ne prælatos & monachos huiusmodi etiā causarū strepitus inquietet, & ab otio sancto deducat, ne quis prælatos monachos & personas de huiusmodi congregatione subire de calūnia & veritate dicenda iuramētū, aut deferendū testimoniū quacūq; de causa cōpellat inuitos siue extra ciuitates, & diæceses suas trahat, siue in eos vel eorū aliquē propterea excōmunicationis, vel alterius censuræ seu pœnæ sentētiā proferat per literas apostolicæ sedis, vel legatorum eius, nisi in eisdē literis de huiusmodi indulgētia plena expresse, ac de verbo ad verbū facta fuerit mentio specialis eadē authoritate indulgemus excōmunicationis suspensionis & interdicti, & alias sentētias, si quas in eos, vel aliquē eorū cōtra indultū huiusmodi promulgare contigerit decernētes præsentiū tenore irritas & inanes, prælatorū vero monachorū conuersorū cōmissorū, & nouitiorū ipsius congregationis testimonia in causis ipsorū ciuilibus & criminalibus in iudicio, & extra iudiciū legitima sint & iuridica & vt eis liberè, & licitè vti possint cōcedimus per præsentes. Adijcientes etiā quod si quandoque contigerit per aliquem, aut plures actus contra huiusmodi, aut quæcumque alia decreta, priuilegia, indulta, gratias, & immunitates præfatæ congregationi concessa, aut ipsorum aliquid á quocumque cuiuscumq; conditionis, dignitatis, gradus, seu status existat & negligētia, vel ignorātia præsentiū & futurorū, quibus ea cōcedūtur, aut alia quauis causa aliter attentari

vel obseruari ignoranter, vel scienter nullũ tamen per hoc præiudicium decretis priuilegijs indultis gratijs & immunitatibus præfatis volumus generari, sed illa in suo robore & vigore permanere. Non obstãtibus in Constantiensi, & alijs Concilijs ac fælic. reco. Innocentio Quarto &c.

ARTICVLVS II.

Utrum monachus possit esse testis in testamento.

Respondeo dicendo monachũ in testamẽtis testẽ esse posse, vt in quadã decretali *a* probatur, hãc opinionẽ tenet Baldus, & firmat Speculator, & Ioãnes Andr. & approbat Bart. Imo ait Guido *b* Papę, absit quod testamenta, vel aliæ vltimæ dispositiones in quibus religiosi etiã mendicantes pro testibus adhibẽtur debeant propter hoc irritari, imo quod tales pro testibus adhibeantur in vltimis voluntatibus se tenet cõmunis obseruantia.

Nec obstat, inquit dictũ Ioãnis Fabri *c* qui videtur tenere, quod nõ valeãt, ipse enim sine lege loquitur, licet enim tales religiosi pro testibus adhibiti testimoniũ in iudicio ferre nõ possint sine superioris licentia, nõ propterea sequitur, quod ipsa dispositio vitietur, sicut dicimus in excõmunicato, qui à testimonio ferẽdo repellitur à iure *d* attamen testamentũ, vel contractus in quo adhibetur pro teste nõ vitiatur, prout tenẽt Speculator, *e* & Innoc. Hoc etiam probatur in religioso dato pro executore in testamẽto: nam datio valet licet ipse officiũ illud exercere nõ possit, sine superioris licẽtia. Quod ita vidisse iudicatum in Curia parlamẽti asserit idem Guido.

Hæc autẽ cõmunis sententia ampliatur vt procedat etiã si in eo testamento Monasteriũ sit hæres institutum, aut ei sit aliquid legatũ, cũ monachus in causa alterius monachi testis esse possit, prout habet cõmunis consuetudo, & obseruantia teste Natta *f* subdente hoc esse valde rationabile, nam solẽt à testatoribus adhiberi, tanquam legaliores sub spe quod eorum voluntates nõ reuelent.

Aduertendum tamen quod licentia prędicta debet apparere in actis, aliter monachus examinatus nihil probat, quod vt verissimum probat Ioannes de Amicis. *g*

Reliqua autem pertinentia ad testes iam supra secundo tomo sunt satis disputata.

a c nuper extra de testib. Bal. in l. 1. verbo super. q. 10. C. de sacrosan. Eccl. spec. ti. de teste v. quid de monac. & ibi Andr. Bar. in l. in tantum §. vn uer. ff. de rerum diuis.

b Guid. deci. delphin. q. 517.

c Faber. inst. de testib. §. test.

d c. veniens ex. de testib.

e Specula. ti. de test. §. instrum. publi. Innoc. in ca. pia glos. v. durat. ex. de excep.

f Nata. in repeti. §. ex imperfect. sub. n. 181. C. de test.

g Ioan de Amicis consi. 77. nu. 17. & seq.

QVESTIO LXXII.

De Tertiarijs ordinum in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum ordo tertiariorum B. Francisci sit religio & vtrum eius alumni sint vere religiosi.*

2 *Vtrum tertiarij ordinis D. Dominici sint vere religiosi.*

3 *Vtrum tertiarij D. Augustini Carmelitarum & Minimorum sint religiosi.*

4 *Quo habitu præfati Tertiarij vtantur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum ordo Tertiariorum B. Francisci sit religio, & sic vtrum eius alumni sint vere religiosi.

Respondeo dicendo, quod vt cõstat ex his quæ tradit author *a* libro nostræ sacræ religionis minorum originis, quod cũ ad feruentissimã seraphici patris Francisci Prædicationẽ plures, tũ homines, tum etiã mulieres matrimonialibus legibus astrictæ cõuerterentur, cuperentque sibi aliquã regulã certasque leges dari, quibus vitam iuxta euãgelicæ legis perfectionẽ fœlicius instituere possent, adiecit Beatus ipse pater, vt & tertiũ ordinem quẽ de pœnitentia dici, atq; virginibus vxoratisque, necnõ solutis cõmunẽ esse voluit, anno Dominicæ Incarnationis 1221. institueret. Cuius & si certa regula ab ipso B. Patre Francisco tradita nõ inueniatur, certissimum tamen est aliquas sibi leges quibus eius alũni in vtriusque hominis cõuersatione corporali scilicet, & spirituali vti deberent ab eodem fuisse præfixas, hasque à summo Pontifice Nicolao Quarto, *b* in vnum collectas, & moderatas, atque in regulæ formam à præfatis tertiarijs, tum solutis, tũ quoque vxoratis obseruandæ redactas. Quẽ quidẽ ordinẽ Hono. III. Põtifex maxi-

a De ori. reli. 1. par. p. 3. & Rodulph. lib. 2. de Hist. region. Frãcis. fo. 134.

b Monu. in 1. impr. fo. 49. & in 2. f. 132 conc. 238.

maximus confirmauit, & Gregorius IX. Innocentius Quartus, atque Nicolaus IIII. summi itidẽ pontifices plurimis fauoribus, atq; priuilegijs prosequuti sunt. Cũ igitur sacra hæc tertiariorũ confraternitas in dies magis, magisque excresceret melijusque au diret illustrissima simul atque piẽtissima Angelina â Termis, Ciuitellę apud Brutios comitissa, coacta bona illustriũ iuuencularũ manu, Fulginæ quæ Vmbriæ ciuitas est, & conuentũ sub titulo S. Annæ sibi construxit & illum cũ socijs ingressa tribus monasticis votis castitatis scilicet obediẽtiæ atque paupertatis emissis, ibidẽ ad mortẽ vsq; sanctissimè perseuerauit, cuius exẽplo sanctissimę aliæ virgines permotę collatis in mediũ proprijs facultatibus octo monasteria, in quibus sub habitu, atque legibus tertij ordinis Beatissimi patris Frãcisci conuenirent, in diuersis Italiæ partibus post breuissimi tẽporis spatiũ ædificari curarunt. Et ab his sacra tertiariorũ religio initiũ sumpsit. Quã & Martinus V. & Euge. IIII. c Põt. Max. statutis atque Apostolicis constitutionibus & cõcessionibus honestarunt. Cũque ad harũ sororũ exẽplum plurimi quoque viri, & cænobia erexissent, & ibidẽ sub habitu, & norma præfati tertij ordinis triplici monastico voto emisso religiosè cõmorarentur, & isti atq; illæ supra modũ multiplicarentur *Leo X d* pont. Max. huiusmodi tertiũ ordinem cõfirmauit sibique propriã regulã ab ea quam Nicol. Papa IIII prius condiderat, vt cunque dissimilẽ, anno Domini 1521. die vero 20. mensis Ianuarij, sed Pontificatus eius, anno VIII. præscripsit. *Vnde Syxtus IIII. statuit ac decreuit, quod votũ obedientiæ paupertatis & castitatis emissum á tertiarijs B. Francisci habeat vim & valitudinẽ voti solẽnis, ac omnẽ inducat effectũ, quẽ inducit votũ solenefactum cuicũq; de religionibus á sede Apostolica approbatis. Ac districté præcipiendo mãdauit omnibus & singulis cuiuscunq; gradus, dignitatis ordinis, aut cõditionis fuerint, (sub quorũ cura vel iurisdictione prædicti tertiarij fratres, vel sorores tũc degebant aut in futurũ degere cõtingeret, ne fratres, vel sorores prænominatos præfatũ votũ modo prædicto emittentes matrimoniũ cõtrahere, vel ante cõtractũ cõsummare, aut religionẽ ipsam dimittere, & ad secularẽ vitã redire permittãt, decreuitq; irritũ quidquid in cõtrariũ actum fuerit. Ac ipsos fratres & sorores id facientes excommunicationis sentẽtia innodatos fore.* Ex quibus colligitur quod tertiarij fratres sunt in triplici differentia. Quidã enim illorũ & primi tẽpore sunt illi qui non faciunt tria vota essentialia religionis, neq; in congregatione viuunt, sed in proprijs domibus cum suis vxoribus & filijs, aut familijs, prout aliæ personæ seculares excepto, quód obseruant ea, quæ in regula per Nicolaũ IIII. cõpilata continentur. Alij tertiarij sunt qui faciũt prædicta tria vota in manibus sui ministri, vel ministræ corã sua cõmunitate, sed hi subdistinguntur, quia aliqui istorũ post emissionẽ votorũ, seu professionẽ prædicto modo factã remanent & viuunt in cõmuni. Reliqui verò licet faciant professionẽ in cõmunitate, tamen postea non viuunt in communitatibus sui ordinis, scilicet in aliquibus Eremitorijs, vel Ecclesijs separatis à cõuentibus dicti ordinis, & vt omnia dispersa & confusa in hac materia clariora fiant accipiat lector sequentes conclusiones.

c Mon. in 1. impres. f. 46. & in 2. fo. 42. conc. 47.

d Supp. f. 35. conc. 118.

Prima conclusio illi tertiarij, qui ordinati fuerũt per B. Franciscũ non erant verè religiosi secundũ Panorm. eorũ enim institutũ licet fuerit per Papã approbatũ, fuit tamen approbatũ, vt quidã modus bene viuendi, vt etiã expresse tenet D. Thomas. *e* Vtrum autẽ hi inter personas Ecclesiasticas enumerẽtur dictũ est in superioribus. *f* Vnde super tales tertiarios nõ possunt fratres Minores habere aliquã iurisdictionẽ, possunt tamen habere aliquã diligentiã, seu curã spiritualẽ pro directione animarũ illorũ, vt pote audiẽdo cõfessiones eorũ, & conferendo illis sacramẽtũ Eucharistiæ frequẽtius, quã alijs fidelibus, necnon cõmunicando eis aliquas indulgẽtias, & peccatorũ remissiones, & alia similia spiritualia, quemadmodum fit confratribus, & ratione prædictorum tantum est quædam mutua obligatio, sine præiudicio decimarũ & tributorũ, ac iurisdictionum

d Panorm. in ru. de reg.

e D. Thom. 2. 2. q. 187. ar. 4. ad 3.

f Supra. 2. tom. q.

hum Ecclesiasticarum & secularium, quibus manent semper obligati, vt alij mere seculares, vt patet ex his quæ à Leone X. ordinata sunt in Concilio Lateranensi relato in ordinis supplemento. g Et notandum quod omnes mulieres tertij ordinis modo voueriut castitatem, modo non, modo gaudeant priuilegijs nostris modo nō, non sunt veræ religiosæ, & multis nominibus vocantur, nam in Italia vocantur Bizochæ, alibi Pynzochoræ, in Hispania Beatæ, alibi Mātilatæ, & communiter dicuntur etiam tertiariæ & de pœnitentia.

g Suppl. fol. 26. conc. 86.

Secunda conclusio, In aliquibus partibus reperiuntur aliqui, qui tertiarij nominātur quorum nulla inuenitur facta professio, sed ab aliquibus fratribus habitum tertiariorum receperunt, viuunt in aliquibus Eremitorijs, seu in domibus secularibus, qui non solum non sunt religiosi, sed vt temeritatem committentes debent reputari: ideo debent procurare fratres, vt prælati Ecclesiastici ordinarij procedant contra tales, cum deferant habitum cuius ipsi non sunt, prout in secundo tomo in simili casu latè diximus.

Tertia conclusio Tertiarij, qui iuxta concessionem Syxti Quarti emittunt tria vota essentialia sunt verè religiosi exempti ab omni jurisdictione Ecclesiastica, subiecti generalibus fratrum Minorum. *Syxtus enim Quartus statuit, quod generales & prouinciales ministri ordinis Minorum, & eorum vicarij tam conuentuales, quam obseruantes habeant sub sua iurisdictione omnes fratres, & sorores tertij ordinis Beati Francisci, vbilibet infra prouincias eis commissas consistentes, ac eos charitatiuè visitent, & eosdē iuxta regularia instituta dicti ordinis instruāt & reforment, necnon & corrigant etiam per ablationem habitus dicti tertij ordinis, si id qualitas excessus exegerit. Similiter statuit, quod prędicti prælati ordinis Minorum possint recipere volentes aggregari huiusmodi tertio ordini. Ac etiam quod possint eisdem tertiarijs deputare visitatorem, seu confessorem prædicti ordinis Minorum de obseruantia, vel conuentualium, prout eis plus placuerit, qui eisdē Tertiarijs omnia Ecclesiastica sacramenta ministrare debeat.* Ita habetur in monumentis h ordinū. Quę constitutio licet aliquorum pontificum decretis fuerit aliquando mutata concesso eisdē tertiarijs Ministro generali, sicut habent aliæ religiones, hodie tamen generalis ordinis Minorum de obseruantia saltē in his Hispaniarum partibus est pater etiā generalis huius Religionis, & licet in Hispania aliqua Tertiariarū prouincia inueniatur suum recognoscens prouincialem prædictus tamen prouincialis cum tota sua prouincia prædicto generali subditur, quo ad omnia. Verum est tamen quod aliquæ Mōniales consentientibus patribus de obseruātia ordinariorū iurisdictioni se subdederūt, & vtinam omnes moniales cuiuscunque instituti regulares ordinario subderentur, præsertim in nostra religione Minorum, in qua de earum possessionibus, & redditibus non possumus secundum nostrum institutum, ita curare, sicut fratres aliarum religionum.

h In 1. impr. fol. 8. & in 2. fo 92. conc. 101.

Quod autem prædicti tertiarij & Tertiariæ sint verè religiosi probatur, nam illi faciunt professionē triū votorū essentialiarū in religione approbata secundum regulam approbatā à sede Apostolica, quod sufficit vt sint verè religiosi, vt definitū est à Bonif. VIII. & nos latè explicauimus in primo tomo quæstionum regulariū. Quod confirmatur, nā votum fit solēne, tū in professione certæ regulæ, tū in maiorū ordinum susceptione, solēnitas enim fieri non cōsueuit, nisi dum quis per susceptionē noui status rei alicui mancipatur, nō enim solemnitas nuptialis celebriter adhibetur, nisi dū vterq; coniugū alteri se mutuo tradit statūq; matrimonialem profitetur, qui publicitus innotescere debet per susceptionē autē sacri ordinis putà subdiaconatus diuino se homo addicit ministerio firmum statū suscipiens clericalē, similiter in professione certæ regulæ à sede Apostolica approbata, quādo per abrenunciationē seculi proprięq; volūtatis statūquis perfectionis assumit, igitur tunc fit votū solemne

i C. vn. de vo. l. 6.

lẽne. Cõfirmatur deinde, nã in opinione D. Tho. solẽnitas voti attẽditur secũdum benedictionem & consecrationem, non quod in benedictione & consecratione voti solemnitas consistat, sed quod illa benedictionis solemnitas adhibetur in signum voti, in quo fit actualis traditio, sicut solemnitas nuptiarum non est de essentia matrimonij, sed est eius testimonium, in præsentiarum autem fit actualis istorum tertiariorum cum sua religione mutua traditio authoritate Ecclesiæ, ita quod sicut per actualem mutuam traditionem & consensum in matrimonio carnali, quoddam indissolubile vinculum consurgit, ita etiam in professione, quod est matrimonium spirituale, quoddam vinculum perpetuũ & inseparabile inter profitentem & statum religiosum quem assumit eueniat vt patet ex traditis à Soto. k quod autẽ Tertiarij, de quibus in hac conclusione loquimur, hoc modo solemniter profiteantur patet ex Bulla Syxti IIII. ibi, *habeat vim & valitudinem voti solemnis, ac omnem inducat effectum, quem inducit votum solemne,* qui effectus statim declaratur prohibendo, ne contrahant matrimonium, & si secus factum sit irritum & inane iudicetur, in qua inhabilitate ad contrahendum secundũ Caietanum voti solemnitas consistit, prout tradit Sotus, *l* quod ex eo euenit quia in professione fit illa actualis & indissolubilis traditio propter quod Syxtus IIII. statim addit, quod prædicti sic traditi & ligati ad secularem vitam minimè gentiũ redire possunt. Quod ex dicendis in articulo sequenti manifestius patebit. Aduertẽdum tamen, quod actualis & indissolubilis traditio professionis est ab Ecclesia, vt Scotus *m* opinatur, non vero à iure diuino, sicut est indissolubilitas matrimonij cum respectu matrimonij habeamus illud oraculum diuinum *n* quod Deus cõiunxit homo non separet, respectu tamen professionis nullum extet simile oraculum diuinum.

k Soto li. 7. de iust. q. 2. ar. 5.

l Sot. vbi su.

m Scot. in 4. d. 38.

n Mat. 19.

ARTICVLVS II.

Vtrũm Tertiarij ordinis D. Dominici sint vere religiosi.

Respondeo dicendo, quod Florentinus *a* in suo historiali dicit B. Dominicum etiam instituisse tertium ordinẽ, seu tertiarios fratres, & sorores de pœnitentia. Et fortè hoc fecit inuitando B. Franciscum in hoc qui fuit contemporaneus eidem, qui quidem B. Pater noster Franciscus, quia primus omnium hos tertiarios, seu fratres de pœnitentia instituit, ideo ei specialiter Ecclesia hoc tribuit specialius de eo cantãs, tres ordines hic ordinat, &c. Imo Augustinienses etiam habẽt suos tertiarios, seu corrigiatos fratres de pœnitentia, de quibus articulo sequenti dicemus, quantum autem ad id quod in titulo articuli proposuimus decidendum sciendum est, quod Iulius II. die XIIII. Decembris, anno Domini millesimoquingentesimonono Pontificatus sui anno septimo in breui directo, delecto filio Thome de Vio Caietano generali ministro ordinis Prædicatorũ, in hunc modum ait, *Et insuper quod mulieres prædicti ordinis, quæ sorores de pœnitentia nũcupantur & collegialiter viuunt si tibi placuerit, & illæ hoc cupiant) ex benignitate Apostolica tria vota religionis in manus tuas, aut illorum quos ad hoc duxeris deputandos emittere licitè valeant.* Et idem Iulius Secundus in alio breui directo eidem Generali ait. *Sorores quoque de pœnitentia Beati Dominici nuncupatæ collegialiter viuentes, & volentes vouere tria vota religionis iuxta nostram concessionem eadem authoritate volumus, vt profiteantur obediẽtiam tibi & pro tempore existenti magistro generali, vel alteri vices magistri generalis gerenti, vsque ad mortẽ secundum regulam Diui Augustini & propter hoc tamen non teneantur ad clausuram, neque ad officium diuinum, magis quam ex sua regula tertij habitus tenentur.*

a Florent. 3. p. ti. 23. c. 14 §. 2.

Quarum concessionum tenorem considerantes doctissimi patres Dominicani sibi persuaserunt virtute earum præfatas tertiarias non esse nec definiri esse propriè religiosas, sed summum Pontificem earum statum, vt pium approbasse cum aggregatione trium votorum simplicium, per quæ licet fiat secundum Scotum *b* actualis tra-

b Scot. in 4. dist. 38.

traditio, non tamen ex tali traditione resultat vinculum indissolubile taliter, quod si contraherent matrimonium minimè valeret, propter quod ad omnem dubitationem tollendam prædicti patres, à Paulo III. huius difficultatis solutionē impetrarūt. Qui respondit in hunc modum.

Dilectis filijs magistro generali, & prouincialibus & conuentualibus prioribus, vniuersisque fratribus ordinis prædicatorum.

Habetur sub sigil. aut. in lib. priuileg. huius ordin.

PAVLVS Papa III. dilectis filijs salutem & apostolicam benedictionem. Exponi nobis nuper fecistis quod licet aliàs felicis record. Sixtus Papa IIII. prædecessor noster accepto per eum quod quidam fratres & sorores tertij ordinis Sācti Francisci, ex eius, vel prædecessorum suorum Rom. Pontific. speciali concessione collegialiter viuentes post annum probationis in manibus sui ministri, seu ministræ ab eorum collegio canonicè electi, vel electæ coram toto suo collegio tria substantialia vota emittebant, & quod à plerisquè dubitatur, an talia vota essent solemnia & religionis obseruantiæ obligarent, per suas literas decreuerit & statuerit, vota præfata, vt præmittitur emissa, vel quæ in futurum emittentur de cætero eam vim & efficaciam habere, quam solemnia vota habent, & omnem inducere effectum, quem inducunt ipsa vota solemnia facta per quoscunque religiosos & religiosas de religionibus à Sede Apostolica approbatis. Mandamus omnibus & singulis cuiuscunque gradus dignitatis conditionis, ordinis essent, sub quorum cura, vel iurisdictione fratres vel sorores præfati degebant, vel morabantur, aut degere, vel demorari contingeret in futurum, ne de cætero fratres, vel sorores præfati præfata vota modo præfato emittentes matrimonium de cætero contrahere, vel antea contractum post emissa huiusmodi vota consummare, vel religionem ipsam dimittere, & ad secularem vitam redire permitterent. Quodque si ipsi fratres & sorores contrarium fecissent matrimonium huiusmodi nullum fuisse & esse apostolica authoritate decernerent, ac ipsos fratres & sorores id facietes excōmuninicationis sententia innodatos tandiu denuncient, donec ad cor reuertentes habitum dictę religionis resumerent, & votum ac professionem suam iuxta statuta & consuetudines dicti ordinis obseruarent, meruissentque ab huiusmodi excommunicationis sententia à suis superioribus absolutionem obtinere, prout in eisdem literis plenius continetur, ac omnia & singula priuilegia & indulta apostolica authoritate eidem ordini Sancti Francisci quomodolibet concessa vobis & ordini vestro generaliter communicata fuerint. Nihilominus, quia literæ prædecessoris huiusmodi vobis & ordini vestro prædictis, ac sub cura degentibus sororibus tertij ordinis, seu tertiæ regulæ Sancti Dominici collegialiter, vt prefertur viuentibus, & specialiter communicatæ non reperiuntur à nonnullis hæsitatur, an literæ prædecessoris huiusmodi etiā in fratribus & sororibus dicti ordinis tertij

seu regulæ tertiæ Sancti Dominici in collegialiter viuentibus, quia tria vota huiusmodi emittere consueuerunt locū sibi vendicent Quare nobis humiliter supplicari fecistis, vt omnem hæsitandi materiam tollere, aliasque vobis & ordini vestro præfato in præmissis opportunè prouidere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur quarumcunque animarum saluti obnubilantia dubia, de cordibus fidelium tolli cupientes, huiusmodi supplicationibus inclinati dicta autoritate apostolica tenore præsentium decernimus & statuimus, quod vota per fratres & sorores tertij ordinis seu tertiæ regulæ Sancti Dominici huiusmodi eo modo emissa secundumque vota per fratres & sorores dicti ordinis tertij Sancti Francisci emissa iuxta decretum prædecessoris huiusmodi solemnia sint, & censeatur, ac eundem effectum prædictum faciant, & ad religionis obseruantiam arctent & obligent. Mandantes omnibus & singulis sub quorum cura aut iurisdictione fratres aut sorores tertij ordinis, seu tertiæ regulæ Sancti Dominici huiusmodi degunt & morantur, seu in posterum degere, vel morari contigerit cuiuscumque gradus, dignitatis ordinis, aut conditionis existāt, ne decætero fratres, vel sorores tertij ordinis, seu tertiæ regulæ Sancti Dominici huiusmodi, qui prædicta vota modo præfato emiserunt matrimonium contrahere seu ante contractum post emissionem huiusmodi consummare, aut religionem ipsam dimittere, & ad secularem vitam redire permittant. Quodque si ipsi fratres, vel sorores contrarium fecerint matrimonium huiusmodi nullum fuisse, & esse eadem autoritate decernentes ac fratres, vel sorores hoc faciētes excommunicationis sententia innodatos esse tandiu denuntient donec ad cor reuersi habitum religionis Sancti Dominici resumpserint, & votum ac professionem suam secundum statuta & consuetudines dicti tertij ordinis, aut tertiæ regulæ modo prædicto collegialiter viuentes obseruent, mereanturque ab huiusmodi excommunicationis sententia á suis prioribus absolutionem obtinere. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac omnibus illis, quæ dictus prædecessor in literis suis voluit non obstare, cæterisque quibuscunque Dat. Romæ apud sanctum Marcum sub annulo piscatoris die vigesima sexta Iulij M. D X L I I. Pontif. nostri anno octauo.

ARTICVLVS III.

Vtrum tertiarij & tertiariæ Eremitarum Diui Augustini & Carmelitarum & minorum sint religiosi.

RESpondeo dicendo, quod Eugenius IIII. & Martinus Quintus, *confirmauerunt literas Bonifacij VIII. inserendo illas de verbo ad verbum, in quibus conceditur, quod generali & cuilibet officiali & prioribus ordinis Eremitarum Sancti Augustini in quibuscunque prouincijs*

consti-

constitutis sit licitum quascumque mulieres idoneas aliquod canonicum obstaculum non habentes, quæ habitum regularē dicti ordinis (adinstar Matellatarum, seu pinzocherarum ordinum fratrum minorum & prædicatorum) habere, ac gestare voluerint tam virgines quam matronas, ac viduas in Mantellatas, seu pinzocheras prædicti ordinis Eremitarum recipere & admittere. Ac earum singulis habitum regularem, & regulam eiusdem ordinis Eremitarum exhibere adinstar huiusmodi Mātellatarum seu pinzocherarum, prout secundum Deum & salutem animarum earumdem salubrius visum fuerit expedire, ita habetur in libro a monumenta ordinum.

a in 2. impr. fol. 177. concef. 412. & 246. concef. 596. & 597

Et Sixtus IIII. similem quasi ad literam concessionem indulsit ordini Carmelitarū, prout in præfato libro continetur.

b in 1. impr. fol. 96. & in 2. folio. 180. concef. 425. c Suppl. fol. 6. concef. 14 v. quodque ipse.

Et Iulius Secundus in mari magno b *ait in hunc modum. Quodque ipse Franciscus de Paula regulam seu modum viuendi tertij ordinis pro vtriusque sexus personis sub eadem regula seu modo viuendi quæ septem dumtaxat clauderetur capitulis pœnitentiam agere valerent per eundem Alexandrum prædecessorem benedici, approbari & confirmari cupiebat, idem Alexander prædecessor Pyrri Archiepiscopi, ac Sixti & Innocentij prædecessorum prædictorum ac suas literas prædictas, necnon omnia & singula in eis contenta, alia quoque priuilegia concessiones & immunitates exemptiones & indulta quæcumque eisdem fratribus minimis ac eorum domibus á sede prædicta vel eius legatis, seu alias quomodocumque facta & concessa, necnon reductione, mutatione & alteratione dictorū X. capitulorū & regularū ipsorum fratrum minimorum, necnon regulam siue modum viuendi huiusmodi pro vtriusque sexus personis & in vtriusque regulæ capitulis contenta quęcumque, quę omnia diligēter inspici, ac de verbo ad verbum inseri fecit cū suppletione defectuū approbauit & confirmauit, &c.* Quam concessionē confirmauit Leo X. die quinta Septembris anno Domini millesimo quingentesimo decimo sexto, Pontificatus sui anno quarto in bulla, d quę incipit, his quæ pro fidelium.

d refert. Paraselus. in lib. priuil. pa. 57

Circa quas concessiones notandum est primo quod ego non inueni in priuilegijs ordinum apud religionem *Eremitarum* D. Augustini & Carmelitarum esse vtriusque sexus fratres tertij ordinis, sed tantum quædam sorores sub quibusdam constitutionibus viuentes, de quibus supra in quæstione e de mulieribus satis diximus, nec hæc sunt religiosæ, cum non viuant sub aliqua regula approbata profitendo tria vota essentialia; imo Leo f Decimus, in bulla quæ incipit. Nuper in Concilio Lateranensi anno Domini millesimo quingētesimo decimo octauo Pontificatus sui anno sexto, die prima Martij declarauit votum castitatis emissū à prædictis sororibus esse simplex & per consequens ipsum votum emittentes non sunt verè religiosæ.

e Sup.

f refert Paraselus lib. priuil. folio. 78. pag. 2.

Circa tertiarios autē ordinis minimorum inuenio in concessione Iulij II. D. Franciscum de Paula pro vtriusque sexus personis regulam seu modum viuendi constituisse & à sede apostolica confirmationem obtinuisse. Vtrum autem sint religiosi sicut sunt tertiarij. D. P. Francisci & D. Dominici dubitatur? Ad quod respōdeo, quod licet Leo X. tertiarijs præfatis concedat omnia priuilegia cōcessa tertiarijs ordinis minorū & prædicatorum, vt patet ex eius breui incipiente, *ea quæ à prædecessoribus nostris*, non tamen concedit ipsis, vt tria vota essentialia emittant sicut concessum est Franciscanis & Dominicanis tertiarijs, & licet ipsis ita esset per Sixtum IIII. & alios Summos Pontifices indultum adhuc non est certum esse verè reli-

g refert Paraselus. vbi sup. fol. 53.

re religiosos, sed oportet, vt claram de hoc à sede apostolica concessionem obtinerent sicut obtinuerunt patres Dominicani à Paulo Tertio, pro vt dictũ est in articulo superiori.

ARTICVLVS IIII.

Quo habitu præfati tertiarij vtantur.

RESpondeo dicendo, quod habitus istorum tertiariorum secundum regulam confirmatam per Nicolaum *a* IIII. debet esse coloris neque prorsus nigri, neq; prorsus albi, sed quia prædictus Nicolaus nihil dixit de forma huiusmodi habitus, ac etiam de colore locutus est obscurè, fuit postea per Iulium II. prouisum in hunc modũ, qui statuit quod tertiarij possint portare vbicumque habitum talem quod distinguãtur à fratribus primi ordinis Sancti Francisci. Et quod constituatur omnibus illis de tertia regula, quocunque nomine nuncupẽtur, vbicumque sint per vniuersum orbem habitus vniformis, qui sit communis omnibus ipsis vbique tam in forma quam in colore, ita quod nulla sit differentia in habitibus eorum, in forma autem quoad minus habeant caparonem latũ, vt desuper scapulas descendat ab vtraque parte per quatuor digitos, in longitudine vero tam à parte interiori quam posteriori attingat infra cingulum, vt super illud possit cingi, color vero sit magis ad nigredinem tendens, quam albedinẽ, ita habetur in ordinum monumentis. *b* De cingulo autem huiusmodi tertiariorum dicitur in præfata regula confirmata per Nicolaum IIII. quod sit corrigia & non chorda sicut est cingulum fratrum minorum.

a reg. tertia. cap. 3.

b in 2. impr. fol. 216. concess. 519.

Quantum autem ad tertiarios non professos, qui ordinati sunt per B. Franciscum cõsuetudo, vel potius corruptela interpretata est in diuersis prouincijs & Regnis diuersas formas habituum, ita quod in aliquibus partibus deferant huiusmodi tertiarij habitus consimiles habitibus fratrum minorum licet hoc sit expresse contra priuilegia prædictorum fratrum minorum, & nonnunquam eueniat inde materia scandali. Videtur tamen quod habitus quem in partibus Italiæ deferunt prædicti tertiarij sit eorum statui, & rationi magis condecens, quia quoad formã deferunt vestes, prout alij seculares, & quoad colorem sicut fratres minores. Et est verisimile talem habitum voluisse Beatum Franciscum, quod prædicti tertiarij deferrent, cum ab antiquo in partibus, in quibus præfatus sanctus primo instituit prædictum tertium ordinem, & vbi pro maiori parte conuersatus est obseruatus sit, & de præsenti obseruetur talis forma habitus. Non possunt tamen præfati deferre chordam, sicut fratres minores regula ipsorum prohibente.

Et pro complemento libuit in præsentiarum deplorare videndo fratres huius religionis consimilem deferre in Regno Lusitano habitum cum fratribus minoribus in colore & in forma: licèt enim in forma capilli aliquantulum differat, hæc differentia satis est parua, & in maiori parte anni ab omnibus ignota & abscondita, cum ipsi super habitum capam similem fratribus minoribus portent, & sic hanc differentiam omnino occultent, quod desidero à patribus ordinis reformari, & ipsos meos patres & fratres tertiarios in omnibus alijs ad obseruantiam regularem pertinentibus foueri.

QVÆSTIO LXXIII.

De Tertiarijs quoad eorum priuilegia & exemptionem in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum tertiarij gaudeant priuilegijs concessis fratribus minoribus.*

2 *Vtrum tertiarij & tertiariæ consequãtur indulgentias concessas ordinibus quorum sunt tertiarij.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Tertiarij gaudeant priuilegijs concessis fratribus minoribus.

RESpondeo dicẽdo, quod multa confuse traduntur à Corduba *a* & à Collectore priuilegiorum mendicantiũ super decisione articuli quæstionis, quæ confusio à diuersis concessionibus & earum limitationibus orta est, sed nunc attenta constitu-

a Corduba in addit. ad cõpend. mend. tit. tertiarij. fratres & ibi collector.

stitutione Pij V. quæ incipit, *Ea est officij nostri* edita anno millesimo quingētesimo sexagesimo octauo, & alia Gregorij XIII. quę incipit. *Ex benigna* edita anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo quinto, hæc confusio est sublata, definiunt enim hi summi patres solum illos posse nostris priuilegijs exemptionibus immunitatibus gratijs, &c. Gaudere, qui sunt tertij ordinis S. Francisci de pœnitentia nuncupati in congregatione viuentes, ac tribus votis substantialibus astricti, ac professi, & sub ordinis minorum superiorum regularis obseruantię obedientia degentes. Pro cuius rei explicatione nota, quod hæ clausulæ & conditiones punctualiter & specialiter ponuntur in præfatis bullis Pij V. & Gregorij XIII. quarū prima est reformatiua dicti ordinis. Altera est confirmatiua priuilegiorū ordinis.

Prima quæ est reformatiua ipsius ordinis inter alias declarationes & determinationes habet has sequentes conditiones.

Prima extinctio visitatoris ministri & vicarij eorum, vt post hac nullus minister, vicarius, ac visitator generalis de dicto ordine habeatur, secunda subiectio eiusdem ordinis, tam virorum, quam mulierum, eorumq; bonorum &c. generali & prouincialibus ministris fratrum minorum de obseruantia à quibus debent visitari & corrigi, &c. quēadmodum illis est in suo proprio ordine attributum, ac vt ipsis prælatis omnino obediant præcipitur. Et quod in capitulis eorum interueniat generalis, vel commissarius generalis, vel illius prouinciæ vbi celebratur capitulum prouinciales de obseruantia. Et quod electiones visitatorum prouincialium fiant de idoneis fratribus tertij ordinis huiusmodi per secreta suffragia, & alias eo modo, quo fit de fratrum minorum de obseruantia prouincialibus, & per prædictum ministrum generalem confirmentur. & quod hæc officia annualia sint, vt elapso primo anno illa vacare censeantur. Visitatores autē posint si idonei reperiantur etiā eo dē modo intelligi & confirmari in secundo & tertio anno, sed omnes suis officijs huiusmodi, quandocunque perfuncti denuo ad illa nisi transacto sexagēnio nequeant reuocari. Et supradictorum visitatorum potestas tanta sit cum suis subditis, quanta est prouincialis cum suis fratribus. Fratres & sorores huius ordinis tertij professi nihil priuatim, vel proprium habere posint, sed omnia vbique communia esse debeant, & contra faciens pœna furti puniatur. Et sic in communi & sub clausura viuere debent. Et confessores, & concionatores earundem approbari debent à ministro generali vel prouinciali. Et huic ordini sic reformato conceduntur à Pio Quinto, & à Gregorio Decimo tertio omnia priuilegia minorum de obseruantia. Ex quibus colligitur, quod alij tertiarij, qui carent prædictis conditionibus & in suis domibus viuunt carent huiusmodi priuilegijs & exemptione, quod in Concilio Lateranensi sub Leone X. fuit determinatum. *Leo enim Decimus in eo concilio statuit, quod fratres & sorores tertij ordinis in proprijs domibus habitantes valeant sepulturā eligere vbi voluerint. Et quod die Paschatis tantum Eucharistiam necnon extremam vnctionem cæteraque ecclesiastica sacramenta (pœnitentiæ sacramento duntaxat excepto) à proprio sacerdote parochiali recipere debeāt. Et voluit quod ad onera quæ laicis incūbunt, perferenda, teneātur, ac quod in foro seculari corā iudicibus secularibus cōueniri poßint. Et insuper decreuit quod prædicti tertiarij in proprijs domibus habitātes nullatenus admittantur tēpore interdicti ad diuina in ecclesijs ordinū quorū tertiarij sunt si causam dederint interdicto, vel causam ipsam nutriāt seu foueāt, aut dantibus auxiliū consilium vel fauorē quomodolibet præstiterint.* Ita habetur in ordinis Supplemento. *b* b Suppl. fol. 36. cōcel. 36

Colligitur etiam, quod neque mulieres, quæ promiserunt continentiam virginalem, vel vidualem possunt modo gaudere dictis priuilegijs licet à Leone c X. in Concilio Lateranensi, sint concessa: tantum enim conceduntur prædicta priuilegia illis, qui in cōgregatione viuunt & tria vota essentialia emiserunt. Quod decretis d Concilij Tridentini maxime est conforme. c Sup. fo. 36 concel. 87. Conc. Trid. sess. 24. de reform. c. 11.

Colli-

Colligitur denique, quod moniales tertij ordinis, quæ in his Hispaniarũ partibus subduntur ordinario non gaudent iuxta superius dicta præfatis priuilegij minorum, cum ea, vt constat ex priuilegijs antiquis, & ex dictis constitutionibus Pij V. & Gregorij XIII. non concedantur absolutè omnibus moniabus professis in congregatione viuentibus, sed his tantum quæ sunt sub obedientia fratrum minorum. Vnde ego nescio quo iure prædictæ tertiariæ sub obedientia ordinarij viuentes gaudeant prædictis priuilegijs, quod earum prælati debẽt diligenter inquirere, ego enim ad hoc inuestigandum diligentiam adhibui, & nullum huius rei priuilegium ipsis concessum inuenire potui nisi solum priuilegium concessum Illustrissimo & religiosissimo monasterio Annunciationis, alias, Sanctæ Vrsulæ Salmanticæ fundato, cuius tenor sequitur.

Franciscus miseratione Diuina tituli sanctæ Crucis in Hierusalem S.R.E. Presbyter Cardinalis de Quiñones dilectis nobis in Christo Abbatissæ & monialibus monasterij Annunciationis B. Mariæ ciuitatis Salmantin. tertij ordinis S. Francisci vniuersis Christi fidelibus salut. in Domino sempiternam. Hodie sanctissimus in Christo Pater & Dominus noster, Dominus Paulus diuina prouidentia Papa Tertius supplicationibus nostris per nos ex parte dilecti fratris Francisci Castelli procuratoris ordinis minorum regularis obseruantiæ porrectis inclinatus intelligens, quod in monasterio vestro quod sub erectione & visitatione Archiepiscopi Compostellani existit ex concessione apostolica habetis, quod Sabbato totius anni non occurrente festo duplici dicatis & recitetis officium Incarnationis, ex quo quia confessio in ordine aliorũ festorum occurrentium exoritur vobis, & cuilibet vestrum, quod si aliquis sanctus simplex concurrat illo die fieret de eo tantum commemoratio in matutinis & in vesperis. Præterea quod omnibus & singulis gratijs indultis priuilegijs monasterijs & monialibus S. Francisci regularis obseruantiæ, sub quibusvis verborum formis per Rom. Pontifices suæ sanctitatis prædecessores, aliâs, concessis vti, & gaudere, &c. Datum Romę apud Campum Martium in ædibus nostræ solitæ residentiæ sub anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo trigesimo sexto indictione nona, die vero vigesima mensis Martij, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri, Domini Pauli diuina prouidentia Papæ Tertij anno secundo.

Circa quam concessionem, quoad nostrum propositum, primo notandũ est quod moniales in ea contentæ gaudent priuilegijs concessis & concedendis omnibus ordinibus mendicantibus, cum ipsis communicentur omnes gratiæ indulgentiæ & priuilegia concessæ monialibus Sancti Francisci, cuiusmodi sunt moniales Sanctæ Claræ, quæ communicant in priuilegijs indultis, & gratijs concessis & concedendis cum ordinibus mendicantibus, prout in Secundo e Tomo latè probauimus. e 2.q.68.ar.2.

Secundo pertransennam notandum est, quod non possunt præfatæ moniales in Sabbato recitare officium Incarnationis Dominicæ, cum hoc per bullam Pij V. sit reuocatum, in eo enim præcipitur, vt secundum breuiarium autoritate Concilij Tridentini reformatum officium diuinum non obstante quocunque priuilegio ab omnibus recitetur, prout in Primo f Tomo latè, etiam probauimus. f 1.to.q.42.art.2.

ARTICVLVS II.

Vtrum Tertiarij & Tertiariæ consequantur indulgentias concessas ordinibus quorum Tertiarij sunt.

RESpondeo dicendo, quod Tertiarij, & tertiariæ in congregatione viuentes cum tribus votis essentialibus nõ est dubiũ, quod gaudeãt indulgentijs cõcessis ordini minorũ, & ordinibus quorũ sunt tertiarij & Tertiarię, de alijs autem tertiarijs coniugatis dubitatur. Et Collector a priuilegiorum mendicantium, ait hos tertiarios de omnibus priuilegijs mendicantium habere illa quæ per Concilium Lateranense non fuerunt illis sublata, ex quo sequitur habere omnia spiritualia, scilicet, indulgentias & absolutiones excepto quod Eucharistiam in die Resurrectionis & alia sacramẽta nõ possunt recipere, nisi à suo parrochiali rectore: sacramentum tamen pœnitentiæ & Eucharistiæ semper in reliquis temporibus anni poterunt recipere à fratribus. Item habent priuilegium canonis si quis suadente, quia a Collect. ti. Tertiarij fratres iuxta §.

quia habent modum viuendi approbatum à sede apostolica, & sic tenent Doctores. Et est notandum quia sępè non aduertitur circa hoc. Hæc Collector.

Nec Pius V. in sua constitutione aliquid circa hos fratres innouauit: tantum enim in ea tractauit de illis tertiarijs qui in cõgregatione viuunt & tria substantialia vota emittunt, vt patet ex eius verbis, ibi, *Itaque inter cæteras religiones fratrum quoque tertiarij ordinis Sancti Francisci de pænitentia nuncupati in congregatione viuentium, ac tribus votis substantialibus astrictorum status nos commouet, vt ad illum reformandum studia nostra conferamus*. Vnde cum de huiusmodi fratribus verba non egerit nihil eis subtractum esse iudicare debemus eorum quæ ad spiritualia reducuntur nisi in quantum per Concilium Lateranense sunt restricta & limitata, imo attenta dictæ constitutionis litera mulieres quæ virginalẽ aut vidualem continentiam promisetunt, gauderent modo omnibus priuilegijs ipsis concessis, nisi huic magnæ priuilegiorum communicationi Concilij Tridentini mens obstaret, prout in articulo superiori dictum est, & hæc non sunt de numero earum quas Pius V. per suam constitutionem reformare intendit.

QVÆSTIO LXXIIII.

De tributis in sexdecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sexdecim.

1 *Vtrum religiosi in his Hispaniarum partibus teneantur soluere subsidium.*
2 *Vnde subsidium originem traxit.*
3 *Vtrum capellaniæ fundatæ in monasterijs minorum de obseruantia sint præfato subsidio subiectæ.*
4 *Vtrum distributiones quotidianæ sint subsidio obligatæ.*
5 *Vtrum ad taxandam quotam subsidij sunt regulares vocandi.*
6 *Vtrum laici habentes decimas tertiarias de manu Regis vendentes eas teneantur soluere subsidium aut gabelam.*
7 *Vtrum ementes aliquid à monasterijs teneantur soluere alcauala.*
8 *Vtrum ecclesiastici & regulares vendentes teneantur soluere alcauala.*
9 *Vtrum ex rebus venditis nouitij suo nomine debeatur alcauala.*
10 *Vtrum hæc decima alcaualæ possit peti à monasterio apud iudicem ecclesiasticum.*
11 *Vtrum Tertiarij ex rebus venditis teneantur soluere gabelam.*
12 *Vtrum fratres ordinum militiarum teneantur ex rebus venditis soluere gabelam.*
13 *Vtrum emẽtes aliquid à monasterijs sint immunes à gabela si illud vendiderint.*
14 *Vtrum laicus vendens rem communem cum monasterio teneatur soluere gabelam.*
15 *Vtrũ regulares teneantur soluere subsidium quod vocatur escusado.*
16 *Vtrum moniales soluere decimas de prædijs suis teneantur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religiosi in his Hispaniarũ partibus teneantur soluere subsidium.

Respondeo dicẽdo, quod Pius Quintus post alios Summos Pontifices concessit Regi Philippo huius nominis secũdo quoddam subsidium pro expeditione belli contra infideles super redditibus bonorum ecclesiasticorum, quam concessionem Gregorius Decimustertius & alij Sũmi Pontifices vsque modo confirmauerunt; cuius concessionis tenorẽ volo in præsentiarum adducere.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuã rei memoriam. Ad Romani Pontificis indefessam solicitudinem spectat videre, vt ea quæ ab eo gesta sunt & ordinata, & quæ superinde emanarunt literæ apostolicæ ne in alicuius hæsitationis, vel dubitationis scrupulum incidant, ita suæ declarationis adminiculo dilucidentur, quod

quod nulla super his dubitandi occasio cuicunque relinquatur & alias desuper ex rationabilibus causis de nouo statuere, immutare augere ordinare & disponere prout rerum & temporum qualitate pensata in Domino conspicit salubriter expedire. Dudum si quidem à nobis emanarunt literæ tenoris sequentis, Pius Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, quemadmodum onustæ pretiosis mercibus nauis prudens gubernator procellosa tempestate in alto deprehensus, vt illam fluctibus conquassatam cum suis remigibus vectoribusque in portum reducere possit, aliquot grauiorum, viliorumque mercium iacturam facere solet, ita nos cui meritis licet imparibus Dominus & Rex noster agitatæ nauiculæ suæ clauũ reddere dignatus est, tametsi ab ipso apostolatus initio nihil antiquius habuerimus quam Ecclesias omnes, illarumque præsules & personas non solum ab omni exactionis molestia immunes præseruare, verum etiam quãtum in nobis fuerit, commodis & honoribus afficere, nihilominus vt certissimo periclitantis nauiculæ naufragio nulla prorsus alioquin humana ope euitabili pro viribus succurramus aliquam opum ecclesiasticarum facilem nauis cursum, si quis illis abutatur, tãquam pondus iners remorantium particulam in agitatos huius turbulenti seculi nostri fluctus proijcere cogimur quo promptius repulsa hostili rabie nos circundante procella charissimam nobis traditam sarcinam, ipsos videlicet Christifideles adoptatos, tutosque salutis animarum & corporum suorum portus deducere valeamus. Sanè nuper postea quàm fœlicis recordationis Iulius Papa Tertius prædecessor noster ex certis tunc expressis causis claræ memoriæ Carolo Romanorum Imperatori, & Hispaniarum Regi, dum viueret, eiusque successoribus, vt dominia feuda, & iurisdictiones ad quæcumque Hispaniarum monasteria & alia regularia loca cuiusuis ordinis pertinentia vsque ad valorem quingentorum millium ducatorum auri certa tunc expressa recompensa dictis monasterijs, & regularibus locis tradita, vendere, & alienare, ac illorum precium huiusmodi in certos, tunc expressos vsus conuertere posset per suas literas concesserat. Nos impensis & sumptibus, quos charissimum in Christo filium nostrũ Philippum Hispaniarum Regẽ catholicũ ipsius Caroli natũ & successorem ad reprimendos imminentes Turcarum Tyranni impetus subire oportebat subuenire volentes sibi medietatem omnium & singulorum fructuũ reddituum & prouentuum quarumcunque Metropolitanarum Cathedralium, monasteriorum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum Regnorum Hispaniarum vnius anni, per quasdam necnon cassata & annullata facultate per Iulium prædecessorem concessa huiusmodi alia dominia feuda & temporales iurisdictiones ad Cathedrales & collegiales Ecclesias earumque capitula & ecclesiasticas dignitates seculares Hispaniarum vsque

ad valorem annuum viginti quinque millium ducatorum similium, ita tamen quod ipse Philippus Rex duplicatam illorum recompensam in totalis annuis redditibus prælatis & capitulis prædictis aßignare teneretur, ac alias sub certis modo, & forma vendendi, & alienandi facultatem per secundas concesimus, & deinde per tertias nostras literas concessionem illi per dictum prædecessorem factam, & per nos cassatam, vt præfertur, dummodo tantundem ex gratia sibi per nos concessa, huiusmodi pro rata deduceret reualidauimus, & innouauimus: prout singulis literis plenius cõtinetur. Cũ autem sicut idẽ Philippus Rex nobis nuper exponi fecit, cõceßiones & literæ prædictæ nondum sortitæ sint effectum, neque ad illarum executionem deuentum sit, præfatum Turcarum Tyrannum ea quæ superioribus diebus ob classem nostram repentino inspinatoque piratarum suorum aduentu percussam & dißipatam, nostrumque ad insulam Geluarum opere tumultuario factũ propugnaculum expugnatum obtinuit, victoria exultantem & elatum adeo, vt solet fere, vt expeditionẽ saltẽ maritimã, in vtramq; Hispaniarũ Italiã, videlicet & Hispaniã vniuerso conatu suo præparare & proximo vere suis omnibus in nos cõuersis copijs non solum hoc mare nostrũ infestare verum etiã vrbes maritimas, portusq; bello aptiores sibi subiugare cogitet, itaq; vt spe quadã barbaria, imo iã insaciabili rabidaq; ingluuie nedũ Siciliam aliasque insulas inferi maris, verũ etiã nostræ Ecclesiæ Romanæ, ac vicinorũ litoralia loca deuoret. Vnde cũ ad tantã generis humani perniciem à Christi fidelium ceruicibus repellendam nobis illius apparatum, viresque æquare non sufficiat, sed illos classe militibus commeatuque superare necesse sit. Dictusque Philippus Rex, quæ sua est in Dominum pietas, & in eius Ecclesiam, populosque sibi creditos immensa charitas præfatique Imperatoris, & aliorum progenitorũ suorum præclaræ memoriæ catholicorum regum vestigijs inhærendo suam octuaginta triremibus proprijs sumptibus omnimodè instructis classem quãta fieri poterit celeritate præsto futuram, ac alias se totis viribus huic sanctæ, necessariæque defensioni incũbere velle nobis promiserit, seque concessionibus & literis prędictis renunciare velle obtulerit si sibi ex Ecclesiarum opibus, prout ęquitas omnino suadere videtur aßistentes sibique infra scriptum annuum subsidium, prout nobis per dilectum filium nobilem virum Henecum Lopez de Mendoça Comitem Tendillæ, & in Regno Granatæ pro dicto Philippo Rege Capitaneum Generalem oratorem specialem prędictis, & nonnullis arduis negotijs ad nos transmißum humiliter supplicare fecit concedere & alias in nobis opportunè consulere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, hoc tam patens pręsentaneumque totius Ecclesię Catholicæ pericu-

riculum nulla ratione dißimulari posse, sed particularium Ecclesiarum opes atq; redditus pro necessaria illarũ, suorumq; filiorũ, & Christianæ cõmunisq; tam clericorum quã laicorũ causæ, atq; salutis defensione larga manu suppeditari debere dignũ & iustum reputantes habita prius super hoc cũ venerabilibus fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus in diuersis tam generali quã particularibus congregationibus deliberatione matura de vnanimi illorum consilio atque aßensu ne ecclesias nimio, & multiplici ac intolerabili onere contingat grauare supradictas per prædeceßorem & nos eidem Philippo Regi factas conceßiones literasq; desuper expeditas, & inde secuta quæcunque ad infra scriptorũ effectum de ipsius Philippi Regis consensu harum serie reuocantes, atque penitus caßantes & annullantes, illasq; reuocatas caßatas & annullatas eße, nec deinceps ipsi Philippo Regi suffragari debere decernẽtes præfatis supradicti Regis supplicationibus inclinati vnum subsidiũ annuũ trecentorum millium ducatorũ auri largorum vsque ad quinquenniũ proximè futurũ à Kalendis Ianuarij proximè futuri cõputandum, & deinde nostro & dictæ sedis arbitrio vsq; ad aliud quinquẽnium si ita nobis, aut succeßoribus nostris expedire videbitur prorogandum super omnium & singularũ cathedraliũ, & Metropolitanarũ collegiatarũ, & aliarum ecclesiarũ monasteriorum prioratuũ & aliorũ quorumuis beneficiorum ecclesiasticorum cum cura & sine cura seculariũ & S. Benedicti S. Augustini Cluniacensis, Cistercienſis, Carthusiensis Crucifixorũ S. Hieronymi, & aliorum quorumuis etiam ex priuilegio, vel alias certos fructus habentiũ, necnon Caßinen. alias sanctæ Iustinæ montis Oliueti, S. Saluatoris, & aliorum cõgregationum regularium etiam si secularia canonicatus & præbendæ, portiones dignitates etiam in Cathedralibus & Metropolitanis post pontificalẽ maiores, & collegiatis ecclesijs, aut parrochialis ecclesiæ, vel earũ perpetuæ vicariæ capellæ capellaniæ perpetuæ præstimonia, præstimoniales portiones & simplicia, atque etiam seruitoria beneficia, ecclesiastica regularia, vel non beneficia huiusmodi prioratus & personatus, administrationes vel officia etiam claustralia fuerint & ad prioratus, præposituras præpositatus dignitates, personatus administrationes vel officia huiusmodi consueuerint, qui per electionẽ aßumi eisque cura immineat animarum in quibuscũque ciuitatibus & diæcesibus alijsq; locis vniuersarũ Hispaniarũ ipso Philippo Regi subiectis consistentiũ, & capitulorũ conuentualiũ, & aliarũ mensarũ fructibus redditibus & prouentibus obuentionibus & emolumentis venerabili fratri nostro Episcopo Bononiæ moderno & pro tẽpore existenti nostro apud ipsum Philippum Regẽ Nuntio, vel alteri prælato ad hoc per alias nostras literas deputando eiusque subcollectoribus, qui tamen personę Ecclesiasticę eße debeant per venerabiles fratres nostros Archiepiscopos, Episcopos & dilectos filios Abbates

Abba-

Abbatissas priores & priorissas capitula cõuentuũ præceptores cõmẽdatarios cæterasq́ personas ecclesiasticas seculares & quorũuis ordinũ regulares, ecclesias monasteria prioratus præceptorias, præpositatus canonicatus præbẽdas, dignitates, personatus administrationes, & officia cæteraq́ beneficia secularia & regularia huiusmodi in titulũ cõmẽdam, administrationẽ & alias quomodolibet obtinẽtes, itaq́ quicunq́ fructus redditus & prouentus iura obuentiones, & emolumẽta siue loco pẽsionis annuæ, ac etiã pensiones annuas siue super similibus fructibus redditibus prouẽtibus iuribus obuentionibus & emolumẽtis & distribucionibus etiã subquibusuis exẽptionibus & immunitatibus, ac similibus vel dissimilibus oneribus genere reseruatas & assignatas habentes & percipiẽtes pro rata veri valoris ecclesiarũ monasteriorũ & aliorũ beneficiorũ super quibus pẽsiones huiusmodi reseruatæ, cõstitutæ & assignatæ fuerint cõtribuere teneãtur, cuiuscũq́ gradus status, ordinis vel conditionis fuerint ipsis S. R. E. Cardinalibus, qui pro vniuersali ecclesia iugiter nobiscũ laborant & militibus Hierosolymitanis dũtaxat exceptis annis singulis in certis locis & terminis ad id per ipsum Nuntium, vel alium prælatum à nobis vt præfertur deputandum statuendis iuste & proportionabiliter compartiendi & integre persoluendi & penes mensam ciuitatis Barchinonensis, aut aliũ dicti Nuntij vel prælati arbitrio eligendum locum tutum & securum realiter deponendum & in vsum infra scriptum dumtaxat ad Nũtij seu prælati huiusmodi mandatũ & ordinationem erogandi apostolica autoritate tenore præsentium imponimus, constituimus & ordinamus, ac ex pecunijs subsidij huiusmodi vnam quinquaginta triremium classem cleri Hispaniarum nuncupandam, & ecclesiastica insignia delaturã institui armarique contra infideles hæreticos, vel schismaticos solum modo seruire, & educi debeat, etsi quopiam anno integram subsidij trecentorum millium ducatorum summam classis huiusmodi minime exponi cõtigerit eius residuũ in annũ vel annos sequentes in quibus forsan maiori vsui erit apud mẽsam, vel aliũ locũ huiusmodi fideliter cõseruari & custodiri, necnon Nuntiũ vel aliũ prælatum eiusq́ subcollectores, & aliosquoscũq́ ad huius negotij curã & executionẽ pro tẽpore deputatos, administrationis & villicationis suæ rationẽ vni vel pluribus personis ad id per nos & sede prædictã nominãdis annuatim, vel alias loco & tẽpore cõgruis omnino reddere, & ad id si opus sit cõpellere debere statuimus & ordinamus, ac Archiepiscopos Episcopos Abbates priores & alias vtriusq́ sexus ecclesiasticas personas tã seculares, quã regulares prædictos hortãtes illisq́ districte præcipiẽdo mandãtes, vt cõmunis incẽdij ruinæ, quæ iam si remissius agatur imminentis remedio tanta Christianæ charitatis propensione incũbentes, hanc omnino necessariæ, nec vllis rationibus euitabilem opem, atque operam alacriter amplectantur, & libenti animo exequantur ipsius au-

tem Philippi Regis maiestatem attente rogantes, vt feliciter Augusti patris cæterorumque regum auorum suorum præclara gesta imitando sacrosanctæ fidei & religionis defensionem & protectionem deuotissime suscipientes suā octuaginta triremium, & hanc ecclesiasticam classem infra proximū biennium instrui & armari procuret vt illis coniunctis & reliquis etiā Christianorum principum auxilijs sociatis ad Dei laudem & gloriam religionis Christianæ tutelamq́ suorum subditorū & aliorum Christi populorum periclitantium conseruationem, & liberationem operæ preciū memorabile facere, & hac via perpetuā inter homines gloriam & honorem, ac nostram & sedis apostolicæ benedictionem & gratiam vberem promereri, demumq́ inter cælestes beatorum choros ineffabilem trophæum sibi acquirere mereatur. Nos enim subsidium præmissum sic impositū annuatim, vt non præfertur exigi deponi insumi & conuerti, ac Archiepiscopos Episcopos, Abbates, priores omnesque & singulas personas alias fructus ecclesiasticos percipientes in vniuersis Hispanijs agentes ad illius contributionem pro rata teneri & obligatas esse censuris & pœnis tam ecclesiasticis tam pecuniarijs ipsius Nuntij, vel alterius per nos ad id deputandi prælati arbitrio imponendis, quacumque appellatione alioque subterfugio cessante, cogi & compelli, & per quoscumque iudices commissarios quauis autoritate fulgentes sublata eis quauis aliter interpretandi facultate iudicare & definire debere, ac quidquid secus à quoquā quauis autoritate scienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum & inane decernimus. Quocirca venerabilibus fratribus nostris, Hispalensi, Valentino ac Cæsaraugustano Archiepiscopis per apostolica scripta mandamus, quatenus ipsi vel duo aut vnus eorum per se vel alium vel alios præsentes literas & in eis contentas quæcunque vbi & quando opus fuerit ac quoties pro Nūtij vel alterius per nos deputandi prælati parte desuper fuerint requisiti solemniter publicātes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistētes faciāt autoritate nostra literas & in eis cōtenta huiusmodi firmiter obseruari, ac singulos quos literæ ipsæ cōcernūt illis in omnibus & per omnia parere & obedire, cōtradictores quoslibet & rebelles per censuras & pœnas tā ecclesiasticas, quā pecuniarias arbitrio suo imponendi moderandas & applicādas appellatione postposita cōpescendo inuocato etiā ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis non obstantibus piæ memoriæ Bonifacij Papæ VIII. etiā prædecessoris nostri de vna & cōcilij generalis de duabus dietis, dūmodo quis autoritate præsentiū vltra tres dietas ad iudiciū nō trahatur, ac alijs ordinationibus & cōstitutionibus apostolicis, & ecclesiarū monasteriorū ordinū aliorūque regulariū locorū prædictorū etiā iuramēto cōfirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, stabilimentis, vsibus & naturis ac tam prædictis, quam alijs immunitatibus & exceptionibus

etiam prælatis residentibus per nos concessis, priuilegijs quoque indultis & literis apostolicis Ecclesiasticis monasterijs, congregationibus, ordinibus eorũque superioribus, & personis prædictis sub quibuscũque tenoribus & formis, ac cũ quibusuis etiã derogatoriarũ derogatorijs, alijsque efficacioribus & insolitis clausulis, ac irritantibus, & alijs etiã vim contractus habentibus decretis in genere, vel in specie, & etiã ad imperatorũ & Regum instantiam & alijs quomodolibet concessis approbatis, & innouatis, quibus omnibus etiam si de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & indiuidua non autem per clausulas generales idem importantes mentio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda esset tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris hac vice duntaxat specialiter & expresse derogamus, ac illis sufficienter etiã ad hoc nulla prorsus immunitas, alia ve qualibet consideratione, & speciali nota digna exceptio, cuique aduersus præsentium tenorem suffragetur derogatum esse declaramus, contrarijs quibuscunque, aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum quoad subsidiorum huiusmodi solutionẽ cogi, aut interdici suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas nõ facientes plenam, ac expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mẽtionem, ac de eorũ personis locis & ordinibus exemptionibus etiam proprijs nominibus & quibuslibet alijs priuilegijs indulgentijs & literis apostolicis generalibus vel specialibus quorumcũque tenorũ existant per quæ præsentibus non expressa vel totaliter non inserta effectũ earum impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus quorumcũque totis tenoribus habenda sit in nostris literis mentio specialis, quæ quatenus promissis aduersantur cuique nolumus aliquatenus suffragari. & cæt.

Circa quam concessionem est primo notandũ, quod est cõfirmata imo de nouo concessa, & quoad summam soluendam cũ augmento mutata ab eodem & alijs summis Põtificibus vsque modo, & est super hoc quædam concordia facta & cõfirmata à sede apostolica ne ecclesiastici aliqui præ alijs in solutione grauarentur.

Secundo est notandum, quod ad solutionem huius subsidij possunt autoritate apostolica compelli regulares per excommunicationem & alias censuras ecclesiasticas, & pœnas pecuniarias, vt constat ex eius tenore, ibi, *pro rata teneri & obligatas esse censuris, & pœnis tam ecclesiasticis, quam pecuniarijs ipsius nuntij vel alterius per nos ad id deputandi prælati arbitrio imponendis quacũque appellatione, alio vè subterfugio cessante, cogi & cõpelli, & sic per quoscũque iudices cõmissarios quauis autoritate fulgentes sublata eis quauis aliter iudicãdi facultate iudicare & definire debere*, Nec ipsi regulares ad has fugiendas cẽsuras possunt suis priuilegijs adiuuari cũ ipsa sint sufficienter derogata, vt patet ex dicta cõcessione, ibi, *Nõ obstãtibus piæ memoriæ Bonifacij Papæ VIII. & c.* vsq; ibi, *quatenus præmissis aduersantur cuiquã nolumus aliquatenus suffragari.*

Tertio est notandum adeo foueri à sede apostolica huius subsidij pro tam pio negotio solutionem, vt ad ipsius effectum possit ad brachium seculare recurri ab eo auxilium impetrando, vt patet ex eius verbis, ibi, *inuocato etiã adhoc si opus fuerit auxilio brachij secularis*. Est aduertẽdũ quod cõmunis est sentẽtia delegatũ à Papa posse implorare auxilium brachij secularis ad executionẽ illius quod à Papa ipsi cõmittitur exequendũ

a Innoc. in c. significastis. n. 1. de offic. deleg. Nauar. in c. cū contingat de rescrip. remed. 1. n. 1.
b Imolens. in d. c. significasti col. 1.

prout tenent Innocentius *a* Panormitanus Imo. Felinus, Decius, Archidiaconus & Federicus, & & alij quos refert & sequitur Nauarrus: nam vt ait Imolensis *b* *Si ordinarius hoc potest vt patet in cap. 1. de offic. ordinary multo fortius delegatus, qui est illo maior in causa sibi delegata cap. 2. de offi. delegat.* Vnde cum hæc causa sit commissa Nuntio Apostolico tamquā iudici delegato, non videtur fuisse necessariū prædictā clausulā apponere sicut in hac cōcessione de facto apposita est: cui dubitationi respōdet præfatus Imolēsis *c* quod licet quādoque in rescripto adijciatur clausula inuocato ad hoc auxilio brachij secularis si opus fuerit illud est ad super abundantem cautelam.

c Imola vbi sup.

Nec Nuncius apostolicus & delegati à Papa ad compulsionem solutionis subsidij antequam recurrāt ad brachium seculare tenētur prius ad ordinarium recurrere, licet enim aliqui in hac materia hoc tenuerint, Fedèricus *d* tamen per pulchras rationes contrarium tenet dicens posse quidem si vult delegatus Papæ prius ad ecclesiasticum ordinarium, quam ad secularem recurrere, non tamen teneri si voluerit.

d Federic. cōsil. 163. super inuocatione in. 1. dubio. col. 1.

Nec potest iudex secularis cognoscere de iustitia inuocationis brachij secularis in hoc casu: magna est enim differentia inter iudicem ecclesiasticū & secularem, quod, scilicet, secularis tenetur iuuare ecclesiasticū, non ostensa illi sententiæ iustitia, ecclesiasticus autem non tenetur suis censuris iuuare secularem, nisi præmissa prius canonica monitione secundum Innocentium *e* cōmuniter receptū, & monita & audita parte si quid allegare voluerit secundū Imolā. *f*

e Innocen. in c. 1. de offic. ordin.
f Imola. in d. c. 1. col. 5.

Quarto à dicta contributione excipiūtur expresse à Pio V. in dicta concessione regulares in Indijs consistentes, vt patet ex alia concessione eiusdem Pontificis, data Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo primo, sexto Nonas Martij Pōtificatus sui anno tertio, in qua concessione postquā dixerat, qui ad hanc contributionē debeat compelli excipit aliquos in hūc modum dicens, *non tamen in Indijs cōsistētium, militibus Hierosolymitanis, ac hospitalibus actu hospitalitatē seruantibus & eisdem fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, necnon dicto Philippo Rege ratione mēsarum magistraliū S. Iacobi de Spatha, ac de Alcātara & de Calatraua Cisterciensium, aut aliorum ordinū militarium, quorum idem Rex ex concessione, & dispensatione apostolica perpetuus administrator existit dūtaxat exceptis.* Ex quorum verborum cōtextu colligitur milites D. Iacobi Alcantaræ & Calatrauæ teneri ad dictum subsidium, cū tantū Rex & perpetuus administrator in hac concessione solum excipiantur, & exceptio firmet regulam in contrarium. Nunc autē his sic ex nostro indulto prænotatis operæ pretium esse duxi ad ipsius intelligentiam aliqua dubia proponere, pro quo aliqui articuli sunt constituendi.

ARTICVLVS II.

Vnde hoc subsidium originem traxit.

Respondeo dicendo, quod solebāt antiquitus Sūmi Pōtifices reseruare decimam partem fructuū omniū beneficiorum ecclesiasticorū ad omnes necessitates sedis apostolicæ subleuandas, aut ad expeditionem belli cōtra rebelles & infideles ad imitationē subsidij solitum solui à Leuitis summo sacerdoti, prout in libris *a* Numerorum, & Esdræ *b* continetur & habetur in quadam decretali, *c* & tradunt D. Thomas & alij relati à D. Ioanne *d* Gutierrez, & à Rebuso. Et hæc vocatur decima papalis. Ad cuius solutionem singulorum beneficiorum tassa fiebat, iuxta quam hæc decima quotānis soluebatur, prout colligitur ex quadam decretali *e* & tradunt communiter Doctores. Ad similitudinem huius subsidij & decimæ papalis concesserunt Summi Pontifices in diuersis temporibus multis principibus Christianis vigesimam decimam quartam, aut aliam omnium beneficiorum ecclesiasticorum suarum prouinciarum quotam, vt tradunt Doctores *f* post quādam glossam Belenzinus, Cosmas, & Petrus Gregorius, his autem temporibus ad exemplum horum sanctorum patrum Pius Quartus in quadam bulla, sub datis VI. nonas Martij an-

a Num. 18.
b 2. Esd. c. 1.
c c. 1. de decim.
d Gut. lib. 1. prac. 1. ad. II. Regn. q. 13. n. 13 Rebu. decim. q. 13.
e c. 2. de decim vbi late doct.
f Doct. in. c. si. de vot. vbi glo v. cuiuis & clem. 2. de decim. dd. in cle. 2. de dec. Bellenzinus. de charit. subsidio. q. 72. Cosmas. in tract. sancto. Galli. ti. de annatis. § 1. v. decim. Petr. Greg. 1. par. Synta. iur. li. 3. c. 2.

tij anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo primo Pontificatus sui anno quarto, concessit Philippo Secundo Regi Hispaniarum subsidiũ dicẽs, *volumus quod in distributione quadringẽtorum & viginti millium ducatorum huiusmodi inter dictas personas ecclesiasticas per dictos Nuntium & prælatum facienda, & illorum solutione seruetur taxa seruari solita in distributione, & solutione subsidiorũ quæ interdũ per sede Apostolicam Regibus Hispaniarũ cõcedi cõsueuerunt.* Et id ipsum concesserunt etiã Pius V. & Gregorius XIII. vt patet ex literis superius allegatis, & similiter eorum successores vsque modo indulserunt intelligentes vtilitatem boni communis hoc summopere postulare.

ARTICVLVS III.

Vtrum capellaniæ fundatæ in ordine minorum regularis obseruantiæ sint præfato subsidio subiectæ.

REspondeo dicendo, quod capellaniæ fundatæ in ordine minorum regularis obseruantiæ non sunt præfato subsidio subiectæ, & per consequens de earum redditibus hoc subsidium non soluitur. Et ita fuisse in facti contingentia iudicatum in Concilio Cruciatæ (in quo de huiusmodi causis agitur) à quodam nostræ religionis patre grauissimo ac cepi. Quod primo probatur ex contextu prædictæ cõcessionis Pij V. ibi, *super omnium & singularũ cathedralium & Metropolitanarum &c.* vsque ibi, *redditibus & prouentionibus obuentionibus & emolumentis,* Cuius concessionis tenor si attente consideretur tantum indicat beneficia & redditus ecclesiasticos huic oneri & grauamini esse subiecta, capellaniæ autem in præfato ordine non sunt redditus ecclesiastici perpetui, cum ipse ordo secundum g ius eos minimè habere permittatur propter quod in comitijs h generalibus Toleti celebratis in hunc modum statuitur.

g elem. exiuis. §. cæterũ, de verb. signif.

h c. 3. de obseruant. pauper. fol. 18. pag. 3.

Cum annuos redditus, sicut cætera bona immobilia nobis habere non liceat ideo reuocamus antiqua generalia statuta, decernimus quod nullus frater inducat personam aliquam ad eleemosynam perpetuam ordini nostro exhibendam, & si aliqua talis nobis fuerit relicta nullo modo in iudicio exigatur. Declarantes quod ad perpetua legata petenda non possunt fratres recurrere nisi humiliter & per modum eleemosynæ absque allegatione alicuius debiti. Decernitur præterea, ac præcipitur, quod quoties relinqui contingat aliqua legata perpetua aliquibus personis & hospitalibus, & alicui Reipublicæ, & alijs domibus ea lege quod teneantur fratribus præstare singulis annis certam eleemosynam siue omnino gratis, siue vt ipsi fratres dicant certa officia & missas, quod guardianus faciat protestationem ei, qui testatoris voluntatem adimplere tenetur, quod ad illas eleemosynas nullum ius habent ex vi legati, nec possunt obligari ad illa officia & missas. Si vero facta dicta protestatione hæres ex sua libera voluntate voluerit dare eleemosynas illas, & cõmittere fratribus dicta officia & missas, tunc fratres tuta conscientia possunt eleemosynas huiusmodi recipere. Est tamen hæc protestatio necessaria iuxta D. Bonauenturam, ne ab ignorantibus nostrum institutum regulæ nostræ transgressores iudicemur. Hęc ordinatio. Et hoc satis innuunt verba præfatæ apostolicæ constitutionis ibi, *capella capellaniæ perpetuæ*: quæ de capellanijs perpetuis debent verificari quatum ius, & redditus sunt perpetui in qua redditunm

perpetuitate simul cum titulo collationis ratio beneficiorum ecclesiasticorum consistit Capellaniæ autem autoritate priuata fundatæ, sicut solent aliquando ratione patrimonij institui sine vlla autoritate apostolica, vel ordinaria, neque delegata non induunt rationem beneficiorum ecclesiasticorũ iuxta ea quæ in iure *i* notantur & quia ipsæ cõstituuntur hoc modo & hac conditione, vt patronus possit capellanũ ab eis tollere ex causa, quæ sibi legitima videretur, quod fieri non poterat si capellaniæ præfatæ fuissent beneficia ecclesiastica, aut redditus ecclesiastici: deberent enim iuxta sacros *k* canones esse perpetuæ, vt post alios tradunt Ancharran. *l* & Felinus. Quod procedit etiã si eam capellaniam fundet Episcopus, si eã non fundauit autoritate episcopali sed priuata, & communi laicorum, qua poterat vti bonis patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus, vt colligitur ex iure *m* & tradit Nauarrus.

Denique hanc partem maximè confirmant argumenta apponenda in articulo sequenti, quibus probatur distributiones quotidianas, huic oneri non esse obnoxias cum soluantur ratione assistentiæ & residentiæ personalis in officio diuino, tamquam quoddam huius laboris stipendium quod si ratione subsidij diminueretur, etiam ipse labor, & residentia præfata personalis in aliquo remitteretur, quę ratio etiam militat in præfatis capellanijs, quæ sunt quædam anniuersaria promissis & diuinis celebrandis quarum redditus si per subsidium defalcarentur, etiã in præfatis oneribus aliqua diminutio contingeret. Ponderandæ igitur sunt omnes rationes articuli sequentis, quæ bene penetratæ & ponderatæ nostrum intentum maximè comprobant.

i c. cum dilectus de iure patronat.

k c. inuentũ 16. q. 7. c. satis peruersũ. 56. dist.
l Anchar. in. c. 1. de regu. Felin. in ca. postulasti de rescrip.
m c. quia nos de testam. & 12. q. 3. c. 1 & 2. & 4. 5. c. fin. Nauar. de redd. ec. q. 1. monit. 19. n. 100

ARTICVLVS IIII.

Vtrum distributiones quotidianæ sint subsidio præfato obligatæ.

RESpondeo dicendo, quod vt certa ab incertis secernamus operę pretium est videre & considerare distributiones quotidianas in duplici differentia versari. Quædam enim inter præbendatos residentes in ciuitate etiamsi personaliter horis non assistant distribuuntur, & hæ vocantur grossa, ô ratio. Aliæ autem sunt quæ nunquam dantur nisi illis, qui horis canonicis & diuino officio personaliter assistunt de quibus agũt Henriquus, *a* quẽ sequuntur Cosmes Rebuffus, Decius, Parisius, Felinus, Rodoanus, & Rota. Et certum est prioris generis distributiones præfato subsidio esse obnoxias, dubium autem est vtrum secundi generis distributiones ab eo sint liberæ & exemptæ? Ad quod respondetur liberas & immunes omnino esse. Quæ sententia multis rationibus probatur, prima ratio est, quia hoc subsidium est impositum super fructus & redditus beneficiorum, prout dictum est in superioribus, distributiones autem appellatione fructuum minimè veniunt, solum enim sunt quædam stipendia assistentiæ & præsentię in diuinis argumento aliquorum iurium, *b* quæ distributiones & stipendia quotidiana cum sint incerta & casualia in valore fructuum minime computantur, vt post alios tradunt Couarruuias, *c* Hojeda, & Anastasius Germonius.

Secunda ratio est, in quacumque enim materia etiam si sit multũ fauorabilis, dato priuilegio ad fruendum integrè fructibus præbendarum & beneficiorum non comprehenduntur distributiones quotidianæ, vt ait quædam decretalis *d* iuncta glossa, & expresse id probat alia decretalis *e* ex qua id notant Abbas & alij Doctores & multis adductis id tradunt Horatius & Gigas, & Petrus Gregorius.

Tertia ratio est quia licet sanctitas Domini Papæ imponat pensionem aliquam super fructus, redditus, prouẽtus obuentiones & emolumenta alicuius præbendæ non censetur imposita super distributiones quotidianas, nisi specialiter exprimatur, cum enim dentur ratione laboris interessendi diuinis, & vt præmium laboris non est voluntatis Domini Papæ vt ipsæ alicui subsidio & oneri sint subiectæ, vnde in multis iuribus *f* videmus probari stipendia militũ neque vendi neque obligari nisi in subsidium. Quod latè probat Hieronymus *g* Gigas, mandosius, & Gambarus. Quod procedit etiam si pensio imponatur super fructibus redditibus & emolumentis in continua residentia lucrari solitis, prout tenet Rota *h* Romana diuersorum. Vnde condemnatus per tres sentẽtias ad fructuũ & redditnũ alicuius præbendæ restitutionem non est obligatus restitue-

a Henri. in c. cũ omnes de constit. Cosmes in prag. Galli. titul. quo tepore quisq; debeat esse in choro §. iubet. v. distributiones Rebuf. in cõ cor. rub. §. 1. v. distributiones Decius cons. 280. Parisius cõs. 33 n. 1. vol. 4. Felin. in c. audaures. n. 39. de rescrip. Rodoan. in tra. de spol. q. 8. §. ad maiorẽ n. 23. Rota. decis. 330. 1. par. diuers.
b l. 1. in. 2. responso. ff. si mensor fallũ modũ dixerit. l. cũ, duobus. §. li in secũda. ff. pro socio.
c Coua. li. 3. var. c. 13. n. 1 Hojeda de benefi. in cõpend. 1. p. ca. 12. n. 8. Germoni. in tra. de indul. §. tibi quoad vixeris. n. 23.
d c. 2. iuncta glos. v. integrè de priui. lib. 6.
e ca. licet de priuil. vbi Abbas & cæteri. Lucius de priu. scholariu. priu. n. 100. limit. 1. Gigas. respõso. 30. Petrus Grego. syntag. li. 15. c. 23. n. 15.
f l. stipendia eorum. C. quæ res. pigno. oblig. pos. l. stipendia ad exhibed. reis
g Gigas cons. 144. & respons. 35. Mandos. de signat. grat. tit. pensiones. v. super distributionibus Gambar. de autor. legat. à Later. lib. 6. 2 p n. 17.
h Rot. decis. 330. 1. part.

restituere distributiones quotidianas, quas lucratus est, vt tradunt Boerius, Gambarus & Rota diuersorum, nisi expressè indictis sententijs fuerit dictum, quod ad restitutionem præfatarum distributionum teneatur ex adductis à Lanceloto. k Denique hoc confirmatur: statutum enim priuans beneficiatos, quibuscumque fructibus & obuentionibus suarum præbendarum, non priuat eos à distributionibus quotidianis, prout latè probant Franciscus de Ripa, l & Prob.

a Boeri decis. 340. Gamb. vbi su. Rot. decis. 1179. 3. p.
K Lancelot. de attenta. c. 31. de pænis attent. n. 37.
l Rip. li. 1. responso resp. 5. Probus in c. vn. de Eccles. nō resi. in 6. n. 32.

Quarta ratio est, quia distributiones quotidianæ fuerunt introductæ per Ecclesiarū statuta, aut dotationes testatorum in diuini cultus fauorem, vt facilius præbendati diuinis assisterent, & ad id inuitarētur, imo obligarentur, vt ex quadam Clementina m colligitur & tradit Nauarrus. n Quibus distributionibus, si aliquod onus collecta, aut pēsio imponerētur ab interessentia officijs diuinis prębēdati retraherētur, præsens enim lucrum magis mouet & per consequens maius lucrum magis mouet, & econtrario diminutio stipendij & lucri aliquid de prædicta motione detrahit, qua motione diminuta etiam cultus diuinus diminueretur. Propter quod nō est credendum, quod Dominus Papa velit aliquod onus super ipsasmet distributiones imponere argumento eorum, quæ in iure o notātur, propter quod etiam probauit in articulo superiori, quod noluit Dominus Papa imponere hoc onus super capellanias ibi dictas cum ex ea impositione diminui posse missas & sacrificia dictarum capellaniarum contingeret.

m Clem. vn. de reli. u. & vene sancto. n. Nauarr. de orat. c. 19. n. 11.
o c. ex parte de constit. c. fin. de rescr. in 6. ca. vasa. de cons. dist. 1.

Quinta ratio est, quia fructus beneficiorum Ecclesiasticorū, & distributiones quotidianæ maximè inter se differunt. Licet enim inter antiquos Doctores fuerit controuersum an clerici sint vsurarij an vsufructuarij fructuum suorum beneficiorum iuxta notata per Glossam, q quandam & Doctores cum latè adductis à Rodoano Nauarro Sarmiento & Marco Antonio Columna. At respectu distributionum quotidianarū semper inter Doctores q fuit receptum præbendatos earum dominium acquirere sicut operarij proprietatem, & dominium mercedis proopere impenso acquirunt. Vnde licet secundum ius commune r clerici non possent testari de fructibus beneficiorum, at ex rebus acquisitis per distributiones quotidianas semper in vita & in morte distribuere potuerunt, tanquam de mercede suo labore acquisita argumento cuiusdam decretalis, quam ad hoc dicit singularem Barbacia s Dominicus, & Cardinales, & dicūt cōmunē plures referentes Parisius Decius, & Iulius Clarus Cardinalis Albanus, & Rodoanus, & nouissimè *Borgninus*.

Gloss. in ca. præsent vbi Doct. de off. ord. li. 6. Rodoan. trac. de spol. cle. q. 3. Naua. de redit. Eccl. q. 2 Sarm. 2. q. e. 1. colu. c. 30. eod. tract.
q Doct. in c. vn. §. qui vero de cler. nō resi. li. 6. Guiller. de monte Laud. in extrau. 1. ne sede vacant. inter com v. consue. Cou. in ca. cum in osti. de testa. n. 7.
r d. c. cūio offic. de test.
s c. fi. de pec. cleric & ibi Barb. Dom. cons 85. Cardin. in Clem. fin q. 13. de prębend. Pari con. 33. n. 10. li. 4. Decius con. 180 Clarius li. 3. sent. §. testa. vers. 5. dixi Alban. intra de Card. q. 48 Rodoan. de spol. q. 1. à n. 27. & q. 3. §. in hac mate. n. 4. Borgn. decis. 8. n. 73. par. 3.

Non tamen me latet Nauarr. t & Sarmiēto hanc differentiam inter distributiones quotidianas & cæteros fructus beneficiorū improbasse. At ego rationibus superius adductis hanc sententiam vt receptissimam sequor. Ex qua infero, quod cum summi Pontifices antiquitus solerent ad suas, aut ad principum Christianorū necessitates sublevandas reseruare decimam, aut aliam minorem fructuum beneficiorum partem, prout in articulo secundo est probatum, sicut tunc secundum receptissimam sententiam, quæ tunc temporis ab omnibus sequebatur talis reseruatio minime distributiones quotidianas comprehendebat, neque aliquorum verum dominium acquirebant cum in eis sedes Apostolica plenam & absolutam potestatem non habeat sicut respectu fructuum beneficiorum super quibus summus Pontifex, vt Christi Domini vicarius verum dominium & liberam & generalem dispositionem habet ad bonum totius Ecclesiæ vniuersale. Ita modo cum summi Pōtifices concesserint hoc subsidium principibus Christianis ad Ecclesiæ defensionem est intelligendum ipsum ex fructibus beneficiorum super quibus sedes Apostolica habet plenam & liberam potestatem esse soluendum non autē ex distributionibus quotidianis super quibus ita liberam & plenariam dispositionem non habet.

t Nauarr. de redd. Eccles. q. 1. nu. 74. sarm. eod. tract. 3. p. c. 5. n. 6.

Quod confirmatur: nam quando dominus Papa concedit aut sibi reseruat fructus & beneficiorum redditus ad necessitates Ecclesiæ subleuandas in tali reseruatione distributiones quotidianæ minimè includuntur, vt quibusdam extrauagantibus v est declaratum quarum meminit Cosmas Ioannes Copus, & alijs infra referendi igitur id ipsum etiam est dicendum, quando Dominus Papa concedit dictos fructus, aut partem eorum principibus Christianis ad defensionem fidei & bonum commune totius Ecclesiæ vniuersalis prouidendum.

v Extrau. post ul. & extra. cum nōnull. de præb. Cosmas. in prag. sanct. ti. de anat. §. voluit v. fruc. Cop. in tract. de fructib. li 4. ti. 3. c. 3. à n. 7.

Et vt multa omittam hanc sententiam in proprijs terminis tenuerūt & secuti sunt graues Doctores Guillelmus x de Monte Laud. Dominicus Baptista, Ferretus Marc. Mantua

x Guill. in extrau. suscept. regiminis v. cons. & v. per totum Dom. consi. 85. 2. p. Ferret. cōs. 237.

Mantua: Hieronymus Gigas, qui asserit, ita pluries practicasse, & obtinuisse Parisius Mandosius Rebufus asserens, ita fuisse per Papam sæpius declaratum cui declarationi standum esse testatur Flaminius, Gambarus Rodoanus Duarenus, & in puncto iuris veriorem dicit B. Bellenzinus. Et hanc opinionem, vt certam præsupponit Oldradus in quodam Consilio.

Mantua 3. consil. 1. Gig. consil. 144. n. 33. Par. consil. 33. n. 5. li. 4. Mandos. consil. 15. n. 6. Reb. consil. 124. & in tract. nomi. q. 5. n. 40 & de decim. q. 2. n. 8. Fla. designat. benef. li. 6. q. 1. n. 31. Gam. de aut. l. li. 6. n. 21. Rod. de spo. q. 1. n. 30 Duar. li. 7. de benef. cap. 4. Velle. de charit. subsid. q. 76. Oldrad. consil. 118. in princ. y Extrau. vn. de decim. inter commu. vers. & c. in nobis nihil occurr.

Nec supradictis obstat quædam declaratio Bonifacij Octaui, relata in quadam extrauaganti, y in qua declaratum fuit in subsidio & decima imposita à Papa pro expeditione belli Siciliæ comprehendi etiã distributiones, nam respondetur dictam declarationem tantum habere locum in distributionibus primi generis, quæ dantur præsentibus in ciuitate, aut absentibus ratione causæ legitimæ, etiamsi personaliter in choro, & diuinis officijs non intersint, non autem in distributionibus secundi generis, de quibus nobis in præsentiarũ est sermo. Et licet Bonifa. VIII. de omnibus distributionibus verba fecisset contrarium tamen est sequendum, cum sæpe sæpius alij summi Pontifices eius successores contrarium definierint, vt fecerunt Paulus Secundus sub datis VIII. Iulij, anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo nono & Syxtus IIII. XII. Septembris, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, & Clemẽs VII, & Paulus III. prout præfati authores allegant, & libuit in præsentiarum declarationem Syxti Quarti adducere, quæ sic habet. *Quod vix adduci potest, vt credat exactiones fieri de distributionibus quotidianis cum sit dispositioni iuris contrarium & à pietate penitus alienum subtrahere personis Deo dicatis eos prouentus, qui ratione nudi ministerij laboris, & præsentiæ in diuinis celebrandis distribui solent. Et quod hoc tenderet in diminutionem cultus diuini.* Quibus sic pensatis sicut solent summi Pontifices omnia ponderare, si Pius Quartus, & alij Summi Pontifices voluissent distributiones quotidianas, huic subsidio esse subiectas id vtique non sabticerent, sicut silentio minime prætermiserunt ne pro solutione huius subsidij calices libri & ornamenta Ecclesiastica distrahantur, aut pignori dentur, licet hoc loquendo de decima Papali fuerit antiquitus z ita declaratum. Et iuxta hanc sententiam fuisse in facti contingentia iudicatum accepi â doctissimo Domino Rocho de Vargas Cathedralis Salmanticensis dignissimo Doctoralis Canonico, & in vniuersitate Salmanticensi meritissimo sacrorum Canonũ Cathedratico professore, quæ sententia est tenenda nisi contraria consuetudo in aliquibus diæcesibus obtinuerit, ex traditis à Rodoano, a & Gutierrez.

z c. 1. de decim.

a Rodoan. de rebus Eccle. q. 6. §. extra. Gutie. de qq. Can. c. n. 11.

ARTICVLS V.

Vtrum ad taxandam quotam subsidij á quolibet soluendam sint regulares vocandi.

RESpondeo dicendo, quod circa hoc est notabilis ordinatio & constitutio Clementis VII. cuius tenorem in præsentiarum referam.

Dilectis filijs generali & alijs Abbatibus, ac prioribus, & præsidentibus a *necnon Abbatissis, & priorissis Monasteriorum prioratuũ & aliorũ regularium locorum, tam monachorũ quam monialium ordinis Sancti Benedicti. Congregationis Monasterij eiusdem Sancti Benedicti Vallisoleti dicti ordinis Palentinæ diæcesis.*

a Habetur in li. priu. huius ord. imp. Vallisole. 94. fo.

Clemens VII. dilecti filij salutem, &c. Cum itaque sicut nobis nuper exponi fecistis, licet vos ratione vestrorum Monasteriorum prioratuum & locorum regularium decimas subsidia & alia onera in partibus illis Apostolica authoritate, pro tempore imposita hactenus libenter persolueritis, & in futurum persoluere, preut vos tangit inten-

intendatis, nihilominus diuisiones, seu distributiones, Calculi repartitiones nũcupatas decimarum subsidiorum & onerum huiusmodi per locorum ordinarios, seu capitula Cathedralium Ecclesiarum, in quorum ciuitatibus, & diœcesibus Monasteria prioratus & loca regularia vestra consistunt, quandoque non vocatis quorum interest, fiant in repartitionem ipsam distributores & partitores non habita notitia seu vera informatione fructuum, & onerum ordinariorum Monasteriorũ & prioratuum, & regularium locorum huiusmodi, quæ parte non audita debite haberi non potest, monasteria prioratus, & loca eadem plerumque adeo grauent, vt Abbates seu priores, aut Abbatissæ, seu priorissæ, ac conuẽtus non nullorum ex Monasterijs prioratibus & locis ipsis onera sibi impartita vix supportare poßunt, & si quod in distributione & repartitione decimarum, subsidiorum & onerum eorundem, pro tempore faciendam vos per locorum ordinarios, & capitula huius modi, seu distributores & partitores, per eos vel alios deputatos, pro tempore vocari deberetis & audiri decerneretur, profecto ex hoc erroribus partitionum, & grauaminibus huiusmodi opportune obuiaretur. Vosq; compartita vobis onera libentius persolueretis, ac debita iustitię, quæ in omni actu eos quorum interest vocari exigit legitime satisfieret, nobis humiliter supplicari fecistis, vt vobis in præmissis ex iustitiæ debito prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur qui religioni deditos, vt á grauaminibus & dispendijs releuentur nostri ministerij partes libenter impartimur huiusmodi supplicationibus inclinati, quod de cætero perpetuis futuris temporibus in distributionibus & partitionibus decimarum subsidiorum & aliorum onerum dicta authoritate, pro tẽpore impositorum, & imponendorum, seu illorum taxa facienda, vos, prout singulos vestrum tangit, & concernit in futurum per ordinarios & capitula siue distributores, & partitores, aut taxatores huiusmodi, ac alios ad quos spectat. seu spectabit pro tempore vocari & audiri, ac taxationibus, partitionibus, & distributionibus interesse debeatis, & taxationes, ac distributiones ipsæ aliter pro tempore factæ, in his quæ ad eos qui vocati & auditi non fuerint spectant nullius sint roboris, vel momenti, ac non vocati ad illorum solutionem non teneantur, nec ad id à quocumque compelli poßint sicq; per quoscumque iudices, tam ordinarios, quam delegatos, &c. Et dat pro executione iudices conseruatores Episcopum Ouetensem Priorem Sancti Augustini Vallisoletanum & priorem Sancti Dominici Compostellani, quatenus ipsi aut duo, aut vnus eorum hæc exequi faciant. Datum Romæ, die octaua Decembris millesimo quingentesimo trigesimo Pontificatus nostri Anno octauo.

Circa hanc autem concesßionem est notandum iuridicam quidem esse, cum illud quod ad omnes pertinet ab omnibus secundum ius debeat approbari. Et certè etiam non concesso hoc priuilegio si religiosi in distributione subsidij se nimiũ esse grauatos

tos clamarent proculdubio eorum querela admitteretur & alia seruans æqualitatis iustitiam contributio fieret ex eis, quæ allegã do aliquas leges Regni tradit Lasarte. *b*

b Lasar. de decim. vend c. 18. n. 91.

ARTICVLVS VI.

Utrum laici habentes decimas tertiarias à manu Regis teneantur soluere subsidium, & gabelam ex earum venditione.

RESpondeo dicendo consuetudine esse receptum, laicos bono iure habere has decimas tertiarias à manu Regis, prout constat ex resolutis à doctissimo Gregorio *a* Lopez licet cogitandum relinquat Palatius *b* Rub. de quo latè per Lasarte. *c* De his autẽ decimis tertiarijs, si à Rege dentur regularibus, aut Ecclesiasticis, aut laicis debetur subsidium, quia charitatiuum subsidium impositum est non quidem Ecclesiasticis personis, sed redditibus potius & pro uentibus totius Ecclesiæ in his regnis, & adeo generaliter iniũctum, vt quoscumque redditus & fructus, qui verè Ecclesiastici sint iuxta mentem & verba bullæ generaliter comprehendat nullo personarum facto discrimine, ad quas fructus illi pertineant, siue sint laicæ, siue regulares, siue Ecclesiasticæ, prout generaliter in huiusmodi charitatiuo subsidio regibus concesso resoluit Decius, *d* & de alio quod ab Episcopis imponi solet tradit Gigas *e* vnde cum sit indubitabile hos fructus tertiarũ, cũ ex decimalibus detrahuntur iuxta quandam recopilationis legem *f* primordialiter & in sua origine Ecclesiasticos esse Ecclesiæque debitos, per consequens est dicẽdum, quod cum semel subsidium charitatiuum eos tangat impossibile est, vt sine eo onere, quo in sua origine affecti sunt, etiam ad laicas personas transeat, & ipsi laici ad subsidium illud ratione prædictorum fructuum teneantur, quia regulare & perpetuum est, vt vnaquæque res transeat cum sua causa more seruitutis iuxta notata à Doctoribus, *g* & tradit Lasarte. Verum est tamen quod si prædictæ tertiæ à Laicis vendantur tributum Alcaualæ debetur ab ipsis, cum hoc tributum non ratione rei neque personæ imponatur, sed ratione contractus

a Greg. in l. 22. gloss. 1. ti. 20. par. 1.
b Palat. in re petit. ru. de donat. inter virum & vxori. §. 37. ver. præterea ista dona.
c Lasarte. de decim. vend. c. 19. n. 29. & 30.
d Deci. cõs. 156. volu. 1.
e Gigas de pẽsio. q. 38.
f L. 1. tit. 21. li. 9. recop.
g Doct. in l. neque stipen. ff de impen. in reb. dona. act.

dummodo res neque personæ priuilegiatæ reperiantur, vt patet ex traditis per Lasartem. *b*

b Lasart. vbi su. n. 15. & n. 27.

ARTICVLVS VII.

Utrum hi qui à monasterijs, aut Ecclesijs aliquid emunt teneantur soluere tributum decimæ, quod dicitur Alcauala.

RESpondeo dicendo, quod de iure communi integrum gabellæ onus generaliter emptori Doctores attribuunt, vt resoluit Molinens, *a* & post eum explicuit Arias Pinelus Doctissimus Lusitanus. De iure autem regio, & secundum alia iura ad venditorem pertinere tradit optimè Lasarte, *b* quo supposito cum monasterium aliquid vendit ad soluendam gabellam minimè obligatur, inter priuilegiatas enim personas exemptas ab hoc gabellarum onere præcipuum locum tenent Ecclesiæ, Ecclesiasticæque & religiosæ personæ, ac monasteria, vt scilicet tributum istud non debeãt vt in quadam lege *c* nouæ recopilationis traditur. Quod est tenendum, quidquid aliud determinatum fuerit in his Regnis ante prædictam legẽ tempore Regis Ioannis II. vt refert, ac latè disputat iniustèque Montaluus *d* defendit: erat enim iure communi satis expressum Ecclesiasticas personas, ab huiusmodi iuribus exemptos esse, prout latè in superioribus est dictum. Quod Ecclesiasticum priuilegium, ita intelligendum est, vt non quemadmodum clerici & personæ Ecclesiasticæ & regulares vendentes immunes sunt, ita & hi qui eisdem vendiderint immunes fiant, quinimo regali decimæ subijciuntur, nisi aliunde priuilegium habeant sicut cæteri venditores: quia non propterea, quod carius inde clerici & regulares emant ab istis vẽditoribus propter onus gabellæ pluris ex eo vendentibus fieri debet, quo minus venditores isti regale ius pẽdant, sicut & portorium & pedagium soluunt, ac cætera iura regalia mercibus imposita, quamuis clericis quoque & regularibus vendendæ sint. Nec istud dici potest contra libertatem Ecclesiasticam esse, si quidem circa res laicorum & eorum contractus versatur, quamuis inde damnum aliquod Eccle-

a Molina. in consue. pari. ti. 1. §. 23. n. 7. Pinel. in l. 2. C. de res. vend. 2. par. c. 3. n. 40.
b Lasar. de deci. ven. c. 25. n. 1. & seq.
c L. 8. ti. 18. li. 9. reco.
d Montal. in l. 50. v. quæ Pharaon tit. 6. par. 1.

Ecclesiasticis personis prouenire videatur ex his quæ in alio proposito resoluit Marant. e quem adhoc allegat Mexia, atque ita ait Lasarte iustè decisum extare in quadam lege f nouæ compilationis, quinimo quia Ecclesiastici circa hoc immunitatem allegabant dicentes, vendentes sibi quascumque res immunes à gabella esse, statuitur in ea lege ad omnem fraudem euitandam, vt res ipsæ, quæ clericis Ecclesijs, aut monasterijs à quocumque laico venditæ erunt tacitè hypothecatæ intelligãtur, pro gabella: quo casu lex ipsa præuenit rerum alienationem, eas scilicet pignorando antequam in dominium clerici, Ecclesiæ, aut monasterij transeant iuxta consilium Bartoli g cuius opinio in eo quidem casu sustinenda est, cum de vitanda fraude agitur, non de damno Ecclesiæ inferendo, ne scilicet debitæ obuentiones, & iura regalia deficiant iuxta latè tradita per Didacum Perez, h etenim quando ad obuiandum fraudibus lex sæcularis fertur etiam contra clericos & regulares seruanda est, & valet vt notat Petrus Anchatranus, i quem allegat Mexia.

e Marant. in pract. disp. 8. ex n. 25. Mexia de taxa panis concl. 51 n. 3. Lasarte de decim. vẽdit. c. 12. nu. 10.
f L. 8. tit. 18. lib. 9. comp.
g Bart. in l. rel. §. fi. ff. de mun. & honorib.
h Perez in l. 1. ti. 3. lib. 1. ord. col. 90.
i Ancha. cõs. 11. Mexia vbi su. n. 38.

Ex quo infert Lasarte k iniustam esse legem l ordinamentorum regalium dum rebus Ecclesiæ, aut monasterij venditis quintum imponit fisco soluendum, quia ibi non tam de præcauendo antiquo tributo, ordinarioque regio iure, quam de nouo imponendo agitur in damnum Ecclesiæ, & ita meritò seruandam non esse ait Ioannes Matiençus. m

K Lasar. vbi su. n. 11. in fi.
l L. 7. ti. 9. li. 5. ord.
m Mati. in l. 11. gloss. 5. ex n. 4. ti. 10. li. 5 nouę cõpil.

Aduertendum tamen eam nouæ compilationis legem n definientem res, quæ clericis Ecclesijs, aut Monasterijs venditę sunt tacitè hypothecatas censeri intelligendã esse, cum vel venditor laicus forensis est, aut potentior persona: potentior autem persona in hoc casu erit dicenda tripliciter, primo ratione generis, & familiæ secundo ratione pecuniæ, diuitiarum, & dignitatis status, tertio ratione paupertatis, quæ vltima potentia alijs duobus periculosior est, gabellario, vel cum clericus emptor contractum non manifestauerit gabellario intra tempus alias laicis emptoribus lege o statutum, vt scilicet omnibus his casibus laicus emptor ad totam venditionis gabellam, quæ solet venditori incũbere remanet obligatus legali, ac personali obligatione, monasterium autem aut Ecclesia emens ex legali rei venditæ pignore teneatur, ad quod quidem non semper & in omnem euentum vt cæteri emptores laici, sed in subsidium dumtaxat quando scilicet à venditore gabella exigi non possit propter vitandam fraudem, quæ facilè alias posset committi, vt expressè in ea lege p traditur ibi. *Y si los vendedores no pudieren ser auidos*, quæ verba commodè iuxta supradicta debẽt intelligi, prout in simili est casus in iure, q & tradit Decius, ita quod si laicus venditor ex potentioribus non esset, & monasterium emptor venditionem manifestasset intra debitum tempus gabellario cum in his casibus laicus emptor ad nihilũ etiam ratione pignoris teneatur, siue venditor haberi queat siue non, nec quidem monasterium ipsum emptorem teneri dicendum videtur, quamuis venditor haberi nequiret, ne peioris conditionis sit quam laicus, quod Christianissima nostra tempora, ac Philippo Rege nostro fœlicissima non patiuntur.

n d. l. 8. ti. 18 lib. 9.
o L. 31. & 32 ti. 19. li. 9. recop.
p d. l. 8. recop.
q L. nepos proculo, 125 de verb. sig. Decius cons. 555 nu. 13. vol. 3.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum clerici, aut monachi negotiando vendentes teneantur soluere ex rebus venditis gabellam.

RESpondeo dicendo, quod quamuis generaliter dixerimus in superioribus a clericos, & religiosos exemptos esse à decimæ solutione, quæ dicitur Alcauala iuxta quandam legem b nouæ recopilationis. Illud tamen ex lege sequenti intelligẽdum est, nisi ex negotiatione vendiderint, aut permutauerint, quia sic vendentes, aut permutantes ad gabellam obligantur, & omnibus pœnis, ac legibus gabellarum subijciuntur ac si verè laici essent. Quod verissimum & iustissimum iure communi existimo ex resolutis per Felinum c Decimũ & alios, quos refert Matiençus. Cuius decisionis ea potissima est ratio, quia negotiatio clericis, & monachis est prohibita, & dum huic se implicant, eorum facultates à laicorum statutis legibus, & consuetudinibus Ecclesia non defendit, vt quædam decretalis d determinat, atque ideo in eis locum habere debet legis gabellariæ dispositio, cum eo casu iuri Canonico contraria non

a Sup. a. 10.
b L. 6 ti. 18. li. 9. recop.
c Felin. in c. Eccle. Sanc. Mariæ nu. 5 & Deciũ nu. 57 de const. Matien. in l. 11. gloss. 1. n. 3. ti. 10. li. 5.
d c. fi. de vit. & honest. cleric.

nō sit iuxta in sacris Canonibus e notata in quibus li. be tur, quod generaliter leges ciuiles ad forum etiam Ecclesiasticum extendū tur, quatenus iuri Canonico contrariæ non sunt, nō quidem ex vi & potestate ipsarum legum, sed ex confirmatione ipsa canonica, lex enim ciuilis nullatenus id potest efficere ex defectu potestatis iuxta latè tradita per Fortunium f Garciam.

e c. 1. de noui oper. nunt. c. 2. de depon. impub. ca. 1. de reiud.

Quæ sanè limitatio vsque adeo generalis est, vt nec dum in clerico, aut monacho vendente, aut permutante, sed & in emente quoque negotiationis causa accipienda & practicanda sit. Atque adeo omnes leges loquentes de emptoribus circa istius iuris exactionem indistinctè, in quolibet clerico, aut monacho ex causa negotiationis emente procedunt ac si ille verè laicus foret, prout adnotauit Didacus Peretius. g

f Fort. de vltim. fin. illat. 13. & 14. per totas.

g Perez in l. 13. v. pague. alcauala ibi vel si cleric. sit negot. tit. 3. li. 1. ordin.

At vt hæc omnia clariora fiant. Notandū est quod tunc clericus & monachus negotiari dicuntur, quando rem emunt in sua integra forma vendituri lucri faciendi causa, vt tradit Abbas, h secus autem si rem emūt ita vt sit eis materia aliquid operandi & sua opera, vel industria mutatam vendiderint, aut permutauerint, quia tunc negotiari non dicuntur, neque decimam debent, aut aliud quodcumque tributum, vt per quendam textum expressum i notant Petrus de Dueñas Auendaños, & Didacus Perez. Et est ratio differētiæ, quia finis illius primi actus scilicet cum quis emit in eadem forma vēditurus nullus vsus est, sed solus quæstus, & is quidem non secundum naturam rei sed sola arte excogitatus ad augendas opes cum aliorum incommodo propter quod eam negotiationem in quocumque honesto homine vituperat Aristoteles, k & tradit Carolus Molineus, l & Soto. At vero cum quis emit, vt sit ei operandi materia, atque ita rē mutatam vendit, non contra naturam, & sola arte quæstum quærit, sed ex sudore & labore suo, prout in primo homine mandatū est, & in psalmo, labores manuum tuarum, quia manducabis, atque ideo iste actus non propriè negotiatio dicitur, aut est sed potius artificium, ita vt inter Mechanichas artes enumeretur secūdum Alciatum, m quod & tradit Soto.

h Abbas con sil. 5.

i c. eijcientes 88. dist. Du. reg. 110. nu. 11. Auen. resp. 33. n. 4. vers. 7. conc. Perez in l. 1. glos. 1. vers. est & aliud col. 23. lib. 1.

k Arist. li. 1. polit. c. 6. & 7.

l Moline. de vsur. q. 60. n. 440. Sot. li. 6 de iust. q. 2. ar. 2. in prin.

m Alcia. in l. mercis 287. ff. de verb. sig. Soto. vbi su.

Ex his in facti contingentia consului clericum, vt negotiatorem minimè debere condemnari, si tantum certis temporibus opportunitate occurrente emit in loco, in quo est aliquas merces, vt eas suis fratribus cum eis negotiaturis trāsmittat, talis enim clericus non eas emit in propria forma iterum reuenditurus, fratres enim ipsius eas reuendere debent in loco suæ habitationis: solum enim dictus clericus opus charitatis exhibet ab eo minimè alienum.

Sed Lasarte n à Molina dubitat circa supradicta qualiter apud nos est hæc Ecclesiasticorum negotiatio accipi debeat quo magis à decimæ solutione immunes non sint: vidēmus enim, quod si clericus emit vuas & vinum faciat, vt vendat, item lanas vt pānos venditurus efficiat decimæ exactione vendendo vexatur, cū tamen non rem ipsam vt emerit in sua integra forma, sed mutatā vēdiderit, vt ex aliquibus legibus, patet o quod quidem negotiatio esse non videtur ex prædictis & per consequens, neque clericis interdictum.

n Lasarte de decim. vend. c. 19. n. 53.

o L. lanā 88. de leg. 3. l. 43 ti. 9. par. 6.

Pro resolutione autem huius difficultatis duæ proponendæ sunt conclusiones.

Prima conclusio est, toties videtur clericus non negotiator mercator ve quoties sic emerit, vt sit ei materia per propriam suam personam aliquid operandi, atque ita ex opera & industria personæ suæ rem mutatā vendiderit aliquid lucraturus, vel non, veluti si lanam emerit, aut sericum, vt aliquid vestiendi calciandi vè causa vtile proprijs manibus conficiat, otio non vacaturus, & vt inde labore ac industria manuum suarum licitum lucrum eliciat, prout in religiosissimis fratribus discalciatis Carmelitis vidēmus quotidiè, quod quam laudabile sit apparet ex his, quæ Soto p ex exemplo Diui Pauli q adducit. Ad ea inquit, quæ mihi opus erant ministrauerūt manus istæ. Et in hoc casu dubium non est, quin istius modi monachi vendentes sua opera, nec mercatores, nec negotiatores dicantur quin potius artifices ex prædictis, gaudeantque ideo exemptionis priuilegio. Quod quidē & ad eum casum extendit Soto, r quando quis emit mulam, aut equū rudem, vt cultiorem vendat, nempe quod is negotiari nō dicatur, quia verè rem illam, quam emit industria sua mutatam ac meliorem reuēdit. Quod valde notandum est in hac materia adhoc quod clerici, aut monachi huiusmodi lucro occupati gabellam non soluant etiamsi mulam, & equū, sine fræno & sella vendiderint, quia non tam negotiari, quam artem exercere censentur, quod clericis

p Soto lib. 6. de iust. q. 5. art. 2.

q 1. ad Cor. 4. & acto. apost. c. 20.

r Sot. li. 6. de iust. q. 2. art. 2.

ricis, & monachis iure communi non est prohibitum.

Secunda conclusio, si clericus lanas illas emerit non vt ipse operetur, sed vt impensa sua ex mercenariorum & opificum industria, ac labore pãnos efficiat postea venditurus lucri faciendi causa, ematque etiã vuas prout quotidie videmus & per famulos, ac personas huic rei aptas in sua apotheca recondat vinum postea venditurus, vt inde aliquid lucrari queat, dubitandum non est quin mercaturam & negotiationem exerceat soluturusque sit decimam venditionis & alia iura regalia tanquam laicus, quia tunc nulla versatur industria clerici, prout tam eleganter, quam vtiliter tradit ex Petro de Ancharrano Syluester *s* dicens, quod si monasterium emisset venam ferri, vt inde per famulos & personas conductas ferrum colligat, & vendat lucri faciendi causa gabellam, & alia iura regalia erit soluturum: secus vero si per ipsosmet monachos ferrum fieret, quia tunc cum rem mutatam ex industria sua venderent negotiari non dicentur, & hanc resolutionem sequitur Nauarrus, *t* iuxta quam intelligendum est Consilium Federici *v* de Senis, qui alias, sine prædicta distinctione respondit, præfatum illud monasterium gabellam non debere & ita reprehendit ipsum Syluester, qui eum vitiose allegat.

s Syl. v. excõmuni. 9 ver. 21. nu. 46. & n. 57.

t Nau. in manu. c. 17. nu. 118.

v Federic. cõsil. 107.

Tertia conclusio, hęc vena ferrea monasterij potest dupliciter cõsiderari, aut enim potest esse talis, vt ferrum ibi renascatur, nẽpè vt licet inde extrahatur natura ipsa augeatur vena, prout de cretæ fodinis argenti fodinis, vel auri tradit quædam lex, *x* & de lapidicinis tradit alia lex *y* & tunc dico quod id quod ex vena asportatur in fructu sit, quasi natũ & collectum ex vena iam propria monasterij facta, & hoc casu, siue per monachos, siue per alios ferrum fiat & vendatur nulla gabella sit soluenda, quia generaliter ex fructibus rerum monasterij, vel clerici nullum tributum debetur, cum negotiatio deficiat ex prædictis, & in hoc casu nempè cum ferrum collectum, siue per monachos, siue per eorum operarios conductos in fructu est rectè procedit Consilium Federici de Senis superius allegatum. Aut talis vena ferri à Monasterio empta eius naturæ est, vt nihil ibi renascatur, sed quodmodo est semper in ea fuerit, prout de lapidibus marmoreis tradit quidam textus, *z* & quia quod asportatur in fructu non est, sed potius erat in ipsa vena tempore emptionis à monasterio factæ, ac proinde appareat monasterium vendere, quod re vera emerat tunc habet locum distincto Syluestri & Nauarri, de qua in conclusione superiori scilicet, quod si industria monachorum colligatur gabella non debeatur ex reuenditione, si vero per eorum famulos, aut operarios conductos, tunc ad eius solutionem est obligatio.

x L. fructus, alias l. si diu. §. si vir in fũ do mulieris. ff. solut. mat.

y L. fi. defundi. dotal.

z d. §. si vir in fundo.

Ex his infertur primo, quod si monasterium emat fundum plenum fructibus maturis, qui eo tempore pendentes sint & fructus ab eo decerptos vendat gabellam debebit, quia verè vendidit, quod emit lucri faciendi causa atque ideo negotiari intelligitur iuxta superius annotata: fructus enim pẽdentes pars sunt rei, vt dicitur in iure, *a* & tradit Tiraquelus, qui si tempore venditionis existunt tanquam pars fundi debentur, vt multis iuribus resoluunt Bartolus *b* Iason, & Doctores communiter quos allegat & sequitur Couarruuias.

a L. fructus pendentes de rei vẽd. Tiraq. de retra. linagiel. §. 1 gloss. 7. ex n. 36.

b L. Iul. §. si fruct. ff. de actio. empt. Bart. & Iason in le. si filius famil. §. fi. ff. de verb. obli. Cou. li. 1 var. c. 15. n. 3. & li. 3. c. 4. n. 7.

Aduertendum tamen, quod si monasterium fundum cum fructibus pendentibus, & maturis emerit non animo reuendendi, sed vt his frutuar, & monachi eos commodent secundum quod definit quidam iuris Consultus *c* quos fructus postea ex accidenti vendiderit, vt quia vtilius sibi esse cõtingat pretio frui, quam ipsis, gabellam nõ debet, quia negotiari dici non potest, vt expressè tradit Syluester *d* dicens monasteriũ non teneri soluere gabellam, si emat in fructum suum, & postea reuendat, quia hoc nõ est propriè negotiari, quam doctrinam sequitur Nauarrus. *e* Cui sententiæ rectè fauent ea, quæ tradunt Baldus, *f* & Bartolus & alij quos refert & sequitur Castillo, dicũt enim hi authores, quod si statuto caueatur, vt nemo possit emptum frumentum reuendere, & aliquis emat in ciuitate frumentum, pro victu totius anni, postea autem mutans propositũ velit à ciuitate recedere, & sic recessurus frumentum illud vendat in pœnam legis, aut statuti non incidit, quia inspicienda est prima destinatio. Quod intelligitur, quãdo constat de hoc primo proposito & destinatione, id quod ex qualitate rei & personæ erit iudicandum ex resolutis per Auend. Et pro religiosis est præsumptio, quod nõ emerint ad reuendendũ cũ hoc sit negotiari, & quid eorũ statui illicitum.

c L. in lege censo. ff. de verb. signi.

d Sylu. excõ. 9. n. 46. in fi.

e Nauar. d. c. 27. n. 128.

f Bald. in l. 1. §. vnde quæ rit offilius. ff. de exerci. act. Bart. in l. cætera § fi. n. 3. ff. de leg. 1. Castell. in l. 1. taur. v. que fueren vsados.

Infertur

Infertur secundo, quod si monasterium emat oues vaccasque prægnantes, & agnos vitulosque ex his natos vendiderit decimã non debebit gabellario, cum non vendiderit, quod emit, sed quod ex re sua natum est instar fructuum, qui non extarent tempore emptionis rei, sed postea producuntur, vt probat quidam elegans textus, g quod alias etiam confirmant iura h ponentia differentiã inter agrum plenum fructibus & animal prægnans, quod ibi explicat Bartolus in hunc modum distinguẽs, quod si monasterium emat fundum cum fructibus pendentibus & iam maturis si reuendat fructus decima debetur, sed si emit sine fructibus, & postea natos colligit & vendit nulla gabella debeatur, sed si prægnantes oues emerit natos fœtus vendens, non tenebitur ad aliquod tributum soluendum, cum dictos fœtus non emerit, cum adhuc non sint nati, neque sint in rerum natura, licet illorum fauore aliquando, esse intelligantur per interpretationem iuris, prout notat Bartolus, i & Doctores & est quidam textus expressus cum his, quæ late congerit Tiraquelus.

g L. si præg. ff. de euictio l. & quod ex Pamphi. 73. ff de leg. 2.
h L. in lege falcid. 9. vbi Bart. ff. ad l. falc.
i Bar. & Doc. in d l. in lege Tiraq. in l. si vnquã v. susceperit lib. ex n. 144. C. de re. ocan. donat.

Infertur tertio, quod si monasterium emat gregem & inde fructus collectos, lanam caseum & agnos vendat non teneri ad gabellam soluendam, cum in hoc nulla interueniat negotiatio, non enim vendit, quod ex emptione acquisiuit, sed potius quod ex re iam sua natum est, vt probat quidam textus k elegans.

k L. vaccę e npt. ff. de euict.

ARTICVLVS IX.

An si aliquis ingrediatur monasterium, & tempore nouitiatus aliqua eius bona vendantur suo nomine regalis decima debeatur.

RESpondeo dicendo Lasarte a à Molina tenere partem affirmatiuam scilicet quod gabellario regalis decima debetur, quia non est nouitius verè religiosus cũ ad seculum possit redire quando voluerit iuxta notata per Gregorium b Lopez, & per Tiraquelum. Quod ait Lasarte est magni aduertisse pro fratribus societatis Iesu, hi enim non vt cæteri religiosi post annum probationis emittunt professionem, sed post multos annos in illa sanctissima religione profitentur iuxta eorum institutum approbatum à Concilio c Tridentino, atq; ideo fiet, quod si procurator monasterij vendiderit aliqua bona cuiussuis iuuenis eam religionem ingressi, qui neque professus fuerit, neque sacros ordines susceperit regię decimæ locum faciat. Hæc dictus auctor, cuius opinionem quo ad nouitios, qui post annum probationis statim tenentur profiteri non condemno, sed quo ad nouitios societatis, qui post biennium probationis tria vota simplicia emiserunt non admitto, cum ipsi secundum constitutionem Gregorij XIII. sint verè religiosi & donec à societate dimittantur gaudeant omnibus, quæ alijs religiosis concessa sunt, prout in primo tomo d latè probauimus, opinio autem Lasarte in hoc casu erit vera, quando ipse nouitius intra biennium probationis pręcipit vt aliqua bona eius nomine vendantur.

a Lasar. de decim. vend. c. 19. n. 50.
b Greg. in l. 7. v. si quan. tit. 7. part. 1. Tiraq. de retract. lig. §. 1 gloss. 8. ex n. 21.
c Ses. 25. de reg. c. 16.
d 1. tom. q. 8 ar. 6.

ARTICVLVS X.

Vtrum hæc decima in casibus in quibus debetur à monasterio & à nouitio possit peti coram iudice seculari.

RESpondeo dicendo, quod si decima debeatur à regularibus, & à monasterio videtur, quod coram iudice seculari possint conueniri, nam clericus secularis tenetur soluere gabellam de rebus ab eis per negotiationem venditis & poterit conueniri coram iudice seculari, quia cum propter negotiationis delictum iure laici censeatur & eum à seculari iurisdictione Ecclesia non defendat vt dicitur in iure a communi & regali, & ita expresse tenet Mexia b Pontius qui in suum patrocinium allegat Tiraquelum. At aduertit Lasarte, c quod ille cũ alijs per eũ allegatis loquitur in actione reali quãdo scilicet clericus cõuenitur ratione rei tributariæ, quã possidet, at nos loquimur in actione personali, qua quicũq; venditor ad gabellã tenetur ex conditione ex lege, quo casu maior dubitatio est. At ait prædictus author, quod adhuc vera est prædicta resolutio, quia sicut talis clericus negotiator iudicatur, vt laicus adhoc quod regio tributo vexari queat cõtra generalẽ prohibitionẽ iuris, d ita talis quoque corã seculari iudi-

a c. si deviti & honest. clerric. l. 7. ti. 18. li. 9.
b Mexia de taxa. p. annis conclus. 5 on. n. 23. Tiraq. de retract. li. nag. §. 32. glos. 1. n. 8.
c Lasarte. de decim. vend. c. 19. n. 84.
d c. quamuis de cens. li. 6.

gè conuenietur, vt bene aduertit Mexia *e* cum his quæ resoluit Petrus Rebufus, & tradit Boerius. Hæc quantum ad clericum negotiatorem secundum ius resoluta inuenio, quæ an ad monachos & monasteria applicari debeant potest dubitari, qui non solum habent exemptionem communem Ecclesiasticis competentem ne conueniantur coram iudice seculari, sed ratione suorum priuilegiorum habent exemptionem ne ratione contractus, aut delicti coram alijs, quam coram eorum iudicibus regularibus conueniantur, quæ priuilegia, ita sunt roborata, vt ijs contrauenientes grauibus pænis, & censuris afficiantur, prout in secundo tomo *f* latè diximus. Quæ specialis exemptio in hoc casu videtur habere locũ, cũ ipsi monachi propter delictum negotiationis à solutione gabellæ non sint immunes, de quo delicto per præfata priuilegia alium, quam eorum prælatos non posse cognoscere videtur, sed pro contraria parte facit, quod si coram eorum prælatis à gabellario deberent conueniri decimam difficillimè soluerent, & ipsi non regulariter, sed vt mercatores viuentes à priuilegijs videtur destituti, quæ eis propter eorum paupertatem fuerunt concessa cuiusmodi sunt priuilegia eos à tributis & gabellis liberantia. Nec iudex secularis compellens eos ad decimæ solutionem cognoscit de delicto negotiationis, quod commiserunt, vt ipsos puniat & castiget hoc enim minime gentium ei iura concedunt, hoc enim delictum ad eorum prælatum pertinet, vt ratione eius prælatus possit delinquentes incarcerare & voce actiua, aut passiua priuare, nec iudex secularis potest captis pignoribus eos astringere ad solutionem, vt loquendo de clerico negotiatore resoluit Azeuedo, *g* cum etiã eorum bona sint exẽpta; vnde existimo ad Nuntium apostolicum esse recurrendum, qui cum sit legatus à latere super exẽptos & eorum bona habet potestatem. Aduertendum tamen quod monachorum negotiatio non est aliquando, ita illicita, vt necesse sit eam prohibere, & eam exercentes castigare, videmus enim in religiosissimis conuentibus multis aquis abundantibus molendina ad conficiendum papyrum construi & multitudine pãnorum empta magnam quantitatem quotãnis papyri fieri per famulos & operarios à dictis religiosis conductos, quæ quantitas venditur, in quo negotiatio, vt patet interuenit, siquidem mutata pãnorum forma industria operariorum fit papyrus, quæ negotiatio à nemine, vt audio reprobatur, & dubito an ipsa monasteria prædictam quantitatem papyri vendentia ad solutionem huius decimæ obligetur licet papyrũ industria mercenariorũ cõfectã vendãt & tali venditione lucrũ maximum reportent, nam si propter necessitatem monasteria præfatam habent negotiationem, quia sine ea non habent sufficienter, vnde fratres viuant non tenentur ad huius decimæ solutionem ex his quæ resoluit Lasarte, *b* & vniuersaliter existimo omnia monasteria negotiantia penuria laborare propter quam huiusmodi negotiationibus aliquando implicantur, qua de causa à solutione decimæ videtur, quod possunt excusari.

e Mexia vbi su. Rebuf. ad ll. gal. a to. de merc. minutat. vend. glos. 13 Boerius deci. 246 n. 4.

f ... tom. q. 91.

g Azeu. in l. 11. ti. 3. li. 1. recop.

b Lasarte. de decim. vend. c. 19. n. 78.

ARTICVLVS XI.

Vtrum Fratres tertij ordinis Beati Patris Nostri Francisci teneantur ex rebus ab eis venditis soluere gabellam.

RESpondeo dicendo hunc articulum videri iam decisum ex his, quæ latè dixi mus supra *a* de tertiarijs agentes, circa cuius resolutionem habemus legem *b* regiam per quam legem statuitur, quod si priuatã vitã agũt cum vxoribus & maritis, & bonis suis, vt laici iudicentur, prout tradunt Cardinalis *c* & Petrus de Ancharrano, Sarmiento, Gregorius Lopez, & Didacus Perez; secus autem si in communitate viuant, prout plura tertiariorum & tertiariarum hodie videmus monasteria, in quibus religiosè secundum regulam à sede Apostolica approbatam viuitur, prout in superioribus latè probauimus, hi enim vt vere religiosi ab his tributis sunt immunes.

Quantum autem ad mulieres tertiarias virginalem, vel vidualem castitatem vouentes, huic tributo obnoxias esse credo cum non sint religiosæ: sicut etiam Eremitas minimè exemptos ab hac lege credo. Licet enim ipsi Episcopo sint subiecti, vt tenet quædam Glossa *d* quam sequitur Bartolus & Angelus, & per consequens priuilegio clericorum gaudere debent, vt ait alia Glossa, *e* & latissimè resoluit Nico-

a Supr. hoc tom. q.

b L. 19. ti. 4. li. 4. or. quę est hod li. 1. t. 14. li. 6. recop.

c Cardin. in Clem. cum ex eo de sen. excom co. 1. & ibi Ancha. Sarm. de red. Eccles. in de fens. libell. 1. pa. mem. 56. n. 4. Greg. in l. 1. glos. 1. ti. 7. part. 1. Perez. in d. l. 19 & in l. 1. pa. 93. ti. 3. li. 1.

d Gloss. in l. 2. v. non pos sunt & ibi Bart. Angel. de ip ius vocand.

e Gloss. in c. qui verè v. vere 38. q. 1. Boe. in trac. de vit & stat. Eremit. nu. 13.

Nico-

Nicolaus Boetius, hi tamen Eremitæ, quos apud nos videmus proculdubio iure laicorum sunt censendi, quia non ita purè, & verè solitariam vitam agunt, vt sacri canones *f* requirunt, quin potius sicut laici nati sunt ita laici perseuerant, cum neque ordinem habeant clericalem, neque religionem approbatam profiteantur, quod ita tenuit Franciscus de Zabare, & alij quos refert & sequitur Aufrerius. *g* Abbas & alij relati per Boerium, & ita non est dubiũ quin si isti tales Eremitæ aliquid vendiderint regali decimæ subijciantur, nec in eis habeat locum priuilegium, quod alijs per leges *h* huius Regni conceditur.

f c. qui verè.

g Aufreri. in quęst. Tolos. 8. Boer. vbi sup. n. 14.

h L. 6. ti. 18. li. 9. recop.

ARTICVLVS XII.

Vtrum fratres ordinum militiarum teneantur ex rebus ab eis venditis soluere gabellam.

RESpondeo dicendo, hanc quæstionem ex alia dependere, an scilicet dicti fratres ordinum militiarum nempe D. Iacobi Alcātaræ Calatraue, quos vulgus cōmēdatarios appellat sint Ecclesiasticæ & religiosæ personæ, prout de fratribus Diui Ioannis tradit Dueñas, *a* de hac quæstione iam egimus in primo Tomo *b* duas contrarias opiniones allegantes, primam non esse personas regulares, quam tenet Sarmiento *c* contrariam autem esse verè religiosos resoluit, & latè disputat Menchaca, *d* & ordinis Diui Iacobi alumnus licentiatus Didacus à Mota, in tract. tui istius ordinis, satis doctè & curiosè hanc tutatur opinionem, propter quæ fortassis & ad omnes difficultates dirimendas media sententia admissa est à Christianissimo Rege Hispaniarum Philippo Secundo, qui voluit hos fratres immunes esse in omnibus fructibus suarum cōmendatarum, secus verò in patrimonialibus & rebus aliunde quæsitis, vt constat ex quadam lege *e* nouæ recopilationis quæ in praxi seruatur, prout Lasarte *f* à Molina affirmat.

a Dueñas regul. 200. n. 5

b 1. tom. q. 1 ar. 6.

c Sarm. de defens. libel. de red. ab. Eccl. 1. par. monit. 5.

d Menc. li. 3. quæst. illust. c. 105. ex n. 45

e L. 9. ti. 18. li. 9. recop.

f Lasa. de decim. vend. c. 19. n. 9.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum immunes sint hi qui à monasterijs aliquid emerint à decimæ solutione si illud vendiderint.

RESpondeo dicendo, quò nō sunt immunes ab huius decimę solutione hi qui à clericis, Ecclesijs, aut monasterijs aliquid emerint, si postea illud vendant, ita tradit Tiraquelus, *a* & additio Baptistę à Villalobos, & rectè resoluit Boerius dicens, quod si res aliqua vendatur ab Ecclesia non ideo transit libera ad emptorem quo minus reuenditurus gabellam debeat, & adhoc quod dam iuris *b* Consulti decretum tradunt, Syluester, & Montaluus. Cuius resolutionis ea est ratio, quia hæc gabella reuenditionis non soluitur ex contractu inito cum Ecclesia, aut clerico sed ex contractu distincto postea per emptorem celebrato cum alia tertia persona, ex quo nulla ratio impedit quin gabella debeatur & peti possit, ex eleganti distinctione Baldi, de qua infra.

a Tiraq. de retract. ligno §. 1. glos. 13. n. 12. addit. Bap. à Villal. in tract. commun. opin. lit. g. num. 1. Boeri. decis. 213. n. 19.

b L. licita. §. fi. ff. de publ. Sylu. v. excō mu. 9. n. 48. Montal. in l. 5. ti. 10 fin. glo. ti. 7. par. 5.

Quod procedit etiãsi ipsi postea reuendant Ecclesiæ aut Monasterio: priuilegium enim quo Ecclesiastici & regulares à decimæ solutione liberantur ita intelligendum est, vt non quemadmodum Ecclesia & monasterium immunes sunt, ita & hi qui eisdem vendiderint immunes fiant: quinimo regali decimæ subijciuntur nisi aliud priuilegium habeant sicut cæteri venditores: quia non propterea quod carius inde clerici & monasteria emant ab istis venditoribus propter onus gabellæ pluris ex eo vendentibus iuxta illud, quod ex Æmilio Ferretto, in annotationibus ad Cornelium Tacitum, *c* fieri debet, quo minus venditores isti regale ius pendant, sicut & portorium & pedagium soluunt, ac cætera iura regalia mercibus imposita quamuis clericis & Monasterijs, sicut & laicis vendendæ sint. Nec istud dici potest contra libertatem Ecclesiasticā esse, siquidem circa res laicorum, & eorum contractus versatur, quamuis inde damnum aliquod Ecclesiasticis personis, & monasterijs prouenire videatur, prout articulo septimo huius quæstionis dictum est.

c Tacit. li. 13 annal. n. 14.

ARTI-

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum laicus vendens rem communem cum monasterio teneatur ad huius decimæ solutionem.

RESpondeo dicendo, quod qui simul cũ Monasterio, aut alia exempta persona vno pretio rem vendiderit, quæ sit vtriusque communis à gabella non excusabitur, nam licèt eo modo contracta venditio indiuidua sit iuxta quandam legem *a* decima tamen rectè diuidetur iuxta pretij partem, quæ laici portionem in ea re communi vendita tangere videatur, & sic exigetur à laico & non à monasterio iuxta ea, quæ contra Hippolytum *b* resoluit Couarruuias. Et confirmatur ex quadam lege *c* recopilationis, ibi *por lo que à ellos toca y pue de tocar*, vbi rem meam cum re clerici permutauero, quamuis vnicum negotium est ex sola parte clerici immunitas Ecclesiastica locum habet: cæterum ego ex mea parte gabellam debeo, nec excusor socij priuilegio, vt tradit Federicus de Senis.

a L. quòd si vno ff. de indiē adiectio.

b Hipolit. singul. 180. Couar. in pract. q. 1. c. 36. nu. 2. Perez in Rub. tit. 1. li. 3. ord. colu. 748.

c L. 16. ti. 18 li. 9. recop.

d Fede. cons. 111. incipit quæstio talis est an diæceco. pen.

ARTICVLVS XV.

Vtrum regulares teneantur ad soluendum subsidium, quod vocatur escusado.

RESpondeo dicendo, circa hoc quandam obtinuisse Reges Hispaniarum à Sede Apostolica concessionem, & inter alias concessionem Pij Quinti Pontificis maximi in medium adducam.

Pius Papa V. ad futurã rei memoriã.

Sanè alias nos cum accepissemus charissimum in Christo filium nostrũ Philippum Hispaniarum Regem Catholicum ad prouincias Flandriæ hæresi infectas veneno huiusmodi liberandas liberatasque conseruãdas de proximo. Ac hac de re decreuisse etiã eius validissimũ exercitũ equitũ, & peditũ versus prouincias præfatas iter fecisse; Nos attendentes maximè necessarium & vtile esse, pro extirpatione hæresum huiusmodi, ne dum in prædictis, verum etiam in alijs prouincijs, quod exercitus præfati prædicti Regis & ipsi eo proficiscerentur, ipsumque Philippum Regem in expeditione huiusmodi hac pro tuitione religionis Christianæ contra immanissimum Turcarum tyrãnum, maximos & innumerabiles sumptus de necessitate facere oportere, & cum propter maximos sumptus præclaræ memoriæ Carolum Quintum Romanorum Imperatorem ipsius Philippi Regis genitorem, ac ipsum Philippum Regem, pro conseruatione & defensione dictæ religionis Christianæ hactenus factos eius ærarium penitus consumptum esse crederemus dignum & æquum fore censuerimus eidem Philippo Regi per venerabilem fratrem Ioannem Baptistam Archiepiscopum Rosanen. modernum & pro tempore existentem in regione Hispaniarum Nuncium nostrum, aut aliam, seu alias personas Ecclesiasticas, ab eodem Nuntio deputandam, seu deputandas. Vnam domum post duas, quæ vberiores & opulentiores decimas habuissent, quam maluisset, in qualibet parrochia seculari quam cuiusuis ordinis regulari ex vniuersis parrochijs in Regni Dominijs Hispaniarum, & insulis eidem Regno adiacentibus consisten-

tibus nominandi & eligendi, & ab ipsa domo, illiusque domino seu dominis ac habitatore, seu habitatoribus decimas tritici, hordei, vini, agnorũ, lanæ olei casei, & aliorum quorumcunque fructuũ, & rerum ex quibus decimæ tam de iure, quam de cõsuetudine, quã de priuilegio solui & dari consueuissent & deberentur petendi & infracto modo exigendi, & leuandi, ac recuperandi liberam & omnimodam potestatẽ, & plenam facultatem ad quinquẽniũ concessimus, dedimus & largiti fuimus. Necnon decimas huiusmodi ab illis qui hactenus illas percepisset & leuauissent ad dictum quinquẽniũ abdicauimus & separauimus, illasque, per eundem Nuntium seu personas Ecclesiasticas huiusmodi ab eodem Nuntio deputandas exigendas leuandas & recuperandas, ipsique Philippo Regi seu eius pro tempore adhoc deputatis ministris cum effectu tradendas & consignandas ad simile quinquẽnium applicauimus & appropriauimus, ac gratiose donauimus & concessimus.

Necnõ domino seu dominis, ac habitatori seu habitatoribus domuũ huiusmodi in qualibet parrochia, vt præfertur nominandam, seu eligendam etiã si parrochia huiusmodi alicui seculari, seu cuiusuis ordinis regulari monasterio, ac prioratui, seu conuentui, seu capitulo, seu collegio, aut pio, seu cuicunq; alio loco perpetuo annexa vnita & incorporata existat, ac etiã si metropolitana aut cathedralis seu collegiata Ecclesia fuerit, aut eidem Philippo Regi mediante Nuntio, seu personis Ecclesiasticis ab eo deputatis præfatas decimas huiusmodi sine aliqua contradictione & exẽptione tradere & soluere deberent præcipimus, & mandamus.

Nec non Archiepiscopis Episcopis Abbatibus, Abbatissis prioribus, ac priorissis secularibus, & quorumuis ordinum regularibus, dignitatibus capitulis conuentibus & vniuersitatibus, rectoribus beneficiatis collegijs, ac alijs quibuscũq; cuiuscũq; qualitatis gradus ordinis dignitatis praeminentiæ, & conditionis fuerint, qui decimas huiusmodi personis eidẽ Philippo Regi, vt præfertur donatas & concessas quocũq; titulo, modo iure forma, & causa percipere exigere & leuare soliti fuissent, vt eundẽ Philippũ Regẽ Nunciũq; & personas huiusmodi in exactione & recuperatione decimarũ præfatarũ impedire, nec illas à domino, seu dominis & habitatore, seu habitatoribus domus huiusmodi petere & exigere auderẽt, seu præsumerent sub sententijs censuris, & pænis Ecclesiasticis eo ipso si cõtra fecissent incurrendis inhibuimus atque mandauimus, prout in dictis literis plenius continetur.

Cum autem sicut nuper accepimus literę nostræ præfatæ executioni debite adhuc mandatæ non fuerint, & si modo demandarentur, hoc non sine maximo damno ipsas parrochias obtinentium, qui retro ac tantorum annorum decimas in vsus sibi bene visos conuerterunt fieri posset, & cum postmodum etiam alijs perturbationibus, & periculis reipublicæ Christianæ nouum & graue etiã peri-

periculum ex inuasione Turcarum tyranni in insulam Cypri, aliasque terras & loca Christianorum accesserit, & preterea nostris adhortationibus, & monitionibus idem Philippus Rex, dilecti filij nobiles viri dux & senatus Venetus nobiscum aduersus eundem Turcarum tyrannum fœdus inierit, cumque ipsius Philippi Regis ærarium adeo opibus exhaustũ esse acciperemus, & credamus vt pro tantarum expensarum onere satisfacere nullomodo queat. Nos licet ab initio Pontificatus nostri nihil æquè cupiuerimus, quã quaslibet personas præsertim Ecclesiasticas ab omni onerum solutione immunes præseruare, ijs tamen calamitatibus & necessitatibus impulsi, cum illis satisfacere nequeamus religionis subuentione, qua possumus ratione subuenire decreuimus, ac tum eorundem beneficiatorum commoditati, quam ipsius Regis subuentioni cõmode consulere volentes, literas præfatas cum omnibus & singulis in eis contentis clausulis exceptis infra scriptis limitationibus, & declarationibus, ac in illis expressum quinquenniũ non ab illarũ data vel concessione, sed à præsentium in singulis regnis & locis præfatis respectiuè publicatione, vel illarum vsu incipere sicque cõputari debere volumus, ita vt Philippus Rex illis omnibus per integrum quinquennium à publicatione, vel vsu huiusmodi vt præfertur computandum gaudeat, & gaudere debeat, ius vero eligendi vnam post duas, quæ vberiores & opulentiores habebunt decimas, non ad primam post duas domos, sed ad primam quam semel elegerint tantum referri, eidemque Philippo Regi primam decimam huiusmodi concedimus, illamque per modernum & pro tempore existentem Nuntium, vel personas ab eo deputandas exigendam sibi consignari præcipimus & mandamus sine tamen sedis & Cameræ Apostolicæ præiudicio quo ad fructus sedium vacantium, ac sine præiudicio quarumcunque decimarũ quouis iure debitarũ ordini, & militibus S. Ioannis Ierosolymitani...

Insuper quoque quoniam facile dubitari posset quamuis percipiendi decimam in parrochialibus Ecclesijs prædictis concessum est, an sub eo nomine comprehendantur illæ Ecclesiæ suffraganeæ, seu eis annexæ, quæ etiam suos habent colonos quibus ministrantur sacramẽta á matricibus Ecclesijs, vel in quibus adsunt clerici à matrice deputati, qui illa administrãt. Nos nisi Ecclesiæ annexæ & suffraganeę huiusmodi decimas distinctas á matricibus habeant, quæ proprijs & perpetuis dictarum Ecclesiarũ suffraganearũ rectoribus debeantur, illas in dicta nostra cõcessione comprehendi volumus.

Vbi vero ea viget cõsuetudo, vt pluriũ Ecclesiarum parochialiũ decimæ in vnũ redactæ aceruũ postea per illarũ rectores singulis annis diuidãtur, dũmodo singulæ parrochiales huiusmodi distinctos habeãt parrochianos, à singulis parochialibus Ecclesijs huiusmodi singulam præfatam decimam huiusmodi eidem Philippo Regi competere, & persolui debere volumus.

Pro decimis vero, quæ Ecclesijs ruraribus, quæ aliquando parrochiales fuerunt soluuntur ab his qui alijs parrochis subsunt, quamuis alijs parrochijs, quibus subsunt decimas illis debitas aliorum bonorum suorum ratione persoluerint etiam volumus eidem Philippo Regi primam decimam prędictam deberi, iusque illam per eundem Nuntium aut ab eo deputandos, vt præfertur exigendi competere.

Postremó vero eidem & pro tempore existenti Nuntio venerabilem Fratrem Bernardum Fresneda Episcopum Conchensem, adiũximus & mandamus quatenus ipsi per se, vel alium seu alios easdem præsentes literas, & in eis contenta quęcumque vbi & quando opus fuerit solemniter prædicando ipsi Philippo Regi in pręmissis efficacis defensionis pręsidio assistentes faciant authoritate nostra præsentes literas, & in eis contenta huiusmodi per Archiepiscopos, Episcopos Abbates, & omnes alios supradictos rmfiter obseruari non permittentes dictum Philippum Regem, desuper à quoquam quomodolibet indebite impediri, aut molestari.

Contradictores quoslibet & rebelles per pecuniarias arbitrio suo imponendas moderandas applicundas pœnas ac demum in subsidiũ per sententias, & censuras Ecclesiasticas aliaque opportuna iuris remedia appellatione postposita compescendo, ac censuras, & pœnas ipsas etiam iteratis vicibus aggrauando inuocato etiam adhoc si opus fuerit auxilio brachij secularis super quibus necnon contradictores & recusantes, & alios præmissorum occasione citandos etiam per edictum publicum constituto eis summariè, & extraiudicialiter, de non tutoac eas citandi, illisque à quibusuis iudicibus, & alijs personis quibus dicta occasione inotendum etiam sub sententijs censuris & pœnis, etiam per edicta similia inhibendi dicta autem per easdem præsentes amplam & liberam licentiam & facultatem damus & concedimus non obstãtibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, & omnibus illis, quæ in dictis literis voluim⁹ nõobstare.

Volumus autẽ quod præsentium trãsumptis, &c. Dat. Romæ die 21. Maij anno Domini 1551. Pontificatus nostri anno sexto.

Circa quam concesſionem est notandum quod religiosi & religiosæ habentes redditus decimales tenentur contribuere pro rata secundum cõcordiam factam, licet enim sint religiosi, & religiosæ exempti à decimarum solutione per priuilegia ipsis concessa, de quibus in secundo tomo latè egimus, non tamen per eadem priuilegia ab onere eximuntur. Papa enim non aufert ab eis in hac concesſione, vt non sint obligati soluere decimam etiam de noualibus ordinario, at ait quod sicut ordinarij & beneficiati decimas percipientes tenentur vnum parrochianum de qualibet parrochia liberum electum, pro hoc subsidio relinquere, ita etiam regulares habentes redditus decimales ad similem contributionem pro rata obligantur, & ad solutionem per censuras Ecclesiasticas à judicibus delegatis possunt compelli, & de facto compelluntur.

Notandum etiam est, quod hæc exactio concessa in præfata bulla non debetur, nisi ex redditibus decimalibus, non autem ex alijs redditibus Ecclesiasticis, vt procuratores ordinum militiarum Diui Iacobi de la Spatha, Calatrauæ, & Alcantaræ sententia difinitiua obtinuerunt cuius tenorem in pręsentiarum referri decreui.

Et ade-

Et aduertendum quod de decimis quouis iure debitis ordini & militibus Sancti Ioannis Hierosolimitani, hæc exactio non debetur, vt patet ex bulla, ibi ac sine præiudicio quarumcunque decimarum quouis iure debitarum & ordini & militibus Sancti Ioannis Hierosolymitani.

Sentencia de reuista.

En la villa de Madrid á veynte y ocho dias del mes de Henero de mil y quinientos y nouenta y cinco años, el señor Licenciado Don Francisco de Auila Arcediano de la Sancta Yglesia de Toledo del consejo de su Magestad, de la Sancta y general Inquisicion, Commissario general Apostolico de la Sancta Cruzada, subsidio y escusado, auiendo visto el pleyto que es entre los procuradores generales de las ordenes militares de Sanctiago, Calatraua, y Alcantara, de la vna parte, y de la otra el estado Ecclesiastico de estos Reynos Corona de Castilla, y sus procuradores en sus nombres, dixo que sin embargo de la supplicacion interpuesta por las dichas partes, deuia confirmar y confirmo el auto en esta causa, dado y pronunciado en veynte y ocho dias del mes de Iulio, del año passado de nouenta y quatro, por el qual mando dar prouision para que el dicho estado Ecclesiastico, en los repartimientos que del escusado, y que de aqui adelante se hiziesse á las dichas tres ordenes y cada vna de ellas sea solamente auida consideracion al valor de sus bienes decimales, y primiciales tassandolos con la misma forma, y segun estan valorados y tassados, y se valorassen y tassassen las de mas rentas decimales, y primiciales de las demas Yglesias destos Reynos, y que el dicho escusado no se repartiesse, ni cobrasse de las demas rentas, bienes y haziendas, que las dichas tres ordenes, y cada vna dellas fuera de las dichas decimales, y primiciales tienen, y posseen, y en quanto à lo que las dichas ordenes piden que el dicho estado Ecclesiastico les buelua todo lo que hasta agora se ha cobrado dellas, y lleuado de lo escusado de mas del valor de las dichas rentas decimales, y primiciales por las otras rentas se lo denego, y de lo cerca de esto pedido absoluio al dicho estado Ecclesiastico, y le dio por libre, y quito ya las dichas ordenes, sobre ello puso perpetuo silencio, y ansi mismo mando dar prouision à la parte de los procuradores generales de las dichas tres ordenes, para que el dicho estado Ecclesiastico, de aqui adelante en la congregacion general, si alli se vuiesse de tratar del repartimiento del subsidio y escusado, o en otra qualquier congregacion y iũta donde se tratasse del dicho repartimiẽto con las personas que para lo hazer señalare admitta las que por las dichas tres ordenes fuessen nombradas para que juntamente con las demas se hallassen presentes al hazer de los dichos repartimientos, y vean lo que se les reparte, y aleguen lo que acerca de ello à su derecho conuiniesse, segun

gun que en el dicho acto se contiene, y ansi lo pronuncio y mando sin costas, el Licenciado Don Francisco de Auila.

Por manera que esta sentencia de reuista es confirmatoria, sin quitar ni añadir de la de vista de veynte y ocho de Iulio nouẽta y quatro.

La executoria tendra quarenta hojas, y es su fecha en Madrid à veynte y nueue de Agosto mil y quinientos y nouenta y cinco, y firmada del Licenciado Don Francisco de Auila, y refrendada de Ioannes de la Rumbide.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum moniales soluere decimas de prædijs suis teneantur.

RESpondeo dicendo, hunc articulum à nobis in præsentiarum proponi, non quia de eo non sit actum in secundo to-
2. tom. q. 44. art. 5. mo *a* in quo de decimis priuilegia concernentia religiosos, & religiosas multa adduximus, & in eo diximus præfatas moniales minime ad solutionem decimarum obligari, quãdo ad earum substitutionem redditus sufficientes non habẽt, quod non solum priuilegio, sed etiam ratione verum esse demõstrauimus, sed quia ipsa substãtia cõgrua arbitrio boni viri decidenda relicta erat, & super huius arbitrio quot capita tot erant sententiæ, ideo vt taxa congrua huic rei apponeretur, ad sedem Apostolicam fuit ex parte monialium recursum, vt patet ex bulla Gregorij XIII. cuius tenorem in hoc loco proponere decreui. Qui summus Pontifex huic arbitrio finem imposuit.

Gregorius Papa XIII. seruus seruorũ Dei ad futuram rei memoriam.

Pastoralis officij cura, quam disponente domino licet immeriti gerimus, nos propensius admonet, vt ad ea quæ sacrarum virginũ sub voluntariæ paupertatis habitu altissimo sua vota persoluentium necessitatibus occurritur solitis studijs intendamus, & ea quæ per prædecessores nostros concessa comperimus etiam nostri muniminis soliditate roboremus, illaque augeamus, & ampliemus, prout temporum conditione inspecta conspicimus in domino salubriter expedire: olim siquidem fælicis recordationis Syxtus Papa IIII. prædecessor noster inter alia statuerat & ordinauerat quod pro tempore existentes Abbatissæ, vel moniales monasteriorum ordinis Sanctæ Claræ sub cura pro tempore existentes generalis ministri, aliorumque officialium ordinis fratrum minorum vbilibet constitutorum, de quibusuis terris & possessionibus ad eas pertinentibus & spectantibus, decimas primitias & census, non tamen Apostolica authoritate impositas alicui personæ soluere minimè tenerentur. Et Piæ memoriæ Leo Decimus etiam prædecessor noster omnia, & singula priuilegia, gratias prærogatiuas exemptiones, & indulta eisdem Monialibus Sancti Damiani & Minorissarum monasteriorum Sanctæ Claræ huiusmodi per quoscumque Romanos Pontifices, & præsertim recolendæ memoriæ Eugenium etiam quartum, Nicolaum similiter quartum Bonifacium octauum, Ioannem vigesimum secundum, Clementem Tertium, Alexandrum quintum, & Be-

& Benedictum secundum similiter prædecessores nostros respectiue concessas, & concessa ad Abbatissas seu matres moniales, vel sorores Tertiæ Regulæ Sancti Francisci de pœnitentia nuncupatas, in communi viuentes extendi & ampliari voluerat; & successiue ad preces tunc Abbatissarum & Monialium dicti ordinis Sanctæ Claræ sub cura fratrum minorum regularis obseruantiæ degentium prædicti Sixti prædecessoris statutum & ordinationem huiusmodi innouauerat, confirmauerat & approbauerat. Ac deinde cum idem Leo Decimus prædecessor ad supplicationẽ tam Abulensis, & Segouiensis, aliarumque Cathedralium & Metropolitanarum, & Collegiatarum, Capitulorum necnon rectorum parochialium ecclesiarum Castellæ & Legionensis Regnorum ius in dictis decimis, & primitijs, vel ad illas se habere prætendentium ex certis tunc expressis causis concessiones & indulta huiusmodi ad viam & dispositionem iuris communis reduxisset seu reduci mandasset. Pro parte tunc ministri generalis dicti ordinis fratrum minorum regularis obseruantiæ sanctæ memoriæ Clementi Papæ Septimi etiam prædecessori nostro exposito quod non nullæ Abbatissæ & moniales monasteriorum Sanctæ Claræ Annuntiationis & Conceptionis ordinum, & in communi viuentes tertiæ regulæ Sancti Francisci huiusmodi adeo erant pauperes quod de redditibus & prouētibus ipsorum monasteriorum & locorum nullo modo se sustentare poterant. Idẽ Clemens prædecessor ad supplicationem prędicti ministri generalis dicti Leonis prędecessoris voluntatem concessionem & indultũ priora huiusmodi approbando, innouando, illaque potiori pro cautela de nouo concedendo statuerat & ordinauerat, quod perpetuis futuris temporibus Abbatissæ moniales, & sorores, ac monasteria & loca huiusmodi si ex eorum bonis pro earum sustentatione sufficientes redditus non haberent, decimas, ac primitias, taxas vel collectas seu exactiones alicui soluere minimè tenerentur. Deinde ad recolendę memoriæ Pauli Papæ etiam Tertij similiter prædecessoris nostri notitiam deducto quód prædicti Archiepiscopi, episcopi, capitula, rectores, beneficiati, & aliæ personæ, necnon earumdem Ecclesiarum fabricæ, ac pro illis agentes literis Clementis prædecessoris huiusmodi parere recusabāt, ipsasque Abbatissas, moniales & sorores eorũdeque monasteria & loca indifferenter super solutione decimarum, & prouinciarum prædictarum multipliciter vexari non desinebant contra priuilegia & literas huiusmodi, quamuis vsu recepta & obseruata temere & defacto veniendo idem Paulus prædecessor cupiens vexationibus prædictis obuiare eiusdem Clementis prædecessoris literas prædictas motu proprio & ex certa scientia per quasdam innouauit, cõfirmauit & approbauit illaque de nouo concessit. Successiue eiusdem Pauli prædecessoris pro parte tunc Episcopi & dictorum filiorum ca-

pituli Salmantini asserentium sibi per literas Clementis prædecessoris, aliaque priuilegia & indulta, eisdem Abbatissis monialibus & sororibus, earumque monasterijs & locis concessa huiusmodi ius quæsitum tolli. Quodque Abbatissæ moniales & sorores huiusmodi licet adeo diuitijs abundarent quod decimas & primitias prædictas soluere commode valerent, nihilominus ab illarum solutione occasione confictæ, & simulatæ paupertatis indebitè se subtrahebant exposito idem Paulus prædecessor nulla prorsus de innouatione, confirmatione approbatione, & concessione vltimo dictis mentione habita prædicti Leonis prædecessoris posteriores literas prædictas priuilegia & indulta huiusmodi ad ius commune vt præfertur reducendo, & in illis contenta quæcumque iuxta illarum cōtinentiā & tenorem per alias suas literas in forma breuis obseruari mandauit, perinde ac si literæ Clementis prædecessoris huiusmodi non emanassent. Postremo per eumdem Paulum prædecessorem, accepto quod licet secundæ dictæ literæ eiusdem, occasione diuitiarum quibus nonnullas Abbatissas & prædictas moniales abundare asserebatur, vt præfertur obtentæ ad illas quæ congruam ex earum redditibus non haberent sustentationem extendi nō deberent, à nonnullis tamē asserebatur, per easdem secundo dictas literas, quæ simpliciter & indistinctè innouationem, confirmationem & approbationem vltimo dictarum literarum Leonis prædecessoris perinde ac si Clementis prædecessoris literæ huiusmodi non emanassent, continerent fuisse & esse ipsius Clementis prædecessoris literis huiusmodi sufficienter derogatum, dictus Paulus prædecessor ad tollendum omne dubium, quod de cætero inter Abbatissas & moniales ac episcopos capitula Rectores ac fabricas & personas huiusmodi oriri contingeret motu & scientia similibus, ac de apostolicæ potestatis plenitudine per alias suas literas voluit, statuit & ordinauit quod Abbatissæ moniales & sorores ordinis Sanctæ Claræ de obseruantia nuncupatæ in cōmuni viuentes prædictæ in eisdem regnis existentes, necnon domus monasteria, loca possessiones, & alia quæcumque bona mobilia & immobilia si ex earum redditibus congruam non haberent sustentationem taxanda videlicet pro vnaquaque moniali ad sexdecim ducatos auri de camera à solutione & præstatione decimarum & primitiarum prædictarum iuxta eiusdem Clementis prædecessoris literarum prædictarum essent & esse deberent prorsus & omnino exemptæ, & immunes, nec desuper à quoquam molestari vexari, vel perturbari possent. Quodque eiusdem Pauli prædecessoris secundo dictæ literæ abbatissas, moniales & sorores ex suorum monasteriorum redditibus congruā sustentationem vltra summam dictorum sexdecim ducatorum pro earum qualibet habentes duntaxat comprehenderet, prout in singulis literis prædictis plenius continetur. Cum autem sicut dilectus filius Hieronymus Guzman ordinis

dinis fratrum minorum de obseruantia nuncupati sacræ Theologiæ professor commissarius generalis dicti ordinis vltra montes nobis nuper exposuit dicti sexdecim ducati pro vnius monialis victu & vestitu, alijsque necessitatibus, nullatenus sufficiat, ide Hieronymus cõmissarius nobis humiliter supplicauit vt in præmissis opportune prouidere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur literarum singularum prædictarũ necnon litium & causarum, si quis supra dictis decimis & primitijs inter Archiepiscopos & Episcopos, capitulare-ctores sua interesse putantes, necnon Abbatissas moniales & sorores huiusmodi, vel ipsorum aliquos in Romana Curia, vel extra eam coram quibusuis iudicibus etiam dicti palatij auditoribus seu loca tenentibus, ac alijs personis, & in quibusuis instantijs pendeat status nominaque & cognomina iudicum & collitigantium, aliorumque necessariorum exprimendorum qualitates & circunstantias præsentibus pro sufficienter expreßis habentes huiusmodi supplicationibus inclinati dictos sexdecim ducatos, ad viginti quinque ducatos similes annuatim pro qualibet moniali authoritate apostolica tenore præsentiũ extẽdimus, & ampliamus, in reliquis autẽ omnibus omnes prædeceßorũ nostrorum prædictorũ præsertim Pauli Tertij literas in suo robore permanere volumus statuimus, ordinamus & decernimus, sicque per auditores prædictos, aut alios iudices quoscunque tã in dicta curia quã extra illã in quibusuis instantijs iudicari definiri & interpretari debere, sublata eis quauis aliter iudicandi, definiendi & interpretandi facultate & authoritate irritum quoque & inane quidquid secus super his à quoquam quauis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attẽtari decernimus. Et nihilominus omnibus & singulis Episcopis Archiepiscopis vicarijs & quibusuis alijs ad decimarum & primitiarum huiusmodi deputatis, & pro tẽpore deputãdis exactionẽ in virtute sanctæ obediẽtiæ districtius inhibemus, ne Abbatißas sorores & moniales domos ac monasteria, ac loca prædicta vigore quarumcunque literarum à nobis vel à sede prædicta pro tẽpore emanãdarum etiam si in eis caueatur expresse quod ad quæuis exempta vel nõ exempta loca & monasteria se extendat, cuiuscumque tenoris existant ipsius sedis facultate cõcessa nisi de indultis huiusmodi, eiusque toto tenore, ac de dictis ordinibus & nomine Cardinalis, cui dictorum ordinum cura gubernatio & protectio pro tempore concessa fuerint plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes fecerint mentionem ad soluendum decimas & primitias huiusmodi contra præsentium tenorem quouis modo cogere, aut compellere, seu alias molestare, vel inquietare præsumant. Quo circa vniuersis & singulis venerabilibus fratribus Archiepiscopis Episcopis, & dilectis filijs Abbatibus Prioribus, Præpositis, Decanis, Archidiaconis & alijs personis in dignitate ecclesiastica constitutis, ac Metropolitanarum

narum, & aliarum cathedralium ecclesiarum canonicis, necnon eorumdem Archiepiscoporum & Episcoporum officialibus vbilibet constitutis per easdem præsentes mandamus quatenus ipsi vel duo, aut vnus vestrum per se vel alium, siue alios eisdem Abbatissis monialibus & sororibus in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant præsentes literas & in eis contenta quæcumque quoties desuper fuerint requisiti inuiolabiliter obseruari, non permittentes easdem Abbatissas moniales & sorores huiusmodi contra præsentium tenorem quomodolibet molestari, vexari, vel perturbari, contradictores per censuras ecclesiasticas, & alia opportuna iuris remedia appellatione postposita compescendo & legitimis super his habendis seruatis processibus censuras prædictas contra inobedientes quoslibet & rebelles declarando, ac iteratis vicibus aggrauando, interdictumque ecclesiasticum opponẽdo, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac omnibus quæ dictus Clemens & Paulus prædecessores huiusmodi voluerunt non obstare, cæterisque contrarijs, quibuscumque, aut si Archiepiscopis, episcopis capitulis rectoribus beneneficiatis & alijs sua interesse putantibus prædictis sit ab eadem sede indultum quod interdici, suspendi vel excommunicari non possit per literas apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem quod præsentium literarum transumptis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ vel iudicis ordinarij munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus literis adhiberetur, si originaliter ostensæ & exhibitæ fuissent. Datis Romæ apud Sanctũ Petrum sub annulo piscatoris die vigesima secũda Martij, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo primo Pontificatus nostri anno nono.

Cæs. Glorierius.

Hoc indultum habetur originaliter in conuentu Sanctæ Claræ ciuitatis Zamorensis & secundum ipsum fuit pronutiatum in gradu appellationis pro monialibus dicti conuentus à Domino Melchiore de Fonseca y Velasco, collegiali Collegij maioris Archiepiscopi Toletani iudice quoad hoc apostolico anno Domini millesimo quingẽtesimo octuagesimo octauo contra capitulum & clerum cathedralis Zamorensis cuius sententiæ & processus cum transsumpto præfati indulti habetur in archiuo Ioannis Baptistæ Polanco notarij apostolici. Circa quod indultum est notandũ quod idem Gregorius Decimustertius anno primo sui Pontificatus quandam edidit extrauagantem, quæ incipit, *in tanta negotiorum*, cuius extrauagantis occasione aliqui ausi sint affirmare moniales per eam omnibus priuilegijs circa solutionem decimarũ esse priuatos, cuius extrauagantis tenorem volo in hoc loco proponere, vt ita eius declaratio omnibus magis pateat.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

IN tanta negotiorum mole, qua Romanus Pontifex aßiduè premitur

vix

vix vitari potest, ne aliqua interdum existant, quibus postea cognitis necesse est moderationis remedium adhibere. Cum itaque alias fœlicis recordationis Pius Papa Quintus prædecessor noster auditis grauaminibus quæ fratribus ordinis mendicantium ab ordinarijs locorum & parochialium Ecclesiarum rectoribus multis inferri dicebantur super sacris concionibus, & lectionibus habendis, confessionibus audiendis, pœnitentijs iniungendis, fratribus ad ordines promouendis, celebratione missarum, cura animarum, sacramentorum ministratione, sepulturis quarta funeralium legatis, donationibus eleemosynis, collectionibus, alijsque huiusmodi iuribus, necnon decimis & diuersis oneribus, ac etiam super statu & regimine sanctimonialiũ ipsis fratribus subiectarum, formatione processuum, censurarum publicatione processionibus, præcedentia locorum acquisitione, certisque alijs rebus tunc expressis, multa per quasdam suas literas pro dictis fratribus non modo statuerit, sed & quæ iam in Concilio Tridentino decreta fuerant ad hæc pertinentia declarauerit, multaque prætere a priuilegia eisdem XVII. Kal. Iunij Pontificatus sui anno secundo, & deinde illa diuersis ordinibus, &c. concesserit postea de vicarijs perpetuis Ecclesiarum, quæ illis sunt vnitæ &c. decreuerit. Demum animaduerso quod illa multas lites &c. inter eos & ordinarios concitauerant, primum illa restinxerit, deinde plenius prouidens priores literas moderatus fuit, & alias instar earum concessas reuocauerit, lites ad se aduocando, postremo circa confessariorum regularium approbationem aliqua declarauerit. Nos hac varietate cognita & infra statuimus de prædictis & alijs omnibus literis, & constitutionibus, quæ ab eodem prædecessore eisdem de rebus pro quorumcunque regularium etiam mendicantium ordinibus & congregationibus quomodolibet emanarunt, ac omnibus & quibuscunque in eis contentis eam deinceps dispositionem ac decisionem pro subiecta materia futuram esse, quæ siue ex iure veteri, siue ex sacris dicti Concilij decretis, siue alias legitime ante dictarum literarum & cõstitutionũ editionem erat, & si ipsæ non emanassent futura fuisset, ad quam dispositionem & decisionẽ suũque pristinũ statũ illa omnia reducimus. Quæ etiam abrogamus omnia irritantia & alia decreta & quæcumque alia nostris statuto, ordinationi & reductioni aduersantia. Decernentes illa pro infectis haberi, ac omnes lites coram quibusuis iudicibus, &c. motas necdum decisas, & iam decisas, si modo tractum habeant successiuum & futura dubia quandocumque orientur ad nos referenda esse. Nec non irritum &c. Datum Romæ Pontificatus nostri anno primo.

Hanc extrauagantem iuxta hunc tenorem refert Nauarrus in fine sui manualis Latini. Circa quam est aduertendum eam non derogare priuilegia concessa religionibus à Pontificibus Pij Quinti prædecessoribus cuiusmodi sunt priuilegia concessa religiosis & monialibus de non soluendis decimis de suis redditibus, quæ in secundo tomo proposuimus & declaramus. Quod probatur, nam

nam Gregorius Decimus tertius in hac extrauaganti solum derogat concesꝭiones factas à Pio Quinto, vt patet ex eius verbis, ibi, *statuimus de prædictis & alijs omnibus literis, & constitutionibus quæ ab eodem prædecessore eisdem de rebus*. Vides quomodo tantum agit de concesꝭis à Pio Quinto. Et hæc concessa ordinata & instituta à Pio Quinto, non omnino reuocat sed ea reducit ad ordinata in iure veteri siue in Concilio Tridentino, siue alias legitimè ante dictarum literarum & constitutionum Pij Quinti editionē erāt concessa, & non sunt alias reuocata per alias constitutiones, vt patet ex cōstitutione, ibi, *quæ siue ex iure veteri, siue ex sacris dicti Concilij decretis, siue alias legitimè ante dictarum literarū & constitutionum editionem erat*. Notanda sunt illa verba, *siue alias legitimè*, per quæ declarauit Summus Pontifex nolle reuocare omnia concessa regularibus ante præfatas literas, sed tantum illa quæ non erant legitima, id est, quæ per alia decreta apostolica, aut per non vsum erant abrogata cætera autem legitima, id est priuilegia nō reuocata neque alias cassata voluit in suo robore permanere: priuilegia autem quibus fratres & moniales erant exempti à decimarum solutione ante dictas literas Pij V. erant legitima non reuocata neque cassata. Concilium enim Tridentinum *b* licet præcipiat solui decimas debitas cathedralibus, & parrochialibus Ecclesijs, non tamen (vt videre est apud ipsum) reuocat circa hoc aliquod priuilegium, igitur ad talia priuilegia legitima reducit Gregorius Decimus tertius suam dispositionem, vnde cū ante Gregorium Decimum tertium, & Pium Quintum dicta indulta fuissent legitima, ad earum dispositionem & decisionem suumque pristinū statū illa omnia reducit. Et hoc amplius probatur: nam idem Gregorius Decimus tertius, in concesꝭione facta monialibus S. Claræ, cuius tenorē supra retulimus, quæ iuxta eius datā est posterior ipsa extrauagāti, dicit eā habere locū etiāsi ipse aliud aliquando in contrarium determinauerit, vt patet ex eius verbis, ibi, *districtius inhibemus ne Abbatissas sorores & moniales, domos, ac monasteria & loca prædicta vigore quarumcunque literarum à nobis vel à sede prædicta pro tempore emanandarum, &c.* ex verbis enim, ibi, *à nobis* & ibi, *emanandarum*. Satis colligitur Summum Pontificem nihil contrarium præfatæ concesꝭioni ordinasse, si enim id ordinasset dixisset à nobis vel à sede apostolica pro tempore emanata & emanandarum. Loquens igitur de emanandis tātum, in emanatis nullū ob staculū perpendit quominus concesꝭio præfata facta monialibus suum desideratum consequeretur effectum.

b Con. Trid. ses. 25. de refor. c. 12.

QVÆSTIO LXXV.

De vassallis in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum monachi poßint habere vassallos.*

2 *Vtrum vassalli dictorum monachorum debeant per ipsos gubernari in foro interiori, & exteriori.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monachi poßint habere vassallos.

Respondeo dicendo, quod monachi Sancti Benedicti qui vocantur nigri possunt habere vassallos, vt colligitur ex quibusdam decretalibus *a* & ex priuilegijs infra articulo sequenti allegandis probabitur, non enim alienum est ab eorum institutionibus illos habere. Loquendo autem de monachis ordinis Cisterciensis Alexander *b* Tertius Abbatibus & conuentibus dicti ordinis aliter ordinauit, dicens dolentes dicimus, quod etsi non ab omnibus, neque in omnibus à plerisque tamen & in pluribus ab illa sancta institutione dicitur declinatum: in tantum vt aliqui ex vobis primæ institutionis obliti contra ordinis vestri regulam villas, Ecclesias & altaria posꝭident, fidelitates & hominia benigne suscipiunt, iustitiarias & tributarias tenent & infra, ideoque precibus & monitis exhortamur quatenus domus illæ, quæ à prima sui origine in ipso ordine sunt fundatæ cōstitutis terminis sint contentæ, & infra: Si enim relictis originalibus ordinis institutis ad communia volueritis aliorum monasteriorum iure diuertere oporte-

a c. auditis & præst. c. dilectus de offic. ordinarij.

b c. recolentes de stat. monach.

oportebit vos communi iure censeri, quia dignum est, vt qui similem cum alijs vitam suscipiunt, similem sentiãt in legibus disciplinam. Cæterum domus illæ quæ de alijs institutionibus ad vestrum ordinem se transtulerint, vestris omnino se satagant vsibus conformare, & relictis possessionibus vel etiam cõmoditatibus, quas institutio vestra non recipit sic se in omnibus religioni vestræ coaptent, vt quemadmodum gaudent se in Societatem ordinis & habitus identitatem assumptas, sic etiam in paupertate secularium rerum se lętentur vestris institutionibus conformatas. Hæc Alexander III. At hoc iam experientia teste pro temporum varietate fuit mitigatũ: ipsos enim monachos Cistercienses, vt patet ex quodam priuilegio Benedicti c XII. præsupponitur posse habere Castrum & Villam. Quod etiam in alio priuilegio anno Domini millesimo tercentesimo quinquagesimo primo expedito à Clemente d VI. patet manifestius, in quo priuilegio patrocinantur à sede apostolica contra illos, qui occupant, vel occupari faciunt Castra villas & alia loca domus Ecclesias grangias molendina decimas obedientias casalia terras, vineas possessiones census redditus & prouentus iurisdictiones & iura ac nonnulla bona mobilia & immobilia ad monasteria Cistenciensis ordinis detinent & indebite occupant, patet etiam ex priuilegio Innocentij e Octaui concessũ dicto ordini anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo septimo, in quo sub apostolica protectione recipit monasteria eorumque vassallos sicut alij Summi Pontifices eius prædecessores recęperũt.

c habetur in lib. ord. impres. cõpluti fol. 59. priui. 58.

d habetur in d. li. fol. 64.

e habetur in d lib. fo. 129 & fol. 130. & 131.

ARTICVLVS II.

Vtrum vaßalli dictorum monachorum debeant per ipsos gubernari in foro interiori & exteriori.

Respondeo dicẽdo, *quod Sixtus Quartus monasterio sanctæ Marię de Noguera ordinis sancti Benedicti anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo, constitutione perpetuo valitura & irrefragabili omnibus & singulis tam dicti monasterij Sanctæ Mariæ de Noguera, scilicet, vassallis & subditis vtriusq; sexus, quam principibus Baronibus Ducibus Marchionibus Comitibus, militibus alijsque personis cuiuscunq; dignitatis status gradus vel conditionis fuerint partium illarum districtè præcipiendo mandauit quatenus vassalli, & subditi prædicti sponte, vel violenter alijs dominis secularibus dati subiecti, vel submißi seu commendati statim post habitam de præsentibus notitiam, ad immediatam ipsius monasterij obedientiam & subiectionem redeant, ac personæ quibus dicti submissi vel commendati existunt illos libere redire permittant, & de illis de cætero nullatenus se impediant, alij vero nõ cõmendati subditi & vaßalli dicti monasterij nulli nisi de expresso mandato seu consensu prædicti & pro tempore existentis monasterij huiusmodi prioris se subijciant, dent, submittant, aut commendent. Ac principes barones duces Marchiones Comites & milites, aliæque personæ vt præfertur califica tæ vaßallorum & subditorum ac locorum dicti monasterij aliquam commendam subiectionem seu submissionem, aut seruitia, ac à priore & conuentu, necnon personis etiam clericis secularibus in Ecclesijs dicti monasterij beneficiatis dictique & pro tempore existentis prioris eiusdem monasterij subditis de rebus & bonis suis, quæ vndecumque habent reponunt & vendũt ac de cætero eos habere reponere & vendere contigerit, ac ab illa ementibus datia*

data exactiones impositiones gabellas & pedagia, aliaque noua iura & collectas etiam veredas & accendarias nuncupata imponere exigere petere aut extorquere, ac vendentes & ementes huiusmodi per se vel alium seu alios super præmissis incarcerare seu alias eis iniuriari ac ligna á nemoribus & montibus monasterij & vassallorũ, ac subditorũ prædictorũ scindere, vel monasteriũ priorẽ conuentũ vassallos subditosq; prædictos super iuribus, & iurisdictionibus suis illorũq; vsu impedire, aut perturbare nõ audeat, neq; in præmissis, aut eorũ aliquo illa cõmittentibus auxiliũ consiliũ, vel fauorẽ per se, vel aliũ, seu alios directe, vel indirecte quouis quæsito colore quoquomodo præstare præsumat. Qui vero cõtra præmissa, vel eorũ aliquod fecerint, si personæ fuerint singulares excõmunicationis sententiã incurrãt, absq; aliqua hominis declaratione si autẽ cõmunitas, seu vniuersitas ciuitatis, oppidi, Villæ Castri, seu loci alterius cuiuscũq; ipsa ciuitas Castrũ oppidũ, Villa seu locus similiter eo ipso interdicto subiaceat ecclesiastico, mandãtes districtius harum serie in virtute sanctæ obediẽtiæ venerabilibus fratribus nostris Episcopis, &c. Ita habetur in libro *a* priuilegiorum huius ordinis impresso Vallisoleti anno Domini millesimo quingẽtesimo nonagesimo quinto.

a lib. Authe. priui. 118. pag. 131.

Quod priuilegiũ licet concessum sit specialiter vni monasterio, alijs eiusdem congregationis monasterijs est cõcessum, prout indulsit motu proprio Eugenius IIII. cõgregationi S. Iustinæ anno Dominicę Incarnationis millesimo quadringentesimo trigesimo quarto, dicens, quod omnibus & singulis priuilegijs gratijs, & indultis, quæ cuilibet dictę congregationis monasterio, seu loco, & præsentibus & futuris concessa fuerint hactenus & concedentur in futurum ipsius congregationis alia monasteria & loca præsentia & futura quibus huiusmodi priuilegia concessa non fuerint in quãtum eis expediat inuicẽ vti valeant & gaudere, ac si nominatim singulis ipsis monasterijs prius forent huiusmodi priuilegia concessa authoritate apostolica concessit & indulsit, ita habetur sub sigillo authentico in libro *b* superius allegato. Quod etiam concessit Alexander VI. eidem congregationi Sanctæ Iustinæ anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo primo, prout in eodem libro *c* continetur, in quo *d* etiam continetur Eugeniũ Quartũ viuæ vocis oraculo indulsisse, in quibusdã viuæ vocis oraculis concessis priori & monachis Sancti Benedicti Vallisoleti anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadringẽtesimo trigesimo octauo.

b priu. 7. fol. 27. pa. 2. nu. 21.

c priu. 51. fol. 59. pa. 2. n. 3.

d pri. 46. fol. 99. pa. 2. n. 4.

Ex præfato autem priuilegio sic communicato ad omnia præfati ordinis monasteria colligitur, quod subditi & vassalli qui sponte, vel violenter cuicunque alteri Domino se subiecerint redire tenentur ad obedientiam monasteriorum quorum erant subditi, & sic nemo potest recipere vassallos eorumdem monasteriorum in commendam absq; assensu superioris eorumdem. Adde quod nullus potest molestiam aliquam inferre vendentibus & ementibus res monasterij neque super illis imponere gabellas, nec scindere ligna in eorum nemoribus & montibus, nec illorum perturbare iurisdictionẽ sub pœna excommunicationis ipso facto super quibus dat Eugenius Quartus omnes Episcopos executores & conseruatores.

Vnde Alexander VI. considerans prælatorum huius sacræ congregationis super vassallos obedientiam subiectionem & iurisdictionem concessit monasterio Sancti Benedicti Vallisoletani & eius congregationi anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto, quod de causis quas inter dictorum monasteriorum vassallos respectiue pro tempore moueri contingeret ipsorũ monasteriorum superiores prædicti cognoscere debeant prout in prædicto libro *e* continetur. Quæ omnia supra apposita priuilegia in hac quæstione de nouo concessa & cõfirmata sunt prout asserit author eiusdẽ libri in principio, & constat ex amplissima priuilegiorum totius huius congregationis cõfirmatione & innouatione facta à S. D. N. Clemen-

e pri. 69. fol. 115. pa. 2. n. 3 & priui. 171, fol. 143. pag. 1. num. 1.

Clemente VIII. anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo quarto, cuius tenorem supra dictus Autor *f* sub sigillo authentico refert. Nec alienum est à religionibus habentibus autoritate apostolica bona in communi iurisdictiones & vassallos de quorum causis cognoscant eorũ superiores posse habere, ordini enim Cisterciensi à principio in summa paupertate fundato hoc visum est maxime alienum & ideo nimirum si ab Alexandro *g* fuerit prohibitũ. At quia postea bona in communi habere cœperunt, ideo ipsis ab alijs Summis Pontificibus vassallos & iurisdictiones habere fuit permissum.

f priui. 124. fol. 241.

g d. c. recolentes de statu monachor.

QVÆSTIO LXXVI.

De vicarijs in quinque articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Vtrum sit idem vicarius quod delegatus & quam potestatem habeant conuentuum vicarij.*

2 *Vtrum mortuo aut impedito ministro generali ordinis minorum poßit vicarius institui ab ipsis fratribus,*

3 *Vtrum mortuo guardiano in ordine minorum officium eius vicarij finiatur, & in vita poßit eum amouere, & officio priuare.*

4 *Quo tempore durant vicarij monialium.*

5 *Vtrum regulares poßint esse vicarij Episcoporum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sit idem vicarius quod delegatus & quam potestatem habeant conuentuum vicarij.

Espondeo dicendo maximã esse differentiam inter vicariũ, & delegatum, nam delegatus est ille cui iudex cõmittit causam in locum sui ipsius & vices ipsius gerit vt dicitur in iure, *a* sed vicarius est quem superior constituit loco absentis, vel defuncti, vel impediti, vt ex iure *b* colligitur, & hi vicarij non habent iurisdictionem delegatam, sed ordinariã, ita quædam glossa, *c* quam sequuntur Bartolus Alexander & Alciatus. Quod procedit quando constituitur à generalibus aut prouincialibus, ita vt vice eorum ibi constituantur, non autem si tantum honoris gratia à capitulo nominantur, constituuntur tamen à prioribus conuentualibus, cum quibus talis nominatio tractatur, tunc enim reuera ab ipsis prælatis inferioribus constituuntur, & sic habent iurisdictionem quamdam delegatam & non possunt alios constituere vicarios, vt docet *d* Marãta, illi autem qui constituuntur à generalibus aut prouincialibus propter absentiam, vel carentiam guardianorum habent iurisdictionem ordinariam & possunt delegare, imo ipsis omnia priuilegia prioribus localibus & guardianis concessa communicantur, Iulius enim II. in communicatione amplissima quam fecit fratribus ordinis minorum de priuilegijs fratrum ordinum Prædicatorum concessit, quod ea, quæ spectant ad vicarios conuentuum, aut singularum domorum præfati ordinis Prædicatorum similiter spectent & pertineant ad vicarios conuentuum & domorum ordinis minorum, ita habetur in monumentis *e* ordinis & in supplemento.

a c. sane 2. de offi. delegat. b l. 1. C. de offic. eius qui gerit vices alter. l. 1. §. 2. ff. de legat. 3. c glo. in l. 2. C. de of. eius qui vices alterius gerit, vbi Bart. idẽ Bartolus in l. nec quicquã §. vbi decretũ n. 8. ff. de of. procõsul. Alex. in rub. n. 13. ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. Alciat. in rub. n. 25. de of. ordin.

d Marant. de ord. iud. in. 4 5. d. iudic. n. 9. in Authẽ. de defens. ciuit. §. nulla. Auth. de collat. § ad hoc prohibemus. auth. nulli iudicũ in prin. secũdũ verã literã Greg. Aloandri. nouel. 134.

e in 2. impr. fol. 228. con cel 513. sup plem. fol. 74 conces. 223.

Et iuxta doctrinam superius notatam aduertit Collector *f* priuilegiorum mendicãtium quod vt superius in nonnullis locis tetigerat appellatione vicariorum apud fratres Prædicatorum non veniunt vicarij communiter vsitati inter ipsos, sed solum illi, qui propter absentiam aut carẽtiam prioris eliguntur seu constituuntur ad præsidendũ, velut priores. Et consimiliter intelligendum est quoad fratres minores de illis vicarijs, duntaxat qui apud eos vocantur præsidentes, quia abest guardianus. Ad quod ait idẽ Collector facit statutum cuiusdam capituli generalis nostræ sacræ religionis cuius tenor est.

f Collect. tit. vicarius. §. 5

Vniuersi confessores monialium nostræ familiæ habeant præsenti decreto semper actiue autoritatem prælatorũ super moniales in foro consciẽtiæ quoad casus & sententias, habeantque similiter guardiani, ac vicarij guardianorum in absentia eorum. Ita refertur in libro *g* monumenta ordinum.

g Habet. fol. 228. tract. 3. in. 1. impres. & in 2. imp. fol. 248. tract. 3.

Et deinde in sequenti capitulo generali Lauali celebrato facta est sequens declaratio prædi statuti.

Declaratur quod illa clausula in capitulo generali Albiensi inserta videlicet quod guardiani & eorum vicarij habeant authoritatem prælatorum in foro conscientiæ & cæt. sic debet intelligi: quod videlicet autoritas per patrē prouincialem concessa guardianis remaneat semper penes eorum vicarios seu vicariorū vicarios ipsis guardianis suum conuentum pro suis negotijs exeuntibus, ita in præfato libro *h* continetur.

Quæ statuta videtur loqui de omnibus vicarijs absolutè tam factis per superiores, quam de constitutis per priores locales, aut guardianos. Quæ fieri oportuit, nam quando aliquis vices alterius gerit ex eius deputatione, non gaudet eius priuilegijs iuxta quandam legem, *i* in qua dicitur quod si filius fuit in legationem pro republica pro patre non gaudet immunitate sed pater, sive ro gerit vices alterius ex deputatione superioris procedit id quod in quadā clemētina *k* definitur, quæ quoad tria vicariū æquiparat rectori quæ clemētina cum loquatur de vicarijs perpetuis præsupponit autoritatē superioris interuenire. Ex quibus patet quod vicerector non gaudet immunitatibus rectoris, si deputetur ab eo, secus si ab vniuersitate quod tenet Bartolus. *l*

h in 1. impr. fol. 229. tra. 3. & in 2. fo. 248. tract. 2.

i l. filius. ff. de leg. 1.

K Clem. quę de ecclesi. de offi. vicarij.

l Bart. in d. l. si filius.

A R T I C V L V S II.

Vtrum mortuo aut impedito ministro generali ordinis minorum possit vicarius institui ab ipsis fratribus.

RESpōdeo dicēdo, quod *Nicolaus IIII. statuit & ordinauit ac districtè inhibuit fratribus minoribus ne deficiente Ministro Generali possint eligere aliquem fratrem in vicarium ordinis præfati absque Romani Pontificis, & protectoris eiusdē ordinis licētia speciali per ipsius Romani Pōtificis patentes literas cōcedenda facientes plenā & expressam de huiusmodi literis mentionē*, ita habetur in libro monumenta *a* ordinis. Modus quo debet talis vicarius eligi traditur in ordinationibus *b* Toletanis. Qui vicarius eligendus debet esse idoneus cum vices generalis debeat gerere: ordinauerat enim Clemens *c* V. in Concilio Vienensi, quod si contingeret fratres minores ministro generali carere, per vicarium ordinis fiat super hoc quod faciendum fuerit per eundem ministrum vsque quo prouisum fuerit de generali ministro. Faciūt tradita per Panormitanum concludentem quemlibet Episcopum teneri ad constituendum sibi vicarium idoneum argumento *d* cuiusdam legis & canonis. Et non est dubitandum non idoneū constituentem peccare ac prouisionem & electionem ipso iure inualidam minime iudicari, prout cōcludit Nauarrus. *e* Quod idem ad electionem vicarij generalis ordinis est applicandum, vt, scilicet, eligentes non idoneum peccent, at electionem non debere de inualiditate notari.

a in 1. impr. fol. 31. & in 2. fol. 32. cō cess. 33.

b ord. Tolo. in c. de vica. ord. fol. 70.

c Clem. exiuit de parady sode verbo significatione

d l. ide. iurisff. ad l. Aquil. c. non est putanda 1. q. 3.

e Naua. lib. 1 consi. tit. de offi. vicar. cō sil. vii.

A R T I C V L V S III.

Vtrum mortuo guardiano in ordine minorum officium eius vicarij finiatur, & vtrum in vita posit eum amouere & officio priuare.

REspondeo dicendo, quod in ordine minorum in multis prouincijs vicarij cōuentuum non nominantur in tabula capitulari cū suis guardianis, sed ab ipsis guardianis nominantur, qua consuetudine supposita videtur necessario dicendum quod mortuo guardiano expiret eius vicarij potestas, quod ex quadam iurisconsulti Papiani decisione conprobatur, in qua dicitur quod mortuo correctore non solum vacat & expirat eius officium, sed etiam suorum officialium, sicut expirat iurisdictio vicarij generalis mortuo suo Episcopo, prout tenet Baldus *a* Felinus, Abbas, Paulus, Couarruuias, Auiles, Oroscus Molina, Pisa, Azeuedo, & Parladorus. Et sic ius pertinens Episcopo ad electiones cōfirmandas, & ad res iurisdictionales in capitulū mortuo Episcopo trāsfertur, vt habetur in iure, *b* & tradūt Hostiensis, Antonius, Imola, Felinus, Baldus, & Maranta & Doctores in superioribus citati. Probatur deinde nā finito iure aliquid concedētis, etiā ius recipiētis ab eo dissoluitur, vt dicitur in iure, *c* & tradit Antonius Gomez. Quod ipsum in nostro casu militare videtur: ius enim vicariorū præfatorū per se solū nō habet aliquā indepēdentē subsistētiā, sed pendet à titulo & nominatione guardianorum

a Bald. in l. diem functo. per tex. ibi. ff. de offi. asses. idē in c. cum omnes de cō stit. & ibi Felin. nu. 13 de constit. Abb. in c. 1. ne sedevacāt Paulus in rub. de iurisd. omni. iud. cū. ff. Couar. in ca. 4. pract. n. 4. in 1. impr. Auiles in. 4. præ tor verbo iustitia n. 8. & 13. Oros. in. c. diē functo n. 25. co. 517 Molin. de pri mog. lib. 1. c. 25. nu. 12. in fi. Pisa & Azeued. in curia lib. 1. c. 3. lit. C fol. 3. & li. 1. c. 8. in fin. addit. fol 11. Parlado li. 2. rerū quotid. c. 1. n. 8.

b c. ollin de maior & obedien. ca. 2. ne sedevacant. Hostiens. Antonius col. 1 Imol. col. 9. Felin. nu. 13. Bal. nu. 22. in c. omnes de consti. Marāta de ordi. iudic. 4. par. 5. d. n. 13. & 14

c l. lex vectigali. ff. de pig. nor. l. 1. C. si pignus pignori. datū sit Gom. in l. 40 Tau. n. 85.

rum quorum morte titulus & nominatio finem accepit argumento eorum quæ in *d* iure notantur & tradit Sebastianus de Medices post Fulgosium, facit etiam pro hac parte quod si prælatus cui datus fuit coadiutor moriatur etiā officium & munus coadiutoris extinguitur, vt in iure *e* notatur & tradunt Ripa & Ioannes Andreas. Ex dictis colligitur quod mortuo guardiano expirat eius vicarij officium, vnde est necessarium, vt ordinatione generali, aut prouincialibus remedium adhibeatur, ne mortuo guardiano inter fratres conuentuales contentio oriatur. Vnde in nostra prouincia Sancti Iacobi authoritate totius capituli est constitutum vt mortuo guardiano eius vicarius ordinarius cum omni sua authoritate, vt præsidens continuetur vsque quo prouincialis de morte præfata, certior factus prouideat. In conuentu autem, in quo non fuerit vicarius ordinarius, guardianus ante mortem, cum consilio discretorum nominet vicarium, qui si non fuerit ab eo nominatus antiquior pater conuentus congreget ad sonum campanæ fratres in capitulo vt eligant vicarium, qui vicarius nominatus à guardiano, aut à conuentu electus omnem authoritatem habebit guardiani vsquequo prouincialis aliud prouideat. Quod conforme est his quæ resoluunt Doctores tenentes quod si Corrector mori contingat & non habuerit vicem tenentem ordinarium potest ante mortem tenentem nominare, & talis nominatus exercet suum officium donec Consilium Regale aliud prouideat. Cum enim ipse Corrector habeat potestatem iuxta leges huius regni, & authoritatem sibi concessam nominandi tenentem, & de facto in vita nominauerit eius iurisdictio pro negotijs inceptis (cuiusmodi est nominatio tenentis) non finitur argumento eorum, quæ in iure *f* notantur & tradunt Bartolus Oroscus, & Bonifacius. Qui resoluunt, quod in iudice delegato per solam citationem aut per contestationem perpetuatur iurisdictio & eius potestas pro negotijs inceptis, ita vt morte mandantis aut constituentis minime finiatur. Et non nominato ab eo tenente ad consistorium rectorum pertinet prouisio, prout tenent Baldus *g* in simili casu Bonifacius Couarruuias & Mathiençus, sicut enim deficiente Rege & successore in Regno ad populum deuoluitur electio, ne sine gubernatore succūbat, prout post alios resoluit Couarruuias, *h* ita deficiente Correctore & gubernatore ciuitatis ad ciuitatem pertinet electio donec Concilium Regale prouideat, & ad rectorem antiquiorem pertinet congregare senatum secundum Baldum *i* & Bonifacium. *k*

d l. quod principali & l. si Augustæ ff delegat. 2. Fulgos. in l. more n. 25. ff. de iurisd. omn. iud. Sebastian. intra fia. mortem omnia soluitur 2. par. n. 83. pa. 100.

e c. grādi de supplen. l. neglig. prælat. in 6. Bald. & Ripa in l. ex facto n. 11. de vulg. Andre. in c. statutū nu. 4. de rescrip. in 6.

f ca. gratum. & c. relatū de offi. deleg. l. mandatū. C. de mandat. Bart. in l. more maiorū & ibi Oroscus nu. 29. colu. 563. ff. de iurisd. & omn. iud Bonifac. in perig. v. iudex fol. 266. col. 4. gloss. mortuo ver. item cum dicitur.

g Bald. in l. eū omnes de cōstit. n. 22. Bonifa. in perigr. v. elect. fo. 1600. col. 1. in prin. gl. eligere Couar. in ca. 4. prac. pa. 7. n. 3. Matien. in l. 1. glo. 21 num. 15.

h Couar. in d. c. 4. n. 3.

i Bald. in l. in albo decurio. nū. C. de decurion.

k Bonifa. v. in peregri. v. rector fol. 400. colu. 2. v. decurio.

Vtrum autem possit guardianus & prior vicarium in vita amouere quæstio est ad quam respondeo posse vtique si ab ipso fuit constitutus, si enim ab ipso non fuit constitutus sed à superiori inconsulto superiori minime potest eum præfato munere priuare argumēto eorum quæ notat Romanus *l* allegans quamdam glossam & Doctores dicentes officialem electum à superiori non posse eū proregem amouere. Ex quibus infertur, quod in religionibus in quibus vicarij cōstituuntur in tabula capitulari & nō à guardiano non potest guardianus vicariū amouere.

l Roman. cō sil. 116. glos. & Docto. in l. solet. ff. de offi. procon sul.

ARTICVLVS IIII.

Quo tempore durant vicarij monialiū.

Respondeo dicēdo, *quod Iulius II. statuit & ordinauit, quod confessores seu vicarij monialium S. Claræ & aliarum religiosarum sub cura fratrum minorum in regnis Hispaniarum degentium nullatenus possint, vltra triennium officia huiusmodi exercere. Et quod prædicto triennio finito, vel, ante si ministro prouinciali expediens videbitur á prædicto officio absoluantur*, ita habetur in ordinis supplem. *a*

a Suppl. fol. 49. conces. 145.

Circa quam concessionem aduertendum est quod licet in aliquibus religionibus vicarij & officiales monialium à capitulo in tabula capitulari nominentur, prout pro ordine Cisterciensi inter alia ordinauit *b* Eugenius Secundus, ex motu proprio dato anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo septimo, in bulla, quæ incipit, *ad decorem*, dicens, quod præsidentes & definitores monasterijs monialiū de confessoribus Capellanis seruitoribus procuratoribus & alijs officialibus necessarijs iuxta illorum qualitatem honestate seruata, prout ipsis visum fuerit ritè prouideant, ipse tamē generalis, vt reor, extra capitulū sine dictis definitoribus præfatos vicarios & officiales ex causa iusta potest deponere, sicut in no-

b habetur in l. b. priui. huius ord. impresso cōplu ti. 2. tom. pri uil. 9. n. 13.

stra religione cōtingit ꝙ Vicariatus monialiū vacās in capitulo à patre Prouinciali & definitoribus prouidetur, & iusta interueniēte causa à solo Prouinciali potest extra capitulum à patre prouinciali deponi. Nec obstat quod in constitutionibus generalibus Toletanis nostræ sacræ religionis statuitur, vt minister prouincialis non possit omnino guardianum deponere & priuare, sine consensu maioris partis discretorum prouinciæ nisi in casu quo esset in statutis generalibus ab officio, vel ab actibus legitimis priuatus. Ea enim constitutio loquitur tantum de guardianis qui sunt verè prælati & vt tales canonicè eliguntur, quæ ad vicarios monialium minime debet extendi cum ipsi non sint prælati, sed tantum quidam monialium confessores nominati.

c constit. Toletan. fol. 44

ARTICVLVS V.

Vtrum regulares poßint esse vicarij Episcoporum.

RESpondeo dicendo, quod illi religiosi quorum propositum & obligatio est ex mendicata annona victū fœlicem traducere ad officium vicarij Episcoporum non aspirant, vt ex quadam clementina *a* resoluunt Cardinalis & Alexander, Rebufus & alij quos refert & sequitur Marcus Antonius Cuqus, cum hoc eorum professioni malè conueniat. Monachus verò, aut canonicus regularis nullo iure vicarius Episcopi esse prohibetur iuxta quamdam glossam *b* quam sequuntur Rebufus, & Cuqus & Doctores communiter. Quod adeo verum dicunt esse aliqui *c* etiam absque prælatorum suorum licentia, sed quod sine suorum prælatorum indignum erit, quod ex catā claustro sine prædicta licentia & ad hoc Rebufus *d* post alios aliquas decretales allegat. At ego intelligo sine suorū prælatorum licentia minime esse posse Episcopi vicarios, prout se vidisse in praxi testatur Quintilianus *e* Mandosius, qui ait ad hoc non sufficere licentiam Abbatis conuentualis, sed Abbatis prouincialis aut generalis.

a Clem. 1. §. ad prioratus de regul. Cardin. & Alex. in ca. si quis circa fin. dist. 58. Rebu. in praxi. tit. de vicario epis. n. 32. Cuqus lib 2. ma in stit. tit. 8. de vicarijs n. 56

b glos. in ca. de præsentiū 16. q. 1. dd. in clem 2. de rescript. Rebu. & Cuqus vbi sup.

c Cuqus post Florentinū.

d Rebu. vbi su. n. 31. c. 2. de stat. monach. Clem. ne in agro. § ad hæc eod. tit.

e Mandos. de signat. grat. tit. licentiæ, fol. 101.

(?)

QVÆSTIO LXXVII.

De visitatione in decem articulos diuisa.

MVlta circa visitationem dicta sunt in secundo Tomo, nunc autem pro complemento huius materię aliqua duxi in præsentiarum proponenda ea per articulos diuidendo.

Circa quam quæruntur decem.

ARTICVLVS I.

Quæ sit visitationis origo, & de eius effectu.

Espondeo dicendo pernecessariam esse iudicum, & prælatorum syndicationem, vt in officio propter metum posśint contineri, & iustitia vnicuique tribuatur, prout ait Cicero, *a* Herodotus *b* & alij referunt regem Cambisem Sysamnem iudicem quendam, eo quod iniustè pecunia accepta iudicasset, interemisse, interemptoque detractum corium in tribunali affixisse, in quo ille sedens iudicauerat, ibidemque

a Cicero pro Roscio Amerino.

b Herodot. li. 5. v. ait Zanes in Sylua nupt. n. 100.

que eius filium Otanem sedere iudicem præcepisse, vt cũ iudicaret memoria vltionis ab eo minimè recederet, & à tali delicto prorsus se abstineret, & ait Isidorus *c* magnam in Rempublicam ruinam causare pessimorum iudicum tolerantiam, quorum, vt licentiosæ maxillæ constringantur necesse fuit vt cuidam fræno, & chamo subderentur, rationem villicationis suæ superiori iudici integerrimo reddendo iuxta illud *d* Lucæ, *redde ratione villicationis tuæ, iam enim non poteris villicare*, & iuxta illud *e* Genesis, *descendam & videbo an clamorẽ qui peruenit ad me opere compleuerint*. Vnde in quadam authentica *f* ordinatur, quod princeps videre habet, ne subditi à iudicibus vel officialibus aggrauentur vel male tractentur.

Plurimi autem obijcere possunt dicendo virum iustum & sapientem ab omnibus integerrimũ reputatum ad aliquod munus iudicis vel præsulatus assumptum functo suo officio, minimè fore syndicandum, prout asserunt Baldus, *g* & alij dicentes ad bonum regimen pertinere prius de virtute, moribus scientia, experientia promouendorum fieri non vulgare scrutinium, & examen, ne ipsi promoti postea accusationibus, & delationibus subditorum succumbant, quæ vt ait Simancas, *h* sæpe sæpius imprudentissimè proponuntur, quas ipsi subditi, & prælati timentes non debita audacia, pro tribunali sedent, & à iustitia ministranda retardantur. Quod confirmatur, si enim eliguntur iudices & prælati in virtute eminentes, & bona fama præstantes nullus videtur remanere excellentior in Republica qui sine peccato possit inijcere lapides in eos. Qua doctrina attenta videtur in religionibus non debere prælatos syndicari, cum vt plurimum, digniores & in virtute præstãtiores eligantur.

His tamen nõ obstantibus communis Ecclesiæ praxis est in contrarium, quæ ratione & iure confirmatur. Ratione quia cum homo solum videat exteriora, & nullo modo interiora possit perscrutari, sæpe apparentijs exterioribus humana fallitur imbecillitas. Plurimi enim exterius vultum & faciem habent ouis, intrinsecus autem sunt lupi rapaces, & sub specie virtutis multa vitia secreta occultari, nos experientia docet, propter quod ait Plato, *i* nullũ omnino iudicem iudicare oportet causę dicendę non obnoxium, quod dictum refert Budeus, *k* & licet ante promotionem ad officia plurimi humiles, & benignos se omnibus præbeant, in dignitate tamen constituti inflatos, & cũ austeritate imperãtes se omnibus ostendũt, propter quod ait *l* Aristoteles, *commodum est vt animi magistratuum pendeant, neque eis quidquid velint efficere licet, nã licentia quidquid libet agendi nõ potest malum, quod est in quoquo homine cauere*, & de Alexando Magno refert Quintus Curcius in eius vita, quod cum in bello se mansuetum, & benignum exhiberet, bello tamen Persio peracto, & ab angustijs bellicis liberatus conuertit animum ad vindicandas eorum iniurias, à quibus superbe imperabatur. Iure autem esse probatissimam prædictam praxim restat probari. Et primo probatur iure diuino ex illo Lucæ. *m* Quid est quod audio de te? *redde rationis villicationis tuæ*, Probatur etiam ex illo Samuelis *n* qui functus iudicis officio ad populum affatus sic ait, *Loquimini de me coram Domino & Christo eius, virum bouem cuiusquam tulerim, aut asinum, si oppressi alique si de manu cuiusquam munus accepi*. & cæt. Quod multis autoritatibus confirmãt Puteus, *o* Azeuedus, Guillelmus Benedictus & Ioannes Garcia.

Iure autem canonico, & ciuili, & regali præfata praxis euidenter probatur, ita Leo *p* Quartus Papa de eius Pontificatu, coram Imperatore Ludouico voluit syndicari, & de Cornelio Sylla Duce Romano refert Suetonius Tranquillus (teste Ambrosio Calepino, *q* & Paz) singulis annis officium dictatoris renunciasse, vt se syndicationi subijceret. Quod confirmatur ex eo quod de Constantino Imperatore dicitur in Codice Theodosiano, *r* prout refert Ribadeneira, ait enim, *si quis est cuiuscumque loci, ordinis, dignitatis, qui se in quemcumque iudicum, comitum amicorum, vel palatinorum meorum aliquid veraciter, & manifeste* pro-

c Isidor. lib. 3 senten. ca. 54. n. 55.
d Lucæ. 16.
e Genes. 16.
f Auth. vt iudic. sine quo suffragio. §. 1. collat. 2.
g Bald. in l. cum testam. C de testam. manumis. Cato Papiẽsis, in repetit rubric. ff. de senato. nu. 14. Cathaldin. de syndi. q. 19. n. 152. fol. 27
h Siman. lib. 7. de rep. ca. 24. n. 5.
i Plato de legibus.
k Budeus in annot. ad Pandect. sup. l. fi. pag. 256. ff. de senato.
l Arist. li. polit. c. 4.
m Luc. c. 16
n 1. Regn. 7. cap. 12.
o Puteus de synd. in prin. fol. 77. n. 4. Azeued in rubri t. 5. 7. lib. 3. n. 3. recop. Guillie. in c. Ranun v. & vxorem nu. 155. de test. Ioan. Garci. de nobilita. glo. 9. n. 33. fol. 210.
p c. nos in cõpetẽter 2. q. 7.
q Ambros. Calep v. Sylla. Paz in pra. i. to 8. par. in proæm. cap. vn. n. 2. in fi. fol. 124.
r lib. 9 tit. 1. de a cusat. Ribadeneira de princip. Christian. li. 2. ca. 14. pag. 361.

probare posse confidit quod non integre atq; iuste gessisse videatur intrepidus & securus accedat, interpellet me, ipse audiã omnia ipse cognoscã, & si fuerit cõprobatũ ipsemet vindicabo, dicat securus, & bene sibi conscius dicat, si probauerit vt dixerit ipse me vindicabo de eo qui me vsque ad hoc tempus simulata integritate decepit, illum autem qui hoc prodiderit, & comprobauerit dignitatibus & rebus augebo. Et refert Alexander, s Tiberium Cæsarem ordinasse, vt finito magistratu, gubernator per triginta dies in prouincia remaneret, & à populo syndicaretur, quod ipsum statutum fuisse à Græcis, ab Atheniensibus, & alijs refert Budeus, t & ita legibus imperialibus u & regalibus fuit institutum vt iudices syndicarentur, prout tradunt Castellus, Baeça, & Azeuedo, qui alios referunt. Denique vsus syndicationis receptissimus semper fuit, vt iudices malè, & peruerse in gerendo magistratu se habentes, diuitias, quas deuorauerunt, euomant & de ventre eorum extrahat illas Deus, vt post alios, aliqua congerentes tradunt Iason, x Puteus, Auiles, & Alciatus, qui allegat illud.

Cur hac tua viscera credas.
Qui semper viuens rapto aliena vomis.

ARTICVLVS II.

Vtrum de minimis debeant prælati syndicari, & visitari.

Respondeo dicendo, quod munus gubernandi est excellentius & difficilius omnibus alijs artibus, & quasi diuinum (vt ita dixerim) cum prælatus debeat vigilare super regimen hominum, qui cum sint filij diuersorum parentum diuersam vnusquisque habet voluntatem, & vnicuique sua passio sæpe dominatur, qui non considerantes pondus diei, & æstus suorum prælatorum ipsos gratis odiunt, ingratitudinem præseferentes reddentes malum pro bono. Quapropter Ethnici dicere solebant gubernatores lupum per auriculas tenere, significantes in hoc ipsos in maximo periculi discrimine versari. Vnde experti iudicum, & prælatorum syndicatores non debent aduersus eos accusationes calumniatorias, neque friuolas admittere, neque debent permittere, vt de minimis, & de impertinentibus ipsi syndicentur: tenentur enim ratione boni regiminis ea omnia prudẽti quadã dissimulatione prætermittere præsertim cũ Papa Anacletus a dicat, nõ omnia delicta in hoc seculo esse puniẽda, sed oportere aliqua diuino iudicio relinqui, & cũ iurisconsultus Calistratus b affirmet, quod sicut de minimis lex non recordatur, ita de eisdem prætor curam habere non debet, in exiguis enim non tam scrupulosa obseruantia exigitur, vt dicitur in quadam Authentica, c & tradit Baldus non enim expedit (ait Imperator d Iustinianus) magnas de rebus exiguis sustinere homines attritiones, de quo aliqua dicunt Baldus, e Puteus & Azeuedo: non enim syndicantes debent sibi persuadere iudices & prælatos absque peccato posse suum munus exercere, homines enim sunt, & humanũ ab ipsis nihil alienum putẽt, vt senex ille Chremes (apud Terentium) de se ipso affirmabat. Et Imperator Iustinianus f aiebat, in nullis penitus peccare, diuinitatis potius est quam humanitatis, neque debent syndicatores mirari, quod in iudicibus, & prælatis aliquæ negligentiæ & omissiones inueniantur, à quibus (vt ait Vlpianus iurisconsultus g) non est scrupulosa exigenda inquisitio, & de eis Iunius Mauritianus h affirmat, *Et si errasse videbuntur, det imprudentiæ veniã, non enim est mirabile homines aliquãdo extra se ipsos esse.* His & alijs rationibus perpensis graues Doctores i ausi sunt affirmare iudices solum de furtis, & donis receptis, & de violentijs esse syndicandos.

Ex quibus infertur primo, quod visitatores in religionibus prælatos syndicantes, ab aliquibus minimis debent releuare, & cum eis super huiusmodi debent dissimulare, præcipuè, si in his quæ pertinent ad obseruantiam regularem, & ad suorum subditorum sustentationem spiritualem, & tẽporalem solicitè se gesserunt. Debent enim consi-

s Alexand. li.4.genial. dier.c.6.fo. 189.
t Budeus in annotat. ad pandect. super l.fin.ff. de senato. pa.258.
u l. vnic. vt omnes iud. tam ciuil. quã crim. Auth. vt iudic. sine quo quo suffragio. l.1.titu. 16. part. 3. l. 12.tit.15.li.3 recopil. Castellus in l. 27. Tau. nu. 39. Baeça in tract. de decimis. tuto. prest. c.2.n. 157. Azeue. in l.2.tit.7. lib.3.recop.
x Iason. in l. vñ.nu.6. vt omnes iud. Puteus de synd. in euidentialibus fol.77. Auiles in cap.1. syndicat. gl. 1.n.5. Alciat. li. emblem. 2.c.013.

a c.si omnia 6.q.1.
b l.scio.ff.d in integrũ restitut. l.fi. §.fin.C. arbit. tutel.
c Auth. nisi breuiores C. de sen. & interlocut. omn. iudic. Bald. in. l. non ignorat. co.3. C. qui accusare nõ possunt.
d Auth. de fide instrũmẽ. §. oportet.
e Bald. in. l. quanuis. ff. de cõdit. & demonstra. Puteus de syndic. in prin. c.2.n. 23.fol. 96. Azeued. in l.10.tit.7.li. 3.recopilat. nu.11.
f l.1.§. omnibus C. de veter. iur. enucleand.
g l.nec supina 6.ff. de iuris & facti ignoran.
h l. Senatus consult. 15. in prin. ff. de iure fisci.
i l. vn. C. vt omnes iud. tã ciuil. auth. vt iudices sine quoquo suffrag. §. illud & ibi glo. 1. Bald. in. c. d te in prin. de re iudic. & Angelus in l. si quis. §. cum autem ff. rẽ ratam habere Castaldin. de synd. q.149 num.88. in fin. fol.21. Amadeus de syndi. num.136. fol.56. Clarus in pract. §. fin. q.75. nu.3. Auiles in ca.1. prætor. glo. si el n. 29.

considerare suos subditos super capita portasse, qui tanti beneficij immemores, vt ingrati, sæpe sæpius contra suos prælatos, pro bono malum reddentes calumnijs, & friuolis delationibus insurgere non pertimescunt, attendant tamen, quod licet contra eos de minimis non sit proponendus libellus, ipsa tamen minima si fuerint manifesta, non sunt omnino obliuioni mandanda, ita vt neque etiam coram superiore proponantur, vt de eorum prælatorum in gubernando valore, aut præcipitatione, & nimia grauitate, & facilitate certior factus ad munus præsulatus non ita facile eos admittant.

Infertur secundo, quod visitatores in syndicatione non debent opponere reo in libello articulos tantum auricularibus testibus probatos, nisi res visitata sit grauis, & ita publica, & manifesta, vt nulla possit tergiuersatione celari, prout tenent Innocentius k Abbas & Doctores communiter, & quando contigerit prælatos de aliquibus paruæ considerationis criminibus visitari, ex vno tantum teste oculari non debent talia crimina, in libello iuridicè & publicè ipsis prælatis opponi, nisi alia concurrāt indicia, licet enim dictum vnius testis ocularis præsumptionem generalem pro iudice habitam tollat, & vincat, prout dicitur in iure, l. & tradit Hippolitus, cum tamen res & delictum, de quo agitur sit leue, & minimum, vt supponitur, & non possit ex dicto vnius testis prælatus puniri, consequens est, non posse ipsi tale dictum in libello opponi, cum opponatur in libello, vt conuincatur, & puniatur, aut purgatione canonica se defendendo possit excusari, potest tamen ipsi opponi extraiudicialiter, vt secreto & extraiudicialiter fraternaliter corrigatur. Verum tamen est, quod si delictum fuerit graue, & vno teste oculari maiori omni exceptione probetur, cum talis testis faciat semiplenam probationem, debet iudex opponere tale delictum reo in libello, & ab ipso extorquere veritatem, vt se possit pugare, & vt indagata veritate sententiam absolutoriam, vel condemnatoriam proferat, vt post alios, tenent Auendañus m Burgus de Paz, Aimon, Iulius Clarus, Carolus de Grasalis, Azeuedus, & Tiberius Decianus.

k Innocent. Abb. d. in c. præterea de testib.

l l. Diuus. ff. de in integrū resti. Hippolit. in pract. §. diligenter n. 192. & sequent. & n. 197.

m Auend. respons. 1. nu. 11. Burg. in proœmio leg. Tauri n. 162. ad fin. Aimon. consi. 197. n. 7. Clarus in pract. §. fin. q. 63. n. 9. Carolus de reg. Franc. lib. 1. n. 12. pa. 171. & 177. Azeued. in l. 10. tit. 19. lib. 4. recopil. nu. 130. Decian. l. 10. crim. lib. 2. ca. 30. num. 4.

ARTICVLVS III.

Vtrum iudicibus & prælatis sit dandus libellus articulorum de quibus sunt visitati in generali, an in speciali.

RESPONDEO dicendo, præfatos articulos in syndicatione non esse in generali proponendos iudicibus, & prælatis, sed in speciali, est eis porrigendus libellus, in quo culpæ determinatæ & particulares contra eos visitatæ contineantur: cum enim ipsis prælatis manifestentur, vt se ab his purgare possint euidens est eas in speciali & determinate esse intimandas, vt contrarium valeant probare proponendo enim ipsis prælatis eos fuisse decoctores bonorum ecclesiasticorum, & fuisse inhonestos & cæt. non possunt contrarium euidenter probare, negatiua enim generalis secundum ius a improbabilis est. Hanc opinionem probat expresse cuiusdā iurisconsulti b determinatio dicens. *Qui agit iniuriarum certum dicat quid iniuriæ factū sit, quia qui famosam actionē intendit, non debet vagari cū discrimine alienæ existimationis sed designare certū & specialiter dicere, quā se iniuriam passum contendit*, per quod ius & alia hanc opinionem post alios tenet Gregorius c allegans ad hoc, aliquas leges huius Regni, & hanc opinionem tenent Bartolus, Abbas, Baldus, Alexander, Bossius & Azeuedo.

Quod adeo verum est, vt hæc doctrina etiam habeat locum quando proceditur per viam inquisitionis sola veritate inspecta, sine figura iudicij, sicut proceditur in causis regularium. Cum enim iudex procedens per viam inquisitionis in locum accusatoris succedat, necesse est vt denuntiata in inquisitione reo ipsi pandantur nō in generali, sed in particulari, & determinatè, vt ab ipsis se legitime possit purgare, prout asserunt Salicetus, d Maranta, & Amadeus: si enim culpæ in generali proponantur, ad quid reo ostenduntur, vt ab eis possit purgari? cum negatiua generalis improbabilis sit? Propter quod tenet quædam Glossa e recepta

a ca. quoniā cōtra deprobat. c. bonæ el. 1. de elec. bl. libellorū ff. de accusatio. l. Prętor 7. in princ. ff. de iniurijs.

c Gregor. v. accusacion in l. 14. tit. 1. part. 7. Bar. cōsi. 193. co. 1. & in extrauag. ad reprimedū. v. per inquisitionē Abb. in c. fin. co. pen. de purgat. cano. Baldo. in l. vn. col. ii. de cōfessis Alexand. in l. edita in pri. ff. de eded. Marant. de ordin. iudi. 6. part. ti. de inquisitio, nu. 35. & 37. Bossius in pract. tit. de inquisit. nu. 50. pag. 55. Azeued. in l. 4. à n. 90. tit. 2. li. 4. recopilat.

d Salicet. in l. querela c. de falsis Marant. vbi su. n. 38. & seq. Amadeus, de syndicat. v. locus & tempus fol. 42. n. 51.

e Glos. in l. 1. ff. de of. assessoris, & in l. 2. C. vt nemo priuat. Rip. in l. 4. §. hoc autem nu. 48. ff. de dā. infect. Auedan. respōs. 1. nu. 19. Padilla in l. vbi pactum nu. 11. C. de transact. Azeued. in l. 10. n. 3. v. licet iudex. n. 15. & seq. tit. 2. lib. 4. recopilat.

a c. in nostra de procuratorib. c. nisi essent depręhend. Menochi. de præsumpt. 1. par. li. 2. præsūp. 67. n. 5. fol. 59.

recepta à Ripa, ab Auerdaño, ab Antonio de Padilla, & ab alijs posse iudicem ex officio etiam parte non petente has generales culpas propositas repellere, cum ipsi reo manifesta iniuria inferatur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum contra prælatos in syndicatione maiores requirantur probationes, quam contra subditos.

b Plato 11. de legib.
c l. vn. C. ad legē Iuliam. repet.
d Bald. in. l. vn. in fin. C. ne quis in sua caus. Menochi. vbi sup. Mascard. de probatio. 3. tom. 1131. n. 21. fol. 21.
e Bald in authent. sed & si quis. C. de restitu. Menoch. vbi su.
f Bart. in. l. 1. nu. 26. ff. si quis in ius vocatus Bald. in c. cū in iure peritus de offic. delegat. Menochius. vbi su. n 8.
g Bal. in. l. nō e 1 im. ff. de adopt. Andr. as in. ca. accepimus, de præs. & qualit. Mascard. vbi su. num. 25.
h Puteus de synd. c. 1. fo. 92. c. Bald. in l. 2 C. qui ac cus. non. pos. Cataldin. de syndicat. fol. 16. q. 94. nu. 50. Auiles. in c. 1. prætor. glos. fiel. nu. 29. Tiraq de pœni. temp. causa. 58. n. 2. pag. 291. Bossius in pract. t. e de opposit. contra testes n. 59. pa. 444. Grammaticus.

RESpondeo dicendo, quod gubernatores quorum munus est simul iudicare & exemplum dare, debent esse viri in virtute præstantiores, sapientiores, & prudentiores propter quod præsumit ius *a* eos tales esse quales esse debent, vnde dicebat Plato, *b* *quis erit tam capax & perfectus, vt gubernatorem possit corrigere.* Vnde leges *c* nullum in eorum regimine peccatum considerant, prout tradunt Baldus, *d* Innocentius, Menochius, & Mascardus. Cum enim sint legum executores in se ipsis eas exequi præsumuntur secundum Baldum, *e* Menochiū & Mascardum, quod de quocumque iudice præsumitur, siue ordinario, siue delegato, secundum Bartolum, *f* Baldum & Menochium, quod adeo verum est, vt licet necessario aliquando culpa & dolus in eis præsumatur, semper eos minus culpabiles iudicare debemus secundum Baldum, *g* Ioannem Andræam, & Mascardum. Denique regula certissima est, semper de iudicibus, & superioribus esse bene sentiendum, vt Imperatores *h* diffinierunt, & tradunt Puteus Baldus Cathaldinus, Auiles Tiraquellus, Bossius, Grammaticus, Mascardus, & Paz. Qua ratione attenta cum de bonitate iudicum, & superiorum semper benè præsumatur necesse est, vt testes, qui contra eos deponunt sint omni exceptione maiores, & probationes clariores, & euidentiores contra eos appareant, prout tradunt Puteus *i* Amadeus, Dulcetus, Baldus, Matthæus de Afflictis, Paz, Bossius, Auiles, & Olanus.

Quod & sequēti ratione comprobatur ex doctrina Diui *k* Thomæ dicentis, quod homines qui habent de alijs iudicare, sæpe propter iustitiam multos aduersarios habent, vnde non est passim credendum testibus contra eos nisi magna multitudo conuincat, quod ipsum ait Alexander *l* Tertius dicens, cum ex officio suo teneantur non solum agere, sed etiam increpare, quin etiam interdum suspendere, nonnunquam vero ligare, multorum odium incurrunt: ideo sancti patres prouide statuerunt, vt accusatio prælatorum non facile admittatur, ne concussis calumnijs corruat ædificium, nisi diligens adhibeatur cautela, per quam non solum falsæ, sed etiam malignæ criminationi ianua præcludatur. Et Petrus Gregorius *m* de magistratibus loquens ait, *qui enim præsunt, & ob potentiam inferioribus nocere possunt multorum contrahunt inimicitias & odia, & facile moliuntur, qui oderunt, calumnias,* & Rex Dominus Alphonsus cognomento Sapiens, prout refertur in partitarum legibus *n* de eisdem magistratibus loquens dicit (*Que los homes que officio tienen maguer fagan derecho, non puede ser que no ganen malquerientes.*)

k D. Tho. 2. 2. q. art. 2.
l c. qualiter, & quādo 2. d accusat.
m Petrus Greg. syntagmat. iur. 3. p. lib. 3. ca. 15. num. 5.
n l. 2. tit. 18. & l. ii. tit. 1. part. 7.
o Bald in ca. queniā cōtra falsam. n. 57 v. extra quæ ro de proba. Tiraq. de pœnis tēperād. causa 58. pa. 292. n. 8.

Supra dicta tamen doctrina limitanda est secundum Baldum, *o* & Tiraquellum, quando clarè & certo constat de culpa ipsorum superiorū licet enim secundum ius à præsumpta calumnia excusentur, non tamen à clara & manifesta culpa liberantur.

Secundo limitanda est in iudicibus & superioribus malæ famæ, propter malam famam enim præfatum fauorem, & priuilegium perdiderunt, & ideo contra istos tales minores probationes requiruntur, prout dicitur in iure, *p* & tradunt Bartolus, Puteus, Mascardus, & Tiberius Decianus. Alias limitationes cumulant doctores agendo de iudicibus secularibus & ecclesiasticis, quas nos missas facimus, quia iudicibus regularibus nō ita accommodantur.

p l. si qui 5. ijsde ff. de accusat. & in l. 3. §. fin auté ff. de suspect. tutor. Bart. in l. pupillo. §. si quis ipsi prætori n. 17 ff. de dam. infect. Puteus de syndica. v. testis, c. 2. n. 3. v. tamen ego distinguo. fol. 311. cū seqq. Mascard. de probat. 3. to. consi. 1112. n. 36. fo. 22. Decianus. 2. to. crim. li. 8. c. 28. n. 10.

(?)

ARTI-

cus super constit. regni li. 2. fol. 98. Mascard. vbi su. 1. tom. conc. 165. fol. 129. n. 4. Paz. in pract. 1. tom 8. p. c. vn. fo. 231. n. 15. ad fin.
i Puteus de synd. v. probatio cap. 1. in prin. & n. 6. Amadeus de synd. fol. 63. n. 312. Dulcetus eod. tra. fo. 358. n. 24. Baldus in. l. obserua re §. proficisci q. 10 in fine ff. de offi. procon sul. Afflictis in constit. Neapolit. in ca. regni Bulg famæ prœloquium. Olanus in anton vbertaria pag. 46. num. 48.

ARTICVLVS V.

Qua pœna falsi testes sint puniendi deponentes in visitatione contra pelatos.

Respondeo dicendo, quod inter septem quæ Deus optimus Maximus detestatur, prout ait Salamō. *a* falsus testis cō numeratur & à natura humana, hoc peccatum abominatur, prout ait Isidorus, *b* testis enim falsus tres offendit, Deum quem contemnit eum in testem falsitatis adducēdo, iudicem quem decipit mentiendo innocentem, cui suo falso testimonio damnum non paruum causat. Adeo Deus odio habet periuria, vt propter vnum solum iuramentum factum à Iosue Gabaonitis, quod postea Saul fregit, ita fuit castigatum totum regnum, vt per tres continuos annos, in eo minimè plueri t. Considerantes Romani antiqui huius delicti immanitatem in quadam duodecim tabularum lege, in hunc modum statuerunt. *Qui falsum testimonium dixisse si conuictus fuerit à saxo Tarpeio deyicitor.* Et ait stultis Gelius, *c* quod cum hæc pœna durissima Fauonio Philosopho visa fuisset dixit ipsi Sextus Cælius Iuris Consultus, Fauoni si falsi testes à saxo altissimo deijcerentur modo sicut antiquitus fiebat, non tot homines falsa dicerent testimonia. Existima, & certo scito seueritatē in maleficijs puniendis, vt plurimum adbene viuendum aptissimum esse medium, pœna autem hæc deiectionis à saxo, & rupe, semper fuit arbitrata durissima, & acerbissima, qua Iehu *d* puniuit impiam Iezabelem: & Amasias *e* decem millia captiuorum; & Delphi Æsopum, prout referunt Maximus Planedes in vita Æsopi, & Hercules *f* Lissas. Vlisses Astianactem filium Hectoris, vt referunt Ouidius, *g* & Seneca, & Rex Atalus Dafidā sofistam, vt refert Valerius Maximus. *h* Qua deiectionis pœna antiqui Hispani vsi sunt, vt constat ex scriptis Cornelij Taciti, *i* & Senecę: & de ea leges Partitarum *k* meminerunt. Verum est tamen quod iuris Consultus Modestinus eam abrogauit: & Imperator Constantinus *m* eam legem iniquam appellauit.

Quando autē minori rigore leges Ciuiles *n* & regni hoc delictum punierunt, fuit vt in causa capitali, aut corporali pœna talionis castigaretur, quæ iure diuino *o* irrogabatur. Denique vt ad institutum redeamus periurium contra iudices, & superiores in syndicatione, quod est adeo atrox debet acriter puniri, testes enim contra iudices & superiores nunquam deficiunt, non modo veriverum etiā falsissimi, vt tradit Redin. *p* In hoc enim crimine grauissime peccatur, non enim solum peccatur contra Deum & iudicem, sed etiam in Rempub. exemplo enim persecutionum, quę ab istis falsarijs causantur ipsi superiores, & prælati perterriti ab administratione iustitiæ, & à gubernando audacter, vt debent detinentur. Vnde conuenit hos maleuolos virga ferrea, & castigatione non minima deterrere, siquidem inter scceleratissimos contra Rempub. peccantes connumerantur. Et Cicero ait, *nihil est tam molle, tam tenerum, tā aut fragibile, aut flexibile quam voluntas erga iudices sensusque popularium, qui non modo improbitati Candidatorum sed etiā in recte factis sæpe fastidiunt.* Vnde Episcopus Redin. *r* in libro de maiestate Principis, quem cum esset Regis cōsiliarius scripsit ait, semper in ea fuisse sententia, vt testi falso pœna capitalis imponeretur, videns grauissimos homines propter falsos testes, sæpe sæpius periclitari, sed tandem saluos experta veritate euadere. Et sic Cicero, pro Marco Cælio dixit, *ò magna vis veritatis, quæ contra hominum ingenia calliditatem solertiam, contraque fictas ouium insidias facile, per se ipsam defendatur.*

ARTICVLVS VI.

Quomodo iudices superiores syndicantes debeant se habere circa clamorem potentium, & populi contra prælatos in syndicatione.

Respondeo dicendo, pusillanimen satis esse iudicem, qui motus potentium & populi clamoribus sine aliqua proba- tions

a Salom prouer. 6. 2.
b Isidor. lib. 3. de summo bon.
c Li. 2. noct. Athi. c. 1. in fin.
d 4. Reg. 6.
e 2. par. c. 25
f Oui. in li. 11.
g Ouid. in l. 12. & 13. methamor. Senec. in Troiada.
h Val. Max. li. 1. c. 8.
i Tacitus li. 5. annaliū. Senec. controu. 3. & declamat. 3. li. 1.
k L. 6. ti. 31. par. 7. & l. 9. ti. 18. & l. penul. ti. 11. par. 3.
l L. diuino §. fi. ff. de pœnis.
m L. C. de emen. seruorum.
n L. 1. §. pœ. ff. de sicar. gloss. in cap. Rex debet furta. 23. q. 5. l. 5. ti. 13. part. 2. l. 16. ti. 11. par. 5. l. 83. tauri. vbi Auto. Gom.
o Deut. c. 19 ad fin. Dan. 13.
p Redin. de de maiestat. princ. v sed. etiā. per legit. trami. fo. 91. n. 155.
r Redin. vbi sup. n. 157.

tione in particulari sententiam proferunt contra prælatos visitatos contra sententiam Ecclesiastes *a* dicentem, *ne timeas faciē potentium, aut scandalum ponas in agilitate tua*, licet enim ad sedandum populi clamores debeant celeriter sumi testes & inconsulto principe multa ratione boni regiminis fieri, vt ait Salicetus, *b* & ita seruari in praxi testatur Chataldinus, *c* quos refert & sequitur Iulius Clarus; *d* hoc tamen vt diffinierunt imperatores Diocletianus, & Maximianus, cum grauamine Innocentium, & cum commodo delinquentium, qui condemnari merentur fieri non debet: Vanæ enim populi voces minimè sunt audiendæ, nam legibus magis, quàm clamoribus populi debet iudex adhærere, docendusque est, non sequendus populus, vt dicitur in quodam decreto, *f* sæpe enim sæpius inclinatur populus odio, interesse, aut fauore ad aliquid sequendum. Ex hoc sunt condemnandi quidam iudices syndicantes superiores, & prælatos, prout ait Baldus, *g* molestantes ipsos, solum propter potentum, & populi clamores; contra quos ponderant Acursius *h* Guillelmus, Benedictus, Castaneus, Montaltus, & Episcopus Redin. iniquam illam sententiam Pilati, contra Dominum nostrum Iesum Christum, quod scilicet Pilatus clamoribus populi Iudæorum annuerit voluntati, tradendo Dominū nostrum Iesum Christum voluntati eorum nullam in eo causam mortis inueniendo, vt apud Lucam *i* habetur: & Deus optimus maximus iudices docuit nō se his clamoribus conformari, sed debere ad probationes claras, & manifestas recurrere quatenus audito clamore contra Sodomitas dixit, *k* *descēdā & videbo vtrū clamorē, qui venit ad me opere compleuerint*, hęc est vulgi accusatio (de qua Psalmista *l* dixit, *filij hominum dentes eorum arma, & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus*) non facile est admittenda, cum secundum Concilium Sardicense *m* temeraria & culpabilis sit, & cū secundum Augustinum *n* propter malos acclamantes, vt solent non debent boni prælati, & superiores fauore iuridico destitui, *sæuit enim animis ignobile vulgus*, vt ait Virgilius, *o* & sic hæ acclamationes populi sunt satis in iure odiosæ, perturbant enim communitatem scandala causant præcipuè, quando ita præualent vt concitetur communitas contra suos superiores & gubernatores, prout determinat Decius & *p* Paulus *q* Iuris Consultus ait, *authores seditionis & tumultus vel concitatores populi, pro qualitate dignitatis, aut in crucem tollantur, aut bestijs obijciantur, aut in insulam deportentur*, & certe prout innuit Tiberius Decianus *r* maximo supplicio sunt digni, qui suis clamoribus iudicem ad iniustam sententiam ferendam voluerint obligare, quod in visitantibus & syndicantibus religionum prouincias maximè locum habet, qui cum visitent religiosos in ipsis hoc peccatum maxime debent aggrauare, cum inter ipsos negotia in multitudine pacis, & silentij debeant peragi.

a Ecclesiast. 7.
b Sali. in l. deuisio. n ſi. C. de pænis.
c Cataldi. de syud. q. 12.
d Clar. in pra cti. §. fi. q. 3. n. 3.
e L. ius stil. C. de offi. rect. prouin. l. decurio. C. de pænis.
f ca. docend. 66. dist.
g Bal. in leg. obseru. §. ante quam ff. de offi. pro consul.
h Acur. in d. l. decur. Benedic. in c. Raynune. v. mortuo itaq; testam. 1. fi. 1. 2 n. 237. & seq. 2. p. Cassa. in catalo. glor. mundi. 4. p. 5 consid. Montal. in tract. de retrac. sententiæ Pilati Redin. de Maiest. tinc. v. sed etiam. n. 44. & 78.
i Luc. 23.
k Genes. 28.
l Psalm. 56.
m c. periculose de pen. dist. 1
n c. nim. sunt 23. q. 4.
o AEneidos 1.
p Deciu. cōsil. 556. n. 7.
q L. si quis aliquid. §. motores ff. de pæn.
r Decian. 2. tom. crimin. li. 7. c. 15. n. 4. & 12. & se.

ARTICVLVS VII.

Quomodo iudices syndicantes debeant se habere contra calumniatoriè visitantes superiores.

RESpondeo dicendo iustum esse, prout ait Cicero, *a* vitia & dolos hominum opprobrijs, damnis, carcere, flagellis, exilijs, & pæna capitali castigari, violentias autem, & culpas magistratuū & gubernatorum, & prælatorum seueritate condēnari, iustum est etiam bonos gubernatores, & benemeritos prælatos honoribus, præmijs, & specialibus fauoribus remunerari & per consequens contra eos cum calumnijs & fraudibus capitulātes rigorosè procedere, prout innuit Aristot. *b* in hūc modū, *publicas accusationes, quam rarissimas facere oportere magna pœna in eos cōstituta, qui falso accusauerint*, quod tradunt etiam Petrus Gregorius, & Menochius, quos Demostenes, *c* in quadam oratione crudeles, & genimina viperarum appellauit, & Agesilaus ipsos magis, quam latrones persequebatur, prout referunt Nicolaus Antonius *d* Petrus Gregorius, & Meno-

a Cicer. 1. de orat.
b Arist. li. 2. Polit. cap. 5. Greg. de Sintam. iuris 3. p. li. 32. ca. 4. n. 12. Meno. de arbi. lib. 2 casu. 322. in fin.
c Demos. orat. contra Aristog. 20.
d Anto. in enot. ad prax. octausan. vestij. li. 6. c. vl. n. 21. Petrus Greg. & Menoch. vbi su.

Menochius. Vnde contra capitulantes aduersus iudices magistratus & prælatos, lata fuit Romæ quædam lex Memia e de qua meminerunt Valerius Maximus, Cicero, Octomanus, & Manutius. Et certe deplorandum est aliquos religiosos satis paruæ notæ capitula grauissima, & infamatoria contra suos prælatos in visitatione proponere, & nihil eorum probantes sine aliqua pœna immunes aliquando relinqui, prout aduertit Puteus, f quasi sint peioris conditionis prælati viri grauissimi à suis congregationibus vt tales electi, quam subditi satis humilis notæ, cum prælati si capitula contra eos posita probarentur castigari deberent, & calumniatores fratres non probatis suis calumnijs immunes euadant, dolendum est etiam subditorum inuerecundiam contra prælatos & superiores huiusmodi mendacijs, & fraudibus insurgentium, qui si non essent religiosi, sed sæculares non auderent eos in faciem intendere. Vnde ait Baldus g in ijs accusandis maxima consideratione opus est, cum ius de ipsis benesentiat & eos calumnijs accusantes pænis grauissimis afficiat. Et sic quamuis propter bonum commune permittatur, vt gens inferioris notæ contra superiores suos præfata capitula proponat iustum etiã est, vt ipsi calumniantes grauiter puniantur etiam pæna talionis, vt in libro Ester, h & in libro Esdræ legitur contigisse, & in Leuitico i dicitur, qui irrogauerit maculam cuilibet ciuium sicut fecerit, sic fiat ei, fracturam pro fractura, oculum pro oculo, dentem pro dente restituat, quod ipsum in Exodo, k & in Deuteronomio, & apud Diuum Ioannem scriptum legimus, & licet pæna talionis sit hodie consuetudine abrogata, prout sepe sepius, in his tractibus diximus in aliquibus casibus grauibus, cum personæ notabiles falso infamantur talis pæna admitti debet, quod ita vidisse practicari in senatibus Italiæ testatur Iulius Clarus, m nam Cicero, pro Rocio, ait accusatores quippe multos esse in ciuitate vtile est, vt metu coarceatur audacia, verum hoc ita vtile est, vt ne plane illudamur ab accusatoribus. Denique munus visitatorum & syndicantium, prout in simili tradit Puteus, n est fauere bonis prælatis, & contra eos extraordinarias inquisitiones minime permittere, & subditorum friuolas, & malitiosas petitiones repellere, & eorum verba iniuriosa & temeraria punire, quod multis rationibus ipse doctissimus vir satis comprobat.

e L. 1. §. calũnia. ff. ad Turpilia. Valer. li. 3. c. 7. Cicero. pro Sexto vbi Octom. Manut. de legib. Roman.

f Puteus de syndic. v. de offi. syndi. n. 13. fo. 92.

g Bald. in le. non cogend. §. 1. C. de procurat.

h Ester c. 8. Esdras in fi. sui li.

i Leuit. c. 24

K Exo. 21. deuteron. c. 19. Apoc. ca. 13.

m Clarus. in pract. §. fi. q. 62. & q. 81. n. 3.

n Puteus de synd. v. synd. offi. fo. 98.

Sed aliquæ rationes adducuntur, quibus probari intenditur ad bonum Reipublicæ regimen conuenire, quod cum calumniatoribus dissimuletur. Prima ratio est, ne illi, qui aliqua vera capitula contra prælatos habent ab his coram syndicatore proponẽda pœnæ formidine abstineant, quod in maximum Reipub. detrimentum verteretur, licẽtiosi enim iudices, & superiores pro libito per fas, & nefas multa mala in Reipu. dãnum perpetrarent, scientes eorum delicta tandem debere relinqui impunita: cui rationi respondetur non debere cum calumniantibus dissimulari, cũ dicat quidam Imperator o in hæc verba, nec impunitam fore putet licentiã mentiendi, cum calumniãtes ad vindictam poscat similitudo supplicij, quod & Gregorius Lopez, p & Iulius Clarus commendant. Hi enim non sunt vtiles Reipub: sed satis præiudicant bono cõmuni: plus enim interest Reipub. quod iudices timore calumniarum ab administranda iustitia non abstineant, neque à sua obligatione deficiant, quam quod facilitate veniæ accusatores calumniantes contra prælatos audacter capitula infamatoria proponant, neque à castigatione & punitione istorum datur occasio viris bonis ad non accusandũ, audacia & temeritate, quas vere iudices & superiores in administranda iustitia committunt, cum ex huiusmodi accusationibus, & denuntiationibus nihil mali ipsis possit euenire, imo obligantur iudices syndicatores eos, vt bene meritos Reipublicæ præmijs afficere, prout ordinauit Imperator Iustinianus q & iuris Consulti statuerunt & Tiberius Decianus resoluit.

Secunda ratio est quare cum punitione istorum maleuolorum dissimulatur, quia scilicet licet aliqua capitula non probent alia tamen testibus fidedignis vera esse ostẽdunt, cui respondetur non propterea cum eis esse dissimulandum in eo, quod cum calumnia & fraudulenter detulerunt. Et hanc resolutionẽ, ita in iure r videmus probari dicẽte si plura crimina idẽ eidem intulerit singulorum abolitionem debet petere, alioquin, prout quid omiserit eius nomine senatus Consulti pænam patietur. Et ita tenent post alios grauissimi Doctores communiter, vt constat ex traditis à Pheli-

o L. fin. C. de accusat.

p Greg. in v. tal malic. in l. 5. & 27. tit. 1. par. 7. Clarus vbi su. q. 7. n. 12.

q L. iube. in fi. & ibi glos. C. ad l. Iuliã. repe. l. ita vulnera. ff. ad le. Aquil. Deci. 2. tom. crim. li. 8. 37. n. 9. & 17.

r L. fi. in fin. princip. ff. ad Turpill.

Phelino, *f* Angelo, & *Hippolyto*, & alijs allegatis à Gregorio Lopez, & à Iulio Claro.

Vnum tamen est consideratione maxima dignum, quod calumniosè capitulantes possunt excusari secundum Bartolum *t* Angelum & alios, quos refert Mexia à pœna eo, quod ea capitula detulerint incitati ab aliqua persona bonæ famæ, & opinionis, quæ secundum exteriorem affectum zelum boni publici osten dit cui credere obligarentur. Et Bartolus ait hoc esse notandum pro syndicis communibus, qui aliorum instigatione maleficia denuntiant. Et Baldus *y* ait instigatorem fidedignum à calũnia excusari. Non tamen ita debent excusari, vt nulla pœna afficiantur, ad minus enim, vt insipientes debent plecti, cum aliorum dictis nimis credentes in has angustias se se iniecerint. Hoc autem maximè notandum est, pro omnibus religiosis, qui sæpe sæpius, in his & alijs similibus faciendis zelo religionis insipienter ducuntur, qui tamen licet ex hac parte aliqualem mereantur veniam, ex aliqua tamen, quia scilicet sub specie zeli religionem conturbant licet pæna calumniatorum non puniātur, pæna tamen seditiosorum plecti necesse est.

f Felin. in c. 2. de calum. Ange. in l. vnic. C. de suffra Hippoly. consi. 37. n. 4. & in leg. is qui cum telo. nu. 48. de sicar. Greg. in l. 7. ti. 1. p. 7. v. no pudiesse, & in l. 39 ti 32. pa. 3. v. apochā. Clarus vbi su. q. 62. n. 6.

t. Barto. in l. Athlet. ff. de falsis & Ang. in l. Athle. §. calumn. ff. de his qui notā. infam. Mexia super le. Tolet. 2. fundam. 23, par. fo. 154. n. 28

y Bart. in di. §. calumnia. y Bald. in ca. quoniam cōtra falsam. co. 9. ver extra quæ ro de probat.

ARTICVLVS VIII.

An superiores syndicati possint proponere querelam contra calumniantes.

RESpondeo dicendo certum esse in iure *a* quod ex libello infamatorio contra aliquem in iudicio dato etiam in causa ciuili actio iniuriarum nascitur, & à fortiori orietur etiam in causa criminali, prout resoluit Bartolus, secundum quam doctrinam bene poterit accusatus & denuntiatus contra calumniosè capitulantes proponere querelam cum ex capitulis satis calumniosis iniuria non parua illi accrescat. At cum multa nobis liceant, quæ tamen secundum Apostolum *b* non expediunt, non expedit pro tunc ipsum syndicatum accusatum, aut denunciatum huiusmodi intimare querelam. Vnde oportet, quod quando responderit capitulis opponat calumniæ exceptionē & querelaturum protestetur, prout tradunt Cathaldinus, *c* & Puteus & probet calũniam, & eius qualitatem, si enim tunc per querelam capitulantes reconueniret ad fugiendam pœnam suis culpis debitam subterfugium assumere videretur. Vnde tempus opportunum ad præfatam, querelam proponendum inuestigari debet, & nullum magis, quam post sententiam latam super capitulis cognita iam innocētia Syndicati, & accusati & calumnia accusatorum manifestata, ad præfatam querelam intimandam excogitari potest.

a Te. & glos. in l. item apud Labeonē §. si quis libe. & §. si quis non debit. & in l. credit. §. iniuriæ. & ibi Bart. ff. de iniurijs.

b Paul.

c Cathald. de synd. q. fi. fo. 26. & Puteus eod. tract. v. iniur. officia. c. 1. n. 4. fol. 197.

ARTICVLVS IX.

Vtrum illi qui non sunt eiusdem ordinis possint alicuius ordinis prouinciam visitare.

RESpondeo dicendo propositum dubiū iam ex parte esse resolutum; in superioribus *a* egimus de electione prælatorum: vbi latè probauimus prælatos non debere aliquibus regularibus præponi, nisi sint eiusdem instituti professores. Pro ordine autem Cistercien si est priuilegiū, quoddam Innocentij VIII. expeditum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo octuagesimo octauo, in quo districtè in virtute Sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis latæ sententiæ pæna ipso facto incurrenda authoritate Apostolica præcipiendo fratribus dicti ordinis mandauit, vt omnia & singula dicti ordinis Monasteria & loca vbilibet consistentia, per eosmet ipsos vel alios Abbates dicti ordinis vestri idoneos, quos ad id duxerint deputandos, visitentur, prout latius in præfato priuilegio, *b* & breui continetur.

Et idem Innocentius VIII. anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadringentesimo octuagesimo nono, in bulla quæ incipit, *venerabili fratri Episcopo Cabilonensi*, statuit & decreuit motu proprio, & ex certa scientia, quod de cætero perpetuis futuris temporibus monasteria, & loca prædicta prætextu quarumcunque literarum Apostolicarum, per se & sedem prædictam in posterum etiam motu & scientia similibus, & ex quibuscumque causis, ac cum quibusuis clausulis etiam derogatoriarum derogatorijs

a 2. tom. q.

b Habetur. in li. priui. dist. ordin. impr. complu. 2. tomo priu. 117 fo. 149. n. 2. & fo. 79. priuil. 31.

torijs efficacissimis & insolitis, etiam præsentibus expresse derogantibus, & etiamsi illæ eis de verbo ad verbum insertæ forent in posterum etiam ad instantiam Imperatoris Regum Ducum Principum, & aliarum personarum quarumcunque, cuiuscumque dignitatis status gradus ordinis & conditionis concedendarum visitari non possint districtè in virtute Sanctæ obedientiæ, & sub censuris Ecclesiasticis inhibentes, quibuscumque visitatoribus supra nominatis (exceptis hactenus, & pro tempore deputatis) etiamsi patriarchali, Archiepiscopali Episcopali, aut quauis alia dignitate Ecclesiastica fulgerent ne prætextu quarumcumque facultatum & commissionum in genere, vel in specie visitandi eis concessarum & factarum se de Monasterijs locis personis & ordine prædictis intromittere quomodolibet præsumant. Ac decernentes, ex nūc irritum & inane, si secus super his à quoquam quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, &c. Et pro conseruatoribus omnes Ecclesiarum prælatos, ita vt quicūque fuerit requisitus, defensionis efficacis præsidio assistant, ita habetur in præfato ordinis libro. c

c In eod. li. & tom. priu. 110 fo. 133.

ARTICVLVS X.

Qua pæna puniantur visitatores singulis annis non visitantes.

RËspondeo dicendo non esse dubium visitatores teneri prouincias sibi commissas visitare, prout definit Concilium Tridentinum, *a* & ad earum visitationem singulis annis faciendam obligari, prout ex Concilio Tridentino *b* in nostra summa *c* confessorum probauimus, & ideo Innocentius VIII. in priuilegio primo allegato in articulo superiori hoc prælatis sub obediētiæ præcepto mandauit singulis annis faciēdum, quod si non adimpleuerint excommunicationis sententiam ipso facto incurrant, quam pænam declarauit Innocentius *d* VIII. in bulla quæ incipit, *accepimus literas vestras, &c.* Data anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo octuagesimo nono ad petitionem capituli generalis ordinis Cisterciensis non comprehendere nisi negligentes, & rebelles, dicens in hunc modum. *Et quia inter cætera nobis exposuit, vos paratos esse literis nostris super visitatione & reformatione monasteriorum dicti ordinis singulis annis facienda emanatis obtemperare deuotionem vestram plurimum in domino commendamus. Verum quia forsan contingere posset, quod aliqua ex monasterijs & locis dicti ordinis propter aliqua impedimenta, & aliquā resistentiam visitare non possetis, securitati conscientiarum vestrarum consulere volentes declaramus sententias censuras & pænas in dictis literis contentas non ligare, nisi negligentes rebelles & huiusmodi visitationem & reformationem impedientes, aut retardantes.* Pro quo est aduertendum, quod licet in alijs religionibus nō sit apposita aliqua censura contra prælatos singulis annis non visitantes, ipsos tamen si negligentes & rebelles fuerint in visitationibus huiusmodi exequendis à peccato mortali non esse immunes cum in re graui præceptum quoddam maximè necessariū frangatur.

a Sess. 25. de regul. c. 20.
b Sess. 7. de refor. c. 8. sess. 21. de refor. c. 8.
c Summa in 2. to. in trac. del orden. iudic. c. 1.
d Priu. 221. fo. 161. in 1. tom. li. priu. huius ordin. impres. com plu.

QVÆSTIO LXXVIII.

De voto in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum Abbates Sancti Benedicti possint dispensare in clausura.*

2 *Vtrum votum donatorum in ordine Sancti Benedicti sit solemne.*

De voti materia quoad eius commutationem dispēsationem & irritationem multa in primo tomo *a* latè diximus, & in tertio tomo etiam aliqua tractauimus cum de religione egimus, & perlustret lector tabulas omnium trium tomorum, & multa scitu digna

a 1. to. q. 25.

digna inueniet. Nunc autem pro complemento aliqua in præsentiarum proponam, per articulos diuisa.

ARTICVLVS I.

Utrum Abbates congregationis Sancti Benedicti poßint dispensare in voto clausuræ.

Espondeo dicendo votum clausuræ in congregatione Sancti Benedicti maximè esse commendatum, prout constat ex quodam priuilegio *a* eidem concesso, per Innocentium VIII. priori & conuentui S. Benedicti Vallisoletani, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo octuagesimo. At Martinus Quintus in priuilegio *b* concesso priori & conuentui Sancti Benedicti Vallisoleti, anno Domini millesimo quadringentesimo vigesimo octauo, in hoc voto dispensandum decreuit, dicens. *Sane pro parte nobis desuper exhibita petitio continebat, quod licet prior conuentualis & omnes & singuli monachi & conuersi monasterij vestri, pro tempore existentes secundum eiusdem Monasterij consuetudinem reclusi existant, & tempore quo inibi eorum singuli professionem emittunt solemniter promittant perpetuam inibi seruare clausuram, tamen nonnunquam pro necessitate, vel vtilitate dicti Monasterij, aut singulorum vestrorum plures casus occurrunt, in quibus vobis expediret eiusdem Monasterij ambitus, vel septa exire, & an monachis & conuersis licentia prioris super hoc ab eo petita & obtenta sufficiat. priori veró præfato, pro huiusmodi necessitate, vel vtilitate id liceat merito dubitatis, & nihilominus an monachos & conuersos licentia, ac priorem præfatos vtilitas huiusmodi ab obseruantia eiusdem solemnis promissionis excuset conscientia vos remordeat. Quare pro parte vestra fuit nobis humiliter supplicatum, vt prouidere vobis super his opportunè de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur qui vniuersis Christi fidelibus conscientiæ pacem & quietem pro viribus procuramus huiusmodi supplicationibus inclinati, pro priore Conuentuali, & successoribus suis, ac omnibus & singulis monachis & conuersis præsentibus & futuris dicti Monasterij, videlicet, vt monachi & conuersi ad Romanam Curiam pro ipsius Monasterij & vniuersalis Ecclesiæ, ac principis terræ negotijs prosequendis, vel alias ad generalem Regni seu prouinciæ Synodũ celebrãdum, aut funus mortalitatis, vel guerrarum temporibus, necnon ad fundationem, & reformationem quorumcunque dicti ordinis Monasteriorum, prioratuum, & grangiarum faciendam, & ad omnes ordines recipiendos, & nihilominus infirmi debiles scandalosi minus vtiles, ac senes septuagenarij, necnõ electi, seu postulati, aut prouisi, vt Monasteriorum, prioratuum seu grangiarum, aut Ecclesiarum regiminibus præficiantur, & quoties verosimiliter præsumeretur, quod nisi ipsi monachi, vel conuersi pro negotijs, causis & litibus ipsius Monasterij prosequendis exirent monasteriũ ipsum, aut religiosi eiusdem nimiam iacturam in spiritualibus, vel temporalibus pateretur de præfati prioris consilio & licentia, ac maioris partis conuentus prædictorũ prior, conuentualis veró prædictus pro tem-*

a Habetur in li. priu. huius ordin. de nouo Vallis. im pres. fo. 126. priu. 65.

b In eod. lib. priu. 33. f. 74

tempore existens de consilio & licentia ad minus duarum partium conuentus eiusdem Monasterij præstito prius per eum in capitulo illius capitulariter cōgregato, quod non exquisito colore, sed ex aliqua de causis prædictis vult Monasteriū ipsum exire corā notario, & testibus sumpto soleniter iuramento, ita tamen quod ipse prior & Monachi pro uisi liberè, electi vero, aut postulati de ipsius prioris dumtaxat licentia Monasterium licitè exire valeant authoritate Apostolica tenore præsentium dispensamus, eisque super ijs licentiam elargimur. Ac volumus, quod causa seu causis pro quibus Monasterium ipsum exierint cessantibus, quam citius honestate salua commodè poterunt redire ad præfatum Monasterium teneātur. Si vero aliquis ipsorum renuerit, vt præfertur ad Monasterium ipsum redire, per Abbatem nunc & pro tēpore existentem Monasterij Sancti Claudij extramuros Legionensis prædicti ordinis, si hoc maior pars conuentus prædictorum viderit expedire ad id per censuram Ecclesiasticam cōpellantur. Nō obstātibus, &c. Dat. Romæ apud Sanctos Apostolos, kal. Nouembris Pontificatus nostri anno vndecimo.

Quod priuilegium extensum est, per Eugeniū Quartū, viuæ vocis oraculo, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimo octauo ad omnia Monasteria huius congregationis regularis obseruantiæ, non obstante voto perpetuæ clausuræ in eis emisso, prout refertur in libro *c* priuilegiorum huius congregationis impresso allisolcti.

c Fol. 95. priuil. 46.

ARTICVLVS II.

Vtrum votum donatorum in ordine B. Benedicti sit solemne.

RESpōdeo dicēdo, vt satis patet ex supèrioribus, quod ad hoc vt aliquod votum sit solemne necessarium est, vt fiat in manu prælati sub regula religionis à sede Apostolica approbata, & quod tria vota scilicet obedientiæ castitatis paupertatis emittātur. Et à dictis donatis fit hoc modo professio dicendo. *Ego frater N. facio professionem & promitto obedientiam Deo omnipotenti Beatæ Mariæ & Beato Benedicto tibique N. huius monasterij N. Abbati vice N. monachorum ordinis Sancti Benedicti Hispaniarum generalis & successorum eius canonicè intrantium viuere semper, sine proprio & in castitate secundum regulam Sancti Benedicti, vsq; ad mortē.*

Ex qua professione patet præfatos donatos solemne emittere votum, professio enim solemne votum continens, prout tradit D. Thomas *a* est promissio, qua quis efficitur monachus, vel religiosus promittendo seruare regulam, aut promittendo in manu prælati obedientiam secundum regulam, aut promittendo regulam viuendo in obedientia sine proprio, & in castitate, prout idem Diuus Thomas *b* magis in particulari probat. Quæ omnia interuenisse in professione horum donatorum satis constat. Et sic Gregorius XIII. *c* anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo septuagesimo quinto, die decima Iunij Pontificatus sui anno quarto, concessit congregationi Sancti Benedicti Vallisoletani, quod donati huius sacræ congregationis attento, ipsos votum solemne emittere, & sic eorum professionem esse impedimentum etiam dirimens matrimonium fruantur omnibus priuilegijs concessis fratribus professis huius sacræ religionis, & quod generalis cum consilio capituli statuat quomodo viuere debeant iuxta regulam Sancti Benedicti, & loco officij diuini iniungat eis recitationem orationis Dominicæ & salutationis angelicæ

a D. Thom. 2. 2. q. 188. ar. 7.

b D. Thom. vbi sup. ar. 9. & 1. quolib. q. 5.

c Habet. in li. priu. huius ord. priui. 95 f. 194.

gelicæ toties quoties ei videbitur. Aduerte tamen, quod donati aliarũ religionum licet tria essentialia vota emiserint in manu prælati non sunt religiosi cum non promittant ea secundum regulam à sede Apostolica approbatam, prout supra in quæstione de oblatis diximus.

QVAESTIO LXXIX.
De vnctione extrema in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quis sit minister extremæ vnctionis.*
2 *Quibus sit hoc sacramentum conferendum.*
3 *Quibus sit hoc sacramentum negandum.*

ARTICVLVS I.
Quis sit minister extremæ vnctionis.

Respondeo dicendo, quod proprius parrochus est huius sacramenti Minister, prout habetur in quadam Clementina, *a* & tradit Soto, vnde si sacerdos simplex hoc sacramẽtum conferret sine licentia Episcopi, aut parrochi esset excõmunicatus, vt in alia Clementina *b* definitur sacramentum tamen teneret, quia non requiritur proprius sacerdos de necessitate sacramenti, de essentia enim sacramenti solum requiritur, quod sit sacerdos, prout tenent omnes & Victoria. *c*

a Clem. dudũ de sep. Sot. in 4. d. 23. q. 2. art. 1.

b Clem. 1. de priu.

c Vict. in summa n. 220.

Et religiosi, qui clericis aut laicis sacramentum extremæ vnctionis ministrare sine speciali sacerdotis parrochi licentia ausi fuerint excommunicationis sententiam ipso facto incurrunt, quam solus summus Pontifex auferre potest, eosque hac causa excõmunicatos ordinarij locorum publicari pro excõmunicatis debent, donec de absolutione fuerit facta fides, nullo exemptionis priuilegio, aut alio in hoc attento, prout in præfata Clementina ordinatur, excipiuntur tamen illi religiosi quibus à Sede Apostolica fuerit concessum, vt familiaribus suis domesticis, aut pauperibus in hospitalibus suis degentibus sacramenta Ecclesiastica ministrare possunt, prout in eadem Clementina *d* conceditur. Quod Nicolaus Francus Apostolicæ sedis Nuncius in Hispanijs, cum potestate legati à latere concessit priori & conuentui Sancti Benedicti Vallisoletani, & Abbatibus & prioribus totius congregationis, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, dicens, *quod si qui infra septa Monasteriorum ipsorum infirmati fuerint extremam vnctionem dare authoritate Apostolica, cuius legationis officio fungimur in hac parte tenore præsentium plenariam & liberam cõcedimus facultatem parrochialis presbyteri, vel alterius cuiuscumque Episcopi, vel superioris licentia, vel assensu nullatenus requisitis.* Ita habetur in libro priuilegiorum *e* huius sacræ religionis impresso Vallisoleti, anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo quinto. Quod priuilegium clarè innuit familiares, aut peregrinantes in præfatis Monasterijs morientes posse à fratribus ipsorum extremam vnctionem recipere. Cum ipsum concedatur etiam prohis, qui in nostris Monasterijs hospitati non tamquã peregrini & pauperes, sed alio diuerso titulo, sunt infirmati, & quo ad familiares vide latè supra in secundo tomo cum de familiaribus egimus.

d Clem. 1. de priu. in fi.

e Fol. 114. nu. 4.

Aduertendum tamen, quod non remanẽt excommunicati religiosi, qui hoc sacramẽtum in necessitate administrarent absẽte parrocho, sine eius licentia, vt post Syluestrum *f*, & alios tradunt Soto, Ledesma, & Marcus Antonius Cuqus.

f Sylu. v. vnctio. q. 4. Soto in. 4. d. 23 q. 2. ar. 1. ver. verum verò Ledes. 1. par. 4. q. 33. ar. 3. Cuqus lib. 5. maior. instit. ti. 9. de extrema vnct. nu. 22.

ARTICVLVS II.
Quibus sit hoc sacramentum conferendum.

Respondeo dicẽdo hoc sacramentũ esse conferendum infirmis, de quibus timetur mors: secundo est dandum senibus qui absque aliqua infirmitate senio ipso cõsumũtur, prout tradit Naua. *a* tertio potest dari adultis, qui statim post baptismũ morti sunt proximi, prout tradit Syluester *b* Armil-

a Naua. in 5. in. Leu. e. notab. 30. n. 4.

b Sylu. v. vnctio. q. 5. ver sic. 3. Arm. n. 7. Vict. n. 225.

Armilla & Victoria, quarto potest dari vulneratis morti propinquis, vt post alios tradit Soto, c & Victoria & Ledesma. Tenent enim omnes dandum esse infirmis ad mortem, vulneratus autem quamuis violenter iã infirmatur, vt bene probat Angles. d Quod contra aliquos est tenendum. Quinto mulieri in partu deficienti, quod in praxi vidisse seruari tradit Bibald. e Sexto debet dari illi, qui infirmitate repentina præuentus priuatur omnino loquela & sensibus, si erat bonæ vitæ & famæ etiamsi nullum signum contritionis ostenderet, vt bene Nauarr. f & per consequens debet conferri in tali necessitate religiosis cum secundum eorum instituta sint omnes bonæ vitæ & famæ, septimo dandum est, etiam non petenti maximè si petere non potuit ob frænesim, vel alia de causa, quod Angelus, g Victoria, & Sotus videntur negare, sed dandum est, si non mi sanit manifestè in peccato mortali dum absit irreuerentiæ periculum, cũ eo ipso quod Christianus est, & bene vixit censeatur virtualiter petere remedia sibi vtilia, vt sacramenta & indulgentias, ita post Paludanum tenent Syluester, h Armilla & innuunt Ledesma, Sotus & Nauarrus expresse affirmat. Quod confirmat vniuersalis Ecclesiæ vsus & consuetudo vngendi tales & etiam in sacro sepeliendi licet absque vlla confessione vel contritionis signo decesserint. Octauo conceditur illis, qui habent iudicium rationis ad recipiendam eucharistiam, quia hoc sacrum viaticum succedit, ita Soto. Verum tamen est, quod si aliquis non esset communicandus si esset sanus vsque ad duodecimũ, vel quatuordecimum annum, in quibus iudicatur iudicium discretionis habere præsumitur, in articulo tamen mortis est optimum consilium & à pijs viris simul, ac doctissimis practicatum etiam in decimo anno illi viaticum præbere, ac consequenter ipsum vngi posse. Et aduertendum quod extrema vnctio finem vitæ præsumptum tantum requirit, vt tenent omnes supradicti patres. Qui asserunt posse conferri etiam his de quibus dubitatur, an sint mortui sub conditione tamen si mortui non sunt, si tamen in prima secunda & tertia vnctione moriantur non est vltra progrediẽdum. Circa quod debet aduertere sacerdos vngens, quod vocatus ad vngendũ infirmũ in agonia animã efflantẽ non seruet ordinẽ manualis circa solemnitatem, & præcedentes preces, sed statim faciat essentialia scilicet vnctiones, ne sine sacramento infirmus decedat, finitis tamen diligenter vnctionibus poterit, quæ in principio ommiserat recitare & subsequẽtes orationes & benedictiones perficere, partes autem vngendæ, pro essentia sacramenti sunt quinque sensus & si vngatur cæcus à natiuitate debet vngi in parte proximiori oculo cæco, & si vngantur Episcopus, vel sacerdos qui palmas manuum habent cõsecratas vngendi sunt in superiori parte manuum, prout habetur in aliquibus manualibus Ecclesiarum, & tradit noue Thesaurus k sacerdotalis.

c Soto in 4. d. 23. q. 2. ar. 2. Victo. vbi su. Ledes. 2. p. q. 34. ar. 2.
d Angle. in flor. 49. de extrem. vnc. ar. 4. concl. 1
e Bibal. in cã de lab. aur. tit. de extre. vnctio. n. 24.
f Nau. c. 26. n. 27. & c. 22 n. 13.
g Ang. v. vnctio. n. 4. Victo. nu. 222. Sot. in 4. d. 23. q. 2. a. 32 con. 3.
h Syl. v. vnc. q. 5. versi. 2. Armil. nu. 7. Ledes. 2. p. q. 34. art. 7. Sot. in d. dis. 23. q. 1. ar. 4. Naua. c. 22. n. 13.
i Sot. vbi su. q. 2. ar. 2. versic. quod si quæras.

Aduertendum etiam est, quod parrochus & ministri huius sacramenti non debent expectare, vt infirmus sit in extremis, sed debent ministrare illis de quorum morte timetur, & quibus sacramentum sine miraculo possit corporalem salutem præbere, & cum infirmus illud cum deuotione & affectu cordis suscipere possit alias peccaret grauissimè minister, vt tradit Catechismus, l Romanus, & tradit etiam Soto citans adhoc Concilium Florentinum.

K. Thesauri sacer. de extrem. vnct. in fi.
l Cate. ca. 3. & 46. Soto vbi su. q. 2. a. 2. versi. nihilomin.

ARTICVLVS III.

Quibus hoc sacramentum est negandum.

RESpondeo dicendo, quod primo est negandum pueris sacræ pænitentiæ incapacibus: secũdo amentibus à natiuitate & furiosis perpetuò, & etiã furiosis nõ perpetuò si timetur irreuerentia maximè si habuerũt dilucida interualla neque petierunt: tertio intrantibus mare vel bellum periculosum. Quarto illis qui suspendẽdi sunt, vel decapitandi. Verum est tamen quod si ratione infirmitatis sunt morti proximi est illis ministrandum licet tunc furca sint suspẽdẽdi, vel decapitandi. Quod Viualdus a ait se vidisse in vigilia Sancti Philippi, & Iacobi, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo nono, à quodam Episcopo fuisse collatum duobus suspendendis ratione infirmitatis grauissimæ, qua detinebantur, quinto infirmis, qui grauiter ad mortem non laborant, prout dictum est in superioribus. Sexto nec illis qui in notorio peccato existentes incidunt in

a Viuald. in suo candel. aur. tit. de extrem. vnct. n. 41.

Hh fre-

frænesim apoplexiam, vel amentiam niſi prius aliquod ſignum contritionis oſtendat. Septimo nec ſanis eſt conferendum eſſet enim irritum hoc ſacramentum. Hæc omnia ſunt communia & tenent Victoria; *b* & Nauarrus, Sotus, & Catechiſmus Romanus.

b Vic. in ſumma nu. 222. Nau. c. 22. n. 13. Soto. in 4. d. 23. q. 2. art 2. cate. Rom. p. 247

ARTICVLVS IIII.

Vtrum hoc ſacramentum ſit reiterabile.

RESpondeo dicendo, quod quoties infirmus peruenit ad articulum mortis etiã in eadem infirmitate eſt miniſtrandum illi hoc ſacramentum, vt v. g. ſi poſt vnctionem conualeſcat & poſtea reincidat in eãdem, vel aliam infirmitatem, ita quædam Gloſſa *a* tradunt Diuus Thomas, & Scotus, Ricardus Sylueſter, Armilla, Victoria & Sotus & probatur à Concilio Tridentino, quare contrariam opinionem erroneam dixit Paulus Gryſaldus. *b*

a Gloſ. v. ſanctific. in fi. c. illud 95. diſ. D. Thom. in 4. d. 23. q. 2. ar. 3. Scot. d. 23. & Ric. ibi Syl. v. vnct. q. 8. Armil. n. 9. Victo. n. 224 Soto. in 4. d. diſt. 23. q. 2. ar. 3. b Griſal l. v. extrem. vnc. n. 15.

QVÆSTIO LXXX.

De vnione monaſteriorum in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum duo monaſteria propter exigentiam redditeum poſsint vniri.*

2 *Vtrum vnionibus monaſteriorum iam factis aliquod præiudicium ex reuocationibus generetur.*

3 *Vtrum reuocentur propter dictam conceſſionem vniones nullæ propter defectum alicuius ſolemnitatis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum duo monaſteria propter exiguitatem reddituum poſsint vniri.

RESpondeo dicendo, quod circa hoc habemus quoddam priuilegium *a* conceſſum priori & conuentui S. Benedicti Valliſoletani, à Pio II. cuius tenor ſequitur.

a Habet. in lib priu. huius. ord. imp. Valliſole. ian 1594. priu.

Pius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilecto filio priori & coũetui monaſterij S. Benedicti Valliſoleti, &c. Exhibita ſiquidẽ nobis nuper pro parte veſtra petitio cõtinebat, quod in nõnullis domibus eiuſdẽ ordinis diuerſarũ diæceſum præfato monaſterio, quo ad obſeruantiã ſubiectis propter inopiã redditũu vltra tres, vel quatuor religioſi nequeũt cõmode ſuſtẽtari, quo fit vt in eiſdẽ domibus regularis obſeruãtia ad plenũ vt decet obſeruari nõ poſsit, ſintque alia monaſteria dicti ordinis præfato monaſterio ſubiecta in aliquibus ciuitatibus, oppidis, villis & locis quorũdã tẽporaliũ dominorũ, qui fructus, redditus & prouẽtus necnon alia bona adipſa monaſteria legitimè ſpectãtia occupãt, & illa ſibi appropriãt, ac eiſdem monaſterijs alia grauamina inferũt, & etiã quædã alia monaſteria, vt præfertur ſubiecta in tã ſterilibus & inquoſis locis coſiſtãt, quod religioſi in eis niſi cũ maxima difficultate viuere, & morari nõ poſſunt, vnde ſi duo, vel tria ex dictis monaſterijs, ſiue domibus dicti ordinis, in quib⁹ propter exiguitatẽ fructuũ reddituũ & prouẽtuũ, vt præmittitur vltra tres, vel quatuor religioſi ſuſtẽtari nequeũt inuicẽ vniretur, annecterẽtur & incorporarẽtur, necnõ vni ipſorũ ſubijceremur, profecto diuin⁹ cultus ex hoc ſuſciperet incremẽtũ, ac etiã monachi ibidẽ altiſſimo deſeruiẽtes cõmodius ſuſtentari poſſent. Quare pro parte veſtra nobis fuit humiliter ſupplicatũ vt vnionem, annexionem & incorporationem huiuſmodi fieri mandare, aliaſque in præmiſſis opportunè prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos itaque de præmiſſis certam notitiã non habentes huiuſmodi ſupplicationibus

nibus inclinati vobis de quorũ prouidentia & circũspectione plenam in domino fiduciã obtinemus, si ita est duo, vel tria monasteria siue domus dicti ordinis in quibus propter exiguitatem fructuum redditũum & prouentuum tres, vel quatuor monachi sustentari nequeunt, Abbatum conuentuum dictorũ monasteriorũ expresso ad id interueniente cõsensu, vniendi annectẽdi & incorporandi, ac in aliquo ipsorum monasteriorũ, seu domorum monachos vsq; ad numerũ duodecim constituẽdi & deputandi, ac alia monasteria in locis eorundẽ dominorum temporaliũ, vel sterilibus, vel inaquosis existẽtia si secundũ Deũ hoc expedire videritis, de dictis oppidis, siue locis ad alia loca, vel oppida trãsferendi, necnõ fructus redditus & prouentus prædictorũ omnium monasteriorũ, vt præmittitur vniẽdorũ quos pro expressis haberi volumus pro sustẽtatione monachorũ in magis accõmodis domibus & monasterijs cõmorantium deputãdi plenã & liberã tenore præsentiũ cõcedimus facultatem. Non obstãtibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac nostris illa præsertim, qua cauetur, quod petentes beneficia Ecclesiastica alijs vniri teneãtur exprimere verũ annuũ valorem, tã beneficij vniendi, quã illius cui vniri petitur alioquin vnio nõ valeat: necnõ fundatione donatione, translatione concessione, aut donatione alicuius ex dictis Monasterijs vniẽdis huiusmodi, etiãsi in illis expressè caueatur, quod in illis solitus monachorũ & monasteriorũ numerus nullatenus minuetur, & illorũ onera cõsueta supportẽtur, ac statutis & cõsuetudinibus monasteriorũ, & ordinis prædictorũ iuramẽto confirmatione Apostolica, vel quauis alia firmitate roboratis contrarijs quibuscũq; prouiso, quod in vnione, annexione & incorporatione huiusmodi, si illa vigore præsentiũ fiat, & effectũ cõsequantur debitis propterea nõ fraudetur obsequijs, ac cultus diuinus nullatenus minuatur. Sed in singulis sic vnitis, vel trãslatis monasterijs, siue domibus per vnũ idoneũ capellanũ, per priorẽ & conuentũ huiusmodi deputandũ, cui de fructibus monasteriorũ huiusmodi necessaria congruè ministrẽtur, deseruiatur laudabiliter in diuinis, & ipsorũ tũc vnitorũ monasteriorũ supportẽtur onera cõsueta. Et insuper ex nunc irritũ decernimus & inane si secus super ijs, per quẽscũq; quauis authoritate sciẽter, vel ignorãter cõtigerit attẽtari Dat. Tibure, anno Incarnationis Dominicæ 1473. 8. idus Septembris Pontificatus nostri anno sexto.

Circa quam concessionem est primo notãdũ, quod vnio requirit authoritatẽ in eã faciendã, & solẽnitatẽ in modo faciendi & iustã causam ad id faciendũ, vt in multis iuribus *b* probatur. Et ille qui habet iurisdictionẽ Episcopalẽ, aut quasi Episcopalẽ ecclesias sibi subiectas ex iusta causa potest eas vnire, cũ ipse habeat iurisdictionẽ & vnire sit iurisdictionis, prout tradit Abbas, hoc tamẽ debet ac potest facere, sine cõsensu capituli, prout tenẽt aliquæ Glossæ, *d* & in iure probatur. Et in hoc primo consistit priuilegiũ, in hoc articulo relatũ, quod scilicet priori supradicto, qui nõ habet iurisdictionẽ quasi Episcopalẽ liceat facere prædictã vnionẽ interueniẽte monasteriorũ vniẽdorũ assensu. Consistit etiã priuilegiũ, in eo quod etiã nõ facta mẽtione valoris reddituũ præfatorũ monasteriorum tribuatur dicto priori facultas ad vniendum.

b c. sicut vnire de exces. prelat. iunct. Clem. 2. de reb. Eccles. non alien. c. vnio. 10. q. 1

c Abb. in d. c. sicut vnire.

d Glos. 1. in fi. in d. & ibi Doct. & Abbas in c. cum dilect. quod met. causa. c. sicut duo Epis. 16. q. 1.

Cõsistit etiã priuilegiũ, nã vnio facta per

Episcopū est nulla si fiat sine cōsensu & vocatione patronorum per iura citata, per Rochum, e at in præsentiarum conceditur dicto priori consentientibus solum monasterijs vniendis, vt posset duo, vel tria monasteria vnire & nulla fit mentio de vocatione & consensu ipsorum patronorum. Et quod dicto priori concedatur facultas vniēdi monasteria ius patronatus habentia, patet ex præfato priuilegio, ibi, *necnon fundatione, dotatione, &c.* tria enim sunt, quorum quodlibet sufficit ad quærendum ius patronatus nempe traditio fundi ædificatio, & dotatio iuxta illum senarium Glossæ, f ab omnibus receptæ, Patronum faciunt, dos ædificatio fundus, & tradit Abbat & alios allegans latè prædictus Rochus.

e Roc. de iur. patro. v. honori. n. 4.

f Gloss. in capitæ mentis 17. q. 1 Abb. in ru. de iure patro. Roch. vbi su. v. fundari. q. 1.

Notandum est etiam, quod nunquam Papa vult concedere priuilegium in alterius præiudicium & grauamen, vt colligitur ex traditis à Doctoribus præsertim ab Abbate g & Felino, inde in hoc priuilegio licet ad hanc vnionem non requirat consensum patronorū, rem suam tamen agit concedendo præfato priori & conuentui facultatem ad eam faciendam prouisio, quod in vnione debitis propterea non fraudentur Monasteria obsequijs & capellanus de redditibus cōstituatur, quo consueta onera reportentur. Quod ex illo verbo prouiso comprobatur quod ablatiuum denotat absolutum inducens propriè conditionem, ita Baldus h cōmuniter receptus, prout asserit Iason Rolandus & Octauianus, & doctissimus Lusitanus Barbosa.

g Abbas in c. quæ in Ecc. n. 11. de cōs. & ibi Felin.

h Bal. in l 1. n. 34 ff de cōd. & demo. Ias. in §. rursus n. 83. instit. de act. Roland. consi. 90. nu. 10. li. 3 Octauia. in decis. Pedem. 145. n. 6. & 7. Barbos. in rub. ff. solut. mat. 1. par. n. 23.

Notandum est denique, quod causæ ad huiusmodi priuilegium concedendum duę potissimum concurrerunt. Prima vt diuinus cultus ex hoc susciperet incrementum, secunda vt monachi ibidem altissimo deseruientes commodius sustentarentur, quæ ad præfatam vnionem faciendam satis sunt vt patet ex literis i datis à Pio IIII. ad petitionē inuictissimi Regis Philippi Secundi Hispaniarum, eidem congregationi.

i Conti. in d. li. 1. imp. Vallis o. priu. 92. fo. 179.

ARTICVLVS II.

Utrum vnionibus Monasteriorum iam factis aliquod præiudicium ex reuocationibus generetur.

Respondeo dicendo, quod circa hoc est quædam bulla Eugenij a Papæ IIII. cuius tenorem in præsentiarum referā.

a Habe. in li. priuil. huius ord pri. 12. f. 39.

Eugenius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Ad Monasteriorum, ac religiosorum locorum, & in eis sub sacro religionis iugo, &c. Dudum siquidem ex certis ac diuersis tunc expressis rationabilibus causis animum nostrum mouentibus Sanctæ Iustinæ Paduanensis, ac Sācti Petri Perusini, necnon B. Mariæ propè Cassen. muros ordinis S. Benedicti, & non nulla alia in diuersis partibus consistentia Monasteria, prioratus Ecclesias, ac loca Ecclesiastica, tā sæcularia, quam regularia prædicti & aliorum diuersorum ordinum vniuersitati, seu congregationi Monachorum vnitatis alias de obseruantia Sanctæ Iustinæ nuncupatæ dicti ordinis Sancti Benedicti, sub certis modis & formis tunc expressis inter alia vniuimus concessimus appropriauimus & donauimus, prout in diuersis nostris desuper confectis literis, quarum tenorem hic haberi volumus pro sufficienter expresso plenius continetur. Nos igitur attendendentes, quod monachi de congregatione huiusmodi á pluribus annis citra præsertim in Italiæ partibus eorū Monasterijs ac locis sub regulari obseruantia vitæque castimonia ad laudē & gloriam Altissimi, ac populi deuotionis augmentum laudabiliter viuentes varijs multiplicarunt & quotidie multiplicant virtutum meritis, & ne ad debitum literarum huiusmodi consequēdum effectum quomodolibet impediri valeant prouidere volentes, Motu proprio non ad ipsorum monachorum, seu alicuius eorum nobis super hoc oblatæ peti-

petitionis instantiã, sed de nostra mera liberalitate, autoritate apostolica & ex certa scientia tenore præsentiũ volumus, & statuimus decernimus, & ordinamus quod per quascunque reuocationes casationes seu annullationes quarumcunque vnionum seu incorporationum, annexionum & appropriationum de prædictis & quibusuis alijs monasterijs prioratibus ecclesijs locis ecclesiasticis per nos seu successores nostros Romanos Pontifices, aut eorũ aliquam etiam per literas seu constitutiones voluntates & ordinationes nostras aut Pontificum eorumdem in genere vel in specie sub quibusuis formis, vel verborũ expreßionibus de cætero forsan faciendis nullũ vniuersitati, seu cõgregationi monachorũ huiusmodi cũ prædictarũ eis concessarũ, ac super similibus de alijs monasterijs Ecclesijs prioratibus, ac locis ecclesiasticis faciẽdis vnionibus incorporationibus appropriationibus & donationibus per nos forsan concedendarum literarum totalem & plenarium vigorẽ sortiatur effectum valeat, siue poßit præiudicium inferri, sed illæ omnes etiam post reuocationes casationes & annullationes prædictas in suo robore permaneant & permanere debeant perinde in omnibus & per omnia ac si quoad eas & ipsarum singulas reuocatio annullatio & casatio prædictæ nullatenus emanaßent, nisi alias ipsæ vnionum, conceßionum appropriationum & donationum expeditæ & expediendæ literæ huiusmodi in reuocationum caßationum & annullationum literas constitutionibus & ordinationibus huiusmodi de verbo ad verbum insererentur, ac in eis specialis expressa & indiuidua de ipsis monasterijs & locis, ac dicta congregatione mentio contineretur. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ voluntatis, statuti, constitutionis & ordinationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum Dat. Bononiæ anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimo sexto Nonas Iulij Pontificatus nostri anno sexto.

ARTICVLVS III.

Vtrum reuocentur per dictam conceßionem vniones nullæ propter defectum alicuius solemnitatis.

RESpondeo dicendo certum esse, *prout conceßit Iulius Secundus ordini minorum, die vigesima nona Martij anno Domini millesimo quingentesimo septimo Pontificatus sui anno quarto, quascumque conuentiones per quoscunque dicti ordinis prouinciales & vicarios generales speciales, ac quoscunque alios fratres seu eorum procuratores vbicunque & quomodocunque, & sub quibuscunque clausulis & formis factas concordatas, transactas & expeditas, quæ per generalem modernum, vel succes-*

sores suos dicti ordinis generalis Correctores seu capitulum generale dicti ordinis acceptatæ confirmatæ & ratificatæ non fuerint nullius esse roboris, & momenti declaretis, si & prout de iure fuerit faciendũ, ita Iulius II. venerabilibus fratribus Archiepiscopo Granatẽsi, & Episcopo Malaginẽsi, ac dilecto filio vicario in Episcopatu Malaginẽsi in spirituali bus generali, & eorũ cuilibet tãquã conseruatoribus, prout refert Parasselus *a* in suo libro priuilegiorum, hac de causæ & alijs multis contingit aliquando pacta & conuentiones per prælatos inferiores regulares inita esse nullius momenti & valoris, imo facta per ipsosmet generales propter defectum iuris solemnitatis aliquando euenit esse nullius momenti, propterquod his vnionibus indulgens, *concessit Iulius Secundus, congregationi montis Olíueti quod si in ipsis vnionibus annexionibus, incorporationibus, receptionibus, seu reformationibus conuentiones pacta illicita, & quando apostolica confirmatione carerent expresse prohibita inuenirentur, interuenerint, illas tamen ratas & firmas fore & esse, ipsaque pacta & conuentiones obseruari libere & licitè posse.* Ita refertur in Cõpendio *b* ordinis Cisterciensis. In quo etiam determinatur, *c conuentiones & pacta & modos huiusmodi facta & facienda in forma publica redacta eo ipso apostolico robore communita esse prout ordinauerunt Leo X. pro Camandulensibus & Pius Secundus pro congregatione montis Olíueti.*

a Parasse fo. 43.

b Comp. Cisterci. titul. vniones §. 2

c §. 3.

(?)

LAVS DEO.

TABV-

TABVLA LOCORVM Concilij Tridentini, qui in hoc volumine declarantur.

SESSIO V. De Reformatione.

SESSIO VII.

SESSIO XIIII. *De reformatione.*

SESSIO XXI. *De reformatione.*

SESSIO XXII. *De obseruandis & euitandis in celebratione Missæ.*

SESSIO XXIII. *De reformatione & de residentia prælatorum.*

SESSIO XXIIII. *De reformatione Matrimonij.*

SESSIO XXV. *De purgatorio.*

SESSIO XXV. *De regularibus.*

SESSIO XXV. *De reformatione.*

INDEX

INDEX QVAESTIONVM quæ in hoc tomo conti nentur.

QVAESTIO I.

De matrimonio in octo articulos diuisa. pag. 1.

QVAESTIO II.

De matrimonio quo ad eius ministrum & dispensationem in gradibus prohibitis in duos articulos diuisa. pag. 10.

QVAESTIO III.

De mendicitate in tres ari tculos diuisa. pag. 11.

QVAESTIO IIII.

Quantum ad missam in tres articulos diuisa.
pagina 12.

QVAESTIO V.

De monasterijs ædificandis & destructis in sex articulos diuisa.pag. 15.

QVAESTIO VI.

De monialibus in octo articulos diuisa.pagina. 19.

QVAESTIO VII.

De mulieribus in duos articulos diuisa.
pagina. 24.

QVAESTIO VIII.

De Notarijs regularium in tres articulos diuisa. pagina.26.

QVAESTIO IX.

De Nouitijs quo ad potestatem eos recipiendi in duos articulos diuisa. pagina.29.

QVAESTIO X.

De Nouitijs quo ad informationem faciendam secundum constitutiones Syxti Quinti, & Gregorij Decimi quarti, & Clementis Octaui in terdecim articulos diuisa. pag.30

QVAESTIO XI.

De Nouitijs quo ad qualitatem generis inquirendam in quatuor articulos diuisa. pag.48.

QVAESTIO XII.

De ætate recipiendorum ad religionem in tres articulos diuisa. pag. 60.

QVAESTIO XIII.

De receptione nouitiorum, qui vxoribus aut parentibus sunt obligati in quinque articulos diuisa. pagina 64,

QVAESTIO XIIII.

De libertate nouitiorum ad ingrediendum religionem, & de eorum educatione in sex articulos diuisa pagina. 67.

QVAESTIO XV.

De Nouitijs quo ad annum probationis in duodecim articulos diuisa.

pagina. 71. per errorem pag 63.

QVÆSTIO XVI.

De nouitijs quo ad eorum bonorum dispositionem in sex articulos diuisa. pag. 75.

QVÆSTIO XVII.

De Nouitijs quo ad eorum professionem in viginti articulos diuisa. pagina 79.

QVAESTIO XVIII.

De Nouitijs quo ad indulgentias & absolutiones plenarias tempore nouitiatus & tempore professionis lucrandas.
pagina. 94.

QVAESTIO XIX.

De obedientia in octo articulos diuisa.

QVAESTIO XX.

De oblationibus in duos articulos diuisa.
pagina. 99.

QVAESTIO XXI.

De oblatis in quatuor articulos diuisa.
pagina. 101.

Arti-

QVAESTIO XXII.

De oraculis viuæ vocis in tres articulos diuiſa.
pagina 103.

QVAESTIO XXIII.

De ordinibus ſacris, quantum ad perſonas ordinandas in quatuordecim articulos diuiſa.
pagina. 104

QVAESTIO XXIIII.

De ordinibus quo ad Epiſcopos & habentes poteſtatem eos conferendi, in ſeptem articulos diuiſa.pag. 115.

QVAESTIO XXV.

De ornamentis Ecclesiasticis in duos articulos diuisa. pag. 121.

QVAESTIO XXVI.

De pactis in tres articulos diuisa. pagina. 123.

QVAESTIO XXVII.

De parentibus in duos articulos diuisa. pagina. 124.

QVAESTIO XXVIII.

De parrochianis in tres articulos diuisa. pagina. 124.

QVAESTIO XXIX.

De paupertate in quatuordecim articulos diuisa. pagina. 126

Arti-

QVAESTIO XXX.

De paupertate quoad fratres minores regularis obſeruantiæ, in quatuor articulos diuiſa. Pagina 143.

QVAESTIO XXXI.

De peſte in quinque articulos diuiſa. Pa. 147.

QVAESTIO XXXII.

De prædicatoribus Euangelicis in tredecim articulos diuiſa. Pagina 153.

QVAESTIO XXXIII.

De permutationibus in duos articulos diuisa. Pag. 163.

QVAESTIO XXXIIII.

De prælatis in vndecim articulos diuisa. Pag. 164.

QVAESTIO XXXV.

De præscriptionibus in tres articulos diuisa. Pag. 178.

QVAESTIO XXXVI.

De processionibus in tres articulos diuisa. Pagina 179.

Articu-

Articu-

QVAESTIO XLVII.

De reformatione religionum in quatuor articulos diuisa Pag. 226.

QVAESTIO XLVIII.

De religione quoad suum esse & differentiam in quatuor articulos diuisa Pagina 245.

QVAESTIO XLIX.

De religione quoad eius species & membra in quatuor articulos diuisa Pagina 245.

QVAESTIO L.

De religione quoad obligationem religiosorum in duos articulos diuisa Pagina 154.

QVAESTIO LI.

De religione quoad eius priuilegia in duodecim articulos diuisa.

QVAESTIO LII.

De religione quoad potestatem transeundi in alias religiones concessam in triginta articulos diuisa

Pagina 262.

uento

uento aliquo sui ordinis monasterio.

Articulus decimus quintus, Vtrum prælati religionum mendicantium posint dispensare cum suis subditis vt transeant ad ordines monasticos.

Articulus decimus sextus, Vtrum si reformetur ordo religionis mendicantis in strictiorem vitam posint professi illius ad alios ordines transire.

Articulus decimus septimus, Vtrum fratres mendicantes posint recipi in religione Sanctæ Mariæ de Mercede.

Articulus decimus octauus, Vtrum prælati regulares posint dare licentiam suis subditis vt ad Carthusienses transeant.

Articulus decimus nonus, Vtrum sit licitus transitus à Carthusiensibus ad minores.

Articulus vigesimus, Vtrum monachus Cassinensis nō petita à suis superioribus licētia possit tuta conscientia transire ad Carthusinos.

Articulus vigesimus primus, Vtrum in extrauaganti Martini Quinti prohibeatur transitus ab vno ordinum mendicantium, ad alium mendicantium.

Articulus vigesimus secundus, Vtrum Capucini discalciati ordinis minorum posint recipere fratres eiusdem ordinis de obseruantia.

Articulus vigesimus tertius, Quam diligentiam facere teneatur religiosus qui habet facultatem transeundi ad aliquem ordinē, si non inuenerit mendicantes qui eum recipere vellent.

Articulus vigesimus quartus, Vtrum recipi posint ad religionem religiosi qui fecerūt votum de non transeundo ad aliam.

Articulus vigesimus quintus, Vtrum trāslatus ad aliam religionem vt in ea sit prælatus debeat profiteri in secundo monasterio antequam sibi eius administratio cōmittatur.

Articulus vigesimus sextus, Vtrum prædictus monachus translatus post renuntiationem prælationis monachus secundi, vel primi monasterij permaneat.

Articulus vigesimus septimus, Vtrum transiens ad aliam religionem posit secum deferre omnia quæ detulit in religionem suā vel saltem aliqua scripta quæ ipse tamquā prædicator indies sibi scripsit.

Articulus vigesimus octauus, Vtrum trāslatus ex ordine mendicantium ad alium ordinē non mendicantium posit in ipso ordine ad quem est trāslatus habere beneficium regulare & aliud officium dicti ordinis.

Articulus vigesimus nonus, Vtrum religiosus trāslatus ad aliam relionem debeat sedere in capitulo iuxta tempus, in quo emisit professionem in primo monasterio, â quo fuit translatus, an à quo fuit professus in secundo.

Articulus trigesimus, Vtrum translati de vna prouincia in aliam prouinciam eiusdem religionis debeat sedere in capitulo ad suam vocem dandam à tempore in quo fuit in secunda incorporatus.

QVAESTIO LIII.

De religione quoad religiosos extra claustra viuere prætendentes in sex articulos diuisa Pagina 283.

Articulus primus, Vtrum posit concedi religiosis licentia habendi beneficia extra loca sui ordinis.

Articulus secundus, Vtrum monachus monasterium exire posit vt alicui Ecclesiæ seculari præsit.

Articulus tertius, Vtrum canonicus regularis canonicè obtinens Ecclesiā parrochialem teneatur in ea potius residere, quam in Ecclesia regulari.

Articulus quartus, Vtrum prælatus regularis laxioris religionis licite posit recipere regularem animo non retinendi eum in claustro.

Articulus quintus, Vtrum translatus ex ordine strictiori ad laxiorem de licentia superioris seruiens beneficio curato in loco distanti per decem milliaria à monasterio sit tutus in conscientia.

Articulus sextus, Vtrum generales ordinum posint iustis causis id petentibus concedere monachis vt sint extra monasteria in habitu clericali decenti sub obedientia ordinarij.

QVAESTIO LIIII.

De religiosis professis post publicationem in curia constitutionis Sixti Quinti in sex articulos diuisa Pag. 289.

QVAESTIO LV.

De reliquijs sanctorum in tres articulos diuisa Pagina 321.

QVAESTIO LVI.

De restitutione in quatuor articulos diuisa Pag. 323.

QVAESTIO LVII.

De sacramentis ministrandis in duos articulos diuisa Pagina 327.

QVAESTIO LVIII.

De sepulturis quantum ad libertatem sepeliendi in decem articulos diuisa.

QVAESTIO LIX.

De sepultura quoad modum sepeliendi in habitu religioso seculares, & quoad priuilegia ipsis concesśa in duos articulos diuisa Pagina 336.

QVAESTIO LX.

De sepultura religiosorum in quatuor articulos diuisa Pagina 338.

QVAESTIO LXI.

De sepultura quoad eos quibus prohibetur in quatuor articulos diuisa Pagina 339.

QVAESTIO LXII.

De sepultura quoad exhumationem corporum, & exportatienem de vno loco ad alium in duos articulos diuisa Pagina 344.

QVAESTIO LXIII.

De simonia in sex articulos diuisa Pagina 346.

QVÆ-

QVAESTIO LXIIII.

De scientia & ignorantia in quinque articulos diuisa
Pagina 345.

QVAESTIO LXV.

De suspensione in octo articulos diuisa
Pagina 361.

QVAESTIO LXVI.

De scrupulo & scrupulosis in tres articulos diuisa
Pagina 366.

QVAESTIO LXVII.

De studentibus in octo articulos diuisa
Pagina 373.

QVAESTIO LXVIII.

De Taurorum agitatione & spectaculis in sex articulos diuisa Pagina 376.

QVAESTIO LXIX.

De testamentis in duodecim articulos diuisa Pagina 384.

Articu-

QVAESTIO LXX.

De testamentis quo ad eorum executionem in sex articulos diuisa Pagina 401.

QVAESTIO LXXI.

De testibus in duos articulos diuisa Pagina 404.

QVAESTIO LXXII.

De Tertiarijs Ordinum in quatuor articulos diuisa Pagina 405.

QVAESTIO LXXIII.

De Tertiarijs quoad eorum priuilegia & exemptionem in duos articulos diuisa Pagina 412.

QVAESTIO LXXIIII.

De tributis in sexdecim articulos diuisa
Pagina 415.

QVAESTIO LXXV.

De vaßallis in duos articulos diuisa
Pagina 446.

QVAESTIO LXXVI.

De vicarijs in quinque articulos diuisa
Pagina 449.

QVÆ-

QVAESTIO LXXVII.

De visitatione in decem articulos diuisa Pagina 452.

QVAESTIO LXXVIII.

De voto in duos articulos diuisa, Pagina 461.

QVAESTIO LXXIX.

De vnctione extrema in tres articulos diuisa Pagina 464.

QVAESTIO LXXX.

De vnione monasteriorum in tres articulos diuisa Pagina 466.

INDEX GENERALIS

ſententiarum quæ in hoc tomo inueniuntur.

Annus

Com-

Custos.

Dif-

Do-

Apud

Meliorare.

Mendicare.

Mendicitas.

Mendicus.

Mens.

Mur-

Ordi-

Oratio.

Ornamenta ecclesiastica.

Oracula viuæ vocis.

Ordinatio.

P

Pauperes.

Paupertas.

Pactum.

Papa.

Phantasia.

Parrochus.

Parrochia.

Pars.

Parens.

Pater.

Patronus.

Peccare.

Magis

Præla-

Præsumere.

Priuare.

Priuatio.

Priuilegium.

Reli-

Simonia.

Syndicus.

Societas Iesu.

Suf-

FINIS,

fugir y chillar, sino va todo vntado con mucho azeyte ... les de Ezechiel, de que vamos hablando tan de buena gana, donde el impetu del espiritu los arrojaua, *Vbi cumque erat impetus spiritus; illuc gradiebantur, nec reuertebantur, cum incederent.* Nunca cesauan ni forcejauan hazia atras aunque les dauan empellones, y da la razon el Texto: *Quia Spiritus vitæ erat in rotis*: que lleuauan el carro y las ruedas espiritu de vida: era impossible tanta paciencia de su Magestad, en tantos dolores, sino estuuiera muy bien vntado con azeyte del cielo, y con espiritu de vida diuina.

Compara-
cion.

Pero no me edificò tanto la paciencia en los dolores, como lo q̃ passò despues que le notificaron assi la enfermedad, como los medicos y los criados, la sentencia de muerte. Dẽ de alli pondero dos cosas. La primera el espacio cõ que murio, presupuesto que es antigua doctrina, que a los Reyes y a los ricos les viene la muerte de repente, ordinariamẽte. Rico era Iob, y aun Rey, como se colige de algunos lugares de su libro, y dixo quejandose de sus males, y su muerte, q̃ le viniero de repente. *Sic repente præcipitas me? de mane vsque ad ve*

... xente tela succiditur. Es la vida de vn Rey, como la de vn texedor, y su muerte como quando se corta la tela del telar. Pensareys que es descansada vida la del texedor, porque se esta en su casa, y con su abrigo arrimado, y encaxado en su telar: y verdaderamente es oficio trabajosissimo. El trabaja con los braços, miralde a los pies, y vereys que trabajo trae con ellos, sobre las premideras, los ojos enclauados en la tela, so pena de marañarsele todo: la atencion tan partida a tantos hilos, vno hazia aqui, otro hazia alli: el ojo a qualquiera q̃ se quiebra, para atarle luego: pues si llega vn muchacho y le maraña, o corta la tela en vn instante, veys ay de repente, todo quanto vrdio desbaratado. Esta es la vida de vn Rey, con las manos escriuiendo, con los pies caminando, el coraçon repartido en hilos: vn hilo en Flandes, otro en Italia, otro en Africa, otro en el Peru, otro en nueua España, otro en los Ingleses catolicos, otro en la paz de los principes Christianos, otro en las afliciones del Imperio: que atẽcion tan grãde, a diuersos gouiernos, y peligros? Que se quebro el hilo de las Indias ... a

C
Cio...

atarlo: que le q[illegible] de lo de Flandes, correra a atarlo. Vna vida tan atenta y tā diuertida en tantos hilos, como es posible estar atenta a ser cortada de espacio, y tan de pensado? ò excelencia de Rey nunca en otro hallada: que acabada la vida, ya por medicina, y por la astrologia, tuuo imperio sobre la muerte, no siendo acometido, y sobre saltado della, sino llamandola, tiniendola, y deteniendola, y trayendola por la mano, al [illegible] ala hora que fue su sazon.

Lo segundo pondero el gusto cō que murio: dadme el ataud, preparense los balsamos mostradme mi mortaja, aforrese desto, sueldese con lo otro, ponganme de tal suerte, saquen me por aqui, entren me por aculla, saboreandose, y entreteniendose con ello, como cosa de gusto, esto fue verdaderamente el ser Rey como dixo el Tragico.

Seneca in Thieste.

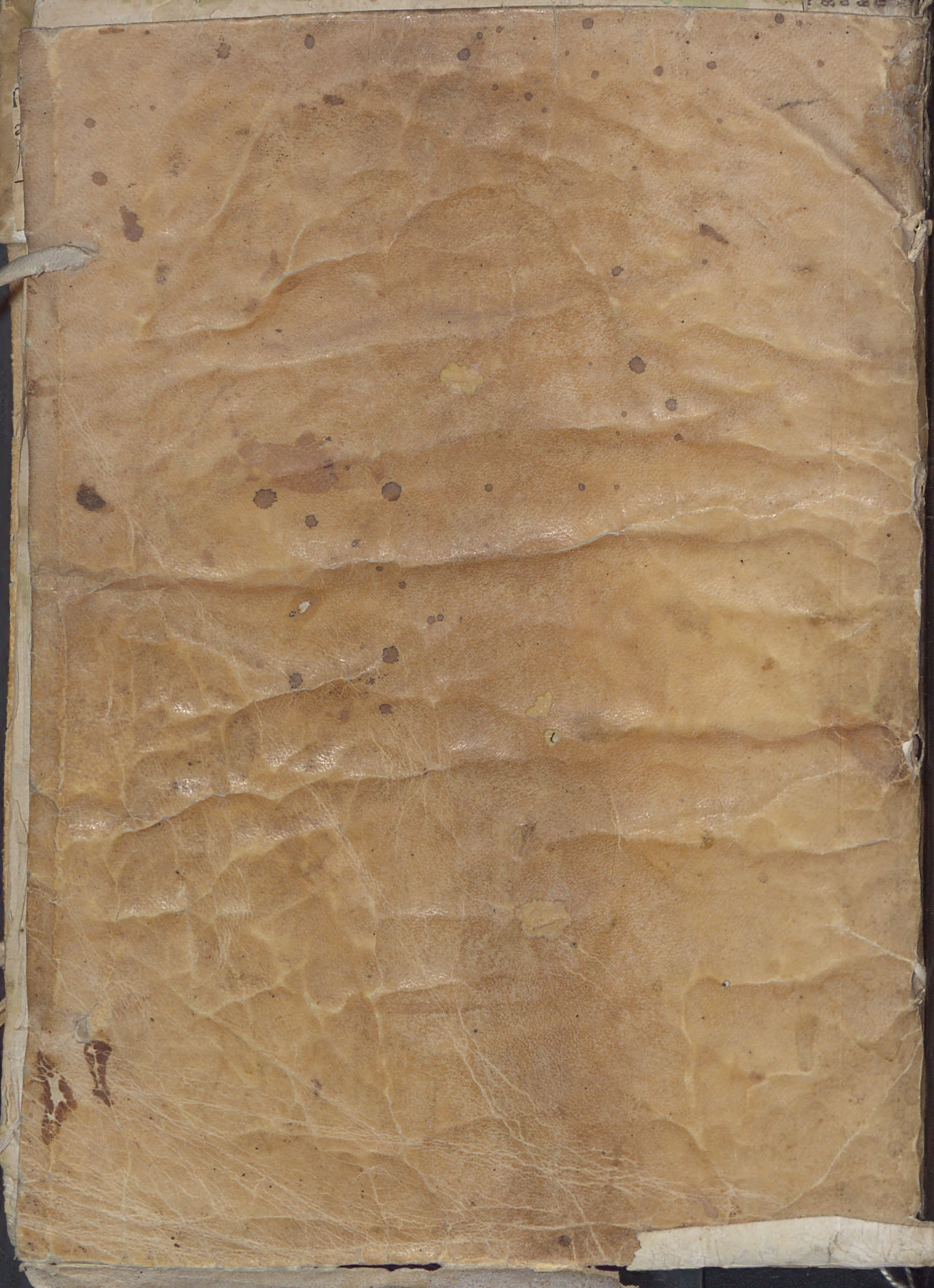
Regem non faciunt opes, non vestis tyriæ color,
Non frontis notà regiæ, nō auro nitidæ trabes:
Rex est qui posuit metus, & dixi mala pectoris,
Qui tuto positus loco, infra se videt omnia,

Ocur-

llas y tr[illegible] *certissimè scio, quod regnaturus sis*. Perseguido eres y paciente, Rey has de ser. Y si tenemos licencia de argumentar de lo corporal a lo espiritual, buena consequencia es: hombre trabajado y tribulado por vna parte, sereno y paciente por otra, el Reyno celestial ha de alcançar: de quien dize Christo: *impatitur*, no es reyno que se hereda sino que se conquista con paciencia, Habacuc: *Ingrediatur putredo in ossibus meis, & subter me scateat vt requiescam in die tribulationis, & ascendam ad populum accinctum nostrum*. Ha me hecho este lugar acordar de esta vltima enfermedad de su Magestad: tantas llagas, tāta materia, tanta pudricion, hasta los mismos huessos, y su Magestad diziendo: entre la podre dumbre, y la llaga hasta mis huessos: *ingrediatur putredo, &c.* Tenga llagas por encima, y por debaxo de mi, *subter me scateat:* vengan llagas y dolores que no he de perder la paciencia, *vt requiescam, & ascendam* para subir con esta paciencia al cielo, y tener en el perpetuo descanso. Como podia esto (dezidme) ser sin grāde gracia y fauor del cielo. Como puede vn carro muy cargado

Matth. 11
cap. 3.

 dexar

colorchecker CLASSIC

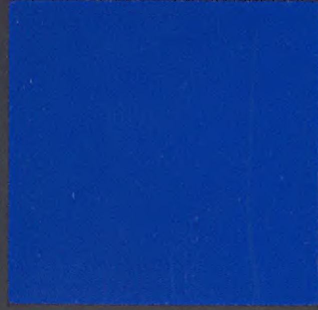

calibrite

mm